ବୃତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to livelihood.

ବ—୧ । ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଗ୍ରନ୍ଥ; ଟୀକା—1. Commentary.

୨ । ବର୍ତ୍ତକ ପକ୍ଷୀ; ବଡର ଚଢ଼େଇ—3. The grey quail.

ବାର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବ—(ସଂ. ବାରୁ=ଜଳ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଉପପଦ)- Bārdda ବାରଦ; ମେଘ (ହୁ. ଶ)—Cloud.

ବାର୍ଦ୍ଦର—ସଂ. ବ—(ସଂ. ବାରୁ=ଜଳ+ଦର)—୧ । ଦକ୍ଷିଣାବର୍ତ୍ତ ଶଙ୍ଖ Bārddara (ହୁ. ଶ)—1. Conch having the spiral winding to the right. ୨ । ଆମ୍ବ ଟାକୁଆ (ହୁ. ଶ)—2. The stone inside the mango fruit. ୩ । ରେଶମ (ହୁ. ଶ)—3. Silk. ୪ । ଜଳ—(ହୁ. ଶ)—4. Water. ୫ । କାକଚିଞ୍ଚା (ହୁ. ଶ) (ଦେଖ)—5. Kākachiñchā (See).

ବାର୍ଦ୍ଦଳ—ସଂ. ବ—[ବାରୁ=ଜଳ+ଦ (=ଦା ଧାତୁ+ଅ)+ଲ୍ଲ ଧାତୁ +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ]—୧ । ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ; ବାଦଲ—1 A rainy day. ୨ । ମସ୍ୟାଧାର; ଦୁଅତ—2. Inkpot.

ବାର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବ—(ବୃଦ୍ଧ+କ)—୧ । ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା—1. Old age. Bārddhaka ୨ । ବୃଦ୍ଧ ସମୂହ—2. A number of old men. ୩ । ବୃଦ୍ଧର କର୍ମ—3. The act of an old man.

ବାର୍ଦ୍ଧକୀ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ)—ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା— Bārddhakī Infirmity due to old age.

କସ୍ମିନ୍ ସହ୍ନେ ଅମରବଗ ବହୁ ବାର୍ଦ୍ଧକୀ ସ୍ପଷ୍ଟ ବଶି ହେ—
ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—ସଂ. ବ—(ବାର୍ଦ୍ଧକ+ଷ୍ୟଞ୍. ଯ)—୧ । ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା— Bārddhakya 1. Old age. ୨ । ଜରା—2. Infirmity due to old age.

[ଦ୍ର—ଏହା ୭୦ ବର୍ଷ ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।]

ବାର୍ଦ୍ଧି—ସଂ. ବ—(ବାରୁ=ଜଳ+ଧା. ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ. ଇ)—ବାରିଧି Bārddhi ସମୁଦ୍ର—The sea; the ocean.

ବାର୍ଦ୍ଧିଜା—ସଂ. ବ(ବାର୍ଦ୍ଧି+ଜନଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ଆ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ— Bārddhijā Lakshmī.

ବୋଲନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଶଙ୍କାର ଭେଦେ ମଣ୍ଡଳ ଅପଣ
ବାର୍ଦ୍ଧିଜା ଦୁର୍ଗା ଯେବେ ଯାହା ହୋଇଲେ ତାହା ବ ଜାଣ—
ଭଟ୍ଟ—ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାର୍ଦ୍ଧୁଷି(ଷୀ)—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—(ବୃଦ୍ଧି=ସୁଧ+ଉପଜୀବୀ ଅର୍ଥରେ. ଇ; ଉପପଦ)—ବୃଦ୍ଧିଜୀବୀ—Living on usury.

(ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିକ—ଅନ୍ୟରୂପ); ବ—ସୁଧଖୋର; ମହାଜନ—
(ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ); A usurer.

ଏ ବଳ କରନ୍ତି ବୃଦ୍ଧ ବୃଦ୍ଧ ବାର୍ଦ୍ଧୁଷିକେ
ରାଧାନାଥ—ମହାଯାତ୍ରା ।

ବାର୍ଦ୍ଧୁଷ୍ୟ—ସଂ. ବ—(ବାର୍ଦ୍ଧୁଷି+ଯ; ଉପପଦ)—୧ । ଟଙ୍କାକୁ ସୁଧରେ ଖଟାଇବା; ସୁଧପାଇଁ ଟଙ୍କା କରଜ ଦେବା; ମହାଜନୀ—1. Usury; advancing money on interest; money-lending. ୨ । ଧାନ ଅବଲୁ ବହୁତ ସୁଧରେ କରଜ ଦେବା (ହୁ. ଶ)—2. Usury in grains.

ବାର୍ଦ୍ଧ୍ର(ର୍ଦ୍ଧ୍ରୀ)—ସଂ. ବ. (ବୃଧ୍ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+ରୁ;+ଇ)— Bārddhra(rddhrī) ଚର୍ମ ଦଉଡ଼ି—Thong of hide; rope made of hide.

ବାର୍ଦ୍ଧ୍ରୀଣ(ନ)ସ—ସଂ. ବ. (ବାର୍ଦ୍ଧ୍ରୀ=ଚର୍ମ ରଜ୍ଜୁ+ନସ=ନାସିକା)— Bārddhrīṇa(na)sa ୧ । ଗଣ୍ଡା (ପଶୁ)—1. Rhinoceros. (ବାର୍ଧ୍ରୀଣସ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଲମ୍ବ କର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଶ୍ୱେତ ବର୍ଣ୍ଣ ବୃଦ୍ଧ ଛାଗ—2. Long-eared and white old goat.

[ଦ୍ର—ପାଣିରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ପାଣି ପିଇବା ବେଳେ ଏ ଜାତୀୟ ଛେଳିର କାନର ଅଗ ପାଣିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ।]

୩ । ଏକ ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ—3. A kind of bird.

[ଦ୍ର—ଏହାର ମୁଣ୍ଡ କାଳ ଗଳା ଗାଢ ଓ ଶରୀରର ଅନ୍ୟ ଅଂଶ କଳା । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ପକ୍ଷୀକୁ ବଳି ଦିଆ ଯାଉଥିଲା—ହୁ. ଶ]

୪ । ଯେଉଁ ପଶୁର ନାକ ଫୋଡ଼ା ହୋଇ ଫୋଡ଼ରେ ଦଉଡ଼ି ଗଳାଯାଇଥାଏ—An animal through whose nose is bored and a rope is passed.

ବାର୍ନୀ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ବର୍ହ୍ମଣୀ)—ବଡ଼ିଣା; ଝାଡ଼ୁ— Bārnī Broomstick.

ବାର୍ବଟ—ସଂ.ବ. (ବାରୁ=ଜଳ+ବଟ୍ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+କର୍ମ.ଅ)- Bārbaṭa ୧ । ଅରିତ୍ର—1 Rudder; oar.

୨ । ଜଳଯାନ; ନୌକା—2. Boat; vessel.

ବାର୍ବଟୀର—ସଂ. ବ. (ବର୍ବଟୀ+ର)— Bārbaṭīra ୧ । ଅସତୀ ପୁତ୍ର; ଜାରଜ—1. Bastard.

୨ । ଆମ୍ର ପତ୍ରବ—2. Mango leaf.

ବାର୍ବଣା—ସଂ. ବ—ଏକ ଜାତୀୟ ନୀଳ ମାଛି; ଭଣଭଣା ମାଛି— Bārbaṇā A kind of blue fly (Apte).

ବାର୍ଭଟ—ସଂ. ବ. (ବାରୁ=ଜଳ+ଭଟ୍ ଧାତୁ ପୋଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Bārbhaṭa ଅ)—କୁମ୍ଭୀର—Crocodile; alligator.

ବାର୍ଭଟଙ୍କ ଗଳ ଯୁଥ ଭେଳା ଦ୍ୱ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାର୍ମୁକ୍—ସଂ. ବ. (ବାରୁ=ଜଳ+ମୁଚ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ Bārmuk କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ମେଘ—Cloud.

ବାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ବାରି ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)— Bārjya ୧ । ବାରଣୀୟ—1. Preventible.

୨ । ନିଷେଧ ଯୋଗ୍ୟ—2. Which should be forbidden.

୩ । (ବାରି+ଯ) ବାରି ବା ଜଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Relating to water.

ସଂ. ବ—୧ । ବର; ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅନୁଗ୍ରହ ବ ଆଶୀର୍ବାଦ—1. Boon; blessing (Apte).

୨ । (ବହୁବଚନ) ସମ୍ପତ୍ତି—2. (plural) Possessions; riches (Apte).

ବାର୍ଯ୍ୟମାଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବାର ଧାତୁ + କର୍ମ ମାନ)—
Bārjyamāna ଯାହା ନିବାରଣ କରା ଯାଉଅଛି—
Which is being prevented.

ବାର୍ଲି—ଦେଶ. ବି. (ଇଂ)—୧ । ଯବ ଚୂର୍ଣ୍ଣ—
Bārli 1. Powdered barley.
बार्ली **बारली** ୨ । ଯବ—2. Barely.

ବାର୍ଷିକ—ସଂ. ବିଣ. (ବର୍ଷ+ଇକ, ଦେୟ ବା ନିବୃତ୍ତ୍ୟର୍ଥେ, ଇକ)—
Bārshika ୧ । ସାମ୍ବତ୍ସରିକ; ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଘଟିବା ବା କରାଯିବା—
(ବାର୍ଷିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Annual; yearly; taking place or done every year.
୨ । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—2. Fixed for the year.
୩ । ବତ୍ସର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Relating to the year.
୪ । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଦେୟ—4. Payable annually.
୫ । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ପ୍ରାପ୍ୟ—5. Falling due annually.
୬ । ଯାହା ପ୍ରତି ବର୍ଷ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ କରାଯାଏ—
6. Performed at a fixed time, once every year.
(ଯଥା—ବାର୍ଷିକ ଜନ୍ମୋତ୍ସବ ।)
୭ । ଯାହା ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଜନ୍ମେ ଓ ମରେ; ବର୍ଷଜୀବୀ (ଗୁଳ୍ମ)—
7. (a plant or creeper) Which grows and dies in a year; annual; seasonal.
୮ । (ବର୍ଷା+ଇକ) ବର୍ଷାକାଳୀନ; ବର୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
8. Relating to rain; rainy.
୯ । ବର୍ଷା ଋତୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—9. Relating to the rainy season.
ବି—୧ । ବାତ୍ସରିକ ବେତନ—1. Annual pay.
୨ । ବାତ୍ସରିକ କର—2. Annual rent.
୩ । ପ୍ରତି ବର୍ଷ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପୂଜାଦି—
3. Annual religious ceremonies.
୪ । ବର୍ଷରେ ଥରେ ଦେୟ ବା ପ୍ରାପ୍ୟ ବସ୍ତୁ—3. Any thing payable once every year
ଦେ. ବି—ଚୌପଣି (ଦେଶ)—Chaupani (See)

ବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାର୍ଷିକ+ପରୀକ୍ଷା)—
Bārshika pariksha ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଏକ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଅପର
सालाना इम्तिहान ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉଠିବାପାଇଁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟତା
ବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷା ବାଛିବା ନିମନ୍ତେ କରାଯିବା ପରୀକ୍ଷା—Annual examination held in a school.

ବାର୍ଷିକି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାର୍ଷିକୀ)—ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାପ୍ୟ ବା ଦେୟ; ସାଲିଆନା—
Bārshikī A due or gift payable every year.
ବାର୍ଷିକୀ **सालाना**

ବାର୍ଷିକୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବର୍ଷା+ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ମୃଗୁରୁ ମଲ୍ଲୀ—
Bārshikī A kind of Jasmine; Jasminum Sembac.
बेल चम्पा, मुगरा
ସଂ. ମୋଗରା

ସଂ. ବିଣ—ବର୍ଷ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (ପୂଜାଦି); ଯାହା ବର୍ଷର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଥରେ
ଦେ. ଭୁଲ ବନାନ୍ତରେଣ୍ଟ କରାଯାଏ (ଯଥା—ଦେବୀଙ୍କର ବାର୍ଷିକୀ ଶାରଦୀୟ ପୂଜା)—Done at a fixed time once in the year.

ବାର୍ଷିଳ—ସଂ. ବି. (ବର୍ଷା+ଇଲ+ଅ)—କରକା; ଭୁଅପଥର (ହି.ଶ)—
Bārshila Hailstone.

ବାର୍ଷୁକ—ସଂ. ବିଣ. (ବୃଷ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଉକ)—ବର୍ଷଣଶୀଳ—
Bārshuka Showering; raining.

ବାର୍ଷ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବୃଷ୍ଣି + ଅ)—ବାର୍ଷ୍ଣେୟ (ଦେଖ)
Bārshṇa Bārshṇeya (See)
(ବାର୍ଷ୍ଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—Śrīkṛushṇa.

ବାର୍ଷ୍ଣେୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବୃଷ୍ଣି + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ)—ବୃଷ୍ଣିବଂଶ-
Bārshṇeya ସମ୍ଭୂତ; ଯଦୁବଂଶୀୟ—Descended from the
(ବାର୍ଷ୍ଣେୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Jadu dynasty.
ବି—୧ । (ନାମ) ନଳରାଜାଙ୍କ ସାରଥି—1. The name of the car-driver of king Nala. ୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-
Śrīkṛushṇa.

ବାର୍ହଦ୍ରଥ(ଥି)—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବୃହଦ୍ରଥ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ;+ଇ)—
Bārhadratha(thi) ଜରାସନ୍ଧ—A name of King Jarāsandha.

ବାର୍ହସ୍ପତ—ସଂ. ବିଣ (ବୃହସ୍ପତି + ଅ)—ବୃହସ୍ପତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Bārhaspata Relating to Bṛuhaspati.
ସଂ. ବି.—ଜୈବ ବତ୍ସର; ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଚାରିପାଖେ ଥରେ ପରିକ୍ରମା କରିବାକୁ ବୃହସ୍ପତି ଗ୍ରହକୁ ଯେତେ ସମୟ ଲାଗେ; ସୌର ୧୨ ବର୍ଷ (ଶ୍ରୀଦେନ୍ଦ୍ର)—A period of 12 years which it takes the planet Jupiter to go round the sun.

ବାର୍ହସ୍ପତ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବୃହସ୍ପତି + ଯ)—ବୃହସ୍ପତିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Bārhaspatya Relating to Bṛuhaspati.
ବି—୧ । ବୃହସ୍ପତି ପ୍ରଣୀତ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର—1. Moral philosophy compiled by sage Bṛuhaspati. ୨ । ଚାର୍ବାକ ମୁନି—2. Sage Chārbāka. ୩ । ବୌଦ୍ଧ-ଦର୍ଶନ ବା ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର—3. The Buddist philosophy or ethics.

ବାର୍ହା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବରାହ)—ବନ୍ୟଶୂକର; ବରାହ—
Bār-hā Wild hog; boar.
(ବାର୍ହା—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଡ—ବାଗା ଦୁଇ ପ୍ରକାର—୧ । ଘୋଡ଼ାର
बरा ଖାସ୍ତ—ଏମାନଙ୍କ ଟାପୁ ବା ଖୁର ଘୋଡ଼ା ଖୁର ପରି
बनैला सुअर ଗୋଟିଏଆ । ଏମାନେ ନିବିଡ଼ ବଣରେ ରହନ୍ତି । ୨ । ଶାଳବଣିଆ ବା ପବନିଆ—ଏମାନଙ୍କ ଖୁର ଘୁଷୁରି ଖୁରପରି ଦୁଇଫାଳିଆ; କେତେକ ବାଟାଙ୍କ ଶରୀର ଘାଡ଼ିଗିଆ ଓ କେତେକଙ୍କର ଶରୀର କଳା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।]

ବାଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । (ସଂ. ବୋଦାଳ; ବାଳ)
Bāl **बाळअ माछ**—1. The cat fish. ୨ । (ସଂ. ବାଳ)—
କେଶ—2. Hair.

ବାଳ—ସଂ ବି (ବଲ୍ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bāla ୧ । କେଶ—1. Hair.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗଭାଷାରେ ଏହା ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟର ଓ ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାରର ସାନ୍ନିଦେଶସ୍ଥ କେଶ ବା ଅନ୍ତର୍ଲୋମକୁ ବୁଝାଏ । ମସ୍ତକର ବାଳକୁ 'ଚୁଲ୍' ବୋଲାଯାଏ ।]

୨ । ଅସ୍ଥାନର କେଶ—2. The hairs on the private parts of a man or woman. ୩ । (ପୁଂ) (ବଲ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବାଳକ; ୧୨ ବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା ନ୍ୟୂନ ବୟସ୍କ ଅଣ୍ଡିରି ପୁଅ—3. Boy; lad (under the age of 16) ୪ । ଅଣ୍ଡିରିଶିଶୁ—4. Male infant; male child ୫ । ବାଳଅ ମାଛ—5. The cat fish. ୬ । ବାଳଖି; ଚାମର—6. Chowrie; a fly flap or fan made of the bushy tail of the yak. ୭ । ଘୋଡ଼ାଛୁଆ—7. Colt. ୮ । ଷାହ୍ନବର୍ଷ ବୟସ୍କ ହାତୀ—8. A young ve elephant of fi years of age. ୯ । ନାରିକେଳ ବୃକ୍ଷ—9. Cocoanut tree. ୧୦ । ବାଳା; ଘ୍ରାଣେର; ଭୁରୁବେଲ—10. Pavonia Odorata. ୧୧ । ନିର୍ବୁଦ୍ଧି ଅ ବା ଅବୁଝା ଲୋକ (ହି. ଶ.)—11. A fool.

ବିଣ—୧ । ନୂତନ—1. New. (ଯଥା—ବାଳରବି ।)
୨ । ନବଜାତ—2. Newly born. ୩ । ଅତିକ୍ଷୁଦ୍ର—(ଯଥା—ବାଳ ମୂଷିକ)—3. Very small. ୪ । ଅଜ୍ଞାନ, ମୂର୍ଖ—4. Igeorant; illiteratn; block-headed. ୫ । ନିର୍ବୋଧ—5. Foolish.

ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ନଗଣ୍ୟ—1. Insignificant. ୨ । ହେୟ—2. Despicable. ୩ । ଅଳ୍ପବୟସ୍କ—3. Of tender or young age.

ବାଳ ଉପଡ଼ା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବାଳ ଓ ଉତ୍ପାଟନ)—କେଶ ମଳକୁ
Bāla upardā ଉତ୍ପାଟ ପଡ଼ିବା; କେଶର ପତନ—
ବାଳଉଖାଡ଼ନା ଚୁଲ ଉଠା The falling of hair.
(ବାଳ ଉପୁଡ଼ା, ବାଳ ଉପୁଡ଼ିବା, ବାଳ ଉପୁଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଳ ଉପାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କେଶକୁ ଉତ୍ପାଟନ କରିବା—
Bāla upārdibā 1. To root out the hair.
(ବାଳ ଓପାଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ଗାଳିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
ବାଳ ଉଖାଡ଼ନା ଅନିଷ୍ଟ କରିବା—2. To injure a person.
ଚୁଲ ତୋଳା ୩ । କଷ୍ଟ ଦେବା—3. To give pain.

ବାଳ ଓପଡ଼ା—ଦେ. ବି—କେଶ ଉତ୍ପାଟନ—
Bāla opardā The rooting out of hairs.
(ବାଳ ଓପୁଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଳ ଉଖାଡ଼ନା ଚୁଲତୋଳା

ବାଳକ ଦାସ୍—ବୈଦେ. ବି (ହିନ୍ଦୀ)—ବାବାଜୀଙ୍କର ଚେଲା—
Bālāk dāa A boy disciple of a Bairagee.
(ବାଲ ଦାସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଳକଦାସ ବାଳକଦାସ

ବାଳକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବାଳ+କ)—୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ୍କ ପୁରୁଷ
Bālaka ଶିଶୁ—1. A young boy. ୨ । ଶିଶୁ ପୁତ୍ର—
(ବାଳିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. A male child. ୩ । ନିର୍ବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. A fool; a block-head. ୪ । ମୂର୍ଖ ବ୍ୟକ୍ତି—
4. An ignorant person. ୫ । ଅଙ୍ଗୁରୀୟକ—
5. Finger ring. ୬ । କେଶ—6. Hair. ୭ । ଲାଙ୍ଗୁଡ଼—7. Tail. ୮ । ବଳୟ—8. Bracelet. ୯ । ଘ୍ରାଣେର; ଭୁରୁବେଲ—9. Pavonia Odorata. ୧୦ । ହାତୀଛୁଆ (ହି. ଶ.)—10. The young of an elephant. ୧୧ । ଘୋଡ଼ାଛୁଆ (ହି. ଶ.)—11. Colt. ୧୨ । ଜଟାମାଂସୀ (ହି. ଶ.)—12. Indian spikenard.

ବିଣ—ବାଳକ ପରି ନିର୍ବୋଧ ବା ଅଜ୍ଞାନ—Foolish or ignorant as a child.

ଦେ. ବି—ଦ୍ୱାଦଶ ଗୋପାଳ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଗୋପାଳ—
One of the twelve cowherd companions of Srikṛushṇa.

[ଦ୍ର—ବାରସ୍ତ ଭଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ବାଳକ ବାଲିଗ ବୈଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ଫା. ବାଲିଗ୍) ସାବାବକ—
(ନାବାଳକ—ବିପରୀତ) Major; one who has attained majority.

ବାଳକତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି.—୧ । ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା—
Bālakatā (twa) 1. Boyhood.
୨ । ଶିଶୁ ବୁଦ୍ଧି; ଅବୋଧତା—2. Childishness.

ବାଳ କଥା—ଦେ. ବି—ବାଲ୍ୟକାଳର ଦୁଷ୍ଟ କଥା—
Bāla kathā 1. Childish language; prattle.
ଖରାପ ବାତ ଗ୍ରା. (ଉତ୍ତର; ଅଶିଷ୍ଟ)—ବି—୧ । ଘୃଣ୍ୟ ବିଷୟ—
1. Despicable matter. ୨ । ମୂଲ୍ୟହୀନ ବିଷୟ—
ବାଳେର କଥା 2. Worthless matter.

ବାଳ କଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଭଣ୍ଡାରୀଦ୍ୱାରା ଅପଣାର କେଶକୁ
Bāla kaṭā(te)ibā କଢ଼ୁର କରାଇବା—To have one's
ବାଳ ଛାଁଟାନା ଚୁଲ ଛାଁଟାନ hairs corpped up by a barber.
(ବାଳ କଢ଼ୁରା(ରେ)ଇବା, ବାଳ ଛଟା(ଟେ)ଇବା
ବାଳଛଟା(ଟେ)ଇବା } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବାଳକପ୍ରିୟା—ସଂ. ବି.—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାଳକପ୍ରିୟ+ଆ)—୧ । କଦଳୀ
Bālaka priyā (ହି. ଶ)—1. Plantain.
୨ । ଇନ୍ଦ୍ର ବାରୁଣୀ (ହି. ଶ); ମହାକାଳ—2. Colocynth.

ବାଳକାଟି—ଦେ. ବି. (ଗ୍ରାମ)—ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟସ୍ଥ ଗ୍ରାମ—
Bāla kāṭi A village near Bhubaneswar in the District of Puri.

[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କଂସା ବାସନ ତିଆରି ହୁଏ ।]

ବାଳ କାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କେଶକୁ କଢ଼ୁରି ଦ୍ୱାରା
Bāla kāṭibā କାଟିବା—To crop up another's hair.
(ବାଳ କଢ଼ୁରିବା, ବାଳ ଛଟିବା, ବାଳ ଛଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ବାଳ ଛାଁଟନା ଚୁଲ ଛାଁଟା

ବାଳ କାଣ୍ଡ—ସଂ. ବି.—ରାମାୟଣର ଆଦି କାଣ୍ଡ—The first of the
Bāla kāṇḍa seven books of the Rāmāyaṇa (describing the doings of Rāma in his boyhood.)

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାର ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।]

ବାଳ କାମୀ—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବାଳ + କାମ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bāla kāmī ସନ୍ତାନକାମୀ; ପୁତ୍ରକାମୀ—Wishing to have a child.
(ବାଳକାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବାଳ କାଳ—ସଂ. ବି—ଶୈଶବ ସମୟ; ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା—
Bāla kāla Childhood; boyhood.

ବାଳକି—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବାଳକ) ଲାଞ୍ଜ—
Bālaki Tail.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପିଙ୍ଗଳା ଭାମ୍ର ବେଶ
ବାଳକି ପ୍ରାସ୍ତ ବେଢ ଜଶ—ତୁଳସୀ. ଷେଡ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ବାଳ କିରଣ—ଦେ. ବି.—୧ । ନବୋଦିତ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣ—
Bāla kiraṇa 1. Early rays of the sun.

ଅନ୍ତରୁଳେ ଶୋଭେ ଠାବେ ଠାବେ ବାଳ-କିରଣ ଜିହ୍ୱ ।
ଭାଗବତ, ଭଷା ।

୨ । ତିରାଣିଆ ଖରା—2. Slanting rays of the evening sun.

ବାଳକୀ—ଦେ. ବି—(ପଦ୍ୟ ଓ ପ୍ରାଚୀନ) (ସଂ. ବାଳିକା)—ବାଳିକାର
Bālakī ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—1. The feminine of Bālaka.
ବାଲକୀ ବାଳିକା—Girl.

ବାଳକ ବାଳକୀ ହୋଇଲେ ।
ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ତ୍ରିଗୀତା ।

ବିଶ.—ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to childhood

ବାଳ କୁଣ୍ଡା(ଣ୍ଡେ)ଇବା—ଦେ. ବି—ଯାହାଦ୍ୱାରେ ବାଳ ଗୁଚ୍ଛକୁ ଚିର
Bāla kuṇḍā(ṇde)ibā ସୁସଜ୍ଜିତ କରିବା—To comb
ବାଳକଂଘୀକରନା ଚୁଲଆଁଚଡ଼ା hair.

ବାଳ କୃମି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—କେଶ କୃମି; ଉକୁଣୀ
Bāla kṛumi Louse.

ବାଳ କୃଷ୍ଣ—ସଂ. ବି.—ଶିଶୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—
Bāla kṛushṇa Child Śrīkṛushṇa.
(ବାଳକୃଷ୍ଣ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବି—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
Name given to males.

[ଦ୍ର—ଏହିପରି ବାଳ ଗୋବିନ୍ଦ, ବାଳ ମୁକୁନ୍ଦ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ଗଠିତ ହୁଏ ।]

ବାଳ କ୍ରୀଡ଼ା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଶିଶୁ ଖେଳ—
Bāla krīṛdā Child's play.
(ବାଳ କ୍ରୀଡ଼ନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଳ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଅଶିଷ୍ଟ) ଦୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ
Bāla khāibā ହେବା—(slanj) To fail in an undertaking.
(ବାଳ ଖାଇ ଯିବା, ବାଳଖ ବାଳ ଖାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
मजा चखना ମଜା ଦେଖା

ବାଳଖିଲ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ବାଳ + ଖିଲ + ଯ)—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଶରୀରରୁ ଜାତ
Bāla khilya ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଷ୍ଠପରିମିତ ୬୦ ହଜାର ମୁନି—The generic name of 60 thousand sages of the height of the thumb, born of the body of Brahmā.

ବାଳଗଡ଼ା—ଦେ. ବି—(ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ଦାନାଗଡ଼ା (ଦେଖ)
Bāla gardā Dānā gardā (See)

ବାଳ ଗର୍ଭିଣୀ—ସଂ. ବି—ପ୍ରଥମ ଗର୍ଭବତୀ—A female who has
Bāla garbhiṇī conceived for the first time.

ବାଳ ଗୋପାଳ—ଦେ. ବି—ବାଳକୃଷ୍ଣ (ଦେଖ)
Bāla gopāla 1. Bāla Kṛushṇa (See)
बाल गोपाल ୨ । ଶିଶୁ—2. Child.
बाल गोपाल ୩ । ବାଳକ ଶିଶୁଗଣ—3. Male children.

ବାଳଗୋବିନ୍ଦ—ସଂ. ବି—ବାଳକୃଷ୍ଣ (ଦେଖ)
Bāla gobinda Bāla Kṛushṇa (See)

ଅବାଳ ହନ ବାଳଗୋବିନ୍ଦ
ବାଳ ବେଳ ବେଳ ପବାଏ ହନ । ଭଗ ।

ବାଳଗ୍ରହ—ସଂ. ବି—(ବାଳ + ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବାଳକମାନଙ୍କୁ
Bāla graha ଆକ୍ରମଣ କରେ ବା ଅକାଳରେ ଇହଲୋକରୁ ଗ୍ରହଣ କରେ)—୧ । ଅକାଳରେ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣନାଶକ ରୋଗ ବିଶେଷ—1. A fatal infantile disease.

୨ । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣନାଶକ ଏକ ଉପଦେବତା—
2. A generic name of demigods said to attack infants with fatal results.

[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ନାମ ସ୍କନ୍ଦ, ସ୍କନ୍ଦାପସ୍ମାର, ଶକୁନୀ, ରେବତୀ ପୂତନା, ଗନ୍ଧପୂତନା, ଶୀତପୂତନା, ମୁଖମଣ୍ଡିକା ଓ ନୈଗମେୟ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ଦେବ ପୂଜା, ଅଗ୍ନି ପୂଜା, ସଦାଚାର ପାଳିତ ନ ହୁଏ ସେ ପରିବାରର ପିଲାଙ୍କୁ ଏ ଗ୍ରହମାନେ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି । ଏ ଗ୍ରହଜନିତ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଶିଶୁ ବାରମ୍ବାର, କାନ୍ଦେ, ନଖରେ ଆପଣା ଦେହ ବା ପରର ଦେହକୁ ଖମ୍ଚି ଦେଇ, ଦାନ୍ତ ଘଷେ, ଓଠ ଚପେ, ଖାଏ ନାହିଁ, ହାତ ଗୋଡ଼ ମୁଠା ମୁଠା କରେ ଓ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୁଏ—ହୁ. ସ. ।]

ବାଳଚର—ସଂ. ବି. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ବଏ ସ୍କାଉଟ୍ (ଦେଖ)
Bāla chara Bae skāuṭ (See)

ବାଳ ଚର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବାଳ + ଚର୍ଯ୍ୟ = ଆଚରଣ)—
Bāla charjya ୧ । କୁମାର; କାର୍ତ୍ତିକେୟ—1. Kārttikeya

ବାଳଚର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଅଛନ୍ତି କାମ ହେଲେ ସେହି ମତ ହୁଅ ରୂପେ
ବସିଥିବେ ଦୋଳେ ଯେ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ

୨ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ବାଳକର ଚରିତ୍ର—
2. Boyish conduct.

ବାଳ ଚର୍ଯ୍ୟ(ର୍ଯ୍ୟା)—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ; ବାଳ + ଚର୍ଯ୍ୟ; ଚର୍ଯ୍ୟା)—
Bāla charjya(rjyā) ଶିଶୁ ପାଳନ—The bringing up of children; the care of children; midwifery.

ବାଳ ଚର୍ଯ୍ୟା
ବାଳ ଚର୍ଯ୍ୟ
ବାଳ ଚର୍ଯ୍ୟ(ର୍ଯ୍ୟା) } ଅନ୍ୟରୂପ

ବାଳ ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଖୌର ଆଦି ନ ହୋଇ ଆପଣାର
Bāla chhārdibā କେଶକୁ ବଢ଼ାଇବା—1. To let one's
ଚୁଳ ବାଢ଼ାନ hairs grow long.
बाल छोडना ୨ । କେଶକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ଲମ୍ବିତ କରାଇବା—
ଚୁଳ ଏଲୋକରା 2. To let loose the hair.

ବାଳ ଛାଡ଼ି ବିଥ ଅଣ୍ଡାରେ ପଡ଼ି
ଲଖେ ଚଣ୍ଡା ଫୁଲ ଝଡ଼ —ଚଗ ।

ବାଳ ଜ୍ଞାନ ନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ସମ୍ମାନ ବା ଖାତିର
Bāla jñāna na karibā ନ ଦେଖାଇବା—Not to show
खातीर नहीँ करना or have the slightest regard
ଖାତିର ନା କରା for a person.

ବାଳଞ୍ଚ—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ଅଳଙ୍କାର ସଫା କରିବା ପାଇଁ ବାରୁ
Bālañcha ବାଳରେ ବଙ୍କା ହୋଇଥିବା ମୁଠା—
A small bundle of hair of the boar to
brush or cleanse ornaments.

ବାଳଟି(ତି)—ବୈଦେ. ବି. (ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍ ବାଲେଡ୍; ଇଂ. ବକେଟ୍)—
Bālaṭi(ti) ଲୌହାଦି ନିର୍ମିତ ବିସ୍ତୃତ ମୁଖ ଏକ ପ୍ରକାର ପାତ୍ର—
ବାଲତୀ **बालटी** A bucket.

ବାଳ ଡିମ୍ବିରି—ଦେ. ବି—ଦ୍ୱେ ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—
Bāla ḍimbiri Ficus Hispida (Hains).

[ଦ୍ର—ଏହି ବୃକ୍ଷ ନଦୀ ଓ ନାଳ କୂଳରେ ଜନ୍ମେ । ଏହାର ଫଳ ଖିଆଯାଏ ।]

ବାଳ ତନୟ—ସଂ. ବି—ଖଇର ଗଛ—
Bāla tanaya Acacia Catechu (tree).
(ବାଳ ଦଳକ, ବାଳ ପତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଳ ତାଳ—ଦେ. ବି—ତାଳସଜ; ତାଳାସ୍ଥିମଜ୍ଜା (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Bāla tāla The soft substance inside the hard
seed of the palm fruit.

ବାଳ ତୃଣ—ସଂ. ବି—କଅଁଳିଆ ଘାସ; ନୂଆ ଘାସ—
Bāla tṛuṇa Tender new grass.

ବାଳ ଧନ—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍ଠା ତତ୍ପୁ; ବାଳ=ନାବାଳକ+ଧନ)—
Bāla dhana ନାବାଳକର ଧନ—Minor's property.

ବାଳ ଧରାଧରି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ପରସ୍ପର ଚୁଟି ଧରାଧରି ହେବା—
Bāla dharādhari 1. Mutual catching by
ଚୁଳ ଟାନାଟାନୀ **बाल खीँचाखीँची** the hair.
୨ । ଭୟାନକ କଳହ କଳହ—2. Fierce quarrel.

ହାରିଗଲା, ଦହ ଚୂଡ଼ା ଖାଇ ବରିଗଲ
ଗଇଡ଼ା ସାଙ୍ଗରେ ବାଳ ଧରାଧରି,
ଦଥର ସାଙ୍ଗରେ ବରିଗଲ—ହେଳା ଗୀତ ।

ବାଳଧି(ଧୀ)—ସଂ. ବି. (ବାଳ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ; ଈ)—
Bāladhi(dhī) ୧ । ଚାମର—1. A fan made of the
tail of the yak.
୨ । କେଶଯୁକ୍ତ ପୁଚ୍ଛ—2. Hairy tail; bushy tail.

ବାଳ ଧୂପ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଳ=ବାଳକ ଓ ଧୂପ)—
Bāla dhūpa ୧ । ଠାକୁରଙ୍କ ସକାଳେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦିଆଯିବା
(ବାଳ ଭୋଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅଳ୍ପାହ୍ନ ନୈବେଦ୍ୟ—1. The day's
सुबहकी आरती first offering of food to the
ବାଲ୍ୟଭୋଗ Deity.
୨ । ଦେବତାଙ୍କୁ ଭୋରରୁ ଭୋଗ କରାଯିବା ଜଳଖିଆ—
2. The Deity's tiffin or breakfast.

ବାଳ ପକା(କେ)ଇବା—ସଂ. କ୍ରି—ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମାନସିକ
Bāla paka(ke)ibā କରି ଛାଡ଼ିଥିବା ବା ବଢ଼ାଇବା ଦୀର୍ଘକେଶକୁ
ଚୁଳ ଫେଲା, ଚୁଳ ଦେଓୟା ଖୌରାଦି ଦ୍ୱାରା ମୁଣ୍ଡିତ ହେବା—
बाल देना To have one's long hairs shaven.

ବାଳ ପାଚିବା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଳ+ପଚ ଧାତୁ)—
Bāla pāchibā ୧ । କେଶର ପକ୍ୱତା—1. Greyness of
ଚୁଳ ପାକା **बाल पकना** hairs.
୨ । ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା—2. Old age.

ବାଳ ପାଶ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ବାଳ=କେଶ+ପାଶ+ଯ+ଆ)—
Bāla pāśyā ୧ । ଲଲାଟ ଭୂଷଣ; ଅଳକାପାଟି—
1. An ornament for the brow.
୨ । ସୀମନ୍ତ—2, The ringlets of small hair
hanging down the brow.

ବାଳ ପୁଅ—ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ସଂ. ବାଳପୁତ୍ର)—ଶିଶୁପୁତ୍ର; ପିଲା ପୁଅ—
Bāla pua Small child or boy.
(ବାଳ ପୋଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପିତା ବଉଳେ ବାଳ ପୁଅ
[ବାଳ ପୁ(ପୋ)ଏ—ବହୁବଚନ) ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପିତାମହ
छोटा लडका ଛୋଟଛେଲେ ଖାରୀ. ଜର୍ଜ୍ଜ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ବାଳ ପୁଷ୍ପୀ—ସଂ. ବି. (ବାଳ=କେଶ+ପୁଷ୍ପ+ଇନ୍)—
Bāla pushpī ଯୁଥିକା; ଯୁଇ—A sort of tiny Jasmine;
(ବାଳ ପୁଷ୍ପିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) Jasmine Quriculatus.

ବାଳ ପ୍ରମାଣ(ଣେ)- ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । କେଶ ପରି ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ
Bāla pramāṇa(ṇe) ଭାବରେ; ସରୁ ଭାବରେ—
(ବାଳ ପତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Delicately like the thick
ଚୁଳ ପ୍ରମାଣ ness of a hair.
बाल बराबर ୨ । କେଶର ବ୍ୟବଧାନ ମାତ୍ର ରହି—1. Leaving
a hair-breadth (distance).

ବାଳବ—ସଂ. ବି—ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ ଏକାଦଶ କରଣରୁ
Bālaba ଦ୍ୱିତୀୟ କରଣ—One of the 11 astrological
conjunctions.

[ଦ୍ର—ଏ କରଣରେ ଶୁଭ କର୍ମ ବିହିତ; ଏ କରଣରେ ଜନ୍ମିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳ ସ୍ୱପରିବାରପାଳକ, ଭୁଲଶୀଳ-ସମ୍ପନ୍ନ, ଉଦାର ଓ ବଳବାନ୍ ହୁଏ—ଜ୍ୟୋ. ଶ]

ବାଳ ବଙ୍କା ହେବା—ଦେ. ବି. (ଉଭୟ ବ୍ୟବହୃତ)—ଦୌଗସି ବ୍ୟକ୍ତିର
Bāla bankā hebā ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ଅନିଷ୍ଟ ହେବା—
बाल बान्धना The happening of the slightest
(ବାଳ ବଙ୍କା କରିବା—କ୍ରିୟା) injury to a person (e. g.
चूलहिड़ा touching the hair of a person's head and
[ବାଳବଙ୍କା(କେ)ଇବା—କ୍ରିୟା] making it bend a little).

ବାଳ ବଚ୍(ଚା)—ଦେ. ବ (ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ବାଳ ଓ ବତ୍ସ; ହିନ୍ଦୀରୁ ଅନୁକୃତ)—୧ । ପିଲାପିଲି—
Bāla bachā(chchā) 1. Children.
ବାଳବାଚ୍ଚା
୨ । ଆପଣାର ସନ୍ତାନସନ୍ତତି—
2. One's own children.

ସବୁଆ ନ ହେଉଣ ବାଇ
ବାଳବଚ୍ଚା ସବ ଭାର ଛେଡ ହେବ ଗଲା—ଉଦାସ. ବଃବଦନ୍ତ ।

୩ । ପରିବାର—3. family.

ବାଳବଚ୍(ଚା)ବାଳା—ଦେ. ବିଣ—ବହୁ ସନ୍ତାନସନ୍ତତିବିଶିଷ୍ଟ—Having
Bālabachā(chchā)bālā a family of many
ବାଳବଚ୍ଚାବାଳା ଛାପୋଷା children.

ବାଳ ବଢ଼(ଢ଼ୁ)ଣୀ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବାଳ ଓ ବର୍ଦ୍ଧନୀ)—୧ । ଶତାବରୀ
Bāla bardha(rdhu)ṇī ଗଛ—1. The asparagus.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଡାଳ ମୁଣ୍ଡରେ ଖୋସିଲେ ପସୁଡ଼ର କେଶ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ବୋଲି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।]

୨ । କେଶ ବୃଦ୍ଧିକାରକ ଔଷଧ—2. A preparation which causes the hair to grow.

ବାଳ ବଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବାଳ+ବର୍ଦ୍ଧନ)—ବାଳକୁ
Bāla bardhā(rdhe)ibā ନ କାଟି ଲମ୍ବ ହେବାକୁ ଶତ
ଚୁଳବାଢ଼ାନ ଦେବା—1. To let one's hair grow long
ବାଳବଢାନା (without cutting it). ୨ । ଔଷଧ ବା ତୈଳାଦି ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା କେଶ ବୃଦ୍ଧି ହେବା ଉପାୟ କରିବା—
2. To make one's hair grow long by application of medicated oil etc.

ବାଳ ବତ୍ସ(ତ୍ସ୍ୟ)—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବାଳ+ବତ୍ସ=ପ୍ରିୟ)—
Bālabatsa(tsya) କପୋତ; ପାରା—Pigeon.

ବାଳ ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଦ୍ଦୁଲ କେଶକୁ ଏକତ୍ର କରି ଝୋଟ ପକାଇବା;
Bāla bāndhibā ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିବା—To tie up the hair
ଚୁଳବାଁଧା **ଚୋଟୀବାଁଧନା** of the head into a knot or chignon.

ବାଳ ବାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବାଳ+ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଶିଶୁଦ୍ୱାରା
Bāla bāhya ବହନୀୟ—Capable of being carried by a child.

ବ—ବନ୍ୟ ଛାଗଳ—Wild goat.

ବାଳ ବିଧବା—ସଂ. ବ—ବାଲୁତ ବିଧବା (ଦେଖ)
Bāla bidhabā Bāluta bidhabā (See)
(ବାଳବୈଧବ୍ୟ—ଅବସ୍ଥାବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ)

ବାଳବିଧୁ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା: ବାଳ+ବିଧୁ)—ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଦ୍ୱିତୀୟାର
Bālabidhu ଚନ୍ଦ୍ର; ନବଚନ୍ଦ୍ରମା—The new moon.

ବାଳ ବିବାହ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମୀ ତତ୍; ବାଳ+ବିବାହ)—ବରର ବା
Bāla bibāha କନ୍ୟାର ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ କରାଯିବା ବିବାହ—
Child-marriage.

ବାଳ ବୀର—ସଂ. ବ (ଅଧିକରଣ ପ୍ରୟୋଗ)—ବଏ ସ୍କାଉଟ୍ (ଦେଖ)
Bāla bīra Bae skaut (See)

ବାଳ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ—ବାଳକର ବୁଦ୍ଧି ପରି ସାମାନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି—
Bālabuddhi Slight intelligence or discretion.

ସଂ. ବିଣ—ମନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧି (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Having slight intelligence.

ବାଳବୋଧ—ସଂ. ବ—ଦେବନାଗର ଲିପି (ହି. ଶ)—
Bālabodha The Debanāgara script.

ସଂ. ବିଣ—ବାଳକର ବୋଧଗମ୍ୟ; ଅତି ସହଜ—
Very easy

(ଯଥା—ପଣ୍ଡିତ ଭୁଲମଣି ଦାଶଙ୍କ ବାଳବୋଧ ବ୍ୟାକରଣ ।)

ବାଳ ବ୍ୟଜନ—ସଂ. ବ (ମ. ତ. ଲୋ. ବମ୍ବା ଅଶ୍ମୀ ତତ୍; ବାଳ=କେଶ
Bāla byajana +ବ୍ୟଜନ=ପଙ୍ଖା)—ଚାମର; ଚଅଁର—
Chowrie; a fan made of the bushy tail of beasts.

ବାଳ ବ୍ରତ—ସଂ ନ—ମଞ୍ଜୁଘୋଷ ନାମକ ଜନୈକ ଜୈନ ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ—
Bāla brata Mame of a Jaina missionary.

ବିଣ—ବାଳକ ଆଚରଣବିଶିଷ୍ଟ—
Conducting one's self like a child.

ବାଳ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ
Bāla brahmachārī ଅବଲମ୍ବନ କରିଅଛି; କୁମାରବ୍ରତଧାରୀ—
(ବାଳବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ—କର୍ମ ବା ଅବସ୍ଥା ବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ) A person who has observed continence since his very boyhood, a lifelong celebate.

ବାଳ ଭାନୁ—ସଂ. ବ (ବାଳ+ଭାନୁ)—୧ । (କର୍ମଧା) ଅଳ୍ପକାଳ
Bāla bhānu ହେଲା ଉଦିତ ହୋଇଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. Newly
(ବାଳସୂର୍ଯ୍ୟ, ବାଳାର୍କ, ବାଳରବି—ଅନ୍ୟରୂପ risen sun.

୨ । ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ ମଣି (ହି. ଶ.)—2. Lapis lazuli.

ବାଳ ଭାବ—ସଂ. ବ (ଅଶ୍ମୀ ତତ୍; ବାଳ+ଭାବ)—୧ । ବାଳକତ୍ୱ—
Bāla bhāba 1. Childhood.

୨ । ବାଲ୍ୟଚପଳତା—2. Childishness.

ବାଳ ଭାଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମୀ ତତ୍, ବାଳ+ଭାଷଣ)—୧ । ଶିଶୁର
Bāla bhāshaṇa କହିବା କଥା—1. A child's utter-
(ବାଳ ଭାଷିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ance. ୨ । ଶିଶୁର ଦରୋଷ୍ଟ କଥା—
2. The lispings of an infant,

୩ । ଶିଶୁର ଭାଷା—3, Childish language.

ବାଳଭୋଗ—ସଂ. ବ—୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବିଗ୍ରହଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ ନୈବେଦ୍ୟ (ହି.
Bālabhoga ଶ.)—1. Offering made to an idol of Śrīkṛushṇa.

୨ । ଜଳଖିଆ (ହି. ଶ.)—2. Light refreshment.

ବାଲ୍ୟଭୋଗ ଦେ. ବ—ଦେବତାଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ ହେବା ପରେ ସମବେତ
ବାଳଭୋଗ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ବଣ୍ଟାଯିବା ନୈବେଦ୍ୟ—Offerings distributed amongst the assembled children.

ବାଳ ଭୋଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଶ୍ମୀ ତତ୍; ବାଳ+ଭୋଜ୍ୟ)—
Bāla bhojya ଶିଶୁର ପଥ୍ୟ—Fit to be taken by infants; (food) beneficial for infants.

ବାଲ(ଲା)ମ୍(ମି)—ଦେ. ବ—ବରିଶାଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ କଲିକତାକୁ ଆମାତ
Bāla(lā)m(mi) ଏକ ପ୍ରକାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଶାଳ ତଣ୍ଡୁଳ—
ବାଲାମ A kind of excellent rice imported to
ବାଲମ; ବିଲାଇତୀ ଚାଉଳ Calcutta from Barisal side.

[ଦ୍ର—ନୂଆଖାଲି ଓ ବାଖରଗଞ୍ଜ ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ନୌକା ବିଶେଷର ନାମ 'ବାଲମ୍' ଏହି ନୌକାର ପଟ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ବେତ ଲଇ ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପର ସହିତ ଯୋଡ଼ି କରି ବାନ୍ଧିବାକୁ ହୁଏ । ବରିଶାଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଏ ଗୁଡ଼ିକ 'ବାଲମ୍' ନୌକାରେ କଲିକତା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସୁଥିବାରୁ ଏ ଗୁଡ଼ିକର ଏହି ନାମ ହୋଇଅଛି । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ ଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ସରୁ ଓ ଲମ୍ବ, ଓ ଏଥିରେ ଅନ୍ନ ଗୋଟ ଗୋଟ ହୁଏ । ଏ ଗୁଡ଼ିକରେ ଶେଉଡ଼ି, ପଲଉ ଆଦି ରନ୍ଧାଯାଏ—ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର]

ବାଳ ମାଧବ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ବାଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ଦେଖ)
Bāla mādhaba Bāla śrīkṛushṇa (See)

ବାଳ ମାଧୋଇ } ଦେଶଜରୂପ ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଯୁବୁଷଙ୍କ ଦିଆଯିବା
ବାଳ ମାଧେଇ } ନାମ—A name given to
ବାଲମଧବା males

ବାଳ ମନ୍ଦା—ଦେ. ବ—ଦେହରେ ଚକା ଚକା ହୋଇ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ
Bāla mandā ଉଠିବା ବଡ଼ ଲୋମଚର୍ମ—Hairy growth;
ଲହସନ polytrichia; hirsute patches on the body.

ବାଲମିକ(କି)—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ବାଲ୍ମିକ)— ବାଲ୍ମିକ (ଦେଖ)
Bālamika(ki) Bālmika (See)

ବାଲମିକ ବ ବୌଶିକ ଗୌତମ ମିଶି । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶତକଲାସ ।

ବାଲମିକ(କି) ରାମାୟଣ—ପ୍ରା. ବ—ବାଲ୍ମିକ ମୁନିଙ୍କ ରଚିତ ସଂସ୍କୃତ
Bālamika(ki) rāmāyaṇa ରାମାୟଣ—The Rāmāyaṇa
composed by sage Bālmika.

ବାଳ ମୁକୁନ୍ଦ—ସଂ. ବ—ବାଳମାଧବ (ଦେଖ)
Bāla mukunda Bālamādhabā (See)
(ବାଳମୁକୁନ—ଦେଶଜରୂପ)

ବାଳ ମୁକୁଳା(ଲେ)ଇବା—ଗ୍ରଥିତ କେଶକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିବା—
Bāla mukulā(le)ibā To unloosen the knotted
ବାଳ ଖୋଲନା ଚୁଲ ଏଲାନ hair.

[ବାଳମୁକୁଳା କରିବା, ବାଳ ଫିଟା(ଟେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବାଳମୂଳକ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ବାଳ+ମୂଳକ)—ଶ୍ୱେତ ଓ କଅଁଳିଆ
Bālamūlaka ମୂଳା—Tender and young radish.

[ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା କଟୁ ତିକ୍ତ, ପାଚକ, ବଳବର୍ଦ୍ଧକ; ଏହା ଶ୍ୱାସ, ଅର୍ଶ, କ୍ଷୟ ଓ ନେତ୍ର ରୋଗରେ ଉପକାରୀ—ହ. ଶ)—

ବାଳମୂଳିକା ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବାଳ+ମୂଳିକା)—ଅମ୍ବାଡ଼ାଗଛ
Bālamūlikā (ହ. ଶ)—Hog plum (tree).

ବାଳ ମୂଳିଆ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବାଳ+ମୂଳୀୟ)—ରୋମ ମୂଳରେ
Bāla mūliā ଉତ୍ପନ୍ନ ବ୍ରଣ—Boils growing at the
ବାଳଘାବ pores of the skin; multiple tumours; molluscum.

ବାଳ ମୂଷିକ—ସଂ. ବ—(କର୍ମଧା; ବାଳ+ମୂଷିକ)—ଚୁଟୁଆ ମୂଷା—A
Bāla mūshika very small species of mouse.

ବାଳ ରାଜ—ସଂ. ବ—(ବାଳ+ରାଜନ୍, କର୍ମଧା)—ଶିଶୁ ରାଜା—
Bāla rāja 1. A youug or boy king.

୨ । (ଉତ୍ତମ ଅର୍ଥ) ବାଳକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. An excellent boy. ୩ । (ବାଳ+ରାଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—2. A ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ ମଣି—3. Saphire; Lapis lazuli.

ବାଳ ରୋଗ—ସଂ. ବ.—ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ରୋଗ ମାନ—
Bāla roga Diseases ordinarily attacking infants; infantile diseases.

ବାଳ ଲୀଳା—ସଂ. ବ—(ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍)—୧ । ବାଳକମାନଙ୍କର କ୍ରୀଡ଼ା—
Bāla līlā 1. Boys' game.

୨ । ଶିଶୁକାଳରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କ୍ରୀଡ଼ା କୌତୁକ ବ—
2. Sports of a person during childhood.

ବାଲ୍ୟଲୀଳା ଦେ. ବ—ଦେବତାଙ୍କ ଭୋଗକୁ ସମବେତ ବାଳକମାନଙ୍କ
ବାଲଲୀଳା ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନ—Distribution of sweets amongst the assembled boys after they are offered to a Deity.

ବାଳ ଶିଷ (ଷି)—ପ୍ରା. ବ—(ସଂ. ବାଳ+ଶିଷ୍ୟ ବା ଶିଶୁ) —୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ
Bāla śisha (shi) ବାଳକ; ଶିଶୁ ବାଳକ—1. Young boy; malechild. ୨ । ବାଳକ ସଙ୍ଗୀ—
Boy-companion.

ବୃନ୍ଦାବନରେ କରନ୍ତି ବାସ,
ସଙ୍ଗେ ସେନ ଅନେକ ବାଳଶିଷ । ଉତ୍କଳରଣ ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ।

୩ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢୁଥିବା ସାନ ପିଲା—3. A young boy or infant reading in school.

ବାଳ ହସ୍ତ—ସଂ. ବ—(ଉପମିତ କର୍ମଧାରୟ; ବାଳ ହସ୍ତ ପରି)—୧ ।
Bāla hasta କେଶଗୁଚ୍ଛ—2. A tuft of hair. ୨ ।
ଲାଙ୍ଗୁଳ—2. Tail.

ବାଳା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବାଳ+ଆ)—୧ । ବାଳିକା; ଅଳ୍ପବୟସ୍କା କନ୍ୟା;
Bālā ଟୋକା—1. Girl; lass.

୨ । ଯୁବତୀ; ଷୋଳବର୍ଷୀ ସ୍ତ୍ରୀ—2. A young woman aged 16 years. ୩ । ନାରୀ; ରମଣୀ; ଲଳନା—3. Woman. ୪ । ତରୁଣୀ; ନବଯୁବତୀ; ପୁଣ୍ଣି ଯୁବତୀ—3. A youthful girl; a girl who had recently attained puberty. ୫ । କନ୍ୟା; ଝିଅ—5. Daughter.

[ଦ୍ର—ଦୁଇ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ଅଳ୍ପାଧିକ ବୟସ୍କା କନ୍ୟା—
ହ. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

୬ । ସ୍ତ୍ରୀ; ଭାର୍ଯ୍ୟା—6. Wife. ୭ । ଭୂରୁବେଲି; ଗ୍ରୁବେର (ଗୁଳ୍ମ)—7. Pavionia Odorata (plant). ୮ । ନାରିକେଳ (ବୃକ୍ଷ ଓ ଫଳ)—8 Cocoanut (tree and fruit) (M. W.). ୯ । ହଳଦୀ—9. Turmeric. ୧୦ । ଏକବର୍ଷବୟସ୍କା ମାଈ ବାଛୁରୀ—10. A female calf one year old; heifer. ୧୧ । ମାଈ ଘୋଡ଼ାଛୁଆ—11. Filly. ୧୨ । ପଞ୍ଚ-

ବର୍ଷୀୟ ମାଈ ହାତୁଅ—12. A female elephant aged 5 years. ୧୩ । ବାଳଖି; ପୁଚ୍ଛ—13. A tail. ୧୪ । ରୋହିତ ମତ୍ସ୍ୟ; ରୋହିମାଛ—14. A scaly fish; Cyprinus Rohita ୧୫ । ହାତଖଡ଼ୁ; ବଳୟ-ଭୂଷଣ—15. Wristlet; bracelet. ୧୬ । ଛୋଟ ଅଲାଇଚ—16 Small cardamom. ୧୭ । ନୀଳ-ଝିଣ୍ଟି; ଦାସକେରେଣ୍ଟା ଗୁଳ୍ମ—17. Blue Barleria. ୧୮ । ଘୃତକୁମାରୀ, ଘିକୁଆଁରୀ—18. Aloe; Aloe Perfoliata. ୧୯ । ମଲ୍ଲି ଫୁଲ ବିଶେଷ—19. A kind of jasmine. ୨୦ । ଖଇର ଗଛ (ହି. ଶ.)—20. Acacia Catechu (plant) ୨୧ । ଦଶ ମହା-ବିଦ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ ଏକଦେବୀ (ହି. ଶ.)—21. One of the ten Mahābidyās ୨୨ ଛନ୍ଦ ରଗଣ ଓ ୧ ଗୁରୁବର୍ଣ୍ଣ ଥିବା ବର୍ଣ୍ଣବୃତ୍ତ ବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—22. A Sauscrit metre of 10 syllables.

ଦେ. ବି—ବାଳ ଶବ୍ଦ ଆଗରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (ଯଥା, ବାଳମୁକୁନ୍ଦ) ମାନଙ୍କ ଡାକ ନାମ—Name for calling persons whose names begin with the word 'Bāla'

ବାଲା—ପ୍ରା. ଦେ. ବି (ବାଲେଶ୍ୱର; ମେଦିନୀପୁର; ସଂ. ବଳୟ)—ବଳୟ—Bālā Wristlet.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗାଳୀମାନଙ୍କ ବଳୟ ଅଳଙ୍କାର 'ବାଲା'ର ଓ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ବଳୟ (ହାତ ଖଡ଼ୁ)ର ଗଢ଼ଣ ପୃଥକ୍ ଅଟେ । ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ରମଣୀମାନେ ବଙ୍ଗାଳୀଙ୍କ 'ବାଲା' ଅଳଙ୍କାର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ସେମାନେ ଏହାକୁ 'ହାତଖଡ଼ୁ' ନ କହି 'ବାଲା' କହନ୍ତି । ସଂ. ବାଲା ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ପ୍ରକୃତିବାଦରେ 'ବଳୟ ଭୂଷଣ' ବୋଲି ଲେଖା ଅଛି । ଏହାର ଅନ୍ୟ ଆକାର 'ବାଳା' ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଲେଖାଅଛି ।]

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବଡ଼ କାନ ଫାସିଆ—A ring for the ear; big ear-ring.

ବୈଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ; ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ (ବାଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) ହୁଏ)—୧ । (ଅମୁକର) ଅଧିକାରୀ; ମାଲିକ; ସ୍ୱାମୀ—ଓୟାଲା ବାଲା 1. Owning (a certain thing). (ବୁଝିଲା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ଘରବାଲା ।)

୨ । (ଅମୁକ ଦ୍ରବ୍ୟର) ବିକ୍ରୟକାରୀ—2. Selling (a certain thing).

(ଯଥା – ବରଫ ବାଲା, ମାଛ ବାଲା ।)

୩ । (ଅମୁକ ବିଷୟ ବା ପଦାର୍ଥ) ଯାହାର ଅଛି—3. Having (a certain thing).

(ଯଥା—ପଇସା ବାଲା ।)

୪ । ଯେ (ଅମୁକ କର୍ମ) କରେ—4, Doing (a certain work).

(ଯଥା—ଘିବା ବାଲା; ଖାଇଲା ବାଲା ।)

୫ । ଯେ (ଅମୁକ) କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ—5. Engaged in (a certain work); enlisted in.

(ଯଥା—ଚଂପ୍ରେସ ବାଲା ।)

ଦେ. ବି. (ଅକାଦଚର୍ଥକ)—ବାଲକୃଷ୍ଣର ଡାକ ନାମ—A name for calling Bālakṛushṇa.

ବାଲାଖାନା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ବାଲା=ଉପରର+ଖାନା=ଗୃହ)—Bālākhānā ଉପର ମାଡ଼ାଲି; ଏକ ମହଲା କୋଠା ଉପରେ ବାଲାଖାନା ଥିବା ଘର; ଦୋତାଲା—Second storey; upper ବାଲାଖାନା storey.

ବାଲାଞ୍ଚ ବାଲା—ଦେ. ବିଣ—ବାସ୍ତୁରା (ଦେଶ)

Bāl(la)ānchbālā Bāsturā (See)

ବାଲାତପ—ସଂ. ବି. (ବାଲ+ଆତପ)—ଉଦୟମାନ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କିରଣ; Bālātapa ଉଦୟ ଆଲୋକ—The rays of the rising sun.

ବାଲାଦସ୍ତି—ବୈଦେ. ବି (ଫା)—୧ । ଜବରଦସ୍ତି; ବଳପ୍ରୟୋଗ—Bālādasti 1. Use of force. ୨ । ବଳପୂର୍ବକ ଅଧିକାର—ବାଲାଦସ୍ତି 2. Forcible siezure or possession.

ଦେ. ବି—ବାଲାଦାସ୍ (ଦେଶ)—Bālādās (See)

ବାଲାଦାସ୍—ଦେ. ବି (ହିଂ ବାଲକ୍‌ଦାସ୍)—ବାବାଜୀଙ୍କର ବାଳକ ଶିଷ୍ୟ—Bālādās A boy disciple of a Bairāgi.

ବାଲାପୋଷ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ବାଲା=ଉପରର+ପୋଷ=ପୋଷାକ Bālāposh =ଆବରଣ)—ତୁଳାଦିଆ ହାଲୁକା ଗାଢ଼ ବସ୍ତ୍ର—ବାଲାପୋଷ A wrapper stuffed with cotton or ବାଲାପୋଷ wool.

ବାଲାବର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ଏକପ୍ରକାର ଚପ୍‌କନ୍ (ଭୂଷ୍ଟା)—Bālābar ବାଲାବର A kind of Chapkan.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ୪ଟି କଣ୍ଠି ଓ ୨ଟି ବୋତାମ ବା ବାନ୍ଧିବା ଡୋରି ଥାଏ ।]

ବାଲାବାଲା—ପ୍ରାଦେ. (ଅଠମଣ୍ଡିକ) ଅ (ତୁଳନା କର. ଏହି ଅର୍ଥରେ Bālābālā ହିନ୍ଦୀ ଏହି ଶବ୍ଦ)—ସିଧାସିଧିରେ; ସିଧାଏ ସିଧାଏ—Straight; directly.

(ଯଥା—ତୁମେ ତୁମ ଦରଖାସ୍ତ ବିଦାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ନ ପଠାଇ ବାଲା ବାଲା ରାଜାଙ୍କ ଖମୁକୁ ପଠାଇ ଦିଅ ।)

ବାଲାମଣି—ସଂ. ବି(୨ମୀ ତତ୍)—ଶ୍ରେଷ୍ଠା ସ୍ତ୍ରୀ—Excellent woman. Bālāmaṇi ବାଲାରତ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲାରୁଣ—ସଂ. ବି—୧ । (କର୍ମଧା; ବାଲ+ଅରୁଣ)—ଉଦୟମାନ Bālāruṇa ସୂର୍ଯ୍ୟ; ନବୋଦିତ ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. Newly risen (ବାଲାର୍କ—ଅନ୍ୟରୂପ) sun; rising sun. ୨ । (ମ. ଶ. ଲୋ) କନ୍ୟାରାଶିରେ ଅବସ୍ଥିତ ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun while in the sign of Virgo.

ବାଲାଷ୍ଟ(ସ୍)—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବାଲାଷ୍ଟ୍)—Bālāsht(s) ୧ । ଖାଲି ଜାହାଜର ଭାରକେନ୍ଦ୍ର ଠିକ୍ ରଖିବା ବାଲାଷ୍ଟ ପାଇଁ ସେଥିରେ ଲଦାଯିବା ପଥର, ଇଟା, ବାଲି ଆଦି—ବାଲାସ୍ତ 1. Ballast; loads of stone etc. put in an empty ship to keep it steady.

୨ । ରେଲପଥ ଉପରେ ବଛାଯିବା ଗୋଡ଼ ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡମାନ; ଗେଣ୍ଟୀ—2. Gravel and bits of stone spread on railway lines.

ବାଲ୍ଲ(ଲ)ଷ୍ଟ୍(ସ୍) ଟ୍ରେନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବାଲ୍ଲାଷ୍ଟ୍+ଟ୍ରେନ୍)—Bālā(li)sht(s) tren ଯେଉଁ ରେଲ ଚଳାମାନଙ୍କରେ ରେଲ ଲାଇନରେ ବଛାଯିବା ଗେଣ୍ଟୀମାନ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ବୁଲାଯାଏ—Ballast-train.

ବାଲାସ୍ଟ୍ ଟ୍ରେନ୍
ବାଲିସ ଟ୍ରେନ

[ବାଲ୍ଲ(ଲ)ଷ୍ଟ୍(ସ୍) ଗାଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବାଲାଶତ(ତ୍ତ)ର—ବୈଦେ. ବି. (କଟକଆ) (ଫା. ବାଲାଇ=ଉପରସ୍ଥ; ଶଥିକା+ସତ୍ତର=ଧାଡ଼ି)—ଦଲିଲ ଆଦି ଲେଖାଯିବା ସମୟରେ ଭୁଲ କ୍ରମେ ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦକୁ ୨ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ବାଲା ସତ୍ତର ଚିହ୍ନ ଦେଇ ଉକ୍ତ ଚିହ୍ନ ସ୍ଥାନର ଧାଡ଼ି ଉପରେ ଲେଖାଯିବା ଅଂଶ—

ବାଲାଇ ସତ(ତ୍ତ)ର } ଅନ୍ୟରୂପ

ବାଲାଇ ସତ୍ତର A line or passage interpolated above a written line from which the line or passage had been omitted by mistake.

ବାଲାସ୍ଥି ବିକୃତି.ରୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ର ପରିଭାଷା)—Bālāsthi bikṛuti roga ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଅସ୍ଥିର ଦୁର୍ବଳତା ଜନିତ ରୋଗ ବିଶେଷ—Rickets.

[ଦ୍ର—ଏ ରୋଗରେ ଶିଶୁର ଗୋଡ଼ ଧନୁ ପରି ବଙ୍କେଇ ଯାଏ, ପିଠି କୁଜା ହୋଇଯାଏ ଓ ଶିଶୁ ଚାଲି ପାରେ ନାହିଁ ।]

ବାଲି(ଲୀ)—ସଂ. ବି. (ବାଲ+ଇ; ଜନମାଙ୍କ କେଶକୁ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇ ଥିବାରୁ)—କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟାର ମକଟ ରାଜା; ଇନ୍ଦ୍ରପୁତ୍ର; ଋକ୍ଷରାଜଙ୍କ ପୁତ୍ର, ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା—Name of a monkey king, brother of Sugrība.

Bāli(lī)

[ଦ୍ର—ପୁରାଣରେ କଥିତ ଅଛି ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ମେରୁ ପର୍ବତରେ ତପସ୍ୟା କରୁ କରୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିବା ଲୁହରୁ ଋକ୍ଷରାଜ ନାମକ ବାନର ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ଋକ୍ଷରାଜ ଏକଦା ଆପଣା ଛାୟାକୁ ପାଣିରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହେବାର ଦେଖି ସେ ରୂପରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପାଣିକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ପାଣିରୁ ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପ ଦେଖି ମୋହିତ ହେଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ରେତଃ ଉକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀର ମସ୍ତକର କେଶ (ବାଳ)ରେ ପଡ଼ିଲା ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ରେତଃ ତା ଗଳା (ଗ୍ରୀବା)ରେ ପଡ଼ିଲା । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଔରସରୁ ବାଳି ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଔରସରୁ ସୁଗ୍ରୀବ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ଉକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଣି ପୁରୁଷ ରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଗଲା । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ଉକ୍ତ ପୁରୁଷ (ଋକ୍ଷରାଜ) କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟାରେ ରାଜତ୍ୱ କଲା । ଥରେ ବାଳି ଗୋଟାଏ ଦୈତ୍ୟ ପଛରେ ଦଉଡ଼ାଇ ପାତାଳରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଓ ଏହି ଅବସରରେ ସୁଗ୍ରୀବ ତା ରାଜ୍ୟ ମାଡ଼ି ବସିଲା । ପାତାଳରୁ ଫେରି ଆସି ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବକୁ ତଡ଼ି ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ତାରା ଓ ସୁଗ୍ରୀବର ସ୍ତ୍ରୀ ରୁମା ସଙ୍ଗେ ଘର କରି ରହିଲା । ସୁଗ୍ରୀବ ପଳାଇ ଯାଇ ମତଙ୍ଗ ମୁନିଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲା । ଥରେ ରାବଣ କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟା ଆକ୍ରମଣ କଲା । ସେ ସମୟରେ ବାଳି ଦକ୍ଷିଣ ସାଗରରେ ସନ୍ଧ୍ୟା କରୁଥିଲା । ରାବଣକୁ ଦେଖି ବାଳି ତାକୁ ବାଖରେ ଜାବ ଦେଲା । ରାବଣ ହାର ମାନିବାରୁ ବାଳି ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ ହରଣ କରି ନେବାରୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗେ ମିତ୍ରତା ହେଲା ଓ ସୁଗ୍ରୀବର ଅନୁରୋଧରେ ରାବଣ ବାଳିକୁ ବଧ କଲେ ଓ ସୁଗ୍ରୀବକୁ କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟାର ରାଜା ଓ ବାଳିପୁତ୍ର ଅଙ୍ଗଦକୁ ଯୁବରାଜ କଲେ—ହ. ଶ.]

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୧ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣାଳଙ୍କାର ବିଶେଷ; ବାଉଳି—1. A kind of ear ring,

୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ସାନ କଉଡ଼ି—

1. A small cowrie for playing.

[ଦ୍ର—ଏହା ଖେଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବାଲି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଲୁକା; ବାଲିକା)—Bāli

ସଂ. ବାଲୁ, ବାଲୁକା, ସିକତା, ବାଲିକା, ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶର୍କରା, ଶୀତଳା

ବାଲି
ବାଲୁ, ରେତ
ମ. ବାଲ୍ଲ
ଗୁ. ରେତୀ
ତେ. ଇସିକା
ଫା. ରେଗ୍
ଆ. ରମ୍ଲ
ବାଲୀ
ବାଲୀ

୧ । ନଦୀ ଗର୍ଭସ୍ଥ ବା ସମୁଦ୍ର କୂଳସ୍ଥ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରସ୍ତର ଓ ମୃତ୍ତିକା ଚୂର୍ଣ୍ଣ—1. Sand; silica.

୨ । (ନାମ) ଭାରତ ମହାସାଗରରେ ଭାରତବର୍ଷର ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦ୍ୱୀପ ବିଶେଷ; ଯବଦ୍ୱୀପ; ଯାଭାଦ୍ୱୀପ—2. The island of Java in the Indian ocean.

[ଇଉରୋପୀୟମାନେ ପୂର୍ବେ ଜାହାଜ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଦ୍ୱୀପ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ଓ ସେଠାରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।]

୩ । (ସଂ. ବାଲିକା) ମୁସଲମାନ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ କାନର ମଝିରେ ଯେଉଁ ପାସିଆ ପିନ୍ଧନ୍ତି—3. A kind of ear-ring worn by the Mohemmedan women.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)ବି—ବେଣ୍ଟାଲ—A kind of ear ornament.

ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବାର୍ଲି)—ବାର୍ଲି (ଦେଖ)—Bārli (See)

ଦେ. ବି. (ଆଦରାର୍ଥକ)—ବାଲକୃଷ୍ଣ, ବାଲୁକେଶ୍ୱର ଆଦିଙ୍କର ଡାକ ନାମ—A name for calling Bālakṛushṇa, Bālukeśwara etc.

ବାଲିଅନ୍ତା—ଦେ. ବି—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟସ୍ଥ ଗ୍ରାମ ବିଶେଷ—Bāliantā Name of a village in the district of Puri near Bhubaneswar.

[ଦ୍ର—ଏହିଠାରେ କୁଶଭଦ୍ରା କୁଅଖାଇରୁ ବାହାରି, ଏହା ଦୁଇଟି ନଦୀଗର୍ଭର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ବାଲୁକାମୟ ସ୍ଥାନ ଥିବାରୁ ଏପରି ନାମ ହୋଇଅଛି ।]

ବାଲିଆ—ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ. ବାଲମତ୍ସ୍ୟ)—ଏକପ୍ରକାର କାଳି ନ ଥିବା ବଡ଼ ମାଛ—1. The cat fish; Wallago Attu; Cyprinus Denticulatus.

Bāliā

ସଂ. ନାମ—ସହସ୍ରଦଂଷ୍ଟ୍ର, ପାଠୀନ, ବାଲମତ୍ସ୍ୟ
ବୋୟାଳ

[ଦ୍ର—ଏହାର ମୁହଁର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ ବଡ଼ ବାଳି ପରି

ବୁମ୍ବାରି, ବୀଆଡ଼ି, ବାହିନା, ପଟୀନା — ବଣ ଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ହୋଇ ଅଛି । ଏ ମାଛ ଲମ୍ବରେ ୫ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଅଛି । ଏମାନେ ଗୋଖରୁର ଅନ୍ୟ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି ଓ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ଅତି ବୃହତ୍ ବାଳିଆ ମାଛକୁ ରାଘବ ବୋଲାଯାଏ । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ଶ୍ଳେଷ୍ମକର, ବଳ ବର୍ଦ୍ଧକ । ଏହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ତ ପିତ୍ତ ଦୂଷିତ ଓ ଭୂଷ୍ମ ରୋଗ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାଳିଆମାଛକୁ ବାଳିଆ ପଡ଼ିଆ ବୋଲାଯାଏ ।]

୨ । ବାଳିଆ ବାଉଁଶ (ଦେଖ)

2. Bāliā bāuṅsa (See)

ବାଲିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବାଲୁକାମୟ)—୧ । ବାଲୁକା ମିଶ୍ରିତ—

Bāliā 1. Mixed with sand; sandy. ୨ । ବାଲୁକା—(ବାଲିଆରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବହୁଳ—2. Abounding in sand.

ବାଲିୟା, ବେଲ୍ୟେ ବଲୁଆହୀ — ଦେ. ବି (ଅନାଦରାର୍ଥକ) ବାଳକୃଷ୍ଣର ଡାକନାମ—A name for calling Bālakṛushṇa.

ବାଲିଆକଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—ବାଲି ମିଶ୍ରିତ ଖଲା ପଥର—Sand-stone.

Bāliā kandā ବେଲ୍ୟେପଥର ବଲୁଆ ପତ୍ଥର

ବାଲିଆ ଖଡ଼ି—ଦେ. ବି—ବାଲିମିଶା ଖଡ଼ିପଥର—

Bāliā khardi Sandy chalk.

ବାଲିଆ ଗୁଡ଼—ଦେ. ବି—୧ । ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ରେ ବାଲି ମିଶିଥାଏ—

Bāliā gurda 1. Molasses mixed with sand.

ବାଲିୟାଗୁଡ଼ ୨ । ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ ବାଲିପରି ଚୂଆ ଧରିଥାଏ—

ବଲୁଆଗୁଡ଼ 2. Molasses consisting of fine crystals like sand.

ବାଲିଆଣ୍ଡି—ପ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର) ବି. (ସଂ. ବାଲିଆ+ ଅଳୀ)—ବାଲିକୁଦ (ଦେଖ)—Bālikuda (See).

Bālsārdi

ବାଲିଆ ବାଉଁଶ—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ମୋଟ ଓ ଫମ୍ପା ବାଉଁଶ; ଡଣ୍ଡ ବାଉଁଶ—A species of Bamboo.

Bāliā bāuṅsa

ଢେମନାଭାଲୁକାବାଂଶ ବୋରୋବାଁଶ

[ଦ୍ର—ଏହା ଲମ୍ବରେ ୪୦ ହାତ ଓ ବ୍ୟାସରେ ୫ । ୬ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏହାର ପର୍ବ ୧ହାତ ହୁଏ ।]

ବାଲିଆ ମଟାଳ—ଦେ. ବି—ବାଲୁକା ମିଶ୍ରିତ କଠିଣ ମୃତ୍ତିକା—

Bāli maṭāla Hard soil mixed with sand.

(ବାଲିଆରୁ ମଟାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଲିୟାମାଟି ବଲୁଆହୀ ମିଟ୍ଟୀ

ବାଲିଆ ମାଟି—ଦେ. ବି—ବାଲୁକା ମିଶ୍ରିତ ମୃତ୍ତିକା—

Bāliā māṭi ବେଲ୍ୟେମାଟି ବଲୁଆହୀମିଟ୍ଟୀ Sandy soil.

(ବାଲିଆରୁ ମାଟି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲିକଖାରୁ—ଦେ. ବି—ନଈବାଲି ଉପରେ ବଢ଼ିଦ୍ୱାରା ପଡ଼ିଯାଇଥିବା

Bāliā kakhāru ସାମାନ୍ୟ ପଟୁମାଟିରେ ଯେଉଁ କଖାରୁ ଫସଲ ବାଲୁକଦୁଆ କରାଯାଏ—Sweet pumpkins grown on the silt deposits on river beds.

ବାଲି କଙ୍କଡ଼ା—ଦେ. ବି—୧ । ବାଲିରେ ଗାତ କରି ରହୁଥିବା ଏକ

Bāli kaṅkardā ପ୍ରକାର ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର କଙ୍କଡ଼ା—

ବାଲୁ କେକଡା 1, A kind of very small crabs boring in sand; sand-crab.

୨ । ସ୍ଥଳଚର କଙ୍କଡ଼ା—2. Land crab.

ବାଲି କଣା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଲୁକା କଣ)—

Bāli kaṇā ବାଲିର ଗୋଟିଏ ରେଣୁ—

ବାଲୁ କଣା A particle of sand.

ବାଲିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବାଳକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Bālikā ୧ । ସ୍ତ୍ରୀ ଶିଶୁ—1. Female child.

୨ । କନ୍ୟା—2. Daughter.

୩ । ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କା ସ୍ତ୍ରୀ—3. Girl.

୪ । ସିକତା; ବାଲୁକା—4. Sand.

୫ । କର୍ଣ୍ଣଭୂଷା—5. An ornament for the ear.

୬ । ବାଳା—6. Woman.

ବାଳକା କନକ ବାଣ୍ଡ କନକ କନକ
ବାଳକା କନକ ବାଣ୍ଡ କନକ କନକ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।

ଦେ. ବି—ବାଳି-ଘରୀ; ତାରା—Tārā, the wife of Bāli.

ବାଳକା ଜାଙ୍ଗଳୀ ସ୍ତନ ପେଖି ବିଶାରଦ
ବିଭାଣ ଚଣ୍ଡୁଳ ଧୃତ ଚକ୍ର ଗଳ ଗତ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାଲି କାଗଜ—ଦେ. ବି. (ବଙ୍ଗ ଦେଶର ଶ୍ରୀରାମପୁର ଅଞ୍ଚଳର ବାଲି

Bāli kāgaja ନାମକ ସ୍ଥାନର କଳରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବାରୁ)—

ପୀଳା କାଗଜ ଏକ ପ୍ରକାର ମାଟିଆ କାଗଜ—Bally paper; a kind of brown paper.

ବାଳିକା ବଧୂ—ସଂ. ବି—ଚୂଆ ବୋହୂ; ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କା ବିବାହିତା

Bālikā badhū କନ୍ୟା—A girl-wife.

ବାଲି କିର୍ଦ୍ଦା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ବାଲି ଗରଡ଼ା ମାଛ—

Bāli kirdā A kind of fresh-water fish.

ବାଲି କୁଦ(ଦା)—ଦେ. ବି. (ବାଲୁକା ଓ କୁଟ)—୧ । ବାଲି ଏକତ୍ର

Bāli kuda(dā) ଜମା ହୋଇ ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନ—

ବାଲିୟାଡ଼ି, ବାଲିଆଡ଼ି ବାଲୁକା ଟୀଲା 1. Sand drift; mound of sand.

୨ । ବାଲିର ପାହାଡ଼—2. Sand dune; sand hill.

[ଦ୍ର—ପବନ ଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହୋଇ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ବାଲି ପାହାଡ଼ ବା ବନ୍ଧ ପରି ଗଦା ହୋଇ ଯାଏ—ମେଦନୀପୁରରେ ଏହାର ବାଲି କୁଦ ବହୁତ ଦେଖାଯାଏ ।]

ବାଲି(ଲୁ) ଖଣ୍ଡ(ଣ୍ଡି)—ପ୍ରାଦେ.(ପୁରୀ) ବି—୧ । ପୁରୀ ସହରର ଉତ୍ତରାଂଶ;

Bāli(lu) khaṇḍa(ṇḍi) ଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିର ନିକଟସ୍ଥ ଅଞ୍ଚଳ—

1. A sandly tract to the north of Puri town and adjoining the Guṇḍichā house.

୨ । ପୁରୀର ସମୁଦ୍ର କୂଳବର୍ତ୍ତୀ ବାଲୁକାମୟ ଅଞ୍ଚଳ—

2. The sea-beeach of Puri town.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ବିଶେଷ ବାଲୁକାମୟ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରୀର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସମୁଦ୍ର କୂଳସ୍ଥ ଭୂମିକୁ (ଯାହାକି ପୂର୍ବେ ବାଲୁକାମୟ ପ୍ରାନ୍ତର ଥିଲା ଓ ସହିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୌଧମାଳା ଓ କଳେଜ ଅଦି ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ଓ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ଖାସ ଜମିଦାରି ହୋଇ ଅଛି ତାକୁ) ବାଲି ଖଣ୍ଡ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବାଲି ଖିଆ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସାଜପୁର) ବ—ବାଲିଜନ୍ୟ ରୋଗ—
Bāli khiā Chilblain.
(ବାଲି ଘା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲି ଗଡ଼—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବ—ବଡ଼ କଇଁ—
Bāli gardā Big tortoise.

ବାଲି ଗରଡ଼ା – ଦେ. ବ. (ସଂ. ଘର୍ଷଣାଳ; ସଂ. କର୍କର)—
Bāli gararda ୧ । ବାଲିରେ ମିଳୁଥିବା ସାନ ସାନ ମସୃଣ
ସଂ. ନାମ କୁଲିଶ ମତ୍ସ୍ୟ ଗୋଲାକାର ପଥର ଗୋଟାଳି—
କାଁକର 1. Sandy pebble.
କଙ୍କଡ, ବାଲୁ କଙ୍କଡ ୨ । (ସଂ. ବାଲୁକା+ଗର୍ଗର) ଏକ
ବାଲି ଗରଡ଼ } ପ୍ରକାର କାଉଯୁକ୍ତ ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ
ବାଲି ଗରଡ଼ା } ଅନ୍ୟରୂପ ମାଛ—2. A kind of small
ବାଲି ଗେରେଡ଼ା } scaly yellowish fresh
ବେଲ୍ୟେ, ଭୋଲୀ, water fish; sand fish;
ବାଲିକଡ଼ା, ବେଲେ ଗୁଡ଼ଗୁଡ଼େ Trichodon.
ବାଲୁ ସଂ. ନାମ—କୁଲିଶ ମତ୍ସ୍ୟ [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଲମ୍ବରେ ଏକ
ଫୁଟରୁ ବେଶି ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏମାନେ ନଦୀର
ବାଲି ଶଯ୍ୟାରେ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଅଳ୍ପ ଅସ୍ୱାସରେ ଧରା ପଡ଼ନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ
ପେଟରେ ବାଲିର କଣାମାନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।
ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା କଷାୟ ମଧୁର ରସ, ହୃଦ୍ୟ, ଅଗ୍ନି-
ଦୀପକ, ବଳବର୍ଦ୍ଧକ, ସ୍ନିଗ୍ଧ, ଲଘୁ ଓ ମଳସ୍ତମ୍ଭକ ।]

ବାଲି ଗଡ଼ି—ଦେ. ବ—ନଦୀର ଯେଉଁ ବାଲୁକାମୟ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ରୋତ
Bāli gardi ଚଳିଲା (ହଠାତ୍ ଗଭୀରତର ସ୍ଥାନକୁ) ବହି
ବାଲୀଗଡ ଯାଉଥାଏ—A high sandbank from
which water flows into a deeper part.
[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ସ୍ରୋତଗତି ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନର ପାଖରେ
ରେତ୍ ବାଲି ବା ଭୁଷା ବାଲି ଜମା ହୋଇଯାଏ ।]

ବାଲି ଗୁରୁଡ଼(ଡ଼ୁ)—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (କଟକ) ବ—ବାଲି ଗରଡ଼ା ୨ (ଦେଖ)
Bāli gururda(rdu) Bāli gararda 2 (See)

ବାଲି ଗୋଡ଼ି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବାଲୁକା+କଙ୍କର)—
Bāli gordi ବାଲୁକା ଓ କଙ୍କର—Sand and gravel.
ବାଲି କାଁକର (ଯଥା—ଏ ଗହଳରେ ବହୁତ ବାଲି ଗୋଡ
ବାଲୁ କଂକଡ ଅଛି ।)

ବାଲି ଗୋଡ଼ି ଗଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଗହଳ, ଧାନ ଆଦି ଶସ୍ୟରେ ମିଶିଥିବ
Bāli gordi gardā(rde)ibā ବାଲି ଓ କଙ୍କରମାନଙ୍କୁ କୁଲା
ଦ୍ୱାରା ବା କୌଣସି ପାତ୍ରରେ ପାଣିରେ ଧୋଇବାର କୌଶଳ
ଦ୍ୱାରା ଗହଳରୁ ବା ଧାନରୁ ଅଲଗା କରି ଦେବା—
To separate particles of sand and gravel mixed with a quantity of grain by winnowing or washing skilfully.

ବାଲି ଘଡ଼ି(ଣ୍ଟା)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବାଲୁକା+ଘଟୀ)—ଉମ୍ବରୁ
Bāli ghardi(ntā) ଆକାରର ଦୁଇଫାଳ ଯୁକ୍ତ ଖୀଣକଣ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ର,
ବାଲି ଘଡ଼ୀ ଯହିଁର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଛିଦ୍ର ବାଟେ ବାଲି ଏ ପାଖରୁ ସେ
ବାଲୁ ଘଡ଼ୀ ପାଖକୁ ଖସି ପଡ଼ି ଘଣ୍ଟା ସମୟ ଜଣାଯାଏ—Sand-glass.

ବାଲି ଘାଇ—ଦେ. ବ—ବାଲି ବନ୍ଧରେ ଜଳ ସ୍ରୋତ ଦ୍ୱାରା ଭାଙ୍ଗି ବା
Bāli ghāi ଫୁଟି ଯାଇଥିବା ବାଟ—A breach or leak made in a bank of sand by the rush of flowing water.

ବାଲି ଘାସ—ସଂ. ବ. (ସଂ. ବାଲୁକା+ଘାସ)—
Bāli ghāsa ନଦୀର ଓ ସମୁଦ୍ରର ବାଲିରେ ଉଠିବା ମୋଟ ରସାଳ
ବାଲୁ ଘାସ ଚେରଯୁକ୍ତ ଘାସ—Sand grass; thick and
ବାଲୁ ଘାସ luscious rooted grass growing on sand.

ବାଲି ଘୁମୁରା—ଦେ. ବ—୧ । ଲୁଗାରେ ବାଲି ପୁଡ଼ା କରି ମାଛ ଧରିବାର
Bāli ghumurā କୌଶଳ ବିଶେଷ—1. A mode of catching fish by means of a bag of sand.
୨ । ବାଲିଗରଡ଼ା ୨ (ଦେଖ)—2. Bāligararda 2 (See)

ବାଲି ଘୁରୁଣି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବାଲୁକା+ଘୁର୍ଘୁର)—ବାଲିରେ
Bāli ghuruni ବଢ଼େଇଙ୍କ ଭଅଁର ପରି କଣା କରି ପଶିଯିବା
ଘୁର୍ଘୁରେ ପୋକା ଏକପ୍ରକାର କୀଟ; ଗୁଣ୍ଡୁରି ୨ (ଦେଖ)—
ଗୁଡ଼ୁ A kind of insect boring into sand; sand cricket; sand borer.
(ବାଲି ଗୁଣ୍ଡୁରି, ବାଲି ଗୁରୁଣି, ବାଲି ଘୁଘୁରା, ବାଲି ଘଂଘୁରା, ବାଲି
ଭଅଁର, ବାଲି ଭଉଁରି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲିଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୀ)—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ବାନ୍‌ଗୀ=କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟର ନମୁନା
Bāling(ngi) ବା ମଗ୍ନ)—୧ । ବାନ୍‌ଗି; ଗର୍ବ—
[ବାଲିଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୀ)—ଅନ୍ୟରୂପ] 1. Pride; arrogance. ୨ ।
ଡୀଗ, ସେକୀ, ବଡ଼ବୀଲ ବାଗାଡ଼ମ୍ବର; ଗ୍ରୌଢ଼ି—2. Bombast;

ବାଲିଙ୍ଗ କାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗ୍ରୌଢ଼ି କଥା କହିବା; ଆତ୍ମବଡ଼ମାପୂର୍ଣ୍ଣ
Bāliṅga kārdhibā ଭାବ ଦେଖାଇ ହେବା—To brag.
[ବାଲିଙ୍ଗ ବଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା, ବାଲିଙ୍ଗ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]
ଡଁଡ଼ୀଗହକନା

ବାଲି ଚଡ଼ା(ଡ଼ା,ରା)—ଦେ ବ—ନଦୀଗର୍ଭସ୍ଥ ଢିପ ବାଲୁକାମୟ ଭୂଖଣ୍ଡ—
Bāli chardā(rdhā, rā) A sand-bank; a sandy
ବାଲିଚଡ଼ା shoal; a hidden sand-hill in the bed of
ବାଲୁକାଠିକ a river.

× × × ଗୋଟାଏ ବାଲି ଚଡ଼ାରେ ଉଙ୍ଗା ସଗଗସ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଅନେକ ସମୟରେ ନୌକାଆଦି ଲାଗିଯାଏ ।]
ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଜମି ଉପରେ ବାଲିର ସ୍ତର ପଡ଼ିଥାଏ;
ବାଲୁକା ସ୍ତରଦ୍ୱାରା ଆବୃତ (ଭୂମି)—(land) Overspread with a layer of sand.
୨ । ଯେଉଁ ଜମିରେ ନଦୀବଢ଼ିଦ୍ୱାରା ଅଗାଧ ବାଲୁକାର
ଘନସ୍ତର ପଡ଼ିଯାଏ—2. Land over which there is a thick deposit of sand brought by the flood of rivers.
[ଦ୍ର—ଏପରି ଜମିରେ ଫସଲ କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ।]

ବାଲି ଚର—ଦେ. ବ. (ସଂ.ବାଲୁକା+ଚର୍ ଧାତୁ)—୧ । ବାଲୁକାମୟ

Bāli chara ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଭୂମି—1 A wide sandy expanse.
ବାଲିଚଡ଼ା ୨ । ବାଲିଚଡ଼ା (ଦେଶ)—Bālichardā (See)
ବାଲୁଚରା, ବାଲୁଚର୍ଦ୍ଦ

ବାଲି ଚୂନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଲୁକା + ଚୂର୍ଣ୍ଣ)—ପକ୍କା ଗାନ୍ଥନା ପାଇଁ
Bāli chūna ବ୍ୟବହୃତ ବାଲିମିଶ୍ରିତ ଚୂନ—Sand and
ବାଲିଚୂନ **ବାଲୁଚୂନା** lime used in masonry work.

ବାଲି ଛଣା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ସିଂହଭୂମ) ବି—ଚାଉଳ ଧୋଇ
Bāli chhanā ବାଲି ଗୋଡ଼ି ଆଦି ବାହାର କରିଦେବା କ୍ରିୟା—
The act of clearing away the particles of sand from rice.

ବାଲି ଛତୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଲୁକା + ଛତ୍ରାକ) – ବାଲିଆ ମାଟି
Bāli chhatu ଉପରେ ଉଠିବା ଏକପ୍ରକାର ଶ୍ୱେତ ଛତୁ—
ବାଲୁଛତା A species of small mushroom growing on sandy places.

ବାଲି ଜନ୍ଦା—ଦେ. ବି—୧ । ବର୍ଷାଦିନରେ ପାଣି ଓ କାଦୁଅ ଲାଗି
Bālijandā ପାଦର ଆଙ୍ଗୁଠି ସନ୍ଧିମାନଙ୍କରେ ହେବା ଘାଆ—
ପାଁକଇ; ପାଁକୁଇ; ହାଜା 1. Chilblain ୨ । ବାଲିଆ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ
ପାନୋଲଗନା ଉପରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଜନ୍ଦା—
A kind of big black ant generally found inhabiting sandy places.

[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ଦେହ ଗାଢ଼ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ । ଏମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ବାସ କରନ୍ତି । ବିଛା, ଅସରଫା, କଳକଳରା ପ୍ରଭୃତି ଜୀବମାନଙ୍କୁ ପାଇଲେ ହଠାତ୍ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ମାରି ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏମାନେ କାମୁଡ଼ିଲେ ବିଶେଷ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୁଏ ।]

ବାଲି ତେଣ୍ଟେଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଲିକା + ଷ୍ଟିଟ୍ଟିଭ)—ଏକପ୍ରକାର
Bāli tenṭei କୂଳେଚର କ୍ଷୁଦ୍ର ପକ୍ଷୀ; ଟେଁଟେଇ୍ୟା ଚଢ଼େଇ—
Sand piper, sandsnipe.

ବାଲି ତୃତୀୟା—ଦେ. ବି—ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ତୃତୀୟା—The 3rd day of
Bāli trutiyā the bright fortnight of the month of Bhādraba.

[ଦ୍ର—କଥିତ ଅଛି ଯେ ଏ ଦିନ ଗୌରୀ (ପାର୍ବତୀ) ମହାଦେବଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀରୂପେ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ବାଲିରେ ଶିବଲିଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରି ପୂଜା କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଏ ଦିନ ସଧବା ଓ କୁମାରୀମାନେ ନଈର ବା ପୋଖରୀର କୂଳରେ ଓଦା ବାଲିରେ ଶିବଲିଙ୍ଗ ରଚନା କରି ପୂଜା କରନ୍ତି । ସେ ଦିନଯାକ ଅହୋରାତ୍ର ସେମାନେ ନିର୍ଜଳ ଉପବାସ କରନ୍ତି ଓ ଗୌରୀପୂଜା କରନ୍ତି । ଏ ବ୍ରତ କଲେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବୈଧବ୍ୟ ଓ ନିଃସନ୍ତାନ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗ କରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ମରଣରେ ଅଛି ।]

ବାଲିଦାନି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଲୁକା + ଫା. ଦାନି)—ଏ ଦେଶରେ
Bālidāni ଇଂରାଜୀର ପ୍ରଚଳନ ପୂର୍ବରୁ କାଗଜରେ ସଦ୍ୟ ଲେଖା-
ବାଲିଦାନୀ ହେବା କାଳୀକୁ ଶୋଷିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବାଲି ଓ
ବାଲୁଦାନୀ ଧୂଳି ଯେଉଁ ଜାଲଦାର ଦାନୀରେ ରଖାଯାଉ ଥିଲା—
Sandbox; a perforated pot containing sand, which was formerly used for sprinkling dust on fresh writing with ink before blotting paper came into use.

ବାଲିପୁଡ଼ା(ଡ଼ି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଲୁକା + ପୁଟକ)—୧ । ଏ
Bālipurdā(rdi) ଦେଶରେ ଇଂରାଜୀର ପ୍ରଚଳନ ପୂର୍ବରୁ
(ବାଲିପୁଡ଼ିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) କାଗଜରେ ସଦ୍ୟ ଲେଖା ହେବା
ବାଲିପୁରିଆ କାଳୀକୁ ଶୋଷିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବାଲୁକା ପୂର୍ଣ୍ଣ
ବାଲିପୁରିଆ କନାର ପୁଡ଼ା—1. Some sand put in a rag and tied up, used for soaking ink from fresh writing ୨ । ଦେହ ସେକିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବାଲୁକାପୂର୍ଣ୍ଣ କନାର ପୁଡ଼ା—2 A rag tied up into a ball containing sand inside it, used in dry-fomenting.

ବାଲି ବନ୍ଧ—ଦେ. ବି—ବାଲିରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ବନ୍ଧ—
Bāli bandha An embankment of sand.
ବାଲିବାଂଧ [ଦ୍ର—ବାଲୁକାନିର୍ମିତ ବନ୍ଧ ପରି ଅସ୍ଥାୟୀ ଓ ଅଶକ୍ତ
ବାଲୁକାବାଂଧ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଏ ଉପମା ଦିଆଯାଏ ।]

ବାଲି ବସ୍ତା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବାଲିକା + ଫା. ବସ୍ତା)—ହଠାତ୍ ବନ୍ଧ
Bāli basta ବା କାନ୍ଥ ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଉପର୍ଯ୍ୟପରି ରଖାଯିବା
ବାଲିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଖାମାନ—Sand bags used for raising emergent or impromptu bank.

ବାଲି ଭଇଞ୍ଚି—ଦେ. ବି—କଣ୍ଟେଇ କୋଳ—Gymnosporea
Bāli bhaiñchi Emarginata (Haines).

ବାଲି ଭଜା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବାଲିକା + ଭର୍ଜନ)—ହାଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରେ
Bāli bhajā ବାଲି ପୂରାଇ ସେ ବାଲି ଚୂଲି ଉପରେ ଗରମ
ବାଲିଭାଜା ହେବା ପରେ ତହିଁରେ ଚାଉଳ, ମୁଗ, ଧାନ ଆଦି
ଭୁଜା ଭାଜିବା—Frying corns etc in heated sand inside a frying pot.

[ଦ୍ର—ଏପରି ଭାଜିବାଦ୍ୱାରା ଭଜା ହେବା ବସ୍ତୁ ବାଲିରେ ଲୁଚି ରହିବାରୁ ସେ ବସ୍ତୁ ଚାଉଳଆଡରେ ସମଭାବରେ ଉତ୍ତାପ ପାଏ ଏଣୁ ଭଲ ରୂପେ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଭାଜି ହୁଏ ।]

ଦେ. ବିଣ—ଉତ୍ତପ୍ତ ବାଲୁକା ସାହାଯ୍ୟରେ ଭର୍ଜିତ (ଚାଉଳ ମୁଗ ଆଦି)—(corn) Fried in hot sand.

[ଦ୍ର—ଚାଉଳ, ମୁଗ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଭୁଜା ହାଣ୍ଡିରେ ଭାଜିଲେ ତହିଁର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଉତ୍ତପ୍ତ ହାଣ୍ଡିର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସେ ସେ ଅଂଶ ପୋଡ଼ି ଯାଏ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଂଶ କଞ୍ଚା ରହେ । କିନ୍ତୁ ସେ ହାଣ୍ଡିରେ ଚାଉଳ ବାଲି ପୂରାଇ ବାଲିଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ ତାତିଗଲା ପରେ ସେଥିରେ ଚାଉଳ ଆଦି ଭାଜିଲେ ଚାଉଳ ଆଦିକୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ବାଲି ଘେରି ରହିବାରୁ ଭଜା ହେବା ଦ୍ରବ୍ୟର ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ସମ ପରିମାଣ ତାପ ଲାଗେ ।]

ବାଲିମା—ସଂ. ବି (ବାଲ + ଇମନ୍; ୧ମା. ୧ବ) —ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା—
Bālimā Childhood (Apte)

ବାଲି ମାଟି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବାଲିକା + ମୃତ୍ତିକା)—୧ । ବାଲିମିଶ୍ରିତ
Bāli māṭi ମୃତ୍ତିକା ବା ମୃତ୍ତିକାମିଶ୍ରିତ ବାଲି—1. Sandy

ବାଲିମାଟି soil. ୨ । କଚା ଗାନ୍ଥୁନୀ ଓ ପଲସ୍ତର ପାଇଁ
ବାଲୁମିଟୀ ବ୍ୟବହୃତ ବାଲି ମିଶା କାଦୁଅ—Sand and clay
(used in mud masonry and plaster.

ବାଲି ମେଣ୍ଢି—ଦେ. ବ—ବାଲି ଘୁରୁଣି (ଦେଖ)
Bāli mendhi Bāli ghurupi (See)

ବାଲି ଲୋକନାଥ—ଦେ. ବ—ପୁରୀ ସହରର ପଶ୍ଚିମାଂଶରେ ବାଲୁକାମୟ
Bāli lokanātha ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବଲିଙ୍ଗ—
A image of Śiba in the western extremity of Puri Town.

[ଦ୍—ଏ ପୁରୀର ରକ୍ଷକ ଦେବ ଓ ପୁରୀଶେଷ ଏହାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଶିବଶେଷ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]

ବାଲିଶ୍—ବୈଦେ. ବ (ଫା) (ଭୁଲ. ସଂ. ବାଲିଶ=ତକିଆ. Apte)—
Bālis ଆରାମ ନିମନ୍ତେ ବସ୍ତ୍ରାବୃତ ତୁଳାବୁଣି; ଉପାଧାନ; ତକିଆ;
ବାଲିସ ବାଲିଶ ମାଣ୍ଡି—Pillow.

ବାଲିଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବଳ=ପୂଜା ଦ୍ରବ୍ୟ+ଶୋ ଧାତୁ=ନାଶ
Bālisa କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ=ବଳିଶ=ଯେ ପୂଜା ପାଇଁ ରଖା
(ବାଳିଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାଇଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ବା ଅମୁଣିଆକୁ ମାରି କରେ;
ବଳିଶ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ଅଜ୍ଞାନ—1. Ignorant;
inexperienced. ୨ । ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ—2. Very
young. ୩ । ମୂର୍ଖ—3. Illiterate. ୪ । ଅସାବଧାନ—
4. Careless. ୫ । ଶିଶୁପ୍ରକୃତିକ—5. Puerile;
childish.

ସଂ. ବ (ବଳନ୍=ମସ୍ତକ+ଶୀ ଧାତୁ=ଶୋଇବା+ଅଧିକରଣ.
ଅ.)—୧ । ଉପାଧାନ; ତକିଆ—1. Pillow (Apte).
୨ । (ବାଳ+ ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଇଣ) ଶିଶୁ; ବାଳକ—2. Child
(Apte). ୩ । (ବାଳ+ତୁଲ୍ୟାର୍ଥେ. ଇଣ)—
ନିର୍ବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A fool; a blockhead
(Apte).

ବାଲିଶଯ୍ୟା—ଦେ. ବ (ସଂ. ବାଲୁକା ଶଯ୍ୟା)—ମୃତ୍ୟୁ ଆସନ୍ନ ହେଲେ
Bālisajyā ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପବିତ୍ର ଗଙ୍ଗା ବାଲି ମିଶା ଯେଉଁ
ବାଲୁଶଯ୍ୟା ସିକତାମୟ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୁଆନ୍ତି—A bed of sand
mixed with the sacred sand of the Ganges
on which a dying person is laid down
when every hope of his or her life is
given up.

ବାଲିଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇ ଦେଇ
ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଛାଡ଼ି ଚାହିଁ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

[ଦ୍—ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଗଙ୍ଗାତୀରର ବାଲୁକାରେ ଶୟନ କରିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲେ ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ, ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ଯେଉଁମାନେ ଗଙ୍ଗାତୀର ଗର୍ଭକୁ ଯାତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଆସନ୍ନମୃତ୍ୟୁ ଅବସ୍ଥାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ଭାଇ ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଘରଘରକୁ ଅଗଣାକୁ ଟେକି ନେଇ ସେଠାରେ ଗଙ୍ଗାବାଲି ଥିଲେ ତାହା ମଗାଇ ବା କିଣି ଗଙ୍ଗାବାଲୁକାରଚିତ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୁଆଇ ଦିଅନ୍ତି ।]

ବାଳିଶା—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ମୂର୍ଖା; ମୂଢ଼ା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Bālisā Ignorant (female)·

ବାଳିଶା ଯେ ମହିଷ ଦେଖେ ଶ୍ରୀରାମସ୍ମରଣ କର—
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ବାଉଳା (ସ୍ତ୍ରୀ)—2. Mad; idiot (woman).
୩ । ବାଳକାଚାରବିଶିଷ୍ଟା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
3. Childish; foolish.

(୨+୩) ବାଳିଶା ସ୍ତ୍ରୀମାନ ଭୁ କୁଟ କରି ଭୁଣି ବାଳ ଯେ—
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାଶ ।

ବାଳିଶୁଆ—ଦେ.ବିଣ. (ଗାଳି)—ଯେ ମୃତ ହୋଇ ନଦୀ ବାଲିରେ
Bālisnā ଯାଇ ଶୋଇବ; ଯାହାର ମୃତ୍ୟୁର ନଦୀବାଲିରେ ଫିଙ୍ଗା
ଯିବ—(a term of abuse or curse) One
who will be laid down in the river-bed to die.

ବ. (ସଂ. ବାଳୁକା+ଶୁକ)—ଏକପ୍ରକାର ଛୋଟ ଶୁକପକ୍ଷୀ—
A species of small parrot.

ଉଚ୍ଚ୍ରଧନ୍ ଶଣ ପ୍ରାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରେଣିଭଡ଼ା ଦେଇ ଭୁଲେ ବାଳିଶୁଆ—
ଗୁପ୍ତାଳ. ପାଦ୍ମ ।

ବାଳିସରା—ଦେ. ବ—ପୋଖରୀ; ପୟଃପ୍ରଣାଳୀ ବା କାଦୁଅ ନଦୀ ଉଭୟରେ
Bālisarā ସ୍ନାନ ଘାଟପାଖର ବାଲୁକାମୟ ସ୍ଥାନ—A beaten
ବାଲୁଆହୀଘାଟ sandy place in a stream or muddy
river where people take their bath and
which is sandy and not muddy.

[ଦ୍—ଏ ସ୍ଥାନରେ ଲୋକେ ଗାଧୁଆ ଗାଧୁଆ କରି ସର୍ବଦା ପାଦରେ ମାଡ଼ିବା ଯୋଗୁଁ କାଦୁଅ ନ ଜମି ବାଲି ପଡ଼ି ଯାଇ ଥାଏ ।]

ବାଲି ସାହି—ଦେ. ବ—ବାଲୁକାମୟ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲୋକବସତି—
Bāli sāhi A village on a sandy place or site.

[ଦ୍—ପୁରୀ ସହରର ଗୋଟିଏ ସାହିକୁ ଓ ଚିଲିକା ଜିଲ୍ଲାର ଗ୍ରହାଙ୍ଗ ପ୍ରଗଣାର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମକୁ ବାଲିସାହି ନାମ ଦିଆ ଯାଇ ଅଛି ।]

ବାଲିସିରା ଛତୁ—ଗ୍ରାଦେ (ଜୟୁଷ୍ଣୁକ) ବ—ଏକପ୍ରକାର ଛତୁ—
Bālisirā chhatu A species of mushroom.

ବାଲି ସେକ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବାଲୁକା ସ୍ୱେଦ)—ତପ୍ତ ବାଲୁକାମୟ
Bāliseka ପୁଡ଼ାଦ୍ୱାରା ଶରୀରର ବ୍ୟଥାଯୁକ୍ତ ଅଙ୍ଗର ତାପନ—
ବାଲିସେଁକ Hot sand bath; fomentation with hot
ବାଲୁସେଁକ sand.

ବାଲିହଂସ—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ଛୋଟ ହଂସ—
Bālihamsa A species of gander living in
ବାଲିହଂସ ବାଲୁହଂସ sandy places.

ବାଲିହନ୍ତା—ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ବାଳ+ହନ୍. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଟ)—
Bālihantā (ବାଳ ରାଜାକୁ ବଧ କରିଥିବା) ଶ୍ରୀରାମ—
Rāmachandra (who killed Bāli.)

ବାଲି ହରଣ—ଦେ. ବ—୧ । ଏକଜାତୀୟ ଛୋଟ ହରଣ; ବାଲୁହରିଣ—
Bāli harina ବାଲିହରିନ ବାଲୁହରିନ 1. The black
buck.

[ଦ୍—ଏମାନେ ପୁରୀଜିଲ୍ଲାର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳସ୍ଥ ବାଲିରେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ବୁଲୁଥାଆନ୍ତି ।]

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ତୃଣଗୁଳ୍ମ ବାଲିରେ ଦରଣ୍ଡମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟୋପଯୋଗୀ ବୃକ୍ଷ ଲତାଦି ନ ଥିବାରୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟୋପଯୋଗୀ ଗୁଳ୍ମାଦି ସେମାନଙ୍କୁ ଈଶ୍ୱର ଯୋଗାଇ ଥିବାରୁ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉପାୟଗୁଳ୍ମ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଈଶ୍ୱର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାନ୍ତି । ଅବାସ ପାଣିଅଁ ଲୋକ— 2. (figurative) A person who depends on the Providence for his maintenance.

ବାଲୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବାଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ବାଳା; ସ୍ତ୍ରୀ—
Bālī 1. Woman. ୨ । ଯୁବତୀ—2. A young woman. ୩ । (ବାଳ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍) ବାଳି (ଦେଖ)— 3. Bāli (See). ୪ । କର୍ଣ୍ଣାଳଙ୍କାର ବିଶେଷ; ବାଲୀ— 3. A kind of ear ring (M.W & Apte).

ବସନ୍ତ ହେମବାଳୀ ବାମ ପ୍ରବଂଶେ—
ଭକ୍ତ. ପ୍ରବଂଶ ।

୫ । ବଳୟଭୂଷଣ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—5. Wristlet; bracelet. (ଭୁଲ. ବ. ବାଲ) ।

ବାଲୀ—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ)—ବାଲିର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Bālī The feminine of the Persian suffix Bālā.
ଓସ୍ତାଳୀ ବାଳୀ (ବୃଥାଲୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
[ଦ୍ର—ଘରବାଲା, ପୁଂଲିଙ୍ଗ—ଘରବାଲୀ, ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।]

ବାଲୀଶ—ସଂ. ବି—ମୂତ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ର ରୋଗ—
Bālīsa Scanty urination due to gravel.

ବୈ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । (ବାଳୀ+ଈଶ) ବାଳାମଣି; ଶ୍ରେଷ୍ଠା ସ୍ତ୍ରୀ— 1. An excellent lady ୨ । (ବାଳ+ଈଶ) ବାଳୀ ନାମକ ମର୍କଟ ରାଜା—2. The name of the nonkey king of Kiskindhyā.

ବାଳୀଶର ତଥା ବୋଟେ ଗଣିତ—
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିଶ. (ସଂ. ବାଳିଶ)—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର—1. Small.

ବାରଶତ ନହେଁ ସେନ ସୁଚରିତ
ବାଳୀ ବସ୍ତ୍ର ଭୁଲେ ସଦାଚରିତ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ମୂର୍ଖ—2. Ignorant.

ବାଳୀଶ ତ ନୁ ହ ସେନ ସୁଚରିତ—
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାଲୁ—ସଂ. ବି—(ବଲ୍. ଧାତୁ—ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—ବାଲି; ସିକତା—Sand.

ଦେ. ବି—(ବାଲୁକେଶ୍ୱର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ)— A name for calling Bālukeśwara.

ପ୍ରାଦେ (ଅଳ) ବି—ବାଲୁଅ (ଦେଖ)—Bālua (See).

ବାଲୁଅ—ଦେ. ବି—ଯନ୍ତ୍ର ବା ଡେଣ୍ଡାର ବାହାଲ ମୁଣ୍ଡକୁ ଲଗା ବଗ୍ରଇବାଲାଗି ଦିଆ ଯାଇଥିବା ମାଟି ପିଣ୍ଡଳା —The ball of mud or ballast put to the further end of a water-lifting crane to lessen the exertion of the person in lifting water at the other end.

ବାଲୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । ଯାହା ଦେହରେ ବହୁତ କେଶ ଉଠିଥାଏ; ଲୋମଶ—Hairy; having much hair on the body; shaggy.
ବାଲେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ
ବାଲୋଇ } ସ୍ତ୍ରୀ ଚଳବାଳା

ବାଲୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସଂ. ବାଳିଶ)—୧ । ଓଡ଼ିଆ—1. Foolish; idiotic. ୨ । ଓଡ଼ାଣୀ; ଯେ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭାସକ୍ତ; ପେଟୁ— 2. Gluttonous.
ବାଲେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ
ବାଲୋଇ } ସ୍ତ୍ରୀ

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)—ବାଲୁଅ (ଦେଖ)—Bālua (See).

ବାଲୁକ—ସଂ. ବି—୧ । ଏଲବାଲୁକ ନାମକ ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ— Bāluka 1. Name of a perfume.

୨ । ପାଗଯାମଲକ; ପାଣିଅଁଳା (ହି. ଶ)— 2. Flacourtie Cataphracta.

ବାଲୁକା—ସଂ ବି—(ବଲ୍ ଧାତୁ+ଉ+କ)—୧ । ବାଲି— Bālukā 1. Sand. ୨ । ଶାଖା—2. Branch. ୩ । ହସ୍ତ-ପଦାଦି—3. Limbs. ୪ । କାକୁଡ଼ି—4 Cucumber. ୫ । କର୍ପୂର—5. Camphor. ୬ । ବାଲୁକା ସ୍ୱେଦ; ବାଲିସେକ—6. Sand bath. ୭ । ବାଲୁକା-ଯନ୍ତ୍ର—7. Bālukā jantra (See).

ବାଲୁକା ଖେଳ—ଦେ. ବି—ଧୂଳି ଖେଳ— Bālukā khela Playing with sand.

ବାଳ ବାଲୁକା ଖେଳ, ବଧିରେ ତ ଅନ୍ଧ ଭୁମ୍ବ ବୋଲ
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାଲୁକାମୟ—ସଂ. ବିଶ—(ବାଲୁକା+ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟାର୍ଥେ. ମୟ)— Bālukāmaya ବାଲୁକା ପୂର୍ଣ୍ଣ—Sandy; full of sand.

ବାଲୁକା ଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ସମୟନିରୂପଣାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ଛିଦ୍ରଯୁକ୍ତ Bālukā jantra ବାଲୁକାପୂର୍ଣ୍ଣ ଖାଣକଣ୍ଠୀ ପାତ୍ର—1. Sand glass; sand hour-glass. ୨ । ନିଆଁ ଉପରେ ବସାଯିବା ହାଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରେ ବାଲି ପୂରାଇ ସେହି ବାଲି ମଧ୍ୟରେ ଔଷଧାଦି ପୋତି ପାକ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ବାଲୁକାପୂର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ର—2. A pot full of sand within which any article is kept for being fried over fire.

ବାଲୁକି—ସଂ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର କାକୁଡ଼ି (ହି. ଶ)— Bālukī A kind of cucumber.

ବାଲୁକା ଶଙ୍କର—ସଂ. ବି—ପୂଜାର୍ଥ ନିର୍ମିତ ବାଲୁକାର ଶିବ ଲିଙ୍ଗ— Bālukā śaṅkara Śiba liṅga or a phallic image prepared with sand.

[ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମଚାରୀମାନେ ବାଲି ଭର୍ତ୍ତିଯାଇ ଦିନ ଜଳାଶୟ କୂଳରେ ବାଲୁକା ଶଙ୍କର ତିଆରି କରି ପୂଜା କରନ୍ତି ।]

ବାଲୁକା ସ୍ୱେଦ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବାଲି ସେକ (ଦେଖ) Bālukā sweda Bāli seka (See)

ବାଲୁକେଶ—ସଂ. ବି—ବାଲୁକା ଶଙ୍କର (ଦେଖ) Bālukeśa Bālukā śaṅkara (See)

(ବାଲୁକେଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବି—ବାଲୁଙ୍କେଶ (ଦେଖ) Bāluṅkeśa (See)

ବାଲୁକେ(ଙ୍କେ)ଶ ଜଗଦ୍ଦେ (ଦେ) ବ—ଦେ.—(ନାମ)—ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର
Bāluke(ṅke)śa jagadd e(de)ba ଆଠଗଡ଼ର ବଦ୍ୟେଶ୍ୱରଙ୍କ
ଜନୈକ ରାଜା—

ବାଲୁକେ(ଙ୍କେ)ଶ ଦେବ
ବାଲୁକେ(ଙ୍କେ)ଶ ହରଚନ୍ଦନ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବାଲୁକେ(ଙ୍କେ)ଶ୍ୱର ଜଗଦ୍ଦେବ

[ଦ୍ର—ଏ ସଂସ୍କୃତଜ୍ଞ ଓ ସଙ୍ଗୀତାନୁରାଗୀ ଥିଲେ। କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳଦେବ କେତେକ ଦିନ ଏହାଙ୍କ ସଭାପଣ୍ଡିତ ଥାଇ ଏହାଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ରାନନ୍ଦ ଚମ୍ପୂ ଓ ଅନେକ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରି ଏହାଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତା କରିଥିଲେ। ଏ ରାଜାଙ୍କ ଜୀବନକାଳରେ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ପରଲୋକ ଗମନ କଲେ। ଏହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାମଚନ୍ଦ୍ର, ଜଗଦ୍ଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ୩୪ ବର୍ଷରେ ବାକି ରାଜସ୍ୱ ପାଇଁ ଆଠଗଡ଼ ରାଜ୍ୟ ନିଲାମ ହେବାରୁ ତାହାକୁ ଖଣ୍ଡିକୋଟ ରାଜା ଖରିଦ କଲେ।]

ବାଲୁଙ୍କା—ଗ୍ରା. ବ—(ସଂ. ବାଲୁକା)—୧। ବାଲି—1. Sand.
Bāluṅkā ୨। ବାଲୁକା ଶଙ୍କର—
2. Phallic image of Mahādeba.

ସେ କନ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମାର ଉଦ୍ଭବେ
ବାଲୁକା ପୂଜେ ସ୍ତବ ଦିନେ। ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା।

୩। (ଅନାଦରାର୍ଥ) ବାଲୁକେଶ୍ୱରର ଡାକ ନାମ—
3. A name for calling Bālukeswara.

ବାଲୁଙ୍କା ଦାସ—ଦେ. ବ—(ନାମ)—ଓଡ଼ିଆ କବିବିଶେଷ—
Bāluṅkā dāsa Name of an Oriya poet.

[ଦ୍ର—ଏ ଜାତିରେ ବାଉରି ଥିଲେ, ଏ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେତେକ ପୁରାଣ ଓ ଭଜନ ଆଦି ରଚନା କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି।]

ବାଲୁଙ୍କା ପୂଜା—ଦେ. ବ—ବାଲିତୃତୀୟା ଦିନ କୁମାରୀମାନେ ଜଳାଶୟ
Bāluṅkā pūjā କୂଳରେ ଓଦା ବାଲିଦ୍ୱାରା ଶିବ ଲିଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରି
ଯେଉଁ ପୂଜା କରନ୍ତି—Worship of Śiba-Liṅga
made of sand on the day of Bālitṛutīyā
by maidens.

ବାଲୁଙ୍କୀ—ସଂ. ବ—ବାଲୁକା ୪ (ଦେଖ)
Bāluṅkī Bālukā 4 (See)

ବାଲୁଙ୍କିକା
ବାଲୁଙ୍ଗୀ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବାଲୁଙ୍ଗିକା

ଦେ. ବ—ବାଲୁକେଶ୍ୱରର ଡାକ ନାମ-
A name for calling
Bāluṅkeswara.

ବାଲୁକେଶ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବାଲୁକେଶ)—୧। ବାଲିତୃତୀୟା ଦିନ
Bāluṅkeśa କୁମାରୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପୁଷ୍କରିଣୀ କୂଳରେ ରଚିତ ଓ
(ବାଲୁଙ୍କେଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ) ପୂଜିତ ବାଲୁକା ଲିଙ୍ଗ—2. Śiba-
liṅga of sand set up and worshipped by
the maidens on the day of Bālitṛutīyā.
୨। ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ବରାଳ ଗ୍ରାମରେ ବିରାଜିତ ଶିବ ଲିଙ୍ଗ—
2. Name of the Śiba liṅga in the village
of Barāla in the district of Purī. ୩।
ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆ ଶିବା ନାମ—3. Name given to
males. ୪। ବାଲୁକେଶ ଜଗଦ୍ଦେବ (ଦେଖ)
4. Bālukeśa Jagadeba (See)

ବାଲୁଙ୍ଗା—ଦେ. ବ—ନିବାର; ଝଡ଼ା ଧାନ୍ୟ; ବୃଷ୍ଟି ଧାନ; କୃଷ୍ଟି ବିନା ନ
Bāluṅgā ଯାଇ ଉଠିବା ଧାନ; ଅଯତ୍ନସମ୍ଭୂତ ଧାନ୍ୟ; ଗୁହାଡ଼ୀ—
ସଂ. ତୃଣଧାନ୍ୟ, ଅରଣ୍ୟଶାଳୀ Paddy growing without
ଝଡ଼ା ଧାନ, ଓରିଧାନ,ଉଡି ଧାନ ତିନ୍ନୀ, ମଡ଼ cultivation.

ବୃଷ୍ଟିରେ ଉପାଡ଼ନ୍ତି ବାଲୁଙ୍ଗା ଖେତୁ
ଧାନ୍ୟ ସେସନେ ଅସ୍ମଦ୍ଦେଶମ ଚିତ୍ତ—ରଘୁନାଥ ଚୁଲଶୀସ୍ତବକ।

[ଦ୍ର—ଏହି ଧାନ କୃଷ୍ଟି ଉତ୍ପନ୍ନ ଧାନ ଗଛରୁ ଝଡ଼ି ପଡ଼ି ଖେତରେ ପଡ଼ି ରହି ଥାଏ ଏବଂ ଗଛ ଉଠେ ଓ ଫଳେ। ଏହାର ଶସ୍ୟର ଅଗରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶିଙ୍ଗ ଥାଏ। ଏହି ଧାନ କର୍ଷିତ ଧାନ ଗଛ ସଙ୍ଗେ ଚାଉଳରେ ଉଠିଲେ କୃଷ୍ଟି ଧାନ ଅପେକ୍ଷା ଆଗରୁ ପାଚି ଯାଏ ଓ ଚାଉଳରେ ଝଡ଼ି ପଡ଼େ। ପୁଣି ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷରୁ ଉଠେ ଓ ଆଗେ ପାଚେ। ଏହିପରି ହେବାଦ୍ୱାରା ଚାଉଳକୁ ନଷ୍ଟ କରି ପକାଏ। ଏଥି ପାଇଁ କୃଷକମାନେ ଧାନ ଚାଉଳରୁ ବାଲୁଙ୍ଗା ଗଛମାନ ଆଗରୁ ଓପାଡ଼ି ପକାନ୍ତି। ଧାନ ଗଛ ଛୋଟ ଥିବା ବେଳେ ଗଛର ମୂଳ ଦେଖି ଧାନ ଗଛ ଓ ବାଲୁଙ୍ଗା ଗଛକୁ କୃଷକମାନେ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତି। ଧାନ ଖେତରୁ ବାଲୁଙ୍ଗା ନ ଓପାଡ଼ିଲେ ୩ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଚାଉଳଯାକ ବାଲୁଙ୍ଗାମୟ ହୋଇ ଯାଏ ଓ ମାଟିରୁ ସାର ଟାଣି ନେଇ କୃଷ୍ଟିଧାନ ଗଛକୁ ଦୁର୍ବଳ କରି ପକାଏ।

ପୂର୍ବକାଳରେ ଋଷିମାନେ ଏହାର ଚାଉଳକୁ ଖାଉଥିଲେ; ଏ ଧାନର ଚାଉଳ ମାଇସ ଓ ରୁକ୍ଷ।]

୨। (ପୁଂ) ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A wicked
and unworthy person. ୩। ଅଧମ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. A mean person.

ତିନି ବରଷରେ ଧାନ ବାଲୁଙ୍ଗା
ତିନି ପୁରୁଷରେ କୁଳ ବାଲୁଙ୍ଗା। ଚିତ୍ର।

୪। ମୂର୍ଖ ବ୍ୟକ୍ତି—4. An ignorant person; a
dunce.

ବାଲୁଙ୍ଗା କିଆରି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଖେତ ବାଲୁଙ୍ଗା ଧାନର ଗଛରେ
Bāluṅgā kiāri ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଥାଏ—A field full of
ଝଡ଼ବାଲା ଖେତ Bāluṅgā paddy plants.
(ବାଲୁଙ୍ଗା ଖେତ, ବାଲୁଙ୍ଗା ବାଡ଼ି, ବାଲୁଙ୍ଗା ବିଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲୁଙ୍ଗା ବାଛିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଧାନ ଚାଉଳରୁ ବାଲୁଙ୍ଗା ଧାନର ଗଛ
Bāluṅgā bāchhibā ଯାକ ଓପାଡ଼ି ପକାଇବା—To weed
ମଡ଼କମାନା; ମଡ଼ନିରାନା out Bāluṅgā plants from a
paddy field.

[ଦ୍ର—ଧାନ ବାଛିବା ଅର୍ଥ ଧାନ ଚାଉଳରୁ ଧାନ ଗଛ ଯାକ ଛିଡ଼ିଦେଇ ଘାସ, ବାଲୁଙ୍ଗା ଆଦିକୁ ଉପାଡ଼ି ପକାଇବା।]

ବାଲୁତ—ଗ୍ରା. ବ. ପୁଂ—(ସଂ. ବାଲ)—୧। ବାଳକ—1. Boy.
Bāluta ବାଳ (ବାଳକ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଜାଣି ବାଲୁତ ବାଳୁ ଲବଣୀ ଛାଣ୍ଡି ଚତ୍ର
ଧର ଫଣରେ ବୃଢ଼େ ଛତ୍ର। କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ।

୨। ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ—2. Male child. ୩। ଶିଶୁ—
3. Child.

ସେସନେ ରକ୍ଷକାର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତ
ତହିଁରୁ ଉତ୍ପନ୍ନେ ବାଲୁତ। ଗୀତା. କର୍ଣ୍ଣ ମହାପର୍ବ।

ବିଣ.—୧ । ଅଳ୍ପବୟସ୍କ: ବାଲ୍ୟ—1. Of tender age. ୨ । ଶିଶୁ ପରି ଜ୍ଞାନହୀନ—2. Ignorant as a child. ୩ । ଶିଶୁଳନୋଚିତ—3. Childish; childlike.

ବାଳୁତ କନ୍ୟା—ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଶିଶୁ ବାଳିକା—
Bāluta kanyā 1. A girl who is a mere child.
बाल कन्या ୨ । ଯେଉଁ ବାଳିକା ରଜସ୍ୱଳା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବିବାହିତା
बाल कन्या ହୁଏ—2. A girl given in marriage before attaining puberty.

ବାଳୁତ କାଳ—ଗ୍ରା. ବି—ବାଲ୍ୟକାଳ (ଦେଖ)
Bāluta kāla **बाला पन** Bālya kāla (See)
(ବାଳୁତ ବୟସ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଛେଳେବେଳା
ବାଳୁତ କାଳରୁ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ହୃଦୟ ମୂଲ୍ୟରେ ବିଣା ।
ରାଧାନାଥ, କେଦାରଗୌରୀ ।

ବାଳୁତ କୁମର—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବାଳ+କୁମାର)—୧ । ସନ୍ତାନ—
Bāluta kumara କଚିଛେଳେ 1. Male child.
बच्चा ୨ । ଅତି ଶିଶୁ—2. A mere child; an infant.
(ବାଳୁତ କୁମାର, ବାଳୁତ ପୁଅ, ବାଳୁତ ପିଲା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଳୁତ ପଣ—ଦେ. ବି.—୧ । ଶିଶୁ ସ୍ୱଭାବ—1. Childishness
Bāluta paṇa the nature of a child. ୨ । ବାଲ୍ୟ-
(ବାଳୁତ ପଣିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) କାଳ—2. Childhood.

ବାଳୁତ ବିଧବା—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ବାଳ ବିଧବା)—ଯେଉଁ ବାଳିକା
Bāluta bidhabā ରଜସ୍ୱଳା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବା ସ୍ୱାମୀ ସହବାସ
कड़े रांड **बाल विधवा** ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱାମୀକୁ ହରାଇ ଥାଏ; ଅକ୍ଷତ-
(ବାଲ୍ୟ ବିଧବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯୋନି ବିଧବା—Child widow.

ବାଳୁତ ବିବାହ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବାଲ୍ୟ ବିବାହ)—ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ
Bāluta bibāha ବାଳକ ଓ ବାଳିକାଙ୍କର ବିବାହ; ବାଲ୍ୟ
(ବାଲ୍ୟବିବାହ—ସଂ; ବାଳୁତ ବିବାହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିବାହ—
Child marriage.

ବାଳୁ ବାଳୁ—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବାଳମୟ)—୧ । ଯାହାର ଶରୀରରେ
Bāl̥u bāl̥u ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କେଶ ଜନ୍ମି ଥାଏ—
ବାଳ ବାଳୁଆ } —ଅନ୍ୟରୂପ 1. Having a hairy body.
ବାଳୁ ବାଳୁଆ } ୨ । ବାଳୁଆ; କେଶମୟ—
2. Hairy ୩ । ବହୁକେଶମିଶ୍ରିତ—3. Mixed with a quantity of hair. ୪ । ବାଳ ପରି ଅଳଅ—
4. Tangled like hair.
ବି.—୧ । ସମ୍ବାଳୁଆ ପୋକ—The wooly bear; wooly caterpillar. ୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ଲଇଯୁକ୍ତ ଶାଗ—2. A kind slimy of potherb.
[ଦ୍ର—ଏ ଶାଗର କାଣ୍ଡ ନାଲି, ପତ୍ର ବିରି ଫାଳ ପରି ଛୋଟ ଓ ମୋଟ; ଏ ଗଛ ମାଟିରେ ମନା ମନା ହୋଇ ବଢ଼େ ।]

ବାଳୁ ବାଳୁ—ଦେ. ଅ.—ପାଣିଆ ଓ ଅଠାଳିଆ ବସ୍ତୁ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ
Bāl̥u bāl̥u ବୋଳା ଯାଇଥିବା ଅବସ୍ଥା—1. Sticking; with some sticky liquid or gum sticking at many undesirable places. ୨ । କଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅପରିଷ୍କୃତରୂପେ କାଳି ବୋଳି କରି ଲେଖିବା ପ୍ରକାରେ—
2. Clumsily; (writing) in an ugly or slovenly manner. ୩ । ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁବା ପ୍ରକାରେ—3. (gazing) In a vacant or staring manner.
ଦେ. ବିଣ.—ବାଲୁ ବାଲୁଆ (ଦେଖ)
Bālu bāluā (See)

ବାଳୁବାଳୁଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ
Bālu bāluā ବୋଳା ହୋଇଥିବା; ଚିକ୍କଣିଆ; ଅଠାଳିଆ—
बालबालुआ 2. Sticky. ୨ । କଦର୍ଯ୍ୟରୂପେ ଲିଖିତ—
2. Clumsily written; slovenly written.
ବି.—ବାଳୁବାଳୁଆ ଶାଗ—A kind of potherb.
[ଦ୍ର—ଏହାର ମୂଳ ବାଟ ବଥ ଭାପରେ ଦେଲେ ବଥ ଫାଟି ଯାଏ । ଏହା ବାଟିଲେ ଲଇଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

ବାଳୁସାଇ(ହି)—ଦେ. ବି—ଗୋଲାକାର ମିଠା ଗଜାବିଶେଷ—
Bālu sāi(hi) A kind of sweetmeat.
बालुशाही **बालुसाही** [ଦ୍ର—ଅଟା ବା ମଇଦାକୁ ପାଣିରେ ଚିକ୍କଣ ଭାଲୁ ଟିକିଆ ପରି ବଳି ଘିଅରେ ଭାଜି ସିରାରେ ବୁଡ଼ାଇ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ ।]

ବାଲେଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଚୌଣସି ଖାଦ୍ୟକୁ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ଖାଇ
Bāleibā ସାରିବା—To finish eating a food swiftly.
टप टप करके खाना (ବଳେଇ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲେଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଓଲୁ—
Bālei **भरदुलाही** 1. Idiotic; foolish.
୨ । ଯେ କଦର୍ଯ୍ୟରୂପରେ ଓ ଅପରିଷ୍କୃତ ଭାବରେ ଖାଏ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—2. (a woman) Eating and acting in a clumsy manner.
୩ । ପେଟୁ (ସ୍ତ୍ରୀ)—3. Gluttonous (woman).
[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦର ପୁଂଲିଙ୍ଗ ଆକାରର ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ ।]

ବାଳେ କାଳେ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବାଳ+କାଳେ)—ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରେ—
Bāle kāle In childhood.
ଯେ ନୁହେଁ ବାଳେ କାଳେ, ସେ ନୁହେଁ କାଳେ କାଳେ । ଉଗ ।

ବାଳେନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି.—(ବାଳ+ଇନ୍ଦୁ; କର୍ମଧା)—ଦ୍ୱିତୀୟାର ବା ତୃତୀୟାର
Bālendu ଶୀଣ ଚନ୍ଦ୍ର—The new moon; the crescent moon.
ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ମାଛ—A species of fish.

ବାଲେୟ—ସଂ. ବିଣ.—(ବାଳ+ୟଭାବାର୍ଥେ. ଏୟ)—୧ । ବାଳକ ପରି
Bāleya ମୃଦୁ ବା କୋମଳ— 1. Soft or delicate. like a child. ୨ । ବାଳକ ପକ୍ଷରେ ହିତକର—
2. Beneficial to children. ୩ । (ବଳି+ଏୟ) ପୂଜାର ଉପଯୁକ୍ତ—3. Fit to be given as an offering.
ବି.—୧ । ଗର୍ଦ୍ଦଭ; ଗଧ—1. Ass. ୨ । ଦୈତ୍ୟବିଶେଷ—
2. Name of a demon. ୩ । ଅଙ୍ଗାରବଲ୍ଲରୀ; ବାଣ୍ଡୁଣଝାଟିଆ—3. Siphonanthus Indica (plant).

୪ । ପୁତ୍ର (ହି. ଶ.)—4. Son. ୫ । ଚାଉଳ (ହି. ଶ)—5. Rice.

ବାଲେଶ୍ୱର—ଦେ. ବି.—(ନାମ)—ଉତ୍କଳ ମୋଗଲବନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ଓ ସହର—Name of a district and town of Orissa; Balasore.
Bāleśwara

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବକାଳରେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦର ଥିଲା । ଏହି ବନ୍ଦର ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣର ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା । ଜଳଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କୁ ଦମନ ଓ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ଜୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବଙ୍ଗର ସୁବାଦାର ସାଏସ୍ତା ଖାଁ ଏଠାରେ ବହୁତ ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜ ତିଆରି କରାଇଥିଲେ (କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ଇତିହାସ) । ଏଠାରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କଂସା ବାସନ ତିଆରି ହୁଏ ।

କଥିତ ଅଛି ଏହା ବାଣାସୁରର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ସହରରେ ଉଷାମେଢ଼ (ବାଣ କନ୍ୟା ଉଷାର ଅନ୍ତଃପୁର) ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ଅଛି । ବାଣାସୁରର ରାଜ୍ୟ ମେଦିନୀପୁର (ତମଲୁକ) ଠାରୁ ସୁଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାର ବାଣପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଏ କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କ ଠାରୁ ମୟୂର ଧ୍ୱଜ ଓ ମୟୂର ବାହନ ପାଇ ଥିଲା । ବାଣାସୁରର ବଂଶଧର ମୟୂର ଧ୍ୱଜୀ ରାଜାମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଗଡ଼ଜାତର ରାଜା ଥିଲେ । ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜାଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଏହି ମୟୂର ଧ୍ୱଜୀ ରାଜାଙ୍କୁ ଭଞ୍ଜନ କରି ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ମୋଗଲମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଏହା ସମୁଦ୍ରକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ବନ୍ଦର ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ହୋଇ ଅଛି । ଫା. ବାଲ୍ଲାଏ=ଉପରେ+ଶୋର=ସମୁଦ୍ର ।]

ବାଲେଶ୍ୱରୀ—ଦେ. ବି—ମେଦିନୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆସୁଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଧୂଆଁପତ୍ର—A kind of tobacco; Nictotina Tabacum (Haines).
Bāleśwarī
ବାଲେସ୍ୱରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବାଲେଶିଶ୍ୱ }
[ଦ୍ର—ଏହା ପୂର୍ବେ ବାଲେଶ୍ୱର ବନ୍ଦର ବାଟେ ଏ ଦେଶକୁ ଆସୁଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ହୋଇଅଛି ।]

ବାଲେଶ୍ୱରୀ ବିଣ—୧ । ବାଲେଶ୍ୱରବାସୀ—1. Resident of Balasore. ୨ । ବାଲେଶ୍ୱରରେ ନିର୍ମିତ—2. Made in Balasore.
(ବାଲେଶ୍ୱରଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ବାଲେଶ୍ୱରଆଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲେଶ୍ୱରୀ ସେର୍—ଦେ. ବି—୮୦ ଟଙ୍କା ଓଜନର ସେର—A standard seer of 80 rupees weight.
Bāleśwarī sera
ସେର ପକୀସେର

[ଦ୍ର—ଏହାହିଁ ଉତ୍କଳର ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରଚଳିତ ସେର; କେବଳ ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣଜିଲ୍ଲାରେ ଓ ସୁଦ୍ଧାଜିଲ୍ଲାରେ ଦକ୍ଷିଣୀ ସେର ଚଳେ, ଯହିଁର ଓଜନ ୧୦୮ ଟଙ୍କା ।]

ବାଲେଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ବାଲ+ଇଷ୍ଟ)—ବରଦୋଳ (ହି. ଶ.)—Jujube.
Bāleshṭa

ବାଲ୍କ—ସଂ. ବିଣ. [ବଲ୍କ(ଲ)+ଅ]—୧ । ବଲ୍କଲନିର୍ମିତ—1. Made of bark.
Bālka
(ବାଲ୍କଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଦୈତ୍ୟବିଶେଷ—Name of a demon.
ସଂ. ବି—ବସ୍ତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ବଲ୍କଲ—Bark used as cloth.

ବାଲ୍କଲୀ—ସଂ. ବି—୧ । ମଦ୍ୟବିଶେଷ—1. A kind of spirit.
Bālkalī
୨ । ତାଡ଼ୀ; ଖଜୁରମଦ—2. Toddy. ୩ । ଗୌଡ଼ୀ ମଦ୍ୟ—3. Wine made from molasses.

ବାଲ୍ତି(ଲ୍ତୀ)—ଦେ. ବି—ବାଲଟି (ଦେଖ)
Bālti(lti)
Bālaṭi (See)

ବାଲ୍ମି(ଲ୍ମୀ)କ—ସଂ. ବି—ବଲ୍ମୀକ (ଦେଖ)
Bālmi(lmī)ka
Balmīka (See)

ବାଲ୍ମି(ଲ୍ମୀ)କି—ସଂ. ବି. (ବଲ୍ମୀକ=ଉଇଢୁଙ୍କା+ଇ; ଢୁଙ୍କାରୁ ବାହାର ଥିବାରୁ)—ଋଷିବିଶେଷ; ରାମାୟଣ ରଚୟିତା ମୁନି—A sage; the author of the Sanscrit Rāmāyaṇa in verse.
Bālmi(lmī)ki

[ଦ୍ର—ରତ୍ନାକର ଦସ୍ୟୁ ବହୁକାଳ ଏକାସନରେ ତପସ୍ୟା କରୁ କରୁ ତା ଉପରେ ଉଇଢୁଙ୍କା ହୋଇଗଲା, ପରେ ସେ ଉଇଢୁଙ୍କାରୁ ବାହାର ବାଲ୍ମିକି ଋଷି ହେଲେ ।]

ବାଲ୍ମି(ଲ୍ମୀ)କୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବାଲ୍ମିକି+ଇୟ)—ବାଲ୍ମିକି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to Bālmiki.
Bālmi(lmī)kīya

ବାଲ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବାଲ+ଷ୍ୟଣ୍) —ବାଲକାବସ୍ଥା; ଶୈଶବ—Childhood; boyhood; infancy.
Bālya

[ଦ୍ର—"ଆ ଷୋଡ଼ଶାତ୍ ଭବେଦ୍ ବାଲ୍ୟଂ" ଏହା ୧୬ ବର୍ଷ ବୟସର ଆରମ୍ଭ ହେବାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ ଅଟେ ।]

ସଂ. ବିଣ. (ବାଲ+ଯ)—୧ । ବାଳ ବା କେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to hair. ୨ । ବାଳକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to child. ୩ । ବାଳକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Childish. ୪ । ବାଳକସୁଲଭ—4. Childlike.

ବାଲ୍ୟକାଳ—ସଂ. ବି – ଶୈଶବ; ଶିଶୁତ୍ୱ—Childhood.
Bālyakāla
(ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଲ୍ୟ ଚପଳତା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବାଲ୍ୟ+ଚପଳତା)—ବାଲ୍ୟକାଳର ବା ବାଳକର ସ୍ୱଭାବସୁଲଭ ଚଞ୍ଚଳତା—Childishness; puerility.
Bālya chapalatā
ବାଲ୍ୟ ଚାପଲ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବାଲ୍ୟ ସ୍ୱଭାବ }

ବାଲ୍ୟବିଧବା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବାଲବିଧବା (ଦେଖ)—Bālybidhabā Bālabidhabā (See)
(ବାଲ୍ୟବୈଧବ୍ୟ—ଭାବାର୍ଥକ ବିଶେଷ୍ୟ)

ବାଲ୍ୟବିବାହ—ସଂ. ବି—ବାଲବିବାହ (ଦେଖ)—Bālyabibāha Bālabibāha (See)
(ବାଲବିବାହିତ—ପୁଂ) (ବାଲବିବାହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଣ)

ବାଲ୍ୟଲୀଳା—ସଂ. ବି. (ମହିମାଧର୍ମୀବାଲମ୍ବୀମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ; ଏହା ପ୍ରଥମେ ଉପସ୍ଥିତ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ବିତରଣ କରାଯାଇ ଥିବାରୁ)—ମହିମାଧର୍ମୀମାନଙ୍କର ଶୁଭ୍ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀଦିନ ବା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ବିଚ୍ଛାପିତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ନୈବେଦ୍ୟ, ଯାହା ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅବାଳବୃଦ୍ଧବନିତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ କରାଯାଏ—Sweets offered to the Deity by persons professing the Mahimā faith and distributed among the persons present.
Bālyalīlā

[ଦ୍ର—ପ୍ରାତଃ ବ୍ରାହ୍ମମୁହୂର୍ତ୍ତ ସମୟରେ ଏକ ସ୍ୱଚ୍ଛମଳ ଗୋମୟ-ଲିପ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଧୌତ ନୂତନ ମୃତ୍ତିକା ଖଣ୍ଡରେ ପିଷ୍ଟକାଦି (ଚୂଡ଼ା, ନାନାପ୍ରକାର ସ୍ୱମିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଗ୍ଧ, ଦଧି, ଘୃତ, ମଧୁ, ଓ ଶର୍କରା, ନାରିକେଳ, ସୁପକ୍ୱ ରମ୍ଭାଫଳ) ଚନ୍ଦନ କର୍ପୂର ସହଯୋଗେ ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁ ବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବାଭିମୁଖ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମସ୍ମରଣପୂର୍ବକ ଖଣ୍ଡକୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରି ପରଂବ୍ରହ୍ମଙ୍କଠାରେ ଅର୍ପଣ କରିବେ, ତତ୍ପରେ ଉଚ୍ଚୈସ୍ୱରରେ 'ମହାପ୍ରସାଦେ' ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ଏହି ବ୍ରହ୍ମପ୍ରସାଦ ଅବାଳବୃଦ୍ଧ ସକଳ ମାନବଙ୍କୁ ବିତରଣ କରିବେ । ଏହାଙ୍କର ଗୃହସ୍ଥଗଣଙ୍କୁ ଶୁକ୍ଳଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ପାଳନ କରିବା ବିହିତ, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଏହା କରାଯାଇ ପାରେ—ଏହାକୁ ବାଲ୍ୟଲୀଳା ବୋଲାଯାଏ—ବିଷ୍ଣୁନାଥବାବାଙ୍କ ମହାପ୍ରସାଧର୍ମ ପ୍ରଭୃତିପାଦକ ଗ୍ରନ୍ଥ—୬ଷ୍ଠଉଲ୍ଲାସ ୫୪୫ ପୃଷ୍ଠା ।]

ବାଲ୍ଲା—ପ୍ରାଦେ (ଗଣ୍ଡାମ) ବି—୧ । ପ୍ଲୀହା—1. Spleen. ୨ । ପ୍ଲୀହା
Bāllā ବୃଦ୍ଧି ରୋଗ—2. Enlargement of the spleen.

ବାଶ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ. ଶବ୍ଦ କରିବା—
Bāś (root) To make a sound.

ବାଶ—ସଂ. ବି—(ବାଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବାସଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Bāśa Bāsaṅga (See).
(ବାଶା, ବାଶିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାଶନ—ସଂ. ବି—(ବାଶ୍ ଧାତୁ+କ୍ରିବ. ଅନ) —୧ । ପକ୍ଷୀଙ୍କ ବୋବାଇ;
Bāśana ପକ୍ଷିରବ—2. The cooing of birds. ୨ । ମାଛିଙ୍କ ଭଣଭଣ ହେବା (ହି. ଶ)—2, Buzzing or humming of fleas.
ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ—(+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ବୋବାଇଥିବା (ପକ୍ଷୀ) (ହି·ଶ)—1. Warbling (bird). ୨ । ଭଣ-ଭଣ ହେଉଥିବା (ମାଛି) (ହି. ଶ)—2. Buzzing (fleas).

ବାଶିତ—ସଂ. ବି—(ବାଶ୍ ଧାତୁ+କ୍ରିବ. ତ)—ପକ୍ଷୀଙ୍କ କୂଜନ (ହି. ଶ)-
Bāśita Warbling of birds.

ବାଶିତା—ସଂ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । ସ୍ତ୍ରୀ (ହି. ଶ)—1. Woman.
Bāśitā ୨ । ହାତୁଣୀ (ହି . ଶ)—2. A female elephant.

ବାଶି—ସଂ. ବି—(ବାଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—ଅଗ୍ନି (ହି. ଶ)
Bāśi Fire.

ବାଶି(ଶୁ,ଶେ)ଲୀ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଶାଳାକ୍ଷୀର ଅପଭ୍ରଂଶ, ଚମ୍ପା ବିନ୍ଧ୍ୟ-
Bāśi(śu, śe)lī ବାସିଲୀର ଅପଭ୍ରଂଶ)—ଦେବୀବିଶେଷ;
ବାଶୁଲୀ ଦେବୀ ଚଣ୍ଡୀଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦ—A popular Goddes.
[ଦ୍ର—ଏ ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଆବିର୍ଭୂତା ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଖୁବ୍ କୁଦେ ଓ ନାଚେ । ପୁରୀରେ ସାଇ ଯାତ୍ର ସମୟରେ ବାସିଲୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ବାହାରନ୍ତି ଓ ଚଇତ୍ରଘୋଡ଼ାଙ୍କୁ ସମୟ ସମୟରେ ବାସେଲୀ ଲାଗନ୍ତି ।]

ବାଶି(ଶେ)ଲୀ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ବାସେଲୀ ଠାକୁରାଣୀ
Bāśi(śe)lī lāgibā ଆବିର୍ଭୂତ ହେବା—The possession
देवीलगना of a person by the spirit of Goddess.

[ଦ୍ର—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପାଗଳପରି ବକଲେ ବା ଅଜସ୍ର ଗାଳ-ମନ୍ଦ କଲେ ତାକୁ ବାସେଲୀ ଲାଗିଛି ବୋଲି ବ୍ୟଙ୍ଗରେ କହନ୍ତି ।]

ବାଶିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ—(ବଶିଷ୍ଠ+ଅ)—ବିଶିଷ୍ଠସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Bāśishṭha Relating to sage Baśishṭha.
(ବାଶିଷ୍ଠୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—୧ । ଏକ ଉପପୁରାଣର ନାମ (ହି. ଶ)—
1. Name of a minor mythological treatise.
୨ । ଏକ ପ୍ରାଚୀନତୀର୍ଥ (ହି. ଶ)—2. Name of a place of Hindu pilgrimage.

ବାଶେଲୀ ସାହି—ଦେ. ବି (ନାମ)—ପୁରୀ ସହରର ଗୋଟିଏ ସାଇ ବା
Bāśeḷī sāhi ପଲ୍ଲୀ—A part of the town of Puri.

ବାଶ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ମନ୍ଦିର; ଗୃହ (ହି. ଶ)—1. House.
Bāśra ୨ । ଚୌରାସ୍ତା (ହି. ଶ)—2. A meeting place of cross roads.

ବାଷଠା(ଟ୍ଠା)ଶଏ(ଛେ)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟ୍ୟ-
Bāshaṭhā(ṭṭhā)śae(he) ତ୍ତର ଶତ)—ଏକଶତ ବାଷଠି—
ऐकसौबाहाठ One hundred and sixty-two.
(ଏହିପରି ବାଷଠା ଦୁଇଶ=୨୬୨)

ବାଷଠି(ଟ୍ଠି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟି; ପ୍ରା.
Bāshaṭhi(ṭṭhi) ବାଷଟ୍ଠି, ବାସଟ୍ଠି)—ଷାଠିଏ ଅପେକ୍ଷା ଦୁଇ
ବାଆସଠି बासठ ଅଧିକ—Sixty-two.

ବାଷ୍କଳ—ସଂ. ବି. (ବାଷ=ଅଷ୍ଟବିଶେଷ+କ୍ଲ. ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+
Bāshkala କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଯୋଦ୍ଧା—1 Warrior.
୨ । ଦାନବବିଶେଷ—2. Name of a Titan.
୩ । ଋଷିବିଶେଷ (ହି. ଶ)—3. Name of a sage.
ସଂ. ବିଣ—ବୃହତ୍; ବଡ଼—Large.

ବାଷ୍ପ(ସ୍ପ)—ସଂ. ବି. (ବା ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ପ; ନିପାତନ)—
Bāshpa(spa) ୧ । ଉଷ୍ମା; ଜଳର ବାୟୁବୀୟ ଅବସ୍ଥା; ବାଷ୍ପ; ଉତ୍ତାପ ଦ୍ୱାରା ଜଳର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଆକାର—
1. Steam; vapour.
୨ । ଘନ ବା ତରଳ ପଦାର୍ଥର ବାୟୁବୀୟ ଆକାର—
2. Gas.
(ଯଥା—ଜଳୀୟ ବାଷ୍ପ, ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ, ଯବକ୍ଷାରଯାନ ବାଷ୍ପ, ଜଳଯାନ ବାଷ୍ପ, ଅମ୍ଳଜାନ ବାଷ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି ।)
୩ । ଶୋକ ବା ରାଗ ଯେଗୁଁ ଉଠିବା କଣ୍ଠ ଶ୍ଳେଷ୍ମ; କଣ୍ଠ-ବାରି—3 Choking sensation in sudden outburt ofanger or sorrow.
୪ । ଅଶ୍ରୁ; ନେତ୍ରବାରି—4. Tear.
୫ । ଲୁହା (ହି· ଶବ୍ଦସାଗର)—5 Iron.
୬ । କଣ୍ଟକାରି (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର) (ଦେଖ)
6. Solanum Nigrum.

ବାଷ୍ପକ—ସଂ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ଶଢ଼ା ଶାଗ (ହି· ଶ)—
Bāshpaka A kind of Amaranth (pot-herb).

ବାଷ୍ପ ଗଦ୍ଗଦ—ସଂ. ବିଣ—ରାଗ ବା ଶୋକପୂର୍ଣ୍ଣ (କଣ୍ଠ)—
Bāshpa gadgada (throat) Choked with anger or sorrow

ବାଷ୍ପ ଚାଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (୩ୟା ତତ୍)—ବାଷ୍ପର ବେଗ ଦ୍ୱାରା ଗତି-
Bāshpa chālita ବିଶିଷ୍ଟ—Propelled or moved by steam.

ବାଷ୍ପ ପୂରିତ—ସଂ. ବିଣ. (୩ୟା ତତ୍; ବାଷ୍ପ+ପୂରିତ)—
Bāshpa pūrita ଲୋତକପୂର୍ଣ୍ଣ (ଚକ୍ଷୁ)—Tearful (eyes).

ବାଷ୍ପମାନ ଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା
Bāshpamāna jantra ବାୟୁରେ ବା ଅନ୍ୟ ବାଷ୍ପରେ ଥିବା ବାଷ୍ପର ଚାପର ପରିମାଣ ମାପ କରାଯାଏ—Hygrometer.

ବାଷ୍ପ ସ୍ୱେଦ—ଦେ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)--ଏକପ୍ରକାର ସେକ; ବାଷ୍ପଅଣ୍ଡି-
Bāshpa sweda A kind of hot bath or fomenting; vapour-bath.

[ଦ୍ର—ସ୍ୱେଦ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ବାଷ୍ପାକୁଳିତ—ସଂ. ବିଣ—ଲୋତକ ଦ୍ୱାରା ଅସ୍ଥିର (ଚକ୍ଷୁ)—
Bāshpā kulita Perturbed with tears; (eyes) dimmed with tears.

ବାଷ୍ପାୟନ—ଦେ. ବି—ତରଳ ପଦାର୍ଥର ବାୟବୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିଣତି-
Bāshpāyana Evaporation; reduction of a liquid into vapour

ବାଷ୍ପାୟମାନ—ସଂ. ବି. (ବାଷ୍ପାୟ ନାମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Bāshpāyamāna ବାଷ୍ପ ବାହାରୁଥିବା—Steaming.

ବାଷ୍ପୀଭୂତ—ସଂ. ବି. (ବାଷ୍ପ+ଅଭୂତଭାବେ ଚ୍ବି+ଭୂତ)—
Bāshpībhūta (ଜଳଆଦି) ବାଷ୍ପରେ ପରିଣତ—
(ବାଷ୍ପୀ ଭବ—ବି) Evaporated; (water) changed into vapour.

ବାଷ୍ପୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବାଷ୍ପ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଈୟ)—ବାଷ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Bāshpīya Relating to steam.

ବାଷ୍ପୀୟ ପୋତ—ସଂ. ବି. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ) (କର୍ମଧା; ବାଷ୍ପୀୟ+
Bāshpīya pota ପୋତ)—ବାଷ୍ପର ବେଗ ଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ଜାହାଜ-
Steamer; steam-ship

ବାଷ୍ପୀୟ ଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ବାଷ୍ପ ଚାଳିତ ଯନ୍ତ୍ର—
Bāshpīya jantra A steam engine.

ବାଷ୍ପୀୟ ଯାନ—ସଂ. ବି. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Bāshpīya jāna ବାଷ୍ପର ଗତି ଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ଗାଡ଼ି—
ବାଷ୍ପୀୟ ରଥ } --ଅନ୍ୟରୂପ Conveyance or train propelled by steam.
ବାଷ୍ପୀୟ ଶକଟ }

ବାଷ୍ପୋଦ୍ଗତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାଷ୍ପ+ଉଦ୍ଗତି)—
Bāshpodgati ୧ । ବାଷ୍ପ ଉପରକୁ ଉଠିବା—1. The ascension or rising of steam.
(ବାଷ୍ପୋଦ୍ଗମ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବୋହିବା—2. The emission of tears from the eyes.

ବାଷ୍ପୋଦ୍ଗିରଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାଷ୍ପ+ଉଦ୍ଗିରଣ)—
Bāshpodgirana ମୁହଁ ବାଟେ ବାଷ୍ପ ବାହାର କରିବା—
Emission of steam through the mouth.

ବାସ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବାସିତ ବା ସୁଗନ୍ଧିତ କରିବା—
Bās (root) To perfume.

ବାସ୍—ଦେ. ଅ—ବସ୍ (ଦେଖ)
Bās Bas (See)

ବାସ—ସଂ. ବି. (ବସ୍ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Bāsa ୧ । ବସତି ସ୍ଥାନ; ଆବାସ—2. Residence.
୨ । ଘର; ଗୃହ—2. House.
୩ । (+ଭାବ. ଅ) ଅବସ୍ଥାନ; ସ୍ଥିତି—
3. Staying, situation; position.
୪ । (+ଅଧିକରଣ.ଅ) ଆଧାର—4. Receptacle.
୫ । (ବସ୍ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
ବସ୍ତ୍ର; ଲୁଗା—5. Cloth.
୬ । (ବାସ୍ ଧାତୁ=ବାସିତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
ଖୁସ୍‌ବୋ; ସୁଗନ୍ଧ—6 Sweet smell.
୭ । ଗନ୍ଧ—7. Smell; scent.
୮ । ବାସଙ୍ଗ (ଦେଖ)—8. Bāsaṅga (See)

ଦେ. ବିଣ—୧ । ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ; ସୁବାସିତ—1. Scented; sweet-smelling, perfumed.

[ଦ—ଓଡ଼ିଆରେ 'ବାସ' ଶବ୍ଦର ତିନି ଗୋଟି ଅର୍ଥ (ଗନ୍ଧ, ବସ୍ତ୍ର ଓ ଗୃହ)ର ପ୍ରଭେଦ ଗୋଟିଏ ବଚନ ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଅଛି । ଯଥା—'ଯେଉଁ ଦିନୁ ହେଲା ସୁବାସ ନାସ
ସେହି ଦିନୁ ହେଲା ସୁବାସ ନାଶ, ସୁବାସ ନାଶ, ସୁବାସ ନାଶ' । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଯେଉଁ ଦିନରୁ ସୁବାସ ନସ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ କଲି ସେହି ଦିନୁ
୧ । ସୁବାସ ଅର୍ଥାତ୍ ନାକଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ସୁବାସ (ସୁଗନ୍ଧ) ଗ୍ରହଣ କରିବାର କ୍ଷମତା ଲୋପ ହେଲା ।
୨ । ଲୁଗାରେ ନାକ ପୋଛିବାରୁ ସୁବାସ (ଉତ୍ତମ ବସ୍ତ୍ର) ମଇଳା ହେଲା ।
୩ । ନାକପୁଡ଼ାକୁ ଅଙ୍ଗୁଠିଦ୍ୱାରା ଚିପି ପୋଛି ଘର କାନ୍ଥରେ ବୋଳିବାରୁ ସୁବାସ (ସୁପରିଷ୍କୃତ ଗୃହ ଓ କାନ୍ଥ) ମଇଳା ହେଲା ।]
୨ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧ—2. Bad smell.

ଏ ମଡ଼ା ମାରିଲେ କରୁଅଛି ବଡ଼ ବାସ
ବ ରୂପରେ ବଳୁଆ କରୁଛୁ ଭୁ ଭାସ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ଶାନ୍ତି ।

ଦେ. ବି. (ଆଦରାର୍ଥକ) ବାସୁଦେବ, କୃଷ୍ଣବାସ, ଶ୍ରୀନିବାସଆଦି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଡାକ ନାମ—Names for calling persons whose name begin with Bāsa or ends with Bāsa

ବାସଃ—ସଂ. ବି. (ବାସ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ବାସି ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+
Bāsah କରଣ ଅସ୍, ବାସସ୍ ଶବ୍ଦ; ୧ମା. ୧ବ)—ବସ୍ତ୍ର; ଲୁଗା—
Cloth.

ବାସଅଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ ବାସ+ଅଙ୍ଗ)—୧ । ସୌରଭାଙ୍ଗୀ-
Bāsa-angi 1. Having limbs emitting sweet scent.

ବାସ ବାସ ଅଙ୍ଗୀର ଗନ୍ଧିଲା ଗାତ୍ର ସ୍ତନ । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ବସ୍ତ୍ରପରିହିତାଙ୍ଗୀ—2. Wearing clothes.

ବାସ ଅଙ୍ଗୀରେ ଅଭିଳାଷ
ବଡ଼ଇ ବଳାଦଗ ବେନ । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାସକ—ସଂ. ବିଣ. (ବାସଧାତୁ=ବାସିତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Bāsaka ୧ । ସୁଗନ୍ଧପ୍ରଦ—1. Sweet-smelling. ୨ । ବାସ (ବାସକା—ସ୍ତ୍ରୀ) କରୁଥିବା—2. Residing; dwelling. ୩ । ସୁଗନ୍ଧକାରକ—3. Perfuming.
ବି—୧ । ବସତି ସ୍ଥାନ; ଆବାସ; ଗୃହ—1. Residence. ୨ । ବାସଙ୍ଗ (ଦେଖ)—2. Bāsaṅga (See) ୩ । ଗାନର ଅଙ୍ଗ ବିଶେଷ—3 Name of a part of a song.
[ଦ୍ର—ଶଙ୍କରଙ୍କ ମତରେ ମନୋହର, କନ୍ଦର୍ପ, ଗୁରୁ ଓ ନନ୍ଦନ; ମତାନ୍ତରରେ ବିନୋଦ, ବରଦ, ନନ୍ଦ ଓ କୁମୁଦ, ଗାନର ଏହି ଗୁରି ଅଙ୍ଗ ଅଟେ—ହୁ. ଶ.]
୪ । ବାସର; ଦିନ (ହୁ. ଶ)—4 Day.
ଦେ. ବି—ସୁବାସ; ବାସନା; ସୁଗନ୍ଧ—Sweet scent.

ବାସ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ସଂ. ବସଧାତୁ) ଘର କରି ରହିବା—
Bāsa karibā 1. To reside; to live in. (ସଂ.ବାସଧାତୁ) ବାସକରା ୨ । ବାସନା କରିବା; ବାସିବା; ସୁବାସ ବିସ୍ତାର କରିବା—
बसना,बू करना 2. To smell; to emit smell.

ବାସକର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବି. (ବାସ=ଗୃହ+କର୍ଣ୍ଣ+ଈ)—ଯଜ୍ଞଶାଳା; ଯଜ୍ଞ-
Bāsakarṇṇī ଗୃହ—A room for the perfomance of Vedic sacrifice.

ବାସକ ସଜ୍ଜା—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବାସକ=ବାସସ୍ଥାନ; ଗୃହ+
Bāsaka sajjā ସଜ୍ଜା)—କାବ୍ୟୋକ୍ତ ନାୟିକାବିଶେଷ; ନିଜେ
(ବାସସଜ୍ଜା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବେଶଭୂଷାରେ ସଜ୍ଜିତା ହୋଇ ଓ ଆପଣାର କେଳି ମନ୍ଦିରକୁ ନାନା ମନୋହର ଦ୍ରବ୍ୟରେ ସଜ୍ଜିତ କରି ଯେଉଁ ନାୟିକା ନାୟକର ଆଗମନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ—A class of heroines in love-stories; a lady dressed in all her finery and after decorating her room, eagerly expecting the advent of her lover or paramour.

ବାସକ ଶଯ୍ୟା—ଦେ. ବି—ବାସକ ସଜ୍ଜା (ଦେଖ)
Bāsaka śajyā Bāsaka sajjā (See)
କୃଷ୍ଣସଂ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ବାସକା—ସଂ. ବି—ବାସଙ୍ଗ (ଦେଖ)—Bāsaṅga (See)
Bāsakā (ବାସା, ବାସିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାସକାରୀ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧିବାସୀ—Living in.
Bāsakārī ସେହିଠି ଯୋଗୀଙ୍କର ହୃଦ ବାସକାରୀ ।
କୃଷ୍ଣସଂ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ବାସଗୃହ—ସଂ. ବି. (୪ର୍ଥୀ ତତ୍; ବା ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାସ+ଗୃହ)—
Bāsagṛuha ୧ । ବାସ କରି ରହିବା ଘର—1. Residential house. ୨ । ସୁବାସପୂର୍ଣ୍ଣ ଘର—2. A room sweet full of scents.

ବାସଙ୍ଗ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାସକ)—ଋଜ ଶ୍ରୁପବିଶେଷ—
Bāsaṅga Adhatoda Vasica; Bergera Koenigi.
ସଂ. ଅଟୁଷକ, ବାସ(ଶ), ବାସା(ଶା), ବାସକା, ବାଶିକା, ସିଂହମୁଖୀ, ସିଂହାସ୍ୟ, ସିଂହପର୍ଣ୍ଣୀ, ସିଂହକଟପଟ, ଭୁଷ, ଅଟରୂଷକ, ବୃଷ, ବୈଦ୍ୟମାତା
ବାସକ, ବାକସ
ଅଡୁସା, ବାସା
ମ. ଅଡୁଳସା
ତେ. ଅଡ଼ସର, ଅଡ଼ୁସରମ୍ବ
ତା. ଅଧତୋଡ଼େ
[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ପିତା, ଶାଖାଗ୍ରରେ ବହୁ ପୁଷ୍ପ ଜନ୍ମେ । ପୁଷ୍ପ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ଉପପତ୍ର ଥାଏ । ଫୁଲ ଧଳା ଓ ଫୁଲର କଣ୍ଟ ହଳଦିଆ । ଏହା ଶୀତକାଳରେ ଫୁଟେ । ଏହାର ଫୁଲ କାଶ ଓ କ୍ଷୟରୋଗରେ ହିତକର । ଏହା ପୁଷ୍ପବର୍ଣ୍ଣଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ଶୁକ୍ଳପୁଷ୍ପୀ ବାସଙ୍ଗର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ସିଂହମୁଖୀ; ତାମ୍ରପୁଷ୍ପୀ ବାସଙ୍ଗର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଅସିତପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କଲ୍ପଦ୍ରୁମ) ।]

ବାସ ଚନ୍ଦନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାସ+ଚନ୍ଦନ)—
Bāsa chandana ସୁବାସ ଯୁକ୍ତ ଚନ୍ଦନ; ଅସଲ ଚନ୍ଦନ କାଠ—
सुबास चन्दन (sweet scented) sandal wood;
ସୁବାସଚନ୍ଦନ genuine sandal wood

ବାସ ଚହଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ.କ୍ରି—(କୌଣସି)ବସ୍ତୁ ନିଜର ସୁବାସ ଗୁରି
Bāsa chahaṭā(ṭe)ibā ଆଡ଼େ ବିସ୍ତାରିବା—To diffuse a
महक फैलाना ବାସ ଛଡ଼ାନ strong smell.
[ବାସ ମହକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବାସ ଚହଟିବା—ଦେ. ବି—ସୁବାସର ପ୍ରସରଣ—Diffusion of a
Bāsa chahaṭibā strong scent.
(ବାସ ମହକିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) **महक फैलना** ବାସ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି

ବାସ ଜଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ସୁବାସିତ ଜଳ)—
Bāsa jala ସୁବାସିତ ଜଳ; ସୁଗନ୍ଧୀକୃତ ପାନୀୟ—
बासित जल Perfumed or scented water.
ସୁବାସ ଜଳ (ବାସ ପାଣି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାସତ—ସଂ. ବି—ଗର୍ଦ୍ଦଭ; ଗଧ—
Bāsata An ass,

ବାସତେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବସତି+ଏୟ) —
Bāsateya ୧ । ବସତିର ଉପଯୋଗୀ—1. Habitable; fit for residence.
୨ । ରାତ୍ରିବାସୋପଯୋଗୀ—2. Fit for passing a night in.

ବାସତେୟୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବାସତେୟ+ଈ)—
Bāsateya ରାତ୍ରି; ଯାମିନୀ—Night.

ବାସ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାସିବା; ସୁଗନ୍ଧ ଦେବା—
Bāsa debā 1. To emit smell.
बास देना ୨ । ରହିବାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେବା—2. To allow a
ବାସଦେଓୟା person to live in a place.
(ଯଥା—ପେଟ ମଧ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ମତେ ସ୍ୱର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ପାତାଳରେ ବାସ ଦେଇ ନାହିଁ ।)

ବାସନ—ସଂ. ବି. (ବାସ୍ ଧାତୁ+କୃଦ. ଅନ)—
Bāsana ୧ । ସୁଗନ୍ଧୀକରଣ—1. Perfuming.
୨ । ଧୂପନ—2 Fumigating.

୩ । (+ ଅଧି. ଅନ) ବାସ ସ୍ଥାନ—3. Residence, dwelling.

୪ । (ବାସି ଧାତୁ=ପରିଧାନ କରିବା+କର୍ମ. ଅନ)—ବସ୍ତ୍ର—4. Cloth.

୫ । ବାକ୍ସ; ଆଧାର—4. Box; receptacle.

୬ । ତୈଜସ ପାତ୍ର; ପାତ୍ର—6. Utensil.

୭ । ଜଳ ପାତ୍ର—7. Water pot.

୮ । ପୋଟଳା; ପୁଡ଼ା—8. A packet.

୯ । ଭୋଜନ ପାତ୍ର—9. A plate for eating.

ବାସନ କୁସନ—ଦେ. ବ. (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ସମସ୍ତ ବାସନ-
Bāsyna kusana Utensils, large and small.
(ବାସନ ପତ୍ର, ବାସନ କରତନ, ବାସନ ବର୍ତ୍ତନ—ଅନ୍ୟରୂପ)
बासन उसन ସେଠାରେ ବାସନ କୁଣ୍ଡନ ସବୁ ସୁନା, ମଣି, ମଣିକରେ ଚିତ୍ର ।
बासनकोसन ଜଳକଣ୍ଡଦାସ, ଚିତ୍ରକ ପ୍ରମାଣ ।

ବାସନ ବଦଲ(ଲା, ଲି)—ଦେ. ବ—ପୁରୁଣା ଓ ଭଙ୍ଗା ବାସନ ଦେଇ
Bāsana badala(lā, li) ତଦ୍ଦିନମ୍ବରେ ନୂଆ ବାସନ
बासन बदली ଆଣିବା—Exchange of old utensils
बासनबदल for new.

ବାସନ ବଦଲା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କାରିଗରଙ୍କୁ ଆପଣାର ପୁରୁଣା
Bāsana badalā(le)ibā ଭଙ୍ଗା ବାସନ ଦେଇ ତତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତରେ
बासन बदलाना ବାସନ ବଦଲାନ ନୂଆ ବାସନ ଆଣିବା—To exchange old utensils for new ones.

[ଦ୍ର—ସମ ପରିମାଣରେ ପୁରୁଣା ଓ ଭଙ୍ଗା ବାସନ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସମ ପରିମିତ ନୂତନ ବାସନ ବଦଲାଇଲେ ନୂଆ ବାସନର ଓଜନ ଉପରେ କାରିଗରର ମଜୁରି ଯାହା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ତାକୁ କରମୂଲ (ବ. ବାଜୀ) ବୋଲାଯାଏ ।]

ବାସନ ମଜା—ଦେ. ବ—ଜଳ ଓ ପାଂଶୁ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଘଷି ବାସନକୁ
Bāsana kusana ପରିଷ୍କାର କରିବା—Act of scouring
बासन माजा **बासन मलना** the utensils.

ବାସନା—ସଂ. ବ. (ବାସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—
Bāsanā ୧ । ପ୍ରତ୍ୟାଶା—1. Hope or desire in return.

୨ । ଲାଳସା—2. Hankering; passion for anything.

୩ । କାମନା; ଅଭିଳାଷ; ବାଞ୍ଛା—
3. Desire; inclination; wish.

୪ । ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ସଂସ୍କାର; ମନୁଷ୍ୟ ପୂର୍ବ ଜନ୍ମରେ ମନରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଆଶା କରିଥାଏ—
4. Desires or hankerings entertained by a person in a previous existence.

୫ । ଜ୍ଞାନ—5. Knowledge.

୬ । ଯୁକ୍ତି—6. Argument.

୭ । ଦୁର୍ଗା—7. Goddess Durgā.

୮ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଗ୍ରହସ୍ଥିତିକରଣୋପଯୋଗୀ ସଂସ୍କାର-ବିଶେଷ—8. (astrology) A process or retual for ascertaining the position of planets

ଦେ. ବ—୧ । ବାସ; ଗନ୍ଧ—1. Smell; scent.

୨ । ସୁବାସ; ସୁଗନ୍ଧ—2. Sweet smell.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟର ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ଗନ୍ଧ;
सुबास, खुसबू ଗନ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧୀ ଅନୁଭୂତି—3. (allegorical)
ଖୁସ୍ବୁ Scent of a matter.

(ଯଥା—ସାଥିଙ୍କୁ ୫୦୦ ଲୋକଙ୍କ ଖିରି ପିଠା ବାଣ୍ଟିଲେ, ମୁଁ ତାର ବାସନା ସୁଦ୍ଧା ପାଇଲି ନାହିଁ ।)

ବିଣ—୧ । ସୁବାସିତ—1. Sweet-scented.

ସୁବାସିତ ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସର୍ବୋତ୍ତମ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
सुबासित, खुसबूदार 1. Best.

ସୁନା ଗୋଟ ଭୁ ଏକା ସିନା
ସୁନାଗନ୍ଧ ଶିର ଫୁଲ ବାସନା । ଭଦ୍ରେଶ୍ୱର. ସଙ୍ଗୀତ ।

ବାସନା ଅର୍କ(ଅରକ)—ଦେ. ବ. (ସଂ, ସୁବାସିତ+ଫା. ଅରକ୍ଷୀ)—
Bāsanā arka(araka) ସୁବାସିତ ଜଳୀୟ ସାର—
सुबासित अर्क **सुवासित आरक** Perfumed essence.

ବାସନା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବାସନା)—୧ । କାମନା କରିବା—
Bāsanā karibā 1. To wish for or desire to
बासना करना, बू देना ଗନ୍ଧକରା have a thing.

୨ । (ସଂ. ବାସ)—ବାସିବା—2. To smell sweet.

୩ । ଗନ୍ଧାଇବା—3. To emit a bad smell.

ବାସନା କଦଳୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଣ୍ଠାମ) ବ.—ଚମ୍ପା କଦଳୀ (ଦେଖ)
Bāsanā kadalī Champā kadalī (See)

ବାସନା ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବାସନା କରିବା ୨।୩ (ଦେଖ)
Bāsanā chhārdibā Bāsanā karibā 2. 3 (See)
(ବାସନା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାସନା ତେଲ—ଦେ. ବ—ସୁବାସିତ ତୈଳ—
Bāsanā tela **खुसबूदार तेल** Sweet-scented oil,

ବାସନା ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ସୁବାସ ଗ୍ରହଣ
Bāsanā pāibā କରିବା—1. To smell the odour of
खुसबूलेना, खुसबूपाना a thing.

(ଯଥା—ଠାକୁର ଭୋଗରୁ କେବଳ ମାତ୍ର ବାସନା ପାଆନ୍ତି ।)

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟର ଗନ୍ଧ ମାତ୍ର ଜାଣିବା—
2. (figurative) To get the scent of a matter; to get an inkling of a matter.

ବାସନା ବାଜିବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଗନ୍ଧ ନାକରେ ବାଜିବା
Bāsanā bājibā One's sense of smell being
बू लगना ସୁବାସ ଲାଗା affected; (a smells') reaching one's nose.

ବାସନା ବାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନାକଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁର ବିଶିଷ୍ଟ
Bāsanā bāribā ଗନ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରିବା—1. To scent a thing.

ବୁ ଲେନା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟରେ ଟେର ପାଇବା—
बासठोरान 2. (figurative) to get the hint of something. ୩ । ନାକଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଗନ୍ଧକୁ ସ୍ଥିରକରି ସେ ବସ୍ତୁର ଅବସ୍ଥାନ ଆଦି ସ୍ଥିର କରିବା—

3. To locate a thing with the help of the scent it emits. [ବାସନା ଠଉର(ରେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବାସନୀ—ଦେ. ବ—ଭୋଜନ ପାତ୍ର ତୈଜସପାତ୍ର—
Bāsanī **बासनी बासन** A plate for eating; utensils.

ଉତ୍ତମ ବାସନୀରେ ହୋଇଛି ପରପୂର୍ଣ୍ଣ
ଅଛି ସେପରି ବାହୁଁ ଶୁଣି ନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ: ଅବ ।

ବାସନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବସନ୍ତ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ବସନ୍ତ ଋତୁ-
Bāsanta ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Vernal; relating to the
(ବାସନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) spring season. ୨ । ବସନ୍ତ ଋତୁରେ
କରାଯିବା—2. Performed during the spring.
ବି.—୧ । କୋକିଳ—1. The cuckoo. ୨ । ମଳୟ
ପବନ—2. The spring-breezee; south breeze;
breeze. ୩ । ମଦନ ବୃକ୍ଷ; ମହଣ ଗଛ—3.
Randia Longispina; Vangoria Spinosa.
୪ । ଉଷ୍ଟ୍ର—4. Camel. ୫ । ମୁଗ—5. Mung
pulse.

ବାସନ୍ତି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ମନୋନୀତ—
Bāsanti 1. Selected; choice
୨ । ଭଲ ପାଉଥିବା; ସ୍ନେହ କରୁଥିବା—2. Loving.

ବାସନ୍ତ ଅଳି ବାସନ୍ତ ଅଳିପରି ଗୁଞ୍ଜିବ ତୋଳ
ଉଷ୍ଟ. କୋଷ୍ଟକ୍ରୁଣ୍ଡାଣ୍ଡବସ୍ତ ।

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବାସନାଯୁକ୍ତ ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ
ବନ୍ୟ ଗୁଳ୍ମ ବିଶେଷ—A kind of shrub used in
scenting medicines.

ବାସନ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ—(ବସନ୍ତ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—୧ । ବସନ୍ତ-
Bāsantika କାଳୀନ—1. Vernal ୨ । ବସନ୍ତ ସମୟୋତ୍ପନ୍ନ
2. Produced during the spring.
ବି.—୧ । ବିଦୂଷକ—1. A jester. ୨ । ନଟ—2. An
actor; a dancer.

ବାସନ୍ତିକ ଦୁର୍ଗୋତ୍ସବ—ସଂ. ବ—ଚୈତ୍ର ଶୁକ୍ଳ ପ୍ରତିପଦ୍ ଠାରୁ ଅଷ୍ଟମୀ
Bāsantika durgotsaba କିମ୍ବା ନବମୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରାଯିବା
ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଉତ୍ସବ—Worship of Goddess Durgā
performed during the spring season and
beginning from the first to the 9th day
of the bright fortnight of the month of
Chaitra.

ବାସନ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବାସନ୍ତ+ଈ)—ବସନ୍ତକାଳୀନ—
Bāsantī Aernal
ବି.—୧ । ନବ ମାଳତୀ; ନିଅଳି ଫୁଲ—1. Jasminum.
Zambac. ୨ । ମାଧବୀ ଲତା—2. A flowering
creeper; Hyptaga Madablata.
[ଦ୍ର—ଏହା ବସନ୍ତ କାଳରେ ଫୁଟେ ।]
୩ । ମଦନୋତ୍ସବ—3. A festival in honour of
God Cupid held during the spring. ୪ ।
ଦୁର୍ଗା—4. Goddess Durgā. ୫ । କୃଷ୍ଣମୃଦ୍ଗ; କଳା-
ମୁଗ—5. A kind of pulse; Phasiolus Mung.
୬ । ନାଲି ଓ ହଳଦିଆ ମିଶା ରଙ୍ଗ; ନାରଙ୍ଗୀ ରଙ୍ଗ—
6. Reddish yellow colour. ୭ । ଚତୁ-
ର୍ଦ୍ଦଶାକ୍ଷରୀ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—7. A metre of 14
syllables.
ଦେ. ବ—ବସନ୍ତକାଳୀନ ଫୁଲ—
Flowers of the spring season.

ବାସନ୍ତୀର ପ୍ରକଟିତ ବାସ
ବାସ ମଧ୍ୟେ ନ ହରଲ ବାସ । ଉଷ୍ଟ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ବାସନ୍ତୀ ପଞ୍ଚମୀ—ସଂ. ବ—ବସନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ (ଦେଖ)
Bāsantī pañchamī Basanta pañchamī (See).

ବାସନ୍ତୀ ପୂଜା—ସଂ. ବ—ବସନ୍ତକାଳୀନ (ଚୈତ୍ରମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ)
Bāsantī pūjā ଦୁର୍ଗାପୂଜା—The worship of Durgā
during the spring.

ବାସନ୍ଦ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବିଚ୍ ଧାତୁ=ପୃଥକ୍ କରିବା)—୧ । ମନା;
Bāsanda ନିଷେଧ—1. Prevention; forbidding.

ଟାକୁ ନିଅଁ ପାଣି ଧୋବା ଉଣାରେ ସବୁ ବାସନ୍ଦ—
ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଅଲଗ ଆଟକ ୨ । ଜାତିରୁ କିଛିକାଳ ପାଇଁ ଅଟକ କରିବା; ସମାଜ
ଚ୍ୟୁତି—2. Temporary excommunication.
୩ । ପ୍ରଭେଦ; ବାରଣ—3. Distinction.
ବିଣ—ଜାତିଚ୍ୟୁତ—Excommunicated.

ବାସନ୍ଦ କରିବା—ଦେ. କ—୧ । ଜାତିରୁ ଅଟକ କରିବା—1. To
Bāsanda karibā excommunicate. ୨ । କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ
ବାସନ୍ଦିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ଆସିବାକୁ ମନା କରିବା—2. To
ବାସେନ୍ଦିବା } forbid a person from going
ଅଲଗ କରନା ଏକଘରେ କରା somewhere.

ବାସ ପଖାଳ—ଦେ. ବ—ଲେମ୍ବୁ ବା ଟିକି ପତ୍ର ଆଦି ଦିଆଯାଇ ସୁବାସିତ
Bāsa pakhāla ହୋଇଥିବା ପଖାଳ—Watered stale
rice which is perfumed by adding scented
leaves.

ବାସପୁଷ୍ପା—ସଂ. ବ—ହାଲିମ (ଦେଖ)
Bāsapushpā Hālima (See).

ବାସ ଫୁଲ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ
Bāsa phula ପୂଜାବେଳେ ନୈବେଦ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ମଦ୍ୟ—
Wine used as an offering before a Goddess
during of tantric worship.
ଦେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ସରୁ ସୁବାସଯୁକ୍ତ ଧାନ୍ୟ—
A species of paddy emiting sweet smell.

ବାସବ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ବସୁ=ଧନ+ଅ; ଯେ ଧନ ବିଶିଷ୍ଟ; କିମ୍ବା ବସ
Bāsaba ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+ଅ; ଯେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବାସ କରନ୍ତି)-
(ବାସବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଇନ୍ଦ୍ର; ସୁରରାଜ; ଦେବରାଜ—
1. Indra; the president of the assembly
of the gods in heaven. ୨ । ଧନିଷ୍ଠା ନକ୍ଷତ୍ର-
2. The 23rd asterism.

ବାସବ ଆୟୁଧ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବାସବାୟୁଧ)—ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ର; ବଜ୍ର—
Bāsaba āyudha Thunder.

ବାସବ ଆୟୁଧ ମୋଣିରେ ନ ପଡ଼େ
ପୋଡ଼ି ନ ଯାଉ ବଳା ପ୍ରକାଶ । ଉକ୍ତି: ପ୍ରେମସୁଖ ବଧ ।

ବାସବ ଦତ୍ତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । କବି ସୁବନ୍ଧୁ ରଚିତ ସଂସ୍କୃତ ଗଦ୍ୟ କାବ୍ୟର ନାୟିକା—1. The name of the heroine of a Sanscrit novel composed by Subandhu. ୨ । କବି ସୁବନ୍ଧୁ ରଚିତ ସଂସ୍କୃତ ଗଦ୍ୟ କାବ୍ୟ—2. The title of a Sanscrit novel by poet Subandhu.
Bāsaba dattā

ବାସ ବାସ—ଦେ. ବି—୧ । ତମ୍ବୁ—
Bāsa bāsa Tent.

ନବ ପ୍ରକାଶ ବାଶ ବୃକ୍ଷକ ବାସ ବାସ ପରକାଶ ସମ୍ବୁଶ ବୃଶ ।
ଉକ୍ତି. ଉର୍ସିବିଦ୍ୟାଧରଳୀ ।

୨ । ସୁବାସ ସ୍ଥାନ—2. Sweet-smelling place.

ବାସବାସ ବ ଉଙ୍ଗରୁ ଉଙ୍ଗ ଉଛେ ଅଳ ଯେ—
ଉକ୍ତି. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାସବୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବାସବ+ଈ)—ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ; ଶଚୀ—1. The queen of Indra. ୨ । ସତ୍ୟବତୀ; ବ୍ୟାସଜନନୀ—2. The mother of sage Byāsa.
Bāsabī

ବାସ ଯୋଗ—ସଂ. ବି—(ବ୍ୟାସ=ସୁଗନ୍ଧ+ଯୋଗ=ମିଶ୍ରଣ)—
Bāsa jōga ୧ । ସୁଗନ୍ଧଚୂର୍ଣ୍ଣ—1. Scented powder. ୨ । ଫଗ; ଅବିର—2. Coloured red powder used in sprinkling in sport during the Holi festival. ୩ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ) ବାସ କରିବାର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଘଟଣା—3. A concatenation of circumstances leading to one living in 'Bana' or kārā etc.

(ଯଥା—ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବନବାସ ଯୋଗ ଥିଲା ।)

ବାସ ଯୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ସପ୍ତମୀ ତତ୍; ବାସ+ଯୋଗ୍ୟ)—
Bāsa jōgya ବାସୋପଯୋଗୀ; ବାସ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ (ସ୍ଥାନ)—Habitable; fit for living; fit for occupation.

ବାସର—ସଂ. ବି—(ବସ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବାସ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅର)—
Bāsara ୧ । ଦିବସ; ସପ୍ତାହର ଦିନ—1. Day; week-day. ୨ । (ବସ ଧାତୁ+ଅଧି. ଅର) ଗୃହ—2. House. ୩ । ମଧୁ ଶଯ୍ୟା—3. The bed on which the newly married couple sleep during the first few nights; the bed of the honey-moon. ୪ । ନାଗବିଶେଷ—4. Name of a serpent.

ବାସର ଘର—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିବାହ ବାସର)—୧ । ବାସର ୩
Bāsara ghara (ଦେଖ)—1. Bāsara 3 (See)
କୌତୁକଘର ୨ । ମଧୁଶଯ୍ୟାର ଗୃହ—2. The room in which
ବାସରଘର the newly married couple pass the honey moon.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗୀୟ ସମାଜରେ ବରବନ୍ଧୁଙ୍କର ବାସର ଘରରେ ମିଳନ ଉପଲକ୍ଷରେ କନ୍ୟାର ସହଚରୀମାନେ ବରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାନା ଆମୋଦ ଓ ଠଟ୍ଟା ପରିହାସ କରିବାର ପ୍ରଥା ଚଳେ ।]

ବାସର ମୁଖ—ସଂ. ବି—(ସପ୍ତମୀ ତତ୍)—ସକାଳ—
Bāsara mukha Morning.

ବାସର ମୁଖେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଭୂମି ଦୁଃଖେ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ଲୁଚ ।
ଉକ୍ତି. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାସ ରହିତ—ସଂ. ବିଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଗୃହହୀନ—1. Home-less. ୨ । ଗନ୍ଧହୀନ—2. Smell-less. ୩ । (ବାସହୀନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବସ୍ତ୍ରହୀନ—3. Clothless. ୪ । ନଗ୍ନ—3. Naked.
Bāsa rahita

ବାସରାନ୍ତ—ସଂ. ବି—(ସପ୍ତମୀ ତତ୍)—ସନ୍ଧ୍ୟା—
Bāsarānta Evening.

ବିଣ—ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳୀନ—Happening in the evening.

ବାସରାନ୍ତ ନବ ଦୁଇଁ ଜନାନ ଲଭ୍ୟକ ଯେ ରଣସ୍ଥଳ—
ଉକ୍ତି. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାସ ସମ୍ବିଧାନ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ; ଲୁଗା ବୁଣିବା—1. Manufacture of cloth. ୨ । ଆବାସ ନିର୍ମାଣ—2. Building of a house. ୩ । ଗୃହପ୍ରତିଷ୍ଠା—3. Consecration or formal opening of a house.
Bāsa sambidhāna

ବାସାଗାର—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବାସଗୃହ—
Bāsāgāra 1. Dwelling house. ୨ । ଶୟନାଗାର—2. Bed room.

ବାସାଙ୍ଗ—ଦେ. ବି—ବାସ; ସୌରଭ—
Bāsānga Scent; smell.

ବାସାଙ୍ଗେ ଭଣେ ପାଉଁ ଚଉଦ
ବୋଉଦ ଯୋଜନଗନ୍ଧା ଏହାକୁ—ଉକ୍ତି. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାସାଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ପିନ୍ଧା ବସ୍ତ୍ରର କାନ୍ଥ—
Bāsānchala 1. The ends of a cloth

ବାସାଞ୍ଚଳେ ଅଗ୍ନି ପୋଛ ଶ୍ରୀରାମ—ଉକ୍ତି. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । କରପୃଷ୍ଠ; ପାପୁଲି—9. The back of the palm.

ବାସାରିଷ୍ଟ—ସଂ. ବି—ବାସଙ୍ଗପତ୍ର ଓ ଛାଲ ଆଦିରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା-ଦ୍ୱାରା କରାଯିବା ଅର୍କ—Essence extracted from Bāsanga leaves and bark.
Bāsārishta

[ଦ୍ର—ଏହା କାଶ ଓ ଶ୍ୱାସର ଔଷଧରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବାସାର୍ହ—ସଂ. ବିଣ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାସ+ଅର୍ହ=ଉପଯୁକ୍ତ)—ବାସ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ; ବାସୋପଯୋଗୀ—Habitable.
Bāsārha

ବାସି—ସଂ. ବି. (ବସ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+ଇ)—ଭୂଠାରବିଶେଷ; ବାଉସି—Carpenter's adze.
Bāsi

ବାସୀ (ସନ୍ଧି—ବିପରୀତ) ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ, ଅବଶିଷ୍ଟ, ବାସିତ)—
ବାସି ୧ । ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ; ଯାହା ଅଳପ ଦିନେ; ଯାହା ଚଟକା
ବାସୀ ଦିନେ—1. Stale.

ଯା ଭେଟୁ ସ୍ୱାମୀ ଦିନଇଁ ବାସି ବସ୍ତ୍ରମାଳା ପ୍ରକାରେ—
ବଳରାମ, ମଳୀତ ।

୨ । ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଥିବା—2. Withered.

ବଳଭଦ୍ର ହେବେ ବ ସେ ଅଳ
ତରୁରେ ମଇଳ ପଣ୍ଡ ବାସି ହେବାଯାଏ—ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

୩ । ପୁରାତନ—3. Old. ୨ । ଗତ କାଲିରୁ ଅବଶିଷ୍ଟ—4. Remaining from the previous day.

ଯେ ବାସି ହେଲା ଚନ୍ଦ୍ରାଣୀ
ତାହିଁ ଚାଉଳ ସେଥେ ଅଣି—ରୁପଚନ୍ଦ୍ରଃ ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୫ । ପରବର୍ତ୍ତୀ (ଦିବସ)—5. Next (day).

୬ । (ସଂ. ବାସିତ) ଧୋବାଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କୃତ (ଲୁଗା)—6. Well cleansed and washed (cloth).

ଦୁସରେଦିନ ବ—ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସ—Next eay.

ବାସି [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ କେତେକ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ, ଯଥା—ବିବାହ ବାସି, ଯାତ୍ରା ବାସି; ସ୍ନେହେଁ ବାସି ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବାସି ଅଇଁଠା—ଦେ. ବ—କାଲି ଖିଆ ଯାଇଥିବା ଭୋଜନ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଥିବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ବାସନ ଆଦି—(ବାସି ଅଙ୍ଗ ଦ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) Leavings of yesterday's food and plates uncleansed since yesterday.

ବାସିଅଁଠୋ

ବାସି ଆଡ଼ତି—ଦେ. ବ—ଭୋରୁ ଉଠି ଯେଉଁସବୁ ଗୃହକର୍ମ କରାଯାଏ—Menial works of the household, such as cleansing, sweeping, scouring etc, which are done first early in the morning.

ବାସି ଆଡ଼ତି

ବାସି କାମ } ଅନ୍ୟରୂପ

ସବେରକା କାମ

ବାସୀପାଟ ସାରା ବାସିକାମ ସାରି ପାଟ ନିତି ବଧୂମାନେ ଧୁଆନ୍ତେ—ଜନକଗୋର, ଚର୍ଚ୍ଚରଣୀ ।

ବାସିକ—ସଂ. ବି. (ବସ+ଇକ)—ଚର୍ବି—Fat.

ବାସି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୌଣସି ସଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ବା ଖାଦ୍ୟକୁ ବା ଶବକୁ ଚହିଁଅବଦନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଖିବା—1. To allow any fresh thing or food or human corpse to become stale.

ବାସୀ କରନା

ବାସୀକରା

୨ । (ରଜକ) ଲୁଗାକୁ ବାସି ଧୋବ କରି ବାଚିବା—2, To cleanse or wash the cloth well.

ବାସି ଖିରିପିଠା—ଦେ. ବ—୧ । ବିବାହ ଆଦି ଉତ୍ସବର ବାସି ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସରେ ଗୃହସ୍ୱାମୀଙ୍କର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କୁ ଦେବା ଭୋଜ—1. Feast given to friends on the next day of a family festival. ୨ । ଉତ୍ସବାଦିରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନାଦି ମଧ୍ୟରୁ ପରଦିନକୁ ବଳି ପଡ଼ିଥିବା ପଦାର୍ଥ—2. Food which remains over to the next day of a festival. ୩ । ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନାଦି—3. Stale sweetmeat.

ବାସୀ ଖିରିପୁରୀ

ବାସି ଘର—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଘର ସକାଳୁ ଓଳିଅ ବା ଲିପା ପୋଛା ହୋଇ ନ ଥାଏ—A house wich has not been cleansed or swept in the morning.

ବାସୀଘର

ବାସି ଚନ୍ଦନ—ଦେ. ବ—୧ । ପୂର୍ବ ଦିବସରୁ ଘୋରା ଯାଇଥିବା ଚନ୍ଦନ—1. Sandal paste prepared on the previous day.

ବାସୀ ଚନ୍ଦନ

୨ । (ସଂ. ବାସଚନ୍ଦନ) ଅଗୁରୁ ବା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଚନ୍ଦନ—2. Excellent or genuine sandal wood.

ବାସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବାସ୍ ଧାତୁ ଣିଚ ବାସି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—Bāsita ୧ । ସୁରଭୀକୃତ; ସୁଗନ୍ଧୀକୃତ—1. Perfumed. (ବାସିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିଖ୍ୟାତ—2. Famous; renowned.

୩ । ଧୂପିତ—3. Fumed. ୪ । (ବସ୍ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—ବସ୍ତ୍ରାଚ୍ଛାଦିତ—4. Clothed; dressed. ୫ । ଆର୍ଦ୍ରୀକୃତ—5. Moistened.

୬ । ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ—6. Stale.

୭ । ଅଧ୍ୟୁଷିତ; ବସବାସ କରାଯାଇଥିବା—7. Inhabited

୮ । ପୁରୁଣା; ପୁରାତନ—8. Old.

ବି. (ବାସ୍ ଧାତୁ. ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ତ)—ପକ୍ଷୀର ଶବ୍ଦ—Note of a bird.

ବାସିତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବାସିତ+ଆ)—୧ । କରଣୀ—1. A female elephant. ୨ । ନାରୀ; ସ୍ତ୍ରୀ—2. Woman.

ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସୌରଭାନ୍ୱିତା—1. Sweet smelling.

୨ । ବସ୍ତ୍ରାଚ୍ଛାଦିତା—2. Covered with clothes.

ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୃହିଣୀ—3. Mistress of a house.

ବାସିତା ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ
ବିଭୀଷଣ ବିଭୀଷଣରେ ବଳକଣ୍ଠ ସ୍ୱନ—ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶତକାସ ।

ବାସି ଥକା—ଦେ. ବ—୧ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଏକ ଦିନରୁ ଅଧିକ ରହିଯିବା—1 Staying at a place for more than a day.

ରାତଗମାନା

ଦିନେ ମଧ୍ୟେ ନ ରହେ ବାସି ଥକା । ବାସରଣ୍ଡ ତୁଳନ୍ତରାଇ ।

୨ । ବାସି ଆଡ଼ତି—2 Menial household duties performable early in the morning.

୩ । କାଲି କରି ଯିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଆଜିକୁ ବାକି ରଖିଥିବା—3. Leaving yesterday's domestic menial duties unperformed.

ବାସିଥକା ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଜିର ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ ଆଜି ଶେଷ ନ କରି କାଲିକୁ ପଳାଇ ରଖିବା—To allow the daily menial household duties to remain unperformed till the next day.

ବାସିଥକା ରହିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯାଇ ସେଠାରୁ ସେହି ଦିନ ଘରକୁ ଫେରି ନ ଆସି ଚହିଁର ବାସି ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବା—To stay abroad for more than a day.

ରାତଗମାନା

ଘରେ ମୁଁ ରହିବ ଏବା
ବଳିବ ଯୋଗିଣି ଏବ ମୋହିଁ ନ ରହିବ ବାସି ଥକା. ଚରିତଗୋରା ଗୀତ.

ବାସି ଦୁଧ—ଦେ.ବ—ଗତକାଲି ବା ପୂର୍ବାହ୍ନରେ ଦୋହନ କରାଯାଇଥିବା
Bāsi dudha ଦୁଧ—Milk drawn from the cow
(ସଜଦୁଧ—ବିପରୀତ) yesterday or in the forenoon.

ବାସିଧୋବ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଧୋବାମାନଙ୍କର ଏକଦିନରୁ ବେଶି
Bāsidhoba ସମୟରେ ଲୁଗା ପରିଷ୍କାର କରିବା ବିଧି—1. The
ବାସିଧୋପ process of washing cloth which takes
ବାସୀଧୋବ more than one day.

[ଦ୍ର— ପୂର୍ବେ ରଜକ ବସ୍ତ୍ରକୁ ପରିଷ୍କୃତରୂପେ ଧୌତ କରି ତାହାକୁ ସୁବାସିତ କରିବାର ବିଧି ଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ 'ସୁବାସିତ'ରୁ 'ବାସି କରିବା' ଓ 'ବାସିଧୋବ' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଭାଷାରେ ରହିଅଛି । ପୂର୍ବେ ଲୁଗାକୁ କାଚି ସଫା କରି ତାହାକୁ ନୀଳଥିବ ରଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ରଞ୍ଜିତ କରାଯାଉଥିବା ବିଧିରୁ 'ରଜକ' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ରହିଅଛି ।

ଧୋବାମାନେ ଯେଉଁ ମଇଳା ଲୁଗା ନେଇ କାଚିକରି ଏକାଦିନକେ ଫେରାଇ ଦିଅନ୍ତି ତାହାକୁ 'ସଜଧୋବ' ବୋଲାଯାଏ ଓ ଯାହା ଏକରୁ ଅଧିକ ଦିନରେ ଦିଅନ୍ତି ତାକୁ 'ବାସିଧୋବ' ବୋଲାଯାଏ; ଫଳତଃ 'ସଜଧୋବ' ଲୁଗା ଅପେକ୍ଷା 'ବାସିଧୋବ' ଲୁଗା ବେଶି ଶୁଭ୍ର ଓ ସୁପରିଷ୍କୃତ ହୁଏ ।]

୨ । ଏକଦିନରୁ ଅଧିକ କାଳ ପରିଶ୍ରମ କରାଯାଇ ସୁପରିଷ୍କୃତ (ଲୁଗା)—2. Well cleansed (cloth).

ବାସିଧୋବ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ବାସିଧୋବ କରିବା ନିମନ୍ତେ
Bāsidhoba pakā(ke)ibā ଧୋବାକୁ ଲୁଗା ଦେବା—
(ବାସି ପକାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) To give cloth to the
ବାସୀଧୋବକେଲିୟେଦେନା washerman for being well
cleansed and returned after a day.

ବାସିଧୋବ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ବସ୍ତ୍ର) ବାସିଧୋବ କରାଯିବା ନିମନ୍ତେ
Bāsidhoba pardibā ଧୋବାଘରେ ଦିଆଯିବା—(cloth) To
(ବାସିପଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) be given to the washerman
ବାସୀଧୋବକେଲିୟେଦିଆହୋନା to be well cleansed and
returned after a day or more.

ବାସି ନିଶା—ଦେ. ବ—ପୂର୍ବଦିନ ଖାଇଥିବା ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରଦିନ
Bāsi nisā ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ନିଶା ବା ମାଦକତା—
ବାସି ନେଶା **ବାସୀନିଶା** The remaining or after effect
of yesterday's intoxicating thing.

ବାସିନୀ—ଦେ. ବିଣ—ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ—
Bāsinī Scented; sweet-smelling.

ନେଳ ତରଳ ଜେହ ଜେହ ସୁବାସିନ
ବାସିନୀ ସୁଗାତ ଜାତ ସ୍ପର୍ଶ ଭବନ । ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ,

ବାସିନ୍ଦା—ବୈଦେ. ବ (ପା)—୧ । ଅଧିବାସୀ—1. Inhabitant.
Bāsindā ୧ । ନିବାସୀ—2. Resident. ୩ । କୌଣସି ସ୍ଥାନର
ବାସିନ୍ଦା **ବାସିନ୍ଦା** ସ୍ଥାୟୀ ଅଧିବାସୀ—3. Permanent
resident.

ବାସି ପଖାଳ—ଦେ. ବ—ଏକ ବା ଏକାଧିକ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ରନ୍ଧାହୋଇ
Bāsi pakhāla ପଖାଳା ଯାଇଥିବା ଭାତ—Boiled rice
ପାନ୍ତାଭାତ which has been kept moistened since
ବାସୀଭାତ yesterday or previously.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଦିନ ଭାତ ରନ୍ଧାହୋଇ ଥାଏ ସେହି ଦିନ ତାହା ପଖାଳ କରି ଯାଇଥିଲେ ତାକୁ ସଜ ପଖାଳ ବୋଲାଯାଏ ଓ ସଜ ପଖାଳ ଏକଦିନରୁ ଅଧିକ ରହିଗଲେ ତାକୁ ବାସି ପଖାଳ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବାସି ପାଣି—ଦେ. ବ—୧ । ଗତ ଦିବସରୁ ରଖାଯାଇଥିବା ଜଳ—
Bāsi pāṇi Water kept since yesterday. ୨ ।
(ବାସିଜଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ମଦ—2. Wine; toddy (from its
ବାସିଜଳ **ବାସୀ ପାନୀ** getting fermented only when
kept to the next day).

ବାସି ଫୁଲ—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁଫୁଲ ପୂର୍ବଦିନରୁ ଫୁଟି ପରଦିନକୁ ରହି
Bāsi phula ଶୁଖି ଯାଇଥାଏ—1. Withered flower.
ବାସୀଫୁଲ ୨ । ଆଜି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିବା ଫୁଲ—
ବାସୀଫୁଲ 2. Flower which was used yesterday.

ବାସିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବାସ୍ ଧାତୁ)—୧ । ସୁବାସିତ ହେବା—
Bāsibā **ବୁଦ୍ଦାର ହୋନା** 1. To get scented.

ନୋହିଲେ ବର୍ଷା ଶ୍ୱାସ ପବନଟି ଗାସେ. କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ

୨ । (ଶୁଭବାଚକ) ଗନ୍ଧାଇବା—2. To emit a bad
smell.

ବାସି ବିଛଣା—ଦେ. ବ—ରାତିରେ ବ୍ୟବହୃତ ଯେଉଁ ଶଯ୍ୟା ସକାଳୁ
Bāsi bichhaṇā ଉଠା ଯାଇ ନ ଥାଏ—Bed used over
ବାସି ବିହାନା night but not wound up in the
ବାସୀ ବିଛୌନା (ବାସି ଶେଯ—ଅନ୍ୟରୂପ) morning.

ବାସି ବିବାହ—ଦେ. ବ—୧ । ବିବାହର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସ—1. The
Bāsi bibāha next day after marriage.
ବାସି ବିଆ **ବିବାହକା ଦୁସରା ରୋଜ** ୨ । ବିବାହ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ବାସି ବିବାହା } —ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ ଦିବସରେ ଓ ଲଗ୍ନରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ
ବାସି ଉଆ } ନ ପାରି ତହିଁ ପରଦିନ ସକାଳେ
ସମ୍ପାଦିତ ହେବା ବିବାହ—2. Marriage rites performed on the next day after the day fixed for marriage (owing to inability of going through all the ceremonies on the fixed day).

[ଦ୍ର—କରଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସମାଜରେ କରାଯାଇ କନ୍ୟାର ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଅନୁପୂର୍ବିକ ବିଧି ଓ ତର୍କବିତର୍କାଦି ସରୁ ସରୁ ଭାଙ୍ଗି ପାଛୁଯାଏ; ଫଳତଃ ତହିଁ ଆର ଦିନ ହାତଗଣ୍ଠି ଆଦି କେତେକ ବିଧି ସାଧିତ ହୁଏ ।]

ବାସି ଭାତ—ଦେ.ବ.—ପୂର୍ବଦିନ ରନ୍ଧା ଯାଇଥିବା ଭାତ; ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତାନ୍ନ—
Bāsi bhāta **ବାସି ଭାତ** ବାସୀ ଭାତ Yesterday's
boiled rice.

ବାସି ମଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ମୃତ ଦେହ ମରିବା ଦିନ ଗୃହରୁ
Bāsi mardā ଶ୍ମଶାନକୁ ନୀତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—A corpse
(ବାସି ମୁର୍ଦ୍ଦାଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) not removed to the crema-
ବାସୀ ମଡ଼ା tion or burial ground on the very day
of death.

ବାସିମଡ଼ା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୃତଦେହକୁ ବା ଶବକୁ ମୃତ୍ୟୁ ଦିବସରେ ଶ୍ମଶାନକୁ ନ ନେଇ ଘରେ ପକାଇ ରଖିବା—To allow a corpse to remain in the house till a day after death.
Bāsimarḍā karibā
(ବାସିମଡ଼ା ପକାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
बासीमुर्दा करना

ବାସି ମଦୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ପୂର୍ବଦିନ ମଦ ଖାଇଥିବା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିଶା ପରଦିନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଛାଡ଼ି ନ ଥାଏ—A drunkard still suffering from the effects of yesterday's drink.
Bāsi madua
बासीमता
बासी मातल

ବାସି ମୁହଁ—ଦେ. ବି—ସକାଳୁ ଉଠି ହୋଇ ନ ଥିବା ମୁହଁ; ଅଧୁଆ ମୁହଁ—Face not washed early in the morning.
Bāsi muhañ
बासीमुख
बासीमुँह

ବାସିମୁହଁରେ ପାଣିଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସକାଳୁ ଉଠି ମୁହଁ ଧୋଇବା—1. To wash the face, the first act in the morning. ୨ । ସକାଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବା ପରେ ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ଜଳଯୋଗ କରିବା—2. To break one's fast in the morning after washing the face.
Bāsimuhañre pāṇidebā
बासीमुखे जल देऽया
बासीमुँहमे जलदेना

ବାସିଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାସି ହୋଇଯିବା; ମଳିନ ହେବା—1. To become stale; to wither,
Bāsijibā
बासीहोना

ଛଣେ ଯଇନେ କଲେହେଁ ଅପଟ
ନ ବାସିଯାଏ ବି ତମ୍ବକ ପୁଟ । ଦିବସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଚିତ୍ର ।

୨ । ବାସି ହେବାରୁ ଗନ୍ଧାଇବା—2. To emit a bad smell on becoming stale or on account of being kept long unused.

ବାସି ରହିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (କୌଣସି ସଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ବା ଖାଦ୍ୟ)—(any fresh food) To remain over for the next day
Bāsi rahibā
(ବାସି ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
बासीरहना
बाकि थाका

ବାସି ରହିବାକୁ ନାହିଁ, ବି ବିଚା ଖାଇବାକୁ ନାହିଁ—ଉଗ

୨ । (ସଦ୍ୟପଦାର୍ଥ) ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ ହେବା; ମଉଳିଯିବା—2. To become stale; to wither.

ସଜଫୁଲ ବାସିହେଲେ ନାହିଁ ମଜାରେ—ଗୀତ ।

ବାସିଷ୍ଠ—ସଂ. ବି—ରୁଧିର; ରକ୍ତ—Blood.
Bāsishṭa

ବାସି[ଶି]ଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ—(ବଶିଷ୍ଠ+ ସମ୍ବନ୍ଧ ବା ଭୂତ ଅର୍ଥରେ+ଅ)—
Bāsi(ṣi)shṭha
୧ । ବଶିଷ୍ଠ ଋଷି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to sage Basishṭha. ୨ । ବଶିଷ୍ଠ ଗୋତ୍ରୀୟ—2. Born in the family of Basishṭha. ୩ । ବଶିଷ୍ଠପ୍ରଣୀତ—3. Made by Basishṭh.

ବି—୧ । ବଶିଷ୍ଠ ପ୍ରଣୀତ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର—1. A book on Jōga by Basishṭha. ୨ । ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ପୁତ୍ର—2. Son of Bashishṭha. ୩ । ରୁଧିର; ରକ୍ତ (ହ. ଶ)—3. Blood.

ବାସିଷ୍ଠ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—ସଂ. ବି (ନାମ)—ବରାହମିହିରଙ୍କଦ୍ୱାରା ସଙ୍କଳିତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ର—An astrological book compiled by Barahamihira.
Bāsishṭha siddhānta

ବାସି(ଶି)ଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବି—ଗୋମତୀ ନଦୀ—The river Gomatī.
Bāsi(ṣi)shṭhī

ବାସିଷ୍ଠୀ ବାଣୀ ସ୍ତବଗୀ ସଙ୍ଗେ
ବଖୌତ ବଦନ୍ତ ବାବେଣ୍ଣ ଉଙ୍ଗେ—
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାସୀ—ସଂ. ବି. ସଂ—(ବସ୍ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+ଇନ୍, ବାସିନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—ଯେ ବାସ କରେ; ନିବାସୀ—Residing in; resident of; inhabiting.
Bāsī
[ବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ]

[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ ନାହିଁ । ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—କାଶୀବାସୀ, ନଗରବାସୀ, ଶ୍ମଶାନବାସୀ, ଗ୍ରାମବାସୀ, ସ୍ୱର୍ଗବାସୀ, ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବି—ବାସି (ଦେଖ)—Bāsi (See).

ବାସୁ—ସଂ. ବି—(ବସ୍ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Bāsu
୧ । (ସର୍ବବ୍ୟାପକ) ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. ୨ । ପୁନର୍ବସୁ ନକ୍ଷତ୍ର—2. The 7th asterism in Hindu astronomy. ୩ । ପରମାତ୍ମା—3. The Holy spirit; the Spirit pervading the whole universe.

(ବାସୁଆ—ଅନାଦରାର୍ଥକ) ଦେ. ବି. (ଆଦରାର୍ଥକ) ବାସୁଦେବର ଡାକ ନାମ—Name for calling Bāsudeba.

ବାସୁଆ ବଳଦ—ଦେ. ବି—ମହାଦେବଙ୍କ ବାହନ ବୃଷଭ—Popular name of the bull which is said to carry Śiba on its back.
Bāsuā balada

ବାସୁଆ ଭୋଗ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଏକ ଜାତୀୟ ସୁଗନ୍ଧ ଧାନ—Name of a sweet-scented specifics of paddy.
Bāsuā bhoga
(ବାସୁ ଭୋଗ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାସୁକି—ସଂ. ବି. (ବସୁ=ରତ୍ନ+କ=ମସ୍ତକ+ଇ; ଯାହାର ମୁଣ୍ଡରେ ରତ୍ନ ଅଛି; ନାଗ ଆଦିଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ମଣି ବାହାରିବାର ଦେଖାଯାଏ)—ସର୍ପରାଜ—The king of serpents.
Bāsuki
(ବାସୁକେୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ପୁରାଣୋକ୍ତ ଅଷ୍ଟ ନାଗ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଦ୍ୱିତୀୟ; କଦ୍ରୁଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ କଶ୍ୟପ ଋଷିଙ୍କ ଔରସରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ଏ ଫଣା ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀକୁ ଟେକି ଧରି ଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ସହସ୍ର ଫଣା ଥିବାର ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।]

ବାସୁଙ୍ଗା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାସନ=ଆବରଣ) —କଦଳୀ ଗଛର ଶୁଖିଲା ବହିରାବରଣ ବା ବକଳା—Dry rind and branches of plantain tree
Bāsuṅgā
बासना
डमखोड

ଶିଳରୁ କଦଳୀ ବାସୁଙ୍ଗା ସହିତେ ସୁମାର ନଅଶ ଥାଇ ।
ଉଦାର. ସାଅଉଅ ବାହା ।

ବାସୁଦେବ —ସଂ. ବି. (ବସୁଦେବ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ; ବା ବାସୁ=ସର୍ବବ୍ୟାପୀ
Bāsudeba +ଦେବ; ଯେ ସର୍ବତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛନ୍ତି)—
ଦେବକୀଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ବସୁଦେବଙ୍କ ଔରସରେ ଜାତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—
Śrīkṛushṇa.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
Name given to males.

ବାସୁଦେବ କବିଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ ପଣ୍ଡା—ସଂ. ବି—କେନ୍ଦୁଝର ଆନନ୍ଦପୁରର
Bāsudeba kabichandra barḍa paṇḍā ବଳଭଦ୍ରପୁର
ଶାସନବାସୀ ଜନୈକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପଣ୍ଡିତ; [ଏ ସରସ ସଙ୍ଗୀତ
ରଚନାରେ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଗୀତମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ
କରିବାରେ ପଟୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କେଶବ ମିଶ୍ର ତାଙ୍କ
ବୈତରଣୀ ପଦ୍ୟର ତୃତୀୟ ସର୍ଗରେ ଏହାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି
ଅଛନ୍ତି]—Name of a late Oriya Pandit of
the Keonjhar State.

ବାସୁଦେବ ରଥ—ଦେ. ବି. (ନାମ) —ଜନୈକ ଉତ୍କଳୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ—
Bāsudeba ratha Name of a Brāhmaṇa.
[ଦ୍ର—ଏ ଉତ୍କଳର କେଶରୀବଂଶର ଶେଷ ରାଜା ସୁବର୍ଣ୍ଣ
କେଶରୀଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ପରେ ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାଦ
ହେବାରୁ ସେ ଦକ୍ଷିଣ ରାଜ୍ୟକୁ ଯାଇ ଗଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ଉତ୍କଳ
ସିଂହାସନରେ ବସାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।
ଏ 'ଗଙ୍ଗାବଂଶାନୁଚରିତ' ନାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚମ୍ପୂ କାବ୍ୟ
ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲେଖିଥିଲେ—ଜଗବନ୍ଧୁ. ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।]

ବାସେଚ୍ଛା—ସଂ. ବି—(କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ) ବାସ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା—
Bāsechchhā Desire to live (at a place).

ବାସୋପଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (୭ମୀ ତତ୍ପୁରୁଷ)—ବାସ କରିବା ନିମନ୍ତେ
Bāsopajukta ଉପଯୁକ୍ତ; ବାସଯୋଗ୍ୟ—Habitable.
(ବାସୋପଯୋଗୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାସ୍ତ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବାସ୍ତୁ)—ନିବାସ—
Bāsta Residence,

ବାସ୍ତବ—ସଂ. ବିଣ (ବସ୍ତୁ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ଯଥାର୍ଥ; ପ୍ରକୃତ;
Bāstaba ଯାହା କାଳ୍ପନିକ ନୁହେଁ—1. Actual; real.
(ଅବାସ୍ତବ—ବିପରୀତ) ୨ । ସାରବାନ୍—2. Substantial.

ବାସ୍ତବନ୍ଧ—ଦେ. ବି—ବାସ୍ତୁବନ୍ଧ (ଦେଖ)
Bāstabandha Bāstubandha (See)

ବାସ୍ତବରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ବାସ୍ତବ)—୧ । ପ୍ରକୃତରେ—
Bāstabare 1. Actually. ୨ । ଯଥାର୍ଥରେ—2. Really.
ବାସ୍ତବିକ ବାସ୍ତବମେ ୩ । ସତେ—3. Truly.

ବାସ୍ତବିକ—ସଂ. ବି (ବସ୍ତୁ + ଇକ)—୧ । ନିଶ୍ଚିତ—1. Certain.
Bāstabika ୨ । ଯଥାର୍ଥ—2. Actual. ୩ । ପ୍ରକୃତ—
3. Real. ୪ । ସତ୍ୟଭୂତ—4. True

ବାସ୍ତବିକ ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଯଥାର୍ଥରେ—1. Actually,
ବାସ୍ତବିକ ୨ । ସତେ; ସତରେ; ପ୍ରକୃତରେ—
2. Truly; really.

ବାସ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବସ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବାସି ଧାତୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Bāstabya ୧ । ବାସଯୋଗ୍ୟ—1. Habitable.
୨ । ପ୍ରତିବାସୀ—2. Neighbouring. ୩ । ଅଧିବାସୀ
3. Resident; residing.
ବି.—ଗୃହ—House; residence.
ଦେ. ଅ.—ବସ୍ତୁତଃ; ବାସ୍ତବରେ, ବାସ୍ତବିକ—
Eventually.

ବାସ୍ତବ୍ୟ ଅପଣ ସବ ଦେ ଅଛ
ବରଲେ ପଦାର୍ଥ ନ ଭୁଞ୍ଜେ ବଛ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାସ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି—ବାଉଁଶ କରଡ଼ି—
Bāstā The young shoot of bamboo.

ବାସ୍ତୁ—ସଂ. ବି. (ବସ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ; ତୁ)—
Bāstu ୧ । ବାସ; ଗୃହ—1. Residence; house.
୨ । ବାସ ସ୍ଥାନ—2. Place of residence.
୩ । ପୂର୍ବପୁରୁଷାନୁକ୍ରମରେ ଯେଉଁଠାରେ ବାସ କରାଯାଏ;
ଘର—3. One's ancestral residence.
୪ । ଘର ତଳ; ଗୃହର ସ୍ଥଳୀ; ଯେଉଁ ଜମି ଉପରେ ଘର
ତୋଳାଯାଏ; ଘର ତଳ—4. The site of a house.
୫ । ଘରବାଡ଼ି; ଗୃହ ଓ ତତ୍ ସଂଲଗ୍ନ ଭୂମି—
5. Homestead.
୬ । ଗ୍ରାମର ଗୃହସମଷ୍ଟି ଓ ତତ୍ ସଂଲଗ୍ନ ଭୂମି—
6. The site of a residential village.
୭ । ବଥୁଆ ଶାଗ (ହରେକୃଷ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
7. Chenopodium Album (potherb).

ବାସ୍ତୁକ—ସଂ. ବି. (ବାସ୍ତୁ+କ)—୧ । ବଥୁଆ ଶାଗ—
Bāstuka 1. Chenopodium (pot-herb).
୨ । ପୁନର୍ନବା; ପୁରୁଣୀ ଶାଗ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Hogweed.

ବାସ୍ତୁଦେବ—ସଂ. ବି—ଗୃହସ୍ଥଳୀର ରକ୍ଷକ ଦେବତା—
Bāstudeba The presiding or tetular Deity of
ବାସ୍ତୁ ଦେବତା } ଅନ୍ୟରୂପ a homestead.
ବାସ୍ତୁପ, ବାସ୍ତୁପତି }

ବାସ୍ତୁ ପୂଜା—ସଂ. ବି—ନୂତନ ଗୃହ ପ୍ରବେଶ ଉପଲକ୍ଷରେ କରାଯିବା ବାସ୍ତୁ
Bāstu pūjā ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା—Worship of the pre-
(ବାସ୍ତୁଯାଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) siding Deity of a homestead
on the occasion of coming to live in a
newly built house.

ବାସ୍ତୁ ବନ୍ଧ—ସଂ. ବି—ଗୃହର ବା ଗ୍ରାମର ସୀମା ନିରୂପକ ବନ୍ଧ ବା ଦଣ୍ଡା—
Bāstu bandha A ridge raised as the boundary-
ବାସ୍ତିବନ୍ଧ mark of the cite of a village or house.

ବାସ୍ତୁ ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି—ବାସ୍ତୁର ଶୁଭାଶୁଭ ନିର୍ଣ୍ଣୟକ ଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Bāstu bidyā A book dealing with the art of
constructing a house, especially the aus-
picious or inauspicious nature of sites
and the remedies for counteracting evil.

ବାସ୍ତୁ ଭିଟା—ଦେ. ବି. (ସହଜର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ବାସ୍ତୁ+ଭିତ୍ତି)—
Bāstu bhiṭā ୧ । ଘର ଉଳ ଜମି—1. Homestead.
ଘରଘରାଡ଼ୀ ୨ । ପୁରୁଣା ପୁରୁଷାଧିକ୍ରମ ଘର ବାଡ଼ି ଜମି—
ବାସ୍ତଭୀଟା 2. Ancestral homestead.

ବାସ୍ତୁରା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ଗାଳ)—ଯେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ଭାବରେ
Bāsturā ହାଭାତେ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲୁଥାଏ—
(ବାସ୍ତୁରା—ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ) Roving; wandering; errant.
କୁକୁର ଚିତା ଦେ. ବି—ଔଷଧ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ଲୁଲୁର ଚିତା (ଦେଖ)
କୁକୁରଚନ୍ଦ୍ରୀ Litsæpolyanthus; Litsæa Pebifera (See)

[ଦ୍ର—ଏହା ଝରଣା ନିକଟରେ ବଢ଼େ । ଗଛର ବକଳା ଔଷଧରେ ଲାଗେ; ଫୁଲ ଶ୍ୱେତ ଶ୍ୱେତ, ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଫୁଲ, ଫୁଟେ ଅଣ୍ଡିରା ଓ ମାଈ ଗଛ ପୃଥକ୍; ଏହା ବନ୍ୟ ଚିର ଶ୍ୟାମଳ ତରୁ ।]

ବାସ୍ତୁ(ସ୍ତୁ)କ—ସଂ. ବି. (ବାସ୍ତୁ=ବାସ୍ତୁ ଭୂମି, ଘର ବାଡ଼ି+ଭବାର୍ଥେ କ;
Bāstu(stū)ka ଯେ ବାସ୍ତୁ ଭୂମିରେ ଜନ୍ମେ)—ବଥୁଆ ଶାଗ—
Chenopodium Album.

ବାସ୍ତୋଷ୍ପ(ସ୍ପ)ତି—ସଂ. ବି. (ବାସ୍ତୋଃ=ଗୃହବାସ୍ତୁର+ପତି=ଦେବତା)-
Bāstoshpa(spa)ti ଦେବରାଜ; ଇନ୍ଦ୍ର—Indra.

ବାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବସ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବାସି ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Bāsya ବାସର ଉପଯୋଗୀ—Habitable.

ବାହ—ସଂ. ବିଣ. (ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bāha ୧ । ଯେ ବହନ କରେ; ବାହକ—1. Bearing; carrying.

[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବାହକ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ । ଯଥା—ଭାରବାହ, ଭାରବାହ ।]

ବି—୧ । ବୋଝିଆ—1. Carrier of loads; porter.
୨ । (+କରଣ. ଅ) ବାହୁ—3. Arm ୩ । ସ୍କନ୍ଧ—3. Shoulder. ୪ । ବାୟୁ—4. Wind; air. ୫ । ବୃଷ—5. Bull. ୬ । ବଳଦ—6. Bullock. ୭ । ମହିଷ—7. Buffalo. ୮ । ଅଶ୍ୱ—8, Horse. ୯ । ଚତୁରଙ୍ଗ ବଳ—9. An army consisting of the 4 divisions.

ଦେ. ବି—ବହିବା କର୍ମ—The act of carrying load.

ମନସ୍ୱି ପବନ ଗ୍ରହି ବୋଲଇ ବଚନ
ବହନେ ବହିବା ଯାଇଁ ତୋର ବାହମାନ । ପ୍ରାଚୀ, ରସବାରିଧି ।

ବାହକ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ବହ୍ ଧାତୁ ବା ବାହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Bāhaka ୧ । ଭାର ବହନକାରୀ—1. Carrying.
(ବାହିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ବହନ କରେ—2 Bearing load.
ବି—୧ । ରଥ ଚାଳକ; ସାରଥି—1. Charioteer; driver of a carriage. ୨ । ବୋଝିଆ—2. Carrier of a load.

ବାହନ—ସଂ ବି (ବହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବାହ୍ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ)—
Bāhana ୧ । ଯାନ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନୀତ ବା ବାହିତ ହେବାକୁ ହୁଏ—1. A vehicle; conveyance.
୨ । ବୋଝକୁ ବା ମନୁଷ୍ୟକୁ ଯେଉଁ ଜୀବଜନ୍ତୁ ବହନ କରି ନିଅନ୍ତି; ଭାରବାହୀ ଜୀବ—2. An animal which carries persons or loads.
୩ । ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଦେବତାଙ୍କୁ ପିଠିରେ ନେବା ଆଣିବା କରିବା ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଜୀବ—3. Animals carrying respective Deities on the back.

[ଦ୍ର—ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେବତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ବାହନ ବା ଯାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି; ଯଥା—୧ । ଶିବଙ୍କ ବାହନ—ବୃଷ, ୨ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ବାହନ—ଗରୁଡ଼; ୩ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର—ହଂସ; ୪ । ଦୁର୍ଗାଙ୍କର—ସିଂହ; ୫ । କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କ—ମୟୂର; ୬ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ—ପେଚକ; ୭ । ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ—ହଂସ, ମଗର; ୮ । ଅଗ୍ନିଙ୍କ—ଛାଗ, ମେଷ; ୯ । ଗଙ୍ଗାଙ୍କ—ମଗର; ୧୦ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ—ଐରାବତ ହସ୍ତୀ, ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବା ଅଶ୍ୱ; ୧୧ । ଯମଙ୍କ—ମହିଷ ।]

୪ । (ବାହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନ) ଭାର—4. Gems.
୫ । (ବହ ଧାତୁ+ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ) ଭାର ବହିବା—5. Carrying; carriage. ୬ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବହିବା କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇବା—6. Causing another to bear or carry.

ବାହର—ପ୍ରାଦେ (ଉଡ଼ିଆ) ବି—ବାହାର; ବହିର୍ଦ୍ଦେଶ—
Bāhara Outside; exterior.

ବାହା (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି—ବିଭା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Bāhā (etc) Bibhā etc (See).
ବିୟା(ୟେ) ଦେ. ବି—(ସଂ. ବାହୁ) ୧ । ବାହୁ—Arm.
ବାହ ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବଳ—2. Strength; power.

ଚହଁକ, ମୁଁ ବାହୁକ ଗାଇ ତୁମ୍ଭ ବାହା
ତୁହଙ୍କର ସାହା ହେ ନାଶ ବୀର ନାହା,
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନପର୍ବ ।

ବାହାକ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ବାଦ୍ୟକାର; ବାଦକ—
Bāhāk 1. Musician. ୨ । ବାଦ୍ୟରେ ପ୍ରବୀଣ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An expert player on music.

ବାହା କିଲା(ଲେ)ଇବା—ପ୍ରାଦେ (ସାଲପୁର) ବି—ହାତ ଘୋଳଦେବା—
Bāhā kilā(le)ibā The aching of the hand.
(ଯଥା—ପିଲା ଟାକୁ କାଖେଇ ମୋ ବାହା କଲେଇଲାଣି ।)

ବାହାଘର—ପ୍ରା. ବି—ବିବାହ ଉତ୍ସବ—
Bāhāghara ବିଶେଷର **ବିବାହ** Marriage festival.

ବାହାଜୋର୍(ରି)—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବାହୁ+ଫା. ଜୋର)—
Bāhājor(ri) ୧ । ବାହୁର ବଳ—2. The power of one's arms. ୨ । ଶାରୀରିକ ଶକ୍ତି—2. Physical strength. ୩ । ବଳଜୋରୀ; ଜବରଦସ୍ତି—3. Coercion.
ବାହାଜୋରୀ
ଗାୟେର ଜୋର

ବାହାଞ୍ଚୋତ୍(ଦ୍)—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—(ଅଶ୍ଳୀଳ ଗାଳି)—(ଫା. ବହିନ
Bāhānchot(d) ଚୁଦ୍)—ଭଗିନୀର ସତୀତ୍ୱ ନଷ୍ଟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
ବାହିଞ୍ଚୋତ୍; ଭାଞ୍ଚୋତ୍ (a slang term of abuse) An incestuous person.
ବହିନ୍‌ଚୋଦ
(ବାହାଖୋ, ବାହୁଖୋ—ଅନୁରୂପ)

ବାହାଡ଼ା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଭୀତକ, ବିଭୀତକ, ବହେଡ଼ୁକ; ପ୍ରା. Bāhārdā ବହେଡ଼ଅ)—୧ । ତ୍ରିଫଳା ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ଫଳ—
ସଂ—ବିଭୀତକ, ବହେଡ଼ୁକ, କଳିଦ୍ରୁମ, କଳିବୃକ୍ଷ, ସବର୍ଣ୍ଣ, ରୁସ, ଭୂତବାସ, କୁଶିକ, ଚାସନ୍ତ, ବହୁବୀର୍ଯ୍ୟ, ଅକ୍ଷ, ଟୈଳଫଳ, ବିଷଘ୍ନ, କଳିନ, କାସଘ୍ନ, ତୋଳଫଳ, ଦାର୍ଯ୍ୟ, କର୍ଷ ଫଳ, ଭୂତାବାସ, ତିଳପୁଷ୍ପକ—
ବୟଡ଼ା
ବହେଡ଼ା, ଭୈରା
ମ. ବହେଡ଼ା, ବେହେଡ଼ା
ଗୁ. ତାଡ଼ିକାସ୍ତନ, ତାଡ଼ୋଡ଼ୋ
ତା. ତାନ୍ତ୍ରିଣି

1. Beleric Myrobalan; Terminalia Beleric.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅର୍ଜୁନାଦି ବର୍ଗର ବୃକ୍ଷ ଓ ଏହାର ଫଳ ଲୋମଶ । ଗଛର ବର୍ଦ୍ଧିତ ବର୍ଷ ପତ୍ର ଝଡ଼େ; କାଠ ପାଣ୍ଡୁର । ଶାଖାର ପ୍ରାନ୍ତରେ ପତ୍ର ଧରେ । ଏହାର ଫଳ କଷାୟ ଓ ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା କଫ, କାଶ ଓ କୃମି-ନାଶକ । ଏହା ଚମଡ଼ା ସିଝାଇବା ଓ କଷିବା କାମରେ ଲାଗେ । ଏହାର କାଠ ଦୃଢ଼ ହୁଏ ।]

କାଠଶିମ, କାଳଶିମ ୨ । ଏକପ୍ରକାର ବିଷାକ୍ତ ବୀଜବିଶିଷ୍ଟ ଶିମ୍ବ; **ବଛୁଆଶୀମ** ମନ୍ଦରଡ଼ା—2. Canavalia Virosa; Dolichos Virasus; a kind of sword-bean with poisonous seeds (Haines).
[ଦ୍ର—ଏହା ଲତା ଓ ଏହାର ଛୁଇଁ ଶିମ୍ବକାଙ୍ଗୟ ।]

କୁକୁରଦାଁତ; କୁକୁରଦନ୍ତ ବିଣ. (ସଂ. ବ୍ୟାହତ ବା ଅଘାତପ୍ରାପ୍ତ ଚିମ୍ବା ବର୍ଦ୍ଧିତ)—୧ । ଧାଡ଼ିରୁ ପୃଥକ ହୋଇ ବାହାରିଥିବା (ଦାନ୍ତ)—1. Redundant (tooth); (tooth) coming out of the proper line of the jaw.
ବମ୍ପାର ଭଳିଦାନ୍ତ ଦୁଇଗୋଟି ବାହାଡ଼ା ହୋଇ ଗୋଟାକ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଚଢ଼ିଯାଇ ଏକ ଅଙ୍ଗ ପରି ଦେଖ ରହିଥିବାରୁ, ସେ ଶିଶୁଦର୍ଶନ—ଫକୀରମୋହନ, ଚୁମାଣ ଅଠଗଣ୍ଠ ।
[ଦ୍ର—ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି କୌଣସି ଦୁଧ ଦାନ୍ତ ଝଡ଼ି ନ ପଡ଼ିଣ୍ଡ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦାନ୍ତ ଗଜୁରିଲେ ପଡ଼ି ନ ଥିବା ଦାନ୍ତ ତାକୁ ବାଧା ଦିଏ । ସେଥିପାଇଁ ନୂଆ ଦାନ୍ତ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଦାନ୍ତର ପ୍ରକୃତ ଧାଡ଼ିରେ ନ ଉଠି ଧାଡ଼ିରୁ ଛଡ଼ିଯାଇ ଉଠେ, ତାହାକୁ ବାହାଡ଼ା ଦାନ୍ତ ବୋଲାଯାଏ ।]
୨ । ଏକାଧିକ ବସନ୍ତ ବ୍ରଣ ଏକାଏ ଏକ ସମୟରେ ଉଠି ମ୍ଳାନ ନ ପାଇ ଏକତ୍ର ଲେଶିଲା ପରି ହୋଇଯିବା—
2. (Compound small pox sores) Which become painful and linger for a long period.
[ଦ୍ର—ବସନ୍ତ ରୋଗୀର ଦେହରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ବସନ୍ତ ବ୍ରଣ ଉଠିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବା ଅଧିକ ବସନ୍ତ ବ୍ରଣ ଉଠିଲେ ପୂର୍ବରୁ ଉଠିଥିବା ବ୍ରଣ ନୂଆ ବ୍ରଣକୁ ବ୍ୟାଘାତ ଦେବାରୁ ସେ ନୂଆ ବ୍ରଣ ବାଢ଼ିଛି ନ ଯାଇ ପ୍ରକୃପିତ ହୋଇ ଭୟାନକ ରୂପ ଧାରଣ କରେ । ଅତଏବ 'ବାଢ଼ିଛିବା ଶବ୍ଦରୁ' ବାହାଡ଼ା ଶବ୍ଦ ଅସିଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ ।]

ବାହାଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି(ଲି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବର୍ଦ୍ଧିତ+ଅଙ୍ଗୁଳ)—ଗୋଡ଼ର ବା ହାତର ପାଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗୁଠି ପାଖରେ **ବଢ଼ୀଅଙ୍ଗୁଳି** ବାହାରିଥିବା ଅଧିକା ଅଙ୍ଗୁଠି—The unnecessary additional finger in a hand or leg.

ବାହାଡ଼ା ଘିଅ—ପ୍ରାଦେ. (ଗାଙ୍ଗପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବାହାଡ଼ା ମଞ୍ଜିରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତୈଳ—The oil produced from Bāhārdā seeds.
[ଦ୍ର—ବାହାଡ଼ା ମଞ୍ଜି ଉତରର ଶସ୍ୟକୁ ଭୁଟି ତାକୁ ଜଡ଼ା ତେଲ ଗୁଣ୍ଡିବା ପରି ତୁଲରେ ବସାଇଲେ ତହିଁରୁ ଘିଅ ପରି ବସ୍ତୁ ବାହାରେ । ତହିଁରେ ପିଠା ଇତ୍ୟାଦି ଭଜାଯାଏ, ତରକାରି ଆଦି ବଘାର ଯାଏ ଓ ସେ ଘିଅ ମଧ୍ୟ ଭାତରେ ଖିଆଯାଏ ।]

ବାହାଡ଼ା ଦନ୍ତା—ଦେ. ବିଣ—ଯାହାର ଦାନ୍ତ ବାହାଡ଼ା ହୋଇଥାଏ—
Bāhārdā dantā A person having some teeth appearing beyond the proper line of the teeth.
(ବାହାଡ଼ା ଦାନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗଜଦନ୍ତ

ବାହାଡ଼ା ଦାନ୍ତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନାମ ଗଜଦନ୍ତ)—ସେଇଁ ଦାନ୍ତ ଧାଡ଼ିରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଉଠି ଥାଏ—Teeth coming out beyond the proper row of the jaw; redundant teeth.
Bāhārdā dānta
ଗଜଦାଁତ
କୁକୁରଦ(ଦାଁ)ତ

ବାହାଡ଼ା ବସନ୍ତ—ଦେ. ବି—ବାହାଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥିବା ବସନ୍ତ ବ୍ରଣ—
Painful compound sores of small pox lingering after the ordinary period without being healed.
Bāhārdā basanta
ଦୋହରୀଚେଚକ

ବାହାଣ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବହନ; ବାହନ)—୧ । ମାଛ ଧରିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ଭଙ୍ଗାଉପରେ ଥାଇ ଭଙ୍ଗା କ୍ରମଶଃ ଅଗ୍ରସର ହେଉ ହେଉ ଜାଲକୁ କ୍ରମଶଃ ପାଣିରେ ମେଲିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—1. The spreading of nets by fishermen in deep water from boats taken along the track on which the net is to be laid.
ବାହାନା
ପାତାନ
୨ । ବୁହାଇବା; ବହନ କରିବା—2. Carrying.
* । ବାହାଣିଆ (ଦେଖ)—3. Bāhāṇiā (See)
ଚାଲାନ ୪ । ଭଙ୍ଗାକୁ କାଠ ଅଦି ଦ୍ୱାରା ଚଳାଇବା—5. The plying of a boat. ୫ । ଭିରସ୍କାର; ଗାଳି—5. Abuse.

ବାୟାଁ ବିଣ. (ସଂ- ନାମ)—୧ । ବାଆଁ ପାଖରେ ଯୋଡ଼ି ଯାଇଥିବା **ବାୟାଁ** (ବଳଦ); ବାଆଁଣ—1. (a bullock) Yoked to the left side of the plough or cart.
୨ । ବାମପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ—2. Pertaining of the left side.

ବାହାଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବାହନ)—୧ । ଜାଲକୁ ପାଣିରେ ମେଲିବା—1. To cast or spread a net in the water for fishing.
Bāhāṇa karibā
ବାହନା
(ବାହାଣ ବାହିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଣିରେ ଚଳାଇବା—2. To move a boat forward by rowing.
ପାତାନ, ଚାଲାନ
* । (ଲକ୍ଷ୍ୟାର୍ଥ) ଗାଳିଦେବା—
3. (figurative) To chastise; to abuse.

ବାହାଣକାରୀ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବହନକାରୀ)—୧ । ଡୌଙ୍ଗା ବାହୁବା ଲୋକ—1. A boat driver; the person
Bāhāṇakārī who plies a boat. ୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାଲକୁ ପାଣିରେ ମେଲାଏ—2. A person who spreads or lays out the net for fishing.

ବାହାଣି—ଦେ. ବ—ବାହାଣ (ଦେଖ)—
Bāhāṇi Bāhāṇa (See)
ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ—ବଡ଼ ନନ୍ଦିଆ—
A big earthen tub.

ବାହାଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବ—ବାହାଣକାରୀ (ଦେଖ)
Bāhāṇiā(āṁ) ବାହନିୟା Bāhāṇakārī (See)
ନାଆ ଉପରେ ମଙ୍ଗଧରା, ବାହାଣିଆ, ବାଟକଡ଼ା ସବୁସୁଡ଼ାକ ଝୁଲିଥାପ
ଦାଁଡ଼ୀ ଜଳରେ ପଡ଼ିଗଲେ—ଫକୀରମୋହନ, ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।
ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବଣ ସିଆଣିଆ; ଚଲାଖ୍; ଫାଜିଲ୍—
Clever; sly. (ମୂଳ. ସଂ. ଭାନ ଓ ଓଡ଼ିଆ ବାହାନା ।)

ବାହାଦଣ୍ଡା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବାହୁଦଣ୍ଡ)—୧ । ବାହୁଦଣ୍ଡ—
Bāhādaṇḍā 1. The arm. ୨ । ପ୍ରସାରିତ ବାହୁ—
ବାଁହଦଁଡ 2. The extended arm. ୩ । ବାହୁଦ୍ୱାରା ଆଘାତ;
ପାଁଜାକୋଳା ବାହାପଟ—3. A stroke with the blade of the arm. ୪ । ଭାରି ବସ୍ତୁ ଟେକିବା ପାଇଁ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ବାହୁର ପରସ୍ପର ଖିଲନ—4 Intertwining of the arms of two persons for lifting a heavy thing.

ବାହା ଦଣ୍ଡା କରି ଟେକି ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
Bāhā dāṇḍā kari ṭekinebā ଦୁଇ ବାହାକୁ ଧରି ଉଠାଇ
ବାହାଦଣ୍ଡୀ (ବନ୍ଦି) କରକେ ଉଠାନା ନେବା—1. To carry a
ପାଁଜା କୋଳେ person by lifting him up by the arms.
କରେ ଲଓୟା ୨ । ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପରସ୍ପରର ବାହୁ ଦ୍ୱୟକୁ ସିଧାଭାବରେ ଲମ୍ବ କରି ଦୌଣସି ଭାରି ବସ୍ତୁକୁ ଉଠାଇବା—
2. (two persons) To lift up a very heavy thing with the help of their extended arms twined with each other.

ବାହାଦୁର—ବୈଦେ. ବଣ—(ଫା ବାହାଦୁର=ସାହସୀ; ପରାକ୍ରମୀ)—
Bāhādur ୧ । ବୀର—1. Heroic; valiant. ୨ । ସାହସୀ
ବାହାଦୁର ବାହାଦୁର 2. Chivalrous. ୩ । ସାହସୀ—
ବାହାଦର, ବାହାଦଲ୍, ବାହାଦୁଲ, ବାହାଦର —ଅନ୍ୟରୂପ 3. Courageous. ୪ । ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ—4 Noble; gentle; respectablle ୫ । ନିର୍ଭୀକ—5. Fearless. ୬ । ବିଖ୍ୟାତ—6. Famous.
୭ । ସୁଦକ୍ଷ; ପଟୁ; କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ—7. Clever. ୮ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—8. Excellent. ୯ । ମାନ୍ୟବର—9. Honourable. ୧୦ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—10. Excellent.
ବ.—୧ । ବୀର ପୁରୁଷ—1. A hero. ୨ । ବୀର ପୁରୁଷଙ୍କର ବା ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉପାଧି—2. Title of heroes or high personages.
(ଯଥା—ଜଙ୍ଗ୍ ବାହାଦୁର, ସରକାର ବାହାଦୁର, କୋମ୍ପାନୀ ବାହାଦୁର, ଜଜସାହେବ ବାହାଦୁର ଇତ୍ୟାଦି ।)
୩ । ସାଧାରଣ ହିତକର କର୍ମ ଓ ଅନ୍ୟ ଉପାୟଦ୍ୱାରା ଇଂରାଜ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଅପ୍ୟାୟିତ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗ୍ରାଜ ପ୍ରଦତ୍ତ ସମ୍ମାନସୂଚକ କେତେକ ଉପାଧିର ଶେଷ ପଦ—
3. Bahadoor, the last word of some titles bestowed on persons as a mark of approbation by the Government for public and other services rendered.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗ ବିହାରୀ ପ୍ରଦେଶରେ ହନୁମାନଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ଉପାଧି ଯଥା—୧ । ରାମ୍ଭ (ଏ) ବାହାଦୁର, ୨ । ରାଜା ବାହାଦୁର, ୩ । ମହାରାଜା ବାହାଦୁର । ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ରାଓ ବାହାଦୁର, ଦେବାନ୍ ବାହାଦୁର । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଉପାଧି ଯଥା—ଖାଁ ବାହାଦୁର, ନବାବ୍ ବାହାଦୁର ।]

ବାହାଦୁର୍(ରି) କାଠ—ଦେ. ବ—ଶାଳ, ସାଗୁଆନ ପ୍ରଭୃତି କାଠର ବଡ଼
Bāhādur(ri) kāṭha ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡି—Logs of timber.
ବାହାଦୁରି କାଠ ବଡା କାଠ

ବାହାଦୁର୍(ରି)ପଣ—ଦେ. ବ.—୧ । ବୀରତ୍ୱ—
Bāhādur(rī) paṇa 1. Heroism.
(ବାହାଦୁର [ରି] ପଣିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସାହସିକତା—
ବାହାଦୁରୀ ବାହାଦୁରି 2. Valour; bravery.
୩ । ପୌରୁଷ; ପୁରୁଷତା—3. Chivalry. ୪ । ନୈପୁଣ୍ୟ; ଦକ୍ଷତା—4. Cleverness. ୫ । ଶ୍ରେଷ୍ଠତା; ଉତ୍କର୍ଷ; ଭାରିଫ୍—5. Excellence. ୬ । ପୌରୁଷ ପ୍ରଶଂସା—6. Praise. ୭ । ପ୍ରଶଂସାଗାନ—7. Eulogy. ୮ । ବିଶେଷତ୍ୱ—8. Peculiarity.

ବାହାଦୁରି—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ବାହାଦୁରୀ)—ବାହାଦୁର ପଣ (ଦେଖ)
Bāhāduri 1. Bāhādura paṇa (See)
ବାହାଦୁର ନେବା ଅଶାରେ ହୋଇ ଅଛ ବାହାର—ଗୁଣାକର. ବଙ୍ଗ କବିତା ।
ବାହାଦୁରୀ ୨ । ବାହାଦୁର ଉପାଧି—2. Title of Bahadoor.
ବାହାଦୁରୀ ବଣ.—୧ । ବୀରତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ; ପୌରୁଷପୂର୍ଣ୍ଣ—1. Full of valour, chivalrous. ୨ । ବୀରଯୋଗ୍ୟ—
2. Befitting a hero.
ପ୍ରାଦେ—(ଯାଜପୁର) ବ.—ପ୍ରତିମାଦିର ମେଢ଼ ଉପରେ ଖଞ୍ଜା ଯିବା ଜରି କାମ—Lace work on the framework of images.

ବାହାଦୁରି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଆପଣାର ନୈପୁଣ୍ୟ ବା ବୀରତ୍ୱ
Bāhāduri karibā ପ୍ରକାଶ କରିବା—1. To exhibit
ବାହାଦୁରୀ କରା one's cleverness or heroism.
ବାହାଦୁରୀ କରନା ୨ । ପ୍ରଶଂସା କରିବା—2. To praise.
(ବାହାଦୁର ଦେଖା[ଖେ]ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାହାଦୁରି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରଶଂସା କରିବା—To praise; to
Bāhāduri debā ବାହାଦୁରୀ ଦେନା ବାହାବା କରନା extol.

ବାହାଦୁର ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରଶଂସା ପାଇବା; ପ୍ରଶଂସିତ ହେବା—
Bāhāduri pāibā To be praised or extolled.
ବାହାଦୁରି ପାଓୟା **बाहादुरी पाना**

ବାହାନ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ବାହନ)—୧ । ଯାନ—
Bāhāna 1. Conveyance.

ଯେ ଯାହାର ବାହନମାନଙ୍କ ଚଢ଼ିଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଅନ୍ତ ।

୨ । ଭାରବାହୀ ପଶୁ—2. An animal which carries loads or persons. ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବାହାନ ପରି ସର୍ବଦା ସଙ୍ଗରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—3. (figurative) A dependent or constant follower of a person.

ବାହାନ ପତି—ସଂ. ବି. (ସଂ. ବାହ୍ମା ପତି=ସେନାପତି)—
Bāhāna pati ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—
An honorific title given to Brāhmaṇas.

ବାହ୍ମନ ପତି
ବାହାନ ପତି
ବାହ୍ମନ୍ ପତି
ବାହ୍ମନ ପତି
ବାଉନ ପତି
} ଅନ୍ୟରୂପ

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ରାଜପ୍ରଦତ୍ତ ବାହ୍ମନ ପତି ଉପାଧି କ୍ରମଶଃ ବଂଶାନୁଗତ ଉପାଧିରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି ।]

ବାହାନ(ନ୍ନ)ବା—ଦେ. ବିଶ. ସଂ—୧ । ଛଳନାକାରୀ—1. Feigning.
Bāhāna(nna)bā ୨ । ମିଥ୍ୟାବାଦୀ—2. Lying. ୩ । ବୃଥାଗର୍ବସୂଚକ ଗଳ୍ପକାରୀ—
[ବାହାନ(ନ୍ନ)ବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] 2. Bragging.

ବାହାନା—ଦେ ଓ ବୈଦେ. ବି. (ସଂ. ଭାଣ; ଫା. ବହାନହ୍=ଅଳ; ଓଜର)—୧ । ଛଳନା; ଓଜର—1. Pretext.
Bāhānā (ବାଆନା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯେ ବାହାନା କରି ଶୋଇ ପଡ଼େ ।
ଭାଗ ;ବାହାନା **बहाना** ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସଳ୍ପ ।

୨ । ଛଳ ଗାଳିବା—2. Feigning; pretence. ୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଓଜର ଆପତ୍ତି—3. Objection against doing a thing; excuse for not doing an act.

ବାହାନା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଛଳନା କରିବା; ଓଜର କରିବା—
Bāhānā karibā 1. To pretend; to make or advance excuses; to find out an excuse

ବାହାନା କାଢ଼ିବା
ବାହାନା ଖେଳିବା
ବାହାନା ଯୋଚିବା
} ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । ଛଳ ଗାଳିବା—2. To feign.
ଭାଗକରା **बहाना करना**

ବାହାନା ଖୋଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିଷ୍କୃତି ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଛଳନାର ଅବକାଶ ଖୋଜିବା—
Bāhānā khojibā To seek an excuse.
बहाना खोजना

ବାହାନା(ଲା)ଦ—ଦେ. ବି—ବାହୁଝୋଟ—Stroke of the palm on the arm producing a hollow sound
Bāhānā(lā)da
तालठोंका; बगलबाजा
ତାଳଠୋକା

କେ ବଳେ ଏହିଥରେ ଧରି
ଭାବନ୍ତ ବାହା ନାଦ କରି—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ବାହାନା ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଓଜର ବା ଛଳନା ପାଇବା—To get an excuse.
Bāhānā pāibā
बहाना पाना

ବାହାନି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବସ୍ତର)—ବି—ମୁଚୁଲା; ତକିଆ—
Bāhāni Pillow,

ବାହାପଟ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାହୁପଟ୍ଟ)—୧ । ବାହୁଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କରିବା ଆଘାତ ବା ଧକ୍କା—1. A blow or push with the arm.
Bāhāpaṭa
बाँहसेधक्का

ମଧ୍ୟମର ଦୁଅନ୍ତେ ବୁହେଁ ବାହାପଟ
ଚଢ଼ିଁ ନାଚ ହେଉ ଶବଦ ଚଟ ଚଟ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

୨ । (ସଂ. ବାହୁଝୋଟ)—ମଲ୍ଲବ୍ୟକ୍ତିର ମଲ୍ଲକ୍ରୀଡ଼ା ବା ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ଏକ ବାହୁ ଉପରେ ଅନ୍ୟ କରତଳଦ୍ୱାରା ମାରିବା ଫୁଟକି—2 A pat on one arm by the hollowed palm of the other hand made by an athlete before any exhibition.
तालठोंका
ତାଳଠୋକା

ଏହା ପାଖରେ ଦେବ ଭଳାସୁତ ଥାଇ ବାହାପଟମାନ ମାରୁଛ ।
ବଳରାମ. ବିଚାରସମାପ୍ତ ।

୩ । ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପରସ୍ପର ବାହୁ ଛନ୍ଦି ବା ଉପରେ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ସ୍ନେହ ବା ଆଦରରେ ବସାଇ କିମ୍ବା ଭାରି ବସ୍ତୁକୁ ବହି ନେବା ପ୍ରକାର—3. The state of carrying a person or a heavy thing on the arms of two persons entwined with each other.

ବହ ଯାହାକୁ ଭଜ ବାହାପଟ
ବହ ବ ତୋଷୁଁ ବୁହ ତାହା ପଟ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ-କବିତା ।

୪ । ମଲ୍ଲର ଭୂମିରେ ଶୋଇ ଆପଣା ବାହୁଦ୍ୱାରା ଭୂମିକୁ ଆଘାତ କରିବା—5 A stroke on the ground given by the arm by an athlete.

ବାହାପଟ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବାହୁଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କରିବା—1. To strike another person with the blade of the arm. ୨ । ମଲ୍ଲକ୍ରୀଡ଼ା ବା ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ମଲ୍ଲର ଏକ ବାହୁରେ ଅନ୍ୟ କରତଳଦ୍ୱାରା ଫୁଟକି ମାରିବା—2. To pat on one arm with the hollowed palm of the other hand (said of an athlete while stepping out to the arena). ୩ । (ମଲ୍ଲ) ଭୂମିରେ ଆପଣା ବାହୁକୁ ପିଟିବା—3. To strike the ground with the blade of one's arm (said of an athlete).
Bāhāpaṭa māribā
मालसाटमारा
तालठोकना, बगलबजाना

ମାରନ୍ତି ଉଛେ ଟେକ ଭୂମିରେ ବାହାପଟ
ଚଢ଼ିଁ ଶୁରେ ମହା ଧ୍ୱନି ଚଟ ଚଟ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ-ସଭା ।

ବାହାପିଅ—ଦେ. ବିଶ. ସଂ—୧ । ମିଛୁଆ—1. Lying.
Bāhāpiā ୨ । ଘୋର ମିଥ୍ୟାବାଦୀ—2. Mendacious, inveterate liar; having the hardihood or audacity to tell lies.
लालबुझक्कड
(ବାହାପେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବାହାପିଅ—କଳିଦୂଷଣ, ତୁମ୍ଭ ପରେ ଗୁହାର । ମଧୁସୂଦନ ।

୩ । ବାହାନ୍ନବା; ଛଳନାକାରୀ—3. Feigning.
୪ । ଯେ କୌଣସି କଥା ନ ଜାଣି ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଖୁବ ଜାଣିବା ଲୋକପରି ଗପେ—4. Bragging.

ବାହାପିଆ ପଣ—ଦେ. ବ—ଘୋର ମିଥ୍ୟାବାଦିତା—
Bāhāpiā paṇa Mendacity; the habitual telling of lies.
ଲାଲବୁମ୍ଭକଣ୍ଡୀ
(ବାହାପିଆ ପଣିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ସବଳ ପରନ୍ଦେ ଦେଖ; ନ ଦେଖି ନ ଶୁଣି
କହେ ଦେଲେ ରଙ୍ଗେ କଥା ବାହାପିଆ ପଣେ ।
ରଘୁନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ବାହା ପିଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବାହୁ+ଷ୍ଟ ଧାତୁ)—୧ । ବାହୁ ଝୋଟ ମାରିବା; ବାହୁ ଚାପୁଡ଼େଇବା—1. To pat on one arm with the palm of the other hand. ୨ । (ମଲ୍ଲ) ନିଜର ବାହୁର ବହିରଂଶକୁ ଭୂମିରେ ପିଟିବା—2. (as athlete) To strike the ground with the backside of one's arm. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିଜ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—2. (figurative) To stand on one's legs.
ତାଲ ଠୋକନା
ମାଳସାଟମାରା

ବାହା ପେଷିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅତ୍ୟଧିକ କାୟିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବା—To toil very hard.
Bāhā peshibā

ବାହା ବନ୍ଧକ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ମୂଳଧନକୁ ଟଙ୍କା ବା ଧାନ କରଜ ଦେଇ ତାହା ସୁଝାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାକୁ ଦାସ ବା ଚାକରରୂପେ ରଖିବା ପ୍ରଥା—The obsolete custom or practice of keeping one as a servant so long as he does not liquidate the money or paddy taken by him from his master as loan in advance.
Bāhā bandhaka

ବାହା ବଲେନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବ—କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ (ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ)—A family title of the Kshatriyas.
Bāhā balendra
ବାହା ବଲୀନ୍ଦ୍ର
ବାହୁ ବଲୀ(ଲେ)ନ୍ଦ୍ର } ଅନ୍ୟରୂପ

ବାହାବା—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ବାଃ; ଭୁଲ. ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍ ଓ ଇଂ. ବ୍ରାଭୋ)—ପ୍ରଶଂସା, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଆନନ୍ଦ ସୂଚକ ସମ୍ବୋଧନ; ବାଃ—(interjection indicating praise, wonder or joy) Bravo ! well done ! Oh !
Bāhābā
ବାହ୍‌ବା
ବାହାଣ୍ଡା
ବାହାରେବା
ବାହାରେବାଃ } ଅନ୍ୟରୂପ

ଜନତା କୁହାଟେ 'ବାହାବା ବାହାବା'
ରଘୁନାଥ. ବରବାର ।

ବାହାବା ବାହ ବାହବାହି ବ—ପ୍ରଶଂସା; ଧନ୍ୟବାଦ; ବାହାଦୁରୀ—Praise; eulogy; extolling; thanks.

ବାହାବା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଧନ୍ୟବାଦ କରିବା; ପ୍ରଶଂସା କରିବା; ସାଧୁବାଦ କରିବା—To extol; to give thanks; to raise one to the skies.
Bāhābā karibā
(ବାହାବା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ବାହାବା କରା ବାହାବାହୀ କରନା

ବାହା ବାହବି—ସଂ. ଅ—(ବାହୁ+ବାହୁ+ଇ)—ବାହୁ ଯୁଦ୍ଧ; ହାତାହାତି—Wrestling; hand to hand fight.
Bāhā bāhabi
(ବାହ ବାହବି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାହାମଣି(ଣୀ) ରାଜ୍ୟ—ଦେ. ବ—ବାମଣି ରାଜ୍ୟ (ଦେଖ)
Bāhāmani(ṇi) rājya Bāmani rājya (See)
[ବାହାମୁଣି(ଣୀ) ରାଜ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାହାର୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବହାର୍=ହଲଦିଆ ରଙ୍ଗ; ବସନ୍ତକାଳ)—
Bāhār ୧ । ସୁଦୃଶ୍ୟ; ସୁନ୍ଦର—1. Beautiful; graceful; elegant
ବାହାର ବାହାର
୨ । ଯାକଜମକ; ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ—2. Splendid; grand.
୩ । ଚକଚକିଆ—3. Glittering.
୪ । ବସନ୍ତ କାଳରେ ଗେୟ ରାଗବିଶେଷ—4. A tune which suits the spring season.
ବ—୧ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—1. Beauty; grace; elegance.
୨ । ବର୍ଣ୍ଣୋଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ—2. Splendour; brigt colours.
୩ । ଚକଚକ୍ୟ—3. Glitter.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଝାଡ଼ା—Stools; ordure.

ବାହାର୍ ବସିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଝାଡ଼ା ଫେରିବା—To ease one's self; to pass stools.
Bāhār basibā

ବାହାର୍ ବାନ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଝାଡ଼ା; ବାନ୍ତି; ଓଲଟା—Cholera; liquid motions with vomitting.
Bāhār bānti

ବାହାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବହିଃ, ବହିସ୍, ବହିର; ପ୍ରା. ବାହିର)—
Bāhāra ୧ । ପଦାର୍ଥର ବହିର୍ଦେଶ—1. The outside of a thing.
(ଭିତର—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାହିର, ବାହିର ବାହର

ବାହାର ଅତି କଠିନ ଭିତର ସରସ । ଉଷ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

୨ । ବହିର୍ଭାଗ—2. Exterior.
୩ । ମନୁଷ୍ୟର ଦେହ; ଶରୀର—3. Body.

ଗୋଳ ଦେଲ ମୋର ବାହାର ଭିତର ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଷକଣ୍ଠ ଗୀତ ।

୪ । ଗୃହର ବହିର୍ଦେଶ—4. The outer side of a house. ୫ । ଗୃହର ଅନ୍ତଃପୁରର ବହିର୍ଭାଗସ୍ଥ ଅଂଶ—5. The portion of a house outside the inner appartments.
୬ । ଗ୍ରାମର ବହିର୍ଭାଗସ୍ଥ ପଡ଼ିଆ—6. Meadow outside the village. ୭ । ଖଣ୍ଡା; ପରସ୍ତ; ଗୃହର ଅଗଣା—7. Courtyard. ୮ । ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତ—8. Outskirts ୯ । ବହିର୍ଗମନ—9. Coming out; going beyond.
୧୦ । ସ୍ଥାନ, ପଦ, ଅବସ୍ଥା, ସମୟ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଦି ବିଚାରର କୌଣସି ନିଶ୍ଚିତ ବା କଳ୍ପିତ ସୀମା (ବା ମର୍ଯ୍ୟାଦା)କୁ ଟପି ଥିବା ବସ୍ତୁ, ବିଷୟ, ସ୍ଥାନ, ପଦ, ଅବସ୍ଥା ବା ସମୟ—10. Any thing, matter, place, time or position beyond a certain or fixed limit.

ବିଣ.—୧ । ବହିର୍ଗତ; ପଦାକୁ ବାହାର ଥିବା—
1. Come out; bulging

ବୃନ୍ଦାବନ ପରେ ପଦାକୁ ସେ ସବୁ ହୋଇଛ ଆଜି ବାହାର ।
ରଘୁନାଥ- ଗୀତଗୋ ।

୨ । ନିର୍ଗତ; ବହିର୍ଗତ—2. Gone out; come out; gone forth; issued forth. ୩ । ବାହ୍ୟ; ବହିର୍ଦେଶସ୍ଥ—3. Exterior; external; outer. ୪ । ବହିସ୍ଥ; ବହିର୍ଭୂତ—4. Situate beyond or outside.

୫ । ସୀମା ଟପିଥିବା—5. Stepping out of bounds.

ଅପଣାର ଧର୍ମକୁ ସେ ହେବ ବାହାର
କୃଷ୍ଣକିଙ୍କର. ମହାଭାରତ- ବନ ।

୬ । ସୀମା ବହିର୍ଭୂତ—6. Outside the limit of.

୭ । ନିଃସମ୍ପର୍କୀୟ; ନିର୍ଲିପ୍ତ—7. Unconnected; unconcerned.

ଈଶ୍ୱର ହେତୁ ଏ ସଂସାର
ସଂସାରୁ ଈଶ୍ୱର ବାହାର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୮ । ପୃଥକ୍‌ଭୂତ—8. Separated.

ସାଧୁଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ନେହ ନର
ସୁତ ବୃଂଶରୁ ସେ ବାହାର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୯ । ଜାତ; ଭୂମିଷ୍ଠ—10. Born.

ବାଳକ ହୋଇଲା ବାହାର
ବୁଣେ ପାଣ୍ଡବ ବଂଶଧର । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

୧୦ । ଗ୍ରାମାନ୍ତର ବା ନଗରାନ୍ତରରେ ସ୍ଥିତ—10. Situate in another village or town. ୧୧ । ବିସାଦୃଶ—11. Exceptional. ୧୨ । ଅସାଧାରଣ—12. Uncommon; extraordinary. ୧୩ । ଆଦେଶାଦିର ଅବଶୀଭୂତ—13. Disobedient or unsubservient ୧୪ । କୌଣସି ଅଧିକାରରୁ ବା ସମ୍ପର୍କରୁ ବହିଷ୍କୃତ—14. Excluded from a privilage or connection.

ଶିଳା ମଜଳା ବନ୍ଧୁରେ ସାର
ମଲେ ଦ୍ୱାଣ୍ଡି ବୁଣ୍ଡିବରୁ ବାହାର । ଭଗ ।

ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବହାର୍)—୧ । ସୁନ୍ଦର—
1. Beautiful. ୨ । ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ—2. Grand.

ସୁରେନ୍ଦ୍ର, ରୂପ ଲଟା ଦିଶେ ବାହାର
ରଘୁନାଥ. ମେଘଦୂତ ।

୧୫ । ପୃଥକ୍; ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର; ବିଭିନ୍ନ—
15. Separate; distinct; different.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଝାଡ଼ା—Ordure; night-soil.

ବାହାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବହିଃ+କରଣ)—୧ । ଭିତରରୁ ପଦାକୁ ଆଣିବା—1. To bring out.
Bāhāra karibā
(ଯଥା—ସାପ ଗାତରୁ ମୁହଁ ବାହାର କରିଛି ।)

୨ । ପୁସ୍ତକାଦି ପ୍ରକାଶିତ କରିବା; ପ୍ରକଟିତ କରାଇବା—
ବାହିରକରା मिकालना 2. To publish.

(ଯଥା—ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ବିଶ୍ୱନାଥ ବାବୁ 'ଉତ୍କଳଖାହିତ୍ୟ' ବାହାର କରିଥିଲେ ।)

୩ । ପଦାକୁ ଦେଖାଇବା; କାଢ଼ିବା; ପ୍ରକାଶ କରିବା—
3. To exhibit; to show forth.
(ଯଥା—ଢେଲା ଲୁହୁକ ବାହାର କରୁଛି ।)

୪ । ଉଦ୍‌ଗିରଣ କରିବା—
4. To vomit forth; to eject.
(ଯଥା—ରେଲଗାଡ଼ି ଧୂଆଁ ବାହାର କରି ଚାଲିଛି ।)

୫ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ତଡ଼ି ଦେବା; ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିବା—
5. To drive away; to expel.
(ଯଥା—ଶିକ୍ଷକ ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାକୁ ସ୍କୁଲରୁ ବାହାର କରିଦେଲେ ।)

୬ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥରୁ ସାର ବା ନିର୍ଯ୍ୟାସ ବା ତୈଳ ବା ରସ ନିଷ୍କାଶିତ କରିବା—6. To extract.
(ଯଥା—ବସାଦହିରୁ ଲହୁଣି ବାହାର କରାଯାଏ ।)

୭ । ଦୋଷ, ଭ୍ରମ, ପ୍ରମାଦାଦି ଧରିବା—
7. To detect (any fault or mistake).
(ଯଥା—ଶିକ୍ଷକ ଛାତ୍ରର ଲେଖାରୁ ଅନେକ ଭୁଲ ବାହାର କଲେ ।)

୮ । ଆବିଷ୍କାର କରିବା—8. To discover; to invent.
(ଯଥା—ଯେ ସାପ ବିଷର ଔଷଧ ବାହାର କରିବ ତାକୁ ସରକାର ପୁରସ୍କାର ଦେବେ ।)

୯ । ଦେହରୁ ଅନ୍ତର କରିବା; ଦୂର କରିବା—
9. To part with; to put off.

ଯେ ସ୍ନେହ ଭସ୍ମରେ କରନ୍ତି ଚାଳନ୍ତି ନିଜରେ ବାହାର—
ଗୀତଗୋ. ରସକଲୋଳ ।

ବାହାରକୁ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ବହିର୍) —୧ । ପଦାକୁ; ବହିର୍ଦେଶକୁ—
Bāhāraku ବାହିରେ बाहार 1. To the outside; out.
(ଯଥା—ବାବୁ ଆଜି ବାହାରକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି ।)

୨ । ବାହାର ବା ବହିର୍ଭାଗରୁ ଦେଖିବା ପ୍ରକାରେ—
2. To an outsider; from an outside point of view.
(ଯଥା—ମହାଭାଲଫଳ ବାହାରକୁ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ)

୩ । ଗୃହର ବାହାରେ; ଦାଣ୍ଡକୁ—
3. Outside the house; to the public.
(ଯଥା—ଘର ଭିତରର ଜଳଙ୍କ ବାହାରକୁ ବାହାରିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାଲିବା ଦୁର୍ଘଟ ହୋଇ ଉଠେ ।)

ବାହ୍ୟେ; ବାହ୍ୟ ବି—୧ । ଝାଡ଼ା; ମଳ—1. Stools; fæcus.
झाडा; बाहार ୨ । ଝାଡ଼ା ଫେରିବା; ମଳତ୍ୟାଗ କରିଣ—
2. Easing one's self.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ପାଇଖାନା ପ୍ରଥା ନ ଥିଲା । ଲୋକେ ମଳତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଗୃହର ବା ଗ୍ରାମର ବାହାରକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ଝାଡ଼ା ଫେରିବା ଅର୍ଥରେ ବାହାରକୁ ଯିବା ବାକ୍ୟ ଚଳିଅଛି ।]

ବାହାରକୁ ଆସିବା—୧ । ଗୃହରୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିବା—
Bāhāraku āsibā 1. To come out of the house.

ବାହିରେ ଆସା **बाहार आना** ୨ । ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକଟିତ ହେବା—
2. To be published ୩ । ମଳତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଗୃହର ବହିର୍ଦେଶସ୍ଥ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବା—
3. To come to a place to pass stools.

ବାହାରକୁ ଛୁଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ମନୁଷ୍ୟ ଝାଡ଼ା
Bāhāraku chhuāñ ଫେରିଥାଏ ସେ ଲୁଗାକୁ ପାଲଟି ବମ୍ବା
(ବାହାର ଛୁଆଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଧୋଇ ନ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅଶୁଚି
ଛୁଆଁ (ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତ୍ର); ପୋଷାକଛୁଆଁ—
(a person who or the cloth which is) Impure or untouchable for the cloth not having been changed or washed after a person's passing stools.

ବାହାରକୁ ବସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଝାଡ଼ା ଫେରିବା;ମଳ ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Bāhāraku basibā To pass stools; to ease one's
ବାହ୍ୟେବସା; **ମାଡାଫିରିବା** self.

ବାହାରକୁ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଝାଡ଼ା ଫେରିବାକୁ ଯିବା— To go
Bāhāraku jibā out to ease one's self.
ବାହ୍ୟେ ଯାଓୟା; **ଦିସାଜାନା, ବାହାରଜାନା**

ବାହାରକୁ ହେବା—ଦେ. ବି—ଝାଡ଼ା ରୋଗ ଯୋଗୁଁ ବିଶେଷ
Bāhāraku hebā ପରିମାଣରେ ପାଣିଆ ମଳତ୍ୟାଗ—
ବାହ୍ୟେ ହଓୟା Passing of liquid stools; e. g. in cholera
ମାଡାହୋନା, ଟଟ୍ଟୀହୋନା or diarrhœa.

ବାହାର ଖଞ୍ଜା—ଦେ. ବି—ଗୃହର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳର ବହିର୍ଭାଗରେ ଥିବା
Bāhāra khañjā ଅଗଣା—Outer courtyard of a
ବାହାର ଅଗଣା } ଅନ୍ୟରୂପ house; the courtyard beyond
ବାହାର ପରସ୍ତ } the harem of a house.
ବାହିରେପରସ୍ତ **बाहरका आँगन**

ବାହାର ଗାଁ—ଦେ. ବି—(ସଂ.ବହିର୍+ଗ୍ରାମ)—ଗ୍ରାମାନ୍ତର; ଅନ୍ୟଗ୍ରାମ—
Bāhāra gāñ Another village
(ବାହାର ଗାଆଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାହିରଗ୍ରାମ; **बाहरगाँव**

ବାହାର ଗାଉଁଆଁ—ଦେ. ବି—ଅନ୍ୟଗ୍ରାମବାସୀ; ଗ୍ରାମାନ୍ତର ବାସୀ—
Bāhāra gāuñāñ Inhabitant of another village.
(ବାହାର ଗାଉଁଲି; ବାହାର ଗାଉଁଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ
ବାହିରଗାଏଁର; **बाहरगाँवका**

ବାହାର ଘର—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବହିର୍‌ଗୃହ) ବାଜେ ଘର; ଗୃହସ୍ଥଳରେ
Bāhāra ghara ଥିବା ପ୍ରଧାନ ଗୃହର ବହିର୍ଦେଶରେ ନିର୍ମିତ
ବାହିରେର ଘର **बाहारीघर** ଗୃହ—Out-house.

ବାହାର ଚିଲି(ଲ)କା—ପ୍ରାଦେ. (ଚିଲକା ଅଞ୍ଚଳ) ବି.—ଗଞ୍ଜାର ଚିଲକା;
Bāhāra chili(la)kā ହ୍ରଦର କୂଳରୁ ଖୁବ ଦୂରଦେଶସ୍ଥ ଅଂଶ—
The outer Chilka lake;the portion of the Chilka lake lying far away from the shore.

[ଦ୍ର—ଚିଲକା ହ୍ରଦର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଖରାଦିନେ ନାବ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁଠାରେ ଖରାଦିନେ ଏକଫୁଟରୁ ବେଶି ପାଣି ରହେ ତାକୁ ବାହାର ଚିଲକା ବୋଲାଯାଏ ।]

ବାହାର ଛାତ୍ର—ଦେ. ବି—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ) ସ୍କୁଲରେ ନ ପଢ଼ି ଯେଉଁ
Bāhāra chhātra ଛାତ୍ର ପରୀକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି—
ବାହିରେରଛାତ୍ର **बाहरका छात्र** Out student.

ବାହାର ଦରିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବହିର୍+ଫା. ଦରିୟା)—ମଝି ଦରିଆ;
Bāhāra dariā ସମୁଦ୍ରର ଯେଉଁ ଅଂଶ କୂଳଠାରୁ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ;
(ବାହାର ସମୁଦ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) କଳାପାଣି—The outer sea;
ବାହାର ଦରିୟା **बाहार दरीया** the deep sea; the open sea.

[ଦ୍ର—ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଆଇନ୍ (International law) ଅନୁସାରେ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳଠାରୁ ତିନି ମାଇଲରୁ ଅଧିକ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଅଂଶ ବାହାର ଦରିଆ ଅଟେ ଓ ଉକ୍ତ ଅଂଶରେ ସବୁ ଜାତିଙ୍କର ଜାହାଜ ଯିବା ଆସିବା କରିବାରେ କେହି ବାଧା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।]

ବାହାର ଦୋଳ—ଦେ. ବି—ଦୋଳଯାତ୍ରାର ଯେଉଁ ସମୟରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ
Bāhāra dola ଘରୁ ବା ଦେଉଳରୁ ବାହାରକୁ ଅଣାଯାଇ ଯାତ୍ରା
(ବାହାର ଫଗୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରାଯାଏ—The period of the
(ଉତର ଦୋଲ—ବିପରୀତ) Dolajātrā festival during which the Idol is brought out of the temple and passes the time of the festival outside the temple.
ବାହିର ଦୋଲ

ବାହାର ପୋଷକ—ବୈଦେ. ବି—(ଫା. ବହାର) ସୁନ୍ଦର ଓ ଚକଚକିଆ
Bāhāra poshaka ପୋଷାକ—Grand dress.

ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାହ୍ୟ) ଯେଉଁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଲୋକ
ବାହାରୀ ପୋଷାକ ବାହାରକୁ (କିମ୍ବା ଅଦାଲତକୁ) ଯାଏ—
1. A dress for use outside one's home.
ବାହିରେର ପୋଷାକ ୨ । ବହିର୍ବସ୍ତ୍ର—2. Outer garment.

ବାହାର ଭିତର—ଦେ. ବି (ବିପରୀତାର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ବହିଃ;
Bāhāra bhitara +ଅଭ୍ୟନ୍ତର)—୧ । ବହିର୍ଦେଶ ଓ
ବାହିର ଭିତର **बाहर भीतर** ଅନ୍ତର୍ଦେଶ—1, Exterior and interior. ୨ । ଦେହ ଓ ମନ—2. Body and mind.

ଗୋଡ଼ଦେଲ ମୋର ବାହାର ଭିତର—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, କବିଶେଖର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ।

ବିଣ—ବହିଃସ୍ଥ ଓ ଅନ୍ତରସ୍ଥ—Internal and external.

କ୍ରି. ବିଣ—ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ—In and out; externally and internally; in external appearance and in internal thoughts.

ବାହାର ମେକାପ—ଦେ. ବି—ଯାତ୍ରାକାଳରେ ଦେବବିଗ୍ରହଙ୍କୁ ମନ୍ଦିରର
Bāhāra mekāpa ବାହାରକୁଆଣିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ବସ୍ତ୍ରାଳଙ୍କାରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସେବକ ଦାୟୀ ରହନ୍ତି—
The sebaka who is responsible for the clothes and ornaments of an Idol during the time it is taken out of the temple on festive occasions.

ବାହାର ଲୋକ—ଦେ. ବି—ପରିବାରର ବହିର୍ଭୂତ ବ୍ୟକ୍ତି; ବାଜେ
Bāhāra loka ଲୋକ; ଅନ୍ତଃପୁରର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ; ବେଇଲାକାଦାଇ-
ବାହିରେର ଲୋକ ବ୍ୟକ୍ତି—An outsider.
ବାହାର ଆଦ୍‌ମୀ, ବାହରିୟାଲୋକ [ବାହାର ମଣ (ଣି,ଣ)ଷ—ଅନୁରୂପ]

ବାହାର ସେବା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବହିଃ+ସେବା)—ଦେବଦେବୀ
Bāhāra sebā ବିଗ୍ରହର ଶ୍ରୀମୁଖ ନ ଯାଇ ଯେଉଁ ସେବା କରାଯାଏ
(ଯଥା—ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ା ଓଲାଇବା, ଘଣ୍ଟା, କାହାଳୀ ଆଦି
ବଜାଇବା, ବାସନ ମାଜିବା, ଚନ୍ଦନ ଘୋରିବା,)—The
services which are performed outside the
inner sanctuary of an Idol.

ବାହାର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାହାରିବା; ବହିର୍ଗତ ହେବା—
Bāhāra hebā 1. To come out.
ବାହିରହଓୟା ବାହାର ହେଲେ ପରିବର୍ତ୍ତ ପାଟ ଶୁଣୀ—ଯାତ୍ରା । ଗୀତ
बाहरहोना, निकलना ୨ । ତାଡ଼ିତ ହେବା—
2. To be expelled from.
(ଯଥା—ମାସେ ହେଲା ମୁଁ ଜାତିରୁ ବାହାର ହୋଇଛି ।)
୩ । କଥା ବା ଆଦେଶ ବା ନିୟମରୁ ବହିର୍ଭୂତ ହେବା;
ନିୟମାଦି ନ ମାନିବା—3. To disobey.
(ଯଥା—ମୁଁ ସାଥିଙ୍କ ହୁକୁମରୁ ବାହାର ହେବି ନାହିଁ ।)
୪ । ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଦେଖା ଦେବା—
5 To appear in pub lic.
୨ । କୌଣସି ଅଧିକାରରୁ ଚ୍ୟୁତ ହେବା—6. To be
excluded from a previlage.
(ଯଥା—ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମାସକେ ଥରେ ହାଣ୍ଡିରୁ ବାହାର ହୁଅନ୍ତି ।)

ବାହାରି—ପ୍ରାଦେ. (ଲରଅ) ବି. (ଭୁଲ.ହି. ବୁହାରୀ)—ଖଡ଼ିକାମୁଠା;
Bāhāri ଝାଡ଼ୁ—Broomstick.
ଦେ. ଅ—୧ । ପୃଥକ୍—1. Separate; distinct from.
୨ । ବିଭିନ୍ନ—2. Different from.

କେ ବୋଲେ ପୁରୁଷ କେ ବୋଲେ ସ୍ତ୍ରୀ
କେହି ବୋଲେ ଦୁଇ କଥାରୁ ବାହାରି ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ବାହାରିଆ—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବହାର)—୧ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୟ;
Bāhāriā ମନୋମୋହକର—1. Beautiful; charming.
बाहार ୨ । ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ—2. Splendid; grand.
बाहरी ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବହିସ୍) ବାହ୍ୟ—Outer; exterior.

ବାହାରିଆ ପିଲା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଯେଉଁ ବାଳକ ଭୃତ୍ୟମାନେ
Bāhāriā pilā ରାଜାଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରରୁ ବାହାରକୁ ସମ୍ବାଦ ନେବା
ଅଣିବା କରନ୍ତି—Servant boys employed
in carrying messages to and from a
Raja's harem.

ବାହାରି ଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲି ଆସିବା—
Bāhāri āsibā To come away.
ବେରିୟେ ଆସା **बाहरआना**

ବାହାରି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଯାତ୍ରାର୍ଥ ଅନୁକୂଳ କରିବା—
Bāhāri pardibā 1. To start on a journey.
ବେରିୟେ ପଡ଼ା ୨ । ମନକୁ ବା ଆପେ ଆପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବା-
बाहर निकलना 2. To be expressed suddenly or of
its own accord. ୩ । ସର୍ବସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶିତ
ହେବା—3. To be published or divulged.
[ଦ୍ର—ପଇସା ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଲ୍ଲ କଂଗ୍ରେସ କମ୍ପେଟିଟାଲେ
ଟୁଙ୍ଗ ଟୁଙ୍ଗ୍ ହେଉଥିଲେ; ଭାଗ ଯେଉଁଠି ସରିଲା ତନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥା
ହେଲା କାପ୍ କାପ୍, ଆଉ ବାହାର ପଡ଼ିଲା ସତକଥା—ଉତ୍କଳ
ସେବକ ।]

ବାହାରି ବଲଦ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଶଗଡ଼ ବା ହଳର ଡାହାଣ
Bāhāri balad ବଳଦ—The right side bullock of a
cart or plough.
[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଅଡ଼ାଇବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଡାକ :—'ଅରୁରେ
ଅର୍' ।]

ବାହାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବହିସ୍)—୧ । ବହିର୍ଗତ ହେବା—
Bāhāribā ବାହିରାନ, ବେରନ 1. To come out.
बाहरहोना, निकलना ୨ । ବାହାରକୁ ବା ପଦାକୁ ଯିବା—
2. To go out.
(ଯଥା—ଗୁରୁଟାବେଳେ ସ୍କୁଲରୁ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ର ସମସ୍ତେ
ବାହାରିଲେ ଘରେ ଗୁହ ପଡ଼ିବ ।)
୩ । ସ୍ଥାୟୀ ନ ହେବା—3. Not to stay.
(ଯଥା—ତୋ କଥାଗୁଡ଼ାକ ମୋର ଏ କାନରେ ପଶି ସେ
କାନରେ ବାହାରୁଛି ।)
୪ । ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବା; ଦେଖା ଯିବା; ଆବିର୍ଭୂତ ହେବା-
4. To appear; to be seen.
ଅତି ଗୋଟି ଗୋଟି ମହାଦେବ ବାହାରିଲେ—ଭଗ ।
୫ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗତି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା; ଯାତ୍ରା-
ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ କରିବା—5. To start on a
journey.
(ଯଥା—ମୁଁ ଆଜି କଟକରୁ କଲିକତା ବାହାରିଲି)
୬ । ପ୍ରକଟିତ ହେବା; ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—
6. To be published
(ଯଥା—ଭାଷାକୋଷର ୫ ଗୋଟି ଖଣ୍ଡ ବାହାରିଲାଣି ।)
୭ । ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବା—7. To be uttered.
(ଯଥା—ମୋ ମୁହଁରୁ ପୁରାଣ ବାହାରିବ ଯେ ।)
୮ । ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା; ଉଦ୍ୟତ ହେବା—8. To be
ready for; to prepare for.
(ଯଥା—ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାଇବାକୁ ବାହାରିଛି ।)
୯ । ଭୂମିରୁ ଉଠିବା—9. To shoot out of the
ground.
(ଯଥା—ଧାନରୁ ଗଳା ବାହାରିଲାଣି ।)
୧୦ । (ନଦୀ ପର୍ବତାଦିରୁ) ନିର୍ଗତ ହେବା—10. To
issue forth; to rise from (said of a river
from a mountain or lake)

(ଯଥା—ଗଙ୍ଗା ହିମାଳୟରୁ ବାହାରନ୍ତି ।)

୧୧ । ଗୃହ ବା ପାତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରକୁ ଆଣିତ ହେବା—11. To be brought out of a receptacle.

(ଯଥା—ଅଜ ଖରା ହଥା ଯିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁ ପଙ୍କ ଯାକ ଥଲମାରରୁ ତ ହାରନ୍ତି ।)

୧୨ । ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହେବା; ଅଗ୍ରଗାମୀ ହେବା—12 To go ahead; to lead; to come forward.

ସାକ୍ଷାତ ହେଲ ପର ସାକ୍ଷୀ ଦେବାକୁ ବାହାର

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ରତ୍ନାକର, ଚକ୍ର, ସଙ୍ଗୀତ ।

୧୩ । (ଜଳ ଅନ୍ଦର) ସମତଳରୁ ଉପରକୁ ଉଠିବା—13, To shoot out to rise above a level.

(ଯଥା—ପୋଖରୀରେ ସାଢ଼ାଏ ବାଉଁଶ ଖେଣ୍ଟା ବାହାରନ୍ତି ।)

୧୪ । ଅନେକ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟତମ ହୋଇ ଜଣା ପଡ଼ିବା—14. To rise prominently from amongst a mass.

(ଯଥା—ଆମ ବଂଶରୁ ଜଣେ କେହି ହେଲେ ପାଠପଢ଼ୁଆ ହୋଇ ବାହାରିଲେ ନାହିଁ ।)

୧୫ । ଉଇଁବା; ଉଦିତ ହେବା—15. To rise.

(ଯଥା—ପଶ୍ଚିମ କୋଣରୁ ଖଣ୍ଡେ ମେଘ ବାହାରିଲାଣି ।

୧୬ । ଜଣା ପଡ଼ିବା—16. To become known.

ବହାର ହେବା ବଚନ ପ୍ରାକ୍ରମ ଉଦେଶ ।

ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶ ବନବାସ ।

୧୭ । ପୃଥକ୍ ହେବା—18. To be separated from.

୧୮ । ବିଭିନ୍ନ ହେବା—18. To be different from.

[ଦ୍—ଏ କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକା ରୂପ ସଙ୍ଗେ ଆସିବା, ପଡ଼ିବା, ଯିବା କ୍ରିୟାର ସମାପିକା ରୂପ ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

ବାହାରି ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଢିଲା ଯିବା—

Bāhāri jibā 1. To be loosened.

ବେରିଯାଓୟା ୨ । ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବା—

निकलजना; बाहार जाना 2. To go away.

ମୃଗ ଗାଳ ଅର୍ଜୁନି ଯେ ଯାହା ଘରକୁ

ବାହାରି ଗଲେ କଥା ନ କହ ବାହାକୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ବାହାରେ—ଦେ. ଅ.—୧ । ଛଡ଼ା; ବ୍ୟତୀତ—

Bāhāre ବାଇରେ **बाहर** 1. Besides; over and above.

ଏ ବାହାରେ ବରହ ହରଣକ ମାଂସ

ଅଲ୍ପ ତୁଲରେ ପାକ କରଇ ବିଶେଷ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ସଭା ।

୨ । ଅଧିକନ୍ତୁ—2. Moreover; in addition.

୩ । ବହିର୍ଜଗତର ଦୃଷ୍ଟିରେ—3. To the eyes of the outside public.

ଭିତରେ ଭିତରେ ସଭ ସ୍ତୁତ୍ୱ ବାହାରେ ଘଟିଛି ବଳ । ଭୃଗ ।

୪ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶ ବିଷୟକୁ ପ୍ରଣିଧାନ ନ କରି—4. Without diving deep into a matter.

ସାହାରେ ମାର ବାହାରେ ଠିଅ—ଭଗ ।

୫ । (ଦେଖ)—5. Bāhābā 1 (See)

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବାହାରେ ବାହାରେ (ଦେଖ)

Bāhāre bāhāre (See)

ବାହାରେ ବାହାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଉଭୟକୁ ନ ଯାଇ;

Bāhāre bāhāre ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ସ୍ପର୍ଶ ନ କରି—1. Without

ବାଇରେ ବାଇରେ **बाहर बाहार** affecting or touching the interior.

ବାଟମଲ, ଜାଁ, ସେଗ ବାହାରେ ବାହାରେ ଗଲ—ଭୃଗ ।

୨ । ବାହ୍ୟ ଭାବରେ—2. Externally.

(ଯଥା—ବାହାରେ ମାଳ ଚିତା ପଲଟାରେ ସୀମା ନାହିଁ, ଭିତରେ ପର ଗଳା କାଟିବାକୁ ଚିନ୍ତାର ବିଶ୍ରାମ ନାହିଁ)

୩ । ପଦାତ ଲୋକେ ଜାଣିବାକୁ—3. As seen by an outsider. ୪ । କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ସ୍ପର୍ଶ ନ କରି—4. Without touching a particular place.

୫ । ସିଧାଏ ସିଧାଏ—5. Straight; direct.

(ଯଥା—ମୁଁ କଟକକୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ନ ଯାଇ ବାହାରେ ବାହାରେ ପୁରୀକୁ ଆସିଲି ।)

୬ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶ ବିଷୟକୁ ପ୍ରଣିଧାନ ନ କରି—6. Without diving deep into a matter.

(ଯଥା—ହାକିମ ଉଭୟକୁ ନ ପଶି ବାହାରେ ବାହାରେ ଏ କଥାଟା ଫଇସଲ କରି ଦେଲେ ।)

ବାହାଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭଲପୁରି) ବି—୧ । (ଶାରଦ ଧାନ ହେବା) ଖାଲ

Bāhāl ଜମି—1. Low land fit for winter paddy.

(ବେରନା—ବିପରୀତ) ୨ । ବାହାଲ (ଦେଖ)—

2. Bāhāla (See)

ବାହାଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଉଚ୍ଚରଣ)—(ଫା. ବହାଲ୍=ପୂର୍ବବତ୍

Bāhāl ସ୍ଥିତ; ଯେଉଁପରି ଥିଲା ସେହିପରି)—୧ । ସ୍ଥିର; ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—

बाहाल बहाल 1. Established; settled. ୨ । ସ୍ଥାୟୀ—

(ବାଯ୍ୟାସ୍—ବିପରୀତ) 2. Permanent. ୩ । କାୟମ୍; ବଜାୟ

3. Confirmed; upheld. ୪ । ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ—

4. Constant; unchanged, unmodified.

୫ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବା ଉପରସ୍ଥ ହାକିମଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୁନଃ ସିଦ୍ଧ କରା ଯାଇ ଥିବା (ଆଦେଶ)—5. Subsequently ratified (order).

୬ । ଇଂରାଜ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିଷ୍କରରୂପେ ମଞ୍ଜୁର କରା ଯାଇଥିବା (ମରହଟ୍ଟା ଓ ଓଡ଼ିଆ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ନିଷ୍କର ଜମି) 6. Confirmed (rent-free tenure). ୭ । କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଚାକିରିରେ ନିଯୁକ୍ତ—7 Employed or engaged in a post. ୮ । କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଚାକିରିରେ ପୁନଃ ନିଯୁକ୍ତ—

8. Reinstated in service. ୯ । କାର୍ଯ୍ୟାଦିରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ—9. Confirmed in a post.

ବି (ଫା. ବହାଲ)—୧ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆଦେଶଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବ ଆଦେଶର ସ୍ୱୀକୃତିକରଣ; ବଜାୟ ରଖିବା—

बाहाली बहाली 1. Confirmation of a previous order; upholding of an order.

ପୋଖରୀରୁ ବେଲ ଶରକାରରୁ ବାହାଲ ହୋଇ ଆସିଲା—ଫକୀରମୋହନ ଗଳ୍ପସଂକ୍ଳ

୨ । ଅସ୍ଥାୟୀ ନିଯୁକ୍ତି ବା ମନୋନୟନକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରିବାର ଆଦେଶ କରଣ—2. Confirmation of a temporary employment or nomination.

ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଗରନଦ୍ୱର ଗ୍ରହାରୁ ବାହାଲ ଉଣି ଅଣ୍ଣ ଅଣ୍ଣ ଭେଦମାନଙ୍କୁ ଭେଦଶୋଧ କରେ ଫକିରମୋହନ ଛ ମାଣ ଅଠ ଗୁଣ୍ଠ

୩ । ସ୍ଥାୟୀକରଣ—3. Making permanent.

୪ । ପୂର୍ବ ରାଜାଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିଷ୍କରରୂପେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଭୂମି, ଯାହା ବ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଇଂରାଜ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବ ପର ନିଷ୍କର ରୂପେ ମଞ୍ଜୁର କରାଗଲା; ଲାଖରାଜ ବାହେଲ ସ୍ୱତ୍ୱ—4. Confirmed revenue free holding.

(ଯଥା—ଲାଖରାଜ ବାହାଲ୍, ଦେବୋତ୍ତର ବାହାଲ୍, ପୀରୋତ୍ତର ବାହାଲ୍, ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର ବାହାଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି ।)

୫ । କାମ ବା ଚାକିରିରେ ନିଯୁକ୍ତିକରଣ—5. Employing or engaging a person in service; appointing to a post. ୬ । ବରଖାସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଚାକିରିକୁ ପୁନର୍ବାର ଚାକିରିରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା; ପୁନର୍ନିଯୁକ୍ତି—6. Reinstatement in service; restoration.

ବାହାଲ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବାହୁ)—୧ । ଯନ୍ତ୍ରଶାଳରେ (ପାଣିଉହାରେ) କପିକଳା ଉପରେ ଯେଉଁ ବଡ଼ ବାଉଁଶ ଲଗା ଯାଇଥାଏ—

ପଟ୍ଟୀ Bāhāla 1. The long bamboo pole used as crane in a water lifting contrivance.

[ଦ୍ର—ଡେଣ୍ଡା ଓ ଯନ୍ତ୍ରଶାଳର ଦୁଇ ଖୁଣ୍ଟ ଉପରେ ଆଡ଼ବାଗରେ ପଡ଼ିଥିବା ବାଉଁଶ ବା ଶାଖାଯୁକ୍ତ କାଠଖଣ୍ଡ(କପିକଳା)ଉପରେ ଯେଉଁ ଲମ୍ବ ଦଣ୍ଡା ଥାଏ ତାହାକୁ ବାହାଲ ବୋଲାଯାଏ;ସେ ଦଣ୍ଡାର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଝାଟିମାଟି ବା ପଥର ଲଦା ହୋଇଥାଏ, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଲଗି ବନ୍ଧାଯାଇ ଲଗିର ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ହାଣ୍ଡି ବ. ପନ୍ତର ମୂଳ ଲାଗିଥାଏ । ଏହି ଶେଷୋକ୍ତ ଲଗିକୁ ହାତ ବାଉଁଶ କୁହାଯାଏ ।]

୨ । (ପାନ ବରଜୀ ଭାଷା) ପାନ ବରଜରେ ପାନ ଗଛ (ଲତାର ଏକଶାବସ୍ଥିତ, ୨ଟି ଶ୍ରେଣୀ)ର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱ—2. The two sides of a row of betel creepers planted together.

[ଦ୍ର—ପାନ ଲତାର ଏକଶାବସ୍ଥିତ ୨ଟି ଧାଡ଼ିର ମଝିରେ ପୋତା ଯାଇଥିବା ଯଷ୍ଟି ଉପରେ ଲତାମାନ ମଡ଼ାଯାଏ; ଏହି ୨ଧାଡ଼ିକୁ 'ଗଛ' ବୋଲାଯାଏ । 'ଗଛର' ପାର୍ଶ୍ୱଦ୍ୱୟକୁ ବାହାଲ ଓ ମୁଣ୍ଡକୁ 'ମୁଣ୍ଡ' ବୋଲାଯାଏ ।]

୩ । (ବୈଦ୍ୟକ)—ଏକପ୍ରକାର ଗଛ—3. A kind of medicinal plant.

[ଦ୍ର—ଏହାର ମୂଳର ଚାଲର ପ୍ରଲେପ ବ୍ରଣ, ଶୋଥ ଓ ବାତ-ବେଦନା ନିବାରଣାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ।]

ବଣ—ବାହାଲିଆ (ଦେଖ)—Bāhāliā (See)

ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଡୋଡ଼ି ମାଛ—The bill fish

(ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ସାମୁଦ୍ରିକ ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ—A kind of salt water fish.

[ଦ୍ର—ଏହା ପରିବାରରେ ବଡ଼ ମାଛ; ଦେଖିବାକୁ ଲମ୍ବା ଏବଂ ଓଜନରେ ଦୁଇ ସେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବ ।]

(ଗ ହିନ୍ଦୁମ) ବଣ (ଭୁଲ. ହିନ୍ଦୀରେ ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ)—ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ; ପ୍ରସନ୍ନ—Delightful; joyous.

(ଯଥା—ମନ ବାହାଲ ହେବା=ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହେବା ।)

ବାହାଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଫା. ବହାଲ୍) ୧ । ପୂର୍ବ ଆଦେଶକୁ Bāhāla karibā ମଞ୍ଜୁର୍ ବା ଦୃଢ଼ କରିବା—1. To confirm

ବାହାଲକରା a previous order;to uphold a previous

बहालकरना order. ୨ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା—2. To appoint a person to a post. ୩ । କୌଣସି ଅସ୍ଥାୟୀ କର୍ମଚାରୀକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରିବା—3 To confirm a person in a service. ୪ । ବରଖାସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କାମରେ ପୁନର୍ନିଯୁକ୍ତ କରିବା—4. To reinstate a person in service. ୫ । ପୂର୍ବର ସନନକୁ ମଞ୍ଜୁର କରିବା—5. To confirm or ratify a previous grant.

ବାହାଲ ଖୁଣ୍ଟ(ଣ୍ଟି)—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଦୁଇଖୁଣ୍ଟରେ ପଡ଼ିଥିବା ଆଡ଼ Bāhāla khuṇṭa(ṇṭi) ଧାରଣା ଉପରେ ବାହାଲ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଥାଏ—The pillars supporting the

ଛିଟକୀ; गोरी crane in a water-lifting contrivance.

ବାହାଲ ଫଇସଲା—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବହାଲୀ+ଫୈସଲା)—ଯେଉଁ Bāhāla phaisalā ଆଦେଶ ବା ଡିଗ୍ରୀ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବ ରାଜାମାନଙ୍କ

ବାହାଲ ଫୟସାଲା ପ୍ରଦତ୍ତ ନିଷ୍କର ବୃତ୍ତିମାନ ଇଂରାଜ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ

बहाली फैसला କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭୋଗ କରାଯାଇ ଆଇନ୍ କାନୁନ୍ ମୁତାବକ 'ବାହାଲ ଲାଖରାଜ' ରୂପେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକୃତ ଲାଖିରାଜ ବୋଲି ବାହାଲ ବା ମଞ୍ଜୁର କରାଗଲା—Decree of a court confirming a revenue-free tenure.

ବାହାଲ(ଲି) ବରଖାସ୍ତ୍)— ବୈଦେ ବ (ଫା ବହାଲୀ+ବରଖାସ୍ତୀ) Bāhāla(li) barakhāss(st) (ବିପରୀତାର୍ଥ ସହଚର ଶବ୍ଦ)କାର୍ଯ୍ୟରେ ବା ଚାକିରିରେ ନିଯୁକ୍ତି ଓ ମାଦୁଲ କରିବା—Appointing and dismissing; appointment and dis-

ବାହାଲ ବରଖାସ୍ତ **बहाल बरखास्त** missal from service.

ବାହାଲ ବାଉଁଶ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବାହୁ+ବଂଶ)—ବାହାଲ ୧ (ଦେଖ). Bāhāla bāuṅśa Bāhāla 1 (See)

ବାହାଲ ବାଜ୍ୟାପ୍ତ(ପ୍ତି)— ବୈଦେ.ବ(ଫା.ବହାଲ୍+ବାଜ୍ୟାପ୍ତ;ବିପରୀତାର୍ଥକ Bāhāla bājyāpta(pti) ସହଚର)— ୧ । ମଞ୍ଜୁର ଓ ନାମଞ୍ଜୁର—1. Granting and rejecting (a petition).

बहाल बाज्याप्त ୨ । କେତେକ ନିଷ୍କର ଜମିକୁ ନିଷ୍କର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଭୂମିରେ କର ବସାଇବା—2. Confirmation and resump-

ବାହାଲ ବାଜେୟାପ୍ତ tion of revenue-free tenures.

ବାହାଲ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି (ପୂର୍ବ ମୀମାଂସା) ରକ୍ଷିତ ବା ଦୃଢ଼ୀକୃତ ହେବା; Bāhāla hebā ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେବା—To be restored;

ବାହାଲ ହଓୟା **बहाल होना** to be retained or confirmed.

(ଯଥା—ଜନ୍ମ ଅଦାଲତଙ୍କ ଗ୍ରଏ ବାହାଲ ହେଲା)
[ଦ୍ର—ରାଜା, ବଡ଼ଲୋକ, ଗୁଣୀମାନେ ଚାଲିଲାବେଳେ ଅପଣା ଦୁଇ ବାହୁକୁ ପାଖରେ ଚାଲୁଥିବା ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହାତରେ ରଖି ଚାଲିବାର ପ୍ରଥା ପୂର୍ବେ ଖୁବ୍ ଚଳୁଥିଲା ।]

ବାହାଲଦ ଦେବା Bāhālāda debā **ବାଁହାଦେନା**—ଦେ. କ୍ରି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—୧ । ବାହୁ ଅଶ୍ରୟ ଦେବା—1. To support the arm of a walking person.

୨ । (ବଡ଼ଲୋକ ବା ରାଜା) ଚାଲିଲାବେଳେ ଅପଣାର ଦୁଇବାହୁକୁ ଦୁଇପାଖରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ରଖିବା—To put one's arms on the hands of 2 persons walking on both sides (of a grand or great person).

୩ । ଚାଲୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ବାହୁକୁ ଅପଣା ହାତରେ ସମ୍ଭାଳିବା—3. To support the arm of a walker on one's hand.

ବେନ ପାଟୁଣରେ ସଖୀ ବାହାଲଦ ଦେଇ
ବୃନ୍ଦାବନ ମନ୍ଦିରକୁ ଅଣିଲୁ ବଳାଇ । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ବାହାଳି—ଦେ. ବି—୧ । ଖେଳିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ ଭଲ କଉଡ଼ି—1. Excellent cowries for the purpose of playing games with.
(ବାଉଳି, ବାଳି—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ଏକପ୍ରକାର କଉଡ଼ି ଖେଳ—2. A kind of game at cowries.

ବିଣ—୧ । (ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ) ଯେ କଉଡ଼ି ଖେଳରେ କଉଡ଼ିକୁ ଚାଲେ—1. A player who moves the cowries on the play-board. ୨ । ଯେ ନାବ-ଅଦକୁ ବାହେ ଅର୍ଥାତ୍ ଚାଳିତ କରାଏ—2. Boatman.

ବାହାଲୁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବହ୍ଲୁବାର)—ଶ୍ଳେଷ୍ମାତକ; ଗର୍ଦ୍ଦଣା (ଗଛ) (ହରେଲୁଷ୍ଟ, ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—Cordia Myxa.

ବାହା(ଆ)ସାଆ(ହା)—ଦେ. ବି—୧ । (ନିରର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ; କମ୍ବା ସଂ. Bahā(ā) sā-ā(hā) ବିବାହ ଓ ଆ-ସାଧା) ବିବାହ—1. Marriage.

ବିଏଥା (ଯଥା—ସେ ଅନାଥ ହୋଇ ବୁଲୁଥିଲା, ତାକୁ ମୁଁ ଅଶ୍ରୟ ଦେଇ ବାହା ସାହା କରାଇ ଦେଲି ।)
(ବାହାଭୁ[ଭୋ]ଳା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ସଂ. ବାହୁ + ସହାୟ) ବାହୁର ସାହାଯ୍ୟ; ଅଶ୍ରୟ; ଅବଲମ୍ବନ—
2. Shelter; protection.

ଯାହା ବାହା ସାହା ଲଭି ବଞ୍ଚିଅଛୁଁ—ଉତ୍କଳରଣ. ମଧୁସୂଦନ ।

ବାହାସୂତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବାହୁରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଧାତୁମୟ ସୂତ୍ରଯୁକ୍ତ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
Bāhāsūtā **ବାଁହସୂତା** A kind of armlet

ବାହି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବାହୁ)—୧ । ଏକହାତରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଶଙ୍ଖା ବା କାଚମୁଠା—1. An armful of bangles; a set of bangles put on from the wrist to the elbow of one hand.
Bāhi **ବାଁହି**

୨ । ହାତର କଡ଼ଷ୍ଟଠାରୁ କହୁଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିନ୍ଧାଯିବା କାଚ ବା ଶଙ୍ଖା—2. A double set of bangles worn from the wrist to the elbow.

ବାହି ଖଡ଼ୁ ଝାଡ଼ି ମନ ମାନିବ କେଉ
ବାହି ଖଡ଼ ବିବେଣୀରେ ଥୋଇ ଯେଉଁଉ—ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୩ । ପାର୍ଶ୍ୱ—3. Side.

ବାହିଆ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଧାନ ହଳାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଏକଦଗରୁ ଅଗ କରି ରଖିବା ଗଦା—1. A heap of paddy sheaves, one sheaf deep.
(ବାଇଥା—ଅନ୍ୟରୂପ) **ବଲଗ**

୨ । (ସଂ. ବାହୁ) ବୃକ୍ଷର ବଡ଼ ଶାଖା—
2. Big branch of a tree.

ବାହିଆ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଜଣେ କଟାଳୀ) ଅପଣାର କାଟିଥିବା ସମସ୍ତ ଧାନ ହଳାମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗଦାରେ ସଙ୍କଳିତ କରିବା—To arrange the sheaves (cut by one reaper) in a heap.
Bāhiā karibā **ବଲଗ କରନା**

ବାହିଆ ମୁକୁଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜଣେ କଟାଳର କାଟିଥିବା ଓ ବାହିଆ କରାଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ ହଳା-ମାନଙ୍କୁ ଗଣତି କରି ତାକୁ କଟାଳର ପାରିଶ୍ରମିକ ହଳା ଭାଗ ଦେବା—To open up a heap of sheaves reaped by a reaper and give the reaper a portion out of them as his or her wages, at a fixed customary rate.
Bāhiā mukulā(le)ibā **ବୋନଦେନା**

ବାହି ଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି (ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି)—ସୈନ୍ୟ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା; ସୈନ୍ୟ ସହ ଆକ୍ରମଣ କରିବା—To march into a country with one's army.
Bāhi āsibā

ବାହିକ—ସଂ. ବି (ବହ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ତ୍ତୃ.କ)—୧ । ଶଗଡ଼; ବଳଦଗାଡ଼ି (ହ୍ର. ଶ)—1. Bullock cart.
Bāhika

୨ । ଢକ୍କା (ହ୍ର. ଶ)—2. Drum.

ବାହିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବାହକ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—ସ୍ତ୍ରୀ ବାହକ; ବୋହିଆଣି—
Bāhikā A female porter.

ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବାହକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Bāhaka.

ବାହି କାଚ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ କାଚମୁଠା ହାତରେ କଡ଼ଷ୍ଟଠାରୁ କହୁଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିନ୍ଧାଯାଏ—Glass bangles worn from the wrist upto the elbow.
Bāhi kācha **କାଚକା ଚୁଡ଼ି**

ବାହି ଖଡ଼ୁ—ଦେ. ବି—ଇତରଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କଡ଼ଷ୍ଟଠାରୁ କହୁଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ କଂସାର ବା ପିତଳର ଚୁଡ଼ି ପିନ୍ଧନ୍ତି—Broad metal wristlets worn by low caste women from the wrist upto the elbow.
Bāhi khardu **ଚୁଡ଼ି**

ବାହିତ—ସଂ. ବି (ବହ ଧାତୁ ଣିଚ; ବାହ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—
Bāhita ୧ । ବୁହା ଯାଇଥିବା; ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବୁହାଯାଇଥିବା—1 Caused to be carried from one place to another. ୨ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରୁ ପ୍ରେରିତ—
2. Moved from one place to another.

୩ । (ନୌକାଦି) ଚାଳିତ—3. Driven; plied.

୪ । ନୀତ—4. Taken; conveyed.

୫ । ପ୍ରବାହିତ—5. Flowing; flowed from.

୬ । ପ୍ରତାରିତ; ବଞ୍ଚିତ—6. Deceived; cheated.

। (ବାହ୍ଲ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ) ସଯତ୍ନୀକୃତ—
7. Much cared after.

ବାହିନୀ—ସଂ. ବି. (ସଂ ବାହ = ସମ୍ମିଳିତ ସେନ୍ୟ + ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Bāhinī ୧ । ୮୧ ହସ୍ତୀ, ୮୧ ରଥ, ୨୪୩ ଅଶ୍ୱ ଓ ୪୦୫ ପଦାତି ସମ୍ମିଳିତ ସେନା—1. A body of troops consisting of 81 elephants, 81 cars, 243 cavalry, and 405 infantry.

[ଦ୍ର—୫ ଗଣରେ ଏକ ବାହିନୀ ହୁଏ ।]

୨ । ମୂଳ ସୈନ୍ୟର ଏକ ଦଳ—
2. A batallion of troops.

୩ । ମୂଳ ସୈନ୍ୟର ସମ୍ମୁଖ—
4. The front or face of an army.

୪ । (ବହ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ + ଈ) ନଦୀ—3. River.

ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ)—ଯାହା ବେହି ଯାଉଥାଏ—Flowing.

(ଯଥା—ପୁଷ୍କରବାହିନୀ, ବେଗବାହିନୀ, ସ୍ୱର୍ଗବାହିନୀ ।)

ବାହିନୀ ପତି—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବାହିନୀ + ପତି)—୧ । ସେନାପତି—
Bāhinī pati 1. General; commander

୨ । ସରିତ୍‌ପତି; ସମୁଦ୍ର—2. The ocean (metaphorically, the husband of all the rivers).

ଦେ. ବି—ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—
An honorary title.

ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି—ଯାଜପୁରର କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଂଶବିଶେଷ—A highly respectable family of Brāhmaṇas in the Jajpur subdivision of the Cuttack district.

ବାହି ବଲା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି. (ସଂ. ବାହୁ + ବଳଯୁ)—
Bāhi balā ବାହିଖଡ଼ୁ (ଦେଖ)—Bāhikhardu (See)

ବମଲୀ ପାଣି ପାଖରେ ବସି ଅପଣା ହାତରେ ବାଉଶ ପାଳଥ
ପିତ୍ତଳ ବାହିବଳା × × × ନର୍ତ୍ତନ କରୁ କରୁ × × ×
ବଭୁଡ଼ା ଅଭିମ୍ନ କରିଅଛ – ଫକୀରମୋହନ, ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ବାହିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁ, ଣିଚ୍ ବାହ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବାଇ ବା ଆଙ୍କୁଡ଼ାଦ୍ୱାରା ନୌକା ଚଳାଇବ—1. To move or ply a boat by rowing or by a pole.

ବହାନ,ଚାଳାନ
ବାହନା

ଚବଳରେ ନାବ ସମ୍ପଦେ, ଭାସୁଥାଏ
ବାଳକ ବାହିଲେ ବ ଉହିଁ ଜନ ଜଏଁ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ସଭା ।

୨ । ରଥାଦି ଯାନକୁ ଚଳାଇବା—
2. To drive a car or other conveyance.

ବହୁ ଏସନ ବସିଲ ଯାନ ବାହାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ।
ଭକ୍ତ ଚରଣ, ମଥୁରମଙ୍ଗଳ ।

(ବାହାଇବା — ଅନ୍ୟରୂପ)

୩ । ଜାଲକୁ ପାଣିରେ ମେଲାଇବା—3. To spread a net in water. ୪ । ଖେଳର ସାରିକୁ ଘରରେ ଚଳାଇବା—4. To move the pawns on the board. ୫ । ରାଜ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କରିବା—5. To invade a country. ୬ । ସୈନ୍ୟ ସହ ପ୍ରୟାଣ କରିବା—6. To lead an army. ୭ । କୁହାଇବା; ପୁଷ୍କରଣୀକୁ ଜଳକୁ ଟେକି ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ମଡ଼ାଇବା—7. To lift water from a pond to a higher level for irrigatio . ୮ । (ସଂ. ବାଦ୍. ଧାତୁ ବାଇବା; ବାଦ୍ୟ ବଜାଇବା—8 To set to music; to strike a musical instrument. ୯ । ଚାଲିବା; ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବା—9. To walk.

ମାତାଙ୍କ ଠାରୁ ମେଲାଣି ହୋଇ ବେନ ଭାଇ
ମୁଣି ସଙ୍ଗେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗଲେ ପଥ ବାହି,
ବଳରାମ, ବିରହ ସମାପ୍ତ ।

ବାହ୍ୟ(ଯ୍ୟ)—ପ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ ବାହ୍ୟ)—୧ । ବାହ୍ୟ—
Bāhija(jya) 1. External.

ବାହ୍ୟେ ସାଷ୍ଟମ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ଅତ ବ୍ୟଥା ।
ପାଟୀ, ଉତ୍ସବ୍ୟ-ମଣ୍ଡପ ।

ବାହ୍ୟ **ବାହିଜ** ୨ । ଇତର—2. Vulgar.

ବାହ୍ୟ ଲୋକ ସାହାପ୍ୟ କେତେବେଳେ ରହି ।
ଭଞ୍ଜ, ବୋଇଚ୍ଛାଣ ସ୍ତବ ।

ବି—ବହିର୍ଦ୍ଦେଶ; ବାହାର—Outside; exterior.

ପାଣି ପବନ ଅସ୍ତ୍ର ସ୍ତୁକେ
ବହିରେ ଅସ୍ତ୍ରର ବାହ୍ୟେ—
ପ୍ରାଚୀ, ନର୍ବୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ବାହିରି—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି—ବାହାରକୁ—
Bāhiri Out.

ବାହିର୍ନାମ—ସଂ. ବି—(ବହିଃ + ନାମ + ଅ)—ଚିଠି ଉପରେ ଲେଖା-ଥିବା ଠିକଣା—The address written on the cover of a letter.

ବାହିଲ୍(ଲି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ବାହାଲ୍(ଲି) ଇତ୍ୟାଦି
Bāhil(li) etc (ଦେଖ)—Bāhāl(li) etc (See).

ବାହି ଶଙ୍ଖା—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠରୁ କଣ୍ଠୁଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିନ୍ଧାଯିବା ଶଙ୍ଖା—
Bāhi śaṅkhā Conch shell bangles put on in the
ଲହଠୀ space between the wrist and the elbow.

ଶଙ୍ଖା ଦୁଇ ବାହୁ ସେ ଦୁଇ ହାତେ ଲଇ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ବସନ୍ତ ।

ବାହ୍ୟି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହ୍ ଧାତୁ + ଇନ୍ = ବାହିନ୍ ଶବ୍ଦ; ୧ମା. ୧-
Bāhī ବ)—୧ । ବହନକାରୀ; ବାହକ—1. Carrying.
(ବାହିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହା ବହିଯାଏ; ପ୍ରବାହିତ—
2. Flowing; running towards.

ବାହ୍ଲିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବାହ = ବହନ + ଇକ)—
Bāhlika ୧ । ବାହକ; ବାହୀ; ବହନକାରୀ—1. Carrying.
(ବାହ୍ଲିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଭାରୀ—2. Heavy. ୩ । (ବହିସ୍ + ଇକ)—ବହିଃସ୍ଥିତ—3. Lying outside.

ବି—୧ । ଗାଡ଼ି; ଶଗଡ଼; ଯାନ—1. Cart; conveyance.
୨ । ପଞ୍ଜାବର ସ୍ଥାନବିଶେଷ—4. Name of a place in the Punjab ୩ । ବାହ୍ଲୀକ; ଜାତିବିଶେଷ—
3. Name of an ancient tribe.

ବାହୁ—ସଂ. ବି—(ବହ୍.. ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Bāhu ୧ । ହସ୍ତ; ଭୁଜ—1. Hand; arm

[ଦ୍ର—କାନ୍ଧଠାରୁ ଆଙ୍ଗୁଠିଅଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଂଶକୁ ବାହୁ କୁହାଯାଏ ।]

୨ । ବାହା—2. The upper arm.

[ଦ୍ର—କାନ୍ଧ ଠାରୁ କହୁଣି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାତର ଅଂଶକୁ ମଧ୍ୟ ବାହୁ ବୋଲାଯାଏ ।]

୩ । ଜ୍ୟାମିତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୀମା ରେଖା—3. The side of a geometrical figure. ୪ । ତ୍ରିଭୁଜର ପାର୍ଶ୍ୱ ରେଖା - 4. The arms of a triangle.

[ଦ୍ର—ତ୍ରିଭୁଜର ତିନି ରେଖାକୁ ତ୍ରିମି ବୋଲା ଯାଏ । ବାହୁଶବ୍ଦ ବହୁବ୍ରୀହି ସମାସରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗି ବିଶେଷଣ ପଦ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ଯଥା—ସମବାହୁ, ସମଦ୍ୱି ବାହୁ, ମହାବାହୁ, ଛିନ୍ନବାହୁ, ବିଷମବାହୁ, ପରାକ୍ରମବାହୁ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବାହୁକ—ସଂ. ବି. (ବାହୁ+କ)—୧ । ନୈଷଧ; ଋତୁପର୍ଣ୍ଣ ରାଜାଙ୍କର
Bāhuka ସାରଥି ବେଶଧାରୀ ନଳ ରାଜାଙ୍କର ଛଦ୍ମ ନାମ—
1. The name assumed by king Nala in the guise of a charioteer to the king of Ajodhyā.

ନଳଙ୍କ ସ ରଥ ବାହୁକ ଅଟେ ମୂର୍ଖ
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ- ବନ ।

୨ । କପି—2. Monkey. ୩ । ଭୃତ୍ୟ; ଦାସ—
3 Slave; servant.

ଦେ. ବି—୧ । ବାହକ; ସାରଥି—
1. Cart driver; coachman.

ବାହୁଲେ ସଲିଳ ରଥ କୈବର୍ତ୍ତ ସେକାଳେ
ବାହୁକ ପ୍ରାୟେ ସେ ଦଣ୍ଡ ଧାରଣେ ଜଣିଲେ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ନାଉରି—2. Boatman.

ନାବ ବାହୁକ ଦଧ ଦାମ
ବ୍ରଜ ବାଳକ ବୃନ୍ଦାନନ୍ଦ । ଭୁପତ ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ବାହୁ କୁଣ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବାହୁ+କୁଣ୍ଠ)—୧ । ଲେଙ୍ଗା—
Bāhu kuṇṭha 1. Maimed in the hand.
(ବାହୁକୁବ୍ଜ - ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବକ୍ରବାହୁ—2. Of crooked hands.

ବାହୁ(ହା,ଉ,ଆ)ଙ୍ଗା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାହୁ)—ତାଳ, ନଡ଼ିଆ ଓ କଦଳୀ
Bāhu(hā,u,ā)ṅgā ଗଛର ବାହୁ ବା ଶାଖା—The bough
ବାଖଡ଼ା ଛଙ୍ଗା of cocoanut, palm and plantain trees.

ବାହୁ(ହା,ଆ,ଉ)ଙ୍ଗି—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବହଙ୍ଗିକା)—ବାଙ୍ଗି; ଭାର ଦଣ୍ଡ,
Bāhu(hā,ā,u)ṅgi ଦୁଇ ଅଗରେ ଭାର ଝୁଲାଯାଇ କାନ୍ଧରେ ବହନ
ବାଙ୍ଗୀ ବହଙ୍ଗୀ କରାଯିବାର ବଣ ଦଣ୍ଡ—An elastic piece
(ବାଙ୍ଗି—ଅନ୍ୟରୂପ) of split bamboo to carry athwart the shoulder weights suspended at both ends.

ବାହୁଙ୍ଗି ବାଡ଼ି—ଦେ. ବି.—ବାହୁଙ୍ଗି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାର—
Bāhuṅgi bārḍi Blow with the bāhuṅgi.

ବାହୁଜ—ସଂ. ବିଣ.—(ବାହୁ+ଜନ୍. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେଉଁ ଜାତ
Bāhuja ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବାହୁରୁ ଜନ୍ମି ଥିଲେ)—ବାହୁରୁ ଜାତ—Born of the arm.

ବି.—୧ । କ୍ଷତ୍ରିୟ—1. The Kshatriyas.

ବୋଲଲେ ଉପନନ୍ଦନ ଅଟେ ଚନ୍ଦ୍ରର
ବାହୁଜ ବ୍ରତ୍ତେ ବର୍ପା ଅଛଲ ଏଠାର । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ଶୁକ ପକ୍ଷୀ—2. Parrot.

୩ । ସ୍ୱୟଂଜାତ ତିଳ—3. Sesamum plant growing wild.

ବାହୁ ତ୍ରାଣ—ଦେ. ବି.—ବାହୁ ପରାକ୍ରମ—
Bāhu tṛāṇa The power of one's arms.

ଅଣିଲ ହର ଯୁଦ୍ଧେ ଦେଖାଇ ବାହୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।

ବିଣ—ପରାକ୍ରମୀ—Strong.

ବାହୁଟୀ—ଦେ. ବି.—(ସଂ ବାହୁସ୍ତ; ପ୍ରା. ବାହୁଟ)—୧ ବାଜୁବନ୍ଦ—
Bāhuṭi ବାହୁବନ୍ଧ, ବାଉଟି 1. A kind of armlet.

ବାହୁରେ ବାହୁଟ ଦିବ୍ୟ ଭୂଷଣ କର୍ଣ୍ଣରେ ଗାଳପଟ ।
ବଡ଼ୁଟା, ବଡ଼ୁଟନି ଉତ୍ତରଚରଣ. ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ।

୨ । ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ଆବିଷ୍ଟ କରାଯିବା ଭୂତ ବା ଡଣ୍ଡୀ—2. A malignant ghost or spirit which is made to possess a human being by magical charms.
ଦେବୀ ଦେବୀ

ବାହୁଟୀ ପେଶିବା—ଦେ. କ୍ରି—ତାନ୍ତ୍ରିକ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି
Bāhuṭi peṣibā ସ୍ଥାନରେ ବା କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟର ଦେହରେ ଦୁଷ୍ଟ
[ବାହୁଟୀ ଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରେତର ବା ଡଣ୍ଡୀଙ୍କ ଆବେଶ
ଜାଦୁକରା ଭୂତଭେଜନା କରାଇବା—To cause a malignant spirit to possess a human being or a place by employing black magic.

[ଦ୍ର—ବାହୁଟୀମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି ।]

ବାହୁଡ଼—ଦେ. ବି (ସଂ. ବ୍ୟାବୃତ୍ତ; ପ୍ରା. ବାଉଡ୍ଡ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—
Bāhurḍa 1. Returning. ୨ । ଲେଉଟି ଆସିବା—
(ବାହୁଡ଼ାଣି—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Coming back.
ବାହୁଡ଼ା; ଫିରା ବହୁରନା, ଲୌଟନା ବିଣ.—ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ—
Returned; come back.

ବାହୁଡ଼ା—ଦେ. ବି.—୧ । ବାହୁଡ଼ା ବିଜେ (ଦେଖ)
Bāhurḍā 1. Bāhurḍā bije (See)

ବଚେତନ ପତନ ଯେଥା ଚେତୁ ପତ୍ତନ
ବାହୁଡ଼ାକୁ ଆଦର ସେ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ.

୨ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ; ଲେଉଟି ଆସିବା—2. Coming back,
୩ । ଲେଉଟାଇବା—3. Returning; giving back.
୪ । (ପୁଂ) ଲୋକଙ୍କ ନାମ—4. A name given to males.

[ଦ୍ର—ଏହିଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପରେ ଓ ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଯଥା—ଠାଆ ବାହୁଡ଼ା, ଅଣ ବାହୁଡ଼ା, ବର ବାହୁଡ଼ା, ବର-କନ୍ୟା ବାହୁଡ଼ା, ବାହୁଡ଼ା ବିଜୟ, ବାହୁଡ଼ା ଦଶମୀ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ; ଫେରି ଆସିଥିବା—Returned; come back.

ବାହୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ବାହୁଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Bāhurdē(rde)ibā The causative form of Bāhu-
ବାହୁଡ଼ାନ, **ବହୁରାନା, ଲୌଟାନା** rdibā)— ୧ । ଫେରାଇବା;
ଫେରାଇ ଆଣିବା—1. To cause to come back;
to bring back.

ମୁଁ ଯେବେ ନେବ ବାହୁଡ଼ାଇ
ପୁଣି ମାରିବ କଂସ ଯାଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । ଯାଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ବାଟରୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା—
2. To bring back a person who has gone.

ବାହୁଡ଼ା ଏକାଦଶୀ—ଦେ. ବି—ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ; ହରିଶୟନ
Bāhurdā ekādasī ଏକାଦଶୀ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଶୟନ ଯାତ୍ରା—
The 11th day of the bright fortnight of
'Āshārdha' in which Lord Bishnu is
supposed to sleep for four months.

ବାହୁଡ଼ା କଟକାଇ—ଦେ. ବି—ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରୁ
Bāhurdā kaṭakāi ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ—(ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ
ସମୟ)—A king's return march from the
battlefield.

ବାହୁଡ଼ା କରିବା—(ପ୍ରାଚୀନ, ମାଦଳାପାଞ୍ଜି), କ୍ରି—ଫେରିଯିବା—
Bāhurdā karibā To come or go back.

ବାହୁଡ଼ା ଦଶମୀ—ଦେ. ବି—ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ—The 10th day
Bāhurdā daśamī of the bright fortnight of
Āshārdha.

ବାହୁଡ଼ା ବର—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ବର ବିବାହ ପରଦିନ କନ୍ୟା ସହିତ
Bāhurdā bara କନ୍ୟା ଗୃହରୁ ନିଜ ଗୃହକୁ ଫେରି ଆସେ—
(ବାହୁଡ଼ା ବରକନ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) The bridegroom who
returns to his house accompanied with his
newly married bride on the next
day of marriage.

ବାହୁଡ଼ା ବିଜେ—ଦେ. ବି—୧ । ଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରା ଶେଷରେ
Bāhurdā bije ଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିରରୁ ବଡ଼ ଦେଉଳକୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର
(ବାହୁଡ଼ା ବିଜୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଫେରି ଆସିବା ଉତ୍ସବ—1. The
ଉଲଟାରଥ ceremony of the return journey of Lord
ଉଲଟାରଥ Jagannath in the car from the garden-
house back to the temple. ୨ । (ରାଜାଙ୍କ
ସମ୍ବନ୍ଧେ ବ୍ୟବହୃତ) କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଫେରି ଆସିବା—
2. Return journey; coming back from a
place (said of a Raja).

ବାହୁଡ଼ା ବିଜୟ ଯାତ୍ରା କଲେ ଅନନ୍ତରେ ।
ମଧୁସୂଦନ, ବାଳ ରାମାୟଣ

ବାହୁଡ଼ି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଲେଉଟି; ପୁଣି; ପୁନର୍ବାର—
Bāhurdi **ବହୁରି** Again.

ବାହୁଡ଼ି ବଳେ କରିଗଲେ
ଷୋଳ ସହସ୍ର ଏକ ବେଳେ—ଭୂତର. ପ୍ରେମସୁଧାମୃତ

ବି.—(ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) ହାକୁଟି—Eructation.

ବାହୁଡ଼ି ଦେବା—ପ୍ରାଦେ (ମେଦିନୀପୁର) କ୍ରି—ମଲା ଗାଈ ଗୋରୁଙ୍କୁ
Bāhurdi debā ନେଇ ଗୋରୁଙ୍କ ମସାଣୀ ପଡ଼ିଆରେ ପକାଇବା—
To throw away the carcass of dead cattle
in a field at the extremity of the village.

ବାହୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବ୍ୟାବୃତ୍ତ, ପ୍ରା. ବାବ୍ଭୁ)—୧ । ଫେରି
Bāhurdibā ଆସିବା; ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ ହେବା—1. To return;
ବାହୁଡ଼ା; ଫିରା **ବହୁରନା, ଲୌଟନା** to come back.

ଦଣ୍ଡକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣି ଅସ୍ତ ହେବା ଜାଣି ଜନ୍ମ ବାହୁଡ଼ିବା ବେଳେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ.

୨ । ନିଜର ଗତି ଫେରାଇବା—2. To turn back.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରେ ମୃତ ହେବା—
3. (figurative) To die in childhood.
(ଯଥା; ମୋର ୩ଟି ପିଲା ମଧ୍ୟରୁ ୨ଟି ବାହୁଡ଼ିଲେ; ସଉ ସାନ
ପିଲାଟି ଅଛି ।)

ବାହୁଡ଼ୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବାହୁଶାଳିନୀ)—ଦେବୀବିଶେଷ—
Bāhurdī [ବାହୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ର-ଅନ୍ୟରୂପ] Name of a Goddess.

ବାହୁତି—ଦେ. ବି.—ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ ବାହୁମତୀ)—୧ । ଦେବୀବିଶେଷ—
Bāhuti Name of a Goddess. ୨ । ବାହୁଟି ୨ (ଦେଖ)
2. Bāhuṭi 2 (See).

ବାହୁତ୍ରାଣ—ସଂ. ବି (ବାହୁ+ତ୍ରୈ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ)—୧ । ଅସ୍ତ୍ର-
Bāhutrāṇa ଘାତ ନିବାରଣାର୍ଥ ବାହୁର ଲୌହମୟ ବା ଚର୍ମମୟ
ଆବରଣ—1. An armour for the arm.
୨ । କବଚ—2. Armour.

ବାହୁଦନ୍ତକ—ସଂ. ବି (ବାହୁ+ଦନ୍ତ+କ; ଯାହାର ଦନ୍ତ ବାହୁ ପରି
Bāhudantaka ବିଶାଳ)—ଐରାବତ—
Indra's elephant.

ବାହୁଦନ୍ତୀ—ସଂ. ବି—୧ । ଇନ୍ଦ୍ର—1. Indra.
Bāhudantī ୨ । ବାହୁଦନ୍ତକ (ଦେଖ)
2 Bāhudantaka (See).

ବାହୁଦା—ସଂ. ବି—୧ । ନଦୀବିଶେଷ—
Bāhudā 1. Name of a river.
୨ । ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କ ପତ୍ନୀ (ହ୍ରଂ ଶ.)—
2. Name of the wife of King Parīkshita.
ବିଣ (ସ୍ତ୍ରୀ) (ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ)—ଯେ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ
ନିଜର ବାହୁ ଧରିବାକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଏ—(a woman)
Extending her arm to another to support it.

ବହର ନର୍ମଦା ଯେବେ ନର୍ମଦା—ବାହୁଦା ପ୍ରବନେ ବାହୁ ବାହୁଦା—
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାହୁନା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବର୍ଣ୍ଣନା)—୧ । ବାହୁନିବା; ପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବା
Bāhunā ପଦାର୍ଥକୁ ସ୍ମରଣ କରି ପାଟି କରି କାନ୍ଦିବା; ବିଳାପ କରିବା-
ଘାନା 1. To bewail a dear departed thing.
[ଦ୍ର—କୌଣସି କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ଝିଅମାନେ ଶାଶୁଘରକୁ
ଯିବା ପୂର୍ବେ ବାହୁନା ଶିଖନ୍ତି; ବାହୁନିବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଯୌତୁକ
ଆଖିଆଇ କାମାନ ମଧ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି । ବର୍ଷିୟସୀମାନେ କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ
ବାହୁନା ଶିଖାନ୍ତି ।]

୨ । ଦୋଷ ଦେଖାଇବା; ଖୁଣିବା; ଉଅରିବା—2. Pointing out one's faults; cavilling at a person.

ବାହୁନା ବାହୁନି—ଦେ. ବି—୧ । ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପର ଧରାଧରି ହୋଇ ବାହୁନି ବାହୁନି କରି କାନ୍ଦିବା—1. Mutual bewailing. ୨ । ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପରକୁ ଉଅରିବା—2. Mutual cavilling.
Bāhunā bāhuni **ପାନାପାନି**

ବାହୁନିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ)—୧ । ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କାନ୍ଦିବା; ଗୁଣ ସ୍ମରି ବଡ଼ଘାଟ କରି କାନ୍ଦିବା—1. To bewail. ୨ । ଉଗେଇବା; ଫରର ଦୋଷ ଦେଖାଇ କହିବା; ଖୁଣିବା—2 To cavil at.
Bāhunibā **ପାନା କରକେ ରାନା**

ବାହୁ ପାଶ—ସଂ. ବି (ରୂପକ; ବାହୁ+ପାଶ)—ବାହୁପାଶି (ଦେଖ)
Bāhu pāśa Bāhupāśi (See).

ବାହୁପାଶି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବାହୁପାଶ)-ପାଶରୂପେ କଳ୍ପିତ ଆଲିଙ୍ଗନକାରୀର ବାହୁ—The arms of an embracer compared to a noose.
Bāhupāśi (ବାହୁପାଶ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ବାହୁପାଶ ଦୃଢ଼େ ଜାନୁରେ ଯାକୁଥାଇ ବଳୀକ ଗଳେ ଛଳ ବାହୁପାଶି । ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।
ବାହୁ ପାଶ

ବାହୁପ୍ରଲ(ଲ)ମ୍ବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବାହୁ + ପ୍ରଲମ୍ବ) —ଆଜାନୁ-ଲମ୍ବିତବାହୁ—Having long hands.
Bāhupraḷa(la)mba [ବାହୁପ୍ରଲ(ଲ)ମ୍ବା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବାହୁପ୍ଲବନ—ସଂ. ବି (୩ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ହସ୍ତଦ୍ୱାରା ସନ୍ତରଣ କରିବା କ୍ରିୟା—The act of swimming with the help of the hands only.
Bāhuplabana
ବାହୁପ୍ଲବନରେ କେତେଦୂର ଯିବା ଅନୁଚିତ ନାହିଁ ଅର୍ଣ୍ଣବେ ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାହୁବନ୍ଦ(ନ୍ଦି)—ଦେ. ବି (ବର୍ଣ୍ଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ତେଣାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ସୁନା ବା ରୁପାର ବାଜୁବନ୍ଦ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A kind of silver or gold ornament worn on the arm.
Bāhubanda(ndi)

ବାହୁବଳ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାହୁ+ବଳ)—୧ । ମନୁଷ୍ୟର ବାହୁର କ୍ଷମତା; ଭୁଜବଳ—1. The force of one's arm; prowess. ୨ । ଶାରୀରିକ ଶକ୍ତି—2. Bodily strength. ୩ । ରାଜବଳ—3. The might of a powerful king or warrior. ୪ । ସୈନ୍ୟବଳ—4. Armed power.
Bāhubala

ବାହୁବାହବି—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ (ବାହୁ+ବାହୁ+ଇ)—୧ । ବାହୁ ଯୁଦ୍ଧ—1. Hand to hand fight. ୨ । ଭୁସ୍ତାଭୁସ୍ତି—2. Wrestling.
Bāhubāhabi

ବାହୁଭୂଷଣ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବାହୁ + ଭୂଷଣ)—ବାହୁର ଅଳଙ୍କାର-An ornament for the arm.
Bāhubhūshaṇa (ବାହୁଭୂଷା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବାହୁମୂଳ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାହୁ+ମୂଳ)—୧ । ବଗଲ; କାଖ-ସନ୍ଧି—1. Armpit. ୨ । ତେଣା—2. The root of the arm.
Bāhumūla

ବାହୁଯୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବି (୩ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାହୁ+ଯୁଦ୍ଧ)—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ମଲ୍ଲ-ଯୁଦ୍ଧ; ଭୁସ୍ତାଭୁସ୍ତି—Hand to hand fight; wrestling.
Bāhujuddha

ବାହୁଲ—ସଂ. ବି (ବହୁଳ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବହୁଳତା—Excess. ୨ । (ବହୁଳା=କୃତ୍ତିକାନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା +ଅ)—କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ—2. The month of 'Kārttika. ୩ । (ବହୁଳ=ଅଗ୍ନି+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ) ଅଗ୍ନି—3. Fire.
Bāhula
ବାହୁଳ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପସ୍ଥା ଜଳରେ – ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।
୪ । ବାହୁତ୍ରାଣ—4. A mail to protect the arms.

ବାହୁଲଗ୍ରୀବ—ସଂ. ବି (ବହୁଗ୍ରୀବ)—ମୟୂର (ହ. ଶ.)—Peacock.
Bāhulagrība

ବାହୁଲତା—ସଂ. ବି (ରୂପକ, ବାହୁ+ଲତା)—୧ । କୋମଳ ଲତାରୂପ ବାହୁ—1. Arms tender as a creeper; entwining arms. ୨ । ବାହୁପାଶି (ଦେଖ)
Bāhulatā Bāhupāśi (See).

ବାହୁଲେୟ—ସଂ. ବି (ବହୁଳ=କୃତ୍ତିକା ନକ୍ଷତ୍ର+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ)—ଷଡ଼ାନନ; କାର୍ତ୍ତିକେୟ—Kārttikeya.
Bāhuleya

ବାହୁଲ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବହୁଳ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ବହୁଳତା; ଅଧିକ୍ୟ; ଅତିଶୟ—1. Excess; multiplicity; abundance. ୨ । ଅତିଶୟୋକ୍ତି—2. Exaggeration.
Bāhulya

ବାହୁଲ୍ୟ ଭୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅତିଶୟୋକ୍ତିର ଆଶଙ୍କା—Fear of exaggeration.
Bahulya bhaya

ବାହୁଶୂର—ସଂ. ବି.—ପ୍ରକୃତରେ ବା କାର୍ଯ୍ୟତଃ ବୀର; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବାହୁଦ୍ୱାରା ନିଜର ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଏ—A person who shows his bravery by his arms (and not by words.)
Bāhuśūra (ବଚନଶୂର—ବିପରୀତ)

ବାହୁ ସହସ୍ର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ସହସ୍ରାର୍ଜୁନ; ବାଣାସୁର—Bāṇāsura.
Bāhu sahasra **ବାହୁ ହଜାର**

ବାହୁସ୍ଫୋଟ—ସଂ. ବି.—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବାହୁ+ସ୍ଫୋଟ)—ମଲ୍ଲ ବା ଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କର ବାହୁରେ କରତଳାଘାତ ଜନିତ ଶବ୍ଦ; ବାହୁଦ୍ୱୟକୁ ଗୁମ୍ଫଡ଼େଇବା—Striking of one arm with the other hollowed palm producing a loud sound.
Bāhu sphoṭa
ବାହୁବସ୍ଫୋଟ, ବାହ୍ୟସ୍ଫୋଟ, ବାହୁସ୍ଫୋଟକ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବାହେଲ୍(ଲି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ବାହାଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—Bāhāl (etc) (See).
Bāhel(li) (etc) [ବାହାଲ୍ (ଲ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବାହ୍ନି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଝାଉଁଳିମୁଠା; ଖଡ଼ିକା ମୁଠା—Broomstick.
Bāhni

ବାହ୍ମୁଣ(ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି—ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Bāhmuṇa (etc) Brāhmaṇa etc (See).
ବାମୁନ **ବାମ୍ହନ** (ବାହ୍ମୁଣୀ, ବାହ୍ମୁଣିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । (ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ବହନଯୋଗ୍ୟ;
Bāhya ବହନୀୟ—1 To be carried; bearable.
୨ । (ବହ୍ଭଃ+ଯ) ବହିସ୍ଥ—2. External.
୩ । ବହିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସ୍ଥିତ—3 Situated outside.
ବି—୧ । ଯାନ; ବାହନ—1. Conveyance.
୨ । ଭାରବାହୀ ପଶୁ—2. A beast of burden.
ଦେ. ବି—ବହିର୍ଦ୍ଦେଶ—Outskirts; exterior

[ଦ୍ର—ଏହି ବାହ୍ୟ ଶବ୍ଦର ବିଶେଷ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତରେ ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜତରଙ୍ଗିଣୀ ଆଦି ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଏ ।]

ବାହ୍ୟ ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି—ବାହାର ବସ୍ତୁର ଅନୁଭୂତି—The know-
Bāhya jñāna ledge or perception of external objects.

ବାହ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ.—ଆପଣାର ଚାରିପାଖେ ଥିବା ବସ୍ତୁ
Bāhya jñāna śūnya ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନରହିତ; ବେହୋସ୍—Unconcious of outside matters; completely insensible to what occurs. ୨ । ଆନ୍ତରିକ ଧ୍ୟାନଯୋଗୁଁ ବାହାରରେ ଚେତା ବୁଡ଼ିଥିବା—2. Quite absorbed in an introspective contemplation.

ବାହ୍ୟପଟ(ଟୀ)—ସଂ. ବି.—ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ବହିର୍ବରଣ ପରଦା (ହି. ଶ)—
Bāhyapaṭa(ṭī) Dropscene.

ବାହ୍ୟବସ୍ତୁ—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ବାହ୍ୟ+ବସ୍ତୁ)—ମନୁଷ୍ୟର ବାହାରେ
Bāhya bastu ବା ଚାରିଆଡ଼େ ଥିବା ପଦାର୍ଥସମୂହ—External things; environments; surroundings.

ବାହ୍ୟବିଦ୍ରଧି—ସଂ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ବ୍ରଣ ରୋଗ, ଯହିଁରେ ଶରୀରର
Bāhyabidradhi ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ଫୁଲା ଓ ପୀଡ଼ା ହୁଏ ଓ ରୋଗୀର ମୁହଁ ବାଟେ ବା ଗୁହ୍ୟ ଦ୍ୱାର ବାଟେ ପୂଜ ବାହାରେ—A kind of dangerous internal boil.

ବାହ୍ୟଭ୍ୟନ୍ତର—ସଂ. ବି—ପ୍ରାଣାୟାମ ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—
Bāhyabhyantara A kind of breath control.
ଦେ. ବି—ଦେହର ବହିର୍ଭାଗ ଓ ଅନ୍ତର୍ଭାଗ—The outside and inside of the body.

ବାହ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ସଂ—(ବହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍. ବାହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ.
Bāhyamāna ଅନ)—ନୀୟମାନ; ଯାହାକୁ ବହନ କରାଯାଉ (ବାହ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଛି—Being carried or borne.

ବାହ୍ୟ ରତି—ଦେ. ବି—ଆଲିଙ୍ଗନ; କୋଳ କରିବା—
Bāhya rati Embrace.

ବାହ୍ୟ ରତି ଏହିକ୍ଷଣି କରିବେ କୋଳ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବାହ୍ୟାଚରଣ—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ବାହ୍ୟ+ଆଚରଣ)—ଲୋକଙ୍କୁ
Bāhyācharaṇa ଦେଖାଇବାପାଇଁ କରାଯିବା ଆଚରଣ (ହି.ଶ).
Conduct intended for outward show.

ବାହ୍ୟାନ୍ତେ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ବହ୍ଭଃ+ଅନ୍ତର୍)—ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ—
Bāhyānte Externally and internally.

ବାହ୍ୟାନ୍ତରେ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରେ }

ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦ ଧାତୁ ସେତେ
ଦେହରେ ବସେ ଯା ବାହ୍ୟାନ୍ତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ବାହ୍ୟାୟାମ—ସଂ. ବି—ବାୟୁରୋଗ ବିଶେଷ, ଯହିଁରେ ପିଠିର ଶିରା
Bāhyāyāma ଓ ଅଣ୍ଟା ହୁଏ ଓ ଦେହ ପିଠି ଆଡ଼କୁ ଝୁଙ୍କେ; ଧନୁଷ୍ଟମ୍ଭ ରୋଗ—A kind of tetanus.

ବାହ୍ୟିକ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ବାହ୍ୟ; ବହିସ୍ଥ—
Bāhyika External.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଅର୍ବାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଓ ନବ୍ୟ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ଏହା ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ ଅଟେ । ଏହାର ଶୁଦ୍ଧ ଆକାର ବାହ୍ୟ; 'ବାହ୍ୟ' ବିଶେଷଣ ଶବ୍ଦରେ ସୁଣି'ଇକ' ବିଶେଷଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ ବ୍ୟାକରଣବିରୁଦ୍ଧ ।]

ବାହ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ବାହ୍ୟ+ଇନ୍ଦ୍ରିୟ) —ବାହାରର ପଞ୍ଚ
Bāhyendriya ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ—The external organs of sense.

[ଦ୍ର—ଚକ୍ଷୁ, କର୍ଣ୍ଣ, ନାସିକା, ଜିହ୍ୱା ଓ ତ୍ୱକ୍ ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟିକୁ ବାହ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟ କୁହାଯାଏ ।]

ବାଲ୍ଲି(ଲ୍ଲୀ)କ—ସଂ. ବି—(ବଲ୍ହ ଧାତୁ=ବୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଇକ)—
Bālhi(lhī)ka ୧ । ତାତାର୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଦେଶବିଶେଷ; ବଲ୍ଖ ପ୍ରଦେଶ; ବକ୍ଟ୍ରିଆ ଦେଶ—1 Balk; a country in Tartar. ୨ । ଗନ୍ଧର୍ବବିଶେଷ—2. Name of a heavenly chorister. ୩ । ବଲ୍କ ଦେଶୀୟ ଅଶ୍ୱ—3. A horse of the Balk country. ୪ । କୁଙ୍କୁମ—4. Saffron. ୫ । ହେଙ୍ଗୁ—5 Asafœtida.

ବି—ସଂ. ବି—(ବେ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+ସଞ୍ଜ୍ଞାର୍ଥେ. କର୍ତ୍ତୃ. ଇ) —
Bi ୧ । ଆକାଶ—1. The sky. ୨ । ସ୍ୱର୍ଗ—2. Heaven.
୩ । ପକ୍ଷୀ—Bird. ୪ । (+କର୍ମ. ଇ) ଚକ୍ଷୁ—4. Eye.

(ଉପସର୍ଗ)—(ଅନ୍ୟ ଧାତୁ ଓ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ)—
ଅବ୍ୟୟ—୧ । ସମ୍ୟକ୍ ବା ବିଶିଷ୍ଟ—1. Special, much, excellent.
(ଯଥା—ବିଜ୍ଞାନ; ବିଶୁଦ୍ଧ ।)
୨ । ବିପରୀତ; ବିରୁଦ୍ଧ—2. Adverse; opposed; opposite.
(ଯଥା—ବିପକ୍ଷ; ବିବାଦ; ବିଜାତି; ବିଜୟ ।)
୩ । ବିହୀନ; ବିରହିତ; ଶୂନ୍ୟ—3. Devoid of.
(ଯଥା—ବିଦ୍ରସ; ବିକର୍ଣ୍ଣ ।)
୪ । ବିକୃତ—4. Faded (in colour); transformed.
(ଯଥା—ବିବର୍ଣ୍ଣ ।)
୫ । ଅଭାବ—5. Want; absence.
(ଯଥା—ବିକଳ; ବିଷମ ।)

୬ । ବହୁ; ନାନା—6. Many; various.
(ଯଥା—ବିବିଧ, ବିଗ୍ରହ ।)
୭ । ପରସ୍ପର—7. Mutual.
(ଯଥା—ବିବାହ ।)
୮ । ନିଶ୍ଚିତ—8. Certain.
(ଯଥା—ବିଦ୍ୱେଷ; ବିବୃତି ।)
୯ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—9. Completely.
(ଯଥା—ବିଗ୍ରହ; ବିଖ୍ୟାତ; ବିଚିତ୍ର ।)
୧୦ । ବିଗତ— 10. Parted with; past.
(ଯଥା—ବିଭୁଷ୍ଣ ।)
୧୧ । ବିଭିନ୍ନ—11. Separated; different.
(ଯଥା—ବିଦେଶ ।)
୧୨ । ନିଷିଦ୍ଧ—12. Forbidden.
(ଯଥା ବିକର୍ମ ।)

ବି ମୀ ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅପି)—୧ । ଅପି; ସୁଦ୍ଧା; ମଧ୍ୟ—1. Even.
(ଯଥା—କର୍ମକୁ ଏହା ବି ଘଟିଲା ।)
୨ । ଅପିଚ; ଅଧିକନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ—2. Also.
ତୁମେ ବି ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଯିବ—ମଧୁସୂଦନ. ଉତ୍ତରଗମନପର୍ବ ।
୩ । ଏବଂ—3. And.
(ଯଥା—ସେଠାକୁ ମୁଁ ଯିବି, ତୁମେ ବି ଯିବ ।)
(କ୍ରିୟାର ବିଧ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟୟ) (ସଂ. ସ୍ୟାମି)—ଭବିଷ୍ୟତ୍‌କାଳ ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷ ଏକବଚନରେ କ୍ରିୟାରେ ଲାଗିବା ଅଙ୍ଗ—
An inflection added to a verb in future tense, first person, singular number.
(ଯଥା—ଜାଇବି, ଯିବି ଇତ୍ୟାଦି ।)
(ସାଙ୍କେତିକ)—ବିଶେଷ୍ୟର ସାଙ୍କେତିକ—
An abbreviation for the word Biśeshya or noun.
[ଦ୍ର—ଭାଷାକୋଷରେ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନାଇବା ପାଇଁ ଏହି ସାଙ୍କେତିକ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି ।]

ବି ବୀ ଦେ. (ଇଂ.) (ସାଙ୍କେତିକ)—ଏହି 'ବି' ଅକ୍ଷର ଇଂରାଜି ବାଚେଲର୍ ବା ଅବିବାହିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାଙ୍କେତିକ—
B; an abbreviation for Bachelor in the English language.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରବେଶିକା (ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁଲେସନ୍) ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଥମ (ଫାର୍ଷ୍ଟ) ପରୀକ୍ଷା ପାଶ୍ କରିବା ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଶ କରନ୍ତି ବା ପ୍ରାଜୁଏଟ୍ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଇଂରାଜିରେ ବାଚେଲର୍ ବା ସଂକ୍ଷେପରେ 'ବି' (B) ଉପାଧି ଦିଆଯାଏ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଯେଉଁ ବିଭାଗରେ ଛାତ୍ର ପଢ଼ି ପାଶ କରେ, ବି. (B) ଅକ୍ଷର ସଙ୍ଗେ ସେହି ବିଭାଗର ସାଙ୍କେତିକ ଅକ୍ଷର ଯୋଗ କରାଯାଏ । ଯଥା—ବି.ଇ. (B. E.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଙ୍ଗ୍ (କାରିଗରୀ ବିଭାଗ) । ବି. ଏ. (B. A.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ଆର୍ଟସ୍ (ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା) । ବି. ଇଡ. (B. Ed.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ଏଡୁକେସନ୍ (ଶିକ୍ଷା) । ବି. ଏସ୍‌ସି. (B. Sc.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ସାଏନ୍ସ୍ (ବିଜ୍ଞାନ) । ବି. ଏଲ. (B. L.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ଲ (ଆଇନ୍) । ବି. ଏମ୍. (B. M.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ମେଡିସିନ୍ ବା ବାଚେଲର୍ ଇନ ମିଉଜିକ (ଚିକିତ୍ସା ବା ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟା); (ସାଧାରଣତଃ ଏହା M. B. ଲେଖାଯାଏ) । ବି. ଡି. (B. D.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ଡିଭିନିଟି (ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର) । ବି. ଏସ. (B. S.) ବାଚେଲର୍ ଇନ୍ ସର୍ଜରି (ଅସ୍ତ୍ର ଚିକିତ୍ସା) ।]

ବି (ଧାତୁ)—ସଂ—ଗମନ କରିବା; ଗତି କରିବା—
Bi (root) To go; to move.

ବିଆଁ—ଦେ. ବି—୧ । ମୁନ୍ଦୁରା ବା ଦେଁସ ବୁଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବାଣି-
Biañ ଦଉଡ଼ିକୁ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଘରାଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ—
1. The long pole graduated to regulate the strings while weaving a mat.
ବମଶିରା ୨ । କଟିଠାରୁ ବେକମୁଣ୍ଡା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିବା ଅସ୍ଥି; ବେଏଁ
ରୀଢ଼କୀ ହଡ଼ୀ ଶିରା ହାଡ଼—2. Backbone.
ବିଆଁ ମାଉସିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେବେ ଗାଏ
ନରକେ ଗେଇ ଜନ୍ମ ଯାଏ ପଡ଼ିଥାଏ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

ବିଅନ୍ତ(ନ୍ତି)କ ମଣିଷ—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୋଖତା ସ୍ତ୍ରୀ;ପ୍ରସୂତା; ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା
Biantanti)ka manisha ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ-
ବିୟନ୍ତ ପ୍ରସୂତୀ A woman who has recently given birth to a child.
[ବିଅଁ(ଅଁ)ତ(ନ୍ତି)କ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଅର୍—ଦେ (ଇଂ.)—ଏକପ୍ରକାର ବିଲାତି ମଦ; ଯବଧାନରୁ
Biar **ବିୟାର ବୀର** ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଦିରା—Beer.
(ବିଅର ସବ୍ଦ, ବୀର ସବ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଅର୍ଥ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ୟର୍ଥ)—ବ୍ୟର୍ଥ; ବୃଥା; ପଣ୍ଡ—Fruitless;
Biartha **ବୀର୍ଥ ବୟର୍ଥ** vain; unnecessary.
ଯେ ତୁମେ ଯେତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ
ବିଅର୍ଥ ସବୁ ଜାଣ ଭଲେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
କ୍ରି. ବିଣ— ବିଅର୍ଥେ (ଦେଖ)—Biarthe (See)

ବିଅର୍ଥେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ୟର୍ଥ)—ବୃଥା—
Biarthe **ବୃଥାୟ ନାହକ** In vain.
ବିଅର୍ଥେ ଧନ ବଞ୍ଚାଉଅଛ ମୋ ଧନ—ଜଗନ୍ନାଥ, ଉତ୍ତାଳଭାଗବତ୍ ବ ଗୀତ ।

ବିଆ(ୟା)—ଗ୍ରା. ବି. (ଅଶ୍ଳୀଳ) (ସଂ. ପାୟୁ=ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର; ସଂ. ବା
Biā(yā) ଧାତୁ=ଗର୍ଭ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ଉତ୍ତେଜନା କରିବା; ବମ୍ବା
ଗୁଦ ଗୁର ସଂ. ବୀଜାଧାର; ବୀଜଜନନ=ବିଆଣ)—ସ୍ତ୍ରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ—
Female generative organ, vagina.

ବିଆଁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବା ଧାତୁ=ଗର୍ଭ ଗ୍ରହଣ କରିବା; ବି+ଜନ୍ ଧାତୁ)—
Biāñ **ବିୟାନ ବିଆନା** ବେଇବା; ପ୍ରସବ କରିବା; ବିୟାଣ—
Act of giving birth; confinement; being delivered of a child.

ବିଆଁତକ—୧ । ପ୍ରାଦେ. (ପୁଂ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କୌଣସି ସନ୍ତାନର ଜନ୍ମକର୍ତ୍ତ୍ରୀ
Biāñtaka **ବିୟନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ; ଜନୟିତ୍ରୀ**—1. A woman who has given birth to a particular child.
ବିଆଇ ହୁଇ
୨ । ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଉଡ଼ିଷାଭାଷା) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ରାଜାନ୍ତଃପୁରର ଯେଉଁ ଦାସୀ ରାଜାଙ୍କ ଔରସରେ ଗର୍ଭବତୀ ବା ସନ୍ତାନବତୀ

ହୁଏ—2. The maid servant in the harem of a Rājā who is his mistress and becomes a mother.

୩ । ଅଳ୍ପ ଦିନ ହେଲା ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ; ପୋଖତା ସ୍ତ୍ରୀ—3. A woman who has been recently delivered of a child.

ବିଆଇବା—ଗ୍ରା. (ଇତର) କ୍ରି. (ସଂ. ବା ଧାତୁ=ଗର୍ଭଧାରଣ କରିବା; Biāibā ବିମ୍ବା ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦରୁ ଗଠିତ ନାମ ବିୟାନ **बियाना** ଧାତୁ)—ବେଇବା (ଦେଖ)—Beibā (See) [ବିଏଇବା, ବ୍ୟାଇବା, ବିଆଇ ପକା(ଦେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଆଜ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବ୍ୟାଜ)—

Biāja ୧ । ବ୍ୟାଜ; ଛଳ; କପଟ—1. Excuse.

ବେୟାଜ **बियाज** ୨ । ଋଣ ଲାଗିବା ଟଙ୍କାର ସୁଧ—2. Interest on money invested on loan.

ହୁଡ଼ ନ ଖାଅନ୍ତି ପିଅନ୍ତି, ପଠାଣ ନ ଖାଅନ୍ତି ବିଆଜ—ଡ଼ଗ ।

[ଦ୍ର—ମୁସଲମାନଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଟଙ୍କା ସୁଦରେ ଖଟାଇବା ନିଷିଦ୍ଧ ।]

ବିଆଜ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମହାଜନ ଟଙ୍କାର ସୁଧଲୁ ଭୋଗ କରିବା ବା

Biāja khāibā ଗ୍ରହଣ କରିବା—To take or enjoy the

ବେୟାଜ ଖାଓୟା interest on money lent.

बियाज खाना

ବିଆଜ ଖୋର୍—ଦେ. ବି—ଯେ ବେଶି ସୁଧ ନିଏ—

Biāja khor ଶୁଦ ଖୋର **सुद खोर** Usurer.

(ବିଆଜ ଖୋରୀ—କର୍ମବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟରୂପ)

ବିଆଣ—ଗ୍ରା. (ଇତର) ବି. (ସଂ ବା ଧାତୁ=ଗର୍ଭ ଗ୍ରହଣ କରିବା; Biāṇa ବିମ୍ବା ସଂ. ବିଜନନ)—

ବିୟାନ ୧ । ଜନନ କ୍ରିୟା; ବେଇବା; ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରିବା—

बियाना 1. Giving birth; act of delivery of a child.

ବିଆଣ ଦଶ ଦିନ ନ ଯିବାର ଗାଈ
ନାରୀ, ମେଷୀ, ଚର୍ମ୍ମଷ୍ଟ, ମୃଗୀ, ଗଗୀ ଏହି
ବୁଦ୍ଧିମାନ ଅବେଷ୍ଟ ଅଟନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ
ପିଇଲେ ଦୋଷ ନଷ୍ଟେ ହୁଏ ନରବର । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହ୍ରଂ ମହାଭାରତ, ଶାନ୍ତି ।

୨ । ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି—2 Offspring.

(ଯଥା—ତାର ଘରୁଣ୍ଡ ବିଆଣ ପର ଫଉଦ ମାଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ।)

ବିଆଣ ଦୁଆର—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିଜନନ ଦ୍ୱାର) —

Biāṇa duāra ପ୍ରସବ ଦ୍ୱାର; ଯୋନି ମୁଖ—The vaginal

ପିସାବ ଦ୍ୱାର **पेसाब मार्ग** (ବିଆଣ ମୁହଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) orifice.

ବିଆଣୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ବିଜନନଶୀଳା)—ପ୍ରସବକାରିଣୀ—

Biāṇī Bringing forth children.

(ବିଆଣିଆଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ

ବିୟାନୀ ହୁଏ । ଯଥା—ବରଷ ବିଆଣୀ, ଏକ ବିଆଣୀ ଇତ୍ୟାଦି ।]

बियानी

ବିଆଳି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବ୍ରୀହି ଧାନ୍ୟ=ଆଶୁ ଧାନ୍ୟ)—

Biāli ଆଶୁ ଧାନ୍ୟ; ଶୀଘ୍ର ଫଳିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଧାନ—

ଆଉସ ଧାନ The Aus paddy; the early paddy;

साठी, आउस autumn paddy.

[ଦ୍ର—ଏହା ବୁଣା ହେବାର ଛଅ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ପାକେ । ଏ ଧାନ ବର୍ଷା ଦିନରେ ବୁଣା ହୋଇ ଶରତ୍‌କାଳ ପୂର୍ବରୁ ପାକେ । ଏ ଧାନ ନିକୃଷ୍ଟ ଓ ଚିପ ଜମିରେ ହୁଏ, ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଯଥା—

୧. (ଲଘୁ) ଷାଠିଆ, ଦୁଧସରା, କଳାସ୍ୱର, ନିଆଳି, ଦାଢ଼ୁଆ ।

୨. ବଡ଼) ବଙ୍କି, ଇଙ୍ଗି, ମାଧ୍ୱଆ, ନାରଦା, ପାବଣ୍ଡିଆ, ଗୋବରା, ବାଲବନକ, କଦା, କଣାରୁଆ, ଚମ୍ପା, ଗୁଡ଼ିଲ, ଜୀରେଇ, ଶିଆଳ ।]

ବି. ଇ—ବୈଦେ. (ଇଂ) (ସାଙ୍କେତିକ)—ବି ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ—

Bi. i See notes under 'Bi'.

ବି ଇ **बी इ** ଇଞ୍ଜିନିଅରଙ୍ଗ ପାଶ କରିଥିବା ଉପାଧି—B. E.

ବିଇଞ୍ଚି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଚର୍ଚ୍ଚିକା)—ଦେହରେ ଫଳିବା ଏକ

Bi-iñchi ପ୍ରକାର କୁଣ୍ଡିଆ—Running scab; exima;

ପାମା **बेर्राचि, खर्रा** eczema.

ବି-ଇନ—ଦେ. ବି. (ବି=ପକ୍ଷୀ+ଇନ=ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ସ.ବୀଜ)—

Bi-īna ପକ୍ଷିରାଜ; ଗରୁଡ଼—Garurda; the King of birds.

ବିନସ୍ୱ ଲସ୍ୱ ଉହଁ ନସ୍ୱନ ବୁଜ ବେଦ ଗମ ଜାଣି ବିଇନ ଯେ ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେଷ୍ଣିଶବଳାସ ।

ବିଉଗ(ଗୁ)ଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବ୍ୟୁଗ୍ଲ))—

Biuga(gu)l ୧ । ଭୁରି ବାଦ୍ୟ—1. Bugle.

ବିଉଗଲ **बिगुल** ୨ । ରଣଭେରୀ—2. War trumpet.

(ବିଉଗ୍ଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଉଗ୍ଲ(ଗ୍ଲା)ର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଭୁରି ବାଦକ—Bugler.

Biugla(glā)r ବିଉଗ୍ଲାର **बिगुलार**

ବିଉଚି—ପ୍ରାଦେ. (ବିସ୍ତର) ବି. (ଭୁଲ. ହ. ବ୍ୟାଂଚ)—

Biuchi ବିଇଞ୍ଚି (ଦେଖ)—Bi-iñchi (See)

(ବେଉଚ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଉତ—ଦେ. ବିଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ; ଗମ୍ଭୀର (ଶବ୍ଦ)—

Biuta Very loud (sound).

ଦେ. ବି—ଅତି ଉଚ୍ଚସ୍ୱର—Very loud sound.

ବି. ଏ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—୧ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସମ୍ମତ ଉପାଧି

Bi. e ବିଶେଷ—1. Bachelor in Arts; B. A; a title

बि. ए. conferred on graduates by the university.

ବି. ଏ. ୨ । ବି. ଏ. ପାଶ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. A graduate.

ବିଏଁ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂ. ବ୍ୟାମ)—

Bieñ ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ଏକ ବେଁ ମାପ; ଦୁଇ ହାତକୁ ବିସ୍ତୃତ କଲେ

ବେଅଁ, ବେଁଅ ଏକ ହାତର ଅଗଠାରୁ ଅନ୍ୟ ହାତର ଅଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

बम ଦୈର୍ଘ୍ୟ—A length of one Beñ or about 6 feet; fathom.

ବି. ଏନ୍. ଆର୍.—ବୈଦେ. ବି. (ଇ. ସାଙ୍କେତିକ; ଏ ବାକ୍ୟରେ ଥିବା Bi. en. ār. ୩ଟି ଶବ୍ଦର ଆଦ୍ୟ ଇଂରାଜି ଅକ୍ଷର ତ୍ରୟ)—ବେଙ୍ଗଲ ବି. ଏନ. ଆର ନାଗପୁର ରେଲ୍ୱେ—B. N. R; abbreviation for Bengal Nagpur Railway.

ବିଂଝାଲ୍—ପ୍ରା ଦେ. ବି.—(ସମ୍ବଲପୁର)—ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ— Bimjhāl (ବିଁଝାଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) An aboriginal tribe.

ବିଂଶ—ସଂ. ବିଣ.—କୋଡ଼ିଏ ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ; ଗଣନାରେ କୋଡ଼ିଏ ସ୍ଥାନୀୟ— Bimśa Twentieth.
(ବିଂଶତିତମ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଂଶା; ବିଂଶତିତମା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବି.—କୋଡ଼ିଏ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ— One twentieth part (Apte).

ବିଂଶକ—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ.—(ବିଂଶତି + ଅବୟବାର୍ଥେ. କ)—ବିଂଶତି Bimśaka (ବିଂଶତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂଖ୍ୟା; ୨୦—Twenty.

ବିଂଶତି—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟା ବାଚକ)—୨୦ ସଂଖ୍ୟା; କୋଡ଼ିଏ— Bimśati Twenty.

ବିଂଶତିକରଜ—ସଂ. ବି.—(ବିଂଶତିକର=ରାବଣ + ଜନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ Bimśatikaraja ଅ)—ବିଂଶତିକର ବା ରାବଣର ପୁତ୍ର; ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ Indrajit; the son of Rāvaṇa (who had twenty hands.)

ବୋଲଇ ଶ୍ରବଣେ ସଗା ବିନଶ୍ୟତ ଯେ ବିଂଶତି
କରଜ ହେବ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କରେ । ଭାଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିଂଶତି ତମ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଂଶତି + ପୂରଣାର୍ଥେ ତମ)—ବିଂଶତି Bimśati tama ସଂଖ୍ୟାର ପୂରଣ—Twentieth.

ବିଂଶତିପ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ବିଂଶତି+ପା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—କୋଡ଼ିଏଟି Bimśatipa ଗ୍ରାମର ଅଧିପତି ବା ଜମିଦାର—The lord of (ବିଂଶତିଶ; ବିଂଶତୀଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) twenty villages.

ବିଂଶତି ପାଣି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଂଶପାଣି)—(୨୦ ହସ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ) ରାବଣ Bimśati pāṇi Rāvaṇa.

ବିଂଶପାଣି
ବିଂଶବାହୁ
ବିଂଶକର
ବିଂଶ ବାହୁ
ବିଂଶ ଭୁଜ
} ସମ୍ବୁଦ୍ଧିରୂପ

ଜନଥ ହୋଇ ଗଲ ସେ ବିଂଶତି ପାଣି
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାସୁରତ ବନ ।

(ବିଂଶତିବାହୁ, ବିଂଶତି ଭୁଜ, ବିଂଶତି କର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ—ସଂ. ବି.—୧୯୦୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଠାରୁ ୨୦୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ Bimśa śatābdi ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୦୦ ବର୍ଷ କାଳର ସମାହାର— The twentieth century

ବିଂଶାକ୍ଷ—ସଂ. ବି.—ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଂଶତି + ଅକ୍ଷି; ସମାସରେ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ Bimśāksha ଶବ୍ଦର ତି ଲୋପ) କୋଡ଼ିଏ ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ; (ବିଂଶ ନୟନ; ବିଂଶ ନେତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ରାବଣ—Rāvaṇa.

ବୋଲେ କେହ୍ନ ବିଂଶାକ୍ଷ ଅଣ୍ଟ ଧର ଗୋ
ଭାଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।

ବିଂଶୋତ୍ତର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି) ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟାର ଶେଷରେ ୨୦ Bimśottara ଥାଏ—(a number) Ending with 20.

ବିଂଶୋତ୍ତର ଶତ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ—(ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ବହୁବ୍ରୀହି— Bimśottara sata ବିଂଶ+ଉତ୍ତର; କର୍ମଧା—ବିଂଶୋତ୍ତର+ଶତ) ଏକଶତ କୋଡ଼ିଏ; ୧୨୦ଶହେ—One hundred and twenty.

ବିଂଶୋତ୍ତରୀ—ସଂ. ବି.—(ବିଂଶୋତ୍ତର + ଈ)—ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ Bimśottarī ଗଣନାକ୍ରମେ ମନୁଷ୍ୟର ଆୟୁ ୧୨୦ ବର୍ଷ ଗଣନା କରି ଥିବା ରୀତି—An astrological scale in which a man's life is calculated to consist of 120 years.

[ଦ୍ର—ଏହି ୧୨୦ ବର୍ଷରେ ନବଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଦଶା ନିମ୍ନଲିଖିତ ରୂପେ ଯଥାକ୍ରମେ ଗଣା ଯାଏ—ରବି ଦଶା—୬ ବର୍ଷ, ଚନ୍ଦ୍ର ୧୦, ମଙ୍ଗଳ—୭, ରାହୁ—୧୮; ବୃହସ୍ପତି—୧୬; ଶନି—୧୯, ବୁଧ—୧୭; କେତୁ—୭; ଶୁକ୍ର—୨୦ ବର୍ଷ ।]

ବିକଙ୍କଟ(ତ)—ସଂ. ବି.—(ବି+କମ୍କ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Bikaṅkaṭa(ta) ଅଟ; ଅତ)—ବଇଚ (ଦେଖ)— (ବିକଣ୍ଟକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Baiñcha (See)

ବିକଚ—ସଂ. ବିଣ.—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+କଚ=ବନ୍ଧନ Bikacha ଯାହାର) ବିକଶିତ;ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ (ଫୁଲ)—1. Full blown; (ବିକଚା—ସ୍ତ୍ରୀ) opened (flower). ୨ । (ବି=ବିଗତ+ କଚ=କେଶ ଯାହାର)—ଟାଙ୍ଗରା;—2. Bald-headed. ୩ । କେଶହୀନ—3. Destitute of hair. ୪ । ପ୍ରକାଶିତ; ପ୍ରକଟିତ— 4. Manifested; distinctly apparent (Apte). ୫ । ବିସ୍ତାରିତ; ଇତସ୍ତତଃ କ୍ଷିପ୍ତ; ବିକ୍ଷିପ୍ତ— 5. Scattered over; spreadabout (Apte)

ବି—୧ । କେଶ ଗ୍ରହଣ;ଅନ୍ୟର ଚୁଟି ବଳପୂର୍ବକ ଧରିବା— 1. Holding a person by the hair. ୨ । କେତୁଗ୍ରହ—2. Ketu (planet); the descending node. ୩ । ଧ୍ୱଜ; ପତାକା—3. Banner. ୪ । କ୍ଷପଣକ; ବୌଦ୍ଧ ଯତି—4. A Buddhist mendicant. ୫ । ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—5. The name of a demon.

ବିକଚ୍ଛ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ(ବହୁବ୍ରୀହି;ବି=ନାହିଁ+କଚ୍ଛ=କଛ ଯାହାର)— Bikachchha ୧ । ଯେ କଛ ମାରି ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନଥାଏ; କଚ୍ଛ (ବିକଚ୍ଛା – ସ୍ତ୍ରୀ) ହୀନ—1. Wearing the loin-cloth without tucking down one end thereof along the privities.
୨ । ଯେଉଁ ନଦୀର ଦୁଇ କୂଳରେ କାଦୁଅ ଜମି ନ ଥାଏ (ହ. ଶ)—2. (a river) Having no mud bank on both the shores.

ବିକଟ— ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିପୁଳ, ବିକୃତ+କଟ=ଅବସ୍ଥା, Bikaṭa ଅବସ୍ଥା ଯାହାର)—୧ । ଅତି ବୃହତ୍—1. Gigantic. (ବିକଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତି ଭୟଙ୍କର—2. Frightful; very fierce; horrible. ୩ । ଅତି କଦର୍ଯ୍ୟ; କୁତ୍ସିତ—

3. Hideous; ugly. ୪ । ପ୍ରଶସ୍ତ; ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ— 4. Wide; spacious; broad (Apte) ୫ । ଗର୍ବିତ; ଦୃପ୍ତ—5. Proud; haughty (Apte). ୬ । ଦନ୍ତୁର; ଦାନ୍ତୁର—6. Having large or prominent teeth (Apte). ୭ । ସୁନ୍ଦର—7. Beautiful (Apte). ୮ । ଭ୍ରୂକୁଟୀଯୁକ୍ତ (ମୁଖ)—8. Frowning (face) (Apte). ୯ । ବିକୃତ—9. Changed in appearance (Apte).

ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରଣ; ବଥ—1. Boil; tumour (Apte). ୨ । ବିସ୍ଫୋଟକ (ପ୍ରକୃତିବାତ)—2. Blister; eruption.

ବିକଟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବଜ୍ରବାରାହୀ; ଦେବୀବିଶେଷ—
Bikaṭā Name of a Goddess.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିକଟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bikaṭa.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବିକଟ)—ବିକଟ—Fierce.

ବିକଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବିକଟାୟିତ)—
Bikaṭā(ṭe)ibā ୧ । (ମୁହଁକୁ) ବ୍ୟାଦାନ କରି ଭୟଙ୍କର କରିବା- [ବିକଟା(ଟେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] 1. To yawn hideously;
ବିକଟାନ to gape horribly.
ବିକଟାନା ୨ । ଭ୍ରୂକୁଟୀ କରିବା—2. To frown.

ବିକଟାକାର—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିକଟ+ଆକାର)—କରାଳ ଆକୃତି—
Bikaṭākāra Horrid appearance.
(ବିକଟାକୃତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଭୟଙ୍କର ଆକୃତି-ବିଶିଷ୍ଟ—Of frightful appearance; hideous.

ବିକଟାନନ—ସଂ. ବି—୧ । (କର୍ମଧା, ବିକଟ+ଆନନ) କୁତ୍ସିତ ବା
Bikaṭānana ଭୟଙ୍କର ମୁଖ—Horrible or hideous face. ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର—Name of a son of Dhṛutarāshṭra.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯାହା ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ଭୟଙ୍କର—Having
(ବିକଟାନନା—ସ୍ତ୍ରୀ) a horrid face.

ବିକଟାୟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବିକଟାୟ ନାମ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ବିକଟ
Bikaṭāyita ବା ଭୟଙ୍କର କରାଯାଇଥିବା—Made horrible

ବିକଟାଳ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବିକଟ; ବିକରାଳ)—୧ । ବିକରାଳ
Bikaṭāla (ଦେଖ)—1. Bikarāla (See) ୨ । (ଫା. [ବିକ(ବ)ଟାଳଅ—ଅନ୍ୟରୂପ] ବେକରାର) —ବ୍ୟାକୁଳ—
ବିଟକେଲ **ବିକରାର** Agitated; troubled.

ବିକତ୍ଥନ(ନା)—ସଂ. ବି. (ବି=ବିପରୀତ+କତ୍ଥ ଧାତୁ=ପ୍ରଶଂସା
Bikatthana(nā) କରିବା+ଭାବ. ଅନ;+ଆ)—୧ । ଆତ୍ମ ପ୍ରଶଂସା; ଆତ୍ମଶ୍ଳାଘା—1. Self praise; bragging.
୨ । ବୃଥା ସ୍ତୁତି—2. Vain glory; flattery.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ସ୍ତ୍ରୀ)—(+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) ଆତ୍ମଶ୍ଳାଘାକାରୀ—
3. Arrogant; vain glorious.

ବିକନ୍ଦି—ଦେ. ବି (ସଂ.ଦ୍ୱିସନ୍ଧି)-ଦୁଇ ଘରର ବା କାନ୍ଥର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ
Bikandi ସ୍ଥାନ; ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନ—Narrow space or covert
ବିସନ୍ଧି **विसन्धि** lane between two houses or walls; secret hiding place.

[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ କନ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସହଚରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଯଥା—କନ୍ଦ ବିକନ୍ଦ; ଭୁଲ. ସନ୍ଧ ବିସନ୍ଧ ।]

ବିକମ୍ପ—ସଂ. ବି. (ବି=ଅତ୍ୟନ୍ତ+କମ୍ପ)—ବେପଥୁ; ଅତିଶୟ କମ୍ପନ;
Bikampa ବିଚଳିତ ପରି ଥରିବା—Violent trembling.
(ବିକମ୍ପନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିକମ୍ପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+କମ୍ପିତ)—୧ । ଅତିଶୟ କମ୍ପୁଥିବା—
Bikampita 1. Trembling or shaking violently.
୨ । ଅତିଶୟ ବିଚଳିତ—2 Rudely shaken; perturbed.

ବିକରାଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବି=ଅତ୍ୟନ୍ତ+କରାଳ=ଭୟଙ୍କର)—ଅତି
Bikarāla (ବିକରାଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭୟାନକ—Hideous; horrid.

ବିକରୁଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବି=ନାହିଁ+କରୁଣା ଯାହାର)—
Bikaruṇa ନିଷ୍କରୁଣ; ନିଷ୍ଠୁର; ନିର୍ଦ୍ଦୟ—
(ବିକରୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Cruel; pitiless; unkind.

ବିକର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି, ବି=ବିରହିତ+କର୍ଣ୍ଣ ଯାହାର)—
Bikarṇṇa ୧ । କର୍ଣ୍ଣବିରହିତ—1. Earless; destitute of the ears. ୨ । ଶ୍ରବଣଶକ୍ତିରହିତ; କାଲ—2. Deaf.

ବି—୧ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଏକ ଭାଇ—1. Name of one of the brothers of Durjyodhana. ୨ । ରାଜା କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର (ମହା. ଶ.)—2. Name of a son of King Karṇṇa. ୩ । ଏକପ୍ରକାର ବାଣ (ମହା. ଶ.)—3. A kind of arrow.

ବିକର୍ଣ୍ଣ(ଣ୍ଣି)କ—ସଂ. ବିଣ. (ବି=ନାହିଁ+କର୍ଣ୍ଣିକା=କେଶର+କ)—
Bikarṇṇa(rṇṇi)ka କେଶର ବିହୀନ (ପୁଷ୍ପ)—(a flower) Having no filaments.

ସଂ. ବି—୧ । ଏକପ୍ରକାର ଗ୍ରନ୍ଥିପର୍ଣ୍ଣୀ (ହ. ଶ.)—1. A kind of herb ୨ । ଶିବଙ୍କ ଗଣବିଶେଷ—2. A class of Śiba's attendants.

ବିକର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବହୁଧା+କୃତ୍ ଧାତୁ=କାଟିବ
Bikarttana +କର୍ମ. ଅନ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ; ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ; ବିବସ୍ୱାନ୍—
A name of the sun.

ପାଇଲେଣି ଏବେ ଦେବ ବିକର୍ତ୍ତନ
କଳେର ଶିରରେ ସ୍ପର୍ଶ ସିଂହାସନ—ସ୍ୱାଧୀନତା ଲେଖା ।

[ବ୍ର-ଏ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ କଟା ହୋଇଥିଲେ । ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁର ବିଶ୍ୱକର୍ମା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ତେଜକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟିବା ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟପତ୍ନୀ ସଂଜ୍ଞା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ତେଜ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ସମର୍ଥା ହୋଇଥିଲେ ।]

୨ । ଅର୍କବୃକ୍ଷ—2. The plant Swallowort; Calotropis Gigantea. ୩ । (ବି+କୃତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)-ଯେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟେ; ଛେଦକ—

Cutter; chopper; one who chops up a thing.

ଦେ. ବି—ଛିନ୍ନ; ଅପସାରିତ —Separated; cut asunder; removed.

ବିକର୍ତ୍ତନଜ—ସଂ. ବି. (ବିକର୍ତ୍ତନ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ସୂର୍ଯ୍ୟସୁତ)—
Bikarttanaja ସୁଗ୍ରୀବ—Sugriba, the king of monkeys (said to be a son of the Sun-god).

ବିକର୍ତ୍ତନଜା—ସଂ. ବି—ସୂର୍ଯ୍ୟତନୟା; ଯମୁନା—The Jamunā river,
Bikarttanajā the daughter of he Sun-god.

ବିକର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି. (ବି=ସମ୍ୟକ୍, ବିଶିଷ୍ଟ+କର୍ତ୍ତା=ପ୍ରଭୁ)—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର
Bikarttā (ସହସ୍ରନାମୋକ୍ତ) ଏକ ନାମ—A name of Bishnu.

ବିକର୍ମ—ସଂ. ବି.—(ବି=ମନ୍ଦ, ନିଷିଦ୍ଧ+କର୍ମନ୍)—ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ—
Bikarma Forbidden act.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଦୁରାଚାରୀ—Of bad conduct.

ଦେ. ବି.—କର୍ମ ଦୋଷ; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—Ill luck.

ବିକର୍ମରୁ ମୋର ହେଉ ବିଚ୍ଛେଦ। ଏମନ୍ତ ଭାବିବ ଅଛୁ ଉଚ୍ଚ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ।

ବିକର୍ମ କୃତ୍—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ—(ବିକର୍ମ+କୃ. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Bikarma krut ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମକାରୀ—Doing forbidden
(ବିକର୍ମସ୍ଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) acts.

ବିକର୍ଷ—ସଂ ବି—(ବି+କୃଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—ବାଣ; ଶର (ହ୍ର.ଶ.)-
Bikarsha Arrow.

ବିକର୍ଷଣ—ସଂ. ବି.—(ବି=ବିପରୀତ+କର୍ଷଣ=ଟାଣିବା)—୧ ।
Bikarshaṇa ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଟାଣିବା—1. Pulling a-
(ଆକର୍ଷଣ—ବିପରୀତ) sunder. ଆକର୍ଷଣର ବିପରୀତ—

2. Counter-attraction ୨ । (ବି=ଅତ୍ୟନ୍ତ+
କର୍ଷଣ)—ଆକର୍ଷଣ—

3. Attraction; pulling.

ବିକଳ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+କଳ=କଳା ଯାହାର)—
Bikala ୧ । କଳାହୀନ—1. Out of order;
(ବିକଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) deranged; devoid of component
[ବିକଳତା(ତ୍ୱ)—ବି] parts.

୨ । ଅଲକ୍ଷଣା; ଶ୍ରୀହୀନ—2. Shorn of beauty or grace. ୩ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Incomplete. ୪ । ହ୍ରାସ-ପ୍ରାପ୍ତ; ଖଣ୍ଡିତ—4. Diminished; mutilated; maimed. ୫ । ଅପ୍ରଭାବ; ଅବଶ—5. Worn out; benumbed; paralysed; impotent.

୬ । ଅସମର୍ଥ—6. Incapable; unfit.

୭ । ଅସ୍ୱାଭାବିକ—7. Unnatural; irregular.

୮ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଗ୍ରସ୍ତ; ଆର୍ତ୍ତ; ପ୍ରପୀଡ଼ିତ—
8. Oppressed; tortured.

୯ । ବ୍ୟାକୁଳ; ଅସ୍ଥିର—9. Agitated; troubled, perturbed.

୧୦ । ବିହ୍ୱଳ; ଦୈନ୍ୟଦଶାଗ୍ରସ୍ତ; କାତର—
10. Reduced to a pitiful condition; confounded; overwhelmed.

୧୧ । କରୁଣ; କରୁଣାର ଉଦ୍ରେକକାରୀ—
11. Pitiable; exciting pity.

ଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେକରାର; ସଂ. ବ୍ୟାକୁଳ)—
ବିକୁଳି ୧ । ଚଞ୍ଚଳ; ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ—1. Agonised; miserable.
ବିକଳ ୨ । ପରର ଦୁଃଖରେ କାତର—2. Full of pity.

ବି—୧ । ପରର ଦୁଃଖରେ କାତରତା—
1. Pity; compassion; commiseration.

୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା; କାତର ଅବସ୍ଥା—2. Pitiable condition; misery; sad plight.

୩ । କାତର କ୍ରନ୍ଦନ; ଶୋକ—3. Bewailing; piteous lamentation.

ସବୁଙ୍କୁ ଏବାଦେଲେ ଗାଇ
ଦେଖିବା ବିକଳ ନ ଥାଇ । ରୂପଚନ୍ଦ, ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।

୪ । ଜ୍ୱାଳା—4. Agony.

୫ । ବ୍ୟାକୁଳତା—5. Restlessness.

ବସ୍ତ୍ରା କାତର ବଶ ଜଳେ
ପଶିଲେ ତୃଷାର ବିକଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୬ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—6. A name given to males.

ବିକଳ ଧ୍ୱନି—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ୟାକୁଳ ଶବ୍ଦ—1. Pitiable sound;
Bikala dhwani piteous wail.
(ବିକଳ ନାଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ବି+କଳ ଧ୍ୱନି)—
ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ଧ୍ୱନି—2. Sweet carol or cooing of birds.

(୧+୨) ବିକଳ ଧ୍ୱନିରେ ଖେଳ ସୁମନ ଭ୍ରମରେ ମେଳ ବିଶରଥ ଏମନ୍ତ କଥିତ ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିକଳପ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି—(ସଂ. ବିକଳ୍ପ)—କଳ୍ପନା—
Bikalapa Imagination.

ବିକଳପ ଫଳ ଅଙ୍କୁର ଭଜେ ବିଚ୍ଛେ କ୍ରମରେ—
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିକଳ ମନ—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା)—ଚିନ୍ତାରେ ଅସ୍ଥିର ମନ—
Bikala mana Mind restless through anxiety.

ଅଳସ ଧନ ବିକଳ ମନ—ଭଗ ।

ବିକଳ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ପରର ଆର୍ତ୍ତନାଦ ବା ଦୈନ୍ୟଦଶା ଦେଖି
Bikala lāgibā ତାହା ପ୍ରତି କରୁଣାଗ୍ରସ୍ତ ହେବା; ହୃଦୟ
ଦୁଃଖହେଉଥା ଭରିଲା—Feeling of pity for another in
ବିକଳତା ହୋନା misery; commiseration with another.

ବିକଳ ସହି ନ ପାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପରର ଆର୍ତ୍ତାବସ୍ଥା ଦେଖି ହୃଦୟ
Bikala sahi napāribā ଭରିଲା—Not to be able
ବିକଳ ସହିତେ ନାପାରା to bear the sight of another's
ବିକଳତା ନହୀ ସହନା misery.

ବିକଳ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା—
Bikala hebā 1. Te be in a pitiable condition.

ବିକଳ ହୋଇ ଆକୁଳି ବିକୁଳି ହଓୟା ୨ । ଦୁଃଖରେ ଛଟପଟ ହେବା; ଦୁଃଖରେ ଅସ୍ଥିର ହେବା—2. To be restless in agony. ୩ । ଅତି କାତର ହୋଇ କାନ୍ଦିବା—3. To bewail; to lament pitiably.

ବିକଳା—ସ. ବିଣ—(ବିକଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଋତୁସ୍ରାବରହିତା ସ୍ତ୍ରୀ; ଋତୁହୀନା ସ୍ତ୍ରୀ—A woman whose menses have ceased.

Bikalā

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଆର୍ତ୍ତ; ଆତୁର—1. Afflicted; agonised. ୨ । ଦୈନ୍ୟଦଶାଗ୍ରସ୍ତ—2. Arrived at a pitiable condition; reduced to a miserable plight. ୩ । ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଥିବା—3. Bewailing. ୪ । କ୍ଷୁଧା ହାହୁତାସ, ହାଭାତେ ଜ୍ୱାଳାରେ ବା ଖାଦ୍ୟାଭାବରେ ଅସ୍ଥିର—4. Oppressed with hunger; restless on account of the pangs of hunger or for want of food. ୫ । (ଗୁଣାର୍ଥକ) କ୍ଷୁଧା ଜ୍ୱାଳାରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଯେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରେ—5. Making pitiable wails on account of hunger ୬ । ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଅତି ଅସ୍ଥିର ଓ ବାବଦୁକ—6. Restless and loud for want.

ହାହୁତୀ

ସ. ବି—ଏକ କଳାର ଷାଠିଏ ଅଂଶରୁ ଏକ—One sixtieth part of a Kalā

ବିକଳା(ଳେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସ. ବିକଳାୟିତ)—ଦୁଃଖାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରିବା—To bewail; to lament in agony.

Bikalā(le)ibā

ବିକଳାଙ୍ଗ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିକଳ=ହ୍ରାସପ୍ରାପ୍ତ ବା ଅବଶ ହୋଇଅଛି ଅଙ୍ଗ ଯାହାର)—୧ । ଯାହାର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ନାହିଁ; ହୀନାଙ୍ଗ; କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗହୀନ—1. Maimed; mutilated; deformed; crippled. ୨ । ଯାହାର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଅବଶ ହୋଇଅଛି—2. With any limb out of order or paralysed.

Bikalāṅga (ବିକଳାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

[ଦ୍ର—କୋଳିଅ, ଖେଞ୍ଜା, କେଖ୍ରା, ଲୁଳା, କଣା ଓ ଅନ୍ଧ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।]

ବିକଳିଅ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିକଳା (ଦେଖ)

Bikaliā — Bikalā (See).

ବିକଳି, ବିକଳେଇ } ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ — ଚେଷ୍ଟ ବିକଳିଅ ମାରିଗାଏ ଦିଠି ବିକଳିଅ ଲେକେ ଶୁଏ । ଦୁଗ ।

ହାହୁତାସ, ହାଭାତେ

ହାହୁତୀ

ବିକଳିତ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସ. ବିକଳ; ବ୍ୟାକୁଳ)—ବିକଳ ହୋଇ—Bikalita Afflictedly; being too much embarassed

(ବିକଳିତେ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିକଳିତେ ପୁରୁଷ ଭାବେ—ଉଷ୍ଟ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିଣ—୧ । କଳ୍ପନାତୀତ—1. Beyond imagination. ୨ । ବିକଳ; ବ୍ୟାକୁଳ—2. Afflicted; distressed.

(୧+୨) ବିକଳିତ ଉଷ୍ଣିଷ, ବିକଳିତ ହେଲେ ନିଜ—ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିକଳେନ୍ଦ୍ରିୟ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିକଳ ହୋଇଅଛି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯାହାର)—ଯାହାର କୌଣସି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅବଶ ହୋଇଅଛି—1. With any organ paralysed or out of order.

Bikalendriya (ବିକଳେନ୍ଦ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଯଥା—କଣା, କାଲ, ଖଞ୍ଜା ।)

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଶକ୍ତିରହିତ—2. Impotent; paralysed. ୩ । ବିକଳାଙ୍ଗ—3. Destitute of any particular limb; maimed. ୪ । ଅବସନ୍ନ; କ୍ଷୁଧା ବା ଶୋକ ଆଦି ଯୋଗୁଁ ଯାହାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଶକ୍ତି ଅବଶ ହୋଇଅଛି; ହାତ ଗୋଡ଼ ଚଳି ନ ଥିବା—4. Paralysed through hunger or grief.

ବିକଳ୍ପ—ସଂ. ବି. (ବି=ବିପରୀତ; ବିଉପ+କଳ୍ପ=କଳ୍ପନା, ବିଧି)—୧ । ପରିବର୍ତ୍ତ କଳ୍ପନା ବା ଅନୁମାନ—1. Guess; fancy; imagination. ୨ । ବିପରୀତ କଳ୍ପନା—2. Contrary conception or idea. ୩ । ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ କଳ୍ପନା—3. Optional conception. ୪ । ନାନାପ୍ରକାର କଳ୍ପନା—4. Various conceptions. ୫ । ସନ୍ଦେହ—5. Doubt. ୬ । ଭ୍ରମ, ଭ୍ରାନ୍ତି—6. Mistake; delusion. ୭ । (ବ୍ୟାକରଣ) କୌଣସି ପଦର ଦ୍ୱୈଧରୂପ ବା ଅନ୍ୟବିଧରୂପ; ବିଭାଷା—7. (grammar) Optional or alternative form; option ୮ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—8. A figure in Rhetoric in which words having two senses are used, out of which the person addressed to will understand one sense or the other if he is so inclined.

Bikalpa

[ଦ୍ର—ବାସ୍ତବିକ ବିରୁଦ୍ଧ ପଦାର୍ଥ ଦ୍ୱୟର ତୁଲ୍ୟବଳ କଳ୍ପନା-ଦ୍ୱାରା ଏକ କ୍ରିୟାର ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରଦର୍ଶନର ନାମ ବିକଳ୍ପାଲଙ୍କାର, ଯଥା—

ବାରୁ ନାଳଶିଳଦାନ ଯୋଗ୍ୟ ଯୋଷାରୁ
ବିଦ୍ରୁମ ଦାନ ନିକର ଅଲଙ୍ଗନରୁ—ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିକଳ୍ପତା—ଦେ. ବି—(ସ. ବିକଳ୍ପ) ସନ୍ଦେହ—Doubt.

Bikalpatā

ବିକଳ୍ପତା ଉପଜିଲା ସ୍ତ୍ରୀଦେ
ବଡ଼ ଗରୁଏ ହୋଇଥିଲା ପୂର୍ବେ । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।

ବିକଳ୍ପରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—(ବ୍ୟାକରଣ)—ଅନ୍ୟରୂପରେ; ଦ୍ୱୈଧ ଭାବରେ; ଅପରନ୍ତୁ—In the alternative; optionally.

Bikalpare

(ବିକଳ୍ପେ-ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିକଳ୍ପିତ—ସ.ବି (ବିକଳ୍ପ+ଇତ) ୧ । ବିକଳ୍ପବିଶିଷ୍ଟ—1. Fanciful; optional; alternative. ୨ । ବିପରୀତଭାବରେ କଳ୍ପିତ—2. Conceived adversely. ୩ । ବିଭାବିତ—3. Conceived; invented. ୪ । ସନ୍ଦିଗ୍ଧ—4. Doubtful.

Bikalpita

ବିକଶ(ଷ,ସ)ନ—ସଂ. ବି (ବି=ଅତ୍ୟନ୍ତ+କଶ୍. ଧାତୁ=ଗତି
Bikaśa(sha,sa)na ପାଇବା+ଭାବ. ଅନ)—ବିକାଶ—
Expansion; evolution

ବିକଶା(ଶେ)ଇବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ସଂ. ବି+କଶ ଧାତୁ) ୧ ।
Bikaśā(śe)ibā ବିକଶିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—1. The
ବିକଶାନ causative form of Bikaśibā). ୧ । ଦେଖା-
ବିକସାନା ଇବା; ବିକଶିତ କରାଇବା; ବିକାଶିତ କରିବା—1. To cause to expand or become manifest; to exhibit.
୨ । (ଫୁଲ) ଫୁଟାଇବା—To cause to bloom.

ବିକଶି(ଶି,ସି)ତ—ସଂ.ବିଣ (ବି+କଶ୍. ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶିତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ
Bikaśi(shi,si)ta ତ)—୧ । ବିକାଶପ୍ରାପ୍ତ—1. Expanded.
୨ । ଉଦ୍ଭିନ୍ନ—2. Unfolded. ୩ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—
3. Full blown; bloomed. ୪ । ବ୍ୟକ୍ତ—
4. Manifest; exhibited.

ବିକଶିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବି+କଶ ଧାତୁ)—୧ । ବିକଶିତ ହେବା—
Bikaśibā ବିକସା **ବିକସନା** I. To be manifest.
୨ । (ଫୁଲ) ଫୁଟିବା—2. (flower) To bloom.
ଶରସ୍ପର୍ଶ ବିକଶଇ ବିଶ୍ୱପ୍ରାଣ ଉମେ । ମଧୁସୂଦନ,ବସନ୍ତ ଗାଥା ।
୩ । ବିସ୍ତୃତ ହେବା—3. To be expanded.

ବିକସା(ଶା)—ସଂ. ବି—୧ । ମଞ୍ଜିଷ୍ଠା (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—1. The Indian
Bikasā(śā) madder plant. ୨ । ମାଂସ ରୋହିଣୀ (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)-
2. Redwood tree.

ବିକସ୍ୱ(ଶ୍ୱ,ଷ୍ୱ)ର—ସଂ. ବିଣ [ବି+କଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ବର (ଶୀଳାର୍ଥେ)]—
Bikaswa(śwa, shwa)ra ବିକାଶଶୀଳ; ପ୍ରକାଶଶୀଳ;
(ବିକସ୍ୱରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Having a tendency to expand.

ବିକା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିକ୍ରୟ; ପ୍ରା. ବିକ୍କଅ)—
Bikā ୧ । ବିକ୍ରୟ; ବିକିବା—1. Sale; selling.
ବେଚା, ବିକା
ବେଚନା, ବିକ୍ରୀ ୨ । ଚାଉଳ ବିକିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ମାଣ ବା ଯାଡ଼—
2. A measure for selling rice.
ବି ଓ ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—
ବିକାନ ୧ । (ସଂ. ବିକ୍ରେତା) ବିକ୍ରେତା -1. Selling; seller;
ବେଚନେବାଲା vender.
ଗାଇ ବିକା ଗୃଷ୍ଠୀ ନାସ୍ତିକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ
ଯେ ଦେବ ଗାଇ ଯିବ ସେ ବଡ଼ ନର୍କକୁ—କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସତ୍ର ।
ବିକା ୨ । ବିକ୍ରୀତ—2. Sold.
୩ । ଶରଣାଗତ; ଆଶ୍ରିତ; ଚିରାନୁଗତ—
3. Over-bound or obliged to a person.
ତୁମ୍ଭ ବିନୁ ଗତି ନାହିଁ ଏ ଜଗତେ
ବିକା ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ପଦରେ—ରଘୁନାଥ, ଯଯାତି ।
ବିକା ୪ । (ସଂ. ବିକ୍ରେୟ) (ବଳଦଙ୍କୁ ଗାଳି) ଅକର୍ମଣ୍ୟ
ବିକାଉଁ ଅତଏବ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ (ବଳଦ)—
ବିକେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ 4. (a bullock) Unfit for work and
ବିକା } thus deserving to be sold away.

ବିକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ବି+କ୍ରି ଧାତୁ ଣିଚ; ବିକିବା କ୍ରିୟାର
Bikā(ke)ibā ଣିଜନ୍ତରୂପ—The causative form of
ବିକାନ **ବିକସାନା** Bikibā.)—
୧ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରୟ କରାଇବା—
1. To cause a person to sell.
୨ । ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା—
2. To oblige or force a person to sell.
(ଯଥା—ଶନିସପ୍ତା ଦଶା ମତେ ଘର ବିକାଇ ଦାଣ୍ଡରେ ଘର ମଗାଇଲା ।)
୩ । ମୂଲ୍ୟ ବିନିମୟରେ ବିକ୍ରି ହେବା—3. To be sold (at a price); to go off at a price.
କହୁ ଜାଣିଲେ ବିକିଲା ମୃଗା ବିକାଏ
କହୁ ନ ଜାଣିଲେ ମାଗୁର ମାଛ ସଡ଼ିଥାଏ—ଚଗ ।
୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଲାଭଜନକ ହେବା; ପୋଷାଇବା—
4. (figurative) To be profitable; to be a paying concern; to pay; (e. g. this will not pay).
(ଯଥା—ଆମର ପୁରୁଣା କାଳିଆ ପାଠ ଆଜ କାଲି ବଜାରରେ ବିକେଇବ ନାହିଁ ।)
୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଲୋକଙ୍କଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହେବା; ଲୋକ-ସମାଜରେ ସମ୍ମାନିତ ବା ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଗୃହୀତ ହେବା—
5. (figurative) To be sought after; to be respected.
ନ ବିକାଏ ଦେହ ସଂସାରେ, ବିକାଏ ଅବସ୍ଥା ଚିନ୍ତା କେବଳ—
ରଘୁନାଥ, ଯଯାତି ।

ବିକା କିଣା—ଦେ. ବି. (ବିପରୀତାର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—୧ । ବିକା ଓ
Bikā kiṇā କିଣା; କ୍ରୟବିକ୍ରୟ—1. Sale and purchase.
ବିକିକିନି, ବେଚାକେନା ୨ । ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର କ୍ରୟବିକ୍ରୟ—
ବିକ୍ରୀ ଖରୀଦ 2. Transactions of sale and purchase of commodities; selling and buying of merchandise.
କାହିଁ ଲୋକ ଚଢ଼ିଲ ବିକା କିଣା ଚଢ଼ିଲ—ମଧୁସୂଦନ, ନଳୀପ୍ରତ ।

ବିକାନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିକାନ୍ତ)—ଯାହାର କାନ୍ତ ନାହିଁ—One
Bikānta who has no husband or has lost her husband.
ଉତ୍ତରୁ ଅଇଲ ଶୀତ ବିକାନ୍ତ କୁମାରୀ
କାନ୍ତ ଥିଲ କାମିନୀଙ୍କି ଦୂରୁ ଅଟେରେ – ପ୍ରାଚୀ ଉତ୍ସବସମ୍ପତ୍ତି ।

ବିକା ବିକି—ଦେ. ବି. (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—୧ । ବିକ୍ରୟାଦି କର୍ମମାନ—
Bikā biki 1. The acts of sale etc.
ବେଚାବେଚି ୨ । ଅନେକ ବସ୍ତୁର ବିକ୍ରୟ—
ବେଚାବେଚି 2. Sale of many things.

ବିକା ଭଙ୍ଗା—ଦେ. ବି. (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ବିକିବା କର୍ମ—
Bikā bhangā The act of selling things.
(ବିକା ଭଙ୍ଗା କରିବା—କ୍ରିୟାରୂପ)
× × × ପାଞ୍ଚଶ ମାଣ ମଧ୍ୟରୁ ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଗୃହଶ ମାଣ
ବିକା ଭଙ୍ଗା ସରଜଣି—ଫକୀରମୋହନ, ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠା ।

ବିକାଜିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ବିକିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟ ରୂପ)—୧ । ବିକ୍ରୀତ
Bikājiba ବେଚା ହେବା ବିକିବା ହେବା—1. To be sold.
(ବିକା ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଲୋକଙ୍କଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହେବା—
2. To be sought after by people.

ବିକାର—ସଂ. ବିଣ. (ବି+କୃ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ.)—୧ । ବିକୃତି;
Bikāra ପ୍ରକୃତିର ବା ସ୍ୱଭାବର ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ—1. Change
(ବିକୃତ—ବିଣ) of nature; deviation from the natural
state. ୨ । ଆକାରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ଅନ୍ୟଥାଭାବ;
ଅବସ୍ଥାନ୍ତର—2. Change of form; modification; transformation.
୩ । ମସ୍ତିଷ୍କ ବିଗଡ଼ିବା—3. Derangement of brain.
୪ । ବ୍ୟାଧି; ରୋଗ; ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ—4. Disease.
୫ । ସ୍ଖଳନ; ଉପସ୍ଥିତ ବସ୍ତୁର ନାଶ ବା ଅବନତି—
5. Destruction or deterioration of an existing thing. ୬ । ବ୍ୟାଧିର ଭୟାନକ ପରିଣାମ—
6. Fatal condition of a disease; crisis of an illness. ୭ । ଜ୍ୱରର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ହେତୁ ମସ୍ତିଷ୍କର ବିକୃତି ଓ ପ୍ରଳାପ ଅବସ୍ଥା; ଜ୍ୱର ବିକାର; ସନ୍ନିପାତ—
7. Fit of delirium attending high fever. ୮ । ମନର ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ—8. Change of mind or purpose (Apte). ୯ । ମନୋଭାବର ପ୍ରାବଲ୍ୟ—9. Emotion; feeling (Apte). ୧୦ । ବ୍ୟାକୁଳତା—10. Agitation; excitement (Apte). ୧୧ । ମୁଖର ବ୍ୟାଦାନ ବା ସଙ୍କୋଚନଜନିତ ବିକୃତତା—11. Contortion of the features or face (Apte). ୧୨ । କ୍ଷତ—12. Wound (Apte). ୧୩ । ଦୋଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
13. Defect.

ବିକାର ଦେ. ବି—୧ । ଉପଦଂଶ ରୋଗ—1. Syphilis.
୨ । ମନରେ ଘୃଣାଭାବ—2. Sense of hate; feeling of revulsion or aversion.
୩ । ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅରୁଚି—3. Aversion to food. ୪ । ବମନେଚ୍ଛା—4. Tendency to vomit.

ବିକାର ଗ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ (ଅସ୍ୱା ତତ୍)—ବିକାର ଦ୍ୱାରା ଜର୍ଜରିତ—
Bikāra grasta Affected with or suffering from
(ବିକାରଗ୍ରସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 'Bikāra.

ବିକାରିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବିକାରୀ)—୧ । ବିକାର ଗ୍ରସ୍ତ—
Bikāriā 1. Overtaken with Bikāra.
(ବିକାରିଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଯେ ଘୃଣା କରେ—2. Hating
ବିକାରୀ ୩ । ଘୃଣାଜନକ; ଯାହା ଘୃଣାର ଉଦ୍ରେକ କରାଏ—
ବିକାରି 3. Hateful; repulsive.
୪ । ଅରୁଚିକର—4. Distasteful; causing aversion.

ବିକାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବିକାର+ଇତ)—ବିକାର ପ୍ରାପ୍ତ—
Bikārita Transformed; changed.

ସେ ପୁଣି ବାଟେ ବିକାରିତ
ଦେଇ ତାହାର ଚକ୍ଷୁ ଜାତ । ଉତ୍କଳାଥ· ଭାଗବତ ।

ବିକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିକାର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bikārī ୧ । ବିକାର ଯୁକ୍ତ—1. Having undergone
(ବିକାରିଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) change. ୨ । ମନୋବିକାରଯୁକ୍ତ—
2. Having revulsion of feeling

ବିକାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଭୟଙ୍କର ଭାବରେ—
Bikāre 1. Fiercely; terribly.
ବିକାରେ ୨ । ବିକୃତ ରୂପ ଧାରଣ କରି—2. Assuming a terrible form. (ଉଦାହରଣ—ବିକାରେ ହୁଙ୍କାରେ କରି ଗ୍ରବଣ ଉଚ୍ଛେକ ମାରି ଉଲେ ଗ୍ରମ ଦେଇ ଜଙ୍ଘ ଫୁଟାଇ ଦେଲା । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବିକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ବିକୃତିର ଯୋଗ୍ୟ
Bikārjya Capable of being transformed.

ବିକାଳ—ସଂ. ବି. (ବି=ବିପରୀତ ବା ଅଶୁଭ+କାଳ)—୧ । ଉତ୍ତର
Bikāla ଓଳି; ଅପରାହ୍ଣ (ଭୁଲ. ବି. ବିକାଲ)—1. After-
(ବିକାଳକ—ଅନ୍ୟରୂପ) noon; the latter half of the day. ୨ । ଅସମୟ; ବେକାଳ—2. Unfavourable time. ୩ । ଅଶୁଭକାଳ; ଦୈବ ପିତ୍ରାଦି କର୍ମର ବିରୁଦ୍ଧ-କାଳ 3. Inauspicious time. ୪ । ସାୟଂକାଳ (ହି. ଶ)—4. Evening. ୫ । ଅଳ୍ପକାଳ; ବିଳମ୍ବ (ହି. ଶ)—5. Delay. ୬ । ମହାଦେବଙ୍କ ଅନୁଚରବିଶେଷ—
5. Name of an attendant of Śiba. [ଦ୍ର—କାଳ ଓ ବିକାଳ ଏହି ଦୁଇ ଜଣ ଶିବଙ୍କର ଦୂତ ବୋଲି ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।] ୭ । ଯମଦୂତବିଶେଷ—
6. Name of an attendant of the God of death.

ବିକାଳି—ଦେ. ବି—୧ । ବିକ୍ରେତା—1. Seller; dealer; vend-
Bikāli or. ୨ । (ସଂ. ବିକାଳ=ଅକାଳ) ଅସମୟ; ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ
ବିକ୍ରେତା ସମୟ; ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ—2. Improper time.
ବିଁଚନେ ବାଳା (ଯଥା—ସେ ଅମ ଘରେ ଅସି ଗ୍ରାହ ବିକାଳ ପହଞ୍ଚ
ଅସମୟ (ବିକାଳିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗଲେ ।)

ବିକାଳିକା—ସଂ. ବି. (ବିକାଳ+କ+ଆ)—୧ । ଜଳ ଘଡ଼ି (ହି.ଶ)—
Bikālikā 1. Water clock; water-glass. ୨ । ଘଡ଼ିଆଳ
କୁମ୍ଭୀରର ଥୋମଣି ଉପରେ ଥିବା କଟ୍ଟ (ହି. ଶ)—
2. A cup-like formation on the snout of a gavial.

ବିକାଶ(ସ)—ସଂ. ବି. (ବି+କାଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶ ପାଇବା+ଘଞ୍.ଅ) —
Bikāsa(sa) ୧ । ପ୍ରକାଶ—1. Manifestation. ୨ ।
[ବିକାଶ(ସ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବିସ୍ତାର—2. Expansion. ୩ । କ୍ରମ-
ପ୍ରକାଶ; କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଫୁଟିବା—3. Evolution. ୪ ।
ପ୍ରକଟନ—4. Promulgation. ୫ । ଉଲ୍ଲାସ—5.
Joy; publication. ୬ । ଆକାଶ—6. Sky. ୭ ।
ବକ୍ର ଗତି—7. Circuitous motion; uneven

steps; tottering motion. ୮ । ଗୋପନ—8. Concealment. ୯ । ନିର୍ଜନ—9. Solitude.

ବିକାଶି(ସି)ବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. ବି+କାଶ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବିକଶିବା; ପ୍ରକାଶିତ ହେବା; ପ୍ରକାଶ୍ୟମାନ ହେବା—
Bikāśi(śi)bā
ବିକଶା 1. To be manifested to view. ୨ । **ପ୍ରକଟିତ ହେବା; ବିଖ୍ୟାତ ହେବା—**2. To be published.
ବିକାଶା ୩ । **ବିକଶାଇବା; ପ୍ରକାଶିତ କରିବା; ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା—**
ବିକାସନା 3 To exhibit; to show. (ଉଦାହରଣ—ତାହାକୁ ନାଶ କଲେ ବିକାଶିବ ଯଶ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଜ. ମହାଭାରତ. ବନ) ୪ । **ବିସ୍ତାରିତ କରିବା—**4. To spread. ୫ । **ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେବା—**5. To bloom; (said of a flower). ୬ । **ପ୍ରକାଶ କରିବା; କହିବା—**6, To disclose; to speak out. (ଉଦାହରଣ—ବିକାଶ ତୁମ୍ଭେ କେ ତୁମ ଏ ବନ ଦେଶରେ—ଉଚ୍ଚ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବିକାଶୀ(ସୀ)—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବିକାଶ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ ।
Bikāśi(śī)
ବିକାଶଶୀଳ—1. Expanding. ୨ । **ପ୍ରକାଶ-**
[ବିକାଶି(ସି)ନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] **ମାନ—**2. Manifest. ୩ । **ପ୍ରକାଶକାରୀ—**3. Manifesting. ୪ । **ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ; ହର୍ଷଯୁକ୍ତ—**4. Delighted. ୫ । **ବିସ୍ତାରକାରୀ—**5. Spreading.

ବିକି କିଣି—ଦେ. ଅ. (ସହଚର ଶବ୍ଦ) (ବିକିବା ଓ କିଣିବା କ୍ରିୟାର
Biki kiṇi
ଅସମାପିକା ଆକାର ଦ୍ୱୟ)—ବିକା କିଣା କରି;
ବେଚେ କେନେ ବିକ୍ରୟ କରି ଓ କ୍ରୟ କରି—By selling and purchasing.
बिक्री खरीद करके

ବିକିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ)—ମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନ୍ୟକୁ
Bikibā
କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଦେବା; ବିକ୍ରୟ କରିବା—To sell; to vend. (ଉଦାହରଣ—ଯେ ଧନ ଅର୍ଥେ ବିକେ ପ୍ରାଣ ତାହାର କାହିଁ ପରିତ୍ରାଣ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ) (ଯଥା—
ବେଚନା
[ବିକା(କେ)ଇବା—ଣିଜନ୍ତ) ନାମ ବିକିବା, ଜାତି ବିକିବା, ଦୁଦୟ (କିଣିବା—ବିପରୀତ) ବିକିବା, ପ୍ରାଣ ବିକିବା, କନ୍ୟା ବିକିବା—ଇତ୍ୟାଦି ।)

ବିକିବା କିଣିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ବିପରୀତାର୍ଥକ କ୍ରିୟାଦ୍ୱୟ)—୧ । ବିକ୍ରୟ
Bikibā kiṇibā
କରିବା ଓ କ୍ରୟ କରିବା—1. To sell and purchase. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) **ଅଧୀନରେ**
ବେଚନା ଖରିଦ୍‌ନା
ରଖିବା—2. (figurative) To make a person one's own.
(ଉ.—ବିକେ ବିଶେ ଯେ ଯାହାକୁ ସ୍ନେହେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଶ୍ୱନାଥ. ଚକ୍ଷୁ ବ ଗୀତ ।)

ବିକିବା ଭାଙ୍ଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ଅନେକ ପଦାର୍ଥ
Bikibā bhāṅgibā
ବିକ୍ରୟ କରିବା—To sell away many things.
[ଉ.—ପୂର୍ବପୁରୁଷର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଶାଳ
ବିକି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବ କେତେ କାଳ । ଗୁଣାକର. ଦରବାର ।]
[ଦ୍ର—ସୁନା ରୁପାର ଅଳଙ୍କାର ଅଦଳ ଭାଙ୍ଗି ଅଉଟାଇ ବିକ୍ରୟ କରିବା ଭାବକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ସହଚର ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ।]

ବିକିର—ସ. ବି.— (ବି+କୄ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bikira
୧ । ପକ୍ଷୀ—1. Bird. ୨ । (+କର୍ମ. ଅ)—**କୁଶ—**2. A sacred grass; Poa Synosuroides. ୩ । **ପୂଜା ବା ଶ୍ରାଦ୍ଧ କାଳରେ ବିଘ୍ନ ନିବାରଣାର୍ଥେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ତଣ୍ଡୁଳାଦି—**3. Grains of rice scattered about at the place of a śrāddha. ୪ । (+ଭାବ. ଅ) **ବିକିରଣ—**4. Scattering about; diffusion. ୫ । **ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପିଣ୍ଡଦାନ—**5. Funeral cakes offered to the soul of a burnt person. ୬ । **କୂଅ (ହି. ଶ)—**6. Well.

ବିକିର ଜଳ—ସ. ବି—ନଦୀତୀରସ୍ଥ ବାଲୁକାମୟ ଭୂମିରେ କୂପ ବା ଗର୍ତ୍ତ
Bikira jala
ଖନନ କଲେ ସେ କୂପରୁ ଯେଉଁ ଜଳ ମିଳେ—
Water got from a well or hole dug in the sandy shore of a river. [ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ଏହା ଶୀତଳ, ସ୍ୱଚ୍ଛ, ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ଲଘୁ, କଷାୟ-ମଧୁର ରସ, ଓ ପିତ୍ତ ନାଶକ । ଏହି ଜଳ କ୍ଷାରବିଶିଷ୍ଟ ହେଲେ ବାୟୁ, ପିତ୍ତକର ହୁଏ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

ବିକିରଣ—ସ. ବି. (ବି+କୄ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)-
Bikiraṇa
୧ । ବିଶେଷକରଣ; ଏଣେ ତେଣେ ଫୋପାଡ଼ି ବୁଣି ଦେବା; ବିଘ୍ନ ଦେବା—1. Scattering about; dispersion. ୨ । **ବିସ୍ତାରକରଣ—**2. Spreading. ୩ । (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—**କୌଣସି ଉତ୍ତପ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ତାପ ଚାରି ଆଡ଼େ ବିଘ୍ନ ହୋଇଯିବା—**3. (physics) Diffusion of heat from any heated body. **ବିଣ,—(ବି.=ବିଗତ, ନାହିଁ+ରଶ୍ମି ଯାହାର)—ରଶ୍ମିହୀନ—**Rayless.

ବିକିରି—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବିକ୍ରୟ)—ବିକ୍ରୟ—Sale.
Bikiri **ବିକ୍ରୀ ବିକ୍ରି** ଦେ. ବିଣ—ବିକ୍ରୀତ—Sold.

ବିକି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସ. ବିକ୍ରୀତ)—୧ । ଅପଣାର ଶରୀରକୁ
Biki hebā
ପରଠାରେ ବିକ୍ରି କରିବା; ପରଠାରେ ଅପଣା ଜୀବନ
ବିକ୍ରୀ, ବିକ୍ରି ହେବା **ବିକିଜାନା**
ବିକ୍ରୟ, ବିକ୍ରି ହେବା ସମର୍ପଣ କରିବା—1. To sell one's self to another; to dedicate one's life to another. (ଉଦାହରଣ—ସତ୍ୟେ ହରିଚନ୍ଦନ ପୃଥ୍ୱୀ ଦାନ ଦିଲା, ଚଣ୍ଡାଳ ଘରେ ଯାଇ ବିକ ସେ ହୋଇଲା । ପ୍ରତାପ. ଅଧିଗେଣା)। ୨ । **ପର ଘରେ ଚାକରି ବା ଦାସତ୍ୱ କରିବା—**2. To take service under another. ୩ । **ପରଠାରେ ଅପଣାର ମନକୁ ବିକ୍ରୀ କରିବା; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହ କରିବା—**3. To be very much attached to another. (ଉଦାହରଣ—ଦେହ ଶୀତଳରେ ବିକ । ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି ।)

ବିକୀରଣ—ସ. ବି.—ଅର୍କ ଗୁଳ୍ମ—
Bikīraṇa Calotropis Gigantea (M. W.)

ବିକୀ(ବି)ରିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି—(ସଂ. ବିତରଣ)—ବିତରଣ କରିବା-
Biki(ki)ribā ବିକୀରା To spread. (ଉଦାହରଣ—ସେ ବିଜ ସୁବାସ ବିକୀରଇ ବାତ, ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଦଶେ ଦଶେ । ନନ୍ଦକିଶୋର. ଜର୍ଜ୍ଜରଣୀ ।

ବିକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+କୃ. ଧାତୁ+ତ)—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—
Bikīrṇṇa 1. Scattered about; diffused. ୨ । (ବିକୀର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିସ୍ତୃତ—2. Spread; expanded. ୪ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ (ଉ. ଶ)—4. Celebrated.

ବିକୀର୍ଯ୍ୟ(ର୍ଯ୍ୟ)ମାଣ—ସଂ. ବି—(ବି+କୃ. ଧାତୁ+ଆନ)—୧ । ଯାହା ବିକ୍ଷା
Bikīrja(rjya) mānna ଯାଉଅଛି; ବିକ୍ଷିପ୍ୟମାଣ—1. Being spread or strewn

ବିକୁକ୍ଷି—ସଂ. ବି.—(ବି=ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଅଛି କୁକ୍ଷି=ଉଦର ଯାହାର)-
Bikukshi ୧ । କୃଶୋଦର; ଯାହାର ପେଟ ଶୁଖି ଯାଇଅଛି ବା ଖାଲି ହୋଇଅଛି—1. With the belly receding inwards (through want of food) ୨ । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଜନୈକ ରାଜା—2 Name of a king of the solar dynasty, ancester of Rāmachandra. [ଉ.—ବିକୁକ୍ଷି ବଂଶେ ଜାତ ରାମ ଅଣ, ବୈକଣ୍ଠତ ଏ ଗଣେ ତା ମାର୍ଗଣ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିକୁଣ୍ଠ—ସଂ. ବି—ବୈକୁଣ୍ଠ ଧାମ; ବିଷ୍ଣୁପୁରୀ—Paradise; the
Bikuṇṭha residence of Bishṇu.

ବିକୁଣ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+କୁଣ୍ଠିତ)—୧ । ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ—1. Obstracted.
Bikuṇṭhita ୨ । ବିକଳୀକୃତ—2. Maimed; paralysed. ୩ । କୁଣ୍ଠୀକୃତ; ଦନ୍ତହୀନ ହୋଇଥିବା—3. Blunted.

ବିକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସ୍ୱଭାବର
Bikṛuta ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରାପ୍ତ; ଅସ୍ୱାଭାବିକ—1. Deviated from the natural state; unnatural. ୨ । ବିକାର ପ୍ରାପ୍ତ—2. Deteriorated; depraved. ୩ । ଅନ୍ୟଥାଭୂତ; ପରିବର୍ତ୍ତିତ—3. Changed. ୪ । ଅବସ୍ଥାନ୍ତରପ୍ରାପ୍ତ—4. Transformed. ୫ । ବିଗଡ଼ି ଯାଇଥିବା; ନଷ୍ଟ—5. Spoiled; deranged; disordered. ୬ । ବିକଟୀକୃତ—6. Made horrid; distorted. ୭ । ଭୟଙ୍କର; ବିକଟ—7. Horrible; ugly. ୮ । ବିକଳତାପ୍ରାପ୍ତ—8 Maimed; deformed. ୯ । ପୀଡ଼ିତ; ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ; ରୁଗ୍ନ—9. Diseased; deranged. ୧୦ । ଅସ୍ୱାଳକ; ବିଦ୍ରୋହୀ (ଉ. ଶ.)—10. Revolted; rebellious. ବି—ବିକାର (ଦେଶ)—Bikāra (See) ଦେ. ବି—ରୋଗ—Disease. ବିଣ—ବିମନା—Dissatisfied. (ଉଦାହରଣ—ବିକୃତ ତୁହି ମୁଁ ସ୍ୱକୃତ କରୁଛି, ତୋହ-କୃତ ରସେ ମୋର ପ୍ରୀତି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିକୃତ ଅବସ୍ଥା—ସଂ. ବିଣ (କର୍ମଧା; ବିକୃତ+ଅବସ୍ଥା)—ବିଗଡ଼ି-
Bikṛuta abasthā ଥିବା ଅବସ୍ଥା—Deranged state. (ବିକୃତାବସ୍ଥା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିକୃତ ନେତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିକୃତ+ନେତ୍ର)—
Bikṛuta netra ଯାହାର ଆଖି ବିକଟ ହୋଇଥାଏ—Having distorted eyes. (ବିକୃତନେତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିକୃତଦୃଷ୍ଟି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିକୃତ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିକୃତ+ବୁଦ୍ଧି)—ମନବୁଦ୍ଧି—
Bikṛuta buddhi Of deranged intellect; of perverse mind.

ବିକୃତ ଭ୍ରୂଣ—ସଂ. ବି (ଡାକ୍ତରୀ)—ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଭ୍ରୂଣ ମରିଯିବା
Bikṛuta bhrūṇa ଯୋଗୁଁ ପେଟରୁ ଖସି ପଡ଼ିବା ମାଂସ ବା ରକ୍ତ ପିଣ୍ଡୁଳା—(Medical term) Mole.

ବିକୃତ ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିକୃତ+ମୁଖ ଯାହାର)—
Bikṛuta mukha ବିକୃତ ମୁଖଯୁକ୍ତ; ବିକଟୀକୃତମୁଖ, (ବିକୃତବଦନ, ବିକୃତାନନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିକଟାଳମୁହାଁ—Of (ବିକୃତମୁଖୀ, ବିକୃତବଦନା, ବିକୃତାନନା—ସ୍ତ୍ରୀ) distorted face.

ବିକୃତ ଶରୀର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିକୃତ+ଶରୀର)—
Bikṛuta śarīra ବିକଦର୍ଯ୍ୟ ଦେହବିଶିଷ୍ଟ; ବିକୃତାଙ୍ଗ—(ବିକୃତଦେହ, ବିକୃତାଙ୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) Deformed. (ବିକୃତ ଶରୀରା, ବିକୃତ ଦେହା, ବିକୃତାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିକୃତ ସ୍ୱର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯାହାର କଣ୍ଠସ୍ୱର ବିଗଡ଼ି
Bikṛuta swara ଯାଇଅଛି—1.One whose tone or (ବିକୃତସ୍ୱରା—ସ୍ତ୍ରୀ) voice has become deranged ୨ । ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରର ସ୍ୱର ବିଗଡ଼ି ଯାଇଅଛି—2.Out of tune. ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—୧ । ବିଗଡ଼ି ଯାଇଥିବା ସ୍ୱର—1. Deranged tone. ୨ । (ସଙ୍ଗୀତ) ଯେଉଁ ସ୍ୱର ଆପଣାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ଥାନରୁ ହଟି ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରୁତିର ଆଶ୍ରୟ କରେ—(music) A tune which has deviated from its proper place. [ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ସଙ୍ଗୀତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିକୃତସ୍ୱରର ସଂଖ୍ୟା ୧୨ ଟି ଯଥା—୧ । ତ୍ୟୁତଷଡ଼ଜ, ୨ । ଅତ୍ୟୁତଷଡ଼ଜ, ୩ । ବିକୃତଷଡ଼ଜ, ୪ । ସାଧାରଣଗାନ୍ଧାର, ୫ । ଅନୁରଗାନ୍ଧାର, ୬ । ତ୍ୟୁତମଧ୍ୟମ, ୭ । ଅତ୍ୟୁତମଧ୍ୟମ, ୮ । ତ୍ରିଶ୍ରୁତିମଧ୍ୟମ, ୯ । କୈଶିକ-ପଞ୍ଚମ, ୧୦ । ବିକୃତଧୈବତ, ୧୧ । କୈଶିକ ନିଷାଦ ଓ ୧୨ । କାକଲୀ ନିଷାଦ—ଉ ଶ]

ବିକୃତି—ସଂ. ବି (ବି+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ବିକାର (ଦେଶ)
Bikṛuti —1. Bikāra (See) ୨ । ବିକାରପ୍ରାପ୍ତ ରୂପ (ଉ. ଶ)—2. Deformed shape. ୩ । ମନର ଶୋକ (ଉ. ଶ)—3. Grief; sorrow.

ବିକୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+କୃଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଆକୃଷ୍ଟ—
Bikṛushṭa Drawn; attracted.

ବିକେଶ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ [ବି+କେଶ]—୧ । ଯାହା ବାଳ ମୁଲୁଲା
Bikeśa ଦୋଇଅଛି [ବହୁ ଶ]—1 With dishevelled
(ବିକେଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) hair. ୨ । ଟାଙ୍ଗସ୍ [ବହୁ ଶ]—2. Bald.

ବିକୋଟି କୋଟିବା—ଦେ. କ୍ରି [ସଂ. ବିକର୍ତ୍ତନ+କର୍ତ୍ତନ]—୧ ।
Bikoti kotibā ପୁନଃ ପୁନଃ ବିକୋଟିବା ବା କାଟିବା—
1. To cut repeatedly; to chop. ୨ । ଅତି କଷ୍ଟ
ଦେବା—2. To afflict greatly, [ଉଦାହରଣ—
ବୋଲେ ଯେ ମୁକତି କରି ଏ କେଉଁ ଜୀବନ ରତି ପତି
ଯେ ଏବେ ବିକୋଟି କୋଟି । ଭଞ୍ଜ ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।]

ବିକୋଟିବା—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ବି+କୃତ ଧାତୁ—
Bikotibā କାଟିବା; ବିକୃନ୍ତନ; ବିକର୍ତ୍ତନ)—୧ । କରତରେ
(ବିକୋଟି ଦେବା—କର୍ମବାଚ୍ୟରୂପ) ଛେଦିବା—1. To saw
କାଟି କାଟିବା ୨ । କାଟିବା—2. To cut. ୩ । (ସଂ. ବି+କୃ ଧାତୁ)
ବିକୃତ କରିବା—3. To cause distortion.
୪ । ବିକଳାଙ୍ଗ କରିବା—4. To maim. ୫ । କ୍ଷତ
ବିକ୍ଷତ କରିବା—5. To lacerate. ୬ । ଛିଣ୍ଡାଇବା—
6. To cut asunder. ୭ । କାମୁଡ଼ି କରି ଛିଣ୍ଡାଇବା—
7. To bite off. ୮ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିଦାରୁଣ କଷ୍ଟ
ଦେବା—8. (figurative) To afflict greatly.
(ଉଦାହରଣ—ବିକୋଟି ନାସା ଭୁଜେ ଶ୍ରୁତି ଛିନାଇ ପଛେ
ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ଉଡ଼ପିଞ୍ଚେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିକୋଷ—ସଂ. ବିଣ (ବି+କୋଷ)—୧ । ଖୋଳରୁ ବା ଖାପରୁ
Bikosha ବାହାର କରି ଯାଇଥିବା; ନିଷ୍କାସିତ (ଖଡ୍ଗ)—
(ବିକୋଷିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Drawn forth from the
scabbard; unsheathed (sword). ୨ । ଆବରଣ-
ହୀନ—2. Coverless. ୩ । ଆବରଣମୁକ୍ତ—3. Un-
covered; bared.

ବିକୋଷିବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିକୋଷ)—ଖଡ୍ଗରୁ ଖାପରୁ ମୁକ୍ତ
Bikoshibā କରିବା—To draw out a sword from the
ବିକୋଷା **ବିକୋସନା** scabbard; unsheathed (sword).
(ଉଦାହରଣ—ବିକୋଷିଲା କୃପାଣ ସତ କୃପାବିହୀନ
ମାରିବ ଜନକରୁମାରୀ ସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିକ୍କ—ସଂ. ବି—(ବିକ୍=ଅନୁକରଣ ଶବ୍ଦ+କୈ. ଧାତୁ=ଗିଳିବା+
Bikka କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ହସ୍ତିଶାବକ—The young of an
elephant.

ବିକ୍ରମ—ସଂ. ବି (ବି+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ସାମର୍ଥ୍ୟ;
Bikrama ବଳ; ପରାକ୍ରମ—1. Might; strength; prow-
ess. ୨ । ଶକ୍ତି—2. Power; energy. ୩ ।
ବୀରତ୍ୱ—3. Heroism; bravery. ୪ । ସାହସ—
4. Courage; valour ୫ । ପାଦକ୍ଷେପଣ; ଚଳନ;
ଗତି—5. Motion; movement; stride. ୬ ।
ବେଗ—6. Velocity. ୭ । ଆକ୍ରମଣ=7. Attack-
ing; invading. ୮ । ପକ୍ଷୀର ଗତି—8. Flight
of a bird. ୯ । ପାଦ; ଚରଣ; ଗୋଡ଼—9. Leg
foot. ୧୦ । ପଦ୍ୟର ଚରଣ; ଶ୍ଳୋକର ପାଦ—
10. A foot of a verse. ୧୧ । ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ
(ଦେଖ)—11. Bikramāditya (See) ୧୨ ।
(ସହସ୍ର ନାମୋକ୍ତ) ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଏକନାମ—12. A name
of Bishṇu ୧୩ । କ୍ରମ ବିହୀନ ବେଦପାଠ (ହ. ଶ)-
13. Recital of the Beda without proper
sequence. ଦେ. ବି, ପୁଂ. ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
A name given to males. [ଦ୍ର—ଏହି ନାମ-
ବିଶିଷ୍ଟ ଜୟପୁର ରାଜ୍ୟର କବି ପଣ୍ଡିତ ରାଜା ଶ୍ରୀ ବିକ୍ରମ
ଦେବ ବର୍ମାଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି, ବିଦ୍ୟା, ବଦାନ୍ୟତା ଓ ଉଦାରତା
ଉତ୍କଳ ଓ ଆନ୍ଧ୍ର ଖଣ୍ଡରେ ସୁବିଖ୍ୟାତ ।]

ବିକ୍ରମ କେଶରୀ—ଦେ. ବି—୧ । ବଳୁଆ ସିଂହ—1. A very
Bikrama keśarī strong lion. (ଉଦାହରଣ—
ବିକ୍ରମେ ବିକ୍ରମ କେଶରୀ ମତ । ଶିଶୁଶଙ୍କର ଉଷାଅବଳାଷ ।)
୨ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—2. A name given to
males.

ବିକ୍ରମଗତି—ଦେ. ବି—ସାହସ ସହିତ ଗମନ—Bold advance or
Bikramagati movement. (ଉଦାହରଣ—ବିକ୍ରମ ଗତିରେ
ବହି—ଶରଧା ଗୃପଲ୍ଲ ଗୃହିଁ—କେଶରୀ ଗିରି ମଧ୍ୟରୁ-ସେହି
ସ୍ୱଭାବେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିକ୍ରମ ପ୍ରକାଶ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିକ୍ରମ+ପ୍ରକାଶ)—ଆପଣାର
Bikrama prakāśa ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇବା—Show of one's
prowess

ବିକ୍ରମ ରହିତ—ସଂ. ବିଣ—ପରାକ୍ରମହୀନ—
Bikrama rahita Destitute of strength,
(ବିକ୍ରମ ହୀନ, ବିକ୍ରମ ଶୂନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିକ୍ରମ ଶାଳୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିକ୍ରମ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଶାଳନ୍)—ମହା
Bikrama sālī ବଳବାନ୍—Very strong; very
(ବିକ୍ରମାଶାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) valiant.

ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ବିକ୍ରମରେ ଆଦିତ୍ୟ ତୁଲ୍ୟ)—ଉଜ୍ଜୟିନୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ
Bikramāditya ହିନ୍ଦୁରାଜା—A celebrated king of
(ବିକ୍ରମାର୍କ—ଅଭୀରୂପ)— Ujjaini [ଦ୍ର—ଏ ଶକମାନଙ୍କୁ
୫୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତରୁ ତଡ଼ିଦେଇ ଭାରତରେ
ସମୁଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହିନ୍ଦୁରାଜ୍ୟକୁ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରି-
ଥିଲେ ଓ ଏହାଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ଉଜ୍ଜୟିନୀ ଥିଲା । ଏହାଙ୍କର
ଅନ୍ୟନାମ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଓ ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳ.
(ଖ୍ରୀ ୩୭୫—୪୧୩) ।

ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ବୋଲି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମୌର୍ଯ୍ୟବଂଶର ରାଜା ଏହାଙ୍କ
ପୂର୍ବରୁ ମଗଧରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ, ଏଥିପାଇଁ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କୁ
ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ବୋଲାଯାଏ । ଧନ୍ୱନ୍ତରି, କ୍ଷପଣକ,
ଅମରସିଂହ, ଶଙ୍କୁ, ବେତାଳଭଟ୍ଟ, ଘଟକର୍ପର, କାଳିଦାସ,
ବରାହ ମିହିର ଓ ବରରୁଚି ଏହି ନଅଜଣ ଏହାଙ୍କର ସଭା
ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ, ଏମାନଙ୍କୁ ନବରତ୍ନ କୁହାଯାଏ । ଏହାଙ୍କର

ଅନ୍ୟନାମ ଭୋଜରାଜ । ଐତିହାସିକମାନେ ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମର ଚତୁର୍ଥ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି-ଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏହାଙ୍କ ନାମର ପ୍ରଚଳିତ ଅବ୍ଦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୫୭ ବର୍ଷ ଠାରୁ ଚଳୁଅଛି । ସ୍କନ୍ଦ ପୁରାଣରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ କଳିଯୁଗାରମ୍ଭର ୩ ହଜାର ବର୍ଷ ପରେ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ନାମରେ ଜଣେ ପ୍ରତାପୀ ରାଜା ଥିଲେ । ଗଣନାକ୍ରମେ ଏହା ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ପ୍ରଥମ ଶତାବ୍ଦୀ ହେଉଅଛି । କିନ୍ତୁ ଇତିହାସ ଏ ବିଷୟରେ ନୀରବ । ଗୁପ୍ତ ବଂଶୀୟ ସମୁଦ୍ର ଗୁପ୍ତଙ୍କ ପୁତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ଉପାଧି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀରେ କାଶ୍ମୀରରେ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ନାମରେ ଜଣେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ଚାଲୁକ୍ୟ ବଂଶରେ ଏହି ନାମଧାରୀ କେତେ-ଜଣ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ (ହି. ଶ) । ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଅନେକ ରାଜା କାଳକ୍ରମେ ଏହି ଶୌର୍ଯ୍ୟ ସୂଚକ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ଉପାଧି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।]

ବିକ୍ରମାବ୍ଦ—ସଂ. ବି—ସମ୍ବତ୍ସରଶେଷ, ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ନାମରେ
Bikramābda ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ବର୍ଷ ଗଣନା କ୍ରମ—Name of an
(ବିକ୍ରମ ସମ୍ବତ୍—ଅନ୍ୟରୂପ] era running in the name
Bikramāditya. [ଦ୍ର—କେହି କେହି ଐତିହାସିକ କହନ୍ତି ଯେ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ସୁବିଖ୍ୟାତ 'ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ' ମାଳବଦେଶର ରାଜା 'ଯଶୋଧର୍ମ ଦେବ' ଥିଲେ । ମୂଲତାନ ଓ ଲାହୋର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କୋରୁର ନାମକ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏ ୫୩୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୁନ୍ ବା ଶକମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରିଥିବା ବିଷୟ ମାଳବଦେଶସ୍ଥ ମନ୍ଦେଶ୍ୱର ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଜୟସ୍ତମ୍ଭରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟଜନ୍ମର ୫୭ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସନ, ଯାହାକି ସେହି ସମୟରେ ମାଳବଦେଶରେ ଚଳୁଥିଲା ତାକୁ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଆପଣାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ 'ସଂବତ୍' ନାମ ଦେଇ ଚଳାଇଲେ ଓ ଉକ୍ତ ସଂବତ୍ ବର୍ଷ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରମାବ୍ଦରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି । ସଂଭବତଃ ଏହି ଅବ୍ଦ ମାଳବଦେଶକୁ ପୂର୍ବେ ଜୟ କରିଥିବା ଶକଯବନ ମାନଙ୍କର ରାଜା 'ଶାଲିବାହନ'ଙ୍କର ଜୟଲାଭକୁ ଚିରସ୍ମରଣୀୟ କରିବା ସକାଶେ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ମାଳବଦେଶରେ ଚଳି ଆସୁଥିଲା । ଏବଂ ଏହା ଏଥିପୂର୍ବେ 'ମାଳବାବ୍ଦ' ବୋଲି ବିଖ୍ୟାତ ଥିଲା ଓ ପରେ ମଧ୍ୟ 'ମାଳବାବ୍ଦ' ଓ 'ମାଳବେଶ୍ୱରାବ୍ଦ' ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲା ।

ଇତିହାସ ଗଣନାରୁ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ରାଜସଭାର ନବରତ୍ନ (ଯାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କବି କାଳିଦାସ, ଜ୍ୟୋତିଷିକ ବରାହମିହିର, ଅମରକୋଷକାର ଅମରସିଂହ ଜଣେ ଜଣେ ଥିଲେ) ମାନେ ସମକାଳୀନ ନ ଥିଲେ । କାରଣ କାଳିଦାସ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ୫ମ ଶତାବ୍ଦୀର ଲୋକ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ 'ନବରତ୍ନ'ଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟମାନେ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଟନ୍ତି । ବରାହମିହିରଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ୫୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୋଇଥିବାର କେହି ଜଣେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । [ପି. ପ୍ରଥେରୋ ସାହେବ (Mr. P. Prothero) ଏବଂ ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ସତୀଶଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସ (A short primer of Indian History) ରୁ ସଂଗୃହୀତ ।]

ବିକ୍ରମି ଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବି+କ୍ରମ ଧାତୁ)—ଦଉଡ଼ି ଆସିବା—
Bikrami āsibā To run forward; to come
(ବିକ୍ରମିଆସିବା—ବିପରୀତ) running (ଉଦାହରଣ—ବିକ୍ରମି ବିକ୍ରମେ ଆସା ଆସିଲା ମନରୁ ବେଗେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
ବିକ୍ରମକର ଆନା

ବିକ୍ରମିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବି+କ୍ରମ ଧାତୁ)—୧ । ଜୋର୍
Bikramibā ବା ବଳପ୍ରକାଶ ପୂର୍ବକ ଗମନ କରିବା—
ବିକ୍ରମା 1. To go with great force. (ଉ.—
ବିକ୍ରମନା ବିକ୍ରମି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମିଳେ ଚକ୍ରବିନ୍ଦ୍ୟା କାନନ, ବସନ୍ତ ମଳୟା-ଦ୍ରିରୁ ବି ସେ ଆଗମନ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ) । ୨ । ବଳପ୍ରକାଶ କରିବା—2. To show strength.
(ଉ.—ନିରଭେ ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ. ସିଂହର ପ୍ରାୟେ ବିକ୍ରମଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ) ।

ବିକ୍ରମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ । ବିକ୍ରମ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ବିକ୍ରମିନ୍ ୧ମା.
Bikramī ୧ବ.)—୧ । ପରାକ୍ରମୀ; ମହାବଳ—1. Mighty.
(ବିକ୍ରମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବୀର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ—2. Valiant. ୩ । ବୀର—
3 Heroic. ବି—୧ । ସିଂହ—1. The lion. ୨ । ବୀର—2. A hero.

ବିକ୍ରୟ—ସଂ. ବି (ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ=ଦ୍ରବ୍ୟବିନିମୟ କରିବା+ଭାବ. ଅ)
Bikraya —ଅର୍ଥ ବିନିମୟରେ ବସ୍ତୁ ଅର୍ପଣ; ବିକ୍ରି—Sale
(କ୍ରୟ—ବିପରୀତ) ଦେ. ବିଣ [କଚରିଆ]—୧ । ବିକ୍ରୀତ—
ବିକ୍ରୀ **ବିକ୍ରି** 1. Sold. ୨ । ବିକ୍ରେୟ—2. About to be sold,

ବିକ୍ରୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିକିବା—To sell.
Bikraya karibā ବିକ୍ରୟ କରା **ବେଚନା**

ବିକ୍ରୟକାରୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ କରେ; ବିକ୍ରେତା—
Bikrayakārī (ବିକ୍ରୟକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Vendor.

ବିକ୍ରୟ ଲବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (୩ୟା ତତ୍; ବିକ୍ରୟ+ଲବ୍ଧ)—ବିକ୍ରୟ ଦ୍ୱାରା
Bikraya labdha ପ୍ରାପ୍ତ; ବିକ୍ରୀତ ପଦାର୍ଥର ବିନିମୟରେ ପ୍ରାପ୍ତ
(ଧନ)—(money) Got by the sale of a property.

ବିକ୍ରୟ ସଭା—ସଂ. ବି. (କଚରିଆ)—ଯେଉଁ ସଭାରେ ବିକ୍ରୀତ ବସ୍ତୁର
Bikraya sabhā ଦର ଆଦି ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୁଏ—A meeting
place where sales are settled.

ବିକ୍ରୟ ସ୍ଥାନ—ସଂ. ବି. (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିକ୍ରୟ+ସ୍ଥାନ)—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ
Bikraya sthāna ପଦାର୍ଥ ବିକ୍ରି ହୁଏ—Place of sale.

ବିକ୍ରୟାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବିକିବା ନିମନ୍ତେ ଇଚ୍ଛୁକ—
Bikrayārthī Desirous of selling a thing.
(ବିକ୍ରୟେଚ୍ଛୁ, ବିକ୍ରୟେଚ୍ଛୁକ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିକ୍ରୟାର୍ଥିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ବିକ୍ରୟାର୍ଥିଣୀ, ବିକ୍ରୟେଚ୍ଛୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିକ୍ରୟିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ+ଉକ)—ବିକ୍ରୟୀ; ବିକ୍ରେତା।
Bikrayika Vendor; seller.
(ବିକ୍ରୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିକ୍ରୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିକ୍ରୟ+ଇନ୍—ବିକ୍ରୟିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bikrayī ବିକ୍ରେତା; ବାୟା—Vendor; seller. [ଦ୍ର—ଏହା
(ବିକ୍ରୟିଣୀ[ଣୀ]—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଯଥା—ଭାମ୍ବୁଳ ବିକ୍ରୟୀ, ବସ୍ତ୍ର ବିକ୍ରୟୀ ଇତ୍ୟାଦି।)

ବିକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି=ବିଶିଷ୍ଟ ରୂପେ+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଯୁଦ୍ଧାଦି
Bikrānta କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ)—୧। ବିକ୍ରମୀ; ପରାକ୍ରମୀ;
(ବିକ୍ରାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମହାବଳ—1. Mighty, strong. ୨। ବୀର—
2. Heroic; valiant. ୩। ପ୍ରକୃଷ୍ଟ—3. Splendid.
୪। (+କର୍ତ୍ତୃ. ଘ)—୧। ସିଂହ—1. The lion. ୨। ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ ମଣି—2. A sort of gem. ୩। (+କର୍ମ. ଘ) ବଳ; ବିକ୍ରମ—3. Prowess; might. ୪। (+କର୍ତ୍ତୃ. ଘ) ବୀର; ଯୋଦ୍ଧା—4. Warrior; hero. ୫। (+ଭାବ. ଘ) ଘୋରଗୋଳ; କୋଳାହଳ, ଘୋଷା(ହି. ଶ)—5. Noise; uproar. ୬। (ନାମ) ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଅସୁରର ଏକ ପୁତ୍ର (ହି. ଶ)—6. Name of a son of demon Hiraṇākshа. ୭। (ବ୍ୟାକରଣ) ଏକ ପ୍ରକାର ସନ୍ଧି ଯହିଁରେ ବିସର୍ଗ ଅବିକୃତ ରହେ (ହି. ଶ)—7. (grammar) A process of grammatical blending of letters in which Bisarga is not eliminated. ୮। ମଦାଳସା ଗର୍ଭଜାତ କୁବଳୟାଶ୍ୱଙ୍କ ପୁତ୍ର (ହି. ଶ)—8. Name of a son of Kubalayāśwa. ୯। ସାହସ (ହି. ଶ)—9. Valour; bravery. ୧୦। ଚାଲିବାର ଢଙ୍ଗ (ହି. ଶ)—10. Manner of walking; gait ୧୧। ଏକ ପ୍ରକାର ପେୟ ମାଦକ (ହି. ଶ)—11. A kind of intoxicating drink.

ବିକ୍ରାନ୍ତା—ସଂ. ବି. (ବିକ୍ରାନ୍ତ+ଆ)—୧। ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ ବୃକ୍ଷ; ଅଗନିଥ—
Bikrāntā 1. Premna Integrifolia (tree). ୨। ଜୟନ୍ତୀ (ହି. ଶ) (ଦେଶ)—2. Jayantī (See) ୩। ମୂଷାକାନି (ହି. ଶ) (ଦେଶ)—3. Mūshākāni (See) ୪। ମନାର (ହି. ଶ)—4. China rose. ୫। ଅପରାଜିତା (ହି. ଶ) (ଦେଶ)—5. Aparājitā (See) ୬। ଲାଲ ଲାଜକୋଳି ଲତା (ହି. ଶ)—6. The red variety of Lājakoli creeper. ୭। ହଂସପଦୀ ଲତା (ଦେଶ)—7. Hamsapadī (See)

ବିକ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବି. (ବି+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କ)—୧। ପରାକ୍ରମ;
Bikrānti ବିକ୍ରମ—1 Might; prowess. ୨। ପ୍ରଭା—
2 Splendour; glory. ୩। ଅଶ୍ୱର ଗତିବିଶେଷ; ଘୋଡ଼ାର ଛାଡ଼ିକି ଦଉଡ଼ି—3. A motion of the horse; gallop. ୪। ବୀରତା; ଶୂରତା—4. Valour; heroism. ୫। ଗତି (ହି. ଶ)—5. Motion.

ବିକ୍ରି—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ବିକ୍ରୀ (ଦେଶ)—Bikrī (See)
Bikri (ଶବ—ବିପରୀତ)

ବିକ୍ରି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିକ୍ରୟ)—ବିକ୍ରୟ କରିବା; ବିକିବା—
Bikri karibā ବିକ୍ରି କରା **बिक्री करना** To sell

ବିକ୍ରି ଖରିଦ—ଦେ. ବି—(ବିପରୀତାର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ବିକ୍ରୟ; ଫା.
Bikri kharadi ଖରିଦ) —ବିକ୍ରି ବିଣା—Sale and pur-
ବିକ୍ରୀ ଖରିଦ **बिक्री खरीद** [ବିକ୍ରି ଖରିଦ(ବି)—ଅନ୍ୟରୂପ] chase.

ବିକ୍ରି ଜମି—ଦେ. ବି—(ଦଚରଥ) (ସଂ. ବିକ୍ରୀତ; ବିକ୍ରେୟ+ଫା. ଜମୀନ୍)
Bikri jami ୧। ବିକ୍ରୀତ ଭୂମି—1. Land sold.
(ବିକ୍ରୀ ବୃତ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨। ଯେଉଁ ଜମି ବିକ୍ରୀତ ହେବାକୁ ଅଛି—
ବିକ୍ରି ଜମି **बिकाउ जमीन** 2. The land which is going to be sold.

ବିକ୍ରି ଜରସମନ—ଦେ. ବି—(ଦଚରଥ) (ସଂ. ବିକ୍ରୟ+ଫା. ଜରୁସମନ
Bikri jarasamana ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟରେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ବିକ୍ରି
(ବିକ୍ରି ଦାମ, ବିକ୍ରି ମୂଲ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରା ଯାଏ—Sale-price;
ଦାମ **जरसमन** consideration money.

ବିକ୍ରି ଦର—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିକ୍ରୟ+ଫା.ବର୍)—୧। ଯେଉଁ ଦର ବା
Bikri dara ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରେଟ୍‌ରେ କୌଣସି ଜିନିଷ ବିକ୍ରି ହୁଏ—
ବିକ୍ରୀଦର **बिक्री भाव** 1. The settled rate in which a
(ବିକ୍ରି ଦାଣ୍ଡ; ବିକ୍ରି ଚାଲୁ, ବିକ୍ରି ରେଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) thing is sold. ୨। ପ୍ରଚଳିତ ବଜାର ଚାଲୁ—2. Market rate of an article.

ବିକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି—(ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧। ବିକାର
Bikriyā (ଦେଶ)—1. Bikāra (See)
୨। ବିପରୀତ କ୍ରିୟା—1. Opposite or contrary action. ୩। ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—3. Reaction.

ବିକ୍ରି ସମ୍ପତ୍ତି—ଦେ. ବି—(ଦଚରଥ)—୧। ବିକ୍ରୀତ ସମ୍ପତ୍ତି—
Bikri sampatti ବିକ୍ରୀ ସମ୍ପତ୍ତି 1. Property sold.
बिकाउ सम୍ପତ୍ତି ୨। ବିକ୍ରେୟ ସମ୍ପତ୍ତି—2. Property which
ବିକ୍ରୀ ସମ୍ପତ୍ତି is going to be sold.

ବିକ୍ରୀ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ)—ବିକ୍ରୟ—Sale. ଦେ.
Bikri ବିଣ—(ସଂ. ବିକ୍ରେୟ)—୧। ବିକ୍ରେୟ; ଯାହା ବିକ୍ରି କରା
ବିକ୍ରୀ **बिक्री** ଯିବ—1. Going to be sold. ୨। ବିକ୍ରୀତ—
2. Sold.

ବିକ୍ରୀଡ଼ିତ—ସଂ. ବି—(ବି=ବିବିଧ ପ୍ରକାରେ+କ୍ରୀଡ଼ି ଧାତୁ=ଖେଳିବା
Bikrīrdita +ଭାବ. ତ)—୧। ବିବିଧ କ୍ରୀଡ଼ା—1, Various sports. ୨। ନାନା ପ୍ରକାର ଲୀଳାଗତି—2. Contortions; tortuous movements; artistic movements. [ଯଥା—ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ବିକ୍ରୀଡ଼ିତ =ବ୍ୟାଘ୍ର ଗତି]

ବିକ୍ରୀତ—ସଂ. ବିଣ.—(ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଯାହା ବିକା ହୋଇ
Bikrita ଅଛି—Sold.

ବିକ୍ରୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+କ୍ରୁଶ୍ ଧାତୁ=ଆକ୍ରୋଶ, କ୍ରନ୍ଦନ, ଆହ୍ୱାନ
Bikrushṭa କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧। ଆକ୍ରୋଶକାରୀ—

[ବିକ୍ରୁଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ] 1. Réproaching; impreeating. ୨ । ରୋଦନକାରୀ—2. Bewailing. ୩ । ଆହ୍ୱାନକାରୀ—3 Summoning. ୪ । (+କର୍ମ. ତ)—ଆହୂତ—4, Called; summoned. ୫ । ନିମନ୍ତ୍ରିତ-5. Invited. ୬ । ନିଷ୍ଠୁର; ନିର୍ଦ୍ଦୟ—6. Cruel; merciless.

ବିକ୍ରେତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—ବିକ୍ରେୟ (ଦେଖ)—Bikreya (See)
Bikretabya

ବିକ୍ରେତା—ସଂ. ବିଣ. ତୃ—(ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ବିକ୍ରେତୃ; ୧ମା ୧ବ)—ବିକ୍ରୟିତା—Vendor.
Bikretā [ବିକ୍ରେତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବିକ୍ରେୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+କ୍ରୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ବିକ୍ରୟ-ଯୋଗ୍ୟ—1 Saleable. ୨ । ଯାହା ବିକ୍ରି କରାଯିବ—2 About to be sold. ବି—୧ । ପଣ୍ୟ-1 Merchandise. ୨ । ବଜାରର ସଉଦାପତ୍ର—2. Commodities for sale.
Bikreya

ବିକ୍ଲବ—ସଂ. ବି (ବି+କ୍ଲବ୍ ଧାତୁ=ବିହ୍ୱଳ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Biklaba ୧ । ଭୟବିହ୍ୱଳତା—1 Mental confusion; alarm. ୨ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ତା—2. Bewilderment. ୩ । ବ୍ୟାକୁଳତା—3. Consternation; agitation. ୪ । ଜଡ଼ତା—4. Numbness. ୫ । ଔଦାସୀନ୍ୟ-5. Indifference. ୬ । ଭ୍ରାନ୍ତି—6, Delusion. ୭ । ଭୀତି—7. Alarm. ବିଣ—୧ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ବିହ୍ୱଳ; ବ୍ୟାକୁଳ—1. Confused; agitated; perturbed. ୨ । ଭୀତ—2. Alarmed. ୩ । ଉଦାସୀନ— 3, Indifferent. ୪ । ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ—4. Afflicted. ୫ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼; କର୍ତ୍ତବ୍ୟାବଧାରଣରେ ଅକ୍ଷମ-5. Bewildered. ୬ । ବିପନ୍ନ—6. Involved in danger.

ବିକ୍ଲିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+କ୍ଲିଦ୍ ଧାତୁ=ଆର୍ଦ୍ର ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Biklinna ୧ । ଆର୍ଦ୍ର; ଓଦା—1. Wet. ୨ । ସିକ୍ତ—2. Moistened. ୩ । ଦ୍ରବୀଭୂତ—3. Melted; liquefied. ୪ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ—4. Worn out; wasted; grown old; debilitated. ୫ । ପଚା; ସଡ଼ା—5. Rotten; putrefied.

ବିକ୍ଲେଶରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବିନା କଷ୍ଟରେ; ଅନାୟାସରେ—
Biklesare Without any trouble; easily.
ଅକ୍ଲେଶେ (ଉ:—ବିକ୍ଲେଶରେ କେ ମୋ ବିନା କରତା, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ସେ ଏକା ମୋରେ ବିନତା—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିକ୍ଷତ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ବିଶେଷରୂପେ+କ୍ଷତ)—୧ । ଆହତ; ଘାଇଲା—1. Wounded; smitten. ୨ । ବିଶେଷରୂପେ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ—2. Injured; much hurt. ୩ । ବିଦାରିତ—3. Torn; rent. ୪ । ଖଣ୍ଡିତ; ବିଖଣ୍ଡିତ—4. Cut or torn into pieces. ୫ । କ୍ଷୟ-ପ୍ରାପ୍ତ—5. Wasted; decayed.
Bikshata

ବିକ୍ଷୟ—ସଂ. ବ (ବି+କ୍ଷୟ) (ବୈଦ୍ୟକ)—ଅଧିକ ମଦ୍ୟପାନ ଯୋଗୁ ଜାତ ରୋଗବିଶେଷ—A disease resulting from excessive drinking.
Bikshaya

ବିକ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ=ଫୋପାଡ଼ିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bikshipta ୧ । ଇତସ୍ତତଃ ଫୋପଡ଼ା ହୋଇଥିବା—1. Scattered about. ୨ । ଇତସ୍ତତଃ ସଞ୍ଚାଳିତ—2. Propelled hither and thither. ୩ । କ୍ଷିପ୍ତ; ବିକୃତ (ମନ)—3. Insane; distracted (said of the mind). ୪ । ତ୍ୟକ୍ତ—4. Abandoned; cast off. ୫ । ଫୋପଡ଼ା ଯାଇଥିବା—5. Thrown. ୬ । ବ୍ୟାକୁଳ 6, Perturbed, ୭ । ପାଗଳ—7, Mad, ୮. ବ—ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଚିତ୍ତର ଚଞ୍ଚଳ ଅବସ୍ଥାବିଶେଷ—A sort of mental abstraction described in the joga,

ବିକ୍ଷିପ୍ତା
ବିକ୍ଷିପ୍ତି
ବିକ୍ଷେପ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିକ୍ଷିପ୍ତକ—ସଂ. ବ (ବିକ୍ଷିପ୍ତ+କ)—ଯେଉଁ ମୁର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଦଗ୍ଧ କରା ନ ଯାଇ
Bikshiptaka ବା ପୋତା ନ ଯାଇ ଫିଙ୍ଗି ଦିଆଯାଇଥାଏ (ହ. ଶ)—A dead body which is neither cremated nor buried, but thrown away,

ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଗତି—ସଂ. ବ (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—ଫୋପଡ଼ା ଯିବା ଦ୍ରବ୍ୟର
Bikshipta gati ଗତି—Force or motion generated (ବିଶେଷ ଗତି—ଅନ୍ୟରୂପ) in a body while it is thrown or propelled; momentum of a body which is thrown or pushed,

ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିନ୍ତା—ସଂ. ବ—ଚୌଣସି ବିଷୟର ଧାରାବାହିକ ଆଲୋଚନା
Bikshipta chintā କରା ନ ଯାଇ ନାନା ବିଷୟର ଅସଂବଦ୍ଧ ଚିନ୍ତା—Stray thoughts; random thoughts, [ଦ୍ର—ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ ଏହି ନାମରେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ହେଲା ନାନାବିଷୟକ ସନ୍ଦର୍ଭମାନ ଲେଖି ଅସୁଅଛନ୍ତି ।]

ବିକ୍ଷିପ୍ତି—ସଂ. ବ. (ବି+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ବିକିରଣ,
Bikshipti ଇତସ୍ततଃ ଫୋପାଡ଼ିବା—1, Scattering about; (ବିଶେଷ—ଅନ୍ୟରୂପ) dispersion, ୨ । ବିସ୍ତାର—2. Expansion; diffusion, ୩ । ସଞ୍ଚାଳନ—3, Moving to and fro, ୪ । ତ୍ୟାଗ—4, Abandonment. ୫ । (+କର୍ମ. ତ) ରାଜସ୍ୱ—5, Revenue, ୬ । (+ଭାବ. ତ) ପ୍ରେରଣ—6, Sending out, ୭ । ନିକ୍ଷେପ—7, Throwing. ୮ । ଚିତ୍ତର ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ—8, Distraction, ୯ । ବେଣୁରେ ସୀତାର ଆଦି ଯନ୍ତ୍ରରେ ଚୌଣସି ସୁର ବଜାଇବା ପରେ ସେହି ସୁର ଠାରୁ ଦୂର ବା ତତୋଽଧିକ ସୁର ବ୍ୟବଧାନରେ ବାମହସ୍ତର ଅଙ୍ଗୁଳି ଘର୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଅବିଚ୍ଛେଦରେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତି କରଣ—9, A sort of melody produced by the dexterous movement of the fingers of the

left hand on a stringed instrument, while playing a tune with the right hand. ୧୦ । ପାଗଳପଣ; ବାଉଳତା—10. Madness.

ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଷ୍ଟୁବ୍ଧ)—୧ । ସଂଘଟ୍ଟ; ଘଷାଯିବା—1. Agita-
Bikhshubdha ted; churned. ୨ । ଦୁଃଖପ୍ରାପ୍ତ—2.
[ବିକ୍ଷୁବ୍ଧତା, ବିକ୍ଷୁବ୍ଧି, ବିକ୍ଷୋଭ—ବିଶେଷ୍ୟ] Afflicted. ୩ । ଭୀତ; ତ୍ରସ୍ତ—3. Alarmed. ୪ । ଯାହାର ମନରେ କ୍ଷୋଭ ଜାତ ହୋଇଅଛି—4. Grieved.

ବିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବି (ବି+କ୍ଷିପ୍. ଧାତୁ+ଭାବ, ଅ)—୧ । ବିକିରଣ—
Bikshepa 1. Scattering about; dispersion. ୨ ।
(ବିକ୍ଷେପଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବ୍ୟାପ୍ତି; ବିସ୍ତାର—2. Diffusion. spreading. ୩ । ତ୍ୟାଗ—3. Abandonment. ୪ । ପ୍ରେରଣ—4. Sending; despatching (Apte); transmission. ୫ । ନିକ୍ଷେପ—5. Throwing away. ୬ । (ଜ୍ୟୋତିଷ ପରିଭାଷା) ତାରା ବା ଗ୍ରହାଦିର ଅବସ୍ଥିତିସୂଚକ ଅକ୍ଷାଂଶ—6. (Astronomy) Celestial or polar latitude (Apte). ୭ । (ଅଙ୍ଗାଦିର) ଇତସ୍ତତଃ ସଞ୍ଚାଳନ—7. Spreading out (of the limbs). ୮ । ଧନୁରେ ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇବା (ହି. ଶ)—8. Stringing of a bow. ୯ । ମନକୁ ସଂଯତ ନ କରି ଏଣେତେଣେ ଚଳାଇବା (ହି. ଶ)—9. Letting the mind wander or go astray. ୧୦ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ବଶ ନ ରଖିବା (ହି. ଶ)—10. Absence of control on one's senses. ୧୧ । (+କର୍ମ. ଅ) ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗାଯିବା ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ (ହି. ଶ)—11. A kind of ancient weapon which was used to be flung; boomerang. ୧୨ । (ଅଧିକରଣ. ଅ) ସେନାଙ୍କ ଡେରା; ଛାଉଣୀ (ହି. ଶ)—12. Camp of an army. ୧୩ । ବାଧା; ବିଘ୍ନ (ହି. ଶ)—13. Obstruction; impedement. ୧୪ । ଏଣେତେଣେ ହଲାଇବା (ହି. ଶ)—14. Moving to and fro; waving (Apte). ୧୫ । ବ୍ୟାକୁଳତା—15. Perplexity (Apte). ୧୬ । (+କରଣ. ଅ) ଭୟ—16. Alarm; fear (Apte). ୧୭ । ଯୁକ୍ତିର ଖଣ୍ଡନ—17. Refutation of an argument (Apte). ୧୮ । ଇତସ୍ତତଃ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପେ ଚାହିଁବା—18. Looking about vaguely or wildly (Apte); staring vacantly.

ବିକ୍ଷେପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+କ୍ଷିପ୍. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ବିକ୍ଷେପ
Bikshepaka କାରୀ; ବିକିରଣକାରୀ—Sprinkling,

ବିକ୍ଷୋଭ—ସଂ. ବି (ବି+କ୍ଷୁଭ୍‌ଧାତୁ+ଭାବ.ଅ)—୧ । ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ; ସଂଘଟ୍ଟ—
Bikshobha 1 Agitation; perturbation; disturbance. ୨ । ବ୍ୟଥା; ଦୁଃଖ—2. Misery; agony. ୩ । ଗୁରୁତର ଭୟ—3. Alarm. ୪ । ଉତ୍କଣ୍ଠା—4 Anxiety; ୫ । ଔଦାସ୍ୟ—5. Indifference. ୬ । ଚିତ୍ତ ବିଭ୍ରମ—6. Distraction; mental disturbance. ୭ । କମ୍ପ—7. Shaking; tremor.

ବିଖ (ଖୁ, ଖ୍ୟ, ଖ୍ର, ଖ୍ରୁ, ଗ୍ର)—ସଂ. ବିଣ: ପୁଂ (ବି=ବିଗତ+ନାସିକା;
Bikha(khu, khya, khra, khru, gra) ନିପାତନ)—
(ବିଖା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ବିଗତନାସିକା; ଯାହାର ନାକ ନାହିଁ—1. Noseless (Apte). ୨ । ଯାହାର ନାକ କଟା ହୋଇଅଛି—Having the nose cut or lopped off.

ବିଖଡ଼—ବୈଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଘ୍ନ)—୧ । କଳି—1. Quarrel.
Bikharda
ବାଖଡ଼ା; **ବଖେଡା** ୨ । ଗୋଳମାଳ—2. Confusion. ୩ । ଦୁର୍ଘଟନା—3. Mishap, ୪ । ବ୍ୟାଘାତ—4, Obstacle, [ଦ୍—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ସହଚର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଭିଖଡ଼ ବିଖଡ଼]

ବିଖଡ଼ିଆ—ବୈଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଖଡ଼ିଆ (ଦେଖ)—
Bikhardiā (ବିଖଡ଼ୀ, ବିଖଡ଼େଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) Bakhardiā (See)

ବିଖଣ୍ଡ—ଦେ.ବି ୧ । କୁବଚନ—1. Evil names, ୨ । କୁବାକ୍ୟ—
Bikhanda Evil language, [ଉ.—ଚଣ୍ଡ ହୋଇ ଦେଖ ବିଖଣ୍ଡ କହୁଛି ମଧୁର ନାହିଁ ତୁଣ୍ଡରେ । ଅଉମନ୍ୟ ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି ।

ବିଖଣ୍ଡିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଖଣ୍ଡ୍‌ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ—
Bikhandita 1, Wounded and scratched, [ବଳଯାକ, ବିଖଣ୍ଡିତ ଚରମ ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡିତ—2. Cleft in two (Apte). ୩ । ଖଣ୍ଡିତାଙ୍ଗ—3. Mutilated (Apte). ୪ । ଖଣ୍ଡିତ (ଯୁକ୍ତି)—4. Refuted (Apte).

ବିଖଣ୍ଡିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—୧ । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିବା—1. To
Bikhandibā make into pieces. [ଉ.—ବିଖଣ୍ଡ ପଦ ପଢ଼ି ବିଖଣ୍ଡା ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ଜିଣିବା; ପରାସ୍ତ **ବିଖଣ୍ଡାନା** କରିବା—2. To defeat; to overcome, [ଉ.—ଖାଲ ନଳନ ସୁନ୍ଦର ନୟନ ଗଞ୍ଜଇ ଚୋର ନାସା-ଚଳ—ପ୍ରସୂନ ବିଖଣ୍ଡେ । ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରଧି ।]

ବିଖନ—ଦେ. ବି—(ସଂ ବିଖନସ୍)—୧ । ବ୍ରହ୍ମା—1. Brahmā.
Bikhana [ଉ.—ସୁସମେ ସମେ ବାଲ୍ୟକାଳେ ଖିବଲେ କେହ ନିମୀଣ ଏ ବିଖନେ । ଭଞ୍ଜ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ] ୨ । ବ୍ରହ୍ମ—2. The Divine Quintessence (Apte).

ବିଖାସା—ସଂ. ବି—ଜିହ୍ୱା—
Bikhāsā The tongue (Apte).

ବିଖ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ନାସିକା ଯାହାର;
Bikhya ନିପାତନ)—ବିଖ (ଦେଖ)—Bikha (See).
(ବିଖ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି + ଖ୍ୟାତ)—ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ସୁବିଦିତ—
Bikhyāta Celebrated; famous. [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ (ବିଖ୍ୟାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ହୁଏ ଯଥା— ସୁବିଖ୍ୟାତ; ଭୁବନବିଖ୍ୟାତ, ଜଗଦ୍‌ବିଖ୍ୟାତ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବିଖ୍ୟାତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସୁନାମ ବିସ୍ତାର କରିବା—To make Bikhyāta karibā ବିଖ୍ୟାତ କରା **विख्यात करना** famous.

ବିଖ୍ୟାତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସୁନାମ) ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—Bikhyāta hebā To be renowned; to be famous. ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇ **विख्यात होना**

ବିଖ୍ୟାତି—ସଂ. ବି—(ବି-ଖ୍ୟାତି)—୧ । ପ୍ରସିଦ୍ଧି—1. Celebrity. Bikhyāti ୨ । କୀର୍ତ୍ତି; ଯଶଃ—2. Fame. ଦେ. ବିଣ—ବିଖ୍ୟାତ; ପ୍ରସିଦ୍ଧ—Celebrated.

ବିଖ୍ୟାତିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସକ୍ୟ)—୧ । ପ୍ରକାଶ କରିବା—To Bikhyātibā express; to publish. ୨ । ବିସ୍ତାର କରିବା; ବିଖ୍ୟାତ ବିସ୍ତାରିବା—2. To spread; to extend. [ଉ.— **विख्यात करना** ବିଖ୍ୟାତକୀର୍ତ୍ତିରୁ ହତ ହେଲେ କୀର୍ତ୍ତି, ବିଖ୍ୟାତକେ ଅସୁର ନାଶେ କୀର୍ତ୍ତି । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଖ୍ୟାପନ—ସଂ. ବି—(ବି + ଖ୍ୟା ଧାତୁ ଣିଚ୍ ଖ୍ୟାପି ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ) Bikhyāpana —୧ । ବିଖ୍ୟାତ କରଣ—1. Publication; proclaiming; making famous (Apte). ୨ । ସ୍ୱୀକାର କରିବା—2. Confessing; acknowledging (Apte).

ବିଖ୍ରୁ(ଖ୍ରୁ)—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ.—(ନିଘାତନ)—ବିଖ (ଦେଖ) Bikhra(khru) Bikha (See).

ବିଗ(ଗି)ଡ଼(ଡ଼ା)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବିକୃତ; ଭୁଲ; ସଂ ବି+ Biga(gi)rda(rdā) ଘଟ. ଧାତୁ)—୧ । ଦୁଷ୍ଟ—1. Wicked (ସଜଡ଼ା—ବିପରୀତ) ୨ । ଅନିଷ୍ଟକାରୀ—2. Mischievous; ବିଗଡ଼ା harmful. ୩ । ନଷ୍ଟ—3. Spoiled. ୪ । ବେଥଡ଼ା— **बिगडा हुआ** 4. Irregular. ୫ । ବିକୃତ—5. Deranged. ୬ । ଅଧଃପତିତ—6. Fallen down. ୭ । ଅପ୍ରସନ୍ନ; ବିରକ୍ତ—7. Irritated; displeased. ୮ । ବିଗାଡ଼ୁ (ଦେଖ)—8. Bigārdu (See). ବି—୧ । ବିଗିଡ଼ି ବିଗଡ଼ା ଯିବା; ନଷ୍ଟ ହେବା; ଅଧଃପତନ—1. Derangement. **बिगडाना, बिगाड** ୨ । ବିକୃତି; ଏରୁପ ହେବା—2. Being spoiled. [ଉ.—ଯେ ଅଡ଼ିଲରୁ ବିଗଡ଼ା, ସେ କେବେ ହୁଏଁ ସଜଡ଼ା । ଭଗ ।] ୩ । ଗୋଳମାଳ; ବ୍ୟାଘାତ—3. Disorder. (ଯଥା—ଯେଉଁ ବିଗଡ଼ା)

ବିଗ(ଗି)ଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିକୃତ; ସଂ. ବିକାର) Biga(gi)rdā(rde)ibā (ବିଗିଡିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ— (ବିଗାଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) The causative form of Bigi- (ସଜାଡ଼ିବା—ବିପରୀତ) rdibā) ୧ । ନଷ୍ଟ କରିବା—1. To **बिगडान, बिगड़ा** spoil. ୨ । ବିକୃତ କରିବା—2. To der- **बिगडाना** ange. ୩ । ଗୋଳମାଳ ଘଟାଇବା—3. To confuse; to create confusion. ୪ । ଭଲକୁ ମନ୍ଦ କରିବା— 4. To change a good thing to bad; to vitiate. ୫ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଚିଡ଼ାଇବା ବା ବିରକ୍ତ କରିବା—5. To irritate a person.

ବିଗ(ଗ)ଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିକୃତ)—୧ । ଖରାପ ହେବା; ନଷ୍ଟ Biga(gi)rdibā ହେବା—1. To be spoiled; to be ବିଗଡ଼ା vitiated. ୨ । ବିକୃତ ହେବା—2. To deteriorate. **बिगडना** ୩ । ମନ ବାଟ ଧରିବା—3. To go to the dogs. ୪ । ଅଧଃପତିତ ହେବା; ଜାତିଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା—4. To be depraved. ୫ । ବିରକ୍ତ ବା ଅପ୍ରସନ୍ନ ହେବା—5. To be displeased or irritated. ୬ । ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାରୁ ମନ ଅବସ୍ଥାଯୁକ୍ତ ହେବା—6. To be deranged; to be out of order. ୭ । କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେବା —7. To be enraged. ୮ । ତ୍ରୁଟିଯୁକ୍ତ ହେବା— 8. To be defective.

ବିଗଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଗଣ)—ବିପକ୍ଷ— Bigaṇa Antagonist.

ବିଗଣନ(ନା)—ସଂ. ବି (ବି+ଗଣନ)—୧ । ସଂଖ୍ୟାକରଣ—1. Biganana(nā) Reckoning; enumeration. ୨ । ଋଣମୋଚନ—2. Discharge of debt. ୩ । ଅବଜ୍ଞା —3. Disregard.

ବିଗଣିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଗଣିତ)—ସଂଖ୍ୟାତ; ସଂଖ୍ୟା କରାଯାଇ ଥିବା— Biganita Reckoned; counted.

ବିଗତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଗତ)—୧ । ଯେ ଗତ ହୋଇଅଛି ବା Bigata ଯାଇଅଛି—1. Gone. ୨ । ପ୍ରସ୍ଥିତ—2. Departed; gone away; parted. ୩ । ନଷ୍ଟ—3. Perished; lost; exhausted. ୪ । (ସମାସରେ) ବିହୀନ— 4. Destitute or devoid of. ୫ । ଅତୀତ—5. Past; previous. ୬ । ସମ୍ପାଦିତ—6. Accomplished. ୭ । ମୃତ—7. Dead; deceased. ଦେ. ବିଣ—ଅତୀତର ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା (ହିଂ. ଶ.)— Previous to the last ସଂ. ବି—ପକ୍ଷୀର ଗତି—The flight of birds (Apte).

ବିଗତ କଲ୍ମଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଗତ+କଲ୍ମଷ)—୧ । Bigata kalmasha ପାପଶୂନ୍ୟ—1. Sinless. ୨ । ଯାହାର (ବିଗତ କଲ୍ମଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାପ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇଅଛି— ବିଗତ କଲ୍ମିଷ } ଅନ୍ୟରୂପ 2. One whose sin has been ବିଗତ ପାପ } removed by expiation.

ବିଗତଜ୍ୱର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଗତ+ଜ୍ୱର; ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । Bigatajwara ଭୟଶୂନ୍ୟ—1. Fearless. ୨ । କମ୍ପଶୂନ୍ୟ— (ବିଗତଜ୍ୱରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Free from trembling.

ବିଗତ ବର୍ଷ—ଦେ. ବି—ଗତବର୍ଷର ପୂର୍ବ ବର୍ଷ; ଦ୍ୱିବର୍ଷୀୟ—Year Bigata barsha before last; last but one year. ବିଗତବତ୍ସର

ବିଗତ ଭୟ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଗତ+ଭୟ)—୧ । ଯାହାଠାରୁ ଭୟ ଦୂର ହୋଇଥାଏ—1. Having shaken out one's fears.
Bigata bhaya
(ବିଗତଭୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିଗତଭୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନିର୍ଭୟ—2. Fearless.

ବିଗତ ଯୌବନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଗତ+ଯୌବନ)—ଯେ ଯୌବନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି—Having passed the youth.
Bigata jaubana
(ବିଗତ ଯୌବନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଗତ ରୟ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଗତ+ରୟ)—ଯାହାର ତେଜ କମିଅଛି; କ୍ଲାନ୍ତ—Fed up; fatigued; whose energy is exhausted.
Bigata raya
(ବିଗତରୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଗତଶଯ୍ୟା—ଦେ. ବିଣ—ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରିଥିବା—Having left the bed.
Bigata śajyā
[ଉ—ବିଗତଶଯ୍ୟା ପ୍ରାତରେ, ବୁଡ଼ି କରେ ସାଧୁ ମାରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଗତସ୍ପୃହ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଗତ+ସ୍ପୃହା)—ଯାହା ମନରୁ ସ୍ପୃହା ଦୂର ହୋଇଅଛି—Indifferent; void of desise.
Bigataspṛuha
(ବିଗତସ୍ପୃହା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଗତାର୍ତ୍ତବା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଗତ+ଆର୍ତ୍ତବ—ସ୍ତ୍ରୀରଜଃ+ଆ, ବହୁବ୍ରୀହି)—ଋତୁରଜସ୍ଵା ନାରୀ—A woman past her menses; a women past childbearing (in whom the menstrual discharge has ceased).
Bigatārttabā

ବିଗତି—ଦେ. ବି—ବିଶେଷ ଗତି; ଚଞ୍ଚଳ ଗତି—Quick motion.
Bigati
[ଉ—ବିଗତି ଦେବାନ୍ତକ ହିଶିର ନରାନ୍ତକ ମହୋଦର ଅତି କାୟକ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
ସଂ. ବି.—ପକ୍ଷୀର ଗତି—The flight of birds.

ବିଗନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଗନ୍ଧ)—୧ । ଗନ୍ଧବିହୀନ—1. Having no smell. ୨ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ—2. Foul-smelling; foetid.
Bigandha

ବିଗମ—ସଂ. ବି—(ବି+ଗମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—1. Departure. ୨ । ବିନାଶ—2. Destruction. ୩ । ଶେଷ—3. Finish; completion; end.
Bigama
(ବିଗମନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଗମ୍ୟ—ଦେ. ବିଣ—ଅଗମ୍ୟ—Impassable.
Bigamya
[ଉ.—ବିଗମ୍ୟ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ବିହର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଗର୍—ବୈଦେ. ଅ—(ଅ. ବେଗଏର୍)—୧ । ବେଗର; ବ୍ୟତୀତ; ବିନା—1. Without. ୨ । ବାହାରେ ଥିବା—2 Outside.
Bigar
ବେଗର **ବିଗର** 2. Outside. [ଯଥା—ବିଗର୍ ଜଣା ।]

ବିଗର୍ହଣ(ଣା)—ସଂ. ବି—(ବି+ଗର୍ହଣ)—୧ । ନିନ୍ଦା; ଅପବାଦ—1. Vilification; defamation. ୨ । ଭର୍ତ୍ସନା—2. Censure; rebuke.
Bigarhaṇa(ṇā)

ବିଗର୍ହିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଗର୍ହିତ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିନ୍ଦିତ—1. Very blameworthy. ୨ । ନିନ୍ଦ୍ୟ—2. Censurable; reproachable. ୩ । ନିଷିଦ୍ଧ—3. Forbidden. ୪ । ଦୂଷିତ—4. Contaminated. ୫ । ଘୃଣ୍ୟ—5. Detestible. ବି.—ନିନ୍ଦା—Reproach; blame.
Bigarhita

ବିଗଳ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ବିଗଳିତ)—ଝରି ଝରି ହୋଇ—Profusely; in torrent.
Bigala
[ଉ—ମୁହୁର୍ତ୍ତ ନୟନେ ଜଳ ବହଇ ବିଗଳ । ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରଧି]

ବିଗଳ କରିବା—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ସଂ. ବିଗଳିତ)—ଖସାଇ ଦେବା; ମୁକ୍ତ କରିବା—To set free; to loosen.
Bigala karibā
[ଉ.—ବିଗଳ କର ବସନ ହରଷ ଗୃହ ବଚନ, ଜଘନେ ଜଘନ ଗୁରୁ ଘଟଣ କର । ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରଧି ।]

ବିଗଳିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଗଳିତ)—୧ । ଖସିତ; ଝରୁ ଥିବା—1. Trickling; oozing; dropping.
Bigalita
(ବିଗଳନ—ବି) ୨ । ପତିତ—2. Fallen. ୩ । ସ୍ଖଳିତ—3 3. Slipped away. ୪ । ତରଳିତ—4. Melted away. ୫ । ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ; ଭ୍ରଷ୍ଟ—5. Displaced; detached. ୬ । ଶିଥିଳୀକୃତ—6. Loosened. ୭ । ମୁକୁଳା ହୋଇଥିବା; ମୁକ୍ତ; ଅଲୁଲାୟିତ—7. Dishevelled.

ବିଗଳିତ କେଶ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଗଳିତ+କେଶ ଯାହାର)—ଯାହାର ବାଳ ମୁକୁଳା ହୋଇଥାଏ—With dishevelled hair.
Bigalita keśa
(ବିଗଳିତ କେ —ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଗଳିତାଙ୍କ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଗଳିତ+ଅଙ୍କ)—କଳଙ୍କହୀନ—Spotless; stainless;
Bigalitāṅka
[ଉ—ବିଗଳିତାଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶଶାଙ୍କ ଯୋଖିବା ନ ଯୋଖିବା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।]

ବିଗଲିବା—ପ୍ରାଦେ.—(ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—(ସଂ ବିଗଳିତ=ତରଳିତ)—ଏଣେ ତେଣେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହେବା—To spread all round; to be diffused.
Bigalibā

ବିଗାଡ଼ି—ବୈଦେ. ବି—(ଫା. ବେଗାର୍)—୧ । ବେଠିଆ; ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଖୋରାକ ଖାଇ ସ୍ୱାଳାଙ୍କର ବେଠି କରନ୍ତି—ବେଗାରିୟା 1. Labourers who work without wages but on subsistence allowance only,
Bigārdi
ବେଗାର, ବିଗାର ବେଗାର, **ବେଗାରୀ** ୨ । ବେଗାର; ବେଠି—2. Work without wages but with subsistence allowance only; free labour; forced labour.
ବେଗାରୀ, ବିଗାରୀ

ବିଗାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି—ବିଗାଡ଼ି (ଦେଖ)—Bigārdi (See) ବିଣ—ବିଗାଡ଼ୁ (ଦେଖ)—Bigārdu (See)
Bigārdiā

ବିଗାଡ଼ୁ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ବିଗାଡ଼େ ବା ନଷ୍ଟ କରେ—1. One who spoils.
Bigārdu
[ଯଥା—ଘରୁଜ ବିଗାଡ଼ୁ ।]
ବିଗଡ଼ା **ବିଗଡ଼େଲ** ୨ । ଯେ ଗୋଳମାଳ ଉପସ୍ଥିତ କରେ—2, Creating confusion. ୩ । ଯେ କଥା କଥାକେ କଳି କରେ; ଚଡ଼ୁଲ—3. Quarrelsome, surly. ୪ । ଜିଦ୍‌ଖୋର—4, Obstinate; insistent.

ବିଗାଢ଼—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଗାହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ସ୍ନାତ—
Bigārdha 1. Bathed. ୨ । ମଗ୍ନ—2. Immersed.
୩ । ବିଲୋଡ଼ିତ—3. Churned; agitated. ୪ ।
(ବି+ଗାଢ଼) ବିଶେଷ ଗାଢ଼—4. Very thick.

ବିଗାନ—ସଂ. ବି.—(ବି=ବିପରୀତ+ଗାନ)—୧ । ନିନ୍ଦା—
Bigāna Censure. ୨ । ଅପବାଦ—2. Defamation.

ବିଗାହ—ସଂ. ବି (ବି+ଗାହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ସ୍ନାନ; ଅବ-
Bigāha ଗାହନ—1. Bath; ablution.
୨ । ଅଲୋଡ଼ନ; ମନ୍ଥନ—2. Churning.

ବିଗାହ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ବି+ଗାହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—୧ ।
Bigāhamāna ଯେ ଗାଧୋଇଛି—1 Bathing. ୨ । ଯେ
(ବିଗାହ୍ୟମାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଲୋଡ଼ନ କରୁଅଛି—
2. Churning; agitating.

ବିଗୀତ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ବିପରୀତ+ଗୈ ଧାତୁ=ଗାନ କରିବା+
Bigīta ତ)—୧ । ନିନ୍ଦିତ—1. Blamed; condemned.
୨ । ଉତ୍ସିତ—2. Censured. ୨ । ବିଗର୍ହିତ—
2. Very bad; deplorable.

ବିଗୁଣ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ, ନାହିଁ+ଗୁଣ ଯାହାର)—
Biguṇa ୧ । ଗୁଣହୀନ—1. Destitute of good qualities ୨ । ବିକୃତ; ନଷ୍ଟ—2. Spoiled. ୩ । ବିପରୀତ;
ପ୍ରତିକୂଳ—3. Opposite. ଦେ. ବି—୧ । ଅବିଗୁଣ;
ଅନିଷ୍ଟ—1. Injury. ୨ । ମନ୍ଦଗୁଣ; ଦୁର୍ଗୁଣ—
2. Bad quality. ୩ । ଅଭିମାନ 3. Taking offence. (ଉ :—ବିଗୁଣ ନ ଘେନିବ ଦେବୁ
ଲେଖି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀବିଳାସ ।) ୪ । ଦୁଃଖ—
4. Sorrow. (ଉ :—ସନ୍ତୋଷ କର ଅବେ ନୃପକୁଳ
ଗୁଣ । ନ ଭଣ ଶ୍ରୀଭ ନାଶେ ଚିତ୍ତରେ ବିଗୁଣ—କୃଷ୍ଣସିଂହ.
ମହାଭାରତ ଅନୁଶାସନ ।)—୫ । ଈର୍ଷ୍ୟା—5. Envy;
jealousy. (ଉ :—ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ନ ଲଭ ଅସୁରେ ।
ବିଗୁଣ ବହିଲେ ଅନ୍ତରେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିଗୁଣିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଯେ ସାମାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ବିରକ୍ତ ହୁଏ;
Biguṇiā ଅତିରିକ୍ତରୂପେ ଅଭିମାନୀ—Irascible; prone to
ବିଗୁଣ take offence at petty things; thin-skinned.
ବିଗଡ଼ିଲା (ବିଗୁଣେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଗୁଲ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବ୍ୟୁଗ୍ଲ୍)—ରଣଭୂରୀ; ଭେରୀ—Bugle.
Bigul ବିଗୁଲ ବିଗୁଲ

ବିଗୁଲ(ଲା)ର୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବ୍ୟୁଗ୍ଲର୍)—ରଣଭୂରୀବାଦକ—
Bigula(lā)r ବିଗୁଲାର ବିଗୁଲାର Bugler.

ବିଗୂଢ଼—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଗୂହ)—୧ । ଗୁପ୍ତ—1. Concealed.
Bigūrdha (ବିଗୂହନ—ବି) ୨ । ବିଗର୍ହିତ—2. Bad.

ବିଗୁ(ଘୁ)ତି—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିଭୂତି) ଯଜ୍ଞର ବା ହୋମର ପାଉଁଶ—
Bigu(ghu)ti ବିଭୂତି ମମ୍ମୁଟୀ The ashes of a
sacrificeal fire.

ବିଗୋନିୟା—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ; ଲାଟିନ୍ ବେଗୋନିଆ)—ଗର୍ଦ୍ଦାଯୁଃ
Bigoniyā ଶାକଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—Begonia; a foreign shrub;
ବିଗୋନିୟା Elephant's eye. [ଦ୍ର—ଏ ବିଦେଶାଗତ ଗୁଳ୍ମ
ବିଗୋନିୟା ନାନାଜାତୀୟ ଅଟେ ଓ ଶୋଭାର୍ଥ ଆଧୁନିକ ଉଦ୍ୟାନ
ମାନଙ୍କରେ ରୋପିତ ହୁଏ । ଆସାମ ଓ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ଅଞ୍ଚଳରେ
ଏହା ବନ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଏହା ଶୀତରେ ଜନ୍ମେ ।
ଏଥିର ପତ୍ର ହାତୀ କାନ ବା ଭଲ୍ଲୁକପତ୍ର ।]

ବିଗ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ବିଗ୍ ଧାତୁ=ଭୀତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ;
Bigna ଭୀତ—1. Alarmed; terrified. ୨ । ଚିନ୍ତିତ—
2. Anxious; agitated. ୩ । ଦୁଃଖିତ—
3. Dejected.

ବିଗ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ନାସିକା ଯାହାର;
Bigra ଉପାଚାରସିଦ୍ଧ)—ଛିନ୍ନନାସିକ—Deprived of nose;
(ବିଗ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) having the nose clipped up.

ବିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି (ବି+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ବପୁ; ଦେହ;
Bigraha ଶରୀର—1. Body. ୨ । ମୂର୍ତ୍ତି; ଆକୃତି—
2. Image; form; shape. ୩ । ଦେବମୂର୍ତ୍ତି—
3. Idol; image of a Deity. ୪ । (+ଭାବ.
ଅ; ବ୍ୟାକରଣ) ସମାସର ବାକ୍ୟ ବିଶ୍ଳେଷଣ (ଯାହାଦ୍ୱାରା
ସମାସବଦ୍ଧ ପଦର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ଗୃହୀତ ହୁଏ)—
4 (Grammar) The separating or analysis
of a compound word into its component
parts. ୫ । (+କରଣ. ଅ) ସଂଗ୍ରାମ; ଯୁଦ୍ଧ—
5. Fight; war. ୬ । ବିବାଦ—6. Dispute;
quarrel; dissension. ୭ । (+ଭାବ. ଅ)
ବିସ୍ତାର—7. Extension; expansion. ୮ ।
(+କର୍ମ. ଅ) ଅଂଶ; ଭାଗ—8. Portion; share.
[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ; ଯଥା—
ପାଷାଣ ବିଗ୍ରହ, ମଣି ବିଗ୍ରହ, ଦାରୁ ବିଗ୍ରହ, ଧାତୁ ବିଗ୍ରହ
ଓ ସଜ୍ଞ ବିଗ୍ରହ ଇତ୍ୟାଦି ।] ୯ । (+ଭାବ. ଅ)
ପୃଥକ୍ କରଣ (ହ. ଶ)—9, Separating, ୧୦ । ନୀତି-
ଶାସ୍ତ୍ର କଥିତ କର୍ମବିଶେଷ; ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ବା
କଳହ ଉତ୍ପାଦନ (ହ. ଶ)—10, Creating dissen-
sion in the enmy's camp. ୧୧ । (+କର୍ତ୍ତୃ.
ଅ) ଶିବ (ହ. ଶ)—11, Śiba. ୧୨ । ସ୍କନ୍ଦଙ୍କ
ଅନୁଚରବିଶେଷ (ହ. ଶ)—12, Name of an
attendant of Kārttikeya.

ବିଗ୍ରହଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ରୂପ ଗ୍ରହଣ—
Bigrahaṇa Assumption of form; materialisation

ବିଗ୍ରହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଗ୍ରହ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଯୁଦ୍ଧକାରୀ—
Bigrahī 1. Fighting. ୨ । କଳହକାରୀ—2. Quarrel-
(ବିଗ୍ରହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ling. ସଂ. ବି—ଯୁଦ୍ଧବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ—
War minister

ବିଗ୍ରାହ୍ୟ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଯାହା ସଙ୍ଗେ
Bigrāhya ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ଉପଯୁକ୍ତ (ହ୍ର. ଶ)—Fit to be
(ବିଗ୍ରାହ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) fought with.

ବିଘଂସିତ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସ. ବିକଶିତ)—ବିକଶିତ;
Bighamsita ଫୁଲ୍ଲ ଉଠିବା—Fullblown; expanded.
(ଉ :—ମଲୟ ସମୀର ମଳିର ନାସା ଅଟ୍ଟଇ ତାର ।
ବସନ୍ତ ଆଶେ ବିଘଂସିତ ହୋଏ ଚଂଶୁକାଧର—ପ୍ରତାପ.
ଶଶିଶେଣ ।)

ବିଘଂସିବା—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—ବିକଶିତ ହେବା—
Bighamsibā To be fullblown; to expand.
(ଉ—କମଳମା ବିଘଂସିଲେ ଅବମା ଉଲ୍ଲସି—ପ୍ରାଚୀ.
ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।)

ବିଘଞ୍ଚ—ଦେ. ବିଣ (ସ. ବି+ଘନ) —ସାନ୍ତ୍ର; ନିବିଡ଼—Dense.
Bighañcha ସନ ଘନା (ଉ :—ବିହଙ୍ଗସ୍ୱନ ତରୁ ଝଲ,
ବିଘଞ୍ଚ ସଞ୍ଚ ପତ୍ରାବଳୀ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିଘଟଣ—ଦେ. —(ସଂ. ବିଘଟନ)—୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣା; ଅଘଟଣ—
Bighaṭaṇa 1. Wonderful thing. ୨ । ବିଡ଼ମ୍ବଣ—
ବିଘଟନ 2. An awkward thing. ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ-
ଜନକ—1. Wonderful. ୨ । ଅଦ୍ଭୁତଧର୍ମ—
2. Extraordinary. ୩ । ଭୁଣ୍ଡିତ—3. Awk-
ward; nasty.

ବିଘଟନ(ନା)—ସଂ. ବି, (ବି=ବିପରୀତ, ବିଉପ+ଘଟନ)—୧ ।
Bighaṭana(nā) ୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟନା—1. Wonderful
event. ୨ । ଅଘଟନ—2 The happening
of an unexpected matter. ୩ । ଅମଙ୍ଗଳ;
ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—3. Misfortune. ୪ । ବିଶ୍ଳେଷଣ—
4. Dissolution; analysis; disjunction.
୫ । ଅନିଷ୍ଟ—5. Injury. ୬ । ବିରୋଧ—6.
Antagonism. ୭ । ବ୍ୟାଘାତ—7. Obstruc-
tion. ୮ । ବିନାଶ—8. Destruction, ୯ ।
ଭଞ୍ଜନ; ଭାଙ୍ଗି ଦେବା—9. Breaking.

ବିଘଟିତ—ସ. ବିଣ. (ବି+ଘଟ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ ଘଟ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)-
Bighaṭita ୧ । ବିଶ୍ଳେଷିତ—1. Dissolved; broken up.
୨ । ବିନଷ୍ଟ—2. Destroyed. ୩ । ବିକସିତ—
3. Spread; expanded. ଦେ. ବିଣ—ବୃଥା;
ମିଥ୍ୟା—False. [ଉ.—ସ୍ୱରୋଦୟ ବାକ୍ୟ ଏହୁ ତୁହେ
ବିଘଟିତ । ପ୍ରାଚୀ. ଶିବ ସ୍ୱରୋଦୟ ।]

ବିଘଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଶେଷରେ ଘଟିବା—To happen parti-
Bighaṭibā cularly or excellently. [ଉ—ବିଳାଶ
ହାସ ଦଶନେ, ବିଘଟେ ନଖ ପ୍ରସନ୍ନେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ
ବିଳାସ ।]

ବିଘଟ୍ଟନ—(ବି+ଘଟ୍ଟ୍ ଧାତୁ=ଚଳିବା+ଅନ)-୧ । ସଂଘଟ୍ଟ; ଆଘାତ—
Bighaṭṭana 1, Stroke. ୨ । ଆଲୋଡ଼ନ; ଘାଣ୍ଟିବା—
2. Agitating; churning; shaking. ୩ । ଦୃଢ଼
ସଂଯୋଗ; ସଂଘଟ୍ଟନ—3. Firm contact; close
connection. ୪ । ବିଶ୍ଳେଷଣ—4. Analysis;
dissolution; disjunction. ୫ । ସଞ୍ଚାଳନ; ହଲ-
ଚଲ ହେବା—5. Movement. ୬ । ଲାଗିଯିବା—
6. Firm attachment. ୭ । ରଗଡ଼ିବା—
7. Grinding, ୮ । ବାଟିବା—8. Bruising. ୯ ।
ଖୋଲିବା (ହ୍ର. ଶ)—9. Opening. ୧୦ । କଣ୍ଟ-
ଡ଼ିବା (ହ୍ର. ଶ)—10. Dashing. ୧୧ । ବିନାଶକରଣ
(ହ୍ର. ଶ)—11. Destroying.

ବିଘଟ୍ଟିତ—ସ. ବିଣ—(ବି+ଘଟ୍ଟ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଘଷା
Bighaṭṭita ହୋଇଥିବା, ବିଲୋଡ଼ିତ; ମଥିତ—1. Churned;
shaken; thoroughly agitated. ୨ । ବିଶ୍ଳେଷିତ;
ବିଭକ୍ତ—2. Analysed; broken up. ୩ । ସଞ୍ଚାଳିତ-
3. Moved. ୪ । କୃତ—4 Caused; done. ୫ ।
ରଗଡ଼ା ହୋଇଥିବା—5, Ground. ୬ । ବଟା ହୋଇ
ଥିବା—6. Bruised. ୭ । ବିନାଶିତ (ହ୍ର. ଶ)—
7. Destroyed.

ବିଘତ୍ତ—ଦେ. ବି—(ସ. ବିତସ୍ତି; ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁଭୂତ) —ଅର୍ଦ୍ଧହସ୍ତ;
Bighat ଗଣ୍ଡ; ୧୨ ଅଙ୍ଗୁଳି—A unit of lineal meas-
ବିଘତ୍ତ ure from the tip of the little finger to the
ବାଲିସ୍ତ tip of the thumb of the extended palm;
the span of the palm.

ବିଘନ—ସ. ବି—(ବି+ହନ. ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଆଘାତ କରିବା-
Bighana 1. Striking. ୨ । (+କରଣ ଅ) ଏକପ୍ରକାର
ଖୁବ୍ ବଡ଼ ହାତୁଡ଼ୀ—2. Sledge hammer. ୩ ।(+
କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଇନ୍ଦ୍ର—3. Indra.

ବିଘସ—ସ. ବି—(ବି+ଅଦ୍. ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଭାବ. ଅ;
Bighasa ଅଦ ସ୍ଥାନରେ ଘସ ଆଦେଶ)—୧ । ଭୋଜନ—
1. Eating; taking meal. ୨ । ଭୋଜନାବଶିଷ୍ଟ;
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ; ଅଇଁଠା—2. Leavings of a dinner;
remnant of food; orts. ୩ । (ମନୁଷ୍ୟାଦିର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ)
ମହଣ—3. Wax. ୪ । ଦେବତା, ପିତୃ ଓ ଅତିଥି-
ମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ପରେ ବଳିପଡ଼ିବା ଖାଦ୍ୟ—4. Food
left after it is offered to guests, Deities
and deceased ancestors.

ବିଘସାଶୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିଘସ+ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଭକ୍ଷଣ କରିବା+
Bighasāśi କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାତଃରେ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ
ପିତୃଲୋକ, ଅତିଥି ଓ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ପ୍ରଦାନ କରି
ସ୍ୱୟଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରନ୍ତି—Partaking
of the food after feeding the guests and
offering to Deities and to the deceased
ancestors.

[ଉ.—ସାୟଂ ପ୍ରାତଃକାଳେ ଅନ୍ଧର ବିଘ୍ନଗ, କର ଯେ ଲୋକମାନେ କରୁଛନ୍ତି ରୋଗ, ସେହିମାନଙ୍କୁ ବିଘସାଶୀ ବୋଲି କହ, ଅହେ ଦ୍ୱିଜମାନେ ଏଥି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ— କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତିପର୍ବ ।]

ବିଘସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସଞ୍ଚରଣ କରିବା; ଭ୍ରମଣ କରିବା—To walk; to travel. [ଉ—ବ୍ୟାକୁଳ ଗ୍ରବଣ ମନ ଛନ୍ଦକାରୀ, ପୁଷ୍ପକପୁରେ ବିଘସୁଁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]
Bighasibā

ବିଘା—ପ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର) ବି (ସଂ. ବର୍ଗ; ବିଘ୍ରହ)—୧ । ଭୂମିର ପରିମାଣବିଶେଷ, ୮୦ ହାତ ଲମ୍ବ ଓ ୮୦ ହାତ ଚଉଡ଼ା ବିଘା ପରିମିତ ଭୂମି—6400 square cubits of land. [ଦ୍ର—ଏକ ଏକର୍=ପ୍ରାୟ ୩ ବିଘା । ୧ ବିଘା=୨୦ କାଠା ।] ୨ । (ସିଂହଭୂମ) ବି—୧୦୦ ହାତ ଲମ୍ବ ଓ ୧୦୦ ହାତ ଚଉଡ଼ା ପରିମିତ ଭୂମି—2. 10000 square cubits of land. [ଦ୍ର—ଏହି ବିଘାର ପରିମାଣ=୧/୬ ଏକର୍; ଏକ ଏକର୍=୧ ବିଘା ୧୫ କାଠା ।]
Bighā

ବିଘାତ—ସଂ. ବି (ବି+ହନ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ବିନାଶ— 1. Destruction; ruin. ୨ । ଅଘାତ—2. Stroke. ୩ । କ୍ଷତି—3. Injury. ୪ । ବ୍ୟାଘାତ; ବିଘ୍ନ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—4. Obstacle; obstruction; hindrance. ୫ । ବାରଣ—5. Prohibition. ୬ । ସଙ୍ଗୀତ ଶାସ୍ତ୍ରର ସ୍ୱରବିଶେଷ—6. Name of a musical tune. ୭ । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିବା (ହ. ଶ)— 7. Breaking into pieces. ୮ । ବିଫଳତା (ହ.ଶ) —8. Non fulfilment; fruitlessness.
Bighāta

ବିଘାତକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ବାଧାପ୍ରଦ; ବ୍ୟାଘାତକାରୀ—1. Hindering; obstructing; marring. ୨ । ବିନାଶକ—2. Destructive. ୩ । ଅଘାତକାରୀ —3. Striking. ୪ । ଘାତକ—4. Killing. (ବିଘାତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ; ବିଘାତିକା } ସ୍ତ୍ରୀ
Bighātaka

[ଉ—ବିଘାତୀ ଦୈତ୍ୟ ରଣିରେ ହୋଇଥିଲେ ଶତ୍ରୁର ପ୍ରମୁଖ ଗ୍ରହେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଘାତନ—ସଂ. ବି (ବି+ହନ୍ ଧାତୁ+ଅନ)—୧ । ହତ୍ୟାକରଣ— 1. Murdering; slaughtering. ୨ । ଅଘାତ କରଣ—2. Striking. ୩ । ହତ୍ୟା—3. Slaughter. [ଉ—ବହ୍ନିଅଛି । ବିଘାତନ ସ୍ଥାନରେ ଜ୍ୱାଳ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Bighātana

ବିଘାତିକ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଘାତକ; ବିଘାତୀ)—ଅଘାତକ; ଅଘାତକାରୀ—Striking. [ଉ—ବହ୍ନିବହ୍ନି କହୁଛନ୍ତି ତାହା, ବିଘାତିକ ପଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Bighātika

ବିଘାତିବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିଘାତ)—ଅଘାତ କରିବା; ଝଟକିବା—To strike; to dash down.
Bighātibā

ବିଘାତ୍ରା ବିଘାତ୍ରୀ [ଉ—ବଳବାନ, ବିଘାତ ବେଳ ସାଙ୍ଗମାନ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଘୋଡ଼(ର)—ଦେ. ବିଣ ଓ କ୍ରି ବିଣ (ସଂ. ବି+ଘୋର)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—1. Very much; excessive. (ଯଥା—ସେ ବିଘୋର ନିଦରେ ଶୋଇଛି ।)
Bighorda(ra)

ବିଘିନ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିଘ୍ନ)—୧ । ବିଘ୍ନ—1. Hindrance; obstacle; ୨ । ବିଘ୍ନେଶ୍ୱରର ଡାକ ନାମ—2. A name for calling Bighneswara.
Bighina

ବିଘୂର୍ଣ୍ଣନ—ସଂ. ବି (ବି+ଘୂର୍ଣ୍ଣନ)—ଘୂରିଅଡ଼େ ଘୁରାଇବା— Whirling.
Bighūrnnana
(ବିଘୂର୍ଣ୍ଣିତ—ବିଣ; ବିଘୂର୍ଣ୍ଣକ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଶେଷଣ)

ବିଘୂର୍ଣ୍ଣିକା—ସଂ, ବି—ନାସିକା; ନାକ (ହ, ଶ)—Nose
Bighūrnnikā

ବିଘୋଷ—ସଂ, ବି (ବି+ଘୋଷ)—ଅତି ଉଚ୍ଚ ନାଦ—Roar; loud sound.
Bighosha

ବିଘୋଷକାଶ୍ରୟା—ଦେ, ବିଣ—ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ନାଦକାରୀ; ଗର୍ଜନକାରୀ— Thundering; roaring.
Bighoshakāśrayā
[ଉ.—ବିଘୋଷକାଶ୍ରୟା ପ୍ରଳୟୁ ସ୍ତ୍ରୀତ, ହେବ ଶସି ପ୍ରଭା ନଭୁଁ । ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଘ୍ନ—ସଂ. ବି (ବି=ବିବିଧ ପ୍ରକାରେ+ହନ୍. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧିର ନାଶହୁଏ)—୧ । ବାଧା; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ— 1. Obstacle; obstruction; hindrance. ୨ । ବ୍ୟାଘାତ—2. Interruption impediment. ୩ । ଯାକଫଳା (ହ. ଶ) କରନା କୋଳ (ଦେଖ)— 3. A kind of acid berry.
Bighna

ବିଘ୍ନକର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯାହା ବାଧା ଦିଏ—Obstructing; impeding; causing obstruction.
Bighnakara
ବିଘ୍ନକ, ବିଘ୍ନକାରକ, ବିଘ୍ନ ଜନକ, ବିଘ୍ନଦାୟକ, ବିଘ୍ନପ୍ରଦ, ବିଘ୍ନପ୍ରଦାୟକ, ବିଘ୍ନକାରୀ, ବିଘ୍ନଦାତା, ବିଘ୍ନକର୍ତ୍ତା } ଅନ୍ୟରୂପ
(ବିଘ୍ନକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଘ୍ନ ଧ୍ୱଂସ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଘ୍ନ+ଧ୍ୱଂସ)—ବାଧାର ଲୋପ— The removal of obstacles.
Bighna dhwamsa
(ବିଘ୍ନ ନାଶ; ବିଘ୍ନ ବିନାଶ, ବିଘ୍ନବିଧ୍ୱଂସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଘ୍ନ ଧ୍ୱଂସକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ—ଯେ ବିଘ୍ନକୁ ଲୋପ କରେ— 1. Removing obstacles.
Bighna dhwamsaka
ବିଘ୍ନଧ୍ୱଂସୀ, ବିଘ୍ନ ନାଶକ, ବିଘ୍ନ ନାଶନ, ବିଘ୍ନନାଶୀ, ବିଘ୍ନ ବିଧ୍ୱଂସୀ, ବିଘ୍ନ ବିନାଶନ, ବିଘ୍ନବିନାଶୀ, ବିଘ୍ନ ହର, ବିଘ୍ନହନ୍ତା, ବିଘ୍ନହାରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ
(ବିଘ୍ନଧ୍ୱଂସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବି—ଗଣେଶ—God Ganesa.

ବିଘ୍ନ ବିନାୟକ—ସଂ. ବି—ଗଣପତି; ଗଣେଶ—God Ganesa.
Bighna bināyaka [ଉ—ହିନ୍ଦୁମାନେ ବିଘ୍ନ ବିନାଶାର୍ଥ ପୂଜା (ବିଘ୍ନ ନାୟକ, ବିଘ୍ନରାଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅତିର ପ୍ରଥମେ ଗଣେଶଙ୍କର ପୂଜା କରନ୍ତି]

ବିଘ୍ନ ରହିତ—ସ. ବହୁ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବିଘ୍ନ ଶୂନ୍ୟ; ନିର୍ବିଘ୍ନ—
Bighna rahita Having no obstacles to cope with.

ବିଘ୍ନିତ—ସ. ବିଣ—(ବିଘ୍ନ + ଣାଦାର୍ଥେ ଇତ)—୧ । ପ୍ରତିହତ—
Bighnita 1. Opposed; obstructed; impeded. ୨ । ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ—2. Hindered.

ବିଘ୍ନେଶ—ସ. ବ—(ବି ଘ୍ନ + ଈଶ=ଶାସ୍ତା; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଗଣନାଥ;
Bighneśa ଗଣେଶ—Ganeśa. ଦେ. ବ—ଲୋକଙ୍କ (ବିଘ୍ନେଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males

ବିଙ୍ଗିଟଣ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ (ସ. ବିଘଟନ)—ବିଡ଼ମ୍ବଣ;
Biṅgitaṇa ଅଘଟଣ କଥା — An awkward thing. (ଯଥା—ମଲ୍ଲ ! ଏହି ବିଙ୍ଗିଟଣ ମଁ ! ଛୁଆଟା ମାଠିଆ ଉତରେ ବିଲେଇଟାଏ ଦରତ କରୁଛି ?)

ବିଚ—ଦେ. ଅ (ହିନ୍ଦିରୁ ଅନୁକୃତ; କଚରଆ; ସ. ବିଚ୍‌ଧାତୁ=ପୃଥକ୍
Bich କରିବା)—୧ । କୌଣସି ସୀମା, ସ୍ଥାନ ଆଦିର ମଧ୍ୟରେ—ମାଝେ, ମଧ୍ୟେ, **ବୀଚ** 1. Within (the bounds of). ୨ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ବା ଦୁଇ ସ୍ଥାନର ମଧ୍ୟରେ—2. Between (two persons or places).

ବିଚ୍ ଅଦାଲତରେ—ଦେ. ଅ (ହିନ୍ଦୀରୁ ଅନୁକୃତ; କଚରଆ)—ପ୍ରକାଶ୍ୟ
Bich adālatare ଅଦାଲତରେ—In open court. ଆଦାଲତେର ମାଝେ, **ବୀଚ ଅଦାଲତମେ**

ବିଚ୍(ଚି, ଜ, ଜି)କିଟା(ତା)—ଦେ. ବିଣ (ସ. ବିକୃତ; ବିକଟ; ବିଚ-
Bich(chi, j, ji)kiṭā(tā) ବିସ୍ୱ)—୧ । ବିକଟୀକୃତ—ବିତିକିଛି; ବିଜକୁଟେ; ବିଜକୁଟିଆ 1. Horrible; contorted. **ବିଚକାହୁଆ** ୨ । ବିକୃତ—2. Spoiled. ୩ । ବିକୃତସ୍ୱାଦ-ବିଶିଷ୍ଟ; ବିସ୍ୱାଦ—3. Having a bad taste. ୪ । ବିରକ୍ତିକର—4. Annoying; teasing; producing annoyance. ୫ । ବିରକ୍ତିସୂଚକ—5. Indicating displeasure. ୬ । ଅଶ୍ଳାଘ୍ୟ; ଅଶ୍ଳୀଳ—6. Profane; indecent (language). ୭ । ବିଶ୍ରୀ; କୁତ୍ସିତ—7 Nasty; ugly; filthy; distorted. ୮ । ବିକୃତସ୍ୱାଦବିଶିଷ୍ଟ—8. Of very bad taste.

ବିଚ୍(ଚି, ଜ, ଜି)କିଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସ. ବିକଟୀକରଣ)—
Bich(chi, j, ji)kiṭā(ṭe)ibā ୧ । (ମୁହଁକୁ) ବିକଟ କରିବା—ବିଜକୁଟେ କରା 1. To contort (one's face); to distort; **ବିଚକାନା** to make wry (face). ୨ । (ମୁଖକୁ) ବିରକ୍ତିସୂଚକ ଭଙ୍ଗୀଯୁକ୍ତ କରିବା—2. To show signs of annoyance (in the face).

ବିଚ୍‌କିଟି(ଟି)ଆ କଥା—ଦେ. ବ—୧ । ଦୁର୍ବୋଧ ବାକ୍ୟ—1. Words
Bich-kiṭi(ti)ā kathā which are difficult to under-ବିଜକୁଟେ କଥା stand. ୨ । କର୍କଶ ବାକ୍ୟ—2. Harsh words. ୩ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷା—3. Filthy language. [ଦ୍ର—ଏହିପରି ବିଚ୍‌କିଟିଆ ନାମ ଶବ୍ଦ ନୁହେ ।]

ବିଚ୍‌କିଟି(ଟି)ଆ ଗାଳି—ଦେ. ବ—୧ । କର୍କଶ ଗାଳି—1. Cruel or
Bich-kiṭi(ti)ā gāḷi harsh abuse. ୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଗାଳି; ବିତିକିଛି ଗାଳାଗାଳୀ କୁତ୍ସିତ ଭାଷା—2. Filthy abuse.

ବିଚ୍‌କିଟିଆ ମୁହଁ—ଦେ. ବ—୧ । ବିକୃତ ମୁଖ; ବିକଟ ବଦନ—
Bich-kiṭiā muhāṅ 1. Horrible tace; contorted face. ୨ । ବିରକ୍ତିସୂଚକ ମୁଖଭଙ୍ଗୀ—2. Facial appearance; indicating annoyance. **ବିଚକା ହୁଆ ମୁହଁ**

ବିଚ୍‌କିଟିଆ ଲୋକ—ଦେ. ବ—୧ । କୁତ୍ସିତ ଲୋକ—1. Filthy
Bich-kiṭiā loka or nasty person. ୨ । କପଟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଜକୁଟେ ଲୋକ **ଭୁଆ ଆଦମି** 2. Hypocrete.

ବିଚ୍ ଦାଣ୍ଡରେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ—1. In the middle
Bich dāṇḍare of the road. ୨ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ—ରାସ୍ତାର ମାଝେ 2. Openly; publicly; in broad day-**ବିଚ ରାସ୍ତାମେ** (ବିଚ୍ ରାସ୍ତାରେ—ଅନ୍ୟରୂପ) light.

ବିଚ୍‌ନା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବସ୍ତ୍ର)—ବ—ବିଚଣା—
Bich-nā Fan

ବିଚ୍ ବଜାରରେ—ଦେ. ଅ—୧ । ବଜାର ମଝିରେ—1. In the
Bich bajārare open market. ୨ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ—ବାଜାରର ମାଝେ 2. Openly; publicly. ୩ । ବହୁଲୋକଙ୍କ **ବୀଚ ବାଜାରମେ** ସମ୍ମୁଖରେ—3. In the presence of many people.

ବିଚକ୍—ବୈଦେ. ବ (ହିନ୍ଦୀ)—ବିଜକ୍ (ଦେଖ)
Bichak Bijak (See)

ବିଚକିଳ—ସ. ବ—(ବି+ଚକ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରତିଘାତ କରିବା+କରଣ.
Bichakila ଇଲ)—୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ମଲ୍ଲିଫୁଲ—1. A species of jasmine. [ଦ୍ର—ବିଚକିଳ-ଦ୍ୱାରା-ବିରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।]
୨ । ମଦନ ବୃକ୍ଷ—2. The Madana tree.

ବିଚକ୍ର—ବୈ. ବ—ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ; ଖଣ୍ଡିଅଭୂତ—Whirlwind.
Bichakra ଘୂର୍ଣ୍ଣି ବାୟୁ [ଦ୍ର. ବିନୋଦରେ ଚକ୍ରବାଣ୍ଡ ବିଚକ୍ର **ବବଣ୍ଡର, ବିବ୍ରୋ** ବାଚ ସେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଚକ୍ଷଣ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି=ବିଶିଷ୍ଟ ରୂପେ+ଚକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦର୍ଶନ କରି
Bichakshaṇa କହିବା+କର୍ତ୍ତା ଅନ; ଯେ ବିବେଚନା ପୂର୍ବକ (ବିଚକ୍ଷଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦର୍ଶନକରି କହେ)—୧ । ବିଦ୍ୱାନ୍; ପଣ୍ଡିତ—[ବିଚକ୍ଷଣତା(ତ୍ୱ)—ବିଶେଷ୍ୟ] 1. Learned. ୨ । ଜ୍ଞାନୀ—2. Wise. ୩ । ସୁବକ୍ତା—3. Excellent in discoursing. ୪ । ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—4. Intelligent. ୫ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବୁଦ୍ଧିବିଶିଷ୍ଟ—5. Sharp-witted. ୬ । ପଟୁ; କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷ; କର୍ମକୁଶଳ—6. Clever; able; skilful. ୭ । ଅଭିଜ୍ଞ—7, Experienced. ୮ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ (ବୁଦ୍ଧି)—8. Sharp (intellect).

ବିଚକ୍ଷୁଃ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ, ଚକ୍ଷୁ+ଚକ୍ଷୁସ୍=ନେତ୍ର ଯାହାର)—୧ । ଚକ୍ଷୁର୍ହୀନ—1. Blind. ୨ । ବିଚଳିତମନା; ବିମନା; ବିଷଣ୍ଣ—2. Dejected. ୩ । ଉଦ୍‌ବେଗ ଯୁକ୍ତ—3. Anxious; concerned. ୪ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—4. Upturned; inverted.

ବିଚଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ -ଅତି ବିହ୍ୱଳ—Very much agitated.
Bichañchala (ବିଚଞ୍ଚଳା—ସ୍ତ୍ରୀ; ବିଚଞ୍ଚଳତା—ବିଶେଷ୍ୟ)

ବିଚ(ଞ୍ଚ)ଣା(ଣି)—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବ୍ୟଜନ)—୧ । ବ୍ୟଜନ; ପଙ୍ଖା—
Bicha(ñcha)ṇā(ṇi) 1. Fan. (ଉ. ବିଞ୍ଚଣାରେ ବହୁତ ଯହ୍ନରେ ପାଖା ପଙ୍ଖା; ବିଜଣୀ ବିଞ୍ଚଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପାତ୍ରର. ସଭା ।) ୨ । ବ୍ୟଜନଚାଳନ—2. Fanning.

ବିଚୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଚୟ)—୧ । ସମ୍ପାଦନକରଣ; ଏକତ୍ରୀକରଣ—
Bichaya 1. Gathering; collecting, ୨ । ଅନ୍ୱେଷଣ; (ବିଚୟନ, ବିଚିତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଖୋଜିବା—2, Searching; seeking, ୩ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—3, Investigating.

ବିଚରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଚର୍. ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଭ୍ରମଣ—
Bicharaṇa 1. Walking. ୨ । ଏଣେତେଣେ ବୁଲିବା—2. Roaming; wandering.

ବିଚରଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିଚରଣ)—ବୁଲିବା—To walk;
Bicharaṇa karibā (ବିଚରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) to roam, ବିଚରଣକରା; ବିଚରା (ଉ.— ବିଚରିଥିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ସଙ୍ଗେ ଧରି । ବିଚରଣକରନା, ବିଚରନା କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାପାତ୍ରର ସଭା ।)

ବିଚ(ଚ୍ଚ)ର—ଦୈଦେ. ପୁଂ (ଅ. ବେଚାରା=ଶକ୍ତିଶୂନ୍ୟ; ଭୁଲ.ସଂ. ବିଚାର ଅନୁକମ୍ପାର୍ଥକ ପ୍ରୟୋଗ)—୧ । ଦୀନ ବା ଦୁଃଖୀ
Bicha(chā)rā (ବିଚାରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲୋକଟି; ବାପୁଡ଼ା—1 The poor man. (ବିଚାରୀ, ବିଚାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଉ :— ଉର୍ମିଆ ବିଚାରୀ ବଡ଼ ସାଦାସିଧା, ବେଚାରା ବିଚାରା, ବିଚାରା ଲେଖ— ଫକୀରମୋହନ ଛମାଣଆଠଗୁଣ) ୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଜୀବ ବା ବ୍ୟକ୍ତି-2. That poor being. ୩ । ଅନାଥ, ଅସହାୟ ବ୍ୟକ୍ତି; ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି—3. The helpless being. [ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦର ପରେ ଲାଗେ । ଯଥା—ଭୁଆ ଦିଗିଦେଇ ଚକ୍ଷଟ, ବଗ ବିଚାରା ମଲା ।] ଦେ. ବିଣ—ଉପାୟାନ୍ତରହୀନ; ନିରୁପାୟ—Resourceless; helpless.

ବିଚାରାବିଚାରି—ଦେ. ବି (ସ ବିଚାର)—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ବିଚାର ବା
Bicharābichari ପରାମର୍ଶ—Consultation with each ପରାମର୍ଶ କରିବା ବିଚାରାବିଚାରି other. ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ପରାମର୍ଶ କରୁଥିବା—Consulting with one another.

ବିଚର୍ଚ୍ଚିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ଚର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ=ଚାହିବା+ଣ୍ୱୁଲ ଅଦ+
Bicharchchikā ଆ)—ବିଲମ୍ବ ରୋଗ; ଦେହର ଏକ ସ୍ଥାନରେ (ବିଶେଷତଃ ନଳୀ ଗୋଡ଼ରେ) ଚାହାରିବା ଅନେକ ଶୁଖିଲା ଶୁଖିଲା ଘାଆ—Eczema; scabies; herpes.

ବିଚଳ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଚଲ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସ୍ଖଳିତ;
Bichala ଚ୍ୟୁତ; ଭ୍ରଷ୍ଟ—1. Slipped; dislocated; (ବିଚଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) moved. ୨ । ସତ୍ପଥଚ୍ୟୁତ—2. Fallen from the path of virtue. ୩ । ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳ—3. Restless; fickle. ୪ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—4. Unstable; capricious. ୫ । ଥରୁଥିବା; ବିକମ୍ପିତ; ଝୁଲୁଥିବା—5. Shaking; quivering; tottering ୬ । ଗର୍ବୀ—6 Concieted; proud; arrogant. (Apte)

ବିଚଳନ—ସଂ. ବି (ବି+ଚଳନ)—୧ । ଭ୍ରମ 1. Mistake.
Bichalana ୨ । ସ୍ଖଳନ 2. A slip; diviation; a false step, ୩ । ଗର୍ବ—3. Conceit; pride (Apte).

ବିଚଳିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଚଳ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ସ୍ଖଳିତ;
Bichalita ଚ୍ୟୁତ; ଭ୍ରଷ୍ଟ—1. Slipped; dislocated. ୨ । (ଅବିଚଳିତ—ବିଶେଷ୍ୟ) ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ—2. Removed. ୩ । ସତ୍ପଥଚ୍ୟୁତ; ପତିତ—3, Fallen from the path of virtue; depraved. ୪ । ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳ—4, Unstable; restless; fickle; unsteady. ୫ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଚିତ୍ତ—5. Capricious. ୬ । ବିକମ୍ପିତ—6. Shaken; trembling. ୭ । ଚିନ୍ତାଦ୍ୱାରା ଅସ୍ଥିର—7 Uneasy through anxiety.

ବିଚଳିତ ହେବା- ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅସ୍ଥିର ହେବା;(ମନ) ଚଞ୍ଚଳ ହେବା—
Bichalitahebā 1. To be moved; to be agitated. (ବିଚଳିବା- ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ମନ) ଚଳିବା—2, (The mind) ବିଚଳିତହେବା; ବିଚଳିବା To be shaken ୩ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହେବା—3. To be uneasy or anxious.

ବିଚଳିତ ମତି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି, ବିଚଳିତ+ମତି ଯାହାର)—
Bichalita mati ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଚିତ୍ତ;ଅସ୍ଥିର ମତି; ଚଞ୍ଚଳମନା—(ବିଚଳିତାନ୍ତଃକରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) Fickle-minded; unsteady.

ବିଚୀ—ପ୍ରାଦେ. ୧ । (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—(ସଂ. ବୀଜ)—ବୃଷଣ; ଅଣ୍ଡକୋଷ—1.
Bichī Testicle. ୨ । (ମେଦନୀ ପୁର) ମାଛରଣ୍ଡି—2. Fish roe.

ବିଚାର—ସଂ. ବି (ବି+ଚର ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା, ନିଶ୍ଚୟ କରିବା+
Bichāra ଭାବ. ଅ)—୧ । ତତ୍ତ୍ୱ ନିଶ୍ଚୟ; ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ—1 Ascertainment of the actual state of things. ୨ । ତର୍କବିତର୍କ—2 Discussion. ୩ । ବ୍ୟବସ୍ଥା—3 Prescription. ୪ । ବିବେଚନା, ଚିନ୍ତା;—4 Consideration; thought; reflection; deliberation, ୫ । ପ୍ରଭେଦ ଜ୍ଞାନ—4. Discrimination; discernment. ୬ । ମୀମାଂସା; ନିଷ୍ପତ୍ତି; ନିଶ୍ଚୟ—5. Dicision; settlement. ୭ । ଭଲ ଓ ମନ୍ଦର ପରୀକ୍ଷା—6. Examination; discrimination between right an.

wrong. ୭ । ବିପକ୍ଷ ପକ୍ଷଙ୍କ ବିବାଦର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ନିରୂପଣ—7. Finding out of the truth between the opposite parties, ୮ । ଅଦାଲତରେ ବିଚାର; ନ୍ୟାୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି—8 A judicial trial. ୯ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—9. Investigation (Apte). ୧୦ । ନିର୍ବାଚନ; ମନୋନୟନ—10. Selection (Apte). ୧୧ । ସନ୍ଦେହ—11. Doubt; hesitation (Apte). ୧୨ । ଦୂରଦର୍ଶିତା—12. Prudence; circumspection. ଦେ. ବ—୧ । ପରାମର୍ଶ—1. Advice; consultation. [ଉ—ଏହି ବିଷୟରେ ଯେ ଶମ୍ବର ଅସୁର, ସୁରନରଙ୍କର ପରିଚୟ ଯା ବିଚାର । ଭୂଷୁଣ୍ଡି ମହାଭାରତ ଅନୁଶାସନ ।] ୨ । ଉପାୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଚିନ୍ତା—2. Thought about some plan or means.

ବିଚାର ଅଦାଲତ—ଦେ. ବ—(କଚରଆ) (ସଂ. ବିଚାର+ଫା. ଅଦାଲତ) Bichāra adālata ୧ । ଯେଉଁ ନିମ୍ନ କୋଟରେ ମକଦମା ବିଚାର ଆଦାଳତ ପ୍ରଥମେ ବିଚାର ହୁଏ—1. Original court of trial; trial court. ୨ । ବିଚାରାଳୟ—2. Court of justice.

ବିଚାର ଉଚାର—ଦେ. ବ—(ନିରର୍ଥକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମୂଳକ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ବିବେଚନା—Deliberation. Bichāra uchāra ବିଚାର ଟିଚାର **ବିଚାରଉଚାର**

ବିଚାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଚର ଧାତୁ ଣିଚ=ଚାର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. Bichāraka ଅକ) ଯେ ବିଚାର କରେ—Deciding; deliberating; considering. ବ.—୧ । ବିଚାରପତି; ଜଜ; ବିଚାରକର୍ତ୍ତା; ବିବାଦ ମୀମାଂସକ—1. A judge; adjudicator; the decider of a dispute. ୨ । ସମାଲୋଚକ—2. A critic. ୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ ବୁଝି ସୁଝି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରେ—3. A good and intelligent thinker, ୪ । ପରୀକ୍ଷକ—4. Examiner. (ବିଚାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଚାର କରିବା—ଦେ. ବ—୧ । ବିବେଚନା କରିବା—1. To deliberate, ୨ । ଚିନ୍ତା କରିବା—2, To think, ୩ । ବିପକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ବୁଝିବା—3. To adjudicate between two antagonists. ୪ । ମକଦମା ବୁଝିବା—4. To judge; to try a case. **ବିଚାର କରନା** Bichāra karibā

ବିଚାରକର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବ—(କଚରଆ) ମକଦମା ବିଚାର କରୁଥିବା ହାକିମ; ଜଜ—A judge. [ଦ୍ର—ଜଜ (ବିଚାରପତି—ଅନ୍ୟରୂପ) କର୍ମଚାରୀ ବା ପିଅଦାମାନେ ହାକିମଙ୍କ ବିଚାରକର୍ତ୍ତା (ପତି) **ବିଚାରପତି** ନିକଟକୁ ଚୌଣସି ରପୋର୍ଟ ଲେଖିବା ବେଳେ ତାହାର ଶିରୋନାମାରେ 'ବିଚାରପତି' ବା 'ଧର୍ମାବତାର' ଶବ୍ଦ ଲେଖି ପରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି । ଏଥିର ଅର୍ଥ 'ହେ ନ୍ୟାୟ ବିଚାରକ' ! ମୋର ନିବେଦନ ଦୟାକରି ଅବଧାନକୁ ଆସୁ' ।] Bichārakartā

ବିଚାରକ୍ଷମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(୭ମୀ ତତ୍)—ଚୌଣସି ବିଷୟ ବିଚାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ—Able to judge or decide a matter. (ବିଚାରକ୍ଷମ—ସ୍ତ୍ରୀ) Bichārakshama

ବିଚାରକ୍ଷମତା—ସଂ. ବ—୧ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ବିଚାର କରିବାର ଅଧିକାର—1. Power of decision; power to try cases. ୨ । (ବିଚାରକ୍ଷମ+ତା) ବିବେଚନା କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ—2. Ability for judging. Bichārakshamatā

ବିଚାରଣ(ଣା)—ସଂ. ବ—(ବି+ଚର ଧାତୁ ଣିଚ, ଚାର ଧାତୁ+ଭାବ. Bichāraṇa(ṇā) ଅନ)—୧ । ବିଚାର; ବିବେଚନା—1. Consideration. (ଉ.—ଏଥିକି ଉପାୟ ଲୋଡ଼ା ହେଉ ବିଚାରଣା । ରାଧାନାଥ. ବାଣହରଣ ।) ୨ । ଅଦାଲତରେ ବିଚାର ବା ମୀମାଂସା—2. Judicial trial; adjudication. ୩ । ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ—3. Ascertainment of the truth or actual facts. ୪ । ସମାଲୋଚନା—4. Criticism. ୫ । ଯୁକ୍ତି; ତର୍କ—5. Argument; discussion. ୬ । ମୀମାଂସା ଶାସ୍ତ୍ର—6. One of the systems of Hindu philosophy. ୭ । ନ୍ୟାୟ ବିଚାର; ବୁଝାମଣା; ସୁବିଚାର—7. Just dicision. ପ୍ରାଦେ. (ଗଣ୍ଡାମ) ବ.—୧ । ମକଦମାରେ ପ୍ରମାଣାଦି ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବା ପରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କର ବାଦାନୁବାଦ—1. Argument in a case. ୨ । ମକଦମାର ଶୁଣାଣି—2. The hearing of a case.

ବିଚାରଣା ମାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—ହାକିମଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ସୁବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—To sue for justice; to pray for just consideration; to pray for judgment. Bichāraṇā māgibā

ବିଚାରଣୀ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବ—ବିଚାର—Consideration. Bichāraṇī (ଉ—ବ ଭଲ ମନ ଲଭ ହାନି, ବ ଆଗ ପଛ ବିଚାରଣୀ—ଭୂପତି. ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।)

ବିଚାରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଚର. ଧାତୁ ଣିଚ=ଚାର ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ବିବେଚ୍ୟ; ବିଚାରଯୋଗ୍ୟ—Deserving consideration; requiring to be examined. Bichāraṇīya ବିଚାରୟିତବ୍ୟ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଚାର ପ୍ରଚାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବିବେଚନାପୂର୍ବକ—Deliberately Bichāra prachāre (ଉ.—ବିଚାର ପ୍ରଚାରେ ପଚାରେ ଯାହାକୁ, ଯେହୁ ଶିଖିଲା ସେ ଉଣାପର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ବିବାଦର ବିଚାରପାଇଁ ହାକିମଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ—Suitor; praying for justice; suing. (ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥିକା, ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Bichāra prārthaka

ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥନା(ନା)—ସଂ. ବ—ବିଚାର ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୋଧ—Prayer
Bichāra prārthana(nā) for getting justice.

ବିଚାର ବିଭାଗ—ଦେ. ବ—ସରକାରଙ୍କର ଅଧୀନ ମକଦମା ବିଚାର
Bichāra bibhāga କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ବିଭାଗ—The judicial
ବିଚାର ବିଭାଗ department under a Government.
ବିଚାରମହକୁମା (ଶାସନ ବିଭାଗ—ବିଷୟକ)

ବିଚାର ବିଭ୍ରାଟ—ସଂ. ବ—(ଅର୍ଥଲକ୍ଷ ପ୍ରୟୋଗ)—୧ । ନ୍ୟାୟ ବିଚାର
Bichāra bibhrāṭa ସମ୍ବନ୍ଧେ ଗୋଲମାଲ—1. Abuse of
justice. ୨ । ଅବିଚାର—2. Failure or mis-
carriage justice.

ବିଚାର ବିରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ—ସ୍ୱବିବେଚନାର ପ୍ରତିକୂଳ—
Bichāra birūddha Contrary to judgment.

ବିଚାର ମାଗିବା—ଦେ, କ୍ରି—(ଅନ୍ୟ ଲୋକର) ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ିବା—
Bichāra māgibā To seek advice of another. [ଉ—
ସୁବିଚାର ଚାଓଁଯା ରାମ ଶୁଣି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଚାର ମାଗିଲେ । ମାଳକଣ୍ଠ.
ବିଚାର ମଂଗନା ପିଲାଙ୍କ ରାମାୟଣ ।]

ବିଚାର ମୂର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(୭ମୀ ତତ୍, ବିଚାର ବିଷୟରେ ମୂର୍ଦ୍ଧ)—
Bichāra mūrdha ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାର କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ;
(ବିଚାର ମୂର୍ଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅବିବେଚକ—Incapable of forming
[ବିଚାର ମୂର୍ଦ୍ଧତା(ତ୍ୱ)—ବ] a sound judgment.

ବିଚାର ମୂଳକ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି) ସୁବିଚାର ଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ପନ୍ନ—
Bichāra mūlaka Arrived at after due and
(ବିଚାରସିଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) mature consideration.

ବିଚାର ଯୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—ବିଚାର୍ଯ୍ୟ; ବିଚାରଣୀୟ; ବିଚାର କରିବାର
Bichāra jogya ଉପଯୁକ୍ତ (ବିଷୟ)--Fit to be consi-
dered.

ବିଚାର ସଙ୍ଗତ—ସଂ. ବିଣ—ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତ—Just; equitable.
Bichāra sangata (ବିଚାର ସଂଗତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଚାର ସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ବିଷୟ ବିଚାର
Bichāra sthāna କରାଯାଇ ଥାଏ—1. Place of trial.
(ବିଚାରସ୍ଥଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବିଚାର କରିବାର ବିଷୟ—
2. Matter for consideration. ୩ । ବିଚାର
କରିବାର ସୁଯୋଗ ବା ଅବସର—3. Occasion or
opportunity for considering a matter.
୪ । ଅଦାଲତ—4. Tribunal (Apte).

ବିଚାରା—ବୈଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିଚାରୀ (ଦେଖ)
Bichārā (ବିଚାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Bichārā (See)

ବିଚାରାକ୍ଷମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(୭ମୀ ତତ୍; ବିଚାର + ଅକ୍ଷମ)—ବିଚାର
Bichārākshama କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅକ୍ଷମ—Unable to
(ବିଚାରକ୍ଷମା—ସ୍ତ୍ରୀ) consider or judge; unfit to
[ବିଚାର କ୍ଷମତା(ତ୍ୱ)—ବ] judge.

ବିଚାରାଧୀନ—ଦେ. ବ (୭ମୀ ତତ୍)—୧ । ବିଚାର କରା ଯାଉଥିବା;
Bichārādhīna ଯେଉଁ ବିଷୟର ବିଚାର ଚାଲୁଥାଏ ଓ ଶେଷ ହୋଇ
ନ ଥାଏ—1. (a matter) Pending trial;
under consideration. ୨ । ବିଚାର୍ଯ୍ୟ—2. Being
considered.

ବିଚାରାନ୍ତର—ସଂ. ବ (ଅନ୍ୟ + ବିଚାର)—୧ । ଅନ୍ୟ ବିଚାର—1. An-
Bichārāntara other consideration. ୨ । ପୁନର୍ବିଚାର—
2. Reconsideration.

ବିଚାରାଳୟ—ସଂ. ବ—(୭ମୀ ତତ୍)—ଅଦାଲତ; ଧର୍ମାଧିକରଣ—
Bichārālaya A court of justice; the bench;
(ବିଚାରଭୂଃ—ଅନ୍ୟରୂପ) seat of justice.

ବିଚାରାସନ—ସଂ. ବ --(ମ. ତ. ତତ୍); ବିଚାରପତିଙ୍କ ଆସନ; ଇଜଲାସ—
Bichārāsana The seat of a judge; judge's seat;
the bench.

ବିଚାରିତ—ସଂ. ବିଣ —(ବି+ଚର୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଚାରି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Bichārita ୧ । ଯାହା ବିଚାର କରାଯାଇଥାଏ—1. Judged;
tried. ୨ । ମୀମାଂସିତ—2. Decided upon.
୩ । ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯୁକ୍ତି ବା ତର୍କ କରାଯାଇ ଥାଏ—
3. Discussed. ୪ । ଅବଧାରିତ; ସଙ୍କଳ୍ପିତ—
4. Contemplated. ସଂ. ବ (+ଭାବ.ତ) ବିବେଚନା—
Consideration; deliberation (Apte).

ବିଚାରିବା—ଦେ କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସ ବିଚାର)—୧ । ମନରେ ଭାବିବା—
Bichāribā 1. To think. ୨ । ବିବେଚନା କରିବା—2.
ବିଚାର କରା, ବିଚାରା To consider. (ଉଦାହରଣ—ବିଚାର
ବିଚାରନା ଦରସା ବଢ଼ାଅ ଅପରିମିତ । ଜନ୍ମସୂର୍ଯ୍ୟ ଜିଶୋଷ୍ଠଚନ୍ଦ୍ର
ସ ଗୀତ ।) ୪ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—2 To inves-
tigate. ୪ । ପରାମର୍ଶ କରିବା—4. To consult.
୫ । ଉତ୍ତମ ରୂପେ ବୁଝିବା ବା ବିବେଚନା କରିବା—
5. To consider well. (ଉ.—ବିଚାର କାର୍ଯ୍ୟ
କରୁଥିଲେ, ପ୍ରମାଦ ନ ପଡ଼ିଲ ବଲେ—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।)

ବିଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଚାର+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bichārī ୧ । ବିଚାରକ; ମୀମାଂସକ—1. Deciding; trying;
ବେଚାରୀ judging. ୨ । ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକାରୀ—
ବିଚାରୀ 2. Discriminating. ୩ । (ବି+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ
(ବିଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ) ବିଚରଣକାରୀ—3. Roam-
ing. ୪ । ଦୁଷ୍ଟ; ଲମ୍ପଟ—4. Wanton; dis-
solute (Apte). ବୈଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଚାରୀର ସ୍ତ୍ରୀ
ଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bichārā.

ବିଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଚର ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଚାରି ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Bichārjya ୧ । ମୀମାଂସାର ବିଷୟୀଭୂତ—1. Forming the
subject of trial or consideration. ୨ । ଯାହା
ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ—2. Deserving consi-

deration. ୩ । ଯାହା ବିଚାର କରାଯିବ—3. About to be considered or tried.

ବିଚାଳ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଚଳ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅ)—
Bichāla ଅତ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥ; ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ—Inmost; internal.

ବିଚାଲ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ବେଚାଲ (ଦେଖ)
Bichāla Bechāla (See)

ବିଚା(ଛା)ଲି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଚାଳ=ନଡ଼ା; ଶୁଷ୍କ ତୃଣ)—
Bichā(chhā)li ୧ । ବିଚାଳ; ନଡ଼ା; ଭୂଷା—1. Straw. ୨ । ବିଚାଳି, ବିଚିଳି, ବିଚୁଳି ଶୁଖିଲା ଘାସ—2. Hay. ୩ । ଯେଉଁ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟା, ବିଚାଳୀ ଶୁଖିଲା ଭୂଷା ବା ଘାସକୁ ଘୋଡ଼ା ଆଦି ପଶୁଙ୍କ ଶୋଇବା ଜନ୍ୟେ ଭୂଇଁରେ ବିଛା ଯାଏ—2. Litter for domestic animals; straw or hay spread on the ground for horses and animals to lie on. ବି ଓ ବିଣ—ବେଚାଳ (ଦେଖ)
Bechāla (See)

ବିଚି—ସଂ. ବି—ବୀଚୀ; ତରଙ୍ଗ; ଲହରୀ (ହି. ଶ)—Wave. ପ୍ରାଦେ.
Bichi (ମେଦନୀପୁର) (ଭୁଲ ବ. ବୀଚି)—୧ । ବୀଜ—1. Seed. ୨ । ଆମ୍ବ ଆଦି ଫଳର ଟାଙ୍ଗୁଆ—2. The stone inside some fruits. (e. g, mango).

ବିଚିକିତ୍ସା—ସଂ. ବି (ବି=ବିବିଧ ପ୍ରକାର+ଚିତ୍ ଧାତୁ=ସଂଶୟ କରିବା
Bichikitsā +ସ (ଦ୍ୱିତ୍ୱ)+ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ସନ୍ଦେହ—1. Doubt; suspicion; vacillation. ୨ । ଭ୍ରମ—2. Error; mistake.

ବିଚିକିତ୍ସ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଚିକିତ୍ସା+କର୍ମ ଯ)—୧ । କୁତ୍ସିତ—
Bichikitsya 1. Ugly; nasty. ୨ । ସନ୍ଦେହଜନକ—2. Suspicious; doubtful.

ବିଚିଟିବା—ଦେ. କି (ସଂ. ବିକଟୀକୃତ ବା ବିସ୍ତୃତ)—୧ । ବାତଜରର
Bichiṭibā ଆକ୍ରମଣ ବା ବାତଜରର ଫୁଲା କୌଣସି ଭୟାନକ ରୂପ ଧାରଣ କରି ମାରାତ୍ମକ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିଣତ ହେବା; (ରୋଗ) ବିକୃତାକାର ବିଷିୟେ ଯାଓୟା ଧାରଣ କରିବା—1. (Said of an attack of moon fever or any other disease) To take a fatal turn. [ଦ୍ର—ବାତଜରୁଆ ରୋଗୀଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ ବାତଜର ଆକ୍ରମଣ କରୁଥାଏ ଓ ୨।୩ ଦିନ ପରେ ଛାଡ଼ିଯାଉ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କୌଣସି ସମୟରେ ରୋଗୀକୁ ଥରେ ତାହା ଆକ୍ରମଣ କରି ଆଉ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ ଓ ମାରାତ୍ମକ ହୋଇ ଉଠେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ରୋଗୀଠାରେ ବାତଜର ବିଚିଟିଲା ବୋଲି କହନ୍ତି ।] ୨ । (ଔଷଧ) ରୋଗୀର ଦେହ ତମାମ ଭୟାନକ ବିଷମୟ ଫଳ ସହିତ ବ୍ୟାପିବା—2. (said of any drug) To be diffused throughout the system ending in blood poisoning; to spread throughout the system with a fatal effect.

ବିଚିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଚି ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—ଯାହାର ଅନ୍ୱେଷଣ
Bichita କରାଯାଉ ଥାଏ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—Searched; sought after.

ବିଚିତି—ସଂ. ବି (ବି+ଚି ଧାତୁ+ଭାବ ତି)—୧ । ଅନ୍ୱେଷଣ—
Bichiti 1. Search. ୨ । ବିଚାର—2. Consideration.

ବିଚିତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ (ବି+ଚିତ୍ତ)—୧ । ବେହୋସ; ଅଚେତ (ହି.
Bichitta ଶ)—1. Unconscious. ୨ । ଅସ୍ଥିରଚିତ୍ତ—2. (ବିଚିତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) Inattentive; fickle-minded.

ବିଚିତ୍ତି—ସଂ. ବି—୧ । ବେହୋସ ଅବସ୍ଥା—1. Unconsciousness.
Bichitti ୨ । ମନର ଅସ୍ଥିରତା—2. Restlessness of mind.

ବିଚିତ୍ର—ସଂ. ବି (ବି=ବିବିଧ ପ୍ରକାରେ+ଚିତ୍ର ଧାତୁ=ବିସ୍ମିତ କରିବା
Bichitra +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ—1. Various colours placed together. ୨ । ଅଦ୍ଭୁତମୟ ଘଟଣା; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ବିଷୟ ବା ଘଟଣା—2. A wonder; miracle; wonderful thing; a surprise. ୩ । ଅଦ୍ଭୁତ ବସ୍ତୁର ବା ଉପମାର ବର୍ଣ୍ଣନ; କାବ୍ୟରେ ଅର୍ଥାଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—3. A figure of speech; a depiction of wonderful thing. ବିଣ—୧ । ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ରଞ୍ଜିତ-(ବିଚିତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Variegated; mottled; multicoloured. [ବିଚିତ୍ରତା(ତ୍ୱ)—ବି] ୨ । ବିସ୍ମୟକର; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—2. Wonderful; astonishing; surprising; strange. ୩ । ଅଦ୍ଭୁତମୟ—3. Miraculous. ୪ । ରମଣୀୟ; ମନୋଜ୍ଞ; ସୁନ୍ଦର—4. Charming; beautiful.

ବିଚିତ୍ରକ—ସଂ. ବି (ବିଚିତ୍ର+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଭୂର୍ଜବୃକ୍ଷ—The birch
Bichitraka tree.

ବିଚିତ୍ର କଥା—ଦେ. ବି—ବିସ୍ମୟକର ଘଟଣା—A strange thing.
Bichitra kathā a wonderful thing; a miracle. [ବିଚିତ୍ର ଘଟଣା (ଶା)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବିଚିତ୍ର ଘଟନା; **ବିଚିତ୍ରବାତ**

ବିଚିତ୍ର କର୍ମା—ସଂ. ବିଣ—(ବିଚିତ୍ର+କର୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)-ବିଚିତ୍ର ବା
Bichitra karmā ଅବୋଧ କର୍ମକଳାପ ଯାହାଙ୍କର—Capable of performing miracles. ବି—୧ । ଭଗବାନ୍; ବିଷ୍ଣୁ—1. God; Bishṇu; ୨ । ଈଶ୍ୱର; ଶିବ—2. Siba. ୩ । ବ୍ରହ୍ମା—3. Brahmā.

ବିଚିତ୍ର ଦେହ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଚିତ୍ର+ଦେହ)—୧ । ନାନାବର୍ଣ୍ଣ-
Bichitra deha ରଞ୍ଜିତ ଦେହବିଶିଷ୍ଟ—1. Having a multicoloured body. ୨ । ଛପଛପିଆ—2. Mottled; spotted. ବି — ମେଘ—The cloud.

ବିଚିତ୍ରପୁରୀ ପାନ—ପ୍ରାଦେ(ଯାଜପୁର)ବି—ବିଚିତ୍ରପୁର ଗ୍ରାମର ପ୍ରସିଦ୍ଧପାନ—
Bichitrapuri pāna The famous betel produced in Bichitrapura in Jajpur.

ବିଚିତ୍ର ବୀର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଚିତ୍ର=ବିସ୍ମୟକର+ବୀର୍ଯ୍ୟ=
Bichitra birjya ବୀରତ୍ୱ ଯାହାର)—ଅତି ଉପଯୁକ୍ତକ୍ରମଶାଳୀ—Of wonderful prowess. ବି—(ନାମ) ତନ୍ନାମଧେୟ ରାଜା ଶାନ୍ତନୁଙ୍କ ଔରସରେ ସତ୍ୟବତୀଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ଏକ ପୁତ୍ର—

A son of Raja Śāntanu by Satyabatī of the Lunar dynasty of ancient India.

[ଦ୍ର—ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀୟ ରାଜା ଶାନ୍ତନୁଙ୍କ ଔରସରେ ସତ୍ୟବତୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦ ଓ ବିଚିତ୍ର ବୀର୍ଯ୍ୟ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦ କୁମାର ଅବସ୍ଥାରେ ଏକ ଗନ୍ଧର୍ବ ଦ୍ୱାରା ହତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଚିତ୍ର ବୀର୍ଯ୍ୟ ଶାନ୍ତନୁଙ୍କ ପରେ ରାଜା ହେଲେ । ସେ କାଶୀରାଜଙ୍କ ଦୁଇ ତନୟା ଅମ୍ବିକା ଓ ଅମ୍ବାଳିକାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିଃସନ୍ତାନ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ସତ୍ୟବତୀଙ୍କର ଆଦେଶ କ୍ରମେ ତାଙ୍କ କାନୀନ ପୁତ୍ର ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ଔରସରେ ବିଚିତ୍ର-ବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀଦ୍ୱୟଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ପାଣ୍ଡୁ ଜାତ ହେଲେ ଓ ବିଧବା ଦାସୀ ଗର୍ଭରୁ ବିଦୁର ଜାତ ହେଲେ ।]

ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ—ଦେ. ବି—କବି ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ କୃତ ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥ
Bichitra rāmāyaṇa ରାମାୟଣବିଶେଷ—The title of an Oriya metrical Rāmāyaṇa composed by poet Biswanātha Khuṇṭiā.

ବିଚିତ୍ର ଲକ୍ଷଣା—ଦେ. ବି—ବାକ୍ୟାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—A figure of
Bichitra lakshaṇā speech. [ଦ୍ର—ଅଥମନ୍ୟ ସାମନ୍ତ ଶ୍ରୀହାଟଙ୍କ ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣିର ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦ ଗୁଡ଼ିକ ବିଚିତ୍ର ଲକ୍ଷଣାଯୁକ୍ତ ଅଟେ—ଯଥା—ଆସ୍ୟ କଣ୍ଠେ ବସାନେତ୍ର ଝଞ୍ଝାଘାତ ଯୁଗ, ଦେଖି ଭାଲେ ଅଙ୍ଗଦେଶ ହେବ ବ ମୋ ଭୋଗ । ଘଟ ଉରଜ ବସତ ତହିଁରେ ତ ଭାବ, ଗଉରୀ ପ୍ରସନ୍ନେ ଶିବଭୋଗୀତ ନୋହୁବ ।]

ବିଚିତ୍ର ଶାଳା—ସଂ. ବି.—ଯେଉଁ ଘରେ ବିଚିତ୍ର ବସ୍ତୁମାନ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ
Bichitra śālā ଥାଏ; ଜାଦୁଘର (ହି. ଶ)-Museum.

ବିଚିତ୍ରାଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଚିତ୍ର+ଅଙ୍ଗ. ଯାହାର)—୧ । ଚିତ୍ରିତ
Bichitrāṅga ଅଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ; ଚିତ୍ରାଙ୍ଗ—1. Having one's body painted in various paints. ୨ । ନାନା-ବର୍ଣ୍ଣ ରଞ୍ଜିତ ଶରୀରବିଶିଷ୍ଟ; ଚିତ୍ରିତଗାତ୍ରିଆ—3. Having a mottled body. ବି—୧ । ମୟୂର—1. The peacock. ୨ । ଚିତାବାଘ; କଲରାପଚୁରିଆ ବାଘ—2. The leopard; the spotted tiger.

ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ ଦାସ—(ନାମ) ଉତ୍କଳର କରଣ ବଂଶୀୟ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଦେଶ
Bichitrānanda dāsa ହିତୈଷୀ—Name of a late Oriya patriot. [ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ପରେ ଯେଉଁ କେତେ ଜଣ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଥମେ ସରକାରୀ ଚାକିରି ପାଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଜଣେ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଓ ଭାଷାର ଉନ୍ନତି ଓ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜାତୀୟତା ରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଏ ବନ୍ଧୁ ଯତ୍ନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ବିରୋଧରେ ଯେଉଁମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରି ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ କରାଇ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଜଣେ । ଏହାଙ୍କ ଘର ଯାଜପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିଲା ।]

ବିଚିତ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଚିତ୍ରିତ)—୧ । ନାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ଚିତ୍ରିତ;
Bichitrita ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥିବା—1. Painted in motley colours. ୨ । ନାନାବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—2. Mottled; particoloured; multicoloured.

ବିଚିନ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବି+ଚିନ୍ତିତ)—୧ । ବିଶେଷ ଭାବରେ
Bichintita ଚିନ୍ତା କରା ଯାଇଥିବା (ବିଷୟ)—1. Contemplated; well-considered. ୨ । ବିଶେଷରୂପେ ଚିନ୍ତାଗ୍ରସ୍ତ—Very anxious or uneasy.

ବିଚିନ୍ତ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଚିନ୍ତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ ଚିନ୍ତ—ଭାବନା+
Bichintyamāna କର୍ମ. ଆନ)—୧ । ଯାହା ଭାବନା କରାଯାଉ ଥାଏ; ଚିନ୍ତାର ବିଷୟୀଭୂତ—1. Which is being thought over. ୨ । ବିବେଚନାଧୀନ—2. Subject to consideration.

ବିଚିବା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) କ୍ରି.—(ଭୁଲ. ବି. ବେଗ; ବିଗ)—
Bichibā ବିକିବା—To sell.

ବିଚିଲି—ପ୍ରାଦେ.—(ଯାଜପୁର) ବି. (ସଂ.ବୀଗ୍ଳ=ଶୁଷ୍କ ତୃଣ)—
Bichili ଗୋରୁଙ୍କୁ ଖଆଇବା କଟା ନଡ଼ା—Chopped hay or straw used as fodder.

ବିଚିହ୍ନ—ଦେ. ବିଣ—ଚିହ୍ନରହିତ; ଦାଗଶୂନ୍ୟ—Spotless; having
Bichihna no marks. (ଉ.—ବିଚିହ୍ନ ଦିବସନରେ, ବିରୋଧି ମୋ ଅଶନରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଚୀ—ସଂ. ବି—ବୀଚୀ; ତରଙ୍ଗ (ହି. ଶ)
Bichī Wave.

ବିଚୁନ୍(ନ୍ନ)—ପ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ବିଚୂର୍ଣ୍ଣ)—ବିଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—
Bichūn (nna) Powdered to dust.

ବିଚୂର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି—(ବି+ଚୂର୍ଣ୍ଣ)—ଖୁବ୍ ସରୁ ଚୂନା—Fine powder.
Bichūrṇṇa ବିଣ.—ବିଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—Powdered to fine minute dust. (ଦ୍ର—ଏହା ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ସହିତ ସମାନରୂପେ ବିଶେଷଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଯଥା—ଚୂର୍ଣ୍ଣବିଚୂର୍ଣ୍ଣ ।)

ବିଚୂର୍ଣ୍ଣନ—ସଂ. ବି.—ଚୂରି କରି ଚୂନା କରିବା କର୍ମ—Powdering
Bichūrṇṇana of a thing to dust; disintegration

ବିଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—ସଂ. ବିଣ.—(ବି+ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ)—ବିଶେଷରୂପେ ଚୂନା କରାଯାଇ
Bichūrṇṇita ଥିବା—Finely powdered; powdered into dust; disintegrated; pulverised.

ବିଚେତନ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ,ନାହିଁ+ଚେତନା)—
Bichetana ୧ । ଚୈତନ୍ୟହୀନ; ସଜ୍ଞାଶୂନ୍ୟ; ବେହୋସ୍—(ବିଚେତନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unconscious. ୨ । ଅଚେତନ—2. Inanimate. ୩ । (ବି=ବିଶିଷ୍ଟ+ଚେତନା ଯାହାର)—ସଚେତନ; ସଜାଗ—3. Animate; fully conscious. ବି—(କର୍ମଧା; ବି=ବିଶିଷ୍ଟ+ଚେତନ)-ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ—Special or intimate or thorough knowledge.

ବିଚେତନା—ଦେ. ବି.—(ବି+ଚେତନା)— ସଜ୍ଞା; ଚେତନା—
Bichetanā Consciousness. (ଛୁଟି ଯାଇ ବିଚେତନା ଲଟ ପଟ ହେବ ସିନା—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ,ବିଶୋଷାଭମ୍ଭ ଛ ଗୀତ) ।

ବିଚେତା (ତ)—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଚେତନ)—ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ; ଅଚେତା—
Bichetā (ta) ଅଚେତନ; ବେହୋସ, ଅଚେତ Unconscious.

ବିଚେତାଃ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଚେତସ୍; ବିଚେତସ୍ ୧ମା ୧ଏ; ବି=
Bichetāḥ ବିପରୀତ; ବିମୁଖ ହୋଇଅଛି ଚେତସ୍=ମନ ଯାହାର)—
୧ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—1. Uneasy; agitated; bewildered; distracted. ୨ । ବିମନା; ଅସୁଖୀ—
2. Unhappy; miserable. ୩ । ଅଜ୍ଞ—
3. Ignorant. ୪ । ଦୁଷ୍ଟ (ହି.ଶ)—4. Wicked.

ବିଚେୟ—ସଂ. ବି—(ବି+ଚି. ଧାତୁ=ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Bicheya ୧ । ଅନ୍ୱେଷଣୀୟ—1. To be searched after.
୨ । ସଂଗ୍ରହାର୍ହ—2. Fit to be collected together. ୩ । ଅଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟ—3. A little; a few.

ବିଚେଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଚେଷ୍ଟା, ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ବେହୋସ;
Bicheshṭa ଚୈତନ୍ୟ ରହିତ—1. Unconscious. ୨ । ହସ୍ତ
(ବିଚେଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଦାଦି ଚାଳନରେ ଅକ୍ଷମ—2. Unable to
(ବିଚେଷ୍ଟତା—ବି) move one's limbs. ୩ । ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ—
3. Devoid of exertion.

ବିଚେଷ୍ଟା—ଦେ. ବିଣ—ବିଚେଷ୍ଟ (ଦେଖ)—Bicheshṭa (See).
Bicheshṭā ବି—୧ । ସ୍ପୃହାଶୂନ୍ୟତା—1. Want of attachment; disinclination. [ଉ—ବିଚେଷ୍ଟାକୁ ଦେଖି ଉଦ୍ଧ ନନ୍ଦନ, ବଳ ଦେଲେ କରଣ ଆଲିଙ୍ଗନ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ଚେତନାଶୂନ୍ୟତା—2. Unconsciousness. [ଉ—ବିଚେଷ୍ଟା ନ ଭାଜଇ ଶ୍ରୁତି ପାଶ୍ୱେ ଭୁହାଇ, ବିଭିନ୍ନ ବାଦ୍ୟକୁ ବଜାଇ ସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା; ଅତ୍ୟଧିକ ଯତ୍ନ—3. Great care; particular care. [ଉ—ଶୋତ୍ତ ବିଚେଷ୍ଟା ବାହାର ଉତ୍ତରେ, ପାପ୍ରମର୍ଦ୍ଦ ହେଲେ ସ୍ଥାନ ସ୍ଥିତିରେ । ଅଧ୍ୟମନ୍ତ୍ର ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି ।] ସଂ. ବି—
୧ । ମନ୍ଦ ଚେଷ୍ଟା (ହି. ଶ)—1. Evil endeavour.
୨ । ପୀଡ଼ା ବା ଶୋକ ହେତୁ ମୁଖର ଓ ଅଙ୍ଗାଦିର ବିକ୍ଷେପ
(ହି. ଶ)—2. Contortions of the face and striking of the limbs on account of grief or disease. (ବିଚେରେଷ୍ଟା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ)

ବିଚେଷ୍ଟିତ—ସଂ. ବି—(ବି+ଚେଷ୍ଟ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—୧ । ବ୍ୟାପାର;
Bicheshṭita କ୍ରିୟା—1. Action; affair; act; deed.
୨ । ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା—2. Special effort. ୩ ।
ଭୂଇଁରେ ବାଡ଼େଇ କଷ୍ଟ ହେବା—3. Act of striking the limbs on the ground. ବିଣ—
୧ । ଚେଷ୍ଟାବିହୀନ-1. Effortless. ୨ । ଅନ୍ୱେଷିତ—
2. Sought after. ଦେ. ବି—ଆଚରଣ-Conduct; dealing. [ଉ—ଯେ ନାଥ ତୋର ବିଚେଷ୍ଟିତ, ବିଶ୍ୱ ସଂସାରେ ବିପରୀତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବିଚ୍ଛନ୍ଦ—ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given
Bichchhanda to males. ବିଣ—ଧୂର୍ତ୍ତବାଜ୍ —Fraudulent;
(ବିଛନ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) deceitful. (ଉ—ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ମାରଣରେ ବଣା ହେଲେ ରଣରେ, ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତଥି ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଚ୍ଛନ୍ଦ(ର୍ଦ୍ଦ)କ—ସଂ. ବି (ବି+ଛନ୍ଦ୍ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Bichchhanda(rdda)ka ଅକ)—୧ । ଉପଯୁକ୍ତତାର ନିମିତ୍ତ
ଦେବାଲୟବିଶେଷ —1. A sort of temple; pagoda. ୨ । ପ୍ରାସାଦ (ହି. ଶ.)—2. Mansion.

ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଜନୈକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ
Bichchhanda paṭṭanāyaka ଦେଶହିତୈଷୀ—Name of
a late Oriya patriot. [ଦ—ଏ ୧୮୪୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୨ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ପିତା ସୁଖର ରାମଚନ୍ଦ୍ରଗଜପତି ରାଜାଙ୍କର ଶ୍ରମୁକରଣ ଥିଲେ । ପରେ ଇଂରାଜମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅଣାଇ ଟ୍ରେଜରୀ ଅଫିସର୍ ଓ ଚୌକି ଡେପୁଟୀକଲେକ୍ଟର ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ୧୮୬୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍ସ ପରୀକ୍ଷାରେ ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଢାକା କଲେଜକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ଅଧ୍ୟୟନକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଫେରି ଆସି ପ୍ରଥମେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଡିପ୍ଟିକ୍ଟ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ଅନୁଗୁଳର ତହସିଲଦାର ହେଲେ । ତାହାଙ୍କର ଚାକିରି କାଳରେ ସେ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାସ୍କୁଲକୁ ଶୁଦ୍ଧ ୩୬୫ ଦିନରେ ୩୬୫ଟି ସ୍କୁଲ ବସାଇଥିଲେ । ଏ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଥିବା ସମୟରେ ଗୌରୀଶଙ୍କର ରାୟ ଓ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସଙ୍କ ସହିତ ମିଳି ଓଡ଼ିଶାରେ ବଙ୍ଗଳା ରାଜକୀୟ ଭାଷାରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେବାପାଇଁ କେତେକ ବଙ୍ଗାଳୀଙ୍କ ଉଦ୍ୟମକୁ ପଣ୍ଡ କରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷାରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ନ ଥିବାରୁ ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗୁରୁପାଠ, ବୋଧୋଦୟ, ବାଦମ୍ବରୀ ଓ ଉପଦେଶ ପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକ ବଙ୍ଗଳାଭାଷାରୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏହି ସବୁ ପୁସ୍ତକ ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଣ୍ଟରୀକୁଲର ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଅନୁଗୁଳରେ ଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଖରାପ ହେବାରୁ ସେ କଟକ ଆସିଲେ ଓ ୧୮୧୦।୮।୨ ରେ କଟକଠାରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।]

ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ସୁତ—ଦେ. ବି—ନଳ ନାମଧେୟ ବାନର—A monkey
Bichchhanda suta named Nala.
(ଉ—ବ୍ୟାପିକପି ଶିଖରୀ ଉତ୍ପାଟିଲେ ଅଭୁତେ, ବିଚ୍ଛନ୍ଦସୁତ ସ୍ପରଶେ ଉଦକେ ପକାନ୍ତେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଚ୍ଛବ୍ରକ—ସଂ. ବି—ସୁନୁସୁନିଆ ଶାଗ (ହି. ଶ.)—
Bichchhatraka An aquatic pot-herb.

ବିଚ୍ଛନ୍ନ—ଦେ.ବିଣ—ଛନ୍ନ; ଅତିଚିନ୍ତାଯୁକ୍ତ—Very anxious.(ଉ.—
Bichchhanna ବିଚ୍ଛନ୍ନ ମନ ଉଚିତ ବଚନ ଉଚ୍ଚେ ରଚିତ—
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଚ୍ଛର୍ଦ୍ଦକ—ସଂ. ବି. (ବି+ଛର୍ଦ୍ଦ+କ)—ବମନ (ହୁ. ଶ.)—
Bichchharddaka (ବିଚ୍ଛର୍ଦ୍ଦିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) Vomiting.

ବିଚ୍ଛର୍ଦ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଯାହାକୁ ବାନ୍ତି କରାଯାଇଅଛି; ଉଦ୍‌ଗୀର୍ଣ୍ଣ—
Bichchharddita 1. Vomited forth ୨ । ଉପେକ୍ଷିତ (ହୁ. ଶ)—2. Disregarded; slighted.

ବିଚ୍ଛାୟା—ସଂ. ବି. (ବି=ପକ୍ଷୀ + ଛାୟା)—୧ । ପକ୍ଷିଛାୟା; ପକ୍ଷୀ
Bichchhāya ଉଡ଼ିଗଲାବେଳେ ଭୂମିରେ ଯେଉଁ ଛାଇ ପଡ଼େ—1. The shade of a flying bird appearing on the ground. ୨ । (ବି=ଅଭାବ+ଛାୟା) ଛାୟାର ଅଭାବ—2. Want of shade. ୩ । { ବି=ବିଶିଷ୍ଟ +ଛାୟା=କାନ୍ତି) ମଣି—3. A gem. ବିଣ—(ବି= ଅଭାବ+ଛାୟା)—୧ । ଛାୟାରହିତ—1. Shadeless; destitute of shadow. ୨ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ବା ପ୍ରାଣୀର ଛାୟା ପଡ଼େ ନାହିଁ; (ଯଥା—ଦେବତା, ଦାନବ, ଭୂତ, ପ୍ରେତ)—2. Casting no shadow.

ବିଚ୍ଛିତ୍ତି—ସଂ ବି (ବି+ଛିଦ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+କ୍ତି. କ)—
Bichchhitti ୧ । ବିଚ୍ଛେଦ—1. Separation; ୨ । ବିନାଶ—2. Destruction. ୩ । ବୈଚିତ୍ର୍ୟ—3. Wonderfulness. ୪ । କାଟିକରି ଅଲଗା କରିବା—4. Severance. ୫ । କମତି; ତ୍ରୁଟି (ହୁ. ଶ.)—5. Loss. ୬ । (+କର୍ମ.ତ)କଣ୍ଠହାର—6. Necklace. ୭ । ସ୍ତ୍ରୀଜନଙ୍କ ଶୋଭନ କେଶରଚନା ଓ ଅଙ୍ଗସଜ୍ଜାଦି କାର୍ଯ୍ୟ—7. Toilette of a lady ୮ । କବିତାର ଯତି (ହୁ. ଶ)—8. Harmonic pause in metre. ୯ । ଏକପ୍ରକାର ହାବ, ଯାହାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସାମାନ୍ୟ ଶୃଙ୍ଗାରରେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ମୋହିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ (ହୁ. ଶ)—9. A kind of amorous dalliance on the part of a woman who by a little equipment tries to charm a male.

ବିଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଛିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ) —୧ । ବିଯୁକ୍ତ-
Bichchhinna 1. Separated. ୨ । ବିଭକ୍ତ; ପୃଥକ୍‌କୃତ—(ବିଚ୍ଛିନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Separated; severed ୩ । ବିନଷ୍ଟ—3. Destroyed. ୪ । ଛିଣ୍ଡା ହୋଇଥିବା—4. Torn. [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ଛିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ସହିତ ସମାନରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।] ୫ । ଯାହାର ଅନ୍ତ ହୋଇଅଛି (ହୁ. ଶ)—5. Finished. ୬ । କୁଟିଳ (ହୁ. ଶ)—6. Tortuous.

ବିଚ୍ଛୁରିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଛୁର ଧାତୁ=ଛେଦନ ବା ରଞ୍ଜନ+କର୍ମ
Bichchhurita ତ)—୧ । ଅନୁଲିପ୍ତ—1. Annointed. ୨ । ଅନୁରଞ୍ଜିତ—2. Painted. ୩ । ବିକୀର୍ଣ୍ଣ; ଛେଲେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିବା—3. Scattered about; suffused; diffused.

ବିଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବି (ବି+ଛିଦ୍ ଧାତୁ+କ୍ତି. ଅ)—୧ । ବିରହ;
Bichchheda ଛାଡ଼ାଛାଡ଼ି—1, Separation. ୨ । ପାର୍ଥକ୍ୟ; ପ୍ରଭେଦ—2, Difference. ୩ । ବିଯୋଗ—3. Disjunction; disunion. ୪ । ବିଭାଗ—4. Division. ୫ । ପୁସ୍ତକର ବିଭାଗ ବା ପରିଚ୍ଛେଦ—5. Division or chapter of a book. ୬ । ଖଣ୍ଡ—6. A piece. ୭ । ପ୍ରଣୟୀ ପ୍ରଣୟିନୀ ବା ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ବା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରଠାରୁ ଦୂର ଦୂର ହୋଇ ରହିବା; ବିରହ—7. Separation between friends or a couple. ୮ । ବିରାମ—8. Intermission. ୯ । କାଟି କରି ଅଲଗା କରିବା—9. Severance. ୧୦ । ନାଶ—10. Loss. ୧୧ । ଦୁଇବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଖାଲି ସ୍ଥାନ; ବ୍ୟବଧାନ (ହୁ. ଶ)—11. Interval; space between two things. ୧୨ । କବିତାରେ ଯତି (ହୁ.ଶ)—12. Harmonic pause in metre. ୧୩ । କ୍ରମଭଙ୍ଗ (ହୁ. ଶ)—13. Break of continuity.

ବିଚ୍ଛେଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଛିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Bichchhedaka ପୃଥକ୍‌କାରୀ—Separating [ଦ୍ର—(ବିଚ୍ଛେଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମୁଁ ସୁନାରୀ ଲୋଭୀ ଦିକ ଦିକ ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖ—ସଂ. ବି—ପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିରହ ଜନିତ ଦୁଃଖ—
Bichchheda duḥkha Pangs of separation.

ବିଚ୍ଛେଦନ—ସଂ. ବି (ବି+ଛେଦନ)—୧ । ଭଞ୍ଜନ; ଦୂରୀକରଣ—
Bichchhedana 1. Removal; breaking. [ଦ୍ର—ବିଚ୍ଛେଦନ କଲା ମୋ ଚିତ୍ତ ସଂଶୟ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।] ୨ । ନଷ୍ଟୀକରଣ—2. Destruction ୩ । ପୃଥକ୍‌କରଣ—3. Severing; separating

ବିଚ୍ଛେଦନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଛେଦନୀୟ)—୧ । ପୃଥକ୍ କରଣୀୟ—
Bichchhedanīya 1. Separable; divisible. ୨ । ଭଙ୍ଗୁର (ବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) —2. Fragile.

ବିଚ୍ଛେଦାଇବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ବିଚ୍ଛେଦିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ-
Bichchhedāibā ରୂପ— The causative form of Bichchhedibā.)—ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବିଚ୍ଛେଦ କ୍ରିୟା କରାଇବା— To cause separation by another. [ଦ୍ର—ବିଚ୍ଛେଦାଇଲେ ତମ ବିଷ ଉତ୍ତମ ଏ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଚ୍ଛେଦାଗ୍ନି—ସଂ. ବି (ରୂପକ; ବିଚ୍ଛେଦ+ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନିପରି ସନ୍ତାପକ
Bichchhedāgni ବିଚ୍ଛେଦଜନିତ ଦୁଃଖ—Burning pangs (ବିଚ୍ଛେଦାନଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) of separation (compared to fire).

ବିଚ୍ଛେଦିତ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ବିରହିତ; ପୃଥକ୍‌କୃତ—1, Separated
Bichchhedita from; deprived of. ୨ । କର୍ତ୍ତିତ; ଆହତ 2. Cut; wounded. [ଦ୍ର—ବିଚ୍ଛେଦିତ ହୋଇ ପ୍ରିୟବିତରେ, ବିଚ୍ଛେଦିତ ବିରହେ ଦୂର ଘରେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ବିଖଣ୍ଡିତ—2. Cut asunder, severed.

ବିଚ୍ଛେଦିବା—ଦେ. (ସଦ୍ୟ) କ୍ରି—କାଟିବା; ଛେଦନ କରିବା—To cut; to fell down. [ଉ—ବିଶାଳ ଭୁଜଙ୍ଗ ବିଚ୍ଛେଦୀ ଶାଳ ମଧ୍ୟାରୁହ, ବିଚ୍ଛେଦିଲା ପ୍ରାସ୍ତେ ପଡ଼ିଲା ଦେହ । ଉଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Bichchhedibā
ବିଚ୍ଛେଦନା

ବିଚ୍ଛେଦୀ—ଦେ. ବିଣ.ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଦୁଇ ବା ତତୋଽଧିକ ଖଣ୍ଡରେ ଦିଣା ହୋଇ ଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)—1. (a person or thing) Cut down into two or more pieces. (ବିଚ୍ଛେଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିଯୋଗୀ; ବିରହୀ—2. Who is undergoing the pangs of separation. [ଉ-ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରକୁ ଭଷିବା ଇଚ୍ଛା କଲେ, ବିଚ୍ଛେଦୀ ହୋଇଥିଲା ଜନେ । ଉଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେ ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟାଏ [ହି. ଶ]—Causing separation or severance.
Bichchhedi
ବିଚ୍ଛୋଇ

ବିଚ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଚ୍ୟୁତ)—୧ । ଅଯଣା ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଖଳିତ; ଭ୍ରଷ୍ଟ. ୨ । ପତିତ—2. Fallen down. ୩ । ପୃଥକ୍‌କୃତ—3. Separated. ୪ । କ୍ଷରିତ—4. Oozed out. ୫ । ବିରହିତ—5. Deprived of; stripped of. ୬ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଜୀବିତ ଅଙ୍ଗରୁ କଟା ଯାଇ ଥିବା (ଅଙ୍ଗ) (ହି. ଶ)—6. (surgery) Amputated (limb).
Bichyuta 1 Dislocated; disjoined.

ବିଚ୍ୟୁତି—ସଂ. ବି—(ବି+ଚ୍ୟୁତ)—୧ । ପତନ—1. Fall. ୨ । କ୍ଷରଣ—2. Oozing. ୩ । ପୃଥକ୍‌କରଣ—3. Separation. ୪ । ସ୍ଖଳନ—4 Dislocation. ୫ । ଗର୍ଭପାତ (ହି. ଶ)—6. Abortion. ୬ । ୭ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଜୀବିତ ଅଙ୍ଗରୁ କୌଣସି ଅଂଶ କାଟିବା 7. Amputation.
Bichyuti

ବିଚ୍ରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବିଚାରି (ଦେଖ)
Bichrā (ବିଚ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Bicharā (See)

ବିଛ—ଦେ. ବି—ବାଇବିଛ (ଦେଖ)
Bichha Bāibichha (See)

ବିଛ(ଛ)ଉଣି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିସ୍ତରଣ)—୧ । ବିଛଣି; ବିଛାଇବା ବା ବିସ୍ତାରିତ କରିବା କର୍ମ—1. Act of spreading out or apportioning. ୨ । ବଣ୍ଟନ—2. Distribution. ୩ । ଜାହାଜର ବା ଭଙ୍ଗାର ତଳ ମହଲାରେ ରଖା ଯିବା ଜିନିସମାନ ତଳ ବାଟେ ଝରିବା ପାଣିରେ ଓଦା ନ ହେବା ପାଇଁ ଜାହାଜର ବା ଭଙ୍ଗାର ତଳରେ ଯେଉଁ ବତା ବା ତଲେଇ ଆଦି ବିଛା ଯାଏ—3, Logs or sticks spread on the bottom of a boat or ship to prevent the articles kept there from being affected by the water accumulating in the hold. ୪ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ (ଯଥା—ଲୁଟା, ନଡ଼ା) ଭୂମିରେ ବା ଘରର ତଳରେ ବିସ୍ତୃତ କରା ଯାଏ—4. Any thing spread on the ground or floor.
Bichha(chhā)uni
ବିଛୌନୀ, ବିଛାଉନୀ

ବିଛଣା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିସ୍ତାରଣ)—୧ । ଶୋଇବାର ଅସ୍ତରଣ; ଶଯ୍ୟା—1. Bed; bedding. ୨ । ବହୁଲୋକ ବସିବାର ବଡ଼ ଆସନ—2. A big seat or mat for many people. ପ୍ରାଦେ.—(ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ବିଷ୍ଣୁଣୀ ମହୁ ଫେଣା; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହୁ ଫେଣା—Small fan-shaped boneycomb.
Bichhaṇā
ବିଛୌନା

ବିଛଣା ଉଠା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଭୂମିରେ ବିସ୍ତୃତ ବା ରଚିତ ବିଛାନା ତୋଳା; ବିଛାନା ଉଠାନ ବିଛୌନା ଉଠାନା up the bed. [ବିଛଣା ଟେକିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]
Bichhaṇā uṭhā(ṭhe)ibā

ବିଛଣା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଶଯ୍ୟା ରଚନା କରିବା—1. To make up a bed. ୨ । ଭୂମିରେ ବିଛାନା କରା (ପାତା) ଶଯ୍ୟା ବିସ୍ତାର କରିବା—2. To lay the bed.
Bichhaṇā karibā
ବିଛୌନା କରନା

ବିଛଣା ପକା(ଦେ)ଇବା, ବିଛଣା ପାଇବା } --ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଛଣା ପାରିବା, ବିଛଣା ବିଛା(ଛେ)ଇବା }

ବିଛଣା ଚା(ଚ)ଦର—ଦେ. ବି.—ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ପକାଯିବା ବସ୍ତ୍ର—ବିଛାନା ଚାଦର Bedsheet; bedspread.
Bichhaṇā chā(cha)dara
ବିଛୌନା ଚାଦର

ବିଛଣା ଜମା(ମେ)ଇବା—ଦେ.କ୍ରି.—୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବିଛଣା ବା ଆସନ ପକାଇ ସ୍ଥିର ଭାବରେ ବସିବା—ବିଛାନା ଜମାନ 1. To settle on a seat or mat at a place. ୨ । ବିଛଣା କରିବା (ଦେଖ) 2. Bichhaṇā karibā (See)
Bichhaṇā jamā(me)ibā
ବିଛୌନା ଜମାନା

ବିଛଣା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ସମାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବସିବା ପାଇଁ ଆସନ ଦେବା—To give a person a seat. ବିଛାନା ଦେଓୟା
Bichhaṇā debā
ବିଛୌନା ଦେନା

ବିଛଣା ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶୋଇବା ନିମନ୍ତେ ଶଯ୍ୟାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିବା—1. To take to bed. ବିଛାନା ଧରା ୨ । ଶୋଇବା—2. To sleep. ୩ । (ରୋଗୀ) ପୀଡ଼ାଜନିତ ଶଯ୍ୟ ଯୋଗୁ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହେବା—3. To be bedridden; to be confined to one's bed.
Bichhaṇā dharibā
ବିଛୌନା ଧରନା

ବିଛଣାପତ୍ର—ଦେ. ବି (ସଂସ୍କୃତର ଶବ୍ଦ)—ବିଛଣା ଆଦି—Beddings.
Bichhaṇāpatra ବିଛାନା ଟିଛାନା **ବିଛୌନା ପତ୍ତର**
(ବିଛଣା ପତର, ବିଛଣା ବିଛଣି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଛଣା ମାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଳ୍ପକାଳ ପାଇଁ ବିଶ୍ରାମାର୍ଥ ଶଯ୍ୟାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା—To touch the bed. ବିଛନାରେ ପା ଦେଓୟା [ଦ୍ର—ବିବାହ ଦିନ ରାତିରେ କନ୍ୟାକନ୍ୟାଙ୍କର ମଧୁଶଯ୍ୟାରେ ଏକତ୍ର ଶୟନ କରିବାର ବିଧି (ବିଛଣା ଛୁଇଁବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅଛି । କିନ୍ତୁ ବିବାହ ବେଦର କର୍ମାଦି ସମାପ୍ତ ହେଉଁ ହେଉଁ ଯେବେ ରାତି ଭୋର୍ ହୋଇଯାଏ ତେବେ ବିଶ୍ରାମାର୍ଥ କନ୍ୟାକନ୍ୟା ମଧୁଶଯ୍ୟାକୁ ନାମମାତ୍ର ଯାଇ ବିଛଣା ମାଡ଼ି ଆସନ୍ତି ।]
Bichhaṇā mārdibā
ବିଛୌନା ଛୁନା

ବିଛଣି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଚ୍ଛୁରଣ)—ଇତସ୍ତତଃ ଖେଳେଇ ଦେବା;
Bichhaṇi ବିସ୍ତାର—Scattering about; being spread

ବିଛଣା ଘର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ମହୁଫେଣା—
Bichhaṇā gharā The bee-hive.

ବିଛନ୍ଦ—ଦେ. ବିଶ—ବିଷମ—Irregular.
Bichhanda ଏହି ବର କବତେ ସ୍ୱନାମେ ଆପଣା ଦେସ୍ତ—ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଛୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଶ୍ଚିକ; ପ୍ରା. ବିଛାଅ)—୧ । ବଙ୍କଡ଼ାବିଛୁ—
Bichhā 1. Scorpion. [ଦ୍ର—ଏହା ଅଷ୍ଟପଦୀ, ସ୍ୱଚ୍ଛର
ବିଛା ହିଂସ୍ରପ୍ରାଣୀ । ଏହାର ସମ୍ମୁଖରେ ବଙ୍କଡ଼ା ପରି ୨ଟି ହାତ
ବିଛା; ବିଛୁ; ଗୋଜର ଥାଏ; ପୁଚ୍ଛ ଦୀର୍ଘ । ଏହା ଗତି କଲାବେଳେ ପୁଚ୍ଛ ପିଠି ଉପରକୁ ଟେକିଥାଏ । ଏହାର ପୁଚ୍ଛ ଅଗରେ ତୀବ୍ର ବିଷଯୁକ୍ତ ନାହୁଡ଼ି ଅଛି ।] ୨ । ଛିନ୍ନୁଳିଆ ବିଛୁ—2. Centepede. [ଦ୍ର—ଏହା ଶତପଦୀ ଓ ଏହାର ନାହୁଡ଼ିରେ ବିଷ ଅଛି; ମୁହଁର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ନିଶ; ସ୍ୱଚ୍ଛର ।] ୩ । ଜାନ ବିଛୁ; ଜାନକଟୁଳ ବିଛୁ—3. Chilognath. [ଦ୍ର—ଏ ଅଛି ସରୁ ଓ ୩।୪ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ । ଏହାକୁ ଦଳିଲେ ଏହା ଦେହରୁ ଦୀପକ ଜ୍ୟୋତି ବାହାରେ ।] ୪ । ଅଗ୍ରହାୟଣ; ମାର୍ଗଶିର; ବୃଶ୍ଚିକ ମାସ—4. The month of Mārgaśira. ୫ । ବୃଶ୍ଚିକରାଶି—5. The sign of Scorpion; the eighth of the 12 signs of the zodiac. ୬ । ଛେନ୍ନୁଳିଆ ବିଛୁର ଆକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ଏକସରିଆ ଅଣ୍ଟାସୂତା ବା ଅଣ୍ଟାର ଶିକୁଳୀ ବା ବେକର ହାର—6. A one-stringed waist-chain or neck-chain in the shape of a centepede, consisting of interwoven rings.

ବିଛୁ(ଛେ)ଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିସ୍ତରଣ)—୧ । ବିଛଣି; ଭୂମିରେ
Bichhā(chhe)i ଇଟା ବା ଗୋଡ଼ି ବା ଚୂନ ଆଦି ସ୍ତର ସ୍ତର କରି
ବିଛାନ, ବିଛାଇ ବିସ୍ତୃତ କରିବା କ୍ରିୟା—1. The laying out
ବିଛାଇ of bricks, mortar and metal on the surface of the ground. ୨ । ଗୋଡ଼ି ଆଦି ଭୂମିରେ ବିଛାଇବା ନିମନ୍ତେ କାରିଗର ଆଦିଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ମୂଲ୍ୟ ବା ଖରଚ—2. Cost or wages paid for the laying of bricks or metal on the ground.

ବିଛୁ(ଛେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ)—୧ । ପାରିବା;
Bichhā(chhe)ibā ଭୂମିରେ ଶଯ୍ୟାକୁ ବିସ୍ତୃତ କରିବା—1. To
ବିଛାନ **ବିଛାନା** spread out the bed on the ground; to lay the bed. ୨ । ମାଟି, ଗୋଡ଼ି, ଇଟା ଆଦିର ସ୍ତର ଭୂମିରେ ବିସ୍ତୃତ କରିବା—2. To lay layers of brick, earth etc on the ground. ୩ । ସ୍ତର ସ୍ତର କରି ପକାଇବା—3. To set in layers. ୪ । ଘର ଛପର ବେଳେ ନଡ଼ା ବିଡ଼ାକୁ ଖୋଲି ପତଳାଭାବରେ ସ୍ଥଳ ଛପରେ ମେଲାଇ ଦେବା—4. To spread straw evenly on the thatch
ଭାଗକରା after untying the sheaves. ୫ । ଦେୟ ଧନକୁ
ବାଁଟନା ବହୁଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି - ବା ବିଭାଗ କରି ହିସାବ କରିବା; ବିଛଣି କରିବା—5. To apportion a big sum amongst various persons. (ଯଥା—ଭିନ ଟଙ୍କାକୁ ୧୬ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଛାଇଲେ ଜଣେ ଲୋକ କେତେ ପାଇବ ?) ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ତୋଳିବା - To pick; to pluck. (ଯଥା—ଦିନ ଗଛରେ ଚଢ଼ି କେତେ ଆମ୍ବ ବିଛାଇ ଦେଖିଲା ଯେ ୪ଟା କଞ୍ଚା ଓ ୧୦ଟା ପାଚିଲା—ନାରାୟଣପ୍ରସାଦ· ନବବିଧାନ ମାନ· ସାଙ୍କସାର ।)

ବିଛୁ କାମୁଡ଼ା—ଦେ. ବି—ବୃଶ୍ଚିକ ଦଂଶନ—The stinging of
Bichhā kāmurḍā a scorpion. [ଦ୍ର—ବିଛୁମାନେ
ବିଛା କାମଡ଼ାନ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିର ନାହୁଡ଼ିଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କୁ ଆଘାତ
ବିଛାକା ଡଁକ ମାରନା କରନ୍ତି । ଜନ୍ମ ଲୋକେ 'ବିଛୁ କାମୁଡ଼ିଲା' ବୋଲି କହନ୍ତି । ବିଛୁ କାମୁଡ଼ାରେ ବିଶେଷ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ଲକ୍ଷଣାର୍ଥରେ ଗୁରୁତର ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେଲେ ଲୋକେ କହନ୍ତି 'ତା ତାଳୁରେ ଛିନ୍ନୁଳିଆବିଛୁ କାମୁଡ଼ୁଛି ।']

ବିଛୁଣି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିସ୍ତାରଣ)—୧ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ
Bichhāṇi କରାଯିବା ଧନକୁ ଜଣଜଣଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କଲେ
ବାଁଟା, ବାଁଟି ଜଣଜଣଙ୍କେ କେତେ ଦେୟ ହେବ ଏହା ସ୍ଥିର କରିବା—
ବଣ୍ଟାଇ 1. Apportionment of a big sum amongst individual payers. ୨ । ବହୁଲୋକଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦେବା; ବଣ୍ଟନ—2. Distribution amongst many persons. (ଉ—ଏହି ଲବଣର ମୂଲ୍ୟ ଅଡ଼ଙ୍ଗର ସମସ୍ତ ଚାଷୀଙ୍କୁ ବିଛୁଣି କରିଦିଆଯାଏ—ଫକୀର· ମୋହନ· ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।) ୩ । ବିସ୍ତୃତ କରିବା କ୍ରିୟା—3. The act of spreading out or laying in layers.

ବିଛୁ ବାଉଳି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣବିଶେଷ; ବିଛୁ ପରି
Bichhā bāuli ଭିତରେ କାନର ଏକ ପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର—
A species of ear-ring used in Ganjam.

ବିଛୁ ବା(ମା)ଲିଆ ଚି(ଚୁ)ଙ୍ଗୁଡ଼ି—ଦେ. ବି—ଛିନ୍ନୁଳିଆ ବିଛୁ ପରି ଗାତ
Bichhā bā(mā)liā chi(chu)ṅgurḍi ରଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣ ଖୋଳ
ବାଦାର ଚିଙ୍ଗଡ଼ୀ ଓ ଗୋଡ଼ିବିଶିଷ୍ଟ ସାମୁଦ୍ରିକ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି; କାଳିଆ
ବଡ଼ା ମିଂଗା, ସମୁଦ୍ରୀ ମିଂଗା ଓଡ଼ା ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ି—Prawn; large sea-shrimp. [ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଛୋଟ ଓ ଦୁଇଟି-ବଡ଼ ନିଶ ଥାଏ ।]

ବିଛୁ ମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି—ବିଛୁ କାମୁଡ଼ାର ବିଷକୁ ଝାଡ଼ିବା ନିମନ୍ତେ
Bichhā mantra ବ୍ୟବହୃତ ମନ୍ତ୍ର—Incantations used
ବିଛାର ମନ୍ତ୍ର to cure scorpion-sting. [ଦ୍ର—ବିଛୁ ମନ୍ତ୍ର
ବିଛାକା ମନ୍ତର ନ ଜାଣି ସାପ ଗାତରେ ହାତ ପୁରେଇବା-ନ୍ୟାୟ । ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଯେ, ସହଜ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ବିଦ୍ୟା ବା ଶିକ୍ଷା ନ ଥାଇ କଠିନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା ରୂପ ଦୁଃସାହସିକତା ।]

ବିଛା ଯିବା(ହେ)ବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଛାଇବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟ ରୂପ—
Bichhā ji(he)bā Passive voice of Bichhāibā.
ବିଛାନ ହଓୟା **बिछा जाना** ବିସ୍ତୃତ ହେବା—To be spread.

ବିଛା ହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଦୁଷ୍ଟ ହେବା—To be
Bichhā hebā naughty or wicked; to be notorious.

ବିଛିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ବିଛାଇବା; ଶଯ୍ୟା ଆଦିକୁ
Bichhibā ତଳେ ପାରିବା—To lay the (bed) on the ground.

ବିଛୁ(ଛୁ)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସଂ. ବୃଶ୍ଚିକ; ଭୁଲ ହି. ବିଛୁ)—
Bichhu(chchhu) ବିଛାଡ଼ା ବିଛା—Scorpion.
ଦେ. ବିଣ—ବିରକ୍ତ—Vexed. (ଯଥା—ମୋ ମନ ବିଛୁ ହୋଇ ଗଲାଣି ।)

ବିଛୁଆଁ(ଆ)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ ହି. ଏହି ଅର୍ଥରେ ବିଛୁଆ)-
Bichhuāñ(ā) ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ର ମଝି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧିବା ଏକ ପ୍ରକାର ମୁଦ୍ରିଆ (ଏଥିର ଉପର ପାଖରେ ବିଛା ଆକୃତିର ଫୁଲ ବସାଯାଇ ଥାଏ)—A kind of ring worn on the middle finger of the leg

ବିଛୁଆତି— ଦେ. ବି (ସଂ. ବୃଶ୍ଚିକାଳୀ)—ଜ୍ୱାଳାପ୍ରଦ, ଲୋମଶ ଗୁଳ୍ମ
Bichhuāti ବିଶେଷ—Stinging nettle; Fleurya Interrupta; Laportea Cremulata(Haines); Tragia Involucarata. (ଉ—ଭୁଲସୀ ସମ୍ମୂଳେ ଉପାଡ଼ି ରୋପି ବିଛୁଆତି ବି ? ମଧୁସୂଦନ କବିତା ।) [ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ରରେ, ବୃନ୍ତରେ ଓ ଫୁଲରେ କଣ୍ଟ ଉତ୍ପାଦକ ଓ ଜ୍ୱାଳାପ୍ରଦ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଲୋମ ଥାଏ । ଏ ଲୋମ ଦେହରେ ଲାଗିଲେ ଅତିଶୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିଏ ଓ ଦେହ ଫୁଲି ଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଦଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଛୁଆତି ଡାଳରେ ପ୍ରହାର କରାଯାଏ ।

ସଂ. ବୃଶ୍ଚିକାଳୀ, ନାଗଦନ୍ତିକା
ନେହରୋଗହା, ସର୍ପଦଂଷ୍ଟ୍ରା, କାଳ
ବିଛୁଟି, ବିଛାଟି, ବିଛାତୀ
बिछाति, बर्हण्टा, बडहण्टा
ମ. ବୃଶ୍ଚିକାଳୀ
ତେ. ଭୁଲଘୋଡ଼ୀ,
ଦୋଲଗୁଣ୍ଡେ
ତା. କଞ୍ଚୁସ

ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇ ପ୍ରକାର—

୧ । ନାଲି ବିଛୁଆତି ବା ଘୋଡ଼ା ବିଛୁଆତି । ଏହା ବର୍ଷାୟୁଃ ଶାକବିଶେଷ; ପତ୍ର ଏକୋତ୍ତର ଦନ୍ତୁରିତ ଓ ତ୍ରିଶିର; ଡେମ୍ଫ ଈଷତ୍ ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ; ପତ୍ର ଲୋମଶ ଓ ବିଷାକ୍ତ—Fleurya Interrupta.

୨ । ଧଳା ବିଛୁଆତି—ଏହା ଲତା ଓ ଘାସାୟୁ । ବାଡ଼ରେ ମାଡ଼େ; ପତ୍ର ଏକୋତ୍ତର ଦ୍ୱିକର୍ଣ୍ଣ; ପତ୍ରର ମୂଳ ପାନ ପତ୍ର; ଡେମ୍ଫ ଧଳା; ପତ୍ର ଓ ଡେମ୍ଫ ଆଦି ଲୋମଶ ଓ ବିଶେଷ ଜ୍ୱାଳାପ୍ରଦ । ଏହା ସାଧାରଣତଃ ବିଛୁଆତି ନାମରେ କଥିତ । Fragia Involucrata.

ଦୁଷ୍ଟ ଓ ପରର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଛୁଆତି ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରାଯାଏ ।] ବିଣ—ଅତି ଦୁଷ୍ଟ; ଖଳ—Very wicked; wanton.

ବିଛୁଆତି ଗାଈ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଓଲେଇ ଗାଈ (ଦେଖ)
Bichhuāti gāī Olei gāī (See)

ବିଛୁଆତି ଗୁଳି—ଦେ. ବି—ବିଛୁଆତି ଗଛର ଗୋଲାକାର କଡ଼—
Bichhuāti gulī The leaf-buds of stinging nettle.
ବିଛୁଟୀରକୁଁଡ଼ୀ [ଦ୍ର—ରକ୍ତ ଗଡ଼ିଥିବା ଅଙ୍ଗରେ ଜଡ଼ା ତେଲ **बिछुटीकी कोंढी** ଲଗାଇ ଏହାକୁ ମଡ଼ାଇ ଦେଲେ ରକ୍ତ ଶୁଖି ଯାଏ ଓ ଫୁଲା କମିଯାଏ ।]

ବିଛୁଆତି ବାଇଡଙ୍କ—ଦେ. ବି. (ସହଜର ଶବ୍ଦ)—୧ । ଦୁଇଟି କଣ୍ଟ
Bichhuāti bāidhaṅka ଉତ୍ପାଦକ ବସ୍ତୁ—1. Two it-
(ବାଇଡଙ୍କ ବିଛୁଆତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ching things. ୨ । (ଲକ୍ଷ-ବିଛୁଟି ଆଳକୁଶୀ ଶାର୍ଥ) ଦୁଇ ଜଣ ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ମିଳନ—
बिछाता और कोंच 2. Combination of two equally wicked persons.

ବିଛୁଆତି ଲାଗିଲା ପରି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅସ୍ଥିର ହେବା—To be
Bichhuāti lāgilā pari hebā restless like a per-
ବିଛୁଟି ଲାଗବାର ମତ ହଓୟା son stung with the
बिछाता लगनेका ऐसा होना stinging nettle.
(ଭୁଲ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ମାଛି ଲାଗିଲା ଭଳି ହେବା)

ବିଛୁରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବିଚ୍ଛୁରିତ)—ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହେବା—To be
Bichhuribā strewn or scattered. (ଉ—ପୁଷ୍ପ ପତ୍ର ବିଛୁରା କେଶ ବିଛୁଟି, ତାର ଗୁଣ ବି କହିତ ପାର । ପ୍ରାଚୀ. ରସ
बिछुरना ବାରିଧି ।)

ବିଛେ(ଛେ)ଦିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ବିଚ୍ଛେଦନ)—୧ । ଛେଦନ
Bichhe(chchhe)dibā କରିବା; କାଟି ପକାଇବା—1. To
ବିଛେଦା cut; cut down. (ଉ—ବିଚ୍ଛେଦ ପକାଇଲେ ଶିଶୁପାଳ
बिछुडवाना ଶିର । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ସଭା ।) ୨ । ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟାଇବା—2. To bring about separation.

ବିଜ୍(ଜି)କା(କି)ଟା(ଟା)—ଦେ. ବିଣ—ବିଚ୍‌କିଟା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Bij(ji)kā(ki)ṭā(tā) Bich-kiṭā etc, (See)
[ବିଜ୍(ଜି)କା(କି)ଟ(ଟି)ଆ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଜ୍(ଜି)ତାଡ଼(ର)କ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧଦାରକ)—ବୃଦ୍ଧଦାରକ
Bij(ji)tārḍa(ra)ka (ଦେଖ)—Bṛuddhadāraka (See)
ବିଜତାଡ଼କ **बिधारा**

ବିଜଲି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ବିଦ୍ୟୁତ୍; ଭୁଲ ହି. ବିଜଲୀ)—
Bij-li ବିଦ୍ୟୁତ—Lightning.

ବିଜଏ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ ବିଜୟୀ)—୧ । ଅବସ୍ଥିତ—1. Situated;
Bijae placed; appearing. ୨ । ଉପସ୍ଥିତ—2. Present.
ବିଜୟ (ଉ—ପଥର ଶାଳଗ୍ରାମ ମୂର୍ତ୍ତି, ତହିଁ ବିଜଏ ଶିଷ୍ୟପତ୍ର । ପ୍ରାଚୀ. ନିର୍ଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।) ୩ । ଉପବିଷ୍ଟ—3. Seated.
ଦେ. ବି—ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କର ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ—
Starting in a journey of a Raja or Idol.

ବିଜ(ଜ୍ଞ)କ୍—ଦେ. ବି [ଜ୍ଞାନୀକୁ ଅନୁଭବିତ; ସଂ. ବିଜକ = ଦୂତ (ହ. ଶ)]—
Bija(jn)k ୧ । ବିଚକ; ରେଳ ବା ଜାହାଜରେ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ
ବିଲଟି ଦୂରସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାକୁ ପ୍ରେରଣ କରିବା ଲୋକକୁ ଯେଉଁ
ବିଜକ୍ଟ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ବା ଟିକଟ୍ ମିଳେ ଓ ଯେଉଁ ଟିକଟକୁ ଦେଖାଇ
ଗ୍ରାହକ ଉକ୍ତ ମାଲକୁ ରେଳର ବା ଜାହାଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କଠାରୁ
ନିଏ—1. A bill of lading, ୨ । ଟିକଟ—
2. Ticket; label, ୩ । ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଦୂରସ୍ଥ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିକଟକୁ ଡାକରେ, ରେଳରେ ବା ଜାହାଜରେ
ପ୍ରେରଣ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାକୁ ଉକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ପ୍ରେରକ
ଯେଉଁ ତାଲିକା ପଠାନ୍ତି—Invoice.

ବିଜନ—ସଂ. ବିଣ—(ବି=ଅଭାବ, ନାହିଁ+ଜନ; ଯହିଁରେ) —୧ ।
Bijana ନିର୍ଜନ—1. Lonely. ୨ । ଜନଶୂନ୍ୟ—2. Soli-
[ବିଜନତା(ତ୍ୱ)—ବିଶେଷ୍ୟ] tary.

ବିଜନନ—ସଂ. ବି—(ବି+ଜନ୍ ଧାତୁ+ଭାବେ ଅନ)—୧ । ଜନ୍ମ—
Bijanana 1. Birth. ୨ । ଉତ୍ପତ୍ତି—2. Production.
୩ । ଉଦ୍ଭବ—3 Coming into being. ୪ ।
ପ୍ରସବ କରିବା—4. Act of bringing forth.

ବିଜନିତ—ଦେ. ବିଣ—ଜାତ—Born; produced. (ଉ—
Bijanita ବିଜନିତ କଲା ସ୍ଥାନ ଅବିରତେ ଚମକ ଉଠିଲା ଶରତେ ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଜନ୍ମା—ସଂ. ବି (ବି+ଜନ୍ମନ୍ ୧ମା, ୧କ)—୧ । ଜାରଜ—
Bijanmā 1. Bastard; illegitimate. ୨ । ନୀଚ-
କୁଳୋଦ୍ଭବ—2. Base-born. ୩ । ଜାତିଚ୍ୟୁତ
(ହ. ଶ)—3. Excommunicated. ସଂ. ବି-(ମନ୍)
ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତିବିଶେଷ (ହ. ଶ)—Name of a
mixed caste.

ବିଜନ୍ୟ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଜନିତ)—ଜାତ—Brought forth.
Bijanya (ଉ—ବାସବ ବିଗେ ଅଭ୍ରମୂ କରଣୀ ବିଜନ୍ୟ କଲା ଉକ୍ତ
ପିଣ୍ଡ ଆଣି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଜୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଜି ଧାତୁ=ଜୟ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ ।
Bijaya ୧ । ଜିଣା; ବିପକ୍ଷର ପରାଭବ; ଜୟ—1, Truimph;
victory; conquest. ୨ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ନାମାନ୍ତର—
2, A name of Arjuna. ୩ । ଯମ—3. The God
of death. ୪ । ରଥ; ବିମାନ—4. Car.
ଦେ ବି—୧ । (ସଂ ବିଜୟ ଯାତ୍ରା) ବିଜେ; (ଦେବତା ଓ
(ବିଜୟେ—ଅନ୍ୟରୂପ) ରାଜାଙ୍କର) ଗମନ ବା ଯାତ୍ରା—1. The
ବିଜୟ act of going or coming of a Deity, or
ବିରାଜମାନ Raja. (ଉ—ଏତେ କହି ଚକ୍ରୀ ବିଜୟେ ଚଲିଲ
ଲଙ୍କାଗାଁ । ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ ।). ୨ । ଜୟଲାଭ-
ସୂଚକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା—2. A triumphal procession. ୩ । ରାଜାଙ୍କ ସିଂହାସନାରୋହଣ—3. The
installation of a king on a throne. ୪ ।
ଉପସ୍ଥିତି—4. Presence; arrival, ଦେ. ବିଣ—
୧ । ଯାତ୍ରାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ; ଯାତ୍ରା କରୁଥିବା; ଯାଉଥିବା; ଗମନ
କରୁଥିବା—1. Going; starting. (ଉ—
ଏକା ବିଜୟେ ଖରଗଣି, ଗୋଡ଼ାଇ ପିଶନ୍ତି ସରଳ । ଭୂଗତ.
ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।) ୨ । ଅଜେୟ—2. Invincible.
୩ । ବିଜୟୀ—3. Victorious, (ଉ—ବିଜୟ ଭୂ
ହୁଅ ଆଜ୍ଞ ଜଗତ । ଭଞ୍ଜ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) —୪ ।
ଉପବିଷ୍ଟ—4. Sitting, (ଉ—ବିଚିତ୍ର ମୃଗଚ୍ଛଳ
ଉପରେ ବିଜୟ, ସୁଗ୍ରୀବ ଉରେ ଆଉଜଣା । ବିଶ୍ୱନାଥ, ବିଚିତ୍ର
ରାମାୟଣ) । ୫ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—5. Grown; increased.
(ଉ— ବିଜୟ ହୋଇଲା କମୁକ ଜାଳ ସରବ । ବିଜୟ
ହୃଦରେ ସ୍ୱସ୍ମୃ ରୂପେ କଲେ ଶମ୍ଭୁ ବ । ଭଞ୍ଜ ବୈଦେହୀଶ
ବିଳାସ) । ୬ । ଆଗତ; ଆଗମନ କରୁଥିବା; ଫେରି ଆସି-
ଥିବା; ଫେରିଲା—6. Coming; returned. (ଉ—
ସଗ୍ରାମେ କରି ଶତ୍ରୁଜୟ, ସବୁର ପଛରେ ବିଜୟ । ଭୂଗତ
ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ) । ୭ । ଅବସ୍ଥିତ; ବିରାଜ—7. Pre-
sent. (ଉ—ସକଳେ ବିରାଜନ୍ତି ବସି । ମଧ୍ୟେ ବିଜୟ
ଦ୍ରୁତ୍ତରାଣି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ) । ୮ । ଉପସ୍ଥିତ; ପହଞ୍ଚି-
ଥିବା—Arrived,

ବିଜୟ ଅମାବାସ୍ୟା—ସଂ. ବି—ଆଷାଢ଼ ଅମାବାସ୍ୟା; ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର
Bijaya amābāsyā ନେତ୍ରୋତ୍ସବ—The new moon day
of the month of Āshārdha.

ବିଜୟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଜି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—ବିଜୟୀ; ଯେ
Bijayaka ଜିତେ—Victorious; conquering.
(ବିଜୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଜୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ) —
Bijaya karibā ୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଉପବେଶନ କରିବା;
ବିଜୟ କରା To sit at a place. ୨ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଯିବା-
ବିରାଜମାନ ହୋନା 2. To go away from a place. ୩ ।
କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବା—3. To come to or
ବିଜୟକରା arrive at a place. ୪ । ଜିତିବା; ଜିଣିବା—
ବିଜୟ କରନା 4. To conquer; to win.

ବିଜୟ କୁଞ୍ଜର—ସଂ. ବି—୧ । ରାଜାଙ୍କ ଚଢ଼ିବା ହାତୀ; ଘାଟହାତୀ—
Bijaya kuñjara 1. The royal elephant. ୨ । ଯୁଦ୍ଧ
ହସ୍ତୀ (ହ. ଶ)—2. An elephant employed in
the battle-field.

ବିଜୟ କେତୁ—ସଂ. ବି (ମ. ପ. ସମା)—୧ । ଜୟଲାଭ କରିବା ପରେ
Bijaya ketu ଉଡ଼ାଯିବା ଜୟଲାଭ ସୂଚକ ପତାକା—1. A flag
ବିଜୟ ପତାକା } ଅନ୍ୟରୂପ flown by the victor as an
ବିଜୟ ଧ୍ୱଜା } indication of victory.
୨ । (ଅଣ୍ଡୀ ତତ୍) ଜୟଲାଭ ସୂଚକ ଚିହ୍ନ—2. Any
indication of victory

ବିଜୟ ଘୋଷ—ସଂ. ବି—୧ । ଜୟ ଢକ୍କା—1. A war drum; a
Bijaya ghosha kind of drum beaten to announce
ବିଜୟ ମର୍ଦ୍ଦଳ } the conquest of a king. ୨ ।
ବିଜୟ ଭେରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ବିଜୟ ସୂଚକ ଉଚ୍ଚଧ୍ୱନି—2. Exclamation of joy by the victorious party.
ବିଜୟ ଢକ୍କା }
ବିଜୟ ବାଦ୍ୟ }

ବିଜୟ ଦଶମୀ—ସଂ. ବି—ବିଜୟା ଦଶମୀ (ଦେଖ)
Bijaya daśamī Bijayā daśamī (See).

ବିଜୟ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ସଂ. ବି—ଆଶ୍ୱିନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା (ହୁ. ଶ)—The full
Bijaya pūrṇṇimā moon of the month of Āświna.

ବିଜୟ ପ୍ରତିମା—ସଂ. ବି—ଠାକୁରଙ୍କର ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା—The move-
Bijaya pratimā able image of a Deity, whose
(ବିଜେ ପ୍ରତିମା—ଦେଉଳରୂପ) idol is immoveable
on account of the massiveness of the latter. [ଉ—ଏହିରୂପେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ସୁଟେ ନୃସିଂହପୁର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗେ, ହତ ହେଲେ ଦେବୀ-କରାଳୀ ବିଜୟ-ପ୍ରତିମା ଆଗେ । ରାଧାନାଥ. ଉଷା ।]

ବିଜୟ ମଙ୍ଗଳ—ଦେ. ବି—ବିଜୟ ଘୋଷ ୨ (ଦେଖ)
Bijaya maṅgala Bijaya ghosha 2 (See).

ବିଜୟ ଯାତ୍ରା—ସଂ. ବି—୧ । ବିଜୟଲାଭପରେ ବିଜୟୀଙ୍କର ଶୋଭା
Bijaya jātrā ଯାତ୍ରା—1. Triumphal procession.
୨ । ଶତ୍ରୁ ଜୟ କରିବାପାଇଁ ଯାତ୍ରା—2. Starting for conquest. ୩ । ଶୋଭାଯାତ୍ରା—3. Procession.

ବିଜୟରାମ—ଦେ. ବି (ନାମ)—୧ । ପୁରୁଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
Bijayarāma 1. Name given to males. ୨ । ଏକ
ବିଜୟରାମ ପ୍ରକାର ଲୁଣିମାଛ—2. A kind of salt-water
বিজয়রাম fish.

ବିଜୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସଂ. ବି (ରୂପକ)—୧ । ଦେବୀରୂପେ କଳ୍ପିତ ଜୟଲାଭ—
Bijaya lakshmī 1. Victory personified. ୨ । ଜୟ-
(ବିଜୟ ଶ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲାଭ ଜନିତ ଶୋଭା—2. Splendour
or glory resulting form victory.

ବିଜୟସାର(ଳ)—ସଂ. ବି.—୧ । ସାଲ ଜାତୀୟ ଜଙ୍ଗଲୀ ଗଛ—
Bijayasāra(la) 1. A kind of wild timber tree.
ବିଜୟସାଲ **বিজৈসার বিজয়শার** [ଉ—ଏହା ବରଗଛ ପରି ଖୁବ ବଢ଼େ, ପତ୍ର ଓସ୍ତ ପତ୍ର ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଫଳ ଅଁଳା କୋଳି ପରି ଓ ଦଳଦଥ; ଫୁଲ ପାଚକ; କାଠ କଳା ମିଶା ନାଲି ଓ ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ । କାଠରୁ ପାଣିରେ ସିଝାଇ କାଳି ତିଆରି କରି ଯାଏ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏ କାଠ କୁଷ୍ଠ, ବିସର୍ପ, ପ୍ରମେହ, ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାରର ରୋଗ, କୃମି, କଫ, ରକ୍ତ-ଦୋଷ ଓ ପିତ୍ତ ଦୋଷ ନାଶକ [ହୁ. ଶ] ୨ । ପିୟାସାଳ (ଦେଖ)—2. Piyāsāla (See).

ବିଜୟ ସିଂହ—ଦେ. ବି. (ନାମ) - ଲାଟ (ଗୁଜରାଟ) ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ
Bijaya simha ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—The son of an ancient
king of Gujerat [ଉ—ଏ ବଳଙ୍ଗ ରାଜକନ୍ୟାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ।]

ବିଜୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଜୟ + ଟାପ୍. ଆ,—୧ । ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ନାମ—
Bijayā 1. A name of Durgā. ୨ । ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ସଖୀ-
ବିଶେଷ—2. Name of a companion of
Durgā.—[ଉ—ଏ ଗୋତମଙ୍କ କନ୍ୟା ଥିଲେ ।]
୩ । ଶ୍ରବଣା ନକ୍ଷତ୍ର ଯୁକ୍ତ ଶୁକ୍ଳା ଦ୍ୱାଦଶୀ—3. The 12th day of a bright fortnight in conjunction with the constellation of śrābaṇa. ୪ । ବିଜୟାଦଶମୀ; ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ; ଦଶହରା—4. The 10th day of the bright fortnight of the month of Āświna. [ଉ—ଏ ଦିନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଲଙ୍କା ଅଭିମୁଖରେ ବିଜୟ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ ।] ୫ । ଯମର ସ୍ତ୍ରୀ—5. The wife of Jama. ୬ । ହରିତକୀ; ହରଡ଼ା—6. Myrobalan; Terminalia Chebula. ୭ । ବଚ—7. A medicinal root; Acorus Calamus. ୮ । ଶେଫାଳିକା; ଗଙ୍ଗ ଶିଉଳି ଫୁଲ—8. A flower; Nyctanthus Arbortristes ୯ । ମଞ୍ଜିଷ୍ଠା— Indian madder; Rubia Munjistha. ୧୦ । ସିଦ୍ଧି; ଭାଙ୍ଗ; ଗଞ୍ଜାଇ—10. Indian hemp; bruised or pasted Gunja-leaves. ୧୧ । ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ; ଅଗବଥୁ (ହୁ. ଶ) (ଦେଖ)—11. Agabathu (See) ୧୨ । ଦକ୍ଷଙ୍କର ଏକ କନ୍ୟା (ହୁ. ଶ)—12. Name of a daughter of Daksha. ୧୩ । ଜୟନ୍ତୀ (ହୁ. ଶ)—13. Indian Mallow. ୧୪ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଏକ ପ୍ରକାର ବଡ଼ ତମ୍ବୁ (ହୁ. ଶ)—14. A kind of big tent used in ancient India. ୧୫ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବନମାଳା (ହୁ. ଶ)—15. The garland of wild flowers put on by Śrīkṛushṇa.

ବିଜୟା ଦଶମୀ—ସଂ. ବି—ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ—The 10th day
Bijayā daśamī of the bright fortnight of
Āświna. [ଉ—ଏ ଦିନ ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ମୃଣ୍ମୟୀ ପ୍ରତିମା ଜଳରେ ବିସର୍ଜନ କରାଯାଏ ଓ ଏହାକୁ ଉତ୍କଳରେ ଦଶହରା କହନ୍ତି । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଏ ଦିନ ଦେବୀ ପୂଜାନନ୍ତର ଲଙ୍କାକୁ ଯୁଦ୍ଧ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କର ଓ ରାଜାମାନଙ୍କର ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ସବ ।]

ବିଜୟା ସପ୍ତମୀ—ସଂ. ବି—ରବିବାରରେ ପଡ଼ିବା କୌଣସି ମାସର ଶୁକ୍ଳ-
Bijayā saptamī ପକ୍ଷର ସପ୍ତମୀ—A sunday falling on
the 7th day of the bright fortnight of
any lunar month. [ଉ—ଏ ଦିନ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୂଜା କରାଯାଏ ।]

ବିଜୟିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି - ବିଜୟ କରିବା (ଦେଖ)—Bijaya
Bijayibā karibā (See) (ଉ—ବିଜୟୀ ନନ୍ଦଘୋଷରେ,
ବିଜୟା ବିଜୟି ଧନୁଘୋଷରେ, କଲିଲାସ ବିଲାସ ଛତ୍ରାଇ ଅଶାଇ—
বিজয় করনা ଭଙ୍ଗ ବୈଦେହୀଶବିଲାସ ।)

ବିଜୟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବିଜୟ + ଇନ୍; ବିଜୟିନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା- ୧ବ)—
Bijayī ଜୟଯୁକ୍ତ; ଜୟପ୍ରାପ୍ତ; ଜେତା—Victorious;
(ବିଜୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) triumphant.

ବିଜୟୋଲ୍ଲାସ—ସଂ. ବି. (ଷ. ତ. ଲୋ.)—ଜୟ କରିବା ଯୋଗୁ
Bijayollāsa ବିଜୟୀର ମନରେ ଜନ୍ମିବା ଆନନ୍ଦ—The joy felt by the victor.

ବିଜୟୋତ୍ସବ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ;)—୧ । ବିଜୟା ଦଶମୀର
Bijayotsaba ଉତ୍ସବ—1. The festival observed on the Bijayā daśamī day. ୨ । ବିଜୟଲାଭ ଉପଲକ୍ଷରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଉତ୍ସବ—2. Rejoiceings on the occasion of a victory.

ବିଜର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବି+ଜରା+ଅ)—୧ । ଜରାରହିତ—
Bijara 1. Free from old age. ୨ । ନୂଆ (ହି. ଶ)—(ବିଜରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. New.

ବିଜଳ—ସଂ. ବି. (ବି+ଜଳ)—୧ । ଜଳର ଅଭାବ (ହି. ଶ)—
Bijala 1. Want of water. ୨ । ବର୍ଷାର ଅଭାବ (ହି. ଶ)—2. Want of rain.

ବିଜଲ୍ପ—ସଂ. ବି (ବି+ଜଲ୍ପ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବ୍ୟର୍ଥ ବାକ୍ୟ
Bijalpa କଥନ—1. Vain talk. ୨ । ସଜ୍ଜନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ (ବିଜଲ୍ପନ[ନା]—ଅନ୍ୟରୂପ) ନାମରେ ଦ୍ୱେଷପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଥ୍ୟାପବାଦ ଦେବା (ହି. ଶ)—2. Vilification.

ବିଜା—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ସଂ. ବିଜସ୍ୱ-
Bijā ସାର)—ପିଅଶାଳ ଗଛ—The Indian kino tree.

ବିଜାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବି+ଜାତ)—୧ । ବିଜନ୍ମା; ଜାରଜ—
Bijāta 1. Bastard. ୨ । ନୀଚକୁଳୋଦ୍ଭବ—2. (ବିଜାତକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Baseborn. ୩ । ବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କର—3. Of (ବିଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) mixed descent.

ବିଜାତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବି+ଜାତ+ଆ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ସନ୍ତାନ
Bijātā ଜନ୍ମ ହୋଇ ଅଛି—(a woman) Who has been a mother.

ବିଜାତି—ସଂ. ବି.—(ବି+ଜାତି)—୧ । ବିଭିନ୍ନ ଜାତି—1. A different
Bijāti caste. ୨ । ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ—2. Different class, kind or species. ୩ । ନୀଚ ଜାତି—3. Low caste. ୪ । ସମ୍ପ୍ରଦାୟବିହୀନ ଜାତି; ଶୂଦ୍ର ଜାତି—4. The Śūdra caste. ୫ । ପକ୍ଷୀ ଜାତି—5. Bird species. [ଉ:—ବିଜାତି କେତେ ମାନୁଷ-ବେଳେ ବିତର୍କ ଯେ । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ] । ସଂ. ବିଣ—ଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ (ହି. ଶ)—Of a different caste. ଦେ. ବିଣ—ଧୃଷ୍ଟ; ପ୍ରଗଲ୍ଭ—Audacious; rude; impolite; impudent.

ବିଜାତିଆ—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବିଜାତୀୟ)—ବିଜାତୀୟ (ଦେଖ)
Bijātiā Bijātiya (See)

ବିଜାତୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଜାତି+ଈୟ)—୧ । ଭିନ୍ନଜାତିର—
Bijātiya 1. Belonging to a different caste, class or nationality. ୨ । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—2. Professing different religion. ୩ । ଯାହା ସମଜାତୀୟ ନୁହେଁ—3. Which does not belong to the same caste or class. ୪ । ଅସମ; ବିଭିନ୍ନ—4. Dissimilar.

ବିଜାତୀୟ ଘୃଣା—ଦେ. ବି—୧ । ବେଜାତୀୟ ଘୃଣା—1. Extreme
Bijātiya ghṛuṇā hatred ୨ । ବିଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଘୃଣା—2. Hatred for a person not belonging to one's caste or nationality.

ବିଜାନ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ)—ମୃତ୍ୟୁ—Death. ବିଣ. ମୃତ-Dead.
Bijāna [ଉ—ବେଗେ ଅଙ୍ଗଦ ଅଗ ଚରି, ବିଜାନ ସାନ୍ଦ ଗଣ କରି । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଜାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ମୃଷ ଛିନ୍ନ ହୋଇ ନ ଥିବା ଯୋଉଁ
Bijāra ବା ଅଣ୍ଡିଆ ମଇଁଷି—An uncastrated buffalo bull.

ବିଜାସାର—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି—(ସଂ. ବିଜୟସାର)—ବିଜା (ଦେଖ)
Bijāsāra Bijā (See)

ବିଜିଗୀଷା—ସଂ. ବି.—(ବି+ଜି ଧାତୁ=ଜୟ କରିବା+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍
Bijigīshā +ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ଜୟ କରିବାର ଇଚ୍ଛା—1. Desire to conquer.

ବିଜିଗୀଷୁ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଜି ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Bijigīshu ଜୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desirous of conquering; desiring victory.

ବିଜିଗ୍ରାହୟିଷୁ—ସଂ. ବିଣ-(ବି+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍; ଗ୍ରାହି ଧାତୁ+
Bijigrāhayishu ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ (ବିଜିଗ୍ରାହୟିଷା—ବି) ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desirous of fomenting or bringing about a battle.

ବିଜିଘୃକ୍ଷୁ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Bijighṛukshu ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desiring to (ବିଜିଘୃକ୍ଷା—ବି) fight; desirous of war.

ବିଜିଘୋଷ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଜୟଘୋଷ)—ଜୟଢକ୍କା—A war-
Bijighosha drum. [ଉ—ବିଜିଘୋଷ ଆଦି ବାଦ୍ୟ ବାଜେ ଏ ବିଜୟ ଡଂକା ବିଜୟ ଡଂକା ବାଜେ । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଜିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଜିତ)—୧ । ପରାଭୂତ; ପରାଜିତ
Bijita (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Vanquished; defeated person. (ବିଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିଜେତାଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ (ପ୍ରଦେଶ)—2. Conquered (country)

ବିଜିତ ଶତ୍ରୁ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ବନ୍ଧୁବୀହି,ହୋଇଅଛି+ଶତ୍ରୁ ଯାହାଦ୍ୱାରା)
Bijita śatṛu ଯେ ଶତ୍ରୁକୁ ପରାଜିତ କରିଅଛି—Victorious (ବିଜିତାରି—ଅନ୍ୟରୂପ) over one's enemies.

ବିଜିତାତ୍ମା—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଜିତ+ଆତ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bijitātmā ଯେ ଆପଣାର ଚିତ୍ତବୃତ୍ତିକୁ ଜୟ କରିଅଛି—One who has controlled his passions; self-subdued. ସଂ. ବି—ଶିବ (ହି. ଶ)—Śiba.

ବିଜିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ)—ବିଜିବା; ବାୟୁକୁ ପଖା ପ୍ରଭୃତିଦ୍ୱାରା
Bijibā **ଆନ୍ଦୋଳିତ କରିବା**—To fan [ଉ—ପଖବାତେ ସହି ବିଜନ୍ତି ବିଜନେ ପଖବାତେ ଚମତଃ । ରାଧାନାଥ. ପାଦଙ୍ଗୀ]

ବିଜି ବିଜିମା—ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର) ବି—(ଭୁଲ. ବିରେ ଜୁଜୁ)—କୋକ
Biji bijimā ବାୟା (ଦେଖ)—Kokabāyā (See).

ବିଜୁ—ପ୍ରା. ବି—(ସ. ବିଦ୍ୟୁତ୍; ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲତା)—ବିଜୁଳି (ଦେଖ)—
Biju Bijuli (See) [ଉ—ବିଜୁଲିତାଙ୍କ ଆକାରେ ଚଞ୍ଚଳ । (ବିଜୁଲିତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରିଧି ।]

ବିଜୁଖୁରି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଦ୍ଧତ (ପିଲା)—Obstinate;
Bijukhuri (ବିଜୁଖୁରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) refractory (boy or girl).

ବିଜୁଲି—ଦେ. ବି (ସ. ବିଦ୍ୟୁତ; ଭୁଲ ପ୍ରା. ବିଜ୍ଜୁ; ବିଜ୍ଜୁଲ୍ଲ)—
Bijuli ୧ । ବିଦ୍ୟୁତ୍; ସୌଦାମିନୀ; ତଡ଼ିତ୍—1. Lightning. **ବିଜଳୀ; ବିଜୁଲୀ** ୨ । ତଡ଼ିତ୍‌ପ୍ରଭା; ତଡ଼ିତ୍‌ଶକ୍ତି—2; Electri- **ବିଜଲୀ** city. ୩ । (ସ. ପାରେବତ ଫଳ) ପିଚୁଡ଼ି; ପିଜୁଳି—
ମ. ବିଜଲୀ **ପେୟାରା** **ଅମରୁତ** 3. Guava.

ବିଜୁଲି ଚମକ—ଦେ. ବି—୧ । ବିଜୁଳି ମାରିବାର କ୍ଷଣିକ ଆଲୋକ—
Bijuli chamaka 1. Flash of lightning. ୨ । ବିଜୁଳିର (ବିଜୁଳି ଝଟକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବେଗଜନିତ ଆଘାତ—
ବିଜଲି ଚମକ **ବିଜଲିଚମକନା** 2. Electric shock.

ବିଜୁଲି ପଡ଼ି ଗୁଣା—ଦେ ବି (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)-ବାଦାମୀ ବା ରମ୍ଭ ଆକାରର
Bijuli pardi gunā ନାକରେ ପିନ୍ଧିବା ସୁନାର ଅଳଙ୍କାର—
A kind of golden ornament for the nose

ବିଜୁଲି ପୋକି—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ମେଦିନୀପୁର) ବି—ଜୁଳୁଜୁଳା
Bijuli poka ପୋକା; ଖଦ୍ୟୋତ—Firefly.

ବିଜୁଲି ପୋକା—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବି—ବିଜୁଳି ପୋକ (ଦେଖ)
Bijuli pokā Bijuli poka (See)

ବିଜୁଲି ବତି—ଦେ. ବି (ସ. ବିଦ୍ୟୁତ୍+ବର୍ତ୍ତୀ)—୧ । କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ
Bijuli bati ଉତ୍ପାଦିତ ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତିରେ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ଆଲୋକମୟ (ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରକାଶ; ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକ—
ବିଜ୍‌ଲୀ ବାତୀ 1. Electric light. ୨ । ଟର୍ଚ୍ଚଲାଇଟ—
ବିଜଲୀ ବତୀ 2. Electric torchlight.

ବିଜୁଲି ମାରିବା—ଦେ. ବି—ବିଦ୍ୟୁତର ପ୍ରକାଶ; ବିଦ୍ୟୁତର ସ୍ଫୁରଣ—
Bijuli māribā The flashing of lightning.
ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚମକାନ **ବିଜଲୀ ମାରନା**

ବିଜୃମ୍ଭଣ—ସ. ବି—(ବି+ଜୃମ୍ଭ ଧାତୁ=ହାଇମାରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bijrumbhana ୧ । ହାଇମାରିବା—1. Yawning ୨ । ବିକାଶ—2. Exhibition; manifestation. ୩ । ବିସ୍ତାର—3. Expansion. ୪ । ଇଚ୍ଛା—4. Desire; hankering. ୫ । ଅଙ୍ଗ ମାର୍ଜନ—5. Cleansing of the limbs. ୬ । କ୍ରୀଡ଼ା—6. Pastime; short. ୭ । ମୁଖ ବ୍ୟାଦାନ—7. Opening of the mouth; gaping.

ବିଜୃମ୍ଭ ମାଣ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଜୃମ୍ଭ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅଜ)—୧ ।
Bijrumbha māna, ଯେ ହାଇ ମାରୁଅଛି—1. Yawning.
(ବିଜୃମ୍ଭ ମାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରକାଶମାନ—2. Manifest.

ବିଜୃମ୍ଭା—ସ. ବି (ବି+ଜୃମ୍ଭ ଧାତୁ+ଅ+ଆ)—ହାଇ—
Bijrumbhā Yawn.

ବିଜୃମ୍ଭିତ—ସ. ବିଣ (ବି+ଜୃମ୍ଭ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ବିସ୍ତାରିତ—
Bijrumbhita 1. Expanded; opened; extended. ୨ । ବ୍ୟାପ୍ତ—2. Permeated; diffused. ୩ । **ବିକଶିତ**—3. Manifested. [ଉ—ବାମାକେ ବିଜୃମ୍ଭିତ ହୋଇ ବସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୪ । **ବିଲସିତ**—4. Displayed; sportive. ସ. ବି (+ ଭାବ ତ)—ବିଜୃମ୍ଭଣ; ହାଇ ମାରିବା—Yawning.

ବିଜେ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ବିଜୟ (ଦେଖ)—Bijaya (See)
Bije [ଉ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ, ନିଜ ଭୁବନେ ବିଜେ ଯେବେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବିଜେ କରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ରାଜା ବା ଦେବମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କୁ ଏକ-
Bije karā(re)ibā ସ୍ଥାନରୁ ଆଣି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥିତ
ବିଜୟ କରାନ କରାଇବା—1. To cause Raja or a Deity
ବିଜୟ କରାନା to come to a place or move from a place. ୨ । ବସାଇବା—2. To cause to sit. [ଉ—ବିଚିତ୍ର ମଣ୍ଡପେ ଥୋଇଲେ, ମୁନିଙ୍କି ବିଜେ କରାଇଲେ । ଉପଭ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।] [ଦ୍—ଜୀବ ଦେବ ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ସେବକମାନେ ବିଜେ କରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ସଜୀବ ରାଜାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସେବକ ଆଗରେ ଗଲି ବାଟକଢ଼ାଇ (ପହଣ୍ଡ ମଣାଇ) ନ କେଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଜେ ନ କରାଇଲେ ସେମାନେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।]

ବିଜେ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ)—
Bije karibā ୧ । ଗମନ କରିବା—1 To go. (ଉ—(ବିଜେ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ମିଳି ସଖା ବ୍ରଜେ ମୋଦେ କଲେ ବିଜେ **ବିଜୟ କରା** ଭୁଣ୍ଡରୁ ଭୁସୁମ ତୋଳିବାକୁ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।)
ବିଜୟ କରାନା ବିରାଜମାନ ହୋନା ୨ । ଯାତ୍ରା କରିବା—2, To start. (ଉ—ବିଜେ ହେଉ ବଳି ମନ୍ଦିରକୁ ବୋଲି, ଅଜ ତହେ ଅଣି ଠାରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।) ୩ । ବିରାଜିତ ହେବା; ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—3. To attend; to arrive at. (ଉ—କରନ୍ତି ବିଜେ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ତୀର୍ଥ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଉଦ୍ୟୋଗ ।) ୪ । ଆସିବା—4. To come. ୫ । ଅବସ୍ଥିତ ହେବା; ଉପବିଷ୍ଟ ହେବା-5. To sit. (ଉ—ତର୍ପଣ ଦେବାଙ୍କିନ ସାର, ଦ୍ୱାର ମନ୍ଦିରେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ, ଆନନ୍ଦେ କରନ୍ତି ବିଜେ, ସଭାକେ ପୁରନ୍ତି ଦ୍ୱିଜେ । ଉପଭ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।) ୬ । (ଦେବତା) ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଅବସ୍ଥା ହେବା—6. To possess the mind of a person (said of a Deity).

ବିଜେ କର୍ଣ୍ଣକଟାର(ରି) —ଦେ. ବି—ଛାଣିବାର ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Bije karṇṇakaṭāra (ri) A cutting weapon.

ବିଜେତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଜି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ତୃ; ବିଜେତୃ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ.)—ବିଜୟୀ; ଜୟୀ—Victorious; triumphant.
Bijetā
(ବିଜେତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଜେୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଜି ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ)—ଜୟ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ; ଯାହାକୁ ଜୟ କରାଯିବ—Fit to be conquered.
Bijeya
(ବିଜେତବ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଜୋଡ଼—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବି+ଯୁଗ)—୧ । ଜୋଡ଼ା ବା ଦ୍ୱନ୍ଦ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଶୂନ୍ୟ ବା ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଥିବା—1. Shorn of one of a pair. ୨ । ଅଯୁଗ୍ମ (ସଂଖ୍ୟା); ବିଷମ—2. Odd (number). ୩ । ପରସ୍ପର ସହିତ ମିଳି ନ ଥିବା—3. Not tallying with each other.
ବିଜୋଡ଼
ବିଜୋଡ

ବିଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—୧ । ପଣ୍ଡିତ—1. Learned. ୨ । ଜ୍ଞାନୀ—2. Wise. ୩ । ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—3. Intelligent.
Bijña
(ବିଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ)
[ବିଜ୍ଞତା(ତ୍ୱ)—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବିଜ୍ଞ(ଜ୍ଞା)ପ୍ତି—ସଂ. ବି. (ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+ଣିଚ ଜ୍ଞପି ବା ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ+କି)
Bijña(jñā)pti ୧ । ନିବେଦନ—1. Report; announcement. ୨ । ଜ୍ଞାପନ—2. Informing. ୩ । ବିଶେଷ ବିବରଣ—3. Detailed information.

ବିଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପରିଜ୍ଞାତ; ବିଦିତ—1. Well known. ୨ । ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ—2. Celebrated; famous.
Bijñāta

ବିଜ୍ଞାତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—ଜ୍ଞାତବ୍ୟ—Comprehensible; knowable.
Bijñātabya

ବିଜ୍ଞାତ ଯୌବନା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ବିଜ୍ଞାତ+ଯୌବନ+ ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯୌବନପ୍ରାପ୍ତା; ଯୁବତୀ—(a girl) Having attained puberty.
Bijñāta jaubanā

ବିଜ୍ଞାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ତୃ; ବିଜ୍ଞାତୃ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—ଯେ ଭଲରୂପେ ଜାଣିଥାଏ—Knowing well.
Bijñātā
(ବିଜ୍ଞାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଜ୍ଞାତି—ସଂ. ବି (ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+ଭାବ କି)—୧ । ଜ୍ଞାନ—1 Knowledge. ୨ । ଦେବ ଯୋନିବିଶେଷ (ହି. ଶ)—2. A class of divine beings.
Bijñāti

ବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି (ବି=ବିଶେଷ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ; କୌଣସି ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ—1. Science; special knowledge. ୨ । ଜଗତର ଭାବୀୟ ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ତତ୍ତ୍ୱ ନିରୂପକ ଜ୍ଞାନ—2. Special branch of knowledge. [ଦ୍ର—ଅଧୁନା ଅନେକ ବିଜ୍ଞାନ ଆଲୋଚିତ ହେଉଅଛି । ଯଥା—ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନ ବା ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ, ମନୋବିଜ୍ଞାନ, ଭୂତତ୍ତ୍ୱ ବିଜ୍ଞାନ, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନ (ଗଣିତ, ଫଳିତ), ଜନ୍ତୁ ବା ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନ, ପ୍ରାଣୀ ବିଜ୍ଞାନ, ଭୂ ବିଜ୍ଞାନ, ଦେହ ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ ବିଜ୍ଞାନ, ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନ, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ, ଧାତୁ ବିଜ୍ଞାନ, ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନ ।] ୩ । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ—3. Knowledge of fundamental truths about any matter. ୪ । ତତ୍ତ୍ୱବୁଦ୍ଧି—4. Intelligence ୫ । (ହିନ୍ଦୁ ମତେ) ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଦ୍ୟା ବ୍ୟାକରଣାଦି ସପ୍ତ ବିଜ୍ଞାନ (ଯଥା—ଜ୍ୟୋତିଷ-ବ୍ୟାକରଣ, ଅଳଙ୍କାର, ନ୍ୟାୟ, ଗଣିତ, ସଙ୍ଗୀତ, ଶେଷ ତତ୍ତ୍ୱ)—5. The seven sciences (according to the Hindus). ୬ । ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ—6. Spiritual knowledge. ୭ । ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ର—7. Philosophy. ୮ । ଆତ୍ମା (ହି. ଶ)—8. Soul. ୯ । ବ୍ରହ୍ମ (ହି. ଶ)—9. The Divine Spirit. ୧୦ । ଆକାଶ (ହି. ଶ)—10. The sky. ୧୧ । ଦୃଢ଼ପ୍ରତ୍ୟୟ ବୁଦ୍ଧି (ହି. ଶ)—11. Firm conviction. ୧୨ । ମୋକ୍ଷ (ହି. ଶ)—12. Salvation. ୧୩ । ଅନୁଭବଜନିତ ଜ୍ଞାନ—13. Perception; direct knowledge. ଦେ. ବିଣ—ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—Devoid of knowledge. (ଉ—ବାମା ବଚନ ଶୁଣି, ବିଜ୍ଞାନ ସେ ଜ୍ଞାନେ ଜହେ ବାଣୀ । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Bijñāna

ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜ୍—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଜ୍ଞାନ+ଇଂ. କଲେଜ)—ଯେଉଁ ଉଚ୍ চ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବିଜ୍ଞାନ ଶାସ୍ତ୍ରର ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ—Science college; the college of Science.
Bijñāna kalej
ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜ

ବିଜ୍ଞାନ ବିଦ୍—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି (ବିଜ୍ଞାନ+ବିଦ୍ ଧାତୁ ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବିପ)—ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ—A scientist.
Bijñāna bid
(ବିଜ୍ଞାନ ବିଶାରଦ, ବିଜ୍ଞାନ ବେତ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଜ୍ଞାନମୟ କୋଷ—ସଂ. ବି—୧ । (ବେଦାନ୍ତ) ପଞ୍ଚ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ରୂପ କୋଷ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ମନୋବୁଦ୍ଧି—1. (Bedānta) The sheath of intelligence. ୨ । ମନୁଷ୍ୟର ପଞ୍ଚ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ବୁଦ୍ଧି—2. The five organs of perception and intelligence in man.
Bijñānamaya kosha

ବିଜ୍ଞାନାଗାର—ସଂ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନ+ଆଗାର=ଗୃହ)—ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରୀକ୍ଷା ମନ୍ଦିର—Sciecce laboratory.
Bijñānāgāra
(ବିଜ୍ଞାନ ମନ୍ଦିର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଜ୍ଞାନାଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବିଜ୍ଞାନ+ଆଚାର୍ଯ୍ୟ)—ବିଜ୍ଞାନ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଷୟକ ଶିକ୍ଷା ଦାତା—Professor of science.
Bijñānāchārjya
(ବିଜ୍ଞାନାଧ୍ୟାପକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଜ୍ଞାନିକ—ସଂ ବିଣ (ବିଜ୍ଞାନ+ଇକ)—୧ । ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ବୈଜ୍ଞାନିକ—1. Scientific. ୨ । ବିଜ୍ଞ—Wise. ୩ । ବିଚକ୍ଷଣ—3. Clever; of sharp intellect.
Bijñānika

ବିଜ୍ଞାନୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—୧ । ଜ୍ଞାନବାନ୍—1. Wise. ୨ । ବିଜ୍ଞାନ
Bijñānī ସମ୍ବନ୍ଧେ ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନୀ—2. Expert in any science. ୩ । ପଣ୍ଡିତ—3. Learned. ବେ. ବିଣ—ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ; ମୂର୍ଖ—Devoid of knowledge; ignorant. (ଉ—ବିଜ୍ଞାନୀ ବୈବର୍ତ୍ତ ଧୋଇଲା, ବଣେ ପଢିଲ ପାବନ ନାମ ରହିଲା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଜ୍ଞାନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବିଜ୍ଞାନ+ଈୟ)—ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Bijñānīya Scientific.

ବିଜ୍ଞାପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Bijñāpaka ଯେ ଜଣାଏ—Notifying; informing. (ବିଜ୍ଞାପୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସଂ. ବି—ବିଜ୍ଞାପନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—(ବିଜ୍ଞାପିକା, ବିଜ୍ଞାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Notifier; informant.

ବିଜ୍ଞାପନ(ନା)—ସଂ. ବି. (ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ ଣିଚ୍ ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)-
Bijñāpana(nā) ୧ । ଜଣାଣ—1. Prayer. ୨ । ଜଣାଇବା—2. Informing; announcement. ୩ । ନୋଟିସ୍; ସମ୍ବାଦ—3. Notification; advertisement. ୪ । ପ୍ରଚାର—4. Publication. ୫ । (+କରଣ.ଅନ) ବିଜ୍ଞାପନ ଲେଖାଥିବା ପତ୍ର; ଇସ୍ତିହାର—A notice; a notification.

ବିଜ୍ଞାପନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଣାଇବା—1. To inform.
Bijñāpana karibā ୨ । ପ୍ରଚାର କରିବା—2. To pub-
ବିଜ୍ଞାପନ କରା **विज्ञापन करना** lish; to notify; to advertise.

ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ସମ୍ବାଦପତ୍ରାଦିରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ
Bijñāpana debā ଅବଗତି ନିମନ୍ତେ ନୋଟିସ୍ ଦେବା—
ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଓୟା To advertise in a newspaper; to **विज्ञापन देना** notify; to give public notice.

ବିଜ୍ଞାପନ ପତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ଯେଉଁ କାଗଜରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଲେଖାଥାଏ—
Bijñāpana patra 1. Notice paper. ୨ । ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାପନ ପତ୍ରିକା, ବିଜ୍ଞାପନ ପତ୍ରୀ, ବିଜ୍ଞାପନ ଲିପିକା, ବିଜ୍ଞାପନ ଲିପୀ, ବିଜ୍ଞାପନ ଲେଖ } ଅନ୍ୟରୂପ ଲେଖାରେ ବିଜ୍ଞାପନ ବାହାର ଥାଏ; ଇସ୍ତିହାର—2; Notice; notification; proclamation.

ବିଜ୍ଞାପନ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ପ୍ରକାଶ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ବିଜ୍ଞାପନ
Bijñāpana māribā ପତ୍ର କାନ୍ଥ ଆଦିରେ ଲଗାଇ ଦେବା—
ବିଜ୍ଞାପନ ମାରା To stick a notice to a wall in a pub-
विज्ञापन मारना lic road or other public place.
[ବିଜ୍ଞାପନ ଲଗା(ଗେ ଲଗା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଜ୍ଞାପନୀ—ସଂ. ବି—(ବି+ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Bijñāpanī ବିଜ୍ଞାପନ ପତ୍ର—Notice paper.

ବିଜ୍ଞାପନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ+କର୍ମ.ଅନୀୟ)—ସାଧାରଣରେ
Bijñāpanīya ବିଜ୍ଞାପିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be
(ବିଜ୍ଞାପ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) published by notice.

ବିଜ୍ଞାପିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ନିବେଦିତ; ଯାହା
Bijñāpita ଜଣାଇ ଦିଆ ହୋଇ ଅଛି—Notified;
announced.

ବିଜ୍ଞେୟ—ସଂ. ବି—(ବି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ବିଶେଷଭାବରେ
Bijñeya ଜ୍ଞାତବ୍ୟ; ଜାଣିବାର ଉପଯୁକ୍ତ—Knowable; fit
to be known.

ବିଜ୍ୱର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଜ୍ୱର ଶୂନ୍ୟ—1. Free from fever.
Bijwara ୨ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—2. Free from anxiety. ୩ ।
(ବିଜ୍ୱରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭୟ ଶୂନ୍ୟ—3. Fearless. ୪ । ଯାହାର ଜ୍ୱର
ଛାଡ଼ି ଯାଇ ଅଛି; ବିଗତଜ୍ୱର—3. One whose
fever has gone down.

ବିଜ୍ୱଳ—ବେ. ବିଣ—ଅତିଶୟ ଦୀପ୍ତିମନ୍ତ—Very shining; res-
Bijwala plendent.
(ବିଜ୍ୱଳିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଉ.—ବିଳାସ ବଶରେ ଘନସାର ପ୍ରତିଭାତ, ବିଜ୍ୱଳ ଶୁଭ୍ର ମଣ୍ଡପ କନ୍ୟାସ୍ତ୍ରମ୍ଭ କୃତ । ଭଞ୍ଜ. ,ବୈଦେହୀଶବିଳାସ.)

ବିଝା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । (ସଂ. ବିନ୍ଧ୍ୟବାସିନୀ)—ଦେବୀବିଶେଷ—
Bijhā 1. Name of a popular Goddess. ୨ । ଖଣିରୁ
ବାହାରିବା ମିଶ୍ରିତ ଲୌହ ଧାତୁ—2. Iron ore.

ବିଞ୍ଚଣା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବ୍ୟଜନ)—୧ । ବ୍ୟଜନ; ପଙ୍ଖା; ତାଳବୃନ୍ତ—
Bīnchaṇā ହାତପାଖା; ପାଖା 1. A fan. ୨ । ହାତ-
विजन, बेना, मोरछल ପଙ୍ଖା—2. A hand fan [ଉ—ବିଞ୍ଚଣାରେ ବିଞ୍ଚି ଇନ୍ଧନେ ଘୃତ ନେଇ, ନ ଜଳିଲେ ଅଗ୍ନି-ଦେବତା ଦୁଃଖୀ ହୋଇ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି]

ବିଞ୍ଚ(ଞ୍ଚ)ଣି—ଦେ. ବି—ବିଞ୍ଚଣା (ଦେଖ)—Bīnchaṇā (See)
Bīncha(ñchi)ṇi **विजनी, बेनी** [ଉ—ବିଞ୍ଚଣି ତାଳବୃନ୍ତ କର, ବିଞ୍ଚଣି ପୁଚ୍ଛ ଚାମର—ଭଞ୍ଜ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।]
ଦେ. ବିଣ—ବିଞ୍ଚଣା ପରି ପ୍ରସାରିତ—Spread or shaped like a fan. [ଯଥା—ବିଞ୍ଚଣି ପଣନ୍ତ; ବିଞ୍ଚଣି ମନ୍ତ ଫେଣା ।]

ବିଞ୍ଚ(ଞ୍ଚ)ଣି ପଣନ୍ତ(ତ)—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବ୍ୟଜନ+ବସ୍ତ୍ରପ୍ରାନ୍ତ)—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେ
Bīncha(ñchi)ṇi paṇanta(ta) ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା ପରେ ଲୁଗାର ଯେଉଁ ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ ବା କାନି ଜଙ୍ଘ (ଉରୁ) ଠାରୁ କାନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଞ୍ଚଣା ପରି ମେଲାଇ କରି ସଜାଇ ଥାଆନ୍ତି—The outer end of a woman's scarf (saree) arranged in the shape of a fan and spreading from the thighs to the shoulders in the front. [ଉ—ବ୍ୟକ୍ତ ବିଞ୍ଚଣି ପଣନ୍ତ । ଉରୁ ଉପରେ ଲମ୍ବିତ । ଭଞ୍ଜ. ଲାବଣ୍ୟବତୀ]

ବିଞ୍ଚା—ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ. ବୀଜ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବ୍ୟଜନଦ୍ୱାରା ବାୟୁ-
Bīnchā ଚାଳନ କ୍ରିୟା—1. Act of fanning. ୨ । (ସଂ.
ବାତାସ କରା ଛଡ଼ାନ ବିସ୍ତରଣ)—ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ କରଣ—
विजनचलाना, बीखराना 2. Strewing, scattering.

ବିଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ('ବିଞ୍ଚିବା' କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ) Biñchā(ñche)ibā ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବ୍ୟଜନଚାଳନ କରାଇବା—ପାଖା କରାନ To cause another to fan. ୨ । ('ବିଞ୍ଚିବା' ବିଜନ କରାନା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ) ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଛଡ଼ାନ ଭୂମିଉପରେ ବୁଣାଇବା—2. To cause to be ବିଖରାନା strewn. [ଉ—ସେବକ ପାଖୁଡ଼ା ବିଞ୍ଚାଇ ପଲଙ୍କରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।]

ବିଞ୍ଚା ଘଷା—ଦେ. ବି (ସହଜର ଶବ୍ଦ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଞ୍ଚିବା ଓ Biñchā ghashā ଅଣ୍ଟିଷିବା—The act of fanning and ବଜନା ଘସନା shampooing of a person.

ବିଞ୍ଚାବିଞ୍ଚି—ଦେ. ବି—୧ । ବିଞ୍ଚିବା କାର୍ଯ୍ୟ—1. Act of fanning. Biñchābiñchi ୨ । ପରସ୍ପରକୁ ବିଞ୍ଚିବା—2 Fanning each other. ୩ । ବିଞ୍ଚାବିଞ୍ଚି; ଇତସ୍ତତଃ ବୁଣିଦେବା—3. Scattering about.

ବିଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବୀଜ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବ୍ୟଜନ ଚାଳନ କରିବା—Biñchibā 1. To fan. [ଉ—ବିଞ୍ଚଣାରେ ବିଞ୍ଚ ଲଢ଼ିଲେ ପାଖାକରା ଘୃତ ନେଇ, ନ ଜଳିଲେ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ଦୁଃଖୀ ହୋଇ । ହବାଦେଣା, ବେନା ଚଳାନା କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।] ୨ । ଛଡ଼ାନ ବିଞ୍ଚିବା; ଭୂମିରେ ବୁଣିବା;ଇତସ୍ତତଃ ବୁଣିଦେବା—ତୀତରବୀତର କରନା; 2. To scatter on the ground ଖରାନା, ବଡ଼ାରନା [ଉ—ଜଗତ୍ତ ଅଟ୍ଟାଳ ଅରେହ, ପୁଷ୍ପ ବିଞ୍ଚନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଛୋଟନା ଗ୍ରହି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।] ୩ । ବପନ କରିବା—3. To ବୁନା sow. [ଉ—ଖେଦ ଖାଜ ନିଜ ହୃଦକେଦାରେ ବିଞ୍ଚିଲୁରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଖିତମ୍ଭ, ୫ ଗୀତ ।] ୪ । ବିସ୍ତାରିବା; ତିଷ୍ଠୋନା ପ୍ରସାରିତ କରିବା—4. To spread. [ଉ—ବିଞ୍ଚ ପଞ୍ଚବ ବିଛାନ ନାଦରେ ପଦବନ୍ଦି ମନରେ, ପ୍ରଭାତରେ ପରରେ ମଣାଇ ବସାଇ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ?]

ବିଞ୍ଚିଣି—ଦେ. ବି—୧ । ବିଞ୍ଚଣା (ଦେଖ)—1. Biñchaṇā (See) Biñchiṇi [ଉ—ବିଞ୍ଚଣି ବିଞ୍ଚଇ ସଧୀର । ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ପାଖା ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।] ୨ । କଳରେ ଚାଳିତ ବିଞ୍ଚଣା ସଦୃଶ ଚାକାଯୁକ୍ତ ବିଜନୀ ବା ବିସ୍ତୃତ ବସ୍ତୁବିଶେଷ—2. The fan of a machine; fly-wheel of a machine. [ଉ—ଏହି ବିଞ୍ଚଣି ଅତି ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଘୂରୁଥିବାରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଶିଘ୍ରତାକୁ ବିଞ୍ଚଣିର ଗତି ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରାଯାଏ; ଯଥା—ବିଞ୍ଚଣିକ ମାରୁକେ ସେ ବିଞ୍ଚଣି ପରି କାମ କରୁଛି ।] ୩ । କଳ ଚାଳିତ ପଂଖା—3. Fan worked by machine; machine-driven fan. ୪ । ବିଞ୍ଚଣି ମହୁମାଛି (ଦେ)—4. Biñchiṇi mahumāchhi (See)

ବିଞ୍ଚଣି ମହୁ—ଦେ. ବି—ବିଞ୍ଚଣି ମହୁମାଛିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ମଧୁ—Biñchiṇi mahu Honey gathered by Biñchiṇi bees. [ଉ—ଏ ମହୁ ବାଘରା ମହୁମାଛିଙ୍କ ସଂଗୃହୀତ ମହୁ ଅପେକ୍ଷା ପତଳା ଓ ଅଧିକ ବର୍ଣ୍ଣ ।]

ବିଞ୍ଚଣି ମହୁଫେଣା—ଦେ. ବି—ବିଞ୍ଚଣି ମହୁମାଛିଙ୍କ ରଚିତ କ୍ଷୁଦ୍ର Biñchiṇi mahuphenā ବ୍ୟଜନାକାର ମଧୁଚକ୍ର—A small fan-shaped hive built by Apis Floria.

ବିଞ୍ଚଣି ମହୁମାଛି—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ମହୁମାଛି—Apis Floria. Biñchiṇi mahumāchhi [ଦ୍ର—ଏମାନେ ବାଘରା ମହୁମାଛିଙ୍କ ଠାରୁ ଛୋଟ ଓ ନିଲ୍ଲଟୀ ମହୁମାଛିଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ । ଏମାନେ ଛୋଟ ଘରରେ ଫେଣା ବାନ୍ଧନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ନାନ୍ଦୁଡ଼ି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ମହୁ ବାଘରା ମହୁମାଛିଙ୍କ ମହୁ ଅପେକ୍ଷା ଅଳ୍ପ ଓ ତରଳ; ଏମାନଙ୍କ ଫେଣା ଛୋଟ ବିଞ୍ଚଣା ଆକାରର ହେବାରୁ ଏମାନଙ୍କୁ ବିଞ୍ଚଣି ମହୁମାଛି ବୋଲି-ଯାଏ ।]

ବିଞ୍ଚି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିଜର ହେବକୁ ପଙ୍ଖାଦ୍ୱାରା ପବନ ଲଗାଇବା—1. To fan one's self by a ଖୁଦ ଦେନା ଚଳାନା hand fan. ୨ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହେବା—ବିଖରାହୋନା 2. To be scattered.

ବିଞ୍ଚଣା—ଦେ. ବି—୧ । ବିଚ୍ଛଣା (ଦେଖ)—1. Bichhaṇā Biñchhaṇā (See). ୨ । (ଘାନବରଗା) ମୁଠାସରି (ଦେଖ) 2. Muṭhāsāri (See)

ବିଞ୍ଚା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଚ୍ଛୁରଣ)—ଏଣେ ତେଣେ ବୁଣିବା—Biñchhā ଛଡ଼ାନ ଖରାନା Scattering about.

ବିଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିଚ୍ଛୁରଣ)—ଏଣେ ତେଣେ ବୁଣିବା—Biñchhibā To scatter about; to strew. ଛଡ଼ାନ ବିଖରାନା

ବିଞ୍ଜା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—୧ । ଓଲୁଅ ଦେହରେ ବାହାର-ଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ଆଳୁ ମାଳା ଭଳି ପଦାର୍ଥ—1. Esculent bulbs growing on the wild arum. ୨ । ଖୁବ୍ ଛୋଟ ଛୋଟ ଓଲ—2. Small arum.

ବିଞ୍ଜୋଲି—ସଂ. ବି—ଶ୍ରେଣୀ; ପଂକ୍ତି—Line; row. Biñjoli

ବିଞ୍ଜ୍ୱାରି—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଛତିଶଗଡ଼ ଭାଷାର ବିକୃତ ଭାଷା ବିଶେଷ—A sub-dialect of the Chhatis-ବିଞ୍ଜବାରୀ gardi language.

ବିଞ୍ଜା (ଝା)ଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଉଚ୍ଚ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—Biñjā(njhā)l A high class of non-Aryans in (ବଞ୍ଜାଲ, ବଞ୍ଜଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) Sambalpur.

ବିଟ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଅପବାଦ କରିବା—1. To envy. ୨ । Biṭ (root) ଗାଳିଦେବା—2. To chide. ୩ । ଅଭିଶାପ ଦେବା—3. To curse. ୪ । ଶବ୍ଦ କରିବା—4. To make a sound. ୫ । ବଞ୍ଚନା କରିବା—5. To cheat.

ବିଟ୍—ସଂ. ବି (ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ବିଟ୍ ଶବ୍ଦ; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିଷ୍ଠା; ଗୁହ—1. Night soil. ୨ । ବୈଶ୍ୟ-ବୀଟ 2. Baisya. ବୈଦେ. ବି—୧ । (ଇଂ. ଭିଟ୍) ଏକ ପ୍ରକାର ବୀଟ ବିଲାତି ନାଲି ମୂଳା—1. The Beet root [ଉ—ଏହାର

ମୂଳ ମୂଳାଘର; ବିଲ୍ଲ ନାଲ ଓ ମିଠା । ଏଥିରୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଚିନି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଅଛି ।] ୨ । (ଇଂ. ୱାଟ୍)—ଚଉକିଦାରର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗସ୍ତ—2. A watchman's beat or round. ୩ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚଉକିଦାରର ଜଗିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା—3. The respective jurisdiction of a watchman.

ବିଟ୍ କଲା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର; ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ଚିକଣ କଳା—
Biṭ-kalā (ବିଟ୍ କଲଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) Deep black.

ବିଟ୍(ଟି) କାଲିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିକଟ + କାଲ)—ଗାଢ଼ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—
Biṭ-(ṭi) kāliā 1. Deep black. ୨ । (ସଂ. ବିକଟ ବିଟ୍‌କେଳ, ବିଟକାଳ ବିକରାଳ) ବିକଟ; ଭୀଷଣ—2. Horrid.
बिकट काला, बिकराल

ବିଟ୍‌ଖଦିର—ସଂ. ବି—ପାକଡ଼ା ଖଇର—
Biṭ-khadira Brown catechu.

ବିଟ୍ ଘର—ଦେ. ବି (ଇଂ. ୱାଟ୍ + ସଂ. ଗୃହ)—ପ୍ରହରୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ
Biṭ-ghara ବୀଟଘର **बिटघर** ଅଶ୍ରୟ ଗୃହ—Beat house.

ବିଟ୍‌ଚର—ସଂ. ବି (ବିଟ୍=ବିଷ୍ଠା+ଚର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଗ୍ରାମ୍ୟ
Biṭ-chara ଶୂକର—1. Domestic pig. ୨ । ଗୋବର ପୋକ—2. Beetle; insect boring in cow-dung. ୩ । ବିଷ୍ଠାକୃମି—3. Insect boring in human dung.

ବିଟ୍ ପତି—ସଂ. ବି—ଜାମାତା (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
Biṭ-pati Son-in-law,

ବିଟ୍ ପ୍ରିୟ—ସଂ. ବି—ଶିଶୁମାର (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
Biṭ-priya Gangetic porpoise.

ବିଟ ବିଟ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ ର ବିଣ—ଚିକଣ (କଳା); ଅତ୍ୟନ୍ତ—
Biṭ-biṭ Very (dark); deep (black).

ବିଟ୍‌ବିଟ୍ କ(କା)ଲିଆ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଚିକଣ କଳା—
Biṭ-bit ka(kā)liā Deep black.

ବିଟ୍ ଲିହା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—୧ । ବିଟାଳିଆ; ଅଛୁଆ—
Biṭ-lihā 1. Outcasted. ୨ । ଯେ ଯାହାଇଛାତାହା ଘରେ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରେ—2. Taking food cooked by others, irrespective of caste.

ବିଟ୍‌ସଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—ମଳରୋଧ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
Biṭ-saṅga Constipation.

ବିଟ୍(ଟ) ସାରିକା—ସଂ. ବି (ବିଟ୍=ବିଷ୍ଠା + ସାରିକା=ସାରୀ)—ଗୁଣ୍ଡ
Biṭ-(ṭa) sārikā କାଳକା ଚଡ଼େଇ—A kind of myna; (ବିଟକାରିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) Tordus Salica.

ବିଟ—ସଂ. ବି (ବିଟ୍ ଧାତୁ=ଗାଳି ଦେବା; ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Biṭa ୧ । ଲମ୍ପଟ; କାମୁକ—1. A lecher; an adulterer; a fornicator. ୨ । ଉପପତି; ଇଅର—2. A paramour. ୩ । କପଟ—3, Hypocricy; deceit. ୪ । ଧୂର୍ତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି-4. A rogue. ୫ । କାମଶାସ୍ତ୍ରବେତ୍ତା—5. A person well versed in the amatory science. ୬ । ପର୍ବତବିଶେଷ—6. Name of a mountain. ୭ । ପକ୍ଷୀ—7. Bird. ୮ । ଏକପ୍ରକାର ଖନିଜ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ଲବଣ; କଳା ଲବଣ; ଖଣ୍ଡ ଲବଣ—8. A kind of salt; black salt; foetid salt. ୯ । ନାରଙ୍ଗ ଗଛ—9. Orange tree. ୧୦ । ମୂଷିକ—10. Rat. ୧୧ । ବିସ୍ତାର—11. Divergence; expansion. ୧୨ । ପାକଡ଼ା ବା ପାଖରା ଖଇର; ପାଣ୍ଡୁଶିଆ ଖଇର—12. Brown catechu. ୧୩ । କାବ୍ୟାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ନାୟକବିଶେଷ—1, A class of heroes in fiction or romance; a dissolute and spendthrift person. [ଦ୍ର—ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ ମତରେ ଯେଉଁ ନାୟକ ବିଷୟ ଭୋଗ ଯୋଗୁଁ ଆପଣାର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ କରେ, ଭାଷା ଧୂର୍ତ୍ତ, ବେଶଭୂଷାରେ ଆଡ଼ମ୍ବର କରେ ଓ କଥାରେ ଚାତୁର ଚତୁର ତାହାକୁ ବିଟ ବୋଲାଯାଏ - ହ. ଶ. ।]
ଦେ. ବି—ସୁଲଙ୍ଗଗଡ଼ି ବା ମାର୍ବଲ୍ ଖେଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ମାରବଲ୍ ଆଦି ଗୋଲାକାର ବସ୍ତୁ—Marbles or nuts used in the game of marbles. ବୈଦେ.

ବୀଟ; ବୀଟି ବି. (ଇଂ. ୱାଡ୍=ମାଳା)—୧ । କାଠର ବା ଧାତୁର ଲମ୍ବ, ବର୍ତ୍ତୁଳ ଓ ସରୁଆ ଯଷ୍ଟି (ଯାହା ଯଷ୍ଟାର ଧଡ଼ିରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ମରାଯାଏ)—1. A convex strip of metal or wood put on the frieze of a plate. ୨ । (ଇଂ. ୱାଡ୍=ମାଳା) କାନ୍ଥ ଆଦିର କାଠସଠାରୁ ଖଣ୍ଡଦୂର ଶଙ୍କୁ ତଳେ ଚୁନର ଯେଉଁ ସରୁ ଯଷ୍ଟି ରଚିତ ହୁଏ—2. An astragal.

ବିଟକ—ସଂ. ବି—ବିଟିକା (ଦେଖ)
Biṭaka Biṭikā (See)

ବିଟ ଖଇର—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଟ୍‌ଖଦିର; ବିଟ୍=ବିଷ୍ଠା + ଖଦିର; ଏହାର
Biṭa khaira ବୃକ୍ଷ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ଥିବାରୁ)—ବିଦୂରଜାତୀୟ ଏକ-
ଗନ୍ଧାବଲ୍ଲୁ; ଦୁର୍ଗନ୍ଧଖଦିର ପ୍ରକାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ବୃକ୍ଷ—A kind of foul-smelling tree of the Acacia species; Mimosa; sponge tree.

ବିଟ ଖେଳ—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଖେଳ ('ସୁଲଙ୍ଗଗଡ଼ି ଖେଳ'
Biṭa khela ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)—A kind of game (see notes under Pulāṅgagardi khela).

ବିଟଙ୍କ—ସଂ. ବି (ବି=ପକ୍ଷୀ+ଟଙ୍କ୍ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+ଅଧିକରଣ.
Biṭaṅka ଅ)—୧ । ପାରାବାଡ଼ି; କପୋତପାଳକା—1. A pigeon hole. ୨ । ଗୃହପାଳିତ ପକ୍ଷୀର ଉପବେଶନ ଯୋଗ୍ୟ T, ଏହି ଚିହ୍ନ ଆକୃତିର ଆସନ; ଆଡ଼ା—2. A perch for a bird to sit upon. ୩ । (+କରଣ ଅ) ପକ୍ଷୀ ଧରିବା ଫାଶ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—3. Bird-net; snare.

ବିଟପ—ସଂ. ବି (ବିଟ=ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ପକ୍ଷୀ ଆଦି+ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା; ଅଣ୍ଡସ୍ଥ ଦେବା+କର୍ତ୍ତା. ଅ, ଅଥବା ବିଟ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତା. ଅପ)—୧ । ବୃକ୍ଷଶାଖା; ଡାଳ—
Biṭapa 1. Branch of a tree. ୨ । ପଲ୍ଲବ—2. Tender leaves of trees. ୩ । (ପୁଂ) ସିନ୍ଧୁ;ଅଣ୍ଡସ୍ଥ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A very lecherous person; an adulterer.

ବିଟପତି—ସଂ. ବି (ବିଶ୍=କନ୍ୟା, ବୈଶ୍ୟ+ପତି)—୧ । ଜାମାତା; ଜୋଇଁ—
Biṭapati 1. Son-in-law. ୨ । ପ୍ରଧାନ ବଣିକ; ବଡ଼ ମହାଜନ—2. A big merchant.

ବିଟପ ଯୁବତୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବିଟପ+ଯୁବତୀ)—ବିଟପୀ; ଭୁଲଟା ସ୍ତ୍ରୀ—An adulteress. (ଉ—
Biṭapa jubati ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପଥ ଅବୋରନ୍ତି, ଯେସନ ବିଟପ ଯୁବତୀ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିଟପାଚାର—ସଂ. ବି (ବିଟପ+ଆଚାର)—୧ । ଅସଚରିତ୍ର—1. Bad
Biṭapāchāra character. ୨ । କଦାଚାର—2. Evil ways.

ବିଟପାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—କଦାଚାରୀ; ଯେ ମନ୍ଦ ଆଚରଣ କରେ—
Biṭapāchārī Immoral; of evil ways.
(ବିଟପାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଟପୀ—ସଂ. ବି (ବିଟପ=ଶାଖା+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Biṭapī ୧ । ବୃକ୍ଷ—1. Tree. ୨ । ବଟବୃକ୍ଷ—2. Banian tree. ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଭୁଲଟା ସ୍ତ୍ରୀ; ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—Adulteress.

ବିଟପୋଦର—ଦେ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଭୃଙ୍ଗ—Grove. (ଉ—
Biṭapodara ଯେସନେ ତକୋୟା ପଛୁ, କାରୁଣ କରଇ ଜଣି ତେସନ ମୋ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ବିଟପୋଦରେ—ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରିଧି ।)

ବିଟପ୍ରିୟ—ସଂ. ବି—ମୁଗ—A kind of pulse; Phaseolus
Biṭapriya Mungo.

ବିଟଲବଣ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଡ଼ଲବଣ)—କଳା ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ଲବଣ-
Biṭalabaṇa ବିଶେଷ—Black salt.
ବିଟନୁନ **साँचर नमक**

ବି ଟାଇମ୍ ପୀସ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ଟେବଲ ଉପରେ ରଖାଯିବା
Bi ṭaim pīs କ୍ଷୁଦ୍ର ଘଣ୍ଟା—The Bee time-piece. [ଦ୍—
ବୀ ଟାଇମ ପୀସ ଏହା ଆମେରିକାରେ ନିର୍ମିତ । ଏଥିର ଟ୍ରେଡ୍ ମାର୍କ
बी टाइम पीस (Trade mark bee) ମହୁମାଛି) ।]

ବିଟାକାଁଡ଼୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭଲପୁର) ବି—ଚଉଡ଼ାମୁହାଁ ଏକପ୍ରକାର ଶର—
Biṭākāṅrd A kind of broad-edged arrow. ପ୍ରାଦେ.
(ବିଟାକାଣ୍ଡ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଏକପ୍ରକାର କାଣ୍ଡ—
A kind of ball-topped arrow. [ଦ୍—ଏହାର ଅଗ ଗୋଟାଳିଆ ବା ମୋଟା । ଏହା ଯାହା ଦେହରେ ବାଜେ ତାକୁ ଚଢ଼ି ଜିବ ।]

ବିଟାପରା—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) ବିଣ—ଅଳ୍ପ—
Biṭāparā A little.

ବିଟା(ଟ)ଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଟ୍ ଧାତୁ=ବଞ୍ଚନା କରିବା+ଅଳ;
Biṭā(ṭa)la ଅଳ)—୧ । ପ୍ରତାରକ; ଧୂର୍ତ୍ତ—1. Cheating.
(ବିଟାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାମୁକ—2. Lascivious libertine. ୩ । ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked. ଦେ. ବିଣ—ବିଟାଳିଆ (ଦେଶ)—Biṭāliā (See)

ବିଟାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ବିଟାଳ)—୧ । ଉଦରଜ୍ୱାଳା
Biṭāliā ନିବାରଣାର୍ଥ ଯେ ନିଜାଙ୍ଗସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଘରେ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ
ବିଟାଳ କରି ଜାତି ହରାଏ; ବିକଳା—1. (a person)
ବିଟଜଳା; Who loses his caste on account of
ବିଟାଳୀ } ସ୍ତ୍ରୀ dining in the house of persons
ବିଟାଳେଇ } of lower caste to satisfy the pangs of hunger. ୨ । ଉଦରଜ୍ୱାଳାରେ ହତାହତ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—2. Devoid of all sense of proportion on account of hunger ୩ । ଅଳାଳିଆ; ଜାତିଚ୍ୟୁତ—3. Outcasted; excommunicated. ୪ । ଅପବିତ୍ର; ଅନାଚାର ଯୋଗୁଁ ଅପବିତ୍ର—4. Made impure on account of doing forbidden acts. ୫ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ; ଅତି ଦରିଦ୍ରତା ଯୋଗୁଁ ନିର୍ଲଜ୍ଜ -5. Shameless through poverty. ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲେ ଜାତି ନଷ୍ଟ ହୁଏ—The food which makes a man lose his caste if taken.

ବିଟାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜାତିଚ୍ୟୁତ କରିବା—
Biṭāliba 1. To excommunicate a person. ୨ । ଅପବିତ୍ର କରିବା—2. To make impure. ୩ । ଅପଣା ପରିବାରରୁ ବାହାର କରିଦେବା—3. To drive out from one's family.

ବିଟିକା—ସଂ, ବି—ପାନ ଖିଲି—A roll of betel filled with
Biṭikā nut, spices etc. (ଉ—ବାମା ବାମ ପାଦ ଲାଗି ଗମନେ, ବିଟିକା ଶେଷ ପାନର ପତନେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଟୁ(ଟୋ)ଳ(ଲା) ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବିଟାଳ)—୧ । ଦୁଷ୍ଟ—
Biṭu(ṭo)la(lā)
ବିଟୁଳ ବିଟୋଳ 1. Wicked; villanous ୨ । ଅନିଷ୍ଟକାରୀ-
अजात 2. Injurious. (ଉ—ପିଠାସାକରେ ମଣ୍ଡା ବିଟୋଳ, ମଣିଷ ସାକରେ ଲଣ୍ଡା ବିଟୋଳ । ଛଗ ।) ୩ । ବ୍ୟଭିଚାର ଦୂଷିତ—3. Scandalised, ୪ । ଜାତିଚ୍ୟୁତ—4. Outcasted. ୫ । ଗୀତଭୁଲୋଭିତ—5. Base-born. ୬ । ଅଜ୍ଞାତ ପିତୃକ—6. Bastard.

ବିଡ଼୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଅନୋଷ କରିବା—1. To envy. ୨ ।
Bird (root) ଭେଦ କରିବା—2. To pierce through.

ବିଡ୍ ଘାତ—ସଂ. ବି—ମଳମୂତ୍ର ରୋଧ—
Bird-ghāta Stoppage of urine and stool.

ବିଡ୍‌ଜ—ସଂ. ବିଣ (ବିଟ୍=ବିଷ୍ଠା+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିଷ୍ଠାଜାତ-
Bird-ja Produced from excrements.

ବିଡ୍ ବନ୍ଧ—(୨ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଟ୍+ ବନ୍ଧ)—ମଳାବରୋଧ—
Bird-bandha Constipation.

ବିଡ୍ ବର୍ଷ—ସଂ. ବି (ବିଟ୍=ବିଷ୍ଠା+ବର୍ଷ)—ଗ୍ରାମ୍ୟଶୂକର—
Bird-barsha Domestic pig.

ବିଡ୍ ଭଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—ବହୁତ ଝାଡ଼ା ହେବା—Profuse evacua-
Bird-bhanga (ବିଡ୍‌ଭେଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) tion.

ବିଡ୍ ଭେଦୀ—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ—ଜୁଲାପ; ଝାଡ଼ା କରାଇବା ଔଷଧ—
Bird-bhedī Cathartic; purgative.

ବିଡ୍ ଲବଣ—ସଂ. ବି (ବିଟ୍+ଲବଣ)—ବିଟ୍‌ଲବଣ—Black salt.
Bird-labana (ବିଡ୍‌ଗନ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଡ଼—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଟ୍)—ମଳ; ଗୁହ—Ordure. ଦେ. ବିଣ—
Birda ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ—Of offensive smell; fœtid

ବିଡ଼ଙ୍ଗ—ସଂ. ବି (ବିଡ଼୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ସଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅଙ୍ଗ)-
Birdanga ୧ । ନାଲି ବୃହତ୍ ଗୁଳ୍ମ ବିଶେଷ—1. Embellia Ribes. [ଦ୍ର—ଏହା ଲଟେଇ ଲଟେଇ ମାଡ଼େ । ଏହାର ପତ୍ର ରୋମଶ । ଏହା ବୋମ୍ବାଇ, ଆସାମ ଓ ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶରେ ଜନ୍ମେ ।] ୨ । ବାଇବିଡ଼ଙ୍ଗ—2. Embellia Robusta. ସଂ. ବିଣ—ଅଭିଜ୍ଞ; ବିଜ୍ଞ—Learned; experienced.

ବିଡ଼ମ୍ବ—ସଂ. ବି (ବି=ବିଶେଷଣରୂପେ+ଡନ୍‌ବ ଧାତୁ=କ୍ଲେଶ
Birdamba ଦେବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । କ୍ଲେଶ; ଯନ୍ତ୍ରଣା—1. Anguish; pain. ୨ । ପ୍ରତାରଣା; ବଞ୍ଚନା—2. Cheating; deception. ୩ । କ୍ଲେଶ ଦେବା—3. Afflicting; distressing. ୪ । ଅନୁକରଣ—4. Imitation (Apte) ଦେ. ବି—ବିଲମ୍ବ—Delay. ଉ—ବିଡ଼ମ୍ବ ନୋହିଲା ଅଭିଶପ୍ତରେ, ବାଳ ରବିଦ୍ୟୋତ ଜବା ବି ଧରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ଦେ. ବିଣ—ବିଲମ୍ବିତ; ଯାହା ତଳକୁ ଲମ୍ବିଅଛି—Hanging; pendant. [ଉ—ବିଡ଼ମ୍ବ ନୂତନ ମଞ୍ଜରୀ ତଳତର ଗଗନେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]। ଦେ (ପ୍ରାଚୀନପଦ୍ୟ) ଅ—(ସଂ. ବିଡ଼ମ୍ବ=ଅନୁକରଣ) ସଦୃଶ; ସଦୃଶ—Like. [ଉ—ବିଡ଼ମ୍ବ ଓଷ୍ଠନେତ୍ରାନ୍ତ, ବିନଜଚରଣ ହସ୍ତ, ବିଦ୍ରୁମ ମାଣିକ୍ୟ ଅମୂଲ୍ୟ ଛବିରେ ଚିତ୍ତ ହୁଏ ଅନୁରକ୍ତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଡ଼ମ୍ବକ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଡନ୍‌ବ ଧାତୁ+ଅକ)—ମିଥ୍ୟାଆଶା ପ୍ରଦାନ
Birdambaka (ବିଡ଼ମ୍ବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) କାରୀ—Tantalising.

ବିଡ଼ମ୍ବଣ(ଣା)—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଡ଼ମ୍ବନ)—୧ । ଯନ୍ତ୍ରଣା; କ୍ଲେଶ—
Birdambana(nā) 1. Trouble. ୨ । ଦୁଃଖ-2. Distress. ବିଡ଼ମ୍ବନ ୩ । ବଞ୍ଚନା; ପ୍ରତାରଣା—2. Deceit; knavery. [ଉ-

ବିଡ଼ମ୍ବନ ଅଜ୍ଞାନ ବିଡ଼ମ୍ବଣ ଏହି, ଏଣେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ନ ପାଇ । ଭଗବାଥ. ଭାଗବତ ।] ୪ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱହତା ବା ଅକଡ଼ିଆ ଅବସ୍ଥା-4. Awkward predicament; ୫ । ଅମଙ୍ଗଳଜନକ ଘଟଣା—5. Portentous event; an event foreboding evil. ୬ । ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ ବା ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ ଅମଙ୍ଗଳଜନକ ଘଟଣା—6. An unheard of bad event. ୭ । ପ୍ରାକୃତିକ ଘଟଣାର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ—7. Happening of unnatural events; preter-natural event. [ଉ—ସବୁହିଁ ବିଡ଼ମ୍ବଣ ଖାତ, ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗେ ଯୁବତୀ । ଭୂପତି, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।] ୮ । ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ; କୁକର୍ମ—8. An evil deed. [ଉ—ଦେଖିଲେ ମାତା ସୁନ୍ଦରଗଣ, ସେ ରୁଦ୍ର ସଙ୍ଗେ ବିଡ଼ମ୍ବଣ । ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ତରଙ୍ଗିଣୀ ।] ଦେ. ବିଣ—୧ । ମନ୍ଦ ପ୍ରକୃତିକ;
(ବିଡ଼ମ୍ବଣୀୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) କୁତ୍ସିତ; ପରପଞ୍ଚ—1. Vile. ୨ ।
(ବିଡ଼ମ୍ବଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଖାଡ଼ିଆ—2. Awkward ୩ । ଅସାଧାରଣ ଭାବରେ ମନ୍ଦ (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. Uncommonly bad (person). ୪ । ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ—4. Painful; afflicting. ୫ । ମିଥ୍ୟା ଆଶା ଦେଇ ଭଣ୍ଡାଇଥିବା—5. Tantalising. ୬ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱହତା ହେବା—6. Placed in a queer or awkward predicament ୭ । ଦହଗଞ୍ଜ ହେଉଥିବା—7. Suffering. ୮ । ମଙ୍ଗଳସୂଚକ—8. Portentous. ୯ । (ମନ୍ଦ ଅର୍ଥରେ) ଅପ୍ରାକୃତିକ; ପ୍ରକୃତିର ନିୟମବିରୋଧୀ—9. Unnatural; uncommon; preter-natural. ୧୦ । ବୃଥା—10. Useless [ଉ—ବିଡ଼ମ୍ବଣ ଅନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଯେ ଟଳ ଟଳ ଗଗନେ ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଡ଼ମ୍ବନ(ନା) —ସଂ. ବିଣ [ବି+ଡନ୍‌ବ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ; +(ସ୍ତ୍ରୀ.
Birdambana(nā) ଆ)]—୧ । ଦୁଃଖ; ଯନ୍ତ୍ରଣା; କ୍ଲେଶ—1. Trouble; pain; distress. ୨ । ବଞ୍ଚନା; ପ୍ରତାରଣା—2. Deceit; cheating. ୩ । କ୍ଲେଶପ୍ରଦାନ—3. Distressing; paining. ୪ । ଅନୁକରଣ—4. Copying; imitation. ୫ । ସଦୃଶୀକରଣ—5. Equalising. ୬ । ଦୂରୀକରଣ—6. Driving away; expulsion. ୭ । ମିଥ୍ୟାଆଶା ଦେଖାଇବା—7. Tantalisation. ଦେ. ବି—ବିଡ଼ମ୍ବଣ କଥା; ଅପ୍ରାକୃତିକ ବିଷୟ—Uncommon thing. [ଉ—ତାହା ଶୁଣି କହିଲେ ଉଠି ବିଭୀଷଣ, ବହୁତ ବିଯାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏ ବିଡ଼ମ୍ବନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।] ଦେ. ବିଣ—
ବିଡ଼ମ୍ବନା ୧ । ଅସାଧାରଣ—1. Extraordinary; uncommon. ଉ—ମସ୍ତକରେ ମଣ୍ଡନ୍ତେ ଫୁଲମାଳମାନ,,ଶୋଭା ବଢ଼ି ବଢ଼ିଲା ସେ କଥା ବିଡ଼ମ୍ବନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ସଭା] ୨ । ଅସୁନ୍ଦର—2. Ungraceful. ୩ । ଅଡ଼ୁଆ; ଅଭ—

ଭିତ—3. Awkward. ୪ । ଯନ୍ତ୍ରଣା ପ୍ରାପ୍ତ; କ୍ଲେଶିତ—4. Troubled; distressed· [ଉ—ଜନ୍ମଭୂମି ହୋଇଣ ବିଡ଼ମ୍ବନା ସେହୁ ନର । ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀପୁରୁଷଙ୍କ ଗୀତା ।]

ବିଡ଼ମ୍ବନୀୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଡମ୍ବ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅନୀୟ)—ବଞ୍ଚନୀୟ—Birdambaniya Fit to be deceived.

ବିଡ଼ମ୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଡମ୍ବ ଧାତୁ+କର୍ମ, ତ)—୧ । କ୍ଲେଶିତ—Birdambita 1. Distressed; troubled; affected· ୨ । ପ୍ରତାରିତ—2. Deceived; cheated. ୩ । ମିଥ୍ୟାଆଶା-ଦ୍ୱାରା ଅବୁଝା ହୋଇ ଶେଷରେ ନିରସ—3. Tantalised. ୪ । ଅନୁକୃତ—4. Copied; imitated. ୫ । ସଦୃଶୀକୃତ—5. Equalised.

ବିଡ଼ମ୍ବିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ)କ୍ରି (ସଂ· ବିଡ଼ମ୍ବନ)—ଅନୁକରଣ କରିବା—Birdambibā To imitate. (ଉ—ପ୍ରଭୁ ଶୃଙ୍ଗ ବିଡ଼ମ୍ବିଲା ବିଡ଼ମ୍ବା ମାଳେଶ୍ୱର ଅର୍ଦ୍ଧ ନାରୀଶ୍ୱର ଛବି । ଗୁଧାନାଥ. ଉତ୍କଳୀ ।)

ବିଡ଼ା—ଦେ. ବି (ସଂ ବୀଟ; ବୀଟିକା=ବଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥି)—୧ । ଗୋଛା—Birdā 1. A bundle; a roll. ୨ । ଧାନ ଆଦି ଶସ୍ୟ ଗଛର ଆଁଟି, ବୀଡ଼ା ଗୁଚ୍ଛ; ଦଳା; କଳେଇ—2. Sheaf of corn.

ଆଁଟିଆ ୩ । (ବିଡ଼ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା) ବିଦ୍ଧିବା; ପରୀକ୍ଷା ପରୀକ୍ଷା କରିବା—3. Testing; examining; gauging.

ଜାଁଚନା ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବସ୍ତର) ବି ଭୁଲ ହ. ବାଡ଼ା)—ପାନ ଖିଲି—A roll made up of spices and nut put inside a betel-leaf. ଦେ. ବିଣ—୧ । ଗୁଚ୍ଛୀକୃତ—1. Tied into a roll or bundle. ୨ । ଅଲୁଲାୟିତ; ଜଟିଳୀକୃତ—2. Tangled; matted. ୩ । ପରୀକ୍ଷିତ—3. Tested; gauged.

ବିଡ଼ା ଓ(ଔ)ଷଧ—ଦେ. ବି—ପରୀକ୍ଷିତ ଔଷଧ—Well tested Birdā o(au)shadha **जाची हुई दवा** medicine.

ବିଡ଼ା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲମ୍ବ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କୁ ଗୋଛା କରି ବାନ୍ଧିବା—Birdā karibā To tie long articles into a sheaf **बीडा बाँधना** or bundle. (ବିଡ଼ା ବାନ୍ଧିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଡ଼ାନାସି—ଦେ. ବି. (ନାମ)—କଟକର ପଶ୍ଚିମରେ ଏକ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରାମବିଶେଷ—Birdānāsi A old village situated one mile to the west to the town of Cuttack proper. (ଉ—ବିଡ଼ାନାସି ଗଡ଼େ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କେଶରୀ ରୁଦ୍ର, ରୁଦ୍ର ଯଥା ପିଣ୍ଡରେ କେଶରୀ—ଗୁଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶରୀ ।) [ଦ୍ର—କେଶରୀ ବଂଶର ରାଜା ନୃପକେଶରୀ ବାରାଣସୀ କଟକ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଡ଼ାନାସି ନାମକ ନଗର ବସାଇ ସେଠାରେ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରାମ କାଠଯୋଡ଼ି ନଦୀର ଗର୍ଭ ଓ ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ବିଡ଼ା ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଡ଼ା କରିବା (ଦେଖ) Birdā bāndhibā Birdā karibā (See)

ବିଡ଼ା ବାନ୍ଧିଯିବା / **ବିଡ଼ା ବିଡ଼ା ହେବା** } ଅନ୍ୟରୂପ ଦେ. କ୍ରି(ମୁଣ୍ଡର କେଶ) ସହାଗ୍ରାବଦ୍ଧ ଜଟା ବାନ୍ଧିଯିବା—To become matted or tangled (said of hair) **जटा होजाना** owing to neglect and want of combing.

ବିଡ଼ା ବାଳ—ଦେ. ବି—୧ । (ମୁଣ୍ଡରେ) ଘନ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ଓ ଲମ୍ବ କେଶ—Birdā bāla 1. Thick and long hair (of the head). ୨ । ଜଟିଳ କେଶ—2. Tangled hair.

ବିଡ଼ା ବିଡ଼ା—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଗୋଛା ପରେ ଗୋଛା (ଅଣିବା ବା ରଖିବା)—1. Sheaf after sheaf. ୨ । (ବିଡ଼ାକୁ ବିଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗୋଛା ଗୋଛା ହୋଇ; ଗୁଚ୍ଛୀକୃତ **बीडा बीडा** ଭାବରେ—2. In sheaves. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଅଲୁଅଳୁଅ (ବାଳ)—Dishevelled and matted (hair).

ବିଡ଼ାଳ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଡ଼ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା; ଭେଦ କରିବା+ Birdāla କର୍ତ୍ତୃ. ଆଳ)—୧ । ମାର୍ଜାର; ବିରାଡ଼—1. Cat. ୨ । ନେତ୍ର ପିଣ୍ଡ; ଆଖି ପିତୁଳା—2. The pupil of the eye; eye ball. (ବିଡ଼ାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଡ଼ାଳକ / ବିରାଳ / ବିଲ୍ଲାଳ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଡ଼ାଳକ—ସଂ. ବି. (ବିଡ଼ାଳ=ନେତ୍ର ପିଣ୍ଡ+କ)—ନେତ୍ରୌଷଧ Birdālaka ବିଶେଷ—A medicine for the eye.

ବିଡ଼ାଳ ଚକ୍ଷୁଃ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଡ଼ାଳ+ଚକ୍ଷୁଃ)—ଯାହାର Birdāla chakshuh ଆଖି ବିରାଡ଼ର ଆଖି ପରି ପାଣ୍ଡୁର; (ବିଡ଼ାଳାକ୍ଷି—ଅନ୍ୟରୂପ) ତଳ ଆଖିଆ—Brown-eyed; pale-eyed.

ବିଡ଼ାଳ ତପସ୍ୱୀ—ସଂ. ବି—ବିରାଡ଼ ବିଦ୍ୟମ—A hypocrite; a Birdāla tapaswi person who shows himself to (ବିଡ଼ାଳ ବ୍ରତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) the world as a pious man. [ଦ୍ର—ଉପଦେଶରେ ବିଡ଼ାଳତପସ୍ୱୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଗଳ୍ପ ଅଛି—ଗୋଟିଏ ବିରାଡ଼ ଏକ ଗ୍ରାମରେ ଆହାର ନ ପାଇ ବୃଦ୍ଧ କୋଟରସ୍ଥ ପକ୍ଷିଶାବକମାଂସାର୍ଥୀ ହୋଇ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ କହିଲା;—ମୁଁ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟାଶୀ ତପସ୍ୱୀ, ମୁଁ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଶୁଣିବାକୁ ଆସିଅଛି । ବିରାଡ଼ର କପଟ-ତପସ୍ୱିତା ପକ୍ଷୀମାନେ ବୁଝି ନ ପାରି ତାହାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ବିରାଡ଼କୁ ସେଠାରେ ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଓ ବିରାଡ଼ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ଦେଖି ପକ୍ଷିଶାବକମାନଙ୍କୁ ଖାଇଲା । କ୍ରମଶଃ ଶାବକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମିବାର ଦେଖି କେତେ ଦିନ ପରେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ବିରାଡ଼ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ହେବାରୁ ବିରାଡ଼ ସେଠାରୁ ପଳାଇ ଆସିଲା ।]

ବିଡ଼ାଳ ପଦ—ସଂ. ବି—୧ । ବିରାଡ଼ର ପାଦ—1. Cat's foot. Birdāla pada ୨ । ଦୁଇ ତୋଳା ପରିମାଣ ବା ଓଜନ—2. A standard weight of 2 Tolas.

ବିଡ଼ାଳ ବୈରାଗ୍ୟ—ସଂ. ବି—ବାହ୍ୟ ବୈରାଗ୍ୟ—Hypocritical Birdāla bairāgya indifference to worldly (ବିଡ଼ାଳ ବ୍ରତ—ଅନ୍ୟରୂପ) affairs.

ବିଡ଼ାଳ ଶାବକ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଡ଼ାଳ + ଶାବକ)—
Birdāla śābaka ବିରାଡ଼ି ଛୁଆ—Kitten. (ବିଡ଼ାଳ ଶିଶୁ — ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଗୁଚ୍ଛିକା)—୧ । ଛୋଟ ବିଡ଼ା—1. A small
Birḍi sheaf. (ଉ—ଦକ୍ଷିଣ କରେ ଲୁଣବିଡ଼ି, ମନ୍ମନ କଲେ
ବିଡ଼ୀ ବେଦ ପଢ଼ି—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ୨ । ସାନ କଳସୀ;
ବିଣ୍ଡା ଘଡ଼ି—2. A small earthen water jug. ୩ ।
(ସଂ. ବିଡ଼ିକ) ବିଡ଼ିଆ; ପାନ ଖିଲି—3. Betel leaf
made up into a packet or conical roll
containing slices of nut, spices etc.
(ଉ.—ବିଡ଼ିଆ ବିଡ଼ି ବିଡ଼ାଇଲି ସଜାଡ଼ି । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ରହାକର
ଚମ୍ପୂ) । ୪ । ଛୋଟ ପିକା; ଦୋକଡାର ଚୁଣ୍ଡିକୁ ବା ଛୁଦ୍ର
ବିଡ଼ୀ ବୀଡ଼ୀ ଛୁଦ୍ର ଖଣ୍ଡକୁ କାଠ ପତ୍ରରେ ଗୁଡ଼ାଇ କରି ଯାଇଥିବା
ଛୋଟ ଛୋଟ ପିକା—4. Cigarette; biree.

ବିଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ଗୁଚ୍ଛିକା; ବିଡ଼ିକ)—ପାନଖିଲି—Betel leaf
Birḍiā made into a roll containing spices, nuts
etc. [ଉ—ଖିଲି ଖିଲି କରି ଖୁଆଇବି ଶିଖି ମୁଖେ କର୍ପୂର
ବିଡ଼ିଆ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ରହାକର ଚମ୍ପୂ ।]

ବିଡ଼ିଆ ଲାଗି—ଦେ. ବି. (ରାଜା ଓ ଦେବତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ)—
Birḍiā lāgi ୧ । (ରାଜାଙ୍କର) ଭୋଜନ ପରେ ମୁଖବାସାର୍ଥ
(ବିଡ଼ିଆ ଯୋଗଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାନଖିଲି ଖେଇବା—1.
Chewing of betel after meal. (ଉ—ପାଞ୍ଚ
ଗ୍ରାସ ମଣୋଇ ସାର ବିଡ଼ିଆ ଲାଗି । ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ର
ରାମାୟଣ) । ୨ । ଦେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦିଆ ଯିବା ପରେ
ପାନଖିଲି ଅର୍ପଣ କରାଯିବା ବିଧି—2. The rite of
offering rolled betel to a Deity after the
offering of food. ଦେ. ବିଣ—୧ । ପାନଖିଲି
ଖେଇଥିବା (ରାଜା)—1. (a Rajā) Chewing
betel. ୨ । ଯେଉଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ପାନଖିଲି ଅର୍ପଣବିଧି
କରି ଯାଇ ଥାଏ—(an idol) Having under-
gone the ceremony of being presented
with a roll of betel.

ବିଡ଼ିଆଳୀ—ଦେ. ବିଣ—ରାଜା ଓ ରାଣୀଙ୍କୁ ପାନ ଖିଲି ଯୋଗାଇବା
Birḍiāḷī (ଦାସ ଦାସୀ) — (Servant) Whose duty it
is to supply dressed betel to a Rājā or
Rāṇī. (ଉ—କର୍ପୂର ବିଡ଼ିଆ ବିଡ଼ିଆଳୀ ଘେନି
ହାଜର ହୁଏ ପଛେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ।)

ବିଡ଼ିକ—ସଂ. ବି.—ପାନ ଖିଲି (ହି. ଶ)—A rolled packet of
Birḍika betel.

ବିଡ଼ି କାଠ—ଦେ. ବି—ଛୋଟ ଛୋଟ ବିଡ଼ାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ବଜାରରେ
Birḍi kāṭha ବିକ୍ରି କରି ଯାଉଥିବା ଜାଳେଣି କାଠ—
Faggots tied into small bundles and
offered for sale.

ବିଡ଼ି ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଡ଼ି ବା ଛୋଟ ପିକାରେ ନିଆଁ ଧରାଇ
Birḍi khāibā ଧୂମପାନ କରିବା—To smoke cigarette.
(ବିଡ଼ି ପିଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଡ଼ୀ ଖାଓୟା **बीडी पीना**

ବିଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—[ସଂ. ବିଡ଼ି ଧାତୁ—ଭେଦ କରିବା (କାହାର ମନକୁ)]
Birḍibā ୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା—
ପରୀକ୍ଷା କରା 1. To gauge the mind of a person.
जांचना (ଉ—କହେ ବିଡ଼ି ଅର୍ଜୁନା, ମୁଁ ଦୋଷ କଲେ ଷମା, ଦେବ
ନାହିଁ ତ ଏହା ବିଡ଼ିଲରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।) ୨ ।
ପରୀକ୍ଷା କରିବା—2. To test. (ଉ—ନିଜେ ବିଡ଼ି
ଅମ୍ଭେ ତାହା ଜାଣି ଅଛୁଁ ଭଲେ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ) ।
୩ । ବନ୍ଧିବା; ବନ୍ଧନ କରିବା; ମନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା
କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନକୁ ବାନ୍ଧି ଦେବା ବା ଅବଶ କରିବା
3. To enchant a person; to silence a
person by means of charms.

ବିଡ଼ିବିଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ଜଟିଳୀକୃତ (କେଶ)—
Birḍibirḍā Matted; tangled (hair).

ବିଡ଼ିବିଡ଼ି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଛୋଟ ଛୋଟ ବିଡ଼ାରେ—In small
Birḍibirḍi sheaves or bundles; by sheaves.
(ବିଡ଼ିବିଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଆଁଟିଆଁଟି

ବିଡ଼ୀନ—ସଂ. ବି (ବି + ଡ଼ୀ ଧାତୁ—ଉଡ଼ିବା + ଭାବ ତ)—ପକ୍ଷୀର
Birḍīna ଗତିବିଶେଷ—A kind of bird's motion.

ବିଡ଼ୁଦୁଲା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି (ତେଲଗୁ)—ଦାଖଲଖାରଜ (ଦେଖ)
Birḍudulā Dākhalakhāraj (See)

ବିଡ଼ୋ(ଡ଼ୌ)ଜା—ସଂ. ବି [ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଡ଼ = ବଜ୍ର + ଓଜସ୍=ବଳ;
Birḍo(rḍau)jā ବିଡ଼ୋ(ଡ଼ୌ)ଜସ୍ ୧ମା. ୧ବ]—ବଜ୍ରଧର;
ଦେବରାଜ; ଇନ୍ଦ୍ର—Indra.

ବିଣ୍ଡ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପିଣ୍ଡ)—୧ । ରୁଟିଆଦି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଇଦା-
Binḍa ଆଦିର ଚକଟା ପିଣ୍ଡ—1. Ball of flour prepared
ଗୋଳା; ତାଳ for being made into bread etc. ୨ । ବିଣ୍ଡା
ଡପୋ (ଦେଖ)—2. Binḍā (See)

ବିଣ୍ଡା—ଦେ. ବି (ସଂ. ପିଣ୍ଡ)—୧ । ପିଣ୍ଡୁଳୀ; ପିଣ୍ଡାକାର ବସ୍ତୁ; ଗୁଟିକା;
Binḍā ଗୋଟାଳ—1. Something rolled into a ball.
ଗୁଟଳୀ; ନେଟୀ ୨ । ଅଟା, ମଇଦାଆଦି ଗୋଟା ବାନ୍ଧି ଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ
पोंडी, पिंडा ହୋଇଥିବା ପିଣ୍ଡୁଳୀ ବା ଗୋଟାଳୀ—2 Flour
ବିଡ଼ୀ etc rolled into a ball. ୩ । ଗାଉର ବା ଛୁଦ୍ରର
ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ମରାଯିବା କନାଆଦିର ପିଣ୍ଡୁଳା—
3. Plugs made by rolling rags ୪ । କନ୍ଦୁକ;
ବୁଡ଼ୀ ଛୋଟ ଗେଣ୍ଡୁ—4. Small ball. ୫ । ଲୁଣ୍ଡା; ଶୁଖିଲା ଘାସ
नुडी ବା ଲୁଟାଆଦି ଗୁଡ଼ାଇ କରାଯାଇ ଥିବା ପିଣ୍ଡାକୃତି ଆଧାର
ବିଶେଷ (ଯାହାରେ ନିଆଁ ରଖି ଲୁହୁଳା ପଜାଇବାକୁ ହୁଏ)—
5. Hay or straw etc rolled into a ball for
igniting fire. (ଉ—ଅଗ୍ନି ଶଣ୍ଡେ ତୃଣବିଣ୍ଡାରେ ସେ
ଲଦିଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ପ୍ରାଦେ

(ସିଂହଭୂମ) ବ (ଭୁଲ ଏହି ଅର୍ଥରେ ବ. ଖଡ଼ା)— ବୋହିଅମାନଙ୍କର ବୋଝ ମୁଣ୍ଡାଇବା ପାଇଁ ମୁଣ୍ଡଉପରେ ରଖିବା ପତ୍ରଆଦିର ମୁଲା—A circlet or cushion of leaves etc used by porters on the head to carry loads on. ବ—୧ । ଶକ୍ତ ବୋଇ ବନ୍ଧା ବୋଇଥିବା ଗୋଛା—1. A bundle tied up tightly. ୨ । ବୋତଲ ଇତ୍ୟାଦିର ଠିପି—2 Cork or stopper for a bottle etc. ୩ । ମୁହଁରେ ମରାଯିବା ଠିପି—3. A gag or plug or wisp to stop the mouth.

ଛିପି

ବଣ୍ଡା ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଷ୍ଟେଲା ବାନ୍ଧିବା; ଗୋଟା ବାନ୍ଧିବା; ପଣ୍ଡାକାର ଧାରଣ କରିବା—To form into clods.
Bṇḍā dharibā
[ବଣ୍ଡ ଧରିବା, ବଣ୍ଡ(ଣ୍ଡା) ବାନ୍ଧିବା —ଅନ୍ୟରୂପ]
ଗୁଟଲୀବାଁଧା ଗୁଟଲୀ ବଂଧଜାନା

ବଣ୍ଡା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବଣ୍ଡାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଛିଦ୍ର ବନ୍ଦ କରିବା—To stop a hole with a plug or a ball of rags or straw.
Bṇḍā māribā
ନୁଡ଼ୀ ମାରନା ଛିପିମାରା

ବଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—୧ । ବଣ୍ଡା (ଦେଶ)—1. Bṇḍā (See)
Bṇḍi
୨ । ଭୁମ୍ବାଲମାନେ ବାଆଁ ହାତରେ ଯେଉଁ ଗୋଟାଳଆ ପଥରଖଣ୍ଡ ହାଣ୍ଡିର ତଳପାଖରେ ଧରି ହାଣ୍ଡିର ଉପରପାଖକୁ ଡାହାଣ ହାତରେ ପିଟୁଣାରେ ପିଟନ୍ତି—2. A round piece of stone held by a potter in the left hand inside a pot while hammering it on the outside with the right hand.
ପିଣ୍ଡ

ଠେଲା ୩ । ଚର୍ମାଦିର ମାଂସଗୁଟିକା; ଦେହର ଚର୍ମଉପରେ ହେବା ଘର୍ଷଣଜନିତ ପଣ୍ଡାକୃତି କର୍କଶ ମାଂସଗ୍ରନ୍ଥି—3 Hard skin formed on parts of the body due to constant friction of those parts; corn; calluse; clavus; bunion. (ଉ—ବଣ୍ଡି ହେଲା ମୁଣ୍ଡ ପଡ଼ି ଗୋଡ଼ ତଳେ, ଗଛଡ଼ି ନ ହେଲେ ଅଙ୍ଗ । ଉକାଖି-ସାଥଣ୍ଡିଆ ବାହା ।) [ଦ—ଜେତା ପିଛିଦ୍ୱାରା ଗୋଡ଼ର ଅଙ୍ଗୁଠି ଆଦି ଉପରେ, ସବାର ଓଁ ଭାର ବୋହିବାଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧରେ ଏହି ବୋଝରେ ହୁବା ଯୋଗୁଁ ବୋହିଅଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବଣ୍ଡି ବସିଯାଏ । ଏହା ଦୁଇପ୍ରକାର । ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ବଣ୍ଡି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିଏ ଏହି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ବଣ୍ଡରେ କୌଣସି କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।] ୪ । ଧାନ ବିଲ କାଢ଼ିବା ବେଳେ ଯେଉଁ ଘାସଆଦି ଉଆରୁ ଓଗାଡ଼ି ହାତରେ ବଣ୍ଡା ମଳି ଭୁଇଁତଳେ ମାଡ଼ିଦେବାକୁ ହୁଏ (ଯାହା ସଢ଼ିଯାଇ ଭୂମିକୁ ଭୁଙ୍ଗର କରେ)—୫. Weeds uprooted from a paddy field and rolled into a ball and thrust into the ground. (ଉ—ଫସ୍ତ୍ରଂ ଗୁଣ୍ଡ ରୋଦୁଅଛନ୍ତି । କୃଷିବଚନ ।)
ଆଁଟି ନୁଡ଼ୀ

ବଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବ—୧ । ତ୍ରିଶୂଳ ପରି ତିଆରି ହୋଇଥିବା ମଶାଲର ଶୂଳରେ ମାରି, ତେଲରେ ବୁଡ଼ାଇ ଜଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Bṇḍiā
ତିଆରିଣ୍ଡା; ବଣ୍ଡିଆ—1. Balls of rags prepared to be attached to the prongs of a forked torch after being moistened with oil.

ବୀଡ଼ା, ଚିମଳା ୨ । ବୋହିଅମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୋଝ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ଥାପିତ ତିଆରି ବା ଘାସର ମଳା; ମୁଡ଼ୁଳା; ଚିମୁଳା—2. Rags or straw rolled into circular cushions put by porters over the head to carry loads on. ୩ । ହାଣ୍ଡି, ମାଠିଆ ଆଦିକୁ ଭୂମିରେ ଅଟଳ କରି ବସାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ତିଆରି ବା ଘାସର ମଳା—3 Circular cushions used for setting firmly round-buttomed pots on the ground.
ବୀଠା

ବଣ୍ଡି ବସିବା—ଦେ. ବ—ବାରମ୍ବାର ଘର୍ଷଣ ଯୋଗୁଁ ଅଙ୍ଗ ବିଶେଷରେ ବଣ ବା କର୍କଶ ମାଂସ ଗୁଟିକା ଜାତ ହେବା—କଡ଼ା ପଡ଼ା Formation of corns or callosities on a part of the body.
Bṇḍi basibā
ଠେଲା ହୋଗା (ବଣ୍ଡି ବସିଗଲା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବଣ୍ଡି ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଧାନ କ୍ଷେତରେ ଫାଙ୍କ ଥିବା ସ୍ଥଳରେ ଧାନ ଗଛ ରୋଇ ଦେବା—1. To transplant paddy plants in blank spaces of a field.
Bṇḍi māribā
ନୁଡ଼ୀ ମାରନା ଛିପିମାରା
୨ । ବୋତଲ ଆଦିର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବା—2. To stop the mouth by a plug or gag or stopper.

ବିତ୍(ଦ୍)—ସଂ. ବିଣ ସୁଂ (ବିଦ୍ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍)—ଯେ ଜାଣେ; ଜ୍ଞ; ଜ୍ଞାନୀ-Knowing; versed in. [ଦ୍—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—ବେଦବିତ୍, ଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍ ।]
Bit(d)

ବିତ୍ପାତ—ଦେ ବ (ସଂ. ବ୍ୟତୀପାତ)—ବ୍ୟତୀପାତ (ଦେଶ)
Bit-pāta ଉତପାତ **ବିତପାତ** Byatipāta (See)

ବିତ୍ବିତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବିରକ୍ତ—Vexation; indignation. ବିଣ—ବିରକ୍ତ—Vexed.
Bit-bitā

ବିତ୍ସନ—ସଂ. ବ—ବୃଷଭ —Bull.
Bit-sana (ବିତ୍ସନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିତ—ପ୍ରା. ବ (ସଂ. ବିତ୍) —ବିତ୍; ଧନ—Riches; wealth.
Bita (ଉ—ଅଧର୍ମ ବିତ ଫଳେ ବହୁତ, ଗଲାବେଳେ ଯାଏ ମୂଳ ସହିତ । ରଗ ।)

ବିତଂସ—ସଂ. ବ (ବି + ତନ୍ସ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା; ବନ୍ଧନ କରିବା + କରଣ ଅ)—୧ । ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—1. A kind of ornament. ୨ । ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ଶିକାରୀଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରାବରଣ ବା ପକ୍ଷିଆ—2 A cloak used by a hunter to mislead animals. ୩ । ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଧରିବା ଫାଶ—3. A bird-snare; a bird-net. ୪ । ପଞ୍ଜରା—4. Cage. ୫ । ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ପଘା ବା ଡୋର—5. A string or rope used for tying animals.

ବିତଣ୍ଡା—ସ. ବି (ବି+ତନ୍ଡ୍ ଧାତୁ=ଆଘାତ କରିବା+ଭାବ ଅ+ ଆ)—୧ । ବିତର୍କ; ଯୁକ୍ତି; ବାଦାନୁବାଦ—
Bitanda ସ୍ତ୍ରୀ.
1. Refutation; debate; controversy. ୨ । ପରର ମତ ଖଣ୍ଡନ କରିବା ପାଇଁ ବୃଥା ବାଦାନୁବାଦ—
2. Perverse argument. ୩ । ନିଷ୍ଫଳ ତର୍କ—
3. Fruitless discussion. ୪ । ଅଣାଡ଼ୁଆ ଯୁକ୍ତି—
4. Hair-splitting argument. ଦେ. ବି—୧ । ବାଗ୍‌ଯୁଦ୍ଧ—1. Wordy duel. ୨ । ବୃଥା ବାକ୍ୟବ୍ୟୟ—2. Bragging; boasting. ଦେ. ବିଣ—୧ । ବେଢଙ୍ଗା; ବେଅଡ଼ା, ଅନୁଚିତ—1. Improper. ୨ । ବୈତଣ୍ଡିକ; ଯେ ବୃଥା ତର୍କ କରେ—2 Argumentative. ୩ । ଅଣାଡ଼ୁଆ—3. Perverse; bumptious. ୪ । ଅବାଧ୍ୟ—4. Insubordinate.

ବିତଣ୍ଡା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବୃଥା ବାଗ୍‌ଯୁଦ୍ଧ କରିବା—1. To make perverse argument. [ବିତଣ୍ଡାଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ୨ । ବୃଥାରେ ବଳ
Bitanda karibā
ବିତଣ୍ଡା କରା ଲଗାଇବା—2. To quarrel unnecessarily.
वितन्डा लगाना

ବିତତ—ସ. ବିଣ (ବି+ତନ୍ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+କର୍ମ ତ)—
Bitata
୧ । ବିସ୍ତୃତ; ବ୍ୟାପ୍ତ—1. Spread. ୨ । ପ୍ରସାରିତ—2. Extended. ସ. ବି—ବୀଣା ପ୍ରଭୃତି ତାର ଯୁକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର—Harp and other stringed musical instruments

ବିତତି—ସ. ବି (ବି+ତନ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ତି)—୧ । ବିସ୍ତୃତି—
Bitati
1. Expansion; expanse; extension ୨ । ଶ୍ରେଣୀ; ଧାଡ଼ି—2. Row. ୩ । ସମୂହ—3. Collection; gathering; multitude.

ବିତଥ—ସ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ତଥ୍ୟ=ସତ୍ୟ; 'ସ'; ଲୋପ)—୧ । ଅସତ୍ୟ; ମିଥ୍ୟା—1. False;
Bitatha
untrue. ୨ । ଅଲୀକ; ଅମୂଳକ—2. Groundless unsubstantial. ୩ । ବୃଥା; ଅନର୍ଥକ—3. Fruitless. ସ. ବି—ପ୍ରବଞ୍ଚନା; ଛଳ—Deceit; deception. ଦେ. ବି—ଦୁଃଖ; ବ୍ୟଥା—Trouble. (ଭୁ—ଧ୍ୟାନେ ଦେଖୁଛୁ ତା ପୁର ଗଡ଼ାଗଡ଼େ ବିତଥ ପାଇ । ପ୍ରାଚୀ, ରସବାରିଧି ।)

ବିତଥ୍ୟ—ସ, ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ତଥ୍ୟ)—ଅସତ୍ୟ;
Bitathya
ଅଲୀକ; ମିଥ୍ୟା—Untrue; false.

ବିତନୁ—ସ, ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ+ତନୁ)—୧ । କ୍ଷୀଣ—
Bitanu
1. Tender; weak. ୨ । ରୁଗ୍ଣ; ରୋଗୀ—2 Sickly; of delicate health. ୩ । କମନୀୟ; ସୁନ୍ଦର—3. Graceful.

ବିତନ୍ତ୍ରୀ—ସ, ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି+ତନ୍ତ୍ରୀ)—ଯେଉଁ ବୀଣାଆଦିର
Bitantri
ତାର ଉଚିତ ସ୍ୱର ଅନୁରୂପ ସଜଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ—Musical instruments, the strings of which have not been properly tuned and so have become discordant,
(ସୁତନ୍ତ୍ରୀ—ବିପରୀତ)

ବିତପନ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ବ୍ୟାପ୍ତ; ଶୋଭାଯୁକ୍ତ—Dazzling;
Bitapana
bright, (ଭୁ—ନାନା ତରୁମାନଙ୍କରେ ବିଶୋଭନ, ହେମ ତରୁମାନ ବିତପନ । ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିତପରମାସ୍ପଣ ।)
ପ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ)—ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ; ବିଶାରଦ—2. Well versed in. [ଭୁ—ସଙ୍ଗୀତବିଦ୍ୟା ବିତପନ, ଅପୁର୍ବ ପୁରୁଷରତନ । ଭୂପତି ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।]

ବିତର—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି—ସ୍ଫୁରଣ—Expansion. [ଭୁ—
Bitara
ବିତରରୁ ରାମ କହେ ଅଭୁରେ, ବୋଲାଉ ତୁ ରାଉ ବ୍ୟାଧ ରାଉରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିତରଣ—ସ. ବି—(ବି+ତୃ ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bitarana
୧ । ଶବ୍ଦାଭିଧ—1 Free gift; donation. ୨ । ଦାନ—2. Gift. ୩ । ବଣ୍ଟନ; ବାଣ୍ଟିବା—3 Distribution. ଦେ. (.ପଦ୍ୟ) ବି.—ନଦୀ ଆଦି ପାର ହେବା; ଉତ୍ତରଣ—Crossing over; passing over. (ଭୁ—ବିତରଣେ ସାଗର ବି ଯାଇ ପଶ୍ଚିମରେ, କହେ ରାମ ଭୂଶ ଶଯ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେଲା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିତରଣୀୟ—ସ. ବିଣ.—(ବି+ତୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ବିତରଣ
Bitaraṇiya
ଯୋଗ୍ୟ; ଯାହା ଦାନ ବା ବଣ୍ଟନ କରାଯିବା ଉପଯୁକ୍ତ—Fit to be distributed or donated.

ବିତରତି—ସ. କ୍ରି—(ବି+ତୃ ଧାତୁ ବର୍ତ୍ତମାନକାଳ ୧ମ. ୧ବ. କ୍ରିୟା —
Bitarati
ବିତରଣ କରେ ବା କରୁଅଛି—Is distributing. (ଭୁ—ବିତରତି ବ ଛମ ଶୀତଳ । ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରିଧି ।)

ବିତରିତ—ସ. ବିଣ. (ବି+ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—ବଣ୍ଟା ହୋଇ-
Bitarita
ଥିବା—Distributed; given away.

ବିତରିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ବି+ତୃ ଧାତୁ)—ବିତରଣ କରିବା;
Bitaribā
ବାଣ୍ଟିବା—To distribute; to give away.
ବିତରା **वितरना**

ବିତର୍କ—ସ ବି. (ବି+ତର୍କ ଧାତୁ=ଯୁକ୍ତି କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bitarka
୧ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା—1 Discussion. ୨ । ବାଦାନୁବାଦ; ଯୁକ୍ତି—2. Argument. ୩ । ବାଗ୍‌ଯୁଦ୍ଧ—3. Wordy duel. ୪ । ତତ୍ତ୍ୱାନୁସନ୍ଧାନ 4. Ivestigation. ୫ । ସଂଶୟ; ସନ୍ଦେହ—. Doubt. ୬ । ଅନୁମାନ—6 Inference; guess. ୭ । ଯୁକ୍ତିର ଉତ୍ତରରେ ଦିଆଯିବା ଯୁକ୍ତି—7. Counter-argument. ଦେ. ବିଣ—ତତ୍ତ୍ୱାନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ—Desirous to investigate. (ଭୁ—ବାଳ ସ୍ୱଭାବ ଗୁଣ ବହୁ, ସଙ୍ଗ ଅସଙ୍ଗ ନ ଜାଣେ । ବିତର୍କ ଛାଡ଼ି ସେହ ମତେ, କ୍ରୀଡ଼ା କରଇ ଏ ଜଗତେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିତର୍କକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିତର୍କ+କୃ ଧାତୁ+ଅ)—୧ । ବାଦାନୁ-
Bitarkaka ବାଦକାରୀ—1 Discussing. ୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ
(ବିତର୍କିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) କାରୀ—2. Investigating. ୩ ।
ବିଚାରକ—3. Adjudicating; judging

ବିତର୍କଣ(ଣା)—ସଂ. କ—(ବି+ତର୍କ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ;+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)]—
Bitarkaṇa(ṇā) ୧ । ବାଦାନୁବାଦକରଣ—1. Act of dis-
(ବିତର୍କିତ—ବିଣ) cussing. ୨ । ଅନୁମାନ କରିବା—3.
Inferring. ୪ । ସନ୍ଦେହ କରିବା—4. Doubting.

ବିତର୍ଦ୍ଦି (ର୍ଦ୍ଦୀ)—ସଂ. କ—(ବି+ତର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ=ଉପବେଶନ କରିବା+କର୍ମ.
Bitarddi (rddi) ଇ+(ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ବେଦୀ; ମଞ୍ଚ—A
raised platform; an altar; a pulpit. ୨ ।
୨ । ଚୌକି—2. A chair.

ବିତର୍ଦ୍ଦିକା—ସଂ. କ. (ବିତର୍ଦ୍ଦି+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ବେଦିକା; କ୍ଷୁଦ୍ର ବେଦୀ-
Bitarddikā A small pulpit.

ବିତଳ—ସଂ. କ. (ବି+ତଳ)—୧ । ସପ୍ତ ପାତାଳ ମଧ୍ୟରୁ ୨ୟ
Bitala ପାତାଳ—1. The 2nd of the 7 divisions of
the nether world. (ପାତାଳ ତଳେ ନୋହ୍ ଦେଶ)
୨ । ଗଭୀର ଭୂମଧ୍ୟ—2. A great depth under
ground. [ଉ—ବିତଳରୁ ଅଲଙ୍ଗନ, କର ଜାଙ୍ଘ
ଶୋଭନ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିତସ୍ତା—ସଂ. କ. (ବି+ତସ୍ ଧାତୁ=ଉତ୍କ୍ଷେପ କରିବା+କର୍ମ ତ+ଆ)-
Bitastā ସିନ୍ଧୁ ନଦର ଶାଖାବିଶେଷ; ପଞ୍ଜାବ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଝେଲମ
ନଦୀ—The Jhelum river in the Panjab; a
tributary of the Indus. [ଦ୍ର—ହ୍ରଦ, ଶାସ୍ତ୍ର
ମତେ ଏହି ନଦୀର ଜଳ ତୀର୍ଥ ବାରି ରୂପେ ବିବେଚିତ]

ବିତସ୍ତି—ସଂ. କ. (ବି+ତସ୍ ଧାତୁ=ଉତ୍କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bitasti ଚୃଷଣ୍ଡ; ୧୨ ଅଙ୍ଗୁଳ ପରିମାଣ; ପ୍ରସାରିତ କରତଳର
ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଷ୍ଠର ଅଗରୁ କନିଷ୍ଠାଙ୍ଗୁଳ ଅଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୈର୍ଘ୍ୟ—
A span measured from the tip of the
thumb to that of the little finger of the
fully extended palm.

ବିତା—ଦେ. କ. (ସଂ ବ୍ୟତ୍ୟୟ)—(କାଳ) କ୍ଷେପଣ—Passing (of
Bitā time). ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ. [ସଂ. ବିତସ୍ତି; ଭୁଲ
କାଟାନ **ବିତନା** ହ୍ର ବିତ୍] ଚୃଷଣ୍ଡ—A span (linear
ବିତାନ measure)].

ବିତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବ୍ୟତ୍ୟୟ; 'ବିତିବା' କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ
Bitā(te)ibā ରୂପ)—୧ । (ସମୟ) କ୍ଷେପଣ ବା ଯାପନ କରିବା-
କାଟାନ 1. To pass or spend (time). ୨ । ଅଣ୍ଟାମ କରିବା;
ବିତାନା (ରୋଗ ଆଦି) କିଛିକାଳ ଭୋଗ କରିବା—2. To suffer
from a disease for some time. ୩ । ସମୟ ନଷ୍ଟ
କରିବା—3. To waste time. ୪ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳକୁ
କଟାଇବା—4. To let the due time pass. ୫ ।
ଦୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ବୃଥା ଦୋଷାରୋପ କରିବା—
5. To accuse a person for nothing.
(ଯଥା—ଗାଁ ମହାଜନେ କିଛି ନ ବୁଝି ନ ସୁଝି ତା ଉପରେ
ଦୋଷ ଚଢାଇ ଦେଲେ ।)

ବିତାଡ଼ନ—ସଂ. କ (ବି+ତାଡ଼ ଧାତୁ=ଅଘାତ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bitārḍana ଦୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ତଡ଼ି ଦେବା—
Driving away; expulsion.

ବିତାଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ତାଡ଼ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ତାଡ଼ିତ—
Bitārḍita 1. Expelled. ୨ । ଉତ୍ପାଟିତ—2. Uprooted.
୩ । ବିଶେଷ ରୂପେ ଚଳିତ—3. Violently moved
or shaken.

ବିତାନ—ସ. କ (ବି+ତନ୍ ଧାତୁ=ବିସ୍ତୃତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bitāna ୧ । ମଣ୍ଡପ—1. An arbour; an open shed.
୨ । ଛଟ ମଣ୍ଡପ; ତମ୍ବୁ—2. Tent. ୩ । ଛମ୍ବୁଣିଆ—
3. A temporary shed ୪ । ଚାନ୍ଦ ଆ; ଚନ୍ଦ୍ରାତପ—
4. Awning; canopy ୫ । ଯଜ୍ଞ—5. Vedic
sacrifice. ୬ । ସମୂହ—6. Collection ୭ ।
(+ଭାବ. ଅ) ବିସ୍ତାର—7. Expansion. ୮ ।
ଅବସର; ଅବକାଶ 8. Leisure ୯ । ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
9. Name of a Sanskrit metre- ଦେ. ବିଣ-
୧ । ସାମାନ୍ୟ—1. Simple; ordinary. ୨ । ତୁଚ୍ଛ;
ହେୟ—2. Insignifcant. ୩ । ମନ୍ଦ—3. Bad. ୪ ।
ଶୂନ୍ୟ 4. Vacant. ୫ । ଜଡ଼—5. Solid;
inert.

ବିତାନକ—ସଂ. କ (ବିତାନ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଛଟମଣ୍ଡପ; ବସ୍ତ୍ରଗୃହ—
Bitānaka Tent.

ବିତାନ ମୂଳକ—ସଂ. କ [ବହୁବ୍ରୀହି; ବିତାନ=ବିସ୍ତାର(ଯୁକ୍ତ) + ମୂଳ
Bitāna mūlaka +କ]—ବେଣା; ସୁଗନ୍ଧି ଚେର ଯୁକ୍ତ ତୃଣ
ବିଶେଷ; ଉଶୀର—The Benā grass; a kind of
reed-grass with sweet-scented fibrous
roots.

ବିତି—ଦେ. କ—୧ । ପଶାଖେଳରେ ୩ ଗୋଟି କାଠି ମଧ୍ୟରୁ ୨ ଗୋଟି
Biti କାଠିରେ ୩ ସଂଖ୍ୟକ ଦାନ ପଡ଼ିବା ଘଟଣା—1. The
state of 2 (out of the 3) dice turning
up 3 points. (ଉ—ବିତିପାତ ଯୋଗ ପୁନ, ଦଶ
ପ୍ରମୁଖରେ ଦାନ, କାଠି ପଲକହିଁ ଅନୁଷଣ ଯେ । ଭଞ୍ଜ.
ବିତ୍ତି ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । (ସଂ ବିତ୍ତ) ଦେବକାର୍ଯ୍ୟ ବା
ବିତ୍ତି ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ
କରାଯିବା ଧନ ବା ଚାନ୍ଦା; ଧର୍ମଚାନ୍ଦା; ଭେଦା—2.
Subscription realised from people in general
for the service of certain idols or for
some religious purpose. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି-
ଡ଼ୁ ଡ଼ୁ (ଦେଶ)—Dudu (See).

ବିତ(ତୁ)କି(କୁ)ଛି(ଛି)ଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । (ସଂ ବିତୃତଶ୍ରୀ) ବିକୃତଦୃଷ୍ଟ; Biti(tu)ki(ku)chhi(ti)ā ବିଶ୍ରୀ; କୁତ୍ସିତ—1. Ugly. ୨ । ବିତିକିଛି ବିକରାଳ (ସଂ- ବିତିକିଛ୍ୟ) ଅସାଧ୍ୟ (ରୋଗ)—2. Incurable (disease).

ବିତପାତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବ୍ୟତୀପାତ)—ବ୍ୟତୀପାତ (ଦେଖ)—Bitipāta Byatipāta (See) [ଉ—ନାହିଁ ବିଷ୍ଣୁ ବିତପାତ ବ୍ୟତୀପାତ ବିତିପାତ ବିରୋଧରେ ଯାତ୍ରା—ପ୍ରାଚୀ. ଶିବସ୍ତୋତ୍ରଦ୍ୱୟ ।]

ବିତବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବ୍ୟତ୍ୟୟ; ବ୍ୟତୀତ)—୧ । (କାଳ) Bitibā ଯାମିତ ହେବା; (କାଳ) କଟିବା—1 To pass ବିତିବା (said of time). [ଉ—ଯୁଗ ଯାଉଅଛି ବିତ—ମଧୁସୂଦନ. କୁସୁମାଞ୍ଜଳି ।] ୨ । (ରୋଗ) ଶରୀରରେ କିଛିକାଳ ପାଇଁ ଅନୁଭୂତ ହେବା—2 To attack a person for some period (said of a disease). ୩ । (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ) ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହେବା—3. To be allowed to pass (said of a fixed time or date).

ବିତୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ତୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅର୍ପିତ—Bitirṇṇa 1. Entrusted. ୨ । ପ୍ରଦତ୍ତ—2. Given. ୩ । ବିତରିତ—3. Distributed ୪ । ବ୍ୟାପ୍ତ—4. Spread. ୫ । ଆଚ୍ଛାଦିତ—5. Covered. ୬ । ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ; ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—6. Passed over; got over a difficulty.

ବିତୁନ୍ନ—ସଂ. ବି (ବି+ତୁନ୍ନ୍ ଧାତୁ—ବିଂଧା ଉପଶମ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)-Bitunna ୧ । ସ୍ୱଳ୍ପଶ୍ରବକ ଶାକ; (ସ୍ୱଳ୍ପଶ୍ରବଣ ଶାକ) —1 A kind of pot herb growing near water; Marsilia Quadrifolia. [ଦ୍ର—ଏହା ପାଣି-କୂଳରେ ଜନ୍ମେ । ଏହାକୁ ଖାଇଲେ କ୍ଲାନ୍ତି ଦୂର ହୋଇ ସ୍ୱଳ୍ପନିଦ୍ରା ହୁଏ ।] ୨ । ଶୈବାଳ; ଶିଉଳି —2. Moss.

ବିତୁନ୍ନକ—ସଂ. ବି (ବିତୁନ୍ନ+କ)—୧ । ଧନିଆ—1. Coriander. Bitunnaka ୨ । ତୁତିଆ —2. Blue vitriol.

ବିତୁଳ—ଦେ. ବିଣ—ଅତୁଳ, ଅତୁଳନୀୟ—Incomparable. (ଉ—Bitula ବିତୁଳ ମହାମତି ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ—ଭଞ୍ଜ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିତୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ତୁଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—Bitushṭa Dissatisfied; discontented; displeased. (ବିତୁଷ୍ଟ—ବି)

ବିତୁଷ୍ଟିକର—ସଂ. ବିଣ. (ବିତୁଷ୍ଟି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅସନ୍ତୋଷଜନକ—Bitushṭikara Causing dissatisfaction. (ବିତୁଷ୍ଟିକାରକ, ବିତୁଷ୍ଟିଜନକ, ବିତୁଷ୍ଟିପ୍ରଦ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିତୃଷ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. ସଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି+ତୃଷ୍ଣା)—୧ । ତୃଷ୍ଣାବିରହିତ—Bitṛushṇa 1 Devoid of intense desire. ୨ । ନିସ୍ପୃହ, (ତୃଷ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) କାମନାରହିତ—2. Disinterested; free (ବିତୃଷ୍ଣତା—ବି) from hankering. ୨ । ବିରାଗୀ; ଉଦାସୀନ—3. Indifferent; averse

ବିତୃଷ୍ଣା—ସଂ. ବି (ବି+ତୃଷ୍ଣା)—୧ । ଅନିଚ୍ଛା—1. Disinclination. ୨ । ଅରୁଚି—2. Aversion; disgust ୩ । ପିପାସାର ଶାନ୍ତି—3. Satiety of one's thirst ୪ । ଅନାସକ୍ତି—4. Indifference; want of attachment.

ବିତ୍ତ—ସଂ. ବି (ବିଦ ଧାତୁ=ଲାଭ କରିବା+କରଣ. ତ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ, ମୋକ୍ଷାଦି ଲାଭ କରାଯାଏ)—ବିଭବ; ଧନ; ସମ୍ପତ୍ତି—Wealth; riches. ସଂ. ବିଣ (ବିଦ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଜ୍ଞାତ; ବିଦିତ—1. Known. ୨ । ବିଚାରିତ—2. Judged. ୩ । ବିଖ୍ୟାତ—3. Renowned. ୪ । ଲବ୍ଧ—4. Gained.

ବିତ୍ତବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବିତ୍ତ+ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ) —ଧନବାନ୍—Bittabān (ବିତ୍ତବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Wealthy.

ବିତ୍ତରହିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୩ୟା ତତ୍; ବିତ୍ତ+ରହିତ)—ନିର୍ଧନ; Bittarahita ଧନଶୂନ୍ୟ—Poor; destitute of property, (ବିତ୍ତଶୂନ୍ୟ, ବିତ୍ତହୀନ—ଅନ୍ୟରୂପ) indigent.

ବିତ୍ତଶାଠ୍ୟ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିତ୍ତ+ଶାଠ୍ୟ)—କୃପଣତା—Bitta sāṭhya Niggardlinees.

ବିତ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି—ଦେ. ବି (ଏକାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧ)—୧ । ଧନ—1, Riches, Bitta sampatti ୨ । ଚଳନ୍ତି ଓ ଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି—2. Moveable and immoveable property,

ବିତ୍ତାର୍ଜନ—ସଂ ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିତ୍ତ+ଅର୍ଜନ)—ଧନ ଉପାର୍ଜନ; ଧନ Bittārjana କମେଇବା—Earning of riches. (ବିତ୍ତୋପାର୍ଜନ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିତ୍ତାର୍ଜକ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଣ)

ବିତ୍ତି—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ ଧାତୁ+କ୍ତିବ. ତି)—୧ । ବିଚାର—1. Consideration; judgment ୨ । (+କର୍ମ. ତି) ଲାଭ—2. Profit; gain; benefit. ୩ । ଜ୍ଞାନ—3. Wisdom; knowledge ୪ । ସମ୍ଭାବନା—4 Probability. ୫ । ଖ୍ୟାତି—5. Fame; reputation. ୬ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—6, Investigation,

ବିତ୍ତି ଦେ. ବି—ଦେବତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ବା ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ ହେବା ଧନ; ଭେଟା—Subscriptions raised from villagers or from the public for some religious object. [ଦ୍ର—ବଡ଼ ବଡ଼ ମହାଜନ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ କ୍ରେତାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶତକଡ଼ା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରେଟ୍‌ରେ ଯେଉଁ ବିତ୍ତି ଆଦାୟ କରନ୍ତି, ତାହା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଫଣ୍ଡରେ ରଖନ୍ତି ଓ ପରେ ପ୍ରାପ୍ତ ବିତ୍ତିକ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଅନ୍ତି ।]

ବିତ୍ତେଶ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିତ୍ତ+ଈଶ=ପ୍ରଭୁ) ୧ । ଧନାଧ୍ୟକ୍ଷ—Bittesa 1. A rich man. ୨ । କୁବେର—2. The God of riches. ୩ । ଯକ୍ଷ—3. A class of fabulous demigods who are said to be the guards of the treasury of Kubera. ୪ । ପ୍ରଭୁ—4. Master; lord.

ବିତ୍ର(ତ୍ରି,ତ୍ରେ)କେ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ଅ. (ସଂ. ବ୍ୟତିରେକ)—
Bitra(tri, tre)ke Except; without. [ଉ—ତୁମ୍ଭ ବିତ୍ରିକେ ବ୍ୟତିରେକେ ଏ ବିଶସ୍ତ, ଅନ ନେ ଫେଡ଼ିବ ସଂଶୟ । ଯଶୋବନ୍ତ. ବ୍ୟତିରିକ୍ତ ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।]

ବିତ୍ରପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଭୁଷ୍ଣ ହ୍ରୀ; ବି+ତ୍ରପା=ଲଜ୍ଜା)—ନିର୍ଲଜ୍ଜ;
Bitrapa (ବିତ୍ରପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଲଜ୍ଜକ—Shameless

ବିତ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ତ୍ରସ୍ ଧାତୁ+କ୍ତ. ତ)—ଅତି ଭୀତ; ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ—
Bitrasta Frightened; alarmed.

ବିତ୍ରାସ—ସଂ. ବି (ବି+ତ୍ରସ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—ବିଶେଷ ଭୟ—
Bitrāsa Fright; terror; alarm.

ବିଥ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଯାଚଞ୍ଚା କରିବା—
Bith (root) To ask for; to beg.

ବିଥସ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ବିଥିର (ଦେଖ)
Bithaya Bithira (See).

ବିଥିଡ୍ରା—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ, କଟକଅଞ୍ଚଳ) ବି (ଇଂ. ବିଥ୍‌ଡ୍ର)—
Bithirdrā ବାଦୀର ମକଦମା ଉଠାଇ ନେବା କାର୍ଯ୍ୟ—
Withdrawal of a case by the plaintiff.

ବିଥିର—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ବି+ସ୍ଥିର)—ଅସ୍ଥିର;
Bithira ଚଞ୍ଚଳ—Restless. [ଉ—ବିଥିର ଚିତ୍ତ ଉଷାଣ୍ଡୀ ଅସ୍ଥିର ବେଚୈନ ଯେତେ ସାରଙ୍ଗ । ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] (ବିଥଏ – ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଥୀ ବିଥୀ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ବିଥି; ବୀଥୀ)—୧ । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ—
Bithī bithī 1. In rows. ୨ । ଯୂଥ ଯୂଥ ହୋଇ; ଦଳ ଦଳ ହୋଇ—2. In crowds or gangs. [ଉ—ବିଥୀ ବିଥୀ ଶୋଭା ଦିଶି ଭ୍ରମର ଭ୍ରମର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଥୁର—ସଂ. ବି—(ବିଥ୍ ଧାତୁ=ଭୀତ ହେବା+ ଅପାଦାନ ଉର)—୧ ।
Bithura ଚୋର—1. Thief. ୨ । ରାକ୍ଷସ—2. Goblin; demon.

ବିଥେଇ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବିଚଳିତ; ଅସ୍ଥିର;)—୧ । ବ୍ୟାକୁଳ; କାତର;
Bithei ବ୍ୟସ୍ତ—1. Distracted; agitated; perturbed. ବିଥୟ ବେଚୈନ ୨ । ଚଞ୍ଚଳ; ଅଥିର; ଅସ୍ଥିର—2. Restless.

ବିଦ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କ୍ୱିପ୍)—୧ । ବେତ୍ତା; ଯେ
Bid ଜାଣେ—1. Knowing; versed in. ୨ । ପଣ୍ଡିତ—(ବିଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Learned in. [ଦ୍—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—ବିଧିବିଦ୍; ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ ।

ବିଦ—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—୧ । ପଣ୍ଡିତ—1. Learned
Bida man; philosopher. ୨ । ବୁଧଗ୍ରହ—2. The planet Mercury. ଦେ. ବି—୧ । ଅନେକ ଶୁଡ଼ିଏ ଜମ ଭେଣ୍ଡିରଅ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ ମାଳାପରି ହୋଇଥିବା ବାହୁର ଉଖକୀଗଣ୍ଡି ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—1. An ornament for the arm like a collar made up of several drum-like pieces. (ଭୁଣ ଦାମ ପରି ବିଦ, ବାହୁଟି ଉପରେ ବାନ୍ଧ । ପ୍ରାଚୀ, ଉଦ୍ଧସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।) ୨ । ଗୁପସରି; ଚିତ୍ ପରି ବେଢ଼ିବ ଚଉଡ଼ା ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ —2, A collar ornament for the neck.

ବିଦଂଶ—ସଂ. ବି (ବି+ଦନ୍ଶ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ସ୍ୱାଦୁ ବସ୍ତୁ—
Bidaṁśa 1. A sweet or palatable thing. ୨ । ଦଂଶନ; ଜାମୁଡ଼ା—2. A bite.

ବିଦଗଧ—ଗ୍ରା (ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ବିଦଗ୍ଧ) – ୧ । ଦଦଗଞ୍ଜ; ବିଶେଷ
Bidagadha କ୍ଲେଶପ୍ରାପ୍ତ – 1. Troubled; afflicted. ବିଜଗଧ (ଉ—ବିଦଗଧ ସଙ୍ଗ କର୍ମଂରେ ସଙ୍ଗଦାରେ ସେ ଅତି, ବିଦଗଧ ଚିତ୍ତ ପ୍ରାପତ ନୋହିବାରେ ଦୁହିତା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ବିଦଗ୍ଧ (ଦେଖ)—2. Bidagdha (See)

ବିଦଗ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଦହ୍ ଧାତୁ=ଦାହ କରିବା+କର୍ମ ତ;
Bidagdha ଭାବବାଚ୍ୟ ଦଗ୍ଧ)—୧ । ରସିକ—1. Witty; (ବିଦଗ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) jovial; humorous. ୨ । ନାଗର—2. Lustful; gallant; amorous. ୩ । ଚତୁର—3. Clever; shrewd. ୪ । ପଟୁ; ନିପୁଣ—4, Able; skilful. ସଂ. ବି—୧ । ପଣ୍ଡିତ—1. A learned man. ୨ । ରସିକ ବ୍ୟକ୍ତି —2 A beau; a wit. ୩ । ନାଗର—3. A gallant.

ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି—ଦେ. ବି—ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାରଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ପ୍ରାଚୀନ
Bidagdha chintāmaṇi ଉତ୍କଳୀୟ କାବ୍ୟବିଶେଷ—
An Oriya epic composed by Abhimanyu Sāmantasiṁhāra.

ବିଦଗ୍ଧତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି [ବିଦଗ୍ଧ+ଭାବ. ତା(ତ୍ୱ)]—୧ । ରସିକତା-
Bidagdhatā(twa) 1. Wittiness. ୨ । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—2. Learning; wisdom. ୩ । ଚତୁରତା—3. Cleverness. ୪ । ନାଗରତା—4. Gallantry.

ବିଦଗ୍ଧ ମାଧବ—ସଂ. ବି—୧ । ରସିକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ —1. The beau or
Bidagdha mādhaba gallant Śrīkṛushṇa. ୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ରାଧିକାଙ୍କ ସହ ପ୍ରଣୟବାଦ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ସଂସ୍କୃତ ନାଟକବିଶେଷ —2. Name of Sanskrit drama depicting the love stories of Śrīkṛushṇa.

ବିଦଗ୍ଧା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ରସିକା ନାୟିକା—1, A witty
Bidagdhā woman; a jovial lady. ୨ । କଥାରେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ରସିକତାପୂର୍ଣ୍ଣ; ନାଗରୀ —2. Lustful lady; an amorous woman. ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଦଗ୍ଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bidagdha,

ବିଦଗ୍ଧାଜୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି (ବିଦଗ୍ଧ+ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ)—ଅମ୍ଳରୋଗ ବିଶେଷ;ଯେଉଁ
Bidagdhājirṇṇa ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗରେ ରୋଗୀର ଖଲର ଦାହୁଟି ହୁଏ—Acid dyspepsia,

ବିଦନ୍ତମୁଦ୍ରା—ଦେ. ବିଣ (ବି+ଦନ୍ତମୁଦ୍ରା)—ଦନ୍ତଚିହ୍ନ ବସି ନ ଥିବା;
Bidantamudrā ଯହିଁରେ ଦନ୍ତର କ୍ଷତ ଚିହ୍ନ ନାହିଁ—
Having no mark of biting left on it.

(ଉ— ବିଦଗ୍ଧମୁଦ୍ରା ଉସାଳ, ବିଯୋଗ ଜଳେ ବିଶାଳ, ବନଜାଶ ଉଚପର, ବସୁଧାପର ଯେ । ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।)

ବିଦପର—ଦେ, ବିଣ (ସଂ, ବିଦ = ପଣ୍ଡିତ + ପର = ପରମ; ଅତ୍ୟନ୍ତ)—
Bidapara ପରମପଣ୍ଡିତ; ବିଶେଷଜ୍ଞ—Highly learned; very wise. (ଉ—ବିଦପର ଚାପଷ-ଦତ୍ତ ଦିବ, ବିଚ୍ଛିତ ଦଶରୂପ ଉଣ ଚୁବ । ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଦମାଳ(ଳି)—ଦେ ବି—ବିଦ (ଦେଖ)—Bida (See) (ଉ
Bidamāla(li) —ଦର ପସ୍ତର ଶିଳାଭାଳ, ଶଙ୍ଖ ମୁକୁତା ବିଦମାଳ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।)

ବିଦର—ସଂ ବି (ବି + ଦୃ ଧାତୁ = ବିଦାରଣ କରିବା + ଭାବ ଅ)—
Bidara ୧ । ବିଦାରଣ—1. Splitting. ୨ । (ବି = ଅତ୍ୟନ୍ତ + ଦର = ଭୟ) — ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟ—2. Terror; fright. ୩ । ବିକଶନ; ପ୍ରସ୍ଫୁଟନ—3. Opening or blooming (of flowers). ୪ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ନାଗଫେଣିଆ ଗଛ—4. Cactus.

ଦେ. ବି — ନାମ (ସଂ. ବିଦର୍ଭ) ପ୍ରାଚୀନ ବିଦର୍ଭର ଆଧୁନିକ ନାମ—The modern name of Bidarbha.

ବିଦରବ—ଗ୍ରା (ସଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ବିଦ୍ରବ)—ଦ୍ରବୀଭୂତ—1. Melted: Bidaraba molten. [ଉ—ବିରବ ବିରସାଜନ ସାର ବିଦରବ ବଧମାନ ଜରତ ଚରଚନ ମାଧବ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।]

ବିଦର୍ପକର—ଦେ. ବିଣ—ଗର୍ବ ବିନାଶକ—Crushing one's Bidarpakara arrogance. [ଉ—ବିଦର୍ପକର ଦର୍ପକର ରୁତ ଯେ ଭାରତ ଉତ ସେ ବିଚରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।]

ବିଦର୍ଭ—ସଂ. ବି—(ବିଦ୍ରୁତ୍ୟ ହ; ବି = ନାହିଁ + ଦର୍ଭ = କୁଶ)—ଆଧୁନିକ
Bidarbha ବେରାର ପ୍ରଦେଶ—The morden Berar. [ଦ୍ର—ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ ଏହି ଦେଶରେ କୁଶର ଅଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଋଷିକୁମାରଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ଏ ଦେଶରେ କୁଶ ଜନ୍ମିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଉକ୍ତ ଋଷି-କୁମାରଙ୍କର ପିତା ଉକ୍ତ ଦେଶକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ । ସେ ଅଭିଶାପ ଫଳରେ ଏ ଦେଶରେ କୁଶ ଜନ୍ମିଲା ନାହିଁ ।]

ଦେ. ବି—(ବି + ଦର୍ଭ) କଶ ଫୁଲ; କାଇଁଶ ଫୁଲ—The flower of kāsa grass.

ବିଦର୍ଭଜା—ସଂ. ବି—(ବିଦର୍ଭ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Bidarbhajā ୧ । ବିଦର୍ଭ ରାଜା ଭୀମସେନଙ୍କ କନ୍ୟା ଦମୟନ୍ତୀ; ନଳ ବିଦର୍ଭ କନ୍ୟା, ବିଦର୍ଭ ତନୟା, ବିଦର୍ଭ ନନ୍ଦିନୀ, ବିଦର୍ଭ ପୁତ୍ରୀ, ବିଦର୍ଭ ରାଜ ତନୟା, ବିଦର୍ଭସୁତା } —ଅନ୍ୟରୂପ. ରାଜାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—1. Damayantī; the wife of King Nala. ୨ । ବିଦର୍ଭ ରାଜା ଭୀଷ୍ମଙ୍କ କନ୍ୟା ରୁକ୍ମିଣୀ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—2. Rukmiṇī, the wife of Śrīkṛushṇa. ୩ । ଅଗସ୍ତ୍ୟଋଷିଙ୍କ ପତ୍ନୀ, ଲୋପା ମୁଦ୍ରା—3. Wife of sage Agastya.

ବିଦର୍ଭହାସୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ବିଦର୍ଭହାସା) ଦାନ୍ତହାସୀ; ଶୁଭ୍ର-
Bidarbha hāsī ହାସ୍ୟଯୁକ୍ତା—Laughing brightly; laughing by exhibiting a white set of teeth. (ଉ—ବିଦର୍ଭ ବିଦର୍ଭହାସୀ କର୍ଣ୍ଣିକ ଦେଖି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଦଳ—ସଂ. ବି (ବି + ଦଳ ଧାତୁ = ବିଦାରଣ କରିବା + କର୍ମ. ଅ)—
Bidala ୧ । ଦୁଇଫାଳଅ ବିରି ମୁଗ ଅଦର ଡାଲି—1. Split peas; pulse etc ୨ । ଡାଳିମ୍ବର ଛେଲି—2. The bark of pomegranate. ୩ । ବାଉଁଶ ପାତ୍ରଅ-ଅଦରେ ନିର୍ମିତ ପାତ୍ରବିଶେଷ—3. A basket of wicker work. ୪ । ରୁଟି—4. A cake; bread

ସଂ. ବିଣ—(ବି + ଦଳ)—୧ । ଦଳହୀନ—1. Having no petals ୨ । ବିକଶିତ—2 Opened. ୩ । ବିପକ୍ଷ; ପ୍ରତିପକ୍ଷ; ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷୀୟ—3. Antagonistic.

ବିଦଳନ—ସଂ. ବି—(ବି + ଦଳ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଉତ୍ତମରୂପେ
Bidalana ଦଳିବା; ବିମର୍ଦ୍ଦନ; ପେଷଣ—Thorough grinding or crushing.

ବିଦଳିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି + ଦଳ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିମର୍ଦ୍ଦିତ—
Bidalita 1. Crushed; well ground. ୨ । ବିଦାରିତ—2. Cleft; lacerated. ୩ । ବିକଶିତ 3. Expanded; blossomed.

ବିଦଳିବା—ଦେ. (ସଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ବିଦଳନ)—ବିଶେଷଭାବରେ ଦଳିବ
Bidalibā To thoroughly crush or grind.
ବିଦଳା ବିଦ୍‌ଲନା ଉ—ବିଦଳେ ମାଡ଼ିଣ ଲୋକ ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ ବିଚ୍ଛୁରିତ ଅଷ ଢ଼େ ସନ ଗର୍ଜନେ ଜୀଇ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।)

ବିଦା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଦ୍ (ଦେଖ)—Bid (See) ସଂ. ବି—
Bidā (ବିଦ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ବୋଧଶକ୍ତି; ବୁଦ୍ଧି—Intelligence; understanding. ଦେ. ବି.—
ବିଦା; ବିଧାଶାଳ (ସଂ. ବିଦାରକ; ବର୍ଦ୍ଧକ)—୧ । ଖେତରେ ଧାନ
ହେଂଗା; ପହଟା ଗଛ ସଙ୍ଗେ ଉଠିଥିବା ତୃଣମାନଙ୍କୁ ପାଣିଅରେ ଲୁଣାଇବା ପରି ଓପାଡ଼ି ଆଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଲୌହ କଣ୍ଟକ ବା ଶଳ୍ୟଯୁକ୍ତ କାଷ୍ଠ ଫଳକବିଶେଷ—1. A harrow; ୨ । ପ୍ରହାର—2. Striking; beating. (ଉ—ବିଦା ସଦା ମେଦା ସଦା ଗରଧର ବର ଭାଇ ଭାହୁ ବିହ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ଗ୍ରା. ବି. ସଂ—ବିଦ୍ୟାଧରର ଭାବ ନାମ—A name or calling Bidyādhara.

ବୈଦେ. ବି. (ଅଂ ବିଦାଅ = ଶିବାକୁ ଅନୁମତି)—୧ ।
ବିଦାୟ ବିଦାୟ; ମେଲାଣି—1. Farewell; permission to
ବିଦା go. ୨ । ଅନୁମତି ସହ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ—2. Starting for a place with permission. ୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ପଠାଇବା—3. Act of send-

ing out a man. ବିଣ—ବିଦାୟ ପ୍ରାପ୍ତ; ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ପ୍ରାପ୍ତ—Permitted to leave a place.

ବିଦାଏ—ବୈଦେ. ବି—ବିଦାୟ (ଦେଖ)
Bidāe Bidāya (See)

ବିଦାଂବର—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ଥଂ (ବ୍ରହ୍ମ, ଶାସ୍ତ୍ର, ବେଦ ଆଦି ଶବ୍ଦ ପରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ
Bidāmbara ଯଥା—ବେଦ ବିଦାଂବର) —(ବ୍ରହ୍ମ, ବେଦ, ଶାସ୍ତ୍ର ଆଦିରେ) ବିଜ୍ଞ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—Chief amongst persons versed in (the Bedas etc). (ଉ—ଜ୍ୟୋତି ଜିଷ୍ଣୁ ଓବାୟୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦାଂବର, କାମକ୍ରୋଧ ବିଜୟୀ ଅଜୟୀ ଓଁକାର—କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନ. ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।)

ବିଦା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଦାୟ ଦେବା—
Bidā karibā 1. To bid adieu to a person. (ଉ—ବିଦାୟ କରା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦା କରି ବିଥ ଏହୁଖଣି । ଋଧାନାଥ.
विदाइ करना ବାଣଦରଣ ।) ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ପଠାଇବା—2. To send out a person. ୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବା—3. To permit a person to go.

ବିଦାକି—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ବିଦାଅ)—୧ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ
Bidāki ଦେବା—1. Act of bidding adieu to
विदायगी, बिदायी friends. ୨ । ଉତ୍ସବାଦି ଉପଲକ୍ଷେ ସମାଗତ ବନ୍ଧୁ ଓ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ବିଦାୟକାଳୀନ ଦେୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଧନ ବସ୍ତ୍ରାଦି; ମେଲାଣି; ଦକ୍ଷିଣା—2. Money or clothes presented to relatives and servants who attend social and other festivites.

ବିଦାର୍ଦ୍ଦିବା—ଦେ. କ୍ରି (ବି+ଦୃ ଧାତୁ)—ବିଦାରଣ କରିବା—
Bidārdibā विदारा बिदारना To lacerate.

ବିଦାର୍ଦ୍ଧ(ର୍ଦ୍ଧି) —ଦେ. ବି—ଏକ କଉଡ଼ିର ୨୪୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—
Bidārdha(rdhi) $\frac{1}{240}$ of a cowrie or shell-money.

ବିଦା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ମେଲାଣି ଦେବା; ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି
Bidā debā ଦେବା—1. To bid farewell to a de-
विदाय देओया parting person; to give permission to
बिदा करना go. ୨ । ଧାନ କ୍ଷେତରେ ବିଦା ଚଳାଇବା—2. To drive the harrow in the paddy field.
पहटा (हंगा) चलाना

ବିଦାବିଦି—ଦେ. ବି—୧ । ବିଦାୟ—1. Farewell. ୨ । ଅନ୍ୟୋ-
Bidābidi ନ୍ୟରେ ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ—2. Mutual farewell.
विदाय टिदाय बिदाबिदी

ବିଦାୟ—ସଂ. ବି. (ବି+ଦା ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bidāya ୧ । ଦାନ—1. Giving away. ୨ । ବିସର୍ଜନ—
विदाय 2. Relinquishing; abandonment. ବୈଦେ. ବି-
विदा, विदाइ (ଅ. ବିଦାଅ=ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି)—୧ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ବିଦାଯିବା ଅନୁମତି—ସଂ. ବିଦାୟଣ 1. Farewell; permission to depart. ୨ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଖାସ୍ତ ଦେବା; କର୍ମଚ୍ୟୁତି—2. Dismissal from service. ୩ । ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ—3. Departure from a place. ୪ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସ୍ଥାୟୀ ଅବସର ଗ୍ରହଣ—4. Leave from service; retirement from service. [ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ବୈଦେଶିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାଧୁଭାଷା ବ୍ୟବହାର ପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏଥି ସଂଙ୍ଗ କାଳୀନ, ଗ୍ରହଣ, ସଙ୍ଗୀତ, ଭାଷଣ ଆଦି ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦମାନ ଭୋଗ କରନ୍ତି ।]

ବିଦାୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଅ. ବିଦାଅ)—୧ । ବିବାହାଦି ଉପଲକ୍ଷେ
Bidāya karibā ସମାଗତ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ଭୃତ୍ୟ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦିଙ୍କର
विदाय करना ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପହାର ଦାନ ବା
बिदा करना ଦକ୍ଷିଣା ଦେବା—1. To give presents to friends, relatives, servants and Brāhmaṇas while preparing to depart after attending social or other festivities. ୨ । ଯିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେବା—2. To let one go. ୩ । କାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବା—3. To give a person permission to go. ୪ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କର୍ମଚ୍ୟୁତ କରିବା—4. To dismiss a person. ୫ । ଦୂର କରିବା; ତଡ଼ି ଦେବା—5. To drive away (a person). ୬ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ପଠାଇବା—6. To send out a person.

ବିଦାୟ କାଳୀନ—ଦେ. ବିଣ (ଅ. ବିଦାଅ+ସଂ. କାଳୀନ)—କୌଣସି
Bidāya kālina ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଦାୟକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to or composed on the occasion of a person's departure. (ଯଥା—ଜଳସାଦେବଙ୍କ ବିଦାୟକାଳୀନ ଭୋଗ ।)

ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ—ଦେ. ବି (ଅ. ବିଦାଅ+ସଂ. ଗ୍ରହଣ)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ
Bidāya grahaṇa ଛୁଟି ନେବା—1. Taking leave.
विदा ग्रहण ୨ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ—2. Retiring from service. ୩ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବା—3. Resigning a service. ୪ । ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ନେବା—4. Taking leave to go.

ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଯିବା ପାଇଁ ଛୁଟି ନେବା—
Bidāya grahaṇa karibā 1. To take leave. ୨ ।
विदाय ग्रहणकरा; विदाय लेओया କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ଅବସର
विदाय लेना ନେବା—2. To retire from service.
(ବିଦାୟ ନେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ନେବା—3. To take permission to go.

ବିଦାୟ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର କରିବା; ଡିସ୍‌ମିସ୍ କରିବା—1. To dismiss or discharge from service. ୨ । ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବା; ଛୁଟି ମଞ୍ଜୁର କରିବା—2. To grant leave to go
Bidāya debā
ବିଦାୟ ଦେଓୟା
ବିଦା ଦେନା

ବିଦାୟ ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଛୁଟି ପାଇବା—1. To get leave. ୨ । ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ପାଇବା—2. To get permission to depart.
Bidāya pāibā
ବିଦାୟ ପାଓୟା
ବିଦା ପାନା

ବିଦାୟ ଭୋଜ(ଜି)—ଦେ. ବି—କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ତାଙ୍କ ବିଦାୟ ଭୋଜ ବିଦାଭୋଗୀ ଦେବା ଭୋଜ—Farewell dinner.
Bidāya bhoja(ji)
(ବିଦାୟ ଭୋଜନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦାୟ ମାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଛୁଟି ମାଗିବା—1. To ask for leave. ୨ । ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ବିଦାୟ ଚାଓୟା; ବିଦାୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରା ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା; ମେଲଣି **ବିଦା ଚାହନା** ମାଗିବା—2. To ask for permission to go.
Bidāya māgibā
(ବିଦାୟ ଗ୍ରହିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦାୟ ସଙ୍ଗୀତ—ଦେ. ବି (ଅ. ବିଦାଅ + ସ. ସଙ୍ଗୀତ)—କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ବିଦାୟ ସଂଗୀତ ଚାଲି ଯିବାର ହେଲେ ତାହାଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ତାହାଙ୍କୁ **ବିଦାସଂଗୀତ** ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଗୀତ ବୋଲା-ଯାଏ—Parting song; farewell song; a valedictory song.
Bidāya sangita
ବିଦାୟ ଗାଥା
ବିଦାୟ ଗାନ
ବିଦାୟ ଗୀତ
ବିଦାୟ ଗୀତିକା
} ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଦାର—ସ. ବି (ବି+ଦୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିଦାରଣ; ଚିର ଦେବା—1. Laceration; tearing. ୨ । (ଅଧ୍ୟ-କରଣ. ଅ) ଯୁଦ୍ଧ; ରଣ—2. Fight; battle ୩ । ଜଳୋଚ୍ଛ୍ୱାସ; ଢେଉ—3. The swelling of water; wave.
Bidāra

ବିଦାରକ—ସ. ବିଣ (ବି+ଦୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ବିଦାରଣକାରୀ—Piercing; lacerating; tearing; rending. ସ. ବି—୧ । (+କର୍ମ. ଅ +କ) ଶୁଷ୍କ ନଦୀ ବା ପୁଷ୍କରିଣୀ ଗର୍ଭସ୍ଥ କୂପ—1. A well in the dry bed of a river or tank. ୨ । ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭସ୍ଥ ବୃକ୍ଷ ବା ପର୍ବତ—2. A tree or hill rising from the bed of a sea; submarine rock or tree. ୩ । ତକ୍ଷାର—3. Unrefined alkali.
Bidāraka
(ବିଦାରକା ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦାରଣ—ସ. ବି (ବି+ଦୃ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ ଦାର ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିଦ୍ଧକରଣ—1. Piercing. ୧ । ଚିର ଦେବା; ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଇବା—2. Lacerating; tearing. ୩ । (+ଅଧ୍ୟକରଣ. ଅନ) ଯୁଦ୍ଧ—3. Fight; battle. ୪ । (+କରଣ. ଅନ) ବାଣ, ଶର—4. Arrow. ୫ । (+ଭାବ ଅନ) ହନନ, ପ୍ରାଣରେ ମାରିବା—5. Killing. ଦେ. ବି—ଭେଦ; ପ୍ରଭେଦ—Di stinction; difference.
Bidāraṇa
[ଭୂ—ନିବାରଣ ବେଳ ସମାନ ଭାବ ଭଜି, ବିଦାରଣ ବୁଦ୍ଧି କେବଳ ଅଛି ରହି—ଉଷ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଦାରଣୀୟ—ସ. ବିଣ (ବି+ଦୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—Lacerable; capable of being rent.
Bidāraṇīya
(ବିଦାର୍ଯ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦାରିତ—ସ, ବିଣ (ବି+ଦୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ଦାର ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—Bidārita
୧ । ଭେଦିତ; ଚିରା ହୋଇଥିବା—1. Pierced, rent. ୨ । ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ—2. Lacerated; torn.
(ବିଦାରଣ—ବି)

ବିଦାରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସ. ବିଦାରଣ)—୧ । ବିଦାରଣ କରିବା; ଭେଦ କରିବା—1. To pierce through; to penetrate. [ଭୂ—ବଳ ଅଛି ବିଦାର ଉଠିଲେ ଅରୁଣି-
Bidāribā
ବିଦାରା
ବିଦାରନା
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଅଶ୍ୱ ।] ୨ । ଦୂର କରିବା—2. To drive away. [ଭୂ—ନଳଙ୍କ ଏ ବିଚାରରେ ପ୍ରକାଶିଲା, ପୁଷ୍କରଙ୍କ ଭୟ ତମକୁ ବିଦାରିଲା । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।] ୩ । ଫାଡ଼ିଦେବା; ଚିରିଦେବା—3. To lacerate; to split up. ୪ । ନଖ ବା ଅସ୍ତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ଗଭୀରରୂପେ ଭେଦ କରିବା—4. To scratch deeply.

ବିଦାରି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—1. To be rent or lacerated. ୨ । କ୍ରୋଧରେ ବା ଈର୍ଷାରେ ଫେଟୋ ଯାଓୟା ଅସ୍ଥିର ହେବା—2. To be restless with anger or malice; to become furious with rage.
Bidāri hebā
ଫଟନା

ବିଦାରୀ—ସ. ବି—୧ । (ବି+ଦୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ ବୈଦ୍ୟକ)—ଗଳନାଳୀର ଶ୍ଳେଷ୍ମିକ ପ୍ରଦାହ (ରୋଗ); ଶରଦ ଯୋଗୁଁ ଗଳାରେ କଫ ଜମି ଗଳା ଚିରି ହେବାପରି ଜଣାଯିବା ରୋଗ—1. Phlegmonous pharyngites. [ଦ୍ର—ଏହା ୧୮ ପ୍ରକାର କଣ୍ଠ ରୋଗମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—ହ. ଶ ।] ୨ । (ବିଦାର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ) ଭୂମି କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ; ଭୂଇଁ କଖାରୁ—2. Ipomœa Paniculata. ୩ । ଶତପର୍ଣ୍ଣୀ; ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ—3 Desmodium Gangeticum (medicinal plant). ୪ । କ୍ଷୀରକାକୋଳି (ହ.ଶ)(ଦେଶ)—5. Kshīrakākoḷi (See) ସ. ବିଣ ସୁଂ—ବିଦାରଣକାରୀ—Lacerating; piercing.
Bidārī
(ବିଦାରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) [ଭୂ—ଜୟ ଦୁଷ୍ଟ ହରଣ୍ୟକଶିପୁ-ବିଦାରୀ; କୃଷ୍ଣ-ସିଂହ. ମହାଭାରତ ବିରାଟ ।] [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବିଦାରୀ କନ୍ଦ—ସ. ବି—ଭୂମିକୁଷ୍ମାଣ୍ଡ—Ipomœa Paniculata.
Bidārī kanda

ବିଦାରୀ ଗନ୍ଧା—ସ. ବି—୧ । ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ (ହ. ଶ)
Bidārī gandhā 1: Desmodium Gangeticum.

୨ । (ସ୍ପୃଶ୍ତ) ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ, ଭୂଇଁକଖାରୁ, ଗୋକ୍ଷୁର, ଶତାବରୀ, ଅନନ୍ତ ମୂଳ, ମୁଦ୍ଗପର୍ଣ୍ଣୀ, ପୁନର୍ନବା ଆଦି ଔଷଧର ଗଣ—2. A class of herbs having some common curative properties.

[ଦ୍—ଏ ଗଣର ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ବାୟୁନାଶକ, ପିତ୍ତନାଶକ ଏବଂ ଶ୍ୱାସ, ଶୂଳ, ଶୋଥ, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସ ଓ କାଶ ରୋଗରେ ହିତକର—ହ. ଶ.]

ବିଦାରୁ—ସଂ. ବି (ବି + ଦୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—କୃକଲାସ; ଏଣ୍ଡୁଆ—
Bidāru A kind of lizard; Lace Scutata.

ବିଦାହ—ସଂ. ବି (ବି + ଦାହ)—୧ । ପିତ୍ତାଧିକ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଅନୁଭୂତ ଜଳାପୋଡ଼ା—1. Burning sensation. ୨ । ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ରେ ଜଳାପୋଡ଼ା (ହ. ଶ)—2. Burning sensation in the hands and legs.
Bidāha

ବିଦାହି— ସଂ. ବିଣ (ବିଦାହ-ା-ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇଲେ ଅମ୍ଳ ଜାତ ହୁଏ—(foods) Producing acidity or indigestion.
Bidāhi (ବିଦାହକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦିଆ—ପ୍ରା. ବି—୧ । (ସଂ. ବିଦ୍ୟା) ବିଦ୍ୟା (ଦେଶ)—Bidyā (See). ୨ । (ପୁଂ) ବିଦ୍ୟାଧରର ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକନାମ—2, A name for calling Bidyādhara.
Bidiā

ବିଦିକ୍—ସଂ. ବି (ବିଦଣ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଦିଗର ମଧ୍ୟସ୍ଥାନ; ବିକୋଣ (ଈଶାନ, ବାୟୁ, ନୈର୍ଋତ ଓ ଅଗ୍ନି କୋଣ)—The corners between the four cardinal points of the compass; the intermediate points of the compass.
Bidik

ବିଦିଗ—ଦେ. ବି – ବିଦିକ୍ (ଦେଶ)
Bidiga Bidik (See).

ବିଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ । ପରିଜ୍ଞାତ, ଅବଗତ—1. Known; understood. ୨ । (କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଯେ ଜାଣେ; ଜ୍ଞାତା—2. Knowing; one who knows. ୩ । ପ୍ରାର୍ଥିତ-3. Prayed for. ୪ । ଲବ୍ଧ—4. Obtained. ୫ । ବିଶ୍ରୁତ; ଖ୍ୟାତ—5. Celebrated. ସଂ. ବି—(+ଭାବ. ତ) ୧ । ଜ୍ଞାନ—1. Knowledge. ୨ । ଖ୍ୟାତି—2. Reputation; fame. ୩ । ଲାଭ—3. Gain; profit. ୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—କବି (ହ, ଶ)—4. Poet.
Bidita

ବିଦିଥ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇଥ)—୧ । ପଣ୍ଡିତ, ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି (ହ, ଶ)—1. A learned person. ୨ । ଋଷି; ଯୋଗୀ (ହ, ଶ)—2. An ascetic.
Biditha

ବିଦିଶ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବିଦିଶ୍)—ବିଦିକ୍ (ଦେଶ)
Bidiśa Bidik (See).

ବିଦିଶା—ସଂ. ବି (ବିଦିଶ + ଆ)—୧ । ମାଳବ ଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ ବେତ୍ରବତୀ ନଦୀ ତୀରସ୍ଥ ନଗରୀ—1. Name of an ancient town of India standing on the river Betrabati. [ଦ୍—ଏହାର ଆଧୁନିକ ନାମ ଭେଲସା (ହ: ଶ)]—୨ । ପୌରାଣିକ ପାରିଯାତ୍ର ପର୍ବତରୁ ବାହାରି ଥିବା ନଦୀବିଶେଷ (ହ. ଶ)—2. Name of river mentioned in the Hindu mythologies.
Bidiśā

ବିଦୀପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ଦୀପ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ସନ୍ତପ୍ତ; ତାପିତ—Burnt. [ଉ—ବିଦୀପ୍ତ ହେବାରୁ କର ତାପ ଘନକାଳ —ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।]
Bidīpta

ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ.ବିଣ (ବି + ଦୃ ଧାତୁ + କର୍ମ.ତ) —୧ । ଚିର ଯାଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଯିବା; ବିଦାରିତ—1. Rent; cleft; lacerated. ୨ । ଫାଟି ଯାଇଥିବା; ଭାଙ୍ଗି ଯାଇବା—3. Broken. ୩ । ହତ—3. Killed. ୪ । ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—4. Spread; expanded.
Bidīrṇṇa

ବିଦୀର୍ଯ୍ୟମାଣ—ସଂ. ବିଣ (ସକର୍ମକ ବି + ଦୃ ଧାତୁ=ବିଦୀର୍ଯ୍ୟ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଆନ)—ଯାହା ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଅଛି—Being rent or lacerated.
Bidīrjyamāṇa

ବିଦୁ—ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ ଦ୍ୱି) ପଶାଖେଳରେ ୨ଟି ପଶାକାଠରେ ଦୁଇ ଦୁଇ ପଡ଼ିବା ଦାନ—1. A throw resulting in 2 points turning out in each of 2 dice.
Bidu

ବିଜୁରି(ଲି) ୨ । (ସଂ. ବିଦ୍ୟୁତ୍—2. Lightning. [ଉ—
ବିଜୁ ଦେଖିଲା ଗୋଷ୍ଠେ, ଗୋପାଳ ମେଘେ, ଗାବ ଦୁଅଣ୍ଡ ଦିର; ଗାଳ ଗାମୁଛ, ବରଣ ପୀତ, ବସନ ବିଦ୍ୟୁ ପର । ଭକ୍ତିରତ୍ନ. ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ।] ପ୍ରା. ବି—୧ । (ପୁଂ) ବିଦ୍ୟାଧରର ଆଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ—1 A name for calling males named Bidyādhara. ୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଦ୍ୟୁଲତା ଆଦି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ଡାକ ନାମ—2. A name for calling females.
(ବିଦେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବି—ପିଜୁଳ (ଫଳ ଓ ବୃକ୍ଷ)—Guava.
Bidurḍi

ବିଦୁଡ଼ୁ—ପ୍ରାଦେ (କଟକ) ବି—ପିଜୁଳ (ଫଳ ଓ ବୃକ୍ଷ)—Guava.
Bidurḍu

ବିଦୁର—ସଂ.ବି (ବିଦ୍ ଧାତୁ—ଜାଣିବା + ଶୀଳାର୍ଥରେ ଉର)—ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପିତୃବ୍ୟ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ବୈମାତ୍ରେୟ ଭ୍ରାତା—Uncle of Judhisṭhira and step brother of Dhṛutarāshṭra. [ଦ୍—ଏ ମତ ଶାନ୍ତନୁଙ୍କ ଦାସୀ ଗର୍ଭଜାତ ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ଔରସ ସନ୍ତାନ । ଏ ଖୁବ୍ ଜ୍ଞାନୀ, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ଦୂରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ; ରାଜନୀତି, ଧର୍ମନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଖୁବ ପ୍ରବୀଣ ଥିଲେ । ଏ ପ୍ରଥମେ କୌରବଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେହେଁ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହାଙ୍କର ଗଭୀର ସ୍ନେହ ଥିଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ଏ ଯୁଦ୍ଧରୁ ବହୁତ ନିବାରିଛି ଥିଲେ; ତଥାପି ଏଥିରେ ବିଫଳ ହୋଇ ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ, ପରେ ଅରଣ୍ୟକୁ ଯାଇ ତପଃସାଧନ କରି ଶେଷରେ ଯୋଗମାର୍ଗରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ । 'ବିଦୁରନୀତି' ନାମକ

ମାଉଶାଣ୍ଡ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ (ହ. ଶ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହାଙ୍କ ଗୃହରେ ଅତିଥ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ।] ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ— ଜ୍ଞାନୀ; ପଣ୍ଡିତ—Wise; learned. ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ପିଜୁଳ—Guava.

ବିଦୁର ଘର ଖୁଦ—ଦେ. ପ୍ରବଚନ—ବନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହସ୍ତିନାପୁରକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଅଧର୍ମପରାୟଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କର ଭୁରୁଭଜ ପ୍ରଦତ୍ତ ସ୍ୱାଦଭୋଗ ଓ ଘରାନ୍ନ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭକ୍ତି ବିଦୁରଙ୍କ ଘରେ ଖୁଦ ସମ୍ପନ୍ନ, ଧାର୍ମିକପ୍ରବର ଅଥଚ ଦରିଦ୍ର ବିଦୁରଙ୍କ ଘରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଖୁଦଯାଉ ଓ ଶାକାନ୍ନ ଖାଇଥିବା କଥିତ ଅଛି । ଅତଏବ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାପ୍ରଦତ୍ତ ଘରାନ୍ନ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରଦ୍ଧାପ୍ରଦତ୍ତ ଶାକାନ୍ନ ଉପାଦେୟ ଏହି ଉପଦେଶ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏତଦ୍ୱାରା ଜଗତକୁ ଦେଇଅଛନ୍ତି । କେହି ଧନୀବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ନେହବନ୍ଧନ ଯୋଗୁଁ କୌଣସି ଗରିବ ବନ୍ଧୁ ଘରେ ଆତିଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଗରିବ ବନ୍ଧୁ ଏ ଉପମାସୂଚକ ବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି—A proverb meaning,—preferring a poor dinner at a poor man's house, which is accompanied with affection, to a delicious dish in a rich man's house when unattended with attachment.

ବିଦୁର ଘର ଖୁଦଯାଉ
ବିଦୁର ଘର ଶାଗ
ବିଦୁର ଘର ଶାଗଭାତ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଦୁଳ—ସଂ. ବ (ବିଦ୍ ଧାତୁ+ଉଳ)—୧ । ଜଳବେତସ—Bidula 1. A kind of ratan growing near water; Calamus Rotang. ୨ । ବେତ—2 Ratan cane. ୩ । ବୋଳ; ଗନ୍ଧରସ (ହ. ଶ)—3 A kind of incense. ୪ । ଅମ୍ଳବେତସ (ହ. ଶ)—4. A kind of acid pot-herb.

ବିଦୁଷ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିଦ୍ୱସ୍ ଶବ୍ଦ)—ପଣ୍ଡିତ—Learned man. Bidusha (ଉ—ବିଦୁଷ ! ଦୂଷଣ ବିବର୍ଜିତ ଗୀତେ ରସ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଦୁଷୀ—ସଂ.ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଦ୍ୱସ୍+ଷ୍ଟୀ. ଈ)—ବିଦ୍ୟାବତୀ; ପଣ୍ଡିତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—Bidushī Learned (woman).

ବିଦୁଷ୍ମତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଦ୍ୱସ୍+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ମତ୍+ଷ୍ଟୀ. ଈ)—ବିଦୁଷୀ—Bidushmatī Learned (woman).

ବିଦୂର—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଦୂର)—ଅତି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ—Very far; Bidūra very distant; remote. (ଉ—ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ [ବିଦୂରତା(ଉ)—ବି] ବିଦୂର । ବିବସୁର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଷିତମ୍ଭ ।) ସଂ.ବି—୧ । ବହୁଦୂରତା—1. A great distance. ୨ । ପର୍ବତବିଶେଷ—2 Name of a mountain. [ଦ୍ର—ଏଥିରୁ ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟମଣି ମିଳୁଥିବା କଥିତ—ହ. ଶ] ୩ । ଦେଶବିଶେଷ—3. Name of a country. ୪ । ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟମଣି—4. A gem; Lapis Lazuli. ୫ । ବହୁଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ (ହ. ଶ)—5. A very distant country. ଦେ. ବିଣ—ବିଗତ; ବିତାଡ଼ିତ—Removed; disappeared; gone.

ବିଦୂରଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିଦୂର+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । Bidūraga ସୁଦୂରଗାମୀ—1. Going to a great distance. ୨ । ବହୁଦୂର ବିସ୍ତୃତ—3. Spreading far and wide (Apte). (ବିଦୂରଗା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦୂରଜ—ସଂ. ବ—(ବିଦୂର=ପର୍ବତବିଶେଷ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) Bidūraja ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ ମଣି—Lapis Lazuli. ସଂ. ବିଣ—ବହୁଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶରେ ଜାତ—Produced in a far off country.

ବିଦୂରତଃ—ସଂ. ଅ—(ବିଦୂର+ତସ୍)—୧ । ବହୁଦୂରରୁ—Bidūratah 1. From a great distance. ୨ । ବହୁଦୂରରେ—2. At a great distance; far off (Apte).

ବିଦୂର ବିଗତ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବ—(ସଂ. ବିଦୂର+ବିଗତ)—ଅନ୍ତ୍ୟଜ—Bidūra bigata A person of depressed caste.

ବିଦୂରିତ—ଭ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ବିଦୂର; ଅଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟବହାର)—ବିତାଡ଼ିତ; Bidūrita ଦୂରୀକୃତ—Driven away; expelled; removed. [ଦ୍ର—ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ଏ ଅଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ବେଳେ ବେଳେ ଦେଖା ଯାଏ; ଏପରି ବ୍ୟବହାର ପରିହାର୍ଯ୍ୟ ।]

ବିଦୂଷକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଦୂଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । Bidūshaka ନିନ୍ଦକ—1. Reproaching. ୨ । ଅପବାଦ (ବିଦୂଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Defaming (person.) ୩ । କାମୁକ—3. Lascivious. ୪ । ଲମ୍ପଟ—4. Adulterous; dissolute. ୫ । ନିନ୍ଦାଜନକ; ଭ୍ରୂଣାତ୍ମକ—5. Defamatory. ୬ । ଖଳ—6. Wicked; wanton. ସଂ. ବି.—୧ । ଭାଣ୍ଡ—1. A fool; buffoon; clown. ୨ । ନାଟକରେ ନାୟକର ମନୋରଞ୍ଜନକାରୀ ନଟବିଶେଷ—2. A jester in a drama. [ଦ୍ର—ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶର ରାଜା ଓ ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ସଭାରେ ଏକ ନାଟକରେ ରାଜା ଅଦିଙ୍କର ଓ ଶ୍ରୋତୃବର୍ଗଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନାର୍ଥ ବିଦୂଷକ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ଏ ଅନେକ ପ୍ରକାର ହାସ୍ୟରସ, କୌତୁକ ଓ ପରିହାସରେ ପଟୁ । ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ ମତରେ ବିଦୂଷକ କୌଶଳକ୍ରମେ ଲୋକଙ୍କୁ ହସାଏ, ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳି ଲଗାଇ ଦିଏ, ଆପଣା ଉଦରପୂର୍ତ୍ତି ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଲାଳାୟିତ ହୁଏ ଓ ମାଳବୀ ନାୟିକାର ମାନଭଞ୍ଜନରେ ନାୟକର ସହାୟ ହୁଏ—ହ. ଶ ।] ୩ । ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନକାରୀ ସହଚର; ବୟସ୍ୟ—3 A jester in the court of a king. ୪ । କାବ୍ୟୋକ୍ତ ୪ ପ୍ରକାର ନାୟକ ମଧ୍ୟରୁ ହାସ୍ୟରସିକ ନାୟକ—4. A class of

heroes in romance; a witty hero of romance. [ଦ୍ର—ଏ ଅପଣା କୌତୁକ ଓ ପରିହାସ ଯୋଗୁଁ କାମକେଳି ରସିକାତ୍ମକ ହୁଏ । ହ୍ର. ଶ]

ବିଦୂଷଣ—ସଂ. ବି—(ବି+ଦୂଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଭୁଲା; ଗାଳି 1. Reproach; censure. ୨ । ନିନ୍ଦା—2. Blame. ୩ । ଅପବାଦ—3. Defamation. ୪ । ଦୂଷିତକରଣ—4. Pollution; corruption (Apte). ଦେ.—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ଦୋଷରହିତ; ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—Faultless; free from blemish. (ଦ୍ର—ବିଦୂଷଣ ଗୀତ ସ୍ମରଣେ ଶୁଣ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

Bidūshaṇa

ବିଦୂଷିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି.—(ସଂ, ବି+ଦୂଷ ଧାତୁ)—୧ । ଭୁଲା କରିବା; ଅପବାଦ କରିବା—1. To defame. ବିଦୂଷା ୨ । ଦୂଷିତ କରିବା; ନଷ୍ଟ କରିବା—2. To spoil; to pollute; to contaminate. ବିଦୂଷିବା

Bidūshibā

ବିଦୃଶ—ଦେ. ବିଣ—ଅଦୃଶ୍ୟ—Invisible. (ଦ୍ର—ବିଦୃଶ ପାଶଜନ ଭମ ରଞ୍ଜନ ଭଜମାର ଜାତ ଜ୍ୟୋତି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ସଂ. ବିଣ—ଅନ୍ଧ; ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିହୀନ (ହ୍ର. ଶ)— Blind.

Bidṛuśa

ବିଦୃଶ୍ୟ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ବିଦୃଶ (ଦେଖ)—Bidṛuśa (See) (ଦ୍ର—ବାଦେ ଜଣେ କଳ୍ପ-ଦ୍ରୁମ ଯହିଁ ବୃକ୍ଷ ପତ୍ରୀ; ବିଦୃଶ୍ୟ ଫଳ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଫଳେ ଏ ରାଜନ୍ତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ଦେ. ବି—ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିହୀନତା; ଅନ୍ଧତା—Blindness.

Bidṛuśya

ବିଦୃଷ୍ଟ—ଦେ. ବିଣ—ଯାହା ଦେଖା ଯାଏ ନାହିଁ; ଅଦୃଶ୍ୟ—Invisible. (ଦ୍ର—ବିଦୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ବ ସ୍ପଷ୍ଟ ଚିତ୍ର—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

Bidṛushṭa

ବିଦେଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସଂ ବିଦ୍ୟାଧରୀ) ବି—ବିଦାୟ—Farewell. ପ୍ରା. ବି. ପୁଂ—ବିଦ୍ୟାଧରର ଅପଭ୍ରଂଶ ଭାବ ନାମ—A name for calling Bidyādhara.

Bidei

ବିଦେଶ—ସଂ ବି--(ବି=ଉନ୍ନ+ଦେଶ)-ଦେଶାନ୍ତର—1. A foreign country. ୨ । ବହୁଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ—2. A far off country. ୩ । ପ୍ରବାସ—3. Sojourn. (ସ୍ୱଦେଶ—ବିପରୀତ)

Bideśa

ବିଦେଶ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରବାସକୁ ଯିବା—1. To travel abroad. ୨ । ପ୍ରବାସ ଜନିତ କଷ୍ଟ ସହିବା—ବିଦେଶ କରା 2. To bear the privations of sojourn. ପରଦେଶ କରନା (ବିଦେଶ ଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

Bideśa karibā

ବିଦେଶ ଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୬ମୀ ତତ୍; ବିଦେଶ+ଗତ)—ପ୍ରବାସକୁ ଯାଇଥିବା—Sojourning; gone abroad (ବିଦେଶ ଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Bideśa gata

ବିଦେଶଜ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦେଶ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଦେଶାନ୍ତରରେ ଉତ୍ପନ୍ନ—Produced in a foreign country; exotic. (ବିଦେଶ ଜାତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

Bideśaja

ବିଦେଶ ନିବାସ—ସଂ. ବି—ପ୍ରବାସ ବାସ—Sojourn; resideuce abroad; residence in a foreign country. (ବିଦେଶ ବାସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

Bideśa nibāsa

ବିଦେଶ ନିବାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଉନ୍ନ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା—Residing in a foreign country. (ବିଦେଶବାସୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ବିଦେଶ ନିବାସିନୀ(ବାସିନୀ)—ସ୍ତ୍ରୀ]

Bideśa nibāsi

ବିଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୫ମୀ ତତ୍; ବିଦେଶ+ପ୍ରତ୍ୟାଗତ)-ବିଦେଶରୁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଥିବା—Returned home from abroad. (ବିଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ—ବି)

Bideśa pratyāgata

ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦେଶ ପ୍ରତି ଯାତ୍ରା)—ପ୍ରବାସକୁ ଯିବା; ଦେଶାନ୍ତର ଗମନ—Going abroad. [ବିଦେଶ ଗମନ (ପ୍ରସ୍ଥାନ)—ଅନ୍ୟରୂପ] (ବିଦେଶ ଯାତ୍ରୀ—ବିଣ. ପୁଂ)

Bideśa jātrā

ବିଦେଶସ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦେଶ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଉନ୍ନ ଦେଶୀୟ—1. Living in a foreign country, ୨ । ପ୍ରବାସରେ ଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Living abroad.

Bideśastha

ବିଦେଶାଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୫ମୀ ତତ୍; ବିଦେଶ+ଆଗତ)—ବିଦେଶରୁ ଆସିଥିବା—Come from abroad; come from a foreign country. (ବିଦେଶାଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିଦେଶାଗମନ—ବି)

Bideśāgata

ବିଦେଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଦେଶ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍)—୧ । ଉନ୍ନ ଦେଶବାସୀ—1. Living in a different country. ୨ । ବିଦେଶ ଜାତ—2. Foreign; exotic. ବିଦେଶୀ ପରଦେଶୀ (ବିଦେଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବିଣ—ପରଦେଶୀ; ପ୍ରବାସୀ—Sojourning. ଦେ. ବି—୧ । ବିଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—ପରଦେଶୀ ଲୋକ—2, Foreigner. ୨ । ପ୍ରବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A sojourner.

Bideśi

ବିଦେଶୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଦେଶ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଇୟ)—୧ । ବିଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to a foreign country. ୨ । ବିଦେଶରେ ଜାତ—2. Produced or manufactured in a foreign country; exotic. (ବିଦେଶୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Bideśiya

ବିଦେହ—ସଂ. ବି. (ବି=ବିଶିଷ୍ଟ ରୂପେ+ଦିହ୍ ଧାତୁ=ଉପଚୟ ବା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+ଅଧିକରଣ ଅ; ଯେଉଁଠାରେ ଧନାଦିର ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ)—ଆଧୁନିକ ବିହାର ପ୍ରଦେଶ; ମିଥିଲା—The modern country of Bihar. ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ଦେହ; ଶାପଦୋଷରୁ ଦେହହୀନ ହୋଇ ଥିବାରୁ) ରାଜା ନିମି; ଜନକବଂଶର ଆଦି ପୁରୁଷ—2. The progenitor of the family of King Janaka. ୩ । ରାଜା ଜନକ—3. A name of a King Janaka. ସଂ.ବିଣ—୧ । ଦେହହୀନ; ନିରବୟବ—1. Formless;

Bideha

bodiless; ୨ । ଯାହାର ଗଣ୍ଡି ନାହିଁ—2. Trunkless (Apte). ଦେ. ବି—ଜନର୍ଦ୍ଦ; କାମ—Cupid.

ବିଦେହ ପ୍ରେତ—ସଂ. ବି—କାମ ଭୂତ; ଭୂତ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନ ମଦନ—
Bideha preta Excitement of the feeling of love compared to a ghost which is said to possess persons. (ଭୂ—ବିଦେହ ପ୍ରେତ ଛାଡ଼ିବାଲୁ ଅନ୍ତର ଗଭୁ ତୋ ବାଣୀ ମନ୍ତ୍ରବଳ. ବୈଦେଗ୍ଧୀଶବଳାସ ।)

ବିଦ୍ଦଣ—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଶକ ୧୭ଶ ଶତାବ୍ଦୀର 'ବାର୍ଷିକ
Biddaṇa ତନ୍ତ୍ର'ର ରଚୟିତା ଜନୈକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜ୍ୟୋତିଷ—
An astronomer of this name who lived in the seventeenth century of the Śaka era and composed Bārshika Tantra.

ବିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ=ଫୋଡ଼ାଯିବା, ଭେଦିବା, ବଧ କରିବା+
Biddha କର୍ମ. ତ)—୧ । ଫୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା; ଛିଦ୍ରିତ; ବିଦ୍ଧଣ୍ଡ—1, Pierced; perforated; penetrated. ୨ । ଆହତ—2. Smitten; stricken. ୩ । ତାଡ଼ିତ—3. Driven out. ୪ । କ୍ଷିପ୍ତ—4. Thrown out. ୫ । ପ୍ରେରିତ—5. Sent. ୬ । ବକ୍ର—6. Crooked ୭ । ସଦୃଶ—7. Similar; like. ୮ । ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ—8. Obstructed; hindered. ୯ । ଆବଦ୍ଧ—9. Confined. ଦେ. ବି. (ସଂ ବେଧ)—୧ । ବାଧା—1. Obstacle; impediment. ୨ । ଗ୍ରହଜନିତ ଦୋଷ—2. Evil effect of malignant planets.

ବାଧା ବାଘା

ବିଦ୍ଧକ—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ
Biddhaka ବ୍ୟବହୃତ ମାଟି ଖୋଳିବା ଯନ୍ତ୍ର (ହୁ. ଶ)—An instrument for digging earth.

ବିଦ୍ଧ କର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଦ୍ଧ୍ରୀହି; ବିଦ୍ଧ+କର୍ଣ୍ଣ)—ଯାହାର କାନ
Biddha karṇṇa ଫୋଡ଼ା ହୋଇଅଛି—Having the ears bored. ସଂ. ବି—ଲତାବିଶେଷ; ଅକାନବିଦ୍ଧ—A creeper; Cissampelos Hexandra.

ବିଦ୍ଧ କର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବି—ଦ୍ରୁତ ବାରକ (ଦେଖ)
Biddha karṇṇi Druti bāraka (See)

ବିଦ୍ଧ ବ୍ରଣ—ସଂ. ବି. (ନିଦାନ ଶାସ୍ତ୍ର)—ଅସ୍ତ୍ର କ୍ଷତ—
Biddha braṇa Punctured wound.

ବିଦ୍ଧା—ସଂ. ବି—ଦେହ ତମାମ ଭୁଣ୍ଡିଆ ବାହାର ଯିବା, ଏକ ପ୍ରକାର କ୍ଷୁଦ୍ର
Biddhā ରୋଗ (ହୁ. ଶ)—A kind of disease in which eruptions come out over the whole body. ଦେ. ବି—ବିଧା (ଦେଖ)—Bidhā (See)

ବିଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟଧ ଧାତୁ+ଭାବ. କ)—ଆଘାତ କରିବା—
Biddhi Striking.

ବିଦ୍ୱଜ୍ଜନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. ତ ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଦ୍ୱସ୍=ବିଦ୍ୱତ୍+ଜନ)—ପଣ୍ଡିତ
Bidwajjana ବ୍ୟକ୍ତି—Learned person.

ବିଦ୍ୱଜ୍ଜନ ମଣ୍ଡଳୀ(ଳ)—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ; ବିଦ୍ୱଜ୍ଜନ+ମଣ୍ଡଳୀ)—
Bidwajjana maṇḍaḷī(ḷa) ପଣ୍ଡିତସମୂହ—The society (ବିଦ୍ୱତ୍‌ମଣ୍ଡଳ,ବିଦ୍ୱତ୍‌ସମାଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) of learned persons.

ବିଦ୍ୱତ୍‌କଳ୍ପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବିଦ୍ୱସ୍+ସାମାନ୍ୟ ନ୍ୟାଳାର୍ଥେ କଳ୍ପ)—
Bidwat-kalpa ପଣ୍ଡିତ ସଦୃଶ; ପଣ୍ଡିତ ତୁଲ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(ବିଦ୍ୱତ୍‌କଳ୍ପା—ସ୍ତ୍ରୀ) Approaching a learned man in wisdom.

ବିଦ୍ୱତ୍ତମ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ୱସ୍=ବିଦ୍ୱତ୍+ତମ)—୧ । ବହୁଲୋକଙ୍କ
Bidwattama ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ବିଦ୍ୱାନ୍; ଅତ୍ୟନ୍ତ ପଣ୍ଡିତ—1. Most learned. ୨ । ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Best.

ବିଦ୍ୱତ୍ତର—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ୱସ୍=ବିଦ୍ୱତ୍+ତର)—ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
Bidwattara ଅଧିକତର ବିଦ୍ୱାନ୍—More learned.

ବିଦ୍ୱତ୍ତା(ତ୍ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ୱସ୍=ବିଦ୍ୱତ୍+ତା, ତ୍ୱ)—ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—
Bidwattā(ttwa) Learning.

ବିଦ୍ୱାନ୍—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ବସୁ; ଶବ୍ଦ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସ୍ଥାନରେ
Bidwān ବସ୍=ବିଦ୍ୱସ୍, ୧ମା. ୧ବ)—ପଣ୍ଡିତ; ଶାସ୍ତ୍ରାଦିବେତ୍ତା—(ବିଦୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Learned; learned in religious lore.

ବିଦ୍ୱିଷ୍—ସଂ. ବି (ବି+ଦ୍ୱିଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—୧ । ବୈରୀ;
Bidwish ଶତ୍ରୁ—Enemy. ୨ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ—2 Antagonistic; rival. ୩ । (+ଭାବ. କ୍ୱିପ୍) ଚେଷ୍ଟା—3. Attempt. (ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତରବାଦ)
(ବିଦ୍ୱିଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦ୍ୱିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଦ୍ୱିଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଯାହାକୁ
Bidwishṭa ବିଦ୍ୱେଷ କରାଯାଏ; ବିଦ୍ୱେଷଭାଜନ—1. Object (ବିଦ୍ୱିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) of hatred or enmity. ୨ । ଘୃଣିତ—1. Hated; disliked.

ବିଦ୍ୱେଷ—ସଂ. ବି (ବି+ଦ୍ୱିଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଈର୍ଷା—
Bidwesha 1. Grudge; malice. ୨ । ଶତ୍ରୁତା—(ବିଦ୍ୱିଷ୍ଟି—ବି) 2. Enmity.

ବିଦ୍ୱେଷକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଦ୍ୱିଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଈର୍ଷୀ;
Bidweshaka ଯେ ଈର୍ଷା କରେ—Malicious. ସଂ. ବି—(ବିଦ୍ୱେଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶତ୍ରୁ—Antagonist; enemy.

ବିଦ୍ୱେଷଜନକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ୱେଷ+ଜନ୍ ଧାତୁ+ଅକ)—୧ ।
Bidweshajanaka ଈର୍ଷାଯୁକ୍ତ—1. Malicious; malevolent ୨ । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଈର୍ଷା ଜାତ ହୁଏ ବା ବଢ଼େ—2. Producing malice.

ବିଦ୍ୱେଷଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଦ୍ୱିଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିଦ୍ୱେଷ
Bidweshaṇa (ଦେଖ)—1. Bidwesha (See). ୨ । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳି ଲଗାଇବା ପାଇଁ କରାଯିବା ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରୟୋଗ—2. Tantric appliances to bring about quarrel between two persons. ୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)ଶତ୍ରୁ; ବୈରୀ (ହୁ.ଶ)—3 Enemy. ୪ । ଦୁଷ୍ଟତା (ହୁ. ଶ)—4. Wickedness.

ବିଦ୍ୱେଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି (ବି+ଦ୍ୱିଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Bidweshaṇiya ୧ । ଘୃଣାର୍ହ—1. Deserving to be hated; abominable. ୨ । ଯାହା ସହିତ ବିଦ୍ୱେଷ କରାଯିବା ଉଚିତ; ବିଦ୍ୱେଷଭାଜନ—2. Deserving to be treated with malice.

ବିଦ୍ୱେଷାର୍ହ, ବିଦ୍ୱେଷ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଦ୍ୱେଷଣୀୟା, ବିଦ୍ୱେଷାର୍ହା, ବିଦ୍ୱେଷ୍ୟା } ସ୍ତ୍ରୀ

ବିଦ୍ୱେଷ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବି(ମ. ତ. ଲୋ)—ବିଦ୍ୱେଷଯୁକ୍ତ ବୁଦ୍ଧି; ଈର୍ଷାବୁଦ୍ଧି—
Bihwesha buddhi Malicious propensity.

ବିଦ୍ୱେଷଭାବ—ଦେ. ବି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ମନରେ ଜାତ ହେବା ଈର୍ଷାଭାବ—
Bidweshabhāba Malice entertained against any person.

ବିଦ୍ୱେଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଦ୍ୱେଷ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ବିଦ୍ୱେଷ-
Bidweshī କାରୀ—Malicious; spiteful. ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଶତ୍ରୁ—Enemy.
(ବିଦ୍ୱେଷ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ବିଦ୍ୱେଷିଣୀ, ବିଦ୍ୱେଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ବିଦିତ)—ବିଦିତ;
Bidya ବିଖ୍ୟାତ—Wellknown; famous. (ଉ—ବିଦ୍ୟ ହୈମବତୀ ପଦରେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଦ୍ୟକ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ବିଦିତ)—ବିଖ୍ୟାତ—
Bidyaka Famous. (ଉ—ବିରଳେ ଅଦ୍ୟ ଯମକେ ବିଦ୍ୟକ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଦ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଦ୍ ଧାତୁ=ରହିବା; ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଶାନଚ୍)—ବର୍ତ୍ତମାନ; ଉପସ୍ଥିତ—Present; existing. ଦେ. ବିଣ—ଜୀବିତ—
Bidyamāna
(ବିଦ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ବିଦ୍ୟମାନ Living. ଗ୍ରା. (କଟରଆ) ବି (ସଂ. ବିଦ୍ୟମାନତା)—
ବିଦ୍ୟମାନ ୧ । ଜୀବନକାଳ—1. Lifetime. ୨ । ନୈକଟ୍ୟ; ସାମୀପ୍ୟ—2. Vicinity. ୩ । ଉପସ୍ଥିତି—3. Presence. ୪ । ଅସ୍ତିତ୍ୱ—4. Existence. (ଯଥା—ପିତାଙ୍କ ବିଦ୍ୟମାନରେ ପୁତ୍ର ଘରେ ମୁରବ୍ବୀ ହୋଇ ନ ପାରେ ।) ଦେ. ଅ—ସମ୍ମୁଖରେ; ଉପସ୍ଥିତିରେ—Before; in front of. (ଉ—ତମସ ଶୃଣି ତା ବଚନ । କହନ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱ ବିଦ୍ୟମାନ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିଦ୍ୟମାନତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ୟମାନ+ଭାବ. ତା)—୧ । ଉପସ୍ଥିତି—
Bidyamānatā(twa) 1. Presence; existence. ୨ । ସାମୀପ୍ୟ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟ—2. Proximity; vicinity. ୩ । ଜୀବଦଶା—3. Living state. ୪ । ଜୀବନକାଳ—4. Lifetime.

ବିଦ୍ୟମାନରେ—ଗ୍ରା. (କଟରଆ) କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଉପସ୍ଥିତି ସମୟରେ—
Bidyamānare 1. During the presence of; in the presence of. (ଅବିଦ୍ୟମାନରେ—ବିପରୀତ) ୨ । ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ, ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ; ବଞ୍ଚି ଥାଉଁ ଥାଉଁ—2. While livlng or alive; during the life-time of. (ଯଥା—ପୁତ୍ରର ବିଦ୍ୟମାନରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରିଣୀ ହୋଇ ନ ପାରେ ।)

ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଦ୍ ଧାତୁ—ଜାଣିବା+କରଣ ଯ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Bidyā ୧ । ଜ୍ଞାନ (ଯାହାଦ୍ୱାରା ବ୍ରହ୍ମଠାରୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାବତୀୟ ବିଷୟର ସତ୍ୟଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରାଯାଏ)—1. Knowledge. [ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ବିଦ୍ୟାର ସଂଖ୍ୟା ୧୮ । ଯଥା—ଋକ୍ ବେଦ, ଛଅ ବେଦାଙ୍ଗ (ଶିକ୍ଷା, କଳ୍ପ, ବ୍ୟାକରଣ, ନିରୁକ୍ତ, ଛନ୍ଦଃ ଓ ଜ୍ୟୋତିଷ); ମୀମାଂସା, ନ୍ୟାୟ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ବା ସ୍ମୃତି, ପୁରାଣ, ଆୟୁର୍ବେଦ, ଧନୁର୍ବେଦ, ଗାନ୍ଧର୍ବବେଦ ଓ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର—ହି. ଶ । ଅମର-କୋଷ ମତରେ ବିଦ୍ୟା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ, ଯଥା—ଋକ୍ ବେଦ, ଛଅ ବେଦାଙ୍ଗ, ମୀମାଂସା, ନ୍ୟାୟ, ପୁରାଣ ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ।] ୨ । ଅଧ୍ୟୟନଜାତ ଜନିତ ବୋଧ—2. Understanding derived from reading; learning. ୩ । ପାଠ—3. Reading; study. ୪ । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—4. Learning. ୫ । ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ର—5 Philosophy. ୬ । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ—6. Knowledge of fundamental principles or realities. [ଦ୍ର—ବିଦ୍ୟା ଦୁଇ ପ୍ରକାର:—ପରା ଓ ଅପରା; ଯଦ୍ୱାରା ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ହୁଏ ତାହା ପରା ଓ ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ଲୌକିକ ବା ପଦାର୍ଥ ବିଷୟକ ଜ୍ଞାନ ଯଦ୍ୱାରା ହୁଏ ତାକୁ ଅପରା ବୋଲାଯାଏ—(ହି. ଶ) ।] ୭ । ଦେହାତ୍ମବୋଧ—7. Knowledge regarding the body and soul. ୮ । ବିଜ୍ଞାନ; ବିଶେଷ ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବଳିତ ବୋଧଶାସ୍ତ୍ର—8. Science. [ଦ୍ର—ବିଜ୍ଞାନର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଶାଖା ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ବିଦ୍ୟା ନାମରେ ପରିଚିତ; ଯଥା—ଯଥାର୍ଥବିଦ୍ୟା ବା ଜଡ଼ବିଜ୍ଞାନ, ଉଦ୍ଭିଦବିଦ୍ୟା, ପ୍ରାଣିବିଦ୍ୟା, ଗଣିତବିଦ୍ୟା; ସୁପ୍ରଜନନବିଦ୍ୟା, ଭୂଗୋଳବିଦ୍ୟା, ଭୂତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ୟା, ଗାନ୍ଧର୍ବ-ବିଦ୍ୟା, ଜୀବବିଦ୍ୟା, ଭୈଷଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟା, ଗ୍ରହବିଦ୍ୟା, ସମାଜନୀତି-ବିଦ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦି ।] ୯ । କଳାବିଦ୍ୟା—9. An art; fine art. ୧୦ । ଦୁର୍ଗା—10; Durgā. ୧୧ । ସରସ୍ୱତୀ—11. Goddess of learning. ୧୨ । ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର—12. Scripture. ୧୩ । ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ—13. Magic. ୧୪ । ମନ୍ତ୍ର—14. A vedic text. ୧୫ । ଅଗରୁ (ହି. ଶ)—15. Premna Integrifolia tree. ୧୬ । ସୀତାଙ୍କର ଏକ ସଖୀ (ହି. ଶ)—16. Name of a female companion of Sītā. ୧୭ । ଆର୍ଯ୍ୟା ଛନ୍ଦର ଏକ ଭେଦ—18. One of the Sanscrit vedic metres. (ଦ୍ର—ଏଥିରେ ୨୩ ଗୁରୁ ଓ ୧୧ ଲଘୁ ମାତ୍ରା ରହେ । ହି. ଶ) ଦେ. ବି—୧ । (ପୁଂ)—ବିଦ୍ୟାକର, ବିଦ୍ୟାସୁନ୍ଦର, ବିଦ୍ୟାଧରର ଭାଇ ନାମ—A name for calling males named Bidyākara etc. ୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ.)—

ବିଦ୍ୟାଧରୀ, ବିଦ୍ୟାସୁନରୀ ଆଦିଙ୍କ ଡାକ ନାମ—2. A name for calling females named Bidyādharī etc.

ବିଦ୍ୟାକର—ସଂ. ବ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଆକର)—Bidyākara ବିଦ୍ୟାର ଖଣି; ପଣ୍ଡିତ—Learned person; a mine of learning. ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ବିଦ୍ୟା + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଜ୍ଞାନପ୍ରଦ—Imparting knowledge. ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—A name given to males. (ବିଦ୍ୟାକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟାକର ରାଜଗୁରୁ—ଦେ. ବ—(ନାମ)—ଉତ୍କଳର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ Bidyākara rājaguru ସ୍ମୃତିକାର—An Oriya social lawgiver in Sanscrit. (ଦ୍ର—ଏ ୧୪ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପଣ୍ଡିତ; 'ବାଜପେୟୀ' ଉପାଧି ଲାଭ କରିଥିଲେ। 'ନିତ୍ୟାଗ୍ନିର ପ୍ରଦୀପ' ନାମକ ସଂସ୍କୃତ ପୁସ୍ତକ ଏହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ। ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ।
'ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଦୀପ' ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କ କୃତ। ଏହାଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ସାରନରସିଂହପୁରରେ ଅଛନ୍ତି।)

ବିଦ୍ୟାଗମ—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଆଗମ)—୧। ଜ୍ଞାନୋନ୍ମେଷ Bidyāgama 1. The dawning of knowledge. ୨। ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରାପ୍ତି—2. Attainment of learning.

ବିଦ୍ୟାଗାର—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଆଗାର)—ବିଦ୍ୟାଳୟ; Bidyāgāra (ବିଦ୍ୟାଗୃହ—ଅନରୂପ) ପାଠଶାଳା—School.

ବିଦ୍ୟାଗୁରୁ—ସଂ. ବ.—ଯେ ପାଠ ପଢ଼ାନ୍ତି; ଶିକ୍ଷକ—Bidyāguru Teacher.
[ଦ୍ର—ଯେ ମନ୍ତ୍ର ଦିଅନ୍ତି ସେ ମନ୍ତ୍ର ଗୁରୁ; ଯେ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦିଅନ୍ତି ସେ ଧର୍ମ ଗୁରୁ।]

ବିଦ୍ୟାଚଣ—ସଂ. ବ (ବିଦ୍ୟା + ପ୍ରସିଦ୍ଧାର୍ଥରେ ଚଣ)—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଦ୍ୱାନ୍—Bidyāchaṇa A celebrated learned man. ସଂ. ବଣ—(ବିଦ୍ୟାଚଞ୍ଚୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଦ୍ୟାଯୋଗୁଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ—Famous for deep learning.

ବିଦ୍ୟାଚର୍ଚ୍ଚା—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଚର୍ଚ୍ଚା)—ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ ପ୍ରତି Bidyācharchchā ମନୋଯୋଗ ବା ନିଷ୍ଠାପରତା; ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ ପାଇଁ ସାଧନା—Devotion to study; cultivation of learning

ବିଦ୍ୟାଦଳ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି, ଏ ଗଛର ଦଳ ବା ପତ୍ରରେ ବିଦ୍ୟା Bidyādala ଲେଖାଯାଉ ଥିବାରୁ)—ଭୂର୍ଜ ଗଛ (ହ. ଶ)—Birch tree.

ବିଦ୍ୟାଦାତା—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଉପପଦ; ବିଦ୍ୟା + ଦାତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—Bidyādātā ଶିକ୍ଷକ—Teacher; tutor (ବିଦ୍ୟାଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟାଦାନ—ସଂ, ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଦାନ)—୧। ଜ୍ଞାନଦାନ—Bidyādāna 1. The imparting of knowledge. ୨। ଶିକ୍ଷାଦାନ; ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବା—2. The imparting of education; teaching.

ବିଦ୍ୟାଦେବୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ସରସ୍ୱତୀ; ବାଗ୍‌ଦେବୀ—1. Bidyādebī 1. The Goddess of learning. ୨। ଜୈନ-ଦେବୀବିଶେଷ— 2. A Goddess worshipped by the Jainas. [ଦ୍ର—ଏ ଜୈନପୂଜ୍ୟା ୧୬ ଦେବୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମା।]

ବିଦ୍ୟାଧନ—ସଂ. ବ—୧। (ରୂପକ କର୍ମଧା; ବିଦ୍ୟା + ଧନ)—Bidyādhana ବିଦ୍ୟାରୂପ ଧନ; ବିଦ୍ୟାହିଁ ଧନସ୍ୱରୂପ—1. Learning compared to riches; learning constituting one's riches. ୨। (ମ. ପ. ଲୋପ) ବିଦ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଉପାର୍ଜିତ ଧନ—2, Wealth earned by learning.

ବିଦ୍ୟାଧର—ସଂ, ବ, ପୁଂ (ବିଦ୍ୟା=ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ + ଧୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—Bidyādhara ୧। ଦେବଯୋନିବିଶେଷ; ସ୍ୱର୍ଗଗାୟକ—1. An (ବିଦ୍ୟାଧରୀ-ସ୍ତ୍ରୀ) order of Hindu demigods; a class of (ବିଦ୍ୟାଧ୍ରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) heavenly choristers. [ଦ୍ର—ଖେଚର, ଗନ୍ଧର୍ବ ଓ କିନ୍ନରମାନେ ଏହି ଦେବଯୋନି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ-ହ.ଶ] ୨। ୧୬ ପ୍ରକାର ରତିବନ୍ଧର ଏକତମ—2. One of the 16 postures during coition. ୩। ପାରଶୋଧନ କରିବାର ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—2. An ayurbedic contrivance for purifying mercury. [ଦ୍ର—ଗୋଟିଏ ଥାଳ ବା ହାଣ୍ଡିରେ ପାରଦ ଧାତୁ ରଖି ତା ଉପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଥାଳରେ ପାଣି ଭରତି କରି ରଖାଯାଏ ଓ ଏ ଦୁଇ ସମ୍ମିଳିତ ପାତ୍ରକୁ ୫ ପ୍ରହରକାଳ ନିଆଁ ଉପରେ ବସାଇ ରଖାଯାଏ। ତତ୍ପରେ ପାଣି ଥଣ୍ଡା ହେଲେ ପାରଦକୁ କାଢ଼ି ନେବାକୁ ହୁଏ—ହ. ଶ] ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧। ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—1. Name given to males. ୨। କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—2. A family title of the Kshatriyas.

ବିଦ୍ୟାଧର ପାଲା—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ପାଲାରେ ବିଦ୍ୟାଧର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀଭୂତ ସତ୍ୟ-ବିଦ୍ୟାଧର ପାଲା ନାରାୟଣ ବା ସତ୍ୟପୀରଙ୍କର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଗଳ୍ପାକାରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—A religious ballad describing the life of one 'Bidyādhara'. [ଦ୍ର—ପାଲା ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ।]

ବିଦ୍ୟାନଗର(ରୀ)—ଦେ. ବ (ନାମ)—ମାଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ବିଶାଖା-Bidyānagara(rī) ପଟ୍ଟଣା ଜିଲ୍ଲାର ଆଧୁନିକ ବିଜୟନଗର—The ବିଦ୍ୟାନଗରୀ modern Vizanagram in Madras ବିଦ୍ୟାନଗର Presidency. ଦ୍ର—ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ସମୟରେ ଏହା ଉତ୍କଳ ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ଥିଲା। ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ କାଳିଦାସ ନିଜ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ବଳରେ ଭାରତର ସବୁ ଦେଶର ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ଜୟ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ବିଦ୍ୟାନଗରୀକୁ ଜିଣି ପାରି ନ ଥିଲେ।]

ବିଦ୍ୟାନିଧି—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟାର ନିଧି, ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ଥାନ, ଆଧାର)—Bidyānidhi ମହାପଣ୍ଡିତ—A very larned person.

ବିଦ୍ୟାବାରିଧି, ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ, ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀକ, ବିଦ୍ୟାଧିରାଜ } ଅନ୍ୟରୂପ ଦେ. ବି—ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଉପାଧି ବିଶେଷ—Title given to very larned Pandits. ବିଦ୍ୟାନିଧି **विद्यानिधि**

ବିଦ୍ୟାସାଗର, ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ, ବିଦ୍ୟାବିନୋଦ, ବିଦ୍ୟାବିଶାରଦ, ବିଦ୍ୟା ବାଚସ୍ପତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦ୍ୟାନୁରାଗ—ସଂ. ବି (୭ମୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ଅନୁରାଗ)—ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି Bidyānurāga ସ୍ନେହ ବା ଆସକ୍ତି—Attachment to learning; love of learning.

ବିଦ୍ୟାନୁରାଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍) —ଯାହାର ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି Bidyānurāgī ପ୍ରଗାଢ଼ ଆସକ୍ତି ଥାଏ—Having a great (ବିଦ୍ୟାନୁରାଗିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) attachment towards learning.

ବିଦ୍ୟାବତ୍ତା—ସଂ. ବି. (ବିଦ୍ୟା+ବତ୍+ତ୍ତାବ ତା)—ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—Bidyābattā Learning.

ବିଦ୍ୟାବ(ମ)ନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଦ୍ୟାବତ୍)—ବିଦ୍ୱାନ୍—Learned Bidyāba(ma)nta (ଉ—ବିଦ୍ୟାବନ୍ତ ଜନେ ଯେ କମଳା ସାର ବିଦ୍ୟାବନ୍ତ **विद्यावन्त** ଭଣି । ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଦ୍ୟାବାନ୍—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ (ବିଦ୍ୟା+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ବତ୍; ୧ମା ୧ବ)—Bidyābān ବିଦ୍ୱାନ୍; ପଣ୍ଡିତ—Learned.

(ବିଦ୍ୟାବିତ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଦ୍ୟାବତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟା ବିନୋଦ—ସଂ. ବି (୩ଯା ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ବିନୋଦ)—ବିଦ୍ୟା Bidyā binoda ଚର୍ଚ୍ଚା ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭୂତ ଆନନ୍ଦ—Pleasure derived from learned discussion. ସଂ. ବି ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି) ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଉପାଧି—A title given to Sanscrit scholars. ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି) ବିଦ୍ୟା ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ଯାହାର ସୁଖପ୍ରଦ ଅଟେ—Deriving pleasure from learned discussions or study.

ବିଦ୍ୟା ବିବାଦ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ବିବାଦ)—ଏକାଧିକ Bidyā bibāda ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟା ବିଷୟକ ବାଦାନୁ- (ବିଦ୍ୟା ବିରୋଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଦ—Hot discussion or dispute between two or more learned persons; wrangling.

ବିଦ୍ୟା ବିରୁଦ୍ଧତା—ସଂ. ବି — ଅର୍ଥଦୋଷବିଶେଷ—A fault in Bidyā biruddhatā rhetoric. [ଉ—କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର- ବିରୁଦ୍ଧ କଥାର ବର୍ଣ୍ଣନା ହେଲେ ବିଦ୍ୟାବିରୁଦ୍ଧତା ଦୋଷ ହୁଏ, ଯଥା—ଜାମିନୀମାନେ ହୋଇ ଯୂଥ ଯୂଥ, କରନ୍ତେ ଗମନ ନ ପାନ୍ତି ପଥ—ଦୀନକୃଷ୍ଣ, ରସକଲ୍ଲୋଳ ।]

(ଏଠାରେ 'ଯୂଥ' ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଦୋଷାବହ)

ବିଦ୍ୟା ବିଶାରଦ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ବିଶାରଦ)—Bidyā bisārada ସୁପଣ୍ଡିତ—Very learned.

(ବିଦ୍ୟା ବିଶାରଦା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟା ବିସ୍ତାର—ଦେ. ବି (୭ମୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ବିସ୍ତାର)—ଶିକ୍ଷାର Bidyā bistāra ପ୍ରସାର—Diffusion of knowledge; spread of education.

ବିଦ୍ୟା ବିହୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୩ଯା ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ବିହୀନ)—Bidyā bihīna ମୂର୍ଖ; ଅଶିକ୍ଷିତ—Illiterate.

(ବିଦ୍ୟାହୀନ, ବିଦ୍ୟା ଶୂନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ; ବିଦ୍ୟା ବିହୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟା ବ୍ୟବସାୟୀ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ପଣ୍ଡିତ ଅପଣାର ବିଦ୍ୟାକୁ Bidyā byabasāyī ଗୁଣୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରନ୍ତି—1. Earning money through exhibition of learning. ୨ । ବିଦ୍ୟାଦାନ ବା ପାଠ ପଢ଼ାଇବାକୁ ଯେ ଅପଣାର ପେଶା କରି ଅଛନ୍ତି—2. Following teaching as one's profession. ସଂ. ବି. ବେତନ ଭୋଗୀ ଅଧ୍ୟାପକ—A paid teacher.

ବିଦ୍ୟା ବ୍ରତ—ସଂ. ବି (ରୂପକ —ଗୁରୁଙ୍କ ଘରେ ବାସ କରି ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟୟନ Bidyā brata କରିବା ବ୍ରତ—The vow of studying by residing in the house of the preceptor.

(ବିଦ୍ୟାବ୍ରତୀ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଶେଷଣ)

ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ଅଭ୍ୟାସ)—୧ । ପାଠରୁ Bidyābhyāsa ଅନୁଶୀଳନ କରିବା; ବିଦ୍ୟା ଚର୍ଚ୍ଚା—1. Devotion to study. ୨ । ପାଠ ପଢ଼ାଇବା; ପାଠ ଘୋଷିବା—2. Practice of studying or getting lessons by heart.

ବିଦ୍ୟା ମନ୍ଦିର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବିଦ୍ୟାଳୟ; ପାଠଶାଳା—Bidyā mandira School.

ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଆରମ୍ଭ)—୧ । ଶିକ୍ଷାରମ୍ଭ—Bidyārambha 1. Beginning of education. ୨ । ଶିଶୁ ଛୁଆଁ; ଶିଶୁର ପ୍ରଥମେ ପାଠ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଉତ୍ସବ—2. The ceremony of a child being first taught to learn. [ଦ୍ର—ଛାତ୍ର ବାଳକର କର୍ଣ୍ଣବେଧ ସଙ୍ଗେ ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ କରାଯାଏ ।]

ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟ+ଅର୍ଜନ)—୧ । ବିଦ୍ୟାଲାଭ—Bidyārjana 1. Acquisition of learning ୨ । ପାଠ ପଢ଼ିବା—2. Studying.

ବିଦ୍ୟାର୍ଣ୍ଣବ—ସଂ. ବି (ରୂପକ କର୍ମଧାରୟ; ବିଦ୍ୟା+ଅର୍ଣ୍ଣବ)—୧ । ବିଦ୍ୟା- Bidyārṇṇaba ରୂପ ମହାସମୁଦ୍ର—1. Learning compared to an ocean in its vastness. ୨ । ବିଦ୍ୟାନିଧି (ଦେଖ)—2. Bidyānidhi (See)

ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପପଦ ତତ୍ପୁରୁଷ; ବିଦ୍ୟା+ଅର୍ଥ+କର୍ତ୍ତୃ. Bidyārthī ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ (ବିଦ୍ୟାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ—1. Appearing before a teacher to study with him. ୨ । ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—2. Desirous

of education. ସଂ. ବ—ଶିଷ୍ୟ; ଛାତ୍ର—Student; pupil.

ବିଦ୍ୟାଳୟ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଆଳୟ)—ବିଦ୍ୟାମନ୍ଦିର; ପାଠଶାଳା; ଇସ୍କୁଲ; ଶିକ୍ଷାଗାର—School.
Bidyālaya

ବିଦ୍ୟାଲାଭ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଲାଭ)—ବିଦ୍ୟା ଉପାର୍ଜନ—Acquisition of learning or knowledge.
Bidyālābha

ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା + ଶିକ୍ଷା)—ପାଠ ପଢ଼ିବା—Education; study.
Bidyāśikshā

ବିଦ୍ୟାସାଗର—ସଂ. ବ—ବିଦ୍ୟାର୍ଣ୍ଣବ (ଦେଶ)—Bidyārṇṇaba
Bidyāsāgara (See) ଦେ. ବ (ନାମ)—ବଙ୍ଗର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ମହାପଣ୍ଡିତ ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର—The late Īswarachandra Bidyāsāgara, the renowned Pandit of Bengal.

ବିଦ୍ୟୁ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବ (ସଂ. ବିଦ୍ୟୁତ୍)—ବିଦ୍ୟୁତ୍; ବିଜୁଳି—Lightning.
Bidyu (ଉ—ସେ କରୁଁ ଉପୁଜ ଚଦ୍ରଷ୍ଟ ବିଦ୍ୟୁତ୍ରାଜ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।)

ବିଦ୍ୟୁଚ୍ଚାଳକ—ସଂ.ବ ଓ ବଣ(ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) — ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଅବ୍ୟାହତରୂପେ ଗତି (ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପରିଚାଳକ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରି ପାରେ—Conductor of electricty.
Bidyuchchālaka

ବିଦ୍ୟୁଚ୍ଚିକିତ୍ସା—ସଂ. ବ (୩ୟା ତତ୍; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ନାନାରୋଗର ଚିକିତ୍ସା—Electrotherapy; electropathy.
Bidyuchchikitsā

ବିଦ୍ୟୁଜ୍ଜାଳ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ଜାଳ)—ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ସମୂହ—A succession or spontaneous manifestation of lightning or electric flashes,
Bidyujjāla

ବିଦ୍ୟୁଜ୍ଜିହ୍ୱ—ସଂ. ବ—ରାମାୟଣୋକ୍ତ ମାୟାବୀ ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—Name of a demon described in the Rāmāyaṇa.
Bidyujjihwa (ଉ—ବିଦ୍ୟୁତ୍ଜିହ୍ୱ ତ୍ରିବେଣୀକ, ଯାଇ ଏକ ସ୍ୱବେଣୀକ, ବୁଡ଼ାଇ ମାୟା ଜାନନ୍ତି, କରୁ ସଦ୍ଭାବ—ଭଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) [ଦ୍ର—ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଏହାଙ୍କୁ ମାୟାସୀତା କରାଇଥିଲେ । ଏ ସୁର୍ପଣଖାର ସ୍ୱାମୀ ଥିଲା—ହ. ଶ ।]

ବିଦ୍ୟୁତ୍—ସଂ. ବ (ବହୁଗ୍ରାହ୍ୟ, ବି=ଅଲ୍ପକଣସ୍ଥାୟୀ+ଦ୍ୟୁତ୍=ଦୀପ୍ତି; ବିମ୍ବା ବି+ଦ୍ୟୁତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—୧ । ସୌଦାମିନୀ; ବିଜୁଳି—1. Lightning. ୨ । ତଡ଼ିତ୍‌ଶକ୍ତି—2. Electricity. [ଦ୍ର—ତଡ଼ିତ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ] ୩ । ସନ୍ଧ୍ୟା—2. Evening. ୪ । (+ଭାବ. କ୍ୱିପ୍)କାନ୍ତି—4. Beauty; lustre. ସଂ. ତଣ (ବହୁଗ୍ରାହ୍ୟ; ବି+ଦ୍ୟୁତ୍)—୧ । ନିଷ୍ପ୍ରଭ; ଆଭାହୀନ—1. Lustreless. ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୀପ୍ତିମାନ୍ (ହ. ଶ)—2. Very shining; brilliant.
Bidyut

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌କମ୍ପନ—ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ତଡ଼ିତ୍‌ପ୍ରବାହଜନିତ ବସ୍ତୁର କମ୍ପନ—Electric oscillation.
Bidyut-kampana

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌କେଶ—ସଂ. ବ—ରାମାୟଣୋକ୍ତ ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—Name of a demon.
Bidyut-keśa [ଦ୍ର—ଏ କେଶ ନାମକ ରାକ୍ଷସର ଔରସରେ କାଳ ରାକ୍ଷସର କନ୍ୟା ଉଷା ଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମିଥିଲା । ଏହା ଔରସରେ ଗୌତମୀ ଗର୍ଭରୁ ରାକ୍ଷସବଂଶର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା—ହ. ଶ ।]

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌କୋଷମାଳା—ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ଯେଉଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯନ୍ତ୍ରରେ ତଡ଼ିତ୍ ଉତ୍ପାଦକ ବସ୍ତୁମାନ ରକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ; ବାଟେରୀ—Electric battery.
Bidyut-koshamālā

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଘଣ୍ଟା(ଣ୍ଟା, ଣ୍ଟି)—ଦେ. ବ—ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ବାଦିତ ଘଣ୍ଟା—Electric bell; electric alarm.
Bidyut-ghanṭa(ṇṭā, ṇṭi) ବିଜ୍ଞାଂଘଣ୍ଟା ବିଜଲୀଘଣ୍ଟା

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପାତ—ସଂ.ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍;ବିଦ୍ୟୁତ୍+ପାତ୍)—୧। ବିଜୁଳି ମାରିବା—1. A flash of lightning
Bidyut-pāta ୨ । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ପ୍ରଖର ସଂଘର୍ଷ—2. A stroke of lightning.

ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରବାହ—ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତିର ସ୍ରୋତଃ ବା ତରଙ୍ଗ—Electric current or wave.
Bidyut-prabāhs

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଦୀପ—ସଂ. ବ—(ଆଧୁନିକ)—ବିଜୁଳିବତ୍ତି; ତଡ଼ିତ୍‌ଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଳୁଥିବା ଦୀପ—Electric lamp; electric light.
Bidyut-pradīpa
ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଦୀପ
ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବର୍ତ୍ତି(ର୍ତ୍ତୀ)
ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବର୍ତ୍ତିକା
ବିଦ୍ୟୁଦାଲୋକ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭ—ସଂ. ବଣ (ବହୁଗ୍ରାହ୍ୟ; ବିଦ୍ୟୁତ୍+ପ୍ରଭା)—ବିଜୁଳିପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—Shining or bright like lightning.
Bidyut-prabha
(ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିଦ୍ୟୁଜ୍ଜାଳ, ବିଦ୍ୟୁଦାଭ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରିୟ—ସଂ. ବ—କଂସା ଧାତୁ ବା ତନ୍ନିର୍ମିତ ବାସନ (ହ. ଶ)—Bellmetal or any utensil of that metal.
Bidyut-priya
[ଦ୍ର—ଏ ଖୁବ୍ ବିଦ୍ୟୁଜ୍ଜାଳକ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ।]

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧। ବିଦ୍ୟୁତର ତେଜଃ—The glamour of lightning. ୨। ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି—2. Electricity.
Bidyut-prabhā
ବିଦ୍ୟୁଜ୍ଜାଳା,
ବିଦ୍ୟୁତ୍ତେଜ
ବିଦ୍ୟୁଦାଭା } — ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଦ୍ୟୁତ୍(ଦ୍) ବାର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବ—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ତାର ଖବର—Telegraphic news; telegram; telephonic message.
Bidyut(d) bārttā
(ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବାର୍ତ୍ତା—ସଂସ୍କୃତରୂପ)

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ସ୍ପନ୍ଦନ—ସଂ. ବ—୧। ବିଜୁଳି ମାରିବା—1. A flash of lightning.
Bidyut-spandana ୨। (ବିଜ୍ଞାନ) ତଡ଼ିତ୍ ପ୍ରବାହର କ୍ଷଣିକ ପ୍ରକାଶ—2. Electric flash.
ବିଦ୍ୟୁଦ୍ବିକାଶ
ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବିଳାସ
ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ସ୍ଫୁରଣ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତିବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି.—(ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି + ବିଜ୍ଞାନ)—ତଡ଼ିତର ଶକ୍ତି
Bidyut-śaktidbijñāna ବିଷୟକ ତଥ୍ୟମାନ ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥାଏ—The science dealing with the energy of electricity; electrodynamics.

ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ—ଦେ. ବି—ତଡ଼ିତ୍‌ର ଆଲୋକ କଣା—
Bidyut-sphulinga Electric spark.

ବିଦ୍ୟୁତ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଦ୍ୟୁତ୍)—୧ । ବିଜୁଳି—1. Lightning.
Bidyuta ୨ । ତଡ଼ିତ୍‌ତେଜଃ; ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତି—2. Electricity.

ବିଦ୍ୟୁତା—ସଂ. ବି—(ବି + ଦ୍ୟୁତ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ, ଅ + ଆ)—ବିଜୁଳି;
Bidyutā ସୌଦାମିନୀ (ହି. ଶ)—Lightning.

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ତରଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—(ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ) ତଡ଼ିତ୍‌ପ୍ରବାହର ପ୍ରବଳ
Bidyuttaraṅga ଝଟକା—Electric wave.

ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବାନ୍—ସଂ. ବି—(ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bidyutwān ମେଘ—Cloud. ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ--ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତି-(ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଶିଷ୍ଟ—Full of electricity.

ବିଦ୍ୟୁତ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ଯ)—ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ (ହି. ଶ)—
Bidyutya Produced by electricity or lightning

ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ଗର୍ଭ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ଗର୍ଭ)—ଯାହାର ଗର୍ଭ ବା
Bidyudgarbha ଅନ୍ତରରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଅଛି—Full of electricity.
(ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ଗର୍ଭା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟୁଦାବେଶ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—କୌଣସି
Bidyudābeśa ବସ୍ତୁରେ ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତିର ପ୍ରବେଶ—Electric charge.

ବିଦ୍ୟୁଦାବେଶନ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟରେ
Bidyudābeśana ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି ପୂରାଇବା—Electrification.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଦାମ—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ଦାମ)—୧ । ଖୁବ୍ ଦୀପ୍ତିମୟ ମାଳା—
Bidyuddāma 1. Very shining or bright garland.
୨ । ମାଳାପରି ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ବିଦ୍ୟୁତ୍—2. Lightning flashes like a garland of light.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଦ୍ୱାର—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍, ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ଯେଉଁ ଦ୍ୱାରା
Bidyuddwāra ବାଟେ ତଡ଼ିତ୍ ପ୍ରବାହ ବସ୍ତୁଭିତରକୁ ଯାଏ—Electrode.

ବିଦ୍ୟୁଦୁତ୍‌କୀର୍ଣ୍ଣନ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି
Bidyudutkīrṇana ଦ୍ୱାରା ଧାତୁ ଆଦି ଉପରେ ଅକ୍ଷର (ବିଦ୍ୟୁଦୁତ୍‌କୀର୍ଣ୍ଣ--ବିଣ) ଆଦି ଖୋଳିବା କର୍ମ—Electro-engraving.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଦୀପ୍ତ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ଦୀପ୍ତ)—୧ । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଦ୍ୱାରା
Bidyuddipta ଆଲୋକିତ—1. Lighted by lightning.
୨ । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପରି ଜ୍ୟୋତିବିଶିଷ୍ଟ—2. Flashing like lightning.
(ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଦୀପ୍ତି—ବି)

ବିଦ୍ୟୁଦ୍(ତ୍)ବାର୍ତ୍ତାବହ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ)--ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଏକସ୍ଥାନରୁ
Bidyud(t)bārttābaha ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରେରଣକାରୀ ଯନ୍ତ୍ର—Electric telegraph or telephone.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବିଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି
Bidyudbichchheda ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁର ଉପାଦାନମାନଙ୍କର ରାସାୟନିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ—Electrolysis

ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି—(ଆଧୁନିକ) (ମ. ପ. ଲୋ)—ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି
Bidyud-bijñāna ସମ୍ବନ୍ଧେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନସମ୍ବଳିତ ଶାସ୍ତ୍ର—The science dealing with electricity.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବିଦ୍—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ତଡ଼ିତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧେ
Bidyud-bid ବିଶେଷଜ୍ଞ—Electrician; versed in the electrical science.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବୀକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବା ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି
Bidyud-bīkshaṇa ବା ପ୍ରବାହର ଅବସ୍ଥିତି ଗତି ଓ ବେଗ ଆଦି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—Electroscope. [ଦ୍ର—ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର; ୧ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପତ୍ର ବିଦ୍ୟୁଦ୍ବୀକ୍ଷଣ—Gold leaf electroscope ଏବଂ ୨ । ସଞ୍ଚାୟୀ ବିଦ୍ୟୁଦ୍ବୀକ୍ଷଣ]—Condensing electroscope.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବେଗ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ, ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ବେଗ —ତଡ଼ିତର ଗତି
Bidyudbega ପରି ଦ୍ରୁତଗତି—Velocity of lightning.
ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପରି ଗତିବିଶିଷ୍ଟ—Having the velocity of lightning.

ବିଦ୍ୟୁଦ୍‌ବ୍ୟଜନ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ବ୍ୟଜନ)—ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି-
Bidyudbyajana ପରିଚାଳିତ ପଙ୍ଖା; ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପଙ୍ଖା—Electric fan; fan propelled by electricity.

ବିଦ୍ୟୁନ୍ମାପକ—ସଂ. ବିଣ—ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ଯଦ୍ୱାରା ତଡ଼ିତ୍ ପ୍ରବାହର
Bidyunmāpaka ପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରା ଯାଏ—Measuring the electric current.
ବିଦ୍ୟୁନ୍ମାନ } ଅନ୍ୟରୂପ—
ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପରିମାପକ }
ସଂ. ବି—ଜଯୋଜିତ ତଡ଼ିତ୍‌ଶକ୍ତିର ଓ ପ୍ରବାହର ପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରିବା ଯନ୍ତ୍ର—A scientific instrument for measuring electric force or current; electrometer; electro-dynamometer.

ବିଦ୍ୟୁନ୍ମାଳା—ସଂ. ବି(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବିଦ୍ୟୁତ୍ + ମାଳା)-୧ । ଏକତ୍ର ମାଳୁଥିବା
Bidyunmālā ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସମୂହ—Sheets of ligtning; simultaneous sparks of lightning. (ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଦାମ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2. A Sanskrit metre.

ବିଦ୍ୟୁନ୍ମାଳୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଦ୍ୟୁନ୍‌ମାଳିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ ।
Bidyunmālī ପୌରାଣିକ ଅସୁରବିଶେଷ—1. The name of mythological demon. [ଦ୍ର—ଏ ଶିବଙ୍କୁ ଉପାସନା କରି ତାଙ୍କ ବରରେ ଗୋଟିଏ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ବିମାନ ପାଇ ଥିଲା; ସେ ବିମାନ ଦିବାନିଶି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପରିବେ ରହୁଥାଏ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାସିତ ହେଉଥାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ୱାରା ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ର ତେଜରେ ସେ ବିମାନକୁ ତରଲାଇ ଦେବାରୁ ବିମାନ ଭୂମିରେ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଧର୍ମପୁତ୍ର ସୁଷେଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ୱର୍ଗାପୃଣରେ ଓ ମହାଭାରତରେ ଏହି ନାମଧାରୀ ୨୫ ଅସୁରଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି—ହି. ଶ ।] ୨ । ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2. Name of

a Sanscrit metre. [ଦ୍ର—ଏଥିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣରେ ଏକ ବଗଣ, ଏକ ମଗଣ ଓ ଅନ୍ତରେ ୨ଟି ଗୁରୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ—ହ. ଶ ।]

ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲତା—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ୟୁତ୍+ଲତା)—୧ । ଲତା ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ
Bidyullatā ବିଦ୍ୟୁତ୍ର; ବିଜୁଳିର ରେଖା—1. A streak of
(ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲେଖା—ଅନ୍ୟରୂପ) lightning ୨ । ମେଘଜ୍ୟୋତିଃ;
ବଜ୍ରାଗ୍ନି—2. Lightning. ୩ । ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି—
3. Electricity.

ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲେଖ—ସଂ. ବି (୩ୟା ତତ୍; ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା
Bidyullekha ତଡ଼ିତ୍‌ପ୍ରବାହାଦିରେ ପରିମାଣ ଗ୍ରଏଁ ଗ୍ରଏଁ ଲିପିବଦ୍ଧ
ହୋଇଯାଏ—Electrograph.

ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲେପ—ସଂ. ବି (୩ୟା ତତ୍; ବିଦ୍ୟୁତ୍+ଲେପ; ଆଧୁନିକବିଜ୍ଞାନ)—
Bidyullepa ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଉପରେ ସୁନାରୂପା
ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲିପ୍ତ } ବିଣ. ରୂପ ଆଦିର ଲେପ ବା ସ୍ତର ପକାଇବା
ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲେପିତ } କ୍ରିୟା—Electroplating; electrogilding.

ବିଦ୍ୟୋତ୍—ସଂ. ବି (ବି+ଦ୍ୟୁତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—୧ । ବିଦ୍ୟୁତ୍
Bidyot (ହ. ଶ)—1. Lightning. ୨ । ଦୀପ୍ତି; ପ୍ରଭା; କାନ୍ତି;
ଦ୍ୟୁତି—2. Lustre; splendour. ୩ । ଅପ୍ସରୋ-
ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—3. Name of a heavenly
nymph.

ବିଦ୍ୟୋତ—ସଂ. ବି (ବି+ଦ୍ୟୁତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ପ୍ରଭା; ଦୀପ୍ତି—
Bidyota Lustre; gleam.

ବିଦ୍ୟୋତମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଦ୍ୟୁତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Bidyotamāna ଦ୍ୟୁତିମାନ୍; ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—Shining; lustrous
(ବିଦ୍ୟୋତମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ୟୋତ୍ସାହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ଉତ୍ସାହିନ୍, ୧ମା
Bidyotsāhī ୧ବ.) ବିଦ୍ୟାର ଉନ୍ନତି ବିଷୟରେ ଉତ୍ସାହଦାତା—
(ବିଦ୍ୟୋତ୍ସାହିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) uraging the spread of
education; patronising learning.

ବିଦ୍ୟୋପାର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଦ୍ୟା+ଉପାର୍ଜ୍ଜନ)—ବିଦ୍ୟାଲାଭ;
Bidyopārjjana ଶିକ୍ଷାଲାଭ—Acquisition of knowledge.

ବିଦ୍ର—ସଂ. ବି (ବିଧ୍ ଧାତୁ=ବିଦ୍ଧ କରିବା+ର)—ଛିଦ୍ର; ବିବର—
Bidra Hole; perforation.

ବିଦ୍ରଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ରଧ)—୧ । ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ
Bidradha (ହ. ଶ)—1. Stout and strong. ୨ । ଦୃଢ଼
(ହ. ଶ—2. Strong; firm. ୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
ପାଇଁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ (ହ. ଶ)—3. Ready to
do a certain work.

ବିଦ୍ରଧି—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ର+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—ଯେଉଁ
Bidradhi ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମିବା କଷ୍ଟଦାୟକ ଓ ମାରାତ୍ମକ ବ୍ରଣରୋଗ
ବିଶେଷ—A kind of painful boil or abscess
inside the stomach.

ବିଦ୍ରଧିକା—ସଂ, ବି (ବିଦ୍ରଧି+କ+ଆ)—ପ୍ରମେହରୋଗ ବହୁଦିନ
Bidradhikā ରହିଲେ ଦେହରେ ଜାତ ଏକପ୍ରକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରଣ;
ପ୍ରମେହପୀଡ଼ିକା (ହ. ଶ)—A kind of small boil
coming out in the body of patients suffering from chronic gonerrhoea.

ବିଦ୍(ଦ୍ରା)ବ—ସଂ. ବି (ବି+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ=ପଳାଇବା+ଭାବ. ଅ)—
Bidra(drā)ba ୧ । ପଳାୟନ—1. Flight; retreat.
୨ । ଭୟ—2. Fear; terror ୩ । ଖସଣ; ତରଳ
ଦ୍ରବ୍ୟ ଗଳିପଡ଼ିବା—3. Oozing of liquid. ୪ । ଦ୍ରବୀ-
ଭାବ—4. Melting ୫ । ଥଟ୍ଟା; ପରିହାସ—5. Jesting
୬ । ନିନ୍ଦା—6. Rebuke; censure. ୭ ।
ଯୁଦ୍ଧ—7. Battle. ୮ । ବୁଦ୍ଧି—Intellect; understanding. ଦେ ବିଣ ଗଳି ପଡ଼ୁଥିବା—Oozing out. [ଉ—ବିଦ୍ରାବ ଦିଧାର ରଲ୍ଲ ବସନ ବୁଡ଼, ବାତେ ସ୍ଥିତ ମନାର ବୃକ୍ଷ ବି ଉଡ଼ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଦ୍ରାବକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଯେ
Bidrābaka ଥଟ୍ଟା କରେ—1. Jesting. ୨ । ଦ୍ରବକାରୀ;
(ବିଦ୍ରାବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାହା ତରଳାଏ—2. Melting.

ବିଦ୍ରାବଣ—ସଂ, ବି (ବି+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ତରଳା ।
Bidrābaṇa ଲବା—1. Melting. ୨ । ଫାଡ଼ି ଦେବା (ହ.
ଶ)—2. Splitting up; tearing. ୩ । ତାଡ଼ନ;
ତଡ଼ି ଦେବା—3. Driving away. ୪ । ଉଡ଼ିଯିବ
(ହ. ଶ)—4. Flying. ୫ । ପ୍ରହାର ଦେବା—5.
Beating. ସଂ. ବିଣ (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
୧ । ପଳାଇ ଯାଉଥିବା—1. Running away; retreating. [ଉ--ବିଦ୍ରାବଣ କରୁଣପଗଣ ହେଲେ ତରଙ୍ଗେ ଜନିତଘାତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ନଷ୍ଟକାରୀ
(ହ. ଶ)—2. Spoiling; ruining.

ବିଦ୍ରାବିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ଦ୍ରାବି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Bidrābita ୧ । ଦ୍ରବୀଭୂତ—1. Molten; liquefied. ୨ ।
ବିତାଡ଼ିତ; ତାଡ଼ନାର୍ଥ ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବିତ—2. Driven from
behind; chased.

ବିଦ୍ରାବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ+ଇନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—୧ ।
Bidrābī ପଳାୟନକାରୀ (ହ. ଶ)—1. Fleeing away; re-
(ବିଦ୍ରାବିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) treating. ୨ । ତରଳୁଥିବା (ହ. ଶ)—
2. Melting (thing). ୩ । (ବି+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍+
ଇନ୍) ତରଳାଉଥିବା; ଦ୍ରବକାରୀ—3. Liquefying
(person). ୪ । ଯେ ଫାଡ଼ିଦିଏ—4. Splitting up.

ବିଦ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପଳାୟିତ—
Bidruta 1. Fled away. ୨ । ଦ୍ରବୀଭୂତ; ଗଳିତ—2. Mol-
(ବିଦ୍ରୁତ—ବି) ten; liquefied. ୩ । ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ—3 Terrified;
alarmed.

ବିଦ୍ରୁମ—ସଂ. ବି (ବି+ଦ୍ରୁ ମ=ବୃକ୍ଷ)—୧ । ରକ୍ତ ପ୍ରବାଳ—1. Red
Bidruma coral. [ଦ୍ର—ପ୍ରବାଳ ଏକ ପ୍ରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ କୀଟର

ସମଷ୍ଟି । ଏ କୀଟମାନେ ପରସ୍ପର ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ଶାଖାଯୁକ୍ତ ବୃକ୍ଷ ପରି ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭରେ ବଢ଼ନ୍ତି ।] ୨ । ବୃକ୍ଷର ନବ-ବିଶଳୟ—2. Young shoots of plants. ୩ । ପଦ୍ମରାଗ ମଣି—3. Ruby; spinal ruby. ୪ । ମୁକ୍ତା-ଫଳ ବୃକ୍ଷ (ପ୍ରକୃତିବାଦ ଓ ଛୁ. ଶ)—4. A kind of tree. ୫ । ପ୍ରବାଳ ବୃକ୍ଷ—5. The coral tree, bearing reddish precious gems called corals (Apte).

ବିଦ୍ରୂପ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଦ୍ରବ, ବିରୂପ; ବିଙ୍ଗୀୟ ଲେଖକଙ୍କ ଲେଖାରୁ ଅନୁକରଣ ଓଡ଼ିଆରେ ଗୃହୀତ)—୧ । ପରିହାସ—
Bidrūpa 1. Jesting; redicule; mockery. ୨ । ବ୍ୟଙ୍ଗ-
ଠଟ୍ଟୋଳୀ 2. Irony; satire. [ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ୟଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ପରେ
ବୋଲୀଠୋଲୀ, ତାନା ଏକାର୍ଥକ ସହଚର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବିଦ୍ରୂପ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଥଟ୍ଟା କରିବା—To jeer at; to cut
Bidrūpa karibā capers; to play pranks.

ବିଦ୍ରୂପ ପ୍ରିୟ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଥଟ୍ଟାଳି—Fond of mockery.
Bidrūpa priya ବିଦ୍ରୂପ ପ୍ରିୟ ଠଟ୍ଟାବାଜ (ବିଦ୍ରୂପ ପ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଦ୍ରୂପାତ୍ମକ—ଦେ. ବିଣ—ବ୍ୟଙ୍ଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ—Ironical; satirical
Bidrūpātmaka (ବିଦ୍ରୂପ ସୂଚକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଦ୍ରୂପାତ୍ମକ

ବିଦ୍ରୂପୋକ୍ତି—ଦେ. ବି (ବିଦ୍ରୂପ+ଉକ୍ତି)—ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି; ଥଟ୍ଟାଳିକଥା—
Bidrūpokti Ironical or satirical expression.
ବିଦ୍ରୂପୋକ୍ତି ବୋଲୀଠୋଲୀ

ବିଦ୍ରୋହ—ସଂ. ବି. (ବି+ଦ୍ରୁହ୍ ଧାତୁ=ହିଂସା କରିବା+ଭାବଂଅ)—
Bidroha ୧ । ପ୍ରଭୁଙ୍କର ବା ରାଜାଙ୍କର ବିରୋଧାଚରଣ—1. Treason. ୨ । ମେଳ—2. Revolt; rebellion; mutiny. ୩ । ବିଦ୍ୱେଷ—3. Malice.

ବିଦ୍ରୋହାଚରଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା ତତ୍; ବିଦ୍ରୋହ+ଆଚରଣ)—
Bidrohācharana ୧ । ବିରୋଧାଚରଣ; ଅନିଷ୍ଟାଚରଣ—1. Rising or acting against an authority. ୨ । ରାଜଶାସନ ପ୍ରତି ଅସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ—2. Raising of a revolt; disregard of lawful authority or established government.

ବିଦ୍ରୋହାନଳ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ବିଦ୍ରୋହ+ଅନଳ)—ଅଗ୍ନି
Bidrohānala ପରି ଚାରି ଆଡ଼େ ଘୋଷିଯିବା ମେଳ—Mutiny spreading like wild fire.
(ବିଦ୍ରୋହାଗ୍ନି, ବିଦ୍ରୋହବହ୍ନି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଦ୍ରୋହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ(ବି+ଦ୍ରୁହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ)—
Bidrohi ୧ । ମେଳଆ—1. Mutinous. ୨ । ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି
(ବିଦ୍ରୋହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶକ—1. Rebellious. ୩ । ଅନିଷ୍ଟାଚରଣକାରୀ—3. Injurious. ୪ । ଦ୍ୱେଷୀ—4. Malcious.

ବିଧ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ବିନ୍ଧ କରିବା; ଫୋଡ଼ିବା—1. To pierce
Bidh (root) (Apte). ୨ । ପୂଜା କରିବା; ସମ୍ମାନ କରିବା—2. To honour; to worship. (Apte). ୩ । ଶାସନ କରିବା—4. To rule; to administer (Apte). ୪ । ଯାଚଣା କରିବା; ମାଗିବା—4. To beg; to ask (Apte).

ବିଧ—ସଂ. ବି (ବି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ ଅ)—୧ । ପ୍ରକାର—1, Kind;
Bidha sort. ୨ । ଧାରା—2. Style; mode; manner. ୩ । ବିଧାନ; ନିୟମ; ବିଧି—3. Rule; formula. ୪ । ରୀତି—4. Custom; practice. ୫ । ଗଜଗ୍ରାସ; ଗଜ-ଭକ୍ଷ୍ୟ ଅନ୍ନ—5. An elephant's food. ୬ । ସମୃଦ୍ଧି—6. Wealth; prosperity. ୭ । ବିଦ୍ଧକରଣ; ଫୋଡ଼ିବା—7. Perforating; penetrating. ୮ । ବେତନ—8. Salary; remuneration. ୯ । ମୂଲ୍ୟ-9. Wages. ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ
(ବିଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ହେଲେ, ଯଥା ବହୁବିଧ; ନାନାବିଧ)—୧ । ପ୍ରକାରର; ଜାତୀୟ—1. (a prefix meaning) Of kinds; of sorts; like or similar to. ୨ । ଆକାରର—2. Of the form of. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଗୋଇଠା—Kick. ଦେ. ବି. (ସଂ. ବେଧ) ୧ । ବିବାଦ—
ବାଧା 1. Dispute. ୨ । କଳି—2. Quarrel. ୩ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ, ବାଧା—3 Obstacle.

ବିଧଂ(ଧ୍ୱଂ)ସିବା—ଦେ. (ଯଦ୍ୟ) କ୍ରି—ବିଧ୍ୱଂସ କରିବା—
Bidham(dhwam)sibā ବିଧ୍ୱଂସା ବିଧ୍ୱଂସନା To destroy.

ବିଧ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
Bidha pardibā The appearance of an obstacle in the way in the course of a certain work.
ବିଧ ପଡ଼ୁ(ଡ଼)ଥିବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଧ ଦାରୁ(ଦୋ)ଡ଼ିବା }
ବାଧା ପଡ଼ା ବାଧା ପଡ଼ନା

ବିଧବନ—ସଂ. ବି. (ବି+ଧୂ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—୧ । କମ୍ପନ; ଥରା—
Bidhabana 1. Trembling; tremour. ୨ । (ବି+ଧୂ ଧାତୁ ଣିଚ ଧବ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ) କମ୍ପାଇବା—2. Agitating; shaking.

ବିଧବ ଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ବିଧବ+ଯୋଗ)—୧ । ବୈଧବ୍ୟ ଯୋଗ,
Bidhaba joga ସ୍ତ୍ରୀର ବିଧବା ହେବାର ଦୈବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘଟଣା—1. The preordination of a woman becoming a widow. ୨ । ବୈଧବ୍ୟ—2. Widow-hood.

ବିଧବା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ବି=ବିଗତ+ଧବ=ସ୍ୱାମୀ+ସ୍ତ୍ରୀ.
Bidhabā ଆ)—ମୃତଭର୍ତ୍ତୃକା ସ୍ତ୍ରୀ; ରାଣ୍ଡ—A widow.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ଧବ=ବସ୍ତ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ବିବସ୍ତ୍ରା (ସ୍ତ୍ରୀ)—1. Clothless or naked (woman). ୨ । ମୃତ ଭର୍ତ୍ତୃକା (ସ୍ତ୍ରୀ)—2. (woman) Who has lost her husband.

ବିଧବାଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଧବା+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା-
Bidhabāgāmi ୧ବ)—ବିଧବା ସଙ୍ଗମକାରୀ (ପୁରୁଷ)—(a male) Having sexual intercourse with a widow.
(ବିଧବାଗମନ—ବି)

ବିଧବା ବିବାହ—ସଂ. ବି. (ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍ପୁ; ବିଧବା + ବିବାହ) — ମୃତଭର୍ତ୍ତୃକା ନାରୀର ପୁନର୍ବିବାହ—Widow-marriage.
Bidhabā bibāha
(ବିଧବା ବେଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଧର୍ମ— ସଂ. ବି—ଆପଣାର ଧର୍ମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ; ଧର୍ମାନ୍ତର; ଉନ୍ୟଧର୍ମ—A religion other than one's own.
Bidharma

ବିଧର୍ମା—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଧର୍ମ=ବିଧର୍ମନ୍, ୧ମା. ୧ବ; ବହୁବ୍ରୀହି)—ଉନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—Professing a different religion.
Bidharmā

ବିଧର୍ମୀ— ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଧର୍ମା)—୧ । ଆପଣା ଧର୍ମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି); ଅନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—1. (a person) Professing another religion. ୨ । ଯେ ଆପଣା ଧର୍ମ ତ୍ୟାଗ କରି ଧର୍ମାନ୍ତର ଗ୍ରହଣ କରେ—2. Apostate. ['ଦ୍ର—ଧର୍ମାଦନ୍ କେବଳଂ' ଏହି ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ 'ବିଧର୍ମୀ' ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭବମୂଳକ, ତେଣୁ ବିଧର୍ମୀ ଶବ୍ଦ ଦେଶଜଶବ୍ଦରୂପେ ଗୃହୀତ ହେଲା ।]
Bidharmī

ବିଧା—ସଂ. ବି (ବି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ . ଆ)—୧ । ବିଧ (ଦେଖ)—1. Bidha (See) ୨ । ଭଡ଼ା—ଘୁସୀ, କୀଳ 2. Hire (Apte), ୩ । ମୂଲ—3. Wages (Apte). ୪ । କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—4. Act; action (Apte). ଦେ. ବି. (ସଂ. ବଦ୍ଧ ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ) ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ; ମୁଷ୍ଟି ପ୍ରହାର; ହାତକୁ ମୁଠା କରି ମୁଷ୍ଟିବଦ୍ଧ କରତଳର କନିଷ୍ଠାଙ୍ଗୁଳି ପାର୍ଶ୍ୱଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କରାଯିବା ଆଘାତ—Fisticuff; a blow with the fist [ଦ୍ର—ପାଖକୁ ବଜାଅନ୍ତେ ଦେଖାଇଣ ବିଧା । ହେଲା ଭାର ପ୍ରାଣପବନଯାକ ରୁବା—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।] [ଦ୍ର—କରତଳକୁ ମୁଠା କରି କନିଷ୍ଠାଙ୍ଗୁଳି ଆଡ଼ର ପାଖଦ୍ୱାରା କରାଯିବା ଆଘାତକୁ ବିଧା ଓ ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଳି ଆଡ଼ର ପାଖଦ୍ୱାରା ଆଘାତକୁ ମୁଥ ବା ମୁଖୀ ବୋଲାଯାଏ । ମୁଥ ବା ମୁଖୀ ଆଜ୍ଞାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଖରେ ବା ଗାଲରେ ବଜାଯାଏ । ମୁଠା କରାଯାଇଥିବା କରତଳଦ୍ୱାରା ଆଗକୁ ଭୁଷିବା ଆଘାତକୁ ଚୁସା ବା ଠଣା ବୋଲାଯାଏ ।]
ମୁକ୍କା

ବିଧା ଉଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ, ଚ୍ଚେ)ଇବା— ବେ. କ୍ରି (ସଂ. ବଦ୍ଧମୁଷ୍ଟି + ଉତ୍ତୋଳନ)—ବିଧା ମାରିବା ପାଇଁ ବଦ୍ଧକୀଳତୋଳା; କୀଳ ପାକାନ ମୁଷ୍ଟିକୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା—To lift up or raise the closed fist for dealing fisticuffs.
Bidhā uñchā(ñche, chche)ibā
ମୁକ୍କା ଉଠାନା

ବିଧା ଖାଇବା— ଦେ. କ୍ରି - କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତରେ ପ୍ରହାରିତ ହେବା—To be struck with fisticuffs
Bidhā khāibā
କୀଳ ଖାଓୟା **ମୁକ୍କାଖାନା**
(ବିଧା ଖାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଧା ଗୋଇଠା— ଦେ. ବି (ସହଚର)—ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ ଓ ପଦାଘାତ—Fisticuffs and kicks
Bidhā goiṭhā
ଲାଥୀ କୀଳ **ମୁକ୍କା ଲାତ**

ବିଧା ଚାପ(ପୁ, ପେ, ପୋ)ଡ଼ା—ଦେ. ବ (ସହଚର)—ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ ଓ ଚପଡ଼ାଘାତ କରତଳଦ୍ୱାରା ଚପଡ଼ାଘାତ—Fisticuffs and slaps.
Bidhā chāpa(pu, pe, po)rdā
ମୁକ୍କାଥପଡ
[ବିଧା ଜାବ(ବୁ)ଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଧାତଃ—ସଂ. ଅ (ବିଧାତୃ ଶବ୍ଦର ସମ୍ବୋଧନ)—ହେ ବିଧାତା !—Oh God !; Oh Creator !.
Bidhātaḥ

ବିଧାତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—୧ । ବିଧାନ କରାଯିବା ଯୋଗ୍ୟ—1. Fit to be regulated or provided for. ୨ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—2. Fit to be done.
Bidhātabya

ବିଧାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ବିଧାତୃ, ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ନିର୍ମାତା—1. Building; making; creating. ୨ । ଯେ ବିଧାନ କରେ; ନିୟାମକ; ବିଧାନକାରୀ—2. Regulating; making provision for. ୩ । ଦାତା—3. Giving; bestowing. [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ; ଯଥା—ଭାଗ୍ୟବିଧାତା ।] ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ବିଧି; ବ୍ରହ୍ମା; ପୃଥିବୀର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା—1. Brahmā, the Creator. ୨ । ଭଗବାନ୍; ଈଶ୍ୱର; ଯେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପରିଚାଳନ କରନ୍ତି—2. God; Providence. ୩ । ପ୍ରଜାପତି (ଯେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବିବାହଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧନ୍ତି)—3. The God who brings about marriages. ୪ । ଭାଗ୍ୟ; କର୍ମ; କପାଳ—4. Luck; fortune. ୫ । ନିର୍ମାଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—5 Maker; builder; creator. ୬ । ଦାତା ବ୍ୟକ୍ତି—6. Giver; bestower (Apte). ୭ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା—7 The divine architect (Apte). ୭ । କାମଦେବ—7. Kāmadeba; the God of love (Apte). ୯ । ସୁରା—9. Spirituous liquor (Apte).
Bidhātā

ବିଧାତାକୁ କହିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପଡ଼ିଲେ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଗେ ଫେରାଦ୍ ହେବା ବା ଭଗବାନଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କର୍ତ୍ତା ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କରିବା—To attribute a thing to one's fate.
Bidhātāku kahibā
ବିଧାତାକେ ଜାନାନ

ବିଧାତା କୂଟ—ଦେ. ବ—ମନୁଷ୍ୟର ଅବୋଧ୍ୟ ଦୈବୀ ଘଟଣା—A providential event which is an enigma to man
Bidhātā kūṭa

ବିଧାତା ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଘୋଟିବା; ବିଧି ବାମ ହେବା; କର୍ମ ବାମ ହେବା; ଭାଗ୍ୟ ଘଟିବା—The state of God being cruel to a person; the happening of misfortune to a person.
Bidhātā chhārdibā
ବିଧି ବାମ ହଓୟା
ବିଧାତା ବାମ ହୋନା
ବିଧାତା ଅବଳ ହେବା, ବିଧାତା ବାମ ହେବା, ବିଧାତା ପ୍ରତିକୂଳ ହେବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଧାତାଦ୍ରି—ଦେ. ବ—ଗନ୍ଧମାଦନ ପର୍ବତ—The Gandhamādana Bidhātādri mountain. [ଉ—ବିଧାତାଦ୍ରି ଶୃଙ୍ଗ ସ୍ଥାନେ, ଥୋଇ ସାଙ୍ଗି ହନୁମାନେ, ସୈନ୍ୟ ପେଷୁଁ ଲଙ୍କୁଲେ ସେ ଧ୍ୱଂସୀ ସେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଧାତା ପୁରୁଷ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିଧାତୃ ପୁରୁଷ)—ପୃଥିବୀର ଏକମାତ୍ର Bidhātā purusha ନିୟାମକ ଭଗବାନ୍—God; the sole **ବିଧାତାପୁରୁଷ** **बिधातापुरुख** regulator of the affairs of the world.

ବିଧାତା ଲି(ଲେ)ଖନ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିଧାତୃ-ଲିଖନ)—ମନୁଷ୍ୟର Bidhātā li(le)khana ଜୀବନରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟିବ ବୋଲି ବିଧାତା ଲିଖନ ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ବିଧାତା କପାଳରେ ଲେଖି **बिधाताका लेखा** ଥାଆନ୍ତି—An event which has been preordained by God and noted on the brow of a person before he is born.

ବିଧାନ—ସଂ. ବ (ବି+ଧା ଧାତୁ+ଣିଚ. ଅନ)—୧ । ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ Bidhāna ନିୟମ—1. A rule laid down in the scriptures. ୨ । ବିଧି; ବ୍ୟବସ୍ଥା—2. Prescription; ordinance; precept. ୩ । ରୀତି—3. Custom. ୪ । ନିୟମ—4. Rule. ୫ । ବିଧିବଦ୍ଧ ନିୟମ—5. Codified rules. ୬ । (+କରଣ. ଅନ) ଉପାୟ—6. Means; expedient; contrivance, ୭ । ନିର୍ମାଣ; ସର୍ଜନ—7. Building; making; creating. ୮ । ପ୍ରେରଣ—8. Sending out. ୯ । କରଣ; ସମ୍ପାଦନ—9. Accomplishment; doing; performing. ୧୦ । ପଦ୍ଧତି—10 Method; procedure; mode. ୧୧ । ବନ୍ଦୋବସ୍ତ; ସଂସ୍ଥାନ—11. Arrangement; disposition. ୧୨ । (+କର୍ମ. ଅନ)ଗଜଗ୍ରାସ—12. An elephant's food. ୧୩ । ପୂଜା; ଅର୍ଚ୍ଚନା—13. Worship; adoration. ୧୪ । ଶତ୍ରୁତାଚରଣ—14. Enmity; inimical conduct. ୧୫ । ଗ୍ରହଣ—15. Acceptance. ୧୬ । ଧନ; ସମ୍ପତ୍ତି—16 Wealth; riches. ୧୭ । ଅନୁଭବ—17. Experience. ୧୮ । ଉପାର୍ଜନ—18. Earning; acquisition; gaining. ୧୯ । ଜନନ—20. Giving birth to; procreation. ୨୦ । ଆଜ୍ଞାକରଣ—20. Ordering. ୨୧ । ବ୍ୟବସ୍ଥା—21.Management. ୨୨ । ପ୍ରୟୋଗ—22. Application; employment ୨୩ । ଶାସ୍ତ୍ର ବିହିତ କର୍ମକରଣ—23. Performance of prescribed acts or rites (Apte) ୨୪ । ଶାସ୍ତ୍ର ବିହିତ କର୍ମ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ—24. Rite; ceremony; ritual. ୨୫ । ପ୍ରାପ୍ତି—25. Obtaining. ୨୬ । ଧାତୁ ବା ଶବ୍ଦାଦିରେ ପ୍ରତ୍ୟୟାଦିର ଯୋଗକରଣ—26. Affixing; or prefixing (Apte.) ୨୭ । ହସ୍ତୀଙ୍କୁ ମତ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଦିଆ ଯିବା ଖାଦ୍ୟ—27. The food given to elephants to make them intoxicated (Apte.) ୨୮ । ଦୁଃଖ; ବ୍ୟଥା—28. Pain; agony; (Apte). ୨୯ । ଶତ୍ରୁତାଚରଣ—29. An act of hostility (Apte). ୩୦ । କର୍ମ ପଦ୍ଧତି—3. Procedure. ଦେ. ଅ—ପରି; ସଦୃଶ—Like. [ଉ—କ୍ରୋଧେ ନ ଶୁଣଇ ବଚନ, ନ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦଲା ବିଧାନ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମ ପଞ୍ଚାମୃତ ।]

ବିଧାନକ—ଦେ. ବିଣ—(ବିଧାନ+ଣି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ, ଅ)—ବିଧାନକାରୀ; Bidhānaka ସଂଘଟନକାରୀ; ବିଧାୟକ—Bringing about; dispensing; causing; producing. [ଉ—ବିଧାନକ, ବଳ ଯେତେ ତାଙ୍କୁ କାଣ୍ଡେ କାଣ୍ଡେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ । ସଂ. ବ—(ବିଧାନ+କ)—ଦୁଃଖ Pain; agony; distress (Apte).

ବିଧାନଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିଧାନ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିଧିଜ୍ଞ; Bidhānajña ନିୟମାଭିଜ୍ଞ—Well versed in the rules (ବିଧାନଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) or procedure; acquainted with law. (ବିଧାନବିଦ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଧାନ ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ—(ଆଧୁନିକ)—୧ । ଆଇନ୍; ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସ୍ତ୍ର—Bidhāna śāstra 1. Law. ୨ । ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର—2. Ethics; the science of morals.

ବିଧାନି—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବିଧାୟକ)—ଯେ ବିଧାନ କରେ; ବିଧାୟକ-Bidhāni Doing; practising. [ଉ—ବେଢ଼ି ଗଲେ ସଜନୀ ଗୃହ ପାଶେ, ବିଧାନି ସେ ନୋହୁଲେ ପରହାସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଧା ବସିବା—ଦେ. ବ—ବିଧା ମାଡ଼ ଦେବା; ବିଧା ବାଜିବା—Bidhā basibā The dealing of some କୀଳବସା **मुक्का जमना** fisticuffs on a person, (ବିଧା ବାଜିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଧା ବସା[ସେ]ଇବା—କ୍ରିୟାରୂପ)

ବିଧାବିଧି ହେବା—ଦେ. ବ—ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟରେ ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ କରିବା—Bidhā bidhi hebā The dealing of fisticuffs to କୀଳ ମାରାମାରି ହେବା **मुक्कामुक्की हेना** each other. (ବିଧା ମରି ମରି ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଧା ମାଡ଼—ଦେ. ବ—ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ—Blows with the fisti-Bidhā mārda ଘୁସୀର ମର **मुक्काकी मार** fisticuffs.

ବିଧା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ କରିବା—To deal fisti-Bidhā māribā ଘୁସୀ ମାରା **मुक्का मारना** cuffs

ବିଧା ଦେବା, ବିଧାବଜା (ଜେ)ଇବା,
ବିଧା ପକା(କେ)ଇବା, ବିଧା ଲଗା(ଗେ)ଇବା । } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଧା ବସା(ସେ)ଇବା

ବିଧାୟକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । Bidhāyaka ନିୟାମକ—1. Controlling. ୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ; (ବିଧାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ୟବସ୍ଥାକାରୀ—2. Laying down; prescribing; legislative; arranging. ୩ । ସଂଘଟନକାରୀ—3. Bringing about; dispensing. ୪ । ଉତ୍ପାଦକ—4. Causing; producing. ୫ । ଅର୍ପଣକାରୀ—5. Consigning; delivering to the care of; entrusting.

ବିଧାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବି+ଧା ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ,)—Bidhāyi ବିଧାୟକ (ଦେଖ)—Bidhāyaka (See) (ବିଧାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଧାର—ଦେ. ବି—୧ । ଅନିୟମ—1. Irregularity. ୨ । ଅସତ୍ ଆଚରଣ—2. Bad or improper conduct.

ବେଧାରା ବେଧାରା ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅନିୟମିତ—1. Irregular; unmethodical. ୨ । ବେଆଡ଼ା—2. Improper. ୩ । ଦୁର୍ନୀତିକ—3. Immoral.

ବିଧି—ସଂ. ବି. (ବି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇ)—୧ । ପ୍ରଜାପତି; ବ୍ରହ୍ମା; Bidhi ବିଧାତା—1. Brahmā, the Creator. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2 Bishṇu. ୩ । ଭଗବାନ୍; ଈଶ୍ୱର—3. God; Providence. ୪ । ଦୈବ; ଭାଗ୍ୟ—4. Fortune; luck; fate. ୫ । (+ଭାବ. ଇ) ପଦ୍ଧତି; କ୍ରମ—5. Step; procedure; style. ୬ । ନିୟମ—6. Rule; regulation. ୭ । ନିୟୋଗ—7. Precept; command; appointment. ୮ । ଅନୁଷ୍ଠାନ-8. Institution; act; deed. ୯ । ପ୍ରଥା; ରୀତି—9. Custom; practice. ୧୦ । ଅଗ୍ରହ—10. Usage. ୧୧ । (+କରଣ ଇ) ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ—11. Religious precept. ୧୨ । ପ୍ରକାର—12 Sort; kind; mode; manner. ୧୩ । ବିଧାନ—13. Statute; formula. ୧୪ । ଆଇନ୍—14. Law; legistation. ୧୫ । ଆଚରଣ—15. Conduct. ୧୬ । ଉପାୟ; ପ୍ରଣାଳୀ—16. Means; method; ways. ୧୭ । ଯଜ୍ଞ—17. Vedic sacrifice. ୧୮ । ଲକ୍ଷଣ—18. Mark; sign; badge. ୧୯ । ସୂତ୍ର—19. A clue. ୨୦ । ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ବଚନ—20. Axiom. [ଦ୍ର—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅଦେଶକୁ ବା ନିୟମକୁ 'ବିଧି' ଏବଂ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମନା କରିଥିବା ନିୟମକୁ 'ନିଷେଧ' ବୋଲି ଯାଏ ।] ୨୧ । (+କର୍ମ. ଇ) ଅବସ୍ଥା—21. Condition. ୨୨ । ବ୍ୟାପାର—22, Incident, ୨୩ । ଗଜ-ଖାଦ୍ୟ—23, The food of elephants (Apte) ୨୪ । ସମୟ—24, Time (Apte), ୨୫ । ବୈଦ୍ୟ—25, Physician (Apte), ଦେ. ବି—୧ । ଶପଥ—1. Oath. (ଉ—ବିଧି କରନ୍ତୁ ନଙ୍ଗଳା ଗ୍ରାମ ବଳା ବିନ୍ୟାସିବ ଜାହ୍ନି ଚିତ୍ର ଅନେ ଗୋ । ଭକ୍ତ, ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।) ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ବା କ୍ରମ ଅନୁସାରେ କରାଯିବା ବ୍ରତ ଆଦି—2, Any vow observed according to a fixed practice or procedure. ୩ । ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଦୈନିକ ନୀତି ବା କ୍ରିୟାକଳାପ—3, The different ceremonial rites observed in the case of kings and Deities

ବିଧି କର୍ମ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି (କରିଅ)—ବିଧିମତ କାର୍ଯ୍ୟ Bidhi karma ଆଇନ୍ ସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ—Legal steps or (ବିଧି କାର୍ଯ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) actions, (ଯଥା—ଏ ନଥି ବିଧିକର୍ମ ସକାଶେ ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଗଲା ।)

ବିଧିଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ, (ବିଧି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଯେ ବିଧାନ Bidhijñā ମାନ ଜାଣେ—1, Versed in rules or prc- (ବିଧିଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) cedure or rituals, ୨ । ବିଧାନ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ; ଯେ ଆଇନ ଜାଣେ; ବ୍ୟବହାର ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—2, Versed in law.

ବିଧିତ୍ସା—ସଂ. ବି. (ବି+ଧା ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+ଭାବ ଅ+ଆ) Bidhit-sā —ବିଧାନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା; କରିବେଚ୍ଛା; ଚିକୀର୍ଷା— A wish to do something; a desire to (ବିଧିତ୍ସା—ଅନ୍ୟରୂପ) provide for.

ବିଧିତ୍ସିତ—ସଂ. ବିଶ—(ବି+ଧା ଧାତୁ, ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+କର୍ମ. ତ)- Bidhit-sita ଯାହା କରିବାକୁ କେହି ଇଚ୍ଛା କରି ଥାଏ— Intended to be done. ସଂ. ବି—ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ— (ବିଧିତ୍ସିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) Design; intention (Apte).

ବିଧିତ୍ସୁ—ସଂ. ବିଶ—(ବି+ଧା ଧାତୁ, ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ. ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)- Bidhit-su ବିଧାନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desirous of doing (ବିଧିତ୍ସୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) a thing; intending to provide for

ବିଧିଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବିଧି+ଦୃଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. Bidhidarśi ୧ବ)—ବିଧିଜ୍ଞ—Versed in rules or law. (ବିଧିଦର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଧିଦ୍ୱୈଧ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧି+ଦ୍ୱୈଧ)—ନିୟମ ବା ବିଧାନ Bidhi dwaidha ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନତା—Diversity of (ବିଧିବିରୋଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) rules; variance of precept.

ବିଧିଦ୍ରଷ୍ଟା—ସଂ.ବି ଓ ବିଶ.ପୁଂ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧି+ଦ୍ରଷ୍ଟା)--୧ । ଯେଉଁ Bidhidrashṭā ବ୍ୟକ୍ତି ନିୟମ ଦେଖାଏ--1. One who points out the law or the rules. ବିଧିଦର୍ଶକ } ବିଧିଦେଶକ } —ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ପୁରୋହିତ—1. A priest who directs the performance of ceremonials. ୩ । ଗୁରୁ— (ବିଧିଦ୍ରଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 3. Preceptor; teacher (Apte).

ବିଧି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧି+ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ)—ବିଧିବିହିତ
Bidhi nirddishṭa (ଦେଖ)—Bidhibihita (See)
(ବିଧି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ—ବି)

ବିଧିନିର୍ଦ୍ଦେଶକ—ସଂ. ବିଣ ଓ ବି. ପୁଂ—୧ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ—1. Legislating. ୨ । ବିଧାନୋପଦେଶକ—2. Advising about the procedure.
Bidhi nirddeśaka
(ବିଧିନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଧି ନିଷେଧ—ସଂ. ବି—(ବିପରୀତାର୍ଥ ସଦୃଶ)—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ନିୟମ ଓ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବା ପାଇଁ ନିୟମ—Positive precepts and prohibitive rules. [ଦ୍ର– ସର୍ବଦା ସତ୍ୟ କହିବ—ବିଧି; ମିଥ୍ୟା କହିବ ନାହିଁ—ନିଷେଧ ।]
Bidhi nishedha

ବିଧିପୂର୍ବ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—(ବିଧି+ପୂର୍ବ; ବହୁବ୍ରୀହି) ଯଥାବିଧି; ନିୟମ ଅନୁସାରେ—According to law or established practice. [ଉ— ବିଧିପୂର୍ବ କରି ଋଷି ସମସ୍ତ ଚରିତ, ଭାଷି, ଚରିତ ଚରିତ ଯାଇ ଲାଗେ କୂଳରେ ।—ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Bidhi pūrba

ବିଧିପୂର୍ବକ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଧି+ପୂର୍ବ; କ୍ର. ଆଗମ)—ନିୟମାନୁଯାୟୀ—Customary; conforming to rules or procedure laid down. କ୍ରି. ବିଣ—ନିୟମ ଅନୁସାରେ—According to law or rule.
Bidhi pūrbaka

ବିଧି ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ଉପପଦ ତତ୍; ବିଧି+ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ)—ଯେ କୌଣସି ବିଧିକୁ ପ୍ରଥମେ ଚଳାଏ—Promulgating a law or rule.
Bidhi prabarttaka
(ବିଧିପ୍ରବର୍ତ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ବିଧିପ୍ରବର୍ତ୍ତନ—ବି)

ବିଧି ପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧି+ପ୍ରୟୋଗ)—ନିୟମକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଖଟାଇବା—Application of a rule.
Bdhi prayoga

ବିଧି ବଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—କ୍ରି. କ୍ରି—(ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ)—କୌଣସି ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧା କରିବା—To finish one's daily act.
Bidhi bardhā(rdhe)ibā
(ବିଧି ସାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଦୌନିକ କାଜ ଶେଷ କରା **ନିତକରମସେନିବଟନା**

ବିଧି ବଢ଼ିବା—କ୍ରି. କ୍ରି.—ରାଜାଙ୍କର କୌଣସି 'ବିଧିର' ସମାପନ—The completion of a daily act of a Raja.
Bidhi bardhibā
ଦୌନିକ କାଜ ଶେଷ କରା **ନିତକରମ ନିବଟନା**

ବିଧିବତ୍—ସଂ. ଅ.—(ବିଧି+ବତ୍)—ଯଥାବିଧି; ବିଧିପୂର୍ବକ; ଶାସ୍ତ୍ରବିଧି ବା ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ—According to rules.
Bidhibat

ବିଧିବଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧି+ବଦ୍ଧ)—୧ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପିତ—1. Legalised; codified; enacted.
Bidhibaddha
(ବିଧିବଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ନିୟମବଦ୍ଧ—2. Regulated. ୩ । ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ—3. Regulated by scriptural rules.

ବିଧିବନ୍ଧନ—ସଂ. ବି—୧ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବିଧାନମାନଙ୍କ ରଚନା—Legislation; laying down rules.
Bidhi bandhana
୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) ନିୟମମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ—2. Regulation; controlling by rules.

ବିଧି ବନିବା—ଦେ. ବି—ଦୁଇ ବା ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତର ବା ମନର ମେଳ ହେବା—Agreement between two or more persons.
Bidhi banibā
ମନେରମୀଳ ହଓୟା **ଦୀଲକା ମେଲ ହୋନା**
[ଯଥା—ତାଙ୍କର ମୋର ବିଧି ବନୁ ନାହିଁ ।]

ବିଧି ବାମ ହେବା—ଦେ. ବି—(କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର) ଭାଗ୍ୟ ମନ୍ଦହେବା; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଘଟିବା—The happening of misfortune; the Fates being averse to a person.
Bidhi bāma hebā
(ବିଧି ପ୍ରତିକୂଳ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ବିଧିବାମ ହଓୟା **ବିଧିବାମ ହୋନା**

ବିଧି ବିଡ଼ମ୍ବନା—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧି+ବିଡ଼ମ୍ବନା)—୧ । ଅଦୃଷ୍ଟର ବଞ୍ଚନା ବା ପ୍ରତାରଣା; ବିଧାତାର ଛଳନା
Bidhi birdambanā
ବିଧିବିପାକ
ବିଧିବିପର୍ଯ୍ୟୟ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଧିନିଗ୍ରହ
1. Tantalisation by Fate, irony of fate. ୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—2. A bad turn of one's fate; misfortune

ବିଧି ବିଡ଼ମ୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବିଧି+ବିଡ଼ମ୍ବିତ)—୧ । ଅଦୃଷ୍ଟଦ୍ୱାରା ପ୍ରତାରିତ—1. Tantalised by Fate. ୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ—2. Overpowered with misfortune.
Bidhi birdambita
(ବିଧିନିଗ୍ରହୀତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଧିବିତ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଧି+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ବିପ୍)—ବିଧିଜ୍ଞ (ଦେଖ)—Bidhijña (See)
Bidhibid
(ବିଧିବେତ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଧି ବିଧାନ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବିଧିର ଲିଖନ; ଈଶ୍ୱରାଦେଶ—1. Providence; the decree of Fate. (ଉ—ବିଧିବିଧାନ ସୁଖ୍ୟମୟ, ଗାଅ ହେ ସେହି ବିଧି ଜୟ । ମଧୁସୂଦନ. ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ।) ୨ । (ଏକାର୍ଥକ ସଦୃଶ) ବିଧି ବା ନିୟମ—2. Rules and regulations. ୩ । ନିୟତି, ଭାଗ୍ୟ—Fate. ୪ । ବିଧିବନ୍ଧନ (ଦେଖ)—4. Bidhibandhana (See).
Bidhi bidhāna

ବିଧିବିରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ—ନିୟମର ବିରୁଦ୍ଧ ବା ପ୍ରତିକୂଳ—Contrary to law of rules.
Bidhibiruddha
(ବିଧି ବିରୋଧ; ବିଧି ବିରୁଦ୍ଧତା—ବି)

ବିଧିବିହିତ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଯଥାରୀତି, ଯଥାନିୟମ—1. According to precepts or rules.
Bidhibihita
(ବିଧିମତ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ନିୟମାନୁସାରୀ—2. Prescribed by rules. ୩ । ଅଦୃଷ୍ଟଲିଖିତ—3. Preordained by fate; providential.

ବିଧିବୋଧିତ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବିଧି+ବୋଧିତ)—୧ । ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ମତ—1. Prescribed by rules. ୨ ।
Bidhibodhita
ବିଧିସଙ୍ଗତ
ବିଧିସମ୍ମତ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଧିମତ
ଆଇନ୍‌ସଙ୍ଗତ; ବିଧାନାନୁଯାୟୀ—2. Legal; conforming to law.

ବିଧିମତ(ତେ)—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧। ଧାରାମତେ; ନିୟମିତରୂପେ—
Bidhimata(te) 1. Regularly; as usual. ୨। ଆଇନ ଅନୁସାରେ—2. According to law; legally.

ବିଧିମନ୍ତ(ନ୍ତେ)—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବିଧିମତ (ଦେଖ)—Bidhimata
Bidhimanta(nte) (See) [ଉ—ବିଧିମନ୍ତ କରି ଶଙ୍ଖନୁଲାର ବିଧିମନ୍ତ କରି, ଶାବକ ବିବାହରେ ଧଇଲେ ନୃପବର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।] ଦେ. ବିଣ—ବିଧିଜ୍ଞ (ଦେଖ) Bidhijña (See).

ବିଧିରେ—ଦେ. ଅ—ଫଳତଃ; କାର୍ଯ୍ୟତଃ—Virtually; in the
Bidhire end; actually. [ଉ—ବିଧିରେ ଅସୁର ବିଧିରେ କାଳେଇ ସୁର କଲେ ସୁରନର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଧି ଲି(ଲେ)ଖନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧି+ଲିଖନ)—କର୍ମଲିଖନ,
Bidhi li(le)khana ଅଦୃଷ୍ଟ; ଭାଗ୍ୟ; ଯାହା ଘଟିବ ବୋଲି [ବିଧିଲିପି—ଅନ୍ୟରୂପ] କପାଳରେ ଲେଖାଥାଏ—The decree of Fate; Providence; events preordained by God.

ବିଧିଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—୧। ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ର; ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର—1.
Bidhiśāstra Ethical codes. ୨। ବ୍ୟବହାର ଶାସ୍ତ୍ର; ଆଇନ୍—2. The science of law.

ବିଧି ସଙ୍କଳନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମର ସଂଗ୍ରହକରଣ—
Bidhi saṁkalana Compilation of rules.

ବିଧିହୀନ—ସଂ. ବିଣ (୫ମୀ ତତ୍; ବିଧି+ହୀନ)—୧। ଶୃଙ୍ଖଳାବିହୀନ,
Bidhihīna ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ—1. Unregulated; unmethodical. ୨। ଅନିୟମିତ—2. Irregular. ୩। ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ—3. Against the rules of the Scriptures.

ବିଧୀର—ଦେ. କ୍ରି—ମୂର୍ଖଲୋକ; ନିର୍ବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତି—An ignorant
Bidhīra person. [ଉ—ବିଇଦେହୀ ଦାସୀ ଏ ବି ଘେନି ହୋଇବ; ବିଧୀରେ ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଶଂସା ତୁମ୍ଭେ ପାଇବ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଧୀରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ମୂର୍ଖଭାବଶତଃ—Out of ignorance;
Bidhīre [ଉ—ବିଧିରେ ଅସୁର, ବିଧୀରେ ସୁର କଲେ ସୁରନର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଧୁ—ସଂ. ବି (ବି+ଧେ ଧାତୁ=ପାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—୧। ଚନ୍ଦ୍ର
Bidhu —1. The moon. ୨ କର୍ପୂର—2. Camphor. ୩। ବିଧାତା; ବ୍ରହ୍ମା—3. Brahmā; the creator. ୪। ବିଷ୍ଣୁ—4. Bishṇu. ୫। ବାୟୁ—5. Air. ୬। ଜଳ-6. Water. ୭। (ବ୍ୟଧ ଧାତୁ=ତାଡ଼ନା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ) ରାହୁ—7. The ascending node; the dragon's head. ୮। କେତୁ—8. The dragon's tail; the descending node. ୯। ରାକ୍ଷସ—9. Demon. ୧୦। ବାଣ—10. A shaft; an arrow. ୧୧। (+କରଣ. ଉ) ଯୁଦ୍ଧ—11. War. ୧୨। ଆୟୁଧ—12. Weapon. ୧୩। ଜଳସ୍ନାନ—13. A bath by immersion.

ବିଧୁକ୍ଷୟ—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଧୁ+କ୍ଷୟ)—୧। (କୃଷ୍ଣପକ୍ଷରେ)
Bidhukshaya ଚନ୍ଦ୍ରର ହ୍ରାସ—1. The moon's wane; the waning of the moon. ୨। (ଦିବସରେ ବା ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ ବା ଅମାବାସ୍ୟାରେ) ଚନ୍ଦ୍ରର ଅଦର୍ଶନ ବା ଲୋପ—2. The disappearance of the moon (during daytime or an eclipse or on the new moon).

ବିଧୁଚୂଡ଼—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି, ବିଧୁ+ଚୂଡ଼ା)—ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର; ମହାଦେବ;
Bidhuchūrda ଶିବ—Śiba. [ଉ—ବିଧୁଚୂଡ଼େ ଗଉରୀ, ବିଭୀଷଣ ରାମସୀତା ଧର । ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଧୁ(ଧୂ)ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଧୁ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bidhu(dhū)ta ୧। କମ୍ପିତ—1. Shaking; trembling. ୨। ବିସର୍ଜିତ; ତ୍ୟକ୍ତ—2. Abandoned; relinquished. ୩। କ୍ଷାଳିତ—3. Washed. ୪। ଅପସାରିତ—4. Removed. ୫। ନିଷ୍କାଶିତ—5. Taken out; tossed; extracted. ୬। ଅସ୍ଥିର—6. Unsteady (Apte).

ବିଧୁ(ଧୂ)ତ କଳ୍ମଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଧୁତ+କଳ୍ମଷ)—
Bidhu(dhū)ta kalmasha ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା—Free (ବିଧୁ[ଧୂ]ତ ପାପ—ଅନ୍ୟରୂପ) from sin (Apte).
(ବିଧୁ[ଧୂ]ତ କଳ୍ମଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) [ବିଧୂ(ଧୂ)ତ କଳ୍ମିଷ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଧୁ(ଧୂ)ନକ—ସଂ. ବ (ବି+ଧୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ; ନିପାତନ)—
Bidhu(dhū)naka ୧। କମ୍ପନ—1. Trembling; shaking. ୨। ବିସର୍ଜନ; ପରିତ୍ୟାଗ—1. Abandonment; relinquishment. ୩। ନିଷ୍କାଶନ—3. Bringing out; extraction. ୪। ଝାଡ଼ିବା; କମ୍ପନଦ୍ୱାରା ଫିଙ୍ଗି ଦେବା—4. Shaking off.

ବିଧୁ(ଧୂ)ନିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଧୁ ଧାତୁ+କର୍ମ, ତ; ନିପାତନ)—
Bidhu(dhū)nita ୧। ପ୍ରକମ୍ପିତ—1. Shaken. ୨। ବିହ୍ୱଳ—2. Agitated; overwhelmed. ୩। ତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned. ୪। ଭୀତ—4, Terrified. ୫। ଅଭିଭୂତ—5. Afflicted; overwhelmed; overtaken. ୬। ଦୂରୀକୃତ—6. Removed; ୭। ଅପସାରିତ—7. Held back; kept aloof. ୮। ନିଃସାରିତ; ନିଷ୍କାଶିତ—8. Extracted. ୯। ଝଡ଼ା ହୋଇ ଫିଙ୍ଗା ଯାଇ ଥିବା—9. Shaken off.

ବିଧୁନ୍ତୁଦ—ସଂ. ବ (ବିଧୁଂ=ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ+ତୁଦ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟଥା ଦେବା+
Bidhuntuda କର୍ତ୍ତୃ, ଅ; ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବ୍ୟଥା ଦିଏ)—ରାହୁ—The ascending node; the dragon's head.

ବିଧୁପଞ୍ଜର—ସଂ. ବ—ଖଡ୍ଗ; ଖଣ୍ଡା—
Bidhupañjara Sword; scimitar.

ବିଧୁବଦନ—ସଂ. ବିଣ. ଶୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଧୁ+ବଦନ)—ଚନ୍ଦ୍ରାନନ;
Bidhubadana ଯାହାର ମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି କାନ୍ତିଯୁକ୍ତ ବା ସୁନ୍ଦର—

ବିଧବଦନା } ସ୍ତ୍ରୀ Having a face as amiable as
ବିଧୁମୁଖୀ } the moon.
(ବିଧୁମୁଖ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଧୁବଦନା—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ବିଧୁବଦନା)—ବିଧୁ ବଦନର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ;
Bidhubadanī ବିଧୁମୁଖୀ—(a woman) Having a face as fair as the moon.

ବିଧୁର—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବିଧୁଗ୍ରହ; ବି=ବିଶେଷ+ଧୁର=ଭାର ବା
Bidhura ଦୁଃଖ)—୧ । କାତର—1. Distressed; troub-
[ବିଧୁରତା(ତ୍ୱ)—ବି] led; overcome. ୨ । ଦୁଃଖିତ—
(ବିଧୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Agitated; afflicted with grief. ୩ । ଭୀତ; ତ୍ରସ୍ତ—3. Terrified; alarmed. ୪ । ଅସମର୍ଥ—4. Incapable; incapacitated. ୫ । ବିମୂଢ଼—5. Bewildered; overwhelmed. ୬ । ବିକଳ—6. Confused; defective; imperfect. ୭ । ପୀଡ଼ାଦାୟକ—7. Distressing; painful. ୮ । ପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିୟୋଗରେ ବା ବିଚ୍ଛେଦରେ ଅତି ଦୁଃଖ ପ୍ରାପ୍ତ—8. Lovelorn; bereaved; suffering on account of separation from one's wife or beloved (Apte). ୯ । (ସମାସରେ; ଯଥା—ବଳଙ୍କବିଧୁର) (ଅମୃତରୁ) ମୁକ୍ତ—9 Freed from (Apte). ୧୦ । ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ; ପ୍ରତିକୂଳ—10. Adverse; hostile; unfriendly (Apte). ସଂ. ବି—୧ । ବିୟୋଗ; ବିଚ୍ଛେଦ—1. Separation; disunion. ୨ । ବୈକଲ୍ୟ—2. Defect; imperfection. ୩ । ପୀଡ଼ା; କ୍ଲେଶ—3. Distress; trouble; suffering. ୪ । ଶତ୍ରୁ—4. An enemy; adversary. ୫ । ଉତ୍ପୀଡ଼କ ବ୍ୟକ୍ତି—5. An oppressor. ୬ । ମୃତଦାର ବ୍ୟକ୍ତି—6. A widower (Apte). ୭ । ତ୍ରାସ—7. Alarm (Apte). ୮ । ଉତ୍କଣ୍ଠା—8. Anxiety (Apte), ୯ । କୈବଲ୍ୟ; ମୋକ୍ଷ—(ହି. ଶ) 9. Beatitude. ଦେ. ବିଣ—୧ । ତ୍ୟକ୍ତ—1. Shunned, (ଉ—ବିଧୁର ଯେ, ବିରସଜନ ସବୁଙ୍କର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । (ସଂ. ବିଦୂର) ବିଦୂରସ୍ଥ, ଦୂରକୁ ଗତ—2, Removed to a distance. (ଉ—ବ ବରମ ହେଲା ପୁଣ ପାସୋରିବୁ ପରି ହୋଇଲେ ବିଧୁର—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଧୁରା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଧୁର+ଆ)—ବିଧୁରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Femi-
Bidhurā nine of Bidhurā. ସଂ. ବି—ମିଠା ଓ ମସଲା ମିଶ୍ରିତ ଦହି—Curd mixed with sugar and spices (Apte).

ବିଧୁଶିଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଧୁଶିଳା)—ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ମଣି—A fabu-
Bidhusila lous gem; having the peculiarity of melting under moon's rays; jasper. (ବିଧୁଶିଳା—ସଂସ୍କୃତ ରୂପ) (ଉ—ବିଧୁଶିଳ ପ୍ରାୟେ ବ ହୋଇଛି ମୋର ଦେହୀ । ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସୁଧାଳହ ।)

ବିଧୂନନ ରତି—ଦେ. ବି—ବିପରୀତ ରତି—Sexual embrace
Bidhūnana rati in a reverse order. (ଉ—ବିଧୂନନ ରତି କରି ମତ ତୋଷନ୍ତି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଧୂ(ଧୁ)ବନ—ସଂ. ବି (ବି+ଧୂ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bidhū(dhu)bana କମ୍ପନ—Shaking; tremor.

ବିଧୂମିତ—ଦେ. ବିଣ (ବିଧୂମ+ଇତ)—ଧୂମଯୁକ୍ତ; ଧୂମପୂର୍ଣ୍ଣ—Full
Bidhūmita of smoke. (ଉ—ଅଦାଶକୁ ବମାମିଲେ ବିଧୂମିତ ହୋଇ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ସଦାଭାରତ. ଅଦ ।)

ବିଧୂୟମାନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଧୂ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
Bidhūyamāna କମ୍ପମାନ—Trembling; shaking.

ବିଧୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଧୃ ଧାତୁ=ଧରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଧୃତ—
Bidhṛuta 1. Cought; seized; grasped. ୨ । ଗୃହୀତ; ଅବଲମ୍ବିତ—2. Depended upon; taken. ୩ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—3. Invaded; overcome; subdued. ୪ । ଅଧିକୃତ—4. Possessed (Apte). ୫ । ପୃଥକ୍‌କୃତ—5. Separated; kept asunder (Apte), ୬ । ନିୟନ୍ତ୍ରିତ; ବାରିତ—6. Checked; restrained (Apte). ୭ । ବାହିତ; ଯାହାକୁ ଟେକି ରଖାଯାଇଥାଏ—7. Supported; borne up (Apte). ୮ । ରକ୍ଷିତ—8. Protected (Apte). ସଂ. ବି. (+ଭାବ. ତ)—୧ । ଆଦେଶର ଅବମାନନ—1. Disregard of a command (Apte). ୨ । ଅସନ୍ତୋଷ—2. Dissatisfaction (Apte).

ବିଧୃତି—ସଂ. ବି (ବି+ଧୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ବୈଧୃତି ଯୋଗ;
Bidhṛuti ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ୨୭ ଗୋଟି ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ଅଶୁଭଯୋଗ—One of the 27 special conjunctions in astrology. [ଉ—ଏ ଯୋଗରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଅଶୁଭ ଘଟେ ।] ୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥା—2. Arrangement; regulation (Apte). ପ୍ରା. ବି—୧ । ବିବାଦ; କଳି—1. Dispute; quarrel. ୨ । ପରସ୍ପର ମନୋମାଳିନ୍ୟ—2. Mutual misunderstanding; bad terms.

ବିଧେ—ସଂ. ବି (ବିଧି ଶବ୍ଦର ସମ୍ବୋଧନ)—ବିଧାତଃ !; ହେ ବିଧାତା—
Bidhe Oh God ! Oh Lord !

ବିଧେୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । କରିବା
Bidheya ଉଚିତ; କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—1. Proper to be done or
[ବିଧେୟତା(ତ୍ୱ)—ବି] accomplished. ୨ । ନ୍ୟାୟାନୁଯାୟୀ; ବିଧିସମ୍ମତ—2. Legal; lawful; just. ୩ । (ବ୍ୟାକରଣ) କ୍ରିୟାବାଚକ—3. Predicable; verbal. ୪ । ବଶ୍ୟ; ବାଧ୍ୟ—4. Obliged; ୫ । ଅଧୀନ—5. Subservient; subordinate. ୬ । ବିଧାନଯୋଗ୍ୟ—

6. Fit to be provided for. ୭ । ସୁବିଧାଜନକ— 7. Convenient. ୮ । ବିନମ୍ର—8. Humble; modest. ୯ । ଅଳ୍ପଧୀଳ—9. Obedient.ସ.ବ—୧ । (ବାକ୍ୟାଳଙ୍କାର) ଅପରିଜ୍ଞାତ ବିଷୟ ବା ବସ୍ତୁ— 1. (rhetoric) An unknown matter. ୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) କୌଣସି ବାକ୍ୟର କ୍ରିୟାଂଶ—2. The predicate of a proposition. [ଦ୍ର—ନ୍ୟାୟ ଓ ବ୍ୟାକରଣରେ ବାକ୍ୟର ୨ଟି ମୁଖ୍ୟଭାଗ କରାଯାଇଅଛି— ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ବିଧେୟ । ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଛି ବୋଲାଯାଏ ତାହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଯାହା କିଛି ବୋଲାଯାଏ ତାହା ବିଧେୟ —ହୁ. ଶ. ।]

ବିଧେୟ ପଦ—ସ.ବ—୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) କ୍ରିୟାପଦ; କୌଣସି ବାକ୍ୟ- Bidheya pada ଦ୍ୱାରା ବୁଝା ଯାଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁ ପଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ—1. The predicate; the word in a proposition which expresses what is affirmed of a subject. ୨ । ସମ୍ବାଦ୍ୟ ପଦ— 2. A word which affirms a thing.

ବିଧେୟ ବିଶେଷ୍ୟ—ସ. ବ (ବ୍ୟାକରଣ)— ଯେଉଁ ବିଶେଷ୍ୟବାଚକ ପଦ Bidheya biseshya ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦର ଗୁଣ ବା ଅବସ୍ଥା ପ୍ରକାଶ କରେ—(grammar) Predicative noun. (ଯଥା—'ରାମ ରାଜା ହେଲେ' ଏ ବାକ୍ୟରେ 'ରାଜା' ପଦଟି ବିଧେୟ ବିଶେଷ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି ।)

ବିଧେୟ ମାର୍ଗ—ସ. ବ—୧ । ଉଚିତ ମାର୍ଗ—1. Right path; the Bidheya mārga path of rectitude. ୨ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟପଥ— 2. The way of duty. ୩ । ବିଧିସିଦ୍ଧ ପଥ— 3. Customary way.

ବିଧେୟାବିମର୍ଷ—ସ. ବ—ବାକ୍ୟଦୋଷବିଶେଷ—A rhetorical Bidheyābimarsha defect. [ଦ୍ର—ବାକ୍ୟର ବିଧେୟ ଅଂଶ ଯେଉଁଠାରେ ସମାସଦ୍ୱାରା ଗୁଣୀଭୂତ ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ଅସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ସେଠାରେ ବିଧେୟ ବିମର୍ଷ ଦୋଷ ହୁଏ, ଯଥା—ବ୍ୟର୍ଥେ ଅନ୍ତରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବିଞ୍ଚିଲେ ସିଞ୍ଚିଲେ ଜଳ । ଏଠାରେ ବ୍ୟର୍ଥେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଦୋଷାବହ ।]

ବିଧ୍ୱଂସ—ସ. ବ (ବି+ଧ୍ୱଂସ୍ ଧାତୁ=ନଷ୍ଟ ହେବା+ଭାବ. ଅ)— Bidhwamsa ୧ । ବିନାଶ; ବିଲୋପ—1. Utter destruction; extinction. ୨ । କ୍ଷୟ;—2. Ruin; overthrow. ୩ । ଅପକାର—3. Mischief; injury. ୪ । ବୈର(ହୁ. ଶ)—4. Enmity. ୫ । ଅନାଦର— 5. Disregard. ୬ । ବୈମନସ୍ୟ (ହୁ. ଶ.)— 6. Dejection.

ବିଧ୍ୱଂସକ—ସ. ବ (ବି+ଧ୍ୱଂସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅକ)—ବିନାଶକରଣ— Bidhwamsana Act of destroyng; ruination.

ବିଧ୍ୱଂସକ—ପୁଂ } ବିଧେୟବିଶେଷ୍ୟ
ବିଧ୍ୱଂସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ }

ବିଧ୍ୱଂସିତ—ସ. ବିଣ (ବି+ଧ୍ୱଂସ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ଧ୍ୱଂସି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— Bidhwamsita ୧ । ବିନାଶିତ—1. Utterly ruined; destroyed. ୨ । ଅପକାରିତ—2. Injured.

ବିଧ୍ୱଂସିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସ. ବିଧ୍ୱଂସ)—ବିନାଶ କରିବା— Bidhwamsibā ବିଧ୍ୱଂଶା **बिध्वंसना** To destroy. (ଉ—ବିଧ୍ୱଂସି ଦୈତ୍ୟ ଉଷ୍ଣିବେ ମୋ ଯାଗ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଧ୍ୱଂସୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଧ୍ୱଂସ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)— Bidhwamsī ୧ । ପତନୋନ୍ମୁଖ—1. About to fall. (ବିଧ୍ୱଂସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିନାଶଶୀଳ—2. Subject to decay. ୩ । ବିନାଶକାରକ—3. Destructive. ୪ । ଅତ. ଭାସ୍ୱୀ; ଶତ୍ରୁଭାପନ୍ନ—4. Inimical.

ବିଧ୍ୱସ୍ତ—ସ. ବିଣ (ବି+ଧ୍ୱଂସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିନଷ୍ଟ— Bidhwasta 1, Utterly ruined. ୨ । ବିଲୁପ्त— 2. Extinguished. ୩ । ଅପକୃତ—3. Injured.

ବିଧ—ସ. ବିଣ (ବିଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଯାହାକୁ ଭେଦ କରିବା Bidhya ଉଚିତ—Fit to be pierced.

ବିଧ୍ୟମାନ—ସ. ବ (ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ା ଦେବା; ବିଦ୍ଧ କରିବା+ Bidhyamāna କର୍ମ. ଆନ)—୧ । ପୀଡ଼ୟମାନ—1. Being oppressed. ୨ । ବିଦ୍ଧ କରାଯାଉଥିବା—2. Being (ବିଧ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) pierced.

ବିଧ୍ୟାତ୍ମକ—ସ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଧି+ଆତ୍ମା) - ବିଧିଦ୍ୱେଷକ; ବିଧି- Bidhyātmaka ସଙ୍ଗତ—Conforming to rules.

ବିଧ୍ୟାଭାସ—ସ. ବ—ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—A figure of speech Bidhyābhāsa in rhetoric. [ଦ୍ର—ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ ବା ଅମଙ୍ଗଳର ସମ୍ଭାବନାସୂଚକ ବାକ୍ୟ କଥକର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ଏ ଅଲଙ୍କାର ହୁଏ—ହୁ. ଶ ।]

ବିନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ. (ଭୁଲ. ହୁ. ବିନ୍, ସ. ବିନା)—ବିନା— Bin Without.

ବିନ୍‌ତି—ବୈଦେ, ବ (ଷ୍ଟେନ୍‌ଦେଶୀୟ ଭାଷା ବିନ୍ତ୍ରେ=ବିନ୍ତ୍ରୀ; ଭୁଲ. ସ. Bin-ti ବିଂଶତି)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ତାସ୍ ଖେଳ (ଯହିଁରେ ୨ଜଣ (ବିନ୍ତି, ବିନ୍ତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଖେଳାଳି ଖେଳନ୍ତି)—1. Vinte; a ବିନ୍ତୀ kind of game at cards played by 2 players, ବିନ୍‌ତି ୨ । ଖ୍ରାବୁ ଖେଳରେ କ୍ରମନିମ୍ନ ୩ ଖଣ୍ଡି ତାସ୍ ଜଣେ ଖେଳାଳିର ହାତରେ ପଡ଼ିବା ଅବସ୍ଥା—A state in the game of cards in which one player gets 3 successive cards. [ଦ୍ର—ଏକ ପକ୍ଷର ହାତରେ ଏକ ରଙ୍ଗର କ୍ରମିକ ୩ଖଣ୍ଡ ତାସ ପଡ଼ିଗଲେ ଉକ୍ତ ପକ୍ଷର ବିନ୍ତି ହୁଏ । ଏକ ପକ୍ଷର ବିନ୍ତି ହେଲେ ଅପର ପକ୍ଷକୁ ୨୦ ଫୋଟା ଅଧିକ (୬୭ ଫୋଟା) ଦେଖାଇବାକୁ ହୁଏ । ତାସ୍ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ବିନ୍‌ପାଣି(ନି)ଅ—ପ୍ରାଦେ. (ବାମଣ୍ଡା) ବ—ମିଷ୍ଟାନ୍ନବିଶେଷ—A kind Bin-pāṇi(ni)ā of sweetmeat. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଅଦୌ ପାଣି ଦିଆ ହୁଏ ନାହିଁ ।]

ବିନ୍‌ବାପିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—୧ । ଅଜ୍ଞାତପିତୃକ; ଅଣ-
Bin-bāpiā ବାବୁଆ—1. One whose father can not be traced; of unknown parentage. ୨ । ମୃତପିତୃକ—2. One who has lost his father.

ବିନ୍‌ବାପିଆ ଛୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଜାରଜ ପିଲା; ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର
Bin-bāpiā chhuā ଛୁଆ; ଅଜ୍ଞାତପିତୃକ ସନ୍ତାନ—Mongrel; illegitimate child.

ବିନ୍‌ବେରୀ—ପ୍ରାଦେ. (କସ୍ତୁର) ବିଣ—ଶତ୍ରୁରହିତ—
Bin-bairī Without enemy.

ବିନ୍‌ମାଗେ(ଙ୍ଗେ)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି· ବିଣ (ଭୁଲ, ହି. ବିନ୍-
Bin-māge(ṅge) ମାଁଗେ)—ଅଯାଚିତ ଭାବରେ—Without asking.

ବିନ୍(ନା,ନି,ନୁ)—ଦେ. ବି—ବିନୋଦବିହାରୀର ଡାକ ନାମ—
Bin(nā,ni,nu) Name for calling Binodabihārī.

ବିନତ—ସଂ. ବିଣ, ପୁଂ (ବି+ନମ୍ ଧାତୁ=ନଇଁବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Binata ୧ । ଅବନତ; ପ୍ରଣତ; ତଳକୁ ନଇଁଥିବା—1. Inclined; bent down; bowed; prostrate.
(ବିନତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ନମ୍ର; ବିନୟୀ; ବିନୀତ; ଶିଷ୍ଟ—2. Modest; humble. ୩ । ଶିକ୍ଷିତ—3. Educated, ୪ । ନିୟମ ଦ୍ୱାରା ସୁସଜ୍ଜିତ—4. Well disciplined. ୫ । ସଙ୍କୁଚିତ (ହି. ଶ.)—5. Contracted. ୬ । କୁଜା—6. Humpbacked. ସଂ. ବି—୧ । (ନାମ) ସୁଗ୍ରୀବ ସେନାର ମର୍କଟବିଶେଷ (ହି. ଶ)—1. Name of a monkey soldier in the army of Sugrība.
୨ । ଶିବ (ହି, ଶ)—2. Śiba.

ବିନତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିନତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । କଶ୍ୟପମୁନିଙ୍କ ପତ୍ନୀ;
Binatā ଅରୁଣ ଓ ଗରୁଡ଼ଙ୍କର ମାତା—1. The wife of sage Kaśyapa. ୨ । ପ୍ରମେହ ବା ବହୁମୂତ୍ର ରୋଗୀଙ୍କ ଦେହରେ ବାହାରିବା ଭୟଙ୍କର ବ୍ରଣ (ହି. ଶ)—1. A kind of boil appearing on the body of diabetic and gonerrhoic patient. [ବ୍ର—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଏ ବ୍ରଣ ହୁଏ ସେ ସ୍ଥାନର ମାଂସ ମରିଯାଏ ଓ ନେଳ ପଡ଼ିଯାଏ ଓ ଏଥିଯୋଗୁଁ ରୋଗୀର ଶରୀର କ୍ରମଶଃ ସଢ଼େ; ପ୍ରଥମରୁ ସେ ବ୍ରଣ ଓ ତନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଦେହାଂଶରୁ କାଟି ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ ରୋଗୀ ବଞ୍ଚିଯାଏ—ହି· ଶ ।] ୩ । ଅଶୋକ ବନରେ ସୀତାଙ୍କ ନିକଟରେ ରାବଣ କର୍ତ୍ତୃକ ରକ୍ଷିତା ଜଣେ ରାକ୍ଷସୀ (ହି. ଶ)—3. Name of a demoness kept to guard Sita in her captivity.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—'ବିନତ'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine form of 'Binata'.

ବିନତା ନନ୍ଦନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିନତା+ନନ୍ଦନ)—ଅରୁଣ ଓ
Binatā nandana ଗରୁଡ଼—Aruṇa (Aurora or twilight) and Garuṛda (the King of birds).

ବିନତାସୁତ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିନତା ତନୟ }

ବିନତି—ସଂ. ବି (ବି+ନମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ତି)—୧ । ନମ୍ରତା—
Binati 1. Submission, ୨ । ବିନୟ; ଶିଷ୍ଟତା—2. Politeness; humility; modesty. ୩ । ଅନୁନୟ—3. Entreaty; request. ୪ । ସୁଶୀଳତା—4. Goodness of disposition. ୫ । ନିବାରଣ—5. Prevention. ୬ । ଶାସନ; ଦମନ—6. Exercise of restraint, discipline. ୭ । ଦଣ୍ଡ—7. Punishment, ୮ । ଶିକ୍ଷା—8. Instruction. ୯ । ପରିଶୋଧ—9. Repayment; recompense. ୧୦ । ବିନିଯୋଗ—10. Appointment to offiec. ୧୧ । ନଇଁ ପଡ଼ିବା—11. Bending. ବୈଦେ ବି—ବିନ୍‌ତି (ଦେଖ)—Bin-ti (See).

ବିନମନ—ସଂ. ବି (ବି+ନମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—୧ । ନମ୍ରତା—
Binamana 1. Politeness. ୨ । ନୁଆଇଁବା—2. Bending.

ବିନମିତ—ସଂ. ବିଣ.(ବି+ନମ୍ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ ତ)—ଅତିଶୟ ନମିତ;
Binamita ବହୁତ ତଳକୁ ନଇଁଥିବା—Bent low.

ବିନମ୍ର—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ(ବି+ନମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ର)—୧ । ଅତି ନମ୍ର—
Binamra 1. Very humble. ୨ । ବିନୟୀ—2. Modest; polite; affable. ୩ । ପ୍ରଣତ—3. Inclined; bent, ୪ । ମୃଦୁ; କୋମଳ—4. Tender. ୫ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନଇଁ ପଡ଼ିଥିବା—5. Bent low. ସଂ. ବି—ତଗର ଫୁଲ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—Tagara (See)
(ବିନମ୍ରତା—ବି) (ବିନମ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିନୟ—ସଂ. ବି (ବି+ନୀ ଧାତୁ=ନେବା, ନଇଁବା+ଭାବ ଅ)—
Binaya ୧ । ବିନତି (ଦେଖ)—1. Binati (See) ୨ । କୋମଳତା (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—2. Tenderness.

ବିନୟ କରିବା—ଦେ· କ୍ରି (ସଂ. ବିନୟ)—୧ । ବିନୟ ପୂର୍ବକ କହିବା-
Binaya karibā 1. To speak with modesty. (ବିନୟ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବିନୀତ ଭାବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ବିନୟ କରା **विनय करना** କରିବା—2. To entreat.

ବିନୟଗ୍ରାହୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—୧ । ବଚନରେ ସ୍ଥିତ; କଥାର ବାଧ୍ୟ—
Binayagrāhī 1. Submissive; obedient; obliging. (ବିନୟଗ୍ରାହୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବିନୀତ—2. Humble; modest. (ବିନୟଗ୍ରାହିଣୀ, ବିନୟଗ୍ରାହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିନୟ ଧର—ସଂ. ବି—ପୁରୋହିତ (ହି. ଶ)—
Binaya dhara Priest.

ବିନୟନ—ସଂ. ବି (ବି=ନୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଶିକ୍ଷା—
Binayana 1. Instruction. ୨ । ନମ୍ରତା—2. Humility; modesty. ୩ । ଅପନୟନ; ଅପନୋଦନ; ନିରାକରଣ—3. Wiping out; clearing of a thing; refutation.

ବିନୟ ନମ୍ର—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (୫ମୀ ତତ୍; ବିନୟ+ନମ୍ର)—ବିନୟ
Binaya namra ଯୋଗୁଁ ନତ—Bowed down through modesty; very submissive.
(ବିନୟ ନମ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିନୟ ପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ବିନୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପତ୍ର; ମ. ତ ଲୋ)—୨ । ପ୍ରାର୍ଥନା-
Binaya patra ପତ୍ର—1. An humble petition. ୨ ।
ବିନୟ ପତ୍ରିକା, ବିନୟ ଲିପି, ବିନୟ ଲେଖ } ସବିନୟ ଲିପି 2. A modest letter; a letter
ଅନ୍ୟରୂପ containing entreaties.

ବିନୟ ପିଟକ—ସଂ. ବି—ଅବ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Binaya piṭaka Name of a Buddhist scripture.
[ଦ୍ର—ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ବା ତ୍ରିପିଟକ ପାଲୀ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ । ଏହା ୩ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ; ବିନୟ ପିଟକ, ସୂତ୍ର ପିଟକ ଓ ଅଭିଧର୍ମ ପିଟକ । ବିନୟ ପିଟକରେ ବୁଦ୍ଧ ଦେବଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ମଣ୍ଡଳଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପ୍ତ ଧର୍ମର ଉପଦେଶମାନ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି । କଥିତ ଅଛି ଯେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଓ ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ବୌଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ରର ଲୋପ ହେବା ଦେଖି ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କ ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ମହାକଶ୍ୟପ ରାଜଗୃହ ନିକଟସ୍ଥ ବୈଭାର ପର୍ବତର ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ ଗୁମ୍ଫାରେ ୫୦୦ ସ୍ଥବିରଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଗୋଟିଏ ସଭା କଲେ । ସେହି ସଭାରେ ଉପାଳି ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଉପଦିଷ୍ଟ 'ବିନୟ'କୁ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତତ୍ପରେ କେତେ ଦିନ ଅନ୍ତେ ବୈଶାଲୀରେ ଅଇ ଗୋଟିଏ ସଭା ହୋଇ ବିନୟପିଟକର ପୁନଃ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥିଲା । ସର୍ବଶେଷରେ ଅଶୋକଙ୍କ ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ବିନୟପିଟକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସଂକଳିତ ହେଲା । ତ୍ରିପିଟକ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ । ହ. ଶ]

ବିନୟ ପୂର୍ବକ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ସବିନୟ—Humble.
Binaya pūrbaka ହେ. କ୍ରି ବିଣ—ବିନୀତ ଭାବରେ—
ବିନୟ ପୂର୍ବକ **ବିନୟସେ** Humbly; modestly.

ବିନୟ ବଚନ—ହେ. ବି—୧ । କୋମଳ କଥା; ବିନୟ ବାକ୍ୟ—
Binaya bachana 1. Polite or modest words.
ବିନୟ ବାକ୍ୟ, ବିନୟ ଭାଷା } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ନମ୍ର ବାକ୍ୟ—2. Submissive speech. (ଉ—ବାହୁଡ଼ିବା ଲାଗି ସ୍ୱବାସେ ମାଗିଲା ବିନୟ ଭାଷେ ମେଲାଣି । ରାଧାନାଥ. ଯଯାତି ।)

ବିନୟାକାଙ୍କ୍ଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପପଦ; ବିନୟ+ଆକାଙ୍କ୍ଷୀ)—ବିନୀତ
Binayākāṅkshmī ହେବା ନିମନ୍ତେ ଇଚ୍ଛୁକ—Willing to
ବିନୟାକାଙ୍କ୍ଷିଣୀ, ବିନୟାଭିଳାଷିଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ. submit; submissive.

ବିନୟାବନତ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (୩ୟା ବା ୫ମୀ ତତ୍; ବିନୟ+ଅବନତ)—
Binayābanata ବିନୟ ନମ୍ର—Bowed down through
(ବିନୟାବନତା—ସ୍ତ୍ରୀ) modesty.

ବିନୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିନୟ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିନୀତ;
Binayī ନମ୍ର—1. Humble; modest; condescending.
(ବିନୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶିଷ୍ଟ—2. Polite. ୩ । ଶାନ୍ତ—
3. Gentle. (ଉ—ତରଣୁ ବନ୍ଧନ ଫେଡ଼ାଇ, କହନ୍ତି ବଚନ ବିନୟୀ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିନ(ନି)ର୍ବା—ଦେ. ବିଣ—ଅପବ୍ୟୟୀ—Squandering.
Bina(ni)rba ଅପବ୍ୟୟୀ ଉଜାଡ଼ୁ

ବିନ(ନି)ର୍ବାଏ(ୟ)—ଦେ. ବି—(ବି+ନି+ବ୍ୟୟ) ଅପବ୍ୟୟ—Waste.
Bina(ni)rbae(ya) ଅପବ୍ୟୟ ଉଜାଡ଼ ଦେ. ବିଣ—ଅପ-
[ବିନରବାଏ(ୟ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବ୍ୟୟିତ—Wasted.

ବିନଶନ—ସଂ. ବି (ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ=ନଷ୍ଟ ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—
Binaśana ୧ । ବିନାଶ; ଧ୍ୱଂସ; କ୍ଷୟ—1. Destruction; ruin. ୨ । (+ଅଶ୍ୱ ଅନ; ଏଠାରେ ପାପର ବିନାଶ ହୁଏ ବୋଲି) ଭାରତବର୍ଷସ୍ଥ ତୀର୍ଥବିଶେଷ—2. Name of a sacred place in N. W. India. [ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥ ଓ ନିଷାଦପୁରୀ ନିକଟରେ ।] ୩ । ସରସ୍ୱତୀ ନଦୀ ଯେଉଁଠାରେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଅଛି—3. The site where the river Saraswatī is said to have disappeared.

ବିନଶ୍ୱର—ସଂ. ବି (ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ+ଶୀଳାର୍ଥରେ ବର)—୧ ।
Binaśwara ଅନିତ୍ୟ; ଅଚିରସ୍ଥାୟୀ—1. Temporary. ୨ ।
[ବିନଶ୍ୱରତା(ତ୍ୱ)—ବି] ଧ୍ୱଂସଶୀଳ—2. Perishable; destruc-
(ଅବିନଶ୍ୱର—ବିପରୀତ) tible; subject to decay.

ବିନଶ୍ୟ(ଶ୍ୱ)ତି—ଗ୍ରା. ବି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ; ସଂ. କ୍ରିୟା ବିନଶ୍ୟତି=
Binaśya(śwa)ti ଯାହା ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା)—ବିନାଶ—
ବିନାଶ; ବିନଶ୍ୟତି Ruin; destruction. [ଉ—ବିନିଦ୍ରରେ **ବିନାଶ** ରଭସ ବିନଶ୍ୟତି ଅବଶ୍ୟ କରିବ ବଇର ସାହସେ ବିନଷ୍ଟ; ବିନଶ୍ୟତି ସେ, ବଂଶଧ୍ୱଂସ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିନଷ୍ଟ—ବିଣ—ବିନଷ୍ଟ—Ruined. [ଉ—ବିନଶ୍ୟତି ହେବ ଏତେ କହୁ, ବିବେକୀରେ ବି କହିବି ମୁହିଁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିନଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ+କ୍ତ ତ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ
Binashṭa ନଷ୍ଟ ବା ନାଶପ୍ରାପ୍ତ; ଧ୍ୱଂସପ୍ରାପ୍ତ—1. Ruined;
(ବିନଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) completely destroyed; perished. ୨ ।
(ବିନଷ୍ଟି—ବି) ପତିତ—2. Fallen; corrupted. ୩ । ମୃତ
—3. Dead; deceased. ୪ । (ସମୟ) ଅତୀତ—
4. Gone; past; elapsed. ୫ । ଅପବ୍ୟୟିତ—
5. Squandered; wasted. ୬ । କ୍ଷୟିତ—6.
Decayed; spoiled. ୭ । ଯାହାର ଆଚରଣ ମନ ହୋଇଅଛି (ହ. ଶ)—7. Of spoiled character.

ବିନସ୍(ସ)—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ନାସିକା;
Binas(sa) ନାସିକାସ୍ଥାନରେ 'ନସ୍')—ବିଗତନାସିକ; ନାସିକା-
[ବିନସା(ସୀ)—ସ୍ତ୍ରୀ] ହୀନ—Bereft of the nose.

ବିନା—ସଂ. ଅ—୧ । ଅଭାବରେ—1. In the absence of;
Binā for want of. ୨ । ବ୍ୟତୀତ; ବ୍ୟତିରେକେ—
2. Without. ୩ । ଉଣା; ଛଡ଼ା—3. Except; besides. [ଦ୍ର—ସଂ. ରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ 'ବିନା' ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ ତାହାର ତୃତୀୟା ବିଭକ୍ତି ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ

୨ଶ୍ରୀ ବିଭକ୍ତି ହୁଏ । ଯଥା—ତାଙ୍କ ବିନା ମୋର ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ବିଶେଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ 'ବିନା' ଶବ୍ଦ ଲାଗିଲେ ବିଭକ୍ତି ବିଧା ନ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ଚଳେ; ଯଥା—ପଇସାବିନା ମୁଁ ଭାର ଦହଗଞ୍ଜ ହେଲିଣି । ଆହୁ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆରେ ବାକ୍ୟ ପୂରଣାର୍ଥ ନଞ୍ଜର୍ଥ କ୍ରିୟା ସଙ୍ଗେ ଏହି 'ବିନା' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଯଥା—ସେ ବିନା ନ ଖାଇଲେ ଏଠାରୁ ଛୁଟିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ 'ବିନା' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ତାହା 'ବିନା' ଶବ୍ଦର ପରବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ଛଳ୍ଲ ଶବ୍ଦର ୨ମୀ ବିଭକ୍ତି ହୁଏ; ଯଥା—ମୁଁ ବିନାପଇସାରେ ଗଳ୍ପସାଳ ବୁଲି ଅଇଲି ।]

ଦେ. ବି—୧ । ଗଞ୍ଜପାସାରରେ ୧ ଠାରୁ ୧୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଷ୍ଟପଚିହ୍ନଯୁକ୍ତ ଅପ୍ରଧାନ ସାର; ଦସ୍ତଖେଳର ଅପ୍ରଧାନ ସାର—1. The cards containing 1 to 10 points in the Gañjapā game of cards, the inferior cards in a card game. ୨ । ବିନୋଦ ବିହାରୀ ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ—2. A name for calling Binod bihārī

ବିନାକୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବିନା+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—Binākṛuta 1. Abandoned; deserted. ୨ । ବିଯୋଜିତ—2. Separated; bereft. ୩ । ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—3. Analysed.

ବିନାଚଳିତ—ଦେ. ବିଣ—ଅଚଳ—Motionless. [ଉ—ଖାଟ ବାନ୍ଧୁ, ବିନାଚଳିତ ଲୁମ୍ବୁଦ ହାସ । ଭଞ୍ଜ; ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

Bināchalita

ବିନାଡ଼ୀ—ସଂ. ବି—ଏକ ଘଡ଼ିର ୬୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ; ଏକପଳ ସମୟ (ବିନାଡ଼ିକା—ଅଳ୍ପରୂପ) Binārdi (ହି. ଶ)—A small unit of time; about 24 seconds (Apte).

ବିନା ପଇସାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ମାଗଣାରେ—Gratis. Binā paisāre ବିନିପଇସାରେ ବିନାପୈସାସେ

ବିନାପୂଜା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିନା+ପୂଜା)—ଅପୂଜିତ; ଯାହାଙ୍କର ପୂଜା କରାଯାଉ ନାହିଁ—Unworshipped. [ଉ—ବିନାପୂଜା ଦେବତା, ବିଗ୍ରହଲେ ହୋଇବା ପୂଜିତା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

Bināpūjā

ବିନାମ—ସଂ. ବି (ବି+ନମ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—୧ । ନଇଁବା (ହି. ଶ)—1. Bending. ୨ । ରୋଗ ଯୋଗୁ ଶରୀର ନଇଁ ପଡ଼ିବା, [ହି. ଶ ଭାବପ୍ରକାଶ]—2. The bending of the body due to disease. ୩ । [ବ୍ୟାକରଣ] ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ମୂର୍ଦ୍ଧଣ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ; ଷତ୍ୱବିଧାନ ଓ ଣତ୍ୱବିଧାନ—3. (grammar) Change of a dental letter into a cerebra (Apte); the substitution of sha for sa and ṇa for na.

Bināma

ବିନାମା—ଦେ. ବି [ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ]—୧ । ଚଟିଯୋତା—1. Slippers. ୨ । ପାଦୁକାପୋଛ—2. Door-mattress. ସଂ. ବିଣ [ବି+ନାମନ]—ନାମଶୂନ୍ୟ—Nameless.

Binā

ବିନା ମାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—ତାସ୍ ବା ଗଞ୍ଜପା ଖେଳ ଆରମ୍ଭରେ ସାଙ୍ଗ ଖେଳାଳିଙ୍କ ସାର ବଦଳ ମାଗିବା—To ask for exchange of cards in a game of cards.

Binā māgibā

ବିନା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ତାସ୍ ବା ଗଞ୍ଜପା ଖେଳରେ ହାତମ ସାର ନ ଥିଲେ ଅନ୍ୟରଙ୍ଗର ତାସ୍ ପକାଇବା—To give a pass card in a game of cards.

Binā māribā

ବିନାୟକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ [ବି+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ]—୧ । ଗଣନାଥ ଗଣେଶ—1. Ganeśa. ୨ । ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ—2. Teacher; tutor. ୩ । ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ; ମନ୍ତ୍ରଗୁରୁ—3. Spiritual guide. ୪ । ପକ୍ଷିରାଜ ଗରୁଡ଼—4. Garurda, the king of birds. ୫ । ବୁଦ୍ଧଦେବ—5 The Buddha. ୬ । ବିଘ୍ନ—6. Obstacle. ୭ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମୀବିଲମ୍ବୀ ଅମରସିଂହ [ଦ୍—ଏ ଜଣେ ବୌଦ୍ଧଗୁରୁ ଥିଲେ ।]—7. Amarasimha, the Buddhist saint. [ଉ—ଏଣୁଷ୍ଟ ସୁଧାକର କଳାଳକ୍ଷ, ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତେ କଲେ ବିନାୟକେ ସିଦ୍ଧି । ଭଞ୍ଜ. କୋଶୀନ୍ଦ୍ରାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।]

Bināyaka

ବିନାୟକ ପୂଜନ—ଦେ. ବି—(ଗରୁଡ଼ଦ୍ୱାରା ପୂଜିତ)—ନାରାୟଣ; ବିଷ୍ଣୁ—Bināyaka pūjana Bishṇu. [ଉ—ବିନାୟକପୂଜନ ହେଲେ ଏ ବେନି ଜନ ମୁଖ ଆସିବ ଖରେ ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିନାୟକ ବ୍ରତ—ସଂ. ବି—ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ; ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଥୀ—Bināyaka brata The 4th. day of the bright fortnight of Bhādra.

ବିନାୟକ (ରାଓ ବାହାଦୁର୍)—ସଂ: ବି—(ନାମ)—ଜନୈକ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରୀ ଜ୍ୟୋତିଷୀ—Bināyaka (rāo bāhādur) An astronomer belonging to the Marhatta country. [ଦ୍—ଏ ଇଂରାଜୀ ଓ ଫରାସୀ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅବଲମ୍ବନରେ ମରହଟ୍ଟୀଭାଷାରେ କୋଷାଷ୍ଟକ ନାମରେ ଏକ ସାରଣୀ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏ ଶକ ୧୭୪୬—୧୮୦୬ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବିତ ଥିଲେ ।]

ବିନାୟିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିନାୟକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଗରୁଡ଼ ପତ୍ନୀ—The wife of Garurda. Bināyikā

ବିନାଶ(ଶ) କାରଣେ—ଭା. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ବିନା+କାରଣ)—ବିନା ଅକାରଣ—ବିନା କାରଣେ ବିନା କାରଣେ In vain; without any cause. (ଯଥା—ସାଅନ୍ତ ବିନାଶ କାରଣେ ମୋ ଉପରେ ରାଗିଛନ୍ତି ।)

Binās(śa) kārane

ବିନାଶ—ସଂ. ବି—(ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଧ୍ୱଂସ; ଉଚ୍ଛେଦ; ସର୍ବନାଶ—1. Ruin ୨ । ଲୋପ; ଅଦର୍ଶନ—2 Extinction; disappearance. ୩ । ମୃତ୍ୟୁ—3. Death. ୪ । କ୍ଷୟ; କ୍ଷତି—4. Decay; loss.

Bināśa

[ଉ—ବିନାଶ ନାସା ଶ୍ରବଣ ସୂର୍ପଣଖା ପ୍ରବେଶ ଲଙ୍କାର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୫ । ଅପଚୟ—5. Waste; depredation. ୬ । ଅଭାବ—6. Want; nonexistence. ୭ । ସଙ୍ଗୀତର ଶେଷ ସ୍ୱରବିଶେଷ—7. The closing note of a strain.

ବିନାଶକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ, ଅକ)—୧ । ଧ୍ୱଂସକାରକ—1. Ruinous; destructive. (ବିନାଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଘାତକ—2. Killing; destroying. ୩ । ଅପକାରକ—3. Injurious. ସଂ. ବି—୧ । ଘାତକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A murderer. ୨ । ବିନାଶକାରୀ ବସ୍ତୁ—2. A thing that destroys.

Binā́saka

ବିନାଶନ—ସଂ. ବି—(ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ; ଣିଚ+ଭାବ. ଅନ)—ବିନାଶକରଣ—Act of destroying. ସଂ. ବିଣ—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ; ଯଥା—ପାପ ବିନାଶନ) ବିନାଶକ; ବିଲୋପକାରୀ—Destroying. ଦେ. ବି-(ସଂ. ବିନା+ଅଶନ) ଅନାହାର; ଅନଶନ—Fasting. ବିଶ୍ୱାତ ଅନନ୍ତ କୀରତ୍ତିମାନ; ବିନାଶନରେ ଅନୁଜ ସମାନ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ । ଦେ. ବିଣ.—୧ । ମୃତ—1. Dead (ଉ—ବିନାଶନ ମୋ ବନ୍ଧୁତ, ଭାଷେ ତପଳ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ନଷ୍ଟ-2 Spoiled. (ଉ—ବଳାହକ ବିନା ବିନାଶନ ପ୍ରଭା ଭାନୁ ଭାନୁ କାହିଁ ପାଇଁ ସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।)

Binā́śana

ବିନାଶନ ବ୍ରତ—ଦେ. ବି--ପ୍ରାୟୋପବେଶନ; ଅନାହାରରେ ମରିବା ପାଇଁ ବସିରହିବା—Fasting unto death. (ଉ—ବିନାଶନ ବ୍ରତେ ମରିବା ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଖଣ୍ଡିଛି ଅଧରପାନ-ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମ ସୁଧାନିଧି ।)

Binā́śana brata

ବିନାଶନୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ବିନାଶିନୀ)—ନାଶକାରିଣୀ—Destroying. (ଉ—ସେ ରୂପ ପୁଣ୍ୟ ବିନାଶନୀ, ନିର୍ମିତ କଲେ ପଦ୍ମଯୋନି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

Binā́śanī

ବିନାଶନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନଶ ଧାତୁ; ଣିଚ+କର୍ମ. ଅନୀୟ) ଧ୍ୱଂସନୀୟ; ଧ୍ୱଂସର ଯୋଗ୍ୟ—Perishable; destructible. (ବିନାଶଯିତବ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

Binā́śanīya

ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ପ୍ରା ଭତ; ବିନାଶ+ପ୍ରାପ୍ତ)—ବିନଷ୍ଟ—Ruined; spoiled.

Binā́śa prāpta

ବିନାଶ ରହିତ—ସଂ. ବିଣ—(ଶୂନ୍ୟ ତତ୍)—ଅବିନାଶୀ—(ବିନାଶଶୂନ—ଅନ୍ୟରୂପ) Indestructible.

Binā́śa rahita

ବିନାଶଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀ ହି) — ଧ୍ୱଂସଶୀଳ—Subject to decay.

Binā́śaśīla

ବିନାଶିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ନିହତ—1. Killed; destroyed. ୨ । ବିନାଶ-ପ୍ରାପ୍ତ—2. Ruined; spoiled.

Binā́śita

ବିନାଶିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିନାଶ)—୧ । ବିନାଶ କରିବା—1. To ruin; to destroy. ୨ । ବିନଷ୍ଟ ହେବା—2. To be destroyed. (ଉ—ଏ କୁଳେ ଯେବା ଅଧିପତି, ଶୁଣନ୍ତେ ପାପ ବିନାଶନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

Binā́śibā বিনাশা বিনাশনা

ବିନାଶୀ—ସଂ. ବିଣ (ବିନାଶ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିନାଶଶୀଳ; ନଶ୍ୱର—1. Perishable; liable to decay. (ବିନାଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ବି+ନଶ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—2. Destroying. ଦେ. ବିଣ—ବିନା ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ଖାଇବାକୁ ଉପସ୍ଥିତ—Come to a feast without invitation. [ଦ୍ର—ଏହା ଅନାଶୀ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ (ଅବିନାଶୀ—ଉପଯୋଗ ସହଚରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

Binā́śī

ବିନାଶୋନ୍ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ (୭ମୀ ତତ୍ ବା ୪ର୍ଥୀ ତତ୍; ବିନାଶ+ଉନ୍ମୁଖ)—୧ । ମରଣୋନ୍ମୁଖ—1. About to die. ୨ । ପତନୋନ୍ମୁଖ—2. Going; to fall. ୩ । ପକ୍ୱ—3. Ripe. ୪ । ବିନଷ୍ଟପ୍ରାୟ—4. Almost destroyed. ୫ । ମୃତପ୍ରାୟ—5. Almost dead. ୬ । ମ୍ରିୟମାଣ—6. Dying; moribund.

Binā́śonmukha

ବିନାଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନଶ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ଯ)—ଧ୍ୱଂସନୀୟ; ବିନାଶଯୋଗ୍ୟ—Perishable.

Binā́sya

ବିନାସ(ସି)କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିଗତନାସିକ; ନାସିକାହୀନ—(ବିନାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Noseless (Apte).

Binā́sa(si)ka

ବିନାହ—ସଂ. ପୁ (ବି+ନହ୍ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କରଣ. ଅ)—କୂପର ମୁଖାଚ୍ଛାଦନ—A lid for the mouth of a well.

Binā́ha

ବିନାହକ—ସାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. ବିଣ (ଭୁଲ. ହି. ନାହକ୍)—ଅକାରଣରେ; ବୃଥା—In vain; fruitlessly.

Binā́hak

ବିନିଃସରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ନିର+ସୃ ଧାତୁ=ବାହାରିବା+ଭାବ. ଅନ)—ବହିର୍ଗମନ—Coming out; emerging; issuing out.

Binihsarana

ବିନିଃସୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନିର+ସୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବହିର୍ଗତ—1. Issued out. ୨ । ବହିର୍ଯତ—2, Come out.

Binihsruta

ବିନିକ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+କର୍ମ, ତ)—୧ । ଯାହା ଏଣେ ତେଣେ ଫୋପଡ଼ା ଯାଇଥାଏ—1. Propelled; tossed. ୨ । ବହିଃକ୍ଷିପ୍ତ—2. Thrown away. (ବିନିକ୍ଷେପ—ବି)

Binikshipta

ବିନିଗଡ଼—ସଂ. ବିଣ (ବି=ବିଗତ+ନିଗଡ଼)—୧ । ଶୃଙ୍ଖଳହୀନ—1. Unfettered. ୨ । ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ—2. Unrestrained. ୩ । ସ୍ୱାଧୀନ—3. Free (Apte)

Binigarda

ବିନିଗମକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବି+ନି+ଗମ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ପ୍ରତିପାଦକ—1. Accomplishing; demonstrating. ୨ । ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ—

Binigamaka (ବିନିଗମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

2. Ascertaining. ୩ । ସଂଶୟନିବାରଣ—3. Removing doubt. ୪ । ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦନ—4. Dissecting. ୫ । ଦୁଇ ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ପକ୍ଷର ସିଦ୍ଧି ଘଟାଇବା ବାଲା (ହି. ଶ)—5. Bringing success to one of the two parties,

ବିନିଗମନ(ନା)—ସଂ. ବି (ବି+ନି+ଗମ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଲ୍ୟୁ. ଅନ; ସ୍ତ୍ରୀ. Binigamana(nā) ଆ)—୧ । ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦନ—1. The cutting of a thing into parts. ୨ । (+ କରଣ ଅନ) ନିଶ୍ଚୟୋପାୟ—2. Sure way; sure means. ୩ । ମୀମାଂସା—3. Decision. ୪ । କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାର କାରଣ—4. Reasons. leading to a decision.

ବିନିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି (ବି+ନିଗ୍ରହ)—୧ । ନିୟନ୍ତ୍ରଣ; ସଂଯମନ— Binigraha 1. Restraining; curbing (Apte); ୨ । ପରସ୍ପର ବିରୋଧ—2. Antithesis; mutual opposition (Apte),

ବିନିଘ୍ନ—ସଂ. ବି (ବି+ନି+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ନଷ୍ଟ (ହି. Binighna ଶ)—1. Spoilt. ୨ । ଗୁଣିତ (ହି. ଶ)— 2. Multiplied,

ବିନିଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ନିଦ୍ରା)—୧ । ନିଦ୍ରା- Binidra ରହିତ—1. Sleepless. ୨ । ଜାଗରିତ— (ବିନିଦ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Awake. ୩ । ଉନ୍ମୀଳିତ—3. Opened (not closed), ୪ । ବିକାଶିତ—4. Expanded; bloomed(as a flower). ୫ । ପ୍ରକାଶିତ—5. Manifested; disclosed; revealed. ୬ । ସାବଧାନ— 6. Cautious. ସଂ. ବି—ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗରେ ନିଦ୍ରିତ ବା ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ବା ମୂର୍ଚ୍ଛାଭଙ୍ଗ କରାଇବା ଅସ୍ତ୍ରର ସ୍ୱଭାବବିଶେଷ (ହି. ଶ)—A withdrawal of the effect of a weapon which has caused sleep or coma.

ବିନିନ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନିନ୍ଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଲଜ୍ଜିତ— Binindita Censured; much blamed. (ବିନିନ୍ଦିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) [ବିନିନ୍ଦା—ବି]

ବିନିନ୍ଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନିନ୍ଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଅନିନ୍ଦ୍ୟ; ପ୍ରଶଂସ- Binindya ନୀୟ—Praiseworthy. [ଉ—ବିନିନ୍ଦ୍ୟ ଦୃଢ଼ ନୋଡ଼ାଶ୍ରିତ, ବିକାଶେ ସ୍ତମନ ପ୍ରମୋଦ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।] ୨ । ଲଜ୍ଜନୀୟ—2. Deserving censure.

ବିନିପାତ—ସଂ, ବି (ବି+ନି+ପତ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ଅଧଃ- Binipāta ପତନ—1. Fall; fall from a high position; fall from (ବିନିପାତିତ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଶେଷଣ) virtue; downfall. ୨ । ଅପମାନ; ଅବମାନନା— 2. Dishonour; disrespect. ୩ । ବଂଶକ୍ଷୟ— 3. Extinction of a family. ୪ । କ୍ଲେଶ; ଦୁଃଖ— 4. Misery; distress; pain (Apte). ୫ । ମୃତ୍ୟୁ— 5. Death. ୬ । ଦୈବ ଦୁଃଖ—6, Mishap; misfortune; accident. ୭ । ବିନାଶ; ଧ୍ୱଂସ— 7. Ruin; destruction (Apte). ୮ । ଘଟଣା— 8. Occurrence; happening (Apte).

ବିନିପାତିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)— Binipātita ୧ । ଅଧଃପାତିତ—1. Overthrown. ୨ । ବିନାଶିତ—2. Destroyed; ruined. ୩ । ଅବ- ମାନିତ—3. Disgraced; dishonoured.

ବିନିବର୍ତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+ବୃତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)— Binibarttita ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ—Brought back; returned; (ବିନିବର୍ତ୍ତନ—ବି) caused to return.

ବିନିବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+ବୃତ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ— Binibṛutta Returned; come back.

ବିନିବେଶ—ସଂ. ବି (ବି+ନି+ବିଶ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—ପ୍ରବେଶ; Binibeśa (ବିନିବିଷ୍ଟ, ବିନିବେଶିତ—ବିଣ) ପଶିବା—Entering. [ବିନିବେଶକ, ବିନିବେଶୀ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଣ]

ବିନିମୟ—ସଂ. ବି (ବି+ନି+ମୀ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ପରିବର୍ତ୍ତନ; Binimaya ବଦଳି; ଏକ ବସ୍ତୁକୁ ଦେଇ ତତ୍‌ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଗ୍ରହଣ—1. Exchange; barter. ୨ । ପ୍ରତି- ଦାନ—2. Requital; return-gift; a return; retaliation, ୩ । ବନ୍ଧକ-3. Pledge. ୪ । ଗଚ୍ଛିତ ଧନ- 4. Deposit. ୫ । ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ପରିବର୍ତ୍ତନ— 5. Transmutation of letters.

ବିନିମିଷ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବି+ନିମେଷ)—ନିର୍ନିମେଷ; ପଲକାଭାବଶୂନ୍ୟ— Binimisha, Winkless. [ଉ—ବିନିମିଷେ ଯେ, ମୀନ ସମାଜେ, ଖଞ୍ଜନ ଦମ୍ଭେ ଭସ୍ମେ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିନିମିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+ମୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । କ୍ରୀତ- Binimita ବିନିମୟ; ବଦଳା ଯାଇଥିବା—2 Exchanged; bartered. ୨ । ବନ୍ଧକ ରଖା ଯାଇଥିବା-2. Pledged. ୩ । ପ୍ରତିଦତ୍ତ—3. Given in return.

ବିନିମେଷ—ସଂ. ବି—ଆଖି ପିଟିବା— Binimesha Twinkling of the eyes (Apte).

ବିନିୟତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+ଯମ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସଂଯତ— Biniyata 1 Restrained; curbed. ୨ । ନିରୁଦ୍ଧ— 2. Confined. ୩ । ଶାସିତ—3. Ruled; controlled; kept under discipline. ୪ । ନିବାରିତ- 4. Prevented.

ବିନିୟମ—ସଂ ବି (ବି+ନି+ଯମ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ Biniyama ନିୟମ—1. Special rule. ୨ । ନିବାରଣ- 2. Warning; preventing. ୩ । ନିରୋଧ— 3. Stopping. ୪ । ନିଷେଧ—4. Forbidding.

ବିନିଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ନିଯୋଜିତ- Binijukta 1. Employed; commissioned; engaged. ୨ । ପ୍ରେରିତ—2. Sent. ୩ । ପ୍ରଦତ୍ତ—3. Given.

ବିନିଯୋଗ—ସଂ. ବି- (ବି+ନି+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । Binijoga ପ୍ରେରଣ—1. Sending. ୨ । ପ୍ରତିଦାନର ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଆଶାରେ ପ୍ରଦାନ ବା ଅର୍ପଣ—2. Giving or parting with a thing in expectation of a suitable return; investment. ୩ । ପ୍ରୟୋଗ—3. Employment; engagement. ୪ । ନିଯୋଜନ—4. Appointing. ୫ । ଆଦେଶ; ଅନୁମତି—5. Permission; order. ୬ । ବୈଦିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରୟୋଗ (ହି. ଶ)—6. Applying of a vedic formula in connection with a particular ritual.

ବିନିଯୋଜିତ—ସଂ ବିଣ—(ବି+ନି+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ, ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—Binijojita ୧ । ଭବିଷ୍ୟତ ଆଶାରେ ଅର୍ପିତ—1. Given in (ବିନିଯୋଜକ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ) anticipation of suitable return; invested. ୨ । ସ୍ଥାପିତ—2; Established. ୩ । ନିଯୁକ୍ତ—3. Appointed. ୪ । ପ୍ରେରିତ—4. Sent; commissioned. ୫ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ—5. Promulgated.

ବିନିର୍ଗତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନିର୍+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । Binirgata ନିଃସୃତ; ବହିର୍ଗତ—1. Gone forth; issued. (ବିନିର୍ଗମ—ବି) ୨ । ନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତ—2. Gone out; departed. ୩ । ଅପସୃତ—3. Expelled: displaced. ୪ । ପ୍ରସ୍ଥିତ—4. Started; gone. ୫ । ଅତୀତ—5. Past; elapsed.

ବିନିର୍ଗମ—ସଂ. ବି—(ବି+ନିର୍+ଗମ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ବହି- Binirgama ର୍ଗମନ—1. Going forth; issuing out. (ବିନିର୍ଗମନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—2. Departure.

ବିନିର୍ଜ୍ଜି(ର୍ଜ୍ଜି)ତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନିର୍+ଜି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ପରାଭୂତ; Binirjji(rji)ta ପରାଜିତ—Vanquished; defeated. (ବିନିର୍ଜ୍ଜୟ—ବି)

ବିନିର୍ଣ୍ଣୀତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନିର୍+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଅବଧାରିତ Binirnnita (ବିନିର୍ଣ୍ଣୟ—ବି) Ascertained

[ଦ୍ର—ଏହିପରି 'ବି' ଉପସର୍ଗ ଯୋଗରେ ବହୁ ପଦ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ; ଯଥା—ବିନିର୍ଧୂତ, ବିନିର୍ବୃତ୍ତ, ବିନିର୍ଣ୍ଣୟ, ବିନିର୍ମୁକ୍ତ, ବିନିଷ୍ଟମ୍ଭ, ବିନିଶ୍ଚିତ, ବିନିଷ୍ଫଳ, ବିନିଶ୍ଚେଷ, ବିନିହତ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବିନି(ର୍ଦ୍ଧ)ର୍ଧୂତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନିର୍ଧୂତ)—୧ । ବିତାଡ଼ିତ—1. Binir(ddhu)rdhuta Expelled. ୨ । ବିକମ୍ପିତ ହୋଇ ପାଉତ; ଝଡ଼ାଯାଇ ଖସିପଡ଼ୁଥିବା—2. Shaken off; dispelled. ୩ । ଅବମାନିତ—3. Insulted.

ବିନିର୍ମୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନିର୍ମୁକ୍ତ)—୧ । ବହିର୍ଗତ—1 Come Binirmukta out. ୨ । ଅନାବୃତ—2. Open. ୩ । (ବିନିର୍ମୁକ୍ତ—ବି) ବନ୍ଧନ ରହିତ—3. Free from a bond.

ବିନିର୍ମୋକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ନିର୍ମୋକ)—୧ । ପରିଧାନ ଶୂନ୍ୟ—Binirmoka 1. Devoid of clothing. ୨ । କାଞ୍ଚି ଛାଡ଼ି- (ବିନିର୍ମୋକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଥିବା (ସର୍ପ)—2. (a snake) Which has cast off its slough

ବିନିହତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ନିହତ)—୧ । ବିଶେଷରୂପେ ଆହତ—Binihata 1. Wounded. ୨ । ମାରିତ; ହତ—2. Killed ୩ । ଧ୍ୱସ୍ତ; ବିନଷ୍ଟ—3. Destroyed. ୪ । ଲୁପ୍ତ; ମୂଳୋତ୍ପାଟିତ—4. Extinct; eradicated.

ବିନୀତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ନୀ. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବିନମ୍ର—Binita Humble. ୨ । ବିନୟୀ—2. Modest. ୩ । (ବିନୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ) [ବିନୀତତା(ତ୍ୱ)—ବି] ଶିଷ୍ଟ, ଅନୁଦ୍ଧତ—3. Gentle; decent. ୪ । ଶାନ୍ତ—4. Meek. ୫ । ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ—5. Of subdued passions self-controlled. ୬ । ଧାର୍ମିକ—6. Pious religious; god-fearing. ୭ । ଶିକ୍ଷିତ—7. Educated; trained. ୮ । ଶାସିତ—8. Punished; ruled. ୯ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନୀତ—9 Taken out; carried from one place to another. ୧୦ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ—10. Dispersed-thrown about. ୧୧ । ବିଲୁପ୍ତ—11. Concealed; secret. ୧୨ । ଗୃହୀତ—12. Taken. ୧୩ । ଉପଭୁକ୍ତ—13. Enjoyed. ୧୪ । ସୁନ୍ଦର-14. Beautiful. ସଂ. ବି—୧ । ବଣିକ—1. Merchant; trader. ୨ । ଶିକ୍ଷିତ ଅଶ୍ୱ—2. Trained horse. ୩ । ଯୁଦ୍ଧାଶ୍ୱ—3. Warsteed. ୪ । ଶିକ୍ଷିତ ଜୀବ—4. Trained animal. ୫ । ଦମନକ ଗୁଳ୍ମ (ହି. ଶ)—5. Damanaka (See) ୬ । (ନାମ) ପୁଲସ୍ତ୍ୟଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର (ହି.ଶ.)-6, Name of a son of sage Pulastya,

ବିନୀତକ—ସଂ. ବି—(ବି+ନୀ ଧାତୁ+କରଣ. ତକ)—୧ । ଯାନ—Binitaka 1. Conveyance (Apte). ୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ବାହକ—2. A carrier; a bearer (Apte).

ବିନୀତ ବେଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିନୀତ+ବେଶ)—ଭଦ୍ର- Binita besa ବେଶଧାରୀ—Decently clad. (ବିନୀତବେଶା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିନୀତାତ୍ମା—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିନୀତ+ଆତ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—Binitātmā ୧ । ନମ୍ର ପ୍ରକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—1. Humble-minded. ୨ । ଧର୍ମାତ୍ମା—2. God-fearing. ୩ । ଜିତାତ୍ମା—3. Self-controlled.

ବିନୀୟ—ସଂ. ବି—(ବି+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ; ଭାବବାଚକ)—୧ । କାପଟ୍ୟ; Biniya ଛଳ—1. Deceit; trick. ୨ । ପାପ—2. Sin. ୩ । ଖଳି; ପିଡ଼ିଆ—3. Oil cake. ୪ । କାଣ୍ଡ—4. Sediment; dregs (Apte). ୫ । ଅପରାଧ-5. Crime (Apte).

ବିନୀୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଆନ)—
Biniyamāna ଶିକ୍ଷ୍ୟମାଣ; ଯାହାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଅଛି—
(ବିନୀୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Being trained or educated; undergoing training.

ବିନୁ(ନେ)—ଦେ. ଅ—ବିନା (ଦେଖ)
Binu(ne) Bina (See)
(ବିନୁରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଉ—ତୋ ରୂପ ନ ଦେଖି ନୟନେ, ଇନ୍ଦ୍ରୟ
ବିନୁ ବିନ ଯେହେ ଆସ୍ଥା ବିନେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ)

ବିନୁକ୍ତି—ସଂ. ବି (ବି+ଜନ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଉ, ଜନାଭନ)—ପ୍ରଶଂସା
Binukti (ହ. ଶ)— Praise.

ବିନେତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ ତବ୍ୟ)—ଶାସନୀୟ—
Binetabya Governable.

ବିନେତା—ସଂ ବି ପୁଂ (ବି+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା ୧ବ)—
Binetā ୧ । ଶିକ୍ଷକ—1, Instructor. ୨ । ଶାସନକର୍ତ୍ତା;
(ବିନେତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନିୟନ୍ତାକର୍ତ୍ତା—2. Ruler. ୩ । ରାଜା—
3. King. ୪ । ଦଳର ନେତା—4. Leader.

ବିନେୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ)—୧ । ଶିକ୍ଷଣୀୟ—
Bineya 1, Fit to be trained. ୨ । ଦଣ୍ଡନୀୟ—2. Punishable. ୩ । ଗ୍ରାହ୍ୟ—3. Acceptable.

ବିନୋଇ(ୟି)—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି ବିଣ (ସଂ ବିନୟୀ)—ବିନୀତ ହୋଇ; ନମ୍ର
Binoi(yi) ଭାବରେ—Modestly; humbly. (ଉ—କର
ବିନୟ କରେ ଦୁଇ ଯୋଡ଼ି ଅହମାଣିକ ବିନୋଇ ବୋଲଇ ଶୁଣିମା
ବିନତି କରକେ ଶଶିଶେଣା ଜେମାଦେଇ । ପ୍ରଭାସ. ଶଶିଶେଣା ।)

ବିନୋଇ(ୟି)ବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ ବିନୟୀ)—୧ । ବିନୀତ ହୋଇ କହିବା-
Binoi(yi) 1. To speak humbly. ୨ । ବିନୀତ ହେବା—
ବିନତି କରା 2. To be submissive. ୩ । ନିବେଦନ
ବିନତି କରନା କରିବା—3. To submit respectfully,
(ଉ—କର ଅଞ୍ଚଳ ଶିରେ ଦେଇ, ମୃଗଙ୍କ ଚରଣେ
ବିନୋଇ । ଭୁପଦ, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।)

ବିନୋକ୍ତି—ସଂ. ବି (ବିନା+ଉକ୍ତି)—ବିନା ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିବା
Binokti ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—A figure of speech.
(ଏହାର ଉଦାହରଣ—ଘର ବିନା ଭୋଜନ ଭୋଜନ ନୁହେଁ ।)

ବିନୋଦ—ସଂ. ବି (ବି+ନୁଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ମନସ୍ତୁଷ୍ଟି;
Binoda ଆନନ୍ଦ—1. Gratification of mind; pleas-
(ବିନୋଦିତ—ବିଣ) ure; happines , ୨ । ଔତ୍ସୁକ୍ୟ—
2. Eagerness; vehemence. ୩ । ବିହାର; ଲୀଳା-
3, Pastime. ୪ । ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ; କ୍ରୀଡ଼ାକୌତୁକ-
4. Pleasures; amusements; merriment; sports; play. ୫ । ଅପନୟନ; ଅପନୋଦନ—
4. Relieving of distress; alleviating; palliating. ୬ । ପ୍ରବୋଧନ; ସାନ୍ତ୍ୱନାଦାନ—6. Consolation. ୭ । (+କରଣ ଅ) ସମୟ ଯାପନୋପାୟ—
7. Diversion; relaxation. ୮ । ରସିକତା
ପ୍ରକାଶ—8. Witticism; humour. ୯ । (+ଅଧି-
କରଣ ଅ) ରାଜ ଗୃହ ବିଶେଷ; ପ୍ରମୋଦ ଗୃହ (ହ. ଶ)—
8. A King's pleasure house. ୧୦ । (+କରଣ
ଅ) ଆଲିଙ୍ଗନବିଶେଷ—9. A sort sexual enjoyment (Apte) or of embrance. ସଂ. ବିଣ—
ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—Beautiful. ଦେ. ବି—ବିନୋଦ-
ବିହାରୀର ଭାକ ନାମ—A popular name for Binodabihārī.

ବିନୋଦ ଗୃହ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିନୋଦ+ଗୃହ)—ବିଳାସଭବନ;
Binoda gṛuha ବଇଠକଖାନା—Drawing room; par-
(ବିନୋଦ ଭବନ, ବିନୋଦଶାଳା, ବିନୋଦବାସ—ଅନ୍ୟରୂପ) lour.

ବିନୋଦନ—ସଂ. ବି (ବି+ନୁଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—୧ । ବିନୋଦ
Binodana (ଦେଖ)—1. Binoda (See) ୨ । ମନସ୍ତୋଷଣ-
2. Gratifying of the mind. ୩ । କ୍ରୀଡ଼ାକରଣ-
3. Playing.

ବିନୋଦିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ ବିନୋଦୀ)—୧ । ଆମୋଦ ପ୍ରିୟ—
Binodiā 1, Fond of sports or amusements. ୨ ।
(ଅମ୍ବକରେ) କ୍ରୀଡ଼ା କରିବାକୁ ଯେ ସୁଖପାଏ—2. Fond
ବିନୋଦିୟା of sporting with. (ଉ—ଫୁଲେ ଫୁଲେ ସବୁ
ବିନୋଦିୟା ଉଆଣ ଯେଣୁ ସେ ପ୍ରଭୁ ଫୁଲ ବିନୋଦିଆ । ଦୀନକୃଷ୍ଣ,
ଜଗମୋହନ ।) ୩ । କ୍ରୀଡ଼ାପ୍ରିୟ—3. Sportive.
୪ । ସୁନ୍ଦର—4. Charming; graceful. ୫ ।
ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ—5. Gratifying. ୬ । ରସିକ—6.
Witty; humorous. ଦେ. ବି—An epithet of Śrīkṛushṇa.

ବିନୋଦ ବିହାରୀ—ସଂ. ବିଣ; ପୁଂ—କ୍ରୀଡ଼ାକାରୀ—Spoxting.
Binoda bihārī ସଂ, ବି—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—Śrīkṛushṇa. ଦେ. ବି
ପୁଂ—୧ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—1. A name given to males. ୨ । ଦେବ ବିଗ୍ରହଙ୍କ ନାମ—2. A name of an image of Śrīkṛushṇa.

ବିନୋଦୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବିନୋଦ+ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ)—
Binodī ୧ । ପ୍ରମୋଦଯୁକ୍ତ; କ୍ରୀଡ଼ାପ୍ରିୟ; କ୍ରୀଡ଼ାଶୀଳ—
(ବିନୋଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Sportive. ୨ । ଆମୋଦପ୍ରଦ—
2, Gratifying. ୩ । ପରିହାସପ୍ରିୟ—4. Fond of jests; jestive; jocular. ୪ । ରସିକ—4. Witty; humorous.

ବିନ୍ତି—ବୈଦେ. ବି—ବିନତି (ଦେଖ)
Binti Bin-ti (See)

ବିନ୍ଦ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଅବସ୍ଥାଭୂତ ହେବା—
Bind (root) To be embodied in.

ବିନ୍ଦ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ବିନ୍ଦୁ)—ବିନ୍ଦୁ; କ୍ଷୁଦ୍ର ଚିହ୍ନ; ଟୋପି-
Binda Small mark; sign; dot. (ଉ—ତାର ଲଲାଟେ ଚନ
ଟୀପ ଚୁଣ୍ଦ ବିନ୍ଦ, ଭୁହ ଦେଖି ପାଇବୁ ବିଚ୍ଛେଦ । ପ୍ରାଚୀ. ରସ-
ବାରଣ ।)

ବିନ୍ଦି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିନ୍ଦୁ)—ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ଅଳକା ବା କେଚକୀ-
Bindi A crescent-shaped ornament put on
ମାଥାର ଚାଁଦ **ବିନ୍ଦି** the hair over the brow of a woman.

ବିନ୍ଦିଆ—ଦେ. ବି—ତିଶୂଳାକୃତି ମସାଲରେ ଜଳିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Bindiā ତୈଳାକ୍ତ କନାର ବଣ୍ଡା—Circular rolls of rags
ମସାଲେର **ବିଡ଼ୀ** moistened with oil and fixed to the forks of trident-shaped torches.

ବିନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି (ବିନ୍ଦ୍ ଧାତୁ+ସଙ୍ଖ୍ୟାର୍ଥେ କର୍ମ ଉ)—୧ । କଣିକା ମାତ୍ର;
Bindu କଣା—1. A very minute portion. ୨ । ତରଳ ଦ୍ରବ୍ୟର ଟୋପା—2. Drop. ୩ । ବୁନ୍ଦା; କ୍ଷୁଦ୍ର ଚିହ୍ନ—3. A very small mark; spot; a dot ୪ । ଅନୁସ୍ୱାର—4. The nasal alphabet representing 'm' and represented by a dot. ୫ । ବୀର୍ଯ୍ୟ; ଶୁକ୍ର—5. Semen. ୬ । (ଜ୍ୟାମିତି) ଦୈର୍ଘ୍ୟ, ବିସ୍ତାର ଓ ବେଧରହିତ ଅବସ୍ଥିତିଜ୍ଞାପକ ଚିହ୍ନ—(Geometry) A point that has no magnitude but has only position. ୭ । ଭ୍ରୂମଧ୍ୟ—7. The middlemost point of the forehead between the eyebrows. ୮ । ହସ୍ତୀଶୁଣ୍ଡରେ ବିରଚିତ ରଙ୍ଗର ଟୋପା—8. Spots painted on the trunk of an elephant. ୯ । କପାଳରେ ଦିଆଯିବା ଚନ୍ଦନାଦିର ଟୋପା—9. Small circular mark of sandalpaste, vermillion etc put on the middle of the brow. ୧୦ । (ନାଟକରେ) ଗୁଣୀଭୂତ ପରସ୍ପର ଘଟନା—10. Inter-related incidents in a drama. ୧୧ । ପାଣ୍ଡୁଲିପିଆଦିରେ କଟା ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦିଆଯିବା ବିନ୍ଦୁଚିହ୍ନ, (ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ଶବ୍ଦମାନ କଟା ନ ହେବାର ସୂଚନା ହୁଏ—11. (In manuscripts) Marks of points put over an erased word indicating that the word should not be erased (Apte.) ସଂ. ବିଣ (ବିଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଉ)—୧ । ବେତ୍ତା; ଜ୍ଞାତା; ଜ୍ଞାନୀ—1. Knowing; wise (Apte.) ୪ । ଦାତା; ଦାନଶୀଳ—2. Bestowing; munificent; liberal (Apte.)

ବିନ୍ଦୁକ—ସଂ. ବି (ବିନ୍ଦୁ+କ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠବିନ୍ଦୁ—A driblet; small
Binduka drop or point,

ବିନ୍ଦୁଛାଳିବା—ଦେ. କ—୧ । ସାମାନ୍ୟ ବିନ୍ଦୁପାତପୂର୍ବକ ବୃଷ୍ଟିକରିବା—
Binduchāliba 1. To rain in small drops, [ବିନ୍ଦୁପକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] to dribble. ୪ । ବିନ୍ଦୁ-ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଜଳ ଫେଲା ଟାଳିବା; (ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ) ରେତଃପାତ **ବୁନ୍ଦଗିରାନା** କରିବା—2. To discharge one's semen.

ବିନ୍ଦୁ ଚିତ୍ରକ—ସଂ. ବି (ବିନ୍ଦୁ+ଚିତ୍ରକ)—୧ । ଚିତ୍ରକର—1. A
Bindu chitraka painter. ୨ । ଚିତ୍ର ମୃଗ—2. Spotted deer.

ବିନ୍ଦୁ ଜାଲ—ସଂ. ବି. (ବିନ୍ଦୁ=କ୍ଷୁଦ୍ର ଚିହ୍ନ+ଜାଲ=ସମୂହ)—୧ ।
Bindu jāla ବିନ୍ଦୁ ସମୂହ—1. A namber of drops. (ବିନ୍ଦୁ ଜାଲକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ହସ୍ତୀର ଗଣ୍ଡ ସ୍ଥଳରେ ଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଚିହ୍ନ; ପଦୁକ—2. The white or reddish spots on the temples of an elephant. ୩ । ହାତିର ମୁହଁ ଓ ଶୁଣ୍ଡରେ ଚିତ୍ରିତ ବିନ୍ଦୁଚିହ୍ନ—3. Marks of coloured paint on the trunk and face of an elephant (Apte).

ବିନ୍ଦୁ ଟଳିବା—ଦେ. ବି—ରେତଃ ପାତ ହେବା—The discharge
Bindu ṭalibā ବିନ୍ଦୁ ଟଳା; ବିନ୍ଦୁ ପାତ of one's semen
ବିନ୍ଦୁ ଟଳନା

ବିନ୍ଦୁ ଢାଳିବା—ଦେ. କ—ରେତଃପାତ କରିବା—To discharge
Bindu ṭālibā ବିନ୍ଦୁ ଢାଳା **ବିନ୍ଦୁଢାଳନା** one's semen.

ବିନ୍ଦୁ ଧାରଣ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ, ବିନ୍ଦୁ+ଧାରଣ)—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ
Bindu dhāraṇa ବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନପୂର୍ବକ ବୀର୍ଯ୍ୟକୁ ଶରୀରରେ ରକ୍ଷଣ-The act of restraining the discharge of semen by observing continence.

ବିନ୍ଦୁ ପତନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ; ବିନ୍ଦୁ+ପତନ)—୧ । ଜଳୀୟ
Bindu patana ବସ୍ତୁର ଟୋପାମାନ ପଡ଼ିବା—1. The fall-(ବିନ୍ଦୁପାତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ing of a liquid by drops. ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଟୋପାରେ ବର୍ଷା ହେବା—2, Raining in drops; dribble. ୩ । ଶୁକ୍ରକ୍ଷରଣ—3. The discharge of semen.

ବିନ୍ଦୁ ପତ୍ର—ସଂ. ବି—(ବିନ୍ଦୁବତ୍ ପତ୍ର; ବିନ୍ଦୁ ଅଙ୍କିତ ପତ୍ରରେ ଯାହାର)—
Bindu patra ଭୂର୍ଜ ବୃକ୍ଷ—The birch tree.

ବିନ୍ଦୁ ପାତନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ; ବିନ୍ଦୁ+ପାତନ)—ବୀର୍ଯ୍ୟପାତନ—
Bindu pātana The letting of one's semen to be discharged; the discharge of one's semen.

ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଟୋପା ଟୋପା ହୋଇ—1. By
Bindu bindu ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ drops, ୨ । ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ—2. In driblets. ୩ । ଗୋଲ ଟୋପି ମାନଙ୍କରେ—3. In circular spots.

ବିନ୍ଦୁ ବିସର୍ଗ—ଦେ. ବି—କୌଣସି ଘଟଣାର କିଞ୍ଚିତ୍ମାତ୍ର ସମ୍ବାଦ—
Bindu bisarga Any slightest information about
ବିନ୍ଦୁ ବିସର୍ଗ any matter. (ଯଥା—ମୁଁ ଏ କଥାର ବିନ୍ଦୁ ବିସର୍ଗ ଜାଣେ ନାହିଁ ।) ସଂ. ବି—୧ । କୌଣସି ଲେଖାରେ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କରେ ଥିବା ବିନ୍ଦୁ (ଅନୁସ୍ୱାର) ଓ ବିସର୍ଗ ଚିହ୍ନ-ମାନ—1, The dots and dashes in a writing. ୨ । ଅନୁସ୍ୱାର ଓ ବିସର୍ଗର ଚିହ୍ନମାନ—2, The signs of Anuswāra and bisarga,

ବିନ୍ଦୁସର(ରଃ)—ସଂ. ବି—(ନାମ)—ତିବ୍ବତ ଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜଳାଶୟ-
Bindu sara(rah) An inland lake in Tibet, (ବିନ୍ଦୁ ସରୋବର; ବିନ୍ଦୁ ହ୍ରଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଏହା ଲୋକ ପର୍ବତ ସମୀପରେ ଥିବା ମହାସରୋବରରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ

ଅଛି, ଯଥା—ମଣିକର୍ଣ୍ଣିକା ସଙ୍ଗମେ ଦୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ××× ତାହା ସମୀପେ ଯେଉଁ ବିନ୍ଦୁସର ଅଛି । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନ. ମହାଭାରତ. ସ୍ୱର୍ଗ । ଭଗୀରଥ ଗଙ୍ଗାକୁ ପୃଥିବୀରେ ଅବତରଣ କରାଇବା ପାଇଁ ଏହିଠାରେ ତପସ୍ୟା କରିଥିଲେ ।]

ବିନ୍ଦୁ ସରୋବର—ସଂ. ତ. (ନାମ)—ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ସ୍ୱନାମପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜଳାଶୟ—A tank in Bhubaneswra.
Bindu sarobara

ବିନ୍ଦୁସାଗର } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିନ୍ଦୁହ୍ରଦ } [ଦ୍ର—ଏକାମ୍ର ପୁରାଣ ମତରେ ସବୁ ତୀର୍ଥର ଜଳବିନ୍ଦୁମାନ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ଏ ଜଳାଶୟରେ ଅଛି । ଫଳତଃ ଏ ଜଳରେ ନେଳ ଉଦ୍ଭିଦ କଣାମାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଦେଖାଯାଇଅଛି ଯେ ଏ ଜଳକୁ ଦଶ ବାର ପ୍ରସ୍ତ କନାରେ ଛାଣିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏ ନେଳ ବିନ୍ଦୁ ଥଳାବିନ୍ଦୁରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ତଳୁ ପାଣି ବିନ୍ଦୁମୟ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଏଠାରେ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚନ୍ଦନଯାତ୍ରା ଉତ୍ସବ କରାଯାଏ । ଏ ହ୍ରଦର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ବେଦୀ ଓ ଚନ୍ଦନ ମଣ୍ଡପ ଅଛି । ଏ ହ୍ରଦ କ୍ରମଶଃ ପଙ୍କରେ ପୋତି ହୋଇ ଯାଉଛି ।]

ବିନ୍ଦୁସାର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ମଗଧର ନରପତି ଅଶୋକଙ୍କର ପିତା—The father of King Asoka.
Bindusāra
ବିନ୍ଦୁସାର **बिन्दुसार**

ବିନ୍ଧନି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସଂ. ବେଧନୀ)—ଲୁହଣ; ଛେନାଣ—Iron chisel.
Bindh-ni

ବିନ୍ଧ—ଦେ, ବି (ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ=ବିଦ୍ଧ କରିବା)—ଛିଦ୍ର; କଣା; ଫୋଡ଼—Bore; chink; hole; perforation.
Bindha
ବିଂଧ, ଛେଁଦା **छेद**

ବିନ୍ଧ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଫୋଡ଼ିବା; ଛିଦ୍ର କରିବା—To bore through a thing.
Bindha karibā
ବିଂଧା, ଛେଁଦା କରା **छेदना**

ବିନ୍ଧଣ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଧନ)—ରତି ସମୟରେ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ଆକର୍ଷଣ—Mutual drawing or attracting of each other during coition.
Bindhaṇa

ବିନ୍ଧଣା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ୟଧ ଧାତୁ)—୧ । ମାରଣା (ଗାଈ, ବଳଦ ଆଦି); ଯେଉଁ ଶୃଙ୍ଗଯୁକ୍ତ ପଶୁ ଶୃଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ଯେ ଶିଂଗ ଦିଏ ଫୋଡ଼େ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଉପେ—1. Given to goring people with horns (said of a horned animal). ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଯେଉଁ ଲୋକ ନିଷ୍ଠୁର ବାକ୍ୟ କହେ; କଟୁଭାଷୀ—2. Of foul speech ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) ବି (ସଂ. ବେଧନାସ୍ତ୍ର) ବଟାଳ—Chisel.
Bindhaṇa
मरखन्ना, मरकहा
[ବିନ୍ଧ(ନ୍ଧ)(ନ୍ଧେ)ଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବିନ୍ଧ(ନ୍ଧ; ନ୍ଧେ)ଣୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବେଧନୀ)—ତାତ୍ତଲ ଲୁହାରେ ଛିଦ୍ର କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ବିଶେଷ—An iron drill. ଦେ. ବିଣ—'ବିନ୍ଧଣା'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—Feminine of 'Bindhaṇā'.
Bindha(ndhu; ndhe)ṇī
ବିଂଧନୀ **बरमा**

ବିନ୍ଧ ବୁଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଛିଦ୍ର ବନ୍ଦ କରିବା—To stop a hole.
Bindha bujibā
ଛେଁଦା ବନ୍ଦ କରା, ଛେଁଦା ବୁଜାନ **छेद बन्द करना**

(ବିନ୍ଧ ବୁଜ ଦେବା, ବିନ୍ଧ ମରିବା—ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପ)
(ବିନ୍ଧ ମାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିନ୍ଧସ—ସଂ. ତ (ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅସ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.
Bindhasa

ବିନ୍ଧା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବିନ୍ଧିବା; ଶୃଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଭେଦ କରଣ—1. Goring with the horns. ୨ । ବିଦ୍ଧମ ବ୍ରଣାଦିର ବ୍ୟଥା—2. Aching pain of boils. ୩ । ଶିଂଗମାରନା ଫୋଡ଼ିବା; ବିଦ୍ଧକରଣ—3. Act of drilling or piercing. ୪ । ଶରନିକ୍ଷେପ କରିବା—4. ଟୀସ Throwing of a dart. ଦେ.ବିଣ—ବିଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ଟନଟନାନୀ ଛେଦନା ବିଂଧା ବେଧନା Gored.
Bindhā

ବିନ୍ଧା ଛିଟ୍(ଟି)କା—ଦେ. ବି (ସହଜର ଶବ୍ଦ)—ଦେହ ବଥାଇବା ବା ଜ୍ୱାଳାମୟ ହେବା—Aching and burning sensation in the body.
Bindhā chhiṭ-(ṭi)kā

ବିନ୍ଧାଜ୍ୱଳା } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିନ୍ଧାଯୋଡ଼ା }
ବିନ୍ଧାଛିଟା } ବେଦନା; ଟନଟନାନି ଟୀସଟାସ

ବିନ୍ଧାଣ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଧନ)—ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ—Wrestling. [ଉ—ଯେ ତ ଶିଷ୍ୟଗଣ କରନ୍ତି ବିନ୍ଧାଣ ବଳକାଳ କସାକଷି । ଭଞ୍ଜ. କୋଟୀବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।]
Bindhāṇa
କୁସ୍ତୀ **कुस्ती**

ବିନ୍ଧାଣି—ଦେ. ବି—୧ । କାରିଗର—1. A mechanic; an artist. ୨ । ବିନ୍ଧକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A borer.
Bindhāṇi
କାରିଗର **विंधीया**

ବିନ୍ଧାଣି ରତ୍ନ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କାରିଗରଙ୍କୁ ଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—A title given to an excellent artist.
Bindhāṇi ratna

ବିନ୍ଧାଣି ରାଇ(ଏ, ୟ)—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ବଢ଼େଇମାନଙ୍କ ମୂଳାଧିକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପାଧିବିଶେଷ—A title of a headman amongst carpenters.
Bindhāṇi rāi(e, ya)

ବିନ୍ଧାବିନ୍ଧି—ଦେ. ବି—୧ । ପରସ୍ପରକୁ ବିନ୍ଧିବା—1. Mutual goring. ୨ । (ସହଜର) ଶରୀରର ବିଂଧାବିଂଧି ଅନେକ ସ୍ଥାନ ବଥାଇବା—2. Aching sensation in many parts of the body.
Bindhābindhi
ଟୀସଟାସ

ବିନ୍ଧିଣି—ଦେ. ବି (ବର୍ଣ୍ଣିତ ଶବ୍ଦ)—ଅଳଙ୍କାର ଉପରେ ପଥର ବସାଇବା କାମ—Fixing of gems on ornaments. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଲୁହଣ—Iron chisel.
Bindhiṇi
ପାଥର ବସାନ

ବିନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ.ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ)—୧ । (ଅକର୍ମକ) (ବ୍ରଣାଦି) ବ୍ୟଥା ବେଦନାକରା ଅଦରେ ଛିଦ୍ର କରିବା—1. To ache. ୨ । (ସକର୍ମକ) କାଠ ଆଦିରେ ଛିଦ୍ର କରିବା—2. To bore through wood etc. ୩ । ଫୁଟାଇବା; ଫୋଡ଼ିବା—3. To pierce. ୪ । ଶୃଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କରିବା—4. To gore. ୫ । ଶିଂଗେଫୋଡ଼ା; ଶୁଁତାନ ଶର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା—5. To shoot an arrow; to use the bow. [ଉ—ଟାଣେ ବିନ୍ଧେ ମାରନା ଶମ ସଦୃଶ କଲମ ଭୂମିକୁ ଏକା ଅଚଳ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶ୍ୱୋତ୍ତରଣ, ୫ ଗୀତ ।]
Bindhibā
ବିଂଧିବା **बिंधना**

ବିନ୍ଧ୍ୟ—ସଂ. ବି—୧ । (ବି=ବିବୁଧ+ଧ୍ୟୈ ଧାତୁ=ଚିନ୍ତା କରିବା+ Bindhya ଅ; କର୍ତ୍ତାଭାବ । ପୁରାଣମତେ ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଗତିରୋଧ କରି ତାହାଙ୍କଠାରୁ ଉନ୍ନତ ହେବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିଥିଲେ) — ଭାରତବର୍ଷର ମଧ୍ୟଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗିରିମାଳା—1. The Bindhya range of mountains in the middle of India. [ଦ୍ର—ଏହା ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟକୁ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତରୁ ପୃଥକ୍ କରିଅଛି । ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳର ଉତ୍ତରରେ ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଦକ୍ଷିଣରେ ରହୁଥିଲେ । ଏହା ପୌରାଣିକ ସପ୍ତକୁଳାଚଳ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ । ପୁରାଣରେ କଥିତ ଅଛି ଯେ, ବିନ୍ଧ୍ୟଗିରି ମେରୁପର୍ବତ ପ୍ରତି ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ ହୋଇ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ମେରୁକୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରିବା ପରି ଏ ପର୍ବତକୁ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରିବେ ବୋଲି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ; କିନ୍ତୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେଥିରେ ସ୍ୱୀକୃତ ନ ହେବାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପଥରୋଧ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିନ୍ଧ୍ୟଗିରି ଆକାଶକୁ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଥିରେ ଦେବତାମାନେ ଭୀତ ହୋଇ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଋଷିଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତଙ୍କ ଗୁରୁ ଥିବାରୁ ସେ ବିନ୍ଧ୍ୟ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ବିନ୍ଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମସ୍ତକ ନୁଆଁଇଲେ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ବିନ୍ଧ୍ୟଙ୍କୁ କହିଲେ ଆମ୍ଭେ ଦକ୍ଷିଣଦିଗକୁ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା କରୁଅଛୁଁ, ତେଣୁ ଆମ୍ଭେ ଫେରି ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଏହିପରି ନତମସ୍ତକ ହୋଇ ରହି ଥାଅ । ଗୁହାଦେଶ ପାଳନ କରି ବିନ୍ଧ୍ୟଗିରି ମସ୍ତକ ଅବନତ କଲେ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଆଉ ଦକ୍ଷିଣରୁ ଫେରି ଆସିଲେ ନାହିଁ ଓ ବିନ୍ଧ୍ୟ ସେହିଦିନରୁ ନତମସ୍ତକ ହୋଇ ରହିଲେ, ଆଉ ବଢ଼ିଲେ ନାହିଁ (Apte)] ୨ । (ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ; କର୍ତ୍ତାଭାବ)—ବ୍ୟାଧ—3, A hunter (Apte).

ବିନ୍ଧ୍ୟଗିରି
ବିନ୍ଧ୍ୟଗିରିମାଳା
ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତ
ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳ
ବିନ୍ଧ୍ୟାବଳୀ
} ଅନ୍ୟରୂପ

ବିନ୍ଧ୍ୟକୂଟ—ସଂ. ବି (ବିନ୍ଧ୍ୟ+କୂଟ୍ ଧାତୁ=ଅପ୍ରସନ୍ନ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. Bindhyakūṭa ଅ)—ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନି—Sage Agastya (ବିନ୍ଧ୍ୟକୂଟନ—ଅନ୍ୟରୂପ) who was the spiritual preceptor of the Bindhya hills.

ବିନ୍ଧ୍ୟବାସିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିନ୍ଧ୍ୟବାସୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine Bindhyabāsinī form of Bindhyabāsī. ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଦୁର୍ଗା—1. Durgā. ୨ । ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଦୁର୍ଗାଦେବୀ—2. The name of an idol of Durgā worshipped in the Bindhya hills.

ବିନ୍ଧ୍ୟବାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତରେ ବାସ କରୁଥିବା—Bindhyabāsī Living in the Bindhya hills. (ବିନ୍ଧ୍ୟବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ମୁନିବିଶେଷ; ବ୍ୟାଡ଼ିମୁନି—Name of a sage. [ଦ୍ର—ଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂସ୍କୃତ ବୈୟାକରଣିକ ଥିଲେ ।]

ବିନ୍ଧ୍ୟବିରୋଧୀ—ଦେ. ବି—ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନି—Sage Agastya. (ଉ—Bindhyabirodhī ବିନ୍ଧ୍ୟଚଳ ପୁଙ୍କରେ ହୋଇଥିଲା, ବିନ୍ଧ୍ୟ-ବିରୋଧୀ ସମୁଦ୍ର, ପିଇଲା—ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) [ଦ୍ର—ଅଗସ୍ତି ତଳେ ନୋଟ୍ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।]

ବିନ୍ଧ୍ୟ ଭୂଲୋକ—ଦ୍ୱେ. ବି—ଅଗସ୍ତ୍ୟ—Sage Agastya. (ଉ—Bindhya bhūloka ବିନ୍ଧ୍ୟଭୂଲୋକ ଗ୍ରାମେ ଜନ୍ମି, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଗୁପ ଭୂଣ ଦେଇ—ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିନ୍ଧ୍ୟା—ସଂ. ବି—୧ । ଲବଳୀ; ନଅରକୋଳ ଗଛ (ହ୍ର. ଶ)—Bindhyā 1. The Labalī tree. ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଳାଇଚ—2. Small cardamom (Apte).

ବିନ୍ଧ୍ୟାଟବୀ—ସଂ. ବି (ବିନ୍ଧ୍ୟ+ଅଟବୀ)—ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତସ୍ଥ ଅରଣ୍ୟ—Bindhyāṭabī The forest in the Bindhya hills. (ବିନ୍ଧ୍ୟାରଣ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିନ୍ଧ୍ୟାବଳୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅସୁର ବାଣରାଜାଙ୍କ ମାତା—1. The Bindhyābalī mother of demon King Bāṇa. ୨ । ବିନ୍ଧ୍ୟଗିରିମାଳା—2. The Bindhya hills.

ବିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ—1. Got; Binna obtained. ୨ । ବିଚାରିତ—2. Considered; (ବିନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) judged. ୩ । ବିବାହିତ—3. Married. ୪ । ଅବସ୍ଥିତ—4. Situated. ୫ । ଜ୍ଞାତ—5. Known. ୬ । ପରିଚିତ—6. Acquainted with. ୭ । ଆଲୋଚିତ—7. Discussed (Apte).

ବିନ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ନି+ଅସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ସଜ୍ଜିତ; ଯଥା—Binyasta କ୍ରମରେ ରଚିତ; ଖଚିତ—1. Arranged in order; methodically arranged; paved; inlaid. ୨ । ସ୍ଥାପିତ—2. Set; placed; put down; fixed. ୩ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ—3. Scattered; thrown. ୪ । ଅର୍ପିତ—4. Deposited; presented. ୫ । ହସ୍ତରେ ଦତ୍ତ; ନ୍ୟସ୍ତ—5. Delivered (Apte).

ବିନ୍ୟାସ—ସଂ. ବି (ବି+ନି+ଅସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ସଜ୍ଜା; Binyāsa ରଚନା—1. Orderly arrangement, ୨ । ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ହୃଦୟାଦିରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଅର୍ପଣ—2 The touching of the heart, head etc while uttering a Mantra. ୩ । ରକ୍ଷଣ; ସ୍ଥାପନ—3. Depositing. ୪ । ସ୍ତମ୍ଭନ—4. Laying down; masonry. ୫ । ଅର୍ପଣ—5. Entrusting; making over. ୬ । (+କର୍ମ. ଅ) ନ୍ୟସ୍ତବସ୍ତୁ—7. A deposit (Apte). ୮ । ସମୂହ—8. Collection; assemblage (Apte). ୯ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ) ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ବା ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବିନ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ, ଆଧାର—9, A site; receptacle.

ବିନ୍ୟାସିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିନ୍ୟାସ)—୧ । ସ୍ଥାପନ କରିବା; ଥୋଇବା—1. To place; to lay.
Binyāsibā
ବିନ୍ୟାସା [ଉ—ଜଳ-ପଦ୍ମେ ଗଣ୍ଡମଣ୍ଡଳ ତନ୍ୟାସି କରୁଥାଇ ବାଳା ଧ୍ୟାନ । ଗ୍ରଥନାଥ• ଯଯାତି ।] ୨ । (ମନ) ବଳାଇବା—2. To hanker after; to be bent upon.
ବିନ୍ୟସନା
[ଉ—ବିଧ କରନ୍ତ ନଗ୍ନାନା ଗ୍ରମ ବିନା ତନ୍ୟାସିବ ନାହିଁ ଚିତ୍ତ ଆନେ ଗୋ ବୈଦେହ । ଉଃ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିପକ୍ତ୍ରିମ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପଚ୍ ଧାତୁ+ଜାତାର୍ଥେ, କ୍ତ୍ରିମ)—୧ । ପାକ ଦ୍ୱାରା ଜାତ; ଯାହା ପାକ କରାଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ—
Bipaktrima
1. Obtained by cooking; cooked. ୨ । ସୁପରିପକ୍ୱ—2. Well ripened. ୩ । ସୁଜୀର୍ଣ୍ଣ—3. Well digested.

ବିପକ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ବିଶେଷ+ପଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ ।
Bipakwa
ସୁପକ୍ୱ; ପରିପକ୍ୱ—1. Well ripened; well
(ବିପକ୍ୱତା—ବି) matured. ୨ । ବଳାଯାଇଥିବା—2. Twisted. ୩ । ବକ୍ର—3. Oblique. ୪ । ପୂର୍ଣ୍ଣାବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ—4. Well developed. ୫ । ଅପରିପକ୍ୱ; କଞ୍ଚା (ହ. ଶ)—5. Unripe.

ବିପକ୍ଷ—ସଂ. ବି (ବି=ବିରୁଦ୍ଧ+ପକ୍ଷ=ପାର୍ଶ୍ୱ, ସହାୟ)—୧ । ଶତ୍ରୁ—
Bipaksha
1. Enemy. ୨ । ବିରୁଦ୍ଧପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Adversary; antagonist. ୩ । ବିବାଦରେ ଅପର ପକ୍ଷ; ପ୍ରତିବାଦୀ-3. The opposite party in a dispute ୪ । ନ୍ୟାୟ ଆଦରେ ଏକ ଯୁକ୍ତିର ବିରୁଦ୍ଧ ଯୁକ୍ତି—4. The opposite side of an argument. ୫ । ଶତ୍ରୁର ଦଳ-5. The party of one's enemy. ୬ । କୌଣସି ଉକ୍ତିର ବା ଅଭିଯୋଗର ଖଣ୍ଡନ (ହ.ଶ)—6. Refutation or reply to a saying or charge. ୭ । (ବ୍ୟାକରଣ) ବାଧକ ନିୟମ; କୌଣସି ନିୟମର ବିରୁଦ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା (ହ. ଶ)—7. Opposition to a grammatical rule. ୮ । (ଅସ୍ତ୍ରୀ ତତ୍; ବି+ପକ୍ଷ)—ପକ୍ଷୀର ଡେଣା—8. Bird's wing.

[ବିପକ୍ଷତା(ତ୍ୱ)—ବି] ସଂ. ବିଣ—୧ । ପକ୍ଷରହିତ—1. Wingless. ୨ । ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷୀୟ—2. Adverse; belonging to the enemy's camp. ୩ । ଶତ୍ରୁତାପନ୍ନ—3. Hostile; inimical. ୪ । ଅପର ପକ୍ଷୀୟ—4. Belonging to the opposite party; antagonistic. ୫ । ଯାହାର କେହି ସହାୟକ ନାହିଁ; ଅସହାୟ (ହ. ଶ)—5. Helpless. ୬ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ—6. Rival.

ବିପକ୍ଷତାଚରଣ—ସଂ. ବି—୧ । ଶତ୍ରୁତା କରିବା—1 Committing
Bipakshatācharaṇa
acts of hostility; acting in opposition. ୨ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବା—2. Emulating; rivalling.

ବିପକ୍ଷତାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ଶତ୍ରୁତାଚରଣ କରେ—Acting
Bipakshatāchārī
in opposition to; committing
(ବିପକ୍ଷତାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) hostilities.

ବିପକ୍ଷ ଦଳ—ଦେ. ବି—ଅପରପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସମୂହ; ବିରୁଦ୍ଧପକ୍ଷ—
Bipaksha dala
Opposite party.

ବିପକ୍ଷପାତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପକ୍ଷପାତ)—ଅପକ୍ଷପାତ; ଯେ କୌଣସି ପକ୍ଷ
Bipakshapāta
ଧରେ ନାହିଁ—Impartial.

ବିପକ୍ଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅପରପକ୍ଷୀୟ—1. Belonging to
Bipakshī
the adverse party. ୨ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ—
(ବିପକ୍ଷୀୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିପକ୍ଷିଣୀ, ବିପକ୍ଷୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)—2. Rival.

ବିପଚ୍ଛୂନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଶୂନ୍ୟ)—ବିପଦଶୂନ୍ୟ—
Bipachchhūnya
Free from danger or disaster,

ବିପଜ୍ଜନକ—ସଂ. ବିଣ (ଉପପଦ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଜନକ)—ଯାହା ବିପଦ
Bipajjanaka
ଆଣେ—Dangerous; disastrous;
producing calamity.

ବିପଜ୍ଜନିତ—ସଂ, ବିଣ (ବିପଦ୍+ଜନିତ)—ଆପଦରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ; ବିପଦର
Bipajjanita
ଫଳରୂପେ ଘଟିବା—Arising from misfortune or disaster.

ବିପଚ୍ଛୂନ୍ୟ
ବିପଜ୍ଜାତ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିପଞ୍ଚୀ—ସଂ. ବି (ବି+ପଞ୍ଚ୍ ଧାତୁ ଶିର୍; ପଞ୍ଚ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପାଦନ
Bipañchī
କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ବୀଣା—
(ବିପଞ୍ଚିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Harp; lute. ୨ । ବଂଶୀ-2. Flute. ୩ । (+ଭାବ. ଅ) ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ; କ୍ରୀଡ଼ାକୌତୁକ; କେଳି (ହ. ଶ)—3. Play; sports; pastime.

ବିପଣ—ସଂ. ବି (ବି+ପଣ୍ ଧାତୁ=ବିଣିବା; ବିକିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bipaṇa
୧ । ବିକିବା; ବିକ୍ରୟ; ବିକା—1. Sale. ୨ । ବିକ୍ରୟର ଚୁକ୍ତି—2. Contract of sale.

ବିପଣନ—ସଂ. ବି (ବି+ପଣ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ବିକ୍ରୟ; ବିକିବା;
Bipaṇana
ବିକା—Selling.

ବିପଣି—ସଂ. ବି (ବି+ପଣ୍ ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ ଇ)—
Bipaṇi
୧ । ଦୋକାନ—1. Shop; a stall. ୨ । ହାଟ; ପଣ୍ୟଶାଳିକା—2. Fair, ୩ । ବଜାର—3. Bazar; row of shops.

ବିପଣୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିପଣ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବଣିକ୍;
Bipaṇī
ବ୍ୟବସାୟୀ—1. Trader. ୨ । ଦୋକାନୀ—2. Shopkeeper. ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ – 'ବିପଣି' (ଦେଖ)—Bipaṇi (See).

ବିପତ୍‌କାରକ—ସଂ. ବିଣ (ବିପଦ୍+କାରକ)—ବିପଜ୍ଜନକ; ଯାହା ବିପଦ
Bipat-kāraka
ଘଟାଏ—Bringing about calamity.

ବିପତ୍‌କାଳ—ସଂ. ବି (ଅସ୍ତ୍ରୀ ତତ୍; ବିପଦର କାଳ; ସନ୍ଧିରେ 'ଦ'ଠାରେ
Bipat-kāla
'ତ'—୧ । ଆପତ୍‌କାଳ; ଆପଦ ଘଟିବା ସମୟ—1. Time of calamity. ୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଘଟିବା ଦିନ—2. A day of danger.

ବିପତ୍‌ପାତ—ସଂ. ବି (ବିପଦ୍+ପାତ; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ସନ୍ଧିରେ ଦ=ତ)—
Bipat-pāta ଆପଦ୍ ଘଟିବା—The happening of a calamity or mishap.

ବିପତ୍‌ପ୍ରତୀକାର—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ପ୍ରତୀକାର)—ବିପଦରୁ
Bipat-pratikāra ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ଉପାୟ—Remedy against any calamity.

ବିପତ୍ତି—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିପତ୍ତି)—ବିପତ୍ତି (ଦେଖ)—Bipatti (See).
Bipati [ଉ—ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ା ଠଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ; ଘରଘୋଡ଼ ଠଉଁ
ବିପତି **विपति** ବିପତ୍ତି ନାହିଁ । ଭଗ ।]

ବିପତ୍ତି ଘଟିବା—ଦେ. ବି—ବିପତ୍ତି ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—The state of
Bipati ghaṭibā being overtaken by calamity.
ବିପତ୍ତିଗିରିବା, ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିବା, ବିପତ୍ତି ପହଞ୍ଚିବା, ବିପତ୍ତି ମିଳିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ବିପତ୍ତିପଡ଼ା **विपति पडना**

ବିପତିତ—ଦେ. ବିଣ—ଶୂନ୍ୟରୁ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ—Befallen; come
Bipatita all on a sudden; fallen from nowhere.
[ଉ—ବିପତିତ ଯେ ପତିତ ତାହା ଦୂତ ସୁବେଳେ ସ୍ମରେଲ ଗିରି ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିପତ୍ତରଣ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ତରଣ)—ବିପଦରୁ ଅତିକ୍ରମ
Bipattaraṇa କରିବା; ବିପଦରୁ ଉତ୍ତୁରିବା—Surmounting a danger or calamity.

ବିପତ୍ତାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିପଦ୍+ତୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Bipattāraka ଯେ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରେ—One who
(ବିପତ୍ତାରି—ଅନ୍ୟରୂପ) delivers a person from calamity; delivering a person from danger.
ବିପତ୍ତାରିକା, ବିପତ୍ତାରିଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ

ବିପତ୍ତାରଣ—ସଂ. ବ (ବିପଦ୍+ତାରଣ)—୧ । ଅନ୍ୟକୁ ବିପଦରୁ
Bipattāraṇa ଉଦ୍ଧାର କରିବା—1. Delivering a person from danger. ୨ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବିପଦରୁ ଉତ୍ତୁରିବା —2. Deliverance from danger. ସଂ. ବିଣ— ବିପତ୍ତାରକ—Delivering a person from danger.

ବିପତ୍ତି—ସଂ. ବ (ବି+ପଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ତ)—୧ । ମହା ବିପଦ୍—
Bipatti 1. Great danger; calamity. ୨ । ଆପଦ୍;
(ସମ୍ପତ୍ତି—ବିପରୀତ) ବିପଦ—2. Danger. ୩ । ନାଶ; କ୍ଷୟ —3. Ruin; decay. ୪ । ବିନାଶ—4. Destruction. ୫ । ଦୁରବସ୍ଥା; ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ— 5. Misfortune. ୬ । ସମ୍ପତ୍ତି ନାଶ—6. Adversity.

ବିପତ୍ତିକର—ସଂ. ବିଣ (ବିପତ୍ତି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—ଯାହା ବିପତ୍ତି
Bipattikara ଘଟାଏ—Bringing about calamity
(ବିପତ୍ତିକାରକ, ବିପତ୍ତିଜନକ—ଅନ୍ୟରୂପ) or adversity.

ବିପତ୍ତିକାଳ—ସଂ.ବ(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପତ୍ତି+କାଳ)—ଆପଦ୍ ଘଟିବା କାଳ—
Bipattikāla Time of adversity.

ବିପତ୍ତିଖଣ୍ଡନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପତ୍ତି+ଖଣ୍ଡନ)—ବିପତ୍ତିର
Bipattikhaṇḍana ବିନାଶନ ବା ଦୂରୀକରଣ—The removal of calamity.

ବିପତ୍ତି ଖଣ୍ଡିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟର ବିପତ୍ତି ଦୂର କରିବା—To
Bipatti khaṇḍibā alleviate another's calamity.
ବିପତ୍ତିଖଣ୍ଡା **विपत्तीका खन्डन करना**

ବିପତ୍ତି ଗ୍ରାସିବା—ଦେ. ବ—ଉପଯୁକ୍ତ ବିପଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
Bipatti grāsibā The happening of great
(ବିପତ୍ତି ଘୋଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) calamity to a person,
ବିପତ୍ତିଗ୍ରାସ କରା **विपत्ति ढहना**

ବିପତ୍ତିଗ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍; ବିପତ୍ତି+ଗ୍ରସ୍ତ)—ବିପତ୍ତି ଦ୍ୱାରା
Bipattigrasta ଜର୍ଜରିତ—Overtaken by or over.
(ବିପତ୍ତି ଜଡ଼ିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) whelmed with misfortune, calamity or adversity; beset with danger.

ବିପତ୍ତି ଧ୍ୱଂସ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପତ୍ତି+ଧ୍ୱଂସ)—ବିପତ୍ତି ଖଣ୍ଡନ,
Bipatti dhwaṁsa ବିପତ୍ତିର ଦୂରୀକରଣ—The disappearance of calamity.
(ବିପତ୍ତି ନାଶ, ବିପତ୍ତିବିଧ୍ୱଂସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପତ୍ତି ଧ୍ୱଂସକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ବିପତ୍ତିକୁ ଖଣ୍ଡନ ବା ନାଶ କରେ
Bipatti dhwaṁsaka —One who frees a person from danger; alleviating one's misery or misfortune.
ବିପତ୍ତିଧ୍ୱଂସୀ, ବିପତ୍ତିନାଶକ, ବିପତ୍ତିନାଶୀ, ବିପତ୍ତିଭଞ୍ଜକ, ବିପତ୍ତିଭଞ୍ଜୀ } ଅନ୍ୟରୂପ
(ବିପତ୍ତିଧ୍ୱଂସିକା, ବିପତ୍ତିଧ୍ୱଂସିନୀ, ବିପତ୍ତିନାଶିକା, ବିପତ୍ତିନାଶିନୀ, ବିପତ୍ତିଭଞ୍ଜିକା, ବିପତ୍ତିଭଞ୍ଜିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପତ୍ତି ନାଶନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପତ୍ତି+ନାଶନ)—ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିର
Bipatti nāśana ବିପତ୍ତିକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବା—Alleviation of another's misfortune.
ବିପତ୍ତିଧ୍ୱଂସନ, ବିପତ୍ତିଭଞ୍ଜନ, ବିପତ୍ତିସଂହାରଣ, ବିପତ୍ତିଖଣ୍ଡନ } ଅନ୍ୟରୂପ
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିପତ୍ତିଧ୍ୱଂସକ—Removing or alleviating another's misery or misfortune.
(ବିପତ୍ତିନାଶିନୀ, ବିପତ୍ତିଧ୍ୱଂସିନୀ, ବିପତ୍ତିଭଞ୍ଜିନୀ, ବିପତ୍ତିସଂହାରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—ଘୋର ବିପଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
Bipatti paṛdibā The happening of a calamity.
(ବିପତ୍ତି ଘଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିପତ୍ତିପଡ଼ା **विपत्तिपडना**

ବିପତ୍ତି ବାରଣ—ସଂ. ବିଣ—ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ପଡ଼ିବା ବିପତ୍ତିକୁ
Bipatti bāraṇa ପୂର୍ବରୁ ବନ୍ଦ କରାଏ—Preventing the happening of a calamity. ବି—ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିବାକୁ ନ ଦେବା—Prevention of a calamity.
(ବିପଦ୍‌ବାରଣ, ବିପତ୍ତିବାରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପତ୍ତି ବେଳ(ଲା)—ଦେ. ବି—ବିପତ୍ତିକାଳ; ବିପଦ୍‌ସମୟ—Time of
Bipatti bela(lā) calamity or misfortune. (ଉ— ବିପତ୍ତିର ସମୟ ସମ୍ପତ୍ତିବେଳେ ଗୁଡ଼ର ନ କରିବ, ବିପତ୍ତିବେଳେ
विपत्तिकावखत କାତର ନ ହେବ । ଭଗ ।

ବିପତ୍ତି ମୋଚନ—ସଂ. ବି—୧ । ବିପତ୍ତିରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—
Bipatti mochana Deliverance from calamity.
୨ । ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା—2. Delivering one from danger. ସଂ. ବିଣ—ଯେ ବିପତ୍ତିରୁ ଉଦ୍ଧାର କରନ୍ତି—Delivering from danger or calamity.

ବିପତ୍ତି ହେତୁକ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପତ୍ତି + ହେତୁ; କ. ଆଗମ)-
Bipatti hetuka ବିପତ୍ତିରୁ ଜାତ—Caused by or arising from calamity.
(ବିପତ୍ତିଜନିତ, ବିପତ୍ତିଜନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପତ୍ନୀକ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ + ପତ୍ନୀ;
Bipatnika କ. ଆଗମ)—୧ । ବିଗତପତ୍ନୀକ; ଯାହାର ପତ୍ନୀ-ବିୟୋଗ ଘଟି ଅଛି; ମୃତଦାର—1. Widower.
୨ । ଯାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା ନାହିଁ; ପତ୍ନୀ-ବିହୀନ—2. Having no wife; unmarried; single.

ବିପଥ—ସଂ. ବି—(ବି=ବିରୁଦ୍ଧ, ଭ୍ରାନ୍ତ+ପଥ)—୧ । ଅବାଟ; ଅପଥ,
Bipatha ଯାହା ରାସ୍ତା ନୁହେଁ—1. A wrong road
୨ । ବେରାସ୍ତା; ଅସତ୍‌ପଥ; ଭ୍ରମାର୍ଗ; ମନ୍ଦ ପଥ—2. A bad road. ୩ । ଅମଡ଼ା—3. Unused or unbeaten track. ୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିନ୍ଦିତ କର୍ମମାନ 3. (figurative) Blameworthy acts. ୫ । ନିନ୍ଦିତ ଆଚରଣ—5. Evil conduct. ୬ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବି + ପନ୍ଥା; ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ମାର୍ଗ) ଆକାଶ—6. The sky. [ବିପଥ ଦୃଶ୍ୟ ତମ ଜନିତାବସ୍ଥ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିପଥଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିପଥ + ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଯେ
Bipathaga ପ୍ରଚଳିତ ରାସ୍ତା ଛାଡ଼ି ଅବାଟରେ ଯାଏ—1. Taking a wrong road.
(ବିପଥଗାମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଭ୍ରାନ୍ତ (ବିପଥଗା, ବିପଥଗାମିନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ମାର୍ଗାବଲମ୍ବୀ—2. Following evil ways.

ବିପଦ୍(ଦା)—ସଂ. ବି. [ବି=ବିପରୀତରୂପେ+ପଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ବ୍ୟପ୍;
Bipad (dā) +ଅ]—୧ । ଆପଦ, ସଙ୍କଟ—1. Danger.
୨ । ଦୁର୍ଘଟଣା—2. Mishap. ୩ । ବିନାଶ—3. Destruction. ୪ । ବିପତ୍ତି; ଅମଙ୍ଗଳ—4. Calamity; adversity; disaster. ୫ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—Misfortune. ୬ । ମରଣ—6. Death. ୭ । ମହାକ୍ଲେଶ; ଘୋର ଦୁଃଖ—7. Misery; great difficulty.

ବିପଦ୍ ଗର୍ଭ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପଦ୍+ଗର୍ଭ)—ବିପଦାତ୍ମକ;
Bipad-garbha ବିପଜ୍ଜନକ—Dangerous; disastrous.
(ବିପଦ ଗର୍ଭକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(୩ୟା ତତ୍; ବିପଦ୍+ଗ୍ରସ୍ତ)—ବିପନ୍ନ; ଯେ
Bipad-grasta ବିପଦରେ ପଡ଼ି ଥାଏ—Beset with calamities.
(ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପଦ୍ ବିନାଶକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ଉପପଦ ତତ୍; ବିପଦ୍+ବି+
Bipad bināśaka ନାଶି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଯେ ବିପଦକୁ ନାଶ କରନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ବିପଦ୍ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି—Saving a person from calamity.

ବିପଦ୍ ବିନାଶକ, ବିପଦ୍ ବିନାଶୀ, ବିପଦ୍‌ଭଞ୍ଜକ, ବିପଦଭଞ୍ଜନ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିପଦ୍ ବିନାଶିକା, ବିପଦ୍ ବିନାଶିନୀ, ବିପଦ୍ ଭଞ୍ଜିକା, ବିପଦ୍ ଭଞ୍ଜିନୀ } ସ୍ତ୍ରୀ—

ବିପଦ୍‌ବିଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍)—ବିପଦ୍ ସଙ୍କୁଳ—
Bipad-bisishṭa Dangerous.

ବିପଦ୍‌ବିହୀନ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍)—ବିପଦ୍‌ଶୂନ୍ୟ—Free from
Bipad-bihīna danger; not beset with danger.
(ବିପଦ୍ ବିରହିତ; ବିପଦ୍‌ହୀନ, ବିପଦ୍ଶୂନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପଦ୍ ବେଷ୍ଟିତ—ସଂ. ବିଣ—(୩ୟା ତତ୍; ବିପଦ୍+ବେଷ୍ଟିତ)—ଯାହାକୁ
Bipad beshṭita ଚାରି ଅଡ଼େ ବିପଦ ଘେରି ଅଛି—Beset with or surrounded by difficulties.

ବିପଦ୍‌ସଙ୍କୁଳ—ସଂ. ବିଣ—(୩ୟା ତତ୍)—ଯାହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବିପଦ
Bipad-sankula ବେଢ଼ି ରହି ଥାଏ—1. Full of danger;
(ବିପଦ୍‌ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) beset with danger; surrounded by danger; risky.

ବିପଦ୍‌ସମୁଦ୍ର—ସଂ. ବି—(ରୂପକ)—ସମୁଦ୍ର ପରି ମହା ବିପଦ—A sea
Bipad-samudra of calamity; a great calamity
ବିପଦ୍‌ସାଗର } ଅନ୍ୟରୂପ (compared to the wide ocean.
ବିପଦ୍‌ସାଗର

ବିପଦ୍ ସରିତ୍—ସଂ. ବି—(ରୂପକ)—ନଦୀ ପରି ମହା ବିପଦ—
Bipad-sarit A great danger (compared to a river).

ବିପଦ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିପଦ୍)—ବିପଦ୍ (ଦେଖ)
Bipada ବିପଦ **बिपद्** Bipad (See)

ବିପଦ ଆପଦ—ଦେ. ବି—(ଏକାର୍ଥକ ସହଚର; ବିପଦ+ଆପଦ)—
Bipada āpada 1. A great many calamities.
୨ । କୌଣସି ନା କୌଣସି ବିପଦ—2. Any calamity (great or small).
(ବିପଦାପଦ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପଦକୁ ଡାକିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆପଣା ଉପରେ ବିପଦ ପଡ଼ିବାର ଉପାୟ
Bipadaku ḍākibā ଆପେ ନିଜେ କରିବା—To bring down disaster upon oneself; to invite danger.
विपत्ति मोल लेना

ବିପଦକୁ ଡାକି ଆଣିବା, ବିପଦକୁ ବରଣ କରିବା, ବିପଦକୁ ମୂଲେଇବା } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିପଦାକୁଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୩ୟା ତତ୍; ବିପଦ୍+ଆକୁଳ)—ବିପଦ-
Bipadākula ଦ୍ୱାରା ଜର୍ଜରିତ—Overwhelmed with danger or calamity.
(ବିପଦାକୁଳିତ—ଦେ. ରୂପ)
(ବିପଦାକୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପଦାକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍; ବିପଦ୍+ଆକ୍ରାନ୍ତ)—ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ—
Bipadāgrasta Beset with calamities.
(ବିପଦାପନ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପଦାର୍ଣ୍ଣବ—ସଂ. ବି (ରୂପକ କର୍ମଧା; ବିପଦ୍+ଅର୍ଣ୍ଣବ)—ସମୁଦ୍ର ପରି ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ ବିପଦ—Insurmountable difficulty.
Bipadārṇṇaba

ବିପଦାର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (୩ୟା ତତ୍; ବିପଦ୍+ଆର୍ତ୍ତ)—ବିପଦଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାକୁଳ ବା ଜର୍ଜ୍ଜରିତ—Overwhelmed with calamities.
Bipadārtta
(ବିପଦାର୍ତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ; ବିପଦାର୍ତ୍ତି—ବି)

ବିପଦୁତ୍ତରଣ—ସଂ. ବି (୫ମୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଉତ୍ତରଣ)—ବିପଦରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବା—Safely getting over or surmounting a calamity.
Bipaduttaraṇa

ବିପଦୁତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (୫ମୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ)—ବିପଦରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇଥିବା—Having got safely over a calamity.
Bipaduttīrṇṇa

ବିପଦୁତ୍ପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (୫ମୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଉତ୍ପନ୍ନ)—ବିପଦରୁ ଜାତ—Due to misfortune; arising from calamity.
Bipadutpanna

ବିପଦୁତ୍ପାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପପଦ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଉତ୍ପାଦକ)—ବିପଜ୍ଜନକ—Dangerous; causing calamity.
Bipadutpādaka
(ବିପଦୁତ୍ପାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପଦୁଦ୍ଧରଣ—ସଂ. ବି (୫ମୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଉଦ୍ଧରଣ)—ଆପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା—Rescuing a person from danger.
Bipaduddharaṇa

ବିପଦୁଦ୍ଧରଣକ୍ଷମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୫ମୀ, ୭ମୀ ତତ୍ପୁରୁଷ; ବିପଦ୍+ଉଦ୍ଧରଣ+କ୍ଷମ)—ଯେ ଅନ୍ୟ ଲୋକକୁ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିପାରେ—Capable of saving a person from calamity.
Bipaduddharaṇakshama
(ବିପଦୁଦ୍ଧରଣକ୍ଷମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପଦୁଦ୍ଧାର—ସଂ. ବି (୫ମୀ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଉଦ୍ଧାର)—ବିପଦରୁ ନିଷ୍କୃତି ଲାଭ—Deliverance from a calamity.
Bipaduddhāra

ବିପଦୁଦ୍ଧାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପପଦ ତତ୍; ବିପଦ୍+ଉଦ୍ଧାରକ)—ଯେ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରେ—Saving a person from danger.
Bipaduddhāraka
(ବିପଦୁଦ୍ଧାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପଦ୍ଧୀନ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍; ବିପଦ୍+ହୀନ)—ବିପଦ୍‌ଶୂନ୍ୟ—Free from calamity or risk.
Bipaddhīna

ବିପଦ୍ଧେତୁକ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପଦ୍+ହେତୁକ)—ବିପଦ୍‌ଜନିତ—Caused by calamity.
Bipaddhetuka

ବିପଦ୍ରହିତ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍; ବିପଦ୍+ରହିତ)—ବିପଦ୍‌ହୀନ—Free from calamity.
Bipadrahita

ବିପନ—ଗ୍ରା. ବି—୧ । (ସଂ. ବପନ) କ୍ଷୌରକର୍ମ—1. Shaving.
Bipana ୨ । (ସଂ. ବିପିନ) ବିପିନବିହାରୀର ଡାକ ନାମ—2. Name for calling Bipinabihārī.

ବିପନ୍ଥ(ନ୍ଥା)—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିପଥ)—ବିପଥ (ଦେଖ)—Bipatha
Bipantha(nthā) ବିପଥ **विपथ** (See)

ବିପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ—In distress; beset with calamity.
Bipanna
ସଂ. ବି (ବି=ବିକୃତଭାବରେ+ପଦ୍‌ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ସର୍ପ—Snake; serpent.

ବିପନ୍ନତାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିପନ୍ନ+ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉଦ୍ଧାରକର୍ତ୍ତା—Saving a man from distress.
Bipannatāraka
(ବିପନ୍ନରକ୍ଷକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପନ୍ନତାରଣ—ସଂ. ବି(ବିପନ୍ନ+ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଭାବ ଅନ)—ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା—Saving a man in distress.
Bipannatāraṇa
(ବିପନ୍ନରକ୍ଷକ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ସଂ. ବିଣ (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ରକ୍ଷାକାରୀ—Delivering a man from calamities.

ବିପନ୍ନବତ୍ସଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଯେ ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସ୍ନେହ କରେ ଏବଂ ତାକୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରେ—Having attachment towards persons in distress.
Bipannabatsala
(ବିପନ୍ନବତ୍ସଳା—ସ୍ତ୍ରୀ; ବିପନ୍ନବତ୍ସଳତା—ବି)

ବିପନ୍ନଶରଣ—ସଂ. ବି—ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ—The final refuge of a person in distress.
Bipannaśaraṇa

ବିପନ୍ନାର୍ତ୍ତିହର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିପନ୍ନ+ଆର୍ତ୍ତି+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯେ ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୁଃଖ ଦୂର କରେ—Relieving the misery of a person in distress.
Bipannārttihara
(ବିପନ୍ନାର୍ତ୍ତିହରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପନ୍ନାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପନ୍ନ+ଆଶ୍ରୟ)—ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକମାତ୍ର ସହାୟ—The refuge or patron of a person in distress.
Bipannāśraya

ବିପନ୍ନିବର୍ତ୍ତକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିପଦ୍+ନିବର୍ତ୍ତକ)—୧ । ବିପଦ୍‌ଭଞ୍ଜନ—1. Saving people from disaster.
Bipannibarttaka
୨ । ବିପନ୍ନିବାରକ (ଦେଖ)—2. Bipannibāraka (See).
(ବିପନ୍ନାଶକ, ବିପନ୍ନାଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ବିପନ୍ନିବର୍ତ୍ତିକା, ବିପନ୍ନାଶିକା, ବିପନ୍ନଶିଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପନ୍ନିବାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପପଦ ତତ୍; ବିପଦ୍+ନିବାରକ)—ଯେ ବିପଦକୁ ନିବାରଣ କରେ—Warding off other peoples' dissaster; preventing calamities.
Bipannibāraka
(ବିପନ୍ନିବାରକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପନ୍ନିବାରଣ—ସଂ, ବି (ବିପଦ୍+ନିବାରଣ)-ବିପଦ୍ ଘଟିବାକୁ ନ ଦେବା—The warding off of disaster; prevention of calamities.
Bipannibāraṇa
(ବିପନ୍ନାଶନ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିପନ୍ନିବାରକ (ଦେଖ)—Bipannibāraka (See).

ବିପନ୍ନିବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି (ବିପତ୍+ନିବୃତ୍ତି)—ବିପଦର ଶାନ୍ତି—The cessation of calamities.
Bipannibṛutti

ବିପନ୍ନିଷ୍କୃତି—ସଂ. ବି (ବିପଦ୍+ନିଷ୍କୃତି)—ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର ଲାଭ—Relief from danger; deliverance from disaster.
Bipannishkṛuti

ବିପରିଣତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ପରି+ନମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
ବିପରିଣତ / **ବିପରିଣାମ** } —ବି
୧ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ; ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ତ—1. Confused; overwhelmed; upturned ୨ । ପରିବର୍ତ୍ତିତ—2. Changed; transfigured; transformed. ୩ । ବିନଷ୍ଟ—3. Ruined. ୪ । ମୃତ—4. Dead. ୫ । ବିପରୀତ—5. Contrary. ୬ । ବିକୃତ—6. Deteriorated.
Biparinata

ବିପରିଣତି—ସଂ. ବି—(ବି+ପରି+ନମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କ)—୧ । Biparinati ବିପର୍ଯ୍ୟାସ; ବୈପରୀତ୍ୟ—1 Contrariety; confusion. ୨ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—2. change; transformation. ୩ । ମୃତ୍ୟୁ—3 Death. ୪ । ବିନାଶ—4 Ruin; destruction ୫ । ବିକୃତି—5. Deterioration; change for the worse.
(ବିପରିଣାମ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପରିଣାମୀ—ସଂ. ବିଣ (ବିପରିଣାମ+ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ)—୧ । ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—1. Changeable; liable to change. ୨ । ବୈପରୀତ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ—2. Full of contrarieties.
Biparinami (ବିପରିଣାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପରିବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ବି+ପରି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିପର୍ଯ୍ୟାସ; ଓଲଟାଇବା—1. Upturning; inverting. ୨ ବଦଳାଇବା—2. Changing. ୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନ—3. Transformation.
Biparibarttana (ବିପରିବର୍ତ୍ତିତ—ବିଣ)

ବିପରୀତ—ସଂ.ବିଣ(ବି+ପରି=ପ୍ରତିକୂଳ+ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ତ)—୧ । ବିରୁଦ୍ଧ—1. Adverse; contrary. ୨ । ଓଲଟା—2. Reverse; inverted; in reverse order. ୩ । ପ୍ରତିକୂଳ—3, Opposite; untoward. ୪ । ଅସ୍ୱାଭାବିକ—4. Unnatural. ୫ । ଅତିଷ୍ଠାଚରଣରେ ଭୟର (ହି.ଶ)—5.Injurious. ସଂ. ବି—ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ; ଓଲଟ ରତି; ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷାଦିତ—An inverted pose in sexual embrace. [ଦ୍—ଏହା ରତିଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ୧୬ ପ୍ରକାର ରତିବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରୁ ଦଶମ । ହି. ଶ] ଦେ. ବି—୧ । ଓଲଟା ପାଖ—1. The reverse. ୨ । ଅଶାଙ୍କିତରକ୍ତ ଘଟଣା—2. An unexpected thing; the reverse of what was expected. [ଉ—ଏ କଥା ଅତି ବିପରୀତ, ଗର୍ବ ତା ବଶିଲ ଏମନ୍ତ—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ]
Biparita

ବିପରୀତ ଗତି—ସଂ. ବି (କର୍ମଧାରୟ)—ବିରୁଦ୍ଧ ଦିଗରେ ଗମନ—Retrograde motion.
ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯେ ବିପରୀତ ଦିଗରେ ଗତି କରୁଥାଏ—Retrograde.
Biparita gati

ବିପରୀତ ବନ୍ଧ—ସଂ. ବି—ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷାଦିତ ରତିବନ୍ଧ ବିଶେଷ; ଓଲଟ ରତି—A sexual embrace in reverse order.
Biparita bandha (ବିପରୀତ ରତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିପରୀତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିପରୀତ+ଆ)—ବିପରୀତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Biparita. ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁଶ୍ଚରିତା ସ୍ତ୍ରୀ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—A dissolute woman.
Biparitā

ବିପରୀତାର୍ଥ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଓଲଟା ଅର୍ଥ ବା ମର୍ମ—Opposite meaning; a contrary sense. ସଂ. ବିଣ—ବିପରୀତାର୍ଥକ (ଦେଖ)—Biparitārthaka (See)
Biparitārtha

ବିପରୀତାର୍ଥକ—ସଂ. ବିଣ. (ବିପରୀତାର୍ଥ+କ)—୧ । ଯେ କୌଣସି କଥାର ବିପରୀତ ଅର୍ଥ କରେ—1. Interpreting a thing in an opposite sense. ୨ । ଯହିଁରୁ ବିପରୀତାର୍ଥ ବୁଝାଯାଏ—2. Conveying an opposite meaning.
Biparitārthaka

ବିପର୍ଣ୍ଣକ—ସଂ. ବି. (ବି+ପର୍ଣ୍ଣ+କ)—ପଳାଶ ଗଛ—A tree; Butea Frondosa.
Biparṇṇaka

ବିପର୍ଯ୍ୟ(ର୍ଯ୍ୟା)ୟ—ସଂ. ବି. (ବି+ପରି+ଇ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବୈପରୀତ୍ୟ—1 Contrariety. ୨ । ବ୍ୟତିକ୍ରମ; ଓଲଟା; ଓଲଟ ପାଲଟ—2. Inversion; reversion. ୩ । ବିନାଶ—4. Destruction. ୪ । ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ—4. Mutual change of places between two things.
Biparjya(rjyā)ya

ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପରି+ଅସ୍ ଧାତୁ=ଫେଲିଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତ; ବ୍ୟତିକ୍ରମପ୍ରାପ୍ତ—1. Reversed. ୨ । ଲେଉଟା ହୋଇଥିବା; ଓଲଟା—2. Inverted; retrogade; tupsy-turvy; turned upside down. ୩ । ଛିନଭିନ୍ନ; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପରାଭୂତ ହୋଇ ଏଣେତେଣେ ପଳାଇଥିବା—3. Routed; confused. ୪ । ପରସ୍ପର ଓଲଟପାଲଟ-ହୋଇଥିବା—4. Mutually changing places.
(ବିପର୍ଯ୍ୟାସ—ବି)
Biparjyasta

ବିପର୍ଯ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (ବି+ପରି+ଅସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବ୍ୟତିକ୍ରମ—1. Inversion, ୨ । ବୈପରୀତ୍ୟ—2. Contrariety; opposition. ୪ । ଭଙ୍ଗ-ଭଙ୍ଗ—3. Rout of an army. ୪ । କାଳ୍ପନିକ ବିଷୟର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର—4. False assumption; assuming the existence of an unreal substance. ୫ । ପରସ୍ପର ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ—5. Mutual change of places.
Biparjyāsa

ବିପଳ—ସଂ. ବି (ବି+ପଲ)—୧ । ଏକ ପଳ (କାଳ)ର ୬୦ ଭାଗରୁ ୧ ଭାଗ—1. One sixtieth part of a 'Pala' or moment of time; one sixtieth of 12 seconds or $\frac{1}{5}$ of a second. [ଦ୍—ଦିନ ରାତି=୩୪ ଘଣ୍ଟା=୬୦ ଦଣ୍ଡ; ୧ ଦଣ୍ଡ=୧୨ ମିନିଟ, ୧ ପଳ=୧୨ ସେକେଣ୍ଡ; ୧ ବିପଳ=$\frac{1}{5}$ ସେକେଣ୍ଡ ।] ୨ । ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ କାଳ—2. A very minute part of time.
Bipala

ବିପଶ୍ଚିତ୍—ସଂ. ବି. (ବି+ପ୍ର+ଚି ଧାତୁ=ସଂଗ୍ରହ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ବିପାଚନ; ଯେ ଅତି କଠିନ ବିଦ୍ୟାକୁ ସଂଗ୍ରହ କରେ)—ପଣ୍ଡିତ; ବିଜ୍ଞ; ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି—A learned person; philosopher.
Bipaśchit

ବିପାକ—ସଂ. ବି. (ବି+ପଚ୍ ଧାତୁ=ପାକ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଉତ୍ତମ ରୂପେ ରନ୍ଧନ—1, Good cooking.
Bipāka

୨ । ପରିପକ୍ୱତା; ପୂର୍ଣ୍ଣଦଶାପ୍ରାପ୍ତି—2. Ripeness; maturity. ୩ । ପରିଣାମ; ଫଳ—3. Result; consequence. ୪ । କର୍ମର ବିପରୀତ ଫଳ; ବିପରିଣାମ-4. Contrary or untoward effect of an act ୫ । ପୂର୍ବଜନ୍ମର କର୍ମର ଫଳ; କର୍ମ ଫଳ—5. The result of the actions of one's previous existence. ୬ । ବିଡ଼ମ୍ବନା; ବିପଦ୍; ଦୁର୍ଗତି; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—6. Distress; calamity; evil luck; misfortune. ୭ । ସ୍ୱାଦ—7. Taste; flavour. ୮ । ପରିପାକ; ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—8. Digestion of food. ୯ । ଭୋଗ—9. Enjoyment. ୧୦ । ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ—10. Change of state (Apte). ୧୧ । ଦୁର୍ଘଟଣା—11. Mishap. ଦେ. ବି—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ; ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ନ ହେବା ଅବସ୍ଥା—Indigestion.

ବିପାକ କର୍ମ—ଦେ. ବି—ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; କର୍ମଦଶା; ମନ୍ଦ ଭାଗ୍ୟ—Evil; misfortune. (ଉ—ବିପାକ କର୍ମ ପାକ ହେଲା ମିତ ! ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

Bipāka karma

ବିପାକିଆ—ଦେ. ବି—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ—Indigestion. ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଜନିତ; ଅପାକିଆ (ଝାଡ଼ା)—1. (Motion) ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ Due to indigestion. ୨ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣକର (ଖାଦ୍ୟ); **ଅପାକ, ଅପଚ** ଗୁରୁପାକ—2. Producing indigestion; indigestible (food).

Bipākiā

ବିପାକିଆ ଝାଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଝାଡ଼ା; ଡାଇରିଆ—Diarrhoea. ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ବାହ୍ୟୀ **ଅପାକ ଝାଡ଼ା, ଅପଚ ଦିସ୍ତା** (ବିପାକିଆ ପୋଖରୀ, ବିପାକିଆ ବାହାରିଲା—ଅନ୍ୟରୂପ)

Bipākiā jhārdā

ବିପାଟ—ସଂ. ବି (ବି+ପଟ୍ ଧାତୁ=ଫିରା, ଭେଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବାଣ; ଶର—Arrow; dart.

Bipāṭa

ବିପାଟନ—ସଂ. ବି. (ବି+ପଟ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଭେଦନ—1. Piercing. ୨ । ଖୋଳିବା (ହି. ଶ)—2. Digging. ୩ । ଉତ୍ପାଟନ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—3. Uprooting.

Bipāṭana

ବିପାଟିତ—ସଂ. ବି. (ବି+ପଟ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିଦାରିତ—1. Pierced. ୨ । ଉତ୍ପାଟିତ—2. Uprooted.

Bipāṭita

ବିପାଠ—ସଂ. ବି. (ବି+ପଠ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବା କର୍ମ ଅ)—ଶର; ବାଣ—Arrow.

Bipāṭha

ବିପାଣ୍ଡୁକ(କା)—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅପାଣ୍ଡୁକା; ବୁଦ୍ଧିହୀନ; ନିର୍ବୋଧ—1. Foolish. ୨ । ଅସଭ୍ୟ—2. Uncivilized. ୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ—3. Worthless. ୪ । ମୂର୍ଖ—4. Illiterate. **ଅପହତ**

Bipāṇḍuka(kā)

ବିପାଣ୍ଡୁର—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପାଣ୍ଡୁର)—ଅତିଶୟ ପାଣ୍ଡୁ ବର୍ଣ୍ଣ; ଅତିଶୁଭ୍ର ଶ୍ୱେତ—Very tawny; very pale-white. (ବିପାଣ୍ଡୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିପାଣ୍ଡୁରତା, ବିପାଣ୍ଡୁତା—ବି)

Bipāṇḍura

ବିପାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ପଦ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) ଘାତକ—Murderous. ସଂ. ବି. ପୁଂ—ହତ୍ୟାକାରୀ (ବିପାଦୟିତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବ୍ୟକ୍ତି—Murderer. (ବିପାଦକା, ବିପାଦୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Bipādaka

ବିପାଦନ—ସଂ. ବି. (ବି+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ)—ହତ୍ୟା; ବଧ—Murder; slaughter.

Bipādana

ବିପାଦିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ପଦ୍ ଧାତୁ+କରଣ ଅକ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—୧ । ପ୍ରହେଳିକା—1. Riddle; enigma. ୨ । ପାଦଫୋଟ; ଗୋଡ଼ଫାଟ ରୋଗ—2. Chilblain; kibes in the feet; chipped soles (a disease). ୩ । କୁଷ୍ଠରୋଗବିଶେଷ (ହି. ଶ)—3. A kind of leprosy.

Bipādikā

ସଂ. ତ. ଓ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିପାଦକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bipādaka.

ବିପାଦିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଦ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ) —୧ । ବିନାଶିତ—1. Destroyed; ruined (ବିପାଦିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ହତ—2. Murdered; killed.

Bipādita

ବିପାଳ—ସଂ. ବିଣ—ଯେଉଁ ପଶୁର କେହି ପାଳକ ବା ମାଲିକ ନ ଥାଏ (ହି. ଶ)—(a beast) Having no owner or keeper.

Bipāla

ବିପାଶ—ସଂ. ବି—ବିପାଶା (ଦେଖ)—Bipāśā (See). ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ପାଶ)—ପାଶବିମୁକ୍ତ—(ବିପାଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) Released from chains; unfettered.

Bipāśa

ବିପାଶା—ସଂ. ବି (ବି=ବିଗତ+ପାଶ=ରଜ୍ଜୁ+ଆ—ପଞ୍ଜାବର ପଞ୍ଚନଦ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ବେଉଆ ନଦୀ—The Bipasa or Bewa; one of the 5 tributaries of the Indus [ଦ୍ର—ବଶିଷ୍ଠ ମୁନି ପୁତ୍ରଶୋକରେ ଅଧୀର ହୋଇ ନିଜ ଦେହକୁ ପାଶବଦ୍ଧ କରି ଏ ନଦୀରେ ନିମଜ୍ଜ ହେଲେ । ଏ ନଦୀ ତାଙ୍କୁ ବିପାଶ କରିଥିବାରୁ ଏହାର ଏପରି ନାମ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ବ୍ୟାସ ବା ସିନ୍ଧୁ ନଦ; ଏହା ପଞ୍ଚନଦ ମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବପଶ୍ଚିମରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

Bipāśā

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିପାଶ+ଆ)—ବିପାଶର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bipāśa.

ବିପିନ—ସଂ. ବି (ବେପ୍ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+ଅଧିକରଣ ଲନ; ବିପାତନ; ଯହିଁରେ ବୃକ୍ଷ ଲତାର ପରସ୍ପର ସର୍ବଦା କମ୍ପିତ ହୁଏ)—ବନ; ଅରଣ୍ୟ; ଅଟବୀ—Forest; the woods.

Bipina

ଦେ. ବି—ବିପିନବିହାରୀ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକନାମ—Name for calling Bipinabihārī.

ବିପିନବିହାରୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବିପିନ+ବିହାର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—Bipinabihārī କାନନବିହାରୀ; ଯେ ଅରଣ୍ୟରେ ବିହାର କରେ—Sporting in the woods. ସଂ. ବି—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମ—A name of Śrīkṛushṇa. ଦେ. ବି. ପୁଂ—

(ବିପିନ ବିହାରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଲୋକଙ୍କର ନାମ—A name given to males.

ବିପୁଂସକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପୁମସ୍+ଅକ)—ପୁରୁଷତ୍ୱହୀନ (ହି. ଶ); ଅଶକ୍ତପୁରୁଷ—Impotent.
Bipumsaka

ବିପୁଂସୀ—ସଂ. ବି—ପୁରୁଷର ସ୍ୱଭାବ, ଅଭ୍ୟାସ ଓ ଚେଷ୍ଟା ବିଶିଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ (ହି. ଶ); ଅଣ୍ଡିରାଚଣ୍ଡୀ—Amazon; a masculine woman.
Bipumsī

ବିପୁତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପୁତ୍ର)—ପୁତ୍ରହୀନ (ହି. ଶ)—Sonless.
Biputra (ବିପୁତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପୁଳ—ସଂ, ବିଣ, ପୁଂ (ବି+ପୁଲ୍ ଧାତୁ=ବଡ଼ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ ଅ) —୧ । ବୃହତ୍; ବଡ଼—1. Great; big; large. (ବିପୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମହତ୍—2. Noble. ୩ । ପ୍ରଶସ୍ତ—3, [ବିପୁଳତା(ତ୍ୱ)—ବି] Expansive; extensive; broad. ୪ । ଅଗାଧ ଗଭୀର—4 Very deep; unfathomable. ୫ । ବିଶାଳ—5. Vast. ୬ । ବହୁ; ଅନେକ—6. Many; much ୭ । ଶାନ୍ତ; ପ୍ରଶାନ୍ତ—7. Calm. ୮ । ଯାହାର ରୋମାଞ୍ଚ ହୋଇଅଛି—8. With the hairs standing on end (Apte) ସଂ. ବି— ୧ । ସୁମେରୁ ପର୍ବତ—1. A fabulous mountain. ୨ । ଉତ୍ତରମେରୁ—2. The north pole. ୩ । ହିମାଳୟ ପର୍ବତ—3. The Himalayan mountain. ୪ । ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଭଦ୍ରଲୋକ—4. A noble man; gentleman. ୨ । ମହାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—5. A very respectable man; ୨ । (ନାମ) ରୋହିଣୀ ଗର୍ଭଜାତ ବସୁଦେବଙ୍କ ଏକ ପୁତ୍ର—6. Name of a son of Basudeba.
Bipula

ବିପୁଳକାୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପୁଳ+କାୟ=ଦେହ)—ବିଶାଳ ଶରୀରବିଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Big-bodied; gigantic; giant.
Bipulakāya (ବିପୁଳକାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପୁଳଘର ଦାନ—ଦେ. ବି—କୌଣସି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଜମି, ଘର, ଲୁଗା, ଅଳଙ୍କାର, ଧନ, ଧାନ୍ୟ, ଭୋଜ୍ୟବସ୍ତୁ, ବିପୁଳ ଦାସ ଶଯ୍ୟାଦି ଓ ତାହାଙ୍କ ପରିବାରର ଯାବତୀୟ ଆବଶ୍ୟକ (ବିପୁଳ ଦାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦ୍ରବ୍ୟର ଦାନ—A gift made to a Brāhmaṇa consisting of cash ornaments, land, cloth, victuals and every other thing wanted by a householder. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଲୋକ ବିପୁଳଘର ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରେ ସେ ଅନ୍ତତଃ ବର୍ଷେ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କାହା ଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବାକୁ ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ । ଦାନ ସାମଗ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ବସ୍ତୁ ଥାଏ ।]
Bipulaghara dāna

ବିପୁଳ ଜଘନା—ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପୁଳ+ଜଘନ+ଆ)—ସ୍ଥୂଳନିତମ୍ବଯୁକ୍ତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—(a woman) (ବିପୁଳ ନିତମ୍ବା—ଅନ୍ୟରୂପ) Having large or stout hips.
Bipula jaghanā

ବିପୁଳ ଧନ—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ବିପୁଳ+ଧନ)—ବହୁ ଧନ; ବିଭବ—Much wealth; opulence.
Bipula dhana
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଖୁବ୍ ଧନୀ—Very rich; opulent. (ବିପୁଳଧନା—ସ୍ତ୍ରୀ; ବିପୁଳଧନତା—ବି)

ବିପୁଳ ଭୋଗ—ଦେ. ବି—୧ । ଅଯୁତ ଭୋଗ; ମଜ୍ଜ—1. Enjoyment of luxury. ୨ । ଅଯୁତରେ ରହିବା ବିପୁଳଭୋଗ ନିମନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟର ଦରକାରୀ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ—2, ବିପୁଳ ଭୋଗ Everything required for a man's luxurious living.
Bipula bhoga

ବିପୁଳ ଭୋଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଯୁତ କରିବା—To lead a life of luxury; to live luxuriously.
Bipula bhoga karibā
ବିପୁଳ ଭୋଗକରା ବିପୁଳ ଭୋଗ କରା

ବିପୁଳ ମତି—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପୁଳ+ମତି)—ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—Very intelligent.
Bipula mati

ବିପୁଳ ରସ—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପୁଳ+ରସ)—ଇକ୍ଷୁ; ଆଖୁ—Sugarcane.
Bipula rasa

ବିପୁଳ(ଳା)ସ୍ରବା—ସଂ. ବି—ଘୃତକୁମାରୀ; ଘିଅକୁଆଁରୀ ଗୁଳ୍ମ—The Indian Aloe.
Bipula(lā)srabā

ବିପୁଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିପୁଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ପୃଥିବୀ—1. The earth. ୨ । ଆର୍ଯ୍ୟା-ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2. Name of a Sanskrit metre. ୩ । ଦେବୀବିଶେଷ—3. Name of a Goddess.
Bipulā
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିପୁଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bipula.

ବିପୁଳୋରସ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିପୁଳ+ଉରସ୍=ବକ୍ଷଃ+କ)—ବିଶାଳ ବକ୍ଷୋବିଶିଷ୍ଟ; ଯାହାର ଛାତି (ବିପୁଳୋରସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବଡ଼ ବା ଚଉଡ଼ା—Having a broad breast; broad-chested.
Bipuloraska

ବିପୂୟ—ସଂ. ବି—ମୁଞ୍ଜ ତୃଣ (ହି. ଶ)—The Munja grass (Apte).
Bipūya

ବିପ୍ର—ସଂ. ବି.—(ବି+ପ୍ରୀ. ଧାତୁ=ପୂରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଯଜନ-ଯାଜନାଦି ଷଟ୍ କର୍ମ ବିଶେଷରୂପେ ପୂରଣ କରେ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଦ୍ୱିଜ—1. A Brāhmaṇa. ୨ । ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମ; ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A Brāhmaṇa versed in vedic lore; a learned and pious Brāhmaṇa. ୩ । ମୁନି; ଋଷି—3. Sage (Apte). ୪ । ପୁରୋହିତ (ହି. ଶ)—4. Priest. ୫ । ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି—5 A wise man (Apte). ୬ । ସ୍ତୁତିଗାୟକ—6. A singer of hymns (Apte); panegyrist. ୭ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥଗଛ—7. The Aswattha tree (Apte). ୮ । ଶିରୀଷ ବୃକ୍ଷ (ହି. ଶ)—8. The Sirisha tree; ୯ । ରେଣୁକ ବୃକ୍ଷ (ହି. ଶ)—9. Renuka tree. ସଂ. ବିଣ—ମେଧାବୀ; ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ (ହି. ଶ)—Intelligent;

sharp-witted. ଦେ, ବ—ବିପ୍ରଚରଣର ଡାକ ନାମ—Name for calling Bipracharaṇa.

ବିପ୍ର କଣ୍ଠ ଦାସ—ଦେ. ବ (ନାମ)—ଜନୈକ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ କବି Bipra kaṇṭha dāsa (ଜଗବନ୍ଧୁ, ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ)—An ancient Oria poet. [ଦ୍ର—ଜଗୋଇ, ଜଗୋଇ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ପୁସ୍ତକ ।]

ବିପ୍ରକର୍ଷ—ସଂ. ବ (ବି+ପ୍ରକର୍ଷ)—୧ । ଦୂରତ୍ୱ—1. Distance; Biprakarsha remoteness. ୨ । ବନ୍ଧୁତାର ବା ସମ୍ପର୍କର ଦୂରତ୍ୱ—2 Distance of relationship.

ବିପ୍ରକର୍ଷଣ—ସଂ. ବ (ବି=ବିପରୀତ ଦିଗକୁ+ପ୍ର+କୃଷ୍ ଧାତୁ=ଆକର୍ଷଣ Biprakarshaṇa କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିକର୍ଷଣ; ଆକର୍ଷଣର (ବିପ୍ରକୃଷ୍ଟ—ବିଣ) ବିପରୀତ; ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଆକର୍ଷଣ; ଠେଲି କରି ହଟାଇଦେବା—1. Repulsion; pushing away. ୨ । କୌଣସି କର୍ମର ଅନ୍ତ (ହ. ଶ)—2. The end of a work.

ବିପ୍ରକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି—ଦେ. ବ (ଜଡ଼ବିଜ୍ଞାନ)—ଯେଉଁ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ପଦାର୍ଥର Biprakarshaṇa śakti ପରମାଣୁସକଳ ପରସ୍ପରକୁ ପରସ୍ପର-ଠାରୁ ପୃଥକ୍ କରି ରଖନ୍ତି—The force which repels atoms of a thing from one another

ବିପ୍ରକାର—ସଂ. ବ (ବି+ପ୍ର+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅନିଷ୍ଟ; Biprakāra ଅପକାର—1. Injury; harm; mischief. [ବିପ୍ରକୃତ—ବିଣ] ୨ । ତିରସ୍କାର—2. Censure; rebuke. ୩ । ଉପଦ୍ରବ—3. Tyranny; oppression; ravage. ୪ । ଅନାଦର (ହ, ଶ)—4. Slight; disregard; ୫ । ଅବମାନନ—5. Insult.

ବିପ୍ରକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପ୍ର+ କୃ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ମ ତ)- Biprakīrṇṇa ୧ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—1. Strewn; scattered about. ୨ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—2. Overwhelmed; upturned; overturned. ୩ । ଅଲୁଲାୟିତ; ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ—3. Disordered; confused; dishevelled.

ବିପ୍ରକୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ ପ୍ର +କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)-୧ । ତିରସ୍କୃତ—Biprakṛuta 1. Abused. ୨ । ଅପକୃତ—2. Injured. ୩ । ଅବମାନିତ—3. Disregarded; insulted; slighted. ୪ । ଉପଦ୍ରୁତ; ଯାହା ଉପରେ ଉପଦ୍ରବ କରା ଯାଇଅଛି—6. Oppressed; ravaged.

ବିପ୍ରକୃତି—ସଂ. ବ (ବି+ପ୍ର+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ଅପମାନ—Biprakṛuti 1. Insult. ୨ । ଗାଳି; ଭର୍ତ୍ସନା—2. Censure

ବିପ୍ରକୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପ୍ର+କୃଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ Biprakṛushṭa ଦୂରସ୍ଥ—1. Distant; remote. ୨ । ଅନ୍ତରିତ-2. Separated. ୩ । ଠେଲିକରି ଦୂରୀକୃତ—3. Pushed away. ୪ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—4. Lengthened; extended; protracted (Apte).

ବିପ୍ରଚରଣ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିପ୍ର+ଚରଣ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣର Bipracharaṇa ଗୋଡ଼—1, The leg of a Brāhmaṇa. ୨ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଅଙ୍କିତ ଭୃଗୁମୁନିଙ୍କ ଗୋଇଠାର ଚିହ୍ନ (ହ. ଶ)—2. The mark of the kick left on the breast of Bishṇu by Sage Bhṛugu. ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—A name given to males.

ବିପ୍ରଚିତ୍(ତ୍ତ, ତ୍ତି)—ସଂ. ବ — ଦାନବବିଶେଷ—Name of a Biprachit(tta, tti) demon. [ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ନୀ ସିଂହିକାର ଗର୍ଭରୁ ରାହୁର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା—ହ. ଶ ।]

ବିପ୍ରତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବ(ବିପ୍ର+ଭାବ. ତା, ତ୍ୱ)—ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ୱ—The state Bipratā(twa) of being a Brāhmaṇa; Brahminism.

ବିପ୍ରତାରକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବି+ପ୍ରତାରକ)—ଅତି ପ୍ରତାରକ—Bipratāraka (ବିପ୍ରତାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Very fraudulent.

ବିପ୍ରତି(ତୀ)କାର—ସଂ. ବ (ବି+ପ୍ରତିକାର)—୧ । ବିରୋଧ—Biprati(tī)kāra 1. Opposition; contradiction (ବିପ୍ରକୃତ—ବିଣ) (Apte). ୨ । ପ୍ରତିଶୋଧ—2. Retaliation (Apte).

ବିପ୍ରତିପତ୍ତି—ସଂ. ବ (ବି+ପ୍ରତିପତ୍ତି)—୧ । ସଂଶୟ; ସନ୍ଦେହ—Bipratipatti 1. Doubt. ୨ । ବିବାଦ; ବିରୋଧ—2. Opposition; dispute; contest (Apte). ୩ । ବୈସାଦୃଶ୍ୟ—3. Dissimilarity. ୪ । ପାର୍ଥକ୍ୟ; ଭେଦ—4. Difference. ୫ । ଅସ୍ୱୀକାର—5. Refusal; denial. ୬ । (ନ୍ୟାୟ) ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧ ଭାବଦ୍ୟୋତକ ବାକ୍ୟ (ହ. ଶ)—6. A speech conveying two dissimilar meaning. ୭ । ପରସ୍ପର ବିରୋଧ—7. Mutual discrepancy (Apte).

ବିପ୍ରତିପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପ୍ରତିପନ୍ନ)—୧ । ବିରୁଦ୍ଧ—1. Opposed Bipratipanna to. ୨ । ବିରୋଧୀ—2. Hostile. ୩ । ଅସ୍ୱୀକୃତ-3. Denied; unacknowledged; refused. ୪ । ସନ୍ଦିଗ୍ଧ—4, Suspecting; doubting. ୫ । ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧ—5. Mutually opposed; dissentient (Apte). ୬ । ବିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—6. Bewildered (Apte).

ବିପ୍ରତିଷିଦ୍ଧ—ସଂ. ବ (ବି+ ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧ=ନିଷିଦ୍ଧ)—୧ । ନିଷିଦ୍ଧ—Bipratishiddha 1. Prohibited; forbidden. ୨ । ବିରୁଦ୍ଧ—2. Contrary; hostile.

ବିପ୍ରତିଷେଧ—ସଂ. ବ (ବି+ପ୍ରତିଷେଧ)—୧ । ତୁଲ୍ୟବଳ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି-Bipratishedha ଦ୍ୱୟ ବା ସ୍ୱାର୍ଥଦ୍ୱୟ ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧ—1. Opposition between 2 equally strong persons; conflict between two even matched interests (Apte). ୨ । ନିଷେଧ—2. Prohibition. ୩ । (ନ୍ୟାୟ) ତୁଲ୍ୟବଳ ବିରୋଧ—3. (Logic)

Conflict between two equally important propositions. ୪ । ନିୟନ୍ତ୍ରଣ —4. Controlling; keeping under control (Apte). ୫ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଦୁଇଟି ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ନିୟମ ବା ବିଧି ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧ । 5. (grammar) The conflict of two different grammatical operations, become possible according to 2 different rules (Apte). [ଦ୍ର—ବ୍ୟାକରଣରେ ୨ଟି ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ସୂତ୍ର ଦେଖାଗଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ, ଏହାହିଁ ବ୍ୟାକରଣର ଉପଦେଶ; ବିପ୍ରତିଷେଧେ ପରଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ—ପାଣିନି ୧-୪-୨ ।]

ବିପ୍ରତି(ତୀ)ସାର—ସଂ. ବି (ବି + ପ୍ରତି + ସୃ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ଭାବ. ଅ)—
Biprati(tī)sāra ୧ । କ୍ରୋଧ; କୋପ—1. Anger; wrath; fury. ୨ । ଗତାନୁଶୋଚନା; ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—2. Repentance; regret. ୩ । ଖଳତା—3. Wickedness; ୪ । ଅମଙ୍ଗଳ—4. Evil (Apte).

ବିପ୍ରତୀପ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ପ୍ରତୀପ)—୧ । ପ୍ରତିକୂଳ—1. Opposed.
Biprati pa ୨ । ବିପରୀତ—2. Contrary.

ବିପ୍ରଦାସ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଦାସ ବା ସେବକ—
Bipradāsa A servant of Brāhmaṇas.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males.

ବିପ୍ରଦୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ପ୍ରଦୁଷ୍ଟ)—୧ । ପାପିଷ୍ଠ—1. Sinful.
Bipradushṭa ୨ । ଅଧାର୍ମିକ—2. Irreligious. ୩ । ବିନଷ୍ଟ—3. Vitiated; spoiled (Apte).

ବିପ୍ରବର—ସଂ, ବି (୨ମୀ ତତ୍; ବିପ୍ର + ବର)—ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମ; ବ୍ରାହ୍ମଣ-
Biprabara ଶ୍ରେଷ୍ଠ—A very pious Brāhmaṇa

ବିପ୍ରବାସ—ସଂ. ବି (ବି + ପ୍ରବାସ)—୧ । ବିଦେଶବାସ; ଦେଶାନ୍ତର
Biprabāsa ବାସ—1. Living abroad; exile. ୨ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ଆଶ୍ରମରେ ଥାଇ ଅପଣା ଲୁଗାକୁ ଅନ୍ୟକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଦେବାରୂପ ଅପରାଧ (ହ. ଶ)—2. The guilt due to an anchorite giving his cloth to another to put on.

ବିପ୍ରବାସନ—ସଂ. ବି (ବି + ପ୍ରବାସନ)—ନିର୍ବାସନ—Sending to
Biprabāsana (ବିପ୍ରୋଷିତ—ବିଣ) exile; transportation.

ବିପ୍ରବୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ପ୍ରବୁଦ୍ଧ = ଜାଗରିତ)—୧ । ନିଦ୍ରାହୀନ-
Biprabudhha 1. Sleepless. ୨ । ଜାଗରିତ—2. Awaken.

ବିପ୍ରବ୍ରଜନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁଇ ପୁରୁଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ
Biprabrajanī (ହ. ଶ)—A woman having connection with 2 males.

ବିପ୍ରମୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ପ୍ରମୁକ୍ତ)—୧ । ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ; ଛାଡ଼ ଭୁକ୍ତ—
Bipramukta 1. Set free; liberated (Apte) ୨ । ବିପ୍ରମୁକ୍ତ } ବି (ବାଣ ଆଦି) ନିକ୍ଷିପ୍ତ—2. Shot; discharged (arrow) (Apte).
ବିପ୍ରମୋଚନ }

ବିପ୍ରୟାଣ—ସଂ. ବି (ବି + ପ୍ର + ଯା ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)-
Biprayāṇa ୧ । ପଳାୟନ—1. Flying away; flight. ୨ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—2. Going away; starting.

ବିପ୍ରଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ପ୍ର + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ + କ)—୧ । ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ—
Biprajukta 1. Separated. ୨ । ବିଯୁକ୍ତ; ପୃଥକୀକୃତ—
(ବିପ୍ରଯୁକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Severed. ୩ । ବିରହିତ—3. Bereft; destitute. ୪ । ପ୍ରିୟବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ବିଚ୍ଛେଦପ୍ରାପ୍ତ—4. Separated, absent or away from one's beloved (Apte).

ବିପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବି (ବି + ପ୍ର + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)-୧ । ପାର୍ଥକ୍ୟ-
Biprayoga 1. Separation; difference. ୨ । ବିଚ୍ଛେଦ; ବିରହ—2. Bereavement; dissociation ୩ । ବିବାଦ—3. Dispute. ୪ । ବିରୋଧ—4 Opposition. ୫ । ପୃଥକ୍‌କରଣ; ପୃଥକ୍‌ଭାବ—5. Severance.

ବିପ୍ରରାମ—ସଂ. ବି (ବିପ୍ର + ରାମ; ରାମନାମଧାରୀ ବିପ୍ର)—ପରଶୁରାମ—
Biprarāma Paraśurāma.

ବିପ୍ରଲବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ, ପୁଂ (ବି + ପ୍ର + ଲଭ୍ ଧାତୁ = ଲାଭ କରିବା; ବଞ୍ଚନା
Bipralabdha କରିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରତାରିତ—
(ବିପ୍ରଲବ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Deceived. ୨ । ଇପ୍ସିତ ବସ୍ତୁରୁ ବଞ୍ଚିତ—2. Disappointed. ୩ । ପ୍ରିୟ ସମାଗମ ବିରହିତ—3. Deprived of the society of one's beloved.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—ନାୟକଭେଦ; ଯେଉଁ ନାୟକ ଗୋପନରେ ଓ ଛଦ୍ମବେଶରେ ନାୟିକା ସହିତ ମିଳିତ ହେବା ଆଶାରେ ସଙ୍କେତ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ବ୍ୟର୍ଥମନୋରଥ ହୋଇ ଫେରିଆସେ--A disappointed lover who does not meet his sweet heart at the appointed rendezvous, having gone there in secret and wearing a mask.

ବିପ୍ରଲବ୍ଧା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିପ୍ରଲବ୍ଧ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ନାୟିକାଭେଦ; ଯେଉଁ
Bipralabdhā ନାୟିକା ସଙ୍କେତ ସ୍ଥାନରେ ନାୟକକୁ ନ ଦେଖି ହତାଶ ହୁଏ—A lady who is disappointed at not finding her paramour in the promised meeting place.

ବିପ୍ରଲ(ଲ)ମ୍ଭ—ସଂ. ବି (ବି + ପ୍ର + ଲଭ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—୧ । କଳହ;
Bipra la(la)mbha ବିବାଦ—1. Dispute; wrangling. ୨ । ପ୍ରତାରଣା; ଛଳନା—2. Deceit; fraud. ୩ । ବିରହ—3. Separation. ୪ । ବିୟୋଗ—3. Bereavement. ୫ । ଶୃଙ୍ଗାରରସବିଶେଷ—5. A love-sentiment (out of nine) appearing between

lovers. [ଦ୍ର– ଭାବାଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ରସ କଥିତ;– ସମ୍ଭୋଗ ବା ସଂଯୋଗ ଶୃଙ୍ଗାର ଓ ବିପ୍ରଲମ୍ଭ ବା ବିୟୋଗ ଶୃଙ୍ଗାର । ବିପ୍ରଲମ୍ଭ ଶୃଙ୍ଗାରରେ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ବିରହ-ଜନିତ ସନ୍ତାପ ଆଦର ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—ହ୍ର. ଶ ।]
୬ । ବିପରୀତ କର୍ମ—6. Contrary act.

ବିପ୍ରଲମ୍ଭକ—ସଂ. ବିଣ—ପ୍ରତାରକ—Fraudulent.
Bipralambhaka (ବିପ୍ରଲମ୍ଭିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିପ୍ରଲମ୍ଭ ଶୃଙ୍ଗାର—ସଂ. ବି—ନାୟକ ନାୟିକାର ପରସ୍ପର ବିଚ୍ଛେଦକାଳୀନ
Bipralambha śrungāra ଚିତ୍ତପ୍ରସାଦବିଶେଷ—Loving embrace and other acts of leave-taking done at the time of the parting of the lovers.

ବିପ୍ରଲାପ—ସଂ. ବି (ବି+ପ୍ର+ଲପ୍ ଧାତୁ=କହିବା=ଭାବ. ଅ)—
Bipralāpa ୧ । ନିରର୍ଥକ କଥନ—1. Gibberish talk. ୨ । କଳହ—2. Quarrel; wrangling. ୩ । ବୃଥା କଳହ; ଅନର୍ଥକ ବିବାଦ—3. Unnecessary dispute. ୪ । ବିରୋଧବଚନ; ବିରୋଧୋକ୍ତି; ବିରୋଧ-ଭାଷ--4. Words not expressing the intended meaning.

ବିପ୍ରଲିପ୍ସା—ସଂ. ବି (ବି+ପ୍ରଲିପ୍ସା)—ବିରୋଧୋକ୍ତି; ଯେଉଁ କଥାରୁ
Bipralipsā ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ସୂଚିତ ହୁଏ ନାହିଁ—Words not expressing the intended meaning.

ବିପ୍ରଲୀନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପ୍ର+ଲୀନ)—ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ (ହ୍ର. ଶ)—
Bipralīna Scatterd; strewn.

ବିପ୍ରଲୁଂପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପ୍ର+ଲୁଂପ ଧାତୁ+ଅକ)—
Bipralumpaka ୧ । ଅତି ଲୋଭୀ (ହ୍ର. ଶ)—1. Very (ବିପ୍ରଲୁଂପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) avaricious. ୨ । ଅପଣାର ଲାଭ ପାଇଁ ପରର ଉତ୍ପୀଡ଼କ (ହ୍ର. ଶ)—2. Oppressing others for one's own gain ୩ । ଅତି ନେବା ବାଲା (ହ୍ର. ଶ)—3. Taking too much.

ବିପ୍ରଲୋକ—ସଂ. ବି—ବ୍ୟାଧ; ଚଢ଼େଇ ଧରିବା ବାଲା (ହ୍ର. ଶ)—
Bipraloka Bird-catcher.

ବିପ୍ରଶ୍ନ—ସଂ. ବି—ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ସାହାଯ୍ୟରେ ସମାହିତ ପ୍ରଶ୍ନ
Biprasna (ହ୍ର. ଶ)—A question which is solved with the help of astrology.

ବିପ୍ରଶ୍ନିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିପ୍ରଶ୍ନ+କ)—ଦୈବଜ୍ଞ; ଜ୍ୟୋତିଷୀ—
Biprasnaka Astrologer; fortune-teller.

ବିପ୍ରଶ୍ନିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ପ୍ରଶ୍ନ+କ+ଆ)—୧ । ଗଣକଯହିଳା;
Biprasnikā ଦୈବଜ୍ଞା—1. A female astrologer. ୨ । ଜିଜ୍ଞାସା—2. Query; interrogatory.

ବିପ୍ରସାତ୍—ସଂ. ବିଣ (ବିପ୍ର+ଦେୟ ଆଦ ଅର୍ଥରେ ସାତ୍)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ
Biprasāt ଦେୟ—1. Fit to be given away to a Brāhmaṇa. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ—2. Given to a Brāhmaṇa. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣାଧୀନ—3. Under the control of a Brāhmaṇa.

ବିପ୍ରସାରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ପ୍ରସାରଣ)—ବିସ୍ତାର କରିବା—
Biprasāraṇa (ବିପ୍ରସାରିତ—ବିଣ) Spreading.

ବିପ୍ରସିଂହ(ହ୍ନା)—ଦେ. ବି—୧ । ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଚଉତିଶାର ବାଣୀ
Biprasimha(hā) ବା ରାଗ—1. The metre of an Oria Chautisā. ୨ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଚଉତିଶାର କବିଙ୍କ ନାମ—2. The name of the author of an Oriyā Chautisā.

ବିପ୍ରହରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ପ୍ରହରଣ)—୧ । ତ୍ୟାଗ (ହ୍ର. ଶ —
Bipraharaṇa 1. Abandonment. ୨ । ମୁକ୍ତି (ହ୍ର. ଶ)-2. Deliverance.

ବିପ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ନୁହେଁ+ପ୍ରିୟ)—୧ । ଅପ୍ରିୟ; ବିରକ୍ତିକର—
Bipriya 1. Unpleasant; disgusting. ୨ । ଘୃଣିତ—2. Hated. ୩ । ବିରକ୍ତିଯୋଗ୍ୟ—3. Fit to be disliked. ୪ । ଅବହେଳିତ; ଅବଜ୍ଞାତ –4. Insulted; disregarded. ୫ । ଅପକାରକ—5. Injurious. ୬ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ (ହ୍ର. ଶ)—6. Very dear; fondly cherished. ୭ । କଡ଼ା ସ୍ୱାଦବିଶିଷ୍ଟ; ରାଗ । 7. Pungent. (ହ୍ର. ଶ)—ସଂ. ବି—୧ । ଅନିଷ୍ଟ; ଅପକାର—1. Injury. ୨ । ବିୟୋଗ (ହ୍ର. ଶ)—2. Separation; disappearanuce.

ବିପ୍ରୁ(ପ୍ଲୁ)ଟ୍—ସଂ. ବି (ବି+ପ୍ରୁ [ପ୍ଲୁ]ଷ୍ ଧାତୁ=ଦଗ୍ଧ କରିବା+
Bipru(plu)ṭ କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଦ୍ରବ ବସ୍ତୁର (ବିପ୍ରୁ[ପ୍ଲୁ]ଷ୍[ଷ] - ଅନ୍ୟରୂପ) ବିନ୍ଦୁ ବା ଟୋପା—1. Drop of a liquid. ୨ । ଜଳକଣା—2, Minute particle of water. ୩ । ବେଦପାଠକାଳୀନ ମୁଖନିଃସୃତ ଲାଳ-କଣା (ଯାହା ପୁସ୍ତକ ଗାତରେ ପଡ଼େ)—3. Particles of saliva coming out of the mouth while reading the Bedas aloud. [ଦ୍ର—ମନୁସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ଏହା ଅପବିତ୍ର ନୁହେଁ—ହ୍ର. ଶ ।]

ବିପ୍ରୋଷିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପ୍ର+ବସ୍ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା
Biproshita +କର୍ତ୍ତୃ. ତ; ବସ୍ ସ୍ଥାନରେ ଉଷ୍)—୧ । ବିଦେଶସ୍ଥ; ପ୍ରବାସବାସୀ—1. Sojourning; living abroad. ୨ । ଅନୁପସ୍ଥିତ (ହ୍ର. ଶ)—2. Absent.

ବିପ୍ଲବ—ସଂ. ବି (ବି+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Biplaba ୧ । ବିବାଦ; ଉତ୍କଟ—1. Dispnte. ୨ । ବିନାଶ—2. Ruin; destruction. ୩ । ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ—3. Terrifying; frightening. ୪ । ଲୁଣ୍ଠପାଟ; ଲୁଣ୍ଠନ—4. Looting. ୫ । ବିଦ୍ରୋହ—5, Mutiny. ୬ । ଅରାଜକତା—6. Anarchy. ୭ । ଉପଦ୍ରବ—7. Tyranny; oppression. ୮ । ଦେଶ ଲୁଣ୍ଠନ—8. Plundering a country;

depredation; devastation; predatory; incursion. ୯ । ଭୟପ୍ରାପ୍ତି—9. Affright. ୧୦ । ଗୋଳମାଳ—10. Confusion; tumult; disorder. ୧୧ । ପ୍ରଜାମେଳ; ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଜନିତ ଅଶାନ୍ତି—11. Rebellion; a rising; general breach of peace in the kingdom; revolution. ୧୨ । କଷ୍ଟ; କ୍ଲେଶ—12. Trouble; distress. ୧୩ । ବିପଦ; ଆପଦ—13. Adversity; calamity; misfortune. ୧୪ । ପାପ—14. Sin. ୧୫ । ଅପରାଧ—15. Crime. ୧୬ । ଦୁଷ୍ଟତା—16. Wickedness. ୧୭ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧ—17 Mock fight; contest. ୧୮ । ଭଙ୍ଗୀ ବା ରଣବାଦ୍ୟ ଶବ୍ଦରୁ ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ—18. Act of terrifying an enemy by show or sound. ୧୯ । ପରଚକ୍ରଭୟ; ପରରାଷ୍ଟ୍ରଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରେ ଘଟିବା ଅଶାନ୍ତି—19. Rebellion brought about by the machination of another country. ୨୦ । ନୌକା ଡୁବା (ହି. ଶ)—20, The sinking of a ship or boat; shipwreck. ୨୧ । ବଢ଼ି; ବନ୍ୟା (ହି. ଶ)—21. Flood; inundation; deluge. ୨୨ । ଘୋଡ଼ାର ଖୁବ୍ ବେଗରେ ଦଉଡ଼ (ହି. ଶ)—22. Swift gallop of a horse. ୨୩ । ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ; ଫଉଜଦାରୀ; ଦଙ୍ଗା ହେଙ୍ଗାମା—23. Affray; breach of the peace.

ବିପ୍ଳବବାଦ—ସଂ. ବି—(ଅଧୁନିକ ବ୍ୟବହାରରୁ)—ସମାଜ ବା ରାଜତନ୍ତ୍ରର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଘାଇଁ ବିପ୍ଳବର ପ୍ରୟୋଜନ, ଏରୂପ ମତ-
Biplababāda (ବିପ୍ଳବବାଦୀ— ବିଣ ସଂ. ବିପ୍ଳବବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Revolutionism.

ବିପ୍ଳାବ—ସଂ. ବି—(ବି+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ+ଘଞ୍ଚ.ଅ)—୧ । ଜଳପ୍ଲାବନ; ବନ୍ୟା;
Biplāba ବଢ଼ି—1. Deluge; flood; inundation. ୨ । ଉଚ୍ଛେଦ—2. Destruction; overthrow. ୩ । ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ—3. Breach of peace; disturbance of the peace of a country. ୪ । ଦେଶ-ଧ୍ୱଂସ—4. Laying waste or devastation of a country. ୫ । ଅଶ୍ୱର ଗତିବିଶେଷ; ଗଡ଼ଭଡ଼—5. Gallop of a horse.

ବିପ୍ଳାବକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପ୍ଲୁ+ଣକ୍ର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—୧ । ବିପ୍ଳବକାରୀ-
Biplābaka 1. Rebellious; revolutionary. ୩ । (ବିପ୍ଳାବା— ଅନ୍ୟରୂପ) ମେଳିଆ—3. Combining. ୪ । ବନ୍ୟା
[ବିପ୍ଳାବକା, ବିପ୍ଳାବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉତ୍ପାଦକ; ପ୍ରଳୟଙ୍କର—3. Producing or bringing about flood or deluge

ବିପ୍ଳାବନ—ସଂ. ବି [ବି+ପ୍ଲୁ (ପ୍ଲବ୍) ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପ୍ଲାବ ଧାତୁ+ଭାବ.
Biplābana ଅନ)—୧ । ବିଘ୍ନ; ବ୍ୟାଘାତ—1. Obstacle; hinderance. ୨ । ଧ୍ୱଂସ—2. Ruin; destruction. ୩ । ହାନି; କ୍ଷତି—3. Detriment; injury; mischief. ୪ । ଜଳ ପ୍ଲାବନ—4. Flood; deluge. ୫ । ବିପର୍ଯ୍ୟାସ; ଓଲଟ ପାଲଟ—5. Upturning; utter confusion.

ବିପ୍ଳାବିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପ୍ଲାବ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Biplābita ୧ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—1. Utterly confused; upturned. ୨ । ପ୍ଲାବିତ,ବନ୍ୟାଜଳ—2, Overflooded. ୩ । ବିପନ୍ନ—3. Beset with calamity. ୪ । ବିନଷ୍ଟ--4. Devastated; ruined. ୫ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—5. Overrun; oppressed. ୬ । ବ୍ୟାହତ—6. Defeated; baffled.

ବିପ୍ଲୁତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ ।
Bipluta ବ୍ୟସନାର୍ତ୍ତ—1. Lascivious. ୨ । ବିଗତ—
(ବିପ୍ଲୁତ— ବି) 2. Gone; departed. ୩ । (+କର୍ମ. ତ) ଦୂଷିତ—3, Contaminated ୪ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—4. Oppressed; overrun. ୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଭ୍ରାନ୍ତ—5. Mistaken. ୬ । ଅପରାଧୀ—6. Guilty. ୭ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—7. Confused; upturned; inverted. ୮ । ପ୍ରତିକୂଳ—8. Adverse. ୯ । ବିପରୀତ—9. Contrary. ୧୦ । (+କର୍ମ. ତ) ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ (ହି. ଶ)—10. Scattered. ୧୧ । କ୍ଷୁବ୍ଧ (ହି. ଶ)—11. Agitated; perturbed. ୧୨ । ନଷ୍ଟ (ହି. ଶ)—12. Spoilt. ସଂ. ବି (+ଭାବ ତ)—୧ ।
ବ୍ୟାଘାତ—1. Impediment. ୨ । ଜଳ ପ୍ଲାବନ—2. Deluge; flood. ୩ । ଧ୍ୱଂସ—3. Destruction; overthrow. ୪ । ହାନି—4. Detriment;
(ବିପ୍ଲୁତା—ସ୍ତ୍ରୀ) injury.

ବିପ୍ଲୁତା—ସଂ. ବି—ଯୋନିରେ ସର୍ବଦା ପୀଡ଼ା ଅନୁଭୂତ ହେବା ଯୋନି-
Bipluta ରୋଗବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—A disease of the female organ causing extreme local pain.

ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—ବିପ୍ଲୁତର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bipluta.

ବିଫଳ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଫଳ)—୧ । ନିଷ୍ଫଳ—1. Fruitless;
Biphala abortive. ୨ । ବୃଥା; ବ୍ୟର୍ଥ—2. Vain; use-
(ବିଫଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) less. ୩ । ନିରର୍ଥକ—3. Meaningless;
(ବିଫଳୀକୃତ—ସଫଳ) futile. ୪ । ଫଳଶୂନ୍ୟ (ବୃକ୍ଷ) (ହି. ଶ)—
[ବିଫଳତା(ତ୍ୱ)—ବି] 4. (tree) Bearing no fruit. ୫ । ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ - 5. Unsuccessful.

ବିଫଳ ମନୋରଥ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଫଳ + ମନୋରଥ)—
Biphala manoratha ଯାହାର ମନୋରଥ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ
(ବିଫଳ ମନୋରଥା— ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—Unsuccessful.

[ଦ୍ର—ଏହିପରି ବିଫଳ ପ୍ରଯତ୍ନ, ବିଫଳ ପ୍ରୟାସ, ବିଫଳ ଯତ୍ନ, ବିଫଳ ପରିଶ୍ରମ, ବିଫଳ ଶ୍ରମ ଆଦି ପଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବିଫଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଫଳ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—କେତକୀ ଗଛ—The Biphalā screwpine; Pandanus Odorotissimus. ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଫଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Biphala.

ବିଫଳିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଫଳ)—ବିଫଳ ହେବା; Biphalibā ବୃଥା ହେବା—To be futile. (ଉ—ବିଦ୍ୟାଣ (ବିଫଳାଇବା—ଣିଜନ୍ତ ରୂପ) ଆଶେ ଭ୍ରମରଜ ବିଫଳେ । ରାଧାନାଥ. विफला विफल होना ମେଘଦୂତ ।)

ବିଫଳୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବିଫଳ+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ବି+କୃତ)—Biphalīkṛuta ବିଫଳ କରି ଯାଇଥିବା—Nullified. (ବିଫଳୀକରଣ—ବି)

ବିଫଳୀଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ବିଫଳ+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ବି+ଭୂତ)—Biphalībhūta ବୃଥା ହୋଇଥିବା—Become unsuccessful; ending in failure. (ବିଫଳୀ ଭବ—ବି)

ବିବକ୍ଷା—ସଂ. ବି (ବଚ୍ ଧାତୁ=କହିବା+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+ଭାବ ଅ+ ଆ)—୧ । କହିବାର ଇଚ୍ଛା—1. Desire to speak. ୨ । ଅଭିଳାଷ; ବାସନା—2. Desire; intention. ୩ । ଅର୍ଥ; ମାନେ—3. Meaning; sense (Apte). ୪ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—4. Intention; purpose (Apte).

ବିବକ୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ (ବଚ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+କର୍ମ. ତ)—Bibakshita ୧ । କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ଯାଇଥିବା—2. Intended to be spoken. ୨ । ଇପ୍ସିତ—2. Desired; wished for. ୩ । ପ୍ରିୟ—3. Favorite (Apte) ସଂ. ବି (+ଭାବ. ତ)—୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—1. Purpose; intention (Apte). ୨ । ଅର୍ଥ—2. Meaning; sense (Apte).

ବିବକ୍ଷୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବଚ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—Bibakshu କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desiring to speak.

ବିବଞ୍ଚିଷା—ସଂ. ବି. (ବଂଚ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+ଅ+ଆ)—Bibañchishā ଠକିବାର ଇଚ୍ଛା—Desire to defraud. (ବିବଞ୍ଚିଷୁ—ବିଣ)

ବିବତ୍ସା—ସଂ. ବି. (ବସ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+ଭାବ. ଅ+ଆ)—Bibat-sā ବାସ କରିବାର ଇଚ୍ଛା—Intention to reside. ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି—ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି+ବତ୍ସ=ବାଛୁରୀ ଯାହାର; ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯେଉଁ ଗାଈର ବାଛୁରୀ ମରିଅଛି—A cow which has lost her calf.

ବିବତ୍ସୁ—ସଂ. ବି. (ବସ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—Bibat-su ବାସ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desirous of residing.

ବିବଦମାନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବି+ବଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଶାନ୍)—Bibadamāna ୧ । ବିବାଦକାରୀ; କଳହକାରୀ—1, Quarrelling; wrangling. ୨ । ମକଦ୍ଦମାରେ ଲଢ଼ୁଥିବା—2, Contending or contesting in a court of law.

ବିବଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବଧ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ଆବଦ୍ଧ—Bibaddha 1. Fastened; tied. ୨ । ବ୍ୟାହତ—Obstructed; stopped (Apte).

ବିବଧ—ସଂ. ବି (ବି+ବଧ୍ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—Bibadha ୧ । ଧାନ୍ୟାଦି ପ୍ରାପ୍ତି—1. Acquisition of grains. ୨ । (+କରଣ ଅ) କ୍ଷୀର ବା ଦୁଗ୍ଧର ଭାର; ଦୁଧଭାର—2. A yoke for carrying milk pails suspended at both ends. ୩ । (+ ଅଧିକରଣ ଅ; କିମ୍ବା କର୍ମ ଅ) ପଥ—3. Road. ୪ । ବାର୍ତ୍ତା—4. News; tidings. ୫ । (+କର୍ମ ଅ) ବୋଝ—5. Load; burden (Apte). ୬ । (+ଭାବ ଅ) ଶସ୍ୟାଦିର ସଞ୍ଚୟ—6 Storage of grains (Apte). ୭ । (+କର୍ମ ଅ) ଭୁମ୍ବ—7. Pitcher (Apte).

ବିବଧିକ—ସଂ. ବି (ବିବଧ+ଇକ)—୧ । ଭାରିଆ; ଭାରୁଆ—1. A person carrying loads suspended at both the ends of a yoke. ୨ । ବୋଝିଆ—2. Porter (Apte). ୩ । ଫେରିବାଲା—3. Pedlar; hawker (Apte).

ବିବନ୍ଦିଷୁ—ସଂ. ବିଣ (ବନ୍ଦ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ ଉ)—Bibandishu ଅଭିବାଦନେଚ୍ଛୁ—Wishing to make obeisance. (ବିବନ୍ଦିଷା—ବି)

ବିବନ୍ଧ—ସଂ. ବି (ବି+ବନ୍ଧ୍ ଧାତୁ+କରଣ ଅ)—୧ । ବ୍ୟାଧି; ରୋଗ Bibandha —1. Disease; illness. ୨ । କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧ ରୋଗ—2. Constipation; costiveness. ୩ । ମଳମୂତ୍ରରୋଧ ରୋଗ—3. Stoppage of urine and stools. ୪ । ବାଧା—4. Obstruction (Apte). ଦେ. ତ—ବନ୍ଧନ—Tying. (ଉ—ବୋଲୁ ଏମନ୍ତ ଶୁଭଲା, ବିବନ୍ଧ କୃତେ ଲୋଭଲା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ଦେ. ବିଣ—ମୁକ୍ତଲା (କେଶ)—Untied; let loose. (ଉ—ବର୍ତ୍ତିନ୍ତ ଥାଇଟ ଗୁରୁ-ଚଭୁର, ବିବନ୍ଧ ଯା ସମ ଶ୍ୟାମଗୁମର । ଭଞ୍ଜ. କୋଶୀବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।)

ବିବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବନ୍ଧୁ)—ବନ୍ଧୁହୀନ—Bibandhu Friendless.

ବିବମିଷା—ସଂ. ବି (ବମ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+ଭାବ ଅ+ଆ)—Bibamishā ବମନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା; ଅଇ ଦେଖେଇବା; ବାନ୍ତି ମାଡ଼ିବା—Tendency to vomit.

ବିବମିଷୁ—ସଂ. ବି (ବମ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ ଉ)—Bibamishu ଯାହାକୁ ବାନ୍ତି ମାଡ଼ୁଥାଏ—Feeling a tendency to vomit.

ବିବର—ସଂ. ବି (ବି+ବୃ ଧାତୁ=ଆବରଣ କରିବା+ଅର୍ଥ ଅ)—
Bibara ୧ । ରନ୍ଧ୍ର; କଣା; ଗର୍ତ୍ତ; ଛିଦ୍ର—1. Hole; fissure ୨ । ଗହ୍ୱର; ପର୍ବତଗୁହା—2. Mountain-cave. ୩ । ବିଳ—3. Den. ୪ । ବିଚ୍ଛେଦ—4. Separation. ୫ । ବ୍ୟବଧାନ—5. Interval; intervening space (Apte). ୬ । ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନ—6. Solitary place (Apte). ୭ । ଦୋଷ—7. Fault; flaw. (Apte) ୮ । ନଅ (ସଂଖ୍ୟା)—8. The number nine (Apte). ୯ । ବିସ୍ତାର—9. Expansion (Apte). ୧୦ । ପକ୍ଷିରାଜ ଗରୁଡ଼—10. Garuṛda, the king of birds. [ଉ—ବିବର ଗତ ସୁଗ୍ରୀବ ଦେଖି ସେ ଉଭୟ, ବିବର ଲୋକେ ଯଥା ପନ୍ନଗ ସଭୟ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ଦେ. ବି

ବିବର —୧ । ମାଛମାନଙ୍କର ବସା କରିବା ପାଇଁ ପାଣିତଳେ ମାଟିରେ ଖୋଳିବା ଗାତ; ଡମ୍ବର — 1. Holes made by big fishes in tanks in breeding season. ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବୀଭର)—ଏକପ୍ରକାର

ବୀବର ଉଭୟଚର ପଶୁ—The beaver. [ଦ୍ର—ବିବର—

ବୀବର ମୂଷା ଜାତୀୟ କିନ୍ତୁ ମୂଷାଠାରୁ ବଡ଼ ଉଭୟଚର ଜୀବ; ଏହା ଦେହର ଲୋମ ଖୁବ୍ କୋମଳ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପୋଷାକ-ସଉଖୀମାନେ ଏ ଲୋମ ପୋଷାକ ଉପରେ ମଡ଼ାନ୍ତି । ଏହାର ପରିଗୋଡ଼ ଲମ୍ବ । ବିବରମାନେ ଦଳ ବାନ୍ଧି ନଦୀ ବା ଜଳାଶୟ କୂଳରେ ବସା କରି ରହନ୍ତି । ଏମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛମାନ ଡାଙ୍ଗିଦାନ୍ତରେ କାଟି ନଦୀସ୍ରୋତରେ ଭସାଇ ଆଣି ନିଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ସେମାନ ଅଟକାଇ ପାଣିର ଅତଳରେ ଉକ୍ତ ଗଛର ଗଣ୍ଡିମାନଙ୍କରେ କାଦୁଅ ଶକ୍ତ ନିଜର ବସା ବାନ୍ଧନ୍ତି ଓ ପାଣିକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ବନ୍ଧ ପକାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ କୋଡ଼ଗାତରୁ କସ୍ତୂରୀ ପରି ଏକପ୍ରକାର ବହୁ-ମୂଲ୍ୟ ସୁଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ (castor) ମିଳେ, ଏହା ସୁବାସିତ ଏସେନ୍ସଆଦି ପାଇଁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଦେଶରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବିବରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ବୃ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—୧ । ବିସ୍ତାର—
Bibaraṇa 1. Expansion. ୨ । ବର୍ଣ୍ଣନ—2. Description; statement. ୩ । ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ବା ବିସ୍ତାରିତ ବର୍ଣ୍ଣନା—3. Detailed description; specification. ୪ । କୌଣସି ଘଟଣାର ସମସ୍ତ ଅବସ୍ଥା—4. Circumstances regarding a particular event. ୫ । ବ୍ୟାଖ୍ୟା; ଟୀକା; ବିଶଦାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ — 5. Annotation; gloss. ୬ । ପ୍ରକାଶ—6. Unfolding; manifestation. ୭ । ଖୋଲି କରି ଦେଖାଇବା—7. Displaying; laying bare or open (Apte). ୮ । ବାକ୍ୟ—1, Sentence (Apte),

ବିବରଣୀ—ସଂ. ବି (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ବିବରଣ+ଇ)—ବିବରଣ
Bibaraṇī (ଦେଖ)—Bibaraṇa (See)

ବିବରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବୃ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅନୀୟ)—୧ ।
Bibaraṇīya ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—1, Describeable, ୨ । ପ୍ରକଟନୀୟ —2, Expressible,

ବିବର ନାଳିକା—ସଂ. ବି [ବିବର=ଛିଦ୍ର+ନାଳ+କ+ଆ]—
Bibara nālikā ବଂଶୀ—A flute;

ବିବରା—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ [ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ
Bibarā ବର=ସ୍ୱାମୀ]—ଅକ୍ଷତଯୋନୀ ବିଧବା; ସ୍ୱାମି ସହବାସ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ କନ୍ୟା ବିଧବା ହୋଇ ଥାଏ—A virgin widow who has lost her husband before consummation of marriage. [ଦ୍ର—ପ୍ରାଚୀନ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ 'ବିଧବା' ଶବ୍ଦ ମୃତଭର୍ତ୍ତୃକା ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ; ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜ ସଂସ୍କାରକାମିଗଣ ମୃତଭର୍ତ୍ତୃକାମାନଙ୍କୁ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି, ସ୍ୱାମିସହବାସ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁମାନେ ବିଧବା ହେଲେ 'ବିବରା' ଓ ତତ୍ପରେ ବିଧବା ହେଲେ 'ବିଧବା' ।]

ବିବରା ବିବାହ—ସଂ. ବି [ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର]—ଅକ୍ଷତଯୋନୀ ବିଧବାର
Bibarā bibāha ଦ୍ୱିତୀୟବାର ସ୍ୱାମିପରିଗ୍ରହ—The second marriage of a virgin widow.

ବିବରିବା—ଦେ. କ୍ରି [ପଦ୍ୟ, ସଂ. ବିବରଣ]—ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା—
Bibaribā To describe. [ଉ—ଜୟନ୍ତୀକୁ ଦେଖି
ବିବରା ନୃପଙ୍କର ହେଲା ହର୍ଷେ ବିଷାଦ, ବିବରି କହିଲେ ପରୀକ୍ଷାର
ବିବରନା ଯେତେ ପୂର୍ବ ସମ୍ବାଦ । ରାଧାନାଥ. ଉଷା ।]

ବିବର୍ଜନ—ସଂ. ବି—(ବି+ବୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)
Bibarjana ପରିତ୍ୟାଗକରଣ; ବିସର୍ଜନ — Abandonment; (ବିବର୍ଜକ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ, ପୁଂ) relinquishment.

ବିବର୍ଜନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ବୃଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ-
Bibarjanīya Relinquishable; fit to be shunned. (ବିବର୍ଜନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିବର୍ଜିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ବୃଜ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—
Bibarjita 1. Abandoned; relinquished. ୨ । (ସମାସରେ) ଶୂନ୍ୟ; ରହିତ—2. Debarred from; deprived of. ୩ । ପ୍ରଦତ୍ତ—3. Given; distributed. ୪ । (ସମାସରେ) ହୀନ—4. Devoid of; destitute of.

ବିବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ବର୍ଣ୍ଣ)—୧ । ବର୍ଣ୍ଣହୀନ-
Bibarṇa 1. Colourless. ୨ । ମ୍ଳାନ—2. Pale; (ବିବର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) wan. ୩ । ବିକୃତବର୍ଣ୍ଣ—3, Discoloured. ୪ । ଫିକା ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା—4. Turned pale. ସଂ. ବି—ନୀଚ ଜାତି—Low caste.

ବିବର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି—(ବି+ବୃତ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—
Bibartta 1. Evolution; change; alteration. ୨ ।

ପରିଣାମ—2. Result. ୩ । ବିଶେଷରୂପେ ସ୍ଥିତି—3. Peculiar position. ୪ । ନୃତ୍ୟ—4. Dancing. ୫ । ସମୂହ; ରାଶି—5. Multitude; heap; collection. ୬ । ଘୂର୍ଣ୍ଣନ—6. Revolving; turning round; whirling round. ୭ । ଭ୍ରମଣ—7. Roaming; wandering. ୮ । ଭ୍ରମ—8. Mistake. (ଯଥା—ରଜ୍ଜୁରେ ସର୍ପ ଭ୍ରମ)—୯ । (ବେଦାନ୍ତ) ଅବିଦ୍ୟା ବା ମାୟା ଜନିତ ଭ୍ରାନ୍ତିରୂପ ବା ଦୃଶ୍ୟ 9. (Bedanta philosophy) An illusory form or an unreal appearance caused by human error.

ବିବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି(ବି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । କ୍ରମିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ Bibarttana 1, Change; evolution. ୨ । ଘୂର୍ଣ୍ଣନ—2, Whirling; revolving. ୩ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—3. Returning, coming back. ୪ । ଭ୍ରମଣ—2, Travelling. ୫ । କଡ଼ ଲେଉଟାଇବା—5. Rolling about;turning on one's sides. ୬ । ନୃତ୍ୟ – 6. Dancing, ୭ । ପ୍ରଦକ୍ଷିଣୀକରଣ—7. Going round; walking round an image or revered person or thing with one's right hand towards the latter; circumambulation. ୮ । ନାନା ଅବସ୍ଥାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗମନ—8. Passing through various states or existence. ୯ । ନମସ୍କାର 9. Reverential salutation (Apte). ୧୦ । ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଅବସ୍ଥା—10. An altered condition (Apte). ୧୧ । ଅପନୟନ—11. Obliteration. ୧୨ । ଅପସାରଣ—12. Displacement.

ବିବର୍ତ୍ତବାଦ—ସଂ. ବି—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—୧ । ଜୀବ ଜଗତର କ୍ରମ-ବିକାଶ ବା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରୂପକ ମତବାଦ— (ବିବର୍ତ୍ତନବାଦ – ଅନ୍ୟରୂପ) 1. The theory of evolution [ଦ୍ର—ଡାରୱିନ୍ ନାମକ ଜଣେ ଇଂରେଜ ପଣ୍ଡିତ ଏହି ମତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଏହି ମତ ଅନୁସାରେ ସୃଷ୍ଟିର ଆଦ୍ୟରେ ନିକୃଷ୍ଟ ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ କ୍ରମଶଃ ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରି ଓ ବିକାଶପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଶେଷରୁ ମନୁଷ୍ୟ-ରୂପ ଧାରଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ସର୍ପଠାରୁ ପକ୍ଷୀ, ପକ୍ଷୀରୁ ପଶୁ, ପଶୁରୁ ବାନର ଓ ବାନରରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଏହିପରି କ୍ରମବିକାଶ ଘଟିବା ଏହି ମତରେ ପ୍ରକାଶିତ ।] ୨ । (ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ) ମାୟାବାଦ—2. The theory of illusion or illusory appearance in Bedānta. [ଦ୍ର—ଏକ ମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମରୁ ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତିରୁ ସତ୍ତ୍ୱାଦି ଗୁଣ-ତ୍ରୟ ଓ ଗୁଣତ୍ରୟରୁ ଅଗଣିତ କରି ପ୍ରକୃତି ମାୟା ଓ ଅବିଦ୍ୟା-ରୂପରେ ଦ୍ୱିଧା ବିଭକ୍ତ ହେଲାରୁ ମାୟାଶ୍ରିତ ଚୈତନ୍ୟ ଈଶ୍ୱରରୂପରେ ଓ ଅବିଦ୍ୟାଶ୍ରିତ ଚୈତନ୍ୟ ଜୀବ ରୂପରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ । ଏହି ମତ ଅନୁସାରେ ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟ ଏବଂ ଏ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଜଗତ୍ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ବିବେଚିତ ।]

ବିବର୍ତ୍ତିତ—ସଂ ବିଣ—(ବି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ— Bibarttita 1. Revolved; whirled round. ୨ । ଅପ-ସାରିତ—2. Displaced; dislocated; removed. ୩ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ—3. Returned. ୪ । ଅପନୀତ—4. Obliterated. ୫ । ଭ୍ରାନ୍ତ—5. Mistaken. ୬ । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ କଟା ହୋଇଥିବା—6, Mangled; hacked; cut into pieces (Apte). ୭ । ନମିତ—7. Bent down (Apte). ୮ । ବିକୃତ—8. Distorted (Apte); detririorated.

ବିବର୍ତ୍ତିତ ସନ୍ଧିଭଗ୍ନ(ଙ୍ଗ)—ସଂ. ବି (ଆୟୁର୍ବେଦ ପରିଭାଷା)—ଶରୀରସ୍ଥିତ Bibarttita sandhibhagna(ṅga) ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତି; ଅସ୍ଥି-ସନ୍ଧିଚ୍ୟୁତି; ବିବଜାରୁ ହାଡ଼ ଖସିଯିବା—Complete dislocation of bone from the joint.

ବିବର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ବୃଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—ଯେ Bibarddhaka ବଢ଼ାଏ—Lengthening; increasing; (ବିବର୍ଦ୍ଧୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିବର୍ଦ୍ଧିକା, ବିବର୍ଦ୍ଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) enhancing.

ବିବର୍ଦ୍ଧନ—ସଂ. ବି (ବି+ବୃଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—୧ । ସମ୍ୟକ୍ Bibarddhana ବୃଦ୍ଧିକରଣ—1. Lengthening, elonga-(ବିବର୍ଦ୍ଧିତ—ବିଣ) ting. ୨ । ଛେଦନ—2, Cutting. ୩ । ସମ୍ୟକ୍ ବୃଦ୍ଧି—2. Increase; enlargement (Apte).

ବିବଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ବଶ୍ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+ଭାବ ଅ, Bibaśa ଅଥବା ବି=ବିଗତ+ବଶ=ଅଧୀନତା; ବହୁବ୍ରୀହି)— (ବିବଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅବଶ—1. Out of control. ୨ । [ବିବଶତା(ତ୍ୱ)—ବି] ଅବାଧ୍ୟ—2.Disobedient; insubordinate. ୩ । ନିଷ୍ଚେଷ୍ଟ—3. Stupefied; disabled. ୪ । ଶ୍ଳଥଳ ଶକ୍ତିରହିତ—4, Paralysed. ୫ । ବିହ୍ୱଳ, ଆର୍ତ୍ତ; ବ୍ୟାକୁଳ—5 Overwhelmed. ୬ । ଅସହାୟ-6. Helpless. ୭ । ସ୍ୱାଧୀନ—7. Independent. ୮ । ମୃତ୍ୟୁପ୍ରାର୍ଥୀ—8. Wishing death. ୯ । ମୃତ୍ୟୁ-କାଳରେ ନିର୍ଭୀକ—9. Not afraid of death. ୧୦ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ଚେତାଃ—10, Tranqnil in mind; calm in disposition.

ବିବସନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ବସନ]—୧ । Bibasana ନଗ୍ନ; ଲଙ୍ଗଳା—1 Naked. ୨ । ବସ୍ତ୍ରହୀନ— [ବିବସ୍ତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ] 2. Clothless; undressed. (ବିବସନା, ବିବସ୍ତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିବସନ କରିବା—କ୍ରି—ଲଙ୍ଗଳା କରିବା; ଜୋରସି ବ୍ୟକ୍ତିର Bibasana karibā ଦେହରୁ ପରିହିତ ବସ୍ତ୍ର କାଢ଼ି ନେବା— To make a person naked.

ବିବସ୍ୱତୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିବସ୍ୱତ୍+ଙ୍କୀ. ଈ)—ସୂର୍ଯ୍ୟନଗରୀ—
Bibaswati The imaginary city of the Sun-god.

ବିବସ୍ୱାନ୍—ସଂ. ବି. ପୁଂ [ବିବସ୍ (ବି=ବିବିଧ ପ୍ରକାର+ବସ୍ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଚ୍ୱସ୍=ବିବସ୍=ତେଜୋମୟ ଅବରଣ)+ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ ବିଚ; ବିବସ୍ୱତ୍; ୧ମା. ୧ବ]—
Bibaswān ୧ । ଦେବତା-1. Deity. ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2, The sun. ୩ । ବୈବସ୍ୱତ ମନୁ ରାଜା—3. A king, the son of the Sun-god. ୪ । ଅରୁଣ—4. Twilight personified. ୫ । ଅରଣ୍ଡ ଗଛ; ଅର୍କବୃକ୍ଷ—5, Calotropis Gigantea; swallowwort.

ବିବାକ୍—ବୈଦେ. ଅ (ଫା. ବେବାକ୍)—୧ । ତମାମ୍; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ-ରୂପେ—1. Totally; wholly; completely. ୨ । ବେବାକ୍; ବିବାକ୍ ବାକି ନ ରହି—2. Without leaving any remainder. ୩ । ସମସ୍ତେ—3, One and all. ୪ । ସମସ୍ତ—4. All; entire; whole.
Bibāk
ବିବାକ୍

ବିବାକ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିବେଚକ—
Bibāka Considerate. ବୈଦେ. ଅ (ଫା)-ବିବାକ୍ (ଦେଖ)-Bibāk (See).

ବିବାଦ—ସଂ. ବି (ବି+ବଦ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । କଳହ; କଳହ; ଝଗଡ଼ା—1. Quarrel; wrangling. ୨ । ବିସମ୍ବାଦ; ବିରୋଧ—2. Dispute; opposition; controversy. ୩ । ମତଭେଦ—3. Difference of opinion. ୪ । ମକଦ୍ଦମା; ମାମଲା—4. Litigation.
Bibāda
ବିବାଦ

ବିବାଦକ—ସଂ. ବିଣ (ବିବାଦ+କୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଯେ ବିବାଦ କରେ—Disputing; wrangling.
Bibādaka
(ବିବାଦକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିବାଦ କରିବା—କ୍ରି—୧ । କଳହ କରିବା—1. To quarrel. ୨ । ମକଦ୍ଦମା କରିବା—2, To sue; to file case against a person; to litigate.
Bibāda karibā
ବିବାଦ କରା
ବିବାଦ କରନା

ବିବାଦ ପଦ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) (ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ)—୧ । ମକଦ୍ଦମାର ବିଷୟ—1. (Hindu Law) Subject matter of a suit. ୨ । ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର କରିବାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ—2. Cause of action.
Bibāda pada
(ବିବାଦ ପଦ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିବାଦ ପ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିବାଦ ପ୍ରିୟ ଅଟେ ଯାହାର)—ୟ । କଳହପ୍ରିୟ—1. Quarrelsome. ୨ । ମକଦ୍ଦମାବାଜ—2. Given to or fond of litigation; litigous.
Bibāda priya
(ବିବାଦ ପ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ବିବାଦ ପ୍ରିୟତା—ବି)

ବିବାଦ ବଢ଼ିବା—କ୍ରି—ଦିନକୁ ଦିନ ବିବାଦ ଗୁରୁତର ହେବା—
Bibāda bardhibā A dispute taking a graver turn from day to day; the aggravation of a dispute.
ବିବାଦ ବଢ଼ା
ବିବାଦ ବଢ଼ନା
[ବିବାଦ ବଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—କ୍ରିୟା ରୂପ]

ବିବାଦ ବିଷୟ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିବାଦ+ବିଷୟ; କର୍ମଧା)—
Bibāda bishaya ଯେଉଁ ବିଷୟ ପାଇଁ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର କଳହ ଲାଗିଥାଏ; କଳହର ବସ୍ତୁ—Bone of contention; subject matter of dispute; matter in dispute.

ବିବାଦ ବିସମ୍ବାଦ—ସଂ, ବି (ସମାହାର) (ବହୁବଚନାର୍ଥ ସୂଚକ)—
Bibāda bisambāda ୧ । କଳହକଳିଆ—1. Quarrel. ୨ । ମାମଲା; ମକଦ୍ଦମା—2. Litigation. ୩ । ବିରୋଧ-3. Dispute.

ବିବାଦ ବିହୀନ—ସଂ. ବିଣ (୩ଯା ତତ୍; ବିବାଦ+ବିହୀନ)—କଳହ
Bibāda bihīna ଶୂନ୍ୟ—Free from dispute.
(ବିବାଦ ଶୂନ୍ୟ, ବିବାଦହୀନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିବାଦ ବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବିବାଦ+ବୃଦ୍ଧି)—କଳହ ବଢ଼ିବା—
Bibāda bruddhi The aggravation of a dispute,

ବିବାଦ ଭଞ୍ଜକ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—ଯେ ବିବାଦ ମୀମାଂସା କରେ—
Bibāda bañjaka Settling a dispute.
(ବିବାଦଭଞ୍ଜୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିବାଦଭଞ୍ଜିକା, ବିବାଦଭଞ୍ଜିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିବାଦ ଭଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିବାଦ+ଭଞ୍ଜନ)—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତ ବିବାଦର ମୀମାଂସା—
Bibāda bhañjana Settlement of a dispute.

ବିବାଦ ଭାଙ୍ଗିବା—କ୍ରି—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ବିବାଦକୁ ଅପୋସିରେ ରଫା କରିବା—
Bibāda bhāṅgibā ବିବାଦ ମେଣ୍ଟାଇବା—
ବିବାଦ ମେଟାନ To settle a dispute amicably.
ବିବାଦ ତୋଡ଼ନା (ବିବାଦ ଭୁଷ୍ଟାଇବା, ବିବାଦ ମିଟାଇବା, ବିବାଦ ମେଣ୍ଟାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିବାଦ ମତା(ତେ)ଇବା—କ୍ରି—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହର ସୂତ୍ରପାତ ଘଟାଇବା—To bring about dispute between 2 persons; to fan up a quarrel between two persons.
Bibāda matā(te)ibā
ବିବାଦ ମାତାନ
ବିବାଦ ଲଗାନା

ବିବାଦ ମୀମାଂସା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିବାଦ+ମୀମାଂସା)—
Bibāda mīmāṁsā ବିବାଦର ନିଷ୍ପତ୍ତି—Settlement of a dispute.

ବିବାଦ ମେଣ୍ଟିବା—କ୍ରି—ଅପୋସିରେ ବିବାଦର ମୀମାଂସା—
Bibāda mentibā Amicable settlement of a dispute.
ବିବାଦ ମେଟା, ବିବାଦ ମିଟା
ବିବାଦ ମିଟଜାନା
(ବିବାଦ ଭୁଷ୍ଟିବା, ବିବାଦ ମେଣ୍ଟିଯିବା, ବିବାଦ ମିଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
[ବିବାଦ ମେଣ୍ଟା(ଣ୍ଟେ)ଇବା, ବିବାଦ ଭୁଷ୍ଟା(ଟେ)ଇବା—କ୍ରିୟା]

ବିବାଦ ଲଗା(ଗେ)ଇବା—କ୍ରି—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ବିବାଦ କରିବା—1. To pick up a quarrel with another. ୨ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହର ସୂତ୍ରପାତ କରିବା—2. To bring about a quarrel between 2 persons; to set two persons to quarrel.
Bibāda lagā(ge)ibā
ବିବାଦ ଲଗାନ
ବିବାଦ ଲଗାନା

ବିବାଦ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର କଳହ ଲାଗିବା—
Bibāda lāgibā Happening of a dispute
ବିବାଦ ଲାଗା **विवाद लगना** between 2 persons.
(ବିବାଦ ଚାଲିବା; ବିବାଦ ଉପୁଜିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିବାଦାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପପଦ ତତ୍; ବିବାଦ+ଅର୍ଥ୍+ଇନ୍)—
Bibādārthī ୧ । କଳହୁଡ଼ା—1. Quarrelsome.
(ବିବାଦାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କଳହ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—
2. Ready to quarrel.

ବିବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବି+ବଦ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bibādī କଳହକାରୀ—Quarrelling; contesting.
(ବିବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବି—ମକଦମାରେ ପ୍ରତିବାଦୀ—The defendant in a suit.

ବିବାଦୀୟ—ସଂ ବିଣ (ବିବାଦ+ଈୟ)—୧ । ବିବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Bibādīya 1. Pertaining to a dispute. ୨ । ମକଦମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to a suit. ୩ । ବିବାଦର ବିଷୟୀଭୂତ (ବିଷୟ)—2. Being the subject matter of a dispute or bone of contention.

ବିବାଦୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି—ସଂ. ବି (କଚରଆ)—ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ ମକଦମା
Bibādīya sampatti ଲାଗିଥାଏ—Disputed property;
(ବିବାଦୀୟ ବିତ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) the property in suit.

ବିବାନ(ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିମାନ)—ବିମାନ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Bibāna(etc) Bimāna etc. (See)

ବିବାନ ପିଠିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାର ପିଠି ବିମାନର ବସିବା
Bibāna piṭhiā ସ୍ଥାନ ବା ସୀଟ ପରି ଚଉଡ଼ା ବା ପରିସରବିଶିଷ୍ଟ;
ପଲଙ୍କ ପିଠିଆ—(a horse) Having a broad back.

ବିବାସ—ସଂ. ବି (ବି+ବସ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ ବାସି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ);
Bibāsa ନ)—ବିବାସନ—Transportation; sending
(ବିବାସନ—ଅନ୍ୟରୂପ) into exile; banishment.

ବିବାସିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ବସ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ ବାସି ଧାତୁ+କର୍ମ.
Bibāsita ତ)—ବିବାସିତ—Exiled; banished; trans-
(ବିବାସିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ported.

ବିବାହ—ସଂ. ବି. (ବି+ବହ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Bibāha ବଂଶ ରକ୍ଷା ଓ ସମାଜ ରକ୍ଷା ସକାଶେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ମିଳନ; ପରିଣୟ—Marriage; wedding. [ଦ୍ର—ବିବାହ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଦଶବିଧ ସଂସ୍କାର ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ । ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଷ୍ଟବିଧ ବିବାହ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା—୧. ବ୍ରାହ୍ମ—କନ୍ୟାପିତା କନ୍ୟାକୁ ବସ୍ତ୍ରାଳଙ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ କରି ବିଦ୍ୱାନ୍ ଓ ସଦାଚାରସମ୍ପନ୍ନ ବରକୁ ସ୍ୱୟଂ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ପୂର୍ବକ ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ କନ୍ୟାଦାନ କରିବା; ୨. ଦୈବ—ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମାଦି ଯଜ୍ଞରେ ଯଜ୍ଞକର୍ତ୍ତା ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ଦୈବ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି କାମନାରେ ଅଳଙ୍କୃତ କନ୍ୟାକୁ ସମ୍ପ୍ରଦାନ କରିବା । ୩. ଆର୍ଷ—ଯାଗାଦି ଅବଶ୍ୟକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ବରଠାରୁ ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ବଳୀବର୍ଦ୍ଦ ନେଇ ତାହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ବିଧି ଅନୁରୂପ କନ୍ୟା ଦାନ କରିବା । ୪. ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ—'ତୁମ୍ଭେମାନେ ଉଭୟେ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଧର୍ମ ଆଚରଣ କର' କନ୍ୟାପିତା ଏହା କହି ଯଥାବିଧି ବରକୁ କନ୍ୟା ଦାନ କରିବା । ୫. ଆସୁର ବିବାହ—କନ୍ୟାକୁ ବଳି କରି ଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବକ ବିବାହ କରିବା । ୬. ଗାନ୍ଧର୍ବ ବିବାହ—କନ୍ୟାର ଓ ବରର ପରସ୍ପର ଅନୁରାଗ ବଶତଃ ମିଳନ । (ଏ ମିଳନ ପରେ ହୋମାଦି ବିଧି ସମ୍ପାଦନ ପୂର୍ବକ ବିବାହ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ) । ୭. ରାକ୍ଷସ ବିବାହ—କନ୍ୟାପକ୍ଷୀୟ ଲୋକମାନ ହାଣି ମାରି ରୋରୁଦ୍ୟମାନା କନ୍ୟାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ହରଣ କରି ବିବାହ କରିବା । ୮. ପୈଶାଚ—ନିର୍ଜନରେ ନିଦ୍ରା ବା ମଦ୍ୟପାନ ଦ୍ୱାରା ଅଚେତନା ବା ଉନ୍ମତ୍ତା କନ୍ୟାର ସହବାସ ପୂର୍ବକ ତାହାକୁ ପତ୍ନୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ । ଆଧୁନିକ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ କେବଳ ୪ର୍ଥ ଓ ୫ମ ପ୍ରକାରର ବିବାହ ଚଳୁଅଛି । ଇଉରୋପୀୟ ସମାଜରେ ଗାନ୍ଧର୍ବ ବିବାହ ପ୍ରଚଳିତ । ହିନ୍ଦୁ ମାନଙ୍କର ବିବାହବନ୍ଧନ ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀର ଧର୍ମପତ୍ନୀ ବା ସହଧର୍ମିଣୀ । ମୁସଲମାନ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ ଗୋଟିଏ ସାମାଜିକ ଚୁକ୍ତି ମାତ୍ର ଏବଂ ଏହି ଚୁକ୍ତି ଆଇନ ଅନୁସାରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଜେରା ମେରା ରାଜ ଜ୍ୟାୟରେ) ସମ୍ପାଦିତ ଓ ଭଙ୍ଗ କରାଯାଏ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ ନାମତଃ ଧର୍ମବନ୍ଧନ ରୂପେ ଯାଜ୍ଞ୍ରମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସମ୍ପାଦିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ନୁହେଁ । ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆସୁର; ପୈଶାଚ ଓ ରାକ୍ଷସ ବିବାହ ପ୍ରଥା ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ।]

ବିବାହ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପତ୍ନୀ ବା ପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ କରିବା—To
Bibāha karibā ବିବାହ କରା **विवाह करना** marry.
(ବିବାହ ହେବା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ)

ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିବାହ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ
Bibāha jōgya ବୟସ୍କ—Marriageable; of marriage-
(ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) able age.

ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟ ବୟସ—ସଂ. ବି—ବାଳକର ବା ବାଳିକାର ବିବାହ
Bibāha jōgya bayasa କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ
ବୟସ—Marriageable age.

ବିବାହାଙ୍ଗ—ସଂ.ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିବାହ+ଅଙ୍ଗ)—ବିବାହ କର୍ମରେ ବର-
Bibāhāṅga କନ୍ୟାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉଭୟର ଅନୁଷ୍ଠାନ Ceremonies and functions in which the husband and the wife together have to take part in connection with the sacrament of marriage according to the Hindu scriptures. [ଦ୍ର—ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ରମାନଙ୍କରେ ବିବାହର ୧୩ ଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଅଛି; ଯଥା—ପାଣିଗ୍ରହଣ, ବିବାହ ହୋମ, ଲାଜା ହୋମ, ଅଶ୍ମାରୋହଣ, ସପ୍ତପଦୀ, ଧ୍ରୁବଦର୍ଶନ, ଯାଜାରୋହଣ, ବିବାହାଗ୍ନିକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଗମନ, ଗୃହପ୍ରବେଶ, ଚତୁର୍ଥୀ କର୍ମ, ଗୃହାଗ୍ନି ପରିଚରଣ, ପଶ୍ଚାତରେ ସ୍ଥାଲୀପାକ ଓ ଗର୍ଭାଧାନ ।]

ବିବାହାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପପଦ ତତ୍; ବିବାହ+ଅର୍ଥ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. Bibāhārthī ଇନ୍)—ବିବାହିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଇଚ୍ଛୁକ (ବିବାହାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Desirous of marrying.

ବିବାହିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ବହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ବାହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. Bibāhita ତ)—୧ । ପରିଣୀତ; କୃତବିବାହ; ଯେ ବିବାହ (ଅବିବାହିତ—ବିପରୀତ) କରିଅଛି—Married; wedded. (ବିବାହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିବାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ବିବାହ Bibāhya ଯୋଗ୍ୟ—1. Marriageable; fit to be (ବିବାହ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) married or to be given in marriage. ୨ । ବହନୀୟ—2. Portable. ୩ । ପ୍ରବାହିତ—3. Flowing. ସଂ. ବି—୧ । ଜାମାତା—1. Son-in law. ୨ । ବର—2. Bridegroom.

ବିବି(ବୁ)—ବୈଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଫା. ବିବୀ; ଫା. 'ବାବା'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)—Bibi(bu) ୧ । ମୁସଲ୍‌ମାନ୍ ଭଦ୍ରନାରୀ—1. Mahomedan ବିବୀ **बिबी** lady. ୨ । ମହିଳା; ସ୍ତ୍ରୀ—2. Woman. ୩ । ପତ୍ନୀ—3. Wife. ୪ । ଇଉରୋପୀୟ ରମଣୀ; ସାହାବାଣୀ; ମେମ୍—4. An European lady. ୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାଜସଜ୍ଜାପ୍ରିୟା ବିଳାସିନୀ ନାରୀ—5 (figurative) A belle. ୬ । ତାସ୍ ଖେଳରେ ରାଣୀଚିତ୍ର ଚିହ୍ନିତ ତାସ—6. The card representing the queen in a pack of cards.

ବିବିଆନା(ନି)—ବୈଦେ. ବି—ବିବି ବା ମେମ୍‌ମାନଙ୍କ ଚାଲଚଳନ ବା Bibiānā(ni) ସାଜସଜ୍ଜା ପଦ୍ଧତି—The conduct or mode of ବିବିୟାନା dress of an European lady ବୈଦେ. ବିଣ— **बिबियाना** ମେମ୍‌ମାନଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟ—Befitting an European lady.

ବିବିଆନା ଚାଲ୍(ଲି)—ଦେ. ବି—ମେମ୍‌ମାନଙ୍କ ଚାଲଚଳନ -The style Bibiānā chāl(li) or fashion of European ladies. (ବିବିଆନା ଢଙ୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିବିୟାନା ଚାଲ **बिबियाना चाल**

ବିବିଆନା ପହରଣ—ଦେ. ବି—ମେମ୍‌ଯୋଗ୍ୟ ପରିଚ୍ଛଦ—Dress Bibiānā paharaṇa befitting an European lady. ବିବିୟାନା ପୋଷାକ **बिबियाना पहनावा** (ବିବିଆନା ପୋଷାକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିବିକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବିଜ୍ ଧାତୁ=ପୃଥକ୍ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—Bibikta ୧ । ବିଜନ; ନିର୍ଜନ—1. Lonely. ୨ । ପବିତ୍ର—2. Pure; holy; sacred. ୩ । ଶୁଭ—3. Auspicious; favourable. ୪ । ପୃଥକ୍ କୃତ—5. Separated. ୫ । ଏକାଗ୍ର—5. Devoted to one pursuit. ୬ । ବିବେଚକ—6. Considerate. ୭ । ବିବେକୀ—7. Discriminating; conscientious.

ବିବିକ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିବିକ୍ତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ରାଗଶୂନ୍ୟା; ଦୁର୍ଭାଗା; Bibiktā ସ୍ୱାମୀସୁଖବଞ୍ଚିତା (ଜୀବିତପତିକା ସ୍ତ୍ରୀ)—Unfortunate; (a woman) deprived of the affection of her husband.

ବିବିକ୍ଷା—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ ଧାତୁ ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍ ବିବିଶ ଧାତୁ+ଭାବ. ଆ+ଆ)—Bibikshā ପ୍ରବେଶ କରିବା ଇଚ୍ଛା—Desire to enter.

ବିବିକ୍ଷୁ—ସଂ. ବିଣ (ବିଶ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍, ଦ୍ୱିତ୍ୱ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—Bibikshu ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Intending or wishing to enter.

ବିବିଗ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବିଜ୍ ଧାତୁ=ଭୀତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—Bibigna ୧ । ଶଙ୍କିତ; ଭୀତ—1. Alarmed; afraid. ୨ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—2. Anxious; perplexed; agitated.

ବିବିଜାନ୍—ବୈଦେ. ଅ (ଫା. ବିବିଜାନ୍=ଜୀବନ ପରି ପ୍ରିୟତମା Bibijān ବିବି)—ମୁସଲ୍‌ମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ସ୍ନେହସମ୍ଭାଷଣ— ବିବିଜାନ A term of endearment addressed by a **बिबीजान** Mahomedan to his beloved lady.

ବିବିଜୀ—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବିବି+ସମ୍ମାନସୂଚକ ଜୀ)—ମୁସଲମାନ ଭଦ୍ର- Bibijī ମହିଳାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଗ—A term used in respect to Mahomedan ladies.

ବିବିଧ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବୀ ହି; ବି=ବହୁତ+ବିଧା=ପ୍ରକାର)—Bibidha ୧ । ନାନାବିଧ; ବହୁବିଧ; ନାନାପ୍ରକାରର—2. Various; diverse; of different kinds or sorts. ୨ । ଅନେକ—2. Many; sundry; miscellaneous. ଦେ. ବି (ନାମ)—ରାମାୟଣୋକ୍ତ କପିବିଶେଷ—Name of a monkey described in the Rāmāyaṇa (ଉ—ବିବିଧ ବିବିଧ ମାଡ଼ ମାରି ମାରି ପଦାଇ ସ୍ମରିଲି ଘନ— ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିବି ଧରା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଏକପ୍ରକାର ତାସ୍ ଖେଳ— Bibi dharā A kind of play in cards. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଜଳାଯାନ ରଙ୍ଗର ବିବି ତାସ୍ ଯାହା ହାତରେ ପଡ଼େ ତା ଉପରେ ବୋଲି ହୁଏ ।]

ବିବି ସାଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମେମ୍‌ମାନଙ୍କ ଅନୁକରଣରେ ପୋଷାକ Bibi sājibā ପିନ୍ଧିବା—To imitate the dress of an ବିବି ସାଜା **बिबी साजना** European lady.

ବିବି ସାହେ(ହା)ବ—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବିବି+ସାହେବ)—ମେମ୍ ଓ Bibi sāhe(hā)ba ସାହେବ—An European lady and ବିବି ସାହେବ gentleman. ଦେ. ଅ—ମେମ୍‌ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି **बिबी साहिब** ସମ୍ମାନସୂଚକ ପ୍ରୟୋଗ—1. An expression used in addressing European ladies. ୨ । ବିବି-ସାହେବା (ଦେଖ) 2. Bibisāhebā (See)

ବିବି ସାହେ(ହି)ବା—ବୈଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଫା)—ମୁସଲମାନ୍ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି Bibisāhe(hi)bā ମାନ୍ୟାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଗ—A respectable ବିବିସାହେବ **बिबिसाहिबा** Mahomedan lady

ବିବୀତ—ସଂ. ବି (ବି=ନୁହେଁ+ବୀତ=ଗତ)—୧ । ପ୍ରତୁର ତୃଣାଦି- Bibīta ବିଶିଷ୍ଟ ପରିରକ୍ଷିତ ଗୋଚରଭୂମି—1. A grazing

land abounding in grass and reserved exclusively for cattle grazing. ୨ । ଗୋଚାରଣ ଭୂମି—2. Pasture. ସ. ବିଣ—୧ । ପରିରକ୍ଷିତ—2. Reserved. ୨ । ବାଡ଼ ଦିଆ ହୋଇ ଥିବା—2. Fenced; enclosed.

ବିବୁଧ—ସ. ବି (ବି=ବିଶେଷରୂପେ+ବୁଧ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଦେବତା—1. Deity. ୨ । ପଣ୍ଡିତ—2. Learned man; philosopher. ୩ । ଚନ୍ଦ୍ର—3. The moon.
Bibudha

ବିବୁଧ ବନିତା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିବୁଧ+ବନିତା)—ଦେବ ରମଣୀ; ଅପ୍ସରା—The heavenly virgins or nymphs (of Hindu mythology).
Bibudha banitā

ବିବୁଧାଦ୍ରି—ସ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିବୁଧ+ଅଦ୍ରି)—ସୁମେରୁ ପର୍ବତ—The mythological mountain to the north of India. [ଉ-ବିବୁଧାଦ୍ରିରେ ଯେସନେକ ହୋଇ, ବାରଣେନ୍ଦ୍ର ଦଶନ ଭେଦ ରହ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]
Bibudhādri

ବିବୁଧାନ—ସ. ବି (ବି+ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ପଣ୍ଡିତ—1. Learned man. ୨ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ—(ବିବୁଧାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Teacher; preceptor. ୩ । ଦେବ—3. A Deity; a god. ସ. ବିଣ.ପୁଂ—ପଣ୍ଡିତ—Learned.
Bibudhāna

ବିବୃତ—ସ. ବିଣ (ବି+ବୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିସ୍ତୃତ; ପ୍ରସାରିତ—1. Extended; expanded. ୨ । ବର୍ଣ୍ଣିତ—2. Described; narrated. ୩ । ସ୍ପଷ୍ଟ—3 Clear. ୪ । ପ୍ରକଟିତ—4. Expressed; published. ୫ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ—5. Explained; amplified. ୬ । (ବିବୃତ—ବି) ପ୍ରକାଶିତ—6. Manifested; disclosed; displayed ୭ । ମହତ୍—7. Great. ୮ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ; ଅନାବୃତ—8. Open; uncovered; opened. ସ. ବି—୧ । ବାତରୋଗବିଶେଷ—1. A sort of gout ୨ । ବିବରଣ—2. Description. ୩ । ବ୍ୟାଖ୍ୟା; ଟୀକା—3. Explanation; a key. ୪ । ପ୍ରକଟନ—4 Publication; manifestation; specification. ୫ । ବିସ୍ତାର—5. Expansion. ୬ । ଉଦ୍ଗମ୍ଭୀଣ; ହାଇ ମାରିବା—6 Yawning. ଦେ. ବିଣ—୧ । ବେଷ୍ଟିତ—1. Surrounded. ୨ । ବ୍ୟାପ୍ତ—2. Diffused. [ଉ—ବିବୃତ ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧ ଗନ୍ଧବହ ବହ୍ନ ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Bibṛuta

ବିବୃତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦେ. କ୍ରି—ବିସ୍ତାରିତରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା—To describe in detail; to explain.
Bibṛuta karibā
ବିବୃତ କରିବା

ବିବୃତ ଦ୍ୱାର—ସ ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିବୃତ+ଦ୍ୱାର)—ଯେଉଁ ଗୃହର ଦ୍ୱାର ଖୋଲା ଯାଇଥାଏ—With the doors opened wide.
Bibṛuta dwāra

ବିବୃତାକ୍ଷ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିବୃତ=ବିସ୍ତାରିତ+ଅକ୍ଷି)—ବିସ୍ଫାରିତ ଲୋଚନବିଶିଷ୍ଟ—Having eyes wide open. ସ. ବି—କୁକୁଟ—Cock. (ବିବୃତାକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bibṛutākṣha

ବିବୃତାସ୍ୟ—ସ ବିଣ ପୁଂ(ବହୁବ୍ରୀହି, ବିବୃତ=ବିସ୍ତାରିତ+ଆସ୍ୟ=ମୁଖ)—ଯେ ମୁଖବ୍ୟାଦାନ କରିଥାଏ—Having the mouth agape; (ବିବୃତାସ୍ୟା, ବିବୃତ ମୁଖା, ବିବୃତ ବଦନା—ସ୍ତ୍ରୀ) with a gaping mouth
Bibṛutāsya

ବିବୃତି—ସ. ବି (ବି+ବୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ପୁନରାବୃତ୍ତି—1. Revision. ୨ । ବର୍ଣ୍ଣନା—2. Description. ୩ । ବ୍ୟାଖ୍ୟା—3. Explanation; exposition; interpretation. ୪ । ଟୀକା—4. Annotation, gloss.
Bibṛuti

ବିବୃତ୍ତ—ସ. ବିଣ (ବି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଘୂରୁଥିବା, ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ—1. Revolving; whirling. ୨ । ଭୂଲୁଣ୍ଠିତ—2. Rolling on the ground; grovelling. ୩ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଚଳିତ—3. Moving in a distorted manner.
Bibṛutta

ବିବୃତ୍ତି—ସ. ବି (ବି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)-ଚକ୍ରବତ୍ ଭ୍ରମଣ; ଘୂର୍ଣ୍ଣନ—Whirling round; turning round.
Bibṛutti

ବିବୃଦ୍ଧ—ସ. ବିଣ (ବି+ବୃଧ୍ ଧାତୁ=ବଢ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ, ତ)—୧ । ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ—1. Increased; augmented. ୨ । ଅତି ବୃଦ୍ଧ—2. Very old.
Bibṛuddha

ବିବୃଦ୍ଧି—ସ. ବି (ବି+ବୃଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—ସମ୍ୟକ୍ ବୃଦ୍ଧି—Increase; augmentation.
Bibṛuddhi

ବିବେକ—ସ.ବି (ବି+ବିଚ୍ ଧାତୁ=ବିଚାର କରିବା,ପୃଥକ୍ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର—1. Discrimination. ୨ । ବିବେଚନା—2. Consideration ୩ । ତତ୍ତ୍ୱ-ଜ୍ଞାନ—3. Knowledge of fundamental truths. ୪ । ଧର୍ମାଧର୍ମର ବୋଧ—4. Knowledge of what is right and what is wrong. ୫ । ହିତାହିତ ବିବେଚନା—5. Conscience. ୬ । ଔଦାସ୍ୟ—6. Indifference to worldly affairs ୭ । ବୈରାଗ୍ୟ—7. Freedom from passions. ୮ । ସ୍ନାନାଗାର—8. Bath room, ୯ । ଚୌବଚ୍ଚା—9. A cistern. ୧୦ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଚାର; ଭବିଷ୍ୟତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିବେଚନା—10, Considerstion about one's future actions. ୧୧ । ଦେହରୁ ବ୍ରହ୍ମକୁ ପୃଥକ୍ ଜ୍ଞାନ କରିବାର କ୍ଷମତା; ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷର ଭେଦଜ୍ଞାନ—11 The discrimination between the Creator and the created ସଂ. ବିଣ—ବିବେକୀ; ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନଯୁକ୍ତ—Conscientious. [ଉ—ଲେଖିବା ପଢ଼ିବାର ଲୋକ, ସେ ଯେବେ ହୋଇବ ବିବେକ । ଘାନକୃଷ୍ଣ. ରସବିନୋଦ]
Bibeka

ବିବେକ ଖ୍ୟାତି—ସଂ, ବି—ଯେଉଁ ବିଗ୍ଭରଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଅତ୍ମା ଓ
Bibeka khyāti ପ୍ରକୃତିର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ—
Discriminative knowledge; the perfet cognizance of the distinction between the Supreme Soul and the qualities of the universe.

ବିବେକ ବିରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ଆପଣାର ବିବେକ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା
Bibeka biruddha ଅନୁମୋଦିତ ନୁହେଁ—Against one's conscience; unconscientious.

ବିବେକ ବିହୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ଅତ୍ମା ଜଡ଼)—ହିତାହିତ ବିବେଚନା
Bibeka bihīna ଶୂନ୍ୟ—Unconscientious; destitute of the power of discriminatian.
(ବିବେକବିହୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ବିବେକ ରହିତ } — ଅନ୍ୟରୂପ
ବିବେକଶୂନ୍ୟ
ବିବେକହୀନ

ବିବେକ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବି—ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ଶକ୍ତି—The faculty of
Bibeka buddhi conscience; discriminating faculty.
(ବିବେକ ଶକ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିବେକ ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—ବିଗ୍ଭରଶାସ୍ତ୍ର; ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର—
Bibeka śāstra The science of Logic.

ବିବେକ ସମ୍ମତ—ସଂ. ବି—(ଅତ୍ମା ଜଡ଼; ବିବେକ+ସମ୍ମତ)—ଯେଉଁ
Bibeka sammata କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆପଣାର ବିବେକ ବୁଦ୍ଧି ସମର୍ଥନ
ବିବେକାନୁମତ } — ଅନ୍ୟରୂପ କରିଅଛି—Approved
ବିବେକାନୁକୂଳ by one's conscience;
ବିବେକାନୁମୋଦିତ conscientious.

ବିବେକାନନ୍ଦ—ଦେ. ବି. ପୁଂ—(ନାମ)—୧ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ
Bibekānanda 1. A name given to males. ୨ । ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କର ଭୁବନପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିଷ୍ୟ—2. The world-celebrated disciple of Śrī Ramakrushna Paramahamsa.

ବିବେକିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିବେକ)—ବିଗ୍ଭର କରିବା—
Bibekiba ବିଚାର କରା ବିଚାରନା To consider.
(ଉ—ଉପାସ୍ୟ ଅଛଇ ଯେ ଏକ । ସ୍ତୋ ନୃପ ମନେ ଭୁ ବିବେକ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିବେକୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିବେକ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ ।
Bibekī ବିବେକଯୁକ୍ତ—1. Discriminating. ୨ । ହିତା-
(ବିବେକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିବେକିତା—ବି) ହିତ ଜ୍ଞାନଯୁକ୍ତ—
2. Conscientious. ୩ । ବୈରାଗ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ—3. Indifferent to worldly concerns. ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଦେବସେନ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—Name of the son of king Debasena.

ବିବେଚକ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ବିଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଯେ
Bibechaka ଭଲ ମନ୍ଦ ବିବେଚନା କରେ—1. Distinguishing between good and bad.
(ଅବିବେଚକ—ବିପରୀତ)
୨ । ବିଗ୍ଭରକ—2. Reasoning; thoughtful; considerate. ୩ । ଜ୍ଞାନୀ—3. Wise. ୪ । (ବିବେଚିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭଲ ମନ୍ଦର ପରୀକ୍ଷାକାରକ—4. Able to test good and bad.

ବିବେଚନ(ନା)—ସଂ. ବି (ବି+ବିଚ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ;+ଆ)—
Bibechana (nā) ୧ । ସଦସଦ୍‌ବିଗ୍ଭରକରଣ—1. Discri-
(ଅବିବେଚନା—ବିପରୀତ) minating between good and bad. ୨ । ବିଗ୍ଭର—2. Consideration. judgment. ୩ । ଅନୁସନ୍ଧାନକରଣ—3. Inves; tigation. ୪ । ବିଶେଷରୂପେ ଆଲୋଚନା ବା ବିଗ୍ଭର ପୂର୍ବକ ନିର୍ଣ୍ଣୟ—4. Ascertainment after consideration; considered judgment.

ବିବେଚନା ରହିତ—ସଂ. ବିଣ—ବିଗ୍ଭରଶୂନ୍ୟ—Destitute of dis-
Bibechanā rahita crimination or consideration
(ବିବେଚନା ଶୂନ୍ୟ, ବିବେଚନା ହୀନ; ବିବେଚନା ବିହୀନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିବେଚନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ବିଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ବିବେଚିତ
Bibechanīya ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ; ବିଗ୍ଭର୍ଯ୍ୟ—Deserving
(ବିଚାର୍ଯ୍ୟ, ବିବେଚ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) consideration; to be considered.

ବିବେଚୟିତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ବିଚ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ;
Bibechayitā ୧ମା. ୧ବ.) ବିବେଚନ କାରୀ; ବିବେଚକ—
(ବିବେଚୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Considerate; thoughtful.

ବିବେଚିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ବିଚ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବେଚି ଧାତୁ+କ)—
Bibechita ୧ । ବିଗ୍ଭରିତ—Considered; judged; discriminated. ୨ । ନିରୂପିତ—2 Ascertained. ୩ । ଭର୍କିତ—3. Reasoned. ୪ । ସିଦ୍ଧ—4. Finally settled.

ବିବୋଢ଼ା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା, ୧ବ)-
Bibordhā ୧ । ବର—1. Bridegroom. ୨ । ପତି; ସ୍ୱାମୀ—
2. Husband.

ବିବୋଧ—ସଂ. ବି—(ବି+ବୁଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଜାଗରଣ—
Bibodha 1. Waking up. ୨ । ସମ୍ୟକ୍ ବୋଧ—2. Understanding. ୩ । ବିକାଶ—3. Expansion. ୪ । ଜ୍ଞାନ—4, Knowledge. ଦେ. ବିଣ—ଅଧୀର; ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ—Impatient. [ଉ—ବିବୋଧ ନୁହ ହେ ଜନକ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିବୋଧନ—ସଂ. ବି—(ବି+ବୁଧ୍ ଧାତୁ ଣିଚ=ବୋଧ ଧାତୁ ଭାବ.
Bibodhana ଅନ)—୧ । ଜାଗରଣ—1. Awaking ୨ । ଉଦ୍‌ବୋଧନ; ନିଦରୁ ଉଠାଇବା—2. Awakening; rousing up. ୩ । ବୁଝାଇବା—3. Demonstrating; explaining; dilating upon a matter. ୪ । ଜ୍ଞାପନ—4. Informing; intimating; communicating. ୫ । ବିକାଶକରଣ—5. Act of causing to expand; showing; exhibiting. ୬ । ଚେତାଇବା; ସ୍ମରଣ କରାଇବା—6. Reminding.

ବିବୋଧିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବୋଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଜାଗରିତ
Bibodhita —1. Awakened; wakeful. ୨ । ଜ୍ଞାପିତ—2. Informed. ୩ । ଯାହାକୁ ଚେତାଇ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ—3. Reminded. ୪ । ବିକଶିତ—4. Expanded; dilated; exhibited.

ବିବ୍ବୋକ—ସଂ. ବି—୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅଭିମତବସ୍ତୁପ୍ରାପ୍ତିରେ ଗର୍ବ ହେତୁକ ଅନାଦର; (ଏହିପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ନାୟକର ପ୍ରଣୟ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ)—1. Affectation of in difference towards a beloved object (Apte). ୨ । ଗର୍ବଯୁକ୍ତ ଅନାଦର—2. Haughty indifference (Apte). ୩ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଶୃଙ୍ଗାର ଭାବଜ ଚେଷ୍ଟା—3. Amorous gestures (Apte).

ବିବ୍ରତ—ସଂ. ବିଣ. ଷ୍ଟ (ବି+ବ୍ରତ)—୧ । (ବୈଦିକ) ଅନିଚ୍ଛୁକ—
Bibrata 1. Reluctant (M. W.). ୨ । (ବୈଦିକ) (ବିବ୍ରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମଗରୁ; ଉତ୍ତରଦାୟକ; ଅଦେଶ ଲଙ୍ଘନକାରୀ—2. Refractory (M. W.). ୩ । ବହୁ କର୍ମ ବା ବ୍ରତ ଅନୁଷ୍ଠାନକାରୀ—3. Performing various actions or ceremonies (M. W.). ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରୁ ବା ଶୃଙ୍ଖଳାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ—1. Disorganised. ୨ । ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ—2. Perplexed; overwhelmed; confounded; troubled. ୩ । ବିପନ୍ନ—3. Beset with danger or difficulties. ୪ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—4. Dumbfounded; confounded. [ଦ୍ର—ବିବ୍ରତ ଶବ୍ଦର ଉକ୍ତ ଦେଶଜ ଅର୍ଥମାନ ସଂସ୍କୃତ କୋଷ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ମିଳେ ନାହିଁ ।]

ବିଭକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ପୃଥକ୍‌କୃତ;
Bibhakta ବିଭକ୍ତ—1. Divided; separated. ୨ । ଉଭୟ ଉଭୟ ଅଂଶରେ ପୃଥକ୍ କୃତ—2. Partitioned; shared out. ୩ । ସଂକ୍ରମିତ—3. Conveyed by contagion. ଦେ. ବିଣ (ଗଣିତ)—ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ହରଣ କରା ଯାଇଥିବା (ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା)—(mathematics; a number) Divided by another. [ଦ୍ର—ଗଣିତରେ ଗୋଟିଏ ରାଶିକୁ ଅନ୍ୟ ରାଶି ଦ୍ୱାରା ବିଭକ୍ତ କରା ଗଲେ 'ପ୍ରଥମ ରାଶି ବିଭକ୍ତ ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଶି' ବୋଲି ମୁହଁରେ ବୋଲିବାକୁ ହୁଏ; ଯଥା—ଙ୍ଗ ୫ ବିଭକ୍ତ ୫ ବୋଲାଯାଏ । ଏହାର ଅର୍ଥ ୩ ସଂଖ୍ୟାକୁ ୫ ଦ୍ୱାରା ବିଭକ୍ତ କରାଗଲା ।]

ବିଭକ୍ତି—ସଂ. ବି (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ କ)—୧ । ଭାଗକରଣ;
Bibhakti ବଣ୍ଟନ—1. Partitioning; division. ୨ । ରଚନା—2. Orderly arrangement; composition. ୩ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଶବ୍ଦରେ ଓ ଧାତୁରେ କାରକ, ବଚନ ଓ ପୁରୁଷ ବିଜ୍ଞାପକ ପ୍ରତ୍ୟୟ—3. (grammar) An affix or termination denoting the case, person and number of a verb or word.

ବିଭକ୍ଷଣ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଭୁକ୍ଷ)—ଖାଇବା ଇଚ୍ଛା—Desire to
Bibhakshana eat. (ଉ—ଖାଦ୍ୟଣ ଏ ସମୟରୁ କଲେ, ବିଭକ୍ଷଣେ ମନ ବଳାଇଲେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଭଙ୍ଗ—ସଂ. ବି (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ=ଭାଙ୍ଗିଯିବା+ଭାବ ଅ)—୧ ।
Bibhanga ଭାଙ୍ଗିଯିବା—1. Fracture. ୨ । ବିନ୍ୟାସ; ରଚନା—2. Arrangement; setting in order; composition. ୩ । ସଙ୍କୋଚ—3. Contraction. ୪ । (+କର୍ମ ଅ) ଖଣ୍ଡ; ଛେଦ—4. A piece; section,; part. ୫ । ବଳିପଳିତ ଚର୍ମ—5. 5, Wrinkle. ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଭଙ୍ଗି)—୧ । ରୋଗାଦି ହେତୁ ମୁଖର ମଳିନତା ବା ବର୍ଣ୍ଣହୀନତା—1. Paleness brought about by disease. ୨ । ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱାଭାବିକ ଭଙ୍ଗିର ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ—2. Change of one's countenance. ୩ । ଚେହେରାର ବିରୂପତା 3. Change of appearance for the worse. ଦେ. ବିଣ—୧ । ରୋଗାଦି ହେତୁ ବର୍ଣ୍ଣହୀନ ବା ବିବର୍ଣ୍ଣ—1. Pale or discoloured owing to disease. ୨ । ଆପଣାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଭଙ୍ଗିହୀନ—2. Crestfallen. ୩ । ବିରୂପ; ବେଢଙ୍ଗ—3. Of changed appearance (for the worse). ୪ । 'ଭଙ୍ଗ' ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଖ ପରି ବିବର୍ଣ୍ଣ—4. Having one's face discoloured. ୫ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଅଡ଼ୁଅଡ଼ୁଅ—5. Confused; disordered. (ଉ—ଖସି ଖୋସିବା ବସନ, ବିଭଙ୍ଗ କେଶ ବସନ, କେଡ଼େ ପ୍ରସନ୍ନ । ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସୁଧାଳହ ।) ୬ । ନିରୁତ୍ସାହ; ଉତ୍ସାହ ଶୂନ୍ୟ—6. Devoid of zeal. ୭ । ମଳିନ ମୁଖ; ବିରସ—7. Pale in countenance. (ଉ—ଏତେ ବୋଲି ଶର ବୃଷ୍ଟି କଲେ ତାର ଅଙ୍ଗ. ବିରସ ଅସ୍ତରଥର ନୁହଇ ବିଭଙ୍ଗ—ବିଶ୍ୱନାଥ.ବିଚିତ୍ରରାମାୟଣ ।)

ବିଭଙ୍ଗ ରସ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଭଙ୍ଗ ଓ ରସ)—୧ । ରସଭଙ୍ଗ—
Bibhanga rasa 1. Break of a sentiment. ୨ । (କାବ୍ୟରେ) କରୁଣ ରସ—2. Tragical sentiment (in fiction). (ଉ—ବିଭଙ୍ଗ ରସ ବୋଲିଣ ନ ବର୍ଣ୍ଣିଲି ଏତେ, ବୁଧେ ବୋଲିଛନ୍ତି ଏହା ଦୋଷ ଗୁଣ ଜାତେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଭଙ୍ଗି—ସଂ. ବି (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ+ଇ)—ଭଙ୍ଗି; ଭାବଭାବ—
Bibhangi Countenance.

ବିଭଜନ—ସଂ. ବି (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—ବିଭାଗକରଣ;
Bibhajana ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିବା—Dividing a thing into parts.

ବିଭଜନୀୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅନୀୟ)—ବିଭାଜ୍ୟ;
Bibhajanīya ବିଭକ୍ତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—Divisible into parts.

ବିଭଜ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅନ)—ଯାହା
Bibhajyamāna ବିଭକ୍ତ ହେଉଅଛି—Being divided into parts.

ବିଭଞ୍ଜନ—ଦେ. ବିଣ—ଭଗ୍ନ—Broken. (ଉ—ବିଭଞ୍ଜନ ରଥକୁ
Bibhañjana ଦେଖିଲେ ଶୁପ ପାଣି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଭଞ୍ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଭଙ୍ଗ)—୧ । ଭାଙ୍ଗିବା—
Bibhañjibā 1. To break. (ଉ—ବିଭଞ୍ଜେ ଇକ୍ଷୁ ଦଣ୍ଡ ପରି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଜଙ୍ଘକୁ ଗନ୍ଧମାଦନ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ଜୋର୍‌ରେ ବା ବଳପୂର୍ବକ ଅଣିବା - 2. To bring forcibly. (ଉ—ମଧ୍ୟ ପ୍ରଳୟ ଜଳରେ ଥିଲା ଦିନ, ଦନ୍ତ ଅଗ୍ରେ ତୋଳି ଧରିଲ ବିଭଞ୍ଜି । ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରିଧି ।) ୩ । ଗୋଟି ଗୋଟି କରିବା—3, To separate; to deal separately one by one. (ଉ—ଶୁଣ ବିଭଞ୍ଜି କହିବା ବିବେକ । ପ୍ରାଚୀ. ରସ ବାରିଧି ।)

ବିଭବ—ସଂ. ବି (ବି=ପ୍ରଧାନ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+ଘଞ୍ ଅ)—୧ । ବିଭୁତ୍ୱ; ପ୍ରଭୁତ୍ୱ—1. Mastery; supreme power. ୨ । (+କରଣ ଅ) ଧନ; ସମ୍ପତ୍ତି—2. Property; wealth. ୩ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ; ଅର୍ଥ; ସମ୍ପଦ୍—3. Prosperity; riches. ୪ । ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି—4. Emancipation; beatitude. ୫ । ଔଦାର୍ଯ୍ୟ—5. Liberality of mind; magnanimity. ୬ । ମହତ୍ତ୍ୱ—6.Greatness;grandeur. ୭ । ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା; ଗୌରବ—7. Rank; dignity; glory. ୮ । (ଅଧ୍ୟ-କରଣ,ଅ) ବତ୍ସର ବିଶେଷ—8.Name of a certain year. ୯ । ଶକ୍ତି; କ୍ଷମତା—9. Power; potency ପ୍ରାଦେ. (କଣ୍ଠକ) ବି—୧ । ଅପମାନ—1. Indignity. ୨ । ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ—2. Misery. ୩ । ଗାଳିମନ୍ଦ—3. Abuse.

ବିଭବ ବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଭବ+ବୃଦ୍ଧି)—ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି—
Bibhaba bṛuddhi Increase of wealth or prosperity.

ବିଭବ ରହିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଧନହୀନ; ନିର୍ଧନ—
Bibhaba rahita Poor; destitute.
(ବିଭବ ଶୂନ୍ୟ; ବିଭବ ହୀନ—ଅନ୍ୟରୂପ; ବିଭବରହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଭବଶାଳୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଭବ+ଶାଳିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bibhabaśālī ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ; ଧନୀ—Wealthy; very rich; prosperous.
(ବିଭବଶାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଭବ ହାନି—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଭବ+ହାନି)-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ବିନାଶ—
Bibhaba hāni Loss of wealth, adversity.
(ବିଭବନାଶ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଭରଣ—ଦେ. ବିଣ—ପରିହିତ; ପିନ୍ଧା ହୋଇଥିବା—Worn; clothed; clad. ଦେ. ବି—ପରିଧାନ—Wearing; dress.
Bibharaṇa [ଉ—ବିଭରଣ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହୁଣ୍ଡୀରମାନ ଯହିଁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭର୍ତ୍ତି—ସଂ. କ୍ରି (ଭୃ ଧାତୁ ବର୍ତ୍ତମାନକାଳ ୩ୟ ପୁରୁଷ; ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରଥମ
Bibhartti ପୁରୁଷ; ଏକବଚନର ଅକାର)—୧ । ଧାରଣ କରୁଅଛି; ପୋଷଣ କରୁଅଛି—1. Is holding; is bearing. ୨ । ଚକଚକ କରୁଅଛି; ଶୋଭା ପାଉଅଛି—2. Is glittering; is shining; is looking nice. { ଉ—ବିଭର୍ତ୍ତି ମୋତିପନ୍ତି ଦନ୍ତ ଓଷ୍ଠ ମାଣିକ୍ୟ ପାଟ୍ରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭ(ଭୋ)ଳିତ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବିହ୍ୱଳ; ପ୍ରା. ବିବ୍ବଳ)—୧ । ବିହ୍ୱଳ—
Bibha(bho)lita 1. Perplexed; confounded. ୨ । ଯେ ସବୁ କଥା ଭୁଲିଯାଏ—2. Forgetful. ୩ । ଉନ୍ମତ୍ତ—3. Intoxicated. ୪ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—4. Bewildered.

ବିଭଳ, ବିଭୋର(ଳ) } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଭୋଳ, ବିଭୋର ଘବଡାୟା ହୁଆ

ବିଭ(ଭୋ)ଳିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିହ୍ୱଳ)—ବିହ୍ୱଳ ହେବା; ଶୋକାଦି
Bibha(bho)libā ଦ୍ୱାରା ଅର୍ତ୍ତ ହେବା—To be perplexed; to be bewildered. [ଉ—ବୋଲୁ ବାଣ୍ଟି ସନ୍ଧିଲେ, ରାମଶର, ବିନ୍ଧିଲେ, ଯେତେ ତା ଶିର ନ ଛେଦିଲେ ସେ; ବିଭଳିଲେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
ଘବଡାନା

ବିଭା—ସଂ, ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି=ବିଶେଷ ଭାବରେ+ଭା ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+
Bibhā ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ପ୍ରଭା; ଦୀପ୍ତି—1 Splendour; brilliancy. ୨ । କିରଣ—2. Ray; beam of light. ୩ । ପ୍ରକାଶ—3. Exhibition; manifestation. ୪ । ଆଲୋକ—4. Light; illumination. ୫ । ଶୋଭା; ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—5. grace; beauty. ଦେ.ବି-ବିବାହ; ବିଭା ବିବାହ (ସଂ. ବିବାହ) ବିବାହ—Marriage.

ବିଭାଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିବାହିତା; ଯାହାକୁ ବିବାହ କରାଯାଇଥାଏ;
Bibhāī ବେଭା—Married (wife). ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ନିଜର ବିବାହିତା ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ—One's married wife. [ଉ—ବିବାହୀ ସ୍ତ୍ରୀଗ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ପାଟ ମୁହିଁ, ମୋହର ଘରେ ଅଛି ଯେ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ବିଭାଇ । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।]

ବିଭାକର—ସଂ. ବିଣ (ବିଭା+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଦୀପ୍ତିଜନକ—
Bibhākara Illuminating. ସଂ. ବି—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun. ୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire. ୩ । ଅର୍କ ବୃକ୍ଷ—3. Calotropis Gigantea (plant).

ବିଭା କରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଝିଅସି ବରକୁ ବା ବରକୁ ଝିଅକୁ
Bibhā karā(re)ibā ଦେଇ ବା ବର ସଙ୍ଗେ ବିବାହିତ କରାଇବା-ବିବାହ(ବିୟେ) ଦେଇବା 1. To bring about a marriage; ବିବାହ କରନା to give a girl or a boy in marriage. (ବିଭା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଭା କରିବା—ଦେ. କି—୧ । (ବରକୁ ବା କନ୍ୟାକୁ ନିଜେ) ବିବାହିତ
Bibhā karibā ହେବା—1. To marry. ୨ । ବିଭା
ବିୟେ କରା **ବିୟାହ କରନା** କରାଇବା—2. To give a boy or
a girl in marriage.

ବିଭାଗ—ସଂ. ବି (ବି + ଭଜ୍ ଧାତୁ + ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ଭାଗ; ଅଂଶ—
Bibhāga 1. A share. ୨ । ବଣ୍ଟନ—2. Division. ୩ ।
ବଣ୍ଟାଣି—3. Partition. ୪ । (+କର୍ମ. ଅ) ଦାୟ ବା
ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଦାୟାଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନ—
4. Partition of paternal estate. ୫ । ଖଣ୍ଡ—
5. Piece; lot. ୬ । (ଗଣିତ) ଭଗ୍ନାଂଶର ଭାଜ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା—
6. (mathematics) The numerator of a
fraction. ୭ । (ଗଣିତ) ଭଗ୍ନାଂଶ—7. (mathematics) Fraction. ଦେ. ବି—୧ । ସରକାରୀ ବା ସାଧାରଣ
ବିଭାଗ କର୍ମର ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ବିଭାଗ; ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ; ଇସ୍ତାହାର—
ଇଲାକା 1. A department of Government; public
department, an establishment. ୨ । ରାଜ୍ୟ
ଶାସନାର୍ଥ କୃତ ପ୍ରଦେଶର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଂଶ—2. A division
of a province. (ଯଥା—ଓଡ଼ିଶା ବିଭାଗ) [ଦ୍ର—
ଇଂରାଜ ଶାସିତ ଭାରତବର୍ଷ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରଦେଶରେ,
ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶ କେତେକ ବିଭାଗରେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗ
ଗୁଡ଼ିଏ ଜିଲ୍ଲାରେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲା କେତେକ ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍
ବା ମହକୁମାରେ ପ୍ରତି ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍ କେତେକ ଥାନାରେ ଓ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥାନା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚ ବା ପ୍ରଗନାରେ
ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।]

ବିଭାଗ କରିବା—ଦେ. କି—ସମ୍ପତ୍ତି **ଅବକ୍ତ** ବାଣ୍ଟିବା—To parti-
Bibhāga karibā tion a joint property.
ବିଭାଗ କରା **ବିଭାଗ କରନା**

ବିଭାଗ ପତ୍ର—ସଂ. ବି (କରିଆ)—୧ । ବଣ୍ଟନ ପତ୍ର—1. Deed of
Bibhāga patra partition. ୨ । ଗୋସ୍ୱାର୍ଥ—2. Do-
(ବିଭାଗ ପତ୍ରିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) cument of allotment different
erent shares.

ବିଭାଗ ଯୋଗ୍ୟ—ସଂ.ବି—ବଣ୍ଟନ କରାଯିବାର ଉପଯୁକ୍ତ—Divisible;
Bibhāga jogya capable of being partitioned into
(ବିଭାଗାର୍ହ—ଅନ୍ୟରୂପ) shares.

ବିଭାଗୀ—ସଂ. ବିଣ ସୁଂ (ବିଭାଗ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ବଣ୍ଟନ-
Bibhāgī କାରୀ—Partitioning. ଦେ. ବି ଅଂଶୀଦାର—
(ବିଭାଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Cosharer; partner.

ବିଭାଗୀୟ—ଦେ. ବି—୧ । କୌଣସି ସାଧାରଣ ବା ସରକାରୀ କର୍ମବିଭାଗ
Bibhāgīya ସମ୍ପର୍କୀୟ—1. Departmental. ୨ । (ସଂ.
ବିଭାଗୀୟ **ବିଭାଜ୍ୟ**) (କରିଆ) ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ବଣ୍ଟନ କରାଯିବ—
2. (property) To be partitioned.

ବିଭା ଘର—ଦେ. ବି—ବିବାହ ଉତ୍ସବ—Marriage festival.
Bibhā ghara ବିଏବାଡ଼ୀ **ବିୟାହ**

ବିଭା ଘରି(ରୁ)ଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁମାନେ ବିବାହ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ
Bibhā ghari(ru)ā ଦେବାକୁ ଯାଇ ଥାଆନ୍ତି—Persons
ବିୟେ ବାଡ଼ିର ଲୋକ joining a marriage festival.
ବରାତ୍ ସରାତ୍ ଦେ. ବିଣ—ବିବାହ ଉତ୍ସବ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relat-
ing to a marriage festival.

ବିଭା ଚୁଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବି (ନିରର୍ଥକ ସହଚର)—୧ । ବିବାହ—1. Mar-
Bibhā churdā riage. ୨ । ବିବାହ ଓ ତତ୍ ସମ୍ପର୍କୀୟ ସମସ୍ତ
ବିଏ ଟିଏ କର୍ମମାନ—2. Marriage and its concurrent
ବିୟାହ ସାଦୀ acts and rites.

ବିଭାଜକ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ(ବି + ଭଜ୍ ଧାତୁ + ଣ୍ୱୁଲ୍.ଅକ)—ବଣ୍ଟନକାରୀ—
Bibhājaka Dividing; distributing. ସଂ.ବି—୧ । ଯେଉଁ
ବସ୍ତୁକୁ ବଣ୍ଟନ କରେ—1. A person who divides
a thing into different shares. ୨ । (ଗଣିତ)
ଭଗ୍ନାଂଶର ନିମ୍ନ ସଂଖ୍ୟା—2. (mathematics) The
denominator of a fraction. ୩ । ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟା
ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଂଖ୍ୟା ହରଣ କରାଯାଏ—A
number by which another is divided.

ବିଭାଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ବିଭାଗ
Bibhājya ଯୋଗ୍ୟ—1. Divisible. ୨ । ଯାହା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ
[ବିଭାଜ୍ୟତା(ତ୍ୱ))—ବି] ଅଂଶରେ ପୃଥକ୍ କରାଯିବା ଉପଯୁକ୍ତ—
2. Fit to be partitioned into different
shares ୩ । ଖଣ୍ଡନୀୟ—3. Partible. ସଂ.ବି (ଗଣିତ)
ଭଗ୍ନାଂଶର ଲବ—(mathematics) The numera-
tor of a fraction.

ବିଭାଜ୍ୟତା(ତ୍ୱ)—ସଂ ବି (ବିଭାଜ୍ୟ+ଭାବ. ତା, ତ୍ୱ)—୧ ବିଭକ୍ତ କରା-
Bibhājyatā(twa) ଯିବାର ଯୋଗ୍ୟତା—1. Divisibility.
୨ । (ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନ) ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତି କୌଣସି ବଳ
ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଯେଉଁ ଗୁଣ ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ନାନା-
ଖଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ ହୁଏ—Divisibility of a thing;
the quality of a thing owing to which it
is split up into parts when force is ap-
plied to it.

ବିଭାଣ୍ଡ—ଦେ. ବି (ନାମ) (ସଂ. ବିଭାଣ୍ଡକ)—ଋଷିବିଶେଷ—Name
Bibhāṇḍa of a sage. (ଉ—ଛଳେ ମିତ ରାଖେ ବିଭାଣ୍ଡ ବି
ହେଲେ ବାରନାରୀ ବଶ ହୋଇ । ଅଯମନ୍ତ୍ୟ. ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି ।)

ବିଭାଣ୍ଡକ—ସଂ. ବି—ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ମୁନିଙ୍କର ପିତା—Name of the
Bibhāṇḍaka father of Ṛushyaśṛunga.

ବିଭାତ—ସଂ. ବି (ବି+ଭା ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତ ହେବା+କ୍ତ ଅଧିକରଣ ତ)—
Bibhāta ପ୍ରଭାତ; ସକାଳ—Morning; early morning.

ବିଭାତି—ସଂ. ବି—୧ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—1. Beauty. (ଉ—ବାମଦେବ
Bibhāti ବାମା କେତେ, ବିଭାତି ସମାଜଗତେ । ଉଦ. ବୈଦେହୀଶ
ବିଳାସ ।) ୨ । କିରଣ; ତେଜ—2. Rays (of the
sun). (ଉ—ବିଭା ବସୁର ବିଭାତି, ଖ୍ୟାତ ଲାଘଇ ଜଗତ,

ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଆଦାର ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।)

ବିଭା ତିଥି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିବାହ+ତିଥି)—୧ । ବିବାହ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦିବସ—1. The day fixed for a marriage. ୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ବିବାହ ପାଇଁ ପ୍ରଶସ୍ତ ଦିବସମାନ—2. Days which are considered auspicious according to astrology for the celebration of marriage ceremony.
Bibhā tithi
ବିବାହେର ତିଥି
ବ୍ୟାହ ତିଥି

ବିଭାତିବା—ଦେ.(ପଦ୍ୟ)କ୍ରି.(ସଂ.ବିଭାତ)—୧ । ଶୋଭା ପାଇବା—1. To look beautiful. ୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ସହ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—2. To shine. (ଉ—ବିଧୁମୁଖି ଗଉରୀ, ବିଭାତିବ ରାମ ସୀତା ଧରି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Bibhātibā
ବିଭାତେବା
ବିମାନା

ବିଭା ତୋଏ(ଇ)ନା—ଦେ. ବି (ଆ)—ବିବାହ କର—Marriage tax; cess or customary present payable to the Raja by the marriage party.
Bibhā toe(i)nā
ବିବାହେର ବାବ
ବ୍ୟାହ ସଲାମୀ
(ବିଭା ଭଇନା, ବାହାଭଇନା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଭାନ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଦେ (ସାଜପୁର) ବି (ସଂ. ବିମାନ)—ଖଟୁଳି (ଦେଖ)
Bibhāna Khaṭuli (See).

ବିଭା ପାଞ୍ଚି—ଦେ. ବି—ବର ଓ କନ୍ୟା ବିବାହ ବେଦିରେ ଯେଉଁ ଲୁଗା, ପିନ୍ଧନ୍ତି—Pieces of cloth worn by the bride and the bridegroom at the marriage altar. [ଦ୍ର—
Bibhā pāñchi
ବିବାହେର କାପଡ଼
କେହବର ପଟ, ସୋହାଗ କପଡା, ବିହୌତି କପଡା
କନ୍ୟାର ବିବାହ କାଳୀନ ପରିଧେୟ ବସ୍ତ୍ରକୁ ବଉଳ ବା(ଘା)ଟ ବୋଲାଯାଏ ଓ ବରର ବସ୍ତ୍ରକୁ ପାଞ୍ଚ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଭାବ—ସଂ. ବି. (ବି=ବିବିଧ+ଭୂ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ)—୧ । ନିଜର ପରିଚୟ ଦାନ—1. Introducing one's self to another's acquaintance or notice. ୨ । (+କରଣ ଅ) କାବ୍ୟ ନାଟକାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରସ (ଯଥା—ଶୋକ, କ୍ରୋଧ, ପ୍ରେମ, ଉତ୍ସାହ ଇତ୍ୟାଦି) ଆଦି ସ୍ଥାୟୀ ଭାବର କାରଣ—2. The mental condition which gives rise to or develops an emotion or sentiment (in works of fiction). [ଦ୍ର—ବିଭାବ ୨ ପ୍ରକାର, ଯଥା—ଉଦ୍ଦୀପନ ଓ ଆଲମ୍ବନ] ଦେ. ବି—ବିଶେଷ ଭାବନା; ଚିନ୍ତା—Anxiety. (ଉ—ବିଭାବ ଖାଇବୁ ନିଦ୍ରା ନ ଅସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।)
Bibhāba

ବିଭାବନ(ନା)—ସଂ. ବି (ବି+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଭାବ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ; +ଆ)—୧ । ବିବେଚନା—1. Discrimination; consideration. ୨ । ଅନୁଭବ କରଣ—2. Perception. ୩ । ଚିନ୍ତନ—3. Reflection; thought; act of pondering over a thing. ୪ । ଅବଧାରଣ—4. Determination, settling of a thing in one's mind. ୫ । ପ୍ରକାଶନ; ଆବିଷ୍କରଣ—5. Discovering. ୬ । ଭୂୟୋ ଦର୍ଶନ—6. Observation. ୨ । ମିଳନ; ଭେଟ—7. Interview. ୮ । କାବ୍ୟାଳଙ୍କାରବିଶେଷ—8. A figure of speech depicting an effect or event without any apparent or approximate cause. [ଦ୍ର—କାରଣ ବ୍ୟତିରେକେ କାର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲେ ବିଭାବନା ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ;ଯଥା—"ନୁହେ ଚନ୍ଦ୍ରକର କରେ ଆହ୍ଲାଦ, ଅମୃତ ନୁହେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ସୁଧାଦ, ଚିନ୍ତା ନୁହେ ଜାତ କରେ ବିଷାଦ, ବଢ଼ାଏ ଗରବ ନୁହେ ସମ୍ପଦ ।" କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା ।]
Bibhābana(nā)

ବିଭାବନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ ଅନୀୟ)—୧ । ବିବେଚନୀୟ; ଚିନ୍ତନୀୟ—1. Fit to be considered; deserving consideration or reflection. ୨ । ଦର୍ଶନୀୟ—3. Visible. ୪ । ସୁନ୍ଦର—4. Beautiful; charming to the eye, graceful,
Bibhābanīya
ବିଭାବନୀୟ
ବିଭାବ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଭାବରୀ—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଭା=ଦୀପ୍ତି+ଆ+ବୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ ଇ; ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଦୀପ୍ତିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଏ)—୧ । ରଜନୀ; ରାତି—1. Night. ୨ । କୁଟ୍ଟିନୀ; କୁଟ୍ଟୁଣୀ; ଦୂତୀ—2. A procuress. ୩ । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ବିବାଦ ବା ଧରାପରା ସମୟରେ ଚିରିଯାଇଥିବା ବସ୍ତ୍ରର ଖଣ୍ଡ ବା ଟୁକୁରା; ବିବାଦ ବସ୍ତ୍ର ମୃଣ୍ଡୀ—3. Shreds of a garment or cloth torn during a scuffle. ୪ । ହଳଦୀ—4. Turmeric. ୫ । ମୌଖର୍ଯ୍ୟ; ମୁଖରତା—5. Scurrility; abusiveness. ୬ । ମେଦା ଲତା—6. Name of a creeper ୭ । ବକ୍ରଯୋଷିତ୍; କଳହଖୁଡ଼ୀ ସ୍ତ୍ରୀ—7. A churlish woman; a shrew. ୮ । ବେଶ୍ୟା—8. Harlot.

ବିଭାବରୀ ନାହା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଭାବରୀ+ନାଥ ବା ନାଥକ)—ରଜନୀପତି; ଚନ୍ଦ୍ର—The moon. (ଉ—ଜ୍ୱଳନରୁ ବିଳ ସେହିଦିନ୍ତୁ ଦେଳ, କରେ ବିଭାବରୀ-ନାହାକର । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଭାଚନ୍ଦ୍ର. ନ ଗୀତ ।)
Bibhābarī nāhā

ବିଭାବସୁ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଭା=ପ୍ରଭା+ବସୁ=ଧନ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun. ୨ । ଚନ୍ଦ୍ର—2. The moon. ୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire. ୪ । ଚିତ୍ରକ ଗୁଳ୍ମ—4. A plant; Plumbago Zeylanica. ୫ । ହାରବିଶେଷ—5. A sort of necklace.
Bibhābasu

ବିଭାବସୁଜା—ସଂ. ବି—ସୂର୍ଯ୍ୟକନ୍ୟା; ଯମୁନାନଦୀ—The river Jamuna. (ଉ—ବିଭାବସୁଜା କଲୋଳରେ ଭାସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Bibhābasujā

ବିଭା ବାସି—ଦେ. ବ—ବିବାହବିବସର ପରଦିନ—The morrow of a marriage. (ଉ—ବିଭାବାସି ବାସୀବିୟେ ବେଦୀମୁହିଁ ଯୋଡ଼ା । ଭର୍ଗ ।) **ବିବାହକା ଦୁସରା ଦିନ; ମରଦାଦୀ**

Bibhā bāsi

ବିଭାବି(ବୁ)କ—ଦେ. ବ (ବି+ଭୁ+ଉକ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି—A great thinker. (ଉ—ବିଭାବିକରେ ଖେଦ ଭେଦ ପବ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

Bibhābi(bu)ka

ବିଭାବିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ ତ)—୧ । ଅନୁଭୂତ—1. Experienced. ୨ । ବିବେଚିତ—2. Considered; judged. ୩ । ବିଚିନ୍ତିତ—3. Pondered over; thought over. ୪ । ଦୃଷ୍ଟ—4. Seen. ୫ । ଅବଧାରିତ—5. Ascertained; observed. ୬ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ—6. Famous; celebrated. ୭ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—7. Established.

Bibhābita

ବିଭାବିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଷଦ୍ୟ; ସଂ. ବିଭାବନା)—ଭାବିବା; ଚିନ୍ତା କରିବା—To think; to ponder over. (ଉ—ବାଶ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବଜ୍ଞେକ ବିଭାବ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) **ବିଭାବନା**

Bibhābibā

ବିଭା ବେଦୀ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିବାହବେଦୀ)—ଯେଉଁ ବେଦିକା ବା ମୃତ୍ତିକାସ୍ତୂପ ଉପରେ ବିବାହକର୍ମ ସମ୍ପାଦିତ ହୁଏ—The marriage altar. ବିୟେରବେଦୀ **ବିବାହବେଦୀ**

Bibhā bedī

ବିଭାବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଭାବି ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ)—୧ । ବିବେଚ୍ୟ; ଚିନ୍ତନୀୟ—1. Fit to be considered. ୨ । ଦର୍ଶନୀୟ—2. Observable. ୩ । କଳ୍ପନୀୟ—3. Conceivable.

Bibhābya

ବିଭା ବ୍ରତ—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବ)—ବିବାହ ଓ ଉପନୟନ—The ceremonies of marriage and upanayana. ଉପନୟନ ବିବାହ **ବିବାହଆଉରଜନେଉ** (ବାହାବରତ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ)

Bibhā brata

ବିଭାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ସଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି+ଭାର୍ଯ୍ୟା)—ଯାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା ମରି ଯାଇଅଛି; ବିପତ୍ନୀକ—Widower.

Bibhārjya

ବିଭାଷା—ସଂ. ବ (ବି+ଭାଷା)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ପ୍ରାକୃତ ଭାଷା—1. A class of prākṛuta or vernacular language. ୨ । ବିକଳ୍ପ; ଦ୍ୱୈଧଭାବ; ଇଚ୍ଛାନୁରୂପ କଳ୍ପନା—2. Optional form; an alternative. ୩ । ସଙ୍ଗୀତର ଗ୍ରିଣୀବିଶେଷ—3. A musical note. ୪ । ପ୍ରାଦେଶିକ ଭାଷା; ଦେଶାଂଶ ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷା—4. Dialect. ୫ । ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ଭାଷା, ଯାହା କୌଣସି ବ୍ୟାକରଣଗତ ନିୟମାନୁବର୍ତ୍ତୀ ନୁହେଁ; ଇତର ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା—5. Colloqual language that defies the rules of grammar. ଦେ. ବ—୧ । ଗାଳିମନ୍ଦ—1. Abuse. ୨ । ଅଶ୍ଳୀଳବାକ୍ୟ—2. Indecent language.

Bibhāsha

ବିଭାସ—ସଂ. ବ.ଶ୍ରୀ (ବ=ପକ୍ଷୀ+ଭାସ୍ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ମ. ଅ)—(ପକ୍ଷୀ ତାହାର ସ୍ୱରକୁ ବାରମ୍ବାର ବୋଲିବା ପ୍ରକାରେ (ବିଭାଷା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୋଲାଯିବା)-ସଙ୍ଗୀତର ଗ୍ରିଣୀବିଶେଷ—A tune in Hindu music (in which the note is repeated like that of a bird repeating its note). [ଦ୍ର—ଏହା ପୂର୍ବାହ୍ନରେ ଗାଇବାର ଉପଯୁକ୍ତ ଓ ଗୀତରସାଶ୍ରିତ ।]

Bibhāsa

ବିଭାସ କେଦାର—ଦେ. ବ—ରାଗବିଶେଷ (ରାଗ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)—A note of music (See notes under Rāga).

Bibhāsa kedāra

ବିଭାସ ଗୁଜ୍ଜ(ର୍ଜ)ରୀ—ସଂ. ବ—ବିଭାସ ଓ ଗୁଜ୍ଜରୀ ନାମକ ରାଗଦ୍ୱୟର ମିଶ୍ରଣରେ ଗୀତ ହେବା ଗ୍ରିଣୀ-ବିଶେଷ—Name of a tune in Hindu music.

Bibhāsa gujja(rja)rī

ବିଭାସା—ସଂ. ବ (ବି+ଭାସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ପ୍ରକାଶ—1. Manifestation exhibition. ୨ । କାନ୍ତି—2. Lustre.

Bibhāsā

ବିଭାସିତ—ସଂ ବିଣ (ବି+ଭାସ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଭାସି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପ୍ରକାଶିତ—1. Revealed; manifested; disclosed. ୨ । ଆଲୋକିତ—2. Lighted; illuminated. ୩ । ପରିଶୋଭିତ—3. Adorned; beautified. ୪ । ଫୁଟିଥିବା; ପ୍ରଫୁଟିତ—4. Blown; blooming (said of a flower).

Bibhāsita

ବିଭାସିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଷଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଭାସିତ)—ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—To be manifested. [ଉ—ଦରହାସ-ଛଟା ବିଭାସିଲା ଗୁରୁ-ଅସ୍ୱ-ବମ୍ବେ, କମଳାର—ରାଧାନାଥ.] ବିଭାସା **ବିଭାସନା**

Bibhāsibā

ବିଭିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭିଦ୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅଲଗା ଅଲଗା; ପୃଥକ୍‌ଭୂତ—1. Separated distinct; separate. ୨ । ଖଣ୍ଡିତ; ବିଭକ୍ତ—2. Divided; partitioned. ୩ । ବିଘଟିତ; ଘଷା ହୋଇଥିବା—3. Agitated. ୪ । ବିଖଣ୍ଡିତ; ବିଦାରିତ—4. Lacerated; torn. ୫ । ବିଦଳିତ—5. Bruised. ୬ । ମିଶ୍ରିତ—6. Mixed. ୭ । (+କର୍ତ୍ତୃ.ତ)ପୃଥକ୍‌ବିଧ-7. Of distinct or separate kinds. ୮ । ନାନାବିଧ—8. Of various kinds ୯ । ବିକଶିତ—9. Expanded; opened. ୧୦ । ନିଃଶେଷିତ—10. Exhausted; emptied. ୧୧ । ବିତର୍ବିତ—11. Confounded. ୧୨ । ନିରାଶ—12. Hopeless; desperate; bereft of hope. ଦେ. ବ—ପ୍ରଭେଦ—Distinction; difference. ଦେ. ବିଣ—ପୃଥକ୍ ଅନ୍ନ ଓ ପୃଥକ୍ ବାସ ହୋଇଥିବା, ଉଭୋ ହୋଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—Separated in mess and property.

ବିଭିନ୍ନତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି (ବିଉନ୍ନ+ତ୍ୱ. ତା; ତ୍ୱ)—୧ । ପୃଥକ୍‌ତ୍ୱ—
Bibhinnatā(twa) 1. Separtion; distinctness.
୨ । ପ୍ରଭେଦ—2. Difference.

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶୀୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ବିଦେଶୀୟ—1. Belonging to
Bibhinna deśīya a foreign country. ୨ । ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ
ଦେଶୀୟ—2. Belonging to different countries. ୩ । ଅନ୍ୟ ଦେଶୀୟ—3. Of another country.

ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—1.
Bibhinna dharmābalambī Professing a different religion. ୨ । ନାନା ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—2. Professing various or different religions.
(ବିଉନ୍ନଧର୍ମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଭୀତ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ବିଗତ+ଭୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ନିଃଶଙ୍କ—
Bibhīta Fearless; undaunted. ଦେ. ବି—ବିଶେଷ
ଭୟ—Great fear; terror. [ଉ—ବିଭୀତରେ ଦୈତ୍ୟମାନେ
ବିଶ୍ୱରଲେ—ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭୀତକ—ସଂ. ବି (ବି+ଭୀତ=ଭୟ+କ; ଯାହା ସେବନ କଲେ
Bibhītaka ରୋଗଭୟ ରହେ ନାହିଁ, ଅଥବା ଯେଉଁ ଗଛରେ
(ବିଭୀତକା-ସ୍ତ୍ରୀ) ଭୂତମାନେ ଆଶ୍ରୟ ନେଉଥିବାରୁ ଲୋକେ ବିଶେଷ
ଭୟ କରନ୍ତି)—ବାହାଡ଼ା (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
Terminalia Bellerica, the Belleric myrobalan. ଦେ. ବିଣ—ନିର୍ଭୀକ; ନିଃଶଙ୍କ—Fearless.
[ଉ—ବିଭୀତକ କେହ କର ଭୂମି ମଧ୍ୟେ ଓକ—ଭାଗ.
ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭୀଷଣ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭୀ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ଅତି
Bibhīshaṇa ଭୟଙ୍କର—1. Terrible; alarming; frightful. ୨ । ଦୃଢ଼—2. Firm; strong. ୩ । ଘନ—
3. Thick; hard. ସଂ. ବି—ରାବଣର ସାନ ଭାଇ—
1. The younger brother of Rāvaṇa. ୨ । ନଳତୃଣ; କାଣ୍ଡଶର ଗଛ—2. The reed grass; Arundo Tibialis. ୩ । ଭୃତ୍ୟ—
3. Servant. ୪ । ଆତ୍ମା—4. Soul; spirit.
୫ । କାଳ—5. Time. ୬ । ମୃତ୍ୟୁ; କାଳ—
6. Death (personified).

ବିଭୀଷଣ ପୁଷ୍ପ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଭୀଷଣ)—୧ । କାଣ୍ଡଶର ଗଛର
Bibhīshaṇa pushpa ଫୁଲ—1. The flower of Kāṇḍa
(ବିଭୂଷଣ ପୁଷ୍ପ, ବିଭୁଷଣ ପୁଷ୍ପ—ଅନ୍ୟରୂପ) sara grass.
୨ । (ସଂ. ଶଣ) ଲିଣପଟ ଫୁଲ—2. The flower of the wild flax plant; Crotalaria. [ଦ୍ର—
ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ଚୋଙ୍ଗା ଦଳଦଅ ଥିବାରୁ ଦେବ
ବୈଦେହୀଶବିଳାସରେ ସୀତାଙ୍କ କାନ୍ତିକୁ ଏହି ପୁଷ୍ପ
ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରିଅଛନ୍ତି ଃ—(ଯଥା—"ବିଭୀଷଣ
ପୁଷ୍ପେ ଯା କାନ୍ତି ଜାଣ, ବିଭୂଷଣ କର ବନ୍ୟାକୁ ଅଣ" ।
ବୈଦେହୀଶବିଳାସରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧେ
ନାନା ପ୍ରକାର ପାଠ ଓ ଅର୍ଥ ଦେଖାଯାଏ ଃ—(ଯଥା—
୧ । ବିଭୀଷଣ ପୁଷ୍ପ—କାଣ୍ଡଶର ଗଛର ଫୁଲ ପରି ଗୌର-
ବର୍ଣ୍ଣ । ୨ । ବିଭୂଷଣ ପୁଷ୍ପ—ହେ ବିଭୁ ! ଅର୍ଥାତ୍ ହେ
ରାଜନ୍ ! ଶଣପୁଷ୍ପ ବା ଲିଣପଟ ଫୁଲ ପରି ଯାହା ଦେହ
ଦଳଦଅ, ୩ । ବିଭୂଷଣ ପୁଷ୍ପ—ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ ଯେପରି ଭୂଷଣ
ଫୁଲର ଭ୍ରମର ସେହିପରି ଭୂଷଣ । ତେଣୁ ଯେଉଁ ଫୁଲ
ନିକଟକୁ ଭ୍ରମର ନ ଯାଏ ତାହା ବିଭୂଷଣ ପୁଷ୍ପ, (ଯଥା—
କେତକୀ, ଚମ୍ପା ଆଦି) ସେହି ଫୁଲ ପରି ଯାହାର ବର୍ଣ୍ଣ
ଦଳଦଅ । ୪ । କେହି କେହି କହନ୍ତି,—ଯାହାର (ସୀତାଙ୍କର)
କାନ୍ତି ଶଣପୁଷ୍ପର ବିଭୁ ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥାତ୍ ଶଣପୁଷ୍ପ ଅପେକ୍ଷା
ଅଧିକ ମନୋହର । ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇ
ପାରେ ।]

ବିଭୀଷିକା—ସଂ.ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବି+ଭୀ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଭୀଷି ଧାତୁ+ଭାବ.ଅକ+
Bibhīshikā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ; ଭୟ ଦେଖାଇବା—
1. Frightening; terrifying. ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଭୟ—2. Terror. ୩ । ଭୟ ଦେଖାଇବାର ଉପାୟ—
3. Means used to terrify or scare away others.

ବିଭୁ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ବି+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—୧ । ପ୍ରଭୁ—
Bibhu 1. Master; lord. ୨ । ଦେବତା—2. Deity.
୩ । ପରମେଶ୍ୱର—3. The Supreme God; God.
୪ । ବ୍ରହ୍ମା—4. The Creator of the universe.
୫ । ଭୃତ୍ୟ—6. Servant. ସଂ. ବିଣ—୧ । ସର୍ବ-
ବ୍ୟାପୀ—1. All pervading. ୨ । ସର୍ବତ୍ରରେ
ବିଦ୍ୟମାନ—2. Omnipresent. ୩ । ନିତ୍ୟ; ଶାଶ୍ୱତ—
3. Constant; eternal.

ବିଭୁକ୍ତ—ଦେ. ବିଣ—ସନ୍ତୋଷରେ ଭୋଜନ କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Bibhukta Having had a satisfying meal.
ଦେ. ବି—ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ସନ୍ତୋଷ ଭୋଜନ—Full meal.
[ଉ—ବଳସ୍ୱ ରାମ କରିବେ, ବିଭୁକ୍ତେ ମୋତେ ଚାରିବେ ।
ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭୂତି—ସଂ. ବି—(ବି+ଭୂ ଧାତୁ+କରଣ. ଇ)—୧ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ;
Bibhūti ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅମାନୁଷିକ ଗୁଣମାନ—1. Divinity;
superhuman qualities of the Godhead. ୨ ।
ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ; ଅତୁଳନୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି—2. Affluence; riches; wealth. ୩ । ଋଦ୍ଧି; ସମୃଦ୍ଧି—3 Glory; prosperity. ୪ । ମହତ୍ତ୍ୱ—Greatness. ୫ । ଭସ୍ମ;
ପାଉଁଶ—5. Ashes. ୬ । ମହାଦେବଙ୍କର ଅଷ୍ଟବିଧ
ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—6. The eight special divine
qualities of Śiba. [ଦ୍ର—ଅଷ୍ଟବିଧ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ; ଯଥା—
ଅଣିମା, ଲଘିମା, ବ୍ୟାପ୍ତି, ପ୍ରାକାମ୍ୟ, ମହିମା, ଈଶିତ୍ୱ,
ବଶିତ୍ୱ ଓ କାମବସାୟିତ୍ୱ ।] ୨ । (ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ)
ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ; ପ୍ରଭୂତତା—7. Plenty (in vedic use).
ଦେ. ବି—ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ, ଯହିଁରେ

ଭଗବାନଙ୍କର ବିଭୂତି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—The 11th chapter of Bhagabadgitā. [ଉ—ବିଜୟରେ ବିଭୂତିରେ କରିବେ ଜଣନ ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭୂତି ବୋଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ନିଜର ଦେହରେ ଭସ୍ମ ଦେ ଲିବା—To Bibhūti bolibā besmear the body with ashes. ବିଭୂତି ମାଖା **ବିଭୂତି ଲଗାନା**

[ବିଭୂତି ଲଗା(ଗେ)ଇବା, ବିଭୂତି ମାଖିବା (ମାଖିଦେବା)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଭୂତିଭୂଷଣ—ସ. ବିଣ—) ବିଭୂତିଗ୍ରହି; ବିଭୂତି+ଭୂଷଣ)—ଯାହା Bibhūtibhūshaṇa ଦେହରେ ଘାଣ୍ଟିସ ବୋଳା ହୋଇଥାଏ—Besmeared with ashes all over the body. ସ. ବି—ମହାଦେବ; ଶିବ—Siba.

ବିଭୂତି ଲେପନ—ସ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବିଭୂତି+ଲେପନ)—ଘାଣ୍ଟିସ Bibhūti lepana ବୋଳିବା—The besmearing of the (ବିଭୂତି ବିଲେପନ—ଅନ୍ୟରୂପ)—body with a coating of (ବିଭୂତିଲିପ୍ତ, ବିଭୂତି ବିଲେପିତ, ବିଭୂତି ଲେପିତ—ବିଣ) ashes-

ବିଭୂଷଣ—ସ. ବି—(ବି+ଭୂଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଅଳ- Bibhūshaṇa ଙ୍କରଣ—1. Decorating. ୨ । (+କରଣ (ବିଭୂଷା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅନ)—ଆଭରଣ; ଅଳଙ୍କାର—2. Ornament; jewellery; decorations. ୩ । ଶୋଭା- Beauty; splendour. ଦେ. ବିଣ—ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—Beautiful. [ଉ—ବିଭୂଷା ଗଢ଼ ଜବ- ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] (ଦ୍ର—ବିଭୂଷଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ ।)

ବିଭୂଷଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଳଙ୍କାରାଦିଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ ବା ସଜ୍ଜିତ କରିବା- Bibhūshaṇa karibā To adorn a person with ornaments; to decorate. [ଉ—ବିଭୂଷଣ ବିଭୂଷଣା ସୁଷ୍ଟେ ଯା କାନ୍ତ ଜାଣ, ବିଭୂଷଣ କରି କନ୍ୟାକୁ ଆଣ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।]

(ଦ୍ର—ବିଭୂଷଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ ।)

ବିଭୂଷିତ—ସ. ବିଣ. ସୁ. (ବି+ଭୂଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ- Bibhūshita ରୂପେ ସଜ୍ଜିତ ବା ଅଳଙ୍କୃତ—1. Well adorned; (ବିଭୂଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) decorated. ୨ । (ସମାସରେ) ଶୋଭିତ—2. Refulgent with; shining with.

ବିଭୂଷିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସ. ବିଭୂଷଣ)—୧ । ବିଶିଷ୍ଟରୂପେ Bibhūshibā ମଣ୍ଡନ କରିବା—1. To well adorn. [ଉ—ବିଭୂଷା ବିଭୂଷି ବିଆଯଶ୍ରୀ ମୋଭଜାଲୀ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଭୂଷଣା ବିଳାସ ।] ୨ । ବଳପୂର୍ବକ ପ୍ରବିଷ୍ଟ କରାଇବା—2. To thrust; to ram; to push in.

ବିଭୃତ—ସ. ବି (ବି+ଭୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା; ପାଳନ କରିବା+ Bibhṛuta କର୍ମ. ତ)—୧ । ଧୃତ—1. Held; upheld; sustained. ୨ । ପ୍ରତିପାଳିତ; ପୋଷିତ—2. Maintained; cherished; supported.

ବିଭେଦ—ସ. ବି (ବି+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ପ୍ରଭେଦ; Bibheda ପାର୍ଥକ୍ୟ—1. Difference; distinction. ୨ । ବିଉନ୍ନତା—2. Dissimilarity. ୩ । ବିଦାରଣ—3. Piercing; splitting up. ୪ । ଦ୍ୱିଧାକରଣ—4 Dividing. ୫ । ମିଶ୍ରଣ—5. Mixing up. ଦେ. ବିଣ—ମିଶ୍ରିତ—Mixed up with. [ଉ—ଭଜ ଶ୍ରୀ ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ, ଭକ୍ତିବିଭେଦ ଭାଗବତ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମ ପଞ୍ଚାମୃତ ।]

ବିଭେଦକ—ସ. ବିଣ ପୁଂ (ବି+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—Bibhedaka ୧ । ପୃଥକ୍‌କାରୀ—1. Dividing; separating. ୨ । ବିଦାରକ—2. Piercing; rending, (ବିଭେଦୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଭେଦକା, ବିଭେଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଭେଦନ—ସ. ବି (ବି+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)-୧ । ବିଦାରଣ—Bibhedana 1. Piercing. ୨ । ପୃଥକ୍‌କରଣ—2. Dividing; separating.

ବିଭୋ—ସ. (ସମ୍ବୋଧନ)—(ବିଭୁ ଶବ୍ଦର ସମ୍ବୋଧନ)—ହେ ପ୍ରଭୁ ! Bibhho ପ୍ରଭୋ !—Oh Lord ! Oh master !

ବିଭୋଗ—ଦେ. ବି—୧ । ସମ୍ଭୋଗ—1. Sexual enjoyment. Bibhoga [ଉ—ବିଭୋଗକାଳ ବିଗ୍ରହ, ବନ୍ଧୁ କଲି ବିଳମ୍ବିଗ୍ରହ—ବିଭୋଗ ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ସୁଖ ଭୋଗ—2. Enjoyment. [ଉ—ବିଭୋଗରେ ରଜ ସାର, ବିଦ୍ୟା ସଫାର ଏ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ବିଷୟଭୋଗ—3. Worldly enjoyment. [ଉ—ବିଭୁଇ ଫଳ ପୁଣ୍ଣ ଭୋଜନ, ବିଭୋଗ ଅପବର୍ଗ ବେନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବିଭୋଗୀ—ଦେ. ବିଣ—ଉପଭୋଗୀ—Enjoying. [ଉ—ବିଭୋଗୀ Bibhogī ଏହାର ଯେଉଁ ଦିବ୍ୟପୁରୁଷ, ବିହ୍ୱଳିବ ନାହିଁ ପରି ମୋରେ ମାନସ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭୋଜନ—ଦେ. ବି—ଅନାହାର; ଉପବାସ—Fasting. [ଉ— Bibhojana ବୋଲି ଏତେ ମଉନ; ବିଭୋଜନେ ହୁଅଲେ ସେ ଦିନ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭୋର—ଦେ. ବିଣ(ସ.ବିହ୍ୱଳ)—୧ । ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—1. Dazzling; Bibhor brilliant. ୨ । ଆନନ୍ଦରେ ଉନ୍ମତ୍ତ—2. Maddened ବିଭୋର **ବିଭୋର** with joy. ୩ । ବିଭୋଳ (ଦେଖ)—3. Bibhola (See).

ବିଭୋଳ(ଳା)—ଦେ. ବିଣ (ସ ବିହ୍ୱଳ)—୧ । ବିହ୍ୱଳ; ବ୍ୟାକୁଳ— Bibhola(lā) 1. Perplexed; bewildered. ୨ । ବାତୁଳ; ବିଭୋର; ବିଭୋଳ ଉନ୍ମତ୍ତ—2. Intoxicated; maddened. **ଘବରାଯାହୁଆ** ୩ । ଯେ ଗତକଥା ପାସୋରି ହୁଏ—3. Forgetful. (ଉ—ଏକେ ସେ ବିଭୋଳ ବାଳକେ, ଦୁଜେ ସେ ମରୁଥିଲେ ଭୋଗେ । ପ୍ରାତୀ. ନିର୍ଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।)

ବିଭୋଳିବା-ଦେ. କ୍ରି (ସ. ବିହ୍ୱଳ)-୧ । ବିହ୍ୱଳ ହେବା; ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା- Bibholibā 1.To be bewildered. ୨ । ଉନ୍ମତ୍ତ ହେବା—ବିଭୋଳ ହଓସ୍ତା 2. To be maddened. (ଉ—ଶୁଣି ଏହା **ଘବରାନା** ଭୂମିଗାଣ୍ଡ ଅନନ୍ତେ ବିଭୋଳ ଭାଳିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି. ବିଭବମାଧବ୍ୟ ।)

ବିଭ୍ରକ୍ଷା—ସଂ. ବି (ଭ୍ରସଜ୍ ଧାତୁ=ପୋଡ଼ିବା+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+ଭାବ
Bibhrakshā ଅ; ଆ)—ପୋଡ଼ିଦେବାର ଇଚ୍ଛା—A desire to set fire to or burn.

ବିଭ୍ରକ୍ଷୁ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଭ୍ରସଜ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Bibhrakshu ୧ । ପୋଡ଼ିଦେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ; ଦହନେଚ୍ଛୁ—1. Wishing to set fire to; wishing to scorch. ୨ । ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—2. Desiring to destroy ସଂ. ବି—ଅଗ୍ନି—Fire.

ବିଭ୍ରଜ୍ଜି—ସଂ. ବିଣ (ଭ୍ରସଜ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍+ଇ)—ପୋଡ଼ି-
Bibhrajji ଦେବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—Wishing to burn or scorch.

ବିଭ୍ରଜ୍ଜିଷୁ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବି+ଭ୍ରସ୍ଜ ଧାତୁ=ପୋଡ଼ି ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ-
Bibhrajjishu ଇଷ)—ଅଗ୍ନି ; ନିଆଁ—Fire.

ବିଭ୍ରତ୍—ସଂ. ବିଣ, ପୁଂ (ବି+ଭୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅତ୍ [ଶତୃ])—୧ ।
Bibhrat ଧାରଣକାରୀ—1. Holding. ୨ । ପୋଷଣକାରୀ-2. Supporting; maintaining. ୩ । ଯେ ପିନ୍ଧି (ବିଭ୍ରାଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଥାଏ; ପରିଧାନକାରୀ—3. Wearing. (ବିଭ୍ରତୀ, ବିଭ୍ରାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଭ୍ରମ—ସଂ. ବି (ବି+ଭ୍ରମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର
Bibhrama ଶୃଙ୍ଗାରଭାବଜାତ କ୍ରିୟାବିଶେଷ (ଯଥା—ବିନା-କାରଣରେ ବସିବା ଥାନରୁ ଉଠି ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯିବା, ନାୟକ ବିଷୟକ କଥାସକ୍ତା ସଖୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଳାପ, ଉଚ୍ଚ-ହାସ୍ୟ, କୃତ୍ରିମ କ୍ରୋଧପ୍ରକାଶ,ପୁଷ୍ପାଦି ପ୍ରାର୍ଥନା, ସହସା ବସ୍ତ୍ରାଦି ଚିରିଦେବା)—1. Covert acts of coquetry displayed by an amorous lady, connoting attachment, though not openly indicating it; indirect amorous displays by a lady in love. ୨ । ଲୀଳା—2. Sport; play; lasciviousness. ୩ । ପ୍ରମାଦ; ଭ୍ରମ—3. Blunder; error. ୪ । ବିଳାସ—4. Pastime; enjoyment. ୫ । ଖିଆଲ—5. Whim; caprice. ୬ । ସଂଶୟ—6. Doubt. ୭ । ଘୂର୍ଣ୍ଣନ—7. Whirling about; rotation. ୮ । ପରିଭ୍ରମଣ—8. Wandering about; roving. ୯ । ବିଚିତ୍ରତା; ଗୋଳମାଳ—9. Derangement, confusion. ୧୦ । ବିଜୃମ୍ଭଣ; ହାଇମାରିବା—10. Yawning. ୧୧ । ସାଦୃଶ୍ୟ—11. Likeness; similitude. ୧୨ । ଶୋଭା—12. Beauty; grace. ୧୩ । ସ୍ମୃତି ଶକ୍ତିର ହ୍ରାସ—13. Loss of memory; forgetfulness. ୧୪ । ପ୍ରେମଚିନ୍ତାଜନିତ ଅନ୍ୟମନସ୍କତା ବା ଭ୍ରମ-ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଭୂଷଣାଦିର ଅସ୍ଥାନ ବିନ୍ୟାସ (ଯଥା—ଅଖାରେ ହାର ପିନ୍ଧି ଯାଇବା, ଗୋଡ଼ରେ ବାହୁବନ୍ଧ ପିନ୍ଧିବା, ନାକରେ କଙ୍କଣ ଘେନିବା ଇତ୍ୟାଦି)—14. Hasty misplacement of ornaments or putting on ornaments in wrong places on account of absent-mindedness due to the thoughts about one's sweet-heart, or being in haste to see him or her. ୧୫ । ମାୟାଜନିତ ଚିତ୍ତର ଭ୍ରାନ୍ତ ଅବସ୍ଥା—15. Illusion; delusion. ୧୬ । ବିଷୟାନ୍ତରରେ ମନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—16. Absent-mindedness. ୧୭ । ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରମ; ମସ୍ତିଷ୍କ ବିକୃତି—17, Derangement of the brain, ୧୮ । ମୁଣ୍ଡ ଘୂରିବା—18 Dizziness. ୧୯ । ବିପଦ—19. Danger; calamity,

ବିଭ୍ରମା—ସଂ. ବି, ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଭ୍ରମ+ଆ)—ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—Old age.
Bibhramā ଦେ. ବିଣ—ଉନ୍ମାଦିନୀ—Maddened (woman) (ଉ—ହେଲା ଗଦ୍ଗଦ ବାଣୀ ଜନମା, ପୁଣି ହୋଇଲା ଚିତ୍ତବିଭ୍ରମା । ଭଞ୍ଜ. କୋଣାର୍କ୍ଷେତ୍ରାଣ୍ଡସ୍ତବନ୍ତ ।)

ବିଭ୍ରମିବା—ଦେ.କ୍ରି (ସଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଭ୍ର—ମ)—୧ । ଭ୍ରମଯୁକ୍ତ ହେବା—
Bibhramiba 1. To be bewildered.
ବିଭ୍ରମା [ଉ—ବିଭ୍ରମିଲା ଚିତ୍ତ ଶ୍ରୟା ମଣ୍ଡପକୁ ଗୃହିଁ । ଭଞ୍ଜ.
ବିଭ୍ରମନା ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଭ୍ରମଣ କରିବା—2. To wander about, [ଉ—ବିଭ୍ରମେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଅଙ୍ଗ ବଇଉ ଗଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡରେ ପରକଟ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭ୍ରମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଭ୍ରମ+ଇନ୍)—ବିଳାସୀ—Sportive.
Bibhramī (ବିଭ୍ରମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
[ଉ—ବନେ ଭ୍ରମେ ବିଭ୍ରମୀ ଭ୍ରମର—ମଧୁସୂଦନ. କବିତାବଳୀ ।]

ବିଭ୍ରଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଭ୍ରଂଶ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ ।
Bibhrashta ଇତସ୍ତତଃ କ୍ଷିପ୍ତ 1. Scattered. ୨ । ସ୍ଥାନ-(ବିଭ୍ରଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପରିଭ୍ରଷ୍ଟ—2. Displaced. ୩ । ବିନଷ୍ଟ—3. Spoiled.

ବିଭ୍ରାଜ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଭ୍ରାଜ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bibhrāja ୧ । ଭ୍ରାଜିଷ୍ଣୁ; ଦୀପ୍ତିମାନ୍—1. Dazzling; lustrous; brilliant. ୨ । ଶୋଭାଯୁକ୍ତ—2. Beautiful. ସଂ. ବି ଆପଦ୍; ବିପଦ; ସଙ୍କଟ—(ବିଭ୍ରାଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିଭ୍ରାଜିଷ୍ଣୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) Danger; calamity.

ବିଭ୍ରାଜମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଭ୍ରାଜ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+
Bibhrājamāna କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ୍)—ଶୋଭମାନ—Shining.
[ଉ—ବିଭ୍ରାଜମାନ ସାମ୍ବକରେ ଅଛି ।
(ବିଭ୍ରାଜମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭ୍ରାଜିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଭ୍ରାଜ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଭ୍ରାଜ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)-
Bibhrājita ୧ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳୀକୃତ—1. Made splendid or bright; brightened.
[ଉ—ବିଭ୍ରାଜିତ ହୋଇ ଭୁନ ଦନ୍ତରେ ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
୨ । ଶୋଭିତ—2. Shining; beautiful.
୩ । ଦୀପ୍ତ; ଆଲୋକିତ—3,Illuminated.

ବିଭ୍ରାଜିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଭ୍ରାଜ)—ଶୋଭା ପାଇବା—
Bibhrājibā ବିଭାଜା **ବିଭ୍ରାଜନା** To look grand; to shine forth. [ଉ— ବିଭ୍ରାଜନ୍ତି ଭକ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପଦ୍ମ ଚୃପଥାଶ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଭ୍ରାଟ୍—ସଂ. ବି—(ବି+ଭ୍ରାଜ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍;
Bibhrāṭ ବିଭ୍ରାଜ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ସଙ୍କଟ; ଅପଦ; ବିପଦ—
Calamity; danger; adversity. ସଂ. ବିଣ.—
୧ । ଦୀପ୍ତିଶୀଳ—1. Dazzling. ୨ । ସୁନ୍ଦର—
2 Elegant. ଦେ. ବି—୧ । ବିପ୍ଲବ; ଗୋଳମାଳ
1. Confusion; muddle; perplexity. ୨ ।
ଅପବାଦ—2. Scandal. ୩ । ଶତ୍ରୁ ମର୍ଦ୍ଦନ—
3. The act of crushing one's foes.
[ଉ—ଦୁର୍ଦ୍ଦାର ବେଳେ ହେଲେ ବଳରାମ-ବିଭ୍ରାଟେ । ସ୍ୱଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।) ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ଭ୍ରଷ୍ଟ)—
୧ । ବିନଷ୍ଟ—1. Spoiled. ୨ । ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ—2.
Scattered about. ୩ । ଗୋଳମାଳିଆ—3.
Confused; muddled. ୪ । ଦୁର୍ନୀତିକ—4.
Immoral. ୫ । ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକଟିତ; ପ୍ରଘଟ—
5. Published; made public. ୬ । କୁମାର୍ଗଗତ;
କୁକ୍ରିୟାରତ—6. Gone astray; taking to evil
ways. ୭ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—7. Mismanaged.

ବିଭ୍ରାଟ—ଦେ. ବି—(ସଂ, ବିଭ୍ରାଟ୍=ଅପଦ) ୧ । ଗୋଳମାଳ—1.
Bibhrāṭa Ado; confusion. ୨ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥା; ବେବନ୍ଦୋବସ୍ତ
ବିଭ୍ରାଟ 2. Mismanagement; ୩ । କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ବିଷୟର
ବିଭ୍ରାଟ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରକାଶ— 3. Wide publication of a
secret. ୪ । ଦୁର୍ନୀତି—4. Immorality.

ବିଭ୍ରାଟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରକାଶ କରିବା; କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ବିଷୟକୁ
Bibhrāṭa karibā ସାଧାରଣରେ ପ୍ରଘଟ ବା ପ୍ରକାଶ କରିବା—
ବିଭ୍ରାଟ ବାଧାନ 1. To make a secret thing public; to
ବିଭ୍ରାଟ କରନା broadcast a matter. ୨ । ବିଭ୍ରାଟ ଘଟାଇବା
(ଦେଖ)—2, Bibhrāṭa ghaṭāibā (See)

ବିଭ୍ରାଟ ଘଟା(ଟେ)ଇବା--ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗୋଳମାଳ ଘଟାଇବା—
Bibhrāṭa ghaṭā(ṭe)ibā 1. To cause confusion; to
ବିଭ୍ରାଟ ବାଧାନ **ବଖେଡା ମଚାନା** muddle up. ୨ । ବିନଷ୍ଟ
କରିବା—2. To spoil.

ବିଭ୍ରାଟିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଭ୍ରାଟ)—୧ । ଗୋଳମାଳିଆ—
Bibhrāṭiā 1. Confused; muddled. ୨ । କଳଙ୍କଯୁକ୍ତ—
ଗୋଳଗାମେ **ବଖେଡିୟା** 2. Scandalous. ୩ । ଦୁର୍ନୀତିକ—
3. Immoral.

ବିଭ୍ରାଡ଼ିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିଭ୍ରାଜ୍ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ.
Bibhrārḍibā ବିଭ୍ରାଟ୍)—ବିନାଶ କରିବା—To kill.
ବିନାଶା **ବିନାଶନା** ବାହୁଲ୍ୟେ ପ୍ରାୟେ ହେଲା ପ୍ରାତ ଉତ୍ପୂର୍ତ୍ତ,
ବିଭ୍ରାଡ଼ି ତାରକାସ୍ତର ପ୍ରମୋଦ ଅତି । ଭଞ୍ଜ.
ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଭ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଭ୍ରମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ)—୧ । ବିଶେଷ-
Bibhrānta ରୂପେ ଭ୍ରମଯୁକ୍ତ—1. Greatly mistaken.
(ବିଭ୍ରାନ୍ତ—ବି) ୨ । ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ—2. Hurried. ୪ । ଚିନ୍ତା-
ନ୍ୱିତ; ଚିନ୍ତାକୁଳ—3. Agitated. ୪ । ଭୀତ;
ତ୍ରସ୍ତ—4. Alarmed. ୫ । ବିହ୍ୱଳ—5. Bewilderesd.

ବିଭ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବି—(ବି+ଭ୍ରମ ଧାତୁ+ଭାବ. କ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭ୍ରମ
Bibhrānti 1. Grave error; mistake. ୨ । ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ
ଅବସ୍ଥା—2. Precipitation; hurry; flurry.

ବିମ୍—ବୈଦେ, ବି (ଇଂ. ବୀମ୍)—୧ । କୋଠାର ବା ଜାହାଜର କଡ଼ି—
Bim Beam of a building or ship. ୨ । ଗାଡ଼ିର ବମ୍—
ବିମ **ବିମ** 2. The pole of a carriage.

ବିମତ୍ସର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି+ମତ୍ସର)—୧ । ମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟରହିତ;
Bimatsara ଈର୍ଷାଶୂନ୍ୟ—1 Free from jealousy or
envy. ୨ । ପ୍ରତିହିଂସାଭାବ ରହିତ-2, Unrevengeful.
(ବିମତ୍ସର—ସ୍ତ୍ରୀ, ବିମତ୍ସରତା—ବି)

ବିମତ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ବିରୁଦ୍ଧ, ବିପରୀତ+ମନ୍ ଧାତୁ=ବୋଧ
Bimata କରିବା+କର୍ମ. କ)—୧ । ଅସମ୍ମତ; ଅମତ—1. Av-
erse; reluctant; disagreeing; disinclined.
୨ ।(+କର୍ମ. କ) ଅନୁମତ—2. Unapproved. ୩ ।
ବିରୁଦ୍ଧମତ ଯୁକ୍ତ—3. Opposed to. ୪ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—
4 Unacceptable. ୫ । ଅପ୍ରିୟ-5. Disagreeable.
(ବିମତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୬ । ଅଶୁଭସୂଚକ—6. Ominous.

ବିମତି—ସଂ. ବି (ବି+ମନ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କ)—୧ । ଅନିଚ୍ଛା—
Bimati 1. Reluctance; disinclination. ୨ । ଅସମ୍ମତି—
2. Refusal. ସଂ. ବିଣ—ପାଗଳ—Mad.

ବିମଥିତ—ସଂ. ବି (ବି+ମଥ୍ ଧାତୁ=ମନ୍ଥନ କରିବା+କର୍ମ. କ)—
Bimathita ୧ । ବିନାଶିତ—1. Destroyed. ୨ । ବିଧ୍ୱସ୍ତ;
ଧ୍ୱଂସପ୍ରାପ୍ତ—2. Ruined. ୩ । ବିଦଳିତ—3. Down-
trodden; ଉତ୍ତମରୂପେ ମୁହାଁଯାଇଥିବା—Thoroughly
churned.

ବିମନ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିମନାଃ)—୧ । ବିମନସ୍କ (ଦେଖ)—
Bimana 1. Bimanaska (See) ୨ । କ୍ରୁଦ୍ଧ; ବିରକ୍ତ—
2. Angry; displeased. ୩ । ଅପ୍ରସନ୍ନ—3. Un-
favoarable. ୪ । ଦୁଃଖିତ—4. Sad. ଦେ. ବି—
୧ । କ୍ରୋଧ; ବିରକ୍ତି—1. Anger; displeasare.
୨ । ମନୋଦୁଃଖ—2. Sorrow; sadness. ୩ ।
ବେଗ୍ରତ—3. Disasrement.

ବିମନସ୍କ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଚଳିତ+ମନଃ; ଯାହାର+କ)-
Bimanaska ବି+ମନସ୍+କ)—୧ । ବିହ୍ୱଳ—1. Per-
(ବିମନାଃ—ଅନ୍ୟରୂପ) plexed; bewildered. ୨ । ଅପ୍ରସନ୍ନ;
ବିଶେଷ ଚିନ୍ତାନ୍ୱିତ—2. Very anxious. ୩ । ବିଷଣ୍ଣ;
ଦୁଃଖିତ—3. Sad; distressed. ୪ । ବ୍ୟାକୁଳ—
4. Mentally agitated. ୫ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ—
(ବିମନସ୍କା-ସ୍ତ୍ରୀ; ବିମନସ୍କତା--ବି)5. Inattentive; absent-
mineed.

ବିମନାୟମାନ--ସଂ. ବିଣ, ପୁଂ (ବି+ମନସ+ଣାମ ଧାତୁ ଅର୍ଥରେ ସ୍ମ +କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—୧ । ଦୁର୍ମନାୟମାନ; (ବିମନାୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନମନାଃ—1. Bewildered, ୨ । ବିଶେଷ ଚକିତ; ଚକ୍ରାକ୍ରାନ୍ତ—2, Perplexed; distressed. ୩ । ଅବସନ୍ନ—3, Having drooping spirits.
Bimanāyamāna

ବିମନୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମନସ୍+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ବି+କୃତ)—ଯାହାର ମନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇଅଛି—(ବିମନୀକୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Bewildered by recent events.
Bimanikṛuta

ବିମୟ—ସଂ. ବି (ବି+ମି ଧାତୁ=ଶେଷଣ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ବିନିମୟ—1. Exchange. ୨ । ପ୍ରତିଶୋଧ—2. Requital.
Bimaya

ବିମର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବି (ବି+ମୃଦ୍ ଧାତୁ=ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ପେଷଣ; ଚୂରିବା—1. Crushing or pounding into dust. ୨ । ମନ୍ଥନ—2. Churning. ୩ । ସୁରଭିଲ—3, Sweet smell. ୪ । ସୁଗନ୍ଧ ମଲମ—4. Scented unguent. ୫ । ସମ୍ପର୍କ—5. Relationship; connection. ୬ । ବିନାଶ—6. Destruction; ruin. ୭ । ପ୍ରବାଧ; ସଙ୍କଟ—7, Danger. ୮ । ଘାତନ—8. Murder. ୯ । କାସମର୍ଦ୍ଦ; କାଶୁଣ୍ଡି ଗୁଳ୍ମ-9. A small plant; Cassia Sop hora. ୧୦ । ବାଟିବା—10. Bruising.
Bimarddha

ବିମର୍ଦ୍ଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ମୃଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)--୧ । ଯେ ପେଷଣ କରେ—1, Grinding. ୨ । ବିନାଶକ—2. Destroying. ସଂ. ବି—ବିମର୍ଦ୍ଦ ବା ଗୁଳୁଣ୍ଡାଗଛ—(ବିମର୍ଦ୍ଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Cassia Tora (plant).
Bimarddaka

ବିମର୍ଦ୍ଦନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ମୃଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ବିନାଶକ—ବିମର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)— imardda (See).
Bimarddana Destroying; crushing. ସଂ. ବି—

ବିମର୍ଦ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ମୃଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. କ)—୧ । ଘୃଷ୍ଟ; ପିଷ୍ଟ; ଦଳିତ—1. Pressed; crushed; trodden; ground. ୨ । ବିଲୋଡ଼ିତ; ମନ୍ଥିତ—2. Churned. ୩ । ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—3. Pounded; pulverised.
Bimarddita

ବିମର୍ଦ୍ଦିବା— ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିମର୍ଦ୍ଦନ)—ଦଳନ କରିବା; ଦଳିବା—To crush. [ଭ—ବୃଷ ଚଢ଼ି ବିମର୍ଦ୍ଦା **ବିମରଦ୍‌ନା** ବିମର୍ଦ୍ଦି ଗୋଳ ଚହ୍ନିର ଘଡ଼ । ଭଜ. ବୈଦେହୀ ଶବିଲାସ ।]
Bimarddiba

ବିମର୍ଦ୍ଦୋତ୍ଥ—ସଂ. ବି. (ବିମର୍ଦ୍ଦ+ଉତ୍+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିମର୍ଦ୍ଦ ବା ସଂଘର୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ମନୋହର ଗନ୍ଧ—A sweet scent produced by crushing a thing. ସଂ. ବିଣ—ବିମର୍ଦ୍ଦନ ବା ସଂଘର୍ଷଣରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ—Produced by crushing.
Bimarddottha

ବିମର୍ଶ—ସଂ. ବି (ବି+ମୃଶ୍ ଧାତୁ=ବିବେଚନା କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ବିଶେଷ ବିବେଚନା—1. Careful consideration. ୨ । ବିତର୍କ—2. Reasoning; discussion. ୩ । ତଥ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନ—3. Investigation. ୪ । ବିଚାର—4. Judgment. ୫ । ଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପରୀକ୍ଷାକରଣ—5. Examinatin by discussion. ୬ । ଅସନ୍ତୋଷ—6. Displeasure; dissatisfaction. ୭ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—7. Impatience. ୮ । ମନୋଦୁଃଖ—8. Mental misery; sadness; mental agony. ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିମର୍ଶୀ)—ଦୁଃଖିତ; ବିଷଣ୍ଣ—Sorry; drooped down in spirits; agonised; sad.
Bimarśana

ବିମର୍ଶନ—ସଂ. ବି (ବି+ମୃଶ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅନ)—୧ । ବିମର୍ଶ (ଦେଖ) 1, Bimarśa (See) ୨ । ଅସନ୍ତୋଷ ବା ମନୋଦୁଃଖର ଉତ୍ପାଦନ—2. Causing or creating of grief or discontent
Bimarśana

ବିମର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମର୍ଶ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ବିଷଣ୍ଣ; ଅତି ଦୁଃଖିତ—Dejected; sad. (ବିମର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimarśi

ବିମର୍ଷ—ସଂ. ବି (ବି+ମୃଷ୍ ଧାତୁ=ସହିବା+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ଅସହନ; ଅକ୍ଷମା—1. Want of forgiveness or forbearance. ୨ । ଅସନ୍ତୋଷ—2. Dissatisfaction. ୩ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—3. Impatience. ୪ । ନାଟ୍ୟାଙ୍ଗ—4. A part of a drama. ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିମର୍ଶୀ)—ଦୁଃଖିତ; ବିଷଣ୍ଣ -Sorry; sad; dejected.
Bimarsha

ବିମର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ବି+ମୃଷ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅନ)—୧ । ବିମର୍ଷ (ଦେଖ) 1, Bimarsha (See) ୨ । ଅସନ୍ତୋଷ ଉତ୍ପାଦନ—2 Causing of discontent.
Bimarshana

ବିମର୍ଷକର—ସଂ. ବିଣ. (ବିମର୍ଷ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅସନ୍ତୋଷ-ଜନକ—Causing dissatisfaction. (ବିମର୍ଷକାରକ, ବିମର୍ଷଜନକ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Bimashakara

ବିମର୍ଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମର୍ଷ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଅତି ଦୁଃଖିତ—Dejected; very sad. (ବିମର୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimarshi

ବିମଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି+ମଲ)—୧ । ନିର୍ମଳ—1. Clean; clear. ୨ । ସ୍ୱଚ୍ଛ—2, Transparent. ୩ । ପବିତ୍ର—3. Pure. ୪ । ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—4. Beautiful; graceful; pleasant. ୫ । ଶୁଭ୍ର—5. Bright; white. ୬ । ନିଷ୍କଳଙ୍କ—6. Uncontaminated; stainless; immaculate; spotless. ୭ । ନିଷ୍ପାପ—7. Sinless. ସଂ. ବି—୧ । ପର୍ବତ ବିଶେଷ—1. Name of a mountain. ୨ । ଜୈନ ମୁନି—2. Jaina sage or anchorite. ୩ । ରୂପା (ହି. ଶ)—3. Silver. ୪ । ସୈନ୍ଧବ ଲବଣ (ହି. ଶ)—4. Rock salt. ୫ । ସଦ୍ଭକାଶ୍ମ (ହି. ଶ)
(ବିମଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimala

(ଦେଖ)—5. Padmakāshṭha (See) ୬ । ଜୈନ ତୀର୍ଥଙ୍କର ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—6. Name of a Jaina saint. [ଦ୍ର—ଏ ଗତ ଉତ୍ସର୍ପିଣୀର ୫ମ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍ସର୍ପିଣୀର ୧୩ଶ ଅର୍ହତ୍ ବା ତୀର୍ଥଙ୍କର । ହ. ଶ.] ୭ । ରସେନ୍ଦ୍ରଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଉପଧାତୁ ବିଶେଷ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—7. Name of a mixed or composite metal.

ବିମଳ ଚନ୍ଦ୍ର—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ବିମଳ+ଚନ୍ଦ୍ର)—ନିର୍ମଳ ଚନ୍ଦ୍ର—Bimala chandra Bright moon; clear moon. (ବିମଳ ଚନ୍ଦ୍ରମା; ବିମଳଚନ୍ଦ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିମଳ ଚିତ୍ତ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ବିମଳ+ଚିତ୍ତ)—ପବିତ୍ର ମନ—Bimala chitta Pure mind. ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—(ବିମଳଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପବିତ୍ର ହୃଦୟ ବିଶିଷ୍ଟ—Of pure mind.

ବିମଳ ଚେତାଃ—ସଂ. ବିଶ(ବିମଳ+ଚେତସ୍)—ପବିତ୍ର ହୃଦୟ ଯୁକ୍ତ—Bimala chetāḥ Of pure mind.

ବିମଳତା(ତ୍ୱ)—ସ. ବି. [ବିମଳ+ଭାବ. ତା(ତ୍ୱ)]—୧ । ବିମଳ ଭାବ; Bimalatā(twa) ପବିତ୍ରତା—1. Purity. ୨ । ସ୍ୱଚ୍ଛତା—2. Clearness; transparency.

ବିମଳ ତୀର୍ଥ—ସ. ବି—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥ ବିଶେଷ—A sacred Bimala tīrtha tank of the Hindus. (ଉ—ବିମଳ ତୀର୍ଥେ ରୂପା ସୁନା ବର୍ଣ୍ଣ ମାଛ, ଅଛୁ ଦେଖିଲେ ତାହା ଦୁଃଖ ହୁଏ ପଛ । ଭୀଷ୍ମପର୍ବ ମହାଭାରତ ବନ ।)

ବିମଳ ଦାନ—ସ. ବି—ନିତ୍ୟ, ନୈମିତ୍ତିକ ଓ କାମ୍ୟ ଦାନର ଅତିରିକ୍ତ Bimala dāna ଯେଉଁ ଦାନ କେବଳ ଭଗବତ୍ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥ ଦିଆଯାଏ (ଗରୁଡ଼ ପୁରାଣ; ହ. ଶ)—A gift bestowed solely for pleasing God.

ବିମଳ ମଣି—ସଂ. ବି—ସ୍ଫଟିକ ମଣି—Bimala maṇi Crystal gem.

ବିମଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ବେଢ଼ା Bimalā ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଦୁର୍ଗା ଦେବୀ—1. The image of Durgā inside the compound of the Jagannath temple at Puri. [ଦ୍ର—ଏ ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିରର ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶାରଦୀୟ ଦୁର୍ଗାପୂଜା ସମୟରେ ଏହାଙ୍କ ନିକଟରେ ମହିଷ ବଳି ଦିଆଯାଏ । ମାଛ କରେନ୍ଦ୍ର ପୁଷ୍କରିଣୀରୁ ଧରି ହୋଇ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦେଉଳର ସିଂହଦ୍ୱାର ବାଟେ ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟକୁ ଅଣା ନ ଯାଇ ପାଚୀରର ଉପର ବାଟେ ଡିଆଁ କରି ଅଣାଯାଏ ।] ୨ । ଚମରକେଶ; ଚମରୀ ଗାଈର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼—2. The tail of the Yak. ୩ । ରୂପାର ଗିଲ୍ଟି—3. Guilding with silver. ୪ । ସପ୍ତଳା; ନିଅଳି (ହ. ଶ)—4. A sort of Jasmine. ୫ । କାଳିକା ପୁରାଣୋକ୍ତ ବାସୁଦେବ-ନାୟିକା ଦେବୀ ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—4. Name of a mythological Goddess. ୬ । ସରସ୍ୱତୀ (ହ. ଶ)—6. The Goddess of learning. ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିମଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bimala. ବେ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to females.

ବିମଳା(ଲେ)ଈ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିମଳାଠାକୁରାଣୀ ଓ ବିମଳା ନାମ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ Bimalā(le)ī ଡାକିବା ନାମ—Name by which the ବିମଳା Deity Bimalā and females named Bimalā ବିମଳା are called.

ବିମଳାତ୍ମକ—ସ.ବିଶ.ପୁଂ—(ବିମଳ+ଆତ୍ମନ୍+କ, ବହୁବ୍ରୀହି)—ନିର୍ମଳ—Bimalātmaka Transparent; pure; clean. (ବିମଳାତ୍ମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିମଳାତ୍ମା—ସ. ବିଶ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିମଳ+ଆତ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—Bimalātmā ଶୁଦ୍ଧ ହୃଦୟ—(a man) Of pure heart. ସ. ବି—ଚନ୍ଦ୍ରମା (ହ.ଶ.)—The moon.

ବିମଳାନନ୍ଦ—ସ. ବି—(କର୍ମଧା; ବିମଳ+ଆନନ୍ଦ)—ପବିତ୍ର ଆନନ୍ଦ; Bimalānanda ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦରେ ଲେଶ ମାତ୍ର ଦୁଃଖ ମିଶି ନ ନ ଥାଏ—Pure joy; unalloyed happiness; unmixed pleasure.

ବିମଳିନ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଶ—ଶ୍ୱେତ; ଧଳା—White. Bimalina [ଉ—ବିମଳିନ ଛତ୍ର ଚାମର ପୁଞ୍ଜ, ବିରାଜିତ ଭ୍ରମଣରେ ସହଜ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିମା—ବୈଦେ. ବି—(ଫା. ବିମାହ୍; ଫା. ବିମ୍=ଭୟ)—୧ । ଭବିଷ୍ୟ Bimā ଷ୍ୟତରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଘଟିବା କ୍ଷତି ବା ଆପଦପାଇଁ ବିମା ବୀମା କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବା ଲାଗି ଭାବୀ ସହାୟକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଗରୁ କରାଯିବା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ—1. Insurance. [ଦ୍ର—ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନକୁ ବିମା କରିବା ପାଇଁ ଆଜିକାଲି ବହୁତ କମ୍ପାନୀ ଦେଶବିଦେଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଉଛି । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଜୀବନକୁ ବିମା କରନ୍ତି ସେ ଉକ୍ତ କମ୍ପାନୀକୁ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏଁ ବାର୍ଷିକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଧନ (ପ୍ରିମିୟମ୍) ଦେଉଥାନ୍ତି; ଓ ସେ ମରିଗଲେ ତାହାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଉକ୍ତ କମ୍ପାନୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦିଅନ୍ତି; ଏହିପରି ଭାବରେ ଜାହାଜ ବୁଡ଼ି ଯିବା ବିଷୟରେ, ଘର ପୋଡ଼ିଯିବା ବିଷୟରେ, ରେଳରେ ବା ଜାହାଜରେ ଅରୋଗ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଦୁର୍ଘଟନା ଘଟିବା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ବିମା କରା ଯାଉଅଛି ।]

୨ । ଡାକରେ ପଠା ଯିବା ଚିଠି ଆଦି ହଜିଲେ ଡାକଘରୁ ପ୍ରେରକଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ମିଳିବା ଚୁକ୍ତିରେ ଚିଠି ଆଦି ଉପରେ ଅଧିକା ମାସୁଲ ଦିଆ ଯିବାରୀତି—2. Postal insurance.

ବିମାଂସ—ସଂ. ବି—ଅପବିତ୍ର ବା ଅଖାଦ୍ୟ ବା ନିଷିଦ୍ଧ ମାଂସ (ହ. ଶ)—Bimaṁsa Impure or prohibited or uneatable meat.

ବିମା କ(କୁ, କୋ)ମ୍ପାନୀ—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବିମାହ୍+ଇଂ. କମ୍ପାନୀ)—Bimā ka(ku, ko)mpanī ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀ ବା ସଙ୍ଘ ଲୋକଙ୍କର ବିମା କୁମ୍ପନୀ ଜୀବନ ଆଦିର ନାଶ ନିମନ୍ତେ କ୍ଷତି ପୂରଣ କରିବାକୁ ବୀମା କୁମ୍ପାନୀ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି—Insurance Company.

ବିମା କରିବା—କ୍ରି—୧ । ଜୀବନ ଆଦିକୁ 'ବିମା' ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା
Bimā karibā କରିବା—1. To effect an insurance on one's life etc.
ବିମା କରନା **बीमा करना**
(ବିମା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । 'ବିମା' ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଅଧିକା ମାସୁଲ ଦେଇ ଚିଠି ପତ୍ର ଆଦି ଭାବରେ ପଠାଇବା—
2 To have any postal article insured.

ବିମା ଚିଠି—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ବିମାହ୍+ଚିଠି)—ଯେଉଁ ଚିଠି ପାଇଁ
Bimā chiṭhi ଅଧିକା ଭାଡ଼ାମାସୁଲ ଦିଆଯାଇ ତାହାକୁ କରାଯାଇ
ବିମା ଚିଠି **बिमाचिट्ठी** କରାଯାଇ ଥାଏ—An insured letter.

ବିମା ଡାକ—ବୈ. ବ—'ବିମା' ପ୍ରଥାଦ୍ୱାରା ଚିଠି ଆଦି ଭାଡ଼ାରେ ପଠା-
Bimā ḍāka ଯିବା—Insured post; post office
ବୀମା ଡାକ **बिमाडाँक** insurance.

ବିମାତା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିମାତୃ ୧ମା. ୧ବ; ବି=ଉପ+ମାତୃ=ମାତା)
Bimātā ଆପଣାର ମାତାଙ୍କ ସପତ୍ନୀ; ବିଲଆଁ ମା; ସାବତ ମା—
Step-mother.

ବିମାତୃକ—ବୈ. ବିଣ—(ସ. ବିମାତୃକ)—ବୈମାତ୍ରେୟ; ବିମାତାଙ୍କ
Bimātṛuka ଗର୍ଭଜାତ—Born of one's stepmother.

ବିମାତୃଜ—ସ. ବି. ପୁଂ—(ବିମାତୃ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bimātṛuja ବୈମାତ୍ରେୟ ଭାଇ; ସାବତ ଭାଇ—Step-
(ବିମାତୃଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) brother. ବିଣ, ପୁଂ—ବିମାତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ
—Born of one's stepmother.

ବିମାଦାର—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ବିମାହ+ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦାର୍)—୧ ।
Bamādār ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣା ଜୀବନକୁ ବିମା କରିଥାଏ—
ବିମାଦାର **बीमादार** 1. A person who has insured
(ବିମାକାରୀ—ବୈ. ରୂପ) his or her life.

ବିମାନ—ସ. ବ—(ବି+ମନ୍ ଧାତୁ=ବୋଧ କରିବା+କରଣ. ଅ; ବିମା
Bimāna ବି+ମା ଧାତୁ=ପରିମାଣ କରିବା+କରଣ. ଅନ,
ଯାହାରେ ବସିଲେ ଆକାଶକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ବୋଧ କରି ଯାଇ ପାରେ 'ବା ଆକାଶର ପରିମାଣ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ)—୧ । ଦେବ ରଥ; ଦେବତାମାନଙ୍କର ପୁଷ୍ପକୋକ୍ତ ଆକାଶଗାମୀ ରଥ—1. A celestial car, a chariot of the gods, said to move in the sky. ୨ । ବ୍ୟୋମଯାନ; ବେଲୁନ୍—2. Balloon; aeroplane. ୩ । ଯାନ; ରଥ—3. Car; carriage, ୪ । ସିଂହାସନ—4. Throne. ୫ । ମଣ୍ଡପ—5. A roofed temple open on all sides; a canopied shade; pavilion. ୬ । ସାତମହଲା କୋଠା—6. Seven-storied building. ୭ । ଅଶ୍ୱ; ଘୋଡ଼ାକ—7. Horse. ୮ । ରାଜପ୍ରାସାଦ—8. Royal palace. ୯ । (ବି+ମାନ) ଅପମାନ—9. Disrespect. ୧୦ । ପରିମାଣ—10. Measure. ୧୧ । ଦେଉଳର କାନ୍ଥ ରୂପରେ ଥିବା ଶିଖର ବା ଉପର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଗୁମ—11. The tapering upper part or the roof of a temple. ୧୨ । ଶବବାହୀ-ଯାନ—13. Coffin; a conveyance for conveying the dead body to the cremation or burial ground.
ବେ. ବ—ଯେଉଁ ମଣ୍ଡପାକୃତି କାଷ୍ଠଯାନରେ ଦେବମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ବସାଇ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନିଆଅଣା କରାଯାଏ—A canopied sedan in which idols are placed and carried from place to place.
ବେ. ବିଣ—ଅତୁଳନୀୟ—Incomparable. (ଉ—ବେଶକୁ ଶିଖଣ୍ଡ ବିମାନ, ତନ୍ନିଳ କୁସୁମ ବସନ । ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।)

ବିମାନ କାନ୍ଧି(ନ୍ଧୁ)ଆ—ବୈ. ବ ଓ ବିଣ—ଯେଉଁମାନେ କାନ୍ଧରେ ବିମାନକୁ
Bimāna kāndhi(ndhu)ā ବହନ କରି ଦେବପ୍ରତିମାଙ୍କୁ ନେବା
ବିମାନବହୁ } ଅନ୍ୟରୂପ ଆଣିବା କରନ୍ତି—Carriers of
ବିମାନବୁହାଳି } sedans containing images
ବିମାନଆସନ୍ତ } of Deities.
ବିମାନ ବାହକ **विमानबाही**

ବିମାନଚାରୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମାନ+ଚର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା.
Bimānachārī ୧ବ)—ଯେ ବିମାନଦ୍ୱାରା ଆକାଶମାର୍ଗରେ
(ବିମାନଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯିବା ଆସିବା କରେ—Flying in the sky in balloons or aeroplanes.

ବିମାନନ(ନା)—ସ. ବ (ବି+ମାନ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+ଭାବ ଅନ,
Bimānana(nā) ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—୧ । ଅପମାନ—1. Insult;
disrespect. ୨ । ତିରସ୍କାର—2. Abuse.

ବିମାନ ବାହକ—ସ. ବ. ପୁଂ—ବିମାନକୁ ଯେ କାନ୍ଧରେ ବା ମସ୍ତକରେ
Bimāna bāhaka ବହନ କରି ନିଅନ୍ତି—Carriers of
(ବିମାନବାହୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) sedans.
(ବିମାନବାହକା, ବିମାନବାହୁଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିମାନାମା—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ବିମାହ୍+ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ନାମେହ୍)—
Bimānāmā ଯେଉଁ ଦଲିଲରେ ବିମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚୁକ୍ତି ଲେଖାପଢ଼ି
ବିମାପତ୍ର } ଅନ୍ୟରୂପ ହୋଇଥାଏ—A policy or agree-
ବିମାରସୀଦ୍ } ment of insurance; a receipt
ବିମାନାମା acknowledging the contract of
बीमानामा insurance.

ବିମାନିତ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ମାନ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—ଅବମାନିତ
Bimānita (ବିମାନିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Insulted.

ବିମା ନେବା—ବୈ. କ୍ରି—ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଘଟଣାପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Bimā nebā ଖତିପୂରଣ ଦେବାର ଚୁକ୍ତି କରି ଅର୍ଥାତ୍ ଗ୍ରହଣ କରିବା।
ବିମା ଲଓୟା —To accept a contract of insurance
बिमालेना from an insured person.

ବିମା ମାସୁଲ୍-ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବିମାହ୍+ମହସୁଲ୍)—୧ । ବିମା କରିବା-
Bima māsul ପାଇଁ ବିମାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ବିମା ନେବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ
ବିମାମାସୁଲ ଯେଉଁ ଧନ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ—1. Life
बीमा मासुल, बीमा कराई insurance premium. ୨ ।
(ବିମା ମାସୁଲ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ଚିଠିଆଦି ବିମା କରିବାପାଇଁ ଭାଡ଼ା-ମାସୁଲ—2. Fees for postal insurance

ବିମାର୍ଗ—ସଂ. ବି (ବି=ଅସତ୍+ମାର୍ଗ=ପଥ)—୧ । ଅସଦାଚରଣ; ଅସତ୍‌ପଥ—1. Bad conduct; evil ways. ୨ । କଦାଚାର—2. Wickedness. ୩ । କୁପଥ—3. Bad road. ୪ । ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ—4. Forbidden acts. ୫ । ଅବାଟ—5. A path not used as a road; a wrong way. ୬ । (ବି+ମୃଜ୍ ଧାତୁ+କରଣ ଅ)—ସମ୍ମାର୍ଜନୀ—6. A broom; a sweeping brush.
Bimārga

ବିମାର୍ଗଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମାର୍ଗଗାମିନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—କୁପଥଗାମୀ —Treading on evil ways. (ବିମାର୍ଗଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimārgagāmī

ବିମିତ—ସଂ. ବି (ବି+ମା ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ଚାରିଖମ୍ବ ଉପରେ ନିର୍ମିତ ଗୃହ—1. A house supported by 4 pillars. ୨ । ବଡ଼ କୋଠରୀ—Big room; hall. ସଂ. ବିଣ—ପରିମିତ—Measured.
Bimita

ବିମିଶ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବି+ମିଶ୍ର ଧାତୁ=ମିଶ୍ରିତ କରିବା+କର୍ମ ଅ)—୧ । ମିଶ୍ରିତ—1 Mixed. ୨ । ଗୋଳା ହୋଇଥିବା—2. Adulterated. (ବିମିଶ୍ରିତ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Bimiśra

ବିମୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ମୁଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ପରିତ୍ରାଣ ପ୍ରାପ୍ତ 1. Redeemed; delivered. ୨ । ପୁନର୍ଜନ୍ମ ରହିତ—2. Freed from future birth. ୩ । କାରାମୁକ୍ତ; ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ—3. Released from confinement, liberated. ୪ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—4. Abandoned. ୫ । ମୁକୁଳା କରାଯାଇଥିବା—5. Untied; dishevelled; loosened. ୬ । ଫିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା - 6. Discharged; ejected. (ବିମୁକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimukta

ବିମୁକ୍ତ ସଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିମୁକ୍ତ+ସଙ୍ଗ)—ସାଂସାରିକ ବିଷୟ ବାସନାରୁ ମୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ; ନିଃସଙ୍ଗ; ନିର୍ଲିପ୍ତ —Free from worldly ties. (ବିମୁକ୍ତସଙ୍ଗା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimukta saṅga

ବିମୁକ୍ତି—ସଂ. ବି (ବି+ମୁଚ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ତି)—୧ । କାରାମୋଚନ; ବନ୍ଧନମୋଚନ—1. Release from confinement. ୨ । ମୋକ୍ଷ—2. Salvation; beatitude; redemption. ୩ । ଦୁଃଖ ନିବୃତ୍ତି—3. Release from misery; deliverance from misery.
Bimukti

ବିମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିପରୀତ ଦିଗରୁ+ମୁଖ)—୧ । ପରାଙ୍ମୁଖ—1. Disinclined; with the face averted or turned back. [ବିମୁଖତା(ତ୍ୱ)—ବି] ୨ । ନିବୃତ୍ତ; ନିରସ୍ତ—2. Prevented; obstructed. ୩ । ବିମୁଖ—3. Averse. ୪ । ଅପ୍ରସନ୍ନ—4. Unpropitious; untoward. ୫ । ମୁଖ ହୀନ—5. Faceless. ୬ । ଉଦାସୀନ—6. Indifferent. ୭ । ବିରୁଦ୍ଧ; ପ୍ରତିକୂଳ—7. Unfavourable; opposed. ୮ । ଅପ୍ରାପ୍ତ-ମନୋରଥ—8. One whose wish has not been fulfilled. ଦେ.ବି—ଅପ୍ରସନ୍ନତା—Unfavourableness. (ଉ—କାଳ ସଦାଶିବୁ ଦେଉଛି ଦୁଃଖ ସୁଖ,କାଳ ଘେନି ଦେଉଛି ସମ୍ମୁଖ ବିମୁଖ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।) ଦେ. ବିଣ—୧ ।ଦୁଃଖିତ—1. Sorry sad dejected; desponding. (ଉ—ଅନେକ ଦୂର ଜଳେ ଯାଇ, ବିମୁଖ ହୋଇ ଲେଉଟିଲେ । ଭୂଷଣ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।) ୨ । ନିରାଶାଜର୍ଜରିତ—2. Desperate.
Bimukha

ବିମୁଖ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିରାଶ କରିବା—ବିମୁଖ କରା **बिमुख करना** To turn out a person without fulfilling his hopes.
Bimukha karibā

ବିମୁଖାଇ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ବିମୁଖ)—ବିମୁଖ; ଦୁଃଖିତ—Sad; dejected. [ଉ—ଋତୁପର୍ଣ୍ଣ **विमुखाइ** ଗଳା ତା ଶୁଣି ବିମୁଖାଇ, ଦେଲା ପର ବୋଇଲେ ଗଣ ଏବେ ଯାଇ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।]
Bimukhāi

ବିମୁଗ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ମୁହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ମୋହପ୍ରାପ୍ତ—1. Stupefied. ୨ । ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ-ଶୂନ୍ୟ—2. Confused; bereft of one's natural senses. ୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମୁଗ୍ଧ; ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୋହିତ—3. Fascinated; enamoured. ୪ । ଭ୍ରାନ୍ତ—4. Mistaken; erring. (ବିମୁଗ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimugdha

ବିମୁଗ୍ଧଚେତାଃ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି, ବିମୁଗ୍ଧ+ଚେତସ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଯାହା ହୃଦୟ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଯାଇଥାଏ—Enamoured; fascinated. (ବିମୁଗ୍ଧଚିତ୍ତ, ବିମୁଗ୍ଧହୃଦୟ, ବିମୁଗ୍ଧାନ୍ତଃକରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Bimugdhachetāḥ

ବିମୁଚ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ମୁଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଆନ)—ଯାହାକୁ ମୁକ୍ତ କରାଯାଉଅଛି—Being released. (ବିମୁଚ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bimuchyamāna

ବିମୁଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ମୁଦ୍ରା=ମୋହର)—୧ । ବିକଶିତ—1. Expanded; opened. ୨ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ—2. Smiling. ୩ । ଯାହାରେ ମୁଦ୍ରା ବା ମୋହର ବା ଚିହ୍ନ ନ ଥାଏ—3. Not sealed; unmarked.
Bimudra

ବିମୂଢ଼—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ମୁହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଭଲ-ମନ୍ଦ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—1. Insensible; bewildered. ୨ । ହିତାହିତବୋଧରହିତ—2, Incapable of knowing the good from the bad; stupid. ୩ । ମୂର୍ଖ—3. Illiterate; ignorant. ୪ । ଅଚେତ; ମୋହ-ପ୍ରାପ୍ତ—4. Fainted; senseless. (ବିମୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିମୂଢ଼ତା[ତ୍ୱ]—ବି)
Bimūrdha

ବିମୂର୍ଦ୍ଧଗର୍ଭ—ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ଗର୍ଭରେ ଶିଶୁ ମୃତ ବା ସଂଜ୍ଞାଶୂନ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ଓ ଯାହାର ପ୍ରସବରେ ବହୁତ କଷ୍ଟ ହୁଏ (ବହୁ. ଶ)—Pregnancy in which there is a dead or senseless child in the womb.
Bimūrdhagarbha

ବିମୂର୍ଦ୍ଧମତି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀ,ହ; ବିମୂର୍ଦ୍ଧ+ମତି)—୧ । ଜଡ଼ବୁଦ୍ଧି—
Bimūrdhamati 1. Dunce. ୨ । ଅଜ୍ଞ—2. Ignorant.

ବିମୂର୍ଦ୍ଧସଂଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ,ହ; ବିମୂର୍ଦ୍ଧ+ସଂଜ୍ଞା)—୧ ।
Bimūrdhasamjña ଅଜ୍ଞ—1. Ignorant. ୨ । ମୋହ-ଗ୍ରସ୍ତ—2. Confused; infatuated. ୩ । ଅଚେତ—
(ବିମୂର୍ଦ୍ଧସଂଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) 3. Senseless.

ବିମୂଳ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ମୂଳ)—୧ । ମୂଳରହିତ—1, Rootless.
Bimūla ୨ । ନିର୍ମୂଳ; ଉନ୍ମୂଳିତ—3. Uprooted; eradicated. ୩ । ବିନଷ୍ଟ—3. Destroyed,

ବିମୂଳନ—ସଂ. ନ—୧ । ଉନ୍ମୂଳନ—1. Uprooting. ୨ । ବିନାଶ—
Bimūlana 2. Destruction.

ବିମୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ମୃଷ୍ ଧାତୁ=ଶୋଧନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bimṛushṭa ୧ । ବିବେଚିତ—1. Considered. ୨ । ବିଚାରିତ—2. Judged; discriminated; examined. ୩ । ଆଲୋଚିତ—3. Discussed.

ବିମୃଷ୍ୟ(ଶ୍ୟ)କାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମୃଷ୍ୟ=ବିବେଚନା+କୃ
Bimṛushya(śya)kārī ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
(ବିମୃଷ୍ୟକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିବେଚନାପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ—Acting
(ବିମୃଷ୍ୟକାରିତା—ବି) after due deliberation; discriminating; considerate.

ବିମୃଷ୍ୟ(ଶ୍ୟ)ବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମୃଷ୍ୟ+ବଦ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍;
Bimṛushya(śya)bādī ୧ମା. ୧ବ)—ଯେ ସୁବିବେଚନା କରି
(ବିମୃଷ୍ୟବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କଥା କହେ—Speaking after
(ବିମୃଷ୍ୟବାଦିତା—ବି) mature consideration.

ବିମୋକ୍ଷ—ସଂ. ବି (ବି+ମୋକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ମୁକ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Bimoksha ୧ । ପରିତ୍ରାଣ; ମୁକ୍ତି—1. Redemption;
ବିମୋକ୍ଷଣ } ଅନ୍ୟରୂପ deliverance; salvation, ୨ ।
ବିମୋଚନ } ବନ୍ଧନମୋଚନ—2. Release from confinement, ୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ବା ଚନ୍ଦ୍ରର ଗ୍ରହଣରୁ ମୋକ୍ଷ—3, The sun's or moon's release from eclipse, ୪ । ହାତରୁ ଫିଙ୍ଗିବା—4, Throwing.

ବିମୋଚନ—ସଂ. ବି (ବି+ମୋଚନ)—୧ । ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ କରଣ—
Bimoceana 1. Releasing from confinement,
ବିମୁକ୍ତ } ବିଣ ୨ । ଗ୍ରନ୍ଥିମୋଚନ; ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇବା—
ବିମୋଚିତ } 2. Untying. ୩ । [ଅଶ୍ରୁ] ତ୍ୟାଗ
ବିମୋଚମାନ } କରିବା—3. Shedding (of
ବିମୋଚ୍ୟ } tears). ୪ । (ବାଣ) ଫିଙ୍ଗିବା—4, Discharging (of an arrow),

ବିମୋଦିତ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ସୁବାସିତ—1, Sweet-scented.
Bimodita ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ—2, Very glad. [ଉ—[୧-୨] ବିମୋଦିତ ଏକପକ୍ଷ ବାସ ସ୍ତମନରେ—ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିମୋହ—ସଂ. ବି [ବି+ମୁହ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ]—୧ । ଜଡ଼ତା—
Bimoha 1. Idiocy. ୨ । ମୋହ—2. Stupefaction; fascination; infatuation, ୩ । ଭ୍ରମ; ଭ୍ରାନ୍ତି—3. Mistake; error. ୪ । ଅଚେତ ହେବା; ମୂର୍ଚ୍ଛା—4. Swoon; fainting.

ବିମୋହନ—ସଂ. ବି.—(ବି+ମୁହ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ)—୧ ।
Bimohana ମୁଗ୍ଧ କରିବା; ମୋହ ଜନ୍ମାଇବା; ଭୁଲାଇବା—
(ବିମୋହିତ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଶେଷଣ. ପୁଂ) 1. Fascinating; infatuating. ୨ । ଜଡ଼ତା ଉତ୍ପାଦନ—2. Stupefying. ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ୧ । ମୋହ-ଜନକ—Fascinating. [ଉ—ବିମୋହନ କାମନା ବିଳାସ, ଝାଣେ ମନ ମାସ୍ଥା ଯନ୍ତ୍ରେ, ଭୁଲ୍ଲଏ କପଟ ମନ୍ତ୍ରେ । ମଧୁସୂଦନ. ଜୀବନଚିନ୍ତା ।] ୨ । ଜଡ଼ତା ଉତ୍ପାଦକ—2, (ବିମୋହନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Stupefying.

ବିମୋହିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ମୁହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ମୋହ୍ ଧାତୁ
Bimohita +କର୍ମ. ତ)—୧ । ମୋହପ୍ରାପ୍ତ; ମୁଗ୍ଧ—
(ବିମୋହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fascinated; charmed; stupefied. ୨ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତ—2. Swooned; fainted. ୩ । ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ରହିତ—3. Bereft of discrimination. ୪ । ଅଚେତା—4. Senseless.

ବିମୋହିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ସଂ. ବିମୋହନ)—୧ । ବିମୋହିତ
Bimohibā ହେବା—1. To be fascinated. ୨ ।
ବିମୋହା **ବିମୋହନା** ବିମୋହିତ କରିବା—2. To fascinate.

ବିମୋହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିମୋହ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ ।
Bimohī ବିମୁଗ୍ଧକାରୀ—1. Charming; enchanting.
(ବିମୋହିନୀ, ବିମୋହିକାସ୍ତ୍ରୀ, ବିମୋହକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଭ୍ରମରେ-ପକାଇବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Causing a person to commit errors. ୩ । ଯେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ କରାଏ—3. Causing senselessness. ୪ । କଠୋର-ହୃଦୟ; ନିଷ୍ଠୁର (ହି. ଶ)—4. Cruel.

ବିମ୍ବ—ସଂ. ବି—(ବା ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା, ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+ବ; ନିପାତନ)
Bimba ୧ । ବୁଦ୍‌ବୁଦ—1. Bubble. ୨ । ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟର ମଣ୍ଡଳ—2. The disc of the sun or the moon. ୩ । ପ୍ରତିବିମ୍ବ; କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଜଳାଦିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ଛାୟା—3. Reflected image. ୪ । ମଣ୍ଡଳାକାର; ଗୋଲାକୃତି (ଯଥା—ଚିତ୍ର ଷମ)—4. Roundness; rotundity. ୫ । ମୂର୍ତ୍ତି—ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି—5. Image; likeness. ୬ । କୃକଳାସ; ଏଣ୍ଡୁଅ—6. Chameleon. ୭ । କଇଁଚ କାକୁଡ଼ି ଫଳ—7. The fruit of Memordica Menodelpha creeper. ୮ । ସୂର୍ଯ୍ୟ (ହି. ଶ)—8, The sun. ୯ । ଦୀପ୍ତି (ହି. ଶ)—9. Lustre. ୧୦ । ଭ୍ରମଣ୍ଡଳ (ହି. ଶ)—10. A wooden water-pot carried by anchorites.
ଦେ. ବି—୧ । ଦର୍ପଣ—1, Looking glass.

[ଉ—ବାଲାର, ବିମ୍ବଗଣ୍ଡିରୁ ଅନାଇ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ବୃତ୍ତ—2. A circle. [ଉ—ବିମ୍ବ ବେଷ୍ଟନ ନୋହିଲା ବର୍ଣ୍ଣ ଭାବେଷ୍ଟ କାଟିଦେଇ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିମ୍ବକ—ସଂ. ବି—(ବିମ୍ବ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟର ମଣ୍ଡଳ—
Bimbaka 1. The disc of the sun or of the moon. ୨ । କଇଁଚକାଲୁଡ଼ି—2. The memordica fruit. ୩ । ଚର୍ମାନଦ୍ଧ ପ୍ରାଚୀନ ବାଦ୍ୟ ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—3. A kind of ancient drum. ୪ । ଛାଞ୍ଚ (ହି. ଶ)—4. A mould.

ବିମ୍ବଜା—ସଂ. ବି—(ବିମ୍ବ+ଜନ ଧାତୁ+ଅ+ଆ)—କଇଁଚକାଲୁଡ଼ି—
Bimbjā The memordica fruit.

ବିମ୍ବଟ—ସଂ. ବି—(ବିମ୍ବ+ଅଟ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ସର୍ଷପ; ସୋରିଷ—Mustard seed and plant.
Bimbaṭa

ବିମ୍ବ ଫଲ—ସଂ. ବି—କଇଁଚ କାଲୁଡ଼ି—
Bimba phala The memordica fruit.

ବିମ୍ବ (ମ୍ଭ)ର—ପ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବିବର)—୧ । ଗହ୍ୱର; ବିବର—1. Hole.
Bimba (mbha)ra [ଉ—ସୁଚିରକାଳ ଥାଇ ଜଳେ, ନାସାବିମ୍ବର ବାୟୁ ବଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।] ୨ । ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଛ ଡିମ୍ବ ପାରିବା ପାଇଁ ଜଳାଶୟ ଗର୍ଭରେ କରିଥିବା ଗାତ—2. Holes made by big fishes in the bottom of tanks for laying eggs or roe. ୩ । କୂଅର ତଳରେ ଫୁଟିଯିବା ଜଳୋଦ୍ଗାରକ ଗର୍ତ୍ତ—3. A hole in the bottom of a well through which the subterranean water rushes up.

ବିମ୍ବଲା(ଲୀ)—ପ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବିମଳାର ଡାକନାମ—1, A name
Bimbalā(lī) for calling Bimalā. ୨ । ପୁରୀର ବିମଳା (ବିମ୍ବଲେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଠାକୁରାଣୀ—The Goddess
ବିମଳା **विमला** Bimalā of Puri.

ବିମ୍ବା—ସଂ. ବି (ବିମ୍ବ+ଆ)—୧ । କଇଁଚକାଲୁଡ଼ି ଲତା ଓ ଫଳ—
Bimbā 1. A creeper and its fruit; Memordica
ବିମ୍ବିକା } ଅନ୍ୟରୂପ Menodelpha.
ବିମ୍ବୀ } Water bubble. ୨ । ଜଳବୁଦ୍ବୁଦ—2. ୪ । ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟର ମଣ୍ଡଳ—3. The disc of the sun or of the moon. ଦେ. ବି (ଅନାଦରାର୍ଥକ) ବିମ୍ବାଧରର ଡାକ ନାମ—A name for calling Bimbādhara.

ବିମ୍ବାକାର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିମ୍ବ+ଆକାର)—ଗୋଲାକାର; ବର୍ତ୍ତୁଳ—Circular.
Bimbākāra

ବିମ୍ବାଗତ—ସଂ. ବିଣ (ବିମ୍ବ+ଆଗତ)—ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ; ପ୍ରତିଫଳିତ—
Bimbāgata Reflected.

ବିମ୍ବାଧର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିମ୍ବ=ପାଚିଲା କଇଁଚକାଲୁଡ଼ି
Bimbādhara +ଅଧର)—ସୁନ୍ଦର ବିମ୍ବ ପରି ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଓଷ୍ଠବିଶିଷ୍ଟ
(ବିମ୍ବାଧରା—ସ୍ତ୍ରୀ) —Having bright red lips. ଦେ. ବି. (ବିମ୍ବାଧରା—ଦେ. ସ୍ତ୍ରୀ) ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—A name
ବିମ୍ବାଧର given to males.

[ଉ—ରସିଲା ମନ ବିମ୍ବାଧରା ଧରି ରେ—ସଙ୍ଗୀତ ।]

ବିମ୍ବାଫଳ—ସଂ. ବି—ବିମ୍ବ; କଇଁଚକାଲୁଡ଼ି ଫଳ—
Bimbāphala The fruit of memordica.

ବିମ୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ (ବିମ୍ବ+ଇତ)—ପ୍ରତିଫଳିତ—
Bimbita Reflected.

ବିମ୍ବି(ମ୍ବ)ସାର—ଦେ. ବି (ନାମ)—ବୌଦ୍ଧନରପତି ବିଶେଷ—Name
Bimbi(mba)sāra of a Buddhist king. [ଉ—ଏ ବିମ୍ବିସାର ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କ ପିତା ଓ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ସମକାଳୀନ ମଗଧରାଜା ଥିଲେ । ଏ ପ୍ରଥମେ ଶାକ୍ତ ଥିଲେ, ପରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମରେ
बिम्बिसार ଦୀକ୍ଷିତ ହେଲେ—ହି. ଶ ।]

ବିମ୍ବୁ—ସଂ. ବି (ବି ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ ବୁ)
Bimbu —ଗୁବାକ; ଗୁଆ; ସୁପାରି—Betelnut.

ବିମ୍ବୋ(ମ୍ବୌ)ଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିମ୍ବ+ଓଷ୍ଠ)—
Bimbo(mbau)shṭha ବିମ୍ବାଧର (ଦେଖ)—Bimbādhara
[ବିମ୍ବୋ(ମ୍ବୌ)ଷ୍ଠା(ଷ୍ଠୀ)—ସ୍ତ୍ରୀ] (See)

ବିମ୍ଳାନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ମ୍ଳୈ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ, ତ)—୧ । ନିର୍ମଳ—
Bimlāna 1. Bright. ୨ । ଅମ୍ଳାନ—2, Unsoiled;
(ବିମ୍ଳାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) unfaded. ୩ । ତଟକା—3. Fresh.

ବିମ୍ସ—ବୈଦେ. ବି (ନାମ)—ସର୍ଜନ୍ ବିମ୍ସ; ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଭାଷା ତତ୍ତ୍ୱ-
Bim-s ବିତ୍ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଇଂରାଜ ପଣ୍ଡିତ—Sir John Beams, the
बिम्स great philologist of Indian languages.
विमस [ଉ—ଏ ଭାରତରେ ସିଭିଲ୍ ସର୍ଭିସ୍‌ରେ ଚାକିରି (ବିମ୍ସ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରିଥିଲେ । ଏ କଟକର ଓ ବାଲେଶ୍ୱରର କଲେକ୍ଟର ଓ ପରେ ଓଡ଼ିଶାର କମିସନର୍ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ହିନ୍ଦୀ, ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା ଓ ଗୁଜରାଟୀ ଭାଷାର ତୁଳନାମୂଳକ ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରାମାଣିକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଟେ ।]

ବିୟଚ୍ଛାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିୟଚ୍ଛାରିନ୍ ୧ମା. ୧ବ; ବିୟତ୍+ଚରିନ୍)
Biyachchārī —୧ । ଆକାଶଗାମୀ—1. Roaming in
(ବିୟଚ୍ଛାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) the sky. ୨ । ଉଡ଼ୁଥିବା—2. Flying.
ସଂ. ବି—ଚଲପକ୍ଷୀ—The kite; Falco Ater.

ବିୟତ୍—ସଂ. ବି (ବି=ନୁହେଁ+ଯମ୍ ଧାତୁ=ବିରତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ
Biyat ବିଅ) — ଆକାଶ — The sky.

ବିୟତ୍‌ପତାକା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) — ବିଦ୍ୟୁତ୍ (ହି. ଶ)—
Biyat-patākā Lightuing.

ବିୟତ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିୟତ୍) — ଆକାଶ — The sky. (ଉ—
Biyata ବିୟତୁଁ ଖସାଇ ରଥପୁରେ ଯାଇ ଅଶୋକ ବିପିନେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିୟତି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିୟତ୍ ଶବ୍ଦର ୭ମୀ ବିଭକ୍ତି ଏକବଚନରେ
Biyati ଆକାର) — ଆକାଶ — The sky. (ଉ — ବିୟତିରେ ଜଳଧର ପ୍ରାପ୍ତେ ବିଶିଲେ । ଭଞ୍ଜ: ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିୟଦ୍‌ଗଙ୍ଗା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିୟତ୍+ଗଙ୍ଗା; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) — ସ୍ୱର୍ଗଗଙ୍ଗା;
Biyadgaṅā ମନ୍ଦାକିନୀ — The celestial Ganges (a mythological river).

ବିୟନ୍ମଣି—ସଂ. ବି (ବିୟତ୍=ଆକାଶ+ମଣି; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Biyanmaṇi The sun.

ବିଯମ—ସଂ. ବି (ବି-ଯମ୍ ଧାତୁ=ନିବୃତ୍ତ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧।
Bijama ସଂଯମ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମନ—1. Self restraint; self-control; controlling one's passions. ୨। ନିବୃତ୍ତି-2. Cessation; stoppage. ୩। (+କର୍ମ.ଅ) ଯାତନା—3. Pain; agony.

ବିଯାତ-ସଂ. ବିଣ, ସୁଂ(ବି=ବିଶେଷ+ଯାତ=ଇଚ୍ଛିତ; ଯେ ନିଷିଦ୍ଧ ବିଷୟ
Bijāta ପ୍ରତି ଇଚ୍ଛା କରେ)—୧। ଧୃଷ୍ଟ; ପ୍ରଗଲ୍ଭ—1. Audacious; impudent. ୨। ନିର୍ଲଜ୍ଜ—2. Shameless.
(ବିଯାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩। ଅଶିଷ୍ଟ; ଅଭଦ୍—3. Impolite; rude.

ବିଯୁକ୍ତ(ତ)—ସଂ. ବିଣ (ବି-ଯୁଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧।
Bijukta(ta) ବିରହିତ-1. Bereft of; destitute of. ୨। ବିଚ୍ଛିନ୍ନ—2. Separated. ୩। ତ୍ୟକ୍ତ—3. Left; abandoned. ୪। ବ୍ୟବକଳିତ; ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ—4. Subtracted; minus

ବିଯୁକ୍ତ ଚିହ୍ନ—ଦେ. ବି (ଗଣିତ)—'—' ଏହି ଚିହ୍ନ; ଗୋଟିଏ ରାଶିରୁ
Bijukta chihna ଅନ୍ୟ ରାଶିକୁ ବିୟୋଗ କରିବାକୁ ହେଲେ
ବିୟୋଗ ଚିହ୍ନ ବଡ଼ ରାଶି ପରେ ବସାଯିବା ଚିହ୍ନ—The
ବିୟୋଗ ଚିହ୍ନ (ବିଯୋଗ ଚିହ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ) minus sign.

ବିଯୁକ୍ତ ତଡ଼ିତ୍(ବିଦ୍ୟୁତ୍)—ସଂ. ବି (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ବିଦ୍ୟୁତ୍
Bijukta tardit (bidyut) ଶକ୍ତିର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ ବିପରୀତ
[ଯୁକ୍ତ ତଡ଼ିତ୍(ବିଦ୍ୟୁତ୍)—ବିପରୀତ] 'ଯୁକ୍ତ' ଅଂଶ ଆସି ସଂଯୁକ୍ତ
ହୁଏ—Negative electricity

ବିଯୋ(ୟୋ)ଗ—ସଂ. ବି (ବି+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ-ଭାବ. ଅ)—୧। ବିଚ୍ଛେଦ;
Bijo(yo)ga ବିରହ—1. Bereavement; separation;
(ବିପରୀତ—ସଂଯୋଗ) disunion. ୨। ଅଭାବ—2. Want.
୩। (ଗଣିତ) ଏକ ରାଶିରୁ ଅନ୍ୟ ରାଶିକୁ ବାଦ୍ ଦେବା; ଫେଡ଼ାଣ—3. (mathematics) Subtraction.
ଦେ. ବି—୧। ମୃତ୍ୟୁ—1. Death. ୨। ବିନାଶ—2.
ବିୟୋଗ Destruction. [ଉ--ରମଣୀମଣିକ ଯୋଗେ ଗୃହିଲେ;
ବିୟୋଗ ଯୋଗ ବିଯୋଗ ହୋଇବ ଖାଇଲେ। ଉଦ୍ଧ. କୋଟୀନ୍ଦ୍ରାଣ୍ଡ-ସ୍ତବରତ୍ନ] ଦେ. ବିଣ—ବିରହିତ-Destitute of. [ଉ—ତେଜିଲି ଧର୍ମ କାମ ଭୋଗ, ସକଳ ସୁଖେ ମୁଁ ବିଯୋଗ। ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ।]

ବିଯୋ(ୟୋ)ଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧। (ଗଣିତ) ଏକ ରାଶିରୁ ଅନ୍ୟ
Bijo(yo)ga karibā ରାଶିକୁ ଫେଡ଼ିବା—1. (math) To
ବିୟୋଗ କରନା subtract. ୨। (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ଫୋପାଡ଼ି
ବିୟୋଗ କରନା ଦେବା—2. To throw away; to fling away.
[ଉ—ବିଦଗ୍ଧମୁଦ୍ରା ରସାଳ, ବିଯୋଗ ଜଳେ ବିଶାଳ—ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ।]

ବିଯୋ(ୟୋ)ଗ ଫଳ—ସଂ. ବି—(ଗଣିତ)-ଗୋଟିଏ ରାଶିରୁ ଅନ୍ୟରାଶିକୁ
Bijo(yo)ga phala ଫେଡ଼ିଲେ ଯାହା ବାକି ରହେ—
(math) Remainder of a subtraction.

ବିୟୋଗ ବିଧୁର—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ (୫ମୀ ତତ୍; ବିୟୋଗ+ବିଧୁର)—
Biyoga bidhura ପ୍ରିୟଜନଙ୍କ ବିଚ୍ଛେଦ ଯୋଗୁଁ କାତର—
[ବିୟୋଗ ବିଧୁରତା—ବି] Much troubled on account of
(ବିୟୋଗବିଧୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) bereavement or separation.

ବିୟୋଗ ଶୃଙ୍ଗାର—ସଂ. ବି (ମ. ପ. ଲୋ; ବିୟୋଗାତ୍ମକ ଶୃଙ୍ଗାର)—
Biyoga śṛungāra ଯେଉଁ ଶୃଙ୍ଗାରରସ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କର
(ବିପଲମ୍ଭ ଶୃଙ୍ଗାର—ଅନ୍ୟନାମ) ବିଚ୍ଛେଦକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରେ—
ସଂଯୋଗ ଶୃଙ୍ଗାର } ବିପରୀତ A sentiment in romance
ସଂଭୋଗ ଶୃଙ୍ଗାର } depicting the separation
between 2 lovers. [ଦ୍—ସାହିତ୍ୟରେ ଶୃଙ୍ଗାର ବା ଆଦିରସକୁ ୨ ପ୍ରକାରରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି। ସଂଯୋଗ ବା ସଂଭୋଗ ଶୃଙ୍ଗାର; ବିୟୋଗ ବା ବିପ୍ରଲମ୍ଭ ଶୃଙ୍ଗାର; ବିପ୍ରଲମ୍ଭ ଶୃଙ୍ଗାରର ୫ଟି ଦଶା; ଯଥା—ପୂର୍ବରାଗ, ମାନ ଓ ପ୍ରବାସ—ହ. ଶ।]

ବିୟୋଗାତ୍ମକ—ସଂ. ବିଣ (ବିୟୋଗ+ଆତ୍ମନ୍+କ)—ଯାହାର ଆତ୍ମା ବା
iyogātmaka ପ୍ରକୃତି ବିୟୋଗ ଅଟେ—Negative.
(ବିୟୋଗାତ୍ମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)(ବିୟୋଗ ପ୍ରକୃତିକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିୟୋଗାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ(ବହୁବ୍ରୀହି)--ଯାହାର ଶେଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ବା ବିଚ୍ଛେଦ
Biyogānta ଘଟେ ବା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୁଏ—Terminating in
(ବିୟୋଗାନ୍ତକ—ଅନ୍ୟରୂପ) death or by the description
(ବିପରୀତ—ମିଳନାନ୍ତକ) of death or separation.

ବିୟୋଗାନ୍ତ ନାଟକ—ସଂ, ବି (ଅଧୁନିକ)—ଯେଉଁ ନାଟକର ଶେଷରେ
Biyogāntaka nāṭaka ମୃତ୍ୟୁ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ—
Tragedy.

ବିୟୋ[ୟୋ]ଗିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ [ବିୟୋ(ୟୋ)ଗିନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧।
Bijo(yo)ginī ବିରହିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—1. A woman separated
from her lover; a forsaken woman. ୨।
ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2. Name of a Sanscrit metre.
ସଂ. ବିଣ, ସ୍ତ୍ରୀ—ବିୟୋଗୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of
Biyogī.

ବିୟୋ(ୟୋ)ଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧। ନିଯୁକ୍ତ କରିବା-1. To engage.
Bijo(ys)gibā [ଉ—ବିୟୋଗିଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ଘାସ୍ୟମାନ କୁମୁଦିନୀ। ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ।]
୨। ବିଯୁକ୍ତ କରିବା—2. To subtract; to separate.

ବିଯୋ(ଯ୍ୟୋ)ଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ [ବିଯୋଗିନ୍; ୧ମା. ୧ବ; ବିଯୋ-
Bijo(yo)gī (ଯ୍ୟୋ)ଗ+ଇନ୍]—୧ । ପୃଥକ୍‌ଭୂତ—1. Desti-
[ବିଯୋ(ଯ୍ୟୋ)ଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] tute; bereft. ୨ । ବିରକ୍ତ; ବିଚ୍ଛେଦ
ଯୁକ୍ତ-2. Separated from one's beloved. ୩ ।
ଯାହାର ସ୍ତ୍ରୀ ମରିଯାଇଅଛି-3. Surviving one's wife.
ସଂ. ବି-ଚକ୍ରବାକ ପକ୍ଷୀ—The ruddy drake; Anas
Casarca.

ବିଯୋ(ଯ୍ୟୋ)ଜିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ତ)—୧ ।
Bijo(yo)jita ବିଚ୍ଛେଦ ପ୍ରାପିତ—1. Caused to be sepa.
ted. ୨ । ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ—2. Disunited. ୩ । ଶୂନ୍ୟୀ-
କୃତ—3. Deserted; vacated. ୪ । ବିରହିତ—
4. Destitute;

ବିର୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଅର୍)—ସବଧାନରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକପ୍ରକାର
Bir ବିୟର **बियर, बीर** ବିଲାତି ଅନ୍ନରୁ ସରାପ୍ ବା ମଦ—Beer.

ବିର୍‌ଜା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଚଡ଼ିଲ; ଯେ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ
Bir-jā ଚଟେ—Irascible; irritable.

ବିର୍‌ଜି(ଝି)ବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ବିରକ୍ତ)—୧ । ବିରକ୍ତ
Bir-ji(jhi)bā ହେବା—1. To be displeased. ୨ ।
ବିରକ୍ତ ହଓୟା **रूठना** ଚଡ଼ିବା--2. To fret; to be irritated.

ବିର୍‌ଝାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—୧ । ଖଟେଇହେବା—
Bir-jhāibā 1. To make faces. ୨ । ଖେଙ୍କିବା—To
ବିରକ୍ତ କରା **रुठाना** snarl. ୩ । ଚଡ଼ାଇବା—3. To
irritate a person.

ବିର୍‌ନି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ଆଖିର ଉପର ପତାର ବାଳ—
Bir-ni 1. The hair of the upper eyelid. ୨ । (ସ
ବାରଣ) ବେଣା—2. Benā grass.

ବିର୍‌ରୁ କୋଲି—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତର) ବି (ସଂ. ବଦ୍ରୀ; ଉଲ, ହି. ବୈର୍)—
Bir-ru koli ବିରକୋଳି—Jujube; Zezyphus Jujuba.

ବିର(ରି)କତ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବିରକ୍ତ)—୧ । ବିରକ୍ତ—1. Vexed,
Bira(ri)kata bothered. (ଉ—ଅଛନ୍ତି ତୋର ମାୟା
[ବିର(ରି)କତିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ] ମୋହେ, କେବେହେଁ ବିରକତ
ବିରକ୍ତ କୋହେଁ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ୨ । ବିରକ୍ତିକର—
2. Troublesome.

ବିର(ରି)କତି—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିରକ୍ତି)—ବିରକ୍ତି—
Bira(ri)kati ବିରକ୍ତି Vexation; botheration.

ବିରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ରଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଅନନୁ-
Birakta ରକ୍ତ—1. Unattached. ୨ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
(ଅନୁରକ୍ତ—ବିପରୀତ) 2. Dissatisfied; vexed. ୩ ।
ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ—3. Troubled. ୪ । ବୈରାଗ୍ୟଯୁକ୍ତ; ଉଦା-
ସୀନ—4. Averse to worldly ties; having
renounced worldly connections ୫ । ବିରତ ·
5. Desisted. ୬ । (+କର୍ମ ତ) ପରିତ୍ୟକ୍ତ—
6. Forsaken. ୭ । ପ୍ରବୀଣ—7, Experienced.
[ବିରକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ] ଦେ. ବିଣ—୧ । ଚଡ଼ିଲ, ଚଡ଼ଚଡ଼ା—1.
[ବିରକ୍ତତା—ବି] Irritable; surly. ୨ । ଦହଗଞ୍ଜ—
2. Bothered; annoyed; teased.

ବିରକ୍ତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଚଡ଼ାଇବା—1. To tease. ୨ ।
Birakta karibā ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବା—2. To trouble;
ବିରକ୍ତ କରା **बिरक्त करना** to annoy.

ବିରକ୍ତ(କ୍ତି)ଭାବ—ସଂ. ବି—୧ । ସଂସାରଜନକ ପ୍ରତି ମନରେ ଦ୍ରୋହଭାବ
Birakta(kti)bhāba 1. Misanthropy. ୨ । ସଂସାର
ବିରାଗ; ବୈରାଗ୍ୟ—2, Freedom from worldly
attachment. ୩ । ଅନନୁରାଗ—3. Want of
attachment. ୪ । ଔଦାସ୍ୟ—4 Indifference.
୫ । ଅରୁଚି; ଅନିଚ୍ଛା—5. Disrelish; distaste.
୬ । ପ୍ରତିକୂଳତା—6. Opposition; untoward-
ness. ୭ । ବୈମୁଖ୍ୟ; ବିମୁଖତା—7. Dislike;
aversion; disinclination. ୮ । ଅସନ୍ତୋଷ—
8. Disgust; annoyance; discontent. ୯ ।
ଚଡ଼ିଲ ଅବସ୍ଥା—9. Surliness; irritation.

ବିରକ୍ତ(କ୍ତି) ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ବିରକ୍ତି ବୋଧ ହେବା—Feeling
Birakta(kti) lāgibā of annoyance or disgust;
ବିରକ୍ତ ଲାଗା **बिरक्त मालुमहोना** ennui. [ଯଥା—ଖାଲି
ବସିରହିବାଯୋଗୁ ମୋତେ ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲାଣି ।]
ଦେ. କ୍ରି—ବିରକ୍ତି ଜାତକରିବା—To cause
annoyance or tedium. (ଯଥା—ଖାଲି ବସିରହିବା
ମୋତେ ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗେ ।)

ବିରକ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିରକ୍ତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଦୁର୍ଭାଗା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Biraktā 1. Unfortunate or forsaken (wife).
୨ । (ଜୀବତ୍‌ସ୍ୱାମିକା ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ) ସ୍ୱାମୀପ୍ରତି
ଅନନୁକୂଳ (ସ୍ତ୍ରୀ)—2. Displeased with the
husband; disgusted (wife).

ବିରକ୍ତି—ସଂ. ବି (ବି+ରଜ୍ ଧାତୁ+କ୍ତି. ତି)—୧ । ବୈରାଗ୍ୟ—
Birakti 1. Aversion to worldly affairs. ୨ । ଉଦା-
ସୀନତା—2. Indifference. ୩ । ଅସନ୍ତୋଷ—
3. Dissatisfaction; discontent. ୪ ।
ମନୋବେଦନା—4. Mental anguish. ୫ ।
ବିରତି—5. Cessation. ଦେ. ବି—ଘୃଣା—
Disgust; hatred.

ବିରକ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିରକ୍ତିଜନକ—1. Producing
Biraktiā annoyance or disgust; disgusting.
ବିରକ୍ତିକର ୨ । ଯେ ବିରକ୍ତ କରେ—2. Annoying; teasing.
विरक्ति करनेवाला ୩ । ମନର କଷ୍ଟଦାୟକ—3. Troublesome.
୪ । ଚଡ଼ଚଡ଼ିଆ; ଚିଡ଼ିଲ—4. Surly; chafing. ୫ ।
ମନୋବେଦନା ଯୁକ୍ତ—5. Anguished; troubled.

ବିରକ୍ତିକର—ସଂ. ବିଣ (ବିରକ୍ତି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବୈରାଗ୍ୟ
Biraktikara ଜନକ—Producing aversion or indif-
(ବିରକ୍ତିଜନକ, ବିରକ୍ତିପ୍ରଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ference to the
ବିରକ୍ତିକର world. ଦେ. ବିଣ—ଯାହା ମାନସିକ କଷ୍ଟ ଦିଏ;
[ବିରକ୍ତିକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] ମନୋବେଦନା ଦାୟକ—Annoying;
troublesome; grievous.

ବିରଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. [ବି+ରଙ୍ଗ]—୧ । ବିବର୍ଣ୍ଣ—1. Pale.
Biraṅga ୨ । ବହୁବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ଚିତ୍ରିତ—2. Multicoloured. ୩ । ମନ୍ଦବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—3, Bad-coloured.
ବିରଂଗ ସଂ. ବି—କୁକ୍କୁଟ; କୁକୁଡ଼ା—A cock.

ବିରଙ୍ଗା—ପ୍ରାଦେ. (ବାମଣ୍ଡା) ବି—କନ୍ଧମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ପୋଡ଼ି ଯେଉଁ
Biraṅgā ଜମିରେ ମକା ଆଦି ଫସଲ କରନ୍ତି; ତଲ୍ଲ ଜମି—Land reclaimed by the Khonds for growing maize etc.

ବିରଚକ—ସଂ, ବି ଓ ବିଣ, ପୁଂ (ବି+ରଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—
Birachaka ବିରଚୟିତା (ଦେଖ)—Birachayitā (See)
(ବିରଚକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିରଚନ(ନା)—ସଂ,ବି (ବି+ରଚ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ;+ଆ)—୧ । ଗଢ଼ା;
Birachana(nā) ନିର୍ମାଣ—1. Building; construction. ୨ । (ପ୍ରବନ୍ଧ, କବିତା ଆଦିର) ରଚନା; ପ୍ରଣୟନ—2. Composiug (of books, poems etc.) ୩ । ସ୍ଥାପନ; ସୁସଂସ୍ଥାପନ—3. Composition; orderly arrangement. ୪ । ଚିତ୍ରଣ—4. Delineation.

ବିରଚନୀୟ—ସଂ, ବିଣ (ବି+ରଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—୧ । ବିରଚିତ
Birachanīya ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be composed or constructed. ୨ । ଯାହା ରଚିତ ହେବ—2. About to be composed.

ବିରଚୟିତା—ସଂ, ବି ଓ ବିଣ ପୁଂ (ବି+ରଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ, ତୃ; ୧ମା.
Birachayitā ୧ବ)—୧ । ନିର୍ମାତା—1. Builder. ୨ ।
(ବିରଚୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରଣେତା—2. Composer; author. ୩ । ଚିତ୍ରକର—3. Painter. ୪ । ବର୍ଣ୍ଣନାକାରୀ—4, Describer.

ବିରଚିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ରଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ, ତ)—୧ ।
Birachita ନିର୍ମିତ—1. Built; constructed. ୨ । ରଚିତ; ପ୍ରଣୀତ—2. Composed. ୩ । ଚିତ୍ରିତ—3. Delineated; pictured. ୪ । ଗ୍ରଥିତ—4. Arranged or laid in order. ୫ । ବର୍ଣ୍ଣିତ—5. Described. ସଂ. ବି (+ଭାବ. ତ)—ରଚନା—Composition. (ଉ—ଦବିଷ୍ଟ ଏ କଷ୍ଟ, ଯାକ ହେବ ଅଷ୍ଟ, ଦୁର୍ଗ ନାଥର ଏ ବିରଚିତ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳଚମ୍ପୂ ଦ. ଗୀତ ।)

ବିରଚିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିରଚନ)—୧ । ନିର୍ମାଣ କରିବା—
Birachibā 1. To build; to construct. ୨ । କହିବା—
ବିରଚା 2. To speak; to utter. (ଉ—ଏପରି ନବଘନ
ବିରଚନା ଶ୍ୟାମ ଗୁଣ୍ଡ ବିରେ ଲଭି ବିରାମ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।) ୩ । (ପ୍ରବନ୍ଧାଦି) ରଚନା କରିବା—3. To compose. (ଉ—ବାଳ ପଦେ ଏ ଗୁଣ ମନୋହର, ବିରଚେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର ସାରବର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୪ । ଗ୍ରଥନ କରିବା—4. To arrange in order. ୫ । ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବା—5. To describe. ୬ । ଚିତ୍ରଣ କରିବା—6. To draw up; to delineate. ୭ । ସମ୍ପାଦନ କରିବା—7. To do. (ଉ—ବଞ୍ଚନ ବିଧିକ ବିରଚିବାର ମୁଖ ଧନ ! ମୁଁ ପରଗ୍ରହ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।)

ବିରଜ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ରଜଃ)—୧ । ନିର୍ମଳ; ସଫା—
Biraja 1. Neat and clean. (ଉ—ବିରଜ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ, ସୁସ୍ନିଗ୍ଧ ମୁଖ ଶୋଭାବନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ୨ । ଧୂଳି ଶୂନ୍ୟ—2. Free from dust (Apte), ୩ । କ୍ରୋଧାଦି ରିପୁର ଅବଶୀଭୂତ—3. Not swayed by passions (Apte). ୪ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—4. Faultless. ୫ । ରଜୋଗୁଣରହିତ—5. Free from Rajoguṇa. ସଂ, ବି—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. ୨ । ଶିବ—2. Śiba.
(ବିରଜା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିରଜମଣ୍ଡଳ—ସଂ, ବି—ଓଡ଼ିଶାର ଯାଜପୁର ଅଞ୍ଚଳ—A name of
Birajamaṇḍala Jājapura in Orissa. [ଦ୍ର—ଏଠାରେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ମହାଜୟା ନାମକ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛନ୍ତି—ପ୍ରଭାସଖଣ୍ଡ; ହ, ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ବିରଜସ୍କ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବି+ରଜସ୍+ଅକ)—୧ । ଧୂଳି ଶୂନ୍ୟ—
Birajaska 1. Free from dust. ୨ । କାମ କ୍ରୋଧାଦିହୀନ—
(ବିରଜଃ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Free from passions.
(ବିରଜସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିରଜସ୍କା—ସଂ, ବିଣ, ସ୍ତ୍ରୀ (ବିରଜସ୍କ+ଆ)—୧ । ବିରଜସ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Birajaskā 1. Feminine of Birajaska. ୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଋତୁସ୍ରାବ ରହିତ ହୋଇଅଛି—2. (a woman) Whose menstrual discharge has ceased. ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଋତୁସ୍ରାବ ବାହିତ ହୋଇଅଛି—A woman of advanced age in whom the menstrual secretion has ceased.

ବିରଜା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ରଜ୍ଜ ଧାତୁ=ରଞ୍ଜିତ କରିବା+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ.
Birajā ଆ)—୧ । ଦୂର୍ବା—1. A species of creeping grass useful as fodder. ୨ । ଯଯାତି ରାଜାଙ୍କ ମାତା ଓ ନହୁଷଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—2. The mother of King Jajāti. ୩ । ରାଧିକାଙ୍କ ସଖୀବିଶେଷ—3. One of the companions of Rādhikā. ୪ । ଉତ୍କଳର ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ବିରାଜିତା ବିମଳାଠାକୁରାଣୀ—4. Name of the Goddess Bimalā at Puri. ୫ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର; ଜଗନ୍ନାଥ କ୍ଷେତ୍ର; ପୁରୁଷୋତ୍ତମ; ପୁରୀ (ମତାନ୍ତରରେ ଯାଜପୁର)—5. The holy place of Puri (in Orissa) or Jajpur. ୬ । ଯାଜପୁରରେ ପୂଜିତ ଦୁର୍ଗାଦେବୀ—6. Name of the image of Durga worshipped at Jajpur. ୭ । ନଦୀବିଶେଷ—7. Name of a river. ୮ । କପିତ୍ଥ ବୃକ୍ଷ—8. The wood apple tree.

ବିରଜାଃ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ରଜସ୍)—ନିବୃତ୍ତ-
Birajāḥ ରଜସ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀ—A woman who has passed her age of menstruation; a woman of advanced age (above 50). ସ. ବିଣ (ବି =ବିଗତ+ରଜଃ=ରଜୋଗୁଣ; ଧୂଳି)—୧ । ରଜୋ-ଗୁଣ ରହିତ—1. Free from carnal desires or worldly passions. ୨ । ଧୂଳିଶୂନ୍ୟ—2. Free from dust.

ବିରଜା କ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ କ୍ଷେତ୍ର—1. The sacred
Birajā kshetra town of Puri and its precincts. (ବିରଜାପୀଠ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ମତାନ୍ତରରେ) ଯାଜପୁର (ଏଠାରେ ବିରଜାନାମ୍ନୀ ଠାକୁରାଣୀ ଥିବାରୁ)—2. Jajpur (in Orissa).

ବିରଜା ଦେଶ—ଦେ. ବି—ବିରଜାପୀଠ; ଯାଜପୁର—Jajpur (in
Birajā deśa Orissa). (ଉ—କେଶବ ନାମ ବହୁବ ବିରଜା ଦେଶେତ । ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭଣ୍ଡାଗୀତା ।)

ବିରଜା ମଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବି—୧ । ପୁରାଣମତେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଠାରୁ ଯାଜପୁର
Birajā maṇḍala ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ—1. (according to the Purāṇas) The tract of country extending from Puri to Jajpur in Orissa. ୨ । ଯାଜପୁର ଅଞ୍ଚଳ—2. The country round Jajpur. (ଉ—ବିରଜାମଣ୍ଡଳେ ଯେତେ ତୀରଯଣ୍ଟୀ । ଗୁଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶ୍ୱରୀ ।) [ଉ—ପୁରାଣମତେ ଦଶଙ୍କର ଯଜ୍ଞ ଭଙ୍ଗ ପରେ ସତୀଙ୍କର ମୃତଦେହର ଅଂଶ ଭାରତର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିବାରୁ ୫୧ ପୀଠ ଓ ୨୨ ଉପପୀଠର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ସତୀଙ୍କର ନାଭି ଉତ୍କଳରେ (ପୁରୀ ବା ଯାଜପୁରରେ) ପଡ଼ିଥିଲା । ପୀଠତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ]

ବିରଜୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବିରଜ+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ବି+କୃତ)—
Birajīkṛuta ୧ । ରଜୋଗୁଣ ରହିତ—1. Freed from (ବିରଜୀକରଣ—ବି) worldly passions and hankerings ୨ । ନିର୍ଧୂଳୀକୃତ—2. Freed from dust; cleansed of dust.

ବିରଞ୍ଚ—ସଂ. ବି (ବି=ବିବିଧ+ଚର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ; ମ ଆଗମ)—
Birañcha ବ୍ରହ୍ମା—Brahmā; the Creator.

ବିରଞ୍ଚନ(ନା)—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି (ସଂ. ବିରଚନ)—ବିରଚନ (ଦେଖ)
Birañchana(nā) Birachana (See)

ବିରଞ୍ଚି—ସଂ. ବି (ବି=ବିବିଧ ଅର୍ଥାତ୍ ବିବିଧ ପ୍ରାଣୀ+ଚର୍ ଧାତୁ ସୃଷ୍ଟି
Birañchi କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ; ଯେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି)—ବ୍ରହ୍ମା—Brahmā. ଦେ. ବି—ସୂର୍ଯ୍ୟ —The sun. (ଉ—ପ୍ରାଚୀଦିଗରେ ବିରଞ୍ଚି ଉଦୟେ, ଉନ୍ଦ୍ରିନ୍ଦ୍ର କାମୀ ସୁଖେ ନିଦ୍ରାଯାଏ । ପ୍ରତାପ. ଶଶିସେଣା ।)

ବିରଞ୍ଚି ନାରାୟଣ—ସଂ. ବି (ସମାହାର)—୧ । ବ୍ରହ୍ମା ଓ ବିଷ୍ଣୁ—
Birañchi nārāyaṇa 1. Brahmā and Bishṇu. ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ଯାଜପୁର ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦେବତା—(ଉ—ମାଗଧ ଅନୁସେ ସୀମାସ୍ତମ୍ଭରୂପେ ଦେଖିଛି ଶିବ, ଯେ ଦେଶେ ବିରଞ୍ଚିନାରାୟଣଙ୍କର ଭୁଙ୍ଗ ମନ୍ଦିର । ଗୁଧାନାଥ. ଉଷା ।) ଦେ. ବି—ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ—The Sun-god. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ବିଷ୍ଣୁରୂପୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ମୂର୍ତ୍ତି—Name of an idol reprsenting the Sun-god. [ଦ୍ର—ଗଞ୍ଜାମର ବୁଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଗୋଟିଏ ମଠରେ ଏ ଦେବତାଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜିତ ହେଉଅଛନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ରୋଗ ହେଲେ ଲୋକେ ଏହାଙ୍କଠାରେ ଭୋଗ ମନାସ କରନ୍ତି । ଶମ୍ବର ଦଶମୀଦିନ ଏହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ ଓ ମେଳା ହୁଏ ।]

ବିରଞ୍ଚିବା—କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିରଚନ)—ବିରଚିବା; ରଚିବା;
Birañchiba ରଚନା କରିବା—To compose; to construct; to compile. ବିରଚା ବିରଚନା

ବିରତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ରମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ତ)—୧ । ସ୍ଥାନ୍ତ; ନିବୃତ୍ତ
Birata 1. Stopped; ceased from; desisted. ୨ । ପରାଙ୍ମୁଖ; ବିମୁଖ—2. Averse. ୩ । ଭ୍ରାନ୍ତ—3. Erring; mistaken.

ବିରତି—ସଂ. ବି (ବି+ରମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ କ)—୧ । ନିବୃତ୍ତି; ବିରାମ
Birati —1. Cessation; stoppage. ୨ । ଶାନ୍ତି—2. Peace; satiety. ୩ । ବିଶ୍ରାମ—3. Rest; relaxation. ୪ । ଅଭାବ—4. Want. (ଉ—ସଂବେଶ ଅଶନ ବିରତିରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିଶୋଣିତମ୍ଭ କ, ଗୀତ ।) ୫ । ବିରାଗ—5, Aversion; dislike; disgust.

ବିରତି ବ୍ୟଞ୍ଜକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—ଯେଉଁ
Birati byañjaka pratikriyā ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନିବୃତ୍ତିମୂଳକ ଅଟେ—Negative response or reaction.

ବିରଥ—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ(ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ରଥ)—ରଥଚ୍ୟୁତ—
Biratha Deprived of a war-chariot; unseated. (ଉ—ବିରଥ ହୋଇ ସେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ରଣାଙ୍ଗନେ । ମଧୁସୂଦନ. (ବିରଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) କର୍ଣ୍ଣବିଧ ।)

ବିରଥୀ—ଦେ. ବିଣ(ସଂ, ବିରଥ)—୧ । ରଥଚ୍ୟୁତ—1. Deprived
Birathī of a war-chariot; unseated. [ଉ—ପାଣ୍ଡବ ସୁତମାନେ ସମସ୍ତେ ମହାରଥୀ, କେ ତାହାଙ୍କୁ କରିବ ମୋହର ବିରଥୀ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।] ୨ । ସାରଥି ହୀନ—2. Deprived of a charioteer. [ଉ—ମୋହ ଯାଇଣ ରାବଣ ହୋଇଲେ ବିରଥୀ, ଦେଖି ମନେ ମନେ ବିଚାରନ୍ତି ଦାଶରଥୀ । ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ରରାମାୟଣ ।]

ବିରବ—ଦେ (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି—ଗର୍ଜନ—Roaring sound.
Biraba [ଉ—ବେତାଳ ଭଇରବ ପରସ୍ପେ ଭଇରବ ବିରବ ଶତ୍ରୁଗଣ୍ଡ ବହୁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିରମିବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି(ସଂ.ବି+ରମ ଧାତୁ)—୧ । ବିରତ ହେବା—
Birmibā 1. To stop; to cease; to desist. ୨ । ବିଶ୍ରାମ ବିରମା ବିରମନା କରିବା—2. To rest.

ବିରଳ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ପୃଥକ୍+ରଳ ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅଲ)—
Birala ୧ । ଅନିବିଡ଼; ଛଡ଼ାଛଡ଼ା; ଫାଙ୍କଫାଙ୍କିଆ—1. Thin; loose; sparse. ୨ । ଶିଥିଳ; ଢୁଗୁଳା—2. Slack; relaxed. ୩ । ବ୍ୟବହିତ—3. Interposed. ୪ । ଅଳ୍ପ—4. Few; small; little. ୫ । ନିର୍ଜନ—5. Lonely; secluded. ସଂ. ବି—୧ । ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନ—1. A secluded place. ୨ । ଦଧି—2. Curd. ଦେ. ବିଣ—୧ । ସୁନ୍ଦର—1. Beautiful. [ଉ—ବିରଳ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିଷ୍ଟେ ଚକ୍ଷ୍ୟାଳୀ ଶିଖିଷ କୋମଳ ଦେହ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେ ଗ୍ରୀଷ୍ମବିଳାସ ।] ୨ । ସ୍ପଷ୍ଟ—2. Distinct. [ଉ—ବିରଳ ଗନ୍ଧବଗାନେ ଖ୍ୟାତ ସାର ସ୍ୱର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେଗ୍ରୀଷ୍ମ ବିଳାସ ।]

ବିରଳଜାନୁକ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିରଳ+ଜାନୁ, କ ଆଗମ)—
Biralajānuka ୧ । ଲମ୍ବାଜାନୁବିଶିଷ୍ଟ-1. Having long (ବିରଳଜାନୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) knees. ୨ । ବକ୍ରଜାନୁବିଶିଷ୍ଟ (ପ୍ରକୃତି ବାଦ)—2. Having crooked knees.

ବିରସ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ରସ)—୧ । ରସବିହୀନ; ନୀରସ—1. Sapless; juiceless. ୨ । ଶୁଷ୍କ—
Birasa (ବିପରୀତ—ସରସ) 2. Dry. ୩ । ରସିକତାଶୂନ୍ୟ; ଅରସିକ—3. Devoid of wit or humour. ୪ । ବିରକ୍ତି-ଜନକ—4 Disgusting. ୫ । ଅତୃପ୍ତିକର—5. Unplaasant. ୬ । ବିସ୍ୱାଦୁ—6. Tasteless; vapid; insipid; ill-flavoured. ୭ । ବିଷଣ୍ଣ—7. Dejected. ସଂ. ବି—୧ । ଅଶ୍ରଦ୍ଧା—1. Distrust; disregard; dislike. ୨ । ଅବିରକ୍ତି—2. Disaffection. ୩ । ବିଷାଦ—3. Dejection; sadness,
(ବିରସତା—ବି) ଦେ. ବିଣ—୧ । ହର୍ଷଶୂନ୍ୟ—1. Devoid
ବିରସ of joy. ୨ । ହାସ୍ୟଶୂନ୍ୟ—2. Devoid of
ଉଦାସ, ବିରସ laugh or smile.

ବିରସ କଥା—ଦେ. ବି—୧ । ବିଷାଦସୂଚକ ବାକ୍ୟ—1. Sad
Birasa kathā words. ୨ । ହର୍ଷ ବା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତାଶୂନ୍ୟ ବଚନ—
(ବିରସ ବଚନ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Words uttered without
ବିରସ କଥା **ବିରସ ବାତ** gladness.

ବିରସ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ମୁହଁକୁ) ଶୁଖାଇବା ବା ହର୍ଷଶୂନ୍ୟ କରିବା—
Birasa karibā ବିରସକରା **ବିରସ କରନା** To have a sad face.

ବିରସ ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିରସ+ମୁଖ)—ଯାହାର
Birasa mukha ମୁହଁ ବିଷଣ୍ଣ ବା ଶୁଖିଲା ଦେଖାଯାଏ—
(ବିରସବଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ) Having a dejected counten-
ବିରସମୁଖୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ବିରସବଦନା } ସ୍ତ୍ରୀ ance. ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ବିଷଣ୍ଣ ବଦନ; ଶୁଖିଲା ମୁହଁ—Sad face; dejected
(ବିରସବଦନା—ଦେ. ସ୍ତ୍ରୀ) countenance

ବିରସ ମୁଖା(ହାଁ)—ଦେ. ବିଣ—ବିରସ ମୁଖ—(ଦେଖ)
Birasa mukhā(hāṅ) Birasa mukha (See)

(ବିରସମୁହାଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ବିରସମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ]
ବିରସ ମୁଖୋ **ବିରସମୁହାଁ; କନନମୁହାଁ**

ବିରସିତ(ତା)—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ବିରସ)—ବିଷାଦିତ; ଦୁଃଖିତ—
Birasita(tā) Sad (ଉ—ଭାଟରେ ଅନୁକ ଭେଟ, ମଭ ବିରସ ବିରସିତା—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେଗ୍ରୀଷ୍ମବିଳାସ ।)

ବିରହ—ସଂ. ବି (ବି+ରହ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଘଞ୍ ଅ)—
Biraha ୧ । ବିଚ୍ଛେଦ—1. Separation. ୨ । ବିୟୋଗ—2. Bereavement. ୩ । ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅନ୍ତରରେ ରହିବା ବା ଅନୁପସ୍ଥିତି—3. Separation between lovers. ୪ । ତ୍ୟାଗ—4. Relinquishment; abandonment. ୫ ଅଭାବ—5. Want. ୬ । ଶୃଙ୍ଗାର ରସରେ ବିରହୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅବସ୍ଥା ବିଶେଷ—6. The state of mind and body of a separated lover during the progress of love. ୭ । ନ ଘଟିବା ଅବସ୍ଥା—7. Case of a thing not happening or coming to pass. [ଉ—ଘଟନା ବିରହରେ, ଅବଶ୍ୟ ତ ଜହରେ, ତୋ ଘେନ ଆମ୍ଭଘାତ ହୋଇଲୁରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଷିତଙ୍କ ଘ ଗୀତ ।]

ବିରହ କାତର—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ—(୭ମୀ, *ମୀ ବା ୩ୟା ତତ୍)—ପ୍ରିୟଜନ
Biraha kātara ବିଚ୍ଛେଦରେ ଅତି ଦୁଃଖିତ—Grieved on
(ବିରହବିଧୁର—ଅନ୍ୟରୂପ) account of living saparated
(ବିରହ କାତରା,ବିରହବିଧୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) from one's sweet heart.

ବିରହ ଜ୍ୱାଳା—ସଂ. ବି—ପ୍ରିୟଜନ ବିଚ୍ଛେଦ ଜନିତ କଷ୍ଟ—Pangs
Biraha jwālā or torment due to separation from a lover; pangs of separation.
ବିରହଦୁଃଖ, ବିରହବେଦନା, ବିଚ୍ଛେଦବ୍ୟଥା, ବିରହ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ବିରହ ଯାତନା } (ବିରହଜ୍ୱାଳା—ଦେ. ରୂପ) —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିରହ ଦଶା—ସଂ. ବି—ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟିବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା-
Biraha daśā ଙ୍କଠାରେ ଲକ୍ଷିତ କ୍ରମିକ ବିରହ ଅବସ୍ଥା—The different stages which separated lovers pass successively through. [ଦ୍ର—ଏହା ଦଶବିଧ—ଅଭିଳାଷ, ଚିନ୍ତା; ସ୍ମୃତି, ଗୁଣ କଥନ, ଉଦ୍ୱେଗ, ସମ୍ପ୍ରଲାପ, ଉନ୍ମାଦ, ବ୍ୟାଧି, ଜଡ଼ତା ଓ ଶେଷକୁ ମୃତ୍ୟୁ ।]

ବିରହାଗ୍ନି—ସଂ. ବି—(ରୂପକ କର୍ମଧା, ବିରହ+ଅଗ୍ନି)—ବିଚ୍ଛେଦରୂପ
Birahāgni ଅଗ୍ନି; ଅଗ୍ନିବତ୍ ଶରୀରକୁ ପୀଡ଼ା ଦେଉଥିବା
(ବିରହାନଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିରହଦୁଃଖ—Torment due to separation from one's beloved (compared to the pangs of burning).

ବିରହିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବିରହ+ଇତ)—୧ । ବିହୀନ; ରହିତ—
Birahita 1. Bereft. ୨ । ବିଚ୍ଛେଦପ୍ରାପ୍ତ—2. Separated; left alone. ୩ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—3. Forsaken; deserted; relinquished.

ବିରହୀ—ସଂ. ବିଣ. ଦଂ—(ବିରହ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ପ୍ରିୟଜନଠାରୁ
Birahī ବିଚ୍ଛେଦଯୁକ୍ତ—Separated from one's beloved.
(ବିରହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିରହୋତ୍କଣ୍ଠା—ସଂ. ବି—(୬ଷୀ ତତ୍; ବିରହ+ଉତ୍କଣ୍ଠା)—ପ୍ରିୟଜନ
Birahotkanṭhā ବିରହଜନିତ ବ୍ୟାକୁଳତା—Anxiety or
(ବିରହୋତ୍କଣ୍ଠିତ—ବିଣ. ପୁଂ) agony of a separated lover.

ବିରହୋତ୍କଣ୍ଠିତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କାବ୍ୟାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ନାୟିକାବିଶେଷ;
Birahotkanṭhitā ସ୍ୱାମୀ ବିରହଦ୍ୱାରା କାତରା ସ୍ତ୍ରୀ—A lady suffering from agony due to separation from her lover.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପ୍ରିୟବିରହ ଯୋଗୁଁ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଜର୍ଜରିତା—(a woman) Suffering agony on account of teparation from her lover or husband.

ବିରା—ପ୍ରାଦେ.—(ଗଗଜାତ) ବି.—ବ୍ରଣ—A boil.

Birā ଦେ. ବି—(ରାଜପୁତାନା) (ସଂ. ବୀଟିକା)—ରାଜପୁତାନାରେ ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁ ବା ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ବେଳେ ଯେଉଁ ତାମ୍ବୂଳ ବା ପାନଖିଲି ଖିଆଖୋଇ ନୁଅନ୍ତି—Betel packets exchanged between two parting friends or lovers in Rajputana. ବୈଦେ. ବି—ବିୟାର **बीरसराप** (ଇଂ ବିଅର୍) ସବ ଧାନରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକପ୍ରକାର
(ବିରସରାପ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅନୁଗ୍ର ମଦ—Beer.

ବିରାଗ—ସଂ. ବି (ବି+ଉପ୍ଜ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଔଦାସ୍ୟ;
Birāga ନିସ୍ପୃହତା—1. Apathy; indifference. ୨ । ଅସନ୍ତୋଷ;ବିରକ୍ତି—2. Dissatisfaction; displeasure; annoynce. ୩ । ଅନନୁରାଗ—3. Dislike. ୪ । ବୈରାଗ୍ୟ—3. Indifference to worldly concerns; relinquishment of worldly cares. ୫ । ବର୍ଣ୍ଣର ପରିବର୍ତ୍ତନ—5. Change of colour. ଦେ. ବି—କ୍ରୋଧ—Rage; anger.
ସଂ. ବିଣ—ରାଗଶୂନ୍ୟ—Free from anger or passions. ପ୍ରା. ବିଣ କ୍ରୁଦ୍ଧ—Angry.

ବିରାଗ ଭାଜନ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସନ୍ତୋଷର ପାତ୍ର—Subject of
Birāga bhājana dislike; having incurred the displeasure of.

ବିରାଗୀ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ (ବିରାଗ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଉଦାସୀନ—
Birāgī 1. Indifferent. ୨ । ବିରାଗଯୁକ୍ତ—2. Enter-
(ବିରାଗିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) taining an aversion or dislike.

ବିରାଜ୍(ଜ)—ସଂ. ବି (ବି+ରାଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କ୍ୱିପ୍;ଅ)—୧ । ପ୍ରକାଶ—
Birāj(ja) 1. Manifestation. ୨ । ଶୋଭା; ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—2. Beauty (Apte). ୩ । ଦୀପ୍ତି—3. Lustre. ୪ । ଦର୍ଶନ ଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ—4. An object worth seeing ୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଅ) କ୍ଷତ୍ରିୟ—5, A member of the Kshatriya caste (Apte). ୬ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପୁତ୍ର—6. The first progeny of Brahmā (Apte). ୭ । ଶରୀର; ଦେହ—7. The body (Apte). ୮ । (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ) ଦେହ ଉପରେ ଅଧିକାରୀ ବୁଦ୍ଧି—8. (Nyāya philosophy) Intellect which rules over the aggregate of bodies (Apte). ସଂ. ବିଣ—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—1. Shining; brilliant. ଦେ. ବିଣ—୧ । ପ୍ରକାଣ୍ଡ; ବିରାଟ—1. Gigantic; huge. (ଉ—ବିରାଜ ରୂପ ଯାହାର ପୁଣି, ଦ୍ୱିଜ ଚନ୍ଦ୍ର ଯା ଦର୍ଶନ ଗୁଣି, ଥମ୍ଭ ଭୂପର ଫଣାରେ ଭଣି, ବ ଶୁଭ୍ର କୀର୍ତ୍ତି ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ବିରାଜିତ; ଶୋଭିତ—2 Shining. ୩ । ବିରାଜମାନ (ଦେଖ)—3. Birajamāna (See) (ଉ—ଫଣାର ଉପରେ ମଣି ହୋଇଛି ବିରାଜ । ପ୍ରାଚୀ ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।)

ବିରାଜ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିରାଜିତ ହେବା; ବିଜେ କରିବା—
Birāja karibā 1. To be present; to appear.
ବିରାଜ କରା ୨ । (କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ) ଶୋଭା ପାଇବା—2 To
बिराजना shine or look grand.

ବିରାଜମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ରାଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Birājamāna ୧ । ଶୋଭମାନ; ଦୀପ୍ତି ବିଶିଷ୍ଟ—1. Shining;
(ବିରାଜମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) splendid. ୨ । ବିରାଜିତ; ଉପସ୍ଥିତ; ବିଦ୍ୟମାନ—2. Present.

ବିରାଜମାନ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି (ଦେବତା, ରାଜା ଓ ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି
Birājamāna hebā ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ)—୧ । ବିଜେ କରିବା;
ବିରାଜମାନ ହଓୟା ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—1. To be present. ୨ ।
बिराजमान होना ଉପବେଶନ କରିବା—2. To sit. ୩ । ଯିବା-
(ବିରାଜମାନ କରିବା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) 3. To go. ୪ । ଆସିବା—4. To come, [ଦ୍ର—ବିରାଜମାନ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବିଶେଷଣ ପଦ ଅଟେ ଓ 'ବିରାଜମାନ ହେବା' ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ଅଟେ; ବହୁ ଲୋକେ ବିରାଜମାନ କରିବା ଭୁଲରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।)

ବିରାଜି—ସଂ. ବି (ବି=ପକ୍ଷୀ+ରାଜି=ସମୂହ)—ପକ୍ଷୀମାନେ; ପକ୍ଷୀ ସମୂହ—
Birāji Birds; a flock or brood of birds. (ଉ—ବିରାଜି ବିରାଜି ଅଛନ୍ତି ମୀନ ଭକ୍ଷଣ ପାଇଁ, ରାଜୀବ ରାଜୀବ-ନୟନା ଭଥି ଖେଳା କରଇ । ଭଞ୍ଜ. ଲାବଣ୍ୟବତୀ ।)
ଦେ.ବି—୧ । ବିରାଦର (ଦେଖ)—1. Birādara (See).
୨ । ସମୂହ—2. Multitude.
(ଉ—ବିଚ ବିରାଜିକୁ ଶିଖାଏ ସରଳ, ଧୂଳିବାଲୁ ବନ୍ଦୀ-ସମାଧି-ସଙ୍ଗୀତ । ଅଳସ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଶେଷ ବନ୍ଦୀ ଭାରତୀ ।)

ବିରାଜିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି=ରାଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରକାଶିତ-
Birājita 1. Manifested; displayed. ୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଉପସ୍ଥିତ—2, Present; attending. ୩ । ଶୋଭମାନ; ଶୋଭିତ—3, Splendid; shining; beautiful. ୪ । ଯାହାର ଶୋଭମାନ ମୂର୍ତ୍ତି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ—4. Exhibited to view view.

ବିରାଜିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବି+ରାଜ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଆସିବା; ବିଜେ
Birājibā କରିବା—1. To come. (ଉ—ବିଜନ ସ୍ଥଳେ ସେ
ବିରାଜା ବଳେ ବିରାଜିବ ଶଶରୁଚି ଉଚିତ ରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ
विराजना ବିଶୋଭାତରଙ୍ଗ୍ ୦ ଗୀତ ।) ୨ । ବିରାଜିତ ହେବା;
ଝଟକିବା; ଶୋଭା ପାଇବା—2. To shine; to look
grand. ୩ । ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—3. To appear;
to be present. (ଉ—ବିରାଜ ବିରାଜ ଅଛନ୍ତି ମୀନ
ଭଗଣ ପାଇ । ଭଞ୍ଜ. ଲାବଣ୍ୟବତୀ ।)—୪ । ବିଜେ
କରିବା; ବସିବା—4. To be seated.
[ଉ—ମୋ ଅଙ୍କେ ବିରାଜ ଖେଳବାଲୁ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।]
୫ । ବିଦ୍ୟମାନ ବା ଅବସ୍ଥିତ ହେବା—5. To exist.
[ଉ—ସୂର୍ଯ୍ୟାଇଲେ ଜମଦଗ୍ନିଙ୍କ ଦେଖା ଅଛି, ଅଶୋକଗାର୍ଥ
ମଧ୍ୟ ଭଳି ବିରାଜନ୍ତି—ଭୂଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।]

ବିରାଟ୍—ସଂ. ବି (ବି+ରାଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Birāṭ ୧ । କ୍ଷତ୍ରିୟ—1. A person of the warrior
caste. ୨ । (+ଭାବ କ୍ୱିପ୍) କାନ୍ତି—2. Splendour;
lustre. ୩ । ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ପୁରୁଷ; ପରମେଶ୍ୱର—3. The
all-pervading God.

ବିରାଟ—ଦେ. ବିଣ (ବି+ରାଜ୍ ଧାତୁ)—୧ । ସୁବୃହତ୍; ବିଶାଳ—
Birāṭa ବିରାଟି ବିରାଟ 1. Gigantic; enormous; huge.
୨ । ମହତ୍—2. Splendid; great; grand.
ସଂ. ବି (ବି+ଅଟ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ବଙ୍ଗଦେଶର
ଉତ୍ତରାଂଶରେ ଅବସ୍ଥିତ ଆଧୁନିକ ବଗୁଡ଼ାଜିଲ୍ଲାର ସନ୍ନିହିତ
ପ୍ରାଚୀନ ରାଜ୍ୟ ଓ ନଗର (ମତାନ୍ତରେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର
ଜୟପୁର ରାଜ୍ୟ)—1. An ancient country in
the north of Bengal, adjoining the district
of Bogra. [ଦ୍ର—ଏହି ଦେଶର ରାଜାଙ୍କ ନିକଟରେ
ପାଣ୍ଡବମାନେ ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସର ତ୍ରୟୋଦଶ ବର୍ଷରେ
ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନଭାବରେ କିଛିଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଏହି
ରାଜାଙ୍କର ଶ୍ୟାଳକ ଓ ସେନାପତି କୀଚକଦ୍ୱାରା ଦ୍ରୌପଦୀ
ଅବମାନିତା ହୋଇଥିବାରୁ କୀଚକ ଭୀମଙ୍କଦ୍ୱାରା ହତ ହୋଇ
ଥିଲା । ଏ ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ଉତ୍ତରାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅର୍ଜୁନପୁତ୍ର
ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କର ବିବାହ ହୋଇଥିଲା ।] ୨ । ବିରାଟଦେଶର
ରାଜା—2. The king of Birāṭa country.
୩ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବଙ୍କର ଆଶ୍ରୟଦାତା ବିରାଟର
ବା ମତ୍ସ୍ୟଦେଶର ରାଜା—3. (specially applied to)
The king of Birāṭa country in whose court
the exiled Pāṇḍaba brothers had taken
shelter. ୪ । (ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର) ସମସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ
ସମଷ୍ଟିଭାବରେ ବିରାଜିତ ଚୈତନ୍ୟ ବା ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଭଗବାନଙ୍କ
ସତ୍ତା—4. (Hindu philosophy) The Supreme
consciousness or Soul pervading
the universe. ୫ । ପରମେଶ୍ୱର—5. The
omnipresent God. ୬ । କ୍ଷତ୍ରିୟ—6. A
Kshatriya; a man of the military caste
amongst the Hindus. ୭ । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁ ବ ମନୁ—
7. The 1st progeny of Brāhmā; the
first ancestor of mankind. ୮ । କାନ୍ତି;
ଦୀପ୍ତି—8. Lustre; splendour; beauty. ୯ ।
ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—9. Name of a Sanskrit metre.
୧୦ । ଏକପ୍ରକାର ନାଗସାପ—10. A species of
cobra. ଦେ. ବି(ସଂ, ବିରାଜ)—ଗରୁଡ଼—Garurda,
the king of birds. [ଉ—ବିରାଟ ମୁକୁଟ ସେହି,
ବିରାଟ ଧ୍ୱଜରେ ରହି, ବିରାଟମୂର୍ତ୍ତିରେ ମ୍ଳେଚ୍ଛ, ହୋଇଲେ ଭଳି
ଯେ ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିରାଟକାୟ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶାଳକାୟ; ଯାହାର ଶରୀର
Birāṭakāya ଅତି ବୃହତ୍—Gigantic.
ଦେ. ବି—ବିଶାଳ ଦେହ—Big body.

ବିରାଟଜ(କ)—ସଂ. ବି (ବିରାଟ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିରାଟ
Birāṭaja(ka) ଦେଶଜାତ ଏକପ୍ରକାର ନିକୃଷ୍ଟ ହୀରକ—A kind
of inferior diamond got in the Birāṭa
country.

ବିରାଟ ତନୟ—ସଂ ବି. ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ମହାଭାରତୋକ୍ତ ବିରାଟ
Birāṭa tanaya ରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର, ଉତ୍ତର—The son of
the king of Birāṭa.

ବିରାଟ ତନୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ମହାଭାରତୋକ୍ତ ବିରାଟରାଜାଙ୍କ
Birāṭa tanayā କନ୍ୟା, ଉତ୍ତରା—The daughter of the
king of Birāṭa. [ଦ୍ର—ବୃହନ୍ନଳା ନାମ ଗ୍ରହଣ କରି-
ଥିବା ନପୁଂସକ ବେଶଧାରୀ ଅର୍ଜୁନ ଏହାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗୀତ ଓ
ନୃତ୍ୟବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ଏ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ
ପୁତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କଠାରୁ
ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ପରୀକ୍ଷିତ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।]

ବିରାଟ ଦେଶ—ସଂ. ବି—ମହାଭାରତୋକ୍ତ ମତ୍ସ୍ୟଦେଶ (ଯେଉଁଠାରେ
Birāṭadeśa ପାଣ୍ଡବମାନେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନଭାବରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ);
(ବିରାଟରାଜ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଆଧୁନିକ ଉତ୍ତରବଙ୍ଗର ବଗୁଡ଼ା
ସନ୍ନିହିତ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶବିଶେଷ—Name of an ancient
kingdom in the north of Bengal.

ବିରାଟନଗର—ସଂ. ବି—ପ୍ରାଚୀନ ବିରାଟଦେଶର ରାଜଧାନୀ—The
Birāṭanagara capital of the ancient kingdom of
Birāṭa.
ବିରାଟପୁର(ରୀ)
ବିରାଟନଗରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିରାଟ ରାଜଧାନୀ
[ଦ୍ର—ନେପାଳ ରାଜ୍ୟର ଦକ୍ଷିଣ
ସୀମା ଓ ପୂର୍ବୀଅଞ୍ଚଳର ସୀମାନ୍ତ
ପ୍ରଦେଶରେ ନେପାଳର ଯୋଗବାଣୀ ସହର ନିକଟରେ
ବିରାଟନଗର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ସହର ଅଛି । ଏହା ଗୋଟିଏ
ବାଣିଜ୍ୟସ୍ଥଳୀ । ସ୍ଥାନୀୟ ଜନଶ୍ରୁତି ଓ କେତେକ ଭଗ୍ନାବ-
ଶେଷରୁ ଲୋକେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଚୀନ ବିରାଟ ରାଜଧାନୀ
ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

ବିରାଟ ପର୍ବ—ସଂ. ବି—ମହାଭାରତର ୧୮ ପର୍ବ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—One
irāṭaparba the 18 books of the Mahābhārata.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ବିରାଟ ସ୍ଥଳାଙ୍କ ଗୃହରେ ଅଜ୍ଞାତ ନେବା ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।] ଦେ. ବି—୧ । ଭୟାନକ କାଣ୍ଡ—1. A hubbub; a serious state of affairs ୨ । ମହା ଆଡ଼ମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ—2. A grand display.

ବିରାଟ ମୂର୍ତ୍ତି—ଦେ. ବି—ଭୟଙ୍କର ରୂପ—1. Dreadful appear-
Birāṭa mūrtti ance. ୨ । ବିଶାଳ ଶରୀର—2. Gigantic body. [ଦ୍ର—(୧+୨) ବାର୍ଦ୍ଧିଗର୍ଭସ୍ଥିତ ଏବେ କମଳାଅବଧି, ବିରାଟ ମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ଭୁମୂର ବଡ଼ ସିନ୍ଧି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିରାଟ ରାଜା—ଦେ. ବି (ସଂ ବିରାଟରାଜ)—ବିରାଟ ଦେଶର ନୃପତି—
Birāṭa rājā The king of Birāṭa country.
ବିରାଟ ରାଜ—ସଂ. ରୁପ) (ବିରାଟ ରାଜନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିରାଟ ରୁପ—ଦେ. ବି—ବିଶାଳ ଶରୀର—Gigantic body ଦେ.
Birāṭarūpa ବି—ବିରାଟକାୟ; ବିଶାଳମୂର୍ତ୍ତି—Gigantic.
ବିରାଟରୂପ; ବିଶ୍ୱରୂପ [ଦ୍ର—ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ରଥ ଚାଳକ ସାରଥି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା ଉପଦେଶ ଦେଉଥିବା ସମୟରେ ଆପଣାର ଯେଉଁ ସର୍ବବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡବ୍ୟାପୀ ବିଶାଳରୂପ ବା ବିଶ୍ୱରୂପ ଦେଖାଇଥିଲେ, ଗୀତାର ୧୧ଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ତାହା ବିସ୍ତାରିତରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।]
(ବିରାଟକାୟା, ବିରାଟମୂର୍ତ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିରାଟି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୈରାଟି=ବିରାଟତନୟ)—ବିରାଟରାଜପୁତ୍ର
Birāṭi ଉତ୍ତର—The son of the king of Birāṭa.

ବିରାଡ଼ି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିରାଲ)—ଗୃହପାଳିତ ଚତୁଷ୍ପଦ ଜନ୍ତୁବିଶେଷ;
Birārdi ମାର୍ଜାର; ବିଡ଼ାଲ—The domestic
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ. ବିରାଲ, ବିଡ଼ାଲ, ବିଲ୍ଲାଲ, ମାର୍ଜାର, ଆଖୁଭୁକ୍ cat; Felis Catus. [ଦ୍ର—
ବିଡ଼ାଲ, ବିରାଲ, ବେରାଲ ନାନାବର୍ଣ୍ଣର ବିରାଡ଼ି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ଦୁଗ୍ଧ, ମାଂସ, ଦୁଗ୍ଧ, ଅନ୍ନ
ବିଲ୍ଲୀ, ବିଲାର ଆଦି ଖାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ଖୁବ୍ ପୋଷ
ମ. ମାଞ୍ଜର ମାନନ୍ତି । ପୋଷା ବିରାଡ଼ିକୁ ସ୍ନେହରେ ପୁଷି ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଏ । ଏମାନଙ୍କ ପାଦର ପଞ୍ଜାରେ ନଖ ଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଏ ନଖମାନ ପାଦ ତଳର ମାଂସଳ ଅଂଶ ମଧ୍ୟରେ ଲୁକ୍ତ ରହିଥାଏ । ବିରାଡ଼ି ରାଗିଗଲେ ସେ ନଖମାନ ଖୋପ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର ପଡ଼େ । ଏମାନେ ନଖକୁ ଶସ୍ତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଓ ଘରର ଚାଳ, କାନ୍ଥ ଓ ଗଛ ଉପରେ ଚଢ଼ି ମୂଷା ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ପକ୍ଷୀ ଆଦିକୁ ଧରି ଖାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଭଲ ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଋତୁକାଳ ଅଗ୍ରହାୟଣ ଓ କାର୍ତ୍ତିକ, ଏବଂ ପୁଷ ମାଘରେ ଏମାନଙ୍କର ପିଲା ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତି । ଜନ୍ମ ବେଳେ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଆଖି ପିଟି ନ ଥାଏ । ଏକଜାତୀୟ ବିରାଡ଼ି ବଣରେ ଥାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ବଣଭୁଆ ବା କଟାସ ବୋଲାଯାଏ । ଅଣ୍ଡିରା ବିରାଡ଼ିକୁ 'ଭୁଆ' ବୋଲାଯାଏ । ଭୁଆମାନେ ବିରାଡ଼ିଛୁଆଙ୍କୁ ଖାଇଯାଆନ୍ତି ବୋଲି ମାଈ ବିରାଡ଼ି ଆପଣାର ଛୁଆଙ୍କୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାଏ ଏବଂ ଛୁଆଙ୍କୁ ବେକଶଣିରୁ କାମୁଡ଼ି ଧରି ବହୁବାର ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ବାରମ୍ବାର ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କଲେ 'ସେ ଅମୁକ ଜିନିଷକୁ ବିରାଡ଼ିଛୁଆ ଭଳି କରୁଛି' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ବିରାଡ଼ି-ମାନେ କୋମଳଶଯ୍ୟା ଓ ନିଉଳି ଚୁଲିମୁଣ୍ଡ ଆଦି ଉଷ୍ମ ସ୍ଥାନରେ ଶୋଇବାକୁ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । ପୋଷା ବିରାଡ଼ିଙ୍କୁ ଅନୁଲୋମ କରି ଆଉଁସିଲେ ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଘୁଡ଼ୁଘୁଡ଼ୁ ଶବ୍ଦ କରେ । ଏମାନେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଦେହରେ ଘଷି ଦେବାକୁ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । କୁକୁରମାନେ ପ୍ରଭୁଭକ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରଭୁ ସାଥିରେ ରହିବାକୁ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ବିରାଡ଼ିମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରଭୁର ଗୃହ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ରହିବା ସ୍ଥାନ ପ୍ରତି ବେଶୀ ମାୟାବନ୍ଧନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନେ ଜିଭଦ୍ୱାରା ଦୁଧ, ଜଳ ଆଦି ପିଇବା ବେଳେ ଚୁକୁ ଚୁକୁ ଶବ୍ଦ କରନ୍ତି । ବିରାଡ଼ି ବାଘଠାରୁ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ମାତ୍ର ତାର ସବୁଅଙ୍ଗର ଗଢ଼ଣ ବାଘ ପରି ।]

ବିରାଡ଼ି ଅଇଁଠା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟରେ ବିରାଡ଼ି ମୁହଁ ଲଗାଇ
Birārdi aiṅṭhā ଥାଏ—Food already touched by
ବେରାଲର ଏଠେଁ । ବିଲିକାଜୁଠା the mouth of a cat.

ବିରାଡ଼ି ଅନ୍ତଖାଇ ନାତି—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବି.ସୁ—ଏକପ୍ରକାର ଗାଳି-
Birārdi antakhāi nāti A term of abuse. to males

ବିରାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ—ବିରାଡ଼ିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the cat;
Birārdiā feline. ଦେ. ବି—୧ । ବିରାଡ଼ି ପରି ମାଟିଆ ରଙ୍ଗର ଏକପ୍ରକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିର୍ବିଷ ସାପ; ମାଟିବିରାଡ଼ିଆ ସାପ—1. A species of earth-coloured small snake having no poison. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ନିର୍ବିଷ ଓ ଫଣାହୀନ; ଲମ୍ବରେ ହାତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ନ୍ତି ।] ୨ । ଗୋରୁ-ମାନଙ୍କୁ ଧରିବା ଏକପ୍ରକାର ଶ୍ୱାସ ରୋଗ—2. A cattle disease; catarrh. [ଦ୍ର--ଏଥିରେ ଗୋରୁଙ୍କ ଗଳାରୁ ଘୁଡ଼ୁ ଘୁଡ଼ୁ ଶବ୍ଦ ବାହାରେ ।] ୩ । ବାଛୁରୀମାନଙ୍କୁ ଧରିବା ଏକପ୍ରକାର କଣ୍ଡୁ ରୋଗ—3. A wasting disease attacking calves; eczema on the tail of calves.

ବିରାଡ଼ି ଆଖି—ଦେ. ବି—ବିରାଡ଼ିର ଦୃଷ୍ଟିପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି—Sharp-
Birārdi ākhi ness of eyesight (like that of the
ବେରାଲଚୋଖ cat which can see in the dark). ଦେ. ବିଶ
—ବିରାଡ଼ି ଆଖିଆ (ଦେଖ)—Birārdi ākhiā (See).

ବିରାଡ଼ିଆଖିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧ । ବିରାଡ଼ିର ଚକ୍ଷୁପରି ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ;
Birārdi ākhiā ଚିଲ୍ଲଆଖିଆ—1. Cat-eyed; grey-eyed.
ବିରାଡ଼ିଆଖି } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ବିରାଡ଼ିର ଦୃଷ୍ଟିପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିବିଶିଷ୍ଟ--
ବିରାଡ଼ିଆଖେର } 2. Sharp-eyed like the cat.
ବିଡ଼ାଲ ଚୋଖୋ କୁହରା

ବିରାଡ଼ି ଅଞ୍ଚ(ମ୍ପ)ଡ଼ା—ଦେ. ବ— ବିରାଡ଼ିର ନଖଦ୍ୱାରା ଶସ୍ୟ ବା ଚାନ୍ଦ
Birārdi ānchu(mpu)rdā ଆଦି ଗଞ୍ଚୁଡ଼ିବା—Scratching
ବିରାଡ଼ି ଅଞ୍ଚୁଡ଼ା } ଅନ୍ୟରୂପ of a cat with the nails of
ବିରାଡ଼ି ଗଞ୍ଚୁଡ଼ା } ବିରାଳେରଅ ଚୋଡ଼ its paw.
ବିଲ୍ଲୀକା ନୋଚ୍ଚାଡ

ବିରାଡ଼ି ଖୁଆ ଖୋଇ—ଦେ. ବ—ମାର୍ଜାରଯୁଦ୍ଧ; ବିରାଡ଼ିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
Birrdi khuā khoi ନଖ ଓ ଦନ୍ତଦ୍ୱାରା ହେବା ଯୁଦ୍ଧ—
ବିରାଳେର ଝଗଡ଼ା ବିଲ୍ଲୀକୀ ଲଡ଼ାଇ A fight between cats.

ବିରାଡ଼ିଖୋଜିଆ—ଦେ. ବ—ଭୂତଅଇର (ଦେଖ)—Bhuta airi
Birārdikhojiā (See); Premmā Integrifolia.
(ବିରାଡ଼ିଖୋଜା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିରାଡ଼ି ଛୁଆ—ଦେ. ବ—ମାର୍ଜାରଶାବକ; ବିରାଡ଼ିର ପିଲା—Kitten.
Birārdi chhuā ବିଡ଼ାଳଛାନା ବିଲୋଟା

ବିରାଡ଼ି ଝାମ୍ପ—ଦେ. ବ—ବିରାଡ଼ିର କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ଶିକାରକୁ
Birārdi jhāmpa ଅଗ ଗୋଡ଼ର ପଞ୍ଜାଦ୍ୱାରା ଝାଣ୍ଟି ନେବା—
ବିରାଳେରଠୋ(ଝୋ)ମାରା The swoop of a cat with its
ବିଲ୍ଲୀକୀ ଝପଟ paw.

ବିରାଡ଼ିପରି ଗାଉଁ ଗାଉଁ ହେବା—ଦେ. କ—(ବିରାଡ଼ି କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ
Birārdipari gāuñ gāuñ hebā ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇବାବେଳେ,
ବିରାଳେର ମତନ ଗୋଁ ଗୋଁ କରା ଚାଲେ ଅନ୍ୟ ବିରାଡ଼ି ତାହା ନେଇ
ବିଲ୍ଲୀସାଗୁଁଗୁଁ କରନା ଯିବ, ଏଥିପାଇଁ ଗାଉଁ ଗାଉଁ ଶବ୍ଦ କରେ)
ବିରାଡ଼ି ପରି ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅସନ୍ତୋଷସୂଚକ ଧ୍ୱନି ପ୍ରକାଶ
କରିବା—To grumble (like the cat while
eating).

ବିରାଣୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବି+ରଣ=ଯୁଦ୍ଧ+ଇନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—
Birāṇī (ବିରାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ହସ୍ତୀ—Elephant.

ବିରାଦର—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବିରାଦର୍,ଭୁଲ. ଲଂ. ବ୍ରଦର୍; ଲାଟିନ୍. ଫ୍ରାଟର୍
Birādara ଗ୍ରୀକ୍. ଫ୍ରାଟର୍)—୧ । ଭାଇଅ; କୁଟୁମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
ବେରାଦର 1. An agnatic relation. ୨ । ଦୂର ସମ୍ପର୍କୀୟ
ବିରାଦର କୁଟୁମ୍ବୀ—2. Distant agnate. ୩ । କୌଣସି ଅଫିସ୍
ବା କାରଖାନାରେ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା
ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—3. Subordinates working under
the headman in an office or workshop.
୪ । ରାଜବଂଶୀୟ ଓ ରାଜାଙ୍କର କୁଟୁମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—4. An
agnate of a Raja's family. ୫ । ଏକଜାତି ବା
ଏକ ସମାଜର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ—5. Members
of the same caste or social group.

ବିରାଦରାନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବିରାଦରାନ୍; ବହୁବଚନ)—ବିରାଦର-
Birādarān ମାନେ—(plural); Kinsmen; brethren.
ବେରାଦରାନ ବିରାଦ୍‌ରାନ୍

ବିରାଦରି—ବୈଦେ. ବ (ଫା)—କୁଟୁମ୍ବିତା—Kinship.
Birādari ବେରାଦରୀ ବିରାଦ୍‌ରୀ

ବିରାଦରିଆ—ବୈଦେ. ବ—କୁଟୁମ୍ବୀ—Kinsman. ବୈଦେ. ବିଣ—
Birādariā ୧ । ବିରାଦର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ-1.Relating to kinsmen.
ବେରାଦରୀ ବିରାଦ୍‌ରୀ ୨ । କୁଟୁମ୍ବୀ—2. Kindred.

ବିରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ରାଧ୍ ଧାତୁ=ଅପକାର କରିବା; ପୀଡ଼ା-
Birāddha ଦେବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅପକୃତ—1. Injured.
(ବିରାଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ; ଅତ୍ୟାଚାରିତ—2. Oppressed.
୩ । ଅବମାନିତ—3. Insulted. ୪ । କୋପାନ୍ୱିତ;
କ୍ରୁଦ୍ଧ—4. Enraged.

ବିରାଦ୍ଧା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ରାଧ୍ ଧାତୁ=ଅପକାର କରିବା ଇତ୍ୟାଦି
Birāddhā +କର୍ତ୍ତୃ ତୃ; ବିରାଦ୍ଧ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ)—୧ ।
(ବିରାଦ୍ଧୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅପମାନ କାରକ—1. Insulting. ୨ ।
ଉତ୍ପୀଡ଼କ—2. Oppressive. ୩ । ଅପକାରକ—
3. Injurious
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିରାଦ୍ଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of.
Birāddha.

ବିରାଧ—ସଂ. ବ (ବି+ରାଧ୍ ଧାତୁ=ଅପକାର କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Birādha ୧ । ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟବାସୀ ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—1. Name
of a demon met and slain byRāmachandra
in the forest of Daṇḍakā. (ଚ—ବିରାଧ
ବଧ-ପଣ୍ଡିତ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଗତ । ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।)
[ଦ୍ର—ଏ ପୂର୍ବଜନ୍ମରେ ତୁମ୍ବୁରୁ ଗନ୍ଧର୍ବ ଥିଲା ଓ ବୈଶ୍ରବଣ
ବା କୁବେରଙ୍କ ଶାପରେ ଅସୁର ଯୋନିରେ ପିତା ସୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ୟ
ଓ ମାତା ଶତଦ୍ରୁଙ୍କଠାରୁ ଜନ୍ମ ହେଲା । ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟରେ
ସୀତାଙ୍କୁ ହରଣ କରି ପଳାଉଥିବା ସମୟରେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ତା ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ସେ ରାମ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ନେଇ ଯାଉଥିଲା । ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଶେଷରୁ ତାର ଦୁଇ ବାହୁକୁ କାଟି ଗୋଟିଏ ଗାତ ଖୋଳି
ସେ ଗାତରେ ବିରାଧକୁ ପୋତିବାରୁ ସେ ଶାପମୁକ୍ତ ହୋଇ
ପୂର୍ବଜନ୍ମର ରୂପ ଧାରଣ କରି ଅସୁର ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲା ।]
୨ । (ବି+ରାଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—ଅତ୍ୟାଚାର—2.
Oppression. ୩ । ଅପକାର—3. Injury. ୪ ।
ପୀଡ଼ା; ବ୍ୟଥା—4. Pain. ୫ । ଅପରାଧ—5.
Guilt. ୬ । ଦୋଷ—6. Fault. ୭ । ବିରକ୍ତି—
7. Displeasure; disgust. ୮ । ବୋଧ—
8. Perception.

ବିରାଧନ—ସଂ. ବ (ବି+ରାଧ୍ ଧାତୁ=ଅପକାର କରିବା ଇତ୍ୟାଦି+
Birādhana ଭାବ ଅନ)—୧ । ଅପକାର କରଣ—1.
Injuring. ୨ । ଅତ୍ୟାଚାର କରଣ—2. Oppres-
sing. ୩ । ପୀଡ଼ନ; ପୀଡ଼ା ଦେବା—3. Giving
pain.

ବିରାବ—ସଂ. ବ (ବି+ରୁ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ ଅ)—
Birāba କୋଳାହଳ—Noise. ସଂ. ବିଣ (ବି+ରାବ)
—ରବଶୂନ୍ୟ— Noiseless.

ବିରାବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିରାବ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍; ବିରାବିନ୍; ୧ମା.
Birābi ୧ବ)—୧ । କୋଳାହଳକାରୀ—1. Noisy; bois-
(ବିରାବିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) terous; ୨ । ବଡ଼ ଘାଟିଆ—2. Loud-
voiced. ୩ । କୋଳାହଳ ମୟ—3. Full of noise.

ବିରାମ—ସଂ. ପୁ (ବି+ରମ୍ ଧାତୁ=ଅନୁରକ୍ତ ହେବା+ଘଞ ଅ)—
Birāma ୧ । ବନ୍ଦ; ନିବୃତ୍ତି; ବିରତି—1. Cessation; stoppage; desisting. ୨ । ବିଶ୍ରାମ—2. Rest; remission. ୩ । ଶେଷ; ଅବସାନ—3. End; finish. ୪ । ବିନାଶ—4. Destruction; ruin. ୫ । ପତନ; ଅବନତି—5. Decline. ୬ । ବୈରାଗ୍ୟ 6. Aversion to worldly concerns. ୭ । (ବ୍ୟାକରଣ) ପରବର୍ତ୍ତିର ଅଭାବ—7. (grammar) The want of the next letter.

ବିରାମ କାଳ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ବିରାମ+କାଳ)—୧ । ବିଶ୍ରାମକାଳ
Birāma kāla —1, Time of rest. ୨ । ଅବସର-କାଳ—2. Leisure. ୩ । ଛୁଟି—3. Vacation; a recess.

ବିରାଳ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଡ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଆଲ)—ବିଡ଼ାଳ; ମାର୍ଜ୍ଜାର;
Birāla (ବିରାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିରାଡ଼—Cat.

ବିରା(ଡ଼ା)ଲାକ୍ଷ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିରାଳ+ଅକ୍ଷି)—ବିରାଡ଼
Birā(rdā)lāksha ପରି ଫଟକା ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ; ଚଳ ଆଖିଆ—
(ବିରାଳାକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Cat-eyed. ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଚଣ୍ଡୀପୁରାଣୋକ୍ତ ରାକ୍ଷସ ବିଶେଷ—Name of a demon.

ବିରାସୀ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି (ବ. ବିରାଶି=୮୨=ଅର୍ଥାତ୍
Birāsi ବୟାଅଶି ସେର)—ଦୁଇମହଣିଆ ଧାନ ବସ୍ତା (୮୦ ସେର)ରେ ଖରିଦଦାର ମହାଜନ ଓ ଦଣ୍ଡିଦାରମାନେ ବଳଦଆ ଓ ସଗଡ଼ିଆ ବିକ୍ରେତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଳ୍କ, ଲୁଟଆଦ ପାଇଁ ଅଧିକା ଯେଉଁ ଦୁଇ ସେର ନିଅନ୍ତି; ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ମହଣରେ ଯେଉଁ ଅଧିକା ଏକ ସେର ନିଆଯାଏ (ଦୈନିକ ଅଶା ୧୦।୩।୩୫)—An extra one seer in a maund of paddy sold to a trader or commission agent by cartmen and pack-bullock owners who come to sell paddy.

ବିରି—ଦେ. ବି—(ସଂ. ମୁଗ)—ମାଷ; ମୁଗ ଜାତୀୟ ଶସ୍ୟ ବିଶେଷ—
Biri Phaseolus Mungo,
ସଂ. ନାମ—ମାଷ, ପିତୃଭୋଜନ, ବଳାଢ୍ୟ, ମାଂସଳ
କଳାଇ, ମାଷକଳାଇ, ବିରି
ଉଡ଼ଦ, ଉରିଦ୍
ଦେ. ମିଳୁ ମୁଲୁ
ମ. ଉଡ଼ିଦ
ଗୁ. ଅଡ଼ିଦ
ଫା, ମାଷ
ଆ. ମାଷା

[ଦ୍ର—ଏହା ଶିମ୍ବାଦ ବର୍ଗର ଲତା ଓ ତହିଁର ଛୁଇଁ ଉତରେ ଥିବା ଗୋଟା; ଲତା ଝାମ୍ପୁଡ଼ା,ଛୁଇଁ ୪ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ, ଛୁଇଁ ପାଚିଲେ କଳା ହୁଏ । ବିରି ଦୁଇ ପ୍ରକାର—ଲହ ବିରି, ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ଫକ୍ଟା; ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଖୁବ୍ କଳା । ବିରିକୁ ରଗଡ଼ି ବିରି ଡାଲି କରନ୍ତି । ଏହାକୁ ବାଟି ବଡ଼ା, ଘୋଡ଼ି ପିଠା ଓ ଏଣ୍ଡୁରି ଆଦି ପିଠା କରି ଯାଏ । ବଟା ବିରିକୁ ଶୁଖାଇ ବଡ଼ି କରନ୍ତି । ବିରିଚୂନାରେ ପାମ୍ପଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ବିରି ଭଗଡ଼ି କରି ଗୋରୁକୁ ଖୁଆନ୍ତି ଓ ସିଝାଇ କରି ଘୋଡ଼ାକୁ ଖୁଆନ୍ତି । ଏହା ସଙ୍ଗେ ତୈଳ ମିଶାଇ ଆୟୁର୍ବେଦ ମତେ ମାଷ ତୈଳ ଓ ମହାମାଷ ତୈଳ ଆମବାତ ପାଇଁ ତିଆରି କରାଯାଏ । ବିରିବଟାରେ ପିଆଜ, ବାଇଗଣ ଓ ଲଙ୍କାମରିଚ ବୁଡ଼ାଇ ଘିଅରେ ବା ତେଲରେ ଭଜିଲେ ବଡ଼, ବାଇଗଣି, ପିଆଜ ଗୁଲୁଗୁଲିଆଦି ତିୟାରି ହୁଏ ।] ଦେ.ଅ—(ହାତୀକୁ ମାହୁନ୍ତର ନିଷେଧାତ୍ମକ ଡାକ)—(A call of the elephant-driver to an elephant directing him to desist) Desist ! Do not do so ! [ଦ୍ର—ହାତୀ ଯାଉ ଯାଉ ବାଟରେ କୌଣସି ଡାଳ ବା ଲୌହମୟ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଶୁଣ୍ଡ ବଢ଼ାଇବାର ଦେଖିଲେ ମାହୁନ୍ତ ଏ ଡାକ ଡାକେ, ଓ ହାତୀ ଉକ୍ତ ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମରୁ ବିରତ ହୁଏ ।]

ବିରି ଉ(ଓ)ପଡ଼ା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ମୁଗ+ଉତ୍ପାଟନ)—ବିରି ଛୁଇଁମାନ
Biri u(o)pardā ଗଛରେ ସୁପକ୍ୱ ହୋଇ ଶୁଖି ଗଲେ ବିରି ଆମଦାନି କରିବା ପାଇଁ ସେହି ଗଛମାନଙ୍କୁ ଓପାଡ଼ିବା—The uprooting of the Biri plants for harvesting. [ଦ୍ର—ବିରିଗୁଲୁକୁ ଓପାଡ଼ି ଆଣି ଖରାରେ ଶୁଖାଇ ତାକୁ ବେଙ୍ଗଳା ପକାନ୍ତି, ତମ୍ବା ବିରି ଛୁଇଁମାନଙ୍କୁ ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗାରେ ବାଡ଼ିଅନ୍ତି; ତାହା ହେଲେ ବିରି ଶସ୍ୟ-ମାନ ଛୁଇଁରୁ ବାହାରି ପୃଥକ୍ ହୋଇ ଯାଏ; ବିରି ଛୁଇଁର ଶସ୍ୟ ବିଚାଳି ଖୋସାମାନଙ୍କୁ ବିରି ବୋଲି ବୋଲି ଯାଏ ।]

ବିରି ଓଲିଆ—ଦେ. ବି—ବିରିକୁ ବାନ୍ଧି କରି ରଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Biri oliā ଲୁଟାର ପୁଡ଼ା—Packet made of straw for storing Biri grain. [ଉ—ଏତେ ଖାଇ ନ ପୂରିଲା ପେଟ, ବିରି ଓଲିଆରେ ମାରୁଛି ହାତ । ଚଗ ।]

ବିରିକ୍—ବୈଦେ.—(ଇଂ=ବ୍ରେକ୍; ବ୍ରେକ୍‌ଭାନ୍) ବି. (ପ୍ରାମ୍ୟ)—
Birik ବିରିକ ବିରିକ୍ବ ବ୍ରେକ୍, ବ୍ରେକ୍‌ଭାନ୍ (ଦେଶ)—
[ବିରିକ୍ଭା(ଭେ)ନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ] Brake; brakevan.

ବିରିକ୍ ମା(ମେ, ମ୍ୟା) ନ୍—ବୈଦେ.—(ଇଂ—ବ୍ରେକ୍‌ମାନ୍)—ବି—
Birik-mā(me,myā)n (ପ୍ରାମ୍ୟ)—ବ୍ରେକ୍‌ମାନ୍ (ଦେଶ)
ବିରିକମେନ ବିରିକ୍ମେନ Brakesman.

ବିରିକତ—ପ୍ରା. ବିଶ—(ସଂ. ବିରକ୍ତ)—ବିରକ୍ତ—
Birikata ବିକ, ବିରକ୍ତ Vexed; displeased.
(ବିରକତ—ବି) ବି—୧ । ବିରକ୍ତି—1. Vexation; displeasure. ୨ । ବିଚ୍ଛ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବା ଜନିତ ଅବସାଦ—2. Ennui; tedium.

ବିରିକତିଆ—ପ୍ରା. ବିଶ—(ସଂ. ବିରକ୍ତି ତତ)—୧ । ବିରକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ—
Birikatiā 1. Full of displeasure. ୨ । ବିରକ୍ତିଜନକ—
ମୁସକିଲ, ଦୁଖଦାଇ 2. Causing displeasure;vexatious. (ଯଥା, ଏ କାମ ଭାରି ବିରିକତିଆ ଲାଗୁଛି ।) ୩ । ଭୁଜା ବସି ରହିବା ଯୋଗୁଁ ଅବସାଦଜନକ—3. Tedious.

ବିରିକା(କି)ଟିଆ—ପ୍ରା. ବିଶ—୧ । (ସଂ. ବିରକ୍ତ); ବିରକ୍ତିକର—
Birikā(ki)tiā 1.Vexatious. ୨ । (ସଂ. ବିକଟ)—ବିକଟା-କାର; ବିକଟ—2. Fierce; ugly.

ବିରି କୋଳଥ—ଦେ. ବି—(ସହଜର ଶବ୍ଦ)—(ସଂ. ବ୍ରୀହି+କୁଲତ୍ଥ)—
Biri kolatha ବିରି ଆଦି ଶସ୍ୟ—Biri and other cereals.
(ବିରି ମୁଗ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିରିକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ରିଚ୍ ଧାତୁ=ମଳ ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Birikta ମ)—ବିରେଚନ ବିଶିଷ୍ଟ; ଯାହାର ଅତେକ ଝାଡ଼ା ହୋଇଅଛି—One who has passed copious stools; with the bowels completely evacuated.

ବିରିଙ୍ଗା—ପ୍ରାଦେ—(ଗଡ଼ଜାତ) —ବି—୧ । କୃଷି ପାଇଁ ବଣ ପୋଡ଼ିବା
Biringā 1 Reclamation of a forest for raising crops. ୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର ବଣ ଝୁଦା—2. Small bushes.

ବିରିଙ୍ଗା ମାରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ, ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—(କୋଉ ଆଦି
Biringā mārib ଜାତି) ବଣ କାଟିବା ପରେ ଫସଲ କରିବା ପାଇଁ ଜମିକୁ ପୋଡ଼ିବା—To burn a newly reclaimed land after the trees thereon are cut, for the purpose of cultivation.

ବିରିଙ୍ଗି କୁ(କୋ)ଟରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଅତି ସାନ ମୃଗ—
Biringi ku(ko)tarā A very tiny species of deer.

ବିରି ଚାଉଳ ଚୋବା(ବେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କ୍ରୋଧରେ
Biri chāula chobā(be)ibā ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ିବା—
दाँत पीसना (figurative) To grind one's teeth in rage.
ଦାଁତ କଡ଼ମଡ଼ କରା

ବିରିଜ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବୀର୍ଯ୍ୟ)—ଶୁକ୍ର—
Birija बीर्ज ବୀଜ Semen.

ବିରିଜା—ପ୍ରା. ବିଣ. ସଂ—ଚଡ଼ଲ—Surly; peevish, ପ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ-
Birijā (ନାମ) (ସଂ. ବିରଜା)—ଯାଜପୁରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ବିରଜା
[ବିରଜା(ଜେ)ଇ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଠାକୁରାଣୀ—Name of the Goddess Birajā at Jajpur (in Orissa).

ବିରିଜାଇ—ଦେ. ବି—ବ୍ରୀହି ରଗଡ଼ା ହୋଇ ଖୋସା ଛଡ଼ା ଯାଇଥିବା
Birijāi ଚାଲମାନ—Biri pulse ground and freed from chaff.

ଦେ, ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିରଜା (ଦେଖ)—Birijā (See)

ବିରିଜା(ଜେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବି+ରଞ୍ଜ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଚଢ଼ିବା;
Birijā(je)ibā ଚଢ଼ଚଢ଼ ହେବା—1. To warm up. ୨ ।
(ବିରଜିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଅଣ୍ଡିରା ଘୋଡ଼ା) ନିଜର ଉଦ୍ରକ୍ତ ଲିଙ୍ଗକୁ
बिरमना, विगडना ନାଡ଼ି ପାଖେ ବାଡ଼େଇ ବୀର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷରଣ ଗରମହଓୟା କରିବା—2. (said of a horse) To be in heat. ୩ । ଉନ୍ମତ୍ତତା ପ୍ରକାଶ କରିବା—3. To show signs of madness. ୪ । ରାଗରେ ଅସ୍ଥିର ହେବା—4. To fly into a rage. ୫ । କାମାତୁର ହେବାର ଚିହ୍ନ ପ୍ରକାଶ କରିବା—5. To show signs of amorousness. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—(ବାଘ ଆଦି ହିଂସ୍ର ଜୀବକୁ ଦେଖି ଗାଈ, ମଇଁଷି ଆଦି) ହୁରୁଡ଼ିବା ଓ ରବ କରିବା—To be startled and to low (said
भुकरना of cows and buffaloes when they see a
भयेहामलान tiger or smell its presence in the vicinity). ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବିରକ୍ତ ହେବା—
To be vexed.

ବିରିଜା(ଜେ)ଇ—ପ୍ରା. ବି (ନାମ)—୧ । ବାଣପୁରର ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରାମଖାଗ
Birijā(je)ī ବଙ୍କାଡ଼ରେ ଥିବା ଦେବୀ ମୂର୍ତ୍ତି—1. Name of an image of Goddess in Bānapur in Puri District, [ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କର ବାହନ—ବାଘ, ଏ ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବାଘ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ।] ୨ । ବିରଜା (ଦେଖ)—2. Birajā (See)

ବିରିଝିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ବିରଜାଇବା (ଦେଖ)
Birijhibā Birijāibā (See)

ବିରି ଡାଲି—ଦେ. ବି—୧ । ବିରିରୁ ରଗଡ଼ି ଖୋସା ଛଡ଼ାଇ ତିଆରି
Biri dāli କରାଯିବା ଡାଲି—1. Dal or curry made of
ବିରି ଡାଲ split Biri after it is freed from chaff.
उडदकी दाल ୨ । ରଗଡ଼ା ହୋଇ ଖୋସା ଛଡ଼ା ଯାଇଥିବା ବିରି—
2. Split Biri pulse.

ବିରିଞ୍ଚ(ଞ୍ଚି)—ସଂ.ବି [ବି=ବିବିଧ (ପ୍ରାଣୀ)+ଋଚ୍ ଧାତୁ=ସୃଷ୍ଟି କରିବା+
Birincha(nchi) କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଣତ୍ୱାଭାବ]—୧ । ବ୍ରହ୍ମା—
1. Brahmā. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu, ୩ । ଶିବ—
3. Śiba.

ବିରିଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ, (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ବିରୁଡ଼ି (ଦେଖ)
Birirdi Birurdi (See)

ବିରିଣା—ଦେ. ବିଣ.—[ଫା. ବେରୁନା=ବାହାରର; ଫା. ବେଗାନା]—
Birinā ୧ । ପର; ଅନାତ୍ମୀୟ [ବ୍ୟକ୍ତି]—1. Not related to
बिराना बिरान one's self. ୨ । ନିଃସମ୍ପର୍କୀୟ
[ଲୋକ]—2. Having no connection; unconnected. ୩ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର—3. Belonging to another person. ଦେ. ବି—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Another person. ୨ । ନିଃ-ସମ୍ପର୍କୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An outsider; stranger.

ବିରି ପିଠା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବ୍ରୀହି ପିଷ୍ଟକ)—ବିରିରୁ ରଗଡ଼ି ଯାଣ୍ଡିରେ
Biri pithā ବଡୁରାଇ ଖୋସା ଛଡ଼ାଇ ବାଟି ତହିଁରେ କରାଯିବା
ମାସକଳାଇର ପୀଠେ ପିଷ୍ଟକ—Cake made Biri-paste.
उडदका पिठा [ଦ୍ର—ବିରି ବଟାରେ ନାନାପ୍ରକାର ପିଠା ତିଆରି ହୁଏ । ଯଥା—ବିରି ଲଡ୍ଡୁ, ବିରିବଡ଼ା ବା ବିରି ବଟା, ଝିଲି, ଜଲିବା, ଇଣ୍ଡୁରି ବା ଏଣ୍ଡୁରି । ବିରି ବଟାରେ ଚାଉଳ ବଟା ମିଶାଇ ଭଜା କେବଳ ବିରି ବଟାରେ ମଧ୍ୟ ପିଠା ତିଆରି ହୁଏ । ବିରି ବଟାକୁ କିଛି ସମୟ ରଖି ଦେଲେ ତାହା ଫୁଲିଯାଏ ଓ ତାହାକୁ ବହୁବାର ହାତରେ ଘାଣ୍ଟିଲେ (ଫେଣାଇଲେ) ତାହା ଫେଣିଲା ଓ ହାଲୁକା ହୁଏ; ଫେଣିଆ ହୋଇଥିବା ବିରି ବଟାର ପିଠା ଛିଦ୍ରମୟ ହୁଏ ।]

ବିର ଫୁଲା—ଦେ. ବ—ଗୋଟା ବିରକୁ ପାଣିରେ ସିଝାଇ, ତହିଁରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Biri phulā କରାଯିବା ତରକାରି—Curry made of whole
ସିଦ୍ଧମାଷକଳାଇ Biris moistened with water and
ଉଡଦ୍‌କା ଉସନା (ବିର ସିଝା—ଅନ୍ୟରୂପ) boiled.

ବିର ଫେଣା(ଣେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବ୍ରୀହି + ଫେନାୟ ଧାତୁ)—
Biri phen̤ā(n̤e)ibā ବଟା ବିରକୁ ହାତ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ
ବାଟା ମାଷକଳାଇ ଫେନାନ ପରିମାଣରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରି ଘାଣ୍ଟି ତାକୁ
ଉଡଦ ଫେନନା ଫେନଯୁକ୍ତ ଓ ଫୁଲୁକା କରିବା—To agitate
(ବିର ଫେଣିଆଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) pasted Biri for a long
time and make it bloated.
ବିର ଫେଣା } ବିଶେଷ୍ୟ
ବିର ଫେଣିଆ(ଆଁ) }

ବିର ବଟା—ଦେ. ବ—୧ । ରଗଡ଼ା ବିରକୁ ବଟୁରାଇ ପିଠା ବା ବଡ଼ି
Biri baṭā କରିବା ପାଇଁ ବାଟିବା—1. Pestling of Biri.
ମାଷକଳାଇ ବାଟା ୨ । ବଟା ହୋଇଥିବା ବିର—
ଉଡଦ ପୀସନା 2. Paste made of Biri.

ବିର ବଡ଼ା(ରା)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବ୍ରୀହି + ବଟକ)—ବିର ବଟାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Biri bar̤ā(rā) ଘିଅ ବା ତୈଳପକ୍ୱ ବର୍ତ୍ତୁଳ ମୋଟ ପିଠା—
ମାଷକଳାଇୟର ବଡ଼ା Thick flat cakes of Biri-paste
ଉଡଦ୍‌କା ବଡା fried in ghee or oil.
ବାଟା ମାଷକଳାଇ **ପୀସାହୁଆ ଉଡଦ**

ବିର ବଡ଼ି—ଦେ. ବ—ବିରର ଆକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ବଟା ବିରର ଅତିପଶୁଷ୍କ
Biri bar̤i ବର୍ତ୍ତୁଳ ପିଣ୍ଡ (ଏହା ବ୍ୟଞ୍ଜନ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)
ମାଷକଳାଇର ବଡ଼ି Sun-dried balls of Biri paste used
ଉଡଦ୍‌କି ବଡି for curry. [ଦ୍ର—ବିର ବଟା ସଙ୍ଗେ ପାଣିକଣାରୁ
ବାଟି ବଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ତାକୁ କଣାରୁ ବଡ଼ି, ବୋଇତି
କଣାରୁ ଆଦର ମଞ୍ଜି ଦେଲେ ତାକୁ ମଞ୍ଜି ବଡ଼ି; ଗୁଣି ଦେଲେ
ଗୁଣି ବଡ଼ି, ମୂଳା ଦେଲେ ମୂଳା ବଡ଼ି ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିର ବାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ—୧ । ବିର ଛୁଇଁରୁ ବିରକୁ ପୃଥକ୍ କରିବା
Biri bār̤iā ନିମନ୍ତେ ବଡ଼ ଠେଙ୍ଗାରେ ଛୁଇଁଲାଗିଥିବା ଗଛମାନଙ୍କୁ
ଉଡଦ୍‌ଡେଁଗାନା ଏକତ୍ର ବାଡ଼େଇବା—1. To strike the
(ବିର ମାଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ) harvested Biri plants to make
the grains separated from the pods.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ବିରକୁ ଠେଙ୍ଗାରେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ପ୍ରହାର
କରିବା ପରି) ନିର୍ଦ୍ଦୟ ମାଡ଼; ଗୋଗଛ ବାଡିଆ—
2. Copious beating; sound thrashing.

ବିର ବାଡ଼ିଆ ଦେଖି କୋଳଥ ଚମକିବା ନ୍ୟାୟ—(ଉଗ)—
Biri bār̤iā dekhi kol̤atha chamakibā nyāya
ବେଟୀକୀ ମାର ପୁତୋହୁକୋ ତାସ (କୋଳଥ ଛୁଇଁରୁ ଶରୀରେ ଶୃଙ୍ଖଳାଇଲେ
ତାହା ବିର ଛୁଇଁ ଅପେକ୍ଷା ଶୀଘ୍ର ଫାଟି ଯାଇ ତହିଁରୁ
କୋଳଥ ଶସ୍ୟଯାକ ବାହାର ପଡ଼େ । ବିର ଆଗେ ବିଳରୁ
ଅମଦାମି ହୁଏ, ପରେ କୋଳଥ ଅମଦାମି ହୁଏ । କୋଳଥ
ଛୁଇଁ ବିରଛୁଇଁ ଅପେକ୍ଷା ସହଜରେ ଫାଟି ଯିବାରୁ ଲୋକେ
ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ବିର ବାଡ଼ିଆ ଦେଖି କୋଳଥ ଶସ୍ୟଯାକ
ବିର ଛୁଇଁ ପରି ପ୍ରହାର ଖାଇବା ଭୟରେ ଅଗରୁ ମନକୁ
ଫାଟି ଯାଏ ।)

ଜଣେ ଅପରାଧୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମାଡ଼ ଦେଲେ ତାହାର ସଙ୍ଗୀ-
ମାନଙ୍କ ମନରେ ଆଶୁ ପ୍ରହାରର ଆଶଙ୍କା ଉପସ୍ଥିତ ହେବା
ସ୍ଥଳରେ ଏ ଉଗ ବୋଲାଯାଏ ।

(ଅର୍ଥାତ୍ ଜଣକ ଉପରେ ମାଡ଼ ହେବାର ଦେଖି ତାହାର
ସଙ୍ଗୀମାନେ ମାଡ଼ ନ ଖାଇଣୁ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରି ପ୍ରହାର
ଜର୍ଜରିତ ସଙ୍ଗୀର ଦଶାରୁ ରକ୍ଷା ପାଆନ୍ତି)—An analogy
applied to cases where birds of the same
feather (e.g. co-accused) become enervat-
ed and do confess their guilt on seeing
their companions being beaten.

ବିର ବିର—ଦେ. ଅ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିର ଦାନା ପରି ଦେହରେ
Biri biri ବାହାରିବା ଘିମିରି ଆଦି ବ୍ରଣ—The copious
ଉଡଦ୍ କେତରହ coming out of pimples or eruptions
on the body.

ବିର ବିର କାଣ୍ଡେ(ଣ୍ଡୋ)ଇ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ଓ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅତି କଳହୁଡ଼ୀ;
Biri biri kāṇde(ṇ̤do)ī ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟର ଉପରେ ପଡ଼ି
କଳି କରେ—Shrewish (woman); vixen.

ବିରବିର ଫଳି ଯିବା—ଦେ. ବ—ଦେହରେ ଘିମିରି ପରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
Biri biri phal̤i jibā ବ୍ରଣ ବାହାରି ଯିବା; ରବି ରବି ଫଳ-
ସଘନପୁସୀ ବରବରାକର ନିକଲନା ଯିବା—The copious
(ବିର ବିର ହୋଇ ଫଳ ଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) appearance of
pimples or eruptions on the body.

ବିର ବୋଟି—ଦେ. ବ—ସାର ଶୂନ୍ୟ ଶୁଷ୍କ ବିର ଛୁଇଁର ଗୋଟା—
Biri boti The chaffs of Biri-pods after the
ଉଡଦ୍‌କି ଭୂସୀ grains are separated there-
କଳାୟର ଭୂସୀ form.

(ମୁହଁ) ବିରଭାଡ଼ି ପରି (କରିବା)—ଦେ. ବିଶ—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିରସ—
(muhañ) Biri bhār̤i pari (karibā) (to have a
dejected face.

ବିର ମୁଠିଆ ଘୋଷା—ଦେ. ବ.—ଘାଟ ମନେ ରହିବା ପାଇଁ ଘାଟକୁ
Biri muthiā ghoshā ବାରମ୍ବାର ଘୋଷିବାର ପ୍ରଣାଳୀବିଶେଷ-
A mode of persistent and repeated
learning a thing by heart for as many
times as there are grains in the hand.
[ଦ୍ର—ହାତରେ ମୁଠାଏ ବିର ଧରି ଥରେ ଘୋଷିବା ପରେ
ମୁଠାରୁ ଗୋଟିଏ ବିର କଢ଼ା ଯାଏ; ଏହିପରି ଗୋଟି
ଗୋଟି ହୋଇ ମୁଠାକ ଯାକ ବିର ହାତରୁ ନିଃଶେଷ ହେବା
ଯାଏ ଘାଟ ଘୋଷିବାକୁ ବିରମୁଠିଆ ଘୋଷା ବୋଲାଯାଏ।]

ବିରଲଡ୍ଡୁ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବ୍ରୀହି + ଲଡ୍ଡୁକ)—ବଟା ବିରକୁ ଲଡ୍ଡୁ
Birilar̤ḍu ଆକାରରେ ଘିଅ ବା ତେଲରେ ଭାଜି ପ୍ରସ୍ତୁତ
ମାଷକଳାଇ ଲାଡ୍ଡୁ କରାଯିବା ପିଠା—Ball-cakes of Biri
ଉଡଦ୍‌କାଲଡ୍ଡୁ paste fried in oil or ghee.

ବିରସ—ଦେ. ବ—ରାଜସ୍ଥାନର ନଦୀ ବିଶେଷ—Name of a river
Birisa in Rajputana. (ଉ—ଯହିଁ ନିକାଞ୍ଚନେ ବିରସ ସୁଳନେ, ବସି ଚଂପୁରୁଷ କାମିନୀଗଣ । ନନ୍ଦକିଶୋର· କୃଷ୍ଣକୁମାରୀ ।)

ବିରସା(ସେ)ଇବା—ଗ୍ରା·କ୍ରି (ସଂ. ବିରସ)—୧ । ବିରକ୍ତ ହେବା; ଅନୁରାଗ-
Birisā(se)ibā ରହିତ ହେବା—1. To be displeased or vexed with a person. (ଉ—ତା ମନ ସ୍ୱା ଠେଇଁ ବିରସେଇଗଲା । କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ. ନଅଭୁଣ୍ଡୀ ।) ୨ । ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଅପ୍ରସନ୍ନ କରାଇବା—2. To cause a person to be estranged from another.

ବିରୁଆ(ଆଁ)—ପ୍ରାଦେ (ଗଣ୍ଡାମ) ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଫରସୀ; ବ୍ୟୋରୋ)—
Birua(ān) ଅଲମାରି—Almirah; bureau.

ବିରୁଚି—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ବି—ଅତ୍ୟନ୍ତ+ରୁଚି)—ଅତି ମନୋହର—
Biruchi Very beautiful. ଦେ. ବ—ଅରୁଚି—
ଅରୁଚି ଅରୁଚି Aversion.

ବିରୁଡ଼ି(ଲି)—ଦେ. ବ (ସଂ. ଭୃଙ୍ଗରୋଳ; ବରଟ; ବରଲା)—ଭରୁଡ଼ି;
Birurdi(li) ଭଅଁର; ହଳଦିଆ ଓ ନାଲିରଙ୍ଗ ବିଷିଷ୍ଟ ଭୃଙ୍ଗ; ପୀତ
ଭୀମରୁଲ ଭ୍ରମର—The yellow wasp; Vespa; hornet.
ବରୈୟା, ବିଢନୀ [ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ଦେହରେ ହଳଦିଆ ଓ ନାଲି ଡୋରା ଥାଏ । ଏମାନେ ମହୁମାଛିମାନଙ୍କପରି ଫେଣା ବାନ୍ଧନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କୁ ମଧୁସଞ୍ଚୟ କରିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ନାହୁଡ଼ି ଅଛି ଓ ଏମାନଙ୍କ ଦଂଶନ ବିଶେଷ ଯନ୍ତ୍ରଣାପ୍ରଦ । ଏମାନେ ମହୁମାଛିମାନଙ୍କଠାରୁ ଲମ୍ବ ଓ ଏମାନଙ୍କ କଣ୍ଠ ଅତି ଖୀଣ । ଏମାନଙ୍କର ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ ନିଶ ଅଛି । ନିଶଦ୍ୱୟ ଦୁଇଟି ରେଫ୍ (´) ପରି ଦେଖାଯାଏ; ଏଥିପାଇଁ ଏମାନଙ୍କୁ ଦ୍ୱିରେଫ ବୋଲାଯାଏ । ଏମାନେ ବଳବନ୍ତ ହୋଇ ବାସକରନ୍ତି; ଡୋଫା ହଳଦିଆ, ଡୋଫା-କଳା, ନେଳ, ନାଲି ଓ ହଳଦିଆ ଡୋରାଯୁକ୍ତ ନାନା ଜାତିର ବିରୁଡ଼ି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ।]

ବିରୁଡ଼ି ବସା-ଦେ. ବ (ସଂ. ବରଲା + ବାସ)—ଭରୁଡ଼ିମାନେ କରିଥିବା ମହୁ
Birurdi basā ଫେଣାପରି ବସା—Hive made by
ଭୀମରୁଲର ଚାକ ବିଢନୀକା ଛତ୍ତା yellow wasps.
(ବିରୁଡ଼ି ଘର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିରୁଡ଼ି ମାଇଲା ଭଲ ହେବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ବିରୁଡ଼ି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ନାହୁଡ଼ି
Birurdi māilā bhali hebā ଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ
(ବିରୁଡ଼ି ମାରିବା[ଲା]ଭଲ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯେଉଁ ପରି ଅସ୍ଥିର ହୁଏ
ଭୀମରୁଲମାରା ମତନ ହଓୟା ସେହିପରି ଅସ୍ଥିରତା ପ୍ରକାଶ କରିବା—
ବିଢନୀ କାଟନେକେ ଏସା ହୋନା 1. To be restless like a person stung by wasps. ୨ । ଚଡ଼ଚଡ଼ି ହେବା—2. To be peevish; to be in sulks; o be irritated; to warm up.

ବିରୁଡ଼ି ମାରିବା—ଦେ. ବ—ବିରୁଡ଼ିର ନାହୁଡ଼ି ଦ୍ୱାରା ଆଘାତ—
Birurdi māribā The stinging of a wasp.
ଭୀମରୁଲ କାଟା ବିଢନୀକାଟନା

ବିରୁଡ଼ି(ଲି)ମୁହାଁ—ଦେ. ବିଶ. ଯୁ—ଯାହାର ମୁହଁରେ ସବୁବେଳେ
Birurdi(li)muhāñ କ୍ରୋଧର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ-
ବିଢ଼ନୀମୁହାଁ କ୍ରୁଦ୍ଧମୁଖ—Having a wrathful counte-
[ବିରୁଡ଼ି(ଲି)ମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ] nance.

ବିରୁତ—ସଂ. ବ—(ବି+ରୁ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କ୍ତ୍ରି. ତ)—
Biruta ୧ । ସ୍ୱର; ରବ—1. Sound; voice. ୨ । ପକ୍ଷୀର କୂଜନ—2 The note or cooing of a bird. ୩ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ଧ୍ୱନି—3. Inaudible or muffled sound; whisperings. ୪ । କଳରବ—4. Murmuring sound. ସଂ. ବିଶ—କୂଜିତ—Uttered. (said of a tone).

ବିରୁଦ—ସଂ. ବ—(ବି+ରୁଦ୍ ଧାତୁ=ରୋଦନ କରିବା+କ୍ତ୍ରି, ଅ)—
Biruda ଗଦ୍ୟପଦ୍ୟମୟୀ ରାଜସ୍ତୁତି ବା ଦେବସ୍ତୁତି—A panegyric in prose and poetry,

ବିରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ—(ବି+ରୁଧ୍ ଧାତୁ=ରୋଧ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Biruddha ୧ । ପ୍ରତିକୂଳ; ବିପରୀତ—1. Opposite; op-
[ବିରୋଧ, ବିରୁଦ୍ଧତା, ବିରୁଦ୍ଧତା—ବି] posed to; hostile to. ୨ । ପ୍ରତିବନ୍ଧ—2. Confined; shut up. ୩ । ବିଦ୍ୱେଷୀ; ବିରୋଧୀ—3. Antagonistic.

ବିରୁଦ୍ଧ ମତିକାରିତା—ସଂ. ବ—ଶବ୍ଦ ଦୋଷବିଶେଷ—A defect in
Birnddha matikāritāin literary compositlon. [ଉ—"ଏଣେ କରେ ବୋଳ ଅମର ସରଣୀ, ବିରାଜନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ ଚୂଡ଼ାମଣି" । ଶଂସିତ ପଦ୍ୟାଂଶରେ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ଙ୍କର ଚୂଡ଼ାମଣି କହିବାଦ୍ୱାରା ବୋଧ ହେଉଅଛି ସତେ ଯେପରି ଚନ୍ଦ୍ର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ମହାଦେବଙ୍କର ଶିରୋଭୂଷଣ । କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଏଠାରେ ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ବୋଲି ବିରୁଦ୍ଧ ମତିକାରିତା ଦୋଷ ହୋଇଅଛି ।]

ବିରୁଦ୍ଧ ରସାଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣନା—ସଂ. ବ—ରସଦୋଷ ବିଶେଷ—A defect
Biruddha rasāṅga barṇṇanā in literary senti-
ment. [ଦ୍ର—କୌଣସି ରସରେ ଯେବେ ତଦ୍‌ବିରୋଧୀ ରସର ବିଭାବାଦି ପରିଗୃହୀତ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ବିରୁଦ୍ଧ ରସାଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣନା ନାମକ ଦୋଷ ହୁଏ ।]

ବିରୁଦ୍ଧରେ—ସଂ· କ୍ରି. ବିଶ—ବିପକ୍ଷରେ—Againist; in opposi-
Biruddhare tion to. (ଯଥା--ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ବିରୁଦ୍ଧେ ବିରୋଧମେ ଗୁହାର ଅଛି ।) [ଦ୍ର—ବିରୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ସାଧାରଣତଃ (ବିରୁଦ୍ଧେ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଶେଷଣ ପଦ ଥିବାରୁ 'ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ' ବ୍ୟବହାର ଦୋଷଯୁକ୍ତ ଅଟେ; କିନ୍ତୁ ବିରୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦର 'ବିରୋଧ' ଅର୍ଥ କେତେକ ସ୍ଥଳେ କୋଷ (ଯଥା—ଆପ୍ତେ)ରେ ଦେଖାଯିବାରୁ ଏ ବ୍ୟବହାର ଦୋଷାବହ ନୁହେ ।]

ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିରୁଦ୍ଧ + ଆଚରଣ)—୧ । ବିପରୀତ
Biruddhācharaṇa ବ୍ୟବହାର; ପ୍ରତିକୂଳାଚରଣ—1. Acting
(ବିରୁଦ୍ଧାଚାର—ଅନ୍ୟରୂପ) in opposition. ୨ । ଶତ୍ରୁତା-
ଚରଣ—2. Acting inimically; inimical
or hostile conduct.

ବିରୁଦ୍ଧାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିରୁଦ୍ଧାଚରନ୍; ବିରୁଦ୍ଧାଚାର+ଇନ୍)—
Biruddhāchārī ୧ । ଶତ୍ରୁତା ଆଚରଣକାରୀ—1. Acting
(ବିରୁଦ୍ଧାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) inimically or in a hostile manner.
୨ । ବିପରୀତାଚରଣକାରୀ—
2. Acting in opposition.

ବିରୁଳ—ଦେ. ବି—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Biurla Name of a wild tree.

ବିରୁଢ଼—ସଂ. ବିଣ (ବି + ରୁହ୍ ଧାତୁ=ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Birūrdha ୧ । ଅଙ୍କୁରିତ—1. Sprouted. ୨ । ଉତ୍ପନ୍ନ;
ଜାତ 2. Born; produced. ୩ । ବଦ୍ଧମୂଳ—
3. Fixed at the root; rooted. ୪ । ଆରୋହଣ
କରୁଥିବା—4. Ascending; riding. ୫ । ଗଭୀରରୂପେ
ନିମଗ୍ନ—5. Sunk deep.

ବିରୂପ—ସଂ. ବିଣ (ବି=ନିନ୍ଦିତ + ରୂପ=ଆକୃତି)—କୁରୂପ; କୁତ୍ସିତ—
Birūpa 1. Ugly-looking. (ତୁ —ବୃଷାଳ ବିଷ୍ଣକ,
(ବିରୂପକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିରୂପ ; ବି ଠିକ, ବଡ଼ାଇ ସମ୍ବାଦ—
(ବିରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ପ୍ରତିକୂଳ—
2. Adverse; opposite. ସଂ. ବି—ପିପଳୀମୂଳ—
1. The root of long pepper. ୨ । ସୁଗନ୍ଧ-
ରାଜ ଗୁଳ୍ମ—2. Name of a flower plant.

ବିରୂପା—ଦେ. ବି—ମହାନଦୀର ଶାଖା ନଦୀବିଶେଷ—A branch of
Birūpā the river Mahanadi in Orissa. (ତୁ—ଚନ୍ଦନ
ବିଲୁଞ୍ଜ-ମଣ୍ଡଳ ଅଲକ୍ତ, ସୁରୂପା ବିରୂପା ଯହିଁ କରେ ଗଙ୍ଗ—
ରାଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶରୀ ।) [ତୁ—ମହାନଦୀର ଏ
ଶାଖା କଟକର ୩୪ ମାଇଲ ପଶ୍ଚିମରେ ଚଉଦୁଆରଠାରେ
ମହାନଦୀରୁ ବାହାରିଅଛି । ଏହି ନଦୀରେ ଅନେକଟି ଛୋଟ
ହୋଇ ଉକ୍ତ ଜଳଭଣ୍ଡାରରୁ ହାଇଲେଭଲ୍ କେନାଲ
ବାହାରି ଅଛି ।] ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିରୂପର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Birūpā.
ସଂ. ବି—୧ । ଦୁରାଲଭା (ଦେଖ)—1. Durālabhā
(See) ୨ । ଅତିବିଷା (ଦେଖ)—2. Atibisha
(See). ଦେ. ବିଣ (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) (ସଂ. ବିରୂପ)—
ବିରୂପ(ପା) କୁତ୍ସିତରୂପବିଶିଷ୍ଟ—Of ugly appearance. [ତୁ—
ବିରୂପା ବିରୂପାକ୍ଷକୁ କଲା ନୀଳ ପ୍ରକଟ କଟକ ଭାଙ୍ଗି—ଭଞ୍ଜ.
ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବିରୂପାକ୍ଷ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିରୂପ=କୁତ୍ସିତ+ଅକ୍ଷି; ଯାହାଙ୍କର
Birūpāksha ବିନିଗୋଟ ଆଖି ଥିବାରୁ ଯେ କୁତ୍ସିତ ଦେଖା-
ଯାଆନ୍ତି)—୧ । ମହାଦେବ; ତ୍ରିଲୋଚନ—1. Śiba.
୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମସ୍ତକରୁ ଜାତ ରୁଦ୍ରବିଶେଷ—2. Name
of a class of Rudra Deities. ୩ । ରାକ୍ଷସବିଶେଷ-
3. Name of a demon. (ତୁ—ବିରୂପାକ୍ଷ ସ୍ଥାନେ
ଦରଶବଦ ଯେ ଦ୍ୱିବିଧ ଅର୍ଥରେ ଘୋଷ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-
ବିଳାସ ।) ସଂ. ବିଣ—କୁତ୍ସିତ ବା ବିକୃତ ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ—
Having an ugly eye or eyes. ଦେ. ବି. ପୁଂ—
ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males.

ବିରୂପିକା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିରୂପ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । କୁରୂପା—
Birūpikā 1. Ill-shaped; deformed (woman).
(ବିରୂପକ—ପୁଂ) ୨ । କୁତ୍ସିତା—2. Ugly (woman).

ବିରେକ—ସଂ. ବି (ବି+ଉତ୍ ଧାତୁ=ପୁନଃ ପୁନଃ ମଳ କ୍ଷରଣ ହେବା
Bireka +ଭାବ. ଅ)—ପୁନଃ ପୁନଃ ମଳ ନିଃସରଣ; ଅନେକ
ଥର ଝାଡ଼ା ହେବା—Repeated evacuations; dir-
rohea; purging. ସଂ. ବିଣ (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
ଯାହା ଖୁବ୍ ଝାଡ଼ା କରାଏ; ବିରେଚକ—Cathartic;
purgative.

ବିରେଚକ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଉତ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ, ରେଚ ଧାତୁ=
Birechaka ନିଃସାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଭେଦକାରକ;
ଯାହା ସେବନ କଲେ ଝାଡ଼ା ହୁଏ; ଜୁଲାପ—Purgative.

ବିରେଚନ—ସଂ, ବି (ବି+ଉତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ମଳ ନିଃସରଣ;
Birechana ଝାଡ଼ା ହେବା—Purging; passing of
stools. ସଂ. ବିଣ (ବି+ଉତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
ବିରେଚକ—Purgative.

ବିରେନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସଂ. ବୀରଣ)—ବେଣା—
Biren The Benā grass.

ବିରୋକ୍—ଦେ. ବିଣ—ଅବାଧ—Unobstructed. ବି—ବାଧାର
Birok ଅଭାବ—Absence of any restraint or
ଅବାଧ ବିରୋକ hindrance.

ବିରୋକ—ସଂ. ବି (ବି+ରୁଚ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Biroka ୧ । ଛିଦ୍ର; ଗର୍ତ୍ତ; ବିବର—1. Hole. ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ-
କିରଣ—2. The rays of the sun.

ବିରୋଚନ—ସଂ. ବି (ବି+ରୁଚ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)
Birochana —୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun. ୨ । ଚନ୍ଦ୍ର—
2 The moon. ୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire. ୪ ।
ପ୍ରହ୍ଲାଦଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ବଳି ରାଜାଙ୍କ ପିତା—4. Father
of king Bali. ୫ । ଅର୍କ ଗଛ—5. Calotropis
Gigantea (plant). ୬ । ଫଣିଫଣା; ଶ୍ୟୋନାକ
ବୃକ୍ଷ—6. Bignonia Indica (tree). ୭ ।
ଘଡ଼ ବିରଣ—7. A plant. ୮ । ରୋହିତକ ବୃକ୍ଷ—
8. A tree; Andersonia Rohitaka. ୯ ।
ବଡ଼ବାଗ୍ନି—9. Submarine fire. ଦେ. ବିଣ—
ଅରୁଚକ ଅରୁଚିକର—Disgusting to the taste;
distasteful. (ତୁ—ବିରୋଚନ ଏ ବିଶିଷ୍ଟ ମନକୁ ।

ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ଦେ. ବ—ଜ୍ୱଳନ୍ତିକାଗ୍ନି; ଉଦ୍ଦେଇ ନିଆଁ—The fire of a brazier. (ଉ—ବାତନାସାଳଲୀ ଯୋଗେ ଚହ୍ନି, ବିରୋଚନ ଅଛି ଜ୍ୟୋତି ଏଣୁ ବହ୍ନି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିରୋଚନ ନାରୀ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିରୋଚନ+ନାରୀ)—
Birochana nārī ବିରୋଚନର ସ୍ତ୍ରୀ; ମାଳତୀ କନ୍ୟା—The wife of Birochana.
[ଉ—ବିରୋଚନନାରୀ ଛନ୍ଦେ ହୋଇ ଦ୍ୱର ତା ଜୀବ ଯେମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
[ଦ୍ର—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ବିରୋଚନ ରାକ୍ଷସକୁ ବଧ କରିବାପାଇଁ ଭଗବାନ୍ ମାୟାରେ ମାଳତୀ କନ୍ୟାରୂପ ଧାରଣ କରି ତାହାର ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।]

ବିରୋଧ—ସଂ. ବ (ବି+ରୁଧ୍ ଧାତୁ=ରୁଦ୍ଧ କରିବା+ଭାବ ଅ)—
Birodha ୧ । ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity; hostility ୨ । ବୈପରୀତ୍ୟ; ପ୍ରତିକୂଳତା—2. Opposition; contradiction. ୩ । ଅବରୋଧ—3. Obstruction. ୪ । ଅମେଳ; ଅନୈକ୍ୟ—4. Disagreement. ୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ ଅ ବା ଅଧିକରଣ ଅ) ଯୁଦ୍ଧ—5. Battle. (ଉ—ବସ୍ତ୍ରସ ଗଲ୍ଲନ ସର, ଯୁଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧିଲର ପର, ଏ ସଙ୍ଗେ ବିରୋଧ କରିବାର ଉତ୍ସବ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।) ୬ । ବିପଦ—6, Calamity. ୭ । ଅଟକ; ବାଧା—7. Obstruction; obstacle. ୮ । ଅର୍ଥାଳଙ୍କାର ବିଶେଷ; ବିରୋଧାଭାସ (ଦେଖ)—8. A figure of speech in which there is apparent contradiction. ୯ । କଳି—6. Quarrel. ୧୦ । ବିବାଦ—10. Dispute; dessension. ଦେ. ବ—ନିଷେଧ—Prohibition. [ଯଥା—ଶିକା ଖାଇବାକୁ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜରେ ବିରୋଧ ଅଛି ।] ଦେ. ବିଣ—ନିଷିଦ୍ଧ — Forbidden; prohibited. (ଉ—ବିରୋଧ ବିଚାଳମାନ ଖାଆନ୍ତି ଯେ ଲୋକେ । ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଉକ୍ତି ଗୀତା ।)

ବିରୋଧକ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ବି+ରୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—୧ । ବିବାଦ-
Birodhaka କାରୀ—1. Disputing. ୨ । କଳହା—(ବିରୋଧକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Quarrelsome. ୩ । ମାମଲାବାଜ—3. Litigious.

ବିରୋଧ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିବାଦ କରିବା—1. To dis-
Birodha karibā pute. ୨ । ନିଷେଧ କରିବା—2. To
ବିରୋଧ କରା forbid; to prohibit. ୩ । ଅଟକ କରିବା;
विरोध करना ବାଧା ଦେବା—3 To obstruct; to hinder. ୪ । କଳି ଲଗାଇବା—4. To quarrel.

ବିରୋଧନ—ସଂ. ବ (ବି+ ରୁଧ୍ ଧାତୁ=ରୁଦ୍ଧ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Birodhana ବିରୋଧ (ଦେଖ)—Birodha (See). ସଂ. ବିଣ—(ବି+ରୁଧ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ବିରୋଧକାରକ—1. Obstructing. ୨ । ବିବାଦକାରୀ—2. Disputing. ୩ । କଳହକାରୀ—3. Quarrelling.

ବିରୋଧ ପରିହାର—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିରୋଧ+ପରିହାର)—
Birodha parihāra ୧ । ବିବାଦ ତ୍ୟାଗକରଣ—1. Giving up a dispute or quarrel. ୨ । ବୈପରୀତ୍ୟର ପରିତ୍ୟାଗ —2. Removal of a contradiction or opposition.

ବିରୋଧ ଭଙ୍ଗ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିରୋଧ+ଭଙ୍ଗ)—ବିବାଦ
Birodha bhanga ମେଣ୍ଟାଇବା—The settlement of a dispute.

ବିରୋଧ ଭଞ୍ଜନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିରୋଧ +ଭଞ୍ଜନ)—୧ । ବିବାଦ
Birodha bhanjana ମେଣ୍ଟାଇବା—1. The settlement of a dispute. ୨ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିରୋଧକୁ ମେଣ୍ଟାଇ ଦେବା—2. Settling a dispute between others.

ବିରୋଧାଗ୍ନି—ସଂ. ବ (ରୂପକ କର୍ମଧା; ବିରୋଧ+ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନିପରି
Birodhāgni ଭୟାନକ ବିରୋଧ ବା ବିବାଦ—A hot or (ବିରୋଧାନଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) fiery dissension.

ବିରୋଧାଭାସ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିରୋଧ+ଅଭାସ)—A figure
Birodhābhāsa of speech in which there is apparent contradiction. [ଦ୍ର—ଯେଉଁଠାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରକୃତରେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ନଥାଇ ଆପାତତଃ ବିରୋଧୀ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ ସେଠାରେ ଏହି ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ; ଯଥା—ଭାବୁଛି ହେବାକୁ ସେତ ଏ ରୂପ ବିଧୁର, ନ ଭାବୁଛି ସେ ହେବାକୁ ଏ ରୂପ ବିଧୁର; ଭାବା ନ ଭାବ ସେ ଧୀର; ଶୋକ ପାଶୋରି ହେଲାଣି ଅଶୋକ ପାଶୋରି—ଗୋଲକ—ଇନ୍ଦୁରେଖା ।]

ବିରୋଧି—ଦେ. ବିଣ (କଚରଆ) (ସଂ. ବିରୋଧିନ୍)—୧ । ବିରୋଧୀନ୍;
Birodhi ବିବାଦୀନ୍; ବିବାଦର ବିଷୟୀଭୂତ—1. Disputed; (ବିରୋଧିଅ[ନ୍]—ଅନ୍ୟରୂପ] subject of controversy; controversial. ୨ । ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିଷୟ ଲାଗି ବିବାଦ ହୋଇଥାଏ—2. (a matter) In dispute in a case.

ବିରୋଧିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଯଦ୍ୟ) (ସଂ. ବି+ରୁଧ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବିରୋଧ
Birodhibā କରିବା—1. To obstruct. ୨ । ନିଷେଧ ବିରୋଧା କରିବା; ମନା କରିବା—2. To forbid. [ଉ—**ବିରୋଧନା** ବିରୋଧିଲେ ଶୁଣି ସେ ବାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ, କି ବିଚ୍ଛ ନ ଜାଣି ଜନକ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିରୋଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିରୋଧିନ୍; ବିରୋଧ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍, ୧ମା.
Birodhī ୧କ)—୧ । ବିରୋଧକାରୀ—1. Disputing; (ବିରୋଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) opposing. ୨ । ପ୍ରତିକୂଳ; ବିରୁଦ୍ଧ—1. Opposed to. ୩ । ବିପକ୍ଷ; ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ—3. Inimical. ୪ । ବିନାଶକ—4. Destroying; destructive. [ଉ—ବନରୁହରୁ ଜନମ ହୋଇ ଭୁଷାର, ବିରୋଧୀ ନାହିଁ ଅଧିକେ ଦଶି ରୁଚିର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ସଂ. ବ—ବସ୍ତ୍ରର ବିଶେଷ—

Name of a particular year. ଦେ.ବି—୧ । ଅପର ପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A person belonging to the other party. ୨ । ଶତ୍ରୁ—2. Enemy ଦେ. ବିଣ—(କଟରଅ)—ବିରୋଧ (ଦେଖ)—Birodhi (See).

ବିରୋଧୀୟ—ସ. ବିଣ (ବିରୋଧ+ଇୟ)—ବିବାଦୀୟ; ବିବାଦସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
Birodhiya —Relating to the disdute; controversial.

ବିରୋଧୋକ୍ତି—ସ. ବି—(ମ. ପ. ଗୋ; ବିରୋଧଜନକ ଉକ୍ତି; ବିରୋଧ+
Birodhokti ଉକ୍ତି—୧ । ବିରୋଧାଭାସ (ଦେଖ)—
1. Birodhābhāsa (See) ୨ । କଟୁ କଥା—
2. Harsh speech. [ଉ-ବିରୋଧେକ୍ତି ନ ଭାଷିବେ ଅନୁରୋଧରୁ—ଭଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ବିପ୍ରଲାପ (ଦେଖ)—3, Bipralāpa (See). ୪ । ଅନର୍ଥକ ବିବାଦ (ଶବ୍ଦ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ)—4. Vain dispute.

ବିରୋବାଏ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ଭୁଲ. ହି. ବିରୋବାନ୍)—
Birobāe ଭୂତ; ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୃହକୁ ପ୍ରେରିତ ଅତ୍ୟାଚାରକ ଭୂତ—An evil spirit sent to a person's house by means of magical charms.

ବିରୋଲ—ଦେ. ବି—(ସ. ବିଲଳ)—୧ । ସ୍ପଷ୍ଟ; ସ୍ପଷ୍ଟ—
Birola 1. Clear. ୨ । ପରସ୍ପରଠାରୁ ପୃଥକ୍—2. Separate from each other.

ବିର୍ଜ—ପ୍ରା. ବି—(ସ. ବୀର୍ଯ୍ୟ)—ଶୁକ୍ର; ବୀର୍ଯ୍ୟ—
Birja ବୀଜ **ବିର୍ଜ** Semen virile.

ବିର୍ଜା(ର୍ଜେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଉଜାଇବା (ଦେଖ)
Birja(rje)ibā (ବିର୍ଜିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) Birijāibā (See)

ବିର୍ଝିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ବିରଝ୍‌ନା)—
Birjhibā ବିରଝିବା (ଦେଖ)—Birijhibā (See)

ବିର୍ଣ୍ଣି(ର୍ଣ୍ଣି)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ସ. ବର୍ବରୀ; ଭୁଲ. ହି. ବରୁଣୀ);
Birnni(rni) ବିରୁଣି (ଦେଖ)—Bir-ni (See)

ବିର୍ହୁତ—ଦେ. ବି—୧ । ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା
Birhut ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତି ବିଶେଷ—1. A non-aryan caste
ବିରହୁତ **ବୀରହୁତ** residing in the Oriya states.
୨ । ବିର୍ହୁତ ଜାତିର କଥିତ ଭାଷା—
2. The language spoken by the Birhuts.

ବିର୍ହି—ଦେ. ବି—(ସ. ବ୍ରୀହି)—ବିରି (ଦେଖ)—Biri (See)
Birhi [ଉ—ଏ ଅନ୍ତରେ ଘୋଡ଼ାଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ କରାଇଲେ । ବିର୍ହି (ବିରି—ଅନରୂପ) ଘାସ ଖୁଆଇ ମଦ ପିଆଇଲେ । କୃଷ୍ଣବିଜୟ, ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।]

ବିଲ୍(ଧାତୁ)—ସ.—ଭେଦ କରିବା—
Bil (root) To pierce.

ବିଲ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଲ୍)—୧ । ପ୍ରାପ୍ୟ ଟଙ୍କାର ଦାବୀ-ତାଲିକା;
Bil ପ୍ରାପ୍ୟ ଟଙ୍କା ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ପତ୍ର ଦାବୀଦାରୁ ଦାଖଲ
ବୀଲ **ବୀଲ** କରେ—1. A bill drawn up for payment of one's dues. ୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ପ୍ରସ୍ତାବ କରାଯିବା ଆଇନର ପାଣ୍ଡୁଲିପି—2. A bill put up before a legislative council for being passed into law.

ବିଲ୍ କିରାନି—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ ବିଲ୍+ଫା. କିରାନି)—ଯେଉଁ
Bil kirani କ୍ଲର୍କ୍ କୌଣସି ଇଚ୍ଛାକାର ବିଲ୍‌ମାନ ତିଆରି କରେ-
ବୀଲକ୍ଲାର୍କ **ବୀଲ କିରାନୀ** Bill clerk.
(ବିଲ୍ କ୍ଲର୍କ୍; ବିଲ୍ କ୍ଲାର୍କ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲ୍‌କୁଲ୍—ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଣ ଓ ବିଣର ବିଣ—(ଫା. ବିଲ୍=ଏମନ୍ତିକ;
Bil-kul କୁଲ୍=ସମୁଦାୟ)—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ; ବିବାଦ; ସମସ୍ତ—
ବିଲକୁଲ **ବିଲକୁଲ** Wholly; all; entirely. [ଉ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ [ବିଲ(ଲ୍)କୁଲ୍(ଲ୍)—ଅନ୍ୟରୂପ] ମିଥିଲା ପନର ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପାରସ୍ୟ ଭାଷାର ବିଲ୍‌କୁଲ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଓ ବନାନ ଶିଖି ପକାଇ-ଥିଲେ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।] ବୈଦେ. ବିଣ—ସମୁଦାୟ—Whole; all of. [ଯଥା—ତା ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ବିଦ୍ଧ ଘାଆ ହୋଇଛି ।] ପ୍ରାଦେ.—(ସମ୍ବଲପୁର) ଅ. ନିଶ୍ଚୟ—Certainly; surely. [ଯଥା—ଆଜି ବିଲ୍‌କୁଲ ମେଘ ବର୍ଷିବ ।]

ବିଲ୍‌ଟି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବିଲ୍‌ଟି; ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଲେଡିଙ୍ଗ୍)—
Bil-ṭi ଜାହାଜରେ ଓ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ମାଲ ଲଦାଇ ପଠାଇବା
(ବିଲ୍ଟି—ଅନ୍ୟରୂପ) ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମିଳିବା ନିଦର୍ଶନ ପତ୍ର; ମାଲ ଚାଲାଣି
ବିଲ୍ଟୀ ପର୍ଚ୍ଚି—A bill of lading; a ralway-receipt.
ବିଲ୍ଟୀ [ଦ୍ର—ଏହି ବିଲ୍‌ଟିକୁ ପ୍ରେରକ ଗ୍ରାହକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାନ୍ତି । ଗ୍ରାହକ ଠିକଣାମୁଣ୍ଡରେ କମ୍ପାନିକୁ ଏହି ବିଲ୍‌ଟି ଦେଖାଇ ପ୍ରେରିତ ମାଲ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।]

ବିଲ୍‌ଟି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଜାହାଜର ବା ରେଲର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ
Bil-ṭi karibā କର୍ମଚାରୀ) ପ୍ରେରକଠାରୁ ପ୍ରେରିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗ୍ରହଣ
ବିଲ୍ଟୀ କାଟିବା **ବିଲ୍ଟି କାଟନା** ବିଲ୍ଟି କରିବା ବିଲ୍ଟି କାଟିବା } ଅନ୍ୟରୂପ a bill of lading or railway reciept for goods entrusted to a steamer or railway for carriage. ୨ । (ପ୍ରେରିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପ୍ରେରକ) ପ୍ରେରିତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଜାହାଜରେ ବା ରେଲରେ ବୋଝାଇ କରାଇବା ପରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କଠାରୁ ରସିଦ ନେବା—2 To get a bill of lading or rceipt for goods consigned to a carrier of goods.

ବିଲ୍ ନାମଞ୍ଜୁର(ରି)—ବୈଦେ. ବି—୧ । ବିଲ୍‌ରେ ଦାବୀ କରାଯାଇଥିବା
Bil nāmanjur(ri) ଟଙ୍କାକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବା—1. Rejec-
ବିଲ ନାମଞ୍ଜୁର(ରି) tion of a bill for payment.
ବୀଲ ନାମଞ୍ଜୁର(ରି) ୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ଆଇନର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଆଇନରୂପେ ଗୃହୀତ ନ ହେବା—2. Rejection of a legislative bill by the Council.

ବିଲ୍ ପାସ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଲ୍+ପାସ୍)—୧ । ବିଲ୍‌ରେ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଦାବି କରାଯାଇଥାଏ,ତାହା ଦାବିଦାରଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା
Bil pās ନିମନ୍ତେ ମଞ୍ଜୁର—1. Passing or sanctioning
ବିଲପାଶ of a bill for payment. ୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ
[ବିଲ୍ ମଞ୍ଜୁର(ର)—ଅନ୍ୟରୂପ] ସଭାରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆଇନ୍‌ର
ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଆଇନ୍‌ରୂପେ ଗୃହୀତ ହେବା—
2. The passage of a legislative
bill into law.

ବିଲ୍‌ଫାଇ(ଏ)ଲ୍—ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ—
Bil-phai(e)l 1. Now. ୨ । ତତ୍‌କାଳ ବିଳମ୍ବ ନ କରି;
ବୀଲଫେଲ ସାଙ୍ଗେସାଙ୍ଗେ—2. Immediately; at once.
ବିଲଫେଲ (ବିଲ୍‌ଫେଲ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲ୍‌ଫ(ଫା)ର୍ମ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଲ୍+ଫର୍ମ୍)—ବିଲ୍ ଲେଖାଯିବା
Bil-pha(phā)rm ପାଇଁ ଛପା ହୋଇଥିବା ପତ୍ର—Bill-form.
ବୀଲଫର୍ମ [ଦ୍—ଏ ଫର୍ମରେ ବିଲ୍‌ରେ ଲେଖା ହେବା ପାଇଁ ଉଭୟ ଉଭୟ
ବୀଲଫାରମ ହେଡଙ୍ଗ୍ ବା ଶିରୋନାମା ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ବିଲ୍
[ବିଲ୍‌ଫ(ଫା)ରମ୍—ଅନ୍ୟରୂପ] ପୂରଣକାରୀ ଉକ୍ତ ହେଡଙ୍ଗ୍‌ମାନଙ୍କ
ତଳେ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ ବା ସଂଖ୍ୟାମାନ ପୂରଣ କରନ୍ତି ।]

ବିଲ୍ ଭଙ୍ଗା(ଙ୍ଗେ)ଇ—ଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଲ୍+ସଂ. ଭଞ୍ଜ୍ ଧାତୁ)—୧ ।
Bil-bhaṅgā(ṅge)i ପାଶ୍ ହୋଇଥିବା ବିଲ୍ ଦାଖଲ ପୂର୍ବକ
ବିଲଭାଙ୍ଗାନ ଟଙ୍କା ଦେବାବାଲାଙ୍କଠାରୁ ଉକ୍ତ ବିଲ୍‌ବାବତ୍ ଟଙ୍କା
ବୀଲଭଜାଇ ଆଣିବା—1. Encashment of a bill passed
for payment, ୨ । ବିଲ୍ ବାବତ୍ ଟଙ୍କା ପାଇବା-
ପାଇଁ ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଯେଉଁ କମିସନ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ—2.
Commission charged by the payer of a
bill for cashing a bill.

ବିଲ ଭଙ୍ଗା(ଙ୍ଗେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଥିବା ବିଲ୍ ଅର୍ଥ-
Bil'bhaṅgā(ṅge)ibā ଦାତାଙ୍କଠାରେ ଦାଖଲ କରି ତାଙ୍କଠାରୁ
ବିଲଭାଂଗାନ ଟଙ୍କା ଆଣିବା—To get payment for a
ବୀଲଭଜାନା passed bill.

ବିଲ୍ ସରକାର୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଲ୍+ଫା. ସର୍କାର୍)—ଯେଉଁ
Bil-sar-kār ଲୋକ ଦାବିଦାରଙ୍କଠାରୁ ପାଉଣାଦାର-
ବିଲ ସର୍କାର ମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ବିଲ୍‌ମାନ ନେଇ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ
ବୀଲ ସରକାର କରନ୍ତି—Bill agent; a bill sarkar.
(ବିଲ୍‌ସର୍କାର୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲ—ସଂ. ବି. (ବିଲ୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Bila ୧ । ଗର୍ତ୍ତ; ଗାତ; ଛିଦ୍ର—1. A hole. (ଉ—
ଧରଣୀରେ ବିଲ ହୋଇଣ ଥିଲା ଭଲେ, ତହିଁ ମଧ୍ୟେ
ତକ୍ଷକ ଯାଇଣ ପଶିଲେ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ ଆଦି ।)
୨ । ଗୁହା; ଗହ୍ୱର—2. Cave; cavern. ୩ । ଉଚ୍ଚୈଃ-
ଶ୍ରବା ଅଶ୍ୱ—3. The horse of Indra. ୪ । ବେତ
ଲତା—4. The ratan creeper. ୫ । ନଦୀର ଗତି
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯୋଗୁଁ ଉଦ୍ଭବ ଜଳାଶୟ—5. A deep
pool formed as a result of change in
the course of a river.

ବିଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଲ; ତା. ବିଲୈ)—ଶସ୍ୟ ଖେତି—A field
Bila for raising any crop. (ଉ—ଦକ୍ଷିଣାପଥନ
ବିଲ ହୋଇ ମଧ୍ୟଭାଗ ଆସିଲେ, ବିଲ ବିଥାରଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ
ଖେତ, ବୀଲ ମିଶିଲେ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ବନ ।) [ଦ୍—
ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ବିସ୍ତୃତ ଜଳାଭୂମିକୁ ମଧ୍ୟ ବିଲ ବୋଲା-
ଯାଏ; ହିନ୍ଦୀରେ ନିମ୍ନ ଓ ଜଳମୟ ଭୂମିକୁ ବିଲ ବୋଲା
ଯାଏ ।] ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଶସ୍ୟାଦିର ମାପ ବିଶେଷ—
A particular measure of corn. [ଦ୍—ଏକ
ବିଲ=୪ ଭରଣ ୧୫ ନଉଛି ।]

ବିଲଇ—ପ୍ରାଦେ. (ଉଡ଼ିଆ) ବି—ବିଲେଇ; ବିରାଡ଼ି—
Bilai Cat.

ବିଲ(ଲା)କ୍—ପ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବ୍ଲକ୍)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ
Bila(lā)k ଅଂଶ—1. A block of work, ୨ । ଗୃହ
ଶ୍ରେଣୀର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଂଶ—2 A particular block
of a row of houses.

ବିଲ କଙ୍କଡ଼ା—ଦେ. ବି—ବିଲୁଆ କଙ୍କଡ଼ା; ବର୍ଷା ଋତୁରେ ଧାନ
Bila kaṅkardā ବିଲରେ ଯେଉଁ ସବୁ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର କଙ୍କଡ଼ା
ବିଲ କାଁକଡ଼ା ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି—Crabs found in paddy
କଁକଡା and other fields during the rains.

ବିଲ କ(କେ)ରାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ବିଲରେ ମିଳୁଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
Bila ka(ke)rāṇḍi କେରାଣ୍ଡି ମାଛ—A kind of very
ପୁଟି small Kerāṇḍi fish found in water-logged
corn-fields during the rains.
[ଦ୍—ଏହା ଖାଇବାକୁ ଖୁବ ପିଠା ଲାଗେ ।]

ବିଲ କାମ—ଦେ. ବି. (ସଂ ବିଲ+କର୍ମ)—ବିଲ ଧନ୍ଦା (ଦେଖ)
Bila kāma Bila dhandā (See)
ଖେତେର(ମାଠେର)କାଜ (ଉ—ବିଲ କାମ ସାରି କୃଷକ ଫେରି ଯାଉଛି
ଖେତୀ, ଖେତକା କାମ ଘରେ । ନନ୍ଦକିଶୋର ନିର୍ଝରିଣୀ ।)

ବିଲକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଲକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bilaksha ୧ । ବିସ୍ମୟାପନ୍ନ; ଚମତ୍କୃତ—1. Astonished.
୨ । ଅଚିହ୍ନିତ—2. Not marked. ୩ । ଅନୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ—
3. Untraced. ୪ । ଅନିଶ୍ଚିତ—4. Uncertain.
୫ । ନିର୍ଗୁଣ—5. Worthless; devoid of any
quality. ୬ । ଲଜ୍ଜିତ—6. Ashamed. ୭ । ପ୍ରକୃତି-
ବିରୁଦ୍ଧ—7. Opposed to one's nature. ଦେ.
ବିଲକ୍ଷଣ ବିଣ (ସଂ. ବିଲକ୍ଷଣ)—୧ । ଅନୁପମ—1. Incompar-
able. (ଉ—ବିଲକ୍ଷ ଏତେ ଦିନ ବନେ ଯାଦେ । ଭଞ୍ଜ.
ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ଅସାଧାରଣ—2. Uncom-
mon; extraordinary. ୩ । ଅସଂଖ୍ୟ—3. Innu-
merable. (ଉ—ବିଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଋକ୍ଷ ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକାର,
ନିଶାଚର ଖଗକୁଳ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ଲକ୍ଷଣ=ଚିହ୍ନ; ସ୍ୱରୂପ)—
Bilakshaṇa ୧ । ଅସାଧାରଣ; ଅସାମାନ୍ୟ—1. Uncommon; extraordinary. ୨ । ବିଶିଷ୍ଟ—2. Particular. (ଉ—ବିଲକ୍ଷଣ ବନ ବିହାର ଉତ୍ସବ ବେଳେ, ଯା ଦେଲୁ ଯାଶୋରରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋରାଭଗ୍ନ ବ ଗୀତ ।) ୩ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର; ଭିନ୍ନ; ପୃଥକ୍—3. Separate. ୪ । ପରୀକ୍ଷକ; ଦର୍ଶକ—4. Examining; visiting ୫ । ସ୍ପଷ୍ଟ—5. Clear. ୬ । ଅତି ସୁନ୍ଦର—6. Very fine. ୭ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—7. Excellent. ୮ । ବିପରୀତ—8 Opposite.

ବିଲକ୍ଷଣ ଆଚ୍ଛା ଦେ. ହିଁ. ବିଣ—୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ—1. Very well. [ଯଥା—ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବିଲକ୍ଷଣ ଜାଣେ ।] ୨ । ସୁନ୍ଦରରୂପେ—2. Nicely. ୩ । ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ—3. Clearly.

ବିଲକ୍ଷବତୀ—ଦେ. ବିଣ—ନିରୁପମା ସୁନ୍ଦରୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—Incomparably
Bilakshabatī fine (woman). [ଉ—ବିଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଯେତେକ ବିଲକ୍ଷବତୀକ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଲକ୍ଷିତ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉପମାର ଅଯୋଗ୍ୟ—1. Not deserving to be compared.
Bilakshita [ଉ—ବିମାନେ ଯେ, ବିଲକ୍ଷିତ ହୋଇବେ ତାଙ୍କୁ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ] ୨ । ସମାନ; ଯୋଗ୍ୟ—2. Equal; befitting. ୩ । ତୁଳନୀୟ—3. Comparable. [ଉ—ବିଲକ୍ଷିତ କେଉଁ ରମ୍ଭା ଏହାରେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଲକ୍ଷିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବି+ଲକ୍ଷ ଧାତୁ)—୧ । ଭୁଲ-
Bilakshibā ନାରେ ହେୟ ଜ୍ଞାନ କରିବା—1. To judge a
ବିଲକ୍ଷା ବିଲକ୍ଷଣା thing as undeserving of comparision. ୨ । ଦେଖିବା—2. To see. [ଉ—ବିଲକ୍ଷିଲେ ଲଙ୍କାଗଡ଼ ପାତାଳର ପରି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ପରୀକ୍ଷା କରିବା—3. To examine. ୪ । ନିରେଖି ଦେଖିବା—4. To observe; to mark.

ବିଲଗ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଲଗ୍ନ)—୧ । ବିଲଗ୍ନ; ଅଲଗା—
Bilaga 1. Separate. [ଉ—ବକ୍ଷୋଜ ଯେ ନିନ୍ଦୁ, ବନ୍ଧୁ
ଆଲଗା ଆଲିଙ୍ଗନେ ବିଲଗ ହୁଦୁଁ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
ବିଲଗ ୨ । ଅସଂଲଗ୍ନ—2. Unconnected. ୩ । ବିତାଡ଼ିତ—3. Driven away; expelled. [ଉ—ବିଲଗ କରି, ରଖି ନ ଦେଲା କଣ୍ଠକରେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ଦେ. ବି—ସଂଯୋଗର ଅଭାବ—Want of connection.

ବିଲଗନ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ବିଲଗ୍ନ)—୧ । ବିଶେଷରୂପେ ସଂଯୁକ୍ତ;
Bilagana ଦୃଢ଼ଲଗ୍ନ—1. Well-connected; intimately
ବିଲଗନ attached. [ଉ—ବିଲଗନ ତଳରେ ଉପରେ
ବିଲଗନ ରମ୍ଭା ସ୍ଥିତି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ଅସଂଯୁକ୍ତ—2. Unconnected.

ବିଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିଲଗ୍ନ)—୧ । ପୃଥକ୍
Bilagā(ge)ibā କରିବା; ଅଲଗା କରିବା—1. To separate.
ଆଲଗାକରା **ବିଲଗାନା** ୨ । ଢିଲୁଲା କରିବା—2. To slaken; to loosen.

ବିଲଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପୃଥକ ହେବା; ଅଲଗା ହେବା—1. To
Bilagibā be separated. ୨ । ଢିଲୁଲା ହେବା—2. To
ଅଲଗା ହଓୟା **ବିଲଗା ହୋନା** become loose.

ବିଲଗ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଲଗ୍ ଧାତୁ=ଲାଗିଯିବା+କର୍ମ ତ)—
Bilagna ୧ । ସଂଯୁକ୍ତ—1. Conneched. ୨ । ବୃଦ୍ଧ—2. Old. ୩ । କୃଶ—3. Emaciated; thin. ୪ । ବିଯୁକ୍ତ—4. Subtracted; separated. ୫ । ଢିଲୁଲା; ଶ୍ଳଥ—5. Slack; loosened. ସଂ. ବି—୧ । କଟିଦେଶ—1. Waist; loins. ୨ । ଜନ୍ମଲଗ୍ନ—2. The natal astrological mark or sign of a person. ୩ । ମେଷାଦି ଦ୍ୱାଦଶ ରାଶି—3. The 12 signs of the zodiac.

ବିଲ ଘଷି—ଦେ. ବି—୧ । ପଡ଼ିଆରେ ବା ବିଲରେ ଚରୁଥିବା ଗୋରୁ-
Bila ghashi ଗାଈଙ୍କ କର୍ତ୍ତିତ ତ୍ୟକ୍ତ ଶୁଷ୍କ ଗୋମୟ—1. The
ବିଲଘୁଁଟେ ଗନ୍ଧୋଟ dried cowdung left in the pastur-
(ବିଲଘଷି—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) age or fields by the grazing.
ବିଲ ବାତାସା cattle. ୨ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ ପ୍ରୟୋଗ) ଗୃହପଡ଼ିଆରେ ପଡ଼ିଥିବା ଶୁଷ୍କଖଣ୍ଡ ଗୁହ—2. (ironical) Dry flakes of excrements left in the village common easing ground.

ବିଲଙ୍କା—ଦେ. ବି—ଉତ୍କଳୀୟ କବି ସାରଳା ଦାସଙ୍କର କଳ୍ପନାସମ୍ଭୂତ
Bilaṅkā ଓ ପୌରାଣିକ 'ସହସ୍ର ରାବଣ'ର ଆଖ୍ୟାୟିକା ଅବ-
ବିଲଙ୍କାନଗର(ରୀ) } ଅନ୍ୟରୂପ ଲମ୍ବନରେ କଳ୍ପିତ ବିଲଙ୍କା
ବିଲଙ୍କାପୁର(ରୀ) } ରାବଣର ରାଜଧାନୀ—The capital of a demon with 1000 heads described in an Oriya Purāṇa by poet Sāralā Dāsa.

ବିଲଙ୍କା ରାବଣ—ଦେ. ବି—ସହସ୍ର ରାବଣ; ଉତ୍କଳୀୟ କବିଙ୍କ କଳ୍ପିତ
Bilaṅkā rābaṇa ସହସ୍ର ଶିରସ୍କ ଅସୁରବିଶେଷ—A demon with 1000 heads described in the Bilaṅkā Rāmāyaṇa of the Oriya poet Sāralā Dāsa.

ବିଲଙ୍କା ରାମାୟଣ—ଦେ. ବି—ସାରଳା ଦାସ କବିଙ୍କ ରଚିତ 'ବିଲଙ୍କା
Bilaṅkā rāmāyaṇa ରାବଣ'ର ବଧ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ପଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ
(ବିଲଙ୍କା ରାବାୟଣ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) ବିଶେଷ—Name of an Oriya mythological work describing the slaying of a thousand-headed demon by Rāma.

[ଦ୍ର—ଏଥିର ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟ—ରାମାୟଣରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାବଣଙ୍କୁ ମାରି ସୀତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ପରେ ଧୁନିବାର ସୀତା ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ

ସାମର୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ତର୍କବିତର୍କ ହେବାରୁ ସୀତା ତର୍କସ୍ଥଳରେ ରାବଣବଧରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କୃତିତ୍ୱ ଥିବା ବିଷୟରେ ସନ୍ଦିହାନ ହେବାର ଦେଖି ସୀତାଙ୍କ ମନରୁ ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରିବା ଲାଗି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପାତାଳରୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ସେଠାରେ ଥିବା ବିଲଙ୍କା ରାବଣର ରାଜଧାନୀ ବିଲଙ୍କାପୁରୀକୁ 'ବିଲଙ୍କି' ଅର୍ଥାତ୍ ଧ୍ୱଂସ କରି ଭକ୍ତ ରାବଣକୁ ବଧ କରିଥିଲେ । ଏହା ଓଡ଼ିଆ କବି ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ରଚିତ । ଏଥିର ମୂଳ ବିଷୟ କୌଣସି ସଂସ୍କୃତ ପୁରାଣରେ ମିଳୁ ନାହିଁ ।]

ବିଲଙ୍ଘକ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ (ବି+ଲନ୍‌ଘ୍ ଧାତୁ=ଭାଙ୍ଗିଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—
Bilaṅghaka ୧ । ଆଜ୍ଞା ଆଦିର ଲଙ୍ଘନକାରୀ—1. Disobeying
(ବିଲଙ୍ଘିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) the orders of one's superior.
୨ । ଅବାଧ୍ୟ—2. Insubordinate.

ବିଲଙ୍ଘନ—ସଂ. କ୍ଲ (ବି+ଲନ୍‌ଘ୍ ଧାତୁ=ଭାଙ୍ଗିଯିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bilaṅghana ୧ । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ; ଅତିକ୍ରମଣ—1. Overtopping;
passing over. ୨ । ଆଜ୍ଞା ଆଦିକୁ ଅବଜ୍ଞା କରିବା—
2. Disobeying an order.

ବିଲଙ୍ଘନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଲନ୍‌ଘ୍ ଧାତୁ=ଭାଙ୍ଗିଯିବା+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Bilaṅganiya ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନୀୟ; ଅତିକ୍ରମଣୀୟ—To be disobeyed.

ବିଲଙ୍ଘିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଲନ୍‌ଘ୍ ଧାତୁ=ଭାଙ୍ଗିଯିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bilaṅghita ୧ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ; ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ—1. Overtopped;
passed over.
୨ । ଅବଜ୍ଞାତ—2. Disobeyed; disregarded.

ବିଲଙ୍ଘିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଲଙ୍ଘନ)—ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବା;
Bilaṅghibā ଉପରେ ଡେଇଁବା—To jump over.
ବିଲଙ୍ଘନା [ଉ—ବେଗରେ ବିଲଙ୍ଘନ କରି ସିନ୍ଧୁ ଯେ—
ବିଲଂଘନା ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]

ବିଲଜ୍ଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି+ଲଜ୍ଜା)—ନିର୍ଲଜ୍ଜ; ଲଜ୍ଜାହୀନ—
Bilajja Shameless. [ବିଦ୍ୟାଗରଭ ଭଲୋକ; ବିଲଜ୍ଜ ଲୋକ ଭୁ
(ବିଲଜ୍ଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]

ବିଲ ଡାକିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଖରା ଯୋଗୁଁ କ୍ଷେତରୁ ଜଳ ଶୁଖିଯାଇ ଫାଟି
Bila ḍākibā ଯିବା—Dryness of a corn field
ଖେତ ଫଟାନା due to sun's rays.
(ବିଲ ଡାକିଯିବା, ବିଲଫାଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲ(ଲି)ଣା—ବୈଦେ. ବିଣ—ବିରଣା (ଦେଖ)
Bila(li)ṇā Biriṇā (See)

ବିଲ ଧନ୍ଦା—ଦେ. କ୍ରି—କ୍ଷେତର କାମ; କୃଷିକର୍ମ; କୃଷିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ-
Bila dhandā **କ୍ଷେତର କାଜ ଖେତୀ** ବଲୀ—Agriculture.

ବିଲ ନାଶ(ଛ)—ଦେ. କ୍ଲ (ସଂ. ଛିନ୍ନକୀ)—ସୋମରାଜ୍ୟାଦି ବର୍ଗର
Bila nāśa(chha) ବର୍ଷାୟୁ ଲୋମଶ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶାକବିଶେଷ—
(ବିଲନାଶ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) Centipeda Orbicularis.
ନାକଛିକନୀ, ମେଚେତା, ହେଁଚେତା ନକ ଛିକନୀ [ଦ୍—ଏହା ଶୀତ-
କାଳରେ ଧାନବିଲରେ ଉଠେ । ଷଡ଼ ଦଳୁର । ଫୁଲ
ହଳଦିଆ ରେଣୁବିଶିଷ୍ଟ ଓ ଗୋଲକ । ଏହାର ଫୁଲକୁ
ମଳି କରି ଶୁଙ୍ଘିଲେ ଖୁବ୍ ଛିଙ୍କ ହୁଏ ।]

ବିଲପ—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିଲାପ)—ବିଲାପ—Wail. [ଉ—
Bilapa ବିଲପ କ୍ଷଣେ ରୋଦନ ବାସକସଜ୍ଜା ଯେ—
ବିଳାପ ବିଲାପ ପ୍ରାଚୀ. ଉପବାରଧ]

ବିଲପନ—ସଂ. କ୍ଲ (ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ=କହିବା; ଶୋକ କରିବା+ଭାବ-
Bilapana ଅନ)—୧ । ବିଲାପ; ପରିତାପ; ଶୋକବାକ୍ୟ—
1. Lamentation; wail. ୨ । ମଇଳା; ମଳ—
2. Filth.

ବିଲପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଲପିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—Causative of
Bilapāibā ବିଳାପାନ **ବିଲପାନା** Bilapibā.

ବିଲପମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ=ଶୋକ କରିବା+
Bilapamāna କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—ବିଲାପକାରୀ; ଯେ ବିଲାପ କରୁ
(ବିଲପମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଛି—Lamenting; bewailing.

ବିଲପିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ=ଶୋକ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Bilapita ୧ । କାନ୍ଦୁଥିବା—1. Lamenting. ୨ । (+କର୍ମ.
ତ) ଯାହା ନିମନ୍ତେ ବିଲାପ କରାଯାଉଥାଏ—2. Lament-
ed. ସଂ. କ୍ଲ (ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—
ବିଲପନ; ବିଲାପକରଣ—Lamentation.

ବିଲପିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ)—ବିଲାପ କରିବା;
Bilapibā କାନ୍ଦୁନିବା; ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଶୋକ କରିବା—To
ବିଳାପା; ବିଲପା bewail; to lament. [ଉ—ଜଳପୁଞ୍ଜ
ବିଲପନା; ବିଲପାନା ବିଲପୁଞ୍ଜ ଏବେ ଉରେ କର ଚାଡ଼ି ରେ—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ]

ବିଲ ପୋକଶୁଂଘା—ଦେ. କ୍ଲ—ପୋକଶୁଂଘା (ଦେଖ)
Bila pokaśunghā Pokaśunghā (See)

ବିଲ ବଚ୍ଛା—ଦେ. କ୍ଲ—ଧାନବିଲରୁ ଘାସ ଓ ବାଡ଼ୁଙ୍ଗା ଆଦି ବାଛିବା
Bila bachhā କ୍ରିୟା—Weeding out the tares from
ବିଲବାଛା ନିକୌନୀ cornfields.

ବିଲ ବାଛିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଧାନ ବିଲରୁ ଘାସ ଆଦି ଓପାଡ଼ିବା—
Bila bāchhibā To uproot weeds from cornfields.
ବିଲବାଛା ନିକୌନୀ କରନା

ବିଲବାଡ଼ି(ରି)—ଦେ. କ୍ଲ (ସଂ.ତ) ୧ । ଭୂସମ୍ପତ୍ତି—1. Immo-
Bilabārḍi(ri) veable property. ୨ । କୃଷି ଜମି—
ଜମିବାଡ଼ୀ ଖେତୀବାଡ଼ୀ[ରି] 2. Agricultural land.
(ଉ—କେହି ବିଲବାଡ଼ିକୁ ଯିବାକୁ ନାହିଁ—ଫକୀର.
ଭୁମାଣ ଅଠଗୁଣ; ଉ—ବିଲବାଡ଼ି କାମ ନ ଥିବାରୁ
× × × ସ୍ନାନଯାତ୍ରା ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି—ଫକୀର.
ଭୁମାଣ ଅଠଗୁଣ ।) ୩ । କୃଷିଜମି ଓ ଘରବାଡ଼ି ଜମି—
3. Agricultural and homestead lands.

ବିଲ ବାଡ଼ୁଙ୍ଗା—ଦେ. କ୍ଲ—ବାଡ଼ୁଙ୍ଗା; ଧାନବିଲରେ ଧାନ ଗଛରୁ ଛଡ଼ି
Bilabāluṅgā ପଡ଼ୁଥିବା ଧାନରୁ ପର ବର୍ଷ ଯେଉଁ ଗଛ ହୁଏ
ଉଡ଼ୀ ଧାନ, ମଡ଼ ତହିଁରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଧାନ; ରାହାଡ଼ି—Paddy growing
in fields without regular sowing.

ବିଲମ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ଲ—ବିଲମ୍ବ—
Bilam Delay.

ବିଲମ—ଗ୍ରା. ବିଣ ଓ ବି—ବିଲୋମ (ଦେଖ)
Bilama Biloma (See)

ବିଲମାଛ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଲ+ମତ୍ସ୍ୟ)—ବର୍ଷାଦିନେ ଧାନ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଓ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଦି ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ବିଲର ମାଛ କ୍ଷୁଦ୍ର ମାଛମାନେ ପୋଖରୀରୁ ଉଠିଆସି ଧାନବିଲ ଆଦିରେ
Bilamāchha **खेतकी मछली** ବିଚରଣ କରନ୍ତି ଓ ବିଲରୁ ପାଣି ଶୁଖିଗଲେ ଲୋକେ ଯେଉଁ ମାଛଗୁଡ଼ିକୁ ଧରନ୍ତି—Small fishes caught from paddy fields when the rain water is dried up. (ଉ—ନନା ବାପା ହୋ ! ମୋର ବୋଲ ଶୁଣ୍, ବିଲ ମାଛ ଚିଲ ଖାଇଗଲେ ଧରିଲ ଖଣ୍ଡିଏ ବୁଣ୍—ଶିଶୁଗୀତ ।) [ଦ୍ର—ପାଣି ଶୁଖିଗଲେ ଯେଉଁ ମାଛଗୁଡ଼ିକ ବିଲର ଏକ ଅଂଶରେ ରହିଯାଆନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ 'କଣ ମାଛ' ବା 'କଣ ମଛ' ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଲମୁଗ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବନମୁଦ୍ଗ; ଜୁଲୀନକ; ମୃଦ୍ଗପର୍ଣ୍ଣୀ)—ଜୁଲୀନକ; ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟମୁଦ୍ଗ—A kind of wild pulse; Phaseolus Aconitifolius.
Bilamuga **मुँगानी** ମୁଗାନୀ, ଖେଁଡ଼ୀ କଳାଇ

ବିଲମ୍ବ—ସଂ. ବି (ବି+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ=ଲମ୍ବିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bilamba ୧ । ଡେରି—1. Delay. ୨ । ଅଶୀଘ୍ରତା—2. Slowness. ୩ । ମଧ୍ୟମ ନୃତ୍ୟ—3. A kind of slow dance.

ବିଲମ୍ବ—ସଂ. ବି (ବି+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ=ଲମ୍ବିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bilamba ୧ । ତଳକୁ ଲମ୍ବିବା; ଝୁଲିବା; ଓହଳିବା—1. Hanging down. ୨ । (...+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ନୁଡ଼ୁବା; ଝୁଲ—2. Pendant, ଦେ. ବିଣ—ବିଲମ୍ବିତ—Hanging down.

ବିଲମ୍ବ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଡେରି କରିବା—To delay.
Bilamba karibā ବିଲମ୍ବ କରା **विलम्ब करना**

ବିଲମ୍ବ ଘଟିବା—ଦେ. ବି—ଡେରି ହେବା—Delay.
ବିଲମ୍ବ ହଓୟା **विलम्ब होना** (ବିଲମ୍ବ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲମ୍ବନ—ସଂ. ବି (ବି+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ=ଲମ୍ବିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bilambana ବିଲମ୍ବକରଣ—Delaying.

ବିଲମ୍ବନ—ସଂ. ବି (ବି+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ=ଲମ୍ବିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bilambana ବିଲମ୍ବ (ଦେଖ)—Bilamba (See)

ବିଲମ୍ବା(ମ୍ବେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ବିଲମ୍ବରୁ ଗଠିତ ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁ)—
Bilambā(mbe)ibā ବିଲମ୍ବ କରିବା; ଡେରି କରିବା—
ବିଲମ୍ବାନ **बिलमाना** To delay.

ବିଲମ୍ବା(ମ୍ବେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ବିଲମ୍ବିବାର ଣିଜନ୍ତ)—୧ । ବିଶେଷ
Bilambā(mbe)ibā ରୂପେ ଲମ୍ବାଇବା—1. To suspend. ବିଲମ୍ବାନ ୨ । ଧାରଣ କରିବା—2. To hold. [ଉ—ବାର୍ଣ୍ଣା
बिलमाना ଯେ ! ବିଲମ୍ବାଇ ବେନ ପ୍ରଦୀପ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ] ୩ । ମାଳାଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ କରିଦେବା—3. To tedeck with a garland; to put on a garland. [ଉ—ବିଳମ୍ବିମାଳା କର ରଚନ, ବିଲମ୍ବାଇ କଣ୍ଠରେ କଲେ ଚିତ୍ତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]

ବିଲ(ଲ)ମ୍ବି—ବୈଦେ. ବି—(ମାଲଦ୍ୱୀପର ଭାଷା-ବିଲମ୍ବା; ଭୁଲନାକର
Bila(li)mbi ସଂ. ବିଲମ୍ବିତ; ଏଥିର ଫଳମାନ ଡେଙ୍ଗରୁ ବିଲମ୍ବି ଲମ୍ବିଥାଏ)—କରମଙ୍ଗାଜାତୀୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତରୁ—Averrhoa
बिलिंबि Bilimbi(tree). [ଦ୍ର—ଏଥିର ଫଳ କରମଙ୍ଗା ଆକାରର; କିନ୍ତୁ ଫଳର କୋଣମାନ କରମଙ୍ଗା ପରି ଦାଢ଼ିଆ ବା ଉଚ୍ଚ ନୁହେଁ । ଫଳ କରମଙ୍ଗା ପରି ସ୍ୱାଦୁ । ଗଛର ଗଣ୍ଡିରୁ ସରୁ ଡେଙ୍ଗମାନ ବାହାରେ ଓ ପ୍ରତି ଡେଙ୍ଗରେ ୮ । ୧୦ଟି ଫଳ ଲମ୍ବିଥାଏ । ଏ ଗଛର ଆଦିବାସ ମାଲଦା ଦ୍ୱୀପରେ । ଏହାକୁ ଭାରତର ଗଛସଉକମାନେ ଆଣି ବଗିଚାରେ ଲଗାଇଅଛନ୍ତି—ଯୋଗେଶ୍ୱର]

ବିଲମ୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଲମ୍ବ+ଯୁକ୍ତ ଅର୍ଥରେ. ଇତ)—ବିଲମ୍ବଯୁକ୍ତ—
Bilambita Delayed. ୧ । ମଧ୍ୟମ ନୃତ୍ୟ—1. A slow dance. ୨ । ବିଲମ୍ବ; ଡେରି—2. Delay. [ଉ—ଆଜ ପ୍ରଥ୍ୟାନକ୍ଷଣ ବିଜୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ହୋଇଛି ଜାଣ ହେ ନ କର ବିଲମ୍ବିତ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ]

ବିଲମ୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଲମ୍ବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇତ)—୧ । ଲମ୍ବିତ;
Bilambita ଲମ୍ବମାନ—1. Hanging. ୨ । ଝୁଲୁଥିବା—2. Dangling.

ବିଲମ୍ବିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଯଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଲମ୍ବ)—ବିଲମ୍ବ କରିବା; ଡେରି
Bilambibā କରିବା—To delay. [ଉ—ବିଲମ୍ବିଲେ କେବେ ବିଲମ୍ବା ତ ସେ ଅଳ, ଖରାରେ ମଉଳ ପୁଷ୍ପ ବାସି ହେବାଯାଏ ।
बिलमना ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା]

ବିଲମ୍ବିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବି+ଲମ୍ବ) ତଳକୁ ଲମ୍ବିବା—
Bilambibā To hang down.
[ବିଲମ୍ବା (ମ୍ବେ) ଇବା—ଣିଜନ୍ତ]

ବିଲମ୍ବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିଲମ୍ବିନ୍; ବିଲମ୍ବ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍)—
Bilambī ୧ । ବିଲମ୍ବକାରୀ—1. Delaying; dilatory. (ବିଲମ୍ବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଶୀଘ୍ର; ଅଳସୁଆ—2. Idle; slow.

ବିଲମ୍ବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ=ଲମ୍ବିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—
Bilambī ଝୁଲୁଥିବା; ଲମ୍ବମାନ୍—Pendant; hanging (ବିଲମ୍ବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) down.

ବିଲମ୍ଭ—ସଂ. ବି—(ବି+ଲଭ୍ ଧାତୁ=ଲାଭ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bilambha ୧ । ଅତି ଦାନ— . Excessive gift. ୨ । ଦାନ—2. Donation; gift. ୩ । ଅତିସର୍ଜନ—3. Giving away. ୪ । ବିତରଣ—4. Distribution.

ବିଲ(ଲ)ୟ—ସଂ. ବି—(ବି+ଲୀ ଧାତୁ=ଲୀନ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Bila(la)ya ୧ । ପ୍ରଳୟ—1. Dissolution. ୨ । ଧ୍ୱଂସ; ବିନାଶ—2 Ruin. ୩ । ବିଲୋପ; ଅନ୍ତର୍ଧାନ—3. Disappearance; extinction. ସଂ. ବିଣ—

(ବି+ଲୟ) — ଲୟବିହୀନ; ଲୟ ବା ତାଳଶୂନ୍ୟ— Devoid of cadence. ଦେ. ବି—ବିସ୍ମୃତି—Forgetfulness.

ବିଲୟନ—ସଂ. ବି—(ବି+ଲୀ ଧାତୁ=ଲୋପ ପାଇବା+ଭାବ ଅନ)—୧ । ବିନାଶନ—1. Destroying. ୨ । ବିଲୟକରଣ—2. Causing disappearance or extinction.
Bilayana

ବିଲଶୟ—ସଂ. ବି—(ବିଲ=ଗର୍ତ୍ତ+ଶୀ ଧାତୁ=ଶୋଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ବିଲ ବା ଗର୍ତ୍ତରେ ଯେ ଶୟନ କରେ)— ୧ । ସର୍ପ; ଭୁଜଙ୍ଗ—1. Serpent; snake. ୨ । ଗାତ କରି ରହିବା ଜନ୍ତୁ—2. Reptile; an animal which lives in dens or holes.
Bilaśaya

ବିଲଶଯ୍ୟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଲ+ଶଯ୍ୟା)—ସର୍ପ; ବିଲଶୟ— Snake. (ଉ—ବିଲଶଯ୍ୟା ଗନ୍ଧସାର ଗନ୍ଧରେ ବିଦିତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)
Bila śajyā

ବିଲସନ—ସଂ. ବି. (ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା; ବିଳାସ କରିବା +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିଳାସ—1. Enjoyment; pleasure; felicity. ୨ । କ୍ରୀଡ଼ା; ଲୀଳା—1. Play; sport; diversion. ୩ । ଦୀପ୍ତି; ଆଭା—3. Lustre; splendour. ୪ । ଶୋଭା—4. Beauty. ୫ । ପ୍ରକାଶ—5. Manifestation; appearance; exhibition. ୬ । ଝଟକଣ— 6. Flashing. ୭ । ବାକ୍ୟଫୁର୍ତ୍ତି—7. Utterance; verbal expression.
Bilasana

ବିଲସା(ସେ)ଇବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ)କ୍ରି. (ବିଲସିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ;ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ)—୧ । କ୍ରୀଡ଼ା କରାଇବା—1. To cause to play. (ଉ—ବିଲସାଇଲେ ବୃଷ୍ଣି ନବେ ଚଞ୍ଚଳ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ) ୨ । ନଚାଇବା— 2. To cause to dance; to dangle. ୩ । ବିହାର କରାଇବା—3. To cause to frequent. (ଉ— ବିଲସାଇ ଯଥା ଅଳକା ତେଜାଇ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଶମଶାନେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)
Bilasā(se)ibā
ବିଲସାନ
ବିଲସାନା

ବିଲସିତ—ସଂ. ବି. (ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+ଭାବ. ତ)— ବିଳସନ (ଦେଖ)—Bilasana (See) ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । କ୍ରୀଡ଼ିତ—1. Playing; sporting ୨ । ଶୋଭିତ— 2. Glittering; splendid.
Bilasita

ବିଲସିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପଦ୍ୟ) (ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ)-୧ । କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା— 1. To play; to sport. (ଉ—ବାର ପାର ନାହିଁ ରେ ସୁକେଶୀ, ବାର ମଧ୍ୟେ ତୁ ଥିଲୁ ବିଲସି । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ) ୨ । ବିରାଜିବା; ଦୀପ୍ତି ପାଇବା— 2. To shine forth. (ଉ—ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବି ଉପକାର କରି ରୂପବତୀ ହୋଇ ବିଲସିଲି ହେ, ମହାପ୍ରଭୁ ! କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ) ୩ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—3. To appear. (ଉ—ଉଲ ସ୍ୱନା ବୋଲି ଭାବେ ଯେ ବିଲସେ, ହେଲ ସିନା ଚକ୍ରଗୁପ୍ତର ନିକଷେ । ଖଧାନାଥ. ଦରବାର) ୪ । ଝଟିତି ହେବା—4. To flash. ୫ । ବ୍ୟାପ୍ତ ହେବା; ଘୋଷିତ ହେବା—5. To spread; to be diffused. (ଉ—ତେ ଝଟିତ ଚମ୍ପିଲ ତୃଷା ଚମ୍ପିର ବିଲସିଲା ରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଷାଚମ୍ପୂ. ତ. ଗୀତ) ୬ । ବିହାର କରିବା; ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଚଳିବା—6. To roam at ease. (ଉ—ସାରଙ୍ଗଧର ଅରଣ୍ୟେ ବିଲସ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ) ୭ । ବିଚରଣ କରିବା; ଚାଲିବା; ବୁଲିବା— 7. To walk; to move about. (ଉ—ଅନ୍ଧାର ଘରେ କଣା ବିଲସେ, ଯାହା ପାଉଥାଏ ଅନ୍ଧାରେ ଶୋଷେ । —ଭଗ)
Bilasibā

ବିଲହିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଲୋହିବା (ଦେଖ)—Bilohibā (See) ଉ—ନଟନାରାୟଣଙ୍କର ପ୍ରାସ୍ତେ ମୋତେ ତୁ ବିଲହୁ । ବଳରାମ. ରାମାୟଣ)
Bilahibā

ବିଲା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି. (ସଂ. ବିଲ)—୧ । ବିଲ; କଣା— 1. Hole. ୨ । ଢୁଙ୍କା—2. Ant-hill. (ଉ— ତାଙ୍କର ଦେହଯାକ ଉଇବିଲା ହେଲା । କୃଷ୍ଣଦାସ. ମହାଭାରତ. ବନ) ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ବାଗି— Bubo.
Bilā

ବିଲା(ଲେ)ଇ—ପ୍ରା. (ଇତର ବ୍ୟବହୃତ) ବି. (ସଂ. ବିଡ଼ାଳ, ବିଡ଼ାଲ; ତା. ପିଲୀ)—ବିଲ୍ଲୁ—Cat (ଉ—ମେଷ ମୂଷା ବିଲାଇ, ବିଡ଼ାଳ ବିଲ୍ଲଇ ଗ୍ରେମେ ବାଛି ବାଛି, ଗ୍ରଦର ଅଣିଥିଲେ ତା ନୋହେ ମୂରୁଛି । କୃଷ୍ଣଦାସ. ମହା- ଭାରତ. ସଭା) (ବିଲ୍ଲି—ଅନ୍ୟରୂପ)
Bilā(le)i
विलाव, विलार

ବିଲା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବିଲସ୍)—୧ । ବନ୍ଧୁଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଦେବା—1. To distribute amongst many. ୨ । ଦାନ କରିବା; ବିତରଣ କରିବା—2. To give away. ୩ । ଅପବ୍ୟୟିତ କରିବା—3. To spend lavishly; to waste.
Bilā(le)ibā
ବିଲାନ
ବାଁଟନା

ବିଲାଙ୍କି(ଙ୍ଖି)—ଦେ. ବିଣ—ଯେ ସୁସଜ୍ଜିତ ପଦାର୍ଥକୁ ଅଲଗା କରି ପକାଏ-- Disorganising a well-arranged thing; causing disorder
Bilāṅki(ṅkhi)

ବିଲାଙ୍କି(ଙ୍ଖି)ବା—ଦେ.କ୍ରି (ସଂ. ବିଲଙ୍କା; ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେପରି ବିଲଙ୍କାନଗରକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଥିଲେ, ସେହିପରି କରିବା)— ୧ । ସୁସଜ୍ଜିତ ପଦାର୍ଥକୁ ଘାଣ୍ଟିବା; ଅଲଗା ବା ଅଳଥ କରିବା; ଲେଣ୍ଟେଗ୍ରେଣ୍ଟେଗ୍ର କରିବା— 1. To disorganise or spoil a good arrangement. ୨ । ନଷ୍ଟ କରିବା; ଛାରଖାର କରିବା—2. To depradate; to lay waste.
Bilāṅki(ṅkhi)bā
उधेडबुन करना: विलोरना

ବିଲାତ୍—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ବିଲାୟତ୍, ବିଲାୟତ=ସହର)—୧ । ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶ—1. England. ୨ । ଲଣ୍ଡନ ସହର--
Bilāt

ବିଲାତ 2. London. ୩ । ଇଉରୋପ—3. Europe. ୪ । ଭାରତବହିର୍ଭୂତ ଦେଶ—4. A country outside India. ୫ । ମୁସଲମାନ ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପ୍ରଦେଶ—5. Different provinces of a Muslim kingdom. [ଦ୍ର—ମୁସଲମାନ୍‌ମାନେ ଅପଣା ଦେଶ ଛଡ଼ା, ଅନ୍ୟ-ଦେଶକୁ ବିଲାତ୍ କହନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପାରସ୍ୟରେ ବିଲାତ୍‌ର ଅର୍ଥ ସ୍ୱଦେଶ ।]

ବିଲାତ୍ ପାର୍ଲି(ର୍ଲେ)ମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ଅ. ବିଲାତ+ଇଂ. ପାର୍ଲିଅ-ମେଣ୍ଟ୍)—୧ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ (ବିଲାତ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ସାମ୍ରାଜ୍ୟପରିଚାଳକ ସଭା—1. British Parliament. ୨ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ବିଚାରାଳୟ; ପ୍ରିଭିକାଉନ୍‌ସିଲ୍—2. The Privy Council of England.

ବିଲାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟାଗତ—ଦେ. ବିଣ—ବିଲାତ୍ ଫେରତ୍; ବିଲାତକୁ ଯାଇ ବହୁ ଦିନ ପରେ ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସିଥିବା (ଭାରତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି)—Returned from England (applied to an Indian).

ବିଲାତ ଫି(ଫେ)ରତ୍(ତା)—ବୈଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଲାତ୍ ବା ଇଂଲଣ୍ଡରେ କିଛି କାଳ ରହିବା ପରେ ଦେଶକୁ ଫେରି ଆସିଛି—Returned from England. ବୈଦେ. [ବିଲାଇ(ଏ)ତ୍ ଫି(ଫେ)ରତ୍(ତା, ନ୍ତା)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବିଣ—ବିଲାତକୁ ଯାଇ ସେ ଦେଶରୁ ଫେରି ଆସିଥିବା—Returned from England.

ବିଲାତ୍ ମଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ (ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି)—ଯେ ଥରେ ବିଲାତ ଯାଇ-ଥିଲା; ବିଲାତ୍ ଫେରନ୍ତା—One who has once set foot in or touched the shores of England; England-returned.

ବିଲାତ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଆ)—୧ । ବିଲାତବାସୀ; ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ; ଇଂଲଣ୍ଡବାସୀ—1. English. ୨ । ଇଉରୋପୀୟ; ସାହାବାନା—2. European. ୩ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉତ୍ପନ୍ନ—3. Produced in England. ୪ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ—4. Of English make. ୫ । ପ୍ରଥମେ ବିଲାତରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଦେଶରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଆଣିତ—5. Originally brought from a foreign country. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଫଳ, ଫୁଲ ଓ ଗଛ ଆଦି ପୂର୍ବେ ଏ ଦେଶରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉ ନ ଥିଲା ଓ ଯାହା ବିଦେଶରୁ ଆସି ଏ ଦେଶରେ ଚଳିଅଛି, ତାହାକୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବିଲାତ ବୋଲି କହନ୍ତି ଯଥା—ବିଲାତ ଅଳୁ, ବିଲାତ ବାଇଗଣ, ବିଲାତ ବାଇଗବା, ବିଲାତ ଦଳ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବିଲାଇତ୍, ବିଲାଏତ୍, ବିଲାସ୍ତ୍ରତ୍, ବିଲାସ୍ତ୍ରେତ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଲାତ ଆମ(ମ୍ବ)ଡ଼ା—ଦେ. ବି—ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—Hog-plum; Otaheite apple. [ଦ୍ର—ଦେଶୀ ବିଲାତି ଆମଡ଼ା ଆମ୍ବଡ଼ା ଫଳ ଅପେକ୍ଷା ବିଲାତ ଆମ୍ବଡ଼ା ଫଳ ବୀଲାୟତି ଅମରା ମାଂସଳ ଓ ସ୍ୱମିଷ୍ଟ ।]

ବିଲାତ ଆଳୁ—ଦେ. ବି—ବଙ୍ଗନାଦି ବର୍ଗର ଗୁଳ୍ମ ଓ ତାହାର ଚେରରେ ଜାତ ଫଳ; ଗୋଲ ଆଳୁ—Potato. [ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରଥମେ ଆମେରିକାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଆସିଥିଲା ଓ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଥିଲା । ବିଲାତି ଆଳୁ; ଗୋଲ ଆଳୁ ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର—(୧) ବିଲାତ ବିଲାୟତି ଆଳୁ, ଆଳୁ ଆଳୁ । (୨) ବମ୍ବେ ବା ନାଇନିତାଲ ଆଳୁ ।]

ବିଲାଇତ୍ ବିଲାଏତ୍ ବିଲାଇତ ଆଳୁ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଲାତ କପଡ଼ା—ଦେ. ବି—ବିଲାତରେ ବୁଣା ହୋଇ ଏ ଦେଶକୁ ଛିଟ ହେବା ସକାଶେ ଆସୁଥିବା ଲୁଗା—English mill-made cloth. ବିଲା(ଲି)ତି କାପଡ଼ ବିଲାୟତି କପଡା

ବିଲାଇ(ଏ)ତ କପଡ଼ା, ବିଲାଇ(ଏ)ତ ଧୋତି ବିଲାଇ(ଏ)ତ ଲୁଗା, ବିଲାତ ଧୋତି ବିଲାତ ଲୁଗା, ବିଲେଇତ କପଡ଼ା ବିଲେଇତ ଧୋତି, ବିଲେଇତ ଲୁଗା } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଲାତ କୟାଁ—ଦେ. ବି—ବିଦେଶାଗତ କଣ୍ଟକ ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—Bilati kayān Inga Dulcis; A kind of thorny tree. ଜିଲେବି ଗାଛ [ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଉଚ୍ଚରେ ୧୫ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ; ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ କଣ୍ଟକମୟ ବାଡ଼ ପାଇଁ ଏ ଗଛ ଲଗାଯାଏ । ଏଥିର ଫଳ ଛିମ୍ବଳ ପରି, କିନ୍ତୁ ଭୁଣ୍ଡଳାକାର । ଫଳର ଚୋପା ଭଲେ ଇଷତ୍ ମିଷ୍ଟ ଧଳା ଶସ ଥାଏ । ଏଥିର ମଞ୍ଜି ତେପଟା ଓ କଳା ।]

ବିଲାତ କସ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—A kind of tree. [ଦ୍ର—ଏହା ଉଚ୍ଚରେ ୧୦ ଫୁଟ ହୁଏ; ଫଳ କଣ୍ଟାଳଆ; ମଞ୍ଜି ଖୁବ୍ ନାଲ; ଏହାକୁ ପାଣିରେ ଗୋଳି ଲୁଗା ରଙ୍ଗାନ୍ତି ।]

ବିଲାତ କାମ—ଦେ. ବି—ବିଲାତରେ ତିଆରି ବା ସାହେବ ବା ଗୋରା ମିସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ହାତର ତିଆରି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ—Excellent work which is the workmanship of English artisans. ବିଲା(ଲି)ତି କାଯ ବିଲାୟତି କାମ (ବିଲାତ କାରିଗରି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲାତ କୁକୁର—ଦେ ବି—୧ । ବହୁ ପ୍ରକାରର ବିଦେଶୀୟ କୁକୁର—1. British or European dogs. ବିଲା(ଲି)ତି କୁକୁର ବିଲାୟତି କୁତ୍ତା [ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କୁ ସହରରେ ବା ଶିକାର କରିବାକୁ ବଡ଼ଲୋକେ ପାଳନ୍ତି । ଏମାନେ ନାନା ଶ୍ରେଣୀର, ନାନା ଆକାରର ଓ ନାନା ରଙ୍ଗର ଅଛନ୍ତି । ଯଥା—ଡାଲାଲ, ଟେରିଅର୍, ସ୍ପାନିଏଲ୍, ମୂଷୀ—ଇତ୍ୟାଦି ।] ୨ । ବିଦେଶୀ କୁକୁରଙ୍କ ଠାରୁ ଏ ଦେଶରେ ଜାତ କୁକୁର—2. Dog of foreign or English breed.

ବିଲାତି ଖାଆଣା(ନା)—ଦେ. ବ—୧ । ସାହାବାନ୍ଦ ଢଙ୍ଗରେ ଭୋଜନ—
Bilāti khā-āṇā(nā) 1. European dinner.
[ବିଲାତି ଖାଆଣ ପିଅ(ଆ)ଣ—ଅନ୍ୟରୂପ] ୨ । ବିଦେଶରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ବିଲାତି ଖାନା ହୋଇ ଆସିଥିବା ଖାନା—2. Dinner or pre-
ବିଲାୟତି ଖାନା pared food imported from foreign countries.

ବିଲାତି ଚାକୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବ—ଚାକୁଣ୍ଡା ଗଛର ପତ୍ର ପରି ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ
Bilāti chākuṇḍā ବୃହତ୍ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ —Dalbergia
Lanceolaria. [ଦ୍ର—ଏହା ବିଦେଶରୁ ଆଣା ଯାଇ
ଏ ଦେଶରେ ସଡ଼କ କନାରରେ ଲଗା ହୋଇ ଅଛି ।
ଏଥିର କାଠ ଧଳା ଓ ମଞ୍ଜ କଳା, ଡାଳ ମସକା, ଏ କାଠ
ଭଲ ଜଳେ ।]

ବିଲାତି ଝାପରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—କୁଙ୍କୁମ ଗଛ ଓ ତାହାର
Bilāti jhāparā ଫଳ (ଦେଖ)—A Kuṅkuma (See).

ବିଲାତି ଦଳ—ଦେ. ବ—ବିଦେଶରୁ ଆଣିତ ଦଳବିଶେଷ—Water
Bilāti daḷa Hyacinth; Eichhornia; Pickerel
କଚୁରୀ କୁଣ୍ଡୀ weed; Pontederia Cordata. [ଦ୍ର—ଏହା
କଚୁରି ପାନା ଆଜକାଲି ଆମ ଦେଶର ନଈ, ପୋଖରୀରେ ଏପରି
ମାଡ଼ି ଯାଉଅଛି ଯେ ତଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ଦେଶର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନଷ୍ଟ
ହେଉଅଛି । ତେଣୁ ତାହାର ଲୋପ ସାଧନ କରିବା ପାଇଁ
ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଓ ସର୍ବସାଧାରଣ ବିଶେଷ ଚିନ୍ତିତ । ଏହାର
ଫୁଲ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ଓ ବିଷାକ୍ତ । ବିଦେଶରୁ ଏ ଦେଶକୁ
ଏହା ଆସିଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଲୋକେ ବିଲାତି ଦଳ କହନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ଏହା ବିଲାତି ନୁହେଁ । ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର
ବ୍ରାଜିଲରେ ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ଦଳ ଭିନ୍ନ ଦେଶଥିଲା
ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଦୀରେ ଭାସି ଆସି ବଙ୍ଗଦେଶର ନଦୀ ଓ
ପୋଖରୀରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନଦୀପଥମାନ ବନ୍ଦ କରିଅଛି ।
ଏହାକୁ ବଙ୍ଗଦେଶରୁ ପ୍ରବାସୀ ଓଡ଼ିଆମାନେ ସତ୍ତ୍ୱରେ
ଏ ଦେଶକୁ ଆଣିଥିଲେ । ୧୯୨୮ ସାଲଠାରୁ ଡ଼ିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ
ବୋର୍ଡ଼ମାନଙ୍କ ଓ ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶାର ପୂର୍ବତନ କମିଶନର
ଓ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏନ୍.ଏଫ୍.ପେକ୍ ସାହେବଙ୍କ ଅମଳରେ
ଓଡ଼ିଶାରୁ ଓ ବିଶେଷତଃ କଟକରୁ ଏହା ନିର୍ମୂଳ କରିବାକୁ
ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲା ଓ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଏହାକୁ ଲୋପ
କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ ଜାରି କରିଅଛନ୍ତି ।]

ବିଲାତି ପାଣି—ଦେ. ବ (ବ୍ୟଙ୍ଗ)— ନୀଳ ପାଣି; ବିଲାତି ମଦ; ବରାଣ୍ଡୀ—
Bilāti pāṇi Foreign wine or spirit. (ଯଥା—ବ୍ରାଣ୍ଡୀ,
(ବିଲାତିସୁରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ହୁସ୍କୀ, ପୋର୍ଟ, ସେରି, ବିଅର, ଏଲ୍ ।)
ବିଲାତୀ ପାନୀ **ବିଲାତି ପାନୀ**

ବିଲାତି ଫୁଲଗଛ—ଦେ. ବ—ପେଣ୍ଡି କନଅର—Tecoma.
Bilāti phulagachha (ବିଲାତି କନଅ[ଆ]ର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲାତି ବବୁର—ଦେ. ବ (ସଂ. ବଭ୍ରୁଳ; ବବ୍ବର)—ବବୁରଜାତୀୟ
Bilāti babura ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—Farnesiana; Acacia
ଗୁୟା ବାବଲା **ଗୁକିକାର; ବିଲାୟତି କିକାର** (Kirtikar)

ବିଲାତି ବାଇଗଣ—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ବିଦେଶାଗତ ବୃକ୍ଷ ଓ ତହିଁର
Bilāti bāigaṇa ଫଳ; ଟମାଟୋ—Tomato; Lycoper-
ଚାଟନୀ ବେଗୁନ; ବିଲିତୀ ବେଗୁନ sicum Esculentum (ଦ୍ର—
ବିଲାୟତୀ ବୈଗନ ଏହାର ଫଳ ପାଚିଲେ ଲାଲବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଏ ଓ
ବିଲାଇ(ଏ)ତି ବାଇଗଣ } ଅନ୍ୟରୂପ ଅଳ୍ପ ଖଟା ହୁଏ । ଏହାକୁ
ବିଲାଇତି ବାଇଗଣ ,} ତରକାରୀ କରାଯାଏ । ଫଳ-
ଗୁଡ଼ାକ ଦହିଖୁଆ ପରି ଚିରୁଡ଼ାଯୁକ୍ତ । ଏହା ଶୀତଦିନରେ
ଫଳେ । ଏହି ଗଛ ଉଚ୍ଚରେ ୨ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ ।
ଏହି ଗଛର କାଣ୍ଡ ଲୋମଶ । ଏଥିରେ କଣ୍ଟା ନାହିଁ । ଏହା
ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ଗଛ ।)

ବିଲାତି ବାଇଗ(ଗେ)ବା—ଦେ. ବ—ଶ୍ୱେତ ଓ ନୀଳ ବାଇଗବା ଗୁଳ୍ମ—
Bilāti bāiga(ge)bā Jatropha Gossifolia; Jatropha
ଲାଲ୍ ଭେରେଣ୍ଡା **ଲାଲ ଭେରେଣ୍ଡା** Multifia (Kirtikar).
(ଦ୍ର—ଏହା ଦକ୍ଷିଣଆମେରିକାସ୍ଥ ବ୍ରାଜିଲ ଦେଶର ଗଛ ।
ଏ ଦେଶରେ ଏହା ବନ୍ୟ ହୋଇଯାଇଅଛି । ଏହା ପତ୍ରଆରେ
ମନକୁ ଉଠେ । ଏହା ଉଚ୍ଚରେ ଦୁଇ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ ।
ଦାନ୍ତକାଠିରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହାର ଫୁଲ ଲାଲବର୍ଣ୍ଣ ।
ଫଳ ବାଇଗବା ଫଳ ପରି । ଯାଜପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହାକୁ
ଲଙ୍କା ଆମ୍ବ କହନ୍ତି ।)

ବିଲାତି ବାଦାମ—ଦେ. ବ—ବାଦାମ ୨. (ଦେଖ)—Bādāma
Bilāti bādāma ବିଲାତୀ ବାଦାମ **ବିଲାତୀ ବାଦାମ** 2. (See)

ବିଲାତି ମଦ—ଦେ. ବ—ବରାଣ୍ଡୀ; ବିଲାତି ବା ବିଦେଶରୁ ଆମ ଦେଶକୁ
Bilāti mada ଆମଦାନି କରାଯାଉଥିବା ମଦ—Brandy;
ବିଲାତୀ ମଦ **ବିଲାତି ସରାବ** foreign liquors. (ଦ୍ର—ଏ
(ବିଲାତି ସରାପ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେଶରେ ଗୁଡ଼ିଲ ସିଝା ଆଦିରୁ
ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବାହାର କରାଯାଉଥିବା ମଦକୁ
ଅରକି ବୋଲାଯାଏ ।)

ବିଲାତି ମଦରଙ୍ଗା—ଦେ. ବ—ବିଦେଶାଗତ ଶାକବିଶେଷ—A kind
Bilāti madaraṅgā of potherb planted in gardens
ଲାଲ ଶାଗ for ornamental borders. (ଦ୍ର—ବଗିଚାର
ଛୁଡ଼ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଏ ଶାକ
ଲଗାଯାଏ । ଏଥିର ପତ୍ରମାନ ନୀଳ ଓ ସବୁଜବର୍ଣ୍ଣ
ଓ ଚିହ୍ନି ତା)

ବିଲାତି ମାଟି—ଦେ. ବ—୧ । ଚିନା ମାଟି; ଚିନ ମାଟି—1. Kiolin;
Bilāti māṭi ବିଲାତୀ ମାଟି **ବିଲାୟତୀ ମିଟ୍ଟୀ** China clay.
[ଦ୍ର—ଏକପ୍ରକାର ଧଳା ମାଟି; ଏଥିରୁ କାଚ ପରି ବାସନ
ତିଆରି ହୁଏ ।] ୨ । ବିଲାତରୁ ଆମଦାନି ପଥର ଚୂନ
ବିଶେଷ—2. Cement. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ପାଣି ମିଶାଇ
କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଢାଳି ଦେଲେ ୨ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଏହା
ପଥର ପରି ଟାଣ ହୋଇଯାଏ ।] ୩ । ସ୍ୱର୍ଜିମାଟି, କ୍ଷାର ମାଟି-
Alkaline earth; fuller's earth

ବିଲାତି ମେହେନ୍ଦି—ଦେ. ବ—ମେହେନ୍ଦି ପତ୍ର ପରି ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ଓ
Bilāti mehendi କଣ୍ଟକଯୁକ୍ତ ଏକପ୍ରକାର ଗୁଳ୍ମ; ଲମ୍ବି କଣ୍ଟା
ବିଲାତୀ ମେଁଦୀ ଗଛ—A kind of thorny Lawsonia.
ବିଲାୟତୀ ମେହ୍ନଦି; ପ୍ରମୁରାଦ [ଦ୍ର—ଏହା ବାଡ଼ରେ ଲଗାଯାଏ ।]

ବିଲାତି ଶାକସବଜୀ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଶାକଜାତିପୃ ଫସଲମାନ
Bilāti śākasabajī ବିଦେଶରୁ ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶକୁ ଆମଦାନ
ବିଲାତୀ ଶାକସବଜୀ ହୋଇ ଅଜ କାଲ କୃଷି କରାଯାଉଅଛି—
विलयती तरकारी
ବିଲାତି ଫସଲ } —ଅନ୍ୟରୂପ Vegetables and
ବିଲାଇ(ଏ)ତି ଶାକସବଜୀ } kitchen herbs
introduced into India from foreign countries. [ଦ୍ର—ଯଥା—କୋବି, ସାଲଗମ, ସ୍ପାଟ, ଅର୍ଟିଚୋକ ।]

ବିଲାତି ଶିଶୁ—ଦେ. ବି—ଶିଶୁ ଜାତିପୃ ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—A kind
Bilāti śisu of timber tree; Sapium Sebiferum;
the Chinese Tallow tree [ଦ୍ର—ଏହା ଶିଶୁ ଗଛ ପରି । Hainesଙ୍କ ମତରେ ଏହା ଆମେରିକାର ବୃକ୍ଷ ।]

ବିଲାତି ସନ—ଦେ. ବି—ଫସଲୀ ସନ; ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ରାଦ—The agri-
Bilāti sana ବିଲାୟତୀ ସନ; ଫସଲୀ ସନ cultural year
बिलायती सन; फसली सन of Orissa.
ବିଲାଇ(ଏ)ତି ସନ } —ଅନ୍ୟରୂପ [ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହା
ବିଲାୟତି ସନ } ସୁଲଆ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।
ଅର୍ଥାତ୍ ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ (ସୁଲଆ ଦ୍ୱାଦଶୀ) ଦିନ ନୂଆ ସନ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏଥିରେ ବିଚିତ୍ରତା ଏହି ଯେ—ଏହା ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ଭାଦ୍ର ମାସର ଦ୍ୱାଦଶୀ ଦିନ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସୌରମାନ ଫିହ ମାସ ଓ ଦିନ ଅନୁସାରେ ଏହାର ଗଣନା କରାଯାଏ । ଭାଦ୍ର ମାସ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଯେବେ ୧୩୩୧ ସାଲ ଫିହ ଦି ୨୬ ନ ପଡ଼େ, ତେବେ ୧୩୩୦ ଫିହ ୨୫ ଦିନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସ ୧୩୩୧ ଫିହ ୨୬ ଅଟେ । ଏହି ଗଣନା ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳପ୍ରଚଳିତ ସୁଖ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ଅଙ୍କ (ବର୍ଷ) ଚଳେ ।

ଆକବର ବାଦ୍‌ସାହ ୧୫୭୮ ଶକରେ ଏ ସନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ କରିଥିଲେ । ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ସୌରମାନ ବୈଶାଖ ଦି ୧ ନ (ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି) ଠାରୁ ଓ ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ଆଶ୍ୱିନ ୧ ଦିନ ଠାରୁ ଫସଲୀ ସନ ଗଣାଯାଏ ।

ଶାଳବାହାନାବ୍ଦ ସୌରମାନ ବୈଶାଖ ୧ ଦିନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଓ ଏ ଦେଶର ନୂତନ ପଞ୍ଜିକାମାନ ବୈଶାଖ ୧ ଦିନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷ, ମାସ ଓ ଦିନର ଗଣନାରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଗୋଲମାଲ ଅଟେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଦେଖା ଯାଉ—ଶାଳବାହାନାବ୍ଦ ୧୮୪୭ (ସୌରମାନ ବୈଶାଖ ୧ ଦିନ ଆରମ୍ଭ ।)=ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ରାଦ—୧୩୩୨—୩୩ (ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ଭାଦ୍ରବର ଆରମ୍ଭ ।)=ଇଂରେଜ୍ୟବ୍ଦ—୧୯୨୫—୨୬ (ଇଂରାଜ ଗଣନାରେ ଜାନୁଆରି ପହିଲାରୁ) =ମୁଲୁକଦେବ ଅଙ୍କ—୫୪—୫୫ (ସୁଲଆ ଭାଦ୍ରବ ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଠାରୁ, =ସ୍ୱାର ଇକ୍ରମାବ୍ଦ—୧୯୮୨ (ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ଚୈତ୍ର ୧ ଦିନ ଠାରୁ ।]

ବିଲାତି ସାହା(ହି,ହେ)ବ—ଦେ. ବି—ଅସଲ ଗୋରା ଲୋକ—A
Bilāti sahā(hi;he)ba true Englishman or
ବିଲାତୀ ସାହେବ **विलायती साहेब** European; a white
(ଦେଶୀ ସାହେବ; ମାଟିଆ ପୁରୁଷ; ଫିରଙ୍ଗୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) man.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସାହେବଙ୍କର ଜନ୍ମ ବିଲାତରେ ଓ ଯାହାଙ୍କର ପିତାମାତା ମଧ୍ୟ ସାହେବ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଲାତି ସାହେବ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଲାତି ହଳଦୀ—ଦେ. ବି—ଗୁଲୁବାସ (ଦେଖ)
Bilāti haladī Gulubāsa (See)

ବିଲାତୀ—ପ୍ରାଦେ (ବୌଦ) ବି—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—A kind of
Bilātī wild tree. [ଦ୍ର—ଏହାର ମଞ୍ଜିକୁ ଛେଚି ସିଞ୍ଚାଇଲେ ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗ ବାହାରେ । ଏହା ଲୁଗା ଗାମୁଛା ପକାଇବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବିଲାପ—ସଂ. ବି— (ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ=ଖେଦ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bilāpa ୧ । ଖେଦୋକ୍ତିପୂର୍ବକ କ୍ରନ୍ଦନ; ବାହୁନା କାନ—
1. Bewailing. ୨ । ପରିବେଦନ; ଖେଦୋକ୍ତି—
2. Lamentation.

ବିଲାପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Bilāpaka ୧ । ଯେ ବିଲାପ କରେ—1. Lamenting;
(ବିଲାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) sorrowing. ୨ । ଖେଦଜନକ; ବିଲାପ-
ଜନକ—5. Plaintive; doleful.

ବିଲାପ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଖେଦୋକ୍ତିପୂର୍ବକ କାନ୍ଦିବା; ବାହୁନିବା—
Bilāpa karibā To lament; to bewail.
ବିଲାପକରା **विलाप करना; विलक(ख)ना**

ବିଲାପିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଦ୍ୟ)—ବାହୁନିବା; କ୍ରନ୍ଦନ କରିବା—
Bilāpibā To bewail. (ଉ—ଏସନ ଆଖେପି ସୀତା ବିଲାପି
ବିଲାପା **विलखना** ବିକଳେ । ନନ୍ଦକିଶୋର. ସୀତାବନବାସ ।)

ବିଲାପୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଲପ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ବିଲାପିନ୍;
Bilāpī ୧ମା. ୧ବ)—ଖେଦକାରୀ—Sorrowing.
(ବିଲାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଲାବଲି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଲ୍ଲାବଲୀ)—ରାଗିଣୀବିଶେଷ—Name
Bilābali of a musical air. [ଦ୍ର—ଏହା ମଲ୍ଲାର ରାଗର
ବିଲାଅଲ, ବେଲାଓଲ ରାଗିଣୀବିଶେଷ । ଏହା କେଦାର ଓ କଲ୍ୟାଣ
बिलावल ରାଗର ମିଶ୍ରଣ ଅଟେ; ଏହା ଗାୟକ ରାଗର ପୁତ୍ର ଓ ଏହା
ଗାଇବା ସମୟ ବଡ଼ଭୋର; ହି. ଶ—ଯୋ.ଗଣ୍ଠନ୍ ।]

ବିଲାୟତି କାନୁନଗୋ—ବୈଦେ. ବି-ଭାରତରେ ମୁସଲମାନ ରାଜାମାନଙ୍କ
Bilāyati kānungo ଅମଲରେ ସବଡିଭିଜନର ରାଜସ୍ୱ ହିସାବ
ବିଲାୟତୀ କାନୁନଗୋ ରଖୁଥିବା କର୍ମଚାରୀ—Subdivisional
विलायती कानुनगो accountant during the Mahomedan rein.

ବିଲାଳ—ସଂ. ବି—(ବି+ଲଲ୍ ଧାତୁ=ଯାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବା+
Bilāla କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଯନ୍ତ୍ର; କଳ—1. Machine.
୨ । ବିରାଡ଼ି; ମାର୍ଜାର—2. Cat.

ବିଲାଶ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର)—ବିଣ ଓ ଅ—୧ । ଆଦୌ; ବିଲକୁଲ; ମୋଟେ—1. At all; completely. ୨ । ଅଲ୍‌ବତ; ନିଶ୍ଚୟ—2. Certainly; perforce.
Bilāś

ବିଲାଶ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଲାସ=ଶୋଭା)—୧ । କାନ୍ଥ ଦେହରୁ ମାଟି ବା ଚୂନଦ୍ୱାରା ବାହାରକୁ ବାହାର କରି ନ ଯାଇ ରଚିତ ହୋଇଥିବା ଠଣା ବା କାନ୍ଥକୁଲା—1. A projecting wall niche; a protruding wall-shelf or cornice. ୨ । କାନ୍ଥରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରିଥିବା ଲମ୍ବ କାଠୁସ—2. Cornice; wallplate; corbel. ୩ । ବଟାଳୀର ଗଡ଼ାଣିଆ ଧାର—3. The sloping side of the edge of a chisel.
Bilāśa
ତାକ; କର୍ଣ୍ଣିସ
ବିଲାସ—ସଂ. ବି—(ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+ଘଞ୍ ଅ)—୧ । ଲୀଳା—1. Sport. ୨ । କ୍ରୀଡ଼ା—2. Play. ୩ । ଆମୋଦ ଉପଭୋଗ—3. Enjoyment of pleasure. (ଉ—କେତେବେଳେ ଜଗତ ବିଲାସ; କେତେବେଳେ ତରୁତଳେ ବାସ—ଛଗ ।) ୪ । କୌତୁକ—4. Amusements. ୫ । ଆମୋଦ—5. Pleasure. ୬ । ଆନନ୍ଦ—6. Playfulness; joy; merriment. ୭ । ମଉଜ—7. Sport. ୮ । ଥଟ୍ଟା—8. Jest; joking. ୯ । ନାୟକ [ନାୟିକାଙ୍କର ଶୃଙ୍ଗାର-ଚେଷ୍ଟାବିଶେଷ— 9 Dalliance; amorous exhibitions exchanged between lovers. ୧୦ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର ଶୃଙ୍ଗାରରସ ଉଦ୍ଦୀପକ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ବା ଭାବଭାବ; ମୁଖ ନେତ୍ରାଦି ଓ ଅଙ୍ଗାଦିର କାମୋଦ୍ଦୀପକ ଭାବ-ଭଙ୍ଗୀ; ଛଳ—10. Coquetry. ୧୧ । ପୁରୁଷର ରସିକତା—11. Gallantry. ୧୨ । ସୁଖ ବା ଆରାମ ଭାବ—12. Diversion; enjoyment of ease. ୧୩ । ସଉଖିନ—13. Foppishness. ୧୪ । ଛବି—14. Picture. (ଉ—ବଜନ୍ତ୍ରୀ ନନ୍ଦଘୋଷରେ ବଜନ୍ତ୍ରି ଧନ୍ଦୁଘୋଷରେ କଇଲାସ ବିଲାସ ଛଡ଼ାଇ ଅଣାଇ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୧୫ । ଶୋଭା—15. Beauty; splendour. ୧୬ । ବ୍ୟସନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ କରଣ—16. Sensual enjoyment. ୧୭ । ବିକାଶ; ପ୍ରକାଶ; ସ୍ଫୁରଣ—17. Manifestatiou; flash. ୧୮ । ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ—18. Appearance.
Bilāsa
ବିଲାସ

ବିଲାସକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଆମୋଦପରାୟଣ—Sport-ful.
Bilāsaka
(ବିଲାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଲାସ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା—1. To amuse one's self. ୨ । ସୁଖ ଉପଭୋଗ କରିବା—2. To enjoy. ୩ । ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ କରିବା; ମଉଜ କରିବା—3. To make merry. ୪ । ଛଳ ଦେଖାଇବା—4. To show off.
Bilāsa karibā
ବିଲାସ କରା
ବିଲାସ କରନା

ବିଲାସ କାନନ—ସଂ. ବି—(ବିଲାସ+କାନନ)—ପ୍ରମୋଦ ବନ; ପ୍ରମୋଦ ଉଦ୍ୟାନ—A pleasure garden.
Bilāsa kānana

ବିଲାସ ତୃଷ୍ଣା—ସଂ. ଷ—(ବିଲାସ+ତୃଷ୍ଣା)—ମଉଜ କରିବାର ଇଚ୍ଛା—Desire of enjoyment or sport.
Bilāsa tṛushṇā
(ବିଲାସ ବାସନା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲାସ ପରାୟଣ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—(୭ମୀ ତତ୍; ବିଲାସ+ପରାୟଣ=ଆସକ୍ତ)—୧ । କ୍ରୀଡ଼ାରତ—1. Sportive. ୨ । ସଉଖୀ; ମଉଜୀ—2. Given to luxury, amusements or dalliance.
Bilāsa parāyaṇa
ବିଲାସଶୀଳ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଲାସରତ
(ବିଲାସପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଲାସପୁର—ଦେ. ବି—ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ଓ ନଗର—Bilasapura in Central Provinces.
Bilāsapura
ବିଲାସପୁର [ଦ—ଏହା ବେଙ୍ଗଲ ନାଗପୁର ରେଲବାଇର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସଂଯୋଜକ ଷ୍ଟେଶନ ବା ଜଙ୍କ୍ସନ । ଏଠାରେ ଭଲ ପଥରଚିନ ଆମଦାନୀ ହୁଏ ।]

ବିଲାସପ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଲାସ+ପ୍ରିୟ)—ଯେ ବିଲାସ କରିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ; ମଉଜିଆ—Fond of pleasure, luxury or sport
Bilāsapriya
(ବିଲାସପ୍ରିୟା - ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଲାସ ଭବନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଲାସ+ଭବନ)—୧ । କ୍ରୀଡ଼ା-ଗୃହ—1. Play house; pleasure house. (ବିଲାସ ମନ୍ଦିର—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । କେଳିଗୃହ—2, The house of amorous enjoyments. ୩ । ବଇଠକଖାନା—3. Drawing room; parlour. ୪ । ନୃତ୍ୟଶାଳା; ନାଚଖାନା—4. Dancing hall; ball room.
Bilāsa bhabana

ବିଲାସିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ବିଲାସୀ)—୧ । ବିଲାସପରାୟଣ; ରସିକ—1. Sportful; gallant. ୨ । ସୁସ୍ଥୀ—2. Ease-loving.
Bilāsiā
ବାବୁଲୋକ **ବିଲାସିଆ**

ବିଲାସିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ସ୍ତ୍ରୀ; ନାରୀ—1. Woman. ୨ । ବେଶ୍ୟା—2. Prostitute. ୩ । ଛଳନା; ରସିକା; ସଉଖିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ; 3. Coquette. ୪ । ମନୋହର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଓ ଭାବ-ଭାବରେ ପ୍ରବୀଣା ସ୍ତ୍ରୀ; ଛଳନୀ—4. A woman who is expert in amorous expressions. ୫ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ—5. An excellent lady.
Bilāsinī
ଚଟକଦାର
ପଟାକା

ବିଲାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଲାସିନ୍; ବି+ଲସ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ବିଲାସପରାୟଣ; ବ୍ୟସନ ଓ ବିଲାସରତ—1, Addicted to pleasures. ୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ କରିବାରେ ରତ—2. Sensuous. ୨ । ଥଟ୍ଟିଲ—2. Jestful; jocular. ୪ । ରସିକ; ମଉଜି—4. Gallant. ୫ । ଭୋଗବାନ୍—5. Enjoying. ୬ । ଛଳନ—
Bilāsī
(ବିଲାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

6. Coquettish; foppish. ସଂ. ବି (ବିଲ+ଅସ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ସର୍ପ—1. Snake. ୨ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—2. Name of a tree. ୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire. ୪ । ଚନ୍ଦ୍ର—4. Moon. ୫ । ଶିବ—5. Śiba. ୬ । କନ୍ଦର୍ପ—6. Cupid. ୭ । କୃଷ୍ଣ—7. Kṛushṇa. ବେ. ବିଣ—ଆଗ୍ରହୀ—Eager. [ଉ—ବଡ଼ଦେଉଳ ଅଗ୍ରତରେ ଗୁଣ୍ଡିଗୃରଥ ଯେ ଦେଖିଛି ତରକ, ବିଲୋକନେ ବିଲାସୀ ସବଲୋକ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଲାସୁଣୀ—ବେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବିଲାସିନୀ)—୧ । ଛଇଲୀ—Bilāsuṇī 1. Coquette. ୨ । ବେଶ୍ୟା—2. Whore. **ପଟାକା** ୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠା ସ୍ତ୍ରୀ; ରସିକା—3. An excellent lady. ୫ । କେଳିକଳାରେ ପଟୁ ସ୍ତ୍ରୀ—5. A woman well versed in dalliance, ୫ । ଗ୍ରାମଦେବୀବିଶେଷ—4. Name of a popular village goddess.

ବିଲି—ବେ. ବି—୧ । ବଣ୍ଟନ—1. Distribution. ୨ । ବନ୍ଦୋ-Bili ବିଲୀ **ବନ୍ଦୋବସ୍ତ** ବସ୍ତ—2. Settlement. ୩ । ବ୍ୟବ-ବେରାଳ ସ୍ଥାପନ—3. Arrangement. ୪ । (ସଂ. ବିଡ଼ାଳ) **ବିଲ୍ଲୀ** ବିରାଡ଼ି—2. Cat. ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଲ୍) (ଦେଖ)—ବିଲ୍ (See)—Bil

ବିଲିଆର୍ଡ୍(ର୍ଡ)—ବୈଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଲ ଓ ଲମ୍ବ ସରୁ ବାଡ଼ିଦ୍ୱାରା Biliārd(rd) ଟେବଲ୍ ଉପରେ ଖେଳାଯିବା ଏକପ୍ରକାର ବିଲିଷ୍ଟ (ବିଲିଆର୍ଡ୍[ର୍ଡ] ଗେମ୍[ଗେମ୍]—ଅନ୍ୟରୂପ) ଖେଳ—The game **ବିଲିୟାର୍ଡ ବିଲିୟର୍ଡ** of billards. [ଦ୍ର—ସ୍ଲେଟ ବା ଶଙ୍ଖ-ମର୍ମର ପଥରର ଟେବଲ ଉପରେ ବନାତ କନା ମଡ଼ା ଯାଇଥାଏ; ଟେବଲର ଚାରିପାଖେ ରବର ଛୁଆଣି ବାଡ଼ ଥାଏ । ଟେବଲର କୋଣରେ ଓ ଲମ୍ବ ପାଖର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ କଣା ଥାଏ ଓ ସେ କଣାରେ ଜାଲି ମୁଣି ଥାଏ । କେନ୍ଦୁ ଫଳ ପରି ୨ ଇଞ୍ଚ ବ୍ୟାସବିଶିଷ୍ଟ ପେଣ୍ଡୁ (ବଲ୍)କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଟେବଲ ଉପରେ ଲମ୍ବି ଖେଳାଳି ଧରିଥିବା ସରୁ ଲମ୍ବ ଡାଙ୍ଗ (ଷ୍ଟିକ୍)ର ଅଗରେ ବଲ୍‌କୁ ଠେଲି ଗଡ଼ାଇବାକୁ ହୁଏ; ଯେପରି ବି ଏକ ଖେଳାଳୀର ବଲ୍ ବିପକ୍ଷର ବଲକୁ ଆଘାତ କରି ଗୋଟିଏ ଗାତର ମୁଣିରେ ପଡ଼ିବ । ଏହି ଖେଳରେ ଏ ଖେଳ ହୁଏ ।

ଏହି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅନ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦସମନ୍ୱିତ ବାକ୍ୟମାନ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆରେ ଚଳିଛି, ଯଥା—ବିଲିଆର୍ଡ୍ ଟେବଲ—ବିଲିଆର୍ଡ ଖେଳ ଯେଉଁ ଟେବଲ ଉପରେ ଖେଳାଯାଏ—Billiard table. ବିଲିଆର୍ଡ୍ ବଲ—ବିଲିଆର୍ଡ୍ ଖେଳିବା ପେଣ୍ଡୁ—Billiard ball. ବିଲିଆର୍ଡ ରୁମ—ବିଲିଆର୍ଡ ଖେଳ ଯେଉଁ କୋଠରିରେ ହୁଏ—Billiard room. ବିଲିଆର୍ଡ ଷ୍ଟିକ—ଯେଉଁ ସରୁ ଲମ୍ବ ବାଡ଼ିର ଅଗଦ୍ୱାରା ବିଲିଆର୍ଡ ବଲକୁ ଠେଲାଯାଏ—Billiard stick.

ବିଲି କରିବା—ବେ. ବି (ସଂ. ବିଲସ୍)—୧ । ବାଣ୍ଟିବା; ବଣ୍ଟନ Bili karibā କରିବା—1, To distribute. ୨ । (ଜମିକୁ) ବିଲୀକରା, ବିଲାନ **ବାଁଟନା** ପ୍ରଜାକୁ ପଟା ଦେବା—2. To lease **ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରନା** out land to a raiyat. ୩ । କାର୍ଯ୍ୟଗୁଳିନର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା—3. To make suitable arrangements for the conduct of a work.

ବିଲିଖନ—ସଂ. ବି (ବି+ଲିଖ୍ ଧାତୁ=ଲେଖିବା+ଭାବ. ଅନ)—Bilikhana ୧ । ଲେଖିବା; ଲେଖା—1. Writing. ୨ । ଚିରିବା; ବିଦାରଣ—2. Tearing; splitting. ୩ । ନଖ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଖୁମ୍ପୁଡ଼ା—3. Scratching. ୪ । ଖନନ—4. Digging; delving. ୫ । ବିଭାଗ-କରଣ—5. Dividing. ୬ । କର୍ଷଣ—6. Ploughing. ୭ । ମୂଳୋତ୍ପାଟନ—7. Uprooting.

ବିଲିତା—ବେ. ବି (ସଂ. ବିଲିପ୍ତା)—ଏକ ଲିତାର ୬୦ ଭାଗରୁ ଏକ Bilitā ବିଲିତା **ବିଲିତା** ଭାଗ—$\frac{1}{60}$ of a litā of time. (ବିଲିତ୍ୟା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ)

ବିଲିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଲିପ୍ ଧାତୁ=ଲେପିବା+କର୍ମ. ତ)—Bilipta ୧ । ଲିପା ହୋଇଥିବା—1. Besmeared. ୨ । ବୋଳା ହୋଇଥିବା—2. Anointed.

ବିଲିପ୍ତା—ବେ. ବି—୧ ଲିପ୍ତାର ସମସ୍ତ—One sixtieth of one Biliptā litā of time. [ଉ—ବସୁମତୀଜା-ସୁମୂର୍ତ୍ତି ବହ୍ନିଲ ଯନ୍ତ୍ର ଝଟିକ ଝଟିଝଟ ବିଦ୍ୟୁତ୍ପ୍ରାପ୍ତ ଦେହ; - ବିଲିପ୍ତା କେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଲିବିଲା—ବେ. ବି—୧ । ଅନର୍ଥକ ବାକ୍ୟ ଗପିବା—1. Incoherent talk. ୨ । ବାତୁଳ ପ୍ରଳାପ—2. Ravings of a mad man. ୩ । ନିଦ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିର **ବିଲିବିଲି** ନିଦ୍ରାବସ୍ଥାରେ ଗପିବା—3. Talking during sleep. ୪ । ଏକପ୍ରକାର ମସ୍ତିଷ୍କବିକୃତି—4. Raving madness.

ବିଲିବିଲା—ବେ. ବିଣ (ସଂ. ବି+ଲାବଣ୍ୟ)—୧ । ଲୁଚିତ; ଅସୁନ୍ଦର—Bilibilā 1. Nasty; disfigured; slovenly. ୨ । ବିଛିରୀ **ବିଲୋନ** ଅସୁନ୍ଦରରୂପେ ଚିତ୍ରିତ ବା ଲିଖିତ—2. Painted or written in a clumsy or slovenly fashion.

ବିଲିବିଲା(ଲେ)ଇବା—ବେ. କ୍ରି—୧ । ବାତୁଳ ପରି ପ୍ରଳାପ କରିବା—Bilibilā(le)ibā 1. To rave like a mad man. ବିଡ଼ବିଡ଼ କରା ୨ । ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥାରେ ଗପିବା, ନିଦ ବାଉଳାରେ **ବିଲବିଲାନା** ବକିବା—2. To rave while asleep. (ଉ—ଭେଣ୍ଡ କରନ୍ତି ଶୋକ ଉଚ୍ଚବାଣୀ, ବିଳବିଳାଇ ସକଳ ତରୁଣୀ । ପ୍ରତାପ—ଶଶିସେଣା—୩ । ଅନର୍ଥକ ବାକ୍ୟ କହିବା—3. To speak incoherently. (ଉ—ବ୍ରହ୍ମା ବିଳବିଳେଇଲେ ବେଦ—ଭଗ ।)

ବିଲିବିଲି(ଲି) କରିବା—କ୍ରି. କ୍ରି—୧ । ଛିଡ଼ିଛି କରି ଚିରିଦେବା—
Bilibilā(li) karibā 1. To tear into splinters or
चिथरा चिथरा करना rags. ୨ । ବିରାଡ଼ିଛୁଆଙ୍କୁ ମାଆ
(ଚିଣ୍ଟି ଚିଣ୍ଟି କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା
ପରି କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା—
2. To remove a thing repeatedly from
one place to another.

ବିଲିଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) କ୍ରି (ସଂ. ବିଲୟ; ତୁଳ. ହି. ବିଲ୍ଲନା)
Bilijibā ମିଳେଇଯିବା—To be dissolved.

ବିଲ୍ଲି(ଲ୍ଲୀ)—ଦେ. ବି—ବିରାଡ଼ି—Cat.
Bil(lī)

ବିଲୀନ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ଲୀ ଧାତୁ=ଲୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Bilīna ୧ । ଲୟପ୍ରାପ୍ତ—1. Absorbed; dissolved. ୨ ।
(ବିଲୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିନଷ୍ଟ—2. Destroyed; perished. ୩ ।
ଅନ୍ତର୍ହିତ; ଡୁବେଇ ଯାଇଥିବା, ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବା—
3. Vanished; disappeared. ୪ । ନିବିଷ୍ଟ—
4. Engaged in; devoted to. ୫ । ଦ୍ରବୀଭୂତ;
ଗଳିତ; ତରଳ ଯାଇଥିବା—5. Melted; molten.
୬ । (କୌଣସି ପଦାର୍ଥ) ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ
ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମିଶିଯିବା—6. To be
dissolved or absorbed by chemical
process. ୭ । ଝରିତ—7. Oozed out. ୮ ।
ମଗ୍ନ, ନିମଗ୍ନ—8. Immersed. ୯ । ମିଶ୍ରିତ—9.
Mixed with; blended with. ଦେ. ବି—
ବିନାଶ—Destruction. (ଉ—ବିଲୀନ କୃତେ
ଶ୍ରମ ଗ୍ରମ ଅନୁଜ ଭ୍ରମ ଅସିଣ ଆଗେ ତା ବିଶ୍ରାମ । ଭଷ୍ଟ.
ବୈଦେଖୀଶବିଳାସ)

ବିଲୁଆଁ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସଂ. ବିଳ)—ଉଇଢୁଙ୍କା—
Biluāñ Ant-hill.

ବିଲୁଆ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଳ=ଗର୍ତ୍ତ; ଏମାନେ ଭୂମିରେ ଗାତ କରି
Biluā ରହିବାରୁ; ତୁଳ. ସଂ. ବିଳଶୟ; ବିଳେଶୟ)—ଭାଲୁର
ସଂ. ନାମ—ଶୃଗାଳ, ବର୍ଗର ଗ୍ରାମ ନିକଟସ୍ଥ ବନବାସୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜନ୍ତୁ
ଗୋମାୟୁ, ଫେରୁ ବିଶେଷ; ଶୃଗାଳ—Jackal; Canis
ଶିୟାଳ Aureus. [ଦ୍—ଏମାନେ ପ୍ରାୟ ୧½ ହାତ
गिदड; शियार ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚରେ ବଢ଼ନ୍ତି । 'ହୁକେ ହୁକେ' ଡାକ
ଛାଡ଼ନ୍ତି । ରାତିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରହର ଆରମ୍ଭରେ ଓ ଶେଷରେ
ଅର୍ଥାତ୍ ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ସକାଳକୁ ମିଶାଇ ୫ ଥର ବୋବାନ୍ତି;
ଦେହ ପାଣ୍ଡୁଶିଆ ବର୍ଣ୍ଣ, ଥଇକେ ଏକାଧିକ ଛୁଆ ଜନ୍ମ
କରନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବିଲୁଆ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ
ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନର ବିଲୁଆମାନେ ଡାକ ଛାଡ଼ନ୍ତି । ଅଣ୍ଡିରା
ବିଲୁଆମାନେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ସମୟେ ସମୟେ ବୋବାନ୍ତି ।
ଏମାନଙ୍କ ବୋବାଳ ଭୟଙ୍କର । ଏମାନଙ୍କ ବୋବାଳ
ଶୁଣିଲେ ଗ୍ରାମରେ କୌଣସି ଲୋକର ଆଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିବ
ବୋଲି ଲୋକେ ଆଶଙ୍କା କରନ୍ତି । ଗ୍ରାମ ନିକଟକୁ ବାଘ
ବା ହେଣ୍ଟା ଆସିଲେ ଅଣ୍ଡିରା ବିଲୁଆ ବୋବାଳ ଛାଡ଼ି ତାହାର
ଅନୁସରଣ କରେ । ବିଲୁଆ ବାସ୍ତା ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟ, ପଶୁଙ୍କୁ
କାମୁଡ଼ିଲେ ଦଷ୍ଟଜୀବ ଜଳାତଙ୍କ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ମରିଯାଏ ।
ବିଲୁଆ ଭାରି ଧୂର୍ତ୍ତ ଓ ଅଦମ୍ଭା ରକ୍ଷି ଅନିଷ୍ଟକାରୀକୁ ଦଣ୍ଡ
ଦିଏ । ସମୟେ ସମୟେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ବିଲୁଆମାନେ
ଘରେ ପଶି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି । ବିଲୁଆମାନେ
ପକ୍ଷୀ, ମେଣ୍ଢା ଓ ଛେଳି ଆଦି ଶିକାର କରନ୍ତି, ପାଚିଲା
ଜାମୁକୋଳି, ଖଜୁରକୋଳି ଓ ବରଫଳ ଖାଆନ୍ତି; ବିଲରେ
କଙ୍କଡ଼ାଗାତରେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ପୂରାଇ ସେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼କୁ ଧରିଥିବା
କଙ୍କଡ଼ାକୁ ଓଟାରିଆଣି ଖାଆନ୍ତି; ଏମାନେ କଙ୍କଡ଼ା, ମେଣ୍ଢା,
ମାଛ ଓ ଶୁଣାନର ପଚା ଶବମାଂସ ମଧ୍ୟ ଖାଆନ୍ତି ।
ଏମାନଙ୍କର ଅଧୋବାୟୁ ବିଶେଷ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ । ଭାଲୁମାନେ
ଏହାଙ୍କୁ ଶିକାର କରିବାକୁ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ଓ ଭାଲୁ
ଏମାନଙ୍କର ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ଏମାନେ ଅଧୋବାୟୁ
ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି (ଭୁରୁଚୁକା ଦିଅନ୍ତି) । ସେହି ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ
ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା ଭାଲୁର ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇ ଶିକାରରୁ
ବିରତ ହୁଏ । ଲୋକେ ଶିକାରୀ ଭାଲୁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ
ବିଲୁଆ ଶିକାର କରନ୍ତି । ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତ ଶୁଣାନ ଓ ବଣ-
ବୁଦାରେ ଏମାନେ ରହନ୍ତି । ଶିଶୁଗୀତରେ ଏମାନଙ୍କୁ
ଶିଶୁମାନେ 'ବିଲୁଆ ନନା' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି ।
ଲୋକ ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ—ଦିନ ବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଖରାଥିବା
ଅବସ୍ଥାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ମେଘ ନ ଘୋଡ଼ାଇ ବର୍ଷା
ହେଲେ—ସେହି ସମୟରେ ବିଲୁଆଙ୍କ ବିଭାଘର ଉତ୍ସବ
ସମାହିତ ହେଉଥାଏ । ବିଲୁଆଙ୍କ ମାଂସକୁ ଦହିରେ ସଢ଼ାଇ
ଉକ୍ତ ଦହିକୁ ଅମବାତ ରୋଗର ଔଷଧରୂପେ ସେବନ
କରାଯାଏ । ଏହାକୁ ବିଲୁଆ ଦହି ବୋଲାଯାଏ । ଏହା ଛଡ଼ା
କବିରାଜ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ 'ଶିବାଘୃତ' କଠିଣ ବାତାଦି
ରୋଗର ଗୋଟିଏ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଔଷଧ ।

କୌଣସି ଶୁଭକାମନା କରି ଅନୁକୂଳ କରିବା ସମୟରେ
ଆପଣାର ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଲୁଆଟିଏ ଦେଖିଲେ ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ
ସିଦ୍ଧ ହେବ ବୋଲି ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ । ବାମପାଖରେ
ଦେଖାଯିବା ବିଲୁଆକୁ ବାଆଁ ବିଲୁଆ ବା ବାଆଁଶିଆଳ(ଳି)
ବୋଲାଯାଏ । ବିଲୁଆ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ଧୂର୍ତ୍ତ ବୋଲି ଧୂର୍ତ୍ତବ୍ୟକ୍ତି
ପ୍ରତି "ବୁଦ୍ଧିକି ବିଲୁଆ, ଗାତକୁ କୋଳି" ଉକ୍ତି ବୋଲା-
ଯାଏ ।

ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଯେ—ଶୁଣାନାଦିରେ ରାତିରେ ଦେଖାଯିବା
"ଚରଗୁଣି ଆଲୁଅ" ଏକ ଜାତୀୟ ବିଲୁଆ (ଉଲ୍ଲୁମୁଖୀ)ର
ମୁଖଗହ୍ୱରରୁ ବାହାରିବା ଆଲୋକ । ସେ ଯାଟି ବନ
କରି ଦେଲେ ନିଆଁ ଲିଭିଯାଏ । ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ବିଲୁଆ
ବାଘର ଭଣଜା; ଏଥିପାଇଁ ବିଲୁଆ ବାଘକୁ ଦେଖିଲେ
ତା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ମାମୁକୁ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ବୋବାଳ
ଛାଡ଼େ । ବିଲୁଆମାନେ ଝାଡ଼ା ଫେରି ସାରି ବିଲର ହୁଡ଼ ଆଦି
ଉଚ୍ଚ ଜାଗାରେ ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାରକୁ ଘୋଷାଇ ଦେଇ ନିର୍ମଳ
କରନ୍ତି । ଏହାକୁ 'ଗାଣ୍ଡିଘଷଣ ପାଢ଼ିବା' ବୋଲାଯାଏ ।]

खेतका ଦେ. ବିଣ—ବିଲ ବା ଶସ୍ୟ ଖେତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to an agricultural field. (ଯଥା—ବିଲୁଆ ମୂଷା, କ୍ଷେତର ମାଲିକ ବିଲୁଆ କଙ୍କଡ଼ା ।) ଦେ. ବି—କୌଣସି ବିଲର **जमिनवाला** ମାଲିକ; ଖେତସ୍ୱାମୀ—The owner of an agricultural field.

ବିଲୁଆ କଙ୍କଡ଼ା—ଦେ. ବି—ବର୍ଷାକାଳରେ ଯେଉଁ କଙ୍କଡ଼ାମାନେ ଧାନ
Biluā kankardā ବିଲରେ ଗାତ କରି ରହନ୍ତି—Crabs
କ୍ଷେତର କାଂକଡ଼ା frequenting paddy fields during
कँकड़ा the rains. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଗୋଖରୁରେ ଥିବା ମାଣ୍ଡିଆ କଙ୍କଡ଼ାଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଫକା ଧଳା । ଧାନ କଟା ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଶୁଖିଲା ବିଲରେ ଗାତ ଖୋଳିଲେ ଏ କଙ୍କଡ଼ାମାନେ ମୃତ୍ତିକା ନିମ୍ନଦେଶରେ ଥିବାର ଦେଖାଯାନ୍ତି ।]

ବିଲୁଆ କାମୁଡ଼ା—ଦେ. ବି—କ୍ଷିପ୍ତ ଶୃଗାଳର ଦଂଶନ—
Biluā kāmurdā A bite by a rabid jackal.
ଶିୟାଳ କାମଡ଼ାନ ଦେ. ବିଣ—କ୍ଷିପ୍ତ ଶୃଗାଳ ଦ୍ୱାରା ଦଂଶିତ—
शियारका काटना Bitten by rabid jackal.

ବିଲୁଆ ଗାଡ଼(ତ)—ଦେ ବି—ବିଲୁଆମାନେ ବସା କରି ରହୁଥିବା ଗର୍ତ୍ତ-
Biluā gārda(ta) The den of a jackal.
ଶିୟାଳର ଗାତ **शियारका माँद** (ବିଲୁଆ ବିଲ - ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲୁଆ ଡକା—ଦେ. ବି—ବିଲୁଆମାନଙ୍କର 'ହୁଆହୁଆ, ହୁକେହୁକେ'
Biluā ḍakā ରବ—The braying of jackal.
ଶେୟାଳର ଡାକ **शियारका भूँकना**
(ବିଲୁଆ ଡାକ, ବିଲୁଆ ରଡ଼ି, ବିଲୁଆ ବୋବାଳ, ବିଲୁଆ ବୋବ, ବିଲୁଆ ଭୁକା—ଅନ୍ୟ ରୂପ)

ବିଲୁଆଣୀ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଈ ବିଲୁଆ—A she-jackal.
Biluāṇī (ଉ—ବିଲୁଆ ବିଲୁଆଣୀ ଡାଲୁ ଖାଇ ସାରି, ବରଷା
ଶେୟାଳନୀ ଶେଷ ଦେଖି ଦରରୁ ବାହାରି । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କର. ମହାଭାରତ
शियारिन ଶାନ୍ତି)

ବିଲୁଆ ଦହି—ଦେ. ବି—ଦହିରେ ପକାଇ ସଢ଼ା ଯାଇଥିବା ବିଲୁଆର
Biluā dahi ମାଂସ; ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ବାତ ରୋଗର ଔଷଧ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—Curd seasoned with the flesh of jackal and used as an antidote against acute rheumatism.

ବିଲୁଆ ନନା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଶିଶୁ ଗୀତ) ବିଲୁଆ ପ୍ରତି ଶିଶୁମାନଙ୍କର
Biluā nanā ଆଦର ସମ୍ବୋଧନ—(Nursery rhyme) A
ଶିୟାଳ ଭାଇ term of endearment addressed to the
(ବିଲୁଆ ନାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) jackal by children. (ଉ—ବିଲୁଆ ନନା ! ଘର ଯୋଡ଼ି ଗଲା ପଛକୁ ଅନା—ଶିଶୁଗୀତ)

ବିଲୁଆ ବାହା—ଦେ. ବି. (ଶିଶୁ ଭାଷା)—ବିଲୁଆ ନନା ଓ ବିଲୁଆ
Biluā bāhā ନାନାଙ୍କର କାଳ୍ପନିକ ବିବାହ ଉତ୍ସବ—The im-
ଶିୟାଳର ବିୟେ aginary marriage festival of jackals
गिदड़का ब्याह which is assumed to be performed

ବିଲୁଆ ବିଭା
ବିଲୁଆ ବିହା
ବିଲୁଆ ବେହା
ବିଲୁଆ ଉଆ } ଅନ୍ୟରୂପ when there is a shower of rain while the sun is shining. [ଦ୍ର—ଖରା ପଡ଼ୁଥିବା ସମୟରେ ବୃଷ୍ଟି ହେଲେ ବିଲୁଆ ନନା ବିଭା ହେଉଅଛି ବୋଲି ଶିଶୁମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ । ଏହା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁଆଡ଼େ ବିରାଜିତ ଥାଆନ୍ତି, ତାହାର ବିପରୀତ ଦିଗରୁ ମେଘ ଘୋଟି ବର୍ଷା ହେବା ଅବସ୍ଥା ।]

ବିଲୁଆ ବିଚାର—ଦେ. ବି—ବହୁ ଲୋକ ଏକତ୍ର ହୋଇ ପରାମର୍ଶ କରି
Biluā bichāra ଶେଷରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଛି ନ କରିବା; ନିଷ୍ଫଳ
ଶିୟାଳର ବିଚାର ବିଚାର—Fruitless consultation.
लुढ़िया पूंसी

ବିଲୁଆ ବୁଦ୍ଧି—ଦେ. ବି—୧ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବୁଦ୍ଧି—1. Sharp intellect.
Biluā buddhi ଶିୟାଳ ବୁଦ୍ଧି ୨ । ଧୂର୍ତ୍ତତା—2. Slyness.

ବିଲୁଆ ମୂଷା—ଦେ. ବି—ମୂଷାବିଶେଷ—Mouse frequenting
Biluā mūshā paddy fields. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ବିଲରେ
ଖେତର ଇଁଦୁର ପାଚିଥିବା ଧାନ ଗଛରୁ ଧାନ ଅପହରଣ କରି ବିଲ
खेतका चूहा ନିକଟରେ ଗାତ କରି ସେଠାରେ ରଖନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଲୁଆ ମୂଷାଙ୍କ ଗାତ ଖୋଳିଲେ ଗାତ ମଧ୍ୟରୁ ୫ ଗୌଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପହୃତ ଧାନ ବାହାରିବାର ଦେଖା ଯାଇଅଛି ।]

ବିଲୁଗା—ଦେ. ବି—ଭେରୁ (ଦେଖ)
Bilugā Bheru (See)

ବିଲୁଣ୍ଠନ—ସଂ. ବି. (ବି+ଲୁଠ୍ ଧାତୁ+ଭାବ.ଅନ)—ଭୂମିରେ ଗଡ଼ିବା—
Bilunṭhana Wallowing; rolling on the ground.
(ବିଲୁଣ୍ଠିତ—ବିଣ)

ବିଲୁପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଲୁପ୍ ଧାତୁ=ଲୋପ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bilupta ୧ । ଲୋପ ପ୍ରାପ୍ତ—1. Annihilated. ୨ । ବିନଷ୍ଟ—2. Spoilt; destroyed. ୩ । ଅନ୍ତର୍ହିତ; ତିରୋହିତ; ତିରୋହିତ—3. Vanished; disappeared. ୪ । ଲୁଣ୍ଠିତ—4. Plundered; sacked. ୫ । ଛିନ୍ନ—5. Cut off. ୬ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—6. Invaded. ୭ । ଗୃହୀତ—7. Seized; taken away.

ବିଲୁଭିତ—ସଂ. ବିଣ—ଚଞ୍ଚଳ; ଅସ୍ଥିର; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—
Bilubhita Fickle; restless; unsettled.

ବିଲୁରି—ଦେ. ବି—ବିଲୋରି (ଦେଖ)
Biluri Bilori (See)

ବିଲୁଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଲୁଳ୍ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Bilulita ୧ । କମ୍ପିତ—1. Quivering; trembling. ୨ । ଦୋଦୁଲ୍ୟମାନ; ଝୁଲୁଥିବା—2. Swinging; oscillating. ୩ । ଚଞ୍ଚଳ; ଗତିଶୀଳ—3. Caused to move; moving. ୪ । ବିଦୂରିତ—4. Removed; driven away.

ବିଲେଖନ—ସଂ. ବି. (ବି+ଲିଖ୍ ଧାତୁ=ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bilekhana ବିଲିଖନ (ଦେଖ)—Bilikhana (See)

ବିଲେଇ ଖୋଜା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ବିଷ୍ଣୁ ଖୋଜଅ; ଭୂଚିର-
Bilei khojā A kind of flowering shrub.
(ବିଲେଇ ଖୋଜଅ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲେପ—ସଂ. ବି—(ବି+ଲିପ୍ ଧାତୁ=ଲେପନ କରିବା+କରଣ. ଅ)—
Bilepa ୧ । ଲେପିବା ଦ୍ରବ୍ୟ; ପ୍ରଲେପ ଦ୍ରବ୍ୟ—1. A plaster. ୨ । ମଲମ—2. Ointment. ୩ । (…+ଭାବ. ଅ) ବୋଳିବା—2. Besmearing; anointing. ୪ । ଘୃଷ୍ଟ ଚନ୍ଦନ—4. Sandal paste. ୫ । (…+କର୍ମ. ଅ) ଭାତର ପେଜ—5. The skimmings of boiled rice.

ବିଲେପନ—ସଂ. ବି—(ବି+ଲିପ୍ ଧାତୁ=ଲେପିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ ।
Bilepana ଲେପିବା—1. Plastering. ୨ । (…+କରଣ. ଅନ) ଲେପନ ଦ୍ରବ୍ୟ—2. A plaster; ointment paste. ୩ । ଲେପନଯୋଗ୍ୟ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ—3. Perfumery used for rubbing on the body. ୪ । (ବି+ଲିପ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ) ଦେହରେ ଚନ୍ଦନ ଭୁଙ୍କୁମାଦି ଲେପନ—4. The act of besmearing the body with perfumes.

ବିଲେପନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଲେପନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ସୁବେଶା ସ୍ତ୍ରୀ—
Bilepanī 1. A nicely dressed lady. ୨ । ଭାତର ପେଜ—2. The skimmings of boiled rice.

ବିଲେପୀ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—୧ । ତଣ୍ଡୁଳର ଚାରି ଗୁଣ ଜଳରେ
Bilepī ତଣ୍ଡୁଳ ସିଦ୍ଧ କରି ଯେଉଁ ଯବାଗୂ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ (ଦ୍ରବ୍ୟ—ଗୁଣ. କଲ୍ପଦ୍ରୁମ)—1. A gruel prepared by boiling rice with 4 times its quantity of water. ୨ । ଜ୍ୱରବିଶେଷ—2. Hectic fever. ୩ । ଭାତର ପେଜ—3. The skimmings of boiled rice.

ବିଲେବାସୀ—ସଂ. ବି—(ବିଲେବାସିନ୍; ୧ମା. ୧ବ. ସଂ. ବିଲେ—
Bilebāsī ଗର୍ତ୍ତରେ+ବାସୀ=ଯେ ଗାତରେ ରହେ ବା ଯେ ବାସ କରେ) ସରୀସୃପ—Reptile. (ଯଥା—ସାପ, ମୂଷା, ଗୋଧ ଆଦି)

ବିଲେଶୟ—ସଂ. ବି—(ବିଲେ=ଗର୍ତ୍ତରେ+ଶୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ
Bilesaya ଗାତରେ ବାସ କରେ); ବିଲେବାସୀ (ଦେଖ)
Bilebāsī (See)

ବିଲୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିନୟ)—୧ । ସମ୍ମାନ କରିବା; ସ୍ୱାଗତ
Biloibā କରିବା—1. To show respect. [ଉ- ବଇ-ଅରିଯାତନା ଦେଖାଙ୍କି ମନୋଦଶା ଚହିଁ; ବିଲୋଇ ରହିଲେ ଶୀଘ୍ର ସବଳେ ବସନ୍ତେ ଗମନେ ଯାଇ ସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ] ୨ । ସମ୍ମାନନୀୟ ପ୍ରସ୍ଥାନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କିଛି ଦୂର ଯିବା, ବାଟ ବଳେଇବା—7. To accompany a respectable person to a distance and take leave of him.

ବିଲୋକ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଲୋକ)—୧ । ବାସ କରିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
Biloka 1. Uninhabitable. ୨ । ନିର୍ଜନ—2. Lonely. ୩ । (ବି+ଲୋକ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ) ଗୁପ୍ତ—3. Private. ସଂ. ବି—ବିଲୋକନ; ଦର୍ଶନ—Seeing. (ଉ—ବିଲୋକ କରି ଅଳକ ଫରି ଏଥିକ ସମ ନୋହି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ) ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରକାଶିତ; ଦୃଷ୍ଟ—Seen; manifested. (ଉ—ବିଲୋକ ହେଲା ହେଲା ବାସ ଭାର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବିଲୋକନ—ସଂ. ବି—୧ । (ବି+ଲୋକ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ.
Bilokana ଅନ)—ଅବଲୋକନ; ଦର୍ଶନ—1. Seeing; viewing. ୨ । (ବି+ଲୋକ୍ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ)—ନେତ୍ର; ନୟନ; ଚକ୍ଷୁ—2. Eye.

ବିଲୋକନ କରିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି.—ଦେଖିବା—To see, to
Bilokana karibā ବିଲୋକନ କରା **ବିଲୋକନ କରନା** perceive

ବିଲୋକନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଲୋକ୍+ଦେଖିବା+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Bilokanīya ୧ । ଦର୍ଶନୀୟ—1. Visible; perceptible. (ବିଲୋକ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସୁଦୃଶ୍ୟ—2. Graceful; beautiful.

ବିଲୋକିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଲୋକ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bilokita ଅବଲୋକିତ; ଦୃଷ୍ଟ—Seen. ସଂ. ବି—(ବି+ଲୋକ୍ ଧାତୁ+ଭାବ.ତ)—ଦୃଷ୍ଟି; ଦର୍ଶନ—Seeing; viewing.

ବିଲୋକିତା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ବିଲୋକିତ)—ଅବଲୋକିତ—
Bilokitā Viewed; seen. (ଉ—ବିରାଧ ବଧ ପରଶୁରାମ ଗର୍ବ ଖର୍ବ ତବ ବିଲୋକିତା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବିଲୋକିବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବି+ଲୋକ୍ ଧାତୁ)—ଦେଖିବା
Bilokibā —To see. (ଉ—ବିଲୋକି ଯା ମତେ ବିଲୋକା **ବିଲୋକନା** ଛାଡ଼ି ଲାଜସ୍ତିତେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।)

ବିଲୋଚନ—ସଂ. ବି—୧ । (ବି+ଲୋଚ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କରଣ.
Bilochana ଅନ)—ଚକ୍ଷୁ; ନେତ୍ର—1. The eye. ୨ । (ବି+ଲୋଚ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଦର୍ଶନ—Seeing. ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଲୋଚନ; ବହୁବ୍ରୀହି) (ବିଲୋଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ) —୧ । ଭୁସ୍ତିତ ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ—1. Having ugly eyes. ୨ । ଚକ୍ଷୁବିରହିତ—2. Deprived of the eyes.

ବିଲୋଟ(ଠ)କ—ସଂ. ବି [ବି+ଲୁଟ୍(ଠ) ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ]—
Biloṭa(ṭha)ka ନଳମୀନ; ବାଲିଗରଡ଼ା ମାଛ—A kind of fresh water fish.

ବିଲୋଠନ—ସଂ. ବି (ବି+ଲୁଠ୍ ଧାତୁ=ଲୋଟିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Biloṭhana ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ ହେବା; ଲୋଟିବା—Rolling on the ground.

ବିଲୋଡ଼କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଲୁଡ୍ ଧାତୁ=ମନ୍ଥିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)
Bilorḍaka —୧ । ମନ୍ଥନକାରୀ, ଯେ ଘାଣ୍ଟେ—1.
(ବିଲୋଡ଼କା—ସ୍ତ୍ରୀ) Churning. ୨ । ଯେ ବାଟେ—2.

Bruising; pounding. ୩ । ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ— 3. Agitating.

ବିଲୋଡ଼ନ—ସଂ. ବି (ବି+ଲୁଡ୍ ଧାତୁ=ମନ୍ଥିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bilordana ୧ । ମନ୍ଥନ, ଆଲୋଡ଼ନ, ଘୋଟିବା, ଗୋଳାଇବା, ମୋହିବା; ଦଳିବା—1. Bruising; thoroughly agitating; pounding; churning; crushing.

ବିଲୋଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ [ବି+ଲୁଡ୍ ଧାତୁ (ଣିଚ)+କର୍ମ. ତ]—୧ ।
Bilordita ମଥିତ, ଆଲୋଡ଼ିତ, ଘୋଟା ଯାଇଥିବା—1 Churned; agitated; pounded. ୨ । ଛନ୍ଦ, ଘୋଳଦହି—2. Churned milk; buttermilk.

ବିଲୋଡ଼ିବା—ଦେ (ଯଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିଲୋଡ଼ନ)—୧ । ମନ୍ଥିବା—
Bilordibā 1. To churn. ୨ । ଦଳିବା—2. To crush.
ବିଲୋଡ଼ା **ବିଲୋଡନା**

ବିଲୋପ—ସଂ, ବି (ବି+ଲୋପି ଧାତୁ=ଲୋପ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Bilopa ୧ । ଲୋପ—1. Obliteration. ୨ । ଧ୍ୱଂସ; ବିନାଶ; ଉଚ୍ଛେଦ—2. Ruin; destruction; overthrow. ୩ । ତିରୋଭାବ—3. Disappearance. ୪ । ମୃତ୍ୟୁ—4. Death. ଦେ. ବିଣ—ଲୁକାୟିତ—Concealed; hidden. (ଉ—ବିଲୋପ ନୋହୁବୁ ରସବତୀ ସୁତତମେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବିଲୋପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଲୁପ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍, ଲୋପି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.
Bilopaka ଅକ)—୧ । ବିନାଶକ—1. Destructive; (ବିଲୋପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ruinous. ୨ । ନେଇକରି ଯେ ପଳାଏ—2. Fleeing away after taking a thing.

ବିଲୋପନ—ସଂ. ବି (ବି+ଲୋପି ଧାତୁ+ ଭାବ. ଅନ)—ବିନାଶକରଣ;
Bilopana ଉଚ୍ଛେଦସାଧନ=Destroying; ruining; obliterating; expunging.

ବିଲୋପ ସାଧନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଲୋପ+ସାଧନ)—ବିନାଶ-
Bilopa sādhana ସାଧନ; ଉଚ୍ଛେଦ ସାଧନ—Bringing about of ruin or overthrow.

ବିଲୋପିବା—ଦେ. (ଯଦ୍ୟ) କ୍ରି—ବିଲୋପ ସାଧନ କରିବା—
Bilopibā ବିଲୋପା **ବିଲୋପନା** To destroy.

ବିଲୋଭନ—ସଂ. ବି (ବି+ଲୁଭ୍ ଧାତୁ (ଣିଚ), ଲୋଭ ଧାତୁ=ଲୋଭ-
Bilobhana କାରୀ ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଲୋଭ ଦେଖାଇବା—1. Tempting. ୨ । ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇବା—2. Alluring. ୩ । ମନ ଭୁଲାଇବା—3. Charming; fascinating; enchanting. ୪ । (ବି+ଲୋଭ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ)—ଲୋଭନୀୟ ବସ୍ତୁ—4. A tempting thing.

ବିଲୋମ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ଉଲ୍ଟା, ଓଲଟା, ବିପରୀତ+ଲୋମନ୍=
Biloma ଶରୀର ଲୋମ)—୧ । ପ୍ରତିକୂଳ; ବିପରୀତ—1. Adverse; contrary. ୨ । ଓଲ୍ଟା; ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତ—2. Inverted; reversed; reverse. (ଉ—କପଟରେ ଶତ୍ରୁନ ସେ କଥା ବିଲୋମ, କରଣ ପୂରାଇଲା ସୁଯୋଧନ ବାମ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ) ୩ । ଲୋମଶୂନ୍ୟ—3. Furless; hairless. ୪ । ଲୋମର ପ୍ରତିକୂଳ—4. Against the grain. ୫ । ଭିନ୍ନ—5. Different.

ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ୟତିକ୍ରମ; ବ୍ୟୁତ୍କ୍ରମ; ସ୍ୱାଭାବିକ ଧାରାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ—1. Inversion of natural order. ୨ । ସର୍ପ—2. Snake. ୩ । ବରୁଣ ଦେବତା—3. The Hindu God of ocean. ୪ । ବରୁଣ ଗଛ—4. Capparia Trifolia; Cratæva Religiosa (tree) ୫ । କୁକୁର—5 Dog. ୬ । (ଗଣିତ) କ୍ରୈରାଶିକ ଫଳ ଜ୍ଞାପକ କ୍ରିୟାବିଶେଷ—6. (mathematics) The process of the simple rule of three. ୭ । ପାଣି କାଢ଼ିବାର ଯନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—7. A kind of wheel for lifting water. ୮ । ସଙ୍ଗୀତରେ ୨ ଗୋଟି ସ୍ୱରର କ୍ରମାବନତିରେ ନିମ୍ନ ଗତି—8. The gradually diminishing course of the tunes in music. ୯ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଧାରାର ବିପରୀତ କ୍ରମ—9. Reverse of the natural order. ଦେ. ବି—୧ । କଥାର ବେଠିକଣା—1. Want of consistency in one's words or promise. ୨ । କଥା କହିବାର ଅସମ୍ବନ୍ଧ ଅବସ୍ଥା—2. Want of sequence in one's expressions or speech. (ଯଥା—ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ ତାଙ୍କ କଥାର ବିଲୋମ ଘଟିଲାଣି ।) ୩ । ମାତୃକୁଳଠାରୁ ପିତୃକୁଳ ନୀଚ ହେବା ଅବସ୍ଥା—3. The state of the caste of one's father being lower than that of one's mother. (ଉ—ବିଲୋମେ ଜନ୍ମ ମୋର ଦେହ, ଏଣୁ ଦୂଷିତ କୁଳ ପାଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ) ଦେ. ବିଣ—ଅସମ୍ବନ୍ଧ—Disjointed; incoherent.

ବିଲୋମ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି କଥା କହିବା ସମୟରେ
Biloma karibā କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟ ଛାଡ଼ିଦିବା—To leave
କଥା ରାଖା out parts of a narration unsaid.

ବିଲୋମକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି (ବିଲୋମ+କ୍ରିୟା)—ବୈପରୀତ୍ୟ; ପ୍ରପଞ୍ଚ—
Bilomakriyā Inversion; inverse operation.

ବିଲୋମଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଲୋମ=ବ୍ୟୁତ୍କ୍ରମ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜାତ
Bilomaja ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଜାତୀୟ ନିୟମର ବ୍ୟତିକ୍ରମରେ

ବିଲୋମଜାତ, ବିଲୋମପ୍ରସୂତ } ଅନ୍ୟରୂପ — ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା (ସନ୍ତାନ), ଉଚ୍ଚ-ଜାତୀୟ ମାତା ଓ ନୀଚଜାତୀୟ ପିତାଙ୍କ-

ବିଲୋମଜା, ବିଲୋମ-ଜାତା, ବିଲୋମପ୍ରସୂତା } ସ୍ତ୍ରୀ — ଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ (ସନ୍ତାନ)—Born of a mother of superior caste by a father of inferior caste. [ଉ—ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଗର୍ଭରେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଔରସରୁ, କ୍ଷତ୍ରିୟା ଗର୍ଭରେ ବୈଶ୍ୟ ଔରସରୁ ଓ ବୈଶ୍ୟା ଗର୍ଭରେ ଶୂଦ୍ର ଔରସରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନକୁ ବିଲୋମଜ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଲୋମଜିହ୍ୱ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଲୋମ+ଜିହ୍ୱା)—ହସ୍ତୀ—
Biloma ihwa Elephant.

ବିଲୋମବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ (ବିଲୋମ= ବିପରୀତ କ୍ରମବିପର୍ଯ୍ୟୟ+ବର୍ଣ୍ଣ =ଜାତି)—ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର—A mixed
Bilomabarṇṇa caste consisting of persons born of lower caste father and higher caste mother.

ବିଲୋମ ବିଧି—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ବିଲୋମ+ବିଧି)—ବିପରୀତ ନିୟମ; ଓଲଟା ନିୟମ—Inverse rule.
Biloma bidhi

ବିଲୋମ ବିବାହ—ସଂ. ବ (ବିଲୋମ+ବିବାହ)—ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ନୀଚବର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷର ବିବାହ—Marriage
Biloma bibāha between a woman of a higher caste and a man of lower caste.

ବିଲୋମଲୋମ—ଦେ. ବ—୧ । ଓଲଟାପାଲଟା—1. Topsy-turvy.
Bilomaloma (ଉ—ବିଲୋମ ଲୋମ ବର୍ଣ୍ଣସ୍ତୋମ ଏ କାମଦରକୁ ଓଲଟାପାଲଟା କରିବା ଭାରକ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ଲୁନୋ-ବିଶେଷ; ଲୋମବିଲୋମ (ଦେଶ)—2. Lomabiloma (See) ୩ । ଘୋଷରଘୋଷର—3. Mutual dragging. (ଉ—ବିଲୋମଲୋମ ଗଭାଗତ ବଶେ, ବିରାଧ ବଧ ଶ୍ୟାଳ ଶାଳ ଜୋଶେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଲୋମୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆମଳକୀ; ଅଁଳା—
Bilomī Embelic Myrobalan.

ବିଲୋରି—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ବିଲ୍ଲୁର; ବିଲ୍ଲୌର=ସ୍ଫଟିକ; ତୁଳ. ସଂ. ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ)—୧ । କାଚ—1. Glass. ୨ । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଧଳା ବେଲୋୟାରି ପଥର; ସ୍ଫଟିକ—2. Quartz. ୩ । ବହୁ କୋଣ-
ବିଲୁର; ବିଲ୍ଲୌର ବିଶିଷ୍ଟ କାଚ—3. Prism glass; cut glass. ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । କାଚରେ ନିର୍ମିତ—1. Made of glass. ୨ । ସ୍ଫଟିକମୟ—2. Made of quartz.

ବିଲୋରି ଚୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—କାଚର ବଳୟ—Glass bangles.
Bilori churḍi ବେଲୋୟାରି ଚୁଡ଼ୀ **ବିଲ୍ଲୌରୀ ଚୁଡ଼ିଆ** (ବିଲୋରି କାଚ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲୋରି ଝାଡ଼—ବୈଦେ. ବ (ଫା)—କାଚର ବହୁଶାଖାବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରଦୀପ—
Bilori jhārḍa Glass lamp; glass chandellier. ବେଲୋୟାରୀ ଝାଡ଼ **ବିଲୌରୀ ଝାଡ**

ବିଲୋରି ବର୍ତ୍ତନ—ବୈଦେ. ବ—କାଚ ବାସନ—Glassware;
Bilori barttan ବୋଲୋୟାରୀ ବାସନ glass utensil. **ବିଲୌରୀ ବରତନ** (ବିଲୋରି ବରତନ, ବିଲୋରି ବାସନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଲୋଲ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଲୁଲ୍ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଚଞ୍ଚଳ; ଚପଳ—1. Quick; fickle;
Bilola (ବିଲୋଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) rest-less. ୨ । କମ୍ପମାନ—2. Quivering; shivering.

ବିଲୋଲନ—ସଂ. ବ (ବି+ଲୁଲ୍ ଧାତୁ+ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ)—
Bilolana ଦୋଳାଇବା—Shaking.

ବିଲୋଲିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଲୁଲ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଲମ୍ବିତ—
Bilolita 1. Hanging. ୨ । ଆଲୁଲାୟିତ—2. Waving; dishevelled.

ବିଲୋ(ଲୋ)ହିବା—ଦେ. (ସଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିଲୋଭନ)—୧ । ମନକୁ
Bilo(lo)hibā ମୁଗ୍ଧ କରାଇବା; ମନ ଭଣ୍ଡାଇବା—1. To charm; ବିମୋହନ କରା to enchant. ୨ । ଲୋଭ ଦେଖାଇବା—2. To allure; to tempt. ୩ । ପୁରସ୍କାର ବା ଉପଢୌକନ ଦେବା—3. To make a present. (ଉ—ବଧୂ ଭଳିକି ସ୍ତ୍ରୀରତନ ଘେନି; ବିଲୋହିଲେ ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ଭଳି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୪ । (ବନ୍ଧୁ ଆଦିଙ୍କୁ) ସମ୍ମାନ କରିବା; ସତ୍କାର କରିବା; ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା—4. To entertain or welcome friends and guests. ୫ । ଅନ୍ନ ଆଦି ପରିବେଷିବା; ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିବା—5. To distribute; to serve food. (ଉ—ବିଲୋହିବା ପାଇଁ ଅସ୍ଥାନ ଭବନେ, ଅସିଥିଲେ ଜେମା ମହିଷୀଗଣେ । ଅଳସୂଚନ୍ଦ୍ର, ଶେଷବଦୀ ଭାଗ ।) ୬ । ଆଦର କରିବା—6. To show respect. ୭ । ଆଦରିବା; ଗ୍ରହଣ କରିବା—7. To admit or accept a person or thing as one' own. ୮ । ବରଣ କରିବା—8. To choose. ୯ । ଦେବା; ବିତରଣ କରିବା—9. To give; to distribute. (ଉ—ବିଲୋହିଲେ ନାହିଁ ଆନେ, ବିବେକ ପ୍ରଭୁ ସମାନେ, ନାହିଁ ବସ ଇତିହାସନେ ଅଉଷେକରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୧୦ । (ସଂ. ବିଲୋଡ଼ନ) ଗୋଳାନ ମନ୍ଥିବା; ଗୋଳାଇବା—10. To agigate; to mix
ବିଲୋନା, ବିଲୋଡନା up; to churn ୧୧ । (ସଂ. ବିଲୋଳନ ଗୁଳିୟେ ଦେଓୟା ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ବା ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିବା—11. To ruin
ବିଲୋରନା to depredate.

ବିଲ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ବିଲ୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+ସଞ୍ଜ୍ଞାର୍ଥେ. ବ)—
Bilwa ୧ । ଶ୍ରୀଫଳ; ବେଲ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—1. The Bael fruit; Aegle Marmelos (tree and fruit ୨ । ଏକ ପଳ ପରିମାଣ—2. The measure of one pala; $\frac{1}{80}$ of a seer.

ବିଲ୍ୱ ପେଶିକା—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ କଞ୍ଚା ବେଲ ଖଣ୍ଡମାନ ଖରାରେ
Bilwa peśikā ଶୁଖାଇ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ; ବେଲ ଶୁଣ୍ଠା—(ବିଲ୍ୱ ସଙ୍ଗ୍ରଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) Raw Bael fruit cut into slices and dried.

ବିଲ୍ୱାନ୍ତର—ସଂ. ବ—ନର୍ମଦା ନଦୀ ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ବନ୍ୟ କଣ୍ଟକୀ ବୃକ୍ଷ-
Bilwāntara ବିଶେଷ—A tree growing wild on the ଦେ. ବେଶୁଭୁରୁଜେଟ୍ଟ, banks of the Nerbudda river. [ଉ—ଏହାର ପତ୍ର ଶମୀ ବୃକ୍ଷର ପତ୍ର ପରି ଏବଂ ଫୁଲ ଜାଗି ଫୁଲ ପରି, ବୃକ୍ଷର ଗାତ୍ର କଣ୍ଟକଯୁକ୍ତ ।]

ବିଲ୍ଲ—ସଂ. ବ. (ବିଲ+ଲ)—୧ । ଜଳମୟ ଭୂମି—1. Marshy
Billa place. ୨ । ଜଳାଶୟ—2. Tank. ୩ । ଆଲବାଲ; ଗଛ ମୂଳେ ପାଣି ଢାଳିବା ନିମନ୍ତେ କରାଯାଇଥିବା ମଳା—3. A basin raised round the root of a

tree for watering it. ୪ । ହେଙ୍ଗୁ— 4. Assafœtida. ୫ । ଭେରୁ ଗଛ (ଦେଖ) 5. Bheru tree (See.)

ବିଲ୍ଲସୂ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଦଶ ଗୋଟି ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ କରି ସାରି ଅଛି— A mother of ten children.
Billasū

ବିଶ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ପ୍ରବେଶ କରିବା—
Biś (root) To enter.

ବିଶ—ସଂ. ବ. (ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୟପ୍)—ପୁଂ—୧ । ବୈଶ୍ୟ; ବଣିକ୍ ଜାତି—1. The trading caste amongst the Hindus. ୨ । ମନୁଷ୍ୟ—2. Man. ସ୍ତ୍ରୀ—୩ । କନ୍ୟା—3. Daughter. ୪ । କୁମାରୀ—4. A virgin; a maid. ସଂ. ବିଶ—ବ୍ୟାପକ—Pervading; spreading. ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ବିଷୟ)—୧ । ସମ୍ପର୍କ; ସମ୍ବନ୍ଧ—1. Connection. ୨ । ବିଷୟ—2. Matter. (ଯଥା—ମୋ ଭଳିଆ ଅଦା ବେପାରୀର ଜାହାଜ ଖବରରେ କି ବିଶ୍ ଅଛି ?) ଦେ. ବି ଓ ବିଶ. (ସଂ. ବିଂଶତି; ପ୍ରା. ବୀସତି, ବୀସା)—କୋଡ଼ିଏ—(ବିଶି—ଅନ୍ୟରୂପ) Twenty. (ଉ—ଠାରୁ ଠୁରୁ ଉଣେଇ ବିଶ୍—ଉଗ ।) [ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କୋଡ଼ିଏ ସ୍ଥାନରେ ବିଶ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ପୂର୍ବେ ଓଡ଼ିଆରେ କୋଡ଼ିଏ ଅର୍ଥରେ ବିଶ୍ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ,ଯଥା-ବିଶି ଦସ୍ତି ପଦକା=ଯେଉଁ ପଦକାର ଲମ୍ବ ୨୦ ଦସ୍ତି; ବିଶା ଶହେ=୧୨୦; ବିଶା ଦୁଇଶ=୨୨୦]
Bisa
ବୀସ

ବିଶ୍‌କୁଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ବିସ୍‌କୁଟ୍)—ଦୁଇଥର ଭଜା ହୋଇଥିବା ଓ ବହୁଦିନସ୍ଥାୟୀ ମଇଦାର ବା ଯବ ଅଟାର ପିଷ୍ଟକ-ବିଶେଷ—Biscuit.
Bis-kuṭ
ବିସ୍‌କୁଟ୍ ବିସ କୁଟ
(ବିଶ୍‌କୁଟ୍, ବିସ୍‌କୁଟ୍, ବିଶ୍‌କୁଟ୍, ବିଶ୍‌କୁଟ୍, ବିଶ୍‌କୁଟ୍, ବିଷ୍‌କୁଟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶ୍‌ରାମ୍—ବୈ. ବି—(ଯବନ ରାଧାଶ୍ୟାମଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ସ୍ୱଜନଭାବରେ ଠିଆ ହେବା ବିଷୟକ ଡ୍ରିଲ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଦେଶ ବଚନ. ବିଶେଷ)—ଦୁଇ ହାତ ଲମ୍ବାଇ ସ୍ଥିର ଭାବରେ ଠିଆ ହୁଅ—(a term of drill) Stand-easy.
Bis-rām

ବିଶ—ସଂ. ବ (ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରି+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । (କ୍ଲୀ) ମୃଣାଳ; ପଦ୍ମନାଡ଼—1, The stalk or stem of lotus. ୨ । (ପୁଂ) ବୈଶ୍ୟ ଜାତି—2. The Baisya caste. ୩ । ମନୁଷ୍ୟ—3. Man. (ଉ-ବିଶ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରେମ କାଣିଜ୍ୟେ ବିଶ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୪ । (ସ୍ତ୍ରୀ) କନ୍ୟା—4. Daughter; girl. ୫ । କୁମାରୀ—5. Virgin: maid. ସଂ. ବିଶ—ବ୍ୟାପକ—Pervading. ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି (ବୋଧ ହୁଏ ବିଂଶ ଗ୍ରାମ ସମଷ୍ଟି ରୁ) ପ୍ରଗନ୍ନା; ରାଜ୍ୟର ବିଭାଗ; ଗ୍ରାମପୁଞ୍ଜ—Pergannah; a group of villages.
Biśa

ବିଶ ଆଙ୍ଗୁଲି—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମି) ବି—ତର୍ଜନୀ; ବିଶିଆଙ୍ଗୁଟି—The index finger.
Biśa āṅguli

ବିଶଙ୍କ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାସ୍ତି+ଶଙ୍କା=ଭୟ)—ନିର୍ଭୟ; ଶଙ୍କାରହିତ—1. Fearless; free from apprehension or misgivings. ୨ । ନିରାପଦ—2. Safe; secure.
Biśaṅka (ବିଶଙ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶ(ସ)ଙ୍କଟ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ସନ୍+କଟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିଶାଳ; ଅତି ବୃହତ୍—Huge; gigantic.
Biśa(sa)ṅkaṭa

ବିଶଙ୍କମାନ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବି+ଶଳକ୍ ଧାତୁ=ଅଶଙ୍କା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—ଅଶଙ୍କା କରୁଥିବା; ଅନିଶ୍ଚୟ (ବିଶଙ୍କମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଦର ଅଶଙ୍କାକାରୀ—Fearing; apprehensive.
Biśaṅkamāna

ବିଶଙ୍କିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବି+ଶଙ୍କ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବିଶେଷ ଶଙ୍କାପ୍ରାପ୍ତ; ଭୀତ—1. Apprehensive; frightened. ୨ । ଶଙ୍କାମୁକ୍ତ—2. Free from misgivings or apprehension.
Biśaṅkita (ବିଶଙ୍କିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶଦ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଶଦ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ନିର୍ମଳ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଶୁଭ୍ର; ଧଳା—1. White. ୨ । ନିର୍ମଳ; ପରିଷ୍କୃତ—2. Clean; purified. ୩ । ସ୍ୱଚ୍ଛ—3. Transparent; pellucid. ୪ । ସ୍ପଷ୍ଟ—4. Clear. ୫ । ସ୍ପଷ୍ଟ; ଫୁଟ—5. Manifest-apparent. ୬ । ପ୍ରସନ୍ନ; ଅନୁକୂଳ—6. Favourable; gracious. ୭ । ସୁନ୍ଦର; ମନୋହର—7. Graceful; beautiful. ୮ । ବିଶଦ୍ଭାବଯୁକ୍ତ; ଶୁଦ୍ଧଶରୀର-ଯୁକ୍ତ—8. Pure-bodied. ସଂ. ବି—ଶୁଭ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ—White colour.
Biśada

ବିଶଦକର—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି, ବିଶଦ+କର=କିରଣ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon. [ଉ—ବିଶଦକର ଗୋଟାଏ ଆହୁରି, ବିଶଦ ମାର୍ଗରେ ଗମନ କରି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Biśadakara

ବିଶଦଭାନୁ—ସଂ. ବି—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon. [ଉ—ବିଶଦଭାନୁ ଭାନୁ ଏ ଜଳବିଶ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]
Biśada bhānu

ବିଶପ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଷପ୍)—ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମଯାଜକ—Bishop.
Bisap ବିଶପ ବିସପ

ବିଶପ୍ରିକ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବିଷପ୍ରିକ୍)—ବିଶପ୍‌ଙ୍କ ଇଲାକାଭୁକ୍ତ ଦେଶାଂଶ—Bishopric.
Biśaprik

ବିଶୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଶୀ ଧାତୁ=ସନ୍ଦେହ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ସଂଶୟ; ସନ୍ଦେହ—Doubt.
Biśaya

ବିଶର—ସଂ. ବି (ବି+ଶୃ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ହତ୍ୟା; ବଧ—Murder; slaughter.
Biśara

ବିଶର୍ବ(ର୍ବା)—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିଶ୍ରବସ୍; ବିଶ୍ରବାଃ)—ବିଶ୍ରବାଃ; ରାବଣର ପିତା; ଋଷିବିଶେଷ—Name of a sage; the father of Rāvaṇa.
Biśarba(rbā)

ବିଶର୍ମା(ର୍ମୀ)—ବୈଦେ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଫା. ବେଶରମ୍)—
Biśarmā(rmī) ବେଶରମ୍ମା; ନିର୍ଲଜ୍ଜ—Shameless.
[ବିଶରମା(ମୀ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବେସରମ **बेसरमा**

ବିଶ(ଶା)ଳ ପାତି—ବୈ. ବିଶ. (ମନ୍ଦାର୍ଥ) (ସଂ. ବିସର୍ପୀ=ଇତସ୍ତତଃ
Biśa(śā)la pāti ଗମନଶୀଳ; ବିମ୍ବା ବିସଳ—ଛିଦ୍ର, ଡାଳ;
विषाह ପଲ୍ଲବ ଓ ପତ୍ର)—୧ । ଅତି ଦୁଷ୍ଟ—1. Very
[ବିଶ(ଶା)ଳ ପାଉଅ—ଅନ୍ୟରୂପ] wicked. ୨ । ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଦେହ—
2. Very thin-bodied; emaciated. ୩ । ଅସ୍ଥିର; ଅଶାନ୍ତ; ଚଞ୍ଚଳ—3. Restless. ବୈ. ବି—ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଦେହ-ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—A thin-bodied wicked person.

ବିଶଲ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ଶଲ୍ୟ=ଶେଲ)—
Biśalya ୧ । ଶଲ୍ୟରହିତ; ଶଙ୍କୁରହିତ; ଯାହା ଦେହରୁ ବିନ୍ଧ
(ବିଶଲ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶର କଢ଼ା ଯାଇଅଛି—1. Having an arrow extracted from the body. ୨ । ଯାତନା ଶୂନ୍ୟ—2. Free from agony or pain. ୩ । ଚିନ୍ତାମୁକ୍ତ—3. Relieved from anxiety. ବୈ. ବି—ବିଷହର ଔଷଧ—An antidote against poison. (ଉ—ବିଶଲ୍ୟକୁ କରିବା ରମ ଭଷି, ବଇଲ୍ଲଣକୁ ମୋଡେ ବାଟ ବଶି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ବୈ. ବିଶ—ବିଷହାରୀ—Freeing from the effects of poisoning; preventive of poisoning. (ଉ—ବିଶଲ୍ୟ ରମା ପ୍ରାପତେ ହବିଷ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।)

ବିଶଲ୍ୟ କରଣ—ସଂ. ବି—ଦେହରେ ବିନ୍ଧି ହୋଇଥିବା ବାଣ ଆଦିକୁ
Biśalya karaṇa କାଢ଼ି ଦେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା— Extraction of an arrow which has entered the body.

ବିଶଲ୍ୟ କରଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବିଶଲ୍ୟ+କୃ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ.
Biśalya karaṇī ଈ)—ବିନ୍ଧ ବାଣର ବହିଷ୍କାରକ ଓ ମୃତସଞ୍ଜୀବନୀ ଲତାବିଶେଷ; ଅମର ମହୌଷଧ ଲତା—A plant said to possess the property of restoring a dead man to life and extracting a dart. [ଦ୍ର—ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କଠାରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ ଶକ୍ତିଭେଦ କରିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହେଲେ ଓ ହନୁମାନ୍ ଗନ୍ଧମାଦନ ପର୍ବତକୁ ଲଙ୍କାକୁ ଉଠାଇ ଆଣିବାରୁ ସେହି ପର୍ବତରେ ଥିବା ଏହି ଲତାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷ୍ମଣ 'ବିଶଲ୍ୟ' ହୋଇ ଉଠି ବସିଲେ ।] ୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ଔଷଧ-ଗୁଳ୍ମ—2. A kind of herbarious plant. [ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ବଳକାରକ, ବ୍ରଣସନ୍ଧାୟକ, ରକ୍ତସ୍ରାବ ନିବାରକ ଓ ରକ୍ତାତିସାରନାଶକ । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।) ବୈ.ବି—
संजीवनी बुटी, लक्ष्मन जडी ୧ । ଅବ୍ୟର୍ଥ ମହୌଷଧ—1. A never-failing medicine. ୨ । ମୃତସଞ୍ଜୀବନୀ ଔଷଧ—2. A life-restoring medicine. (ଉ—ଏକେ ଔଷଧ ମୃତ୍ୟୁ ସଞ୍ଜୀବନୀ, ବିଶଲ୍ୟ କରଣୀକି ଯେନ ବେନ, ସନ୍ଧାନ କରଣୀ ଔଷଧ ଭିନ, ଚତୁର୍ଥେ ସକଣ୍ଟି କରଣୀ ଯେନ । ବିଶ୍ୱନାଥ. ଦଚତ୍ର ରାମାୟଣ ।) ୨ । ସୋମରାଜ୍ୟାଦି ବର୍ଗର
आयापाना ବିଦେଶୀ ଶାକଜାତୀୟ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ; ବଣ ସେବତୀ—
2. A herbarious plant; Eupatorium Ayapana. [ଦ—ଏହାର ପତ୍ର ଅଉମୁଣ୍ଡି ଓ ମାଛ ପର ଲମ୍ବା ଓ କ୍ରମଶଃ ସରୁ ହୋଇ ଡେଙ୍ଗରେ ମିଶିଥାଏ । କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଛେଚ ବା କାଟି ହୋଇଗଲେ ଏ ଗଛର ପତ୍ର ଛେଚ କରି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ ବ୍ୟଥା କମିଯାଏ ଓ କ୍ଷତ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହୋଇଯାଏ । ଏଥିର ଫଳ ପକ୍ଷୀଗୁଳ ଓ ବନ୍ଧୁଲୋମଯୁକ୍ତ ।] ୩ । ଭଗରାଦି ବର୍ଗର ଲତାଳିଆ
हापरमाली ଗୁଳ୍ମ—Vallaris Heyani. [ଦ୍ର—ଏଥିର ପତ୍ର ଅଉ-
रामशर ମୁଣ୍ଡି ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚିକ୍କଣବିଶିଷ୍ଟ, ଫୁଲ ଧଳା ଓ ସୁଗନ୍ଧ ଏବଂ ଥୋପା ଥୋପା ଫୁଟେ । ଫଳ ଲମ୍ବା; ଶୀତ ଓ ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ଫଳ ଧରେ । ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଏଥିର ସଂ. ନାମ ଭଦ୍ରବଲ୍ଲୀ, ଶୀତଶ୍ରୀରୁ, ଭୂମିମଣ୍ଡ, ଅଶ୍ମପାଦିକା, ଭଦ୍ରମଲ୍ଲୀ, ଭଦ୍ରମୁଞ୍ଜ; ଏହା ବ୍ରଣ, ଭଗ୍ନ କ୍ଷତ ଓ ନାଡ଼ୀବ୍ରଣବିନାଶକ । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ]

ବିଶଲ୍ୟ କରଣୀ କାଠି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—କାଠି ବିଶେଷ—
Biśalya karaṇī kāṭhi A twig selected from the twigs of the nest of a Kumbhāṭuā bird; said to possess the miraculous property of opening a locked door. [ଦ୍ର—କୁମ୍ଭାଟୁଆ ଯେଉଁ ବସାରେ ପିଲା କରି, ପିଲା ବଢ଼ିଲା ପରେ ବସା ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥାଏ, ସେହି ବସା ଯେଉଁ କାଠିମାନଙ୍କରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ, ସେହି କାଠିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସୁଅ ଚାଲୁଥିବା କଳରେ ପକାଇ ଦେଲେ କାଠିମାନ ଭାସିଯାଏ; ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡିକ ଭଜାଣି ଉଠେ, ସେହି କାଠିକୁ ବିଶଲ୍ୟ-କରଣୀ କାଠି ବୋଲାଯାଏ । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ, ଏ କାଠିକୁ ଯେ କୌଣସି କବାଟର କୋଳପରେ ଲଗାଇ ଦେଲେ କୋଳପ ମନକୁ ଫିଟିଯାଏ । ଚୋରମାନେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।]

ବିଶଲ୍ୟକୃତ୍—ସଂ. ବିଶ.—(ବିଶଲ୍ୟ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—୧ ।
Biśalya kṛut ଯାତନା ମୁକ୍ତ—1. Freed from pain. ୨ । ଯାତନାନାଶକ—2. Alleviating pain. ୩ । ଯାହା ଦେହରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ଶରକୁ କାଢ଼ି ପାରେ—3. Having the powers of extracting an arrow which has penetrated into the body. ସଂ. ବି—ବିଶଲ୍ୟକରଣୀ (୩) (ଦେଶ) କ୍ଷତ ଓ ବେଦନା-ନାଶକ ଲତାବିଶେଷ—Echites Dichotoma; हापरमालि; रामशर Vallarius Heynei (Kirtikar); a
रामशर; चमरिका वेल kind of herbarious creeper.

ବିଶଲ୍ୟା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଶଲ୍ୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଗର୍ଭବେଦନାରୁ ମୁକ୍ତା
Biśalyā (ସ୍ତ୍ରୀ)—(a woman) Delivered from travail. ସଂ. ବି—୧ । ଗୁଳଞ୍ଚ ଲତା (ଦେଶ)—

1. Gulañcha creeper (See) ୨ । ଅଗ୍ନିଶିଖା ବୃକ୍ଷ—2. Gloriosa Superba (tree). ୩ । ଦନ୍ତୀ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)—3. Danti (tree) (See). ୪ । ଅଜ-ମୋଦା—4. Carum Roxburghillm.

ବିଶସ—ସଂ ବି.—(ବି+ଶସ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । Bisasa ବଧ; ହତ୍ୟା—1. Slaughter. ୨ । (…+କରଣ. ଅ)—ଖଡ୍ଗ—2. Sword.

ବିଶସ୍ତ—ସଂ ବିଣ.—(ବି+ଶସ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—Bisasta ୧ । ହତ—1. Killed. ୨ । ଛିନ୍ନ—2. Cut off. ୩ । ସୁସଭ୍ୟ—3. Civilized. ୪ । ଅତୀତ—4. Past.

ବିଶା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଶ୍ମା=ପରିମାଣ ବିଶେଷ=୨୦ ପଳ; ପ୍ରା. ବିଶା; Bisa ବିମ୍ବା ସଂ. ବିଂଶ=କୋଡ଼ିଏ; ସାଧାରଣତଃ ବିଶାକ ୨୦ ପଳ ବିଶା ଥିବାରୁ; ବିମ୍ବା ସଂ. ବିଶିଖ)—୧ । ଅଠର, କୋଡ଼ିଏ, **बीसि** ବାଇସି ବା ପଚିଶି ପଳ ଓଜନ କରିବାର ଯନ୍ତ୍ର; ତୁଳା ଯନ୍ତ୍ର—1. A weighing instrument having one pan suspended from one end of a rod, the other end acting as a fulcrum; the Roman balance; steel yard. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ କାଠିର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଖଣ୍ଡେ ପରୁଡ଼ି ଝୁଲୁଥାଏ ଓ ସେ କାଠିର ଅନ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶରେ ଖଣ୍ଡିଏ ସୂତା ଲାଗିଥାଏ; ସେହି ସୂତାକୁ କାଠିର ଚିହ୍ନିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘୁଞ୍ଚାଇବା ଦ୍ୱାରା ପରୁଡ଼ିରେ ରଖାଯିବା ଜିନିଷର ଓଜନ ଜଣା ପଡ଼େ ।] ୨ । ଏକ ବିଶା ଓଜନ ପଦାର୍ଥ—2. An article weighing a Bisā. ଦେ. ବିଣ—ଏକ ବିଶା ପରିମିତ—Weighing one Bisā. [ଦ୍ର—ଏକ ବିଶା=ପ୍ରାୟ କଟକୀ ୧ ସେର; ସାଧାରଣ ବିଶା=୨୦ ପଳ; ବିଶା ଯନ୍ତ୍ରର ଏକ ପାଖରେ ଯେଉଁ ପାତ୍ରଖଣ୍ଡି ଝୁଲୁଥାଏ ଓ ଯହିଁରେ ଓଜନ କରାଯିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ରଖାଯାଇ ଓଜନ କରାଯାଏ, ତାକୁ ପରୁଡ଼ି କହନ୍ତି; ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡର ଏକ ମୁଣ୍ଡରେ ପରୁଡ଼ି ଝୁଲୁଥାଏ ତାକୁ ବିଶାକାଠି ବୋଲାଯାଏ । ତିନି ପ୍ରକାର ବିଶା ଚଳିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା—ନରୁଆ ବିଶା=୧୮ ପଳ (ଏଥିରେ ବାସନଭୁସନ ତଉଲ ହୁଏ ।) କାଟୁଆ ବିଶା=୨୫ପଳ (ଏଥିରେ ତେଲ ଆଦି ତଉଲ ହୁଏ । ଏହା ଗଡ଼ଜାତରେ ଚଳେ ।) ଦେଶୀ ବିଶା=୨୦ ପଳ (ଏଥିରେ ମାଛ ଆଦି ତଉଲ ହୁଏ ।)]

ବିଶାଂପତି—ସଂ. ବି. (ସଂ. ବିଶାମ୍=ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର+ପତି) Bisāmpati ରାଜା—A king.

ବିଶାକାଠି—ଦେ. ବି—ବିଶାଯନ୍ତ୍ରର ଦଣ୍ଡ (ଯହିଁର ଏକ ମୁଣ୍ଡରେ ପରୁଡ଼ି Bisākāṭhi ଝୁଲୁଥାଏ)—The yard or beam of a ବିଶାର ଦାଁଡ **तराजुका डंडा** Bisā contrivance.

ବିଶାଖ—ସଂ. ବି (ବିଶାଖା=ନକ୍ଷତ୍ର ବିଶେଷ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ; ଏହାକୁ Bisākha ବିଶାଖା ନକ୍ଷତ୍ର ଶିଶୁକାଳରେ ପାଳିଥିଲେ)—୧ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ—1. Kārttikeya. ୨ । ଯାଚକ; ଭିକ୍ଷୁ; ଭିକାରି—2. A beggar. ୩ । ପୁନର୍ନବା; ପୁନୁର୍ଣ୍ଣିଷାଗ—3. Hogweed. ସଂ. ବିଣ (ବି+ଶାଖା)—(ବିଶାଖା—ସ୍ତ୍ରୀ) Branchless.

ବିଶାଖ ଯୂପ—ଦେ. ବି—ପୌରାଣିକ ବନବିଶେଷ—Name of a Bisakha jūpa mythological forest. [ଉ—ବିଶାଖ ଯୂପ ବନ ସେ ସମ୍ବତ ସ୍ଥାନେ, ଥିଲା ତହିଁ ରହିଲେ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ନନ୍ଦନେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।]

ବିଶାଖା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ଶାଖ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପ୍ତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ Bisākhā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଷୋଡ଼ଶ ନକ୍ଷତ୍ର—1. The 16th asterism. [ଦ୍ର—ଏହାର ରୂପ ତୋରଣାକାର ଓ ଏହା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦ୍ୱିତାରକାଯୁକ୍ତ ।] ୨ । ରାଧିକାଙ୍କର ଅଷ୍ଟସଖୀ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ସଖୀ—2. Name of one of the eight female companions of Rādhā. ଦେ. ବିଣ—୧ । ଶାଖାବିହୀନ—1. Branchless. [ଉ—ବିଶାଖା ସ୍ତ୍ରୀବେ-ବିଶାଖାପତି ମୁଖ ଛବି ଭାବି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପ୍ରିୟା-ବିହୀନ—2. (figurative) Bereft of or separated from one's beloved one. ଦେ. ବି-ଉଚ୍ଚ ଡାଳ—A high branch. [ଉ—ବିଶାଖା ଅଣ୍ଡିଲା, ବରସୁମନା କରଗତ କଲା । ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବିଦଗ୍ଧ-ଚିନ୍ତାମଣି ।]

ବିଶାଖାପତି—ସଂ.ବି (ଏଷ୍ଟୀତତ୍;ବିଶାଖା+ପତି)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon. Bisākhāpati [ଉ—ବିଶାଖାପତି ମୁଖଛବି ଭାବେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଶାଖା ପ(ପା)ଟଣ(ନ,ଣା,ନା)——ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଶାଖ+ପତ୍ତନ)—Bisākhā pa(pā)taṇa(na,ṇā,nā) ମାଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶସ୍ଥ ଗଞ୍ଜାମ ବିଶାଖାପତ୍ତନ } ଅନ୍ୟରୂପ ଜିଲ୍ଲାର ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ବିଶାଖପତ୍ତନ } ଓ ନଗର—Name of a district ବିଶାଖା ପାଟନା and town of the Madras Presidency **विशाखा पटना** to the south of the Ganjam district. [ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଇଂରେଜମାନେ ସଂକ୍ଷେପ କରି 'ଭାଇ ଜାଗ' ନାମ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଏହା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ସମୁଦ୍ରୋପକୂଳସ୍ଥ ସ୍ଥାନ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]

ବିଶା ଦୁଇଶ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ବିଂଶ ଅଧିକ Bisā duisa ଦ୍ୱିଶତ)—ଦୁଇଶତ ବିଂଶ; ୨୨୦—220; two ଦୁଶବିଶ [ବିଶା ଦୁଇଶଅ(ଦ)—ଅନ୍ୟରୂପ] hundred and **दोसौबीश** twenty.

ବିଶା ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଶାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଓଜନ କରିବା—Bisā dharibā To weigh a thing by the Bisā. ଓଜନଦଣ୍ଡ ଧରା

ବିଶାବଳି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଶ + ବଳି)—୧ । ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ବଳିଦିବା ବଳି ବା ବୋଦା—1. A victim slaughtered in front of a Goddess. ୨ । ବହୁତ ପ୍ରହାର—2. Excessive beating. ୩ । ହତ୍ୟା; ମାରଣ; ବଧ—3. Slaughter.
Bisābali

ବିଶାବଳି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବଳିଦେବା—1. To slaughter an animal as a victim to a Goddess. ୨ । ହତ୍ୟା କରିବା—2. To kill. ୩ । ଖୁବ୍ ପ୍ରହାର କରିବା—2. To beat soundly.
Bisābali debā (ବିଶାବଳି କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବଳୀ ଦେଓୟା **ବଳୀ ଦେନା, ବଳୀଦାନ କରନା**

ବିଶାବଳି ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ବଳିରୂପେ ହତ ହେବା—1. To be slaughtered as a victim to a Goddess. ୨ । ହତ ହେବା—2. To be killed. ୩ । ଖୁବ୍ ମାଡ଼ ଖାଇବା—3. To be beaten excessively.
Bisābali pāibā (ବିଶାବଳି ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବଳୀ ପାଓୟା **ବଳୀଦନ ହୋନା**

ବିଶାର—ସଂ. ବି—୧ । ମତ୍ସ୍ୟ; ମାଛ—1. Fish. (ଉ—ବକ ପାଖରେ ଜଳ ଘାଟେ, ବିଶାର ଝୁଲହୁଁ ଚହଟେ । ଉଜ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।) ୨ । ମତ୍ସ୍ୟ ବିଶେଷ; (ଶେଉଳ ମାଛ ?)—2. A kind of fish. (ଉ—ବିଶାରଃ ଶକୁଲୀ ଗୃଥ ଗଡ଼ୁକଃ ଶକୁଲାର୍ତ୍ତକଃ । ଅମରକୋଷ ।)
Bisāra

ବିଶାରଣ—ସଂ. ବି (ବି + ଶୃ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ, ଣାର ଧାତୁ=ବଧ କରିବା + ଭାବ ଅନ)—ମାରଣ; ବଧ; ହତ୍ୟା—Slaughter; murder.
Bisāraṇa

ବିଶାରଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶାଳ=ବୃହତ୍+ଦା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ ଅ; ଳ ସ୍ଥାନରେ ର)—୧ । ଦକ୍ଷ; ନିପୁଣ; ଚତୁର—1. Clever; expert; skilful; capable. ୨ । ପାରଙ୍ଗମ; କୌଣସି ବିଦ୍ୟାରେ ପ୍ରବୀଣ ବା ପଣ୍ଡିତ—2. Versed in any branch of learning ୩ । ପଣ୍ଡିତ; ବିଦ୍ୱାନ୍—3. Learned; wise. ୪ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ବିଖ୍ୟାତ—4. Famous; celebrated. ୫ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—5. Chief; superior. ୬ । ବିସ୍ତୃତ—6. Extended. ୭ । ଗର୍ବିତ—7. Proud; vainglorious. ୮ । ନିଜର କ୍ଷମତା ବା ବଳ ଉପରେ ଆସ୍ଥାବାନ୍—8. Confident of one's power or strength. ସଂ. ବି—ବକୁଳ ବୃକ୍ଷ—Mimusops Elengi (tree). ଦେ. ବିଣ—ବିଶାଳକାୟ, ପ୍ରକାଣ୍ଡ—Gigantic. (ଉ—ବିଶାରଦ ମହାଦ୍ରୁମ, ଅପ୍ରତେ ଯେମନ୍ତ ଦ୍ରୁମ, ତଥା ଅପୂର୍ବ ସନ୍ତ୍ରାମ, ଶ୍ରୀରାମ ରଚେ । ଉଜ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Bisārada

ବିଶାରଦା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କ୍ଷୁଦ୍ର ଦୁରାଲଭା (କଣ୍ଟକୀ ଗୁଳ୍ମ)—Alhagi Mourorum (thorny plant). ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶାରଦ + ଆ)—ବିଶାରଦର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bisārada.
Bisāradā

ବିଶାଳ—ସଂ. ବିଣ (ବି + ଶାଳଚ୍, ବିପୂର୍ବ ଶଳ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ ଅଲ)—୧ । ଅତି ବୃହତ୍; ଖୁବ୍ ବଡ଼—1. Gigantic, huge; vast. ୨ । ବିସ୍ତୃତ; ଚଉଡ଼ା; ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—2. Wide; broad; extensive. ୩ । ସୁବିଖ୍ୟାତ—3. Renowned; celebrated. ୪ । ଅତି ଉଦାର—4. Very liberal-minded. ସଂ. ବି—୧ । ମୃଗ ବିଶେଷ—1. A kind of deer. ୨ । ପକ୍ଷିବିଶେଷ—2. A kind of bird. ୩ । ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—3. A kind of tree. ୪ । ନୃପବିଶେଷ—4. Name of a king. ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ. ବିଶାଳତା) ବିସ୍ତାର—1. Extent. (ଉ—ବିଚୁଷଣ ରହୁଥିଲେ ଶ୍ରୀନଗର, ବିଶାଳରେ କରିଅଛି ସେ ଆଦର । ଉଜ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ବିଶାଳ (ଦେଶ) 2. Biswāla (See)
Bisāla

ବିଶାଳକାୟ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶାଳ+କାୟ)—ବୃହତ୍ ଶରୀର-ବିଶିଷ୍ଟ—Huge-bodied; gigantic in stature. (ବିଶାଳକାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Bisāla kāya (ବିଶାଳଶରୀର, ବିଶାଳଦେହ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶାଳତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି [ବିଶାଳ+ଭାବାର୍ଥେ ତା(ତ୍ୱ)]—୧ । ପ୍ରକାଣ୍ଡତା; ବୃହତ୍ତ୍ୱ—1. Vastness; greatness. ୨ । ଓସାର—2. Width. ୩ । ବିସ୍ତାର—3. Extent.
Bisālatā(twa)

ବିଶାଳ ହୃଦୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶାଳ+ହୃଦୟ)—ଉଚ୍ଚମନାଃ; ଉଦାରହୃଦୟ—Magnanimous; liberal-minded.
Bisāla hṛudaya (ବିଶାଳହୃଦୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶାଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶାଳ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—୧ । ଗଙ୍ଗା ଓ ଗଣ୍ଡକୀ ନଦୀର ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ନଗରବିଶେଷ—1. Name of a town at the junction of the Ganges and the Gaṇḍakī. ୨ । ଉଜ୍ଜୟିନୀ ନଗରୀ—2. The ancient city of Ujjain. ୩ । ମହେନ୍ଦ୍ର-ବାରୁଣୀ (ଦେଶ)—3. Mahendra bāruṇī (See) ୪ । ତୀର୍ଥବିଶେଷ—4. Name of a sacred place of Hindu pilgrimage. ୫ । ଦକ୍ଷକନ୍ୟା ସତୀ—5. A name of Satī, the daughter of Daksha. ୬ । ନଦୀବିଶେଷ; ସରସ୍ୱତୀ ନଦୀ—6. Name of a river; the Saraswatī.
Bisālā

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶାଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bisāla.

ବିଶାଳାକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶାଳ=ବଡ଼+ଅକ୍ଷି=ଚକ୍ଷୁ)—୧ । ବିଶାଳ ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ; ଆକର୍ଣ୍ଣବିସ୍ତୃତଲୋଚନ—(ବିଶାଳାକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having large eyes. ୨ । ସୁଲୋଚନା—2. Having graceful eyes. ସଂ. ବି—୧ । ଶିବ—1. Śiba. ୨ । ଗରୁଡ଼—2. Garuḍa. ୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. Bishṇu.
Bisālāksha

ବିଶାଳାକ୍ଷୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଦୁର୍ଗା—1. Durgā. ୨ । ବରସ୍ତ୍ରୀ-
Bisālakshī 2. A graceful or excellent woman. ୩ । ଯୋଗିନୀବିଶେଷ—3. Name of a female companion of Durgā. ୪ । ନାଗଦନ୍ତୀ—4. A medicinal plant. ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶାଳାକ୍ଷର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bisālaksha.

ବିଶାଳ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବହୁଃଶଳାକା)—ବ୍ରତ ଓ ବିବାହ ବେଦୀ
Bisāla ନିକଟରେ ଯେଉଁ ବଂଶ ଯଷ୍ଟି ପୋତା ଯାଏ—A bamboo stake or stick driven into the ground near the alter erected for marriage or Upanayana.

ବିଶାଳୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଶାଳ+ଈ)—ସୁଗନ୍ଧ ଲତାବିଶେଷ—The
Bisālī caraway creeper.

ବିଶାଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ବିଂଶ ଶବ୍ଦଜ)—
Bisāsae(he) ଏକ ଶହ କୋଡ଼ିଏ—120. (ଉ—ବିଶାଶହେ ବିଶାଶତ(ତେ) ବିଶାଶ୍ରେ ପାଖୁଡ଼ା ହୋଇଲା ଯେଣୁ ପୁର । ପ୍ରାଚୀ. [ବିଶାଶତ(ତେ), ବିଶାଶେ—ଅନ୍ୟରୂପ] ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ ଗୀତା ।]

ବିଶାସରା—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)—ବି—ବିଶ୍ୱାସରା (ଦେଖ)—
Bisāsara Biswāsarā (See)
[ବିଶାସରା(ସ୍ତ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଶି—ଦେ. ବି—୧ । (ଆଦରାର୍ଥକ) ବିଶ୍ୱନାଥ ବା ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ନାମକ
Bisi ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବା ନାମ—1. Name for calling Biswanātha or Biswambhara
ବିଶିନ, ବିଶିନ, ବିଶେଇ, ବିଶିନାଥ, ବିଶୁ, ବିଶୋଇ } —ଅନ୍ୟରୂପ
(ବିଶିଆ, ବିଶୁଆ—ଅନାଦରାର୍ଥକ ରୂପ) ୨ । ଜନୈକ ଉତ୍କଳୀୟ କବି; ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆ—2. Name of an Oriya poet, the author of Bichitra Rāmāyaṇa. [ଦ୍ର—ଏ ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ ରଚନା କରିଥିଲେ ।]
୩ । ବିଶ; ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଆଧୁନିକ ପ୍ରଗନା ବା ତରଫ—3. A name by which a fiscal division of ancient Orissa was called. [ଦ୍ର—ମୁସଲମାନ୍-ମାନଙ୍କ ଅମଳରେ 'ବିଶି'ର ନାମ 'ପ୍ରଗନା' ହେଲା । ଜଗବନ୍ଧୁ—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ । ଏହା କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ତାଲୁକାର ସମଷ୍ଟି । ଏଥିରୁ 'ବିଷୟୀ' ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଅଛି ।] ୪ । ଗ୍ରାମସମୂହ, କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମହଲାର ସମଷ୍ଟି—4. A unit of many villages.

ବିଶିକେଶନ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ଚଣ୍ଡକ୍ରସେନ)—ଦାତାକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଏକ-
Bisikesana ମାତ୍ର ପୁତ୍ର—Name of the son of king
ବିଶିକେଶନ ବିଶିକେଶନ Karṇṇa. (ଏକୋଇର ବଳା ବିଶି-କେଶନ—ଭଗ ।) [ଦ୍ର—ଦାତାକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ସତ୍ୟ ପାଳନ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭଗବାନ୍ ମାୟାରେ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶ ଧରି ଏହାଙ୍କୁ ସତ୍ୟ କରାଇ ରାଜା ଆପଣା ହାତରେ ପୁତ୍ର 'ବିଶିକେଶନ'ର ଗଳାକୁ କାଟି ଉକ୍ତ ମାଂସ ଖାଇବାକୁ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ରାଜା କର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟ ପାଳନ କରି ସ୍ୱହସ୍ତରେ ପୁତ୍ରର ଶିରଶ୍ଛେଦନ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପଦ୍ମାବତୀ ଧୁନ୍ଦଳ ମାଂସକୁ ରନ୍ଧନ କରି କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପାଇଁ ପତ୍ରରେ ବାଢ଼ି ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପରେ ବିଶି-କେଶନ ବଞ୍ଚି ଉଠିଲା । ପିତା ମାତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସ୍ନେହର ପାତ୍ର ପୁତ୍ରକୁ 'ବିଶିକେଶନ' ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଶିଖ—ସଂ. ବି—(ବି—ବିଶିଷ୍ଟ+ଶିଖା=ଅଗ୍ର; ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ବାଣ;
Bisikha ଶର; ଇଷୁ—1. Arrow. ୨ । ଶରନାମକ ତୃଣ; ଭାଣ୍ଡଶର ଗୁଳ୍ମ—2. A reed; Saccharum Sara. ୩ । ତୋମରଯଷ୍ଟି; (ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର ବିଶେଷ)—3. Name of an ancient weapon of offence. ୪ । ତରଖାର ବା ଅରଟର ତାଲୁଡ଼ି—4. The spindle of a spinning wheel ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ଶିଖାରହିତ—Having no tuft.

ବିଶିଖା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶିଖ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ରଥ—1. Car. ୨ ।
Bisikhā ଖନିତ୍ର; ଖଣତି—2. A spud; a kind of digging instrument. ୩ । ତରଖାର ତାଲୁଡ଼ି—3. The spindle of a spinning wheel. ୪ । ନାପିତର ସ୍ତ୍ରୀ; ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ-4. A barber woman. ୫ । ଆତୁରଶାଳ; ଯେଉଁ ଘରେ ରୋଗୀକୁ ଶୁଶ୍ରୂଷାର୍ଥ ରଖାଯାଏ; ହାସ-ପାତାଳ—5. A sick room; hospital. ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶିଖର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bisikha.

ବିଶିଦସ୍ତି ପଦିକା—ଦେ. ବି—ଭୂମି ମାପିବାର ଦଣ୍ଡବିଶେଷ—A rod
Bisidasti padikā for measuring land and $4\frac{1}{3}$
ବିଶଦସ୍ତି ଲମ୍ବୀ cubits long. [ଦ୍ର—ଏହାର ପରିମାଣ ୨୦ଦସ୍ତି सवाचार हातकी लम्बी; बीसा नालियाँ =୧୦୫ ଅଙ୍ଗୁଳ= ୪½ ହାତ]

ବିଶିଦସ୍ତି ମାଣ—ଦେ. ବି—ବିଶିଦସ୍ତି ପଦିକାରେ ଏକ ମାଣ—A
Bisidasti māṇa māṇa of land measured with
ବୋସୀ the bisidasti rod. (ଯଥା—ଏହା ତବିଶି ଦସ୍ତି ମାଣ ବା ଏକ ଏକରରୁ କମ୍ ।)

ବିଶିରାମ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିଶ୍ରାମ)—ବିଶ୍ରାମ (ଦେଖ)—
Bisirāma Bisrāma (See).

ବିଶି ରାମାୟଣ—ଦେ. ବି—କବି ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ରଚିତ ଓଡ଼ିଆ
Bisi rāmāyaṇa ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ—The popular name of the Bichitra Rāmāyaṇa by Biswanātha Khuṇṭiā.

ବିଶିରି—ଗ୍ରା. ବିଶ (ସଂ. ବିଶ୍ରୀ)—ହତଶ୍ରୀକ; ଅସୁନ୍ଦର—Ugly.
Bisiri ବିଚ୍ଛିରି

ବିଶିରି କାଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଜୟକାଣ୍ଡ; ବର୍ଷିଅଙ୍ଗୁଠିରେ
Bisiri kāṇḍa ଉଠିଥିବା ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ବ୍ରଣ ବିଶେଷ—A painful boil on the index finger.

ବିଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଶିଷ୍ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Bisishta ୧ । ଯୁକ୍ତ; ମିଳିତ—1. Connected; joined.

ବିଶିଷ୍ଟତା, ବିଶିଷ୍ଟତ୍ୱ } ବିଶେଷ୍ୟ ୨ । ବିଚକ୍ଷଣ; ବଳକ୍ଷଣ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ
ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ } 2. Excellent. ୩ । ଅସାଧାରଣ; ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ--3. Extraordinary; uncommon. ୪ । ଭିନ୍ନ—4. Separate; distinct. ୫ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ଖ୍ୟାତ—5. Celebrated; renowned. ୬ । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ—6. Worth mention. ୭ । ସିଦ୍ଧ--7. Effected; accomplished. ୮ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—8. Eminent. ୯ । ଅସାଧାରଣ ଗୁଣଯୁକ୍ତ—9. Special; peculiar. ୧୦ । ଯଥେଷ୍ଟ—10. Sufficient. ୧୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶିଷ୍ଟ—11. Very gentle. ୧୨ । ସ୍ମରଣୀୟ—12. Memorable. ୧୩ । ଜ୍ଞାନୀ; ପଣ୍ଡିତ—13. Wise; learned. ସଂ. ବି—ବିଷ୍ଣୁ—A name of Bishṇu.

ବିଶିଷ୍ଟଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ବିଶେଷରୂପେ
Bisishṭajña ଯାଣିଦର୍ଶୀ—1. Skilled in a particular
(ବିଶିଷ୍ଟଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) branch of knowledge; expert.
[ବିଶିଷ୍ଟଜ୍ଞାନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ] ୨ । ବିଜ୍ଞ—2. Wise.

ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଶିଷ୍ଟ+ପ୍ରମାଣ)—ସିଦ୍ଧ ପ୍ରମାଣ—
Bisishṭa pramāṇa Sufficient or particular proof.

ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା. ବିଶିଷ୍ଟ+ବନ୍ଧୁ)—ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ବା
Bisishṭa bandhu ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ—One's particular or very intimate friend

ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—ସଂ. ବି. (ବିଶିଷ୍ଟ+ବ୍ୟକ୍ତି)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ
Bisishṭa byakti ବ୍ୟକ୍ତି--A distinguished personage.

ବିଶିଷ୍ଟାଦ୍ୱୈତବାଦ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଶିଷ୍ଟ+ଅଦ୍ୱୈତବାଦ)-ବେଦାନ୍ତ
Bisishṭādwaitabāda ଦର୍ଶନର ମତବିଶେଷ; ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରମତ ଅନୁସାରେ ଏକମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ-ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷ ଏହି ଦ୍ୱୈତଗୁଣ-ବିଶିଷ୍ଟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହୁଅନ୍ତି—The theory of theology of the Rāmānuja sect to the effect that God consists of the spirit and matter in one (like the monism propounded in Europe by Dr Bain). [ଦ୍ର—ଦ୍ୱୈତ, ଅଦ୍ୱୈତ ଓ ବିଶିଷ୍ଟାଦ୍ୱୈତ ଭେଦରେ ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନରେ ସାଧାରଣତଃ ତିନିଗୋଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମତ ଅଛି । ରାମାନୁଜ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବିଶିଷ୍ଟାଦ୍ୱୈତ ମତବାଦୀ ।]

ବିଶିଷ୍ଟାଦ୍ୱୈତବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶିଷ୍ଟ+ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ)—ବିଶିଷ୍ଟା-
Bisishṭādwaitabādī ଦ୍ୱୈତ ମତର ଗ୍ରହଣକାରୀ---Holding the theory of Indian monism.

ବିଶିଷ୍ଟାଦ୍ୱୈତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା. ବିଶିଷ୍ଟ+ଅଦ୍ୱୈତ+ସମ୍ପ୍ରଦାୟ)-
Bisishṭādwaita sampradāya ରାମାନୁଜ ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—The sect of Baishṇabas following Rāmānuja.

ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଶିଷ୍ଟ+ଅର୍ଥ)—ବାକ୍ୟର ବା ଶବ୍ଦସମୂହର
Bisishṭārtha ଅକ୍ଷରକ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ଛଡ଼ା ତହିଁରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଶବ୍ଦସହିତ ବା ଶବ୍ଦଯୋଜନାଜନିତ ଅସାଧାରଣ ଅର୍ଥ—Special meaning of a word or expression, as distinct from its literal or ordinary sense.

ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥ+ଅଛି ଅର୍ଥରେ କ)—ଯେଉଁ ବାକ୍ୟର
Bisishṭārthaka ବା ଶବ୍ଦସମୂହର ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥ ଥାଏ ବା ଅଛି—Idiomatic (word or sentence).

ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା. ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ+ବାକ୍ୟ)—
Bisishṭārthaka bākya ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥବୋଧକ ବାକ୍ୟ—Idiomatic sentence;
ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥବୋଧକ ବାକ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ Idiom. [ଦ୍ର—ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ ଓ ଶବ୍ଦସମୂହ
ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥସୂଚକ ବାକ୍ୟ }
(phrase) ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର ବିଶେଷତ୍ୱ । ବାକ୍ୟମାନ ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ନ ହେଲେ ଭାଷାର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ରହେ ନାହିଁ ଓ ତାହା ଶ୍ରୁତିକଟୁ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ ବାକ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅକ୍ଷରକ ବା ଶାବ୍ଦିକ ଅନୁବାଦ କଲେ ଓ ଉକ୍ତ ବାକ୍ୟ ଅନୁବାଦିତ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୂପ ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ (idiomatic) ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଅନୁବାଦିତ ଭାଷାରେ ତହିଁର ମୌଳିକ ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ—"ଅମୁକ ଅମୁକଙ୍କୁ ସୁଖ ପାଏ ବା ଦେଖି ପାରେ" ଏହି ବାକ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ । ଏହାକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଶବ୍ଦମୂଳକ ଅନୁବାଦ କଲେ ବାକ୍ୟ ହେବ 'So and so gets happiness to so and so ବମ୍ବା Can see him' ଅନୁବାଦିତ ଇଂରାଜୀ ବାକ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆର ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ନାହିଁ । ବଙ୍ଗଳାରେ ଅନୂଦିତ ହେଲେ—'ସୁଖ ପାୟ ଓ ଦେଖିତେ ପାରେ' ହେବ ଏବଂ ଏତଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆର ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥ ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ଅମୁକ ଅମୁକଙ୍କେ 'ଭାଲ ପାୟ ବା ଭାଲ ବାସେ' କହିଲେ ଏହା ଓଡ଼ିଆର 'ସୁଖ ପାଇବା ଓ ଦେଖି ପାରିବା'ର ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଆଧୁନିକ କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ବଙ୍ଗଳାର ଏହି ବିଶିଷ୍ଟାର୍ଥକ ବାକ୍ୟକୁ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଭଲ ପାଇବା ଓ ଭଲ ବାସିବା'ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଶୃ ଧାତୁ=ହିଂସା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bisirṇṇa ୧ । ଶୁଷ୍କ—1. Dry; sapless. ୨ । ଅତି କୃଶ—
(ବିଶୀର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Emaciated. ୩ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ—3. Worn out. ୪ । ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ—4. Disjoined. ୫ । ପତିତ—5. Fallen. ୬ । ମଉଳି ଯାଇଥିବା—6. Withered.

ବିଶୀର୍ଯ୍ୟମାଣ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଶୃ ଧାତୁ=ହିଂସା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଶାନ
Bisirjyamāṇa) —ଯାହା ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଅଛି; ମଉଳି ଯାଉଥିବା—Drying up; withering.

ବିଶୁଆ—ଗ୍ରା. ବି—୧ । (ସଂ. ବିଶ୍ୱା)—ବିଶ୍ୱା (ଦେଖ)—1. Biswā Bisuā (See) ୨ । ବିଶ୍ୱନାଥର ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ—2. A name for calling Biswanātha.

ବିଶୁଆଳ(ଳି)—ଗ୍ରା. ବି—ବିଶ୍ୱାଳ(ଳି) (ଦେଖ) Bisuāla(li) Biswāla(li) (See)

ବିଶୁଆସ(ସି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି ଓ ବିଶ—ବିଶ୍ୱାସ(ସି) ଇତ୍ୟାଦି Bisuāsa(si) (etc) (ଦେଖ)—Biswāsa(si) etc (See). ବିଶ୍ୱାସ ବିସ୍ରମ୍ଭାସ, ବିସବାସ

ବିଶୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଶୁଦ୍ଧ)—୧ । ପବିତ୍ର—1. Holy; sacred. Bisuddha ୨ । ନିର୍ମଳ—2. Pure; clean. ୩ । ଅମିଶ୍ରିତ—3. Unmixed; unadulterated. ୪ । ପାପରହିତ—4. Sinless. ୫ । ଅସଲ; ଖାଣ୍ଟି—5. Genuine. ୬ । ଭ୍ରମପ୍ରମାଦଶୂନ୍ୟ—6. Correct; free from error. } ବିଶେଷ୍ୟ ବିଶୁଦ୍ଧତା ବିଶୁଦ୍ଧି

ବିଶୁଦ୍ଧ କବି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଶୁଦ୍ଧ+କବି)—ଶୁଦ୍ଧାଶୁଦ୍ଧଜ୍ଞ କବି—Bisuddha kabi A poet who knows what is correct and what is incorrect. [ଉ—ବିଶୁଦ୍ଧ କବି ହୋଇ ସେ ବନ କାବ୍ୟରୁ, ବିଶୋଧିଲେ ଦୂଷଣରୁ ଗୁଣ ପ୍ରଗଟରୁ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]

ବିଶୁଦ୍ଧ ଗଣିତ—ସଂ. ବି (ବିଶୁଦ୍ଧ+ଗଣିତ) (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—Bisuddha ganita ଅମିଶ୍ର ଗଣିତ; ଗଣନାମାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ର—Pure or higher mathematics. [ଉ—ବିଶୁଦ୍ଧ ଗଣିତରେ ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ରଖି କେବଳ ରାଶି ମାତ୍ର ନିରୂପଣ କରାଯାଏ ।]

ବିଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି (ବିଶୁଦ୍ଧ+ସୁବର୍ଣ୍ଣ)—ଖାଣ୍ଟି ସୁନା—Bisuddha subarṇṇa Pure gold.

ବିଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରେମ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଶୁଦ୍ଧ+ପ୍ରେମ)—୧ । ଯେଉଁ Bisuddha prema ପ୍ରେମରେ ପାଶବିକତାର ସତ୍ତା ନାହିଁ—(ବିଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଣୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Pure love; love which has no carnality in it ୨ । ନିଷ୍କାମ ବା ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରେମ—2. Unselfish love. ଦେ. ବି (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ସମାଜବନ୍ଧନ ବା ସାମାଜିକ ନିୟମକୁ ମାନେ ନାହିଁ—(ironical) Love untramelled by the rules and restraints of society.

ବିଶୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବି (ବି+ଶୁଦ୍ଧି)—୧ । ନିର୍ମଳତା—1. Cleanliness. Bisuddhi ୨ । ପବିତ୍ରତା—2. Purity; holiness. ୩ । ପବିତ୍ରୀକରଣ—3. Purification. ୪ । ଶୋଧନ; ସଂଶୋଧନ—4. Correction. ୫ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାଦିଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧି—5. Expiation. ୬ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ମିଳି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—6. The state of a thing being unadulterated or unmixed.

ବିଶୁଳ(ଳ)ପାତି—ଦେ. ବିଶ—୧ । ବିଶଳପାତି (ଦେଖ)—1. Bisala Bisula(li)pāti pāti (See) ୨ । ଆଦେଶ ଲଙ୍ଘନକାରୀ—2. Disregarding or disobeying orders. ୩ । ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—3. Perfidious ୪ । ବିଷପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ହତ୍ୟାକାରୀ—4. Killing people by poisoning. ଦେ. ବି—୧ । ବିଷ ଆଦି ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ହତ୍ୟାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A poisoner. ୨ । ବିଷ ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ହତ୍ୟା—2. Killing people or animals by administering poison. (ଉ—ଗୋହତ୍ୟା, ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାମାନ, ବିଶୁଳପାତି ସ୍ୱର୍ଗପାନ—ପ୍ରାଚୀ. ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା)

ବିଶୁଷ୍କ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଶୁଷ୍ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା+କର୍ତ୍ତା. ଡ)—Bisushka ୧ । ନୀରସ—1. Sapless. ୨ । ଶୁଷ୍କ—2. Dry. (ବିଶୁଷ୍କତା—ବିଶେଷ୍ୟ) ୩ । ମ୍ଳାନ—3. Faded; pale. ୪ । ମଉଳି ଯାଇଥିବା—4. Withered.

ବିଶୃଙ୍ଖଳ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ଶୃଙ୍ଖଳା=ଶିକୁଳି)—Bisṛunkhala ୧ । ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ—1. Indomitable. ୨ । (ବିଶୃଙ୍ଖଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାହାର ଶୃଙ୍ଖଳ ବା ବନ୍ଧନ ଛିଣ୍ଡି ଯାଇଅଛି—(ବିଶୃଙ୍ଖଳତା—ବି) 2. Unfettered. ୩ । ଅବାଧ୍ୟ—3. Insubordinate; recalcitrant. ୪ । ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ—4. Disorderly. ୫ । ଅନିୟମିତ—5. Irregular. ୬ । ଗୋଳମାଳିଆ; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—6. Confused; disorganised.

ବିଶୃଙ୍ଖଳତା—ସଂ.ବି.(ବି+ଶୃଙ୍ଖଳା)—୧ । ଅନିୟମ—1. Irregularity. ୨ । ନିୟମାଭାବ—2. Want of discipline; anomaly. ୩ । ଗଣ୍ଡଗୋଳ—2. Confusion. ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶୃଙ୍ଖଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bisṛunkhala.

ବିଶେଇ—ଦେ. ବି—ବିଶୋଇ (ଦେଖ) Bisei Bisoi (See)

ବିଶେଇ ଟେଣ୍ଡ୍‌କି—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବି—ଛିଟିପିଟି—Bisei tend-ki House lizard.

ବିଶେଷ—ସଂ. ବି. (ବି+ଶିଷ୍ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—Bisesha ୧ । ପ୍ରଭେଦ—1. Difference; distinction. (ଉ—ତାଙ୍କ ଅମ୍ଭ ମଧ୍ୟେ ବିଶେଷ ବି ରହିଲା । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ଆଦି) ୨ । ପ୍ରକାର; ରକମ—2. Kind; sort; species. ୩ । ନିୟମ—3. Rule; regulation. ୪ । ପ୍ରାକୃତିକ ନିୟମ—4. Law of nature. ୫ । ବୈଚିତ୍ର୍ୟ—5. Variety. ୬ । ବ୍ୟକ୍ତି—6. Person. ୭ । ସାର—7. Essence; pith; substance. ୮ । ତାରତମ୍ୟ; ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ—8. The state of being more or less; dissimilarity. ୯ । ଆଧିକ୍ୟ—9. Abundance; excess. ୧୦ । ଅବୟବ—10. Limb. ୧୧ । ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ବସ୍ତୁ—11. A thing worth seeing. ୧୨ । କପାଳର ତିଳକ—12. Marks painted on the forehead indicating a

person's sect. ୧୩ । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟ—13. A thing or matter worth mentioning. ୧୪ । ସ୍ମରଣୀୟ ବିଷୟ—14. Memorable matter. ୧୫ । ବିଶିଷ୍ଟତା;ଅସାଧାରଣତା—15. Peculiarity. ୧୬ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶିଷ୍ଟତା—16. Individuality. ୧୭ । କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀର ବା ଜାତିର ଏକତମ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ—17. One of a class or species. (ଯଥା; ବ୍ୟାଘ୍ର—ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁବିଶେଷ; ଇଂଲଣ୍ଡ—ଦେଶବିଶେଷ; ଆମ୍ର—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; କେତକୀ—ପୁଷ୍ପବିଶେଷ) ୧୮ । କାବ୍ୟର ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—18. A figure of speech. [ଦ୍ର—ଯଦି ଅଧ୍ୟେୟ ବସ୍ତୁ ଆଧାରଶୂନ୍ୟ ହୁଏ, ତମ୍ବା ଏକ ବସ୍ତୁ ଅନେକଙ୍କର ଗୋଚର ହୁଏ ଓ ଯଦି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଦେବାକୁ କରାଯାଏ, ତେବେ ଏହି ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ ।] ୧୯ । କଣାଦଙ୍କର ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନରେ ସ୍ୱୀକୃତ ପଦାର୍ଥ—19. Name of a form of matter according to the Baiseshika philosophy. ୨୦ । ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ—20. A matter worth knowing. (ଉ—କାହୁଁ ଅଇଲି କେଉଁ ଦେଶ, କ ଜାଣି ଅସାର ବିଶେଷ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ) ଦେ. ବିଶ—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ—1. Peculiar. ୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Excellent. ୩ । ଭିନ୍ନ—3. Separate. ୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅଧିକ; ବହୁତ—4. Excessive; too much. (ଉ—ତେବେଳେ ଗ୍ରାମ ଧନ ଦେବ ମୁଁ ବିଶେଷ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ] ୫ । ବିଶେଷଜ୍ଞ; ପାରଙ୍ଗମ—5. Expert or versed in a particular branch of learning. (ଉ—ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ବୋଇଲେ ବେଦେ ମୁଁ ବିଶେଷ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ)

ବିଶେଷକ—ସଂ. ବିଶ. [ବି+ଶିଷ୍ ଧାତୁ, ଣିଜନ୍ତ ଣେଷି ଧାତୁ+ Biseshaka କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ପ୍ରଭେଦକାରକ—1. Differentiating; distinctive. ୨ । ବିଶେଷକାରକ—2. Particularising; characteristic. ସଂ. ବି—୧ । ତିଳକ ବୃକ୍ଷ ବା ତମାଳ ବୃକ୍ଷ; ଏକପ୍ରକାର କେନ୍ଦୁଗଛ—1. A kind of Diospyrus Tomentosa (tree). ୨ । କପାଳର ତିଳକ—2. Sectarian marks painted on the forehead. ୩ । ଏକକ୍ରିୟାନ୍ୱିତ ଶ୍ଳୋକସମୂହ—3. Three stanzas or ślokas governed by a single verb.

ବିଶେଷକଚ୍ଛେଦ୍ୟ—ସଂ. ବି—ଚତୁଃଷଷ୍ଟି କଳାନ୍ତର୍ଗତ ଷଷ୍ଠ କଳା— Biseshaka chchhedya One of 64 fine arts specified in the Hindu works on art.

ବିଶେଷ କାମ—ଦେ. ବି—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ—1. A particular Bisesha kāma work. ୨ । ଜରୁରି କାମ—2. Urgent (ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) work. ୩ । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଫୁରସତ୍ ମିଳେ ନାହିଁ—2. A work admitting of no leisure. ୪ । ବହୁତ ବା ଅତିରିକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ— ବିଶେଷ କାଜ ବିଶେଷ କାମ Extra or excessive work.

ବିଶେଷ ଗୁଣ—ଦେ. ବି—ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ ଗୁଣ—Peculiar or Bisesha guna ବିଶେଷ ଗୁଣ special quality.

ବିଶେଷଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଶ (ବିଶେଷ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— Bisesha jña ୧ । ଅଭିଜ୍ଞ—1. Experienced. ୨ । ସୁପଣ୍ଡିତ— (ବିଶେଷଜ୍ଞ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Very learned. ୩ । କୌଣସି ବିଷୟରେ [ବିଶେଷଜ୍ଞତା—ବି] ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. (a person) Having expert knowledge. ଦେ. ବି— କୌଣସି ବିଦ୍ୟାରେ ବା କଳାରେ ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି. An expert.

ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ—ଦେ. ବି—କୌଣସି ବିଦ୍ୟା ବା କଳା ସମ୍ବନ୍ଧେ ବିଶିଷ୍ଟ Bisesha jñāna ବା ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ—Expert knowledge.

ବିଶେଷଣ—ସଂ. ବି—(ବି=ସମ୍ୟକ୍+ଶିଷ୍ ଧାତୁ=ବୋଧ କରିବା+ Bisesha ନା କରଣ. ଅନ)—୧ । ପ୍ରଭେଦକାରକ ଗୁଣ ବା କ୍ରିୟା—1. A distinguishing quality or act; attribute; predicate. ୨ । ବିଶିଷ୍ଟ ଚିହ୍ନ— 2. A characteristic sign or mark. [ଉ—ସେ ଦିନର ଅମ୍ଳାନ ଘେନ, ଚିହ୍ନିଟ ନାହିଁ ବିଶେଷଣ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।] ୩ । ଉପାଧି—3. Title. ୪ । (ବ୍ୟାକରଣ) ବିଶେଷ୍ୟର ଗୁଣ ବା ଅବସ୍ଥା ପ୍ରକାଶକ ପଦ—4. (grammar) An adjective. [ଦ୍ର-ବିଶେଷଣ ୫ପ୍ରକାର ଯଥା- (୧) ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ଯଥା—ମିଷ୍ଟ ଫଳ, (୨) ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ ଯଥା—ପରମ ଧାର୍ମିକ, (୩) କ୍ରିୟାର ବିଶେଷଣ ଯଥା—ଶୀଘ୍ର ଯାଉଅଛି ।]

ବିଶେଷତଃ—ସଂ. ଅ (ବିଶେଷ+ତସ୍)—ବିଶିଷ୍ଟ ରୂପେ—Specially. Bisesha tah [ଉ—ବିଶେଷତ ସ୍ୱଭାବତ ଶ୍ରୀରାମ କଟାକ୍ଷପାତେ ହେ (ବିଶେଷତ—ଦେଶଜରୂପ) ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଶେଷତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି [ବିଶେଷ+ତ୍ୱାର୍ଥେ. ତା (ତ୍ୱ)]—୧ । Bisesha tā (twa) ବିଶିଷ୍ଟତା—1. Peculiarity. ୨ । ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ—2. Individuality.

ବିଶେଷ ବିଧି—ସଂ. ବି (ବିଶେଷ+ବିଧି)—ସାଧାରଣ ବିଧାନର Bisesha bidhi ଅପବାଦକ ବିଧାନ; କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟ (ବିପରୀତ—ସାମାନ୍ୟ ବିଧି) ନିମନ୍ତେ ରଚିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଧି— Special rule; a rule which qualifies or does not follow a general rule.

ବିଶେଷ ବୁଦ୍ଧି—ଦେ. ବି (ବିଶେଷ+ବୁଦ୍ଧି)—ପ୍ରଭେଦ ବୁଦ୍ଧି; ଏକାଧିକଙ୍କ Bisesha buddhi ମଧ୍ୟରେ ଜଣକୁ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟରୂପେ ଦୃଷ୍ଟି କରିବାର ବିଚାର—Discrimination; differentiation. [ଉ—ମୋର ସୁତ ପାଣ୍ଡୁ ସୁତଙ୍କର ଠାରେ, ବିଶେଷ ବୁଦ୍ଧି ମୋର ନ ଥିଲା ତିଳେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।]

ବିଶେଷ ଭାବରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ; ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି—
Biśesha bhābare 1. Minutely. ୨ । ବିଶିଷ୍ଟ ରୂପରେ—ବିଶେଷ ଭାବେ 2. Particularly. ୩ । ବେଶି ପରିମାଣରେ—**ବିଶେଷମାତ୍ରମେ** 3. Greatly; largely. ୪ । ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ—4. Excessively.

ବିଶେଷରୂପେ } **ବିଶେଷ ପ୍ରକାରେ** } **ବିଶେଷ ଭାବେ** } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଶେଷା ବିଶେଷି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ-Extensively.
Biśeshā biśeshi [ଉ—ଲୋମଶ ବୋଇଲେ ତା ବିଶେଷା ବିଶେଷି, ଶୁଣିଲେ ସିନା ନୃପ ହେବ ତୁମ୍ଭେ ତୋଷୀ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।]

ବିଶେଷି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ (ପଦ୍ୟ) (ବିଶେଷିବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ; କ୍ରି. ବିଶ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ)—ବିଶିଷ୍ଟ ଭାବରେ; ବିଶେଷ ଭାବେ ବିଶଦ ଭାବରେ—In detail; clearly.
Biśeshi [ଉ—ଯାହା ଦେଖି ତୁମ୍ଭେ ଯାଉଛ ମହରଷି, କହିବ ନିଶ୍ଚେ ଏହା ତାହାକୁ ବିଶେଷି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।]

ବିଶେଷିତ—ସଂ. ବିଶ (ବିଶେଷ=ପ୍ରଭେଦ+ଜାତାର୍ଥେ. ଇତ, ବା ବି+ଶିଷ୍ ଧାତୁ, ଣିଜନ୍ତ, ଶେଷି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Biśeshita ୧ । ଭେଦ କୃତ-1. Distinguished. ୨ । ଚିହ୍ନିତ—2. Marked. ଦେ. ବିଶ—ବିଶେଷ; ଅତିଶୟ—Very much. [ଉ—ବଲ୍ଲଳ ଭିଲର ଯଥା ଉଦ୍ଧାସେ ରହିଲା, ବିଶେଷିତ ଅଦ୍ଭୁତ ଏ ସେ ସମାନେ ହେଲା—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଶେଷିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଶେଷ)—୧ । ବିଶଦ ଭାବରେ
Biśeshibā ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା—1. To describe clearly
ବିଶେଷା or in detail. [ଉ—ମହାଭାରତ ସ୍ୱରୂପେ ବ୍ୟାସଋଷି,
ବିଶେଷନା କରିଛନ୍ତି ଜାଣ ବର୍ଣ୍ଣନା ବିଶେଷି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।] ୨ । (ସଂ. ବିଶିଷ୍ୟତେ) ବଳିବା; ଅନ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକତର ହେବା—2 To exceed. [ଉ—କୃଷ୍ଣ ମହିମା ପରଶଂସି, ଏକଲୁ ଆରେକ ବିଶେଷି । ଭୂପତି—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।] ୩ । ପ୍ରଭେଦ କରିବା; ପୃଥକ୍ କରିବା—3. To separate; to discriminate.

ବିଶେଷେ—ଦେ. ଅ—ବିଶେଷତଃ—Specially. [ଉ—ବିଶେଷେ
Biśeshe ବାଟ ଅଛି ବାଲି, ଉକାଟ କଲା ଏ ଗୁଆଲା । ଭୂପତି—
ବିଶେଷତ: ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।]

ବିଶେଷୋକ୍ତି—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଶେଷ+ଉକ୍ତି)—କାବ୍ୟର ଅଳଙ୍କାର
Biśeshokti ବିଶେଷ; (କାରଣ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁଠାରେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଫଳ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ସେଠାରେ ବିଶେଷୋକ୍ତି ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ)—A figure of speech where the effect is absent though the cause is present. [ଦ୍ର—ଉଦାହରଣ ଯଥା—ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ସତ୍ତ୍ୱେ ଜଡ଼, ଅନ୍ଧ ଚକ୍ଷୁ ଥାଇ, ହେଲେହେଁ ଜାଗ୍ରତ ଗାଢ଼ନିଦ୍ରାଅଧିଭୂତ, ଦିଗ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଅହା ! ମହାଘୋର ତମେ, ଖାଯ ସତ୍ତ୍ୱେ, ମମତାର ଦୁଷ୍ଛେଦ୍ୟ ବନ୍ଧନେ । ରାଧାନାଥ (ମହାଯାତ୍ରା) ଚୂଳମଣି—ଅଳଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ବିଶେଷ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଶିଷ୍ ଧାତୁ=ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ ବୋଧ କରିବା+
Biśeshya କର୍ମ. ଯ)—୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଧର୍ମୀ; ଯେଉଁ ପଦଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ବସ୍ତୁର-ବା ସ୍ଥାନର ବୋଧ ଜନ୍ମେ—1. (Grammar) Noun; a substantive; name of any person, place or thing. [ଦ୍ର—ବସ୍ତୁ, ବ୍ୟକ୍ତି, ଜାତି, ଗୁଣ ଓ କ୍ରିୟାଭେଦରେ ବିଶେଷ୍ୟ ଚାରି ପ୍ରକାର ।] ୨ । ଆଦି କାରଣ—2. The primary cause. ସଂ. ବିଶ—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣାଦିଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭେଦନୀୟ—1. Distinguishable by particular qualities. ୨ । ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ—2. Limited. ୩ । ପ୍ରଧାନ—3. Chief; principal. ୪ । ଆଦିମ; ଆଦି—4. Prior; primary. ୫ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—5. Excellent; superior.

ବିଶେହରୀ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଶେଶ୍ୱରୀ)—୧ । ଦୁର୍ଗା ଠାକୁରାଣୀ—
Beśhari 1. A name of Durgā. ୨ । (ସଂ. ବିଷହାରିଣୀ)
ବିଶହରୀ ମନସା ଦେବୀ—2. Goddess Manasā (ଉ—ଅହୁ
ବିଖହରୀ ମାଣିକ୍ୟ ବିଶେହରୀ ସୁତ, ମାତା ଅଙ୍କାରୁ ଯେ; ମର୍ତ୍ତେ ମଣ୍ଡରେ ହୋଇଲେ ଜାତ ଯେ । ପ୍ରାଚୀ. ପ୍ରତାପ ଶଶିସେଣା)

ବିଶୋଇ—ଦେ. ବି ୧ । (ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ) (ସଂ. ବିଷୟୀ; ବିଷୟପତି)—
Bisoi ମୁସଲମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ବିଶିରୁ ବା ବିଶେରୁ ଖଜଣା ଆଦାୟକାରୀ ଓ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷକ କର୍ମଚାରୀ; ତାଲୁକା-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରୀ—1. Title of a collector of revenue of a Pergunna during the Mahomedan rule. [ଦ୍ର—ମୁସଲମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ବିଶୋଇ ଓ ଖଣ୍ଡାୟତମାନଙ୍କୁ ତାଲୁକା-ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରୀ ବୋଲାଯାଉଥିଲା ଓ ପାଇକ ସରଦାରଙ୍କୁ ଫଉଜଦାର୍ ବୁଝାଯାଉଥିଲା ।]
୨ । ଦଳର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—2. The headman of a class. (ଯଥା—ଗୁଡ଼ିଆବିଶୋଇ; ଭୂମ୍ବାରବିଶୋଇ ।) ୩ । ଖଣ୍ଡାୟତମାନଙ୍କ ଉପାଧି—3. A family-title of the Khandāetas.

ବିଶୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ସଂ. ବିଶ୍ରାମ)—ବିଶ୍ରାମ କରିବା—1. To
Bisoibā take rest. ୨ । (ବି+ସ୍ପୃଶ୍ ଧାତୁ)—ସ୍ପର୍ଶ କରିବା—
ଜିରାନ **ସୁସ୍ତାନା** ଛୋଁଆ **ଛୁନା** 2. To touch.
[ଉ—ବାଟେ ସେ ବନରେ ପଡ଼ିଥିଲା ଦିବ୍ୟ ଶିଳା, ବିଶୋଇଁ ରାମ ଚରଣ ଲାଗି ସେ ଅବଳା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)
ମାରା **ଲଗନା** ୩ । (ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା)—ଆଘାତ କରିବା—3. To strike. [ଉ—ବିଶୋଇଲା ସେ ଲକ୍ଷଣ ଅଙ୍ଗେ; ଅଙ୍କାନ ସେ ଯଥା ଛୁଇଁ ନାଗେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ] । ୪ । ପ୍ରବେଶ କରିବା—4. To enter. ୫ । ପହଞ୍ଚିବା—5. To reach; to arriveat. ୬ । (ବି+ସମ୍+ଚି ଧାତୁ)—ସଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବା—6. To keep; to store up. ୭ । ପାଦତଳେ ପଡ଼ିବା; ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିବା—7. To fall at another's feet in supplication.

[ଉ—ବିଶୋଉ ଅନୁସର, ଯହିଁ କୋଦଣ୍ଡଧାରୀ; ପ୍ରଶଂସି କୋଳକୁ ଆଦର । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ । ୨ । (ସଂ. ବିସ୍ମୃ ବିସାରନା ବି+ସ୍ମୃ ଣ) ପାଶୋରିବା—7. To forget.

ବିଶୋକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ନାହିଁ+ଶୋକ)—ଶୋକ-
Bisoka ରହିତ—Free from sorrow or grief.
(ବିଶୋକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—୨ । ଅଶୋକ ଗଛ—1. The Asoka tree.

ବିଶୋକା—ସଂ. ବି—(ବିଶୋକ+ଆ)—(ଯୋଗ ଶାସ୍ତ୍ର) ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି
Bisokā ବିଶେଷ—A state of mind in which one becomes free from grief.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ମନୁଷ୍ୟ ଶୋକ ଯୋଗୁଁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ ।]

ବିଶୋଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ [ବି+ଶୁଧ୍ ଧାତୁ (ଣିଚ) +କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ]—
Bisodhaka (ବିଶୋଧିକା-ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଶୁଦ୍ଧିକାରୀ—Purifying.

ବିଶୋଧ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିଶୋଧନ)—ଋଣ ବିବାଳ ଶୁଝି
Bisodha karibā ଦେବା; ପରିଶୋଧ କରିବା—To liquidate a debt.
ଶୋଧକରା **ବିଶୋଧକରନା**

ବିଶୋଧନ—ସଂ. ବି—(ବି+ଶୋଧନ)—୧ । ବିଶୁଦ୍ଧୀକରଣ; ପବିତ୍ରୀ-
Bisodhana କରଣ—1. Purification; sanctification.
୨ । ସଂଶୋଧନ—2. Correction; rectification.
ରୋକସୋଦ ଦେ. ବି.—୧ । କୌଣସି ହିସାବର ଅଡ଼ୁଆ ନିଷ୍ପତ୍ତି—
ଫାରକତୀ 1. Final settlement of accounts. ୨ ।
ରୋକସୋଦ ପାଉତୀ ଋଣର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଶୋଧ—2. Liquidation
ଫାରକତୀ ରସିଦ୍ of a debt. ୩ । ଋଣ ପରିଶୋଧ ହେବାର
ବିଶୋଧନ ପତ୍ର
ବିଶୋଧନ ପାଉତ୍ତି
ବିଶୋଧନ } —ଅନ୍ୟରୂପ ଫରାକତ ବା ସମାପ୍ତି ରସିଦ-
3. A receipt of full satisfaction granted by a creditor to a debtor. ୪ । ଜମିଦାର ପ୍ରଜାଠାରୁ କେଉଁଥିବା ବର୍ଷକ ଖଜଣାର ବର୍ଷର ହିସାବନିକାଶି ରସିଦ—4. A final rent-receipt granted by a landlord to a royat when the balance of a year's rent is paid in full.

ବିଶୋଧନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଶୁଧ୍ ଧାତୁ=ଶୋଧନ କରିବା+କର୍ମ.
Bisodhaniya ଅନୀୟ)—୧ । ପବିତ୍ରୀକରଣୀୟ - 1. Sanc-
(ବିଶୋଧ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) tifiable. ୨ । ସଂଶୋଧନୀୟ—
2. Corrigible.

ବିଶୋଧିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ଶୋଧିତ)—୧ । ପବିତ୍ରୀକୃତ—
Bisodhita 1. Sanctified. ୨ । ସଂଶୋଧିତ—
(ବିଶୋଧିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Corrected; rectified.

ବିଶୋଧିବା—ଦେ. (ଯଦ) କ୍ରି. (ସଂ. ବିଶୋଧନ)—୧ । ବିନାଶ କରିବା ।
Bisodhiba ବିଶୋଧା **ବିଶୋଥନା** 1. To destroy,
୨ । ବିଶୁଦ୍ଧ କରିବା—2. To purify. [ଉ—ବିଶୁଦ୍ଧ
କବି ହୋଇ ସେ ବନ କାବ୍ୟରୁ ବିଶୋଧିଲେ ଦୂଷଣକୁ
ପଙ୍କରୁ । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଶୋଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ - [ବି+ଶୁଧ୍ ଧାତୁ (ଣିଚ) =ଶୋଧ୍ ଧାତୁ-
Bisodhi ନିର୍ମଳ ହେବା ବା କରିବା—କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ବିଶୋଧିନ୍;
(ବିଶୋଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ମା. ୧ବ]—ଶୋଧନକାରକ—
Purifying.

ବିଶୋଭିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଯଦ୍ୟ) (ସଂ. ବି+ଶୋଭ)—ବିଶିଷ୍ଟ-
Bisobhibā ରୂପେ ଶୋଭା ପାଇବା—To shine; to be
ବିଶୋଭା brilliant; to appear in glory. (ଉ—
ଶୋଭାପାନା ବିଶୋଭିଲା ଉତ୍କଣ୍ଠିତା ରମଣୀଯୁ ବେଶେ । ଚିନ୍ତାମଣି—
ବିଜମାଦତ୍ୟ ।)

ବିଶୋଷଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଶୁଷ୍ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା +ଭାବ ଅନ)—
Bisoshaṇa ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଶୋଷିନେବା; ଶୋଷଣ; ଶୁଷ୍କକରଣ
—Sucking up
(ବିଶୋଷଣୀୟ, ବିଶୋଷ୍ୟ, ବିଶୋଷିତ, ବିଶୋଷକ—ବିଣ)

ବିଶ୍ୱେଦେବ—ସଂ. ବି—ବିଶ୍ୱଦେବ (ଦେଖ)
Biswedeba Biswadeba (See)

ବିଶ୍ୱେଶ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଶ୍ୱ+ଈଶ)—୧ । ଶିବ—
Biswesa 1. Siba. ୨ । କାଶୀସ୍ଥ ବିଶ୍ୱନାଥ ନାମକ ଶିବ -
(ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. The name of the image of Siba at Benares.

ବିଶ୍ୱୌଷଧ—ସଂ. ବି—ଶୁଣ୍ଠି—Dry ginger.
Biswaushadha (ବିଶ୍ୱାହ୍ୱା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶ୍ରଣନ—ସଂ. ବି (ବି+ଶ୍ରଣ୍ ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bisraṇana ୧ । ବିତରଣ; ଦାନ—1. Donation;
bestowal. ୨ । ଭିକ୍ଷାଦାନ—2. Almsgiving.
୩ । ଦତ୍ତଭିକ୍ଷା—3. Alms. ୪ । ଯାଉସାଉ କରଣ—
4. Consignment of a thing to the hands of a proper person.

ବିଶ୍ରବଣ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୈଶ୍ରବଣ)—ବୈଶ୍ରବଣ; ଋଷି ବିଶେଷ—
Bisrabaṇa Name of a sage.

ବିଶ୍ରବା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଶ୍ରବସ୍ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ=ବିଶ୍ରବାଃ)—
Bisrabā ରାବଣର ପିତା - Name of the father of Rābaṇa. (ଉ—ବିଶ୍ରବାଋଷିରୁ ବୈଶ୍ରବଣ ହେଲେ
ଜାତ, ସୁଲକ୍ଷଣ ବୋଲି କୋଳେ ଘେନି ଜଗତ୍ତାତ ।
ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ରରାମାୟଣ ।)

ବିଶ୍ରବାଃ—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ରବସ୍ ; ବି=ନାହିଁ+ଶ୍ରବସ୍=ଜ୍ଞାନ ଯାହାର)—
Bisrabāḥ ଋଷିବିଶେଷ; ରାବଣର ପିତା—Name of a sage; father of Rābaṇa.

ବିଶ୍ରବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଶ୍ରନ୍ଭ୍ ଧାତୁ=ବିଶ୍ୱାସ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Bisrabdha ତ)—୧ । ସାଧାରଣରେ ଅପ୍ରକାଶିତ—1.
(ବିଶ୍ରବ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1, Confidential; private. ୨ ।
ବିଶ୍ୱସ୍ତ—2. Trusted. ୩ । ନିଃଶଙ୍କ—3. Fearless; free from dread or suspicion.
୪ । ବିଶ୍ରାନ୍ତ; ବିଗତଶ୍ରମ—4. Refreshed; rested.
୫ । ପ୍ରଶାନ୍ତ—5. Calm, tranquil. ୬ । ଦୃଢ଼—

6. Firm; strong. ୭ । ଗାଢ଼—7 Tight; ୮ । ଧୀର—8. Patient. ୯ । ନୀଚମନାଃ—9. Mean-minded. ୧୦ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତିରିକ୍ତ—10. Excessive.

ବିଶ୍ରବ୍ଧ ବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଶ୍ରବ୍ଧ+ବନ୍ଧୁ)—ବିଶ୍ୱସ୍ତ ମିତ୍ର—
Biśrabdha bandhu A trusted friend.

ବିଶ୍ରବ୍ଧାଳାପ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଶ୍ରବ୍ଧ+ଆଳାପ)—ବିଶ୍ୱାସପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା;
Biśrabdhālāpa ବନ୍ଧୁଜନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋପନୀୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା
—Confidential talk.

ବିଶ୍ରମ—ସଂ. ବି (ବି+ଶ୍ରମ୍ ଧାତୁ=କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—୧ ।
Biśrama ବିରାମ—1. Stoppage; discontinuance. ୨ । ବିଶ୍ରାମ—2. Rest. ଦେ. ବିଶ—ବେଶର୍ମୀ; ଲଜ୍ଜାହୀନ—Shame-less. (ଉ—ବିଶ୍ରବ୍ଧଶ୍ରମ ପାଇ ବିଶ୍ରମ ହେବାରୁ ହେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ । ଘାନକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।)

ବିଶ୍ରମିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବିଶ୍ରାମ)—ବିଶ୍ରାମିବା; ବିଶ୍ରାମ ନେବା—
Biśramibā ବିଶ୍ରାମା विश्रमना To take rest.

ବିଶ୍ର(ସ୍ର)ମ୍ଭ—ସଂ. ବି (ବି+ଶ୍ରନ୍ଭ୍ ଧାତୁ=ବିଶ୍ୱାସ କରିବା+ଭାବ.
Biśra(sra)mbha ଅ)—୧ । ବିଶ୍ୱାସ; ପ୍ରତ୍ୟୟ—1. Confidence; trust. ୨ । ପ୍ରଣୟ—2. Love; attachment. ୩ । ସ୍ୱଜନ ବିହାର—3. Hilarity. (ଉ—ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ଅନ୍ଧାର ଜଣାଇ ଅଳକ୍ଷ, କନ୍ଦର୍ପମନ୍ତ୍ରୀ ବିଶ୍ରମ୍ଭର ବନ୍ଧୁ । ରାଧାନାଥ ଚଳିକା ।) ୪ । କେଳି କଳହ—4. Amatory quarrel. (ଉ—ବିଶ୍ରମ୍ଭ ପଦର ଆଦର କରି କେ ସୁମନେ ଭାଳଇ । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଶ୍ର(ସ୍ର)ମ୍ଭାଳାପ—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ରମ୍ଭ+ଆଳାପ)—୧ । ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କ
Biśra(sra)mbhālāpa ମଧ୍ୟରେ ଗୁପ୍ତ ବା ଏକାନ୍ତରେ କଥା-ଭାଷା—1. Confidential talk between 2 friends; a tete-a-tete. ୨ । ପ୍ରଣୟାଳାପ—2. Love-talk; a talk between lovers.

ବିଶ୍ର(ସ୍ର)ମ୍ଭୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବିଶ୍ରମ୍ଭ+ଇନ୍ ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ; ବିଶ୍ରମ୍ଭିନ୍; ୧ମା.
Biśra(sra)mbhī ୧ବ)—୧ । ଯାହାଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ବା ପ୍ରତ୍ୟୟ (ବିଶ୍ରମ୍ଭିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରାଯାଇ ପାରେ; ବିଶ୍ୱସ୍ତ—1. Trustworthy; trusted. ୨ । ପ୍ରଣୟୀ—2. Loving; affectionate. ୩ । ପ୍ରିୟ—3. Dear; beloved. ୪ । ସୁପରିଚିତ—4. Familiar.

ବିଶ୍ରାଣନ—ସଂ. ବି (ବି+ଶ୍ରଣ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍, ଶ୍ରାଣି ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା
Bisrāṇana +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିଶ୍ରଣନ (ଦେଖ)—1. Bisraṇana (See) ୨ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଦିଆଇବା 2. Causing another to give.

ବିଶ୍ରାଣିତ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଶ୍ରଣ୍ ଧାତୁ (ଣିଚ)+କର୍ମ ତ)—୧ ।
Bisrāṇita ପ୍ରଦତ୍ତ—1. Given away. ୨ । ବିତରିତ—2. Distributed.

ବିଶ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ—(ବି+ଶ୍ରମ୍ ଧାତୁ=କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Bisrānta ୧ । ବିଶ୍ରାମଯୁକ୍ତ—1. Rested. ୨ । ନିବୃତ୍ତ; ଶାନ୍ତ (ବିଯତ୍ତ—ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ) ବିରତ—2. Stopped; ceased.

ବିଶ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବି—(ବି+ଶ୍ରମ୍ ଧାତୁ=କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା+ଭାବ. କ)—
Bisrānti ୧ । ବିରାମ; ନିବୃତ୍ତି; ଶାନ୍ତି—1. Cessation; stoppage. ୨ । ଖେଦାପନୟନ; ଶ୍ରମାପନୟନ; ବିଶ୍ରାମ; ଆଳସ୍ୟ ମେଣ୍ଟାଇବା—2. Refreshment; recreation. ୩ । ପରିଶ୍ରମରୁ ଆରାମ ନେବା—3. Cessation from toil. ୪ । (+ଅଧି. କ) ବିଶ୍ରାମ ଘାଟ; ତୀର୍ଥ ବିଶେଷ—4. Name of a sacred place of Hindu pilgrimage.

ବିଶ୍ରାବ—ସଂ. ବି—(ବି+ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=ଶୁଣିବା+କର୍ମ. ଅ) —୧ । ଖ୍ୟାତି;
Bisrāb ପ୍ରସିଦ୍ଧି—1. Fame; renown; notoriety. ୨ । ଧ୍ୱନି—2. Sound; noise. ୩ । ଦ୍ରବବସ୍ତୁର କ୍ଷରଣ—3. Oozing; leaking of a liquid.

ବିଶ୍ରାମ—ସଂ. ବି—(ବି+ଶ୍ରମ୍ ଧାତୁ=କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Bisrāma ୧ । ବିରାମ; ନିବୃତ୍ତି—1. Cessation. ୨ । ଆରାମ; ଶ୍ରମାପନୋଦନ-2. Rest; recreation. ୩ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଛୁଟି—3. Leave; vacation; recess. ୪ । ପରିଶ୍ରମ ପରେ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିବୃତ୍ତି; ଶ୍ରମରୁ ବିରତି—4. Retiring from work; respite from toil. ୫ । ଫୁରସତ୍—5. Leisure. ୬ । କ୍ଷଣକାଳ ପାଇଁ ଶ୍ରମାପନୋଦନ 6. Taking temporary or brief rest. ୭ । ଶାରଦୀୟ ଦୁର୍ଗାପୂଜା ସମୟରେ ଅଷ୍ଟମୀ ଶୁକ୍ଳ ସପ୍ତମୀଠାରୁ ନବମୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩ଟି ତିଥି ଯେବେ ଗୁରି ଦିନରେ ପଡ଼େ, ତେବେ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ନବମୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯେଉଁ ଦିନରେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ପୂଜାଦି ସ୍ଥଗିତ ରଖାଯାଏ—7 A day of rest or cessation of worship of Goddess Durga in the course of the 7th, 8th and 9th days of the bright lunar fortnight of the month of Āswina, if these 3 tithis cover a period of 2 days. ଦେ. ବି—ଭୂତ ପ୍ରେତ-ଆଦିଙ୍କର ଓ ଦେବଦେବୀଙ୍କର ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ବା ଗୃହାଦିରେ ଆବେଶ—Possession of a house or person by an evil spirit Deity.

ବିଶ୍ରାମ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିଶ୍ରାମ)—୧ । ପରିଶ୍ରମ ପରେ ଆରାମ
Bisrāma karibā କରିବା—1. To take rest or rereation to take repose. ୨ । ଶ୍ରମାପନୋଦନ କରିବା—2. To refresh one's self. ୩ । (ଭୂତପ୍ରେତାଦି) ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା—3. To possess the body of a person (said of ghosts and evil spirits. ୪ । (ଭୂତପ୍ରେତାଦି) କୌଣସି ବୃକ୍ଷ ବା ସ୍ଥାନରେ ଆଶ୍ରୟ

ନେବା—4. To possess a tree, place or house (said of ghosts and evil spirits). ୫ । ଶୋଇବା—5. To sleep. ୬ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବା—6. To take shelter at a place.

ବିଶ୍ରାମ କାରକ—ସଂ. ବିଶ. (ବିଶ୍ରାମ+କାରକ)—ଯେ ବିଶ୍ରାମ କରୁଥାଏ । Bisrāma kāraka Taking rest; taking repose. (ବିଶ୍ରାମକାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶ୍ରାମ କାଳ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଶ୍ରାମ+କାଳ)—୧ । ବିଶ୍ରାମ କରିବାର ସମୟ—1. The time of rest or recreation. ୨ । ଛୁଟି ସମୟ—2. Time of leave; vacation.

Bisrāma kāla

ବିଶ୍ରାମ କୁଟୀର—ସଂ. ବ. (ବିଶ୍ରାମ+କୁଟୀର)—ଯେଉଁ ଗୃହରେ ଶ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଶ୍ରମ ପାଆନ୍ତି—Refreshment room; rest house; rest shed. (ବିଶ୍ରାମଗୃହ, ବିଶ୍ରାମଭବନ, ବିଶ୍ରାମାଗାର, ବିଶ୍ରାମାଳୟ)—ଅନ୍ୟରୂପ ।

Bisrāma kuṭīra

ବିଶ୍ରାମ ଗ୍ରହଣ—ସଂ. ବ—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସାମୟିକ ଛୁଟି ନେବା—1. Taking of leave from work. ୨ । ଚିରକାଳ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବସର ନେବା—2. Retirement from service.

Bisrāma grahaṇa

ବିଶ୍ରାମ ଘାଟ—ସଂ. ବ. (ବିଶ୍ରାମ+ଘାଟ)—କାଶୀ ନିକଟସ୍ଥ ଗଙ୍ଗା କୂଳରେ ଥିବା ତୀର୍ଥବିଶେଷ—Name of a bathing place on the bank of the Ganges in Benares.

Bisrāma ghāṭa

ବିଶ୍ରାମ ଢାଳିବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—(ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର) କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ସାମୟିକ ଭାବରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହେବା—To possess the soul of a person (said of a Deity).

Bisrāma ḍhāliba

ବିଶ୍ରାମ ଦିନ—ସଂ. ବ. (ବିଶ୍ରାମ+ଦିନ)—୧ । ଯେଉଁ ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ହୁଏ—1. Day of rest. ୨ । ଛୁଟି ଦିନ—2. Holiday. ୩ । (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ) ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଅନ୍-ମାନଙ୍କର ରବିବାର—3. Sabbath or Sunday of the Christians. [ଦ୍ର—ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଭଗବାନ୍ ୬ ଦିନ କାଳ ପୃଥିବୀକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ପରିଶ୍ରମ କରି ରବିବାର ଦିନ ବିଶ୍ରାମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।]

ବିଶ୍ରାମ ଦିବସ, ବିଶ୍ରାମ ବାର, ବିଶ୍ରାମ ବାସର } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଶ୍ରାମ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଛୁଟି ଦେବା—1. To grant leave; to give rest. ୨ । ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ବିଶ୍ରାମ ଦେଓୟା ଦେବା—2. To give shelter. ପ୍ରାଦେ. **ବିଶ୍ରାମ ଦେନା** (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ବିଶ୍ରାମ ଢାଳିବା (ଦେଖ) Bisrāma ḍhāliba (See)

Bisrāma debā

ବିଶ୍ରାମ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅଳସ ମେଣ୍ଟାଣ କରିବା; ଅଳସ ମେଣ୍ଟାଇବା—1. To take rest. ୨ । ବିଶ୍ରାମ ନେଓୟା ବିଶ୍ରାମ କରିବା—2. To rest. ୩ । ଛୁଟି ପ୍ରହଣ କରିବା—3. To take leave. ୪ । ଆଶ୍ରୟ ନେବା—4. To take shelter.

Bisrāma nebā **बिश्राम लेना**

ବିଶ୍ରାମ ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଫୁରସେତ୍ ପାଇବା—1. To have leisure from work. ୨ । ଛୁଟି ପାଇବା—2. To get leave; to be relieved from work. ୩ । ବିଶ୍ରାମ ପାଇବା, ବିଶ୍ରାମ ଲାଭ କରିବା—3. To take rest. ୨ । ଆଶ୍ରୟ ପାଇବା—2. To get shelter.

Bisrāma pāibā **बिश्राम पाना**

ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା, ବିଶ୍ରାମ ଲଭିବା, ବିଶ୍ରାମ ଲାଭ କରିବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଶ୍ରାମ ମିଳିବା—ଦେ. କ—କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବା ପରିଶ୍ରମରୁ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତି; ବିଶ୍ରାମ ମିଳା **बिश्राम मिलना** ଅବସରଲାଭ—Getting rest; having rest after work.

Bisrāma milibā

ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରାପ୍ତି—ସଂ.ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଶ୍ରାମ+ପ୍ରାପ୍ତି)—୧ । ବିଶ୍ରାମ ନେବା (ବିଶ୍ରାମ ଲାଭ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରିବା—2. Enjoyment of rest. ୩ । ଆଶ୍ରୟପ୍ରାପ୍ତି—3. Getting of shelter. ୪ । ଛୁଟି ମିଳିବା—4. Getting of leave. ୫ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବିଦାୟ ମିଳିବା—5. Retirement from service.

Bisrāma prāpti

ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରାର୍ଥନା(ନା)—ସଂ. ବ—(ମ. ଷ. ତତ୍ପୁ, ବିଶ୍ରାମ+ପ୍ରାର୍ଥନା)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଛୁଟି ପାଇବା ପାଇଁ ଅନୁନୟ—1. Application for getting leave; leave-application. ୨ । ପରିଶ୍ରମରୁ ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରାପ୍ତି-ନିମନ୍ତେ ଅନୁନୟ—2. Prayer for being allowed rest. ୩ । ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରାର୍ଥନା—3. Prayer for being granted shelter.

Bisrāma prārthana(nā)

ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବିଶ୍ରାମ+ଅର୍ଥ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ୍)—ଯେ ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ—Praying for leave or rest. (ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶ୍ରାମ ପ୍ରାର୍ଥିନୀ)

Bisrāma prārthi

ବିଶ୍ରାମାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବିଶ୍ରାମ+ଅର୍ଥ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ୍)—୧ । ବିଶ୍ରାମ ଲାଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇଚ୍ଛୁକ—1. Wishing to take rest. ୨ । ବିଶ୍ରାମପ୍ରାର୍ଥୀ—2. Praying for shelter or leave. (ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶ୍ରାମପ୍ରାର୍ଥିନୀ)

Bisrāmārthi

ବିଶ୍ରାମିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଶ୍ରାମ)—୧ । ବିଶ୍ରାମ କରିବା; ଆଳସ୍ୟ ମେଣ୍ଟାଇବା—1. To take rest. ବିଶ୍ରାମା **बिश्रामना** [ଉ—ବିଶ୍ରାମନ୍ତେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନରେ କହେ ନରେ ବନରେ ବଚିବା ପୁର । ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ] ୨ । (ଭୂତ ପ୍ରେତ ଓ ଦେବତା ଆଦି) ମନୁଷ୍ୟ

Bisrāmiba

ଅବଲମ୍ବ ଅଶ୍ରୟ କରିବା—2. To possess (said of ghosts and evil spirits and Deities). [ଉ—ବୋଲନ୍ତି ଭୂତ ଭ୍ରମାଇଲା; କେହିଁ ଦେବତା ବିଶ୍ରାମିଲା । ଭୂପତି—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ] । ୩ । ବିଛିଦାଳ ପାଇଁ ଅଶ୍ରୟ ନେବା—3. To take shelter for a time.

ବିଶ୍ରି—ସଂ. ବି.—ମୃତ୍ୟୁ (ହିନ୍ଦି ଶ)—
Bisri Death.

ବିଶ୍ରିଗନ୍ଧ—ଦେ. ବିଶ—(ସଂ. ବିସ୍ର=ଚଳାଧୂମରୁ ଉଠିବା ଗନ୍ଧ)—ଅତି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ—very offensive smell.
Bisri gandha
ବିଶ୍ରୀ ଗନ୍ଧ ବିଶ୍ରୀ ଗନ୍ଧ

ବିଶ୍ରୀ—ସଂ. ବିଶ (ବିଶ୍ରୁ ବ୍ରୁ; ବି=ନାହିଁ+ଶ୍ରୀ=ଶୋଭା)—୧ । ଶ୍ରୀହୀନ, ଶ୍ରୀଭ୍ରଷ୍ଟ; ଦିବଶ୍ରୀ—1. Shorn of beauty. ୨ । କୁତ୍ସିତ—2. Depraved; ugly. ୩ । କଦାକାର; ଅସୁନ୍ଦର; ପରପଞ୍ଚ; କୁରୂପ—3. Deformed. ୪ । ଅତି-ନୀଚ—4. Very low; mean. ୫ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—5. Unfortunate; ill fated; luckless.
Bisri

ବିଶ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଶ—(ବି+ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=ଶୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିଖ୍ୟାତ; ପ୍ରସିଦ୍ଧ—1. Famous; famed; celebrated. ୨ । ଧ୍ୱନିତ—2. Sounded; resounded. ୩ । ଜ୍ଞାତ—3. Known. ୪ । ହୃଷ୍ଟ—4. Gladdened; merry.
Bisruta

ବିଶ୍ରୁତ କୀର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ରୁତ+କୀର୍ତ୍ତି)—ଯାହାର କୀର୍ତ୍ତି (ସର୍ବତ୍ର) ଶୁଣାଯାଏ—Well known or (ବିଶ୍ରୁତଯଶାଃ—ଅନ୍ୟରୂପ)— celebrated for his actions.
Bisruta kīrtti

ବିଶ୍ରୁତି—ସଂ. ବି—(ବି+ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=ଶୁଣିବା+ଭାବ. ତି)—୧ । ଖ୍ୟାତି, ପ୍ରସିଦ୍ଧି—1. Fame; renown; celebrity. ୨ । ଦ୍ରବ ପଦାର୍ଥର କ୍ଷରଣ—2. Oozing of any liquid. ୩ । ସ୍ରୋତଃ—3. Current.
Bisruti

ବିଶ୍ଳଥ—ସଂ. ବି—(ବି+ଶ୍ଳଥ୍ ଧାତୁ=ଶିଥିଳ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଦୃଢ଼ନୁହେଁ; ଢିଲା—1. Loose; slack. ୨ । ଶିଥିଳୀକୃତ—2. Slackened [ଉ—ବିଶ୍ଳଥ ହୋଇଛନ୍ତେ, ବାସ ପିନ୍ଧି ଥାଉ ପଛ ଦାଛ—ଜଗମୁଗ୍ଧ—ବିଶୋଷ୍ଠ ଚକ୍ର ବ ଗୀତ] ୩ । କୁଞ୍ଚିତ (ଚର୍ମ)—3. Wrinkled (skin).
Bislatha

ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ—(ବି+ଶ୍ଳିଷ୍ ଧାତୁ=ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ.ତ)—୧ । ବିଯୁକ୍ତ; ବିଚ୍ଛିନ୍ନ—1. Separated. ୨ । ବିଭିନ୍ନ—2. Distinct; disconnected; separate. ୩ । ବିମୁକ୍ତ—3. Released; liberated. ୪ । ଅସଂଯୁକ୍ତ—4. Unconnected. ୫ । ବିକସିତ; ପ୍ରକାଶିତ; ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—5. Expanded; blown; revealed; manifested. ୬ । ଯହିଁରୁ ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନମାନ ପୃଥକ୍ କରାଯାଇ ଥାଏ—6. Analysed. ୭ । ଶିଥିଳୀକୃତ—7. Slackened; loosened; relaxed.
Bislista

ବିଶ୍ଳେଷ—ସଂ. ବି.—(ବି+ଶ୍ଳିଷ୍ ଧାତୁ=ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିଚ୍ଛେଦ; ବିଯୋଗ—1. Separation; disjunction. ୨ । ପ୍ରକାଶ; ବିକାଶ—2. Expansion; manifestation ୩ । ଶିଥିଳତା—3. Slackness; relaxation; dilatoriness. ୪ । ବିଭାଗ; ବସ୍ତୁର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନମାନଙ୍କର ପୃଥକ୍‌କରଣ—4. Analysis. ୫ । ବିରାଗ—5. Disgust; disrelish; apathy; unconcern.
Bisleshana

ବିଶ୍ଳେଷଣ—ସଂ. ବି—(ବି+ଶ୍ଳିଷ୍ ଧାତୁ=ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅନ)
Bisleshana କୌଣସି ଯୌଗିକ ପଦାର୍ଥର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉପାଦାନର ପୃଥକ୍‌କରଣ—Analysis of the different components of a compound.

ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଦାର୍ଥର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉପାଦାନକୁ ପୃଥକ୍ କରିବା—To analyse.
Bisleshana karibā
ବିଶ୍ଳେଷଣ କରା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରନା

ବିଶ୍ଳେଷଣ କ୍ରିୟା—ସଂ. ବି—(ବିଶ୍ଳେଷଣ+କ୍ରିୟା)—ଯୌଗିକ ପଦାର୍ଥର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନମାନଙ୍କର ପୃଥକ୍‌କରଣ (ବିଶ୍ଳେଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରଣାଳୀ—The operation of chemical analysis
Bisleshana kriyā

ବିଶ୍ୱ—ସଂ. ବି.—(ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+ଅଶ୍ (ସଙ୍ଜ୍ଞାର୍ଥେ) ବ—୧ । ସୃଷ୍ଟି; ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ; ଜଗତ୍—1. The creation; the universe. ୨ । ଗଣଦେବତାବିଶେଷ—2. Ten groups of Deities. [ଉ—ଏମାନେ ସଂଖ୍ୟାରେ ୧୦; ବସୁ, ସତ୍ୟ, କ୍ରତୁ, ଦକ୍ଷ, କାଳ, କାମ ଧୃତି, କୁରୁ, ପୁରୁରବାଃ ଓ ମାଦ୍ରବ ।] ୩ । (ବେଦାନ୍ତ) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ଜଡ଼ ଶରୀରରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଚୈତନ୍ୟ—3. The consciousness pervading all the material beings of the universe ୪ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା—4. The Divine architect of the creation. ୫ । ପରିମାଣବିଶେଷ; ଏକ ଛଟାଙ୍କି; ଏକ ବିଶ୍ୱା—5. A unit of measure or weight ୬ । ଆତ୍ମା—6. The soul (Apte). ୭ । ନାଗରିକ—7. A citizen (Apte). ସଂ. ବିଶ—୧ । ସମୁଦାୟ; ସମସ୍ତ—1. All; whole. ୨ । ସମସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Univeasal.
Biswa

ବିଶ୍ୱକ୍-ସେନ—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ୱକ୍=ସର୍ବବ୍ୟାପୀ+ସେନା)—
Biswak-sena ୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishnu. ୨ । (ନାମ) (ବିଷ୍ୱକ୍‌ସେନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ତ୍ରୟୋଦଶ ମନୁ; ମନୁଙ୍କର ତ୍ରୟୋଦଶ ପୁରୁଷର ନିମ୍ନ ବଂଶଧର—2. The name of the descendant of Manu in the 13th generation. ୩ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନିର୍ମାଲ୍ୟବଳପ୍ରାପ୍ତି ଦେବ—3. A Deity who gets a portion of the food after it is offered to Bishnu.

ବିଶ୍ୱକ୍‌ସେନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଶ୍ୱକ୍‌ସେନ+ଷ୍ଟା. ଆ)—ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ ଲତା,
Biswak-senā Aglaia Roxburghiana (creeper).

ବିଶ୍ୱକଦ୍ରୁ—ସଂ. ବିଶ—(ବିଶ+କ+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ=ପଛରେ ଦଉଡ଼ିବା
Biswakadru +କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—କ୍ରୂର; ଖଳ; ଦୁଷ୍ଟ—
Wicked; vile. (Apte). ସଂ. ବି.—୧ । ଶିକାରୀ କୁକୁର—1. A dog trained for the chase. (Apte) ୨ । ଶବ୍ଦ; ଧ୍ୱନି—2. Sound. (Apte.)

ବିଶ୍ୱକର୍ମଜା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶ୍ୱକର୍ମନ୍=ଦେବଶିଳ୍ପୀ+ଜନ୍ ଧାତୁ=
Biswakarmajā ଜାତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ଷ୍ଟା. ଆ)—
(ବିଶ୍ୱକର୍ମସୁତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଶ୍ୱକର୍ମାଙ୍କର କନ୍ୟା ସୂର୍ଯ୍ୟପତ୍ନୀ ଛାୟା ଓ ସଂଜ୍ଞା ଦେବୀ—The two daughters of Biswakarmā and wives of the Sun-god.

ବିଶ୍ୱକର୍ମା—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ୱକର୍ମନ୍; ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ୱ=ସର୍ବବ୍ୟାପୀ+
Biswakarmā କର୍ମନ୍=କାର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପୁତ୍ର; ଦେବଶିଳ୍ପୀ—1. Name of the Divine architect in Hindu mythology. ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ—2. The Sun-god. ୩ । ମୁନିବିଶେଷ—3. Name of a sage. ୪ । ସର୍ବସ୍ରଷ୍ଟା ପରମେଶ୍ୱର—4. God, the Creator of the universe. [ଦ୍ର—ପୁରାଣମତରେ ଅଷ୍ଟମ ବସୁଦେବତା ପ୍ରଭାସଙ୍କ ଔରସରେ ଯୋଗସିଦ୍ଧାଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବେଦରେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା 'ତ୍ୱଷ୍ଟା' (ତ୍ୱଷ୍ଟୃ) ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା ସ୍ଥାପତ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶୟିତା ।] ଦେ. ବି—ବଢ଼େଇ—A carpenter.

ବିଶ୍ୱକର୍ମାସୁତ—ଦେ. ବି (୬ଷ୍ଠୀତତ୍; ସଂ. ବିଶ୍ୱକର୍ମସୁତ)—ନଳ ନାମକ
Biswakarmā suta ବାନର—A name of the monkey Nala. [ଉ—ବାନ୍ଧ ସେତୁ ହେତୁ ଅଛି ବିଶ୍ୱକର୍ମା ସୁତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଶ୍ୱକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶ+କ+ଷ୍ଟା. ଆ)—ଗଙ୍ଗାଚଢ଼ୀ; ଚଳ ପକ୍ଷିବିଶେଷ
Biswakā —A kind of kite. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଜଳକୂଳରେ ବସା କରି ରହନ୍ତି ।]

ବିଶ୍ୱକୃତ୍—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଶ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Biswakṛut ୧ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା—1. The Divine architect. ୨ । ପରମେଶ୍ୱର—2. God. ୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. Bishṇu. ୪ । ଜଗତ୍‌ସ୍ରଷ୍ଟା—4. The Creator of the universe.

ବିଶ୍ୱକେତୁ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ୱ=ଜଗଦ୍‌ବ୍ୟାପୀ+ କେତୁ=
Biswaketu ଧ୍ୱଜ)—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାତି; ଅନିରୁଦ୍ଧ; ଉଷାପତି—
The name of Aniruddha; the grand son of Krusbṇa.

ବିଶ୍ୱକୋଷ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—୧ । ବଙ୍ଗୀୟ ପଣ୍ଡିତ
Biswakosha ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ପ୍ରାଚ୍ୟବିଦ୍ୟାମହାର୍ଣ୍ଣବଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ବଙ୍ଗ ଭାଷାର ଜ୍ଞାନଗବେଷଣାପୂର୍ଣ୍ଣ କୋଷଗ୍ରନ୍ଥ—
1. Title of an encyclopedia in Bengalee compiled by Babu Nagendranath Basu. ୨ । ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବିଷୟ ଲେଖାଥିବା ଜ୍ଞାନଗବେଷଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଧାନ ଗ୍ରନ୍ଥ—
2. Encyclopedia.

ବିଶ୍ୱଖଣ୍ଡକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବିଶ+ଖଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Biswakhaṇḍaka ୧ । ଯେ ସକଳ ବିଷୟରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
(ବିଶ୍ୱଖଣ୍ଡିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Discontented in every matter. ୨ । ଯାହାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
2. Hard to please.

ବିଶ୍ୱଗ୍‌ବାୟୁ—ସଂ. ବି—ଚାରିଆଡ଼ୁ ଏକ ସମୟରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବା
Biswag-bāyu ବାୟୁ—Wind simultaneously blowing from all sides.

ବିଶ୍ୱଗନ୍ଧ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ=ସମସ୍ତାତ୍+ଗନ୍ଧ)—ପଲାଣ୍ଡୁ,
Biswagandha ପିଆଜ—Onion.

ବିଶ୍ୱଗନ୍ଧା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶ୍ୱଗନ୍ଧ+ଷ୍ଟା. ଆ)—ପୃଥିବୀ—
Biswagandhā The earth.

ବିଶ୍ୱଚରାଚର—ସଂ. ବି (ବିଶ+ଚରାଚର)—ଜଗତର ସ୍ଥାବର ଓ ଜଙ୍ଗମ
Biswa charāchara ସମୁଦାୟ; ଜଡ଼ ଓ ଜୀବଜଗତ୍—
The whole creation; the universe.
ବିଶ୍ୱ ଜଗତ୍ } ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ } ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଶ୍ୱଜନ—ସଂ. ବି (ବିଶ+ଜନ)—ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଲୋକ; ସର୍ବଜନ—
Biswajana The people of the whole world; the mankind.

ବିଶ୍ୱଜନୀନ—ସଂ. ବିଶ (ବିଶ୍ୱଜନ+ହିତାର୍ଥେ. ଇନ)—ପୃଥିବୀର ସର୍ବ
Biswajanīna ଲୋକଙ୍କର ହିତଜନକ; ସର୍ବଜନହିତକର—
(ବିଶ୍ୱଜନୀନତା—ବି) Universal; beneficial to the universe.
[ବିଶ୍ୱଜନୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବିଶ୍ୱଜନୀନ ଭ୍ରାତୃଭାବ—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ୱଜନୀନ+ଭ୍ରାତୃଭାବ)—ଜାତି ଧର୍ମ
Biswajanīna bhrātṛubhāba ନିର୍ବିଶେଷରେ ପୃଥିବୀର
(ବିଶ୍ୱଜନୀନ ଭ୍ରାତୃତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆତ୍ମୀୟତା—Universal brotherhood.

ବିଶ୍ୱଜନୀନ ମୈତ୍ରୀବ୍ରତ—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ୱଜନୀନ+ମୈତ୍ରୀବ୍ରତ)—ସର୍ବ
Biswajanīna maitribrata ଲୋକର ମଙ୍ଗଳସାଧନ-ରୂପବ୍ରତ—The feeling of friendship for the whole universe

ବିଶ୍ୱଜନୀୟ—ସଂ. ବିଶ (ବିଶ୍ୱଜନ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଈୟ)—ବିଶ୍ୱଜନ
Biswajanīya ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ସାର୍ବଜନୀନ—Universal.
(ବିଶ୍ୱଜନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶ୍ୱଜୟ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଶ+ଜୟ)—୧ । ତିଲୋକ ଜୟ—
Biswajaya 1. Winning the universe.
(ବିଶ୍ୱବିଜୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ପରାଭୂତ କରିବା—
2. Defeating the whole world.

ବିଶ୍ୱଜୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ+ଜି ଧାତୁ=ଜୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତା. ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ)—୧ । ଯେ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ଜୟକରିଅଛି—
Biśwajayī
(ବିଶ୍ୱଜୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Conquering the whole world.

ବିଶ୍ୱଜିତ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଶ୍ୱଜେତା } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଶ୍ୱବିଜେତା } ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟବିଜୟୀ; ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଓ ପାତାଳକୁ ଜୟ କରି ଅଛନ୍ତି—2. Victorious over the three worlds.

ବିଶ୍ୱଜିତ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ+ଜି ଧାତୁ=ଜୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତା. ବ୍ୟପ୍)—ବିଶ୍ୱଜୟୀ (ଦେଖ)—Biśwajayī
Biśwajit
(See). ସଂ. ବି—୧ । ସର୍ବସ୍ୱଦକ୍ଷିଣ ଯଜ୍ଞବିଶେଷ; ଯେଉଁ ଯଜ୍ଞରେ ସର୍ବସ୍ୱ ଦକ୍ଷିଣା ଦିଆଯାଏ—1. Name of a vedic sacrifice in which the performer's all worldly belongings are given as present to the priests. ୨ । ବରୁଣ ଦେବତାଙ୍କର ପାଶ ନାମକ ଅସ୍ତ୍ର—2. Name of the noose of the Baruṇa God. ୩ । ନ୍ୟାୟବିଶେଷ—3. Name of a system of logic.

ବିଶ୍ୱତଃ—ସଂ. ଅ (ବିଶ୍ୱ=ସମସ୍ତ+ସପ୍ତମୀରେ. ତସ୍)—୧ । ସର୍ବତ୍ର—
Biśwataḥ 1. Everywhere. ୨ । ସବୁ ଦିଗରେ—2. On all sides. ୩ । ସବୁ ପ୍ରକାରେ—3. In every way. ୪ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—4. Entirely; wholly.

ବିଶ୍ୱତୁଳସୀ—ସଂ. ବି—ବନ୍ୟ ତୁଳସୀ ବିଶେଷ; ଲଣ୍ଡାବଗୁଲି—
Biśwa tulasī The common sweet Basil; Ocymum Basilicum.

ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—
କବଂସ୍ତ, ଭୁବସ୍ତ, ଭୁଗ୍ରୀ, ଶରପୁଷ୍ପ, ଅଳଗନ୍ଧକା, ଓ ପର୍ଣ୍ଣାସ
ତେ. ରୁଦ୍ର ଜେଡ଼ି ତୁଳସୀ
ତା. ଇରୁନେନ୍ଦ୍ର ତୁଳସୀ
ମ. ବାଗ୍ରାଇ ତୁଳସୀ

[ଦ୍ର—ଏହାର କ୍ୱାଥ ମେହ, ହୃଦ୍ରୋଗ ଓ ଅତିସାର ରୋଗରେ ଉପକାରୀ । ଏହାର ପତ୍ରର ରସ କୃମି ଓ ସର୍ପବିଷ-ନାଶକ । ଏଥିର ବୀଜ ଗରମ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲେ ଫୁଲି ଉଠେ । କୃଷ୍ଣ ଓ ଶ୍ୱେତପତ୍ର ଭେଦରେ ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର ।]

ବାରୁଇତୁଳସୀ; ତୋକମାରି **ସବଜାତୁଳସୀ**

ବିଶ୍ୱତ୍ରାସୀ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଶ୍ୱ+ତ୍ରସ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)
Biśwatrāsī ଯାହା ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଅତଙ୍କ
(ବିଶ୍ୱତ୍ରାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପସ୍ଥିତ କରିଏ—Creating terror throughout the universe.

ବିଶ୍ୱଦକ୍ଷିଣ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ୱ=ସମସ୍ତ+ଦକ୍ଷିଣା; ଯହିଁରେ
Biśwadakshiṇa ଯଜ୍ଞକାରୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଦକ୍ଷିଣା ଦିଆଯାଏ)—ବିଶ୍ୱଜିତ୍ ନାମକ ଯଜ୍ଞବିଶେଷ—Name of a vedic sacrifice in which the performer's all worldly belongings are given as present to the priests.

ବିଶ୍ୱଦୂତ—ସଂ. ବି, ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ+ଦୂତ)—ଯେ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱର ଦୂତ ବା
Biśwadūta ବାର୍ତ୍ତାବହରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—The
(ବିଶ୍ୱଦୂତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) messenger of the universe.

ବିଶ୍ୱଦେବ—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ୱ=ସକଳ+ଦିବ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+
Biśwadeba କର୍ତ୍ତା. ଅ)—୧ । ଅଗ୍ନି ଦେବତା—1. The Fire god. ୨ । ଗଣଦେବତା ବିଶେଷ—2. Name of ten groups of Deities. [ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୧୦; ଯଥା—ବସୁ. ସତ୍ୟ, କ୍ରତୁ, ଦକ୍ଷ, କାମ, କାଳ, ଧୃତି, କୁରୁ, ପୁରୁରବାଃ, ମାଦ୍ରବ ।]

ବିଶ୍ୱଦେବା—ସଂ. ବି—ଦ୍ରୁମ ଗବେଧୁକା; ଗୋରଖ ଗଣ୍ଡୁଲ, ନାଗବଲା,
Biśwadebā ଗରଗଡ଼; ବଲା (ଦେଖ)—Name of a medicinal plant.

ବିଶ୍ୱଧାତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ+ଧାତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—୧ ।
Biśwadhātā ପରମେଶ୍ୱର—1. God. ୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. Brahmā.

ବିଶ୍ୱଧାତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଈଷ୍ଟ୍ରୀଲିଙ୍ଗ; ବିଶ୍ୱ+ଧାତ୍ରୀ)—୧ । ଧରିତ୍ରୀ;
Biśwadhātrī ପୃଥିବୀ—1. The earth. ୧ । ଜଗନ୍ମାତା
(ବିଶ୍ୱଧାତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) —2. The mother of the universe. ୩ । ଜଗଦ୍ଧାତ୍ରୀ—3. A name of Durgā

ବିଶ୍ୱଧାରିଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶ୍ୱ+ଧୃ ଧାତୁ=ଧରିବା+କର୍ତ୍ତା. ଇନ୍
Biśwadhāriṇī +ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଧରିତ୍ରୀ—The earth.

ବିଶ୍ୱନାଥ—ସଂ. ବି (ଈଷ୍ଟ୍ରୀଲିଙ୍ଗ; ବିଶ୍ୱ+ନାଥ)—୧ । ମହାଦେବ,
Biśwanātha ଶିବ—1, Śiba. ୨ । କାଶୀସ୍ଥିତ ଶିବମୂର୍ତ୍ତି; ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର—2. Name of the image of Śiba worshipped at Benares. ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ନାମ)—୧ । ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—1. A name given to males. ୨ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଜଳଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପର୍ବତର ନାମ—2. Name of a hill in the district of Puri near Delang station. B. N. Ry. [ଉ—ଋଷି ଅଛି ଋଣ୍ଟି ଗୁଲ୍ଲ ଜଟାଧର ବିଶ୍ୱନାଥ ପରବତେ । ରାଧାନାଥ. ପାଦ୍ଦ୍ଧ ।] ୩ । ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆ (ଦେଖ)—
3. Biśwanatha khuṇṭiā (See)

ବିଶ୍ୱନାଥ କର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଉତ୍କଳର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ
Biśwanātha kara ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ—The late Viswanatha Kar; one of the distinguished men of letters and the editor of the Utkal Sahitya.

[ଦ୍ର—ନବଯୁଗରେ ଯେଉଁ କେତେ ଜଣ ଉତ୍କଳୀୟ ମନୀଷୀ ଓଡ଼ିଶାର ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ହସ୍ତରେ ଜ୍ଞାନବର୍ତ୍ତୀ ଧରି ମହାପ୍ରେମରେ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଅନ୍ୟତମ । ୧୮୬୯ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ମୂଳବସନ୍ତ ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରବଂଶରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ନାରାୟଣ କର । ଗ୍ରାମ୍ୟ ପାଠଶାଳାରେ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ କରି ସେ ଚତୁଷ୍ପାଠୀରେ ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟ

ନାଟକଭାଗ ପାଠ କରି ଇଂରେଜୀ ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଟକ ଆସିଥିଲେ । ଶ୍ୟାମମୋହନ ଏକାଡ଼େମି ଓ ମିସନ୍ ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ପ୍ରଥମେ ସେ ଶିକ୍ଷକତା ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର କୁସଂସ୍କାରବାଦ ଆଲୋଚନା କରି ପୌତ୍ତଳିକତାପ୍ରଧାନ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ତାଙ୍କର ଆଉ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅନୁଜ ଗୋଲାନାଥ ଓ ଲୋକନାଥଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ତ୍ୟାଗ କରି ଏକେଶ୍ୱରବାଦମୂଳକ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେଲେ । ଉତ୍କଳର ବରେଣ୍ୟ କବି ମଧୁସୂଦନ ଓ ରାଧାନାଥ ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କ ଠାରେ ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ପାଇ ତାଙ୍କୁ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ନାମକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କଲେ । ବହୁ ବାଧା-ବିଘ୍ନ ଅତିକ୍ରମ କରି ବିଶ୍ୱନାଥ ତାଙ୍କ ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ପ୍ରାୟ ୩୮ ବର୍ଷ ସେହି ପତ୍ରିକାକୁ ପରିଚାଳନ କରିଥିଲେ । ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କୁ ନବଯୁଗରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ମାର୍ଜିତ ଭାଷା ଓ ଭାବର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ । ଏହି ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁ ଲେଖକ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ସୃଷ୍ଟି କରି ଜାତିର ପ୍ରଭୂତ କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରଚିତ 'ବିବିଧ ପ୍ରବନ୍ଧ' ଗ୍ରନ୍ଥ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଖଣ୍ଡିଏ ଆଦର୍ଶ ଗଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଟେ । ସମାଲୋଚକରୂପେ ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଥିଲା । କଟକର ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ-ସମାଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠାକାଳରୁ ସେ ତହିଁର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସ୍ ଉତ୍କଳରେ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ମୁଦ୍ରଣଶାଳାରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଅଛି । ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅପକାରିତା ପ୍ରଚାରାର୍ଥ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା 'ସତ୍ୟସମାଚାର' ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସେ ଓ ଏ ଭାଷାକୋଷର ସମ୍ପାଦକ ଯୁଗ୍ମ ସମ୍ପାଦକ ଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ ନବଯୁଗରେ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ବକ୍ତା ଥିଲେ । ବକ୍ତୃତା ମଣ୍ଡପରେ ତାଙ୍କର ଭାବମୟୀ ଅନର୍ଗଳ ବକ୍ତୃତା ଯେ ଶୁଣିଅଛନ୍ତି, ସେ ମୁଗ୍ଧ ନ ହୋଇ ରହି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏକାନ୍ତ ଈଶ୍ୱରନିଷ୍ଠା, ସାହିତ୍ୟସାଧନା, ସ୍ୱାଧୀନ ମତବାଦ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱନାଥ ସମସାମୟିକ ବିଦ୍ୱମଣ୍ଡଳୀରେ ନାନା ଭାବରେ ସମ୍ମାନିତ ହେଉଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ବିହାର ଓଡ଼ିଶା କାଉନ୍‌ସିଲରେ ତାଙ୍କୁ ସଦସ୍ୟରୂପେ ମନୋନୀତ କରିଥିଲେ । ସାଧାରଣ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ ଥିଲା । ସେ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍କଳ ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେ । ଏହି ଭାଷାକୋଷର ପ୍ରକାଶରେ ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କୁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହଦାତା ଓ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଆନ୍ତରିକ ସହାନୁଭୂତି ପାଇ ନ ଥିଲେ ଭାଷାକୋଷର ମୁଦ୍ରଣ ଏପରି ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରି ନ ଥାନ୍ତା । ଏହାର ସମ୍ପାଦକ ନାନାଭାବରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଋଣୀ । ଗତ ୧୯୩୪ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ୧୯ ତାରିଖ ସକାଳେ ସେ ପ୍ରାୟ ୭୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କରି ଗଲେ ।]

ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆ—ଦେ. ବି—ଓଡ଼ିଆ ବିଚିତ୍ରରାମାୟଣ ପଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର
Biśwanātha khuṇṭiā ରଚୟିତା କବି—Name of an Oriya poet. [ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ସୁଖ ସହର; ଏ ରାଜା ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ (ଖ୍ରୀ.୧୬୯୨--୧୭୨୦)ଙ୍କ ସମକାଳୀନ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ଓଡ଼ିଆ ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣର ଭାଷା ସରଳ ଓ ମଧୁର; ଛନ୍ଦମାନ ସୁଲଳିତ । ଏ ଭଞ୍ଜୀୟ ଯୁଗର କବି ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଆଦରସଭ୍ୟ ପ୍ରଶସ୍ତ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଉତ୍କଳରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଯେଉଁ "ରାମନବମୀ" ଯାତ୍ରା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ, ସେଥିରେ ଏହି ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣର ଛନ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ରାଗରାଗିଣୀ ସହିତ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଶ୍ୱନାଥ ପାଟଜୋଷୀ—ଦେ. ବି.—(ନାମ)—ଉଷା ପରିଣୟ ନାଟକର
Biśwanātha pāṭajoshī ରଚୟିତା ଓଡ଼ିଆ କବି (ଜଗବନ୍ଧୁ. ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ)—Name of the author of the Oria drama Ushā Pariṇaya.

ବିଶ୍ୱନାଥ ମହାପାତ୍ର—ଦେ. ବି.—(ନାମ)—ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା
Biśwanātha mahāpātra ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ (ଖ୍ରୀ— (ବିଶ୍ୱନାଥ କବିରାଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧୪୨୫—୧୪୫୫) ଙ୍କ ରାଜସଭାର ପଣ୍ଡିତ—Name of the Oriya author of Sāhitya Darpaṇa, an authoritative Sanscrit work on Rhetoric. [ଦ୍ର—ଏ ଭାରତ-ବର୍ଷରେ ପ୍ରାମାଣ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ଅଳଙ୍କାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥରୂପେ ଆଦୃତ ସାହିତ୍ୟଦର୍ପଣର ରଚୟିତା ।]

ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—(ବିଶ୍ୱ+ନିନ୍ଦ୍ ଧାତୁ.
Biśwanindaka =ନିନ୍ଦା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଯେ (ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ନିନ୍ଦା କରେ—(ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦୁକ—ଅଶୁଦ୍ଧ ଦେଶଜ ରୂପ) Finding fault with everything; misanthropic. ସଂ. ବି.— ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦକାକାଙ୍କ୍ଷି ବ୍ୟକ୍ତି—A misanthrope.

ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦକତା—ସଂ. ବି.—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—(ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦକ+ଭାବାର୍ଥ.
Biśwanindakatā ତା)—ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ନିନ୍ଦା କରିବା (ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦା, ବିଶ୍ୱନିନ୍ଦା ବ୍ରତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ୱଭାବ— Misanthropy.

ବିଶ୍ୱନିୟନ୍ତା—ସଂ. ତତ୍ସ. ଓ ବି. ପୁଂ—(ବିଶ୍ୱ+ନିୟନ୍ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
Biśwaniyantā ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ନିୟାମକ—Regulator of the universe. (ବିଶ୍ୱନିୟନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶ୍ୱପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଭୂମ୍ୟାମଳକୀ; ଭୁଇଁ ଆଁଅଳା—
Biśwaparṇṇī A kind of herbarious plant.

ବିଶ୍ୱପା—ସଂ.ବି. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ+ପା ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ+ଆ)
Biśwapā ୧. । ବିଶ୍ୱର ପାଳନକର୍ତ୍ତା; ପରମେଶ୍ୱର— 1. The sustainer or nourisher of the

universe; God. ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun. ୩ । ଚନ୍ଦ୍ର—3. The moon. ୪ । ଅଗ୍ନି—4. Fire.

ବିଶ୍ୱପାତା—ସଂ. ବି.ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଶ୍ୱ + ପା + ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
Biśwapātā ସୃଷ୍ଟିପାଳନକର୍ତ୍ତା; ଈଶ୍ୱର—God, the sustain-
(ବିଶ୍ୱପାଳକ, ବିଶ୍ୱପିତା—ଅନ୍ୟରୂପ) er of the universe.

ବିଶ୍ୱପୂଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୩ଯା ତତ୍; ବିଶ୍ୱ + ପୂଜ୍ୟ)—ଜଗତରେ
Biśwapūjya ସର୍ବତ୍ର ପୂଜ୍ୟ—Adored throughout
(ବିଶ୍ୱବନ୍ଦ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) the world.
(ବିଶ୍ୱପୂଜ୍ୟା, ବିଶ୍ୱବନ୍ଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶ୍ୱପ୍ରପଞ୍ଚ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଶ୍ୱ + ପ୍ରପଞ୍ଚ = ପରିସର)—
Biśwaprapañcha ସମସ୍ତ ସଂସାର—The whole universe
or creation. (ଉ—ବିଶ୍ୱପ୍ରପଞ୍ଚରେ ଏଡ଼େ ସୁପ୍ରଚ୍ଛରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଛି । ଭଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଶ୍ୱ ପ୍ରଯତ୍ନ—ସଂ.ବି (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ମହତ୍ତ ଚେଷ୍ଟା; ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନ—
Biśwa prajatna Great attempt.

ବିଶ୍ୱପ୍ରୀତି—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ୱ + ପ୍ରୀତି)—୧ । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଜୀବ ଓ
Biśwapriti ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ—1. Love of the whole
(ବିଶ୍ୱପ୍ରେମ—ଅନ୍ୟରୂପ) creation. ୨ । ବିଶ୍ୱଜନୀନ ମୈତ୍ରୀ—
2. Universal friendship.

ବିଶ୍ୱପ୍ରେମିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ + ପ୍ରେମିକ)—ଯେ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱକୁ
Biśwapremika ସ୍ନେହ କରେ—Loving the whole
(ବିଶ୍ୱପ୍ରେମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଶ୍ୱପ୍ରେମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) universe.

ବିଶ୍ୱପ୍ସା—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ୱ + ସ୍ପୃ ଧାତୁ = ଖାଇବା + ଅନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Biśwapsā ୧ । (ସର୍ବଭକ୍ଷକ) ଅଗ୍ନି—1. Fire
(personified). ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun
୩ । ଚନ୍ଦ୍ର—3. The moon. ୪ । ଦେବ—4.
A deity; a god. ୫ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା—5. The
divine architect.

ବିଶ୍ୱବଞ୍ଚକ—ସଂ. ବିଣ ଓ ବି (ବିଶ୍ୱ + ବଞ୍ଚକ)—ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରତାରଣା
Biśwabañchaka କରେ; ଭଣ୍ଡଶିରୋମଣି—One who
(ବିଶ୍ୱଭଣ୍ଡ—ଅନ୍ୟରୂପ) cheats the whole world.

ବିଶ୍ୱବାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ + ବସ୍ ଧାତୁ = ବାସ କରିବା + ଣିନି-
Biśwabāsī ଇନ୍)—ଜଗଦ୍‌ବାସୀ—Living in the
(ବିଶ୍ୱବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) world. ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଜଗତର ସମସ୍ତ ଜୀବ; ଜୀବଜଗତ୍—The animal world.

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର କେନ୍ଦ୍ର-
Biśwabidyālaya ସ୍ଥଳ; ଜଗତର ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟା ଶିଖିବାର ସ୍ଥାନ—University.

[ଉ—ଏଣ୍ଟ୍ରାନ୍ସ୍ ବା ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁଲେସନ୍ ବା ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରବେଶ ଲାଭ କରେ; କ୍ରମଶଃ ଏଫ୍. ଏ. ବା ଆଇ. ଏ., ବି. ଏ., ଏମ୍. ଏ. ଓ ଡାକ୍ତର ଆଦି ଉପାଧି ଲାଭ କରେ ଏବଂ ଜ୍ଞାନର ଯେଉଁ ଶାଖା ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସେହି ଶାଖାରେ ସେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରେ । ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଲଗାବା—

୧ । କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶ, ଆସାମ ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟସମୂହ । ୨ । ବମ୍ବେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ବମ୍ବେ ପ୍ରଦେଶ ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନ । ୩ । ମାଦ୍ରାଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ମାଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶ, ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶ ଓ ଭୂର୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନ । ୪ । ପଞ୍ଜାବ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—(ରାଜଧାନୀ ଲାହୋର) ପଞ୍ଜାବ, ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବେଲୁଚସ୍ଥାନ । ୫ । ଅଲାହାବାଦ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶ, ଅଜମୀର, ମେରୱାଡ଼ । ୬ । ବନାରସ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ବନାରସ ଜିଲ୍ଲା ଓ ସମସ୍ତ ଭାରତ । ୭ । ମହୀଶୂର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ମହୀଶୂର ରାଜ୍ୟ । ୮ । ପାଟନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ରାଜ୍ୟ । ୯ । ଓସ୍ମାନିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—(ସିକନ୍ଦରାବାଦ) ହାଇଦ୍ରାବାଦ ନିଜାମ ରାଜ୍ୟ । ୧୦ । ଢାକା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ଢାକାଠାରୁ ୫ ମାଇଲ ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧରେ ଗୁରିଅଡ଼ ଅଞ୍ଚଳ । ୧୧ । ଅଲିଗଡ଼ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ଅଲିଗଡ଼ଠାରୁ ୧୦ ମାଇଲ ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧରେ ଗୁରିଅଡ଼ । ୧୨ । ରେଙ୍ଗୁନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ବ୍ରହ୍ମଦେଶ । ୧୩ । ଲଖନଉ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ଲଖନଉ । ୧୪ । ଦିଲ୍ଲୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ଦିଲ୍ଲୀ । ୧୫ । ନାଗପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ବେରାର । ୧୬ । ଆନ୍ଧ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—ମାଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ଆନ୍ଧ୍ର ବା ତେଲୁଗୁଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ।]

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଉପାଧି—ଦେ. ବି—ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ
Biśwabidyālaya upādhi ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ମିଳିବା ଉପାଧି—
বিশ্ববিদ্যালয়ের উপাধি (ଯଥା—ବି. ଏ., ଏମ୍. ଏ., ବି. ଏଲ୍)
विश्वविद्यालयका उपाधि University titles or degrees.

[ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଚଳିତ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଦେଶରେ ଓ ଭାଷାରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ପ୍ରବେଶ କରିଅଛି । ଯଥା—ପ୍ରଫେସର୍, ଲେକଚରର୍, ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍, ଭାଇସ୍ ଚାନ୍ସେଲର୍, ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର୍, କନଭୋ-କେସନ୍, ସିଣ୍ଡିକେଟ୍, ସିନେଟ୍, କଲେଜ୍, ସାଏନ୍ସ୍, ବୋଟାନି, ବି. ଏ.; ଏମ୍. ଏ.; ବି. ଏଲ୍.; ବି. ଏସ୍‌ସି.; ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ୍, ଅର୍ଟ୍‌ସ୍ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବିଶ୍ୱବିଧାତା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀତତ୍; ବିଶ୍ୱ + ବିଧାତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
Biśwabidhātā ୧ । ବ୍ରହ୍ମା—1. Brahmā ୨ । ବିଭୁ;
(ବିଶ୍ୱବିଧି, ବିଶ୍ୱବିଧାତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପରମେଶ୍ୱର—2. God.

ବିଶ୍ୱବିମୋହନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱ + ବିମୋହନ)—ଭୁବନମୋହନ-
Biśwabimohana କାରୀ—Charming the universe.
ବିଶ୍ୱବିମୋହୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଶ୍ୱବିମୋହିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ବିଶ୍ୱ+ବିଶ୍ରୁତ)—ଭୁବନବିଖ୍ୟାତ
Biswabisruta Celebrated throughout the world.
(ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ, ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତ କୀର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତ+କୀର୍ତ୍ତି)—
Biswabisruta kirtti ଯାହାର କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତ ଜୁଡ଼ିଅଛି—
(ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତଯଶାଃ—ଅନ୍ୟରୂପ) Of world-wide celebrity.

ବିଶ୍ୱବେଦାଃ—ସଂ. ବିଣ (ବିଶ୍ୱ+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍
Biswabedāh ୧ମା. ୧ବ)—ସର୍ବଜ୍ଞ—Omniscient.
ସଂ. ବି—୧ । ଋଷି—1. Sage. ୨ । ଦେବତା—
2. Deity.

ବିଶ୍ୱବୋଧ—ସଂ. ବି—ବୁଦ୍ଧଦେବ—The Buddha.
Biswabodha

ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବିଶ୍ୱ+ବ୍ୟାପକ)—ସର୍ବବ୍ୟାପୀ; ସମସ୍ତ
Biswabyāpaka ପୃଥିବୀକୁ ଘୋଟିଥିବା; ସର୍ବତ୍ର ବ୍ୟାପିଥିବା—
(ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) All-pervading.
(ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପିକା, ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶ୍ୱଭାବନ—ସଂ. ବିଣ—ସଂସାର ବିଷୟ ଯେ ଭାବେ—
Biswabhābana Thoughtful about the world.
(ଉ—ତୁ ଯେ ଆନନ୍ଦ ବସୁଧାସ୍ତ, ଦେ ବିଶ୍ୱଭାବନ ମୁଖର ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିଶ୍ୱମ୍ଭର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱମ୍=ବିଶ୍ୱକୁ+ଭୃ ଧାତୁ=ଭରଣ ଓ
Biswambhara ପାଳନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବିଶ୍ୱ—
(ବିଶ୍ୱମ୍ଭରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାଳକ—1. Sustaining the universe.
୨ । ବିଶ୍ୱର ଧାରଣକର୍ତ୍ତା—2. Holding the universe. ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ନାରାୟଣ; ବିଷ୍ଣୁ—
1. Bishṇu. ୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. Indra. ଦେ. ବି. ପୁଂ-
ପୁରୁଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males.

ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ଉତ୍କଳୀୟ କବି—
Biswambhara dāsa Name of an Oriya poet.
[ଦ୍ର—'ବିଚିତ୍ର ମହାଭାରତ' ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ । ଭାରଣୀ.
ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ।]

ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ମିଶ୍ର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ଉତ୍କଳୀୟ କବି—
Biswambhara misra Name of an Oriya poet.
[ଦ୍ର—'ବିଚିତ୍ର ଭାରତ' ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ । ଭାରଣୀ.
ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ।]

ବିଶ୍ୱମ୍ଭରା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଶ୍ୱମ୍ଭର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ପୃଥିବୀ—
Biswambharā The earth.

ବିଶ୍ୱୟୁ(ୟୁ)—ସଂ. ବି—ବାୟୁ—
Biswaju(yu) The wind (Apte).

ବିଶ୍ୱରୂପ—ସଂ. ବି—୧ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ
Biswarūpa ବୁଝାଇ ଉପଦେଶ ଦେଉଥିବା ସମୟରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ
(ବିଶ୍ୱମୂର୍ତ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ୱଶରୀରରେ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡବ୍ୟାପୀ ଯେଉଁ
ବିରାଟ ରୂପ ଦେଖାଇଥିଲେ—1. The all-pervading form which Srikrushṇa showed to Arjuna in the Kurukshetra war-field.
୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu. ୩ । ଅନନ୍ତ; ବାସୁକି;
ସର୍ପରାଜ—3. A name of Bāsuki. ସଂ. ବିଣ.
(ବହୁବ୍ରୀହି)—ସର୍ବତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ—Omnipresent;
existing everywhere. ଦେ. ବି—ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ
ବିଶ୍ୱରୂପ ଦେବଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା—Name of the elder
ବିଶ୍ୱରୂପ brother of Sri Chaitanya.

ବିଶ୍ୱରେତାଃ—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ୱ=ସମସ୍ତ+ରେତସ୍=ବୀଜ; ୧ମା.୧ବ)—
Biswaretāh ୧ । ବ୍ରହ୍ମା—1. Brahmā. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ—
2. Bishṇu.

ବିଶ୍ୱଶ୍ରବାଃ—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ୱ+ଶ୍ରବସ୍=କୀର୍ତ୍ତି; ୧ମା.୧ବ)—ମୁନିବିଶେଷ—
Biswaśrabāh Name of a sage.

ବିଶ୍ୱସନ—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ୱ+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ବିଶ୍ୱାସ କରିବା+ଭାବ.
Biswasana ଅନ)—ବିଶ୍ୱାସ; ପ୍ରତ୍ୟୟ—
Confidence; trust.

ବିଶ୍ୱସନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ବିଶ୍ୱାସ କରିବା+କର୍ମ.
Biswasanīya ଅନୀୟ)—୧ । ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି-
(ବିଶ୍ୱସନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ପାରେ—
1. Reliable. ୨ । ଯେ ବା ଯାହା ଅନ୍ୟର ମନରେ
ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଇ ପାରେ—2. Capable of inspiring confidence (Apte).

ବିଶ୍ୱସହା—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ୱ+ସହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ଆ)—୧ । ପୃଥିବୀ-
Biswasahā 1. The earth. ୨ । ଅଗ୍ନିର ଏକ ଜିହ୍ୱା—
2. One of the tongues of fire (Apte).

ବିଶ୍ୱସାର—ସଂ. ବି. (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଶ୍ୱ+ସାର=ସାରାଂଶ)—୧ । ସଂସାରର
Biswasāra ସାର ବସ୍ତୁ—1. The essential thing in
the world. ୨ । ତନ୍ତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—2. The title of a Tantric treatise.

ବିଶ୍ୱସିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ବିଶ୍ୱାସ କରିବା+କର୍ମ.
Biswasita ତ)—୧ । ବିଶ୍ୱାସଘାତୁ; ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ—
(ବିଶ୍ୱସିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Trustworthy; reliable. ୨ । ଯାହା-
ଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ଥାଏ—
2. Trusted.

ବିଶ୍ୱସୃକ୍—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ୱ+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ସୃଷ୍ଟି କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍;
Biswasṛuk ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିଧି; ବିଧାତା; ପରମେଶ୍ୱର—
(ବିଶ୍ୱସ୍ରକ—ଦେଶଜରୂପ) 1.The Creator; God. ୨ । ବ୍ରହ୍ମା—
2. Brahmā. (ଉ—ବିଶ୍ୱସ୍ରକ ବିଶ୍ୱଯାକ ଏ ଜପଠ କରି
ବ କଲ୍ପ ଚିହ୍ନିତ । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିଶ୍ୱସ୍ତ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବି+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ବିଶ୍ୱାସ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Biswasta ୧ । ବିଶ୍ୱାସଘାତି; ଯାହା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ
(ବିଶ୍ୱସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାରେ—1. Reliable; trustworthy(Apte)
୨ । ଯାହାଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇ ଥାଏ—2. Trusted
(Apte). ୩ । (ବି+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଯେ ଅନ୍ୟ
ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ) ବିଶ୍ୱାସୀ—3. Confiding; re-

lying (Apte). ୪ । ନିର୍ଭୟ; ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—4. Fearless; confident (Apte).

ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୂତ୍ରରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ—
Biswasta sūtrare 1. Confidentially. (ଯଥା—ମୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୂତ୍ରେ ଏ ବିଷୟ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୂତ୍ରରେ ଅବଗତ ହେଲି) । ୨ । ଗୁପ୍ତ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୂତ୍ରସେ ଭାବରେ—2. Secretly.
(ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୂତ୍ରେ – ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶ୍ୱସ୍ତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବି=ବିଫଳରେ+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇବା +ଭାବ. ତ+ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ; ଯେ ବିଫଳରେ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଉଥାଏ)—ବିଧବା—A widow (Apte).
Biswastā

ବିଶ୍ୱସ୍ରଷ୍ଟା—ସଂ.ବି—(ଅଷ୍ଟୀତତ୍; ବିଶ୍ୱ+ସ୍ରଷ୍ଟା)—ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା; ପରମେଶ୍ୱର—God; the Creator.
Biswasrashṭā

ବିଶ୍ୱା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଶ୍ୱ=ପରମାଣୁବିଶେଷ)—୧ । (ଭୂମି ପରିମାଣ) ଗୁଣ୍ଠର ୧୬ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ; ମାଣକର ୪୦୦ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ—1. $\frac{1}{16}$ of a gunṭha; $\frac{1}{400}$ of an acre. ୨ । (ଦ୍ରବ୍ୟର ଓଜନ) ସେରର ୧୬ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ ବା ମହଣର ୬୪୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ; ଛଟାଙ୍କି—2. $\frac{1}{16}$ of a seer. ୩ । (ଶସ୍ୟ ପରିମାଣ) ଗଉଣୀର ୧୬ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ ବା ଭରଣର ୧୨୮୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—3. $\frac{1}{16}$ of a gauṇi. ୪ । (ମୁଦ୍ରା ପରିମାଣ) ପାନ୍ଥଙ୍କର ୧୬ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ—4. $\frac{1}{16}$ of a pie. ୫ । (କଉଡ଼ି ପରିମାଣ) ଏକ କଉଡ଼ି କଉଡ଼ିର ଚତୁର୍ଥାଂଶ—5. $\frac{1}{4}$ of a courie. ୬ । (ସମଷ୍ଟି ପରିମାଣ) କୌଣସି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦାର୍ଥକୁ ଏକ କାହାଣ କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ତହିଁର ୧୬ ଭାଗରୁ ୧ ଭାଗ—6. $\frac{1}{16}$ of any whole thing. ୭ । (ଜହୁରୀମାନଙ୍କର ଖାସ ମାଲା ଥଦର ଓଜନ) ୧ ରତିର ୨୦ ଭାଗରୁ ୧ ଭାଗ—7. $\frac{1}{20}$ of a Rati (goldsmith's standard of weight)
Biswā

ବିଶ୍ୱାଏ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଏକ ବିଶ୍ୱା ମାତ୍ର ପରିମାଣରେ—1. In the quantity of a Biswā. ୨ । ଟିକିଏ ମାତ୍ର—2. A little. [ଉ—ବୋଲେ ଖଡ଼ଗ ପ୍ରହାରୁ ଖଡ଼ଗ ପରାସ୍ତେ; ବିଶ୍ୱାଏ ନ ଭେଦ ଦେହେ ଚକମ୍ପିତ ହୋଏ । ଭଞ୍ଜ—ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Biswāe
ଏକଆନା **ଏକବିଶ୍ୱା**

ବିଶ୍ୱାଚୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଶ୍ୱ+ଅଞ୍ଚ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କ୍ୱିପ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ଜଣେ ଅପ୍ସରା—1. Name of a heavenly nymph. ୨ । ବାହୁରୋଗ-ବିଶେଷ—2. A kind of disease affecting the arm.
Biswāchī

ବିଶ୍ୱାତ୍ମା—ସଂ ବି—(ଅଷ୍ଟୀ ତତ୍; ବିଶ୍ୱ+ଆତ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମା—1. Brahmā. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu. ୩ । ମହେଶ୍ୱର—3. Śiba. ୪ । ପରମେଶ୍ୱର—4. God.
Biswātmā

ବିଶ୍ୱାବସୁ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ୱ=ବହୁତ+ବସୁ=ଧନ)—୧ । ଗନ୍ଧର୍ବବିଶେଷ—1. Name of a gandharba.
Biswābasu
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୨ । ରାତ୍ରି—2. The night. ଦେ.ବି—ଦୋକାନରେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଓଜନ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ (ସେର, ଅଧସେର, ପାଆ, ଛଟାଙ୍କି, ରତି ଓ କାଣି ଆଦି ଓଜନର) ବଟକରା—The standard weight used in weighing merchandise. [ଉ—ବଣିଜାର ବସ୍ତୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତୀତ; ବିଶ୍ୱାବସୁ ଜାଣନ୍ତି ସବୁ ଜାଣନ୍ତି । ଭଞ୍ଜ—ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।]

ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଶ୍ୱ=ସମସ୍ତ ସଂସାର+ମିତ୍ର=ବନ୍ଧୁ; ଅ ସ୍ଥାନରେ ଆ; କିମ୍ବା ବିଶ୍ୱ+ଅମିତ୍ର)—ଗାଧିରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର; ମୁନିବିଶେଷ—Name of a sage.
Biswāmitra

[ଉ—ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବୋଇଲେ ଅମିତ୍ର ମୋ ଦେବେ, ହେବାରୁ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବୋଲନ୍ତି ସବେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ—ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।] [ଦ୍ର—ଏ କାନ୍ୟକୁବ୍ଜର ଗାଧିରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ଦିନେ ଏ ମୃଗୟାର୍ଥ ଯାଇ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାରେ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ କାମଧେନୁକୁ ଦେଖି ଲୋଭାକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ତାହାକୁ ନିଜିବ ପାଇଁ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ପ୍ରତି ଅର୍ଥ ଯାଚିଲେ । ବଶିଷ୍ଠ ସେଥିରେ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେବାରୁ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଉକ୍ତ ଗାଈକୁ ବଳପୂର୍ବକ ନେବାକୁ ବସିଲେ; କିନ୍ତୁ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ତପଃପ୍ରଭାବରୁ ପରାଜିତ ହେଲେ । ଏଥିରୁ ସେ ବ୍ରହ୍ମତେଜର ମହିମା ଅବଗତ ହୋଇ କଠୋର ତପସ୍ୟାରେ ରତ ହେଲେ ଓ ତପସ୍ୟାର ଫଳରେ କ୍ରମଶଃ ରାଜର୍ଷି, ଋଷି, ମହର୍ଷି ଓ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ଅଖ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ବଶିଷ୍ଠ ତାଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ନାମରେ ଡାକିଲେ । ଏ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ଶତ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ; ତଥାପି ବଶିଷ୍ଠ ତହିଁରେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ତ୍ରିଶଙ୍କୁ ନାମକ ଜଣେ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେବତାମାନେ ପାତାଳକୁ ଖସାଇ ପକାଇଥିଲେ;ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ନିଜର ତପଃପ୍ରଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ପତନରୁ ରକ୍ଷା କରି ଆକାଶର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ରଖାଇଲେ । ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବହୁ କାଳ ଯୁବକ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପରାମର୍ଶଦାତା ଓ ସଙ୍ଗୀ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମନ୍ତ୍ର ଓ ମନ୍ତ୍ରପୂତ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । (Apte). ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମା କ୍ଷତ୍ରିୟ ରୂପରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେହେଁ ସେ ତପସ୍ୟା ବଳରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନିୟମକୁ ବଦଳାଇ ପାରି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କାରଣରୁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଥିତ ଅଛି ଯେ—ବ୍ରହ୍ମା ଯାହା ସର୍ଜନା କରିଥିଲେ, ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ତହିଁର ଓଲଟା କଥାମାନ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ବିଧାତାଙ୍କ ନିୟମର ବହିର୍ଭୂତ ବିଷୟକୁ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରୀ ସର୍ଜନା ବୋଲି ଲୋକେ କହୁଥାଆନ୍ତି । ଯଥା—ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ପୁରୁଷ ସହବାସ କରିବା ବିଷୟ ବ୍ରହ୍ମା ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଅପ୍ରାକୃତ କାମବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ-କରଣ (ଯୁଗ୍ମମୈଥୁନ, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମୈଥୁନାଦି) ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି

ଜଳେ ବୋଲି ଲୋକେ କହୁଥାଆନ୍ତି ।] ଦେ. ବିଶ. (ବିଶ + ଅମିତ୍ର)—ଜଗଦ୍‌ବୈରୀ—An enemy of the universe. [ଉ—ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ସୁବାହୁର ବିନାଶ ବିଶ୍ୱର—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଜୀମୂତ—ଦେ. ବ—କୁହୁଡ଼ି—Mist; fog. [ଉ—Biśwāmitra jīmūta ବନେ ମୁଁ ଦେଖି ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଜୀମୂତ—ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସୁଧାକାବ୍ୟ ।] [ଦ୍ର—ସ୍ୱର୍ଗ ମତରେ ପରାଶର ଦିବସକାଳରେ ଦାସକନ୍ୟାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରମଣ କରିବାବେଳେ ଲୋକଚକ୍ଷୁର ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ କୁହୁଡ଼ି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।]

ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ମାସ୍ତାନ ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତୀୟ Biśwāmitra brāhmaṇa ନୀଚ ବ୍ରାହ୍ମଣବିଶେଷ—A class of low caste Brāhmaṇas. [ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର ପଇତା ଥାଏ । ମାତ୍ର ଏମାନେ ଶୂଦ୍ରବତ୍ ଆଚରଣ କରନ୍ତି ।]

ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର(ତ୍ରି) ସର୍ଜନ(ନା)—ଦେ. ବ—ବିଧାତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିର ନିୟମବହିର୍ଭୂତ Biśwāmitra(tri) sarjana(nā) କାର୍ଯ୍ୟ—Any extraordinary doing. (ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି—ଅନ୍ୟରୂପ) বিশ্বামিত্রী সর্জনা; বিশ্বামিত্রের সৃজন **विश्वामित्री सृष्टि**

ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରି—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରୀୟ)—ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ପରି ପ୍ରାକୃତିକ Biśwāmitri ନିୟମ ବହିର୍ଭୂତ (କାର୍ଯ୍ୟ)—(any act) Done or performed in an unnatural manner. ଦେ. ବ—ଅପ୍ରାକୃତିକ ବା ପୈଶାଚିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା (ଯଥା—ମୃଗମୈଥୁନ, ସ୍ତ୍ରୀମୈଥୁନ)—Unnatural modes of satisfying one's lust.

ବିଶ୍ୱାଳ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ବିଷୟପାଳ)—୧ । ମରହଟ୍ଟା ଓ ହିନ୍ଦୁରାଜାଙ୍କ ଅମଳର ଗ୍ରାମରକ୍ଷକ କର୍ମଚାରୀବିଶେଷ—1. Title (ବିଶୁଆଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) of a village official during the Mahomedan and Marhatta rules. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦରମା ନିମନ୍ତେ ଜାଗିର ଜମି ଭୋଗ କରୁଥିଲେ ।] ୨ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ଖଣ୍ଡାୟତମାନଙ୍କର ଉପାଧି—ବିଶେଷ—2. Family title of some Kshatriyas and Khandāyats.

ବିଶ୍ୱାଳସିଂହ—ପ୍ରାଦେ.—(ଗଞ୍ଜାମ) – ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—Biśwāla siṅha A title given by Rajas. (ବିଶୁଆଳ ସିଂହ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଶ୍ୱାଳି—ଦେ. ବିଶ.—ବିଶ୍ୱାଳକର୍ମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the Biśwāli service of Biśwala, ଦେ. ବ.—'ବିଶ୍ୱାଳ' (ବିଶୁଆଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପଦର ବା କାର୍ଯ୍ୟ—The post or duties of a Biśwāla.

ବିଶ୍ୱାଳି ଜାଗିର—ଦେ. ବ.—'ବିଶ୍ୱାଳ' କାର୍ଯ୍ୟର ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ୱରୂପ Biśwāli Jāgiri ରାଜଦତ୍ତ ନିଷ୍କର ବୃତ୍ତି—Service land held by a Biśwāla. (ବିଶ୍ୱାଳ ହେତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଏହି ବିଶ୍ୱାଳପ୍ରଥା କ୍ରମଶଃ ଉଠି ଯାଇଅଛି; ତତ୍ରାପି ବିଶ୍ୱାଳ ଜାଗିରମାନ ବିଶ୍ୱାଳର ବଂଶଧରମାନେ ଭୋଗ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଥିରେ ସାଧାରଣ ରୟତ ଜମାର ଅଧେ ହାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛି ଓ ସେ ଜମି ଯଦି ବିଶ୍ୱାଳର ବଂଶଧର ମାନଙ୍କଠାରୁ ଅନ୍ୟ ବଂଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହସ୍ତକୁ ଯାଏ, ତେବେ କେତାମାନେ ପୂରା ଜମା ରାଜସ୍ୱଦେବେ ଏହିପରି ଆଦେଶ ହୋଇଅଛି ।]

ବିଶ୍ୱାସ—ସଂ. ବ—(ବି + ଶସ୍ ଧାତୁ = ବିଶ୍ୱାସ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—Biśwāsa ୧ । ପ୍ରତ୍ୟୟ; ଆସ୍ଥା; ନିର୍ଭର—1. Trust; confidence; reliance. ୨ । ଶ୍ରଦ୍ଧା—2. Respect. ୩ । ଧର୍ମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଶ୍ୱାସ—3. Religious faith. ୪ । ଧାରଣା—4. Conception; conviction. ୫ । ଆଶା—5. Hope. ଦେ. ବ—୧ । ଗୁପ୍ତକଥା—1. Secret matter. [ଉ—ଅସ ମଇଳ ମୋତ ପାଶ କହିବ ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ । ଗଳନ୍ତିସ୍ତାରଣ । ଦେ. ବିଶ-(ସଂ. ବିଶ୍ୱାସୀ)—ବିଶ୍ୱସ୍ତ; ବିଶ୍ୱାସର ପାତ୍ର, ବିଶ୍ୱାସର ସ୍ଥଳ—Trusted. [ଉ—ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ତୁ, ଏଣୁ କହୁଛି, ଆଶି ଦେକୁ ନନ୍ଦର ବେଳ ବହୁ । ଉତ୍କଳଚରିତ. ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ।]

ବିଶ୍ୱାସ ଉଠିବା—ଦେ. ବ.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Biśwāsa uṭhibā ରଖା ଯାଇଥିବା ଆସ୍ଥାର ଲୋପ ବା ବିନାଶ-ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟେ ଯାଓୟା The loss of confidence or trust in a person. **विश्वास टूट जाना**

ବିଶ୍ୱାସ ଭୁଷିଯିବା, ବିଶ୍ୱାସ ଭୁଷିବ
ବିଶ୍ୱାସ ଉଠିଯିବା, ବିଶ୍ୱାସ ଉଠିବା } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଶ୍ୱାସ କଥା—ଦେ. ବ—୧ । ଗୋପନୀୟ କଥା—1. Confidential talk. ୨ । ଗୋପନୀୟ ବିଷୟ—2. Confidential matter Biśwāsa Kathā ବିଶ୍ୱାସୀ କଥା **गुप्त बात**

ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିଶ୍ୱାସ)—୧ । କୌଣସି ବିଷୟକୁ Biśwāsa karibā ମନ ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣିବା—ବିଶ୍ୱାସ କରା **विश्वास करना** 1. To believe a thing. (ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସାଧୁତା ଆଦି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିର୍ଭର କରିବା—2. To believe in the honesty of a person. ୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅପରାର ଗୁପ୍ତ କଥା କହିବା—3. To entrust a person with one's secrets. ୪ । କୌଣସି ଧର୍ମ-ମତରେ ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିବା—4. To put faith on a religious tenet.

ବିଶ୍ୱାସ କହିବା—ଦେ. କ୍ରି.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ଗୁପ୍ତ କଥା Biśwāsa kahibā ପ୍ରକାଶ କରିବା—To speak one's secrets. ବିଶ୍ୱାସୀକଥା ବଳା **गुप्तबात कहना**

ବିଶ୍ୱାସ ଖୋଲିବା, ବିଶ୍ୱାସ ଫେଲିବା
ବିଶ୍ୱାସ ଫେଡ଼ିବା, ବିଶ୍ୱାସ ଫିଟା(ଟେ)ଇବା } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଶ୍ୱାସଘର(ଘ)—ଦେ. ବ—୧ । ଅଣ୍ଡକୋଷ—1. Testicles.
Biśwāsaghara(rā) ୨ । ଲିଙ୍ଗ—2. Penis. ୨ । ବିଶ୍ୱାସ-
ପାତ୍ର—3 A trusted person.

ବିଶ୍ୱାସଘାତ—ସ. ବ (ବିଶ୍ୱାସ + ଘାତ)—ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି
Biśwāsaghāta ପ୍ରତାରଣା କାର୍ଯ୍ୟ—Treachery to a
ବିଶ୍ୱାସଘାତକ person who trusts on you; perfidy.
ବିସ୍‌ବାସ୍‌ଘାତ (ଭୁ—ଭୃକ ବିଶ୍ୱାସେ କଲେ ନାଶ, ନାହିଁ ବିଶ୍ୱାସଘାତ
ଦୋଷ—ପ୍ରାଚୀ. ପୃଣ୍ଡିତମ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।) ଦେ. ବିଶ
(ସ. ବିଶ୍ୱାସଘାତକ)—ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—Perfidious;
treacherous.

ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବିଶ୍ୱାସ + ଘାତକ)—ଅବିଶ୍ୱାସୀ;
Biśwāsaghātaka ଯେଉଁ ଲୋକ ତାହା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ
କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନିଷ୍ଟ କରେ; ଯେ ବିଶ୍ୱାସରେ ବିଷ
ଦିଏ—Perfidious. ସ. ବ—ପ୍ରତାରକ; ବଞ୍ଚକ—
(ବିଶ୍ୱାସଘାତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) A cheat.
(ବିଶ୍ୱାସଘାତିକା, ବିଶ୍ୱାସଘାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା[ତ୍ୱ], ବିଶ୍ୱାସଘାତିତା[ତ୍ୱ]—ବିଶେଷ୍ୟ)

ବିଶ୍ୱାସଘାତ(ତି, ତେ)କା—ପ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ. (ସ. ବିଶ୍ୱାସଘାତକ)—
Biśwāsaghāta(ti, te)kā ଅବିଶ୍ୱାସୀ; ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—
ବିଶ୍ୱାସଘାତକ Perfidious. ଦେ. ବ—ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା—
(ବିଶ୍ୱାସଘାତ[ତି, ତେ]କୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Perfidy.

ବିଶ୍ୱାସଜନକ—ସ. ବିଶ (ବିଶ୍ୱାସ + ଜନକ)—ଯାହା ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ
Biśwāsajanaka ଜନ୍ମାଏ—Producing belief.

ବିଶ୍ୱାସନ—ସ. ବ (ବି + ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ବିଶ୍ୱାସ (ହ୍ର.
Biśwāsana ଶ.) (ଦେଖ)—Biśwāsa (See)

ବିଶ୍ୱାସ ନାଶ—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ବିଶ୍ୱାସ + ନାଶ)—୧ । କୌଣସି
Biśwāsa nāśa ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟୟର
ବିଶ୍ୱାସଭଙ୍ଗ } ଅନ୍ୟରୂପ ବିନାଶ ଘଟିବା—1. Loss of
ବିଶ୍ୱାସଲୋପ confidence in a person.
୨ । ଆଶାଭଙ୍ଗ—2. Disappointment.

ବିଶ୍ୱାସ ପାତ୍ର—ସ. ବିଶ (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ) (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ;
Biśwāsa pātra ବିଶ୍ୱାସ + ପାତ୍ର)—୧ । ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ—
ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ } ଅନ୍ୟରୂପ 1. Trustworthy; reliable.
ବିଶ୍ୱାସଭୂମି } ୨ । ଯାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇଥାଏ—
ବିଶ୍ୱାସସ୍ଥାନ } 2. Trusted.

ବିଶ୍ୱାସପ୍ରଦ—ସ. ବିଶ—ଯାହା ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଏ—
Biśwāsaprada Producing belief.

ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ—ସ. ବିଶ (ବିଶ୍ୱାସ + ଯୋଗ୍ୟ)—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Biśwāsajogya ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇ ପାରେ—1. Fit to be
(ବିଶ୍ୱାସାର୍ହ—ଅନ୍ୟରୂପ) trusted; reliable; trust-
worthy (person). ୨ । ଯେଉଁ କଥାକୁ ବିଶ୍ୱାସ
କରାଯାଇ ପାରେ—2. Reliable (matter).

ବିଶ୍ୱାସରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ —ରାଜାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟପାନ ଆଦି ତତ୍ତ୍ୱା-
Biśwāsarā ବଧାରଣ କରିବା କର୍ମଚାରୀ—Title of a ser-
ବିଶ୍ୱାସ ରାଏ, ବିଶ୍ୱାସ- } ଅନ୍ୟରୂପ vant who supervises
ରାୟ, ବିଶ୍ୱାସରା } and tests Raja's food
and drink.

ବିଶ୍ୱାସରେ ବିଷ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରିବା—
Biśwāsare bisha debā 1. To act perfidiously.
ବିଶ୍ୱାସେ ବିଷ ଦେଓୟା ୨ । ଯେଉଁ ଲୋକ ତାହାର ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ
ବିସ୍‌ବାସ୍‌ମେ ବିଷ୍ ଦେନା କରିଥାଏ ସେ ତାକୁ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା—
2. To administer poison to a person who
has implicit faith on you.

ବିଶ୍ୱାସହନ୍ତା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ—ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—Perfidious.
Biśwāsahantā (ବିଶ୍ୱାସହନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଶ୍ୱାସିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଦମ୍) ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—
Biśwāsibā [ଭୁ—ମୁଁ ମୂଢ଼ ନ ଜାଣି ଅଜ୍ଞାନେ, ବିଶ୍ୱାସି ବ୍ରହ୍ମାର
ବିଶ୍ୱାସା **ବିଶ୍ୱସନା** ବଚନେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବିଶ୍ୱାସୀ—ସ. ବିଶ (ବିଶ୍ୱାସିନ୍ ; ବିଶ୍ୱାସ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍ ; ୧ମା. ୧ବ)—
Biśwāsi ୧ । ଯାହାର ଅନ୍ୟଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି, ବିଶ୍ୱାସକାରୀ—
(ବି. ଅବିଶ୍ୱାସୀ) 1. Believing; confident. ୨ । ଯାହାଠାରେ
ଅନ୍ୟର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି—2. Trusted. ୩ । ଯାହାକୁ
ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇ ପାରେ; ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ—3. Trust-
worthy; reliable. ୪ । ପ୍ରଭୁଭକ୍ତ—4. Faithful
୫ । କୌଣସି ଧର୍ମମତରେ ବା ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ଆସ୍ଥାବାନ୍—
5. Having firm faith in a religious
tenet or in God.

ବିଶ୍ୱାସୀ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ମାଦଳାପାଞ୍ଜି)—ବିଶ୍ୱାସ ବା ପ୍ରତ୍ୟୟ ଜନ୍ମାଇ
Biśwāsi nebā ଆୟତ୍ତ କରିବା—To bring a person
under one's control by producing confi-
dence in his mind.

ବିଶ୍ୱାସେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ନିଶ୍ଚୟ—1. Certainly. ୨ । ମୁଁ
Biśwāse ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି—2. I trust. (ଭୁ—ଅଙ୍ଗିତ ଦ୍ୱାଦଶ
ନିଶ୍ଚୟ ବରଷେ, ଜାତ ମୁଁ ହୋଇବ ବିଶ୍ୱାସେ । ଜଗନ୍ନାଥ.
ଭାଗବତ ।)

ବିଶ୍ୱାସ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ବି + ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ = ବିଶ୍ୱାସ କରିବା + କର୍ମ. ଯ)—
Biśwāsya ବିଶ୍ୱସନୀୟ; ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ—Reliable; trust-
worthy.

ବିଷ୍ (ଧାତୁ)—ସ—୧ । ବ୍ୟାପିବା—1. To spread. ୨ । ବିଶ୍ଳେଷଣ
Bish (root) କରିବା—2. To analyse. ୩ । ସେଚନ
କରିବା—3. To sprinkle ୪ । ବିପ୍ରଯୋଗ କରିବା-
4. To separate; to bring about dissolu-
tion. ୫ । ସେବନ କରିବା—5. To drink; to
enjoy. ୬ । ଭେଦ କରିବା; ବିଦ୍ଧ କରିବା—6. To
pierce.

ବିଷ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବ ପ୍; ଯେଉଁ ମଳ ନାଡ଼ିରେ ବ୍ୟାପେ)—ବିଷ୍ଠା; ମଳ—Ordure; dung.
Bish

ବିଷ—ସଂ. ବି. (ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଦେହ ତମାମ୍ ବ୍ୟାପିଯାଏ)—୧ । ଗରଳ; କାଳକୂଟ; ହଳାହଳ; ପ୍ରାଣନାଶକ ଦ୍ରବ୍ୟ—1. Poison; virus; venom. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ବସ୍ତୁଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଣୀର ପ୍ରାଣନାଶ ଘଟେ, ତାହାର ନାମ ବିଷ । ସ୍ଥାବର ଓ ଜଙ୍ଗମ ଭେଦରେ ବିଷ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ସର୍ପାଦି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ବିଷକୁ ଜଙ୍ଗମ ଓ ବୃକ୍ଷ, ପ୍ରସ୍ତରାଦି ଓ ଧାତୁରୁ ଜାତ ବିଷକୁ ସ୍ଥାବର ବିଷ ବୋଲାଯାଏ । ବିଷ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପ୍ରଥମେ ରକ୍ତରେ ମିଶି ହଠାତ୍ ଦେହ ତମାମ ବ୍ୟାପିଯାଏ ଓ ଶେଷକୁ ପ୍ରାଣନାଶ କରେ । ବିଷ ପ୍ରାଣନାଶକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥରୂପେ ଶୋଧିତ ହୋଇ ରୋଗର ଅବସ୍ଥାନୁସାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଗଲେ ଜରା ବ୍ୟାଧି ନିବାରଣ କରେ । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାବର ବିଷକୁ ତିନି ଦିନ ଗୋ ମୂତ୍ରରେ ବଡୁରାଇ ତା ପରେ ନାନା ଉପାୟଦ୍ୱାରା ଶୋଧନ କରି ଔଷଧରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମେ ବିଷ କ୍ଷୀର-ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନରୁ ଗରଳରୂପେ ବାହାରିଥିଲା ।] ୨ । ଜଳ; ବାରି—2. Water. ୩ । ପଦ୍ମାଦିଙ୍କର ମୃଣାଳ—3. Stalk of lotus. ୪ । ବତ୍ସନାଭ; ମେଣ୍ଢାସିଂଙ୍ଗୀ—4. Aconite. [ଦ୍ର—ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ଯାଦୁଗୁଣୀୟ ବୃକ୍ଷ । ଏହାର ଶିକଡ଼ରୁ ନାଲି ରଙ୍ଗ ହୁଏ । ଏହାର ମୂଳ ଅତି ବିଷାକ୍ତ ।] ୫ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟକର ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ—5. Any thing injurious to health. (ଯଥା—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣେ ଭୋଜନଂ ବିଷଂ;—ବୃଦ୍ଧସ୍ୟ ତରୁଣୀ ବିଷଂ" ଗୁଣକ୍ୟ ଶ୍ଳୋକ) [ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ବିଷ, ଗରଳ ଓ ଖେଡ଼ ବିଷର ପର୍ଯ୍ୟାୟ । ବିଷ ୯ ପ୍ରକାର—୧ । ବତ୍ସନାଭ, (ଏ ଗଛର ପତ୍ର ବେଗୁଣିଆ ପତ୍ର ପରି ଓ ଏ ଗଛ ପାଖରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଗଛ ବଢ଼େ ନାହିଁ । ଏ ବିଷର ଅଙ୍କୁର ବାଛୁରର ନାଉ ପରି) ୨ । ହାରଦ୍ର (ଏ ଗଛର ମୂଳ ହଳଦି ପରି) । ୩ । ସକ୍ତ୍ରକ (ଏ ଗଛର ଗ୍ରନ୍ଥିସମୂହ ଛତୁଆ ପରି ଚାରିଆଡ଼େ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ) । ୪ । ପ୍ରଘାପନ (ଏ ବିଷ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ, ଦୀପ୍ତିଶୀଳ ଓ ଅଗ୍ନିପରି ପ୍ରଭାଯୁକ୍ତ; ଏହା ସେବନ କଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାହ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ) । ୫ । ସୌରାଷ୍ଟ୍ରିକ (ସୁରାଷ୍ଟ୍ର ବା ଗୁଜରାଟରେ ଉତ୍ପନ୍ନ) । ୬ । ଶୃଙ୍ଗିକ (ଏ ବିଷକୁ ଗାଈ ଶିଂଘରେ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ ସେ ଗାଈର ଦୁଧ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ), ୭ । କାଳକୂଟ (କଥିତ ଅଛି, ଦେବାସୁର ଯୁଦ୍ଧରେ ଦେବ-ନିହତ ପୃଥିମାଳ ଦୈତ୍ୟର ରକ୍ତରୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥବୃକ୍ଷ ପରି ଗୋଟିଏ ଗଛ ଜନ୍ମିଥିଲା, ସେହି ଗଛର ନିର୍ଯ୍ୟାସ କାଳକୂଟ, ଏହା ଅହିଖେଡ଼, ଶୃଙ୍ଗବେର, କୋଙ୍କଣ ଓ ମଳୟ ଦେଶରେ ଜନ୍ମେ) । ୮ । ହଳାହଳ (ଏ ଗଛର ଫଳ ଦ୍ରାକ୍ଷା ସଦୃଶ ଓ ଗୁଚ୍ଛାକାର, ଏଥିର ପତ୍ର ତାଳପତ୍ର ପରି, ଏ ଗଛର ତେଜରେ ନିକଟସ୍ଥ ବୃକ୍ଷମାନ ପୋଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି, ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷ, ହିମାଳୟ, ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ରର ତୀରଭୂମିରେ ଓ କୋଙ୍କଣ ପ୍ରଦେଶରେ ଜନ୍ମେ ଓ ୯ । ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର (ଏ ବୃକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ସାରଭାଗ କପିଳବର୍ଣ୍ଣ; ଏହା ମଳୟ ପର୍ବତରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ) । ବିଷମାନଙ୍କୁ ୪ ଜାତିରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ୧ । ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣ—ବ୍ରାହ୍ମଣ—ଏହା ରସାୟନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ୨ । ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ଏହା ଶରୀରପୋଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ; ୩ । ପୀତବର୍ଣ୍ଣ, ବୈଶ୍ୟ, ଏହା କୁଷ୍ଠନାଶନରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଓ ୪ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ, ଶୂଦ୍ର, ଏହା ପ୍ରାଣନାଶକ । ବିଷମାନ ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରାଣନାଶକ, ବାତଘ୍ନ, କଫନାଶକ, ଯୋଗବାହୀ, ମନ୍ଦୁତାଜନକ, ସମସ୍ତଶରୀରବ୍ୟାପକ, ଦେହ—ସନ୍ଧିବନ୍ଧନର ଶିଥିଳକାରକ । ଶୋଧିତ ହୋଇ ଉପଯୁକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଗଲେ ବିଷ ପ୍ରାଣପ୍ରଦ, ରସାୟନ, ତ୍ରିଦୋଷଘ୍ନ, ପୁଷ୍ଟିକାରକ ଓ ବୀର୍ଯ୍ୟବର୍ଦ୍ଧକ ହୁଏ । ମନ୍ଥର ନାମକ ବିଷକୁ ଅମୃତ ବୋଲାଯାଏ, ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଗଲେ କଫଜ, ବାତଜ ରୋଗମାନ, ସନ୍ନିପାତ ଜ୍ୱର, ଉତ୍କଟ ଆମବାତ ଓ ଦାରୁଣ ଦୁରୋଗ ନିବାରିତ ହୁଏ । ଅର୍କକ୍ଷୀର, ମନସା ସିଜୁର ଅଠା, ବିଷ-ଲାଙ୍ଗଳିଆ, କରବୀର, କାଇଁଚ, ଅଫିମ ଓ ଧତୁରା ଏ ସାତଟି ଉପବିଷ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।] ଦେ. ବି.—୧ । ବିଷୟା (ଦେଶ)—1. Bishayā (See) ୨ । ବିଷୟ—2. Matter. [ଉ—ପ୍ରଜାବୃଦ୍ଧି ମୁଖଚନ୍ଦ୍ରର, ପଳାଇ ଯାଉଛି ବି ଅନ୍ଧକାର ଯେ, ସଖୀଏ ଜାଣନ୍ତି ବିଷ ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ଲାବଣ୍ୟବତୀ । ୩ । ହେତୁ—3. Cause. [ଉ—ଅଙ୍ଗରୁଚିର ଅଙ୍ଗ ରୁଚିର ପ୍ରାପ୍ତେ ଲୀନ ବି ବିଷେ । ଭଞ୍ଜ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।] ୪ । ବିଷଦୃଷ୍ଟି ଭୟ—4. Apprehension of an unfavourable look. [ଦ୍ର—ଅଠମଙ୍ଗଳାଠାରୁ ତିନି ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୂଆ ବୋହୂ କାହା ମୁହଁକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । କାରଣ ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ—ଏହି ତିନି ଦିନ ଯେ ନୂଆବୋହୂର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବ, ସେ ବୋହୂକୁ ବିଷଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବ । ତତ୍ପରେ ବୋହୂ ବାପଘରୁ ଗୁଡ଼ ବେଗାର ଆସେ । ଦଶମଙ୍ଗଳା ଦିନ ସେହି ନୂଆବୋହୂ ଗୁଡ଼ ଚିନା ଧରି ବାହାରିଲା ପରେ, ଯାହାକୁ ଦେଖିବ, ସେ ନୂଆବୋହୂକୁ ଅମୃତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁବ ।] ୫ । ଗରଳ—5. Urgency. ଉ—ମୋର ବି ବିଷ ପଡ଼ିଛି । ପ୍ରାଦେ.—(ଗଡ଼ଜାତ) ବି—(ସଂ. ବିଷୟ)—ଗ୍ରାମସମୂହ; (ବିଷେ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରଗନ୍ନା—Pergunna; a group of villages.

ବିଷଲ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବିଷୟୀ)—୧ । ବିଶୋଇ—(ଦେଶ)—
Bishai Bisoi (See) ୨ । ହିସାବ ପତ୍ର ଲେଖିବା ଗୁଜ-
(ବିଷେଇ, ବିଶୋଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) କର୍ମଚାରୀ—2. An account-tant; a clerk. ୩ । ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—3. Family title of Sudras. ଦେ. ବିଶ.—

ସଂସାରବିଷୟାସକ୍ତ — Addicted to worldly concerns.

ବିଷ ଉତାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବିଷ+ଉତ୍ତରଣ)—୧ । ସାପ ଇତ୍ୟାଦିର ବିଷକୁ ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା କମା ମନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଦୂରୀଭୂତ କରିବା—1. To counteract the effect of serpent or other poison from a person. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟ ଲୋକର ମନରୁ କ୍ରୋଧ, ଗର୍ବ ପ୍ରଭୃତିକୁ ଦୂର କରି ତାକୁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ କରିବା—2. To remove anger, pride etc from the mind of a person.

Bisha utāribā
ବିଷ ଉତାରିବା
ବିଷ ଉତାରନା
(ବିଷ ଉତାରିବା—ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପ)

ବିଷ କଣ୍ଟକିନୀ—ସଂ. ବି—ବନ୍ଧ୍ୟା କର୍କୋଟକୀ (ଦେଖ)—(ବିଷ କଣ୍ଟକିନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଥାଏ, ସେ ସ୍ଥାନକୁ ସାପ ଆସେ ନାହିଁ ।]

Bisha kaṇṭakinī Bandhyā karkkoṭaki (See)

ବିଷ କଣ୍ଠ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ+କଣ୍ଠ)—୧ । ଶିବ; ମହାଦେବ— 1. Śiba. ୨ । ସର୍ପ—2. Snake. (ଦ୍ର—ବିଷକଣ୍ଠେ କ୍ଷୀରକଣ୍ଠ ବୋଲୁଥିଲା କେହି । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୩ । (ବିଷ ପଦନାଡ଼ ଯର କଣ୍ଠ ଯାହାର) ବଗ—3. The paddy bird; Ardea Nivea (bird). ୪ । ମୟୂର—4. Peacock.

Bisha koṇṭha

ବିଷ କୁମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ମ. ତ. ଲୋ; ବିଷ+କୁମ୍ଭ)—୧ । ଗରଳ ଥିବା ମାଠିଆ—1. A jar full of poison. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ହିଂସାପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ—2. (figurative) Malicious heart.

Bisha kumbha
ବିଷ ଖପରା, ବିଷକୀ ଖାନ୍

ବିଷକୁମ୍ଭ ପୟୋମୁଖ—ସଂ. ବି—୧ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରର ଭିତରେ ବିଷ ଓ ମୁହଁ ପାଖେ ଦୁଗ୍ଧ ଥାଏ—1. A pot which contains poison in the inside and milk at the mouth. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଯେଉଁ ଲୋକ ମୁହଁରେ ମିତ୍ରତା ଦେଖାଇ ଅନ୍ତରରେ ଶତ୍ରୁତା ରଖିଥାଏ—2. (figurative) A person who entertains inimical feelings in the heart and exhibits friendly feelings outside. [ଦ୍ର—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ପ୍ରିୟବାଦୀ ଓ ପରୋକ୍ଷରେ କାର୍ଯ୍ୟହନ୍ତା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଚାଣକ୍ୟ ଶ୍ଳୋକର ଶେଷ ଚରଣ ।]

Bishakumbha payomukha

ବିଷ କୃମି—ସଂ. ବି. (ମ. ତ. ଲୋ; ବିଷ+କୃମି)—ବିଷରୁ ଜାତ ହେବା ବା ବର୍ଦ୍ଧିତ ପୋକ—A worm born in or bred by poison.

Bisha kṛumi

ବିଷ କୋଷ—ସଂ. ବି. (ମ. ତ. ଲୋ; ବିଷ+କୋଷ)—ବିଷପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଣି—A bag full of poison.

Bisha kosha

ବିଷକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ସନ୍ଜ ଧାତୁ=ଅଲିଙ୍ଗନ କରିବା; ଲଗିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ; ଷତ୍ୱ ବିଧାନ)—୧ । ଆସକ୍ତ—1. Addicted to. ୨ । ସଂଲଗ୍ନ—2. Attached.

Bishakta

ବିଷକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+କ୍ରିୟା)—ଜୀବ ବା ବୃକ୍ଷାଦିର ଦେହରେ ବିଷର କାର୍ଯ୍ୟ—The action of poison on the body of an animal or vegetable.

Bishakriyā

ବିଷ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅପଘାତ ପ୍ରାଣନାଶ ପାଇଁ ବିଷସେବନ କରିବା—To take poison to commit suicide.

Bisha khāibā
ବିଷ ଖାଓୟା
ବିଷ ଖାନା

ବିଷ ଖିଆ— ବି—ବିଷ ଖାଇ ଛଟପଟ ହେବା ଅବସ୍ଥା—The state of restlessness due to one's having imbibed poison. ଦେ. ବି—ବିଷ ଖାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି) – (a person) Who has taken poison.

Bisha khiā
ବିଷ ଖାଓୟା
ବିଷଖାୟାହୁଆ

ବିଷ ଖୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ହତ୍ୟା କରିବାପାଇଁ ତାକୁ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ବିଷ ସେବନ କରାଇବା—(ବିଷ ଦେବା, ବିଷ ଖୁଆଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) To poison a person to kill him; to administer poison to a person.

Bisha khoibā
ବିଷ ଖାଓୟାନ; ବିଷ ଦେଓୟା
ବିଷ ଖିଲାନା

ବିଷ ଗୋଡ଼ ଧୁଆ—ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର) ବି—ବିବାହ ପରେ ବର ସ୍ୱାମିଗୃହରୁ ବାପଘରକୁ ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଜାଇଁ ଶ୍ୱଶୁରଘରକୁ ଯିବା—The going of the bridegroom to his father-in-law's house on invitation before the bride comes back to it after marriage.

Bisha gorda dhuā

ବିଷ ଗୋଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜହର ଗୋଳିବା; ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟରେ ବିଷ ମିଶାଇବା—To mix poison with one's food. [ବିଷଗୋଳା(ଲେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

Bishagolibā
ବିଷ ଗୋଳା
ବିଷ ଘୋଳଦେନା

ବିଷଘଟିତ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍; ବିଷ+ଘଟିତ)—ବିଷମିଶ୍ରିତ; ଯହିଁରେ ବିଷ ମିଶିଥାଏ (ଔଷଧ)—(a medicine) Mixed with poison.

Bishaghatita

ବିଷଘା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୁଳୁଚୀ (ଦେଖ)—

Bishaghā Guluchī (See)

ବିଷଘାତି—ସଂ. ବିଣ (ବିଷ+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍=ବିଷଘାତିନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—ବିଷନାଶକ; ଯାହା ବିଷର କ୍ରିୟାକୁ (ବିଷଘାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାଶକରେ—Antidotal; serving as (ବିଷନାଶକ—ଅନ୍ୟରୂପ) an antidote. ସଂ. ବି—୧ । ଚମ୍ପକ ଗଛ—1. The Champka tree ୨ । ଶିରୀଷ ଗଛ—2. The Śirisha tree. ୩ । ଭଲଆ (ହୁ. ଶ.)—3. Marking nut. ୪ । ଭୁକଦମ୍ବ ହୁ. ଶ. (ଦେଖ)—4. Bhukadamba (See). ୫ । ଗନ୍ଧତୁଳସୀ ହୁ. ଶ. (ଦେଖ)—5. Gandhatulasī (See)

Bishaghātī

ବିଷଘ୍ନ—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ—(ବିଷ+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିଷଘାତି (ଦେଖ)—Bishaghāti (See). (ବିଷଘ୍ନୀ, ବିଷଘ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Bishaghna

ବିଷଘ୍ନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଷ+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+
Bishaghnī କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—(ବିଷଘ୍ନ+ଈ) ବିଷଘ୍ନର
ସ୍ତ୍ରୀ. ଲିଙ୍ଗ—Feminine of bishaghna. ସଂ. ବି—
୧ । ହୁଲମୋଚିକା; ହିଡ଼ମିଚ ଶାକ—1. A kind of
aquatic potherb. ୨ । ହରିଦ୍ରା; ହଳଦୀ—
2. Turmeric. ୩ । ରକ୍ତ ପୁନର୍ନବା; ନାଲିପୁରୁଣୀ—
3. The red variety of hogweed. ୪ । ବୃଶ୍ଚି-
କାଳୀ; ବିଛୁଅଣ୍ଡ ଗୁଳ୍ମ—4. The stinging nettle
୫ । ମହାକାଳ; ଇନ୍ଦ୍ରବାରୁଣୀ; ଘାଣ୍ଟକୋଡ଼ମେଇଲତା—
5. Colocynth. ୬ । ମହାକରଞ୍ଜ ଗଛ—6. A large
species of Karañja tree. ୭ । ଭୂଇଁ ଅଁଳା
(ହି. ଶ) (ଦେଖ)—7. Bhuiñ a-añlā (See).
୮ । ବନ ତୁଳସୀ (ହି. ଶ)—8. The wild basil
plant. ୯ । ଦେବଦାଳୀ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)—
9 Debadālī (See). ୧୦ । କାଠିଆ କଦଳୀ (ହି.
ଶ)—10. A varity of plantain used in
curry. ୧୧ । ଧଳା ଅପାମାର୍ଗ (ହି. ଶ)—11. The
white variety of Apāmārga. ୧୨ । ରାସ୍ନା
(ହି. ଶ)—12. Rāsnā (See).

ବିଷଚକ୍ର—ସଂ. ବି—ଚକୋର ପକ୍ଷୀ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)—
Bishachakra Chakora bird (See).

ବିଷ ଚହଟିବା—ଦେ. ବି—ଦେହସାରା ବିଷ ବ୍ୟାପିବା—The
Bisha chahaṭibā diffusion or taking effect of
ବିଷଉଠା ବିଷଚଢ଼ନା poison in the system.
(ବିଷ ଘାରିବା, ବିଷ ଚଢ଼ିବା, ବିଷ ଚହଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ ଚିକିତ୍ସା—ସଂ. ବି—(ବିଷ+ଚିକିତ୍ସା)—ବିଷର ମନ୍ଦ ଫଳର ପ୍ରତି-
Bisha chikitsā କାର—Treatment for poisoning.

ବିଷ ଜୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ଜୁଷ୍ଟ)—୧ । ବିଷମୟ—
Bisha jushṭa 1. Poisonous. ୨ । ବିଷଜର୍ଜ୍ଜରିତ—
2. Poisoned; affected by poison.

ବିଷ ଜ୍ୱର—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି; ମହିଷ ପକ୍ଷରେ ଜ୍ୱରରୋଗ ମାରାତ୍ମକ
Bisha jwara ଥିବାରୁ)—ମହିଷ—Buffalo (Apte).

ବିଷଜ୍ୱାଳା—ସଂ. ବି—ଶରୀରରେ ବିଷଜନିତ ଦାହ—The burning
Bishajwālā sensation or smartings or bad
ବିଷେର ଜ୍ୱାଳା effect caused by poison.
(ବିଷଜ୍ୱାଳା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) [ବିଷଦାହ—ଅନ୍ୟ ଦେଶଜ ରୂପ]

ବିଷ ଜର୍ଜ୍ଜରିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ଜର୍ଜ୍ଜରିତ)—ବିଷ-
Bisha jarjarita ଜ୍ୱାଳାରେ ଅସ୍ଥିର—Restless on
(ବିଷଜର୍ଜ୍ଜରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) account of poisoning.

ବିଷ ଝଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମନ୍ତ୍ର ଓ ଔଷଧାଦିଦ୍ୱାରା ଶରୀରରୁ
Bisha jhardā(rde)ibā ବିଷକୁ କାଢ଼ିନେବା—To
ବିଷ ଝାଡ଼ାନ; ବିଷ ତୋଳାନ extract poison from the
ବିଷ ମଡ଼ାନା body of a poisoned person.
(ବିଷ ଝାଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବିଷ ଝଡ଼ିବା—ବିଶେଷ୍ୟରୂପ)

ବିଷଣି—ସଂ. ବି—ହଳାହଳ; ଗରଳ—
Bishaṇi Violent or fatal poison.

ବିଷଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ସଦ୍ ଧାତୁ=ଅବସନ୍ନ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Bishaṇṇa ତ)—୧ । ବିଷାଦଯୁକ୍ତ; ଦୁଃଖିତ—1. Dejected;
(ବିଷଣ୍ଣତା—ବିଶେଷ୍ୟ) cast down; sorrowful.
(ବିଷଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମଳିନ—2. Pale.

ବିଷଣ୍ଣ ଚିତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷଣ୍ଣ+ଚିତ୍ତ)—ଯାହାର
Bishaṇṇa chita ମନ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ—Sorrowful. ସଂ. ବି.
ବିଷଣ୍ଣଚେତାଃ, ବିଷଣ୍ଣ-
ମନାଃ, ବିଷଣ୍ଣହୃଦୟ } ଅନ୍ୟରୂପ (କର୍ମଧା, ବିଷଣ୍ଣ+ଚିତ୍ତ)—
ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ—
Sorrowful mind.

ବିଷଣ୍ଣ ବଦନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷଣ୍ଣ+ବଦନ)—
Bishaṇṇa badana ଯାହାର ମନ ଦୁଃଖରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ—
(ବିଷଣ୍ଣ ମୁଖ—ଅନ୍ୟରୂପ) With a dejected face.
(ବିଷଣ୍ଣବଦନା, ବିଷଣ୍ଣମୁଖୀ[ଖା]—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଷଣ୍ଣ
+ବଦନ)—ମଳିନମୁଖ—Dejected face.

ବିଷତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି.—ସର୍ପ ଆଦିଙ୍କ ବିଷ ଦୂର କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା (ହି. ଶ)—
Bishatantra The mode of extracting serpent
poison from the body.

ବିଷତରୁ—ସଂ. ବି—କୋଚିଲା ଗଛ (ହି. ଶ.)—Nux Vomica
Bishataru (ବିଷଦ୍ରୁମ—ଅନ୍ୟରୂପ) tree.

ବିଷତିନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି—କୋଚିଲା (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Bishatindu Nux Vomica.

ବିଷଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଷ+ଦା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Bishada ଅ)—୧ । ଯେ ଜୀବକୁ ମାରି ପକାଇବା ପାଇଁ ବିଷ
(ବିଷଦାତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରୟୋଗ କରେ; ଆତତାୟୀ—
ବିଷଦା
ବିଷଦାନ୍ତୀ } ସ୍ତ୍ରୀ 1. Poisoning; administering
poison for killing. ୨ । ବିଶଦ
(ଦେଖ)—2. Bisada (See). ୧ । ସଂ. ବି—
ମେଘ—1. Cloud. ୨ । ବିଶଦ (ଦେଖ) —
2. Bisada (See) ୩ । ଗରଳ ବା ବିଷ ଦେଇ
ଯେ ଲୋକଙ୍କୁ ମାରି ପକାଏ—3. Poisoner.

ବିଷଦଂଷ୍ଟ୍ରା—ସଂ. ବି—୧ । (ମ. ପ. ଲୋ)—ସାପର ବିଷମୟ ଦାନ୍ତ—
Bishadamshṭrā 1. Fangs of a poisonous snake.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ସର୍ପଜିହ୍ୱାଳତା ଲତା (ହି. ଶ.)—
2. A kind of herbal creeper. ୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି)
ନାଗଦମନୀ (ହି. ଶ.)—3. Indian wormwood.

ବିଷଦଂଶ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବିରାଡ଼ି—
Bishadamsa Cat.

ବିଷଦନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ବିଷ+ଦନ୍ତ)—୧ । ସର୍ପର ଯେଉଁ
Bishadanta ଦନ୍ତରେ ବିଷ ଥାଏ—1. Poisonous fangs
of serpents. ୨ । ଜୀବମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଦନ୍ତରେ
ବିଷ ଥାଏ—2 Poisonous teeth of certain
animals. ୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ+ଦନ୍ତ)—

ଅଶୀବିଷ; ସର୍ପ—3. Serpent. ୪ । ବିଷଭୁକ (ହୁ. ଶ.)—4. Cat.

ବିଷଦମାର୍ଗ—ଦେ. ବ—ଅକାଶମାର୍ଗ; ଅକାଶପଥ—The sky; Bishadamārga aerial route. (ଉ—ବିଶଦକର ଗୋଟାଏ ଅକ୍ଷର, ବିଷଦମାର୍ଗରେ ଗମନ କରି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଷଦାନ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ଦାନ)—ପ୍ରାଣନାଶକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ଦେବା—Administration of fatal poison. (ବିଷ ପ୍ରଦାନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ ଦାନ୍ତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବିଷ ଦନ୍ତ)—ସର୍ପର ଯେଉଁ ଦାନ୍ତରେ ବିଷ ଥାଏ—The poisonous fangs of a serpent. (ବିଷି ଦାନ୍ତ—ଗ୍ରାମ୍ୟ ରୂପ) [ଉ—ନାଗ ଆଦି ବିଷଧର ବିଷ ଦାଁତ ସର୍ପର ପାଟିର ଦୁଇ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ଦାନ୍ତ ଥାଏ, **ବିଷାହୀ, ବିଷିଲା ଦାଁତ** ତାହାକୁ 'କାଳ' ଓ 'ବିକାଳ' ବୋଲାଯାଏ ଏହି ଦାନ୍ତର ମୂଳରେ ବିଷକୋଷ ଥାଏ । ସର୍ପ ଦଂଶନ କରିବା ମାତ୍ରେ ସେହି ଥଳୀରୁ ଗରଳ ବହି ସେହି କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ପଶେ ଓ ସେଠାରୁ ଦେହସାରା ବିଷ ବିସ୍ତୃତ ଯାଏ । ବିଷ ଦାନ୍ତ ଛଡ଼ା ସାପର ଅନ୍ୟ ଦାନ୍ତକୁ ଅହାର ଦାନ୍ତ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଷ ଦାନ୍ତ ଓ(ଉ)ପାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବିଷଦନ୍ତ+ଉତ୍ପାଟନ)—Bisha dānta o(u)pārdibā ୧ । ସାପର ବିଷ ଦାନ୍ତକୁ ଭାଙ୍ଗି ସାପକୁ ବିଷହୀନ କରିବା—1. Extracting the fangs of a serpent. [ଉ—ସାପର ବିଷ ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗି ଦେବା ପରେ ଯେବେ ସେ ଦଂଶନ କରେ ସେ ଅଘାତରେ ଆପଦ

ବିଷ ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିବା
ବିଷ ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିଦେବା
ବିଷ ଦାନ୍ତ ଝଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇ ଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଷ ଦାଁତ ଭାଙ୍ଗା(ତୋଳା) ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା ନ ଥାଏ ।]

ବିଷିଲା ଦାଁତ ଉତ୍ପାଟନା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ହାତରୁ ଅନ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟ କରିବାର କ୍ଷମତା ଛଡ଼ାଇ ନେବା—2. (figurative) To deprive a person of the power of injuring others.

ବିଷ ଦାନ୍ତ ଉପୁଡ଼ିବା
ବିଷ ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିଯିବା
ବିଷ ଦାନ୍ତ ଝଡ଼ିବା } ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପ

ବିଷଦିଆ—ଦେ. ବିଶ.—(ସଂ. ବିଷଦିଗ୍ଧ, ବିଷଦାତ୍ର)—୧ । ବିଷଲିପ୍ତ—Bishadia 1. Smeared with poison. ୨ । ବିଷଦାନ-ବିଷ ଦେଓୟା କାର୍ଯ୍ୟ—2. Administering poison for killing animals or men. [ଉ—ଗୁଦଦାସ୍ତ ବିଷ ଦିଏବାଳା ଭାବଜାବରେଖା ବିଷଦିଆ, ସୋମବିକ୍ରୟୀ ମିଶ୍ର—ଦ୍ରୋହିତ ଶତ୍ରୁଆ । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।]

ବିଷଦିଗ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ଦିଗ୍ଧ)—୧ । ବିଷ-ଜର୍ଜରିତ—1. Overpowered with poison. ୨ । ବିଷଲିପ୍ତ—2. Besmeared with poison. ବିଷଦିଗ୍ଧ ବପୁ ପ୍ରାୟେ ବହୁପୁଚ୍ଛ, ଶଙ୍କା ଉପୁଜାଏ ବିଚାରେ ଶାନ୍ତ । ଗ୍ରଧାନାଥ. ଚଳନା ।]

(ବିଷଦିଗ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଷଦୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ.—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ଦୁଷ୍ଟ)—ବିଷାକ୍ତ—Bishadushṭa Poisoned.

ବିଷଦୂଷଣ—ସଂ. ବିଶ.—ବିଷଦୂରକାରୀ (ହୁ. ଶ.) Bishadūshaṇa Removing the effects of poison.

ବିଷଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ.—(ମ. ପ. ତତ୍; କର୍ମଧା, ବିଷ+ଦୃଷ୍ଟି)—ବିଷନୟନ (ଦେଶ) Bishanayana (See)

ବିଷଦୋଷ—ସଂ. ବ.—(ବିଷ+ଦୋଷ)—ଶରୀରରେ ବିଷ ପ୍ରବେଶ-ଜନିତ ଉପଦ୍ରବ—The bad results due to the entry of poison into the system. Bishadosha

ବିଷଧର—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବିଷ+ଧୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; —ଯେ ବିଷଧାରଣ କରିଅଛି)—ଭୁଜଙ୍ଗ; ସର୍ପ; (ବିଷଧରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେଉଁ ସର୍ପର ବିଷଦନ୍ତ ଅଛି; (ଯଥା—ନାଗ, ଗୋଖର, ଭମ୍ପ, ବୋଡ଼ା)—Poisonous snake. Bishadhara ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ଯାହାର ବିଷଥାଏ—Poisonous.

ବିଷଧାତ୍ରୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଷ+ଧାତ୍ରୀ=ଧାତ୍ରୀ)—ମନସା ଦେବୀ—The Goddess Manasā. Bishadhātrī

ବିଷଧାରଣ—ସଂ. ବ (ବିଷ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ସର୍ପ—Bishadhāraṇa Snake. (ଉ—ବିଷର କରଣ ବ ବିଷଧାରଣ ବେଳ ସଂଶପ୍ତ ଉପୁଜିଲା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।)

ବିଷନୟନ—ସଂ. ବ (ମ. ପ. ତତ୍; କର୍ମଧାରୟ ବିଷ+ନୟନ)—Bishanayana ୧ । ବିଷଦୃଷ୍ଟି; ହିଂସାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି—1. Malignant glance. ୨ । ପ୍ରତିକୂଳ ଦୃଷ୍ଟି—2. Unfavourable look. ୩ । ବୈଅନୁଗ୍ରହ—3. Disfavour. ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯାହାର ଦୃଷ୍ଟି ବିଷମୟ ଅଟେ; ଯାହାର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜୀବ ବିଷଜର୍ଜରିତ ହୁଏ—(one) Having an eye which poisons the object.

ବିଷନୟନା
ବିଷନେତ୍ରା } ସ୍ତ୍ରୀ

ବିଷନାଶ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ନାଶ)—ବିଷକ୍ରିୟାର ଲୋପ ବା ନିଷ୍ଫଳୀକରଣ—The nullification or counteracting of the effect of poison. Bishanāśa (ବିଷଧ୍ୱଂସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷନାଶନ—ସଂ. ବିଶ (ବିଷ+ନାଶନ)—ବିଷଦୋଷନାଶକ; ବିଷଘ୍ନ—Antidotal; counteracting the effects of poison. Bishanāśana

ବିଷଧ୍ୱଂସୀ, ବିଷନାଶକ,
ବିଷନାଶୀ, ବିଷସଂହରଣ,
ବିଷସଂହାରକ } ଅନ୍ୟରୂପ

ସଂ. ବ—୧ । ଶିରୀଷଗଛ (ହୁ. ଶ)—1. The Sirisha tree. ୨ । ମାଣସାରୁ (ହୁ. ଶ.)—2. A kind of big arum.

ବିଷଧ୍ୱଂସିନୀ, ବିଷନାଶିନୀ
ବିଷସଂହାରକା, ବିଷସଂହାରଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ

ବିଷନାଶିନୀ—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଷନାଶିନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ବିଷନାଶୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bishanāśi. Bishanāśinī

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସର୍ପକଙ୍କାଳୀ ଲତା (ହୁ. ଶ.)—1. A kind of creeper. ୨ । ବନ୍ଧ୍ୟା କର୍କୋଟକୀ ହୁ. ଶ. (ଦେଶ)—2. Bandhyā karkotakī

(See) ୩ । ଗନ୍ଧନାକୁଳୀ ହ. ଶ. (ଦେଖ)—
3. Gandhanākulī (See)

ବିଷପନ୍ନଗ—ସଂ. ବ (ମ. ତ. ଲୋ)—ବିଷଧର ସର୍ପ—
Bishapannaga Poisonous snake.

ବିଷପାନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ + ପାନ)—ନିଜର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଇବା ପାଇଁ ବିଷ ବା ଗରଳ ପିଇବା—Drinking of poison for bringing about one's death.
Bishapāna

ବିଷପାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବିଷ + ପା ଧାତୁ = ପାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଯେ ବିଷ ପିଏ; ବିଷପାନକାରୀ (ବିଷପାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) —Drinking poison.
Bishapāyī

ବିଷ ପିଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟର ପ୍ରାଣନାଶାର୍ଥ ତାକୁ ବାଧ୍ୟ କରି ବିଷ ପାନ କରାଇବା —To cause a person to drink poison to kill himself.
Bisha piāibā
ବିଷ ପିୟାନ **बिष पिलाना**
[ବିଷ ପିଏଇବା, ବିଷ ପେଇବା, ବିଷପ୍ୟା(ପ୍ୟେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଷ ପିଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ବିଷ+ପା ଧାତୁ)—୧ । ଗରଳ ପାନ କରିବା —1. To drink poison. ୨ । ପ୍ରାଣ-ବିଷ ପିୟା ସଂହାରକ ବା ବିଷାକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପିଇବା = (ଯଥା— ମଦ୍ୟପାନ ।) 2. To drink any thing (e. g. wine) which is poisonous.
Bisha pi-ibā
विष पीना

ବିଷ(ଷି)ପିତା—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ବିଷତିକ୍ତ)—୧ । ବିଷପରି କଟୁ— 1. Bitter like poison. ୨ । ବିଷତୀତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପିତା—2. Very bitter. ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତି ଅପ୍ରିୟ—3. (figurative) Very unpleasant. [ଦ୍ର— କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଲୁବ୍ଧ ହୋଇ ତାକୁ ଗ୍ରହିବା ଦ୍ୱାରା ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଲୋକେ କହନ୍ତି— ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଥମ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଷପିତା ଲାଗୁଛି ।]
Bisha(shi)pitā
बहुत कडुआ; विषतीता

ବିଷପୁଚ୍ଛ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି) —ଯାହା ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ରେ ବିଷଥାଏ —Having poison in the tail.
Bishapuchchha
ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । କଙ୍କଡ଼ାବିଛା—1. Scorpion. ୨ । ଚେନ୍ଦୁଳିଆ ବିଛା—2. Centiped.

ବିଷପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ + ପୁଷ୍ପ)—୧ । ନୀଳପଦ୍ମ —1. The blue waterlily. ୨ । ଅତସୀଗୁଳ୍ମ (ହ. ଶ.)—2. Linseed (plant) ୩ । ମଦନ ଫଳ ଗଛ (ହ. ଶ.)—3. The Madana tree. ୪ । (ମ. ତ. ଲୋ) ବିଷାକ୍ତ ପୁଷ୍ପ—4. A poisonous flower.
Bishapushpa

ବିଷପୋକ ବିଷରେ ବଞ୍ଚିବା(ନ୍ୟାୟ)—ବିଷାକ୍ତ ବସ୍ତୁରେ ଯେଉଁ କୃମି ଜାତ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ବିଷର ପୋକା ବିଷେ ବାଞ୍ଚା ବିଷ ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ବଞ୍ଚି ରହନ୍ତି ଓ ବିଷ ସେମାନଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ କରେ ନାହିଁ; ସେହିପରି ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କ ସହବାସ କରେ, ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକମାନେ ତାହାର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ—An analogy from worms produced from poisonons matter subsisting in the poison; a person brought up in unhealthy or immoral sorroundings can withstand the same in after life.
Bishapoka bishare bañchibā
विषका कीडा विषमे ही जीना

ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ପ୍ରୟୋଗ)—ହତ୍ୟା ଅବା ଔଷଧାର୍ଥ ବିଷଦାନ—Administration of poison for medicinal or murderous purpose.
Bisha prayoga

ବିଷ ପ୍ରସୂନ—ସଂ. ବ. (ମ. ତ. ଲୋ; ବିଷ + ପ୍ରସୂନ)—ପଦ୍ମ— Lotus. (ଦ୍ର—ବିଷପ୍ରସୂନ ଇନ୍ଦୁ ନିଭ ଦେଖେ । ଉଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Bisha prasūna

ବିଷ ବଞ୍ଚିକା—ସଂ. ବ—ବିଛୁଆଟି—
Bisha bañchikā The stinging nettle.

ବିଷବତ୍—ସଂ. ଅବ୍ୟୟ—(ବିଷ + ତୁଲ୍ୟାର୍ଥେ. ବତ୍)—୧ । ବିଷ ତୁଲ୍ୟ— 1. Similar to or like poison. ୨ । ମାରାତ୍ମକ—2. Fatal; deadly.
Bishabat

ବିଷ ବଦ୍ୟ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ବିଷବୈଦ୍ୟ)—ବିଷ ବୈଦ୍ୟ (ଦେଖ)
Bisha badya Bisha baidya (See)
(ବିଷ ବଇଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଷବଦ୍ୟୀ **विषवैद्**

ବିଷବଲ୍ଲୀ—ସଂ. ବ—ଇନ୍ଦ୍ରବାରୁଣୀ ଲତା (ହ. ଶ)—
Bishaballī Colocynth creeper.

ବିଷ ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବିଷ + ବିଦ୍ୟା)—୧ । ବିଷର ମନ୍ତ୍ରାଦି— 1. The art of counteracting the effects of poison by means of incantation. ୨ । ବିଷର ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ବିଷମାରଣ ବିଦ୍ୟା ଥିବା ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର—2. The art dealing with antidotes and rectification of poisons.
Bisha bidyā

ବିଷ ବୃକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ମ. ତ. ଲୋ; ବିଷ+ବୃକ୍ଷ)—୧ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷର ପତ୍ର ବା ଫଳାଦି ବିଷାକ୍ତ—1. Poisonous tree. ୨ । ଡମ୍ବିର ଗଛ (ହ. ଶ)—2. The fig tree. ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନ୍ଦ ବା ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. (figurative) A wicked or depraved person. ଦେ. ବି—ବଙ୍ଗୀୟ ଲେଖକ ବଙ୍କିମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କୃତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉପନ୍ୟାସ—The title of a Bengalee novel by Bankima chandra.
Bisha bṛuksha

ବିଷ ବୈଦ୍ୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ବୈଦ୍ୟ; କିମ୍ବା ବିଷ ବିଦ୍ୟା +ଜ୍ଞାନାର୍ଥେ. ଅ)—ମହୌଷଧି ଦ୍ୱାରା ବିଷକ୍ରିୟା (ବିଷ ଉଷକ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ କ୍ଷମ ଚିକିତ୍ସକ— A physician who cures snake-bites and counteracts the effects of various poisons by means of charms or medicines.
Bisha baidya

ବିଷ ଭକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ଭକ୍ଷଣ)—ବିଷ ଖାଇବା— Taking of poison.
Bisha bhakshaṇa

ବିଷ ଭକ୍ଷିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ବିଷ + ଭକ୍ଷ୍ ଧାତୁ)—
Bisha bhaksbibā **ବିଷ ଖାଇବା**—To take poison.
ବିଷ୍ ଭକ୍ଷା **ବିଷ ଭକ୍ଷଣା** :

ବିଷ ଭଦ୍ରା—ସଂ. ବି—ବଡ଼ ଦନ୍ତୀ ବୃକ୍ଷ (ହୁ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Bisha bhadrā The big species of Danti tree.
(ବିଷ ଭଦ୍ରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷଭୃତ୍—ସଂ. ବି. (ବିଷ + ଭୃ ଧାତୁ=ପୋଷଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଭୃତ୍)—ସର୍ପ; ସାପ; ବିଷଧର ସର୍ପ—Poisonous snake; serpent.

ବିଷମ—ସଂ. ବିଣ. (ବି=ନୁହେଁ + ସମ=ସମାନ)—୧ । ଅସମାନ;
Bishama ବିସଦୃଶ—1. Unlike; dissimilar; un-
(ବିଷମା—ସ୍ତ୍ରୀ) equal. ୨ । ଅଯୁଗ୍ମ (ସଂଖ୍ୟା); ଯେଉଁ
(ବିଷମତା—ବି) ସଂଖ୍ୟାକୁ ୨ ରେ ହରଣେ ଅଂଶ ରହେ—
(ବିଷମିତ—ସମ) 2. Odd number; uneven number. ୩ । ବିଯୋଡ଼—3. Not in pairs; unmatched. ୪ । ଅସାଧାରଣ; ଅସାମାନ୍ୟ—4. Extraordinary; uncommon. ୫ । କଷ୍ଟଦାୟକ; କ୍ଲେଶକର—5. Painful. ୬ । ଦୁର୍ଗମ—6. Difficult to pass. ୭ । ଦୁଃସହ—7. Difficult to bear. ୮ । ମାରାତ୍ମକ-8. Fatal; deadly. ୯ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—9. Unacceptable. ୧୦ । ଦୁର୍ବୋଧ—10. Unintellegible. ୧୧ । ଜଟିଳ—11. Knotty. ୧୨ । ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ; ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ-12. Narrow. ୧୩ । ଦାରୁଣ; ଭୟଙ୍କର—13. Hard; horrible; terrific. [ଉ—ବିଷରୁ ବିଷମ ସୁଲକ୍ଷଂଘଶର ଘାରବେ ହର ହୋଇଲେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୧୪ । ଯାହାର ବାହୁମାନ ସମାନ ନୁହେଁ (କ୍ଷେତ୍ର)—14. (a geometrical figure) Having its sides unequal. (ଯଥା—ବିଷମ ତ୍ରିଭୁଜ; ବିଷମ ଚତୁର୍ଭୁଜ) ୧୫ । ବନ୍ଧୁର; ଉନ୍ନତାବନତ—15. Uneven; rough; undulating. ୧୬ । ଦୁଃସାଧ୍ୟ; କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ—16. Hard of solution; difficult to solve unmanageable. ୧୭ । ଅସରଳ; ଯାହା ସିଧା ନୁହେଁ; 17. Not straight; tortuous. (ଯଥା—ବିଷମ ରେଖା) ୧୮ । ବିପଦସଙ୍କୁଳ—18. Dangerous; beset with danger. ସଂ. ବି—୧ । ଉନ୍ନତାବନତ ଭୂମି—1. Uneven ground. ୨ । ଖାଇବା ସମୟରେ ଭୁଲିରେ କିଛି ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟକି ଯାଇ ସାମୟିକ ନିଶ୍ୱାସ-ପ୍ରଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହେବା—2. Temporary suffocation or obstruction of the air pasage due to food sticking in the throat (Ganguly). ୩ । ନଦୀ ଗର୍ଭରୁ ଉପରକୁ ଉଠିଥିବା ଉନ୍ନତାବନତ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ଖଣ୍ଡ ବା ଢଳଢଳିଆ—3. Projecting boulders in the bed of flowing rivers. [ଉ—ଅବଗାହନ୍ତି ଜଳ ଦଳେ ଦଳେ, ବିଷମ ପଥ୍ୟେ ବଣି ସୋତଜଳେ । ରାଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶରୀ ।] ୪ । ନଦୀଗର୍ଭରେ ଦୁଇ ପାଖରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ଥାଇ ମଝିରେ ନଈପାଣି ଖର ଦ୍ରୁତଗତିରେ ବୋହିଯିବା ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ଜଳପଥ—4. Stony rapids in the beds of flowing rivers. [ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁରଠାରୁ ଅଠମଲିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହାନଦୀର ଗର୍ଭ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବିଷମରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଏ ସ୍ଥାନରେ ଲୌକାକୁ ନିରାପଦରେ ନେବାପାଇଁ ଅଉଙ୍ଗ କିମ୍ବା ଅଳଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଏ । ସେମାନେ ନିରାପଦ ବାଟ ଠଉରାଇ ଡଙ୍ଗାକୁ ଏ ବାଟେ ନିଅନ୍ତି । ଟିକିଏ ଅସାବଧାନ ହେଲେ ଡଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗି ବିଷମମାନଙ୍କରେ ମାଡ଼ ଖାଇ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ ।] ୫ । ଗିରିସଙ୍କଟ—5. Mountain pass. ୬ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାର ବିଶେଷ 6. A figure of speech. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଦୁଇ ବିରୋଧୀ ବସ୍ତୁର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଏ ବା ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଅଭାବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ଥାଏ—ହୁ. ଶ ।] ୭ । ପଦ୍ୟବିଶେଷ—7. A kind of verse; irregular verse. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଚରଣମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷରସଂଖ୍ୟା ସମାନ ନ ଥାଏ ।] ୮ । ତାଳ-ବିଶେଷ—8. Name of a musical measure. ୯ । (ଗଣିତ) ଅଯୁଗ୍ମ ରାଶି—9. (Mathematics). Odd number. ୧୦ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଅଯୁଗ୍ମ ରାଶି—10. (astrology) The signs of the zodiac which occupy odd places (e. g. the 1st, 3rd, 5th, 7th, 9th and 11th signs). [ଯଥା—୧. ମେଷ, ୩. ମିଥୁନ, ୫. ସିଂହ, ୭. ତୁଳା, ୯. ଧନୁ ଓ ୧୧. କୁମ୍ଭ] ୧୧ । (ବୈଦ୍ୟକ) ବାୟୁର ପ୍ରକୋପରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଜଠରାଗ୍ନି (ହୁ. ଶ)—11. The state of the digestive function due to the morbidity of wind or rheum in the system. ଦେ. ବିଣ-୧ । (ମନ ଅର୍ଥ) ଅଘଟଣ; ବିଡ଼ମ୍ବଣ (କଥା); ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ ବା ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ; ଯାହା କେବେ ଘଟି ନାହିଁ—1. Unheard of or unthought of (matter) (ଉ—ଏ ବିଷମ କଥା ଏ ସଂସାରେ କେହି ଶୁଣି ନାହିଁ କେଉଁ କାଳେ । ରାଧାନାଥ. ଯାବଂଗ ।) ୨ । ମନ—2. Bad. (ଉ—ବିଷମ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରକାଶ, କେବେ ନୋହୁକ ନନ୍ଦୁଷ ପ୍ରାପ୍ତି ନାଶ ଯିବାକୁ ମୋ ଚିତ୍ତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।] ଦେ. ବି—୧ । ଜଟିଳ ଘଟଣା—1. A confused state of things. ୨ । ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା—
ବିଷମ 2. Dilemma; riddle. ୩ । ଭୟାନକ ଘଟଣା—
3. Terrible event.

ବିଷମ କର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧାରୟ)—(ଜ୍ୟାମିତି) ବିଷମ ଚତୁର୍ଭୁଜର
Bishama karnna କର୍ଣ୍ଣ ରେଖା—(geometry) The diagonal of a trapezoid.

ବିଷମ କୋଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—(ଜ୍ୟାମିତି) ଯେଉଁ କୋଣ ସମ-
Bishama koṇa କୋଣରୁ ଊଣା ବା ବେଶି—(geometry) An acute or obtuse angle.

ବିଷମ କୋଣୀ—ସଂ. ବିଣ. (ବିଷମ କୋଣ+ଇନ୍) —(ଜ୍ୟାମିତି) ଯେଉଁ
Bishama koṇī କ୍ଷେତ୍ରର କୌଣସି କୋଣ ସମକୋଣ ନୁହେଁ—(geometry) (a figure) Which has got no right angle in it.

ବିଷମ ଖାତ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ବିଷମ+ଖାତ)—ଅସମାନ ବାହୁବିଶିଷ୍ଟ
Bishama khāta ଗର୍ତ୍ତ—A hole or pit of unequal sides.

ବିଷମ ଚତୁରସ୍ର—ସଂ. ବି. (ବିଷମ+ଚତୁରସ୍ର)—ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରର ଚାରି
Bishama chaturasra ବାହୁ ଓ ଚାରି କୋଣ ପରସ୍ପର ଅସମାନ—Trapezoid.
ବିଷମ ଚତୁର୍ଭୁଜ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଷମ ଚତୁଷ୍କୋଣ }

ବିଷମଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷମ+ଛଦ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁ ଛ ସ୍ଥାନରେ
Bishamachchhada ଚ)—ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣି ବା ଛତିଆନା ଗଛ—(ବିଷମ ପଲ୍ଲଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) Alstonia Scholaris (tree).

ବିଷମ ଜ୍ୱର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ବିଷମ+ଜ୍ୱର) —୧ । କଠିନ ସବିରାମ
Bishama jwara ବା ଅବିରାମ ଜ୍ୱରବିଶେଷ; ମଜ୍ଜାଗତ ଜ୍ୱର; ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ୱର—1. A chronic intermittent fever of an obstinate type. [ଦ୍ର—ଏ ଜ୍ୱର ପ୍ରତିଦିନ ରୋଗୀକୁ ଆକ୍ରମଣ କରେ, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଶରୀରର ତାପ ବା ନାଡ଼ୀର ଗତି ସବୁବେଳେ ସମାନ ନ ଥାଏ, କମ୍ବା ଜ୍ୱର ଆସିବା ସମୟ ଠିକ୍ ନ ଥାଏ । ସାଧାରଣ ଜ୍ୱରର ଚିକିତ୍ସା ନ ହେଲେ ବା ଜ୍ୱର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଭଲ ନ ହେଉଣୁ ରୋଗୀ ଅପଥ୍ୟ କଲେ ତାହା ବିଷମ ଜ୍ୱରରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଏହାର ଅନେକ ଭେଦ ଅଛି, ଯଥା—ସନ୍ତତ ଜ୍ୱର, ସତତ ଜ୍ୱର, ତୃତୀୟକ, ଚତୁର୍ଥକ ।] ୨ । ଖୁବ ଶୀତବୋଧ ସହ ଆସିବା ଜ୍ୱର (ହି. ଶ)—2. Fever attacking a person with a feeling of cold. ୩ । କ୍ଷୟ ବା ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗରେ ହେବା ଜ୍ୱର (ହି. ଶ)—3 Fever due to consumption.

ବିଷମ ତ୍ରିଭୁଜ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ବିଷମ+ତ୍ରିଭୁଜ) – ଯେଉଁ ତ୍ରିଭୁଜର
Bishama tribhuja ତିନି ବାହୁ ସମାନ ନୁହେଁ—A scalene triangle.
(ବିଷମବାହୁ ତ୍ରିଭୁଜ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷମ ନୟନ—ସଂ ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷମ=ଅଯୁଗ୍ମ+ନୟନ;
Bishama nayana ଏହାଙ୍କର ୩ ନେତ୍ର ଥିବାରୁ)—ମହାଦେବ-(ବିଷମ ଲୋଚନ, ବିଷମନେତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) Śiba.

ବିଷମ ବିଶିଖ—ସଂ. ବି. (ବିଷମ+ବିଶିଖ)—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏହାଙ୍କ
Bishama biśikha ଧନୁର ଶର ସଂଖ୍ୟା ୫ କନ୍ଦର୍ପ—1. Cupid. (ବିଷମ ବାଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (କର୍ମଧା) ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବା ଦାରୁଣ ଶର-2. Terrible or very sharp arrow. (ଉ—ବିଷମ ବିଶିଖେ ତାଲୁ କର ଦଥ ବଣା । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ)

ବିଷମ ରାଶି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ବିଷମ+ରାଶି)—ଅସମ ବା ଅଯୁଗ୍ମ
Bishama rāśi ରାଶି – An odd number. [ଯଥା—୧, ୩, ୫, ୭, ୯, ୧୧, ୧୩ ।] ଯେଉଁ ରାଶି ଦୁଇ ସମାନ ପୂର୍ଣ୍ଣସଂଖ୍ୟାରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ବିଷମ ଲାଗିବା—ଦେ. କ—ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟାଂଶ ହଠାତ୍ ଶ୍ୱାସରେ ଲାଗି-
Bishama lāgibā ଯିବା; ଗୋଟରେ ଲାଗିବା—The ବିଷମ ଲାଗା (ଖାଓୟା) sticking of a particle of food in the wind pipe. [ଦ୍ର—ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଏହି କି, ଭୁମ୍ବେ ଖାଇଲା ବେଳେ ବିଷମ ଲାଗିଲେ କେହି ବନ୍ଧୁ ସେହି ସମୟରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଅଛି ।]

ବିଷମ ଶର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷମ+ଶର)—୧ । କନ୍ଦର୍ପ—
Bishama śara 1. Cupid. (ଉ—ବିଷମ ଶର ବ୍ୟାଧ ହରଣୀ କରି, ବିଚ୍ଛେଦ ଘାଟ ଜଗି ବାଣ ପ୍ରହାର ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । (କର୍ମଧା) ଦାରୁଣ ବାଣ—2. Terrible arrow

ବିଷମ ସଙ୍କଟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ବିଷମ+ସଙ୍କଟ)—ମହାବିପଦ୍—
Bishama saṅkaṭa A great danger.

ବିଷମ ସପ୍ତମ—ସଂ. ବି (ବିଷମ+ସପ୍ତମ)—(ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)
Bishama saptama ବିବାହରେ ନିଷିଦ୍ଧ ଯୋଗ ବିଶେଷ—(astrology) An astrological conjunction of signs of the bride and bridegroom which is considered inauspicious for marriage [ଦ୍ର—ବର କନ୍ୟାଙ୍କର ଯଥାକ୍ରମେ ମେଷ ଓ ତୁଳା, ମିଥୁନ ଓ ଧନୁ, ସିଂହ ଓ କୁମ୍ଭ ଏପରି ରାଶି ହେଲେ ଏହାକୁ ବିଷମ ସପ୍ତମ କହନ୍ତି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ବିବାହ ହେଲେ ବରର ଓ କନ୍ୟାର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ ।]

ବିଷମ ସମୟ—ସଂ. ବି (ବିଷମ+ସମୟ)—ବିପତ୍‌କାଳ; ଦୁଃସମୟ—
Bishama samaya Time of danger; evil days.

ବିଷମ ସମସ୍ୟା—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଷମ+ସମସ୍ୟା)—୧ । ଉତ୍କଟ
Bishama samasyā ବା ଅସାଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ବା ବିଷୟ—1. Dilemma; a riddle which is very hard to solve. ୨ । ଶବ୍ଦାଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—2. A figure of speech. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଅଯଥାର୍ଥ ବିଷୟ ଲକ୍ଷଣାର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା—କବି ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ବିଚିତ୍ର ହେଲା ଭୁମ୍ବି ବୁଡ଼ିଲା, ନ ବୁଡ଼ି ଶଇଳ ସଲିଳ ଉପରେ ଯା ବହିଲା । ଭଞ୍ଜ. ଲବଣ୍ୟବତୀ ।]

ବିଷମ ସାହସ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିଷମ+ସାହସ)—ଅସମ ସାହସ;
Bishama sāhasa ଅନୁଚିତ ସାହସ—Foolhardiness; rashness. [ଉ—ମନସ୍ୱିନୀ ବାଳାର ଏ ବିଷମ ସାହସ, ଦେଖି ହେବେ ସମବେତ ରାଜନ୍ୟେ ଚକିତ—ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।]

ବିଷମ ସାହସିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଷମ+ସାହସିକ)—ଅସମ-
Bishama sāhasika ସାହସିକ; ହାଇଁସାହସିଆ—Foolhardy; rash.
(ବିଷମ ସାହସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିଷମ ସାହସୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷମସ୍ଥ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବିଷମ+ସ୍ଥା ଧାତୁ—ରହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) (ବିଷମସ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) Bishamastha —୧ । ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ—1. Involved or fallen in danger. ୨ । ଉଦ୍‌ବାଳକ ପ୍ରଦେଶସ୍ଥ—2. Situate in an uneven country.

ବିଷମା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଷମ+ଆ)—ବିଷମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Bishama Feminine of Bishama. ସଂ. ବି—୧ । ମହୁଗ୍ର (ହି. ଶ.)—1. Aconite. ୨ । ବଣ ବରକୋଳି (ହି. ଶ.)—2. The wild jujube berry and tree.

ବିଷମାକ୍ଷ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷମ+ଅକ୍ଷି)—ବିଷମଲୋଚନ; ମହାଦେବ—śiba. Bishamākoha

ବିଷମାୟୁଧ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷମ=ଅଯୁଗ୍ମ+ଅୟୁଧ=ଶର)—ପଞ୍ଚଶର; କନ୍ଦର୍ପ—Cupid. Bishamāyudha

ବିଷମାରଣ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ+ମାରଣ)—ବିଷଶୋଧନ (ଦେଖ)—Bisha śodhana (See) Bishamārana

ବିଷମାଲଙ୍କାର—ସଂ. ବି (ବିଷମ+ଅଲଙ୍କାର)—ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ A figure of speech. [ଦ୍ର—କାର୍ଯ୍ୟ ଓ କାରଣର ଗୁଣ ଓ କ୍ରିୟା ବିରୁଦ୍ଧରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲେ ଅଥବା ଆରବ୍ଧ କ୍ରିୟାର ବିଫଳତା, ବିଶେଷତଃ ଅନିଷ୍ଟଜନକତା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲେ ବିଷମାଲଙ୍କାର ହୁଏ । ଯଥା—ଭବ ଭାସ୍ମ ଅସିଲତା ଭମାଳ ବରଣ, କର ଶର୍ପେ ଶୁଭ୍ରଭାବ କରଣ ଧାରଣ, ଶାରଦ ସୁଧାଂଶୁ ସମ ଜଗତର ସାର, ତବ ଯଶ ହେ ରାଜନ ! କରୁଛି ବିସ୍ତାର । ଭୂଲମଣି. ଅଲଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ବିଷମାଶନ—ସଂ. ବି—ଅନିୟମିତ ସମୟରେ ଭୋଜନ—Irregnlarity in the time of taking meal. [ଦ୍ର—ଏଥିର ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟର ଆଳସ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ବଳତା ଜନ୍ମେ—ହି. ଶ.] Bishamāśana

ବିଷମିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିଷମ)—ବିଷମରୂପେ ପରିଣତ ହେବା—To turn into rapids or boulders in the bed of a river. [ଉ—ଛନ୍ଦଶିଳା ପୁଞ୍ଜ ଯାର ବିଷମି କୋଳେ, ନଦୀଶଯ୍ୟା, ଉପୁଜାନ୍ତି ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରପାତ ଠାବେ ଠାବେ । ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା] Bishamibā

ବିଷମିଶ୍ରିତ—ସଂ. ବିଶ (ତୃତୀୟା ତତ୍; ବିଷ+ମିଶ୍ରିତ)—ବିଷ ମିଶାଯାଇ ଥିବା- Mixed with poison. Bishamiśrita

ବିଷମୁଖ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ+ମୁଖ)—ବିଷଧର ସର୍ପ— Poisonous snake. ସଂ. ବିଶ—ଯେଉଁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିର ଧାରରେ ବିଷ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ—Any weapon whose edge has been poisoned. Bishamukha

ବିଷମୁଷ୍ଟି—ସଂ. ବି—୧ । କୋଚିଳା ଗଛ ଓ ତାହାର ଫଳ—1. Nux Vomica. ୨ । ଜୀବନ୍ତୀ (ହି. ଶ.)—2. A rare herb. ୩ । ଅଗସ୍ତି ଗଛ (ହି. ଶ.)—3. Sesbania Grandiflora (tree) ୪ । ମାହାଳ ଗଛ (ହି. ଶ.)—4. Persian Lilac (tree) ୫ । ଏକପ୍ରକାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୁଳ୍ମ—5. A kind of medicinal plant. [ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୀରେ ଏହାକୁ ବିଷ-ଦୋଡ଼ୀ, କଡ଼ଶିଂଗେ କହନ୍ତି; ଏହାର ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—କେଶମୁଷ୍ଟି, ସୁମୁଷ୍ଟି, ଲଶମୁଷ୍ଟିକ, କ୍ଷୟାଡ଼ୋଡ଼ମୁଷ୍ଟି । ଏହା କଟୁତିକ୍ତରସ, ରୁଚିକର, ଅଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧକ, କଫବାତନାଶକ ଏବଂ ରକ୍ତପିତ୍ତ, ଦାହ ଓ କଣ୍ଠରୋଗରେ ଉପକାରକ—ବଙ୍ଗଳା. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣଶିକ୍ଷା ।]

ବିଷ ମୃତ୍ୟୁ—ସଂ. ବି—ଚକୋର ପକ୍ଷୀ—The Chakora bird. Bisha mṛutyu [ଉ—ବିଷମୃତ୍ୟୁ ବିଷ ସତ୍ତା ଯିବା ପ୍ରାପ୍ତେ ବୁଲ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଷମେକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷମ+ଈକ୍ଷଣ)—ଶିବ— Bishameksh ṇa Siba.

ବିଷମେଷୁ—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷମ=ଅଯୁଗ୍ମ+ଇଷୁ=ବାଣ)—ପଞ୍ଚବାଣ; କନ୍ଦର୍ପ—Cupid. [ଉ—ବିଷମେଷୁ ସୁର୍ପସୁତ୍ତ ନାରୀ କେଳଭରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] Bishameshu

ବିଷମୋଭୟ କଣ୍ଟକା—ସଂ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବରକୋଳି (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)— The small variety of ujube. Bishamobhaya kaṇṭakā

ବିଷୟ—ସଂ. ବି—(ବି=ବିଶିଷ୍ଟରୂପେ+ସି ଧାତୁ—ବନ୍ଧନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଅ; ଯାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣଙ୍କୁ ବନ୍ଧନ କରେ ବା ଆକର୍ଷଣ କରେ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ପଦାର୍ଥ—1. A matter perceptible to the senses; any object of sense. ୨ । ଧନ; ସମ୍ପତ୍ତି; ବିଭବ—2. Wealth; riches; property. ୩ । ସଂସାରରେ କରାଯିବା ଭୋଗ—3. Worldly enjoyment. ୪ । ଭୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ—4. Object of enjoyment. ୫ । ପଦାର୍ଥ—5. Thing; object. ୬ । ଦେଶ—6. Country; region. ୭ । ସ୍ଥାନ—7. Place; locality. ୮ । ପାତ୍ର—8. Receptacle. ୯ । ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ପଦାର୍ଥ—9. Anything to be described. ୧୦ । ଭୂତ—10. Ghost. ୧୧ । ଗୃହ—11. House. ୧୨ । ସ୍ୱାମୀ—12. Husband. ୧୩ । ପ୍ରେମିକ ବ୍ୟକ୍ତି; ପ୍ରିୟ ଜନ—13. Lover. ୧୪ । ନେତା; ନିୟାମକ—14. Regulator; leader; guide. ୧୫ । ଶୁକ୍ର; ବୀର୍ଯ୍ୟ—15. Semen virile. ୧୬ । ରାଜ୍ୟର ଅଂଶ ବିଶେଷ; ଗ୍ରାମପୁଞ୍ଜ; ପରଗନ୍ନା—16. A group of villages; perganna. ୧୭ । ବର୍ଣ୍ଣିତ, ଆଲୋଚିତ ବା କଥିତ ବସ୍ତୁ—17. Subject matter of a description or speech; topic. ୧୮ । ବିଷୟୀଭୂତ ବସ୍ତୁ—18. Subject matter; subject of discussion ୧୯ । ଘଟଣା; କର୍ମ—18. Affair. ୨୦ । ସମ୍ବନ୍ଧ; ସମ୍ପର୍କ—20. Relation; connection. (ଯଥା—ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋର କେତେ କଥା କହିବାର ଅଛି) Bishaya

ବିଷୟ ଆଶୟ—ଦେ. ବ—(ଭିନ୍ନଅର୍ଥ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁରୂପ ଦ୍ୱିତୀୟ ସମାସର ଶବ୍ଦ)—ଧନସମ୍ପତ୍ତି—Riches; property.
Bishaya āsaya
ବିଷୟାଶୟ

ବିଷୟକ—ସ. ବିଣ—(ବିଷୟ + କ)—ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Related to; concering.
Bishayako
(ଯଥା—ଧର୍ମବିଷୟକ ପ୍ରବନ୍ଧ)

ବିଷୟ କର୍ମ—ଦେ. ବ—(ସମାସର ଶବ୍ଦ; ସ. ବିଷୟ + କର୍ମନ୍)—
Bishaya karma ୧ । ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ—1. Worldly affair; worldly concern. ୨ । ସାଂସାରିକ ଅବଲମ୍ବନ – 2. Worldly pursuit or business. ୩ । ଜୀବିକା; ବୃତ୍ତି; ପେଶା—3. Livelihood; profession. ୪ । ଚାକିରି—4. Service.
ବିଷୟକର୍ମ୍ମ
ବିଷୟକର୍ମ
(ବିଷୟ କାର୍ଯ୍ୟ; ବିଷୟକର୍ମ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷୟ ଗର୍ବ—ସ. ବ—(ମ. ତ. ଲୋ. ବିଷୟ+ଗର୍ବ)—ଧନଜନିତ ଗର୍ବ—Pride of being rich.
Bishya garba
(ବିଷୟ ଗର୍ବିତ—ବିଣ)

ବିଷୟ ଚିନ୍ତା—ସ. ବ—(୭ମୀ ତତ୍, ବିଷୟ + ଚିନ୍ତା)—ସାଂସାରିକ ବିଷୟରେ ଭାବନା—The thought about worldly matters; mundane thoughts.
Bishay chintā

ବିଷୟ ତୃଷ୍ଣା—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ତୃଷ୍ଣା)—୧ । ସାଂସାରିକ ସୁଖଭୋଗର ଅଭିଳାଷ—1. Hankering after worldly happiness or material prosperity. ୨ । ଧନଲୋଭ—2. Avarice; greed of money.
Bishaya trushṇā
ବିଷୟ ପିପାସା
ବିଷୟ ବାସନା
ବିଷୟ ଲୋଭ
ବିଷୟ ବାଞ୍ଛା
ବିଷୟ ସ୍ପୃହା
} ଅନ୍ୟରୂପ
(ବିଷୟ ବିତୃଷ୍ଣା—ବିପରୀତ)

ବିଷୟ ତ୍ୟାଗ—ସ. ବ (ବିଷୟ+ତ୍ୟାଗ)—ସାଂସାରିକ ଭୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ଛାଡ଼ିଦେବା—Renunciation of worldly enjoyment.
Bishaya tyāga
ବିଷତ୍ୟାଗୀ—ପୁଂ
ବିଷୟତ୍ୟାଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ
} ବିଣ

ବିଷୟ ନିରୂପଣ – ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ନିରୂପଣ)—କୌଣସି ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବା ବକ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟର ସ୍ଥିରୀକରଣ—Ascertainment of any subject.
Bishaya nirūpaṇa

ବିଷୟପତି—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ପତି)—୧ । ଗ୍ରାମପୁଞ୍ଜର ବା ପ୍ରଗଣାର ବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଦେଶର ଶାସକ ବା ଅଧିପତି (ହ୍ର. ଶ)—1. Zamindar or ruler of a group of villages, or pergunna or small province. ୨ । ବିଷୟୀ (ଦେଖ)—2. Bishayī (See) [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦରୁ ଓଡ଼ିଆ ବିଶେଷ ଶବ୍ଦର ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ ।]
Bishayapati
ବିଷୟାଧିପ
ବିଷୟାଧିପତି
} ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଷୟପରାୟଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷୟ+ପରାୟଣ)—ସାଂସାରିକ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ—Addicted to worldly affairs.
Bishaya parāyaṇa
(ବିଷୟପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ବିଷୟପରାୟଣତା—ବ)

ବିଷୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ପ୍ରସଙ୍ଗ)—୧ । ସାଂସାରିକ ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଗଳ୍ପ ବା କଥାଭାଷା; ଦୁଃଖସୁଖ ଦେବା—1. Talk about each other's worldly affairs. ୨ । ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ—2. Relation to the subject matter.
Bishaya prasaṅga

ବିଷୟବାଡ଼ି—ଦେ. ବ (ସମାସର)—ସ୍ଥାବର ଓ ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି—Property, both moveable and immoveable.
Bishayabārḍi
ବିଷୟବାଡ଼ୀ
(ବିଷୟ ସମ୍ପତ୍ତି, ବିଷୟ ସଂସାର, ବିଷୟ ବୃତ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷୟ ବିରକ୍ତି—ସ. ବ (୭ମୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ବିରକ୍ତି)—ସଂସାର ପ୍ରତି ଅନାସକ୍ତି—Indifference to worldly concerns.
Bishaya birakti
(ବିଷୟବିରାଗ, ବିଷୟବୈରାଗ୍ୟ, ବିଷୟବିତୃଷ୍ଣା—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ବିଷୟବିରକ୍ତ, ବିଷୟବିରାଗୀ, ବିଷୟବିତୃଷ୍ଣ—ପୁଂ. ବିଣ)

ବିଷୟ ବୁଦ୍ଧି—ସ. ବ (୭ମୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ବୁଦ୍ଧି)—୧ । ବୈଷୟିକ ଜ୍ଞାନ—1. Worldly knowledge; Commonsense. ୨ । ସାଂସାରିକ ଅଭିଜ୍ଞତା—2. Worldly experience.
Bishaya buddhi
(ବିଷୟବୋଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷୟଭେଦ ଉଲ୍ଲେଖାଲଙ୍କାର—ସ. ବ—ଅର୍ଥାଲଙ୍କାର ବିଶେଷ; ଉଲ୍ଲେଖାଲଙ୍କାର (ଦେଖ) A figure of speech; Ullekhālankāra (see).
Bishayabheda ullekhālankāra

ବିଷୟଭୋଗ—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ଭୋଗ)—ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉପଭୋଗ—Enjoyment of riches or worldly prosperity.
Bishayabhoga
(ବିଷୟଭୋଗୀ – ପୁଂ. ବିଣ)

ବିଷୟମଗ୍ନ—ସ ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ମଗ୍ନ)—ସାଂସାରିକ ବିଷୟରେ ଆସକ୍ତ—Addicted to worldly concerns.
Bishayamagna
(ବିଷୟମଗ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଷୟମତ୍ତ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ମତ୍ତ)—ସଂସାର-ସୁଖରେ ମାତିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗର୍ବୀ; ଧନଗର୍ବୀ—Mad after the enjoyment of worldly pleasures.
Bishayamatta
(ବିଷୟମତ୍ତତା—ବିଶେଷ୍ୟ)
(ବିଷୟମତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଷୟମଦ—ସ. ବ (ବିଷୟ+ମଦ)—୧ । (ମ. ତ. ଲୋ) ସଂସାର ସୁଖଭୋଗଜାତ ମତ୍ତତା—1. Madness resulting from worldly enjoyment ୨ । (ରୂପକ) ବିଷୟଭୋଗରୂପ ଗର୍ବ—2. Pride of worldly enjoyment.
Bishayamada

ବିଷୟଲାଭ—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ଲାଭ)—ସମ୍ପତ୍ତିଲାଭ—Acquisition of property.
Bishayalābha

ବିଷୟଲୁବ୍ଧ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ଓ ୫ମ୍ୟା ତତ୍; ବିଷୟ+ଲୁବ୍ଧ)—ବିଷୟ ପ୍ରତି ଲୋଭଗ୍ରସ୍ତ—Coveting after worldly prosperity.
Bishayalubdha
(ବିଷୟଲୁବ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଷୟସୁଖ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ସୁଖ)—ସାଂସାରିକ ବସ୍ତୁ ସ୍ପର୍ଶଜନିତ ସୁଖ—Happiness due to worldly enjoyment.
Bishaysukha

ବିଷୟହୀନ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍; ବିଷୟ+ହୀନ)—ଦୁଃଖୀ; ଗରିବ—Poor.
Bishayahīda

ବିଷୟା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଷୟ)—ସାଂସାରିକ ଭୋଗ ଓ ସୁଖ—Worldly enjoyment and happiness. (ଉ—ସ୍ୱଭାବେ ସେହୁ ଦେହେ ଥାଇ, ବିଷୟାଭୋଗକୁ କରଇ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)
Bishayā

ବିଷୟାକାଙ୍କ୍ଷା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ଆକାଙ୍କ୍ଷା)—୧ । ସାଂସାରିକ ବିଷୟ ଭୋଗ କରିବାର ଇଚ୍ଛା—1. Hankering after worldly matters or enjoyment. ୨ । ସମ୍ପତ୍ତି ବା ଧନାକାଙ୍କ୍ଷା—Hankering after riches or property.
Bishayākānkshā
(ବିଷୟାଭିଳାଷ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷୟାକାଙ୍କ୍ଷୀ	ପୁଂ	ବିଣ
ବିଷୟାଭିଳାଷୀ		
ବିଷୟାକାଙ୍କ୍ଷିଣୀ	ସ୍ତ୍ରୀ	
ବିଷୟାଭିଳାଷିଣୀ		

ବିଷୟାନୁରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ଅନୁରକ୍ତ)—ସାଂସାରିକ ବିଷୟରେ ମଗ୍ନ—Addicted to worldly affairs.
Bishayānurakta
(ବିଷୟାସକ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ବିଷୟାନୁରାଗ, ବିଷୟାନୁରକ୍ତି, ବିଷୟାସକ୍ତି—ବିଶେଷ୍ୟ)

ବିଷୟାନ୍ତର—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା ବା ନିତ୍ୟସମାସ; ଅନ୍ୟ+ବିଷୟ, 'ଅନ୍ୟ' ସ୍ଥାନରେ 'ଅନ୍ତର'ର ନିପାତ)—ଅନ୍ୟ ବିଷୟ—Another matter
Bishapāntara

ବିଷୟାବିଷ—ଦେ. ବି (ରୂପକ କର୍ମଧା; ବିଷୟ+ବିଷ)—ସାଂସାରିକ ବିଷୟରୂପ ବିଷ—Worldly affairs compared to poison.
Bishayābisha

ବିଷୟାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଷୟ+ଅର୍ଥ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ବିଷୟାଭିଳାଷୀ; ଧନାଭିଳାଷୀ—Bent on worldly affairs or riches. (ଉ—ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରହର ସ୍ନାନ ବିଷୟାର୍ଥୀ ଜାଣ । ତୃତୀୟ ପ୍ରହର ସ୍ନାନ କାହିଁରେ ନ ଗଣ—ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ।)
Bishayārthī
(ବିଷୟାର୍ଥିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଷୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବିଷୟିନ୍; ବିଷୟ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍)—୧ । ଧନୀ; ସମ୍ପତ୍ତିବାନ୍; ବିଭବଶାଳୀ—1. Rich; prosperous. ୨ । ବିଷୟାସକ୍ତ; ଭୋଗ ବିଳାସରତ—2. Addicted towardly concerns or enjoyment. ସଂ. ବି—୧ । ନୃପତି; ରାଜା—1. King. ୨ । କନ୍ଦର୍ପ—2. Cupid. ୩ । ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Rich man. ୪ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—4. Organ of sense. ୫ । ଗ୍ରାମପଞ୍ଚକର ବା ପ୍ରଗନ୍ନାର ଶାସକ—5. Ruler of a group of villages or pergunna. ଦେ. ବ—ଶୋଇ (ଦେଖ)—Bisoi (See)
Bishayī

ବିଷୟୀଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ବିଷୟ+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ବି+ଭୂତ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀଭୂତ—1. Perceived by the senses. ୨ । ତୌଣସି ବିଷୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ—2. Included in any subject.
Bishayībhūta

ବିଷୟେଚ୍ଛା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷୟ+ଇଚ୍ଛା)—ବିଷୟ ତୃଷ୍ଣା (ଦେଖ)
Bishayechchhā Bishaya trushṇā (See)
(ବିଷୟେଚ୍ଛୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ ଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ନକ୍ଷତ୍ରାମୃତ ଯୋଗ ଓ ସିଦ୍ଧି ଯୋଗର ଏକତ୍ର ମିଳନରେ ଘଟିବା ଅଶୁଭକର ଯୋଗ-ବିଶେଷ—An inauspicious astrological conjunction. [ଦ୍ର—ଘୃତ ଓ ମଧୁ ଯେଉଁ ପରି ପୃଥକ୍ ଅବସ୍ଥାରେ ଶରୀରର ପୁଷ୍ଟି ସାଧକ, କିନ୍ତୁ ଏକତ୍ର ମିଶ୍ରିତ ହେଲେ ବିଷ ହୁଏ, ସେହିପରି ଉକ୍ତ ଯୋଗଦ୍ୱୟ ପୃଥକ୍ ଅବସ୍ଥାରେ ଯାତ୍ରାଦି ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶୁଭ ସୂଚକ, କିନ୍ତୁ ଏକତ୍ର ଘଟିଲେ ଅଶୁଭକର ।]

ବିଷ ରୁପା—ସଂ. ବି—୧ । ଅତି ବିଷା; ମନ୍ଦୁରୀ—1. Aconite. ୨ । ମାହାଳ (ହି. ଶ)—2. Persian Lilac.
Bisha rūpā

ବିଷଳ—ସଂ. ବ (ବିଷ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଳ)—ବିଷ—Poison (Apte).
Bishala

ବିଷ ଲଡ୍ଡୁ—ଦେ. ବି—ବିଷମିଶ୍ରିତ ଲଡ୍ଡୁ—Sweetmeat ball mixed with poison. [ଦ୍ର—ଯାହା ଖାଇଲେ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ ।]
Bisha lardu
ବିଷଲାଡୁ ବିଷକାଲଡ୍ଡ

ବିଷଲାଙ୍ଗଳ—ସଂ. ବି—ଈଷଲାଙ୍ଗଳିଆ; ଲଙ୍ଗଳାଙ୍ଗୁଳିଆ; ଆଙ୍ଗୁଳିଆ; ପାଣ୍ଡୁଆଙ୍ଗୁଳିଆ—Gloriosa Superba [ଦ୍ର—ଏହା ବନ୍ୟଲତା ବିଶେଷ; ରଜନୀଗନ୍ଧାଦି ବର୍ଗର ରୋହିଣୀ; (?) ବର୍ଷାକାଳରେ ଏହା ଭିତ୍ତିରୁ ଜନ୍ମେ । କିନ୍ତୁ ଶରତ୍‌କାଳରେ ଫଳ ପାଚିଲେ ଏ ଗଛ ଶୁଖି ମରିଯାଏ ଓ ଗଛର ଚିହ୍ନମାତ୍ର ରହେ ନାହିଁ । ପତ୍ର ଏକୋତ୍ତର ଓ ମସ୍ତ୍ୟାକାର; ପତ୍ରର ଅଗ୍ରଭାଗ ଆଙ୍କୁଶିଆ । ଫୁଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ଓ ଅର୍ଗ୍ଗିବର୍ଣ୍ଣ । ଏହାର ଫଳ ୬ଟି ଓ ଲୁଣ୍ଠଲୁଣ୍ଠିଆ; ଗର୍ଭକେଶର ୬ଟି । ଗର୍ଭକେଶର ବକ୍ର ହୋଇ ପୁଂକେଶର ଉପରେ ପଡ଼େ । ଏହା ଦେଖିବାକୁ ଲଙ୍ଗଳ ବା ଲଙ୍ଗଳର ଈଷ ପରି । ଫୁଲର ଢେଙ୍ଗ ଅଧୋମୁଖ ଓ ଫୁଲ ଅଧୋମୁଖ ହୋଇ ଫୁଟେ । ଫୁଲ ପାଚିଲେ ଫାଟିଯାଏ । ପ୍ରାଚୀନକାଳରୁ ଏହାର ମୂଳ ଗର୍ଭପାତନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ । ଏହା ବିଷାକ୍ତ । ଏଥିରୁ ଏକପ୍ରକାର ତୈଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବିଲାତ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଏକପ୍ରକାର ମନ୍ଦୁରୀ; ଆମଦେଶର ବୈଦ୍ୟମାନେ ମନ୍ଦୁରୀ ଅଭାବରେ ଏହାର ମୂଳକୁ ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ରଉଠାରୁ ଏହା ପୃଥକ୍ । ଏହା କୁଷ୍ଠ, ଶୋଥ, ଅର୍ଶ,

ବିଷଲଙ୍ଗଳ	
ବିଷଲଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ)ଳିଆ	
ବିଷଲାଙ୍ଗୁଳ(ଡ଼)	
ବିଷଲାଙ୍ଗଳିଆ	
ବିଷଲାଙ୍ଗୁଳିଆ	ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଷଲାଙ୍ଗଳ(ଲା)	
ବିଷଲାଙ୍ଗଡ଼ିଆ	
ବିଷଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା(ଲା)	
ମ. ଝଡ଼ିଆନାଗ, ଚଗମୋଡ଼ିଆ	
ସ୍ତ. ଭୁଖସ୍ପୋ	

ବ୍ରଣ, ଶୂଳ, କଫ ଓ କ୍ରିମିନାଶକ; ଏହା ମିତ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ଗର୍ଭ ନାଶକ ।]

ବିଷ ଶୋଧନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ+ଶୋଧନ)—Bisha śodhana ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ ବିଷଘଟିତ ବସ୍ତୁକୁ କୌଣସି ଔଷଧ ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇବା ପୂର୍ବରୁ ତାକୁ ଗୋମୂତ୍ର ଆଦିରେ ସିଝାଇ ଉକ୍ତ ବିଷର ଉତ୍କଟତା ନିବାରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା—The rectification or purification of poison by processes enjoined in the Āyurbeda.

ବିଷହର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିଷ+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିଷଘାତୀ (ଦେଖ)—Bishaghāti (See). (ବିଷହରା, ବିଷହାରକ, ବିଷହାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) [ବିଷହା, ବିଷହାରକ, ବିଷହାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିଷହରୀ(ରୀ)—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଷହର+ଙ୍କୀ. ଅ; ଇ)- ମନସାଦେବୀ—Bishaharā(rī) Goddess Manasā. ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଷହରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bishahara.

ବିଷହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ; ଷତ୍ୱବିଧାନ)—Bishahyā ୧ । ସହନୀୟ—1. Endurable (Apte). ୨ । (ବିଷହ୍ୟତା—ବି) ନିଷ୍ପତ୍ତିଯୋଗ୍ୟ; ନିର୍ଣ୍ଣୟଯୋଗ୍ୟ—2. Possible to be settled or determined (Apte). ୩ । ସମ୍ଭବପର—3. Possible (Apte).

ବିଷା—ସଂ. ବି—(ବିଷ+ଆ)—୧ । ଅତିବିଷା; ଅତୁଷି—1. Aconitum Heterophyllum. ୨ । ତିତା ତରଡ଼ା (ହି ଶ) (ଦେଖ)—2. Bitter Luffa (creeper and fruit). ୩ । କୁଆମଇତା (ହି ଶ) (ଦେଖ)—3. Kuāmaitā (See). ୪ । ବିଷଲାଙ୍ଗଳ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)—4. Wolfsbane. ୫ । କାକୋଲୀ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)—5. Kākolī (See). ୬ । ବୁଦ୍ଧି (ହି. ଶ)—6. Intelligence.

ବିଷାଇ—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବି—ଗଡ଼ବିଷାଇ (ଦେଖ)—Bishāi Gardabishāi (See).

ବିଷା(ଷେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିଷଶବ୍ଦରୁ ଓଡିଆ ନାମଧାତୁ)—Bishā(ehe)ibā ୧ । ବିଷଯୁକ୍ତ କରିବା; ବିଷମୟ କରିବା—ବିଷାନ 1. To poison; to make poisonous. (ଉ—ବିସୈଲା କରନା ବିଷାଇ ମଧୁପଭନ୍ତୁ, ବନେ ଚମକିତ ଚନ୍ତୁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ । ୨ । ବିଷ ବୋଳିବା—2. To besmear with poison. (ଉ—ଲୋଚନ ଅମୋହ ଶର ଚକ୍ଷୁଳ ବିଷାଇ । ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷା ଅଉଲାଷ ।) ୩ । ବିଷମୟ ହେବା—3. To become poisonous.

ବିଷାକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଷ+ଅକ୍ତ=ଲେପିତ; ୭ମ୍ୟା ତତ୍)—୧ । Bishākta ବିଷମିଶ୍ରିତ—1. Mixed with poisons; ବିସୈଲା poisoned. ୨ । ଗରଳପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Full of poison. ୩ । ଯହିଁରେ ବିଷ ବୋଳାଯାଇଥାଏ; ବିଷଦିଗ୍ଧ—3. Smeared witb poison.

ବିଷାଣ(ଣୀ)—ସଂ. ବି—(ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବିଘର୍ଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ;+Bishāṇa(ṇī) ଈ)—୧ । ପଶୁର ଶୃଙ୍ଗ—1. The horn of a beast. ୨ । ହସ୍ତୀ, ଶୂକର ଆଦିଙ୍କ ମୁଖର ଦନ୍ତ—2. The pointed tusk of an elephant or boar. ୩ । ମେଷଶୃଙ୍ଗ ପରି ଫଳଯୁକ୍ତ ମେଷଶୃଙ୍ଗୀ ନାମକ ବୃକ୍ଷ; ମେଣ୍ଢାଶିଂଘା ଗଛ—3. Screw tree. (ଅନ୍ୟ ସଂ ନାମ—ମେଷଶୃଙ୍ଗୀ, ବିଷାଣୀ, ମେଷବଲ୍ଲୀ, ଅଜଶୃଙ୍ଗିକା; ହି. ମେଢ଼ାଶିଂଗୀ; ବ. ଶ୍ରୀଗଲବେଂଟେ, ମେଢ଼ାଶିଙ୍ଗୀ; ମ. ମେଣ୍ଢଫଳୀ, ଗୁ. ମଢ଼ାଶିଙ୍ଗୀ, ଫା. ବସ୍ତ୍, ଅ. ବାକିସ୍ତ ।) ୪ । ଶିଂଘା ବାଦ୍ୟ—4. A sounding horn. [ଉ—ବେଣୁ ବଇଁଶୀ ଯେ କାହାଳ, ବିଷାଣ ବେଜ ଧରି କର । ପ୍ରାତୀ. ପୁଣ୍ଡରିକ ତନ୍ତ୍ରୋଦସ୍ୱ ।] ୫ । କୁଟ; କୁଡ଼ ନାମକ ଔଷଧ (ହି. ଶ)—5. Kurdha (See). ୬ । ବାଲ୍ମୀ ତନ (ହି. ଶ)—6. A kind of yam. ୭ । ଋଷଭକ (ହି. ଶ)—7. A rare medicinal herb. ୮ । ତେନ୍ତୁଳ (ହି. ଶ(–8. Tamarind. ଦେ. ବି—୧ । ବିଷାନ (ସଂ. ବିଷାସ୍ତନ) ବିଷଘଟିତ ଔଷଧ—1. Any medicine ବିଷୌଲି ଦ୍ୱା, ବିଷ(ଖ) ବଟୀ of which poison is an ingredient. ୨ । (ସଂ. ବିଷ) ବିଷ—2. Poison. ୩ । ବିଷାକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ—3. Any poisonous thing. ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିଷଘଟିତ—1. Composed of poison. ୨ । ବିଷାକ୍ତ—2. Poisonous.

ବିଷାଣ ପ୍ରୟୋଗ—ଦେ. ବି—ରୋଗୀପ୍ରତି ବିଷଘଟିତ ଔଷଧର ପ୍ରୟୋଗ Bishāṇa prayoga —Administration of poisonous medicine to a patient.

ବିଷାଣ ଧରିବା—ଦେ. ବି—ରୋଗୀଠାରେ ବିଷର ଗୁଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା—Bishāṇa dharibā The taking effect of a ବିଷାନ ଧରା ବିଷବଟୀ ଲଗନା poisonous medicine on a patient.

ବିଷାଣିକା—ସଂ. ବି (ବିଷାଣ+କ+ଆ)—୧ । ମେଣ୍ଢାଶିଂଘା (ହି. Bishāṇikā ଶ.)—1. The screw tree. ୨ । ସପ୍ତଳା; ସପ୍ତଫେଣିଆ (ହି. ଶ.)—2. Enphorbia (tree). ୩ । କକଡ଼ା ଶୃଙ୍ଗୀ (ହି. ଶ)—3. Kakardā śrungi (See). ୪ । ଶିଂଘଡ଼ା (ହି. ଶ.)—4. Water chestnut. ୫ । ଋଷଭକ (ହି. ଶ.)—5. A rare herb. ୬ । କାକୋଲୀ (ହି. ଶ.)—6. Kākolī (See). ୭ । ଉତୁରୁଡ଼ (ହି. ଶ.)—7. Utururdi (See).

ବିଷାଣୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଷାଣିନ୍; ବିଷାଣ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍; ୧ମା. Bishāṇī ୧ବ.)—ଶୃଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ—Horned. ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ହସ୍ତୀ—1. Elephant. ୨ । ବାରହା; ଶୂକର—2. Boar. ୩ । ଷଣ୍ଢ (ହି. ଶ.)—3. Bull. ୪ । ଶିଂଘଡ଼ା (ହି. ଶ.)—4. Water chestnut. ୫ । ଋଷଭକ—5. A rare herb.

୨ । (ବିଷାଣ + ଈ) ସ୍ତ୍ରୀ—କ୍ଷୀରକାକୋଳୀ (ହ୍ର. ଶ । —6. Kshirakākolī (See), ୨ । ମେଣ୍ଢାଶିଂଘା (ହ୍ର. ଶ.)—7. The screw tree, ୮ । ବିଛୁଆଢ (ହ୍ର. ଶ.)—8. The stinging nettle. ୯ । ତେନ୍ତୁଳ (ହ୍ର. ଶ.)—9. Tamarind ୧୦ । ଶିଂଘଡ଼ା (ହ୍ର. ଶ.)—10. Water chestnut. ୧୧ । ବିଷ; ଜହର (ହ୍ର. ଶ.)—11. Poison. ୧୨ । ଉତୁରୁଡ଼ୀ (ହ୍ର. ଶ.)—12. Utururdi (See)

ବିଷାଦ୍—ସଂ. ବି (ବିଷ + ଅଦ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଯେ ହଳାହଳ ବିଷପାନ କରିଥିଲେ)—ଶିବ (ହ୍ର. ଶ.)—Siba.
Bishād

ବିଷାଦ—ସଂ. ବି (ବି + ସଦ୍ ଧାତୁ = ଅବସନ୍ନ ହେବା + ଭାବ. ଅ)—
Bishāda ୧ । ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତିହୀନତା—1. Want of high spirits; low spiretedness. ୨ । ଇଷ୍ଟନାଶ ଜନିତ ମନୋବେଦନା—2. Sadness due to the loss of one's wished for object. ୩ । ଖେଦ; ମନୋଭଙ୍ଗ; ମନୋଦୁଃଖ—3. Dejection; grief; dismay; mental distress. ୪ । ନିଷ୍ଚେଷ୍ଟତା; ଜଡ଼ତା—4. Want of exertion. ବେ. ବିଣ—ବିଷଣ୍ଣ; ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ—Sorrowful; sad; dejected.
(ବିଷାଦ୍ ବଦନ ତୋହର, ଯେ ମୁଖ ସ୍ୱଭାବେ ସୁନର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବିଷାଦ କରିବା—ବେ. କ୍ରି—ଖେଦ କରିବା; ବିଷଣ୍ଣ ହେବା—
Bishāda karibā To grieve; to be sorrowful.
ବିଷାଦକରା **विषादकरना**

ବିଷାଦଗ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅସ୍ୱାଚତ୍; ବିଷାଦ + ଗ୍ରସ୍ତ)—ବିଷଣ୍ଣ—
Bishādagrasta (ବିଷାଦଗ୍ରସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Sad; dejected.
(ବିଷାଦପ୍ରାପ୍ତ, ବିଷାଦ ନିମଗ୍ନ, ବିଷାଦଯୁକ୍ତ, ବିଷାଦମଗ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷାଦ ଜନକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଷାଦ + ଜନକ) —ଯାହା ବିଷାଦ ଜନ୍ମାଏ
Bishād janaka —Causing sadness; saddening.

ବିଷାଦମୂଳକ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷାଦ + ମୂଳ)—ଯେଉଁ
Bishādmūlaka ଘଟଣାର ମୂଳରେ ବିଷାଦ ଥାଏ—Resulting from grief.

ବିଷାଦ ରହିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅସ୍ୱାଚତ୍; ବିଷାଦ + ରହିତ)—ଖେଦ
Bishāda rahita ବିହୀନ—Free from grief.
(ବିଷାଦଶୂନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷାଦାନ୍ତକ—ସଂ ବିଣ (ବିଷାଦ + ଅନ୍ତ + କ)—ଯାହା ବିଷାଦରେ ସମାପ୍ତ
Bishādantaka ହୁଏ—Ending in grief; tragic.

ବିଷାଦିତ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଷାଦ + ଜାତାର୍ଥେ ଇତ)—ଦୁଃଖିତ;
Bishādita ଖେଦିତ—Grieved; saddened.
(ବିଷାଦିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଷାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଷାଦ + ଇନ୍)—ଯେ ବିଷାଦ କରୁଥାଏ—
Bishādī (ବିଷାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Sorrowing.

ବିଷାନ୍ତକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଷ + ଅନ୍ତକ = ନାଶକ)—ଗରଳ ନାଶକ;
Bishantaka ବିଷ ନାଶକ—Counteracting the effect of poison. ସଂ. ବି—ଶିବ; ମହାଦେବ—Siba. [ଦ୍ର—ଏ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନରୁ ଉତ୍ଥିତ ଗରଳ ପାନ କରିଥିଲେ ।]

ବିଷାନନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ + ଆନନ)—
Bishānana ସର୍ପ—Snake.
(ବିଷାସ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷାପହ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଷ + ଅପ + ହନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯାହା
Bishāpaha ବିଷକୁ ନାଶ କରେ—Counteracting or
(ବିଷାପହା—ସ୍ତ୍ରୀ) destroying the effect of poison.

ବିଷାପହା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବିଷାପହ + ଆ)—ବିଷାପହର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Bishāpahā Feminine of Bishāpaha. ସଂ. ବି—୧ । ନାଗଦମନୀ ଗୁଳ୍ମ (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—1. Indian wormwood. ୨ । ଇନ୍ଦ୍ର ବାରୁଣୀ; ମହାକାଳ ଲତା (ହ୍ର. ଶ)—2. Colocynth. ୩ । ଜବିଷା ନାମକ ତୃଣ (ହ୍ର. ଶ)—2. A kind of grass. ୪ । ସର୍ପଦଂଷ୍ଟ୍ର (ହ୍ର. ଶ); ବିଛୁଆଢ—4. The stinging nettle; Fragia Involucrata. ୫ । ଜିପର୍ଣ୍ଣୀ (ହ୍ର. ଶ) ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ—5. Desmodium Gangeticum (plant).

ବିଷାୟନ—ସଂ. ବି. (ଆୟୁର୍ବେଦ)—ବିଷ ଘଟିତ ଔଷଧ ଦ୍ରବ୍ୟ—
Bishāyana Medicine of which the ingredient
(ବିଷସ୍ୱାତ—ରସାୟନ) is poison. [ଦ୍ର—ଧାତୁ ଘଟିତ ଔଷଧକୁ ରସାୟନ ବୋଲାଯାଏ । ବିଷକୁ ଶୋଧନ କରି ଔଷଧରେ ପକାଇବାକୁ ହୁଏ ।]

ବିଷାୟୁଧ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ + ଆୟୁଧ = ଅସ୍ତ୍ର)—୧ । ବିଷଧର
Bishāyudha ସର୍ପ—1. Poisonous snake. ୨ । (ମ. ପ. (ବିଷାସ୍ତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲୋ; ବିଷ + ଆୟୁଧ) ବିଷଦିଗ୍ଧ ଶସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର—2. Poisoned weapon. ୩ । (ରୂପକ) ବିଷରୂପ ଆୟୁଧ—3. Poison used as a weapon for injuring others.

ବିଷାର—ସଂ. ବି. (ବିଷ + ଅର ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅ)—ସର୍ପ—
Bishāra Snake.

ବିଷାଳୁ—ସଂ. ବିଣ. (ବିଷ + ଆଳୁ)—ବିଷାକ୍ତ—
Bishālu Poisonous.

ବିଷି ଆଙ୍ଗୁଠି(ଲି)—ବେ. ବି. (ସଂ. ବିଷ + ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—ତର୍ଜନୀ—The
Bisha āṅguṭhi(li) index finger. [ଦ୍ର—ଏହି ଆଙ୍ଗୁଠି-
ବିଷ ଆଙ୍ଗୁଳ ରେ ଔଷଧ ଇତ୍ୟାଦି ଗୋଳାଇଲେ ତାହା ବିଷାକ୍ତ
तर्जनी ହୁଏ ବୋଲି ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ।]

ବିଷିକପୁରୀ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—A herbarious
Bishikapurī tree. ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ଦହି ସହିତ ବାଟି **बिष खपरा** ପାନ କଲେ ଉଲ୍ଲାଉଷାର ନିବୃତ୍ତି ହୁଏ । ଏହି ପତ୍ରର

ପ୍ରଲେପ ସଦ୍ୟୋବ୍ରଣ, ବ୍ରଣ ଶୋଥ ଓ ଆଘାତ ଜନିତ ବ୍ୟଥା ଦୂର କରେ । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ]

ବିଷି ଫୋଟକା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବିଷ୍ଫୋଟକ)—ବିଷ୍ଫୋଟକ (ଦେଖ)
Bishi photakā Bisphotaka (See)
ବିଷ ଫୋଡ଼ା ফোড়া, ফোঁকা

ବିଷୀ—ସଂ. ବି. ଘୁଂ (ବିଷ+ଇନ୍; ୧ମ. ୧ବ)—ବିଷମୟ; ବିଷଧର
Bishī (ହି. ଶ)—Poisonous. ସଂ. ବି—୧ । ବିଷଧର ସର୍ପ
(ବିଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ହି. ଶ)— 1. Poisonous snake. ୧ । ବିଷ-
ମୟ ପଦାର୍ଥ— 2. Any poisonous article.

ବିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବି. (ବିଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—୧ । ସାମ୍ୟ; ସମାନତା—
Bishn 1. Equality. ୨ । ନାନାରୂପତା—2. The state
of having many forms. ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ବିଷ୍ଣୁର
ପ୍ରାମ୍ୟ ରୂପ 'ବିଷ'ର ରୂପ ୫ମୀ ବିଭକ୍ତିରେ)—
୧ । ବିଷୟରୁ—1. From the matter. ୨ । (ଆଦ-
ରାର୍ଥକ) ବିଷ୍ଣୁର ଡାକ ନାମ—2. A name for call-
ing Bishṇu.

ବିଷ୍ଣୁନ(ନି, ନୁ)—ପ୍ରା. ବି. (ଆଦରାର୍ଥକ) ବିଷ୍ଣୁ ନାମ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବା
Bishuna(ni, nu) ନାମ—A name for calling
ବିଷ୍ଟୁ ବିଷ୍ଣୁନ Bishṇu.
[ବିଷ୍ଣୁନିଆ(ଆଁ)—ଅନାଦରାର୍ଥକ ରୂପ]

ବିଷ୍ଣୁ(ନୁ)ପୁର—ଦେ. ବି—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋଟିଏ ବିଲ୍ଲାଜାତ
Bishuna(nu)pura ଜମିଦାରୀ—Name of a perman-
ently settled estate in the district of
Cuttack.

ବିଷୁପ(ବ)—ସଂ. ବି. (ବିଷୁ=ଦିବା ରାତ୍ରିର ସମତା+ପା ଧାତୁ=ପାଳନ,
Bishupa(ba) ବା ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେଉଁ
ସମୟରେ ଦିନ ରାତି ଠିକ୍ ସମାନ ହୁଏ)—୧ । ସମରାତ୍ରଦିବ
କାଳ—1. The time when the night and
day are equal; equinox. ୨ । ଖଗୋଳର ମେଷ
ଓ ତୁଳ ରାଶିରେ ଯେଉଁ କଳ୍ପିତ ବିନ୍ଦୁଦ୍ୱୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ
ସମରାତ୍ରଦିବକାଳ ପରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତି—2. The equin-
oxial points; the first points of Aries
and Libra into which the sun enters at
the vernal and autumnal eqinox (Apte).
[ଦ୍ର—ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଷୁବରେଖାର ଠିକ୍ ଉପରକୁ ବର୍ଷକେ ଦୁଇ
ଥର ଆସନ୍ତି । ଥରେ ବସନ୍ତ କାଳରେ ଓ ଥରେ ଶରତ୍
କାଳରେ । ବସନ୍ତ କାଳରେ ସୌର ଚୈତ୍ର ବା ମୀନ
ମାସର ନବମ ବା ଦଶମ ଦିନ, ଇଂରାଜି ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସର ୨୧ ବା
୨୨ ତାରିଖରେ ଓ ଶରତ କାଳରେ ସୌର ଆଶ୍ୱିନ ବା
କନ୍ୟା ମାସର ନବମ ବା ଦଶମ ଦିନ, ଇଂରାଜି ସେପ୍ଟେମ୍ବର
ମାସର ୨୨ ବା ୨୩ ତାରିଖରେ । ଏହି ଦୁଇ ଦିନ ଦିନ ଓ
ରାତି ସମାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଠିକ୍ ୧୨ ଘଣ୍ଟା ଲେଖାଁଏ ହୁଏ । ଏହି
ଦୁଇ ଦିନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତିମାନ (କାର୍ତ୍ତିକ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଓ
ବୈଶାଖ ସଂକ୍ରାନ୍ତି)କୁ ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ବୋଲାଯାଏ । କାର୍ତ୍ତିକ
ସଂକ୍ରାନ୍ତିର ନାମ ଜଳ ବିଷୁବ ଓ ବୈଶାଖ ସଂକ୍ରାନ୍ତିର ନାମ
ମହା ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଅଟେ ।] ୩ । ମେଷ ବା ବୈଶାଖ
ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ମହାବିଷବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି—3. The
Saṁkrānti or the 1st day of the month of
solar Baiśākha; the first point of Aries
which the sun enters after the vernal
equinox (Apte). ୪ । ତୁଳ ବା କାର୍ତ୍ତିକ ସଂକ୍ରାନ୍ତି;
ଗର୍ଭଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ଜଳ ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି—4. The
Saṁkrānti or the 1st day of the month of
solar Kārttika; the first point of Libra
which the sun enters after the autumnal
equinox.

ବିଷୁବଚ୍ଛାୟା—ସଂ. ବି (ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଠିକ୍ ଦ୍ୱିପ୍ରହରବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ-
Bishubachchayā ଘଡ଼ିର ଦଣ୍ଡର ଯେଉଁ ଛାୟା ତଳେ ପଡ଼େ—
The shadow of the gnomon at noon
(Apte).

ବିଷୁବତ୍—ସଂ. ବି—(ଜ୍ୟୋତିଷ ପରିଭାଷା; ବିଷୁ=ଦ୍ୱିଷ୍=ଦୁଇ
Bishubat ଭାଗରେ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ବତ୍; ଯାହା ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ
ଅବସ୍ଥିତ ଥାଇ ବର୍ଷକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଦକ୍ଷିଣାୟନ
ଓ ଉତ୍ତରାୟଣରେ ବିଭକ୍ତ କରେ ।)—୧ । କ୍ରାନ୍ତିପାତ—
(ଦେଖ)—1. Krantipāta (See); the equinox
(Apte) [ଦ୍ର—ଏପରି ବିଷୁବତ୍ ବା କ୍ରାନ୍ତିପାତ
ଦୁଇଗୋଟି ଅଛି । ଯଥା—(୧) ମହାବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ।
(୨) ଜଳ ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ।] ୨ । ବିଷୁବ (ଦେଖ)
2, Bishuba (See)

ବିଷୁବତ୍ ରେଖା—ସଂ. ବି—(ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳରେ ଯେଉଁ
Bishubat-rekhā କଳ୍ପିତ ରେଖା ଦୁଇ ବିଷୁବତ୍ ବାଟେ ବୁଲି
ବିଷୁବତ୍ତା ରେଖା, ବିଷୁରେଖା } ଅନ୍ୟରୂପ ଆକାଶକୁ ଉତ୍ତର ଭୂଗୋଳାର୍ଦ୍ଧ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭୂଗୋଳାର୍ଦ୍ଧରେ ବିଭକ୍ତ
କରିଅଛି—The ecliptic. [ଦ୍ର—ପୃଥିବୀର ବିଷୁବ
ରେଖାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିନ୍ଦୁ ଆକାଶର ବିଷୁବତ୍ ରେଖାର
ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିନ୍ଦୁର ତଳେ ରବିମାର୍ଗ ବିଷୁବତ୍‌ରେଖା ସଙ୍ଗେ
୨୩ ଡିଗ୍ରି ୨୭ ମିନିଟ୍ କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ବୋଲି କଳ୍ପିତ ।]

ବିଷୁବନ୍ତୀ—ଦେ. ବି.—(ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଷୁବତ୍)—ସୁଷୁମ୍ନା—
Bishubanti (ନାଡ଼ି ବିଶେଷ)—Name of one of the
principal long veins in the body [ଉ—
ଏ ନାଡ଼ିରେ ଅବସ୍ଥିତ କାଳରୂପୀ ସେହି; ସର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ
ବିନାଶକୁ ବିଷୁବନ୍ତୀ କହି । ପ୍ରାଚୀ. ଶିବସ୍ୱରୋଦୟ ।]
[ଦ୍ର—ଏହି ନାଡ଼ିରେ ବାୟୁ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବା ସମୟରେ
କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ତାହା ବିନଷ୍ଟ ହୁଏ ।]

ବିଷୁବ ରେଖା—ସଂ. ବି—୧ । ନିରକ୍ଷରେଖା; ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତର ମେରୁ
Bishuba rekhā ଓ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁଠାରୁ ଉଭୟ ଦିଗରେ ,ସମ-

ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ପୃଥିବୀ ଗୋଲକର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଘେରିଥିବା ମଣ୍ଡଳାକାର କଳ୍ପିତ ରେଖା—1. The equator. [ଦ୍ର—ଏହି ରେଖା ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥିବା ସମୟରେ ଦିନରାତି ସମାନ ହୁଏ ।]

୨ । ଖଗୋଳରେ ପୃଥିବୀର ବିଷୁବ ରେଖାର ଠିକ୍ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ କଳ୍ପିତ ରେଖା; ବିଷୁବଜ୍ ରେଖା—2. The celestial ecliptic; the equinoxial line (Apte).

ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବି—ସୂର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଷକରେ ଯେଉଁ ଦିନଦ୍ୱୟ ବିଷୁବ
Bishuba Samkrānti ରେଖା ଉପରେ ଗମନ କରନ୍ତି, ତହିଁର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦ୍ୱୟ; ଜଳବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଓ ମହାବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ବର୍ଷକରେ ଯେଉଁ ଦିନଦ୍ୱୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ଯଥାକ୍ରମେ ମେଷ ରାଶିରୁ ଓ ତୁଳ ରାଶିରୁ ସଂକ୍ରମଣ (ଗମନ) କରନ୍ତି—The two Samkrānti days in the year falling after the equinozes; the passage of the sun to the next sign at the vernal and autumnal equinoxes; the passage of the sun to the first points of Aries and Libra after the vernal and autumnal equinoxes; the equinoxial passage (Apte) (ବିଷୁବ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ) (See notes under Bishuba).

ବିଷୁଚିକା—ସଂ. ବି—ବିସୂଚିକା; ହଇଜା—
Bishuchika Cholera (Apte).

ବିଷେ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବିଷୟ)—ବିଷୟ—Matter. (ଉ—
Bishe ଅବଧାନ ବିଷେ କହିଲେ କହିଲେ ସେ ଯେତେ ବଚନ । ଭଞ୍ଜ—କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନଶ୍ରୀ ।)

ବିଷେ(ଷୋ)ଇ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିଷୟୀ)—୧ । ବିଶୋଇ—(ଦେଖ)—
Bishe(sho)i 1. Bisoi (See) ୨ । ହିସାବପତ୍ର ଲେଖିବା ରାଜ କର୍ମଚାରୀ—2. An accountant. ୩ । ଖଣ୍ଡାୟତ ଓ ଶୂଦ୍ରଙ୍କର ବଂଶ ଉପାଧି ବିଶେଷ—3. Name of a family-title of Khandaets and Sudras. ଗ୍ରା. ବିଷ—ସଂସାର ବିଷୟାସକ୍ତ—Addicted to worldly concerns.

ବିଷୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା—To embrace. [ଉ—
Bishoiba ବିଷୋଇ ପଥେ ଦୋଳ ରତନେ ବନ୍ଧୁ ସଖୀ ନାମ ସ୍ନେହ ତୁମ୍ଭନେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ

ବିଷ୍କନ୍ଦ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ=ଖେଳେଇ ହେବା; ଖସିଯିବା+
Bishkanda କ୍ତ. ଅ)—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ଖେଳେଇ ହେବା—1 Dispersing (Apte). ୨ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—2. Going away (Apte).

ବିଷ୍କମ୍ଭ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍କମ୍ଭ ଧାତୁ=ସ୍ତବ୍ଧ କରିବା+କରଣ. ଅ)—
Bishkambha ୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ୨୭ ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ବା ପ୍ରଥମ ଯୋଗ—1. One of the 27 astrological periods. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଦିନ ବିଷ୍କମ୍ଭ ଯୋଗ ପଡ଼େ ସେ ଦିନ ଦିବାରମ୍ଭରୁ ୫ ଦଣ୍ଡ ବର୍ଜନ କରି ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।] ୨ । ବ୍ୟାଘାତ; ବାଧା—2. Obstruction; hindrance. ୩ । ନାଟକର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ; ବିଷ୍କମ୍ଭକ (ଦେଖ)—3. Bishkambhaka (See) ୪ । ଗୋଲକର ମଧ୍ୟରେଖା; ବୃତ୍ତର ବ୍ୟାସ—4. The diameter of a circle. ୫ । ଅର୍ଗଳ; ବଳଣୀ; ଖିଲ; ଦୃଢ଼ିକା—5. Bolt; bar of a door. ୬ । ବୃକ୍ଷ—6. Tree. ୭ । ସ୍ତମ୍ଭ; ଖୁଣ୍ଟ—7. Pillar; post. ୮ । ମନକୁ ସ୍ଥିର କରିବା ପାଇଁ ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ଆସନବନ୍ଧବିଶେଷ—8. A posture during Jōga exercise. ୯ । ବିସ୍ତାର—9. Extension (Apte) ୧୦ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ—10. Length (Apte).

ବିଷ୍କମ୍ଭକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଷ୍କମ୍ଭ+କ)—ନାଟକର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ;
Bishkambhaka ନାଟକର ମୀରସ ଅଂଶମାନ ଯଥାବତ୍ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲେ ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ବିରକ୍ତି ଜାତ ହେବ, ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ଉକ୍ତ ମୀରସ ଅଂଶମାନ କୌଣସି ଅପ୍ରଧାନ ନାୟକର ମୁଖରେ ସଂକ୍ଷେପରେ କୀର୍ତ୍ତନ କରିବା ନାଟକାଂଶ—Interlude. [ଦ୍ର—ନାଟକ ଅଭିନୟରେ ଦୁଇଟି ଅଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ବା ଏକାଧିକ ଅପ୍ରଧାନ ନାୟକ ଅଙ୍କ ଦ୍ୱୟର ମଝିରେ ଘଟିବା ବିଷୟକୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଙ୍କମାନଙ୍କରେ କଅଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେବ ତହିଁର ସୂଚନା କରନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟଦର୍ପଣକାର ବିଷ୍କମ୍ଭକୁ ଏହିରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି—ବୃତ୍ତବର୍ତ୍ତିଷ୍ୟମାଣାନାଂ କଥାଂଶାନାଂ ନିଦର୍ଶକଃ । ସଂକ୍ଷିପ୍ତାର୍ଥସ୍ତୁ ବିଷ୍କମ୍ଭଃ ଆଦାବଙ୍କସ୍ୟ ଦର୍ଶିତଃ । ମଧ୍ୟେନ ମଧ୍ୟମାଭ୍ୟାଂବା ପାତ୍ରାଭ୍ୟାଂ ସମ୍ପ୍ରଯୋଜିତଃ । ଶୁଦ୍ଧଃ ସ୍ୟାତ୍ ସା ତୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣୋ ମୀରମଧ୍ୟମକଳ୍ପିତଃ ।]

ବିଷ୍କଳ—ସଂ. ବି (ବି+କ୍ଳୃ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା; ଖେଳାଇବା+
Bishkala କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଗ୍ରାମ୍ୟଶୂକର—A village hog.

ବିଷ୍କିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିଶୁଷ୍କ; ତୁଳ ସଂ. ବିଷ୍କୃଣୀ=ଚିରପ୍ରସୂତା
Bishkiba ଗୌ)—(ବାଛୁରୀ ବଡ଼ ହୋଇଯାଇଥିବା ଗାଈ) ଦୁଗ୍ଧବନ୍ଦ କରା ଦୁଗ୍ଧହୀନ ହେବା—To run dry (said of a cow with a grown up calf).
ବିସୁଖନା
(ବିଷ୍କେଇବା, ବିଷ୍କିଯିବା, ବିଷ୍କେଇଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ୍କିର—ସଂ. ବି (ବି+କ୍ଳୃ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା; ଖେଳାଇବା+
Bishkira କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପକ୍ଷୀ—1. A bird. [ଉ—ବିଷ୍କିର କହ ମଧୁର, ବାଣ୍ଡା ବଧୂର ମୋ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।] ୨ । (ଯେ ଜଳରେ ଭୂମି ଆଦି ଖେଳାଏ) କୁକୁଡ଼ା—2. Cock (Apte) ୩ । କୁକୁଡ଼ାଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ—3. Gallinaceous bird (Apte) ୪ । (+ କ୍ତ. ଅ) ଖେଳାଇବା—4. Scattering about.

(Apte). ୫ । ଚିର ପକାଇବା—Tearing up (pte) [ଦ୍ର— ଯେଉଁ ସବୁ ପକ୍ଷୀ ନଖଦ୍ୱାରା ଖୋଳ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ଖେଳାଇ ଖେଳାଇ ବା ଛଡ଼ାଇ ଛଡ଼ାଇ ଖାଆନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ବିଷ୍କିର ବୋଲାଯାଏ; ଯଥା—କୁକୁଡ଼ା, ଘାସ୍ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏମାନଙ୍କର ମାଂସ କଷାୟ ମଧୁର ରସ, ଶୀତଳ, କଟୁବିପାକ, ଲଘୁ, ଶୁକ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ, ରୁଚିକର ଓ ତ୍ରିଦୋଷ ନାଶକ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ଶିକ୍ଷା ।]

ବିଷ୍କୁମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ବି+ଭୁନ୍ଭ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତବ୍ଧ କରିବା+କରଣ. ଅ)—ବିଷ୍କମ୍ଭ (ଦେଶ)—Bishkambha
Bishkumbha See)
(ବିଷ୍କମ୍ଭକ ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ୍କୁମ୍ଭୀ—ସଂ. ବି (ବିଷ୍କୁମ୍ଭିନ୍; ବିଷ୍କୁମ୍ଭ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—କବାଟର ଅର୍ଗଳ ବା ଚକଣି; ହୁଡ଼ୁକା—Bolt of a door.
Bishkumbhī

ଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Bishṭa ୧ । ପ୍ରବିଷ୍ଟ—1. Entered. ୨ । ଆବିଷ୍ଟ—2. Engrossed; possessed (as by a ghost). ୩ । ଆଶ୍ରିତ—3. Sheltered; protected. ଗ୍ରା. ବି—ବିଷ୍ଠା—Dung; oydure.

ବିଷ୍ଟପ—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+ଅଧିକରଣ ଟପ)—
Bishṭapa ୧ । ଭୁବନ; ଜଗତ୍—1. The world; creation. ୨ । ଲୋକ; ଜୀବଜଗତ୍—2. The animal kingdom. ୩ । ପାତ୍ର—3. Cup; vessel (Apte).

ବିଷ୍ଟବଦ୍ଧ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଷ୍ଟବ୍ଧ)—କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା; ମଳ କଠିନତା—
Bishṭabaddha Constipation.

ବିଷ୍ଟବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସ୍ତମ୍ଭ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତବ୍ଧ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bishṭabdha ୧ । ପ୍ରତିବଦ୍ଧ; ବାଧା ଦିଆଯାଇଥିବା—1. Obstructed; hindered. ୨ । ଅବରୁଦ୍ଧ—2. Restrained. ୩ । ରୁଦ୍ଧ—3. Confined. ୪ । (ମଳ ଆଦି) ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ରୁଦ୍ଧ—4. Constipated. ୫ । ଦୃଢ଼ରୂପେ ବସା ଯାଇଥିବା—5. Fixed firmly (Apte). ୬ । ଜଡ଼ୀଭୂତ—6. Paralysed (Apte); made motionless. ୭ । ଉତ୍ତୋଳିତ; ଧୃତ—7. Propped; supported (Apte).

ବିଷ୍ଟମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ବି+ସ୍ତମ୍ଭ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତବ୍ଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bishṭambha ୧ । ବାଧା; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—Obstacle. ୨ । ଅଟକ; ରୋଧ—2. Restraint. ୩ । ଅନାହ ରୋଗ; ମୂତ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ର—3. Obstruction of urine; strangury. ୪ । ଦୃଢ଼ତା—4. Firmness. ୫ । ସ୍ଥିରତ୍ୱ—5. Fixedness. ୬ । ମଳରୋଧ—6. Constipation. ୭ । ପରର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଅକ୍ରମଣ ବା ଅଟକ କରିବା—7. Attacking or occupying another's property. ୮ । ସମ୍ପତ୍ତି ଦୋରଙ୍ଗ—8. Attachment of property. ୯ । ବନ୍ଦ କରିବା—9. Stopping (Apte). ୧୦ । ପଦଖଣ୍ଡ ପକାଇବା—10. Stepping; placing the feet (Apte).

ବିଷ୍ଟମ୍ଭୀ—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ (ବିଷ୍ଟମ୍ଭିନ୍; ବିଷ୍ଟମ୍ଭ+ଅସ୍ତ୍ୱଅର୍ଥେ. ଇନ୍)—
Bishṭambhī ୧ । ଅବରୋଧକାରୀ—1. Obstructing. (ବିଷ୍ଟମ୍ଭିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମଳରୋଧଜନକ—2. Causing or inducing constipation. ୩ । ଗତିରୋଧକାରୀ—3. Making motionless; benumbing (Apte).

ବିଷ୍ଟର—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Bishṭara ୧ । ବୃକ୍ଷ—1. Tree. ୨ । ଉପବେଶନ କରିବା ପାଇ ଆସନ—2. A seat. ୩ । କୁଶାସନ—3. A seat or mat made of kuśa grass. [ଦ୍ର— ବିଷ୍ଟର କରିବାପାଇଁ ବହୁବାକୁ ଦେବା—ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।] ୪ । ଦର୍ଭମୁଷ୍ଟି—4. A handful of kuśa grass. ୫ । ଦୈବପୈତ୍ର କର୍ମାଦିରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ଥାନରେ କଳ୍ପିତ କୁଶର ମୋଡ଼ା—5. A ring of kuśa grass placed to represent a Brāhmaṇa in vedic rituals. ୬ । ଦୈବପୈତ୍ର କର୍ମାଦିରେ କର୍ମସ୍ଥଳକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା କୁଶାସନ—6. A seat of kuśa grass given to a Brāhmaṇa to sit upon during vedic rites. ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଷ୍ଟର)—୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନୁଷ୍ୟ—1. A small man; mannikin ୨ । ଗେଡ଼ା ଲୋକ—2. A dwarfish person. ୩ । ଗେଡ଼ା ବାଳକ—3. A dwarfish bay. [ଦ୍ର— ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ଥାନରେ କଳ୍ପିତ କ୍ଷୁଦ୍ରାବୟବ କୁଶ ମୋଡ଼ା (ବିଷ୍ଟର) ପରି କ୍ଷୁଦ୍ରାବୟବ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଷ୍ଟର ବୋଲାଯାଏ]

ବିଷ୍ଟର ଶ୍ରବାଃ—ସଂ. ବି (ବିଷ୍ଟର ଶ୍ରବସ୍; ବିଷ୍ଟର=ବୃକ୍ଷ+ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=
Bishṭara śrabāḥ ଶ୍ରବଣ କରିବା+ଅସ୍)—ବିଷ୍ଣୁ; ନାରାୟଣ—
Bishṇu.

ବିଷ୍ଟରୁହା—ସଂ. ବି—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକେତକୀ; କେତକୀ ଗଛ—
Bishṭaruhā Pandanus Odoratissimus.

ବିଷ୍ଠା—ସଂ. ବି—ବିଷ୍ଠା (ଦେଶ)
Bisṭā Excrement; ordure; dung (Apte).

ବିଷ୍ଟାର—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ+ଅ)—ଛନ; ସଂଲ୍ଲ—
Bishṭāra Line; row.

ବିଷ୍ଟି—ସଂ. ବି (ବିଶ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶକରିବା + ଅଧିକରଣ ଇ; ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଲେଶ ବା ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା)—
Bishṭi ୧ । ବିନା ବେତନରେ ପରିଶ୍ରମ; ବେଠି; ବେଗାର—1. Gratuitous or unpaid labour. ୨ । ବେତନ; ମୂଲ; ମଜୁରି—2. Wages; salary. ୩ । ନିକ୍ଷେପକରଣ—3. Throwing. ୪ । ବିଛାଦେବା—4. Strewing. ୫ । ଯନ୍ତ୍ରଣାଦେବା—5. Giving pain. ୬ । ପାପର ଫଳସ୍ୱରୂପ କରିବାକୁ

ବାସ—6. Residence in hell to which one is condemned (Apte). ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଶୁଭ ଘଟଣା—7. (figurative) The happening of evil. (ଉ—ବିଷ୍ଟି ଦେଲା ଅଜୁ ମୋ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଅନୁକୂଳ—ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୮ । ବିଘ୍ନ; ବାଧା—8. Obstruction; hindrance.

ବିଷ୍ଟିକରଣ } —ଅନ୍ୟରୂପ ୯ । (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) କରଣ-
ବିଷ୍ଟିଯୋଗ } ବିଶେଷ; ୧୧ ଗୋଟି କରଣ ମଧ୍ୟରୁ ସପ୍ତମ ଓ ଅଶୁଭଜନକ ଯୋଗ—8. (astrology) One of the 11 Karaṇas or astrological conjunctions. (ଉ-ବିଧ୍ୱଂସିଲା, ବାନର ଯୋଦ୍ଧାନୁକୂଳକୃତ—ବିଷ୍ଟି ହୋଇଣ ଅପଣ ଦରଶୁଳ ଶୁଳଗଣ ଲକ୍ଷଣାରେ ତମଗୁଣଗ୍ରସ୍ତ—ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) [ଦ୍ର—ଏ କରଣରେ ସାଧାରଣ ଶୁଭକର୍ମ ନିଷିଦ୍ଧ; ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ତିଥିରେ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ କାଳ 'ବିଷ୍ଟି' ବୋଲି ଜ୍ୟୋତିଷରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରା ଯାଇଅଛି ।] ୧୦ । (+ଭାବ. ଭ) ବ୍ୟାପିବା—10. Pervading (Apte). ୧୧ । ପ୍ରେରଣ—11. Sending (Apte).

ବିଷ୍ଟି ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—ଅଶୁଭ ଘଟିବା—1. The happening
Bishṭi pardbā of evil. ୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ
भडुआ लगना ବିଘ୍ନ ଜାତ ହେବା—2. The appearance of a hindrance in any work.

ବିଷ୍ଟିଭଦ୍ରା—ସଂ. ବ (ବିଷ୍ଟି + ଭଦ୍ରା; ବିଷ୍ଟିଯୋଗ ବିଶିଷ୍ଟ ଭଦ୍ରା ତିଥି)—
Bishṭibhadrā (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଅଶୁଭ ଯୋଗଯୁକ୍ତ ତିଥିବିଶେଷ—Name of an astrologically evil day. [ଦ୍ର—କୃଷ୍ଣପକ୍ଷର ତୃତୀୟାର ଓ ଦଶମୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ; ଓ ସପ୍ତମୀର ଓ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀର ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧ; ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷର ଚତୁର୍ଥୀର ଓ ଏକାଦଶୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ; ଅଷ୍ଟମୀର ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧ ବିଷ୍ଟିଭଦ୍ରା ଅଟେ । ଏଥିରେ ବିବାହ ଓ ଯାତ୍ରାଦି ଶୁଭକର୍ମ ନିଷିଦ୍ଧ ।]

ବିଷ୍ଟୁଁ—ପ୍ରା. ବ (ସଂ. ବିଷ୍ଣୁର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—
Bishṭuñ (ଦେଖ)—1. Bishṇu (See).
ବିଷ୍ଟୁଁ विष्टुँ [ଦ୍ର—'ଷ+ଣ'ର ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ଆମ ଦେଶରେ 'ଷ୍ଟୁଁ' ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏହା ଭୁଲ ଉଚ୍ଚାରଣ ।] ଦେ. ଅ—୨ । ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୁରୁଜନ ବା ପୂଜ୍ୟ ବସ୍ତୁ (ଯଥା—ପୁସ୍ତକାଦି) ରେ ଗୋଡ଼ ଲାଗିଗଲେ, ସେଠାରେ ହାତ ଲଗାଇ 'ବିଷ୍ଟୁଁ' ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଲଗାଇବାକୁ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ବିଷ୍ଟୁଁ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ 'ପୂଜ୍ୟ ପୂଜା ବ୍ୟତିକ୍ରମ' ଜନିତ ଅପରାଧ ଦୂର ହୁଏ—2. An exclamation uttered while touching the body of one's elder when one's leg accidentally comes in contact with the elder's body.

ବିଷ୍ଠ—ପ୍ରା. ବ (ସଂ. ବିଷ୍ଠା)—ବିଷ୍ଠା (ଦେଖ)
Bisṭha Excrement.

ବିଷ୍ଠବଦ୍ଧ—ପ୍ରା. ବ (ସଂ. ବିଷ୍ଠାବଦ୍ଧ)—ମଳରୋଧ—
Bisṭhabaddha Constipation.

ବିଷ୍ଠଳ—ସଂ. ନ (ବି+ସ୍ଥଳ)—ଦୂର ସ୍ଥାନ—
Bishṭhala A remote place.

ବିଷ୍ଠା—ସଂ. ବ (ବି=ବିବିଧପ୍ରକାରେ + ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+କର୍ତ୍ତୃ.।ଅ+ଆ;
Bishṭhā ଯାହା ଉଦର ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ) —୧ । ପୁରୀଷ; ମଳ; ଗୁହ-
1. Dung; excrement; ordure.
[ଦ୍ର—ଗୋବିଷ୍ଠାକୁ ଗୋମୟ କହନ୍ତି । କୌଣସି ଜୀବର ବିଷ୍ଠା ସେହି ଜୀବବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଶୂକର ବିଷ୍ଠା, ନର ବିଷ୍ଠା ଇତ୍ୟାଦି । ଲୋକେ ବିଷ୍ଠାକୁ ନରକ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । କାରଣ, ନରକରେ ମହାପାପୀମାନଙ୍କୁ ବିଷ୍ଠାକୁଣ୍ଡରେ ବୁଡ଼ାଇ ଯମ-ଦୂତମାନେ ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି ବୋଲି ପୁରାଣାଦିରେ ଲେଖାଅଛି । ଶୂକର ଓ କୁକୁରମାନେ ନରବିଷ୍ଠା ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ସାମୁଦ୍ରିକ ପକ୍ଷୀମାନେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରସ୍ଥ ଦ୍ୱୀପମାନଙ୍କରେ ତ୍ୟାଗ କରିଥିବା ବିଷ୍ଠା ସହସ୍ର ସହସ୍ର ମହଣ ଲୋକେ ଆଣି ସାର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟାଦିଙ୍କ ବିଷ୍ଠା ଖେତରେ ସାରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଗୋବିଷ୍ଠା ବା ଗୋମୟ ହନୁମାନଙ୍କର ପରମ ପବିତ୍ର ବସ୍ତୁ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାଦିରେ ଗୋମୂତ୍ରାଦିସହିତ ଗୋମୟ ମିଶ୍ରିତ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାର୍ଥୀ ସେବନ କରେ । ଗୋମୟ ମିଶ୍ରିତ ଜଳରେ ହନୁମାନେ ଘରଦ୍ୱାର ଲିପନ୍ତି । ପାତ୍ରର ବିଷ୍ଠା ଯାଉ ନ ଥିବା ବଥ ଉପରେ ଲଗାଇ ଦେଲେ ବଥରେ କଣା ହୋଇ ପୂଜ ବାହାରେ । ମହାମାଧର୍ମ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୋମୟକୁ ପବିତ୍ର ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି ।] ୨ । ପେଟ—2. Belly (Apte).

ବିଷ୍ଠା ଉଖୁରା(ରେ)ଇଲେ ଗନ୍ଧାଏ—ଦେ. ପ୍ରବଚନ—ଗୁପ୍ତ କଥାମାନ
Bshtha ukhura(re)ile gandhae ଆଲୋଚନା କଲେ
विष्ठाय काठी दिले गन्ध बेरोय ଆଲୋଚକର କଳଙ୍କ ମାତ୍ର ପ୍ରକଟିତ
बिष्ठा गीजनेसे बू आतीहे ହୁଏ । ଗୃହସ୍ଥିତ ମାନଙ୍କର ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ଫଳରେ ଏହା ହୁଏ ଯେ—ଅନ୍ଦର ଗୁଡ଼ିଏ କଳଙ୍କ କଥା ପ୍ରକାଶ ପାଏ । (a proverb) Washing dirty linen in public ends in scandal.

ବିଷ୍ଠାକୀଟ—ସଂ. ବ—(ବିଷ୍ଠା+କୀଟ) —୧ । ବିଷ୍ଠାରେ ଜନ୍ମିବା କ୍ଷୁଦ୍ର
Bishṭha kīta କୃମି—1. Maggots or worms found in ordure. ୨ । ବିଷ୍ଠାଖାଦକ ଏକ ପ୍ରକାର ଦୃଢ଼ପକ୍ଷୀ ଷଟ୍‌ପଦୀ କୀଟ—2. A kind of beetle living on excrement; the tumbledung insect.
[ଦ—ଏମାନେ ବିଷ୍ଠା ମଧ୍ୟରେ ଡିମ୍ବ ପାରି, ଡିମ୍ବର ଗୁରୁ-ପାଖରେ ବିଷ୍ଠାକୁ ଗୁଳା ବଳ ଭାଙ୍ଗି ଆଗ ଗୋଡ଼ରେ ଗଡ଼ାଇ ଗଡ଼ାଇ ନେଇ ଆପଣାର ବସାରେ ସଞ୍ଚିତ କରି ରଖନ୍ତି ।]
୩ । ଗୋବର ପୋକ—3; A kind of large

black beetle. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଶୁଖିଲା ଗୋବରରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇପତ୍ରୀ ଷଟ୍‌ପଦୀ ପୋକ ।]

ବିଷ୍ଠା କୁଣ୍ଡ—ସଂ. ବି—(ମ. ତ. ଲୋ; ବିଷ୍ଠା + କୁଣ୍ଡ)—୧ । ବିଷ୍ଠାପୂର୍ଣ୍ଣ
Bishṭhā kuṇḍa ପାତ୍ର—1. A pot full of ordure.
୨ । ନରକରେ ମହାପାପୀଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବକ ବୁଡ଼ାଇବା ନିମନ୍ତେ ପୁରାଣକଥିତ ବିଷ୍ଠାପୂର୍ଣ୍ଣ କୁଣ୍ଡ । ନରକର ଅଂଶ ବିଶେଷ—2. A part of the hell where condemned sinners are put in ordure pits. ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତି ଘୃଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ—3 (figurative) A very hated place. (ଯଥା—ବେଶ୍ୟାର ଗୃହ ବିଷ୍ଠାକୁଣ୍ଡ ଅଟେ । ୪ । ପାଇଖାନାରେ ରଖାଯିବା ପାତ୍ର; ଯେଉଁ ପାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ସର୍ଗ ମଳ ପତିତ ହୁଏ—4. The pot put at the bottom of a privy as receptable for the ordure.

ବିଷ୍ଠାକୁ ମାଇଲେ ମୁହଁକୁ ପଡ଼େ (ଛିଡ଼ିକେ)—ଦେ. ପ୍ରବଚନ—
Bishṭhāku māile muhaṅku pa<u>rd</u>e (chhi<u>rd</u>ike)
ବିଷ୍ଠାର ଢିଲ ମାରଲେ ଗାୟେ ପଡ଼େ (ଯେପରି ବିଷ୍ଠା ଜମା ହୋଇଥିବା **ବିଷ୍ଠାପର ଢେଲା ମାରନେସେ ଦେହପର ପଡ଼ତାହେ** ସ୍ଥାନରେ ବିଷ୍ଠାକୁ ଯଷ୍ଟ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାର କଲେ, ତାହାର ଅଂଶ ଛିଡ଼ିକି କରି ପ୍ରହାରକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁରେ ପଡ଼େ ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ମଇଳା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାରକ ଜର୍ଜରିତ ହୁଏ ସେହିପରି) ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରୁକ୍ଷ ବ୍ୟବହାର କଲେ, ଆକ୍ରମଣକାରୀ ସେଥିର ଫଳରେ ଅପମାନିତ ହୁଏ ।
କିମ୍ବା ଗୃହଛିଦ୍ରମାନ ଘାଣ୍ଟିଲେ ବା ଅନ୍ତରକୁ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କଲେ ଆଲୋଚକ ବ୍ୟକ୍ତି କଳଙ୍କିତ ହୁଏ—An analogical saying applied to cases of dealing rudely with mean people or publicy discussing one's family secrets, which rebound unfavourably on the dealer.

ବିଷ୍ଠାକୃ(କ୍ରି)ମି—ସଂ. ବି. (ମ. ତ. ଲୋ; ବିଷ୍ଠା+କୃମି)—୧ । ବିଷ୍ଠାରେ
Bishṭhākṛu(kri)mi ଜନ୍ମିବା କୃମି—1.Maggots appearing in ordure. ୨ । ପେଟ ଭିତରୁ ବାହାରିବା ବିଷ୍ଠା ସଙ୍ଗେ ମିଶ୍ରିତ କୃମି ପୋକ—2. Worms in the intestines. [ଦ୍ର—କ୍ଷୁଦ୍ର କୃମିକୁ କୁରୁମି ଓ ବଡ଼ କୃମିକୁ କେଞ୍ଚୁଆ ବା କାରଟି ବୋଲାଯାଏ ।] ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତି ହେୟ ଜୀବ—3. (figurative) A detestable being. [ଦ୍ର—ଲୋକେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଗାଳି ଦେଲା ବେଳେ କହି ଥାଆନ୍ତି;—ଆର ଜନ୍ମରେ ତୁ ବିଷ୍ଠାରେ କୃମି ହେବୁ ।]

ବିଷ୍ଠା ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଗାଳି) ଗୁହ ଖାଇବା; ଅଖାଦ୍ୟଭୋଜନ
Bishṭhā khāibā କରିବା—1. (a term of abuse) To
ଗୁହ ଖାଓୟା eat ordure. ୨ । କୌଣସି ଘୃଣିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା-
ଭରମ ଗମାନା 2. To do any nasty thing. [ଦ୍ର—ଘୃଣାର୍ଥ ସୂଚନାରେ ଓ ଗାଳିରେ 'ବିଷ୍ଠା ଖାଇବା' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—୧ । ମୁଁ ଯେବେ ଘୃଣି ଜଣା ହୁଏଁ ତେବେ ମୁଁ ବିଷ୍ଠା ଖାଏଁ । ୨ । ଯେ ଟଙ୍କା ମହାଜନୀ କରି ଖାତକଠାରୁ ବହୁତ ସୁଧ ନିଏ, ସେ ବିଷ୍ଠା ଖାଏ । ୩ । ତୋ ସାତ ପୁରୁଷ ବିଷ୍ଠା ଖାଆନ୍ତୁ ।]

ବିଷ୍ଠା ଖାଦକ—ସଂ. ବି. (ବିଷ୍ଠା + ଖାଦକ)—ବିଷ୍ଠା ଭୋଜନକାରୀ—
Bishṭhā khādaka Partaker of ordure.

ବିଷ୍ଠାଖିଆ—ଦେ. ବି. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—୧ । ବିଷ୍ଠା ଭୋଜନ ତଥା ଘୃଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ-
Bishṭhākhiā କରଣ—1. (figurative) The doing of
ଗୁହ ଖାଓୟା any nasty work. ୨ । (ଗାଳି) ଯେ ଘୃଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ
କରେ—2. Doer of nasty acts.

ବିଷ୍ଠାଖାନା [ଦ୍ର—ଗୋର କରିବା, ଘୁଷ୍ ନେବା, ବହୁତ ସୁଧ
ବିଷ୍ଠା ଖୋର } ଅନ୍ୟରୂପ ନେବା, ପରସ୍ତ୍ରୀ ହରଣ କରିବା,
ବିଷ୍ଠା ଖୋରିଆ } ମାଦକ ସେବନ କରିବା, ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
(ବିଷ୍ଠାଖାଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) 'ବିଷ୍ଠାଖିଆ' ବୋଲି କହନ୍ତି । ପୂର୍ବ କାଳରେ ଗୁ ଖୋର, ବିଷ୍ଠା ଖେଗୋ—ପୁଂ ଲୋକଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ପାଇଁ ତାକୁ
ବିଷ୍ଠାଖୋର ବିଷ୍ଠା ଖାଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ବିଷ୍ଠା କିମ୍ବା ବିଷ୍ଠାଗୋଳିଆ ଜଳ ପିଆନ୍ତି ଥିଲେ । ଆଜି କାଲି ମଧ୍ୟ କେତେକ ଅଜ୍ଞାତ ମୁଲୁକରେ ଏପରି ଜଘନ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଦିଆ ଯାଉଥିବାର ଉଦାହରଣ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ କାନକୁ ଆସେ ।]

ବିଷ୍ଠା ଖୁଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦଣ୍ଡ ବା ଅପମାନ ଦେବାପାଇଁ କୌଣସି
Bishṭhā khuāibā ବ୍ୟକ୍ତିର ପାଟିରେ ବିଷ୍ଠା ପୂରାଇବା—To
(ବିଷ୍ଠା ଖୋଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) put ordure in the mouth
ବିଷ୍ଠା ଖାଓୟାନ of a person to punish or insult him.

ବିଷ୍ଠାଖିଲାନା [ଦ୍ର—ବିଷ ଖାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବମନ କରାଇ ତା ପେଟରୁ ବିଷ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ତାକୁ ମାର୍ଦ୍ଦାରବିଷ୍ଠା ଗୋଳାହୋଇଥିବା ପାଣି ପିଆଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ସେହି ଦୁର୍ଗନ୍ଧର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ତା ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଖାଦ୍ୟାଦି ଓ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଦରସ୍ଥ ବିଷମଧ୍ୟ ବାହାରିଯାଏ ।]

ବିଷ୍ଠା ଗଦା—ଦେ. ବି—୧ । ସ୍ତୂପୀକୃତ ବିଷ୍ଠା—1. A heap of
Bishṭhā gadā ordure. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଘୃଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ—
ଗୁୟେର ଗାଦା 2. (figurative) A hated place
ବିଷ୍ଠାଢେର

ବିଷ୍ଠା ଢାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କଳଙ୍କଜନକରେ 'କୌଣସି
Bishṭhā ḍhā<u>l</u>ibā ବ୍ୟକ୍ତି ମୁହଁରେ କିମ୍ବା ତାହାର ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ
ବିଷ୍ଠା ଅଳାଡ଼ିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ମୁହଁରେ ବିଷ୍ଠା ପଡ଼ୁ' ଅର୍ଥାତ୍ ସେ
ବିଷ୍ଠା ଦେବା } କିମ୍ବା ତାହାର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ
ବିଷ୍ଠା ଢାଳା ବିଷ୍ଠା ଖାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଗାଳି ଦେବା—(figurative)
ବିଷ୍ଠା ଢାଳନା To call evil names to a person by saying that ordure be poured on him

or on his ancestors. (ଯଥା—ଅମୁକ ଅମୁକର ବାପ ଅଜାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିଷ୍ଠା ଢାଳୁଛୁ ।)

ବିଷ୍ଠା ତ୍ୟାଗ—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ୍ଠା + ତ୍ୟାଗ)—ମଳତ୍ୟାଗ; Bishṭhā tyāga ମଳୋତ୍ସର୍ଗ—Passing of stools.

ବିଷ୍ଠାତ୍ୟାଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଝାଡ଼ା ଫେରିବା; ଦଗିବା—To Bishṭhātyāga karibā ବିଷ୍ଠାତ୍ୟାଗ କରା pass stool. **ବିଷ୍ଠାତ୍ୟାଗ କରନା**

ବିଷ୍ଠା ପୋକ—ଦେ. ବ—(ବିଷ୍ଠା + ପୋକ)—ବିଷ୍ଠାକୀଟ (ଦେଖ)—Bishṭhā poka ଶୁୟେରପୋକା Bishṭhā kīṭa (See). **ବିଷ୍ଠାକାକୀଡ଼ା; ଗୁହକୀଡ଼ୀ**

ବିଷ୍ଠା ବଣ—ଦେ. ବ—(ବିଷ୍ଠା + ବଣ)—୧ । ବିଷ୍ଠାପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ; ଗୁହବଣ- Bishṭhā baṇa 1. A place full of excrements. ବିଷ୍ଠା ବନ ୨ । ଗୁହପଡ଼ିଆ; ଯେଉଁଠାରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଝାଡ଼ା ଫେରନ୍ତି—2. The village easing ground. **ବିଷ୍ଠାମୟସ୍ଥାନ, ଖତ୍ତା; ଗୁହପଡ଼ତୀ**

ବିଷ୍ଠାବଦ୍ଧ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବିଷ୍ଠବଦ୍ଧ)—କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା— Bishṭhābaddha Constipation.

ବିଷ୍ଠା ବନ୍ଧନ—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ୍ଠା+ବନ୍ଧନ)—କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା- Bishṭhā bandhana Constipation. (ବିଷ୍ଠାରୋଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ୍ଠାଭକ୍ଷକ—ସଂ. ବିଣ—(ରୂପପଦ ତତ୍ପୁରୁଷ; ବିଷ୍ଠା+ଭକ୍ଷକ)— Bishṭhā bhakshaka ୧ । ବିଷ୍ଠାଖାଦକ; ଯେ ବିଷ୍ଠା ଖାଏ— (ବିଷ୍ଠାଭୋଜୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Eating ordure. ଦେ. ବ— ୧ । (ଗାଳି ବିଶେଷ) ଗୁହଖୋର୍—2. (a term of abuse) Eater of ordure. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଘୁଷ ଖୋର୍—2. (figurative) A person who takes bribe. ୩ । ସୁଧଖୋର୍—3 Userer.

ବିଷ୍ଠାମୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଷ୍ଠା+ମୟ) —୧ । ବିଷ୍ଠାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ— Bishṭhāmaya 1. Full of odure. ୨ । ବିଷ୍ଠାପରି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ (ବିଷ୍ଠାପୂର୍ଣ୍ଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯୁକ୍ତ—2. Evil smelling; having very obnoxious smell.

ବିଷ୍ଠା ମୂତ୍ର—ସଂ. ବ (ସହତର)—(ବିଷ୍ଠା + ମୂତ୍ର)—ଗୁହ ଓ ମୂତ୍ର— Bishṭhā mūtra Ordure and urine.

ବିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବି. (ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କ୍ତୁ. ନୁକ୍ (ଣୁ); ଯେ ବିଶ୍ୱକୁ ବ୍ୟାପି ଅଛନ୍ତି; ବା, ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା +ନୁକ୍ (ଣୁ); ଯେ ଚରାଚର ଜଗତର ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅଛନ୍ତି; ଅଥବା ଯାହାଙ୍କଠାରେ ଭୂତ ସକଳ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି । ବା, ବିଷ୍ ଧାତୁ=ସେଚନ କରିବା+ନୁକ (ଣ); ଯେ ଚରାଚର ବିଶ୍ୱରେ ଚୈତନ୍ୟ ସେଚନ କରି ଅଛନ୍ତି ବା ଚରାଚର ବିଶ୍ୱକୁ ଅପ୍ୟାୟିତ କରନ୍ତି ।]

Bishṇu

୧ । ନାରାୟଣ; ହରି; ଭଗବାନ୍—1. Nārāyaṇa, Bhagabān. [ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଏ ଏକ ଅଟନ୍ତି । ଜଗତ୍ ସ୍ରଷ୍ଟା--ବ୍ରହ୍ମା, ଜଗତ୍ପାଳକ—ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଜଗତ୍ ସଂହାରକ—ଶିବ । ହିନ୍ଦୁ ପୁରାଣ ମତରେ ଏ ତ୍ରିଦେବ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଦୁଷ୍ଟ ଦଳନାର୍ଥ ଓ ଶିଷ୍ଟପାଳନାର୍ଥ ଓ ଧର୍ମରକ୍ଷାର୍ଥ ଜଗତରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତି ।] ୨ । ପରମେଶ୍ୱର— 2. God. ୩ । ବସୁଦେବତା ବିଶେଷ—3. One of the Basu Deities. ୪ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରକର୍ତ୍ତା ମୁନି-ବିଶେଷ—4. Name of a sage, the compiler of a code of Hindu law. [ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ସ୍ମୃତିର ନାମ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ମୃତି ।] ୫ । ଶୁଦ୍ଧତା; ଶୁଦ୍ଧି—5. Purity. ୬ । ଅଗ୍ନି ଦେବତା, ପୂର୍ବଦିଗର ଅଧିପତି—6. The fire God. ୭ । ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି —7. A pious man (Apte). ୮ । ଶ୍ରବଣା ନକ୍ଷତ୍ର (ଏଥିର ଅଧିପତି ବିଷ୍ଣୁ)—8. The 22nd lunar mansion (Apte). [ଦ୍ର—ପୁରାଣରେ ଲେଖା ଅଛି, ପୃଥିବୀର ସୃଷ୍ଟି ପୂର୍ବରୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଜଳରେ ବୁଡ଼ି ମହାପ୍ରଳୟ ଘୋଟି ଥିଲା । ସେ ସମୟରେ କଳ୍ପବଟ ନାମକ ଗୋଟିଏ ବିଶାଳ ବୃକ୍ଷର ଅଗରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ପତ୍ରରେ ଏକମାତ୍ର ବିଷ୍ଣୁ ରହିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ନାଭିରୁ ଗୋଟିଏ ପଦ୍ମ ବାହାରିଲା ଓ ସେହି ପଦ୍ମରେ 'ବ୍ରହ୍ମା' ଜାତ ହୋଇ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାନୁସାରେ ଆପଣା ଦେହରୁ ଏ ଜଗତକୁ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ଜଗତକୁ ବିଷ୍ଣୁ ପାଳନ କଲେ ଓ ଶେଷରେ ମହାଦେବ ସଂହାର କରିବେ ଏହିପରି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି, ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିତି ଓ ମହାଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଳୟ କ୍ରିୟା ବରାବର ଚାଲିଅଛି । ଶିବ ଏ ସୃଷ୍ଟିକୁ ବିନାଶ କଲେ ପୁଣି ପ୍ରଳୟ ହୁଏ; ପୁଣି ବିଷ୍ଣୁ କଳ୍ପବଟର ପତ୍ରରେ ଭାସି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଜାତ କରନ୍ତି ଓ ପୁଣି ଶିବ ସୃଷ୍ଟିକୁ ସଂହାର କରନ୍ତି । ଫଳରେ—ଜଗତର ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟ କର୍ତ୍ତା ଏହି ୩ ଜଣ ଦେବତା ଏକମାତ୍ର ପରମ ପୁରୁଷଙ୍କଠାରୁ ସମୁଦ୍ଭୂତ । ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ—କଳ୍ପାଦ୍ୟରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କଠାରୁ ସୃଷ୍ଟି ଜାତ ହେଲା ଓ କଳ୍ପାନ୍ତ ପ୍ରଳୟରେ ପୁଣି ସେହି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ-ଠାରେ ବିଲୀନ ହେବ, ହୋଇଅଛି ଓ ହେଉଅଛି । ବିଷ୍ଣୁ ହିଁ ଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଆଦି ପୁରୁଷ ଓ ସନାତନ । ଏହାଙ୍କର ଆଦି କେଉଁଠାରେ ତାହା କାହାରକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଧର୍ମର (କେବଳ ନାସ୍ତିକତା ମତ ବ୍ୟତୀତ) ମତ ଅନୁସାରେ ଏହି ବିଷ୍ଣୁ ନାନା ନାମରେ ଜଗତର ସ୍ରଷ୍ଟା ଓ ଆଦିପୁରୁଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ପାଳନ କରିବା ଓ ସଂହାର କରିବା ଏହି ତିନୋଟି ଏକ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ତିନି ପ୍ରକୃତି ବା କର୍ମ ମାତ୍ର ।

ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏହାଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ, ମୁସଲମାନ୍‌ମାନେ ଆଲ୍ଲା, ଇହୁଦୀମାନେ Jehova (ଯିହୋବା), ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍‌ମାନେ God (ଗଡ୍) କହନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁ ତିନୋଗୁଣ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ଅବଲମ୍ବନ କରି ପାଳନ କରନ୍ତି ଓ ତମୋଗୁଣ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବିନାଶ ବା ପ୍ରଳୟ କରନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁଙ୍କମତରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନିବାସ କ୍ଷୀରସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟସ୍ଥ

ବୈକୁଣ୍ଠ । ଏହାଙ୍କର ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସରସ୍ୱତୀ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚଞ୍ଚଳା, ତଥାପି ବିଷ୍ଣୁ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଦେଖି ପାରନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ବାହନ ଗରୁଡ଼ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ରଥରେ ସ୍ୱରୋଟ୍ଟ ଅଶ୍ୱ ଲାଗନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନାମ, (୧) ଶୈବ୍ୟ, (୨) ସୁଗ୍ରୀବ, (୩) ମେଘ ପୁଷ୍ପ, (୪) ବଳାହକ । "ଶୈବ୍ୟ ସୁଗ୍ରୀବ ମେଘପୁଷ୍ପ, ସୋଚଲ୍ଲ ବଳଲାହକ ଅଶ୍ୱ ।" ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

ଏହି ପୃଥିବୀରେ କ୍ରମଶଃ ପୁଣ୍ୟ କମିଯାଇ ପାପଭାର ବୃଦ୍ଧି ହେଲେ ବିଷ୍ଣୁ ପୃଥିବୀରେ ରୂପଧାରଣ କରି ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅବତାରରେ ଦୁଷ୍ଟ ସଂହାର କରି ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବକ ପୃଥିବୀର ପାପଭାର କମାନ୍ତି । ଏହି ଅବତାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୧୦ ଗୋଟି ପ୍ରଧାନ । ଯଥା—ମତ୍ସ୍ୟ, କଚ୍ଛପ, ବରାହ, ବାମନ, ନୃସିଂହ, ରାମ, ପରଶୁରାମ, କୃଷ୍ଣ, ବୁଦ୍ଧ ଓ କଳ୍କି । ଏହି କଳିଯୁଗରେ ବିଷ୍ଣୁ କଳ୍କି ଅବତାରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବେ । ବିଷ୍ଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୌବାରିକାର ଧରି ଜଗନ୍ନାଥରୂପେ ପୁରୀରେ ବିରାଜମାନ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ବାର ୧୨ ମାସରେ ପୂଜନୀୟ ରୂପ ଓ ନାମ—ମାର୍ଗଶିର—କେଶବ, ପୌଷ—ନାରାୟଣ, ମାଘ—ମାଧବ, ଫାଲ୍‌ଗୁନ—ଗୋବିନ୍ଦ, ଚୈତ୍ର—ବିଷ୍ଣୁ, ବୈଶାଖ—ମଧୁସୂଦନ, ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ—ତ୍ରିବିକ୍ରମ, ଆଷାଢ଼—ବାମନ, ଶ୍ରାବଣ—ଶ୍ରୀଧର, ଭାଦ୍ର—ହୃଷୀକେଶ, ଆଶ୍ୱିନ—ପଦ୍ମନାଭ, କାର୍ତ୍ତିକ—ଦାମୋଦର । ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବିଷ୍ଣୁ ଦେ. ଅ—୧ । ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମଙ୍ଗଳାଚରଣରୂପରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବା 'ବିଷ୍ଣୁ' ଶବ୍ଦ—1. Interjection used at the beginning of any act as an invocation to God. ୨ । ପୂଜ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦେହରେ କିମ୍ବା ପୂଜ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ଅଜ୍ଞାତରେ ଅପଣାର ଗୋଡ଼ ବାଜିଗଲେ ଉକ୍ତ ଅଙ୍ଗକୁ ବା ବସ୍ତୁକୁ ହାତରେ ସ୍ପର୍ଶ କରି, ହାତକୁ ଆଣି ଅପଣା ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇବାବେଳେ ଅପରାଧ ଖଣ୍ଡନାର୍ଥ ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦ—2. An exclamation uttered by a person while touching the limb or body of an elderly person which the former has strkuc inadvertently. [ଦ୍ର—ମୁସଲମାନ୍‌ମାନେ 'ତୋବା' ବା 'ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା' ଶବ୍ଦ ଏହି ସ୍ଥଳରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।] ଦେ. ବ. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males. [ଦ୍ର—ବିଷ୍ଣୁ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରଚିତ ନାମ ପୁରୁଷଙ୍କ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ,ଯଥା—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—ବିଷ୍ଣୁଗୁପ୍ତ, ବିଷ୍ଣୁଚରଣ, ବିଷ୍ଣୁପ୍ରସାଦ, ବିଷ୍ଣୁଦାସ, ବିଷ୍ଣୁପଦ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ—ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା, ବିଷ୍ଣୁଦାସୀ, ବିଷ୍ଣୁପଦା ।]

ବିଷ୍ଣୁଅର Bishṇuari —ଦେ. ବ. (ସଂ. ବିଷ୍ଣ୍ୱର; ବିଷ୍ଣୁ+ଅର=ଚକ୍ର)—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଚକ୍ର; ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର—The discus; the weapon of Bishṇu. [ଉ—ବିଷ୍ଣୁଅର ପ୍ରକ୍ଷ୍ମଳେ, ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରର ଛଳେ, ଗୁପ୍ତ ହେତୁ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିଷ୍ଣୁ ଋକ୍ଷ—ସଂ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ; ବିଷ୍ଣୁଦୈବତ ଋକ୍ଷ ବା ନକ୍ଷତ୍ର)—ଶ୍ରବଣା Bishṇuṛuksha ନକ୍ଷତ୍ର—The 22nd lunar mansion.

ବିଷ୍ଣୁକନ୍ଦ—ସଂ. ବ—କୋଙ୍କଣ ପ୍ରଦେଶ ଜାତ ଔଷଧ ମୂଳବିଶେଷ—Bishṇukanda Name of a medicinal bulbous root. [ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ ବିଷ୍ଣୁଗୁପ୍ତ, ସୁପୁଷ୍ପ, ବହୁସ୍ପର୍ଶ, ଦୀର୍ଘପତ୍ର, ହରପ୍ରିୟ, ଜଳବାସା, ବୃହତ୍‌କନ୍ଦ । ଏହା ମଧୁର, ଶୀତଳ, ରୁଚିକର, ତୃପ୍ତିକର ଏବଂ ଦାହ, ପିତ୍ତ ଓ ଶୋଥ ଦୂର କରେ—ହ୍ର. ଶ.]

ବିଷ୍ଣୁକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପୂଜ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦେହରେ ବା ପୂଜ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ (ଗୁରୁଜନଙ୍କ ଅଙ୍ଗ, ପୁସ୍ତକ, ଦେବ-ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁକରା ବିଗ୍ରହରେ) ଅଜାଣତ୍ ମନୁଷ୍ୟର ପାଦଆଦି ବାଜି ଗଲେ ଉକ୍ତ ଅଜ୍ଞାନକୃତ ଅପରାଧ ଖଣ୍ଡନାର୍ଥ 'ବିଷ୍ଣୁ' ବା 'ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ' ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ସ୍ପୃଷ୍ଟ ବସ୍ତୁରେ ବା ଅଙ୍ଗରେ ହାତ ଲଗାଇ ହାତକୁ ଆଣି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇବା—1. To expiate for striking inadvertently the body of one's elder, by touching the struck limb with one's fingers and touching the brow with the fingers. (ଉ—ଗୋଇଠାମାରି ବିଷ୍ଣୁ କରିବା ନ୍ୟାୟ—ଉଗ ।) [ଦ୍ର—ଜାଣି ଶୁଣି ଗୋଇଠା ମାରି "ବିଷ୍ଣୁ" କଲେ ସେ ପାପ ଖଣ୍ଡନ ହୁଏ ନାହିଁ ।] ୨ । ଭୋଜନ କରି ବସିବା ବେଳେ ପ୍ରଥମ ଗୁଣ୍ଡା ଭାତ ପାଟିକୁ ନେବା ପୂର୍ବରୁ 'ବିଷ୍ଣୁ' ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ

ବିଷ୍ଣୁଗ୍ରାସ କରନା କରିବା—2. To utter the word Bishṇu while putting the 1st morsel of food in the mouth. ୩ । ହଠାତ୍ ଅକଥ୍ୟ ବା ମିଛକଥା ମୁହଁରୁ ବାହାରି ଗଲେ ପାପ ଖଣ୍ଡନାର୍ଥ 'ବିଷ୍ଣୁ'

ବିଷ୍ଣୁକରନା ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା—3. To pronounce the word Bisnṇu in expiation for the sin of inadvertently speaking a falsehood or saying any improper thing. ୪ । ଅନ୍ୟର ମୁଖରୁ ମିଥ୍ୟା ବା ଅଶ୍ଳୀଳ ବା ଅକଥ୍ୟ ଭାଷା ଶୁଣିଲେ, ସେହି ପାପ ଖଣ୍ଡନାର୍ଥ ବିଷ୍ଣୁ ନାମ ଧରିବା—4. To pronounce the word Bishṇu on hearing another person speak a lie or an improper thing. ୫ । ଦେବପୂଜା ଆଦି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସଂକଳ୍ପର ଆଦିରେ 'ଓଁ ବିଷ୍ଣୁ, ଓଁ ବିଷ୍ଣୁ, ଓଁ ବିଷ୍ଣୁ' ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା—5. To prononce the word Bishṇu thrice at the beginning of any ritual or worship. ୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା—6. To begin any work. [ଦ୍ର—ମୁସଲମାନ୍‌ମାନେ ଏପରି ସ୍ଥଳରେ 'ତୋବା' 'ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା' କହୁଥାଆନ୍ତି ।]

ବିଷ୍ଣୁ କାଞ୍ଚୀ—ସଂ. ବି—ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ତୀର୍ଥ ବିଶେଷ—Name of a
Bishṇu kāñchī place of pilgrimage in the Deccan. [ଦ୍ର—ଏହା କାଞ୍ଚୀ ନଗରର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ । ଏଠାରେ ବରଦା ସ୍ୱାମୀ ନାମକ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରତିମା ଓ ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ନଗରୀର ଅପର ଅଂଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବ-କାଞ୍ଚୀଠାରୁ ଏହା ପ୍ରାୟ ୩ ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ମନ୍ଦିରବେଢ଼ାର ୫ଟି ଗୋପୁରମ୍ (ଦ୍ୱାର) ମଧ୍ୟରୁ ପୂର୍ବଦିଗର ଗୋପୁରମ୍ ୧୩୩ ଫୁଟ୍ ଉଚ୍ଚ । ପ୍ରଥମ ଅଗଣା ମଧ୍ୟରେ ଶତସ୍ତମ୍ଭ ବିଶିଷ୍ଟ ମଣ୍ଡପ ମଧ୍ୟରେ ଅଶ୍ୱାରୋହୀମାନଙ୍କର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ଚିତ୍ର ଅଛି । ମଣ୍ଡପ ନିକଟରେ କୋଟି-ତୀର୍ଥ ନାମକ ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଅଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଗଣାରେ ଥିବା ମନ୍ଦିରରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତରଖୋଦିତ ଦଶାବତାର ମୂର୍ତ୍ତି, ବରଦା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବିଗ୍ରହ, କୃଷ୍ଣପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ ଚତୁର୍ଭୁଜ ବିଷ୍ଣୁ ମୂର୍ତ୍ତି ଅବସ୍ଥିତ । କାଞ୍ଚୀର ପୂର୍ବତନ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଗଙ୍ଗାଗୋପାଳ ରାୟ ଏ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ । ମହାତ୍ମା ରାମାନୁଜ ଏହିଠାରେ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଓ ସ୍ୱମତ ପ୍ରଚାର ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ବୈଶାଖ କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ଦେବଙ୍କ ବିଜେ ପ୍ରତିମା ରଥ ଚଢ଼ି ନଗର ବୁଲନ୍ତି । ଏଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୃସିଂହଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଏହି ଦେବସ୍ଥାନର ବାର୍ଷିକ ଖରଚ ସକାଶେ ୮୦୦ ଟଙ୍କା ଦିଅନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ଏ ଦେବଙ୍କ ସେବାପୂଜା ପାଇଁ ୩୦୦ ଟଙ୍କା ବାର୍ଷିକ ଆୟବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ପତ୍ତି ଖଞ୍ଜା ଅଛି । ଏହାଙ୍କର ଅଳଙ୍କାର ଓ ଯାନବାହନାଦିର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ହେବ । ମଦନମୋହନ. ତୀର୍ଥ ଦର୍ଶନ ।]

ବିଷ୍ଣୁ କାନ୍ତା—ସଂ. ବି—ନୀଳ ଅପରାଜିତା (ହି. ଶ)—The blue
Bishṇu kānta variety of clitoris flower and creeper.
(ବିଷ୍ଣୁ କାକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ୍ଣୁକ୍ରାନ୍ତା—ସଂ. ବି. (ବିଷ୍ଣୁ + କ୍ରାନ୍ତ = ଅତିକ୍ରାନ୍ତ + ସ୍ତ୍ରୀ· ଆ)—
Bishṇukrānta ୧ । ଅପରାଜିତା ଫୁଲ (ଧଳା ଓ ନୀଳ ଦୁଇ ପ୍ରକାର)--1. The clitoris flower and creeper (of blue and white varieties); Clitoria Ternatia. ୨ । ନୀଳ ଫୁଲ ଯୁକ୍ତ ବନବନା ଗୁଳ୍ମ—2. The blue-flowered variety of Banabana. ୩ । ବାରାହୀ କନ୍ଦ (ହି. ଶ) ଭୂଇଁକଣାରୁ--3. A kind of yam. ୪ । ନୀଳ ଅପରାଜିତା—4. The blue variety of clitoris flower.

ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ— ନୀଳପୁଷ୍ପା, ନୀଳକ୍ରାନ୍ତା, ସୁଶୀଳା, ବିକ୍ରାନ୍ତା, ଓ ଶ୍ରୀଦେବୀ

[ଦ୍ର—ଏହା କଟୁତିକ୍ତ ରସ, ମେଧ୍ୟ, ବର୍ଦ୍ଧକ, କଫବାତନାଶକ, ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦ, ଏବଂ କୃମି, ବ୍ରଣ ଓ ବିଷ ଦୋଷ ନାଶକ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ଶିକ୍ଷା ।] ୫ । ମଂ. ବିଷ୍ଣୁକ୍ରାନ୍ତା (ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ) ପୃଥିବୀର ଦେଶ ବିଦେଶ—5. Name of a part of the earth described in the Tantras [ଦ୍ର—ତନ୍ତ୍ର ମତରେ ପୃଥିବୀ ୩ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଅଶ୍ୱକ୍ରାନ୍ତା, ରଥକ୍ରାନ୍ତା ଓ ବିଷ୍ଣୁ-କ୍ରାନ୍ତା ।]

ବିଷ୍ଣୁ କ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରର ବା ତୀର୍ଥ ସ୍ଥାନର
Bishṇu kshetra ବିଷ୍ଣୁ ରକ୍ଷକ ଅଟନ୍ତି—A sacred place of which the tutelary Deity is Bishṇu. [ଦ୍ର—ଭୁବନେଶ୍ୱରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦେବତା ଶିବ ଅଟନ୍ତି; ତଥାପି ଏହା ବିଷ୍ଣୁ କ୍ଷେତ୍ର ଅଟେ ଓ ବାସୁଦେବ ଏ କ୍ଷେତ୍ରର ରକ୍ଷକ । ସେହିପରି ପୁରୁଷୋତ୍ତମରେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦେବତା ଥିଲେହେଁ ଏହା ଶିବକ୍ଷେତ୍ର ଅଟେ ଓ ଏଥିର ରକ୍ଷକ ଲୋକନାଥ ।]

ବିଷ୍ଣୁ ଗୁପ୍ତ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ନାମ) (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ୍ଣୁ + ଗୁପ୍ତ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ
Bishṇu gupta ଦ୍ୱାରା ଗୁପ୍ତ = ରକ୍ଷିତ; ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ)—୧ । ନନ୍ଦ ବଂଶୀୟ ରାଜା ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କର ସଚିବପଣ୍ଡିତ କୌଟିଲ୍ୟ—1. A name of Chāṇakya. [ଦ—ଏ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର, ନୀତିକଥା, ହିତୋପଦେଶ ଓ ନୀତିଶ୍ଳୋକ ଆଦିର ରଚୟିତା । ଏହାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ନାମ କୌଟିଲ୍ୟ ।] ୨ । କୌଣ୍ଡିଲ୍ୟ ମୁନି—2. Sage Kauṇḍilya. ୩ । ବିଷ୍ଣୁକନ୍ଦ (ଦେଶ)—2. Bishṇukanda (See) ୪ । ବଡ଼ ମୂଳା (ହି. ଶ)—4. A big variety of radish. ଦେ. ବି—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males.

ବିଷ୍ଣୁ ଚକ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ୍ଣୁ + ଚକ୍ର)—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ର,
Bishṇu chakra ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର—The discus, weapon of Bishṇu.

ବିଷ୍ଣୁ ତିଥି—ସଂ. ବି—ଏକାଦଶୀ ଓ ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିଥି—The 11th and
Bishṇu tithi 12th days of the lunar fortnight.

ବିଷ୍ଣୁତୈଳ—ସଂ. ବି—ବାତ ରୋଗରେ ଉପକାରୀ ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ
Bishṇu taila ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତୈଳ ବିଶେଷ—A medicinal oil used for curing rheumatism

ବିଷ୍ଣୁଦୂତ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିଷ୍ଣୁ + ଦୂତ)—ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ
Bishu dūta ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଆଦରପୂର୍ବକ ଯେନି ଯିବାପାଇଁ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରେରିତ ଦୂତ—The angels or messengers sent by Bishṇu to a pious devotee on his deathbed, to lead his soul to the abode of Bishṇu. [ଦ୍ର—ସାଧାରଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ବିଷ୍ଣୁଦୂତମାନେ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ଆତ୍ମାକୁ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ନେଇଯାଆନ୍ତି ଓ ଯମଦୂତମାନେ ପାପୀଙ୍କ ଆତ୍ମାକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବାପାଇଁ ନରକକୁ ନେଇଯାଆନ୍ତି । କୌଣସି ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମାକୁ ନେବାପାଇଁ ଯମଦୂତମାନେ ଆସି ତା ମୃତ୍ୟୁଶଯ୍ୟା ପାଖେ ପହଞ୍ଚିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବିଷ୍ଣୁଦୂତ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଯମଦୂତମାନେ ନିରସ୍ତ ହୋଇ ଫେରିଯାଆନ୍ତି ଓ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମାକୁ ବିଷ୍ଣୁଦୂତମାନେ ସମାଦରପୂର୍ବକ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି ।]

ବିଷ୍ଣୁଦୈବତ—ସ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ୍ଣୁ + ଦୈବତ=ଅଧିଷ୍ଠାତୃ—
Bishṇu daibata ଦେବତା)—୧ । ବିଷ୍ଣୁଦେବତାଙ୍କଦ୍ୱାରା
(ବିଷ୍ଣୁଦୈବତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଧିଷ୍ଠିତ— 1. Presided over by Bishṇu. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ ଯାହାର ଇଷ୍ଟଦେବ; ବୈଷ୍ଣବ—2. (a person) Whose tutelary Deity is Bishṇu; devoted to Bishṇu. ସ. ବ—୧ । ଶ୍ରବଣା ନକ୍ଷତ୍ର—1. The 22nd lunar mansion. ୨ । ବୈଷ୍ଣବ; ବିଷ୍ଣୁଉପାସକ—2. A devotee or worshipper of Bishṇu.

ବିଷ୍ଣୁପଞ୍ଜର—ସ.ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ପଞ୍ଜର=ଅସ୍ଥିମାତ୍ରାବଶିଷ୍ଟ ଶରୀର)—
Bishṇu pañjara ୧ । ପୁରୀରେ ବିଗ୍ରହିତ ଦାରୁମୟ ବିଷ୍ଣୁ-ବିଗ୍ରହଙ୍କର କଳେବର—1. The wooden image of Blshṇu worshipped as Jagannātha at Puri. [ଦ୍ର—ଏହି ବିଗ୍ରହ ୧୨ ବର୍ଷରେ ଥରେ ବଦଳାଯାଇ କୋଇଲି ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଥିବା କୂଅରେ ନିକ୍ଷିପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।] ୨ । ମନୁଷ୍ୟର କଙ୍କାଳ—2. Human skeleton.

ବିଷ୍ଣୁପଦ—ସ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି, ବିଷ୍ଣୁ=ବ୍ୟାପକ + ପଦ=ସ୍ଥାନ; ଯେ
Bishṇupada ସର୍ବସ୍ଥାନକୁ ବ୍ୟାପିଛନ୍ତି; କିମ୍ବା ବିଷ୍ଣୁ ତାଙ୍କ ତୃତୀୟ ପାଦ ରଖିଥିଲେ ଯେଉଁଠାରେ) —୧ । ବ୍ୟୋମ; ଆକାଶ—1. The sky, [ଦ୍ର—ବିଷ୍ଣୁ ବାମନ ଅବତାରରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ଆକାଶରେ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାରୁ ଆକାଶକୁ ବିଷ୍ଣୁପଦ ବୋଲାଯାଏ ।] (ଉ—ବିଷ୍ଣୁପଦ୍ୟା ବିଷ୍ଣୁପଦି, ଏକାର ଭେଦ ଶବ୍ଦ, ତରଣୀର ଗତାଗତ, ତହିଁ ଉଚିତ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ଶୂନ୍ୟ—2. The void. ୩ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) କ୍ଷୀରୋଦ ସମୁଦ୍ର (ଏଥିମଧ୍ୟରେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଅବସ୍ଥିତ)—3. The mythological Sea of Milk (in which Bishṇu's abode is situate. ୪ । ପଦ୍ମ—4. Lotus. ୫ । ଗୟାରେ ଥିବା ପ୍ରସ୍ତରରେ ଅଙ୍କିତ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପାଦଚିହ୍ନ ଓ ପାଦଚିହ୍ନ ଥିବା ମନ୍ଦିର—4. The soles of Bishṇu engraved on stone and worshipped at Gayā in a temple of that name. [ଦ୍ର—ଏହିଠାରେ ହିନ୍ଦୁ ଯାତ୍ରୀମାନେ ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପିଣ୍ଡ ଅର୍ପଣ କରନ୍ତି ।] ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males.

ବିଷ୍ଣୁପଦୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଷ୍ଣୁ ପଦ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପଦରୁ ନିର୍ଗତ
Bishṇupadī ହୋଇଥିବାରୁ, ଏପରି ନାମ ହୋଇଅଛି)—୧ । ଗଙ୍ଗା ନଦୀ—1. The Ganges, ୨ । ବିଷ୍ଣୁ ପଦୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତି—2. Name of 4 particular Samkrāntis of the solar year. [ଦ୍ର—ସୌର ଭାଦ୍ର (ସିଂହ) ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ସୌର ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ (ବୃଷ) ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ସୌର ମାର୍ଗଶିର (ବୃଶ୍ଚିକ) ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଓ ସୌର ଫାଲ୍ଗୁନ (କୁମ୍ଭ) ସଂକ୍ରାନ୍ତିକୁ ବିଷ୍ଣୁପଦୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।] ୩ । ବିଷୁବରେଖା ସହିତ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥଳ—3. The vernal point. ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to females.

ବିଷ୍ଣୁପଦୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିଷ୍ଣୁ ପଦ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ (ବୃଷ),
Bishṇupadī ଭାଦ୍ର (ସିଂହ), ମାର୍ଗଶିର (ବିଛା) ଓ ଫାଲ୍ଗୁନ (କୁମ୍ଭ) ମାସର ରବି ସଂକ୍ରମଣ ଦିବସ—1. Name of 4 particulr Samkrānti days of the solar year.

[ଦ୍ର—ଜ୍ୟୈଷ୍ଠମାସରେ ରବି ମେଷ ରାଶିରୁ ବୃଷ ରାଶିକୁ; ଭାଦ୍ରରେ କର୍କଟରୁ ସିଂହକୁ, ମାର୍ଗଶିରରେ ତୁଳରୁ ବିଛାକୁ ଓ ଫାଲ୍ଗୁନରେ ମକରରୁ କୁମ୍ଭକୁ ସଂକ୍ରମଣ କରନ୍ତି । ଏହି ୪ଟି ସଂକ୍ରାନ୍ତିକୁ ବିଷ୍ଣୁପଦୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।] ୨ । ଗଙ୍ଗାନଦୀ—2. The Ganges. [ଉ—ଭବେ ଏହାଙ୍କର ନାମ ମହାନଦୀ । ଉତ୍କଳଭୁବନେ ଏହି ବିଷ୍ଣୁପଦୀ—ରାଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶରୀ ।] ୩ । ବିଷୁବରେଖା ସଙ୍ଗେ ଅୟନମଣ୍ଡଳର ସଂଯୋଗସ୍ଥଳ—3. The vernal point.

ବିଷ୍ଣୁପରାୟଣ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିଷ୍ଣୁ + ପର + ଅୟନ)—
Bishṇu parāyaṇa ହରିଭକ୍ତିପରାୟଣ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି-(ବିଷ୍ଣୁ ପରାୟଣତା—ବ) ଯୁକ୍ତ—Devoted to Lord Bishṇu. (ବିଷ୍ଣୁପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିଷ୍ଣୁପୁର—ଦେ. ବ—ଉତ୍ତର ବଙ୍ଗର ନଗରବିଶେଷ—Name of a Bishṇupura town of north Bengal. [ଦ୍ର—ଉତ୍କଳସ୍ଥ ପାଟ ବିଷ୍ଣୁପୁର ବିଷ୍ଣୁପୁର ଶବ୍ଦ ଓ ଗୁଡ଼ାଖୁ ଏଠାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।]

ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; ବିଷ୍ଣୁ + ପୁରାଣ)—ଅଷ୍ଟାଦଶ
Bishṇu purāṇa ପୁରାଣମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ପୁରାଣବିଶେଷ (ପୁରାଣ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ (—Name of one of the 18 chief mythological treatises of the Hindus (see notes under Purāṇa).

ବିଷ୍ଣୁପୁରୀ—ଦେ. ବିଣ—ବିଷ୍ଣୁପୁରରେ ଉତ୍ପାଦିତ—Belonging to Bishṇupurī or manufactured in Bishṇupura. (ଯଥା—ବିଷ୍ଣୁପୁରୀ ପାଟ, ଗୁଡ଼ାଖୁ ଓ ଧୂଆଁପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି । ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ପୁରୀ)—ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ—The mythological abode of Bishṇu.

ବିଷ୍ଣୁପ୍ରୟାଗ—ସ. ବ—ତୀର୍ଥବିଶେଷ—Name of a place of
Bishṇu prayāga Hindu pilgrimage. [ଦ୍ର—ହିମାଳୟର ବଦରୀନାଥଙ୍କ ନିକଟରେ ଥିବା ଯୋଶି ମଠଠାରୁ ଏହା ଦୁଇ ମାଇଲ୍ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ; ଏହା ମାନସରୋବର ନିକଟରୁ ପ୍ରବାହିତା ବିଷ୍ଣୁଗଙ୍ଗା ବା ଧବଳୀ ଗଙ୍ଗା ସହିତ ଅଳକାନନ୍ଦାର ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥଳ । ଏହା ଗୋଟିଏ ହିନ୍ଦୁ

ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ । ଏଠାରେ ସ୍ନାନ ତର୍ପଣ କରି ଯାତ୍ରୀମାନେ କୃତାର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି—ମଦନମୋହନ, ତୀର୍ଥଦର୍ଶନ ।]

ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ପ୍ରିୟା = ଭାର୍ଯ୍ୟା)—
Bishṇupriyā ୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—1. Lakshmi ୨ । ତୁଳସୀ ଗଛ (ହ. ଶ.)—2. The holy Basil plant. ବେ. ବ—୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—1. A name given to females. ୨ । ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ—2. Name of the second wife of Chaitanya Deba. [ଦ୍ର—ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରଥମା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀପ୍ରିୟା; ସେ ମୃତା ହେବାରୁ ଚୈତନ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଏ ପଣ୍ଡିତ ସନାତନ ମିଶ୍ରଙ୍କ କନ୍ୟା ଥିଲେ ।]

ବିଷ୍ଣୁବଲ୍ଲଭା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ବଲ୍ଲଭା)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Bishṇu ballabhā 1. Lakshmi. ୨ । ତୁଳସୀ ଗଛ—2. The holy Basil plant. ୩ । ଅଗ୍ନିଶିଖା ବୃକ୍ଷ; ବିଷଲାଙ୍ଗୁଳିଆ ଗଛ—3. Wolfsbane (plant).

ବିଷ୍ଣୁବାହନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ବାହନ)—ଗରୁଡ଼—
Bishṇu bāhana The great bird Garuḍa, the carrier of Bishṇu.
(ବିଷ୍ଣୁବାହ୍ୟ, ବିଷ୍ଣୁରଥ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ଭକ୍ତ)—ବିଷ୍ଣୁପରାୟଣ—
Bishṇu bhakta Devoted to Bishṇu. ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବିଷ୍ଣୁପୂଜକ ବ୍ୟକ୍ତି; ବୈଷ୍ଣବ—A devotee or worshipper of Bishṇu.

ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତି—ସଂ. ବ (୨ମୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ଭକ୍ତି)—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି—
Bishṇu bhakti Devotion to Bishṇu.

ବିଷ୍ଣୁମାୟା—ସଂ. ବ. (ବିଷ୍ଣୁ + ମାୟା)—୧ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ରଚିତ ମାୟା ବା
Bishṇu māyā ଭୁତ୍ତିକ—1. The illusion created by Bishṇu. [ଦ୍ର—ଏହି ମାୟାବଳରେ ବିଷ୍ଣୁ ଜଗତ୍ ପାଳନ କରନ୍ତି ଓ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ସଂହାର କରନ୍ତି ।]
୨ । ଦୁର୍ଗା; ଭଗବତୀ—2. Durgā.

ବିଷ୍ଣୁଯଶା(ଶାଃ)—ସଂ. ବ (ବିଷ୍ଣୁ + ଯଶସ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ବିଷ୍ଣୁଯଶାଙ୍କ
Bishṇujaśā(śāḥ) ପୁତ୍ର ଓ କଲ୍କୀ ଅବତାରଧାରୀ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପିତା (ହ. ଶ)—Name of the father of Bishṇu in his last or Kalki incarnation.

ବିଷ୍ଣୁଯାମଳ—ସଂ. ବ—ତାନ୍ତ୍ରିକ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—Name of a
Bishṇu jāmala Tantric treatise. (ଉ—ବିଷ୍ଣୁ-ଯାମଳେ ଉକ୍ତ କହ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଦୋଷଷ୍ଟ ନୋହ—ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ତନ୍ତ୍ରୋଦୟ ।)

ବିଷ୍ଣୁରାତ—ସଂ.ବ(ଷଷ୍ଠୀତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ରା ଧାତୁ = ଦାନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)
Bishṇu rāta —ଜନ୍ମେଜୟଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ପରୀକ୍ଷିତ; ଜନମେଜୟଙ୍କ ପିତା—Rājā Parikshita. (ଦ୍ର—କଥିତ ଅଛି ଯେ ଏ ମାତୃଗର୍ଭରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ବାଣ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏହାଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବିଷ୍ଣୁ ଏହାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଏହି ନାମ ।) ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରଦତ୍ତ—Given as a favour by Bishṇu. (ଉ—ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ରକ୍ଷିତ ପରୀକ୍ଷିତ । ତାଙ୍କୁ ସଂହାରୁ କଲ ମୁକ୍ତ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗୀ—ସଂ. ବ—ବାର୍ତ୍ତିକ ପକ୍ଷୀ; ବଟର ଚଢ଼େଇ—
Bishṇulingī The gray quail (bird).

ବିଷ୍ଣୁଲୋକ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିଷ୍ଣୁ + ଲୋକ)—ଗୋଲୋକ; ବୈକୁଣ୍ଠ—The abode of Bishṇu.
Bishṇu loka [ଦ୍ର—ବୈଷ୍ଣବ ଓ ପୁଣ୍ୟକର୍ମୀ ଭକ୍ତମାନେ ଦେହାନ୍ତେ ଏହି ଲୋକରେ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ପାଆନ୍ତି ।]

ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମା—ସଂ. ବ (ନାମ)—ସଂସ୍କୃତ ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର ଓ ହିତୋପଦେଶ ନାମକ
Bishṇu śasmā ନୀତି-ଉପଦେଶପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରନ୍ଥଦ୍ୱୟର ରଚୟିତା ପଣ୍ଡିତ-Name of the author of the Sanscrit moral tales, Pañchatantra and Hitopadeśa. ବେ. ବ—ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାରେ ସମ୍ମାର୍ଜନୀ ଶୀର୍ଷକ ଧାରାବାହିକ ପ୍ରବନ୍ଧମାନଙ୍କର ଲେଖକ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାଶଙ୍କ ଗୃହୀତ ଛଦ୍ମନାମ—The pseudonym assumed by Pandit Kulamaṇi Dāsa in a series of articles named Sammārjanī in the oriya Utkal Sahitya magazine.

ବିଷ୍ଣୁଶିଳା—ସଂ. ବ-ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା; ଗଣ୍ଡକୀ ନଦୀର ଗର୍ଭରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ବିଷ୍ଣୁରୂପେ
Bishṇu śilā ପୂଜିତ ଶାଳଗ୍ରାମ—The round and naturally polished balls of pebbles found in the bed of the Gaṇḍaki river and worshipped by the Hindus as Bishṇu.

ବିଷ୍ଣୁଶୃଙ୍ଖଳ—ସଂ. ବ—ଶ୍ରବଣାନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତା ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିଥି (ହ. ଶ)—
Bishṇu śṛuṅkhala The 12th day of a lunar fortnight falling on the 22nd lunar mansion.

ବିଷ୍ଣୁସଂହିତା—ସଂ. ବ—ବିଷ୍ଣୁଋଷିଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ର—Name of
Bishṇu saṁhitā a treatise on Hiudu Law and usage compiled by sage Bishṇu.
(ବିଷ୍ଣୁସ୍ମୃତି—ଅନ୍ୟନାମ)

ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ରନାମ—ସଂ. ବ—ମହାଭାରତର ଆନୁଶାସନିକ ପର୍ବରେ ଥିବା
Bishṇu sahasranāma ଭୀଷ୍ମ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସମ୍ବାଦରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଏକସହସ୍ରନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଥିବା ସ୍ତୋତ୍ର—A hymn (found in the Mahābhārata) containing one thousand names of Bishṇu.
[ଦ—ଏହି ସ୍ତୋତ୍ର ପାଠକଲେ ସର୍ବପ୍ରକାର ଅମଙ୍ଗଳ ଦୂରହୁଏ । ଏହା ୧୪୫ ଶ୍ଳୋକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉକ୍ତ ସହସ୍ରନାମରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ—ଯେଉଁ ଭକ୍ତ ସମୁଦାୟ ସ୍ତୋତ୍ରଟି ପାଠ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହେବେ, ସେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶ୍ଳୋକ ବୋଲି ଦେଲେ ସହସ୍ରନାମ ସ୍ତୋତ୍ର ପାଠର ଫଳ ପାଇବେ । ସେ ଶ୍ଳୋକଟି ଏହି—

"ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବାୟ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣହିତାୟ ଚ,
ଜଗଦ୍ଧିତାୟ କୃଷ୍ଣାୟ ଗୋବିନ୍ଦାୟ ନମୋନମଃ ।]

ବିଷ୍ଣୁହିତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ତୁଳସୀଗଛ (ହି. ଶ)—1 The Bishnuhita holly Basil plant. ୨ । ମରୁବକ; ମରୁଆ ଗଛ (ହି. ଶ)—The sweet marjoram (plant).

ବିଷ୍ପତ୍ରୀ—ସଂ. ବି—ପକ୍ଷୀ (ହି. ଶ)—
Bishpatri Bird.

ବିଷ୍ପନ୍ଦ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ପନ୍ଦ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ)—କ୍ଷରଣ; ଝରିବା—
Bishpanda (ବିଷ୍ୟନ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) Trickling (Apte).

ବିଷ୍ପର୍ଦ୍ଧା—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ସ୍ପର୍ଧଶ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ବା ମତ୍ସର ବିରହିତ
Bishpardhā (ବ୍ୟକ୍ତି) (ହି. ଶ)—(a person) Free from envy or haughtiness. ସଂ. ବି—ସ୍ୱର୍ଗ (ହି. ଶ)—Heaven.

ବିଷ୍ଫାର—ସଂ. ବି—(ବି+ସ୍ଫାର ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ)—୧ । ଧନୁର ଟଙ୍କାର
Bisphāra (ହି. ଶ)—1. The twanging of a bow. ୨ । କମ୍ପନ—2. Vibration (Apte).

ବିଷ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. (ବିଷ+ବ)—ଅନିଷ୍ଟକର—
Bishwa Injurious (Apte).

ବିଷ୍ୱକ୍ (ଙ୍)—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଷ୍ୱ୍ ଚ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା ୧ବ)—୧ । ସର୍ବତ୍ର
Bishwak(ṅ) ପରିଭ୍ରମଣଶୀଳ (ହି, ଶ)—1. Going every (ବିଷ୍ୱଚୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) where (Apte). ୨ । ସର୍ବତ୍ର ବ୍ୟାପକ—All pervading. ଅ-ସର୍ବତ୍ର—Everywhere.

ବିଷ୍ୱକ୍‌ସେନ—ସଂ. ବି—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishnu. ୨ । ତ୍ରୟୋଦଶ
Bishwak-sena ବା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମନୁଙ୍କ ନାମ (ହି. ଶ)—2. The descendant of Manu in the 13th or 14th generation. ୩ । ଶିବ (ହି. ଶ)—3. Śiba. ୪ । ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଋଷି (ହି. ଶ)—4. Name of an ancient sage.

ବିଷ୍ୱ(ଷ୍ୱା)ଣ—ସଂ. ବି—(ବି+ସ୍ୱନ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଘଞ୍ ଅ)—
Bishwa(shwā)ṇa ୧ । ଭୋଜନ—1. Eating (Apte). (ବିଷଣନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଖୋଡ଼କାଇ ଖାଇବା; ହାସୁଆ; ଚୋଡ଼ପା; ସଶବ୍ଦ ଭୋଜନ—2. The act of eating by making a sound. ୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଧର୍ମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବିଶେଷ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—3. Name of a religious sect of southern India.

ବିଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଷ+ଯ)—୧ । ବିଷ ଦ୍ୱାରା ବଧ୍ୟ—1. Deserv-
Bishya ing to be killed by the administration of poison. ୨ । ବିଷ ପ୍ରୟୋଗାର୍ହ—2. (a case) Fit for the application of poison. ୩ । ବିଷମୟ; ବିଷାକ୍ତ—3. Poisonous.

ବିସ୍(ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । କ୍ଷେପଣ କରିବା—1. To cast; to
Bis (root) throw (Apte). ୨ । ପ୍ରେରଣ କରିବା—2. To send (Apte) ୩ । ପ୍ରବେଶ କରିବା—3. To enter. ୪ । ଗତି କରିବା—4. To go; to move (Apte). ୫ । ମତାଇବା; ଉତ୍ତେଜିତ କରିବା—5. To incite; to urge (Apte). ୬ । ଚିରିବା—6. To split (Apte).

ବିସ୍—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂ. ବିଂଶ)—କୋଡ଼ିଏ—
Bis ବିଶ ବୀସ Twenty.

ବିସ୍‌ଖପରା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବିଷ+ଖର୍ପର)—୧ । ଅତି କ୍ରୁଦ୍ଧ; ଅଗ୍ନି
Bis-khaparā ଶର୍ମା—1. Enraged. ୨ । ଅତି ବିରକ୍ତ—
ଗୋସାପ ବିସଖପରା 2. Much annoyed. ଦେ. ବି. ଖୋଇଷିଆ ଗୋଧି—A poisonous variety of iguana. [ଦ୍ର—ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ରେଇନେଇଲ ପରି ଓ ଦେହଯାକ ଅରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁମୟ । ଏହାର ଜିଭ ଲମ୍ବ ଓ ନାଲି ଓ ଏ ବାରଂବାର ଲମ୍ବ ଜିଭକୁ ପଦାକୁ ବାହାର କରୁଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦଂଶ ଜୀବ ଚିତ୍କାରି ମରିଯାଏ ।]

ବିସ୍-ତାର୍—ଦେ. ବି—(ଯୁବକ ରାଧାଶ୍ୟାମଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଡ୍ରିଲ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
Bis-tār ଆଦେଶ ବଚନବିଶେଷ)—ତୁମ୍ଭେମାନେ ଛଡ଼ା ଛଡ଼ା ହୋଇଯାଅ—(a term of school drill) Extend !

ବିସ୍-ପଥର—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଷ+ପ୍ରସ୍ତର)—ଜାଲ ମହୁରା—Bezoar
Bis-pathara stone. [ଦ୍ର—ଏହା କୋଚିଲା ମଞ୍ଜି ଆକୃତିର
ବିଷପାଥର ଓ ଖୁବ ଚିକ୍କଣ ଦେଖାଯାଏ; ବର୍ଣ୍ଣ ଆକୁଷ୍ଣ ଅରକ୍ତ
ବାଜହର ପାଣ୍ଡୁର । ସାପ କାମୁଡ଼ିଥିବା ଅଙ୍ଗରେ ଏହାକୁ ଆ. ବେଜହର ଲଗାଇଲେ ଏହା ସେ କ୍ଷତରେ ଲାଗି ରହେ ଓ ବିଷ ଫା. ପଦଜହର ଝଡ଼ିଗଲେ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଖସି ପଡ଼େ । ଏହାକୁ ଲୋକେ ପଥର ବୋଲି ଭ୍ରମ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏହା ଖଣିଜ ପଥର ନୁହେ । ଏହା ଗୋରୁ, ଚରଡ଼ ପକ୍ଷୀ, ଛେଳି ଆଦିଙ୍କ ପେଟରୁ ଭୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁମଧ୍ୟରୁ ମିଳେ; କେଲାମାନେ ଏହା ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି ।]

ବିସ୍‌ନି—ଦେ. ବିଣ ଓ ବି—ବିସିନି (ଦେଖ)—
Bis-ni Bisini (See).

ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା(ଲ୍ଲା)—ବୈଦେ. ବି—(ଅ; ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲାହ୍=ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମରେ
Bis-millā(llā) ସ୍ତୋତ୍ର ପାଠ କରିବା)—୧ । ଆଲ୍ଲା ବା ଈଶ୍ୱରଙ୍କ
ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା(ଲ୍ଲା) ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା(ଲ୍ଲା) ବିସ୍‌ମୋଲ୍ଲା(ଲ୍ଲା) ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲ (ଲ୍ଲା) } ଅନ୍ୟ ଅଶୁଦ୍ଧ ରୂପ
ନାମ ସ୍ମରଣ—1. Taking the name of God. (ଦ୍ର—ଆଖୁନଜୀ ସାହେବ ଏହି ମାଲଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ
ବିସମିଲ୍ଲା, ବିସମୋଲ୍ଲା ଅଧାଅଧି ଦାଢ଼ି ଅସ୍ତ୍ରୁ ପୁଙ୍କ ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲ,
ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲ କହି ସେଦିନ ରାତିରେ କବାଟ ବନ୍ଦ ରହିଲେ । ଫକୀରମୋହନ—ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ) ୨ । କୌଣସି କର୍ମର ଆରମ୍ଭ—2. The beginning or commencing of any work. ବୈଦେ; ଅ—ହେ ଈଶ୍ୱର !—O God ! [ଦ୍ର—ଧାର୍ମିକ ମୁସଲମାନ୍

ବ୍ୟକ୍ତି ଅଜାଣତରେ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ବା ଅକଥା ଭାଷା କହିଲେ କିମ୍ବା ଅଶ୍ରାବ୍ୟ କଥା ଶୁଣିଲେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ ପାପଖଣ୍ଡନ ପାଇଁ 'ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା' ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ଓ କୌଣସି କର୍ମ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମଙ୍ଗଳାଚରଣରୂପେ 'ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲା' ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।]

ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲାରେ ଗଲତ୍(ତି)—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ବିସ୍‌ମିଲ୍ଲାହ୍+ଗଲ୍‌ତୀ; Bis-millāre galat(ti) ଭୁଲ. ପ୍ରଣବରୁ ଅଶୁଦ୍ଧ)—ଗୋଡ଼ାରେ ବିସମିଲ୍ଲାସ୍ତଗଲତ୍ ଗଲତ୍ (ଦେଶ); କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ **ବିସମିଲ୍ଲାହି ଗଲତ୍** ପ୍ରଥମରୁ ବା ଆରମ୍ଭରୁ ଭୁଲ;- -Commission of mistake at the outset.

ବିସ(ଶ,ଷ)—ସଂ. ବି—(ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ Bisa(śa, sha) ଜଳରେ ଅନବରତ ପ୍ରବେଶ କରି ରହିଛି)—୧ । ପଦ୍ମ ପ୍ରଭୃତିର ମୃଣାଳ—1. The stalk of lotus. ୨ । ପଦ୍ମର ସୂକ୍ଷ୍ମ ତନ୍ତୁ—2. The fibre of a lotus (Apte).

ବିସଞ୍ଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ସଞ୍ଜ)—ସଞ୍ଜ୍ଞାହୀନ; ଚେତନାରହିତ— Bisamjna Unconscious; insensible. (ବିସଞ୍ଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିସଞ୍ଜ୍ଞତା—ବି)

ବିସମ୍ବାଦ—ସଂ. ବି—(ବି+ସମ୍+ବଦ୍‌ଧାତୁ=କହିବା+ଭାବ ଅ)— Bisambāda ୧ । ପ୍ରତାରଣା—1. Deception. ୨ । ଅମେଳ— (ବିସମ୍ବାଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Incongruity; disagreement. ୩ । କଳି; ଝଗଡ଼ା—3. Quarrel. ୪ । ବିରୋଧ— 4. Opposition; contradiction. [ଦ୍ର—ଉଡ଼ିଷ୍ୟାରେ ଏହା ବିବାଦ ଶବ୍ଦ ପରେ ସମ୍ବଳରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।) ୫ । ପ୍ରତିଜ୍ଞାଭଙ୍ଗ—5. Breach of one's promise (Apte). ୬ । ଆଶାକରିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନିରାଶହେବା— 6. Disappointment (Apte). ୭ । ବିବାଦ— 7. Dispute.

ବିସମ୍ବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ସମ୍+ବଦଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍; ୧ମା. Bisambādi ୧ବ)—୧ । ଯେ ଆଶା ଦେଇ ନିରାଶକରେ— (ବିସଂବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Disappointing. ୨ । ଧପ୍ପାବାଜ— (ବିସମ୍ବାଦୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Deceiving; fraudulent. ୩ । ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ—3. Contradictory; inconsistent. ୪ । ଯେ ଅନ୍ୟର ସହିତ ଏକମତ ନ ହୁଏ— 4. Differing; disagreeing. ୫ । ବିବାଦକାରୀ— 5. Disputing; contesting. ୬ । ମିଥ୍ୟା— 7. False; untrue (Apte).

ବିସଂଯୋଗ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସଂଯୋଗ) — ଅସଂଲଗ୍ନ —Un- Bisamjoga connected. ସଂ ବି— ୧ । ଅସୁବିଧା— (ବିସଂଯୁକ୍ତ—ବିଣ) 1. Inconvenience. ୨ । ମିଳନର ଅଭାବ—2. Want of contact or union. ୩ । ବିଚ୍ଛେଦ—3. Separation; disjunction.

ବିସଂଷ୍ଠୁଳ— ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସମ୍+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଉଳ)— Bisamshthula ୧ । ବିଶୃଙ୍ଖଳ—1. Unmethodical; disorganised. ୨ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—2. Unsteady. ୩ । ଅସମତଳ—3. Uneven (Apte). ୪ । ଆନ୍ଦୋଳିତ; ଅସ୍ଥିର—4. Agitated (Apte).

ବିସକଣ୍ଠିକା—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି, ବିସ+କଣ୍ଠ+କ+ଆ; ବିସ=ମୃଣାଳ Bisakanthikā ପରି ଧଳା କଣ୍ଠ ଯାହାର ।)—ବଳାକା; (ବିସକଣ୍ଠୀ – ଅନ୍ୟରୂପ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧଳା ବଗ—A small variety of paddy bird.

ବିସ କୁସୁମ—ସଂ. ବି—(ମ. ତ. ତ୍ରେ ବିସ=ମୃଣାଳ+କୁସୁମ)—୧ । Bisha kusuma ପଦ୍ମଫୁଲ—1. The lotus. (ବିସପୁଷ୍ପ; ବିସପ୍ରସୂନ; ବିସସୂନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସ ଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ.ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) — ୧ । ପଦ୍ମର ମୂଳ (ହ୍ର.ଶ)—1. The Bisa granthi bulb root of lotus. ୨ । ପଦ୍ମନାଡ଼ିରେ ଥିବା ଗଣ୍ଠି—2. A knot on the stalk of a lotus (Apte)

ବିସଙ୍କଟ—ସଂ. ବି—(ବି+ସମ୍+କଟ୍‌ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Bisankata ଅ)—୧ । ସିଂହ—Lion. ୨ । ଇଙ୍ଗୁଦୀବୃକ୍ଷ— 2. Ingudī (tree). ସଂ. ବିଣ (ବି+ସଙ୍କଟ)— ୧ । ବିଶାଳ; ବୃହତ୍—1. Vast; gigantic. ୨ । ଭୟଙ୍କର—2. Frightful; dreadful (Apte).

ବିସଙ୍କୁଳ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସଙ୍କୁଳ)—ଜଟିଳ; ଗୋଳମାଳିଆ— Bisamkula Knotty; confused.

ବିସଙ୍ଗତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସଙ୍ଗତ)—ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ଅମେଳ— Bisangata Incongruous; ill-fitted;unharmonious.

ବିସଜ—ସଂ. ବି—(ବିସ=ମୃଣାଳ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— Bisaja ପଦ୍ମ (ହ୍ର. ଶ)—Lotus.

ବିସଦୃଶ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସଦୃଶ)—୧ । ବିପରୀତ—1. Opposite. Bisadrusa ୨ । ବିରୁଦ୍ଧ—2. Opposed. ୩ । ଅସମକ୍ଷ— 3. Unequal. ୪ । ଅଦ୍ଭୁତ—4. Wonderful.

ବିସନାଭି—ସଂ. ବି—(ବିସ=ମୃଣାଳ+ନାଭି)—୧ । ପଦ୍ମିନୀ; ପଦ୍ମ Bisanābhi ସମୂହ—1. A collection of lotus. ୨ । ପଦ୍ମ ଗୁଳ୍ମ—2. The lotus plant (Apte).

ବିସ ନାଳ—ସଂ.ବି-(ବିସ+ନାଳ)—ମୃଣାଳ—The stalk of lotus. Bisa nāla [ଉ—ବିଶେଷେ ବିସନାଳ, ବିଶିଳ୍ପଣି ପୃଥୁଳ, ଆଉ କାହିଁଛି ସେହି ବାହାଲୁ ଗୋ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ]

ବିସନି—ଦେ. ବିଣ (ସଂ,ବ୍ୟସନୀ) —୧ । ବ୍ୟସନାସକ୍ତ—1. Addicted Bisani to evil acts; dissolute ୨ । ବେଶଭୂଷା ପ୍ରିୟ— ଇଆର; **ବିସନୀ** 2. Foppish; fond of gorgeous dress. **ଆଶନା** ଦେ. ବି—୧ । ଜାର; ଉପପତି; ଇୟାର— 1. Paramour. ୨ । ବେଶ୍ୟାର ରକ୍ଷିତ ପୁରୁଷ— 2. Paramour or retained lover of a prostitute. ୩ । ବ୍ୟସନାସକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—A dissolute person; ୪ । ସଉକ ଲୋକ—4. Beau; a fop.

ବିସନିପଣ—ଦେ. ବି—୧ । ବ୍ୟସନାସକ୍ତି—1. Dissoluteness.
Bisanipaṇa ୨ । ସତ୍ତ୍ୱ ପଣିଆ—2. Foppery.
ଆଶନାଇ [ବିସନି ପଣିଆ(ଆଁ) —ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିସନି ପୂରା(ରେ)ଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି.—ଗୃହିଣୀ ଉପପତିଙ୍କୁ ଅଣିବା—
Bisani pūrā(re)ibā To entertain a paramour or lover in one's house (said of a woman of loose character).
ବାଡ଼ୀତେ ଇୟାର ଭରତି କରା
ଯାର ବୁଲାନା

ବିସନ୍ଧି—ସ. ବି—ରଚନା ଦୋଷ ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ରଚନାରେ ସନ୍ଧି ବା
Bisandhi ଶ୍ରୁତିକଟୁ ସନ୍ଧି ଥାଏ, କିମ୍ବା ପଦମାନଙ୍କରେ ସନ୍ଧି ନଥାଏ-
Bad or disagreeable euphony or absence of Sandhi, regarded as a fault in composition. ଦେ. ବି—ବିକନ୍ଦି (ଦେଶ)—Bikandi (See)

ବିସନ୍ଧିକ—ସ. ବି—ଯେଉଁ ପଦର ସନ୍ଧି ସାଧିତ ହୋଇ ନ ପାରେ (ଯୁ.
Bisandhika ଶ)—Word which is incapable of undergoing Sandhi.

ବିସବତୀ—ସ. ବି. (ବିସ+ବତ୍+ଈ)—ପଦ୍ମନାଳବହୁଳ ସ୍ଥାନ—
Bisaatbī A place abounding in lotus fibres (Apte).

ବିସମ କଟକ—ଦେ. ବି—ବିଶାଖାପଟ୍ଟଣା ମାଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଜୟପୁର
Bisama kaṭaka ରାଜ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଜମିଦାରୀ—Name of an estate in the Jeypore agency of Vizag.

ବିସମ୍ମତି—ଦେ. ବି—ଅସମ୍ମତି—Want of consent; disagree-
Bisammati ment. (ଉ—ବିସମ୍ମତି ସମ୍ମତି ବି ବିଚ୍ଛ ନ ଜାଣିଲେ —ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିସର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଆଁଷ—
Bisar Fish or meat.

ବିସର—ସ. ବି. (ବି+ସୃ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ସମୂହ; ଦଳ-
Bisara 1. Collection; crowd; multitude. ୨ । (ବି+ ସୃ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ଅ) ବିସ୍ତାର—2. Expansion; spreading; extending. (ଉ—ମୟୂଖ ଶିଖିମୟୂ
ବିସରନ
ବିସରନା ମଞ୍ଜରୀ ବିସର ସୁଷମାରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଷିତମ୍ଭ ମ ଗୀତ ।) ୩ । ସଞ୍ଚାର—3. Movement. ୪ । ଗଦା;ରାଶି 4. Heap (Apte). ଦେ. ବି. (ସ. ବିସ୍ମରଣ)—ବିସ୍ମରଣ; ପାସୋରି; ପାସୋରିବା—Forgetting.

ବିସୋର
ବିସୋରଣ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବିସରଣ—ସ. ବି. (ବି+ସୃ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବିସ୍ତାର—
Bisaraṇa 1. Extension. ୨ । ପ୍ରବାହ—2. Flow. ୩ । ଘଟଣାର ସ୍ରୋତ—3. The trend of events.
ବିସରନ ୪ । ଉତ୍ପତ୍ତି—4. Production. ଦେ. ବି. (ସ. ବିସ୍ମରଣ
ବିସରନ ପ୍ରା. ବିସ୍ସରଣ) ବିସ୍ମରଣ—Forgetting.

ବିସରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. ବିସ୍ମରଣ)—୧ । ପାସୋରି ପକାଇବା; ବିସ୍ମୃତ
Bisaribā ହେବା—1. To forget. (ଉ—ବିଦ୍ୟାସ୍ପେ
ବିସରା ଯ୍ୟସ୍ୟଉଚ୍ଛାସକ୍ତ ନ ବିସରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
ବିସରନା ୨ । ବିନଷ୍ଟ ହେବା—2. To be lost or spoiled.

ବିସରି ପକା(ଦେ)ଇବା
ବିସରି ଦେବା } —ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ନିଃଶେଷ ହେବା—2. To be emptied.
[ବିସରା(ରେ)ଇବା—ଣିଜନ୍ତ ରୂପ]

ବିସର୍ଗ—ସ. ବି. (ବି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bisarga ୧ । ବିସର୍ଜନ; ତ୍ୟାଗ—1. Abandonment. ୨ । ମଳୋତ୍ସର୍ଗ; ମଳ ତ୍ୟାଗ—2. Discharge or evacuation of the bowels. ୩ । ବିୟୋଗ—3. Separation. ୪ । ମୋକ୍ଷ—4. Emancipation. ୫ । ଦାନ—5. Giving away; donation. ୬ । ଦୀପ୍ତି—6. Splendour; light. ୭ । ପ୍ରେରଣ—7. Sending forth. ୮ । ଦେହରୁ ଝାଡ଼ିବା; ନିଜ ଦେହରୁ ଖସାଇବା—8. Shedding; dropping; emitting (Apte). ୯ । ଅଳାଡ଼ିବା—9. Pouring down (Apte) ୧୦ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—10. Departure. ୧୧ । (ବି+ସୃଜ ଧାତୁ+ କର୍ମ. ଅ)—ଦକ୍ଷିଣାୟନ—11. The sun's course towards the south of the equator. ୧୨ । (+କର୍ମ.ଅ)ତ୍ୟକ୍ତ ବସ୍ତୁ—12. Abandoned thing. ୧୩ । ଦତ୍ତ ବସ୍ତୁ—13. A gift. ୧୪ । ଦ୍ୱିବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ-ବିଶେଷ; ଏହାର ଆକୃତି '8'—14. A letter indicated by two points, one over the other, indicating the hard aspirate 'h'. ୧୫ । (+କରଣ. ଅ) ଲିଙ୍ଗ; ମେଢ୍ର—15. The penis (Apte). ୧୬ । (+ଭାବ. ଅ) ସୃଷ୍ଟି; ସର୍ଜନ—16. Creation. ୧୭ । (+କର୍ମ. ଅ) ସୃଷ୍ଟ ବସ୍ତୁରସ୍ତ—17. Created things. (ଉ—ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗଭରେ ପୁଣ, ପୁରୁଷ ସଂଯୋଗ ଭାଗେଣ । ଏହାଙ୍କ ବାସନାର ଅଙ୍ଗ, ସ୍ତାବର ଜଙ୍ଗମ ପତଙ୍ଗ । କୀଟ ଆଦି ଗୁରୁ ଉପୁଣ୍ଡ, ଏମାନେ ବିସର୍ଗ ବୋଲାନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିସର୍ଜକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+
Bisarjaka କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ତ୍ୟାଗକାରୀ—1. Abandon-
(ବିସର୍ଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ing. ୨ । ସୃଷ୍ଟିକାରୀ—2. Creating ୩ । ଦାନକାରୀ—3. Giving away. ୪ । ଉତ୍ସର୍ଗକାରୀ—4. Discharging; shedding; emitting. ୫ । ପ୍ରେରକ—5. Sending.

ବିସର୍ଜନ—ସ. ବି—(ବି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bisarjana ୧ । ପରିତ୍ୟାଗ-1. Abandoning. ୨ । ଦାନ—2. Giving; donation. ୩ । ନିକ୍ଷେପଣ—3. Throwing. ୪ । ପ୍ରେରଣ—4. Sending. ୫ । ପୂଜା ଶେଷରେ ପ୍ରତିମାଦିକୁ ଜଳସାତ୍ କରିବା—5. Consignment of an image to water after its worship is

over. ୬ । ପୂଜାଶେଷରେ ପୂଜାସ୍ଥାନରୁ ଅଦୃତ ଦେବତାଙ୍କୁ ସ୍ୱସ୍ଥାନକୁ ବାହୁଡିଯିବାପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା (ବିସର୍ଜିତ-ଅବାହନ)— 6. The ritual of asking a Deity (invited to attend a particular function or worship) to go back after accepting the homage rendered. ୭ । ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗାର୍ଥ ଜଳରେ ବା ଅଗ୍ନିରେ ଆପଣାର ଶରୀରକୁ ଅର୍ପଣ; ଝାସ—7. Consigning one' body into water or fire; self-immolation: ୮ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—8. Departure. ୯ । ସମାପ୍ତି; ଅନ୍ତ (ହି. ଶ)—9. Completion; finis. ୧୦ । ବରଖାସ୍ତି; କାର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି—10. Dismissal.

ବିସର୍ଜନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି-୧ । ତ୍ୟାଗ କରିବା; ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା— Bisarjana karibā 1. To abandon; to relinquish. (ବିସର୍ଜନ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା— **ବିସର୍ଜନ କରା** 2. To throw away. ୩ । ଦାନ ଦେବା—3. **ବିସର୍ଜନ କରନା** To give away. ୪ । ପୂଜାନ୍ତେ ପ୍ରତିମାକୁ ଜଳରେ ନିକ୍ଷେପ କରିବା—4. To consign an image to water after its worship is over. ୫ । ପ୍ରାଣକୁ ଝାସ ଦେବା—5. To consign onee's body unto fire or water.

ବିସର୍ଜନ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବି- (ବିସର୍ଜନ+ଶ୍ରାଦ୍ଧ)—ମୃତାତ୍ମାର ଏକାଦଶ Bisarjana śrāddha ଦିନ ପ୍ରେତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରଣୀୟ ଶେଷ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—The final obsequal Śrāddha performed on the 11th day of a person's death.

ବିସର୍ଜନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. Bisarjanīya ଅନୀୟ)—ତ୍ୟାଜ୍ୟ—To be abandoned.

ସଂ. ବି—ବିସର୍ଗ କର୍ଣ୍ଣ; 'ଃ'—The letter Bisarga.

ବିସର୍ଜିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସୃଜଧାତୁ କ୍ତ+ତ) ୧ । ତ୍ୟକ୍ତ—1. Ab- Bisarjita andoned. ୨ । ମୁକ୍ତ—2. Liberated. [ଉ— ବିଜଶଙ୍ଖାଯୁନ ବୋଇଲେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ସ୍ୱତ ବନ୍ଧନରୁ ହୋଇଣ ବିସର୍ଜିତ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ ବନ ।] ୩ । ପ୍ରଦତ୍ତ— 2. Given away. ୪ । ପ୍ରେରିତ—4. Sent; despatched.

ବିସର୍ଜିବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ବି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବିସର୍ଜନ କରିବା; Bisarjibā ଅଳାଡ଼ିବା—1. To send forth; to rain; to **ବିସର୍ଜା** pour out. [ଉ-ନିଭାଇ ଦାବାନଳ ବିସର୍ଜିବାର । ଗୁଧାନାଥ. **ବିସରଜନା** ମେଘଦୂତ ।] ୨ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—2. To abandon; to leave. [ଉ—ବିସର୍ଜି ଆସିଲେ ଦୁଃଖେ ଗହନ କାନ୍ତାରେ । ନନ୍ଦକିଶୋର. ସୀତାବନବାସ ।]

ବିସର୍ପ—ସଂ. ବି (ବି+ସୃପ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)— Bisarpa ୧ । ଗମନ—1. Going; moving to and fro. ୨ । ବିସ୍ତୃତ ହେବା; ପ୍ରସରଣ; ବ୍ୟାପ୍ତି—2. Spreading; circulation; diffusion. ୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଏକପ୍ରକାର ଜ୍ୱର ସହିତ ଦେହସାରା ଫଳିଯିବା ରୋଗ—3. Simultaneous eruption of boils on the body accompanied with fever. ୪ । ଫୋଟକ ଓ ବ୍ରଣାଦିର ଉତ୍ପେକ; ଘାଆ ଓ ବ୍ରଣଆଦି ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ପାଚିବା ଓ ଫୁଲିବା—4. The swelling and ripening of sores and boils. ୫ । ଶୁଖିଲା କୁଣ୍ଡିଆ—5. Dry spreading itch (Apte) ୬ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଫଳ An unexpected or unwished for consequence of an act (Apte). ୭ । ସାପକଙ୍କାଳ (ଦେଖ)—7. Sāpakaṅkāli (See)

ବିସର୍ପଣ—ସଂ. ବି (ବି+ସୃପ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)— Bisarpaṇa ବିସର୍ପ ୧, ୨, ୪, (ଦେଖ)—Bisarpa. 1, 2 and 4 (See)

ବିସର୍ପି—ସଂ. ବି (ବି+ସୃପ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—ବିସର୍ପ ୩, ୪, ୫, ୬ Bisarpi (ଦେଖ)—Bisarpa 3, 4, 5, 6 (See) (ବିସର୍ପିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସର୍ପିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସୃପ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ=ସର୍ପି ଧାତୁ+କର୍ମ ତ) Bisarpita —ଚାରିଆଡ଼େ ବିସ୍ତାରିତ—Spread or duffused on all sides.

ବିସର୍ପିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିସର୍ପ)—(ବଥ, ଘାଆଆଦି) ଦେହରେ Bisarpibā ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ପାଚି ଫୁଲିବା—To spread and **ବିସାନ୍** supporate and swell (said of sores **ବିସାନା; ଶନିହୋନା** and boils). (ବିସରପିବା, ବିସିରପିବା, ବିସିରପିଯିବା, ବିସିର୍ପିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସର୍ପୀ—ସଂ. ବିଣ (ବିସର୍ପିନ୍; ବି+ସୃପ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ Bisarpī କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିସର୍ପଣଶୀଳ— (ବିସର୍ପିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) —1. Having a tendency to spread. ୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଗମନ ଶୀଳ—2. Moving about.

ବିସଳ—ସଂ. ବି (ବି=ବିବିଧ ପ୍ରକାରେ+ସଲ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅ)— Bisala ୧ । ନବ ପଲ୍ଲବ; କଅଁଳ କୁଅଁ—1. A young shoot; sprout. ୨ । କଢ଼—2. Bud (Apte).

ବିସାର—ସଂ. ବି (ବି+ସୃ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ବିସ୍ତୃତ ହେବା+ Bisāra ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିସ୍ତାର—1. Diffusion; spreading out; expansion. ୨ । ପ୍ରବାହ— 2. Current; flow. ୩ । ଉତ୍ପତ୍ତି—3. Production. ୪ । (ବି+ସୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ମତ୍ସ୍ୟ— 4. Fish. ୫ । କାଠ—5. Wood; timber.

ବିସାର ମହାନ୍ତି—ଦେ. ବି (ନାମ) କଳାପାହାଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବିଗ୍ରହକୁ Bisāra mahānti ଗଙ୍ଗାକୂଳରେ ଅଗ୍ନିସାତ୍ କରିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ବିଗ୍ରହାଂଶ (ନାଭି)କୁ ଅଗ୍ନିରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଯେଉଁ ଅସି କୁଳଙ୍ଗ ରାଜାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଥିବା ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ

ଭକ୍ତ। (ସେହି ନାଇ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦାରୁମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଛି)—Name of an Oriya who saved the essental portion (navel) of the image of Lord Jagannātha of Puri when Kalāpāhārda consigned it to the flames on the bank of the Ganges.

ବିସାରିତ—ସଂ. ବିଣ.—(ବି+ସୃ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ତ)—ବିସ୍ତାରିତ—Bisārita Spread; diffused.

ବିସାରୀ—ସଂ. ବିଣ.—(ବିସାରିନ୍; ବି+ସୃ ଧାତୁ=କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ)—Bisārī ୧। ବିସ୍ତୃତଶୀଳ—1. Spreading. ୨। ଗମନଶୀଳ—2. Roving; moving. ସଂ. ବି. (ବିସାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ମତ୍ସ୍ୟ—Fish.

ବିସିଦ୍ଧ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ବି+ସିଦ୍ଧ)—ବ୍ୟାଘାତଯୁକ୍ତ; ବାଧିତ; Bisiddha ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ—Obstructed; hindered. [ଉ—ବିଶୁଦ୍ଧ ସିଦ୍ଧ ବନେ ମୁନି ଯାଗ, ବିସିଦ୍ଧ କରଣେ ରାକ୍ଷସବର୍ଗ। ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ।]

ବିସିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିସ=ମୃଣାଳ+ଅସ୍ତ୍ୱର୍ଥେ ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—Bisinī ୧। ପଦ୍ମିନୀ; ମୃଣାଳିନୀ—1. A lotus with the stalk. ୨। ସୁନ୍ଦରୀ କ୍ଷୀଣଦେହା ସ୍ତ୍ରୀ—A beautiful and slender-bodied lady. ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. ପୁଂ—ବିସନ୍ନ ଦେଖ)—Bisani (See) [ଉ—ମିସ ଘସି ଥିବା ବିସିନୀ ଯେସନ, କରୁଥାଏ ଦନ୍ତ୍ୟକର୍ଣ୍ଣ ଉଚ୍ଚାରଣ। ରାଧାନାଥ. ଦରବାର।]

ବିସି ଫୋ(ଫୁ)ଟ(ଟୁ)କା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବିସ୍ଫୋଟକ)—ବିସ୍ଫୋଟକ Bisi pho(phu)ṭa(ṭu) kā (ଦେଖ)—Bisphoṭaka (ବିସିଫୋଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) (See).

ବିସୁଖ(କ)—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବି=ବିଗତ+ସୁଖ)—୧। ଦୁଃଖ; Bisukha(ka) ସୁଖର ଅଭାବ—1. Want of happiness; ବିସୁଖ ବିସୁଖ misery. [ଉ—ଯେଉଁ ଦିନ ମୋର ବିଷୟରେ ପଡ଼ି ବିସୁଖ ହୁଅଇ ଯେତେ, ନାନା କୋପଭର ଭାପ କରିଲେହେଁ ଶରଧା ଲାଗଇ ମୋତେ। ଘାନକୃଷ୍ଣ. ଗୁଣସାଗର।] ୨। ଅସୁସ୍ଥତା; ରୋଗ—2. Illness. ଦେ. ବିଣ.—ରୁଗ୍ଣ, ଅସୁସ୍ଥ (ଶରୀର)—Sick; ill.

ବିସୁଲି ପାତକ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବିଷଦାନ+ପାତକ)—ପାପବିଶେଷ; Bisuli pātaka ବିଷଦାନଦ୍ୱାରା ହତ୍ୟା ଜନିତ ପାପ—Sin due to killing by poisoning. [ଉ—ମାତୃ ଯେ ହରଣ ଦୋଷ ହୁଦ ଭାଗେ ନାଶେ, କରମାଳେ ବିସୁଲିପାତକ ଯେ ବିନାଶେ। ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା।]

ବିସୁଲିପାତି—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ବିଷଲପାତି (ଦେଖ)—Bisulipāti Bishaulapāti (See). (ବିସୁଲପାତିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସୂଚିକା—ସଂ. ବି.—(ବି+ସୂଚ ଧାତୁ=ଖଳତା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବି+Bisūchikā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧। ଓଲାଉଠା ରୋଗ; ଝାଡ଼ ବାନ୍ତି (ବିସୂଚି[ଚୀ]—ଅନ୍ୟରୂପ) ରୋଗ; ହଇଜା—1. Cholera. [ଉ—ଆୟୁର୍ବେଦାନୁସାରେ ଏହା ଅଧିକାଂଶ କଲେରା ରୋଗ ନୁହେଁ; ଅଗ୍ନିମାନ୍ଦ୍ୟ ରୋଗୀର ବାୟୁ ପ୍ରକୁପିତ ହେଲେ ସୂଚିକା ବେଦନାବତ୍ ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ବେଦନା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ପେଟ ଦରଜ ହୁଏ, ଶୁଷ୍କ ଝାଡ଼ା ହୁଏ, ଶୋଷ ଓ ଜଳା ଘୋଡ଼ା, ଭ୍ରମ, ମୂର୍ଚ୍ଛା ଓ କମ୍ପ, ହାଇ, ଦୁର୍ବଳତା, ମୂତ୍ରରୋଧ, ନାଡ଼ୀକ୍ଷୀଣତା ହୁଏ; ଅକ୍ଷି ପଶିଯାଏ, ଦେହର ବର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଡୁର ହୁଏ, ସ୍ୱର କ୍ଷୀଣ ହୁଏ। ଏହାହିଁ ବିସୂଚିକା ରୋଗ। ଏକ ପ୍ରକାର ବିଷାକ୍ତ କୃମି ଦେହରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାରୁ କଲେରା ରୋଗ ଜନ୍ମେ।]

ବିସୂରିତ—ସଂ. ବି.—(ବି+ସୂର ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—Bisūrita ୧। ଅନୁତାପ; ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—1. Repentance (ବିସୂରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨। ଦୁଃଖ—2. Sorrow; grief.

ବିସୂରିତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବିସୂରିତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ—ଜ୍ୱର—Bisuritā Fiver.

ବିସୃତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସୃ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଓ କର୍ମ. ତ)—୧। Bisṛuta ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ—1. Transferred. ୨। ବିସ୍ତୃତ; ପ୍ରସାରିତ; ବ୍ୟାପ୍ତ—2. Spread; diffused. ୩। ୪। କଥିତ—3. Spoken; uttered.

ବିସୃତ୍ୱର—ସଂ. ବିଣ.—(ବି+ସୃ ଧାତୁ=ଯିବା, ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବର) Bisṛutwara ବ୍ୟାପନଶୀଳ; ବିସ୍ତାରୀ—Spreading; havng (ବିସ୍ମର, ବିସ୍ମରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) a tendency to expand.

ବିସୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ.—(ବି+ସୃଜ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧। ତ୍ୟକ୍ତ—Bisrushṭa 1. Abandoned; quitted. ୨। ନିକ୍ଷିପ୍ତ—2. Thrown; emitted; hurled; sent forth; ejected. ୩। ପ୍ରେରିତ—3. Sent; despatched. ୪। ଦତ୍ତ—4. Given away; granted (Apte). ୫। ପାତିତ—5; Shed; cast. ୬। ଛାଡ଼ା ଯିବା—6. Let go; discharged (Apte). ୭। ଅପସାରିତ—7. Expelled; removed (Apte).

ବିସୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ସୃଜ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧। ବିସର୍ଜନ; Bisṛushṭi ତ୍ୟାଗ—1. Abandonmet. ୨। ଦାନ—2. Gift. ୩। ନିକ୍ଷେପ—3. Emitting; hurling. ୪। ପ୍ରେରଣ—4. Sending forth.

ବିସୋର—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିସ୍ମରଣ)—ବିସ୍ମରଣ—Forgetting. Bisora ବିଣ—ବିସ୍ମୃତ—Forgotten. (ଉ—ବାଲ୍ୟେ ଜଗତ ବିସରନ ରଚନା ମୋହେ ବିସୋର। ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ।) **ବିସରନା; ବିସାରନା** (ବିସୋରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସୋରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ)—ପାସୋରିବା—Bisoribā To forget. (ଉ—ଏହା ନ ବିସୋର, ଉଶିକ ବିସରା ଶିଶୁକୁ ଭଜ ଦେହ ଅବରଣେ। ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା।) **ବିସରନା** (ବିସୋର ଯିବା [ପଳାଇବା, ଦେବା]—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସ୍କା—ଦେ. ବି—(ସଂ ବିଷ୍ଟୟୁଣୀ—ଚିରପ୍ରସୂତା ଗୌ; ବିଶୁଷ୍କତା)—ଦୁଧ
Biskā ଦେଉଥିବା ଗାଈଠାରୁ କାଳକ୍ରମେ ଦୁଧର ପରିମାଣ କମି ଯିବା ବା ଶୁଖିଯିବା—The drying up of milk in a milch cow, when her calf grows up.

ବିସ୍କା(ସ୍କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ବିସ୍କିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ)—
Biskā(ske)ibā ମନ୍ତ୍ର ଔଷଧ ଆଦି ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଦୁଗ୍ଧବତୀ ଦୁଧଶୁଖିଯିବେ ଦେଓୟା ଗାଈର ଦୁଧ ଉଣା କରାଇବା—To cause
ବିସ୍ତୁଖାନା a cow to run dry by appliance of charms. ୨ । ବିସ୍କିବା (ଦେଖ)—2. Biskibā (See)

ବିସ୍କିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିଷ୍ଟୀର; ବିଶୁଷ୍କ)—(ଦୁଧ ଦେଉଥିବା ଗାଈ)
Biskibā ଉଣା କରି ଦୁଧ ଦେବା—To run dry (said of
ଦୁଧ ବନ୍ଦକରା **ବିସ୍ତୁଖାନା** a cow).

ବିସ୍କିର—ସଂ. ବି—(ବି+କୃ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ବି
Biskira ଆଗମ)—ପକ୍ଷୀ—Bird (ଉ—ବାଜ ନାମୁଁ; ବିସ୍କିରେ ଜାଣି ମିଳିତା କର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିସ୍ତ—ସଂ. ବି—(ବିସ୍ ଧାତୁ=ଶ୍ରେଷଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ ।
Bista ମୋହର; ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା—1. A gold mohar or coin. ୨ । ଏକ ତର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—2. One tola of gold. ୩ । ଏକତୋଲା ଓଜନ—3. The weight of one Tolā.

ବିସ୍ତର—ସଂ. ବି—(ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା; ଆଚ୍ଛାଦନ
Bistara କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ; ପ୍ରଚୁରତା—1. Abundance. ୨ । ସମୂହ—2. Collection; multitude. ୩ । ଅନୁରାଗ; ପ୍ରଣୟ—3. Attachment; love ୪ । ଆସନ—4. A seat. ୫ । ବାକ୍‌ପ୍ରପଞ୍ଚ—5. Verbosity. ୬ । ବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣନ—6. Profuse description. ୭ । ସଂଖ୍ୟା—7. Number. ୮ । ଶଯ୍ୟା—8. Bed. ୯ । (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ବିସ୍ତାର—9. Expansion.

ବିସ୍ତର ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ବହୁତ; ଅନେକ—1. Much;
ବିସ୍ତାର greatly. (ଉ—ପ୍ରାତେ ପାଦପ ପର୍ଣ୍ଣ ଝରେ ବିସ୍ତର—ରାଧାନାଥ. ମେଘଦୂତ ।) ଦେ. ବିଣ—ବେଶି—
ବିସ୍ତର Great. ୩ । ଅତ୍ୟଧିକ; ବେଜାୟ—3. Excessive.
ବିସ୍ତାର ବି—ଆଧିକ୍ୟନ—Excess. (ଉ—ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜାଇବ, ଶ୍ରଦ୍ଧେ ବିସ୍ତର ନ କରିବ । ଜଗନ୍ନାଥ.)

ବିସ୍ତରଣ—ସଂ. ବି—(ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ବିସ୍ତାରକରଣ—
Bistaraṇa Spreading.

ବିସ୍ତରଶଃ—ସଂ. କ୍ରି ବିଣ—(ବିସ୍ତର+ଶସ୍)—ବିସ୍ତାରରୂପେ; ବିସ୍ତୃତ
Bistaraśaḥ ରୂପେ—In detail.

ବିସ୍ତରା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବିସ୍ତର; ଫା. ବିସ୍ତରହ୍)—ବିଛଣା; ଶଯ୍ୟା—
Bistarā Bed; bedding.
ବିଛାନା **ବିସ୍ତରା**

ବିସ୍ତାର—ସଂ. ବି. (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Bistāra ୧ । ବ୍ୟାପ୍ତି; ବିସ୍ତୃତି—1. Expanse. ୨ । ବିଶାଳତା-(ବିଣ—ବିସ୍ତୃତ) 2. Greatness; extent. ୩ । ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣ—3. Detailed description. ୪ । ବୃତ୍ତର ବ୍ୟାସ-4. Diameter. ୫ । ଓସାର; ଚଉଡ଼ା—5. Width; breadth. ୬ । (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ) ସମାସ ବାକ୍ୟ—6. A compound word. ୭ । (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ବିଟପ; ଶାଖା—7. Branch. ୮ । ଗୁଚ୍ଛ; ଗୋଛା—8. Bunch; bundle. ୯ । ଶିବ (ହି. ଶ)—9 Śiba. ୧୦ । ବିଷ୍ଣୁ (ହି. ଶ)—10. Bishṇu. ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିସ୍ତୃତ; ବିଶାଳ; ବଡ଼—1. Extensive; great. (ଉ—ଏ ମହାଭାରତକୁ କେହିଁ ଦ୍ୱିଜମାନେ, ବିସ୍ତାର କରି ଧରି ଅଛନ୍ତି ଯେ ମନେ । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।) ୨ । ଖ୍ୟାତ; ପ୍ରକାଶିତ—2. Published. (ଉ—ବିଧୁର ବିଧୁର ଲୀଳା ହୋଇବ ବିସ୍ତାର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିସ୍ତାରକ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—
Bistāraka ୧ । ଯେ ବିସ୍ତାର କରେ—1. Spreading. ୨ । (ବିସ୍ତାରିବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଶେଷ ରୂପେ ପ୍ରକାଶକ – 2. Publishing widely. ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧଦାରକ)—ବୃଦ୍ଧଦାରକ (ଦେଖ)—Bṛuddhadāraka (See) ଦେ. ବିଣ—ବିସ୍ତୃତ—Spread. (ଉ—ବିସ୍ତାରକ ସୁମନସ-ଯଶରେ ଅଦ୍ଭୁତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବିସ୍ତାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବିସ୍ତାର)—୧ । ମେଲି ଦେବା;
Bistāra karibā ମେଲାଇବା—2. To spread ୨ । ବିସ୍ତାର କରା ବିଛି ଦେବା—2. To scatter; to strew. ୩ ।
ବିସ୍ତାର କରନା ଖୋଲି ଦେବା—3. To open up. ୪ । ଚଉଡ଼ା କରିବା—4. To widen. ୫ । ଚାରିଆଡ଼େ ବିସ୍ତୃତ ହେବା—5. To spread on all sides. ୬ । ବଢ଼ାଇବା – 6. To enlarge. ୭ । ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା—7. To increase. ୮ । ଅଗ୍ରସର ହେବା—8. To advance. ୯ । ଖେଦ ଯିବା; ବ୍ୟାପ୍ତ ହେବା—9. To be diffused or seattered.

ବିସ୍ତାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବିସ୍ତାର+ଣିଜାତ ଅର୍ଥେ ଇତ; ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ
Bistārita ଣିତ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରସାରିତ—1. Expandded; spread. ୨ । ବୃଦ୍ଧିକୃତ; ବର୍ଦ୍ଧିତ—2. Increased. ୩ । ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣ ଯୁକ୍ତ—3. Detailed. ୪ । ବିଛି ହୋଇ ଯାଇଥିବା—4. Scattered; ୫ । ବ୍ୟାପ୍ତ—5. Diffused.

ବିସ୍ତାରିବା—ସଂ. କ୍ରି. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବିସ୍ତାର)—୧ । ବିସ୍ତୃତ କରିବା;
Bistāribā ପ୍ରସାରିବା—1. To spread out. ୨ । ମେଲାଇବା-ବିସ୍ତାରା 2. To open. (ଉ—ବିସ୍ତାରିଣ ବାଳାଯୂକ, ଦତ୍ତ
ବିସ୍ତାରନା ଜୟକ ଶବ୍ଦକ, ଭେଜିଣ ଅଯୂକ ପୁଣ୍ଡ ସେହ୍ନ ସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ) ୩ । ବଢ଼ାଇବା—3. To extend.

(ଭ୍—ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ଶବ୍ଦ ଜାତିର ଲଘ ସହାସ୍ପୃତା, ବିସ୍ତାରଲ୍ଲ ସ୍ପଷ୍ଟ, ଜଣିଲ ସେ ବହୁ ଗ୍ରନ୍ଥ୍ୟ ବାହୁବଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି. ବନ୍ଦ୍ରମାଦଚ୍ୟ ।) ୪ । ବିସ୍ତାରିବା—4. To spread out. ୫ । ବିଶଦ ବିବରଣ ଦେବା—5. To describe in detail. (ଭ୍—ବିସ୍ତାର ବହ ମୋତେ ଋଷି ଭୁଲବର । ଭୂଷ୍ଣୁଙ୍ଗିଦ୍ ମହାଭାରତ ସଭା)

ବିସ୍ତାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ.ବିଣ,(ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ଯ) —୧ । ବିସ୍ତୃତ ଯୋଗ୍ୟ—
Bistārjya 1. Fit to be spread. ୨ । ବିସ୍ତାରିତ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ ଯୋଗ୍ୟ - 2 Deserving to be described in detail.

ବିସ୍ତାର୍ଯ୍ୟତା—ସଂ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥର ଗୁଣ
Bistārjyatā ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ଗୁଣ ଦ୍ୱାରା ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସ୍ଥାନରେ ବିସ୍ତୃତ ହୁଏ—(science) Elasticity or expansion of matter.

ବିସ୍ତାରି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବିସ୍ତୃତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍;
Bistārī ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ସୁବିସ୍ତୃତ; ବଡ଼; ପ୍ରକାଣ୍ଡ—(ବିସ୍ତାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Extensive; large; great; mighty. ୨ । ଯେ ବିସ୍ତାର କରେ—2 Spreading.

ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Bistīrṇṇa ୧ । ବିସ୍ତୃତ—1. Spread out. ୨ । ପ୍ରଶସ୍ତ—(ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Wide. ୩ । ବହୁଦୂର ବିସ୍ତୃତ—3. Exten-(ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣତା—ବି) sive. ୪ । ବିଶାଳ—4. Huge; vast. ୫ । ବ୍ୟାପ୍ତ—5. Diffused. ୬ । ଚାରିଆଡ଼େ ଖେଳିଆ ଦୋବଥିବା—6. Strewn; scattered

ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ+ପର୍ଣ୍ଣ)—୧ । ମାନକ;
Bistīrṇṇa parṇṇa ମାଣ ଗାରୁ ଗଛ—1. Arum Indica. ୨ । କଦଳୀ (ଗଛ)—2. Plantain (tree).

ବିସ୍ତୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bistṛuta ୧ । ପ୍ରସାରିତ—1. Extended; spread. ୨ । ବିଶାଳ; ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—2. Vast. ୩ । ବ୍ୟାପ୍ତ—3. Diffused. ୪ । ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା—4. Long and broad

ବିସ୍ତୃତ ମୁଖ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିସ୍ତୃତ+ମୁଖ)—୧ । ଚଉଡ଼ା-
Bistṛuta mukha ମୁହାଁ—1. Wide-mouthed. ୨ । ପ.ଷ୍ଟ (ବିସ୍ତୃତ ମୁଖା, ବିସ୍ତୃତାନନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଁ କରିଥିବା—2. With the (ବିସ୍ତୃତାନନ—ଅନ୍ୟରୂପ) mouth wide agape.

ବିସ୍ତୃତି—ସଂ. ବି. (ବି+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+ଭାବ. ତି)—
Bistṛuti ୧ । ବ୍ୟାପ୍ତି—1. Spreading; diffusion. ୨ । ବିସ୍ତାର କରଣ—2. Expansion; amplification. ୩ । ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା—3 Ditailed description. ୪ । ବୃତ୍ତର ବ୍ୟାସ—4, Diameter. ୫ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ, ପ୍ରସ୍ଥ ଓ ବେଧର ପରିମାଣ—5, The length, breadth and thickness of a thing.

ବିସ୍ପଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ସ୍ପଷ୍ଟ)—୧ । ବ୍ୟକ୍ତ—1. Manifest.
Bispashta ୨ । ସ୍ଫୁଟ; ସୁସ୍ପଷ୍ଟ—2. Clear; apparent. ୩ । ପ୍ରକାଶିତ—3. Expressed.

ବିସ୍ଫା(ଷ୍ଫା)ର—ସଂ. ବି. (ବି+ସ୍ଫୁର ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶିତ ହେବା; ଚଞ୍ଚଳ
Bisphā(shphā)ra ହେବା+ଭାବ. ଅ, ବା ବି+ଷ୍ଫାର ଧାତୁ= ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+ଭାବ. ର; ଜଳାଳନ)—୧ । କମ୍ପ; ସ୍ପନ୍ଦନ—1. Quivering; oscillation. ୨ । ଧନୁର ଟଙ୍କାର ଧ୍ୱନି—2, The twanging sound of a bow. ୩ । ବିସ୍ତାର—3. Extension. ୪ । ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି—4. Stimulation; shining. ୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଧନୁର୍ଗୁଣ—5. Bowstring. ୬ । ବୃତ୍ତଖଣ୍ଡର ଜ୍ୟା—6, The chord of an arc.

ବିସ୍ଫା(ଷ୍ଫା)ରିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଷ୍ଫାର ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା ଇତ୍ୟାଦି
Bisphā(shphā)rita +କର୍ମ. ତ)—୧ । କମ୍ପିତ—1. Trembling. ୨ । ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତିଯୁକ୍ତ—2. Stimulated. ୩ । ବିସ୍ତାରିତ—3. Spread; expanded. ୪ । ପ୍ରକାଶିତ—4, Revealed; manifested. ୫ । ଟଙ୍କାରିତ—5. Twanged. ୬ । ଧ୍ୱନିତ—6. Sounded; resounding.

ବିସ୍ଫୁ(ଷ୍ଫୁ)ରିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସ୍ଫୁର ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା ଇତ୍ୟାଦି+
Bisphu(shphu)rita କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । କମ୍ପିତ—1. Trembling. ୨ । ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତିଯୁକ୍ତ—2. Stimulated. ୩ । ଧ୍ୱନିତ—3. Resounding. ୪ । ସ୍ଫୀତ—Swollen; elated. ୫ । ବିସ୍ତାରିତ—5. Spread; widened. ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ଫୁର ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—୧ । ସ୍ଫୁରଣ—1. Titilation; stimulation. ୨ । (+କରଣ ତ) ଧ୍ୱନି—2, Sound.

ବିସ୍ଫୁର୍ଜିତ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ଫୁର୍ଜ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା, କଡ଼ିବା, ଦୀପ୍ତି
Bisphurjita ହେବା+ଭାବ. ତ)—୧ । ଗର୍ଜନ—1. Roar; shout (Apte). ୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଫଳ; ପରିଣାମ—2, Fruit; result (Apte).

ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ଫୁ=ଅନୁକରଣ ଶବ୍ଦ+ଲିନଗ୍ ଧାତୁ=
Bisphulinga ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଅଗ୍ନିକଣା—1. Spark of fire. ୨ । ବିଷବିଶେଷ—2. A kind of poison.

ବିସ୍ଫୋଟ(ଟା)—ସଂ.ବି (ବି+ସ୍ଫୁଟ୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+ଭାବ. ଅ;+ଆ)
Bisphoṭa(ṭā) —୧ । ଦେହରେ ବାହାରିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ରଣ—1. Boil; pimple. ୨ । ଦେହରେ ବାହାରିବା ଫୋଟକା—2. Pistules or blisters coming out on the body. ୩ । ବସନ୍ତ ବ୍ରଣ—3. Smallpox (Apte).

ବିସ୍ଫୋଟକ—ସଂ. ବି (ବିସ୍ଫୋଟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—ବିଷ୍ଫୋଟ (ଦେଖ)
Bisphoṭaka Bisphoṭa (See)

ବିଷ୍ଫୋଟକା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଷ୍ଫୋଟକ)—୧ । ବିଷିଫୋଟକା;
Bisphoṭaka ବିଷ୍ଫୋଟକ (ଦେଶ)—1. Bisphoṭaka (See).
ବିଷଫୋଡ଼ା ୨ । ବିଷଦୋଷରେ ବାହାରୁଥିବା ଫୋଟକା—
ବିଷଫୋଡା 2. Blister caused by poison; poisonous eruption.
(ବିଷ୍ଫୋଟକା, ବିଷ୍ଫୋଟୁକା, ବିଷ୍ଫୋଟୋକା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ)

ବିଷ୍ଫୋରକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ହଠାତ
Bisphoraka ଜଳି ଉଠେ—Explosive; inflammable
ବି—ହଠାତ୍ ଜଳି ଉଠିବା ଦ୍ରବ୍ୟ—Inflammable article; an explosive.

ବିଷ୍ଫୋରଣ—ଦେ. ବି (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) (ସଂ. ବିସ୍ଫୋରଣ)—
Bisphoraṇa ବାରୁଦଆଦିରେ ନିଆଁ ଲାଗି ହଠାତ୍ ଜଳି ଉଠିବା
ବିସ୍ଫୋରଣ **ବିସ୍ଫୋରଣ** —Explosion (of explosives).

ବିଷ୍ଫୋରିତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—ହଠାତ୍ ଜଳି
Bisphorita hebā ଉଠିବା—To explode.
ବିସ୍ଫୋରିତ ହଓୟା **ବିସ୍ଫୋରିତ ହୋନା**

ବିସ୍ୱ(ସ୍ୱା)ନ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ୱନ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Biswa(swā)na ୧ । ଧ୍ୱନି—1. Voice. ୨ । ଶବ୍ଦ—
2. Sound; noise.

ବିସ୍ୱଁୟ(ୟେ)—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିସ୍ମୟ)—ବିସ୍ମୟ—Wonder.
Biswañya(ye) ବିଣ—୧ । ବିସ୍ମିତ—1. Astonished. ୨ ।
ଦୁଃଖିତ—2. Dejected.

ବିସ୍ୱର—ଦେ. ବିଣ—ନୀରବ; ନିଃଶବ୍ଦ—Silent. [ଉ—ବିସ୍ୱର
Biswara ବଲ୍ଲ ଅଗ, ବେଗେ ପ୍ଲବଗ ବର୍ଗ, ଶରଦ ଇନ୍ଦ୍ର ଝଳ ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିସ୍ୱରଣ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବିସ୍ମରଣ)—ବିସ୍ମରଣ—Oblivion
Biswaraṇa ବିଣ. ବିସ୍ମୃତ—Forgotten.

ବିସ୍ୱରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ନିଃଶବ୍ଦରେ—Silently. [ଉ—
Bisware ବିସ୍ୱରେ କ୍ରୀଡ଼େ ହଂସ ଶ୍ରେଣୀ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ
ବିଳାସ ।]

ବିସ୍ୱର୍ଗ—ଦେ. ବି—ଯାହା ସ୍ୱର୍ଗ ନୁହେଁ; ଅସ୍ୱର୍ଗ—The worlds other
Biswarga than heaven. [ଉ—ମୋର ମନ ବୈକୁଣ୍ଠ
ନ ରହିଲା, ସ୍ୱର୍ଗ ବିସ୍ୱର୍ଗ ଯେବେ ସୁପ୍ତ ଭୁଇଁ । ପ୍ରାଚୀ.
ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।]

ବିସ୍ୱାଦ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ୱାଦ)—ମନ ସ୍ୱାଦ—Bad taste.
Biswada

ବିସ୍ୱାଦୁ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ୱାଦୁ)—୧ । ଅସ୍ୱାଦହୀନ—1. Tasteless.
Biswādu ୨ । ବିକୃତ ସ୍ୱାଦ ବିଶିଷ୍ଟ—2. Having a bad taste.

ବିସ୍ମୟ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ମି ଧାତୁ=ଈଷତ୍ ହାସ୍ୟ କରିବା; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ
Bismaya ହେବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ସଂଶୟ—1. Doubt;
uncertainty. ୨ । ପ୍ରଶଂସା ମିଶ୍ରିତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—
2. Awe. ୩ । ଈଷତ୍ ହାସ୍ୟ—Smile. ୪ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—
4. Wonder; astonishment. ୫ । ଗର୍ବ; ଅହଙ୍କାର
(ହି. ଶ)—5. Pride. ୬ । ଅଦ୍ଭୁତ ନାମକ ସ୍ଥାୟୀ
ଭାବ ବା ରସବିଶେଷ—6. The sentiment of
wonder in rhetoric. ୭ । ଲୋକାତୀତ ପଦାର୍ଥ-
ମାନଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ଚିତ୍ତରେ ଯେଉଁ ବିସ୍ମୟର ଜାତ ହୁଏ
(ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ)—7. Feeling which is
excited on seeing an extraordinany thing
ଦେ.ବିଣ—୧ । ବିସ୍ମିତ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—1. Astonished.
[ଉ—ଅଶ୍ରୟ ତାହାର ଶରୀର । ଦେଖି ବିସ୍ମୟ ଶୂଳଧର—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।] ୨ । ଷଣକାଳ ସ୍ତବ୍ଧ—
2. Awe-struck; struck dumb for a
moment. [ଉ—ବିସ୍ମୟ ହୋଇ ଅନାଇ ଭାବ
ରଘୁପତି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ଦୁଃଖିତ—
3. Sorry; dejected.

ବିସ୍ମୟକର—ସଂ. ବିଣ (ବିସ୍ମୟ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯାହା ବିସ୍ମୟ
Bismayakara ଜନ୍ମାଏ—Wonderful.
(ବିସ୍ମୟଜନକ, ବିସ୍ମୟୋତ୍ପାଦକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସ୍ମୟଚିହ୍ନ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ଏହି ଚିହ୍ନର ବ୍ୟବହାର ଇଂରାଜ
Bismayachihna ଭାଷାରୁ ଗୃହୀତ)—୧ । ଯେଉଁ ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା
(ବିସ୍ମୟସୂଚକ ଚିହ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲେଖାରେ ବିସ୍ମୟ ସୂଚିତ
ହୁଏ; ଯଥା—'!'—1. Note of admiration!
୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ହୃଦୟରେ ବିସ୍ମୟ ଜାତ ହୋଇଥିବା
ସ୍ଥଳରେ ମୁଖାଦିରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲକ୍ଷଣ—2. The exter-
nal signs on the face of a wondering
person.

ବିସ୍ମୟ ବିସ୍ଫା(ଷ୍ଫା)ରିତ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍;—ବିସ୍ମୟଦ୍ୱାରା ବିସ୍ଫାରିତ
Bismaya bisphā (shphā)rita ହୋଇଥିବା (ନେତ୍ର)—
(eyes) Wide agape with wonder.

ବିସ୍ମୟବିହ୍ୱଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିସ୍ମୟ+ବିହ୍ୱଳ)—
Bismaya bihwala ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—Astonished; awe-
(ବିସ୍ମୟବିହ୍ୱଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) struck.
(ବିସ୍ମୟାନ୍ୱିତ, ବିସ୍ମୟାପନ୍ନ. ବିସ୍ମୟାବିଷ୍ଟ, ବିସ୍ମୟାଭିଭୂତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସ୍ମୟ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ବିସ୍ମୟର ଅନୁଭୂତି—
Bismay lāgibā Feeling of wonder.
ବିସ୍ମୟ ଲାଗା **ବିସ୍ମୟ ଲଗନା**

ବିସ୍ମୟ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିସ୍ମିତ ହେବା; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହେବା—
Bismaya hebā 1. To wonder; to be astonished.
ବିସ୍ମିତ ହଓୟା ୨ । ଷଣକାଳ ସ୍ତବ୍ଧ ହେବା—2. To be struck
ବିସ୍ମିତ ହୋନା with wonder ୩ । ଦୁଃଖିତ ହେବା—
3. To be sorry.

ବିସ୍ମୟାବହ—ସଂ. ବିଣ (ବିସ୍ମୟ+ଆବହ)—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—
Bismayābaha Wonderful

ବିସ୍ମୟୋତ୍ପାଦନ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବିସ୍ମୟ+ଉତ୍ପାଦନ)—ମନରେ
Bismayotpādana ବିସ୍ମୟର ଉଦ୍ରେକ କରଣ—Causing
of wonder.

ବିସ୍ମର—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିସ୍ମୃତ)—ବିସ୍ମୃତ—Forgotton. (ଉ—Bismara ବିସ୍ମରିତ **विस्मरन** ଯମ ନିୟମ ଶୁଣା ଯେତେ । ବିସ୍ମର ହେଲା ନୃପ ଚିତ୍ତେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବିସ୍ମରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ=ସ୍ମରଣ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—Bismaraṇa ବିସ୍ମୃତି—Forgetting; oblivion

ବିସ୍ମରଣଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିସ୍ମରଣ+ଶୀଳ)—ଯେ Bismaraṇaśīla ଚଞ୍ଚଳ ପାସୋରି ପକାଏ; ଭୋଳା-Forgetful, (ବିସ୍ମରଣଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିସ୍ମରଣଶୀଳତା—ବି)

ବିସ୍ମରଣ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପାସୋରି ପକାଇବା—1. To Bismaraṇa hebā ବିସ୍ମରଣ ହଓୟା **विस्मरना** forget. (ବିସ୍ମରଣ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) **विसर याना** ୨ । ପାସୋରି ଯିବା—2. To be forgetten.

ବିସ୍ମରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ପାସୋରିବାର Bismaraṇīya ଯୋଗ୍ୟ—Forgettable.

ବିସ୍ମରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ)—ପାସୋରିବା—Bismaribā ବିସ୍ମରା **बिसरना** To forget. (ଉ—ଏମନ୍ତ ମନେ ପ୍ରସନ୍ନ, ନାରୀକ ସେ ନାରୀ ସର, ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଭର କେଶରୀ, ନୋହେ ବିସ୍ମର—ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।)

ବିସ୍ମାପ(ୟ)ନ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ମି ଧାତୁ ଣିଚ୍; ସ୍ମାପି, ସ୍ମାୟି ଧାତୁ= Bismāpa(ya)na ଭାବ, ଅନ)—୧ । ବିସ୍ମୟୋତ୍ପାଦନ—1. Producing wonder. ୨ । ବି+ସ୍ମି ଧାତୁ ଣିଚ୍+କରଣ. ଅନ)—ଭୁଜୁକ; ମାୟା—2, Magic. illusion. ୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ଗନ୍ଧର୍ବପୁରୀ—3 The town or abode of the Gandharbas ୪ । (ବି+ସ୍ମି ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—କାମଦେବ—4. Cupid. ସଂ. ବିଣ—ବିସ୍ମୟଜନକ—Wonderful.

ବିସ୍ମାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—Bismāraka ଯେ ଭୁଲାଇ ଦିଏ—Causing oblivion. (ବିସ୍ମାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିସ୍ମାରଣ—ସଂ. ବି.(ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଲୀନ Bismāraṇa ହେବା (ହି. ଶ)—1. Merging. ୨ । ନଷ୍ଟ ହେବା (ହି. ଶ)—2. Destruction.

ବିସ୍ମିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସ୍ମି ଧାତୁ=ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. Bismita ତ)—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ; ବିସ୍ମୟାପନ୍ନ; ଚକିତ—Astonished. ଦେ. ବି—ଅଦ୍ଭୁତ ମନୋଦୁଃଖ—Grief mixed with wonder. (ଉ—ହେବ ଗୋ ଏକାନ୍ତ କାନ୍ତ, ଛଡ଼ରେ ବିସ୍ମିତ ସ୍ମିତ,-ହାସି ସେ ଗୋରେ ଜରତେ ରତେ ହେ—ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।)

ବିସ୍ମୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ=ସ୍ମରଣ କରିବା+କର୍ମ ତ)—Bismṛuta ୧ । ଯାହା ମନରୁ ପାସୋରିଯାଏ; ଯାହାକୁ ଭୁଲି (ବିସ୍ମୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାଆନ୍ତି; ସ୍ମରଣାତୀତ—1. Forgotten. ୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଯେ ପାସୋରିପକାଏ—2. Forgetful; oblivious.

ବିସ୍ମୃତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିସ୍ମୃତ)—୧ । ପାସୋରି ଯିବା—Bismṛuta hebā 1. To be forgotten. ବିସ୍ମୃତ ହଓୟା **विस्मृतहोंना** ୨ । ପାସୋରିବା—2 To forget.

ବିସ୍ମୃତି—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ମୃ ଧାତୁ=ସ୍ମରଣ କରିବା+ଭାବ. କ୍ତି)—Bismṛuti ୧ । ବିସ୍ମରଣ; ପାସୋରି ଯିବା—1. Forgetting; oblivion. ୨ । ଶୀଘ୍ର ମନରୁ ପାସୋରିଦେବାର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା—2. Forgetfulness.

ବିସ୍ମୃତିଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିସ୍ମୃତି+ଶୀଳ)—ଯେ ଚଞ୍ଚଳ ଭୁଲିଯାଏ; Bismṛutisīla ଭୋଳା—Forgetful; prone to forget. (ବିସ୍ମୃତିଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ; (ବିସ୍ମୃତିଶୀଳତା—ବି)

ବିସ୍ର—ସଂ. ବି (ବିସ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ ର)—୧ । କଞ୍ଚା Bisra ମାଂସର ଗନ୍ଧ—1. Smell of raw meat. ୨ । ଚିତା ଧୂମର ଗନ୍ଧ; ପୋଡ଼ା ମାଂସର ଗନ୍ଧ—The smell arising out of a funeral pyre. ୩ । ବଡ଼ ମୂଳା (ହି. ଶ.)—3. Large variety of radish. ସଂ. ବିଣ—କଞ୍ଚା ମାଂସର ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—Having the smell of raw meat.

ବିସ୍ରଂସ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ରଂସ୍ ଧାତୁ=ପତିତ ହେବା+ଭାବ ଅ,—Bisramsa ୧ । ପତନ—1. Falling. ୨ । ଖସିପଡ଼ିବା—(ବିସ୍ରଂସନ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Dropping down. ୩ । ୪ । ଝୁଗୁଲା ହୋଇ ଖସିଯିବା—3 Slipping off. ୫ । ତରଳପଦାର୍ଥର କ୍ଷରଣ—4. Oozing; falling by drops. ୬ । ମେଘ ବରଷିବା—5. Showering; raining.

ବିସ୍ରଂସା—ସଂ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ସ୍ରଂସ୍ ଧାତୁ+ଅଣ୍ଣକରଣ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—Bisramsā ଜରା; ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—Old age. (ବିସ୍ରସା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିସ୍ରଂସିନୀ—ସଂ.ବି—(ବି+ସ୍ରଂସ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍+ଈ)ଯୋନିରୋଗବିଶେଷ—Bisramsini A vaginal disease. ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିସ୍ରଂସୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bisramsī.

ବିସ୍ରଂସୀ—ସଂ. ବିଣ (ବିସ୍ରଂସିନ୍, ବି+ସ୍ରଂସ୍ ଧାତୁ=ପତିତ ହେବା+Bisramsī କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ପତନଶୀଳ—1. Falling. ୨ । କ୍ଷରଣଶୀଳ—2. Oozing, Having the smell of raw flesh.

ବିସ୍ର ଗନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି) - କଞ୍ଚା ମାଂସର ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ—Bisra gandha Having the smell of raw flesh. (ବିସ୍ରଗନ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—୧ । ପିଆଜ (ହି. ଶ.)—1. Onion. ୨ । ଗୋଦନ୍ତୀ ହରିତାଳ—2. Yellow orpiment.

ବିସ୍ରଗନ୍ଧା—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବିସ୍ର+ଗନ୍ଧ+ଆ)—୧ । ପିଆଜ Bisragandhā (ହି. ଶ.)—1. Onion. ୨ । ଗୋଦନ୍ତୀ ହରିତାଳ (ହି. ଶ.)—2. Yellow orpiment.

ବିସ୍ରଗନ୍ଧି—ସଂ.ବି (ବିହ୍ରଗ୍ରହ, ବିସ୍ର=କଞ୍ଚା ମାଂସର ଗନ୍ଧ+ଗନ୍ଧ=ଆଘ୍ରାଣ +ଇ)—ଗୋଦନ୍ତୀ; ହରତାଳ—Yellow orpiment.
Bisragandhi

ବିସ୍ରବଣ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ରୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଝରଣ; ଝରିବା (ହି. ଶ.)—1. Oozing. ୨ । ବହିବା (ବିସ୍ରବତ—ବିଣ) (ହି. ଶ.) 2. Flowing
Bisrabaṇa

ବିସ୍ରବାଇବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—୧ । ଦ୍ରବ କରିବା; ତରଳାଇବ ।—1. To melt. ୨ । ଝରାଇବା—2. To cause to ooze or flow. (ଉ—ବିସ୍ରବାଇ ଓଷ୍ଠ ପିଅ ମଧୁର ମଧୁ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Bisrabāibā ବିସ୍ରବାନ ବହାବାନା

ବିସ୍ରବିବା—ଦେ, କ୍ରି (ସଂ. ବି+ସ୍ରୁ ଧାତୁ; ବିସ୍ରବ)—୧ । ସ୍ରବିବା; ଝରିବା—1. To ooze. ୨ । ଦ୍ରବିବା—2. To melt.
Bisrabibā ବିସ୍ରବା ବହାବନା

ବିସ୍ରମ୍ଭ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ରମ୍ଭ୍ ଧାତୁ=ବିଶ୍ୱାସ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିଶ୍ରମ୍ଭ (ଦେଖ)—1. Bisrambha (See)
Bisrambha (ବିଶ୍ରମ୍ଭ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବଧ; ହତ୍ୟା (ହି. ଶ.)—2. Slaughter; murder.

ବିସ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ସ୍ରମ୍ସ୍ ଧାତୁ=ପତିତହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପତିତ—1. Fallen; dropped. ୨ । ସ୍ୱସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ; ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ-2 Dislocated; displaced. ୩ । ଝରିତ—3 Oozed. ୪ । ସ୍ଖଳିତ—4 Slipped. ୫ । ପୁଣ୍ୟରୁ ବା ଧର୍ମମାର୍ଗରୁ ଚ୍ୟୁତ—5. Fallen from virtue. ୬ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବସୃତ—6. Dismissed from office.
Bisrasta

ବିସ୍ରୁତ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ରୁ ଧାତୁ=ଦଉଡ଼ିଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବିସ୍ତୃତ—I. Extended; spread. ୨ । ୨ । ପ୍ରବାହିତ—2. Flowing. ୩ । ଝରିତ—3. Oozing. ୪ । ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ; ଭ୍ରଷ୍ଟ—4. Dislocated.
Bisruta

ବିସ୍ରା—ସଂ. ବି (ବିସ୍ର+ଆ)—ତରବ (ହି. ଶ.)—Fat. ଦେ. ବି. ମଧ୍ୟଭାରତରେ ବିସ୍ରା ନାମକ ସ୍ଥାନର ପାହାଡ଼ରୁ ମିଳୁଥିବା ପଥର ଚୂନ ଓ ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନ—Bisra lime found in Bisra in C. P.
Bisrā

ବିସ୍ରାବ—ସଂ. ବି (ବି+ସ୍ରୁ ଧାତୁ ଣିଚ ପ୍ରାପ୍ତ ଧାତୁ=ଗାଳିବା+କର୍ମ. ଅ)—ପେଜ (ହି. ଶ.)—Watery scum extracted from boiled rice.
Bisrāba

ବିହକ୍-ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେହକ୍)—ବେହକ; ଅନ୍ୟାୟୁ—Wrong.
Bihak ଅନ୍ୟାୟ ଥେହକ

ବିହକ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଧାୟକ); ବିଧାନକର୍ତ୍ତା—Directing; prescribing. (ଉ—ବିହଙ୍ଗ ଯୋଡ଼ାଏ, ବିହକ ପୁଣି ଏକାକୀ ପୀଡ଼ାଏ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Bihaka

ବିହଗ (ଙ୍ଗ)—ସଂ. ବି (ବିହାୟସ୍=ଆକାଶ+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଗମନକରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ, ନିପାତନସିଦ୍ଧ)—୧ । ପକ୍ଷୀ—Bird ୨ । ମେଘ—2 Cloud. ୩ । ବାଣ—3. Arrow. ୪ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—4. The sun. ୫ । ଚନ୍ଦ୍ର—5. The moon. ୬ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ନାଗବିଶେଷ—6. Name of a mythological serpent.
Bihaga(ṅga) (ବିହଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ବିହଗା(ଙ୍ଗା)—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବିହଗ(ଙ୍ଗ)ବର—ସଂ. ବି (୨ମୀ ତତ୍; ବିହଗ+ ବର)—ପକ୍ଷିଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଗରୁଡ଼—Garurda, the king of birds.
Bihaga(ṅga)bara [ବିହଗ(ଙ୍ଗ)ଶ୍ରେଷ୍ଠ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବିହଙ୍କୁଡ଼ୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ସଂ.ବୃହତୀ; ଭୁଲୀ)—ଲଅ ବେଙ୍କୁଡ଼ୀ; ଲଟା ବେଏଁଦୋଳ (ଦେଖ)—Solanum Indicum (a creeper).
Bihaṅkurdī

ବିହଙ୍ଗମ—ସଂ. ବି. (ବିହାୟସ+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ନିପାତନ)—ବିହଗ (ଦେଖ)—Bihaga (See)
Bihaṅgama (ବିହଙ୍ଗମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିହଙ୍ଗମା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବିହଙ୍ଗମ+ଆ)—୧ । ମାଈ ଚଢ଼େଇ—1. A female bird. ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାର କିରଣ (ହି. ଶ)—2. A kind of sun's rays. ୩ । ବାହୁଙ୍ଗି; ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଭାର ଲଟକା ଯାଇ ତାହା କାନ୍ଧରେ ବାହୁତ ହୁଏ—3. A pole with slings hung at each end for carrying loads by the shoulder.
Bihaṅgamā

ବିହଙ୍ଗିକା—ସଂ. ବି. (ବିହଙ୍ଗ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ବାହୁଙ୍ଗି; ଭାର-ଦଣ୍ଡ—1. A pole with slings attached to both ends for carrying loads by the shoulder. ୨ । ପକ୍ଷିଣୀ—2. A female bird.
Bihaṅgikā

ବିହଡ଼—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବିକଟ)—ବିକଟ—Frightful.
Biharda ବୀହଡ

ବିହଡ଼ ନୃସିଂହ—ଦେ. ବି. (ନାମ) (ସଂ. ବିକଟ+ନୃସିଂହ)—ପୀତାମ୍ବର ଦାସଙ୍କ କୃତ ଓଡ଼ିଆ ନୃସିଂହ ପୁରାଣୋକ୍ତ ନୃସିଂହ (ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଅବତାର)ଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ବିଶେଷର ନାମ—Name of one of the forms assumed by Bishṇu during his Nṛusimha incarnation.
Biharda nṛusimha

ବିହ(ଭ୍ରୁ)ଡ଼ା—ଦେ. ବି—ବେଭ୍ରଡ଼ା; ବେଭ୍ରଣ—Puddling operation in paddy fields.
Biha(hu)rdā ମାଠେ କାଦାକରା, କାଡାନ ବିରାହନା, ବିହିୟାନା

ବିହ(ଭ୍ରୁ)ଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବେଭ୍ରଡ଼ିବା (ଦେଖ)—I. Beurdibā
Biha(hu)rdibā (See) ୨ । ଭ୍ରୁକୁଡ଼ିବା—2. To shy. କାଡ଼ାନ କରା (ଉ—ଘୋର ରୂପ ଦେଖି ବିହଡ଼ିଲେ ସବୁ ଗାଈ । ବିରାହନା, ବିହିୟାନା ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଅଦ୍ୟ ।) ୩ । ରୋଷାବିଷ୍ଟ ହେବା—3. To be enraged. (ଉ—ବିହଡ଼ନ୍ତି ଦ୍ୱିଜବରେ ମାରନ୍ତେ ଗରଷ୍ଟ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଅଦ୍ୟ)

ବିହତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବ୍ୟାହତ—1. Restrained; obstructed; repelled. ୨ । ବିଫଳ—2. Frutile; fustrated; baffled. ୩ । ଭଗ୍ନ—3 Broken.
Bihata

M. Pleader. Sutahat, Cuttack-1.

ବିହତି—ସଂ. ବି—(ବି+ହନ୍ ଧାତୁ+କ୍ତି.ଇ)—୧ । ଭଙ୍ଗ—Being
Bihati split up, ୨ । ବିଘ୍ନ; ବ୍ୟାଘାତ—2. Obstruction. ୩ । ହତ୍ୟା—3. Murder. ୪ । ହିଂସା—4. Injuring. ୫ । (+କରଣ. ଇ)—ତୁଳା ଧୁଣିବା ଧନୁ—5. Bow for carding cotton. ୬ । ବ୍ୟାହତି—6. Repulsion.

ବିହଦ୍(ଦ୍)—ବୈଦେ. ବିଣ—ବେହଦ୍ (ଦେଖ)
Bihad(dd) Behad (See)

ବିହ(ହା)ନ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବୀଜ ଧାନ୍ୟ; ସଂ. ବୀଜମ୍=ପ୍ରା. ବିଅଣ)
Biha(hā)na ୧ । ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ ଓଳିଆରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ
ବୀଚ ଧାନ; ବିହନ ସଞ୍ଚିତହେବା ଶସ୍ୟ ବୀଜ—1. Corn-seeds
बीया, विहन kept for the next year's sowing; seed grain; seed corn. [ଉ—ବିହନ ଭୋଜ୍ୟ ଘରେ ରଖି ବି ଅଛନ୍ତି । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କର. ମହାଭାରତ ସଭା ।]
[ଉ—ଅମଳ ହେବା ଧାନରୁ ଯେଉଁ ଧାନ ମଞ୍ଜି ପାଇଁ ରଖା ଯାଏ, ତାକୁ ବିହନ ଓ ଯାହା ଖାଇବା ପାଇଁ ରଖା ଯାଏ ତାକୁ ଭୁଜ (ଭୋଜ୍ୟ) ଧାନ ବୋଲା ଯାଏ । ଧାନଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ତମରୂପେ ବାଛି ସେଥିରୁ ଅନ୍ୟ ଭାଲ ଶସ୍ୟ ଓ ନିକୃଷ୍ଟ ଓ ଅଗାଢ଼ି ଧାନ ବାଛି ବିହନ ଧାନ ବାଛିବାକୁ ହୁଏ । ଭୁଜ ଧାନ ପ୍ରତି ତେତେ ଯତ୍ନ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ନାହିଁ ।]
ଡିମ ୨ । ମାଛ ପେଟରେ ଥିବା ମଞ୍ଜି; ମାଛ ମଞ୍ଜି—2. Roe of
ଅଣ୍ଡା fish, spawn of fishes; seed fish. ୩ । (ସଂ.
ବୀଜ ବୀଜ) ବୀର୍ଯ୍ୟ—3. Semen virile. ୪ । ବଂଶର ଆଦି
बीज ପୁରୁଷ—4, The progenitor of a family or race, [ଉ—ଗୋପାଳ କୁଳରେ ତୁମ୍ଭେ ବିହନ ହୋଇଲ । ପ୍ରାଚୀ. ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା] ୫ । (ସଂ. ବୀଜାଙ୍କୁର) ଧାନ ଗଛର ଚାରା—5, Paddy seedling. ୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମୂଳ; ଉତ୍ପତ୍ତି—6, Origin. ୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମୂଳ କାରଣ—7, Root cause.

ବିହନ ଓଳିଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଓଳିଆରେ ବା ଭୁଟା ପୁଡ଼ାରେ ବୀଜ
Behana olia ଧାନ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହେ ।
ବୀଜ ଧାନେର ପୁଟଳୀ Straw packets for storing
बिआकामोडीआ seed-grain.

ବିହନ ଛୁଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—କାଦୁଅ ଜମିରେ ବିହନ ବୁଣିବା—
Behāna chhātibā To sow or throw seeds in a
ବୀଚ ଛଡ଼ାନ **विहन छाटना** clayey field.

ବିହନ ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ମାଛମାନେ) ଡିମ୍ବ ପ୍ରସବ କରିବା—
Bihana chhārdibā 1 (the fish) To bring forth
ଡିମଛଡ଼ା roe; to spawn, ୨ । ଖେତରେ ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା—
अंडा छड़ना 2. To sow seeds in a field.
ବୀଜ ଛାଡାନ ୩ । (ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ) ସ୍ତ୍ରୀ ସହବାସ କରିବା; ସ୍ତ୍ରୀ
विहन बोना ଗର୍ଭରେ ସହବାସଦ୍ୱାରା ରେତଃପାତ କରିବା—
ବିହନ ବୁଣିବା, } ଅନ୍ୟରୂପ 3 (said of a male)
ବିହନ ପକା(କେ)ଇବା } To have sexual intercourse with a woman; to impart semen into the womb. ୪ । ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗର୍ଭବତୀ କରିବା—4 To impregnate a woman.

ବିହନ ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଶସ୍ୟବୀଜ ସଞ୍ଚୟ
Bihana bāndhiba କରିବା—To store seed-grains
ବୀଚିରାଖା **विहन रखना** for next year's sowing.
(ବିହନ ରଖିବା, ବିହନ ସାଇତିବା, ବିହନ ସଞ୍ଚାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବିହନ ଭୁଜ—ଦେ. ବି (ସହଚର)—(ସଂ ବୀଜଧାନ୍ୟ ଓ ଭୋଜ୍ୟ)—
Bihana bhuja ମଞ୍ଜିପାଇଁ ରଖାଯାଇଥିବା ଓ ଖାଇବାପାଇଁ
ବୀଜଧାନ ଓ ଖାବାର ଧାନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରଖାଯାଇଥିବା ଧାନ—Paddy
बिहन और भोजनी kept separate for sowing and for domestic consumption. (ଉ—ଘରେ ବିହନ ଭୁଜ ରଖି ଧାନ ସବୁ ବିକିଦେଲା । ଫକୀରମୋହନ—ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।)

ବିହନଲଗା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବୀଜ+ଲଗ୍ନ)—ଯେଉଁ ମାଛଠାରେ ମଞ୍ଜି
Bihanalagā ଲାଗିଥାଏ; ଗର୍ଭବତୀ (ମାଛ)—Spawn (fish)
ଡିମାଓୟାଲା ଡିମ ଭରା **अण्डाजार** spawner.

ବିହନ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ମାଛଙ୍କଠାରେ ମଞ୍ଜି ସଞ୍ଚିତ ହେବା; ମାଛ
Bihana lāgibā ଗର୍ଭବତୀ ହେବା—1. The state of a
ଡିମଥାକା fish having roes in the belly. ୨ ।
अन्डाहोना (ସ୍ତ୍ରୀ) ଗର୍ଭବତୀ ହେବା—2. Becoming pregnant; pregnancy; conceiving.

ବିହନ୍ତା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଧାତା; ବିଧାନ କର୍ତ୍ତା)—ବିଧାତା—The
Bihantā Creator. ଦେ. ବିଣ—କାର୍ଯ୍ୟ ବିଧାନକାରୀ—
ବିଧାତା Creating; providing; provident.
विधाई [ଉ—ତୁ ସର୍ବ ବିହନ୍ତା ଈଶ୍ୱର, ଏ ତୋର ମାୟା ଖେଳ ଘର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବିହବ—ସଂ. ବି (ବି+ହ୍ୱ ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ ଅ)—୧ । ଯୁଦ୍ଧ (ହ୍ୱ.
Bihaba ଶ)—1. War; fight. ୨ । ଯଜ୍ଞ (ହ୍ୱ. ଶ)—
2. Offering of ghee unto fire.

ବିହର—ସଂ. ବି (ବି+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା; କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+
Bihara ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିହାର—1. Walking for
sport. ୨ । କ୍ରୀଡ଼ା—2. Sport; play. ୩ ।
ବିୟୋଗ; ବିଚ୍ଛେଦ—3 Separation.

ବିହରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି+ଭାବ.
Biharana ଅନ)—୧ । ବିହାର; କ୍ରୀଡ଼ା—1. Sport; play.
୨ । ଭ୍ରମଣ—2. Walking. ୩ । ବିୟୋଗ; ବିଚ୍ଛେଦ
—3. Separation.

ବିହରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ବିହରିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ)—ବିହାର
Biharā(re)ibā କରାଇବା—To cause to sport or
ବିହରାନ walk. [ଉ—ବନେ ଯେତେ ମୋତେ ବିହରାଇ
विहराना ରଙ୍ଗେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିହରିତ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ଗ୍ଲତ—1. Moved to and fro; waved. ୨ । ବିହାର କରୁଥିବା—2. Sporting. ୩ । ତ୍ୟକ୍ତ—3. Given up. [ଉ—ବିହରିତ(୨) ବିଶେଷ ହର ହୋଇଛନ୍ତି, ବିହରିତ (୩) ବିବାଦେ ପ୍ରାଣ ସେ କରନ୍ତି । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।] ୪ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିବା—4. 4. Roaming; walking about. ଦେ. ବି• (ସଂ. ବି+ହରିତ=ଦିଗ)—୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ—1. All sides. [ଉ—ବିହରିତ ପୁନଃ ପୁନଃ ବି ସୁଧା ପିଇ ଚକୋର, ବିହରିତ ରେ ସେ ବହୁଛ ଇଷ୍ଟେ ମନୋହର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ବିନାଶ—2 Destruction; ruin.

ବିହରିବା—ଦେ (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିହାର)—୧ । ବିହାର କରିବା; କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା; ବିଚରଣ କରିବା—1. To sport; to walk about; to roam. [ଉ—ନ ବିହର ଗୋପ, ସଙ୍ଗାଳ ଏ ପାଠ, ଗହନରେ ଛନ୍ଦ ବନ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କଣୋଷ୍ଠଚକ୍ର ଚ ଗୀତ ।] ୨ । (ସଂ• ବି+ହୃ ଧାତୁ) ଛେଦନ କରିବା; ହରଣ କରିବା—2. To cut; to take away. [ଉ—ବାରୁ ନାକ ଶିଖି ଦାନ ଯୋଗ୍ୟ ଯୋଷାଳୁ, ବିହର କାନ ନ କର ଅଲଙ୍ଗନଲୁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । କାଳ ହରଣ କରିବା—3. To while away time; to pass time. [ଉ—ବନମାଳୀ କୃଷ୍ଣ ହରି, ବୋଲ ବିହର ଯେ । ଭଞ୍ଜ• ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୪ । ଶେଷ କରିବା—4. To end. [ଉ—ବ୍ରହ୍ମାଯୁଷ; ବିହରିଲ ନର ନିଃଶ୍ୱାସକେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିହସନ—ସଂ. ବି (ବି+ହସ୍ ଧାତୁ=ହାସ୍ୟ କରିବା+ଭାବ ଅନ)—ମନହାସ୍ୟ କରିବା—Smiling.
Bihasana

ବିହସନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ହସ୍ ଧାତୁ=ହାସ୍ୟ କରିବା+କର୍ମ ଅନୀୟ)—ହାସ୍ୟୋଦ୍ଦୀପକ—Ludicrous.
Bihasanīya

ବିହସିତ—ସଂ. ବି (ବି+ହସ୍ ଧାତୁ=ହାସ୍ୟ କରିବା+ଭାବ ତ)—ମଧୁର ହାସ୍ୟ; ମୃଦୁ—Sweet-smile; gentle smile.
Bihasita

ବିହ(ହି)ସ୍ତ—ବୈଦେ. ବି (ଫା, ବିହିସ୍ତ)—ସ୍ୱର୍ଗ—Heaven.
Biha(hi)st ବେହସ୍ତ **बिहिश्त**

ବିହସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ବି=ବିନା+ହସ୍ତ=ହାତ)—୧ । ହସ୍ତହୀନ—1. Armless. ୨ । ବ୍ୟାକୁଳ; ବ୍ୟସ୍ତ—2. Agitated. ୩ । ଉଭ୍ରାନ୍ତମତି—3. With the mind confused. ୪ । ଦିଙ୍ମୂଢ଼ବ୍ୟବହୃତ—4 Bewildered; perplexed. ସଂ. ବି—ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି; ପଣ୍ଡିତ—Learned man.
(ବିହସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବିହସ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବିହସ୍ତ+ଇତ; ଭୁଲ. ଦେଶଜ—ବ୍ୟସ୍ତ, ବ୍ୟସ୍ତିତ)—ବ୍ୟାକୁଳ—Agitated.
Bihastita

ବିହା—ପ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବିବାହ)—ବିବାହ—Marriage.
Bihā ବିଏ **बयाह**

ବିହାଇବା—ଦେ କ୍ରି—(ବିହ୍ୱାର ଣିଜନ୍ତରୂପ)-୧ । କରାଇବା; ବିଧାନ କରାଇବା—1. To cause to be prescribed. (ଉ—ବିହାଇ ସେତ, ପରେ ଦଳିତ, ଗୁପତ ସମ୍ପୂଟରେ—ଭଞ୍ଜ• ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ କରାଇବା—2. To cause to make.
Bihāibā

ବିହାଙ୍କୁଡ଼ି(ଲି)—ଦେ. ବି—(ସଂ. ନାମ; ବୃହତୀ ଓ କୁଲୀ)—ବୃହତୀ; ଲଟା ବେଣ୍ଟକୋଳି (ଦେଖ)—Solanum Indicum (creeper).
Bihānkurdi(li) ବ୍ୟାକୁଡ଼ **बरहराटा**

ବିହାନ—ପ୍ରାଦେ (ଉତ୍କଳ ବାଲେଶ୍ୱର) ବି (ଭୁଲ; ସଂ. ସ୍ୱାଳ୍ପଧାନ୍ୟ)—ଧାନଗଛର ଚାରା—Paddy seedlings.
Bihāna

ବିହାୟସ୍(ସ)—ସଂ. ବି—(ବି+ହା ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ସଙ୍କ୍ଷାର୍ଥେ. ଅସ୍; ଅଥବା ବି+ହାୟି ଧାତୁ+ସଙ୍କ୍ଷାର୍ଥେ. ଅସ୍; ଅ) ୧ । ଆକାଶ—1. The sky. ୨ । ପକ୍ଷୀ—2. Bird. (ଉ—ଖାର ଭଦ୍ର ଭଣି ଚରଣାୟୁଧ, ବିହାୟସେ ଭୁ ଶକ୍ତିସ୍ପ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୩ । ଦାନ (ହି. ଶ)—3. Bestowal; gift.
Bihāyas(sa)

ବିହାର—ସଂ• ବି—(ବି+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା; କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ମନଲୁ ଖୁସି କରିବାପାଇଁ ଭ୍ରମଣ; ହାଉଆ ଖାଇବା—1. Taking a walk for pleasure; airing; stroll (Apte). ୨ । କ୍ରୀଡ଼ା—2. Recreation; sport; play. ୩ । ଉପଭୋଗ—3. Enjoyment. ୪ । କୌତୁକ; କେଳି—4. Amusements; diversion. ୫ । ରତିକ୍ରୀଡ଼ା (ହି• ଶ)—5. Copulation. ୬ । (ବି+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା+ଅଧି. ଅ)—କ୍ରୀଡ଼ା ସ୍ଥାନ—6. Place of recreation; play ground. ୭ । ସଂଘାରାମ; ବୌଦ୍ଧ ମଠ—7. A Buddistic monastery. ୮ । କ୍ରୀଡ଼ୋଦ୍ୟାନ—8. A pleasure garden; park (Apte). ୯ । ପଦ କ୍ଷେପଣ—9. Tread; stepping (Apte). ୧୦ । ହସ୍ତପଦାଦିର ଚାଳନ—10. Movement of hands, feet etc (Apte). ୧୧ । ଦେବ ମନ୍ଦିର—11. A temple in general (Apte). ୧୨ । ଇନ୍ଦ୍ର ଭବନ—12. The palace of Indra (Apte). ୧୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ବିନ୍ଦୁରେଖଜ ପକ୍ଷୀ; ପକ୍ଷିବିଶେଷ—13. A kind of bird. ୧୪ । (+ଭାବ. ଅ) ପ୍ରସ୍ଫୁଟନ; ବିକଶନ; ବିସ୍ତାର—14. Opening; expansion (Apte). ୧୫ । (ବି+ହୃ ଧାତୁ+କରଣ. ଅ) ସ୍କନ୍ଧ—15. Shoulder. ୧୬ । (+କର୍ମ. ଅ) ଗଛର ଗଣ୍ଡି—16. The trunk of a tree. ୧୭ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପତାକା—17. The banner
(ବିହାର—ଅନ୍ୟରୂପ)

of Indra (Apte). ଦେ. ବ—୧ । ମିଥିଲା ପ୍ରଦେଶ; ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ଉତ୍ତରେ ଥିବା ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ ବିଭାଗ—1. Bihar (Province); modern name of ancient Mithilā. [ଦ୍ର—ବୌଦ୍ଧଯୁଗରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନେକ 'ବିହାର' ବା ବୌଦ୍ଧମଠ ଥିବାରୁ ଏଅଞ୍ଚଳର ନାମ 'ବିହାର' ହୋଇଅଛି । ଆଧୁନିକ ବିହାର ବା ପାଟନା ନଗରର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ପାଟଳୀପୁତ୍ର ବା ପୁଷ୍ପପୁର । ଏ ବିଭାଗ ପୂର୍ବେ ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶର ଅଧୀନ ଥିଲା । ବଙ୍ଗ ଦେଶରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଓଡ଼ିଶା ସଙ୍ଗେ ଏହା 'ବିହାର ଓଡ଼ିଶା' ପ୍ରଦେଶ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଲ୍ପଦିନେ ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରପ୍ରଦେଶ ହେବ ଏବଂ ବିହାର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶର ନାମ ହେବ ।] ୨ । ବିହାର ପ୍ରଦେଶର ଏକ ଜିଲ୍ଲା ଓ ନଗର (ଏହା ପାଟନା ଉପତ୍ୟକାର ଅନ୍ତର୍ଗତ)—2. Name of a district and town in the Province of Bihar.

ବିହାର ଓଡ଼ିଶା—ଦେ. ବ—ବିହାର, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଗପୁର ଓ ଓଡ଼ିଶା ଏହି ତିନି ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଏକ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଅଧୀନ ପ୍ରଦେଶ—The Province of Bihar and Orissa. [ଦ୍ର—୧୯୩୪।୩୫ ସାଲରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ମତେ ଏ ପ୍ରଦେଶରୁ ଓଡ଼ିଶା ବାହାର ଯାଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଢ଼ା ହେବାରୁ ଏ ପ୍ରଦେଶର ବାକି ଅଂଶ ବିହାର ପ୍ରଦେଶ ହୋଇଅଛି ।]

ବିହାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା; କେଳି କରିବା—Bihāra karibā To disport. [ଉ—ସେ ନଦୀତଟେ ବିହାରକରୁ ରହି ସୁଖରେ ବିହର, ବିହରି ସଙ୍ଗତରେ କରନ୍ତି ବିହାର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଅଦି ।] **बिहार करना**

ବିହାରସ୍ଥଳ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବିହାର+ସ୍ଥଳ)—କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥଳ—Bihārasthala Play ground.

ବିହାରିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବିହାର ଦେଶୀୟ—Biharee. Bihāriā ବିହାରୀ **बिहारी**

ବିହାରିକା—ସଂ. ବି (ବିହାର+କ+ଆ)—ମଠ—Bihārikā Convent (Apte)

ବିହାରି କାୟ(ଏ)ସ୍ଥ(ଥ)—ଦେ. ବ—ବିହାର ପ୍ରଦେଶରୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି ବହୁପୁରୁଷାବଧି ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା 'ଲାଲା' ଉପାଧିଧାରୀ କାୟସ୍ଥ ଜାତି—Bihāri kāya(e)stha(tha) The Kāyasthas of Bihar who have been long domiciled in Orissa. **लालाकायेथ**

ବିହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିହାରନ୍; ବିହାର+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—୧ । କ୍ରୀଡ଼ାକାରୀ—1. Sporting; amusing one's self. (ବିହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିଳାସାର୍ଥ ଭ୍ରମଣକାରୀ—2. Walking for pleasure. [ଉ—ଜୟ ଶ୍ରୀ ରାଧା ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀଙ୍କ ବିହାରୀ, ଜୟ କଂସ କେଶୀ ମଣ୍ଡ ପ୍ରାଣହାରୀ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବିରାଟ ।] ୩ । ବିହାର ପ୍ରଦେଶୀୟ—3. Pertaining to Bihar. ୪ । ଫେଲା ହେଉଥିବା—5 Expanding (Apte) ୫ । ସୁନ୍ଦର—5. Lovely (Apte). ଦେ. ବ—୧ । ବିହାର ପ୍ରଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A Biharee; a resident of Bihar. ୨ । ବିହାର ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା—2. The Biharee language. ୩ । ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ନାମ—3. Name given to males. ୪ । ବନବିହାରୀ, କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ଡାକ ନାମ—4. A name for calling Banabihāri etc.

ବିହାରୀଲାଲ୍ ପଣ୍ଡିତ—ଦେ. ବ (ନାମ)—ଉତ୍କଳବାସୀ କାଶ୍ମୀରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଜମିଦାର—The late Bihrilal Pandit. [ଦ୍ର—ଏ କବିକର ଜଣେ ବଡ଼ ଜମିଦାର ଥିଲେ; ଏ ବନ୍ଧୁବ୍ୟୟରେ ଓଡ଼ିଆରେ ବିଶଦ ଓ ବୃହତ୍‌ଟୀକା ସମ୍ବଳିତ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା, ନିତ୍ୟକର୍ମ ପଦ୍ଧତି, ଆୟୁର୍ବେଦ ସଂଗ୍ରହ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂକଳିତ ଓ ମୁଦ୍ରିତ କରାଇ ବିତରଣ କରିଥିଲେ ।] Bihārilal pandita

ବିହାଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ବେହାଲ୍ (ଦେଶ)—1, Behāl (See) ୨ । ବିହ୍ୱଳ—2, Overwhelmed. Bihāl **बेहाल बिहाल**

ବିହାବା—ପ୍ରାଦେ (ଉଡ଼ିଆ) ବ—ବିବାହ—Bihawā Marriage.

ବିହାସ—ସଂ. ବ (ବି+ହାସ)—ଈଷତ୍ ହାସ୍ୟ—Bihāsa Smile.

ବିହାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ହାସ୍ୟ)—ହସନୀୟ; ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ—Bihāsa Laughable; rediculous.

ବିହି—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିଧି)—ବିଧାତା—Bihi ବିଧି **विधि** The Creator.

ବିହିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ମ ତ; ଭୁଲ ଫା. ବିହତର୍=ଅତି ଉତ୍ତମ)—୧ । ଅନୁଷ୍ଠିତ—1, Started; founded, ୨ । କୃତ; ସମ୍ପାଦିତ—2, Done; performed; accomplished. ୩ । ଦତ୍ତ—3, Given, ୪ । ଉଚିତ; ବିଧେୟ; କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଯୋଗ୍ୟ—4, Proper. ୫ । ଆବଶ୍ୟକ—5. Necessary. ୬ । କଥିତ—6. Spoken. ୭ । ବିଧିସଙ୍ଗତ—7. Conformable to rules; regular. ସଂ. ବ (ବି+ଧା ଧାତୁ+କ୍ତ ତ)—ବିଧାନ—Dispensation; rule; law, ଦେ. ବ (ବି+ହିତ; ଯାହା ହିତ ନୁହେ) ଅମଙ୍ଗଳ କର; ଅନିଷ୍ଟକାରକ—Injurious, [ଉ—ବିହିତ ମଣି ଅମରହିତ ସେ ରୁଷିଲେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବିହିତ ସମ୍ମାନ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବିହିତ+ସମ୍ମାନ)—ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—Due respect. Bihita sammāna

ବିହିତ ସମ୍ମାନ ପୁରଃସର ନିବେଦନମିଦଂ—(ସଂ ବାକ୍ୟାଂଶ)—ଉଦ୍ଦ ଓ ମାନ୍ୟ Bihita sammāna purahsara nibedanamidam

(ବିହିତ ସମ୍ମାନପୂର୍ବକ ନିବେଦନମିଦଂ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିକଟକୁ ଲେଖିବା ପତ୍ରର ଆରମ୍ଭରେ ଏହି ପଦ ଲେଖାଯାଏ; ଏହାର ଅର୍ଥ—ଯିଏ ଯାହାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଲେଖାଯାଉ ଅଛି, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଲେଖକଙ୍କର ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ଉଚିତ ସେହି ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ଏହି ନିବେଦନ (କରାଯାଉଅଛି)— A sentence written at the beginning of a letter to a respectable person; meaning,-I make this submission with due respect,

ବିହିଦାନା - ଦେ. ବି (ଫା ବିହିଦାନା)—ପଶ୍ଚିମ ହିମାଳୟରେ ଓ ପଞ୍ଜାବରେ ଜନ୍ମିବା ବୃକ୍ଷବିଶେଷର ବୀଜ—Quince seed.
Bihidānā [ଦ୍ର—ଏଥିର ଫଳ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ପାକେ; ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଲୋକେ ରନ୍ଧନ କରି ଖାଆନ୍ତି । ଏହା ଆମଦେଶକୁ ଔଷଧ ପାଇଁ ଆସେ । ଏ ଗଛ (Cydonia Vulgaris) କାବୁଲ ଓ ପେଶାବର ଅଞ୍ଚଳରେ ହୁଏ; ଏଥିର ଫଳ ପିଦୁଡ଼ି ପରି ଓ ସୁଖାଦ୍ୟ । ଏ ମଞ୍ଜିକୁ ପାଣିରେ ବଡୁଗ୍ରଇଲେ ଚହିଲା ନାଲୁଆ ରସ ବାହାରେ ଓ ଲୋକେ ତାକୁ ସରବତ୍ କରି ପିଅନ୍ତି ।]

ବିହିନେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ଅ—(ସଂ. ବିନା; ଭୁଲ ସଂ. ବିହୀନ—ପରିତ୍ୟକ୍ତ) ବିନା—Without.
Bihine ବିହିନେ **बीन**

ବିହିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ସଂ, ବି+ଧା—ଧାତୁ)—୧ । ବିଧାନ କରିବା—To arrange. [ଉ—ଦୋଷୀ ଦେଖି
Bihibā ବିହା **विहना** ସୁଣି, ନ ସହାର ବିନ୍ଧୁଥିଲା ସମ୍ଭାର ଗ୍ରମାରେ. ଗ୍ରଧାନାଥ—ମହାଯାତ୍ରା ।] ୨ । ସମ୍ପାଦନ କରିବା—2, To do; to accomplish. [ଉ—ଜଷ୍ଟେ ବିନ-ଭୃତ୍ୟ ବିହି ମହାଦେବୀ, ଦୁଃଖ ଗ୍ରର ବହି ବଷେ, ଗ୍ରଧାନାଥ ପାଣ୍ଡା ।] ୩ । ସୃଷ୍ଟି କରିବା—3. To create. ୪ । ନିୟମ ବାନ୍ଧିବା—4. To frame rule. ୫ । ନିର୍ମାଣ କରିବା—5. To build. [ଉ—ମାଧବେଶ୍ୱର ବିହିଲେ ମଣ୍ଡପ ବିହ— ଭଞ୍ଜ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନଶ୍ୱ । ୬ । ଘଟାଇବା—6. To bring about; to cause. [ଉ—ଭ୍ରମ ଯେଉଁରୂପେ କର୍ମୀର ପ୍ରାଣ ନାଶ, ବିହିଲେ ତା ମୋ ଆଗେ କର ତା ପ୍ରକାଶ । କୃଷ୍ଣସଂହିତା, ମହାଭାରତ ବନ ।] ୭ । ଭାର ଦେବା; ନ୍ୟସ୍ତ କରିବା—7. To entrust. (ଉ— ଦ୍ୱାର ନିରୂପଣ ତାହାରେ ବିହିଲେ, ଜଗିଲା ସେହି ପାହାରି । ଶିଶୁଶଙ୍କର—ଉଷାଅଭିଳାଷ ।) ୮ । ଅଭ୍ୟାସ କରିବା—8. To practise. (ଉ—ଜଟୋର ଉପସ୍ୟା ବିହି ରଥୀ ଭଗୀରଥ । ମଧୁସୂଦନ—ଉତ୍ତରରାମଚରିତ । ୯ । କହିବା—9. To speak. (ଉ—ବିହି ବିହିଲେ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଉକ୍ତି ବଚନ । ଭଞ୍ଜ ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ) । ୧୦ । ପଡ଼ିବା; ଘଟିବା—10. To befall. (ଉ—ଜଗ୍ରସନ୍ଧ ପୂର୍ବରେ ସେବ ଉମାପତି, ତାଙ୍କ ବରେ ସ୍ୱଜାଙ୍କ ବିହିଲା ବିପତ୍ତି । କୃଷ୍ଣସଂହିତା—ମହାଭାରତ. ସଭା ।)

ବିହି ବିଧାତା—ଦେ. ବି (ଏକାର୍ଥ ସହଚର)—ବିଧାତା; ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା
Bihi bidhata ବିଧିବିଧାତା **बिधिविधाता** The Creator.

ବିହିସ୍ତ—ଦେ. ବି (ଫା) (ମୁସଲମାନଙ୍କ କଳ୍ପିତ) ସ୍ୱର୍ଗ—Heaven (of the Mahomedans).
Bihist ବିହିସ୍ତ **बिहिश्त**

ବିହୀନ—ସଂ. ବିଣ—(ବି+ହା ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିରହିତ—1. Bereft; destitute of, ୨ । ଅଭାବ-
Bihīna (ବିହୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗ୍ରସ୍ତ— 2. Wanting in; devoid of ୩ । ବର୍ଜିତ; ତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned; deserted. [ଦ୍ର—ହୀନ ଶବ୍ଦ ପରି ଏ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଧନବିହୀନ]

ବିହନେ **बिहीन** ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ବିନା) ବ୍ୟତୀତ; ବ୍ୟତିରେକେ; ଅଭାବରେ; ବିନା— Without, (ଉ—ବିସ୍ତାର କର କହି, ତାରକ ଅନ ନାହିଁ, ତାର ଝର ବିହୀନ । ଭଞ୍ଜ ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।)

ବିହି(ହୁ)ନେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ଅ (ସଂ. ବିନା)—୧ । ବିନା; ବ୍ୟତୀତ—
Bihi(hu)ne Without. (ଉ—ଅନ୍ନ ବିହୁନେ ହଂସ ଦାନ, ଯୋଗ ସାଧିବ କାହା ଘେନ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ) । ୨ । ୨ । ଛଡ଼ା—2. Except.

ବିହୁଡ଼ା—(ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି.—ବେଉଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
Bihurdā (etc) କାଡ଼ାନ **विहियाना** Beurdā etc (See)

ବିହୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେଉଡ଼ିବା (ଦେଖ)—
Blhurdibā କାଡ଼ାନକରା **विहियाना** Beurdibā (See).

ବିହୁନ—ଗ୍ରା. ବିଣ—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—ବିହୀନ—Destitute of.
Bihuna (ଉ—ଗୁଣ ବିହୁନ ସେହୁ ଯେବେ, ତଥାପି ନାନା ରୂପ ଲଭେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ବିହୁନେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ବିନା)—ବିନା—Without. (ଉ—
Bihune ଅନ୍ନ ବିହୁନେ ହଂସ ଦାନ । ଯୋଗ ସାଧିବ କାହା ଘେନ ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।)

ବିହୁଲିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ), କ୍ରି—(ସଂ. ବ୍ୟୁହ)—(ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ
Bihuliba ଗାଈ) ଚରିବାବେଳେ ଏଣେ ତେଣେ ଖେଳେଇ ହୋଇ ବୁଲିବା—To be scattered. (said of a herd of cows while grazing). ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିହୁଲ) ୧ । ପ୍ରକାଶ କରିବା; ପ୍ରଚାର କରିବା—1. To publish. ୨ । ବାଣ୍ଟିବା—2. To distribute,

ବିହୃତ—ସଂ. ବି (ବି+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା+ଭାବ. ତ)—
Bihṛuta ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବିହାର ବା କ୍ରୀଡ଼ା ବିଶେଷ—A kind of female sport or game.

ବିହୃତି—ସଂ. ବି (ବି+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା+ଭାବ. ତି)—
Bihṛuti ୧ । ବିହାର; କ୍ରୀଡ଼ା—1. Sport. ୨ । ଚୋରି; ହରଣ-2. Stealing; robbing ୩ । ଉଦ୍ଘାଟନ—3. Opening. ୪ । ବିସ୍ମୃତି—4. Oblivion.

ବିହୃଦ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଦୁର୍ହୃଦ)—ଶତ୍ରୁ—Enemy.
Bihṛuda (ଉ—ଚନ୍ଦ୍ର ବିହୃଦ ପଣ ପୁଣ ବିହୁଛ । ଭଞ୍ଜ. କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନଶ୍ୱ ।)

ବିହେଠନ—ସଂ. ବି. (ବି+ହେଠ୍ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)-
Bihethana ୧ । ଆଘାତ କରଣ—1. Act of striking

୨ । ବଧ କରଣ—2. Killing. ୩ । ମର୍ଦ୍ଦନ—3. 3. Rubbing; bruising. ୪ । ପ୍ରତାରଣା—4. Fraud; deception. ୫ । ଦୁଃଖ; ଯାତନା; କଷ୍ଟ—5. Trouble; pain; misery. ଦେ. ବିଣ—ଆନତ-Drooped; bent low. (ଉ—ବିଦ୍ରୋଚନ ମୃଗ ପୟୋଧର ଶିଖ, ଦେଖି କେତେ ଯୋଖି ଉପମା । ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।)

ବିହ୍ନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭଲପୁର)ବି (ସଂ. ବିରଣ) ବି—ବଡିଣା ମୁଠା ତିଆରି
Bihna କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ତୃଣ ବିଶେଷ—A kind of reed used in making broomsticks. [ଦ୍ର—ଏହାର ଫୁଲ ଗୋଲ ହୋଇ କାଣ୍ଡର ଅଗରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି କାଣ୍ଡରୁ ଗୋଲଏ ବାନ୍ଧି ବଡିଣାମୁଠା କରାଯାଏ । ଏହାର କାଣ୍ଡ ଏ ଅଞ୍ଚଳ କାଇଁଶ ବା କାଶ ତୃଣର କାଣ୍ଡ ପରି ।]

ବିହ୍ନ—ପ୍ରା.ବି. (ସଂ. ବ୍ୟୂହ)--ବ୍ୟୂହ; ସୈନ୍ୟ ରଚନା—Battle-array;
Bihwa disposition of the troops for fight· (ଉ—ଆପଣା ବିହ୍ନଦ୍ୱାରେ ଲାଗିଣ ଏକ ଥିବ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।)

ବିହ୍ୱଳ—ସଂ· ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ହ୍ୱଲ୍ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bihwala ୧ । ଶୋକାଦି ଦ୍ୱାରା ଆର୍ତ୍ତ—1. Overcome (ବିହ୍ୱଳତା—ବି) with grief. ୨ । ଅଭିଭୂତ—2. Over-(ବିହ୍ୱଳା—ସ୍ତ୍ରୀ whelmed. ୩ । ଅଚେତନ; ବିଭୋଳ; ବିବଶ—3, Benumbed; turned senseless. ୪ । ଦ୍ରବୀଭୂତ-4. Melted; liquefied. [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ସମାସରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଯଥା--ଶୋକ ବିହ୍ୱଳ, କ୍ରୋଧ ବିହ୍ୱଳ, ଭୟ ବିହ୍ୱଳ ।)

ବିହ୍ୱଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ବିହ୍ୱଳବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—
Bihwalā(le)ibā ୧ । ବିଚଳିତ କରାଇବା—1. To over-ବିହ୍ୱଳାନା whelm; to over power. ୨ । ବିମୋହିତ ବିହ୍ୱଳାନ କରିବା—2. To enchant. (ଉ—ବିଶ୍ୱଜୟ କେତେ ମାତ୍ର, ବିହ୍ୱଳାଇ ମୋର ଚିତ୍ତ । ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବିହ୍ୱଳିତ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବିହ୍ୱଳ)—ବିହ୍ୱଳ (ଦେଖ)
Bihwalita Bihwala (See)

ବିହ୍ୱଳିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ବିହ୍ୱଳ)—୧ । ବିଚଳିତ ହେବା—
Bihwalibā 1. To be overwhelmed. ୨ । ବିମୋହିତ ବିହ୍ୱଳ ହେବା—2. To be enchanted. (ଉ—ବିହ୍ୱଳନା ବିହ୍ୱଳିବ ନାହିଁ ପରି ମୋରେ ମାନସ । ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ)

ବୀ (ଧାତୁ)—ସଂ – କ୍ଷେପଣ କରିବା—
Bī (root) To throw.

ବୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ – (ବି+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ମାଈ ଚଢେଇ; ପକ୍ଷିଣୀ—
Bi A female bird.

ବୀଅର୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବୀଅର୍)—ବିଲାତି ଅଙ୍ଗୁର ମଦ୍ୟ ବିଶେଷ—
Biar ବିୟାର ବୀର ସରାବ Beer.
(ବୀଅର୍ ସମ୍ଭବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀକ—ସଂ. ବି (ଅଜ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଘଞ୍ଜାର୍ଥେ କ; ଜଯାତନ-
Bika ସିଦ୍ଧ)—୧ । ବାୟୁ; ପବନ—1. Wind; air. ୨ । ପକ୍ଷୀ—2. Bird.

ବୀକାଶ—ସଂ. ବି (ବି+କାଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶ ପାଇବା+ଘଞ୍ ଅ)—
Bikāsa ୧ । ବିକାଶ; ପ୍ରକାଶ—1. Manifestation; exhibition. ୨ । ଗୋପନ—2. Concealment; privacy. ୩ । ନିର୍ଜନ; ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନ—3. Lonely place; loneliness

ବୀକ୍ଷକ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ(ବି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ ;—
Bīkshaka ୧ । ନିରୀକ୍ଷଣକାରୀ—1. Observing; preceiv-(ବୀକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ing; seeing. ୨ । ପରିଦର୍ଶନକାରୀ—2. Inspecting. ସଂ. ବି—ପରିଦର୍ଶକ ବ୍ୟକ୍ତି—Observer; visitor; inspectar.

ବୀକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ= ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bīkshaṇa ୧ । ମନୋଯୋଗ ପୂର୍ବକ ଦେଖିବା ଓ ପରୀକ୍ଷା କରିବା—1. Examining very carefully; observation. ୨ । ନିରୀକ୍ଷଣ—2. Perceiving; beholding; seeing; viewing. ୩ । ପରିଦର୍ଶନ—3. Inspection. ୪ । ଭୋଗ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦିଆଯିବା ବସ୍ତୁକୁ ମନୋଯୋଗ ସହିତ ଦେଖି ପରୀକ୍ଷା କରିବା—4. Carefully examining and observing a thing before it is offered to a Deity.

ବୀକ୍ଷଣ ପ୍ରୋକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି (ସହତତ)-ଭୋଗ ଦେବାପୂର୍ବରୁ ଭୋଗ ଦିଆଯିବା
Bhoga prokshaṇa ବସ୍ତୁକୁ ମନୋଯୋଗ ପୂର୍ବକ ଦେଖି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଓ ତତ୍ପରେ ତହିଁ ଉପରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା—Inspection of an offering and then sprinkling water on it before it is offered to a Deity.

ବୀକ୍ଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—୧ । ଦର୍ଶନୀୟ—
Bīkshaṇīya 1. Visible. ୨ । ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ ଦେଖିବାର ଯୋଗ୍ୟ—2. Observable. ୩ ।ସୁନ୍ଦର—3. Beautiful.

ବୀକ୍ଷିତ—ସଂ. ବି (ବି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ମ. ତ)—
Bīkshita ନିରୀକ୍ଷିତ—1 Viewed; inspected; examined. ସଂ. ବି. (+ଭାବ. ତ)—ଦର୍ଶନ—Viewing; observing.

ବୀକ୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ମ. ଯ)—୧ ।
Bīkshya ଦର୍ଶନୀୟ—1. Visible; perceptible. ୨ । ସୁନ୍ଦର—2. Beautiful. ସଂ. ବି—୧ । ବିସ୍ମୟ—1. Wonder. ୨ । ନୃତ୍ୟ --2. Dancing. ୩ । ୪ । ଘୋଟକ—5 Horse, ୪ । ନର୍ତ୍ତକ—4. Dancer.

ବୀଚ୍ଛଲି(ଲୀ)—ସଂ. ବ (ବୀଚ+ଆଲୀ=ଶ୍ରେଣୀ)—ଶୁଖିଲା କୁଟା, ନଡ଼ା,
Bīchhāli(lī) ଘାସ ପ୍ରଭୃତି—Dry straw; hay.

ବୀଚି(ଚୀ)—ସଂ. ବ—(ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ମ. ଇଚ)—
Bīchi(chī) ୧ । ତରଙ୍ଗ; ଢେଉ—1. Wave. ୨ । ତରଣ; ଆଲୋକତରଙ୍ଗ—2. Ray; a wave of light. ୩ । ଦୀପ୍ତି-3. Lustre; radiance. ୪ । ଅବକାଶ—4. Leisure. ୫ । ଆନନ୍ଦ; ସୁଖ—5. Joy; pleasure; delight.

ବୀଚି ତରଙ୍ଗ ନ୍ୟାୟ—ସଂ—ଯେଉଁପରି ଗୋଟିଏ ତରଙ୍ଗ ଅନ୍ୟତରଙ୍ଗ
Bīchi taraṅga nyāya ଉତ୍ପାଦନ କରେ ଓ ତହିଁରୁ ପୁଣି ଅନ୍ୟ ତରଙ୍ଗ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, ସେହିପରି କୌଣସି ଗୋଟିଏ କଥାରୁ ଅନେକ କଥା ବାହାରିଲେ, ସେହି ସ୍ଥଳରେ ଏହି ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୁଏ—An analogy from one wave producing a succesion of waves.

ବୀଚିତରଙ୍ଗବାଦ—ସଂ. ବ—(ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—'ଆଲୋକ ଓ ଧ୍ୱନି
Bīchitaraṅgabāda ଆଦି ତରଙ୍ଗରୂପେ ଚାଳିତ ହୋଇ ଦୂରକୁ ଗମନ କରେ' ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ମତ—The scientific theory of propagation in waves (e. g. of ether, of light, of sound).

ବୀଚିବିକ୍ଷୁବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ—(ଅନ୍ୟା ତତ୍; ବୀଚି+ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ)-ତରଙ୍ଗାକୁଳିତ—
Bīchibikshubdha Billowy; agitated by waves; lashed by waves.

(ବୀଚିବିକ୍ଷୋଭିତ—ଅନ୍ୟରୂପ; ବିଚିବିକ୍ଷୋଭ—ବିଶେଷ୍ୟ)

ବୀଚିମାଳା—ସଂ. ବ—(ଅଷ୍ଟୀ ତତ୍; ବୀଚି+ମାଳା)—ତରଙ୍ଗମାଳା; ତରଙ୍ଗ
Bīchimālā ଉପରେ ବା ପରେ ଉଠିବା ତରଙ୍ଗମାନ—
(ବୀଚିଶ୍ରେଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. A succession of waves.

ବୀଚିମାଳୀ—ସଂ. ବ—(ବୀଚିମାଳା+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍=ବୀଚିମାଳିନ୍;
Bīchimālī ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun. ୨ । ସମୁଦ୍ର—2. The sea.

ବୀଚୁ—ଦେ. ବ (ନାମ)—(ଅଦରାର୍ଥକ) ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦକୁ ଡାକିବା ନାମ—
Bīchu A name for calling Bichitrānanda.

ବିଚିତିଆ (ବିଚଥ, ବିଚିତ୍ରସ୍, ବିଚୁଥ—ଅନାଦରାର୍ଥକ ରୂପ)

ବୀଜ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବ୍ୟଜନ କରିବା; ବିଞ୍ଚିବା—
Bij (root) To fan.

ବୀଜ—ସଂ. ବ—(ବି=ବିବିଧରୂପେ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+ଅ; ଇ=
Bija ଇ; ବିମ୍ବା ବ୍ୟେ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+ଭାବେ. କ୍ୱପ୍; ବୀ=ଆଚ୍ଛାଦନ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ—ଯାହା ମୃତ୍ତିକାଗର୍ଭରେ ଏକରୂପ ଓ ମୃତ୍ତିକା ଭେଦ କଲେ ଅନ୍ୟରୂପ, ଏହିପରି ବିବିଧରୂପ ଧାରଣ କରେ; ବିମ୍ବ ଯାହା ମୃତ୍ତିକାଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହେଲେ, ଅଙ୍କୁର ଉତ୍ପାଦନ କରେ)—୧ । ଶକ୍ତି—1. Seed; germ. ୨ । ଆମ୍ବଆଦି ଫଳର ଟାଉଆ—2. The stone inside some fruits (e. g. mango). ୩ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ମୂଳ କାରଣ; ମୂଳ; ହେତୁ—3. Origin; source; primary cause. ୪ । ତତ୍ତ୍ୱ—4. The first or underlying principle. ୫ । ବୀର୍ଯ୍ୟ; ଶୁକ୍ର—5. Semen virile. ୬ । ତେଜଃ—6. Vigour; spirit. ୭ । (ଗଣିତ) ଅବ୍ୟକ୍ତ ରାଶି—7, (mathematics) An unknown number or quantity; an algebraic quantity. ୮ । ମୂଳମନ୍ତ୍ର; ଦେବତାମାନଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ମୌଳିକ ଅକ୍ଷର ବା ଅକ୍ଷରମାନ—8, A mystic syllable or letter which is considered as the essential element of the incantation of a particular Diety (Apte).

[ଦ୍ର-ଯଥା,ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବୀଜମନ୍ତ୍ର 'କ୍ଲୀଂ',ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ଐଂ, ହ୍ରୀଂ, ଶ୍ରୀଂ ।]
୯ । ତଳ; ଅଙ୍କୁର; ଗଛା—9. Sprout; seedling. ୧୦ । ଆଧାର—10. Receptacle. ୧୧ । ରତ୍ନ—11. Gem. ୧୨ । ବିହନ—12. Seed kept for sowing in the next season. ୧୩ । କୌଣସି ବିଷୟର ମୂଳ; ନଡ଼ା—13. The primary root or root cause or a thing. ୧୪ । ଫେରୁ; ଭେଦ; କୌଣସି ବିଷୟ ବା ସମସ୍ୟାର ଗୁପ୍ତତତ୍ତ୍ୱ; ଚାବି—14. The clue or key to the solution of any problem. ୧୫ । କୌଣସି ଗଣିତ ପ୍ରଶ୍ନ ସମାଧା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ମୂଳ ସଂଖ୍ୟା ବା ପିଣ୍ଡ—15. A token number for the solution of a mathematical problem. ୧୬ । ମଜ୍ଜା—16. Marrow (Apte). ୧୭ । ନାଟକର, ଉପନ୍ୟାସର ବା ଗଳ୍ପର ଉପାଖ୍ୟାନର ଉଦ୍ଭାବକ ଘଟଣା—17. The germ or seed of the plot of a play or story (Apte) ୧୮ । ବୀଜଗଣିତ—18. Algebra (Apte). ୧୯ । ଟାଉଗଛ—19. The citron tree (Apte). ୨୦ । ସାଧାରଣଙ୍କ ଅବୋଧ୍ୟ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଙ୍କେତିକ ଶବ୍ଦ ବା ଅକ୍ଷର (ହି. ଶ)—20. An abbreviated letter or word to indicate certain matters.

ବୀଜକ—ସଂ. ବ (ବୀଜ+ପୂର୍ତ୍ତାର୍ଥେ. କ)—୧ । ବୀଜପୂର; ଟାଉ—
Bijaka 1. Citron (tree and fruit). ୨ । ସନ୍ତାନ ଜନନ ସମୟରେ ଶିଶୁର ଦୁଇ ହାତ ମଧ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ ରହିଯାଇ ପ୍ରସବ ଦ୍ୱାରରେ ଦାବୁଡ଼ିବା ଅବସ୍ଥା (ହି. ଶ)—2 The position of the head between the arms of a child, coming aganist the vaginal door at its birth. ୩ । (+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ) ଶକ୍ତି—3. Seed. ୪ । ସୂଚୀ; ତାଲିକା (ହି. ଶ)—4. Index; list. ୫ । ଗୋଟା ଧନ ସଙ୍ଗେ ରଖାଯିବା ତାଲିକା (ହି. ଶ)—5. A list of the hoarded wealth kept along with the buried treasure. ୬ । ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟକୁ କେତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବା ବେଳେ ବିକ୍ରେତା କେତାଙ୍କଠାରୁ ମାଲମାନଙ୍କର ବିବରଣ ଓ ମୂଲ୍ୟ

ଅବ୍ଦ ଲେଖି ଯେଉଁ ଚାଲାନ ପଠାନ୍ତି (ହି. ଶ)—6. Invoice accompanying the articles sent to a purchaser by the vendor. ୨ । ଅସନ ଗଛ (ହି. ଶ)—7. Buchanania Latifolia (tree).

ବୀଜକୃତ—ସଂ. ବ (ବୀଜ+କୃତ)—ବୀଜୀକରଣ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)
Bījakṛuta Bījikaraṇa (See)

ବୀଜ କୋଶ(ଷ)—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀଜ+କୋଶ=ଆଧାର)—
Bija kośa(sha) ୧ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ମଞ୍ଜି ଆଦି ରଖାଯାଏ—(ବୀଜାଧାର—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. A receptacle for storing seeds. ୨ । ପୁଷ୍ପାଦିର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ ବୀଜ ଥାଏ—2. The seed-vessel of a flower. ୩ । ଲେମ୍ବୁ, ପଣସ ଆଦି ଫଳର ଖୋଷା—3. The seed-vessels or pods of orange and some other fruit; pericarp. ୪ । ବୀଜର ଅଣ୍ଡକୋଷ—4. Testicle. ୫ । କଇଁଫୁଲର ବା ପଦ୍ମଫୁଲର ଯେଉଁ ପାତ୍ରାକୃତି ଅଂଶ ମଧ୍ୟରେ ମଞ୍ଜି ଥାଏ—5. The seed-vessel of lotus, water-lily etc.

ବୀଜ ଖଇରୁ—ଦେ. ବିଣ—ବୁଣା ହେବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଫସଲର ବା
Bīja kaichā ଗଛର ମଞ୍ଜି ନିକୃଷ୍ଟ ଥାଏ—(trees or plants) Germinating from inferior seeds.

ବୀଜ ଖ(ଖେ)ଚ(ଚ)ଡ଼(ଡ଼ା)—ଦେ. ବିଣ, ପୁଂ—(ଗାଳି)—(ସଂ. ବୀଜ+
Bīja kha(khe)cha(chcha)rda(rdā) ବଜ୍ରୁ=ପୁଂଶ୍ଚଳ, ଖଚର, ତିବଖଚର ବା ଖେସର=ଘୋଡ଼ା ଓ ଗଧ ମିଶା ଜୀବ)—୧ । ଖଚରା; ବୀଜଖଚର ଅତି ଦୁଷ୍ଟ; ଖଚଡ଼; ନଷ୍ଟ ଚରିତ୍ର—1. Very wicked; wanton; dissolute; depraved. ୨ । ଜାରଜ—2. Bastard. ୩ । ଦୁଷ୍ଟ ପିତାମାତାଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା (ବୀଜ[ଜ] ଖ[ଖେ]ଚ[ଚ]ଡ଼ାଙ୍କି[ମି]—ବିଶେଷ୍ୟ) ଯୋଗୁଁ ଦୁଷ୍ଟ; ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଦୁଷ୍ଟ ବା ଖଳ—3. One who has inherited wickedness from his parents. ୪ । ବେଶ୍ୟାପୁତ୍ର—4 Whoreson. ୫ । ଯେଉଁ ଫସଲ ନାନାମିଶ୍ରିତ ବା ନୀରସ ମଞ୍ଜିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ—5. (plant or tree) Raised from mixed or inferior seeds. [ଦ୍—କୌଣସି ଗଛର ମଞ୍ଜି ଖରାପ ବା ମିଶା ଥିଲେ ସେ ଗଛ ଯେପରି ଭଲ ହୁଏ ନାହିଁ, ସେହିପରି ଜାରଜ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମରୁ ଦୁଷ୍ଟ ହୁଏ ।]

ବୀଜ ଖ(ଖେ)ଚ(ଚ)ଡ଼(ଡ଼ା)	ଅନ୍ୟରୂପ
ବୀଜ(ଜ) ଖେ(ଖ)ଚ(ଚ)ଡ଼ଆ	
ବୀଜ(ଜ)ଖେଚେଡ଼ା	
ବୀଜ(ଜ) ଖଚ(ଚ)ଡ଼ୀ	ସ୍ତ୍ରୀ
ବୀଜ(ଜ) ଖେଚ(ଚ)ଡ଼ୀ	

ବୀଜ ଖଲାସ(ସି)କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବୀଜ+ଆ. ଖଲାସ୍)—ସ୍ତ୍ରୀ
Bīja khalāsa(si)kariba ସଙ୍ଗମାନ୍ତରାରା ଅପଣାର ରେତଃପାତ ବୀଜ ଖାଲାସ କରା କରିବା—To dicharge one's semen after coition.
बीज खलास करना

ବୀଜଗଣିତ—ସଂ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ; ବୀଜ[=ଅବ୍ୟକ୍ତ ରାଶି] ବିଷୟକ
Bījaganita ଗଣିତ)—ଅବ୍ୟକ୍ତ ରାଶି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟା ସାଧନ-ରୂପ ଗଣିତଶାସ୍ତ୍ର; ଅଙ୍କଶାସ୍ତ୍ରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—Algebra. [ଦ୍—ଏଥିରେ ଅବ୍ୟକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ବା ରାଶିମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅକ୍ଷରରୂପେ ଲେଖି ବେଳେବେଳେ ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ ବ୍ୟବହାରପୂର୍ବକ ଗାଣିତିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ଯଥା—$\frac{କ}{ଖ} + \frac{ଗ}{ଖ} + \frac{ଘ}{ଖ} = \frac{କ+ଗ+ଘ}{ଖ}$, ଏହିପରି ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା କାଳ୍ପନିକ ଗଣନା ଓ ସମସ୍ୟାମାନ ସାଧିତ ହୁଏ ।]

ବୀଜ ଗର୍ଭ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପଟୋଳ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)
Bija garbha Patola (See)

ବୀଜଗୁପ୍ତି—ସଂ. ବ(ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଶିମ୍ବ—1. Kidney bean.
Bījagupti ୨ । ଛୁଇଁ—2. Pod; legume. ୩ । ତୁଷି—3. Chaff.

ବୀଜ ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଯୋନି ମଧ୍ୟରେ ବୀର୍ଯ୍ୟ ପାତନ କରିବା—
Bīja chārdibā To discharge one's semen into the female organ after-coition.
ବୀଜ ଛାଡ଼ା बीजा गिराना (ବୀଜ ଢାଳିବା, ବୀଜ ଟାଳିବା, ବୀଜ ପକେଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀଜତାଡ଼(ର)କ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୃଦ୍ଧଦାରକ)—ବୃଦ୍ଧଦାରକ (ଦେଖ)
Bījatārda(ra)ka Bṛuddhadāraka (See)
ବୀଜତାଡ଼କ विधारा

ବୀଜଦାତା—ସଂ. ବ ପୁଂ (ବୀଜ+ଦାତୃ)—ସନ୍ତାନର ପ୍ରକୃତ ଜନକକାରକ
Bijadātā ପିତା; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରେ ସନ୍ତାନଜନନାର୍ଥ ବୀର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥାଏ; ପିତା; ଜନକ—The begetter or progenetor of a child. [ଦ୍—କୌଣସି ପୁରୁଷ ମୃତ, ବନ୍ଧ୍ୟ ବା କ୍ଲୀବ ହେଲେ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କଠାରେ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ବୀଜଦାତା ରୂପରେ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କରି ତାଙ୍କ କୁଳ ରକ୍ଷା କରିବାର ବିଧାନ ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି ଏହିପରି ସନ୍ତାନକୁ କ୍ଷେତ୍ରଜ ସନ୍ତାନ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବୀଜଧାନ୍ୟ—ସଂ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ, ବୀଜରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ବା ଅଉପ୍ତେତ
Bijadhānya ଧାନ୍ୟ)—୧ । ଧାନର ବିହନ—1. Seed-grains of paddy. ୨ । ଧାନଗଛର ଚାରା—2. Seedlings of paddy.

ବୀଜନ—ସଂ. ବ (ବି+ଅଜ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା ବା ବ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ
Bījana +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବ୍ୟଜନ; ବିଞ୍ଚିବା—1. Fanning. ୨ । (+କରଣ. ଅନ) ପଙ୍ଖା; ବିଞ୍ଚଣା—2. A fan. ୩ । ଚାମର—3. A chowrie fan. ୪ । (କର୍ତ୍ତୃ.ଅନ) ଚକବାକ; ଚକ୍ରୁଆ ଚଢ଼େଇ—4. The ruddy goose; Anas Casarca.

ବୀଜ ପୁରୁଷ—ସଂ. ବ—୧ । ବଂଶର ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ; ଆଦିପୁରୁଷ; ଗୋତ୍ର-
Bīja purusha ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. The progenitor

or source of a family. ୨ । ବଂଶର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି; ପରିବାରର କର୍ତ୍ତା—2. The headman of a family.

ବୀଜପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ମରୁବକ; ମରୁଆ ଗୁଳ— Bīja pushpa 1. Sweet Marjoram (plant). ୨ । ମଦନ ବୃକ୍ଷ; ମଦଣ ଗଛ—2. The Bushy Gardenia (tree).

ବୀଜପୂର—ସଂ. ବ (ବୀଜ+ପୂର=ଯାହା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ)—ଟକା ଲେମ୍ବୁ— Bījapūra Citron; Citrus Medica. (ବୀଜଫଳକ, ବୀଜପୂର୍ଣ୍ଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀଜପେଶିକା—ସଂ. ବ—ଅଣ୍ଡକୋଷ (ହି. ଶ.)— Bījapesikā Testicle.

ବୀଜ ବପନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବୀଜ+ବପନ=ବୁଣିବା)—ମଞ୍ଜି ବୁଣା— Bīja bapana The sowing of seeds.

ବୀଜବାପୀ—ସଂ.ବିଣ ଓ ବି. ପୁଂ(ବୀଜ+ବପ୍ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ତ୍ତା.ଇନ୍; Bījabāpī ବୀଜବାପିନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—ଯେ ମଞ୍ଜି ବୁଣେ— The sower of seeds; sowing seeds.

ବୀଜ ମନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ (ବୀଜ+ମନ୍ତ୍ର)—କୌଣସି ଦେବତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ର ପୂର୍ବେ Bīja mantra ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବା କଳପସ୍ଥ ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ସାଙ୍କେତିକ ମନ୍ତ୍ର—Mystic letter or letters or syllable or syllables pronounced before uttering a mantra of a particular Deity. ଦେ.ବ—୧ । ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର କାନରେ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ଫୁଙ୍କନ୍ତି; ଲକ୍ଷ୍ୟ ମନ୍ତ୍ର—1. The mystic formula which the spiritual preceptor whispers into the ear of the disciple at the initiation. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଫେରୁ; ଭେଦ; କୌଣସି ବିଷୟର ରହସ୍ୟ—2. The clue to a matter.

ବୀଜ ମାତୃକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୀଜ+ମାତୃକା=ଜନନୀ)—ପଦ୍ମବୀଜ— Bīja mātṛukā The seed of lotus.

ବୀଜ ରକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ବୀଜ+ରକ୍ଷଣ)—ବିହନ ସାଇତିବା— Bīja rakshaṇa Storing of seeds for next sowing. (ବୀଜସ୍ଥାପନ, ବୀଜସଞ୍ଚୟ, ବୀଜସଂରକ୍ଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀଜରୁହ—ସଂ. ବ (ବୀଜ+ରୁହ=ଯେ ଜନ୍ମେ)—ଧାନ ଆଦି ଶସ୍ୟ— Bījaruha Corn.

ବୀଜରେଚକ(ନ)—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଜୟପାଳ (ହି. ଶ.)— Bījarechaka(na) Croton. (ବୀଜାଙ୍କ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀଜ ରୋପଣ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ;ବୀଜ+ରୋପଣ)—ତଳ ରୋଇବା— Bīja ropaṇa The planting of seedlings.

ବୀଜଳ—ସଂ. ବିଣ (ବୀଜ+ବାହୁଲ୍ୟାର୍ଥେ ଳ)—ବୀଜବହୁଳ; ମଞ୍ଜିଆ— Bījala Full of seeds; seedy.

ବୀଜସାର—ସଂ. ବ—ବାଇ ବିଡ଼ଙ୍ଗ (ହି. ଶ.) (ଦେଖ) Bījasāra Baibirdanga (See)

ବୀଜସାଳ—ସଂ. ବ—ପିୟାସାଳ (ଦେଖ) Bījasāla Piyāsāla (See).

ବୀଜସୂ—ସଂ. ବ (ବୀଜ+ସୂ ଧାତୁ=ପ୍ରସବକରିବା+କର୍ତ୍ତା. କ୍ୱିପ୍)— Bījasū ପୃଥିବୀ—The earth.

ବୀଜା—ପ୍ରାଦେ (ବାମଣ୍ଡୀ) ବ (ସଂ. ବୀଜସାଳ)—ପିୟାସାଳ (ଦେଖ) Bīja Piyāsāla (See).

ବୀଜାଙ୍କୁର—ସଂ. ବ (ବୀଜ+ଅଙ୍କୁର)—ମଞ୍ଜିରୁ ବାହାରିବା ଗଛା— Bījāṅkura Seedling; sprout coming out of a seed.

ବୀଜାଙ୍କୁର ନ୍ୟାୟ—ସଂ—ସୃଷ୍ଟିରେ ଆଗ ବୀଜ ଜାତ ହେଲା ବା ଆଗ Bījāṅkura nyāya ଅଙ୍କୁର ଜାତ ହେଲା, ଏହା ନିରୂପଣ (ବୀଜାଙ୍କୁର ପ୍ରବାହ ନ୍ୟାୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରିବା ଅସମ୍ଭବ; ସୁତରାଂ ବୀଜାଙ୍କୁରପ୍ରବାହ ଅନାଦି; ଏହିପରି ନ୍ୟାୟ— The theory of corelation of the seed and the sprout in the creation (whether in the beginning the seed came from the tree or the tree from the seed).

ବୀଜାଙ୍କୁର ପ୍ରବାହ—ସଂ. ବ—ବୀଜରୁ ଅଙ୍କୁର ଜାତ ହେବା, ପୁଣି ସେ Bījāṅkura prabāha ଅଙ୍କୁର ବଢ଼ିକରି ଗଛ ହୋଇ ଫୁଲ ଫଳ ଧରି ତହିଁରୁ ବୀଜ ଜାତ ହେବା, ପୁଣି ଉକ୍ତ ବୀଜରୁ ଅଙ୍କୁର ହେବା, ଏହିପରି ଧାରାବାହିକ ସୃଷ୍ଟିପ୍ରେତ—The corelation of the seed and the sprout in the creation in succession.

ବୀଜାଧାର—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବୀଜ+ଆଧାର)—ବୀଜକୋଷ— Bījādhāra Seed vessel

ବୀଜିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅଜ୍ ଧାତୁ = ବ୍ୟଜନ କରିବା + କର୍ମ Bījita ତ)—ଯାହାକୁ ବିଞ୍ଚା ଯାଇଥାଏ; କୃତବ୍ୟଜନ— Fanned.

ବୀଜିକା(କି)ତ୍ତି(ତି)ଆ—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବିରକ୍ତ କର, ବିକଟ, ବିକୃତ Bījika(ki)ṭi(ti)ā ୧ । ବିରକ୍ତ କର—1. Annoying. ବିତିକିଛି ବିଚିତ୍ର ୨ । ବିକଟ—2. Fierce. ୩ । କୁତ୍ସିତ— 3. Ugly. ୪ । ବିକୃତ—4. Deformed. [ବୀଜିକଟା(ଟା), ବୀଜିକା(କି)ତ୍ତି(ତି)ଆ—ଅନ୍ୟରୂପ] [ବୀଜିକଟୀ(ଟୀ), ବୀଜିକଟେ(ଟେ)ଇ, ବିରକ୍ତେ(ତେ)ଇ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବୀଜି(ରି)କା(କି)ଟା(ଟା,ଟେ,ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବିକଟୀକରଣ) Bīji(ri)kā(ki)ṭā(tā,ṭe,te)iba ବିଚ୍‌କିଟାଇବା (ଦେଖ)— ସିଟିକାନ ବିଚିତ୍ରକରନା Bich-kiṭāibā (See)

ବିଜି(ରି)କା(କି)ତ୍ତି(ତି)ବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ସଂ. ବିକଟ) ବିକଟ ହେବା— Biji(ri)kā(ki)ti(ti)ba 1. To become hideous. ୨ । (ସଂ. ବିକୃତ) ବିକୃତ ହେବା—2. To deteriorate. ୩ । ବିରକ୍ତ ହେବା—3. To show signs of displeasure; to be sullen.

ବୀଜୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ବୀଜ=ଶୁକ୍ର, କୀର୍ତ୍ତି+ଅସ୍ତ୍ୱର୍ଥେ ଇନ୍)—୧ । ପିତା Bījī ଜନକ—1. Father; begettor. ୨ । ବୀଜ ପୁରୁଷ (ଦେଖ)—2. Bijā purusha (See). ୩ ।

ଲେଉଟିଆ ଶାଗ (ହ.ଶ)—3. A kind of pot-herb.
ସ. ବିଣ—୧ । ଔରସ ଜାତ—1. Begotten of one's loins. ୨ । ବୀଜମୟ—2. Full of seeds.

ବୀଜୋଦକ—ସ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀଜ=କାରଣ+ଉଦକ=ଜଳ)—
Bījodaka ଜରକା; ଲୁଆପଥର—Hailstone.

ବୀଜ୍ୟ—ସ. ବିଣ—(ବୀଜ+ଜାତାର୍ଥେ ଯ)—୧ । ବଂଶ ସମ୍ଭୂତ—1.
Bījya Born of a family. ୨ । ବୀଜ ସମ୍ଭୂତ—2. Grown from a seed. ୩ । (ବୀଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ) ବ୍ୟଜନ ଯୋଗ୍ୟ; ଯାହାକୁ ବଖାଯିବା ଉଚିତ—3. Requiring or deserving to be fanned. ୪ । ବୁଣିବା ଯୋଗ୍ୟ (ହ; ଶ)—4. Fit to be sown.

ବୀଜ୍ୟମାନ—ସ. ବିଣ ପୁଂ-(ବୀଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ଆନ)—ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟଲୋକ
Bījyamāna ପଙ୍ଖା ଆଦି ଦ୍ୱାରା ବଖାଯାଏ—Being fanned
(ବୀଜ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) by another.

ବୀଟ—ସ. ବ—(ବୈଦ୍ୟକ)—ବିଛୁଆଣ (ହରେଣୁକୃଷ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Bīṭa The stinging nettle.

ବୀଟା—ଦେ. ବ—ପେଣ୍ଡୁ—Ball. (ଉ—ସେ ବୀଟା ଅଣିବାକୁ ସମସ୍ତ
Bīṭā ଲୁମରେ, ଯହୁ କଲେ ଛଡ଼ା ହୋଇଣ କୁପ ଠାରେ । କୃଷ୍ଣ-
ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ ମହାଗ୍ରନ୍ଥ ଆଦି) । ସ. ବ. ପ୍ରାଚୀନକାଳର ଏକ ପ୍ରକାର ଖେଳ, ଯହିଁରେ ପିଲାମାନେ କାଠର ଦଣ୍ଡ (ବାଟ) ଓ ଧାତୁର ଗୋଲକ (ବଲ୍) ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ (ହ. ଶ)—A kind of game practised in ancient India in which a wooden bat and a metal ball was used.

ବୀଟିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବି+ଇଟ୍ ଧାତୁ=ଘିରା+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—
Bīṭikā ୧ । ବିଡ଼ିଆ; ପାନଖିଲି; ଗୁଆ ମସଲା ଆଦି ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜିତ-
ପାନ—1. A roll of betel leaf enclosing
(ବୀଟ, ବୀଟୀ—ଅନ୍ୟରୂପ sliced betel-nut, spices etc.
(ଉ—ବୀଟିକା ନାଗବଲ୍ଲୀର ଭୁଞ୍ଜଇ—ଭଞ୍ଜ ବୈଦେଗ୍ଧୀଶ ବିଳାସ) । ୨ । ଗୁଡ଼ିଏ ପାନ ପତ୍ରର ବିଡ଼ା—2. A bundle of betel leaves. ୩ । (+ଭାବ ଅକ+ଆ)—ବନ୍ଧନ—3. Binding.

ବୀଡ଼—ସଂ. ବ—(ବୈଦ୍ୟକ)—ବିଛୁଆଣ (ହରେଣୁକୃଷ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Bīṛda The stinging nettle.

ବୀଣା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବୀ ଧାତୁ=ଖେପଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃନ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—
Bīnā ୧ । ସପ୍ତ ତନ୍ତ୍ରୀ-ବିଶିଷ୍ଟ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—1. Harp; lyre; a seven-stringed musical instrument [ଦ୍ର—ଏହା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ହିନ୍ଦୁ-ମାନଙ୍କରଯନ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ଏହା ଅତି ପ୍ରିୟ । ନାରଦ ମଧ୍ୟ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଏଥିରେ ୩ ଠାରୁ ୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର ଥିଲା । ଏହା ନାନାପ୍ରକାର, ଯଥା—ତିତ୍ତ୍ରୀ, ବିପଞ୍ଚୀ, ରଙ୍ଗୀ, ରୁଦ୍ର, ନାଦେଶ୍ୱର, ଶାରଙ୍ଗୀ ଓ କଚ୍ଛୋ(ଣ୍ଡୋ)ଳ । ବାଶ ବା ଚାଣ୍ଟି ଦଣ୍ଡର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଦୁଇଟି ଲାଉ ସଂଯୋଜିତ ହୋଇଥାଏ, ଓ ଏଥିରେ ଶୁଣ୍ଡିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଯତ ଲୁହାର ଓ ପିତଳର ତାର-ମାନ ଲାଗିଥାଏ । ସୀତାର, ଇସ୍ରାଜ, ବେହେଲା, ବେହେଲା ଆଦି ଏହି ବୀଣାର ବଂଶଧର ।

ଗୁଣୀ ମାନଙ୍କରେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ବୀଣାଧାରୀମାନଙ୍କର ବୀଣାର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ନାମ ଅଛି, ଯଥା ମହାଦେବଙ୍କ ବୀଣାର ନାମ ଲମ୍ବୀ, ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ବୀଣାର ନାମ କଚ୍ଛପୀ, ନାରଦଙ୍କ ବୀଣା ମହତୀ, ଓ ତୁମ୍ବୁରଙ୍କ ବୀଣାର ନାମ କଳାବତୀ ।] ୨ । ବିଦ୍ୟୁତ୍—2. Lightning. (ଉ—ବୀଣା ପ୍ରଭୃତିରେ । ଅନା ତୋଳାକୁ ଖେଳାଇ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେଗ୍ଧୀଶ-ବିଳାସ ।)

ବୀଣାକ—ସ. ବ—(ବୀଣା+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ବୀଣା—
Bīṇāka Harp; lyre.

ବୀଣାକର—ସ. ବୀଣ ପୁଂ—(ବୀଣା+କର)-ବୀଣା ଧରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Bīṇākara (a person) Holding a harp. ସ. ବ—
(ବୀଣାକରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପପଦ ତତ୍ପୁ; ବୀଣା+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବୀଣା ତିଆରି କରେ—The manufacturer or maker of harps. ଦେ. ବ-ବୀଣାବାଦକ-
ବୀଣକାର ବୀଣାକର A player on the harp.

ବୀଣାକାର—ସ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀଣା+ଆକାର)—ବୀଣାପରି
Bīṇākāra ଆକାର ବିଶିଷ୍ଟ—Lyre-shaped.
(ବୀଣାକୃତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବ—(ସ. ବୀଣାକର)—ଯେ
ବୀଣକାର ବୀଣା ବଜାଏ—A musician playing on the harp.
ବୀଣାକାର

ବୀଣାଦଣ୍ଡ—ସ. ବ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବୀଣା+ଦଣ୍ଡ)—ବୀଣାର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ
Bīṇādaṇḍa ଥିବା ଦୁଇ ଭୁମ୍ବୀକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଥିବା ଦଣ୍ଡ—
(ବୀଣାପ୍ରବାଳ—ଅନ୍ୟ ରୂପ) The bar of a lyre.

ବୀଣା ଧ୍ୱନି—ସ. ବ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବୀଣା+ଧ୍ୱନି)—୧ । ବୀଣାବାଦନର
Bīṇā dhwani ଶବ୍ଦ—1. The twang or tune or
(ବୀଣାସ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ) melody of a harp. (ଉ—ପଞ୍ଚାସ୍ୱରି-ସରେ ଗ୍ରାମରାଗିଣୀ, ବୀଣାଧ୍ୱନି ଶୁଣି ଏଣୀନୟନା । ମଧୁସୂଦନ ଦେବତାବଳି ।) ୨ । ବୀଣାଧ୍ୱନିପରି ମଧୁର ଶବ୍ଦ-2. Melodious tune; a tune as sweet as that of the harp. ସ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି) ଯାହାର କଣ୍ଠସ୍ୱର ବୀଣାର ଧ୍ୱନିପରି ମଧୁର—Having a very sweet or melodious tone; sweet-toned.

ବୀଣାନିନ୍ଦିତ—ସ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀଣା+ନିନ୍ଦିତ)—ବୀଣାଧ୍ୱନିଠାରୁ
Bīṇānindita ଉତ୍କୃଷ୍ଟତର ବା ମଧୁରତର (ସ୍ୱର)—
ବୀଣାବିନିନ୍ଦିତ
ବୀଣାଲଜ୍ଜିତ } ଅନ୍ୟରୂପ Sweeter or more melodious than the melody of a lute.
ବୀଣାନିନ୍ଦୀ

ବୀଣା ପରି ହେବା—କ୍ରି.—୧ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱର) ବୀଣାର
Bīṇā pari hebā ସ୍ୱରପରି ମଧୁର ହେବା—1. (a person's
ବୀଣାର ମତନ ହେଓୟା tone) To be melodious like the
वीनकासा होना tune of a harp. ୨ । ଶବ୍ଦି ହେତୁରୁ
(ଗଳାର ସ୍ୱର) ଅନୁନାସିକ ଉଚ୍ଚାରଣଯୁକ୍ତ ହେବା—
2. To have a nasal or twanging sound due to catarrh.

ବୀଣାପାଣି—ସ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି, ବୀଣା + ପାଣି)—ଯେ ହାତରେ
Bīṇāpāṇi ବୀଣା ଧରିଥାଏ—Holding a lute. ସ. ବି. ପୁଂ
ନାରଦ ମୁନି—Sage Nārada. ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ-ସରସ୍ୱତୀ—
The Goddess of learning. [ଉ—ଦେଖ
ବୀଣାପାଣି ! କେଉଁ ଉପଫଳେ, ତୋ କରୁଣା ଉଣା ଏ ଜୀବନ
ଉଚ୍ଛଳେ । ରାଧାନାଥ. ଚିଲିକା ।]

ବୀଣା ପୁସ୍ତକ—ସ. ବି—(ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ବୀଣା + ପୁସ୍ତକ)—ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ଏକ
Bīṇā pustaka ହାତରେ ଥିବା ବୀଣା ଓ ଅନ୍ୟ ହାତରେ
ଥିବା ବେଦପୁସ୍ତକ—The lyre, held in one
hand, and the book, the Beda, held in
the other, by Goddess Saraswatī.

ବୀଣା ବଜା(ଜେ)ଇବା—କ୍ରି—(ସ. ବୀଣା ବାଦନ)—ବୀଣାଯନ୍ତ୍ର
Bīṇā bajā(je)ibā ବାଦନ କରିବା—To play on the
वीणाबाजान वीनबजाना (ବୀଣା ବାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) harp.

ବୀଣା ବାଦକ—ସଂ. ବିଣ ଓ ବି. ପୁଂ—(ବୀଣା + ବାଦକ)—ଯେ ବୀଣା
Bīṇā bādaka ବଜାଏ—A player on the harp; play-
(ବୀଣାବାଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ing on the harp.
[ବୀଣାବାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବୀଣା ବାଦନ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍, ବୀଣା + ବାଦନ)-ବୀଣା ବଜାଇବା-
Bīṇā bādana Playing on the harp.

ବୀଣାସ୍ୟ—ସଂ. ବି—[ବୀଣା + ଅସ୍ୟ = ମୁଖ (ମୂର୍ତ୍ତି)]—ନାରଦ ମୁନି—
Bīṇāsya Sage Nārada. [ଦ୍ର—ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ ନାରଦ
ଏ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ପୃଥିବୀରେ ଚଳାଇଥିଲେ ।]

ବୀଣା ହସ୍ତ—ସ. ବି. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବୀଣାଧାରୀ—
Bīṇā hasta Holding a lute,
(ବୀଣାହସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ. ବି—ଶିବ; ମହାଦେବ—Śiba.

ବୀତ—ସ. ବିଣ (ବି + ଇ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା; ତ୍ୟାଗ କରିବା
Bīta ଇତ୍ୟାଦି + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବିଗତ; ଅପଗତ—
1. Gone; departed. ୨ । ଅତୀତ—2 Past.
୩ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned. ୪ । ମୁକ୍ତ—
4. Freed. ୫ । ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ—5. Delivered. ୬ ।
ଶାନ୍ତ—6. Satiated; alleviated. ୭ । ନିବୃତ୍ତ—
7. Ceased. ୮ । ସମାପ୍ତ—8. Finished. ୯ । ସୁନ୍ଦର
(ଉ. ଶ)—9. Graceful. [ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଏହା ଅନ୍ୟ
ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—ବୀତଶୋକ
ବୀତଭୟ, ବୀତରାଗ ।] ସଂ. ବି. (+କର୍ମ. ତ)—୧ ।
ଯୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଗଜ, ଅଶ୍ୱ ଓ ସୈନ୍ୟ—
1. Elephant, horse or soldier which has become unfit for active service in war. ୨ । (ବି ଧାତୁ + ଘଞ୍. ତ) (ହସ୍ତୀକୁ) ପଦ ଓ ଅଙ୍କୁଶ ଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କରିବା—2. Striking an elephant with the feet and the goad. ୩ । (+କର୍ମ. ତ) ଗୋଚାରଣ ସ୍ଥାନ; ଗୋଦଣ୍ଡା—3. Pasturage; grazing ground.

ବୀତଂସ—ସଂ. ବି (ବି + ତନ୍ସ ଧାତୁ = ଭୂଷିତ କରିବା + କରଣ. ଷ)—
Bītaṁsa ୧ । ବନ୍ୟ ମୃଗାଦି ଜୀବଙ୍କୁ ଓ ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଧରିବାର ଫାଶ—
1. Snare to catch wild birds and animals.
୨ । ମୃଗ ଓ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଇବା ପାଇଁ
ଆବରଣ—2, A cover or ambush laid for catching wild animals. ୩ । ପଶୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଆବଦ୍ଧ
କରି ରଖିବାର ପଞ୍ଜରା—3. A cage for keeping birds and beasts. ୪ । ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—4. A kind of ornament.

ବୀତନ—ସଂ. ବି. (ବି + ଇ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି + ଲ୍ୟୁ)—
Bītana ଗଳଦେଶର ପାର୍ଶ୍ୱଦ୍ୱୟ; ବେକର ବଗଲ—The sides
of the neck.

ବୀତ ଭୟ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀତ = ବିଗତ + ଭୟ)—
Bīta bhaya ଭୟରହିତ; ନିର୍ଭୟ—Fearless. ସ. ବି
(ବୀତଭୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) —ବିଷ୍ଣୁ—Bishṇu.

ବୀତ ମଳ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି, ବୀତ = ବିଗତ + ମଳ = ଯାହାଠାରୁ
Bīta mala ଯାହାଠାରୁ)—୧ । ନିର୍ମଳ; ବିମଳ—1. Clear;
(ବୀତମଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) pure. ୨ । ନିଷ୍ପାପ—2. Sinless. ୩ ।
ଅକଳଙ୍କ—3. Spotless. ୪ । ଝାଡ଼ାଦ୍ୱାରା ଯାହା
ଦେହରୁ ମଳସବୁ ବାହାର ଯାଇଅଛି—4. One whose intestines have been cleared by evacuation; purged of stools.

ବୀତ ରାଗ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀତ = ବିଗତ + ରାଗ = ଅନୁରାଗ
Bīta rāga ଇଚ୍ଛା)—୧ । ବିରାଗୀ—1. One who has
(ବୀତରାଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) renounced worldly aspirations.
୨ । ବୀତଇଚ୍ଛ; ନିଇଚ୍ଛ—2. Free from passion or eagerness. ସ. ବି—ବୁଦ୍ଧଦେବ—The Buddha.

ବୀତଶୋକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି, ବୀତ = ବିଗତ + ଶୋକ)—
Bītaśoka ୧ । ଶୋକହୀନ—1. Griefless. ୨ । ଶୋକ-
(ବୀତଶୋକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନିବୃତ୍ତ—2. Freed from grief.
ସଂ. ବି—ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷ—The Janesia Asoka tree.

ବୀତଶ୍ରଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀତ + ଶ୍ରଦ୍ଧା)—ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ—
Bītasraddha One who has lost his affection
(ବୀତଶ୍ରଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) or regard.

ବୀତସୂତ୍ର—ସ. ବି—ଯଜ୍ଞୋପବୀତ—The sacred thread worn
Bītasūtra by the twice-born amongst the Hindus.

ବୀତ ସ୍ନେହ —ସଂ. ବିଣ. ବହୁ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀତ+ସ୍ନେହ)—
Bīta sneha ଯାହା ହୃଦୟରୁ ସ୍ନେହ ଦୂର ହୋଇଅଛି—
(ବୀତସ୍ନେହା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who has shaken himself free from love or attachment.

ବୀତସ୍ପୃହ —ସଂ. ବିଣ. ବହୁ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀତ+ସ୍ପୃହା)—୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠା; ସ୍ପୃହାଶୂନ୍ୟ—1. Free from eagerness.
Bītaspṛuha
(ବୀତସ୍ପୃହା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିରାଗଯୁକ୍ତ—2. Indifferent. ୩ । ନିରସ୍ତ—3. Discouraged; desisted.

ବୀତି—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବି+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. କ; ବା
Bīti ବି+ଇତି)—୧ । ନିବୃତ୍ତି—1. Cessation. ୨ । ମୁକ୍ତି—2. Deliverance; liberation. ୩ । ଗତି—3. Motion; progress. ୪ । ଘଟଣାକ୍ରମ; କାଳର ଗତି—4. Course of time; course of events. ୫ । ଧାରଣ—5. Holding. ୬ । ଭୋଜନ—6. Eating. ୭ । ଦୀପ୍ତି-7. Lustre. ୮ । ଆଲୋକ—8. Light. ୯ । ଉତ୍ପାଦନ—9. Production. ୧୦ । (ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନରୁ) ପଶୁ ପ୍ରେରଣ—10. The sending of a victim to the sacrificial altar. ୧୧ । ପରିଷ୍କରଣ-11. Cleansing. ୧୨ । ଗର୍ଭଧାରଣ (ହୁ.ଶ)—12. Conception ୧୩ । ପୁଂ (+କର୍ତ୍ତୃ. କ) ଘୋଟକ—13. Horse. ୧୪ । (+କର୍ମ. କ) ଯଜ୍ଞ (ହୁ. ଶ)—14. Vedic sacrifice.

ବୀତି ହୋତ୍ର—ସଂ. ବ—(ବୀତି=ଭୋଜନ+ହୁ ଧାତୁ=ହୋମ
Bīti hotra କରିବା+ଅଧିକରଣ. ଚ; କିମ୍ବା ହୋ ଧାତୁ=ଆହ୍ୱାନ କରିବା+କର୍ମ. ଚ; ଅଗ୍ନିରେ ଓ ଯଜ୍ଞଦ୍ୱାରା ଯେଉଁଠାରୁ ଦେବତାମାନେ ହବ୍ୟ ଆଦି ଭୋଜନ କରିବା ପାଇଁ ଆହୂତ ହୁଅନ୍ତି)—୧ । ଅଗ୍ନି-1. Fire. ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun. ୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. କ) ଯଜ୍ଞକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି (ହୁ. ଶ)—3. The perfomer of a vedic sacrifice. ୪ । ରାଜା ପ୍ରିୟବ୍ରତଙ୍କ ପୁତ୍ର—4. Name of the son of Raja Priyabrata. ୫ । ହୈହୟ ବଂଶୀୟ ଏକ ରାଜା—5. Name of a king of the Haihaya dynasty.

ବୀଥି(ଥୀ)—ସଂ. ବ—(ବିଥ୍ ଧାତୁ=ଯାତନା କରିବା+ କର୍ମ. ଇ, ଈ)
Bīthi(thī) ୧ । ଧାଡ଼ି; ପଂକ୍ତି—1. A row; line.
(ବୀଥିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଉ—ବଳବାନ ଶ୍ୟାମ ଅର୍ଥୀ, ବିବେକ ସମାଜ ତଥା,ବୀଥି ବୀଥି ବିଭାଜିତ ଶିଳସେ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।) ୨ । ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବୃକ୍ଷଥିବା ପଥ—2. A road on both sides of which trees are planted;avenue. (ଉ—ବହୁତ ବିହୁତ,ଅନ୍ଧାରଘାଉଡ଼ି, ଶୁଭେ ମଣିମା ମଣିମା ସ୍ୱନ ସେ ବୀଥିରେ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।) ୩ । ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ଦୋକାନ—2. Shops arranged in rows. ୪ । ଦୃଶ୍ୟକାବ୍ୟ ବିଶେଷ—+. A kind of drama [ଦ୍ର—ବୀଥୀ ଦୃଶ୍ୟକାବ୍ୟର ବା ରୂପକର ୨୨ ଭେଦରୁ ଏକତମ । ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଙ୍କ ଓ ଏକମାତ୍ର ନାୟକ ଥାଏ । ଏଥିରେ ଆକାଶଭାଷିତର ଓ ଶୃଙ୍ଗାର ରସର ଆଧିକ୍ୟ ଥାଏ । ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ ଏହା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ନାଟକ ସଙ୍ଗେ ଅଭିନୀତ ହେଉଥିଲା । ସାହିତ୍ୟଦର୍ପଣ ମତରେ ବୀଥୀର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରହସନର ଅଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ—(ହୁ. ଶ) ।] ୫ । ଆକାଶରେ ରବିମାର୍ଗ (ହୁ. ଶ)—5. The sun's orbit. ୬ । ଆକାଶରେ ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତିର ବିଶିଷ୍ଟ ଅଂଶମାନ, ଯାହା ସଡ଼କ-ପରି କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି – 6 Particular portions of the sky which have been compared to roads. [ଦ୍ର—ଯଥା ନାଗବୀଥୀ, ଗଜବୀଥୀ, ଐରାବତବୀଥୀ, ଗୋବୀଥୀ, ମୃଗବୀଥୀ; ଆକାଶରେ ଉତ୍ତର, ମଧ୍ୟ ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ କ୍ରମଶଃ ଐରାବତ, କରଦ୍ଗବ ଓ ବୈଶ୍ୱାନର, ୩ଟି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ୩ଟି ଲେଖାଏଁ ବୀଥୀ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି । ଅତଏବ ମୋଟ ୯ଟି ବୀଥୀରେ ୨୨ଟି ନକ୍ଷତ୍ର କଳ୍ପିତ ହୋଇ ଅଛି । ଅତଏବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୀଥୀରେ ୩ଟି ଲେଖାଏଁ ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ—ହୁ.ଶ. ।] ଦେ. ବ—ଯୂଥ; ଦଳ—Flock. (ଉ—ବୀଥିର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାର୍ତ୍ତୀ ଯେତେ ସାରଙ୍ଗ, ବୀଥୀ ବୀଥୀ ହୋଇ କଲେ ଚକିତେ ରଙ୍ଗ । ଭଙ୍ଗ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୀଥିରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅଧୀରେ; ଅସ୍ଥିର ହୋଇ—Restlessly.
Bīthire [ବିଥିରେ ଶ୍ୟାମଳ କମଳବାସୀ, ବୀଥିରେ ଦେଖିବା ଅଯୋଧ୍ୟାବାସୀ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୀଧ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଇନ୍ଧ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ମ ର)—
Bīdhra ୧ । ନିର୍ମଳ —1. Pure; clear. ୨ । ପରିଷ୍କୃତ—2. Clean. ସଂ. ବ (+କର୍ତ୍ତୃ. ର)—୧ । ବାୟୁ—1. Air. ୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire. ୩ । ଆକାଶ – 3. The sky.

ବୀନ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବୀନ୍)—ଶିମ୍ବପରି ବିଦେଶୀ ଲତା ଓ ତହିଁର
Bīn ଛୁଇଁ—Bean. [ଦ୍ର—ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶକୁ ଫ୍ରାନ୍ସରୁ
ବୀନ ଆସି ଏଠାରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଶିମ୍ବକୁ ଫରାସି
ବିଲାତୀ ଶୀମ ବୀନ୍ (French been) କହନ୍ତି ।]

ବୀନାହ—ସଂ, ବ (ବି+ନହ୍ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+କରଣ ଅ)
Bīnāha ବିକଳ୍ପେ ବିନାହ ?)—୧ । କୂପର ମୁଖବନ୍ଧନ—1. A frame put on the mouth of a well. ୨ । କୂପର ଘୋଡ଼ାନଳ—2. The broad mouth-piece ring of a well.

ବୀପା —ସଂ. ବ (ବି+ଆପ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—
Bīpā ବିଦ୍ୟୁତ୍—Lightning.

ବୀପ୍ସା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ଆପ୍ ଧାତୁ=ପାଇବା; ବ୍ୟପିବା+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ
Bīpsā ସନ୍+ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ଯୁଗପତ୍ ବ୍ୟପିବାର ଇଚ୍ଛା—1. A desire to occupy a place simultaneously. ୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ବାକ୍ୟର ବା

ଶବ୍ଦର ପୁନଃ ପୁନଃ କଥନ—2. Repetition of a word or sentence (e. g. for emphasis). (ଯଥା—ଦିନେ ଦିନେ, ଘରେ ଘରେ, ଯାଯା, ଖାଖା, ପଟ୍‌ପଟ୍, ବଡ୍‌ବଡ୍, ବରବର, ଲୁଟୁଲୁଟୁ, ଧଡ଼ଫଡ଼, ଭୁକିଭାନ ଇତ୍ୟାଦି ।) [ଦ୍ର—ବୀପ୍ସା ଅନେକ ଅର୍ଥରେ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । (୧) ଶବ୍ଦାନୁକରଣାର୍ଥେ, ଯଥା—ମୂଷା କଟର କଟର କାଟୁଛି । (୨) ବାକ୍ୟ ଅଳଙ୍କାରଣାର୍ଥେ, ଯଥା—ମୋ ଦହ ଫିଅ ଭଲ ଅଛି । ମୁଁ କଟକ ଫଟକ ଯିବ ନାହିଁ । (୩) ଶ୍ରୋତାର ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣାର୍ଥ, ଯଥା—ଯା ଯା ଏଠାରୁ ବାହାର ଯା । ନେ ନେ ଟଙ୍କାଟା ନେ । (୪) ବହୁବଚନ ବୋଧନାର୍ଥ, ଯଥା—ଶହ ଶହ ଲୋକ ଜମା ହେଉଛନ୍ତି । (୫) ବ୍ୟାପକାର୍ଥେ, ଯଥା—ଘର ଭିତର ଅନ୍ଧାର କଟ କଟ ଦିଶୁଛି । (୬) ଇତ୍ୟାଦି ଅର୍ଥରେ, ଯଥା—ମୁଁ ଭାତ ଫାତ ଖାଇବି ନାହିଁ । (୭) ଏକମାତ୍ର କ୍ରିୟା ବୋଧକ, ଯଥା—ଖବରକାଗଜରେ ମୁଁ ଆଉ ଲେଖା ଲେଖି କରିବି ନାହିଁ । (୮) ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଷୟ ବା କାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାର୍ଥ, ଯଥା—ସେ ମତେ ଦୂର ଦୂର, ମାର ମାର, ଭୁ ତା ରେ ଗ କଲା ।]

ବୀପ୍ସା ପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବି—ବାକ୍ୟର ବା ଶବ୍ଦର ବୀପ୍ସା ବା ଯୁଗପତ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ସ୍ଥଳ—Instances where words or sentences or sounds are used repeatedly.
Bīpsā prayoga
(ବୀପ୍ସାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଗ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ଭାଷାରେ ଏହି 'ବୀପ୍ସା ପ୍ରୟୋଗ' ନାନାରୂପ ଧାରଣ କରେ, ଯଥା—(୧) କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦର କିଛି ଅର୍ଥ ନ ଥାଏ । ଯଥା—ମୁଁ ନାଟ ଫାଟ ଦେଖିବି ନାହିଁ । (୨) ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦର ସମାନ ଉଚ୍ଚାରଣ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା—ସେ ଗଡ଼ ଗଡ଼ କରି କହି ଚାଲି ଯାଉଛି । (୩) ବେଳେ ବେଳେ ଅକ୍ଷରମାନ ଉଲ୍ଟା ହୁଏ । ଯଥା—ତୁମେ ସେଠାରୁ ଝଟ ପଟ ଚାଲି ଆସିବ । (୪) କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଟା ହୁଏ । ଯଥା—ମୁଁ ବାବୁଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ଟୋକର କିଛି ମାଗି ନାହିଁ । (୫) ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଟା ହୁଏ । ଯଥା—ସକାଳୁ ଉଠି ମାଇପେ ହାଣ୍ଡି ଲୁଣ୍ଡେଇ ଧୋଇଛନ୍ତି ଓ ଘରଦ୍ୱାର ଲିପାପୋଛା କରୁଛନ୍ତି । (୬) କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ସହଚର ଶବ୍ଦମାନ ଅଭିଧାର୍ଥବୋଧକ ହୁଏ । ଯଥା—ମୋ ପାଖେ ଦଲିଲ କିସ୍ତାବିଜ ଯାକ ଲେଖାଯାଇ ଅଛି ।]

ବୀବଧ—ସଂ. ବି (ବି+ବଧ୍ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—ବିବଧ (ଦେଖ)—Bibadha (See)
Bībadha

ବୀଭତ୍ସ—ସଂ. ବି. (ବଧ୍ ଧାତୁ=ନିନ୍ଦା କରିବା+ସ୍ୱାର୍ଥେ ସନ୍+ଅ)—ସାହିତ୍ୟରେ ରସ ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ରସରେ ଘୃଣା ବା ଜୁଗୁପ୍ସା ସ୍ଥାୟୀ ଭାବ ଅଟେ—(in literature) The sentiment of disgust. ସଂ.ବିଶ—୧। ଅତିଶୟ ଘୃଣ୍ୟ; ଘୃଣାକର; ମନରେ ଯାହା ଘୃଣା ଭାବର ଉଦ୍ରେକ କରେ—1. Detestible; loathsome. ୨ । କ୍ରୂର—2. -Cruel ୩ । ବିରକ୍ତିଜନକ—3. Disgusting; unpleasant. ୪ । ଘୃଣିତାତ୍ମା—4. Of detestable nature
Bībhatsa

ବୀଭତ୍ସ ଭାବ—ସଂ. ବି—ମନରେ ଘୃଣାର ଉଦ୍ରେକ—A feeling or sense of disgust.
Bībhatsa bhāba

ବୀଭତ୍ସ ରସ—ସଂ. ବି. (ବୀଭତ୍ସ+ରସ)—ସାହିତ୍ୟର ନବ ରସ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ରସ; ଘୃଣାବ୍ୟଞ୍ଜକ ରସ—(in literature) The sentiment of disgust.
Bībhatsa rasa

ବୀଭତ୍ସୁ—ସଂ. ବି—(ବିଭତ୍ସ+ଉ)—ଅର୍ଜୁନ—Arjuna. [ଦ୍ର—ମହାଭାରତ ବିରାଟ ପର୍ବରେ ଅର୍ଜୁନ କହି ଅଛନ୍ତି 'ଯୁଦ୍ଧ କରୁ କରୁ ମୁଁ କଦାପି ବୀଭତ୍ସ ବା ଘୃଣିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ନାହିଁ ବୋଲି ନର ଓ ଦେବତାମାନେ ମୋତେ 'ବୀଭତ୍ସୁ' ବୋଲି କହନ୍ତି' ।]
Bībhatsu

ବୀର (ଧାତୁ)—ସଂ—ଶୌର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା—To exhibit bravery or heroism.
Bīr (root)

ବୀର—ସଂ. ବିଣ (ବୀର ଧାତୁ=ଶୌର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—(ବୀର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—1. Eminent; prime. ୨ । ପ୍ରଧାନ—2. Chief; principal. ୩ । ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ୍—4. Mighty. ୪ । ଶୂର; ବିକ୍ରମଶାଳୀ; ସାହସୀ—4. Courageous; valiant. ୫ । ଯୁଦ୍ଧକାରୀ—5. Fighting. ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ସାହସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A valiant person. ୨ । ଯୋଦ୍ଧା—2. Warrior. ୩ । ମାଙ୍କଡ଼ ଦଳର ନେତା ଅଣ୍ଡିରା ମାଙ୍କଡ଼; ଗୋଧ—3. The male leader of a herd of monkeys. ୪ । ସାହିତ୍ୟର ରସ ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ରସ ବିଷୟ ପାଠ କଲେ ମନରେ ସାହସ ଉଦ୍ରେକ ହୁଏ—(in literature) The heroic sentiment. ୫ । ବିଷ୍ଣୁ—5. Bishṇu. ୬ । ମହାବୀର; ହନୁମାନ୍—6. The great monkey-hero, the devoted servant of Rāma. ୭ । ନଟ—7. An actor. ୮ । କାବ୍ୟନାଟକାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିକ୍ରମୀ ନାୟକ—8. A valiant hero of a drama or epic. ୯ । ଅନ୍ନର ମଣ୍ଡ ବା ଫେଣ—9. The scum extracted from boiled rice. ୧୦ । ଭାଲ୍ଲିକ ଆଗୁର ବିଶେଷ; ବୀରାଗୁର (ଦେଖ)—13. Birāchāra (See) ୧୧ । ମରିଚ—11. Black pepper. ୧୨ । ପଦ୍ମର ମୂଳ—12. The root of lotus. ୧୩ । (ଅଜ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ର) ଉଶୀର; ବେଣା—13. Bena grass. ୧୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୃହର ପବିତ୍ର ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି—14. The sacrificial fire maintained in a Brāhmaṇa's house. ୧୫ । ଦାନ,
Bīra

ଧର୍ମ, ଦୟା ବା ଯୁଦ୍ଧରେ କୁଶଳ ବ୍ୟକ୍ତି—15. A person who is habitually liberal, religious, kind or heroic. [ଦ୍—ବୀର ଚାରି ପ୍ରକାର, ଯଥା—ଦାନ ବୀର, ଧର୍ମବୀର, ଦୟାବୀର, ଯୁଦ୍ଧବୀର ।] ଦେ. ବ—୧ । ତନ୍ତ୍ର ମତରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସ୍ଥାନ ପ୍ରତି ପ୍ରେରିତ ହେବା ଉତ୍ପାତକାରୀ ଭୂତ—1. An evil spirit employed against a person or place by black magic ୨ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ ବିଶେଷ—2. A name given to males. ୩ । ବୀର କିଶୋର, ବୀରେନ୍ଦ୍ର, ବୀରଭଦ୍ର ଆଦିଙ୍କ ଡାକ ନାମ—3. A name for calling people whose names begin with Bīra.

ଭୂତ ବୀର

ବୀରକ—ସଂ. ବ—କରବୀ ଫୁଲ, କରବୀର—
Bīraka Karabī flower; oleander

ବୀର କଡ଼ାଏ—ଦେ. ବ—୧ । (ବାହାଦୁରୀ ଦେବା ଅର୍ଥରେ) ଜଣେ ବୀର ପଦବାଚ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A person deserving the appellation of a hero. ୨ । ପ୍ରଧାନ ବୀର—2. A pre-eminent hero. ୩ । ବାହାଦୁର ବ୍ୟକ୍ତି—3. An admirable person. ୪ । ପ୍ରଶଂସାର୍ହଜନ ବ୍ୟକ୍ତି—4. A praiseworthy person. (ଯଥା—ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଦେଖିଲି ତୁ ଏକା ବୀର କଡ଼ାଏ ।)

Bīra karḍāe
ବୀର ଏକଜଣା
ବୀର ଆଦ୍‌ମୀ
ବୀର ଜଣେ, ବୀର ମୂର୍ତ୍ତିଏ, ବୀର ପଟେ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବୀର କର୍ମା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀର+କର୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଯେ ବିରୋଚିତ କର୍ମ କରେ—Acting heroically.
Bīra karmā

ବୀର କାମ—ସଂ.ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୀର+କାମ)—ଯେ ପୁତ୍ର କାମନା କରୁଅଛି; ପୁତ୍ରକାମୀ—Wishing for a son. (ବୀରକାମା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବୀରକାମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Bīra kāma

ବୀର କାଳୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଜୟପୁର, ଗଡ଼ଜାତ) ବ. (ସଂ. ବୀର କାହଳା)—ବୀର କାହାଳୀ (ଦେଖ)—Bīra kāhāḷī (See) (ବୀରକାଳୀ, ବୀରକାହାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Bīra kāḷī

ବୀର କାହାଳୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବୀର+କାହଳା)—୧ । ଯୁଦ୍ଧଭୂରୀ ବିଶେଷ—1. A kind of war trumpet. ୨ । ରାଜାମାନଙ୍କ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିତ୍ୟ ବଢ଼ିବା ସମୟରେ ବାଜିବା ଭୂରୀ—1. A trumpet blown in a Raja's palace to indicate the Raja's performance of daily rites.
Bīra kāhāḷī
ବୀର କାଳୀ
ବୀର ତୁରହୀ

ବୀର କିଶୋର—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଲୋକଙ୍କ ଆଖିଆ ନାମ—1. A name given to males. ୨ । ବୀର ଯୁବକ—2. Brave young man.
Bīra kiśora
ବୀରକିଶୋର ବୀରକିସୋର

ବୀରକୁକ୍ଷି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବୀରପ୍ରସବିନୀ—
Bīrakukshi (a woman) Who gives birth to heroes.

ବୀର କୁଞ୍ଜର—ସଂ. ବ—(୭ମୀ ତତ୍ ବା ଉପମିତ)—ବୀରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ବା ଅଗ୍ରଣୀ; ପ୍ରଧାନ ବୀର; ମହା ବୀର—The chief amongst heroes.
Bīra kuñjara
[ଦ୍—ବୀରକୁଳ ଗଙ୍ଗ, ବୀରକୁଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ବୀରକୁଳଚୂଡ଼ା, ବୀରକେଶରୀ, ବୀରଚୂଡ଼ାମଣି, ବୀରବର, ବୀରସିଂହ, ବୀର ଶିରୋମଣି, ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୀରକୁଳ—ଦେ. ବ—ବାଲେଶ୍ୱରର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ କୋଣରେ ଥିବା ସମୁଦ୍ର ସନ୍ନିହିତ ସ୍ଥାନ ବିଶେଷ। (ଏ ଅଞ୍ଚଳର ପାନ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ)—Name of a sea-side village of the Balasore district (famous for its betel leaves). [ଉ—ବୀରକୁଳ ନାମେ ବୀର ପରପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥଳୀ କଥିତ । ରାଧାନାଥ. ଉଷା ।] ସଂ. ବ—୧ । (ବୀରଗଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୀରସମୂହ—1. A number of warriors or heroes.
Bīra kula

ବୀରକେଶ—ଦେ.ବ.—(ବୀର+କେଶ; ବୀରମାନେ ମୁଛ ରଖୁଥିବାରୁ)—୧ । ମୁଛ—1. Mustaches. ୨ । ଗାଲମୁଛ—2. Whiskers. [ଉ—ବୀର କେଶ ଧରି ଅଣ୍ଟିଛି ବୋଲେ ଲଙ୍କା ନାୟକ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
Bīra keśa
ବୀର କେଶ

ବୀର କେଶରୀ—ସଂ. ବ.—(୭ମୀ ତତ୍) ବୀରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—The chief amongst heroes. ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ନାମ)—୧ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—1. A name given to males. ୨ । ଓଡ଼ିଶ୍ୟାର ପ୍ରାଚୀନ ନରପତି ବିଶେଷ—2. Name of a king of ancient Orissa. [ଉ—ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କ ବୀରକେଶରୀପୁର ଶାସନ ଏହାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଠାରେ ବୀର-କେଶରୀ ବଇଦ ନାମକ ବାଳରୋଗ ଶାନ୍ତି କରିଥିଲେ ।]
Bīra keśarī

ବୀର ଖଣ୍ଡୀ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର, ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର) ବ.—ଭୁଲନା କର ବ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି ଶବ୍ଦ; ସଂ. ଖଣ୍ଡ) ତିଳଆ ଖଜା—A cake or ball of bloated sugar sprinkled over with sesamum seeds.
Bīra khaṇḍi

ବୀର ଗତି—ସଂ. ବ—(୭ମୀ ତତ୍)—୧ । ରଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ମରିବା ଯୋଗୁ ବୀରର ସ୍ୱର୍ଗଲାଭ—1. The attainment of heaven by a hero killed in the battle-field. ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ସ୍ୱର୍ଗ—2. Heaven.
Bīra gati

ବୀର ଜନନୀ—ସଂ. ବ—(ବୀର+ଜନନୀ=ମାତା)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ବୀର ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ କରନ୍ତି—The mother of heroes. (ବୀର ମାତା—ଅନ୍ୟରୂପ)
Bīra janani

ବୀର ଜୟନ୍ତିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୀର+ଜୟନ୍ତିକା)—୧ । ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଜୟୀ ଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟ—1. The dance of the victors in the battlefield. ୨ । ବୀରଙ୍କ ସ୍ମରଣାର୍ଥ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଉତ୍ସବ—2. Festival performed in honour of heroes.
Bīra jayantikā
(ବୀର ଜୟନ୍ତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀର ଜାୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀର+ଜାୟା)—୧ । ବୀରର ଭାର୍ଯ୍ୟା—1. The wife of a hero ୨ । ବୀରବଧୂ, ବୀର ପତ୍ନୀ; ବୀର ବନିତା; ବୀର ଭାର୍ଯ୍ୟା } —ଅନ୍ୟରୂପ ବୀରର ଉପଯୁକ୍ତା ଭାର୍ଯ୍ୟା—2. A wife befitting for a hero. ୩ । (କର୍ମଧା; ବୀର+ଜାୟା)—ବୀରାଙ୍ଗନା, ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ ରମଣୀ—3. A valiant woman.

ବୀର ଡାକ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବୀର+ଓଡ଼ିଆ ଡାକ)—ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବିପକ୍ଷକୁ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ବୀରର ଅହ୍ୱାନଜନିତ ଆହ୍ୱାନ—A challenge to the adversary for fight. [ଉ—ବଳ ସାଜଣ ଦୂଷଣ ତ୍ରିଶିରା ଖର, ତାହାର ବୀରଡାକରେ ଉଛଳ ସୁର । ଉଃ ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।] ବୀର ଡାକ, ବୀର ହୁଙ୍କାର } —ଅନ୍ୟରୂପ ବୀରେର ଡାକ ଲଲକାରା

ବୀରଣ—ସଂ. ବି.—(ବି=ପକ୍ଷୀ; ଈର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ଉଶୀର ତୃଣ; ବେଣା—1. Andropogen Muricata. ୨ । ଘାସ; ତୃଣ (ହି. ଶ.)—2. Grass. (ବୀରନାୟକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀରଣ ମୂଳ—ସଂ. ବି—(ବୀରଣ+ମୂଳ)—ବେଣା ଚେର—The fragrant root of the Benā grass. Bīraṇa mūla

ବୀରଣା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବୀରଣ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ବକ୍ରଦୃଷ୍ଟି—1. Squint look. ୨ । ଗଭୀର ସ୍ଥାନ—2. A deep place. ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ବିରଣା (ଦେଶ)—Biriṇā (See) Bīraṇā

ବୀରତର—ସଂ. ବି.—୧ । ଉଶୀର, ବେଣା—1. The Benā grass, ୨ । ବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ବୀରବର—2. A warrior. ୩ । ବାଣ; ଶର (ହି. ଶ.)—Arrow. Bīratara

ବୀରତରୁ—ସଂ. ବି.—(ବୀର+ତରୁ=ବୃକ୍ଷ)—୧ । ଅର୍ଜୁନ ଗଛ—1. The Arjuna tree. ୨ । ବିଲ୍ୱାନ୍ତର ବୃକ୍ଷ—2. A kind of wild tree. [ଦ୍ର—ଏହା ନର୍ମଦା ନଦୀ ତୀରସ୍ଥ ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ । ଏହାର ପତ୍ର ଶମୀ ବୃକ୍ଷର ପତ୍ର ପରି; ଫୁଲ ଜାଇଫୁଲ ଫୁଲ ପରି; ଡାଳରେ କଣ୍ଟା ଥାଏ ।] ୩ । ଭଲ୍ଲାତକ ବୃକ୍ଷ—3. The marking nut plant. ୪ । ପିୟାଶାଳ (ହି. ଶ) (ଦେଶ)—4. Piyāsāla (See). ୫ । ଶର ତୃଣ (ହି. ଶ)—5. A kind of reed grass, Bīraturu

ବୀରତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି.—(ବୀର+ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—୧ । ବୀରର ଭାବ; ଶୌର୍ଯ୍ୟ—1. Heroism. ୨ । ସାହସ—2. Courage; valour. Bīratā (twa)

ବୀରତୂର(ରି)—ସଂ. ବି—(ବୀର+ତୂର)—ରଣତୂରୀ—A war trumpet. Bīratūra(ri)
[ଉ—ଖାଣ୍ଡବୋତ୍ତ ପରସ୍ପରେ ସ୍ୱଭାବେ ତେଜୋବନ୍ତ, ବୀରତୂର ଘଟାହୁଡ ଲାଗି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ । ଉଃ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ]

ବୀର ଦର୍ପ—ସଂ. ବି (ବୀର+ଦର୍ପ)—ବୀରର ଅହଙ୍କାର—The pride of a hero; pride of a warrior. Bīra darpa
(ବୀରଗର୍ବ, ବୀରଦମ୍ଭ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀର ଦ୍ରୁମ—ସଂ. ବି (ବୀର+ଦ୍ରୁମ)—ବୀରତରୁ; ଅର୍ଜୁନଗଛ—The Arjuna tree. Bīra druma [ଉ—ଭୁମାରଦା ଅଦ ସ୍ତ୍ରୀ ବୀରଦ୍ରୁମ ଜଳୁଞ୍ଜମାଳ—ରାଧାନାଥ. ଉଷା ।]

ବୀର ଧଟୀ—ସଂ. ବି—୧ । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଯୋଦ୍ଧାର ପରିହିତ ପୋଷାକ—1. War-dress. ୨ । ମାଲକଛ—2. A mode of wearing of the loin cloth by tugging up all its hanging parts and turning the cloth into a sort of drawyers. Bīra dhaṭī
ବୀରଧଡ଼ା, ବୀରପରିଚ୍ଛଦ, ବୀରପଟ୍ଟ, ବୀରବେଶ, ବୀରସଜ୍ଜା } --ଅନ୍ୟରୂପ

ବୀରଧୂ—ଦେ. ବି—ବୀରତ୍ୱ—Heroism. Bīradhū [ଉ—ବୀରଧୂ ପ୍ରକାଶ ଭବ ହେତୁ ଅଭିଶପ୍ତେ—ଉଃ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୀରନାରୀ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା. ବୀର+ନାରୀ)—୧ । ବୀରାଙ୍ଗନା—1. A heroine. ୨ । ବୀରପତ୍ନୀ—2. The wife of a hero Bīranārī
(ବୀରବନିତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀରପଞ୍ଚମୀ ବ୍ରତ—ସଂ. ବି (ବୀରପଞ୍ଚମୀ+ବ୍ରତ)—ବୀରପୁତ୍ରଲାଭ କାମନାରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅନୁଷ୍ଠିତ ବ୍ରତବିଶେଷ—A religious vow undertaken by women with a view to give brith to heroes. Bīrapañchamī brata

ବୀରପଣ—ଦେ. ବି (ବୀର+ପଣ)—୧ । ବୀରତ୍ୱ—1. Heroism. ୨ । ବୀରୋଚିତ ଆଚରଣ—2. The conduct befitting a hero. Bīrapaṇa
ବୀରପଣା ବୀରପନା(ନ)
(ବୀରପଣିଆ[ଆଁ]—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀରପତ୍ନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବୀରର ଭାର୍ଯ୍ୟା—The wife of a hero. Bīrapatnī

ବୀରପତ୍ରା—ସଂ ବି—ବଜୟା; ଗଞ୍ଜେଇ—Indian hemp Bīrapatrā

ବୀରପଥ—ସଂ. ବି (ବୀର+ପଥିନ୍=ମାର୍ଗ)—ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ (ଯେଉଁ ପଥରେ ବୀରମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଆନ୍ତି)—(the way of the warrior), Death while fighting. Bīrapatha [ଉ—ଭୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତେ । ବୀରେ ଗମିଲେ ବୀରପଥେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବୀରପାନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଯୁଦ୍ଧଶ୍ରମ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ବୀର-ମାନଙ୍କ ପୀତ ପାନୀୟ (ହି. ଶ)—A drink imbibed by warriors to mitigate the fatigues of fighting. Bīrapāna

ବୀର ପୁତ୍ର—ସଂ. ବି (ବୀର+ପୁତ୍ର)—୧ । (କର୍ମଧା) ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ଭୁମାର—1. A heroic son. ୨ । (୬ଷ୍ଠୀ (ବୀରସନ୍ତାନ, ବୀରସନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ତତ୍) ବୀରର ପୁତ୍ର—2. The son of a hero. Bīra putra

ବୀର ପେଷିବା Bīra peshibā **ବୀର ଭେଜନା** (ବୀର ଲଗା[ଗେ]ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)—ଦେ. କ୍ରି—ମନ୍ତ୍ରସନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସ୍ଥାନ ପ୍ରତି ଉପଦ୍ରବକାରୀ ଭୂତକୁ ପ୍ରେରଣ ବୀର ପାଠାନ୍; ଭୂତ ଲାଗାନ କରିବା—To cause a malignant spirit to possess a place or person, by the employment of black magic. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ବା ସ୍ଥାନପ୍ରତି ବୀର ପେଷା ଯାଇଥାଏ, ସେଠାରେ ଶୂନ୍ୟରୁ ଢେକା ପଡ଼େ, ହଠାତ୍ ଅଗ୍ନି ଲାଗିଯାଏ, ବିଷ୍ଠା ପଡ଼େ, ଘରର ଜିନିଷପତ୍ର ବାହାରେ ଫୋପଡ଼ା ହେବାର ଦେଖାଯାଏ, ଲୁଗାପଟାରେ, ପାକପାତ୍ର ଆଦିରେ ବିଷ୍ଠା ଜମା ହୁଏ; ଅଥଚ ଅତି ସତର୍କ ହୋଇ ଜଗିଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଏ କରୁଛି ବୋଲି କିଛି ମାତ୍ର ଧରା ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଏହା ଏକପ୍ରକାର ଭୌତିକ କାଣ୍ଡ । ଗୁଣିଆ ଆଣି ଏଥିର ଲେଉଟ ଉପାୟ କଲେ ଏହା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାର ଦେଖା ଯାଇଅଛି ।]

ବୀରପ୍ରସୂ Bīraprasū—ସଂ. ବହୁ ଓ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୀର+ପ୍ର+ସୂ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍)—ବୀର ସନ୍ତାନବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—A mother of heroes.

ବୀରବ(ବା)ଉଲି(ଲି) Bīraba(bā)uli(li) **ବୀରବୌଲୀ, ବୀରବଉଲୀ** **ବୀରଚ୍ଛମକ** (ଦ୍ର—କେଡ଼େ ଶୋଭାଧରେ ଗୁରୁ କର୍ଣ୍ଣଯୁଗେ ବୀରବଉଲ—ରାଧାନାଥ. ଉଷା ।) **ବୀରବଳ, ବୀରବଲ, ବୀରବୋଲ** } ଅନ୍ୟରୂପ [ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ବୀରମାନେ ଏହି ଅଲଙ୍କାର ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । ଏହାର ଆକୃତି ମଗର ପରି । ମଗରର ପେଟ ଅଂଶ ଗୋଲ ବୁଲ ମୁହଁ ଓ ଲାଞ୍ଜ ଉପରକୁ ଉଠିଥାଏ । ମୁହଁ ଓ ଲାଞ୍ଜ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଫାଙ୍କରେ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠି ଲାଗିଥାଏ, ସେହି କାଠି କାନର ଛିଦ୍ରରେ ପଶେ । ଏହି ମଗରର ପାଟିରେ ଓ ମୁହଁରେ ମଣି ଖଚିତ ହୋଇଥାଏ । ଉତ୍କଳର ଗଡ଼ଜାତର ରାଜାମାନେ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ 'ବୀରବଲ' ବା ବୁଣ୍ଡଲ ଉପହାର ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତମାନେ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ପିନ୍ଧି ରାଜସଭା ଓ ରାଜଦରବାର ମାନଙ୍କରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି ।]

ବୀରବର Bīrabara—ସଂ. ବହୁ (୨ମୀ ତତ୍; ବୀର+ବର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ; ମହାବୀର—The chief amongst heroes; a prominent hero. ଦେ. ବ—କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—A title of Kshatriyas. [ଦ୍ର—ଏହା ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କର ଉପାଧି ଥିଲା । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଭଣିତାରେ ସେ ଆପଣାର ନାମ 'ବୀରବର' ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ଯଥା—ବୀରବର ରଚନା ଏପଦ କୋଡ଼—ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ।]

ବୀରବଲ(ଲ) Bīrabal(la) **ବୀରବଲ** **ବୀରବଲ** —ଦେ. ବ (ନାମ)—ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଆକବରଙ୍କ ସଭାର ଜନୈକ ବିଦ୍ୱାନ୍ ପଣ୍ଡିତ ଓ ସେନାପତି—Name of a court poet and commander of the Moghul Emperor Ākbar. [ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ପୂର୍ବ ନାମ ମହେଶ ଦାସ, ଜନ୍ମ ସ୍ଥାନ ବୁନେଲ ଖଣ୍ଡ । ଏହାଙ୍କ କବିତ୍ୱ ଶକ୍ତିରେ ଓ ସଙ୍ଗୀତ ନୈପୁଣ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ସମ୍ରାଟ ଆକବର ଏହାଙ୍କୁ କବିରାୟ ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ ଓ ନିଜର ସଭା ପଣ୍ଡିତ କରି ଥିଲେ, ପରେ ଏହାଙ୍କୁ ରାଜା ଉପାଧି ଓ ଜାଗିର ଦେଇ ସହସ୍ର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଅଧିନାୟକ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଏ ବୀରବଲ ନାମରେ ଅଖ୍ୟାତ ହେଲେ । ବୀରବଲ ସେନାପତି ରୂପେ ବିଚକ୍ଷଣତା ସହକାରେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । କୌଣସି ଗୁରୁତର ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପଡ଼ିଲେ ଆକବର ବୀରବଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ୁଥିଲେ । ୧୫୮୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବିଦ୍ରୋହୀ ଆଫଗାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାବୁଲର ସେନାପତି ଜୈନଖାଁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟଗଣ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲେ ବୀରବଲ ତହିଁର ଅଧିନାୟକରୂପେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ସେହି ଅବସ୍ଥାନରେ ସେ ଆଫଗାନ୍‌ମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ୧୫୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନିହତ ହେଲେ—ସୁବଳଚନ୍ଦ୍ର ।]

ବୀରବଳ Bīrabala—ସଂ. ବ—୧ । ବୀରୋଚିତ ବଳ—1. The might of a hero. ୨ । ବାହୁବଳ—2. The might of one's arms; physical strength; prowess.

ବୀରବହ Bīrabaha—ସଂ. ବହୁ (ବୀର+ବହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—ଯାହା ଘୋଡ଼ା ଦ୍ୱାରା ଟଣାଯାଏ(ହି. ଶ.)—Driven by the horse. ସଂ. ବ. ରଥ (ହି ଶ.)ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ି—Car; carriage drawn by horses.

ବୀର ବାଉ(ହୁ)ଟୀ(ଟା) Bīra bāu(hu)ṭi(tā) **ଦେବାଦେବୀ** [ବୀରବାଉ(ହୁ)ଟିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ] —ଦେ. ବ (ସହଜର)—(ସଂ. ବୀର+ବଧୂଟୀ)—ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ବା ସ୍ଥାନରେ ଉପଦ୍ରବ କରିବା ଭୂତ ଓ ଯୋଗିନୀ—Evil spirits and Deities which are made to possess persons or places by the employment of charms.

ବୀରବାଜା Bīrabājā—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୀରବାଦ୍ୟ)—ବୀରବାଦ୍ୟ; ରଣବାଦ୍ୟ—War drum; war-music. (ଦ୍ର—ବାଜେ (ବୀରବାଦ୍ୟ—ସଂ. ରୂପ) ବୀରବାଜା, ଉଡ଼େ ରଣଧ୍ୱଜା, କର୍ମେ ଅଉଭେଦୀ ଗିରି କାନନ—ନନ୍ଦକିଶୋର. କୃଷ୍ଣକୁମାରୀ ।) ବୀରବାଦ୍ୟ, ବୀରବାଜନା **ବୀରବାଜା**

ବୀରବାହୁ Bīrabāhu—ସଂ. ବ (ବୀର+ବାହୁ)—୧ । ଶୂରଶ୍ରେଷ୍ଠ; ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ—1. A prominent warrior. ୨ । ରାବଣର ପୁତ୍ର—2. Son of Rāvaṇa. ୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. Bishṇu.

ବୀରବିକ୍ରମ ଦେବ Bīrabikrama deba—ଦେ. ବ (ନାମ)—ଖଡ଼ିଆଳର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାଜା—Name of a late Raja of Kharial who was an Oriya author. [ଦ୍ର—'ପ୍ରେମଲତା' ନାଟକ ଏହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ରଚିତ—ଭାରଣୀ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ । ଏ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ କେତେ-

ଗୁଡ଼ିଏ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ, ଚଉଭିଶା ଓ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରିଥିଲେ ।]

ବୀର ବିପ୍ଲାବକ—ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ଧନ ଗ୍ରହଣ କରି
Bīra biplābaka ହୋମ କରେ (ହୁ. ଶ.)—A Brāhmaṇa who performs homa by accepting money from a Śūdra.

ବୀରବୋହୂ—ଦେ ବି (ସଂ. ବୀର + ବଧୂ)—ସାଧବଘର ବୋହୂ ପୋକ
Bīrabohū The velvet insect.
ବୀରବଉଟୀ ବୀରବହୁଟୀ (ବୀରବୋହୂଟୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀରବ୍ରତ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (କର୍ମଧା.ହୁ; ବୀର + ବ୍ରତ)—୧ । ଯେ ବୀରତା ସହକାରେ ଅପଣା ସଙ୍କଳ୍ପ ପାଳନ କରେ (ହୁ.ଶ)
Bīrabrata I. A person who carries out his resolve heroically. ୨ । ଜିଷ୍ଣୁବାନ୍ ଓ ଅଗ୍ରୁରବାନ୍ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ (ହୁ. ଶ.)—2. A sturdy and orthodox Brahmachāri.

ବୀରଭଦ୍ର—ସଂ. ବି (୭ମୀ ତତ୍; ବୀର + ଭଦ୍ର = ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—୧ । ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ; ମହାବୀର—1. A preeminent hero. ୨ । ରୁଦ୍ରବିଶେଷ—2. Name of a Rudra Deity. ୩ । ଶିବାନୁଚରବିଶେଷ—3. Name of an attendant of Śiba. (ଉ—ରୁଦ୍ରର ସେ ଜଟାର ମଧ୍ୟ, ପୁରୁଷେ ଜାତ ବୀରଭଦ୍ର—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ) । [ଦ୍—ଦକ୍ଷଯଜ୍ଞ ବିନାଶ କରିବା ସମୟରେ ମହାଦେବ ଏହି ବୀରଙ୍କୁ ନିଜ ଜଟାରୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।] ୪ । ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞର ଅଶ୍ୱ—4. A horse dedicated as a victim for a horse-sacrifice.

ବୀରଭଦ୍ର ବୀରଭଦ୍ର ଦେ. ବି. ପୁଂ—୧ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—1. A name given to males. ୨ । ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ସହଚର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର—2. Name of the son of Nityānanda, the companion of Sri Chaitanya Deba.

ବୀରଭା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୀର + ଭାବ)—ବୀରତ୍ୱ—
Birabhā (ଭ୍—ବୀରତ୍ୱ ନ୍ ତ କର୍ମ ଭୂ ପ୍ରସବ—ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୀରଭୁକ୍ତି—ସଂ. ବି—ଅଧୁନିକ ବୀରଭୂମର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ (ହୁ. ଶ)—
Bīra bhukti The ancient name of Birbhum.

ବୀରଭୂମ(ମି)—ଦେ. ବି (ନାମ) (ସଂ. ବୀରଭୂମି)—ବଙ୍ଗ ଦେଶର
Birabhūma(mi) ପଶ୍ଚିମ ସୀମାରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲାର
ବୀରଭୂମ ନାମ—Birbhum; name of a western
ବୀରଭୂମ (ବୀରଭୂଇଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) district of Bengal.

ବୀରମଣି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ବା ୭ମୀ ତତ୍)—୧ । ବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ—
Bīra maṇi 1. A prominent hero. ୨ । (ନାମ) ଦେବପୁରର ଏକ ରାଜା, ଯାହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ରୁକ୍ମାଙ୍ଗଦ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଯଜ୍ଞ ଘୋଟକକୁ ବାନ୍ଧି ଥିଲେ ଓ ମହାଦେବଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଶତ୍ରୁଘ୍ନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ ଓ ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶେଷରେ ଯଜ୍ଞଘୋଟକକୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିଥିଲେ—1. Name of a king of Debapura; a cotemporary of Rāmachandra.

ବୀରମର୍ଦ୍ଦଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଯୁଦ୍ଧ ମର୍ଦ୍ଦଳ; ଯୁଦ୍ଧ ଢକ୍କା (ହୁ.ଶ)-
Bīra marddala War drum.
(ବୀର ମାଦଳ—ଦେଶଜରୂପ)

ବୀର ମାଟି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୀର + ମୃତ୍ତିକା)—୧ । ବୀରମାନେ ଯୁଦ୍ଧ
Bīra māṭi ଯୁଦ୍ଧରୁ ବା ମଲ୍ଲ କ୍ରୀଡ଼ା ଯୁଦ୍ଧରୁ ଦେହରେ ଯେଉଁ
ବୀରମାଟି ହଳଦିଆ ମାଟି ବୋଳି ଦେଉଥିଲେ—1. A kind of
ବୀରମିଟ୍ଟୀ coloured earth with which warriors and athletes used to besmear their bodies before fighting or wrestling. ୨ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ଯେଉଁ ସ୍ଥାନର ମୃତ୍ତିକାର ଏପରି ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଅଛି ଯେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ପାଦ ଦେବା ମାତ୍ରେ ଲୋକର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ବୀରତ୍ୱ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ (ଯଥା—କଟକ ପରି ବୀରମାଟି)—2. A place said to possess the potency of infusing heroism in a person who sets foot on it (ironical).

ବୀର ମାତା—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବୀର + ମାତୃ)—ବୀର ପୁତ୍ରର ମାତା
Bīra mātā ବା ମାଆ; ବୀର ପୁତ୍ର ପ୍ରସବିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
A mother of heroes.
(ବୀରପୁତ୍ର ଧାତ୍ରୀ, ବୀର ପ୍ରସବିନୀ, ବୀର ପ୍ରସୂ, ବୀରବସ୍ତ୍ରା, ବୀରସୂ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀର ମାର୍ଗ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀର + ମାର୍ଗ)—
Bīra mārga ସ୍ୱର୍ଗ (ହୁ. ଶବ୍ଦସାଗର)—Heaven.
(ବୀରଗତି, ବୀର ଲୋକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀର ରଜଃ—ସଂ. ବି—ସିନ୍ଦୂର (ହୁ. ଶ)—
Bīra rajaḥ Vermilion.

ବୀର ରସ—ସଂ. ବି.—(ବୀର + ରସ)—କାବ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରର ୯ ଗୋଟି ରସ
Bīra rasa ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ରସ—The heroic sentiment in literature. [ଦ୍—ଯେଉଁ ବିଷୟର ଶ୍ରବଣ, ପାଠ ବା ଦର୍ଶନଦ୍ୱାରା ହୃଦୟରେ ବୀରୋଚିତ ଉତ୍ସାହ ଜାତ ହୁଏ, ତାହାର ରସ ବୀର ରସ ।]

ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର—ଦେ. ବି.—(ବୀର + ରାମଚନ୍ଦ୍ର + ପୁର)—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା
Bīra rāmachandra pura ସତ୍ୟବାଦି ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟିଏ ବଡ଼
(ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ—Name of a big Brāhmaṇa village near Sakhigopal in the Puri district. [ଦ୍—ଉତ୍କଳର ଜନୈକ ସ୍ୱାଧୀନ ନରପତି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବା ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ଏ ଶାସନର ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା ।]

ବୀର ରଘୁ—ସଂ. ବି—(ବୀର + ରଘୁ; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଏ ପୃଥିବୀକୁ ୨ ବାର
Bīra rghu କ୍ଷତ୍ରିୟ ବା ଜିବୀତ କରି ଥିବାରୁ)—୧ । କ୍ଷତ୍ରିୟ

ବୀରମାନଙ୍କର ବିନାଶକ—The destroyer of the Kshatriya heroes. [ଉ—ବୀର ବନ୍ଧୁ ଉଗ୍ରପରି ଭାସ ଦେବା ପାଇଁ, ବାସ ବଳ ଗିର ଉଗ୍ର ଚମକନ୍ତେ ଚହିଁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ପରଶୁରାମ—2. An epithet of Paraśurāma.

ବୀର ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ରାଦି ପ୍ରୟୋଗ ବଳରେ
Bīra lāgibā କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ଠାରେ ବା ଗୃହରେ ଦୁଷ୍ଟ ଭୂତ ଭୂତ ଲାଗି ଆବଦ୍ଧ ହେବା—The possession of a house or person by a malignant spirit by the employment of charms.

ବୀରଶୟ—ସଂ. ବି.—(ବୀର+ଶୀ ଧାତୁ+ଅଧି. ଅ; ବୀରର ଶୟ୍ୟା)
Bīraśaya ଯୁଦ୍ଧରେ ମୃତ୍ୟୁ—Death while fighting.

ବୀର ଶୟନ—ସଂ. ବି.—୧ । (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ବୀର+ଶୟନ)—ଯୁଦ୍ଧରେ
Bīra śayana ମୃତ୍ୟୁ—Death while fighting. [ଉ—(ବୀରଶୟ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୀର ଶୟନେ ଭୁ ଆନନ୍ଦେ, ଶୋଇବୁ ଭୁଭୁରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।] ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି)—ରଣଭୂମି—Battlefield.

ବୀର ଶାକ—ସଂ. ବି.—ଧଳା ବଥୁଆ ଶାଗ (ହି. ଶ.)—
Bīra śāka Chenopodum Album.

ବୀର ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ—ସଂ. ବି (ଉପମିତ କର୍ମଧାରୟ ବା ୭ମୀ ତତ୍; ବୀର+
Bīra śārdduḷa ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ)—୧ । ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ—1. A pre-eminent hero. [ଉ—ବୀରଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ଲୋକନେ ଭାଜେ ସୈନ୍ୟ ମୃଗ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ପରାକ୍ରମୀ ବ୍ୟାଘ୍ର—2. A naughty tiger.

ବୀରଶିଖ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୀର+ଶିଖର)—ବୀରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
Bīraśikha ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଶ୍ରେଷ୍ଠବୀର—A pre-eminent hero. [ଉ—ବରୁଣଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଦେବଦତ୍ତ ଶଙ୍ଖ, ସେ ସର୍ବେଶ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି ବୀରଶିଖ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।]

ବୀରଶୂନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀର+ଶୂନ୍ୟ)—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ
Bīraśūnya ବୀରମାନଙ୍କ ଲୋପ ହୋଇ ଅଛି—(a place) Shorn of all its heroes.

ବୀର ସର୍ବସ୍ୱ—ସଂ. ବି (ବୀର+ସର୍ବସ୍ୱ)—ସଂସ୍କୃତ ସ୍ମୃତିଗ୍ରନ୍ଥ ବିଶେଷ—
Bīra sarbaswa Tetle of a Sanscrit code of Law [ଉ—ଗୋବିନ୍ଦ ସାମନ୍ତରାୟ ନାମକ ଜନୈକ ଉତ୍କଳୀୟ ୫୦୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ବ୍ୟୂହ ରଚନା ଓ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାରର ବିଧିବିଧାନ ବିଶଦଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ନାଗରାକ୍ଷରରେ ସୋନପୁର ମହାରାଜ ସର୍ ବୀରମିତ୍ରୋଦୟ ସିଂହଦେବ ମୁଦ୍ରିତ କରାଇ ଅଛନ୍ତି ।]

ବୀର ସାଧନ(ନା)—ସଂ. ବି [ବୀର+ସାଧନ(ନା)]—'ବୀର' ନାମକ
Bīra sādhana(nā) ଉତ୍ପାତକାରୀ ଭୂତକୁ ବଶୀଭୂତ କରିବା ଓ ପ୍ରେରଣ ବିଧିରେ ତାକୁ ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇ, ଅନ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଇବା କିମ୍ବା କରାଯିବା ତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧନ ବିଶେଷ—A tantric ritual for keeping a maligrant spirit under one's control and making it possess people and places.

ବୀର ସିଂହ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ବୀର+ସିଂହ)—ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ—
Bīra simha A pre-eminent hero. [ଉ—ବୀରସିଂହ ଅରଣ୍ୟେ ବିଳସ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୀରସୂ—ସଂ. ବି (ବୀର+ସୂ ଧାତୁ=ପ୍ରସବ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Birasū ବୀରମାତା—The mother of heroes. [ଉ—ବୀରସୂ ମଧ୍ୟରେ ହେଉ ବଧୂ ଆଲୋକରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୀର ସେନ—ସଂ. ବି (ବୀର+ସେନ)—୧ । ନଳରାଜାଙ୍କ ପିତା—
Bīra sena 1. Name of the father of king Naḷa. ୨ । ଆଲୁକ; ଆଲୁବୋଖାରା ନାମକ କାଚୁଲୀ ଫଳ ଓ ବୃକ्ष—2. Prunus Communis (tree and plum); prune (fruit).

ବୀରସ୍ଥ—ସଂ. ବି—ଯଜ୍ଞରେ ବଳି ଦିଆଯିବା ପଶୁ (ହି. ଶ)—
Bīrastha An animal sacrificed at an animal sacrifice.

ବୀର ସ୍ଥାନ—ସଂ. ବି (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀର=ସ୍ଥାନ)—୧ । ବୀରାସନ
Bīra sthāna ହି. ଶ (ଦେଖ)—1. Bīrāsana (See) ୨ । ସ୍ୱର୍ଗ (ହି. ଶ.)—2. Heaven.

ବୀରହା—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବୀର=ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି+ହନ୍ ଧାତୁ=ନାଶକରିବା+
Bīrahā କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ବୀରହନ୍ ଶବ୍ଦ)—୧ । ନଷ୍ଟାଗ୍ନି ବ୍ରାହ୍ମଣ; ପ୍ରମାଦ ବା କାରଣାନ୍ତର ବଶତଃ ଯେଉଁ ସାଗ୍ନିକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଗୃହରୁ ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି ଲୁପ୍ତ ଯାଇଅଛି—1. A Brāhmaṇa in whose house the sacrificial fire has been extinguished through negligence. ୨ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାମ—2. A name of Bishṇu ସଂ. ବିଣ—୧ । ବୀରନାଶକ—1. Destructive of heroes. ୨ । ମହାବୀର—2. Valiant.

ବୀରା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୀର ଧାତୁ=ଶୌର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Bīrā ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ପତିପୁତ୍ରବତୀ ନାରୀ—1. A woman (ଅବୀରା—ବିପରୀତ) having her husband living & blessed with a son or sons. ୨ । (ଭୁଲ. ଲଂ. ବୀଯୂର) ମଦିରା—2. Wine. ୩ । ମୁରା ନାମକ ଗନ୍ଧ-ଦ୍ରବ୍ୟ; ମୁରାମାଂସୀ—3. A medicinal scent. ୪ । କ୍ଷୀରକାକୋଲୀ (ଦେଖ)—4. Kshīrakākolā (See) ୫ । ଆମଳକୀ—5. Embelic myrobalan. ୬ । ରମ୍ଭା; କଦଳୀ—6. Plantain. ୭ । ବରାହୀ; ଭୁଇଁକଖାରୁ—7. A kind of yam. ୮ । ମନ୍ଦାରା; ଅତିବିଷା—8. Aconite. ୯ । ଶିଂଶପା; ଶିଶୁଗଛ—9. Dalbergia Sissu. ୧୦ । ଏଲବାଳୁକ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)—10. Elabāluka (See) ୧୧ ।

ଶତାବରୀ (ହ. ଶ)—11. Asparagus Racemosa. ୧୨ । ବ୍ରାହ୍ମୀ ଶାକ (ହ. ଶ)—12. Brāhmī (See) ୧୩ । ଗମ୍ଭାରୀ ଗଛ (ହ. ଶ) (ଦେଖ) 13. Gambhārī (See) ୧୪ । ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ (ହ. ଶ)—14. Pṛuśniparṇṇī (See) ୧୫ । କଟୁରୋହିଣୀ; କଟୁକା (ହ. ଶ)—15. Black hellebore. ୧୬ । ଜଟାମାଂସୀ (ହ. ଶ)—16. Indian spikenard. ୧୭ । ଭୂଇଁ ଅଁଳା (ହ. ଶ)—17. Phyllanthus Niruro (plant). ୧୮ । ଘିଲୁଆଁଖି (ହ. ଶ)—18. Indian Aloes. ଦେ. ବ—୧ । ବିରା (ଦେଖ)—1. Birā (See) [ଉ—ଅନ୍ତ୍ରମ କାଳରେ ଖିଲାମ୍ବର ପିନ୍ଧି ଏକତ୍ର କରଣ 'ବୀରା' ଗ୍ରହଣ—ନନ୍ଦକିଶୋର. କୃଷ୍ଣକୁମାରୀ ।] ୨ । ବୀର; ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି; ବଳବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Hero; a mighty person. [ଉ—ମାର ମଣିମାନଙ୍କୁ ଭୁଗିଣିବା ବୀରା । ନିଜ ରଥେ ବସିଲେ ପୃଷ୍ଠେ ମାର ଚିତ୍ର—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।] ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ (ସଂ. ବ୍ରଣ)—ବ୍ରଣ; ବଥ—Boil.

ବୀରାଙ୍ଗନା—ସଂ. ବ—(କର୍ମଧା; ବୀର + ଅଙ୍ଗନା)—୧ । ବୀରନାରୀ; ଶୌର୍ଯ୍ୟବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—1. A heroic woman; amazon. ୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) ବୀରର ସ୍ତ୍ରୀ—2. The wife of a hero. ଦେ. ବ—ବଙ୍ଗୀୟ କବି ମାଇକେଲ୍ ମଧୁସୂଦନ ଦତ୍ତଙ୍କ ବଙ୍ଗଳା କାବ୍ୟର ଉପାଧି—Title of a poem by the late Michael Madhusūdana Dutta of Bengal.

ବୀରାଚାର—ସଂ. ବ—(ବୀର + ଆଚାର)—୧ । ବୀର ଜନୋଚିତ ଆଚରଣ—1. Conduct befitting a hero. (ବୀରାଚାରୀ—ବିଣ. ପୁଂ) ୨ । ତାନ୍ତ୍ରିକ କ୍ରିୟାବିଶେଷ—2. A class of Tantric rites. [ଦ୍—ଏହା ଏକପ୍ରକାର ତାନ୍ତ୍ରିକ ବାମମାର୍ଗ ବା ଶକ୍ତି ଉପାସନା । ଏଥିରେ ସାଧକମାନେ ଦେବତାଙ୍କୁ ବୀର ଭାବରେ ଉପାସନା କରନ୍ତି; ଏମାନେ ମଦ୍ୟକୁ ଶକ୍ତି ଓ ମାଂସକୁ ଶିବରୂପେ ଓ ଏ ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଭୈରବରୂପେ ମାନନ୍ତି । ଏ ସାଧକମାନେ 'ଚକ୍ର' (ତନ୍ତ୍ରପୂଜାପୀଠ) ରେ ବସି ପୂଜା କରନ୍ତି ଓ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କାଳୀରୂପେ ବରଣ କରି ତାଙ୍କୁ ମଦ୍ୟ ଓ ମାଂସ ଅର୍ପଣ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଶବ ଉପରେ ବସି ତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧନ କରନ୍ତି—ହ. ଶ. ।]

ବୀରାଧିବୀର—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୀର + ଅଧିବୀର = ଶ୍ରେଷ୍ଠବୀର)—ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ—A great hero. (ଉ—ବୀରାଧିବୀର କେତେଦୂର ଚଳେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବୀରବର ବୀରାହୀ

ବୀରାଧିବୀରବର—ଦେ. ବ—(ବୀର + ଅଧିବୀର + ବର)—ମହାବୀର—1. A great hero. ୨ । ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶା ରାଜାଙ୍କ ଉପାଧି ବିଶେଷ—2. One of the titles of the ancient kings of Orissa.

ବୀରାମ୍ଳ—ସଂ. ବ—ଅମ୍ଳବେତସ (ଦେଖ)—Amlabetasa (See). (ବୀର ବେତସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀରାସନ—ସଂ. ବ—(ବୀର + ଆସନ)—୧ । ଉପବେଶନ ବିଶେଷ; ଏକ ଜାନୁ ଭୂମିରେ ପକାଇ ଅଉ ଏକ ଜାନୁକୁ ଭେରିକରି ବସିବା—1. A posture in sitting by laying one thigh and the sole of the other leg on the ground. ୨ । ଯୋଗ ସାଧନର ଆସନବିଶେଷ; ଦକ୍ଷିଣପାଦକୁ ବାମ ଜଙ୍ଘ ଉପରେ ଓ ବାମ ପାଦକୁ ଦକ୍ଷିଣ ଜଙ୍ଘ ଉପରେ ପକାଇ ତେକାମାରିଲି ପକାଇ ବସିବା; ପଦ୍ମାସନ—2. A posture in jōga exercise which consists of sitting cross-legged.

ବୀରାହି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୀରାଧିବୀର)—୧ । ମହାବୀର ବ୍ୟକ୍ତି—1. A preeminent hero. (ଉ—ତେଣେ ନାଶ ହୋଇବ ବୀରବର ଯେ ଦଇତ ବୀରାହି । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଆଦ୍ୟ ।) ୨ । ବୀରର ଉପାଧି—2. The title of a hero.

ବୀରଜ—ଗ୍ରା. ବ—(ସଂ. ବୀର୍ଯ୍ୟ; ବୀଜ)—ଶୁକ୍ର—Semen. ବୀଜ ବୀଜ

ବୀରୁ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବିରୁଧ୍)—ଲତା—Creeper. (ଉ—ବାଣଧନୁ ଦୃଢ଼େ ଧରି ଶୀଘ୍ର ଲକ୍ଷଣ, ବୀରୁ ଅନ୍ତରୁ ବାହାରି ଏ ରବ ଶ୍ରବଣ । ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୀରୁଧ(ଧ, ଧା)—ସଂ. ବ—(ବି + ରୁଧ୍ ଧାତୁ = ଆବରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; + ଅ; + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ବିସ୍ତୃତବଳ୍ଲୀ—1. A spreading creeper. ୨ । ଦ୍ରୁତଗା; ଲତା-2. A creeper. ୩ । ଔଷଧି (ହ.ଶ.)—3. An annual plant. ୪ । ବୃକ୍ଷ ଓ ଲତା ଆଦି (ହ.ଶ)—4. Plants, creepers and trees.

ବୀରେଶ—ସଂ. ବ—(୭ମୀ ତତ୍; ବୀର + ଈଶ)—୧ । ବୀରଶ୍ରେଷ୍ଠ; ମହାବୀର—1. A great hero. ୨ । ବୀରଭଦ୍ର; ମହାଦେବଙ୍କ ଅନୁଚର—2. Bīrabhadra; an attendant of Sibā. ୩ । ଶିବ (ହ. ଶ)—3. Śiba. ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—A name givin to males. (ବୀରେଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀର୍ଡାଲି—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ବ୍ରୀହି + ଦାଳୀ)—ବିରି ରଗଡ଼ା ହୋଇ ଚେପା ଛଡ଼ାଯାଇ ରନ୍ଧା ଯାଇଥିବା ଚିଅଣ—Curry consisting of boiled split pulse of Brīhi. କଡ଼ାୟେର ଡାଲ ଉରଦ୍‌କୀ ଦାଲ

ବୀର୍ଯ୍ୟ—ସଂ ବ (ବୀର + ଭାବାର୍ଥେ ଯ)—୧ । ବୀରତ୍ୱ; ଶୌର୍ଯ୍ୟ—1. Heroism; valour. ୨ । ତେଜଃ; ପ୍ରତାପ—2. Glory; vigour. ୩ । ଶୁକ୍ର; ରେତଃ—3. Semen virile. [ଦ୍—ଏହା ଶରୀରସ୍ଥ ସପ୍ତ ଧାତୁର ଏକତମ । ଅନ୍ୟ ସବୁ ଧାତୁର ଶେଷରେ ଏହା

ଶରୀରରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ଏହାର ନାମ ଚରମଧାତୁ; ଏତଦ୍ୱାରା ଶରୀରରେ ବଳ ଓ କାନ୍ତି ଉପୁଜେ । ଏହା ସ୍ତ୍ରୀ-ସଙ୍ଗମ ସମୟରେ ବା ରୋଗଯୋଗୁଁ ମୂତ୍ରେନ୍ଦ୍ରିୟ ବାଟେ ନିର୍ଗତ ହୁଏ । ଏହା ଧାରଣ କଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା ପାତନ ନ କଲେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା ହୁଏ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଚିରାୟୁ ହୁଏ; ଏଥିର ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଶୁକ୍ର, ରେତଃ, ତେଜଃ, ବୀଜ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—ହି. ଶ.] ୪ । କ୍ଷମତା—4. Power; might. ୫ । ଶକ୍ତି; ସାମର୍ଥ୍ୟ—5. Ability; strength. ୬ । ସାର—6. Essence. ୭ । ବୀଜ; ମଞ୍ଜି—7. Seed. ୮ । ମୂଳକାରଣ—8. Origin; prime cause.

ବୀର୍ଯ୍ୟକର—ସଂ. ବି (ଉପପଦ ତତ୍; ବୀର୍ଯ୍ୟ+କର)—୧ । ବଳକାରକ
Bīrjyakara —1. Producing or giving strength. (ବୀର୍ଯ୍ୟଜନକ, ବୀର୍ଯ୍ୟକୃତ୍; ବୀର୍ଯ୍ୟପ୍ରଦ, ବୀର୍ଯ୍ୟପ୍ରସୂ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୀର୍ଯ୍ୟକୃତ—ସଂ. ବିଶ—ବଳବାନ୍ (ହି. ଶ)—
Bīrjyakṛuta Strong.

ବୀର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷୟ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀର୍ଯ୍ୟ+କ୍ଷୟ)—୧ । ବଳକ୍ଷୟ—
Bīrjya kshaya 1. Loss of strength. ୨ । ଶୁକ୍ରକ୍ଷୟ (ବୀର୍ଯ୍ୟନାଶ, ବୀର୍ଯ୍ୟହାନି—ଅନ୍ୟରୂପ) —2. Loss of semen.

ବୀର୍ଯ୍ୟଜ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ବୀର୍ଯ୍ୟ+ଜନଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ) ପୁତ୍ର(ହି.ଶ)—
Bīrjyaja (ବୀର୍ଯ୍ୟଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) Son.

ବୀର୍ଯ୍ୟ ପାତ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀର୍ଯ୍ୟ+ପାତ)—ଶୁକ୍ରପାତ—
Bīrjya pāta The discharge or loss of semen,

ବୀର୍ଯ୍ୟବତ୍ତା(ତ୍ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି (ବୀର୍ଯ୍ୟବତ୍+ତ୍ୱ ଭାବାର୍ଥେ ତା)—୧ । ବୀରତ୍ୱ—
Bīrjyabattā(ttwa) 1. Heroism, ୨ । ବଳବତ୍ତା—2. Mightiness; potency.

ବୀର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବିଶ (ଉପପଦ ତତ୍; ବୀର୍ଯ୍ୟ+ବର୍ଦ୍ଧକ)—୧ ।
Bīrja barddhaka ସାମର୍ଥ୍ୟର ବୃଦ୍ଧିକାରକ—1. Increasing one's strength. ୨ । ରତିଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧିକାରକ ରସାୟନ; ବାଜୀକରଣ—2. Increasing potency.

ବୀର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ତେଜୋବୃଦ୍ଧି; ବଳବୃଦ୍ଧି—
Bīrjya barddhana Increase of strength.
ସଂ. ବିଶ—ବୀର୍ଯ୍ୟବର୍ଦ୍ଧକ (ଦେଖ)—Bīrjya-barddhaka (See).

ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ୍—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବୀର୍ଯ୍ୟ+ଅସ୍ତ୍ୱର୍ଥେ ବତ୍; ୧ମା, ୧ବ)—
Bīrjyabān ୧ । ବଳବାନ୍—1, Strong; mighty. ୨ । (ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ମାଂସଳ; ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ (ହି. ଶ)—2. Stout.

ବୀର୍ଯ୍ୟ ବିହୀନ—ସଂ. ବିଶ (୩ୟା ତତ୍; ବୀର୍ଯ୍ୟ+ବିହୀନ)—୧ ।
Bīrjya bihīna ବଳହୀନ; ନିର୍ବୀର୍ଯ୍ୟ—1. Powerless, devoid of strength. ୨ । ପୁରୁଷତ୍ୱ ବିହୀନ—2. Impotent. ୩ । ଶୌର୍ଯ୍ୟ-ହୀନ—3. Devoid of ccurage or valour.
ବୀର୍ଯ୍ୟହୀନ, ବୀର୍ଯ୍ୟଶୂନ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (୩ୟା ତତ୍; ବୀର୍ଯ୍ୟ+ଯୁକ୍ତ)—ବଳବାନ୍—
Bīrjya jukta 1. Strong; mighty.
(ବୀର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ; ବୀର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତା, ବୀର୍ଯ୍ୟଶାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୀର୍ଯ୍ୟ ଶୁଳ୍କ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି)—କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ବା କୌଣସି ପୁରୁଷ
Bīrjya śulka ଅମୁକ ବଳସାଧ୍ୟ କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ କଲେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅମୁକ ପୁରୁଷର ବା ସ୍ତ୍ରୀର ବିବାହ ହେବ ଏବମ୍ଭୂତ ପଣ ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞା (ହି. ଶ)—A vow of marrying a person if he or she is able to achieve such or such an act of valour.

ବୀଶ—ସଂ. ବି (ବି—ପକ୍ଷୀ+ଈଶ) —ଗରୁଡ଼—
Bīsa The mythological king of birds; Garuḍa.

ବୀଶ ପ୍ରଭୁ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୀଶ+ପ୍ରଭୁ)—ରାମ; କୃଷ୍ଣ; ବିଷ୍ଣୁ—
Bīsa prabhu Bishṇu. [ଉ—ବୀଶ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରେମ-ବାଣିଜ୍ୟେ ବଶ । ଭଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୀହାର—ସଂ. ବି (ବି+ହୃ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି+ଅ)
Bihāra —ବିହାର (ଦେଖ)—Bihāra (See)

ବୁ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ଭୁଲ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ହିନ୍ଦୀ ବୁ)—
Bu ମାତୃସ୍ତନ—Mother's breast. [ଦ୍ର—ଯୁବତୀ ସ୍ତନକୁ ବୋ 'ବୁଦ୍' କହନ୍ତି ।] ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବୂ) ଗନ୍ଧ—
ବୂ Smell,

ବୁଆ(ଆ)ର—ବୈଦେ (ଲ. ବୋଆର) ବି—ବୁର; ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ
Bua(ā)r ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଡେନ୍ମାର୍କରୁ ଆଗତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍
ବୁୟାର ଜାତିବିଶେଷ—The Boers. [ଦ୍ର—ଏମାନେ
ବୁଆର ଇଂରେଜଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ହୋଇ ସ୍ୱରାଜ୍ୟଶାସନ କ୍ଷମତା ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।]

ବୁଆ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବପ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବେଉଷଣ—1. The
Buā କାଡ଼ାନ puddling of paddy plants. ୨ । **ବିହିୟାନା; ଚରାଧାନ, ବିୟା** ବୁଣା ଧାନର ଗଛ ୪ ଅଙ୍ଗୁଳିଠାରୁ ବୋନା ଧାନ **ବୁଆ** ୧୨ ଅଙ୍ଗୁଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ହେବାର ଅବସ୍ଥା—
(ବୁଅ—ବପଣ୍ଡାତ) 2. The state of sown paddy plants when they are between 2 inches and 10 inches. ୩ । ବୁଣା ଯାଇ ଉଠିଥିବା ଧାନ ଫସଲ—3. Plants of sown (not transplanted) paddy. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଧାନଗଛ ରୋପିତ ହୋଇ ଥାଏ, ତାକୁ ବୁଆ କହନ୍ତି । ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କୃଷି ବଚନ ଅଛି । ଯଥା—ବୁଆ ଶୁଖିଲେ ଥୋଇବୁ କାହିଁ ? ବୁଆ ଶୁଖିଲେ ପାଇବୁ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ବୁଆ ଧାନ ବହୁତ ପାଣି ଲୋଡ଼େ; ବୁଆ ଧାନ ତେତେ ପାଣି ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ ।] ୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଘରେ ମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭୋଜନ—4. (figurative) Sumptuous meal got at another person's house. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ଅ. (ପୁଂ)—୧ । ନିଜର ପିତାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ A term of endearment to call one's father. ୨ । ସାନ ପିଲାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ (ଭୁଲ. ହି. ଏହି ଶବ୍ଦର ଏହି ପ୍ରୟୋଗ)—2. A term of endearing address to infants. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—୧ । ବାପ;

ପିତା—1. Father. (ଯଥା—ବାବୁଙ୍କ ବୁଆ ।)—୨ । ଟେକା; ବାଳକ—2. Boy. ୩ । ପୁଅ; ସନ୍ତାନ—3. Son. [ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ଜାତିପୁ ଲୋକେ ଶିଶୁକୁ ସ୍ନେହରେ 'ବୁଆ' ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି ଓ କେତୁଟ କୁମ୍ଭାର ଜାତିପୁ ଲୋକେ ବାପକୁ ବୁଆ ଡାକନ୍ତି ।] ପ୍ରାଦେ. (କୌଦ) ବ—(ଭୁଲ. ହ. ଏହି ଶବ୍ଦର ଏହି ପ୍ରୟୋଗ)—ପୁତ୍ର ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ସମ୍ବୋଧନ—A term of endearment addressed to one's son. ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର ଓ ଖଡ଼ିଅଳ) ବ.—ପିତା; ବାପ—Father.

ବୁଆ ଖାଇବା— ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଗୋରୁମାନେ) ବୁଆ ଧାନ ଚରି ଯିବା—
Buā khāibā 1 (cattle) To graze on sown paddy
ଭୂରିଭୋଜନ କରା plants when they are 2 to 10
ବିୟା ଖାନା inches high. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ (ବୁଆ ଚରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଘରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭୋଜନ କରିବା—2. To eat one's fill at another's table.

ବୁଆ ଖିଆ— ଦେ. ବ—୧ । ଗୋରୁ ଛାଉମାନଙ୍କର ବୁଆଧାନ ଗଛକୁ
Buā khiā ଚରିବା—1. The grazing of cattle on
ବିୟା ଖାନା sown paddy plants when they are 2 to 10 inches high. [ଦ୍ର—ଶାରଦ ଧାନ ଗଛକୁ 'ବୁଆ' ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବେଉଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୋରୁ-ଗାଈ ଖାଇଲେ ଉକ୍ତ ଗଛ ହୃଷ୍ଟ ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବଢ଼େ ।] ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଘରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭୋଜନ ଲାଭ—2. (figurative) Sumptuous meal at another's house. ୩ । ଓପର ଭୋଜନ; ଅନ୍ୟର ଘରେ ଭୋଜି—3. Feast held at another person's house.
[ଦ୍ର—ଧାନଗଛ ବୁଆ ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଗୋରୁ-ଗାଈମାନଙ୍କୁ ଧାନ କଅଁଳ ଅଟକ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଏଥି ପାଇଁ ଗୋରୁମାନେ କଅଁଳ ଧାନଗଛ ଖାଇ ମହା ଆନନ୍ଦରେ ଥାଆନ୍ତି । ଏଥି ସକାଶେ ଓପର ଭୋଜନ ଓ ଭୂରିଭୋଜନ ମିଳିଲେ ଲୋକେ କହନ୍ତି ଭାଲୁ "ବୁଆଖିଆ" ପଡ଼ିଛି ।]

ବୁଆ ତଳି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବୁଆସିବା ଧାନ ଗଛର ତଳି—
Buā tali Seedlings of paddy for transplantation.

ବୁଆ ଧାନ—ଦେ. ବ—ଧାନଗଛର 'ବୁଆ' ଅବସ୍ଥା—The sown
Buā dhāna paddy plants when they are 2 to
ବୋନା ଧାନ ବିୟା ଧାନ 10 inches high.
(ବୁଆ ଧାନ—ବିପରୀତ)

ବୁଆଳି—ଦେ. ବ—୧ । ଧାନ କଟାଳି—1. Reaper of paddy.
Buāli ୨ । ଶସ୍ୟାଦିର ଗଞ୍ଜ—2. A place or ware-
ଧନିହାରା house where grains are stored up.
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ବଢ଼ିଥିବା ଧାନ ଗଛ—Grown up paddy plant.

ବୁଆ ବି(ବେ)ଉ(ହୁ)ଡ଼ା—ଦେ.ବ—ଧାନଗଛ ଗୁଞ୍ଜେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଲେ,
Buā bi(be)u(hu)rdā କଅଁରରେ ପାଣି ଭର୍ତ୍ତି କରି ହଳ ବୁଲାଇ କାଡ଼ାନ ତା ଉପରେ ମଇ ଦେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—The process of
ବିହିୟାନା puddling the paddy field when the plants are to 2 to 10 inches high.
[ବୁଆ ବେଉଷଣ, ବେଉ(ହୁ)ଡ଼ା, ବେଉଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଭୁଲ. ହ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି
Bui ପ୍ରୟୋଗ; ଭୁଲ. ଇଂ. ବଏ=ପୁଂ. ବାଳକ)—୧ । ବାଳିକା; (ବୁଆ—ପୁଂ) ଟୋକୀ—1. Girl; lass. [ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁରରେ ଟୋକାମାନଙ୍କୁ 'ବାବୁ' ଓ ଟୋକୀମାନଙ୍କୁ 'ବୁଇ' କହନ୍ତି । କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୂଦ୍ର ଟୋକୀମାନଙ୍କୁ 'ବୁଇ' ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଟୋକୀମାନଙ୍କୁ 'ବୁମ୍ମା' ବୋଲାଯାଏ । ସମ୍ବଲପୁରର ଜଣେ ଭୂତପୂର୍ବ ଇଂରାଜୀ କର୍ମଚାରୀ—'Colonel Bui ଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କର 'ବୁଇ' ନାମକରଣ ହୋଇ ଥିବାର ଜନ ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।] ୨ । ଯୁବତୀ—2. A young woman; a youthful girl.

ବୁଇତ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର, ମେଦନୀପୁର) (ସଂ. ବହିତ୍ର; ବୋଇତ
Buita ସ୍ଥାନରେ ବୁଇତ ଉଚ୍ଚାରଣ; ଭୁଲ. ବ. ବୁହ୍ତ)—ଜାହାଜ—A ship.

ବୁଇତାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—(ଭୁଲ. ବ. ବୁହ-
Buitala ତାଳ)—୧ । ବୋଇତଅଳ; ଜାହାଜଦ୍ୱାରା ବାଣିଜ୍ୟ-(ବୁଇତଅଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) କାରୀ—1. A merchant carrying on trade by ship. ୨ । ବୋଇତକଖାରୁ—2. Red gourd. ୩ । ଜାହାଜର ମାଲିକ ବା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—3. The owner or the captain of a ship.

ବୁଇତାଳୁ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ବୋଇତକଖାରୁ—
Buitalu Red gourd.
(ବୁଇତଅଳୁ; ବୁଇତକଖାରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁଇଲା—ପ୍ରାଦେ. (କୌଦ.) ବ (ସଂ ବଳୀବର୍ଦ୍ଦ)—ବଳଦ—
Buila Bullock.

ବୁଁଆଳି—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ନାଉବୃହତ୍ ଅରଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷ-
Buāli ବିଶେଷ—A kind of wild tree. [ଦ୍ର—ଏହାର
(ବୁଆଁଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପତ୍ର ଛୋଟ ଛୋଟ ଓ ପଲାଶ ପତ୍ରପରି; ଫଳ ନିମକଢ଼ି ପରି ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା; ଫଳ ଗୋଲ ଗୋଲ ଅଙ୍ଗୁର ଭଳି; ଫଳ ପାଚିଲେ ହଳଦିଆ ବା ମାଟିଆ ରଙ୍ଗ ଦେଖାଯାଏ ଓ ଭିତରେ ଗୁଦ ଅଠାଭଳି ଅଠାଳିଆ ରସ ଓ ମଞ୍ଜି ଥାଏ । ପିଲାମାନେ ଏ ଫଳକୁ ଖାଆନ୍ତି । ଆଉରି ମଧ୍ୟ ବୁଆଁଳ କଢ଼ିକୁ ଭାଜି ଲୋକେ ତରକାରି କରନ୍ତି ।]
ପ୍ରାଦେ.—(ଚିଲିକା ଅଞ୍ଚଳ) ବ—ଲୁଣର ଗୋଲା—A warehouse for storing salt.

ବୁଁଖିଆ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବ. (ଫା. ବଖିୟା=ଏକ
Buākhiā ପ୍ରକାର ଦୃଢ଼ ଓ ଦୋହରା ସିଲାଇ)—ମୋଟା କପା-ସୂତାରେ ଛିଣ୍ଡିବା ଭଳିଆ ବୁଣାଯାଇ ଥିବା ହାର—A necklace of braided cotton thread.
[ଦ୍ର—ଅନାର୍ଯ୍ୟଲୋକେ ଏହା କେବଳ ପିନ୍ଧନ୍ତି ।]

ବୁକ୍ (ଧାତୁ)—ସ—୧ । ଶବ୍ଦ କରିବା—1. To sound; to make
Buk (root) a sound. ୨ । ଭୁକିବା—2. To bark. ବୈଦେ·
ବୁକ ତ—୧ । (ଇଂ ବୁକ୍) ବହି; ପୁସ୍ତକ-Book. ୨ । ପୁସ୍ତକର
ବୁକ୍ କେକ ଖଣ୍ଡ—2. One volume of a work. ୩ । (ଇଂ.
ବକ୍‌ରାମ୍) ଏକପ୍ରକାର ଖୁବ୍ ପତଳା ଓ ଟାଆଁସା ସୂତାଲୁଗା-
Buckram.

ବୁକ୍‌ନି—ଦେ. ବ—ବୁକୁନି (ଦେଖ)—
Buk-ni Bukuni (See).

ବୁକ୍‌ପୋଷ୍ଟ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଦୁଇପାଖ ଖୋଲି ଖୁଲିନାରେ ବା
Buk-posht ପାର୍ସେଲରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ପୁସ୍ତକାଦି ଭାବରେ
ବୁକପୋଷ୍ଟ ବୁକପୋଷ୍ଟ ପଠାଯିବା ଡାକ—Bookpost.

ବୁକ୍‌ଷ୍ଟଲ୍—ବୈଦେ (ଇଂ. ବୁକ୍‌ସ୍ଟଲ୍) ବ—ବହି ବା ପୁସ୍ତକର ଛୋଟ ବା
Buk-shtal ଅସ୍ଥାୟୀ ଦୋକାନ—Book stall.
ବୁକଷ୍ଟାଲ ବୁକ୍ ସ୍ଟଲ

ବୁକ୍‌ସପ—ବୈଦେ. (ଇଂ. ବୁକ୍ ଷପ୍) ବ—ବହିର ସ୍ଥାୟୀ ଦୋକାନ—
Buk-sap ବୁକ୍‌ସପ ବୁକସପ Book shop.

ବୁକ୍‌ସେଲ୍ଫ—ବୈଦେ. (ଇଂ, ବୁକ୍‌ଷେଲ୍ଫ) ବ—ବହି ରହିବାର ଥାକ-
Buk-selph ଯୁକ୍ତ ଖୋଲା ଆଲମାରି—Book shelf.
ବୁକ୍‌ସେଲଫ ବୁକସେଲଫ

ବୁକ୍‌ସେଲ(ଲା)ର୍—ବୈଦେ. (ଇଂ. ବୁକ୍ ସେଲର) ବ—ପୁସ୍ତକବିକ୍ରେତା;
Buksela(lā)r ବହି ଦୋକାନ—Book seller; the
ବୁକସେଲାର ବୁକସେଲର keeper of a book-shop.

ବୁକ(କ୍କ)—ଦେ. ବ—(ଚୁମ୍ବନବେଳେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଧ୍ୱନିର ଚାଳନିକ
Buka(kka) ଅନୁକରଣ ଜନିତ ଶବ୍ଦ; ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ ।
ଚୁମ ଚୁମା ବୋକ; ଚୁମ୍ବନ—Kissing; kiss. (ଉ—ଆଉଁସିଲା
ଲୁଚୁର ମୁହଁରେ ବୁକ । ଭଗ ।) ୨ । (ସଂ. ବକ୍ଷଃ; ବୁକ୍ରମ୍)
ବୁକ ଛାତି; ହୃଦୟ; ବକ୍ଷସ୍ଥଳ—Breast. ୩ । ସାହସ—
ଛାତୀ 3. Courage. ୪ । ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତନ—4. Female breast.

ବୁକ(କ୍କ) ଦେ(ନେ)ବା—ଦେ. କ୍ରି—ଚୁମ୍ବନ ଦେବା—To kiss.
Buka(kka) de(ne)bā ଚୁମ ଖାଓୟା ଚୁମଦେନା

ବୁକ(କୁ) ପଟ(ଟ୍ଟା)-ଦେ. ବ (ସଂ. ବୁକ୍ + ପଟ)—ଛାତି; ବକ୍ଷସ୍ଥଳ—
Buka(ku) pata(ṭā) ବୁକେର ପାଟା The breast.

ବୁକା(କ୍କା)—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—(ସଂ. ବୁକ୍ = ଛେଳି; ଭୁଲ;
Bukā(kkā) ବ. ବୋକା ଠାଁଠା)—ବୋଦା; ବଳି ଦିଆଯିବା
ମେଣ୍ଢା ବା ଛେଳି—A goat or sheep sacrificed
to a Goddess.

ବୁକା କ୍ଟା,କେ,କ୍କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଛାତିଦ୍ୱାରା ଠେସିବା—
Bukā(kkā,ke,kke)ibā 1. To push with one's
ଛାତୀସେ ଧକ୍କାଦେନା breast. ୨ । କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟକୁ ବେଦନା
ବୁକ ପାତା କରିବା—2. To cause one to be tired.
ଛାତୀତକ ଆନା (ଯଥା—ଏ ବୋଝ ମତେ ବୁକେଇଲାଣି)
୩ । (ଜଳ) ମନୁଷ୍ୟର ଛାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବା—
3. (water) To reach one's breast.
୪ । ଅତିଶୟ ଭୋଜନ କରିବା ପରେ (ଖାଦ୍ୟ) ଛାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଉଠିବା ହେବାପରି ଜଣାଯିବା—4. (food) To seem
to rise to one's breast (after an overfull
meal). ୫ । କୌଣସି ଅଘାତକୁ ବା ଧକ୍କାକୁ ବା ଲହରୀକୁ
ଛାତିଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭାଳିବା—5 To breast a rushing
wave or push. ୬ । ଆଘାତ ଆଦିକୁ ସହିବାପାଇଁ
ଛାତିକୁ ପତାଇବା—6. To keep oneself prepared
by protruding one's breast for any coming
ବୁକଭାଁଗା blow. ୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବଳାଇବା; ନିଜର ଶକ୍ତି ବା
ସହନଶୀଳତାର ଅତିରିକ୍ତ ହେବା—7. (figurative)
To exceed the limit of one's power or
endurance.

ବୁକିଙ୍ଗ—ବୈଦେ. (ଇଂ. ବୁକିଙ୍ଗ୍) ବ—ରେଲଗାଡ଼ିରେ ବା ଜାହାଜରେ
Buking ମନୁଷ୍ୟ ବା ଜିନିଷ ଯିବା ପାଇଁ ଟିକଟ ଜଣାଯିବା—
ବୁକିଙ୍ଗ୍ Booking of tickets for a railway or
ବୁକିଙ୍ଗ୍ steamer journey.
[ବୁକିନ୍(ନି)—ଗ୍ରାମ୍ୟ ରୂପ]

ବୁକିଙ୍ଗ୍ ଅ(ଆ)ପି(ଫି)ସ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବୁକିଙ୍ଗ୍ ଅଫିସ୍)—ଟିକଟ
Buking a(ā)pi(phi)s ଘର; ଯେଉଁଠାରେ ରେଲ ବା
ବୁକିଙ୍ଗ୍ ଅଫିସ ଜାହାଜ ପାଇଁ ଟିକଟ ଜଣାଯାଏ—Booking
ବୁକିଙ୍ଗ୍ ଅଫିସ office of a railway or steamer.
[ବୁକିନ୍(ନି)ଅଫିସି—ଗ୍ରାମ୍ୟ ରୂପ]

ବୁକିଙ୍ଗ୍ କ୍ଲ(କ୍ଲା)ର୍କ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବୁକିଙ୍ଗ୍ କ୍ଲର୍କ) —ରେଲଗାଡ଼ିରେ
Buking kla(klā)rk ବା ଜାହାଜରେ ବସିବା ଲୋକ ବା
ବୁକିଙ୍ଗ୍ କ୍ଲାର୍କ ବୋଝାଇ ମାଲ ପାଇଁ ମାସୁଲ ନେଇ ଟିକଟ ଦେବା
ବୁକିଙ୍ଗ କ୍ଲର୍କ କର୍ମଚାରୀ—Booking clerk.
(ବୁକିଙ୍ଗ୍ କ୍ଲରକ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ; ବୁକିଙ୍ଗ କିରାଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁକୁ(କ, କ୍କ, କ୍କୁ)—ଦେ. ତ. (ସଂ. ବକ୍ଷଃ, ବୁକ୍ରୁ)—୧ । ହୃଦୟର
Buku(ka, kka, kku) ବହିର୍ଭାଗ; ଛାତି ବକ୍ଷଃସ୍ଥଳ—1.
ବୁକ, ବୁକୁ Breast. (ଉ—ବୁକୁର ଶାଢ଼ୀକି ଲଖି ଦେଉଳାଦି,
ଛାତୀ ମୁଁ କରିଲେ ଅଛାଦିବ କେତେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତା) ୨ ।
ହୃଦୟ; ହୃଦୟାଭ୍ୟନ୍ତର; ଅନ୍ତଃକରଣ—3. Heart;
chest. (ଉ—ତୋର ଏ କଥାକୁ ବୁକୁ ବି ଗଲା ଘୋଡ଼ । ବୃଷ୍ଣସ୍ୱ ଦ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।) ୩ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ;
3. Patience. ୪ । ସାହସ—4. Courage; pluck.

ବୁକୁ କୁଣ୍ଢେ ମୋଟ ହେବା—ଦେ. ବ—ଅନ୍ତରରେ ହୃଦୟ କ୍ଷୀତ
Buku kundhe mota hebā ହେବା—A feeling of
ବୁକ ଫୋଳେ ଉଠା ଛାତି ଫୁଲଜାନା great delight.

ବୁକୁକୁ ମାରିବା—ଦେ. ବ—ବୁକୁରେ ବା ଛାତିରେ ଶୂଳ ବେଦନା
Bukuku māribā ଅନୁଭୂତ ହେବା—Pain in the chest.
ବୁକ ଚାପଡ଼ାନ ଦେ. କ୍ରି—ଶୋକରେ ଅଧୀର ହୋଇ ବକ୍ଷରେ
ଛାତୀକୋ ମାରନା କର ବାଡ଼େଇବା—To strike one's hands
on the breast in a paroxysm of grief.

ବୁକୁ(କ,କି)ଚ୍ଛି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ବୋକଚ୍ଛି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Buku(ka,ki)chā (etc) Bokachā etc. (See)
ବୁଚ୍‌କା ବୁକ୍‌ଚି

ବୁକୁଚ୍ଛି ବୁକୁଚି—ଦେ. ବି. (ସମ୍ଭବତ) (ବହୁବଚନ)—ବୋଚ୍ଛିମାନ—
Bukuchā bukuchi Bag and baggage; luggage.
ବୁଚ୍‌କା ବୁଚ୍‌କୀ ବୁକ୍‌ଚା ବୁକ୍‌ଚୀ

ବୁକୁ ଜ(ଜା)ଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୁକ୍ + ଜ୍ୱାଳା)—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଦୋଷରୁ
Buku ja(jā)lā ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ମଧ୍ୟରେ ବେଦନା; ଛାତି ପୋଡ଼ିବା—
ବୁକ ଜାଳା Burning sensation inside the breast
ଛାତି ଜଳନା due to indigestion.
[ବୁକ(କ୍ଷ) ଜଳିବା, ବୁକ(କ୍ଷ) ପୋଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁକୁ ଥରିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଭୟର ବା ରୋଗରୁ ଛାତିଭିତର ଥରିବା-
Buku tharibā 1. Palpitation of the heart due to
ବୁକ ଧଡ଼ପଡ଼ କରା, ବୁକ ଧଡ଼ଫଡ଼ାନି, ବୁକ କାଁପା fear or disease.
ଛାତି ଧଡ଼କନା ୨ । ହୃଦୟର ସ୍ପନ୍ଦନ—2. Throbbing of the heart.
[ବୁକୁ ଥର, ବୁକୁ ଥରଥର, ବୁକୁ ଧଡ଼ଧଡ଼, ବୁକୁ ଧଡ଼ପ(ଫ)ଡ଼, ବୁକୁ ଦୁରୁ (ବୁ)ଦୁରୁ(ରୁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁକୁ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଛାତି ଧରିବା; ଜୀବନ ଧାରଣ କରିବା;
Buku dharibā ବଞ୍ଚିବା—1. To live. ୨ । ସହିବା; ଧୈର୍ଯ୍ୟ
ବୁକ ଧରା ଧରିବା—2. To bear with patience. (ଭୁ—
ଛାତି ଧରନା ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ଭୁ କମିଛି ବୁକୁ ଧରି ରହିଲୁ ।?
(ବୁକୁ ସହିବା—ବିଶେଷ୍ୟରୂପ)

ବୁକୁନି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୁକ୍ଷ=ଭସ୍ମ)—
Bukuni ଚୂର୍ଣ୍ଣ; ଗୁଣ୍ଡା—Powder.
ବୁକୁନି ବୁକ୍‌ନୀ

ବୁକୁ ପଟ(ଟା)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବକ୍ଷଃ ପଟ)—୧ । ହୃଦୟର ବିସ୍ତୃତାଂଶ,
Buku pata(tā) ବକ୍ଷଃ ପଟ—1. The breast; the ex-
ବୁକେର ଗାଟା, panse of the breast or chest.
ବୁକପାଟ, ବୁକପାଟା ୨ । ଦମ୍ଭ; ଧୈର୍ଯ୍ୟ—2. Patience. ୩ ।
ଛାତି ସାହସ—3. Courage.

ବୁକୁ ପଥର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ସହିବା;
Buku pathara karibā ଦେଖିବାକୁ ହୃଦୟକୁ କଠୋର ବା
ବୁକ ପାଥର କରା ସହନଶୀଳ କରିବା—To harden one's
ଛାତି ପତ୍ଥରକୀ କରନା heart against a provocation
(ବୁକୁଲୁଡ଼ା କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) or hard matter.

ବୁକୁ ପତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆଘାତ ଆଦି ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ
Buku pata(te)ibā ଛାତିକୁ ଦେଖାଇବା—1. To show
ବୁକୁ ପାତାନ one's breast to take a blow. ୨ । କୌଣସି
ସୀନା ତାନ ଦେନା ବିପଦକୁ ସହିବା ପାଇଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ ଅପେକ୍ଷା
କରିବା—2. To wait with patience for a
coming danger. ୩ । କୌଣସି ଦୁଷ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା
ପାଇଁ ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧିବା—3. To muster
courage to do a hard work. ଦେ.ବି—କୌଣସି
ଦୁଃସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମନରେ ସାହସର ଉଦ୍ରେକ—The
mustering of courage for doing a diffi-
cult piece of work. (ଯଥା—ବୁଢ଼ା ବିନେ ଦୁର
ବିଦେଶକୁ ଏକାକୀ ଯିବାକୁ ମୋର ବୁକୁ ପତାଏ ନାହିଁ ।)

ବୁକୁ ଫଟା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ହୃଦୟ ବିଦାରକ—1. Heart-ren-
Buku phatā ding. ୨ । ଅସହ୍ୟ—2. Unbearable.
ବୁକ ଫାଟା ଛାତି ଫଟା

ବୁକୁ ଫଟା ବୋଝ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଅତି ଭାରୀ ବୋଝ ମୁଣ୍ଡାଇଲେ
Buku phata bojha ଛାତି ଫାଟିଗଲା ପରି ବୋଧ ହୁଏ—
ବୁକ ଫାଟା ବୋଝା A very heavy load.
କରେଜ ତୋଡ଼ା ବୋଝ

ବୁକୁ ଫାଟିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଦୁଃଖରେ ବା କଷ୍ଟରେ ହୃଦୟ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ
Buku phāṭibā ହେବା—1. The heart being rent
ବୁକ ଫାଟା owing to misery or grief. ୨ । ପ୍ରାଣରେ
ଛାତି ଫଟନା ଅସହ୍ୟ ବେଦନା ଅନୁଭୂତି—2. Great mental
suffering. ୩ । ହୃଦୟର ଆକୁଳତା ବୃଦ୍ଧି—3. In-
crease of one's mental agony.

ବୁକୁ ଫୁଲା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୁକ୍ + ଫୀତ)—୧ । ଗର୍ବାଧିକ୍ୟ—
Buku phulā 1. Excess of pride. ୨ । ଆନନ୍ଦା-
ବୁକ ଫୋଳା ଛାତି ଫୁଲନା ଧିକ୍ୟ; ହର୍ଷାଧିକ୍ୟ—2. Excess of
(ବୁକୁଫୁଲିବା, ବୁକୁ ଫୁଲିଉଠିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) joy. ଦେ. ବିଣ.
(ବୁକୁଫୁଲା, ବୁକୁଫୁଲେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପୁଂ—୧ । ଗର୍ବଫୀତ—
ଛାତି ଫୁଲା 1. Puffed up with pride. ୨ । ଆନନ୍ଦଫୀତ—
2. Puffed up with joy.

ବୁକୁ ଫୁଲା(ଲେ)ଇ ଚାଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗର୍ବଫୀତଭାବ ଦେଖାଇ
Buku phulā(le)i chāliba ଚାଲିବା—To strut or
ବୁକ ଫୁଲିଯେ ଚଳା walk with a proud gait.
ସୀନା ତାନକର ଚଲନା; ଛାତୀ ଫୁଲାକର ଚଲନା

ବୁକୁ ଫୁଲା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗର୍ବଫୀତ ହେବା—1. To
Buku phulā(le)ibā be puffed up with pride.
ବୁକ ଫୋଳାନ ୨ । ଆନନ୍ଦୋତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହେବା—2. To be overjoyed.
ଛାତି ଫୁଲାନା

ବୁକୁ ବଢ଼ିବା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୁକ୍ + ବୃଦ୍ଧି)—୧ । ସାହସ ବଢ଼ିବା—
Buku bardhibā 1. Increase of one's courage.
ବୁକବାଡ଼ା ୨ । ନିର୍ଭୟ ହେବା—2. Becoming fearless.
ଛାତି ବଢ଼ନା ୩ । ମୁହଁ ବଢ଼ିଯିବା—3. Becoming cheeky.

ବୁକୁ ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବୁକୁ ଧରିବା (ଦେଖ)—1.
Buku bāndhibā Buku dharibā (See) ୨ । କୌଣସି
ବୁକ ବାଁଧା ଦୁଷ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମନରେ ସାହସ ବା
ହିମ୍ମତ କରନା ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧିବା—2. To gird up one's loins
to do a difficult work. ୩ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ
କୌଣସି ମନ ଘଟଣା ଦେଖିବାକୁ ବା ଶୁଣିବାକୁ ବା
କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା—3. To wait with
patience for some evil sight or news or
misery.

ବୁକୁ ରଗଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ, (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ସାମୁଦ୍ରିକ କ୍ଷୁଦ୍ର ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ—
Buku ragardi A kind of small sea fish. [ଦ୍ର— ଏହି ମାଛ ପ୍ରାୟ ୫ ଇଞ୍ଚ ଲମ୍ବ, ଏହାର ଶରୀରଟା କଣ୍ଟା-ଗୁଡ଼ିକ ମୃଦୁ ଓ ଅଳ୍ପ ଫମ୍ପା ହୋଇ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଢ଼ି ଉଠି ଥିବାରୁ ଏହାର ଏପରି ନାମ ହୋଇଅଛି ।]

ବୁକୁରୁ ଲୁଗା କାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗୋପନୀୟ ଅଙ୍ଗ ଅବ ନ ଘୋଡ଼ାଇ
Bikuru lugā kārhibā (ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ) ନିର୍ଲଜ୍ଜଭାବେ ପ୍ରକାଶ ବୁକେର କାପଡ଼ ଖୋଲା କରିବା—(said of a woman)
छातिसे कपडा निकालना To exhitit indecency in (ବୁକୁରୁ ଲୁଗା ଖସା[ଖେ]ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) dress. [ଦ୍ର— ଭାରତୀୟ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ୍ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମୁଖ, ସ୍ତନ ଓ ଜଘନାଦିରେ ଲୁଗା ଘୋଡ଼ାଇ ଚଳନ୍ତିଚଳ କୁଅନ୍ତି ଓ ଏହି ଅଙ୍ଗମାନ ଲୁଗାଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ନ ହେଲେ ଏହା ନିର୍ଲଜ୍ଜତାର ପରିଚାୟକ ।]

ବୁକୁରେ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସ୍ନେହସହକାରେ
Bukure dharibā ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା ବା କୋଳରେ ଧାରଣ ବୁକେ ଧରା କରିବା—1. To have a great fondness or
छातितले रखना attachment for a person; to hold a person in one's lap. ୨ । କୌଣସି ପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିଜ ପାଖରୁ ଦଣ୍ଡେ ମାତ୍ର ଅନ୍ତର ନ କରିବା—2. Not to let a dear person leave one's side for even a few minutes. ୩ । ଖୁବ୍ ଆଦର କରିବା— 3. To fondle a person. ୪ । କୌଣସି ବିଷୟକୁ ସର୍ବଦା ସ୍ମରଣ କରିବା—4. To remember or cherish a matter with fondness.

ବୁକୁରେ ପଥର ଲଦା ହେବା—ଦେ. ବି—ବିଶେଷ ଚିନ୍ତାକ୍ରାନ୍ତ ଅବସ୍ଥା
Bukure pathara ladā hebā ଘଟିବା—A state of ବୁକେ ପାଥର ଚାପାନ ହେଉଥା great risk or anixiety.
छातिपर पथर चापा होना (ବୁକୁରେ ପଥର ଲଦିବା—କ୍ରିୟାରୂପ) (ବୁକୁରେ ପାଣିଦାଣ୍ଡି ବସିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁକୁରେ ବାଉଁଶ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମାରି
Bukure bāuñsa pakā(ke)ibā ପକାଇବା ପାଇଁ ତାକୁ ବୁକେ ବାଁଶ ଦେଓୟା ଚିତ କରି ଶୁଆଇ ତା ବକ୍ଷସ୍ଥଳରେ ବାଉଁଶ
छातिपर दण्डा देना ପକାଇ ବାଉଁଶର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡକୁ ମାଡ଼ିବସିବା— (ବୁକୁରେ ବାଉଁଶ ପକାଇ ମାଡ଼ିବସିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) To press a bamboo over the breast of a person to punish or kill him. [ଦ୍ର—ପୂର୍ବକାଳରେ ଏହିପରି କରି ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରାଯାଉଥିଲା ।]

ବୁକୁରେ ହାତ ଦେବା [ଛୁ(ଛୋ)ଇଁବା] —ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର
Bukure hāta debā [chu(cho)iñbā] ବକ୍ଷସ୍ଥଳରେ ହସ୍ତାର୍ପଣ ବୁକେ ହାତ ଦେଓୟା କରିବା—1. To touch or press the
छातिपर हात लगाना breast of a woman. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ବୁକୁରେ ହାତ ଲଗା[ଗେ]ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ଅବ-ମାନିତ କରିବା—2. (figurative) To insult a woman; to outrage the modesty of a woman.

ବୁକୁ(କା) ଶୂଳ—ଦେ. ବି—ବକ୍ଷସ୍ଥଳର ଶୂଳ ବେଦନା—Colic;
Buku(ka) śūla sharp pain inside the breast.
ବୁକଶୂଳ छातिका दर्द

ବୁକେ(କ୍କେ) ପାଣି—ଦେ. ବି—ଗଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ଜଳ—
Buke(kke) pāṇi Breast-deep water.
ଏକବୁକ ଜଳ भरछाति पानी

ବୁକ୍ (ଧାତୁ)—ସ—୧ । ଶବ୍ଦ କରିବା—1. To make a
Bukk (root) sound. ୨ । ଭୁକିବା—2. To bark.
୩ । ଗପିବା; କହିବା—
3. To speak; to talk (Apte).

ବୁକ୍ନ—ସଂ. ବି (ବୁକ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଛାତି;
Bukka ବକ୍ଷସ୍ଥଳ—1. Breast; chest; bosom. ୨ । ଅନ୍ତଃ-(ବୁକ୍ନନ୍, ବୁକ୍ନା, ବୁକ୍ନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରଣ; ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ—2. The heart; the cardiac region. ୩ । ଛାଗ— 3. Goat. ୪ । ରକ୍ତ; ଲହୁ (ହି. ଶ)—1. Blood. ୫ । କଲିଜା; ଅନ୍ତ୍ରମାଂସ (ହି. ଶ)—5. Liver. ୬ । ସମୟ—6. Time (Apte). ୭ । ମୁହଁରେ ଫୁଙ୍କାଯାଇ ବଜା ଯାଉଥିବା ପ୍ରାଚୀନକାଳର ବାଦ୍ୟବିଶେଷ (ହି. ଶ)—7. A kind of flute or pipe used in ancient times.

ବୁକ୍ନନ—ସଂ. ବି (ବକ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—କୁକୁରର ଭୁକା;
Bukkana କୁକୁରର ଘୋ ଘୋ ରବ—1. Barking of a dog; bow-wow. ୨ । ସିଂହର ଗର୍ଜନ—2. The roar of a lion. ୩ । ଶିଆଳ ଆଦିଙ୍କର ଭୁକିବା— 3. The yelping or barking of jackals. ୪ । ପଶୁମାନଙ୍କର ରବ—4. The noise or braying of beasts (Apte).

ବୁକ୍ନ ଫଳକ—ସଂ. ବି (ବକ୍ଷଳ ଘରଗୁଣା)—ବକ୍ଷୋମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅସ୍ଥି—
Bukka phalaka Breast-bone.

ବୁକ୍ନସ—ସଂ. ବି (ବୁକ୍ନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ)—ଚଣ୍ଡାଳ—
Bukkasa A Chāṇḍāla (Apte).

ବୁକ୍ନାଗ୍ରମାଂସ—ସଂ. ବି (ବୁକ୍ନ=ଛାତି+ଅଗ୍ର=ପ୍ରଧାନ+ମାଂସ)—
Bukkāgramāṁsa ୧ । ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ—1. The heart.
୨ । କଲିଜା; ଫୁଲଫୁଲି—2 Liver.

ବୁକ୍ନାର—ସଂ. ବି (ବୁକ୍ନ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ଅର)—
Bukkāra ବୁକ୍ନନ (ଦେଶ)—Bukkana (See).

ବୁଗ୍‌ଦା—ଦେଶ, ବି (ଫା)—କଂସେଇର ଛୁରି—
Bug-dā ବୁଗ୍‌ଦା ବୁଗଦା Butcher's knife.

ବୁଗୁଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଘରଛାଉଣିରେ ଗଣ୍ଠିରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ
Bugurdā ଘୋଡ଼ାର ଘାସରେ ବଳା ଦଉଡ଼ି (ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ଲାଲ)
A rope or string of a kind of grass used in thatching.

ବୁଙ୍ଖୀ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—(ସଂ. ବୃନ୍ତ)—ଡେମ୍ଫ; ବୃନ୍ତ—
Buṅkhi Stalk of a flower or fruit.

ବୁଙ୍ଗରା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବଡ଼ ଗଛର ଗଣ୍ଡିର ଖଣ୍ଡ—
Buṅg-rā A piece of the trunk of a big tree.

ବୁଙ୍ଗା—ଗ୍ରା. ବ—ଚଳଚଳ; ଥରକେ ପାଟି ଭର୍ତ୍ତିହେବା ପରିମିତ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ; ବଡ଼ ଗୁଣ୍ଡା – A big mouthful.
Buṅgā
ଗାଳ (ଯଥା—ବୁଙ୍ଗାଏ ମୁଢ଼ି ପାଟିରେ ପୂରେଇ ସେ ଦଉଡ଼ିଲା ।)
ଗାଲ

ବୁଚ୍‌କା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ । ବୁଚ୍‌କା; ବୋଝକା—
Buch-kā 1. A bundle; package. ୨ । ଗଣ୍ଠିରା—
2, Bale.

ବୁଚ୍‌କି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ - ଛୋଟ ବୋଝକା—
Buch-ki A small bundle.

ବୁ ଚିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—(ଟେକା ଆଦି) ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା; ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଖସିଯିବା—(a missile) To miss the aim.
Buch-kibā
ବୁଚୁଚିବା, ବୁଚୁଚିଯିବା
ବୁଚୁଣିବା, ବୁଚୁଣିଯିବା
ବୁଚୁଛିଯିବା; ବୁଚୁଛିବା
—ଅନ୍ୟରୂପ

ବୁଚଡ଼୍(ର୍)—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବୁଚର୍)—କଂସେଇ—
Buchard(r) ବୁଚର ବୁଚଡ଼ Butcher.

ବୁଚର୍‌ଖାନା—ବୈଦେ (ଇଂ. ବୁଚର୍+ଫା. ଖାନାହ୍=ଗୃହ) ବ—
Buchar-khānā ୧ । କଂସେଇଖାନା—1. Butcher
ବୁଚରଖାନା ବୁଚଡ଼ଖାନା house. ୨ । କଂସେଇ ଦୋକାନ—
2. Butchers stall.

ବୁଚି—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତ୍ରର) ବ—ମାଟିରେ ତିଆରି ଘଡ଼ା; କ୍ଷୁଦ୍ର ମୃଦ୍‌ଘଟ—
Buchi A small pot made of earth.

ବୁଜ୍(ଜୁ)କାଣି—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—(ଭୁଲ. ବ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ବୁଜବୁଡ଼ୀ)—ପାଣିବୁଡ଼ୁକା; ଜଳ ବୁଦ୍‌ବୁଦ—
Buj-(ju)kāṇi Water bubble.

ବୁଜ୍(ଜୁ)ରୁକ୍(ଗ୍)—ବୈଦେ (ଫା. ବୁଜୁର୍ଗ=ମହତ୍ ବ୍ୟକ୍ତି)—ବ—
Buj-(ju)ruk(g) ୧ । ମହତ୍ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Great.
ବୁଜରୁକ ବୁଜୁର୍ଗ ୨ । ଚତୁର; ଚାଲାକ; ଧୂର୍ତ୍ତ—2. Sly; cunning. ୩ । ପାଜୀ; ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked. ୪ । ଫାଜିଲ୍—4. Forward; officious; pert; presumptious. ୫ । ଯୋଗ୍ୟ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—5. Excellent. ବୈଦେ. ବ. (ଫା) ୬ । ବାଜୀଗର୍—6. Magician.

ବୁଜ୍(ଜୁ)ରୁକ(ଗି)—ବୈଦେ (ଫା. ବୁଜୁର୍ଗୀ) ବ—୧ । ଅଦ୍ଭୁତ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇବା; ଭୋଜବାଜୀ; କୁହକ—
Buj-(ju)ruki(gi) 1, Magic; legerdemain.
(ବୁଜୁର୍ଗୀ(ଗୀ)) ଅନ୍ୟରୂପ—୩ । ଫାଜିଲାମି—3 Forwardness; pertness. ୪ । ଧୂର୍ତ୍ତତା-4.Slyness.
ବୁଜରୁକୀ ବୁଜୁର୍ଗୀ ୫ । ବାହାଦୁରୀ; ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସା—
5. Bragging; self-praise. ୬ । ଚତୁରତା—
6, Cleverness. ୭ । ଉତ୍କର୍ଷ – 7 Excellence.

ବୁଜ୍(ଜୁ)ରୁକ(ଗି) କରିବା—ବୈ. କ୍ରି—୧ । ଦୁଷ୍ଟାମି ଦେଖାଇବା—
Buj-(ju)ruki(gi) karibā 1. To show signs of wickedness.
ବୁଜ୍(ଜୁ)ରୁକ(ଗି) କାଢ଼ିବା
ବୁଜ୍(ଜୁ)ରୁକ(ଗି) ଦେଖା(ଖେ)ଇବା
ବୁଜ୍(ଜୁ)ରୁକ(ଗି) ବଖା(ଚେ)ଇବା
ବୁଜ୍(ଜୁ)ରୁକ(ଗି) ବାହାର କରିବା
} ଅନ୍ୟରୂପ
୨ । କୁହକ ଦେଖାଇବା—
2. To show magic.
ବୁଜରୁକୀକରା (ଦେଖାନ) ବୁଜୁର୍ଗୀ ଦିଖଲାନା ୩ । ଧୂର୍ତ୍ତତା ଦେଖାଇବା—3. To exhibit slyness. ୪ । ଆପଣାର ବାହାଦୁରୀ ବଖାଣିବା—4, To brag.

ବୁଜା—ବୈ. ବ (ସଂ. ମୁଦ୍ ଧାତୁ)—ବନ୍ଦ କରିବା ବା ବୁଜିବା କ୍ରିୟା
Bujā —Shutting; closing. (ଯଥା—ବାଡ଼ିବୁଜା)—
ବୁଜା ମୁଁଦନା ବୈ. ବିଣ—ମୁଦ୍ରିତ—Shut up; closed.
ବୁଜା ବନ୍ଦ୍

ବୁଜା(ଜେ)ଇବା—ବୈ. କ୍ରି (ବୁଜିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ, Causa.
Bujā(je)ibā tive of Bujibā)—୧ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା
ବୁଜାନ ବୁଜିବା କ୍ରିୟା କରାଇବା—1. To cause to be shut.
ବୁଝାନା [ଉ—ସେକାଲେ ଭୀମସେନ ତେଜ ଅଗ୍ନିବୃଷ୍ଟି, କରି ଦେଲେ ସବୁର ବୁଜାଇ ସେ ଦୃଷ୍ଟି । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ ସଭା ।] ୨ । (ଦୀପ) ନିଭାଇବା—2. To extinguish (a lamp).

ବୁଜାବୁଜି—ବୈ. ବ (ସଂ. ମୁଦ୍ରିତ)—ବୁଜିବା କ୍ରିୟା—
Bujābuji ବୁଜିବୁଜି Act of closing.

ବୁଜିବା—ବୈ. କ୍ରି (ସଂ. ମୁଦ ଧାତୁ)—୧ । ମୁଦିବା; ମୁଦ୍ରିତ କରିବା—
Bujibā 1. To close; to shut up. [ଉ —ବୋଲେ ବୁଜା ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ ଦେବ ଅଭ ଯହେ ବୁଜିଲ ନୟନ ପୁଣି । ବନ୍ଦ୍‌କରନା; ମୁଁଦନା କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।] ୨ । ବାଡ଼ ପ୍ରଭୃତି-
ବୁଜା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ବେଷ୍ଟିତ କରିବା—
2. To enclose a place with a
ଘେରାନା fence. ୩ । ବାଡ଼ ବସାଇବା—3. To set up a fence.

ବୁଜି ଯି(ହେ)ବା—ବୈ. କ୍ରି—୧ । (ଦୀପ) ନିଭିଯିବା—1. To be
Buji ji(hi)bā extinguished. ୨ । (ଗର୍ତ୍ତ ବା ଛିଦ୍ର) କ୍ରମଶଃ
ବୁଜେଯାଓୟା ବୁଝାନା ମୁଦ ହୋଇଯିବା—2. (a hole) To be closed or filled up gradually.

ବୁଜୁ(ଜ, ଜି)ଲା—ବୈ. ବ (ସଂ. ବନ୍ଧ; ଏକତ୍ର ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା
Buju(ja, ji)lā ପଦାର୍ଥ)—ବଡ଼ପୋଟଳା; ପୁଡ଼ା; ଗଣ୍ଠିରା—
ବୁ(ବୋ)ଚକା; ବୁଜଳା A big packet; bundle. [ଉ—ଟଙ୍କା ଗଠରୀ; ପୋଟଳୀ ସୁନା ରତନ ବୁଜୁଲା ବାନ୍ଧଲେ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ ବନ ।]

ବୁଜୁଲା ବାନ୍ଧିବା—ବୈ. କ୍ରି—ଲୁଗାପଟାକୁ ବା କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଗୋଟିଏ
Bujula bāndhibā ଗୋଟଳା କରି ବାନ୍ଧିବା—To make
ବୁଜଳା(ବୁଚକା)ବାଁଧା up a bundle; to tie up things
ଗଠଳୀ ବାଁଧନା (ବୁଜୁଲା ବନ୍ଧା—ବ) into a bundle.

ବୁଜୁଲା ବୁଜୁଲି—ଦେ. ବି (ସହଜର)—ବଡ଼ ଓ ସାନ ପୁଡ଼ା ମାନ—
Bujula bujuli Large small packets;
ବୁ(ବୋ)ଚକାବୁ(ବୋ)ଚକୀ **ଗଣ୍ଠିଗଣ୍ଠୀ** luggage.

ବୁଜୁ(ଜ, ଜି)ଲି—ଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୁଜୁଲା; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଡ଼ା—
Buju(ja, ji) li A small packet or bundle,
ବୁଚକୀ **ଗଠରୀ; ବୁକଚୀ**

ବୁଝ୍(ଝୁ)ବୁଝ୍(ଝୁ)—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଉତ୍ତମରୂପେ
Bujh-(jhu) bujh(jhu) ବୁଝିବାରେ; ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ
ବୁଝତେ ବୁଝତେ କରିବାରେ ଜଣାଗଲା ଯେ—It appears as
ବୁମ୍ଝତେ ବୁମ୍ଝତେ a result of enquiry. (ଯଥା—ମୁଁ ଗେରି ହୋଇଥିବା କଥା ଶୁଣି ଗ୍ରାମରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି, ବୁଝ୍ ବୁଝ୍ ଗେରି ଆଉ କେହି ନୁହେଁ, ଆମର ଘରର ଗୁଳିରମାନେ ।)

ବୁଝ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବୁଧ ଧାତୁ; ପ୍ରା. ବୁଝ ଧାତୁ)—୧ । ବୋଧଶକ୍ତି;
Bujha ସମଜ—1. Understanding. ୨ । ତଦନ୍ତ—
ବୋଝ **ବୁମ୍ଝ** 2. Enquiry.

ବୁଝକ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବୋଧଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ; ବୁଝି ପାରୁଥିବା—
Bujhaka ସମଜଦାର 1. Capable of understanding.
ବୁମ୍ଝନେବାଲା; ବୁମ୍ଝକ୍କଡ ୨ । ଯୁକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ—2. Reasonable.

ବୁଝକ ପଣ—ଦେ. ବି—ବୋଧଶକ୍ତି; ବୁଝିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ—Capacity
Bujhaka paṇa ବୋଝ to understand.
ବୁମ୍ଝକ୍କଡପନା [ବୁଝକପଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁଝ(ଝୋ)ଟ୍—ବୈଦେ. ବି—୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ ବୋଧଗମ୍ୟ କରିବା—
Bujha(jho)ṭ 1. Understanding a thing well;
ବୋଝା **ବୁମ୍ଝାବଟ** comprehension. ୨ । ଉତ୍ତମରୂପେ
ବିବେଚନା—2. Thorough consideration.
୩ । କୌଣସି ହିସାବ ସହଜରେ ବୁଝାଯିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଟିପ୍ପଣୀ—3. A memorandum for the easy understanding of a complicated account.

ବୋଝ ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ବୋଧଗମ୍ୟ—1. Comprehensible. ୨ । ଯାହା ସମସ୍ତେ ବୁଝି ପାରିବେ—2 Which can be understood by all.

ବୁଝଟ କରିବା—ଦେ. ବି—କୌଣସି ଜଟିଳ ବିଷୟକୁ ବୁଝିବା—
Bujhaṭa karibā To enquire into or understand
ବୋଝା, ବୋଝାପଡ଼ାକରା a complex matter.
ବୁମ୍ଝାବଟ କରନା

ବୁଝଟ କାଗଜ—ବି.—ଜଟିଳ ଓ ଲମ୍ବା ହିସାବର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଟୀକା (ଯାହା
Bujhaṭa kāgaja ସାହାଯ୍ୟରେ ବଡ଼ ହିସାବ ସହଜରେ ବୁଝା
ବୋଝାପଡ଼ା କାଗଜ ଯାଇ ପାରେ)—A memo or concise
ବୁମ୍ଝାବଟ କାଗଜ statement or note with the help of
ବୁଝଟ ପଇଦ } — ଅନ୍ୟରୂପ which a long and
ବୁଝଟ ଧର୍ଦ୍ଦ, complicated account can be easily understood.

ବୁଝ ସମଜ—ଦେ. ବି—(ଏକାର୍ଥକ ସହଜର)—୧ । ବୋଧବୋଧ; ଉତ୍ତମ
Bujha samaja ରୂପେ ଅନୁସନ୍ଧାନ—Thorough enquiry.
ବୁଝା(ଜା)ସୁଝା ୨ । କୌଣସି ବିଷୟର ତତ୍ତ୍ୱ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଚାର—
ବୁଝାସମଝା(ଜା) 2. Thorough consideration.
ବୁଝାସମୁଝା(ଝା) } ଅନ୍ୟରୂପ ୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉତ୍ତମ ରୂପେ
ବୁଝ ବିଚାର ବୁଝାଇ କରି କହିବା—3. Explaining a matter fully to a person. ୪ । ପ୍ରବୋଧ ଦାନ—4. Consoling.
ବୁଝା ସୁଝା(ଜା)
ବୁଝ୍ ସମଜ୍
ବୁମ୍ଝ ସମମ୍ଝ

ବୁଝା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୁଧ୍ ଧାତୁ; ପ୍ରା. ବୁଝ ଧାତୁ)—୧ । ବୁଝିବା—
Bujhā 1. Understanding. ୨ । ବିବେଚନା—
ବୁଝା 2. Consideration. ୩ । ବୁଝାଇବା—3. Explaining. ୪ । ସାନ୍ତ୍ୱନା; ପ୍ରବୋଧ—4. Consoling.
ବୁମ୍ଝନା ୫ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ; ତଦାରି—5. Supervision.
ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବି—ବୋଝ—Load. ଦେ. ବିଣ—
(ବିପରୀତ—ଅବୁଝା) ଯେ ସହଜରେ ବୁଝିଯାଏ—Amenable to reason.

ବୁଝା(ଝେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବୁଧ୍ ଧାତୁ; ପ୍ରା. ବୁଝ ଧାତୁ ଣିଚ୍)—
Bujhā(jhe)ibā ୧ । ବୁଝିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ; ସମୁଝାଇବା;
[ବୁଝା(ଝେ)ଇ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୋଧ ଗମ୍ୟ କରାଇବା; ଅନ୍ୟ
ବୁଝାନ, ବୋଝାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି କୌଣସି ବିଷୟ ବୁଝି ପାରିବ, ସେହି-
ବୁମ୍ଝାନା ପରି କରିବା—1. To make a thing plain to a person. (ଉ—ସୁଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପଠିଆଇ ମୁହିଁ, ବୁଝାଉଛି ନଳ ସେ ହୋଇବେ ବି ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୨ । ତତ୍ତ୍ୱ ତତ୍ତ୍ୱ ଭାବରେ ବା ପରିଷ୍କାର କରି କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା—1, To explain a matter. (ଉ—ଯଶୋଦା କୋଳେ କୃଷ୍ଣ ଦେଇ, ପଛେ ଗୋ କହିବା ବୁଝାଇ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।) ୩ । ପରାମର୍ଶ ଦେବା; ଉପଦେଶ ଦେବା—3. To advise. ୪ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଟଙ୍କାପଇସାର ହିସାବ ସମଝାଇ ମୁଅଜା କରାଇ ଦେବା—4. To explain or render an account to a person. ୫ । ପ୍ରବୋଧ ଦେବା; ବୋଧ ଶୋଧ କରି କହିବା; ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—5. To console. ୬ । କହିବା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଶାନ୍ତ କରାଇବା—6. To assuage a person's feelings. ୭ । କହିବା ଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରାଇବା—7. To satisfy a person by speaking to him. ୮ । ମନ ମନାଇବା; ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା—8. To persuade.

ବୁଝା(ଝେ)ଇବା ସମ(ମୁ)ଜା(ଝା, ଜେ, ଝେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ ।
Bujhā(jhe)ibā sama(mu)jā(jhā, je, jhe)ibā ଉତ୍ତମ-
[ବୁଝାଇବା ସୁଝା(ଜା)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ରୂପେ ବୁଝାଇବା—1. To
ବୋଝାନ ସୋଝାନ explain clearly. ୨ । ଉତ୍ତମରୂପେ
ବୁମ୍ଝା ସମମ୍ଝାନା ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—2. To console. [ଉ—

× ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ଭୁଲ କରାଇଲେ—ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ ।]

ବୁଝା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୁଝିବା—To understand. (ଉ—ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର କର ବୁଝା, ସେ ମୋତେ କରୁଥାନ୍ତି ଶୋଭା—ପ୍ରାଚୀ. ଜଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।)

Bujhā karibā
ବୁଝା ପଡ଼ିବା
ବୁଝା ଯାଓୟା

ବୁଝା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି (ବୁଝିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟରୂପ)—୧ । ଅନୁମିତ ହେବା—1. To be inferred. ୨ । ସ୍ଥିରରୂପେ ଜଣା ହେବା—2. To be known for certain. ୩ । ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେବା—3. To be ascertained. ୪ । ଅବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ କର୍ମ କରାଯିବା—4. To be acted upon according to the circumstances. (ଉ—ସଖୀ ପରହାସ ଶୁଣି, ଲଜେ ହସି ଠାଲୁରାଣୀ, ମନେ କଲେ ପୁଣି ବୁଝାଯିବ—ଜଳସୂର୍ଯ. ସଙ୍ଗୀତ ।)

Bujhābujhi karibā
ବୁଝାବୁଝି କରିବା
ବୁଝାବୁଝି ହେବା

ବୁଝାବୁଝି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝିବା—1. To understand well. ୨ । କୌଣସି ବୁଝାସୁଝା କରା; ବୋଝସୋଝ କରା ବିଷୟର ତତ୍ତ୍ୱ ନେବା; ତଦନ୍ତି (ବୁଝସୁଝା କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) କରିବା—2. To super-ବୋଝାନ ବୁଝାସୁଝା କରନା vise; to make enquiries. (ଉ—ଏହାଙ୍କୁ ଧରି ସାନ୍ତାଣୀ ସବୁ ମାମଲତ ବୁଝାସୁଝା କରୁଥିଲେ—ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।)

Bujhābujhi hebā
ବୁଝାବୁଝି ହେବା
ବୁଝାବୁଝି ହୋନା

ବୁଝାବୁଝି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—କାର୍ଯ୍ୟ ଖେତ୍ରରେ ବା ଭବିଷ୍ୟତ୍‌ରେ ବଳ ପରଖା ପରଖି ହେବା ବା; ଦାଉ ସାଧିବା—ବୋଝାବୁଝି ହେବା To measure each other's strength when opportunity arises; to be avenged. (ଉ—ସ୍ଥାନମାନ ଧରି ଯେ ଯାହାର ରହିଲେ । ବୁଝାବୁଝି ହୋଇବା ବୋଲି ଗରଜିଲେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶ୍ରୀପ୍ର ।)

Bujhāma(pa,ba)ṇā
ବୁଝାମ(ପ,ବ)ଣା

ବୁଝାମ(ପ,ବ)ଣା—ଦେ. ବି—୧ । ବିଚାରଣା; ତଦନ୍ତ—1. Consideration; enquiry. (ଉ—ତଥାପି ବିଚାର ବୁଝାମଣା କର, ଶତ୍ରୁ ମଇତ ସମ ସର । ଭୁପତ. ପ୍ରେମ ବୁଝାବିଚାର ପଥାମୃତ) । ୨ । ସୁବିଚାର; ନ୍ୟାୟ ବିଚାର—2. Just (ବିପରୀତ—ଅବୁଝାମଣା) consideration; justice. (ଉ—ବିଚ୍ଛ ବୁଝାମଣା ଥିବ ଗନ୍ଧବ ହୁଦରେ । ପ୍ରାଚୀ ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତ ।) ୩ । ବିଚାର; ବିଚାର—3. Trial. (ଉ—ଏକା ଅଶିଥ ଜଣା, ଭାର ନାହିଁ ବୁଝାମଣା ।) ଦେ. ବିଣ—୧ । ନ୍ୟାୟ ବିଚାରକ—1. Just; righteous. ୨ । ସୁବିବେଚକ—2. Considerate.

Bujhārat(ti)
ବୁଝାରତ(ତି)

ବୁଝାରତ(ତି)—ଦେ. ବି—(ହି. ବୁଝାରତ; ସେଟ୍‌ଲ୍‌ମେଣ୍ଟ ବିଭାଗର ହିନ୍ଦୀକର୍ମଚାରୀଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଶବ୍ଦ)—୧ । ହିସାବ ବୁଝାରତ ବୁଝିବା କ୍ରିୟା—I. The act of examination of an account. ୨ । ସେଟ୍‌ଲମେଣ୍ଟର ଅମିନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀଙ୍କଦ୍ୱାରା ଚେକ୍ ହେବା—2. The checking of the entries made by the amins by superior officers during settlement operations.

Bujhārat(ti) amina
ବୁଝାରତ ଅମିନ
ବୁଝାରତ ଅମୀନ

ବୁଝାରତ(ତି) ଅମିନ—ଦେ ବି (ସେଟ୍‌ଲ୍‌ମେଣ୍ଟ ଶବ୍ଦ)—(ହି. ବୁଝା-ରତ+ଅ. ଅମିନ୍) —ଯେଉଁ ଅମିନ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅମିନର ମାପକୁ ଚେକ୍ କରନ୍ତି—An amin deputed to check the mesurements done by a former amin.

Bujhārat karibā
ବୁଝାରତ କରିବା
ବୁଝାରତ କରନା

ବୁଝାରତ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସେଟ୍‌ଲମେଣ୍ଟ ଶବ୍ଦ)—(ହି. ବୁଝାରତ୍+ଓ Bujhārat karibā କରିବା)—ପ୍ରତାଳ ବା ଚେକ୍ କରିବା—ବୁଝାରତ କରା To check and verify.

Bujhārat(ti) pharada(phardd)
ବୁଝାରତ(ତି) ଫରଦ(ଫର୍ଦ)

ବୁଝାରତ(ତି) ଫରଦ(ଫର୍ଦ)—ବୈଦେ. ବି—(ହି. ବୁଝାରତ+ଫା. ଫର୍ଦ୍) ବୁଝଟ କାଗଜ ବୁଝାରତଫର୍ଦ ବୁଝାରତଫରଦ (ଦେଶ)—Bujhata kāgaja (See).

Bujhi
ବୁଝି
ଦେଖ

ବୁଝି—ଦେ. ଅ—ସାବଧାନ୍! ହୁସିଆର !—(interjection) Take care ! Beware !

Bujhibā
ବୁଝିବା

ବୁଝିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସ. ବୁଧ୍ ଧାତୁ=ଜ୍ଞାନ କରିବା; ଅବଗମନ Bujhibā କରିବା; ପ୍ରା. ବୁଝ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଅର୍ଥବୋଧ କରିବା; ବୁଝା ବୁଝନା ଅର୍ଥ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା—1. To understand the meaning of, (ଯଥା—ସେ ହିନ୍ଦୀକଥା ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ ।) ୨ । ଅନୁଭବ କରିବା; ବୋଧ କରିବା—2. To experience; to feel (ଯଥା—ମୁଁ ପାପ କରିଛି ବୋଲି ପାପର ଭୁଲନ୍ତ ଜାଡ଼ିନ ବୁଝିଛି ।) ୩ । ଜ୍ଞାତ ହେବା; ଜାଣିବା—3. To know. (ଯଥା—ମନୁଷ୍ୟ କାହିଁ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ବୁଝିବ?) ୪ । ପରୀକ୍ଷା କରିବା—4. To examine; to test. (ଉ—ଶିବଙ୍କି ବୁଝିବାକୁ ଇନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନି ଭଲେ, ସଞ୍ଜାଣ କପୋତର ସ୍ୱରୂପ ଘେନିଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୫ । ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରୟୋଗ କରିବା; ମନୋଯୋଗ ଦେବା—5. To apply one's mind to; to attend to. (ଯଥା—ସେ ଅସିଲାଦିନୁ ପିଲାପିଲାଙ୍କ ଖବର ବୁଝୁ ନାହିଁ ।) ୬ । ବିଚାର କରିବା—6. To judge. (ଯଥା—କଥାଟା ଶୁଣିଲା ବେଳକୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼, ବୁଝିଲା ବେଳକୁ ବିଛ ନୁହେଁ) ୭ । ବିବେଚନା କରିବା—7. To consider. (ଉ—ବିନାଶରେ ପୂର୍ବ ସୁରୁଷ କୀର୍ତ୍ତି, ବୁଝିବା ବୋଲି ରାମ ବୋଲନ୍ତି । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୮ । ଅଲୋଚନା କରିବା; ତର୍କାଦିଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କରିବା—8. To discuss. (ଯଥା—ପଣ୍ଡିତମାନେ ସଭାରେ ଶାସ୍ତ୍ର ବୁଝୁଛନ୍ତି) ୯ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେବା; ସ୍ଥିର କରିବା—9. To settle; to ascertain. (ଯଥା—ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବୁଝିଅଛନ୍ତି ଯେ ଜଳଜାପିଣ୍ଡରେ ଧାତବ ପଦାର୍ଥ ଅଛି) ୧୦ । ତୁଳନା କରିବା—10. To compare. (ଯଥା—ଭଲ ମନ ନ ବୁଝିଲେ ପଛକୁ ହଟହଟାରେ ପଡ଼ିବ) ୧୧ । ଭଲ ମନ

ବାଛିବା—11. To discriminate. (ଯଥା—ଦୋଷ ବା ଗୁଣ ବୁଝି ଦଣ୍ଡ ବା ପୁରସ୍କାର ଦେବା ଉଚିତ) ୧୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ଗ୍ରହିରୁ ଓ ଜାତକ ଆଦିରୁ ଗ୍ରହନକ୍ଷତ୍ରାଦିଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି ଗଣନାକରି ଦଶା ଓ ବିବାହ ଇତ୍ୟାଦି ଆଦି ସ୍ଥିର କରିବା—12. To ascertain the future by astrological calculations. (ଯଥା—ନାହାକ ଉଚାଇ ବିଚାରଘର ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଇତ୍ୟାଦି ବୁଝିବାକୁ ଦେବ) ୧୩ । ମୁକାବିଲା କରିବା; ତୁଳନା କରିବା—13. To compaire, ୧୪ । କର୍ମର ତତ୍ତ୍ୱ ନେବା—14. To supervisle. ୧୫ । ଜମିଦାରୀ ଆଦି ଚଳାଇବା—15. To manage. ୧୬ । କୌଣସି ବିଷୟ ଠିକ୍ ଅଛି କି ନାହିଁ, ଏହା ଦେଖିବା—16. To check. ୧୭ । ଠଉରାଇବା—17. To realise. ୧୮ । ମାପିବା—18. To fathon; to mesure. ୧୯ । ଶାନ୍ତ ହେବା; (ମନ) ମାନି ଯିବା—19. (the mind) To be pursuaded to accept; to be pacified. (ଯଥା—ଅବୁଝା ମନ ମୋର ତମାରୁ ବୁଝୁ ନାହିଁ) ୨୦ । ଅନୁମାନ କରିବା; ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କରିବା—20. To suppose; to infer; to conclude. (ଉ—ସେ ବୁଝିଲେ ରାମଙ୍କୁ ବଣ ଉତରେ ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲା । ନୀଳକଣ୍ଠ. ଚିତ୍ରାଙ୍କ ରାମାୟଣ ।) ୨୧ । ଠିକଣା କରିବା; ପତା ଲଗାଇବା—21. To ascertain the whereabouts of. (ଉ—ଏହା କହିଣ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କୁ ଡକାଇ, ବୋଇଲେ ବୁଝି ଅସ ନଳଙ୍କୁ ଏବେ ଯାଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୨୨ । ଜନଶ୍ରୁତି; ତତ୍ତ୍ୱ ନେବା—22. To enquire after. (ଉ—ଏ ବାହାରେ ସୁଣାଇ ଦ୍ରୁତଯାଏ ମୁହିଁ, ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସ୍ଥବାସିଙ୍କ ସମସ୍ତ ବୁଝିଲି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୨୩ । ହିସାବ ଆଦି ଠିକ୍ ଅଛି କି ନାହିଁ ଏହା ପରୀକ୍ଷା କରିବା; ଚେକ୍ କରିବା—23. To examine or check accounts. ୨୪ । ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଭାବ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଏକାଧିକ ସ୍ଥାନରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ନେବା—24. To a certain the market price from several places. ୨୫ । ଫଳରେ ଦେଖିବା—25. To see or find out by the result. (ଉ—ମୁହିଁ ଜାଣିଥିଲେ କିରୂପେ ରାମ ଭାର୍ଯ୍ୟା, ନେବୁ ଆଜ ବୁଝିବା ତୋର ବଳମନ୍ତ୍ର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୨୨ । ଉପଲବ୍ଧି କରିବା—26. To realise. (ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ କଥା ସୁଣୁ ନାହୁଁ, ପରେ ମୋ କଥାର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିବୁ ଯେ) ୨୨ । ଅନ୍ୟର ମନୋଗତ ଭାବକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା—27. To read another's mind. (ଉ—ନଜାଣ ସଜ ମୋ ମନ ବୁଝିଲୁ ନାହିଁ ଲେ । କାମଯାଲ. ସୀତାବିବାହ ।) ଦେ. ବିଶ—(ବୁଝିଲା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୋଧଶକ୍ତିମାନ୍—Considerate; reasonable. ଦେ. ବି—ବୋଧଶକ୍ତି—Understanding; intellegence.

ସମଜଦାର ସମଝଦାର

ବୁଝିବା ବିଚାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସ. ବୋଧ; ବିଚାର)—ଉତ୍ତମରୂପେ ବିଚାର କରିବା; ଅଗ୍ର ପଶ୍ଚାତ୍ ଭାବି ବୁଝା ସୁଝା ବୁଝନା ସୁଝନା କରିବା—To consider well. [ବୁଝିବା ସମ(ମ)ଝିବା, ବୁଝିବା ସୁଝିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁଝିବା(ଲା) ସୁଝିବା[ଲା]—ଦେ. ବିଶ—ବୋଧଶକ୍ତିବାନ୍ [ବ୍ୟକ୍ତି]—Bujhibā(lā) sujhibā(lā) Considerate; reasonable ସମଜଦାର ବୁଝନେସମଝନେବାଲା; ସମଝଦାର (person).

ବୁଝେଇ ବାଝେଇ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—(ବୁଝେଇବା କ୍ରିୟା ଓ ଧ୍ୱନିମୂଳକ ବାଝେଇବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ)—ବୋଧ ବୁଝିଯେସୁଝିଯେ ଶୋଧ କରାଇ; ଉତ୍ତମରୂପେ ବୋଧଗମ୍ୟ କରାଇ—ବୁଝାସୁଝାକର, ବୁଝାସମଝାକର By explaining a thing clearly. [ବୁଝେଇ ସୁଝେଇ, ବୁଝେଇ ସମଝେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁଟ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ ବୁଟ୍)—ଗୋଡ଼ ଢଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ଜୋତା—But ବୁଟ ବୁଟ Boots.

ବୁଟ୍ ପାଲ(ଲି)ସ—ବୈଦେ. ବି—(ଇ. ବୁଟ୍ ପଲିଷ୍)—ବୁଟଜୋତାକୁ ଚକ୍‌ଚକିଆ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଲେପ—But-pāl(li)s ବୁଟପାଲିସ ବୁଟପାଲିସ Boot-palish.

ବୁଟ୍ ଫିତା—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ବୁଟ୍+ପଟ୍ଟ ଗୀଜ୍. ଫୀତା)—But-phitā ବୁଟ୍‌ଜୋତାର ଛିଦ୍ରରେ ଗଳାଯାଇ ଉଡ଼ାଯିବା ଫିତା—ବୁଟଫିତା ବୁଟ୍‌ଫିତା [ବୁଟ୍‌ଲେଶ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) Boot-lace.

ବୁଟ[ଣ୍ଟ]—ଦେ. ବି—(ସ ବୃନ୍ତ, ପ୍ରା. ବୋଣ୍ଟ)—ଗୋଲାକାର ଶସ୍ୟ—Chickpea; Benga gram; Cicer Arietinum.

ସ. ନାମ—ଚଣକ, ହରିମନ୍ଥ, ସକଳପ୍ରିୟା

ବୁଁଟ, ବୋଣ୍ଟ, ବୋଂଟ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବୁଟ, ଛୋଳା, ବୁଁଟକଳାଇ

ଚନା, ଚୁଁ(ଚୁ)ଟ୍

ମ. ହରଭାରେ

ଗୁ. ଚଣ୍ୟା

ତେ. ଶଲଂଗାଲୁ

ଫା. ନଖୁଦ୍

ଆ. ହୁମମ୍

[ଦ୍ର—ଏ ଶିମ୍ବାଦି ବର୍ଗର କୃଷିଜାତ ଶାକର ଛୁଇଁ ଉତରୁ ବାହାରିବା ଶସ୍ୟ, ଏହା ରଗଡ଼ା ହେଲେ ଦୁଇଫାଳ ହୁଏ, ଏହା ଡାଲି ହୁଏ । ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ଏହା ପାଣିରେ ବଡୁରେଇ କରି ଦିଆଯାଏ । ଏହାକୁ ଘିଅରେ ବା ତେଲରେ ଭାଜି 'ବୁଟଭଜା' କରି ଖାଆନ୍ତି । ବୁଟର ଶାଗ ମଧ୍ୟ ଖିଆଯାଏ । କଞ୍ଚାବୁଟର ଚୁନାକୁ ବେସନ ଓ ଭଜାବୁଟର ଚୁନାକୁ ବୁଟଛତୁ ବୋଲାଯାଏ । ବେସନ ସାହାଯ୍ୟରେ ନାନାବିଧ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ଏହା ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ, ରୁକ୍ଷ, ଲଘୁ କଷାୟରସ, ବିଷ୍ଟମ୍ଭୀ ଓ ଜ୍ୱରନାଶକ ।]

ବୁଟ ଛତୁ—ଦେ. ବି.—(ଓ. ବୁଟ+ସ. ସତ୍ତୁ)—ଭଜା ବୁଟ ଚୁଣ୍ଡାଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଚୁନା—Flour made from fried gram.

ବୁଟେର ଛାତୁ ବୁଟକୀ ସତ୍ତୁ

(ବୁଟ ଛତୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଛତାକ ବିଶେଷ; ଗୁଣ୍ଡେ ନାଡ଼ ଓ ବାଟୁଳ ପରି ମୁଣ୍ଡ ଥାଇ ଭୂମି ଉତରୁ ଉଠିଥିବା ଛତୁ—A kind of mushroom.

ବୁଟ ତଲ—ଦେ. ବି—(ଓ.ବୁଟ+ସ, ତଳଳ)—ତେଲରେ ବା ଘିଅରେ ଭଜା ହୋଇ ଥିବା ଲବଣାଦି ମିଶ୍ରିତ ବୁଟ; ତେଲ

ଛୋଳାଭାଜା ଉଷ୍ଣ ତଣ୍ଡୁଳ—Gram fried in oil or
ବୁଟ ଭୁଜା ghee.

ବୁଟ ବେସନ—ଦେ. ବ—ଚଣା ବୁଟର ଚୂନା—Flour made of
Buṭa besana ବୁଟି ବେସନ ବୁଟ ବେସନ unfried gram.

ବୁଟା(ଣ୍ଟା)—ବୈଦେ. ବ—(ସଂ. ବୃନ୍ତ; ହି. ବୁଟା, ବୁଣ୍ଟା) —ଲୁଗାରେ
Buṭā(ṇṭā) ଛୁଞ୍ଚ ଫୋଡ଼ି ସୂତାରେ ବା ଜରିରେ ତଥାର ହୋଇ
ବୁଟା, ବୁଟି ଥିବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଫୁଲ ବା ଗୋଲ ଗୋଲ ଛପଛପ ଚିହ୍ନ—
ବୁ(ଣ୍ଟ)ଟା Small circular marks or spangles wrought
on cloth with the needle. [ଉ—ଅକାଶ
ବାସେ ବୃକ୍ଷ ପତ୍ର ବୁଟା ପ୍ରାୟେ, ନେତ୍ରକୁ ଦିଶିଲେ ସବୁର
ନର ଜୟେ । କୃଷ୍ଣସ୍ତ୍ରି ଦ. ମହାଭାରତ ଶଲ୍ୟ ।]

ବୁଟା ଛିନ୍ଦ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବ.—ଭୁଇଁଖଜୁର
Buṭa chhind A species of stunted date palm.

ବୁଟା(ଣ୍ଟା)ଦାର—ଦେ. ବଣ—ଯେଉଁ ଲୁଗାରେ ବୁଟା ପଡ଼ି ଥାଏ—
Buṭā(ṇṭā)dār (cloth) Having circular marks
ବୁଟୀଦାର or spangles wrought on it with the
ବୁଟାଦାର needle.

ବୁଟି(ଣ୍ଟି)—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବଟୀ, ବଟିକା)—୧ । ଔଷଧ ବଟିକା—
Buṭi(ṇṭi) ବୁଟୀ ବୁଟୀ 1. Medicinal pill. [ଉ—
ହୋଇଛି ଜୀବନ ମରଣର ବୁଟୀ । ରାଧାନାଥ. ଦରବାର ।]
୨ । ଭୁଟୁକା ଔଷଧ—2. Simple herb. ୩ ।
ଔଷଧ—3. Medicine; drug. (ଦ୍—ଏ ଶବ୍ଦ ଜଡ଼
ପରେ ମଧ୍ୟ ସହଜରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଜଡ଼ି ବୁଟି ।)
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବଂଶାଦି ନିର୍ମିତ ପାତ୍ର—
A pot made of bamboo.

ବୁଟିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ.—(ତୁଳ. ହି. ବୁଟା; ବ. ବୈଟେ)—
Buṭiā ଖର୍ବକାୟ; ବାମନ—Dwarfish.

ବୁଟୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଡ଼ ଜାତ) ବ—ବୁଟି (ଦେଖ)
Buṭī Buṭhi (See)

ବୁଟି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଡ଼ଜାତ) ବ—(ତୁଳ. ହି. ବୁଟା)—
Buṭhi କ୍ଷୁଦ୍ରକାୟ ଲୋକ—A dwarf.

ବୁଡ଼ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—1. To abandon. ୨ ।
Burd(root) ସ୍ନାନ କରିବା—2. To bathe; to take a
bath by immersion ୩ । ଆଚ୍ଛାଦନ
କରିବା—3. To cover; to envelop.

ବୁଡ଼ (ଡ଼ୁ) ଗଳା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼େଇ ଗାଧୋଇବା
Burd-(rdu) galā A bath by immersion.

ବୁଡ଼ ଗାଲିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼େଇ ଗାଧୋଇବା—
Burd-gālibā To bathe by immersion.

ବୁଡ଼ (ଡ଼ୁ)ବକ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ.—(ହି. ବୁଡ଼=ବୁଢ଼ା+ବୋକା)—
Burd-(rdu)bak ୧ । ଓଲ୍ଲ; ନିର୍ବୋଧ—1. A fool;
ବୁଡ଼ବାକ ବୁଡ଼ବକ foolish person. ୨ । ବୃଦ୍ଧ ଓଲ୍ଲ—
2. An old fool. ୩ । ଗଳ ମୂର୍ଖ—3. A block-
head; an ignoramus.

ବୁଡ଼-(ଡ଼ୁ) ବୁଡ଼ (ଡ଼ୁ)— ଦେ.ଅ—୧ । ପାଣିରେ ବୁଡ଼ ଯିବାର ଅବ୍ୟବହିତ
Burd-(rdu) burd-(rdu) ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥା; ଡୁବି ଯିବାର ଆସନ୍ନ
ଅବସ୍ଥା; ମଗ୍ନପ୍ରାୟ—1. About to be drowned;
about to sink in water.

ବୁଡ଼ (ଡ଼ୁ) ବୁଡ଼(ଡ଼ା,ଡ଼ି,ଡ଼ୁ)—ଦେ. ବ—୧ । (ଧ୍ୱନ୍ୟର୍ଥକ) ଭୁଡ଼ୁ ଭୁଡ଼ୁ
Burd-(rdu) burd-(rdā,rdi,rdu) ଶବ୍ଦ; ବୋତଲକୁ
[ବୁଡ଼ (ଡ଼ୁ) ବୁଡ଼ (ଡ଼ୁ)ବା (ବ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇଲେ
ବୁଡ଼ ବୁଡ଼ ବୋତଲରେ ପାଣି ପଶିବାବେଳେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ହୁଏ—
ବୁଡବୁଡ 1. Bubbling sound produced when a
bottle is dipped in water for filling it up.
୨ । (ସଂ. ବୁଦ୍ ବୁଦ୍)—Bubble.

ବୁଡ଼ବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—(ସଂ. ବୁଡ଼ ଧାତୁ)—ବୁଡ଼ିବା—
Burd-bā Burdibā (See)

ବୁଡ଼—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୁଡ଼ ଧାତୁ ବା ବ୍ରୁଡ଼ ଧାତୁ=ନିମଜ୍ଜନ)—୧ ।
Burda ପାଣିରେ ନିମଜ୍ଜନ ପୂର୍ବକ ସ୍ନାନ—1. A bath by
immersion; bath by plunging into water.
a plunge. [ଉ—ବୁଡ଼ ବହ୍ନି ପରିତ୍ରାଣ ପରିଚ୍ଛାଦ
ନାମେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତିଥି
ଅବସରେ ଘଟିବା ସ୍ନାନଯୋଗ; ବାରୁଣୀ ଯୋଗ—2. An
ଡୁବ, ଡୁବନ auspicious time for taking a bath in
ବୁଡ; ବୁଡ sacred water. ୩ । ଡୁବା; ନିମଜ୍ଜନ; ଜଳରେ
ଡୁବିବା—3. Dipping; immersion; diving.
୪ । ଜଳରେ ଡୁବାଇ ଦେବା—4. Drowning. ୫ ।
ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନଙ୍କର ପାପାପ୍ରହଣାର୍ଥ ଡୁବନ—5. Baptism.

ବୁଡ଼ାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଶପୁର) କ୍ରି—ବୁଡ଼ାଇବ—To drown; to
Burdaibā dip a thing in a liquid.

ବୁଡ଼ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କାର୍ତ୍ତିକାଦି ପୁଣ୍ୟ ମାସରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ
Burda karibā ପୂର୍ବରୁ ନଦୀରେ ବା ବାରୁଣୀ ଯୋଗରେ
ଡୁବ ଦେଓୟା ତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନ କରିବା—To take an early
ଡୁବ ଦେନା morning bath in a river or sacred water
in the month of Kārttika or other sacerd
time. [ଉ—ବିଗତ ଶଯ୍ୟା ପ୍ରାତରେ; ବୁଡ଼ କରେ
ସାଧୁ ମାରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାଶ ।]

ବୁଡ଼ଣା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୁଡ଼ ଧାତୁ)—୧ । ବୁଡ଼ିବା; ଜଳରେ ଡୁବ
Burdaṇā ଯିବା ଅବସ୍ଥା—1. Immersion. [ଉ—
ଡୁବନ ଡୁବନା ବୁଡ଼ଣା ହୋଇଲା ସ୍ଥଳେ; ଅନଳ ଲାଗିଲା ଜଳେ,
ଅନଳ ପାଶେ ବନ୍ଧନ ହୋଇ ଯେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ
ବିଳାସ ।]
ବାନ ୨ । ବଢ଼ି; ବନ୍ୟା—2. Flood; inundation. ଦେ.
ବାଢ ବଣ—ବୁଡ଼ିଯିବା ଭଳି ଗଭୀରତା ଯୁକ୍ତ (ଜଳ)—(water)
ଡୁବନ, ଡୁବନ Having the depth of more than a
ଅଥାହ man's height. (ଉ—ବୁଡ଼ଣାମାରେ, ପଡ଼ି ଲାଜରେ
ଦୃଢ଼ ଅଯୁଷ୍ଟ ମାଇଁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୁଡ଼ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼ାଇ ସ୍ନାନ କରିବା; ପାଣିରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସ୍ନାନ କରିବା—1. To take a bath by immersion; to take a plunge. ୨ । ବାରୁଣୀ ଯୋଗ ସମୟରେ ତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନ କରିବା—2. To take a bath in some sacred water on some auspicious occasion.

Burda debā
ଡୁବମାରା, ଡୁବ ଦେୟା
ଡୁବକୀ ଲଗାନା

ବୁଡ଼ ପକା(କେ)ଇବା
ବୁଡ଼ ମାରିବା
ବୁଡ଼ ଗାଳିବା
ବୁଡ଼ୁ ଗାଳିବା
} ଅନ୍ୟରୂପ

* । କୁଟୁମ୍ବୀଙ୍କର ବା ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ଦଶାହ ଉପଲକ୍ଷରେ ଶୁଦ୍ଧିସ୍ନାନ କରିବା—3. To take a purificatory bath on the 10th day of a relative's or kinsman's death. * । କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ, ବୈଶାଖ ଓ ଅଷାଢ଼ ମାସରେ ବ୍ରତ ପାଳନର ଅଙ୍ଗ ରୂପେ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ କରିବା—4. To take a bath early in the morning before sunrise as a part of the religious vow during the months of Kārttika, Māgha, Baisākha and Āshārdha. ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇବା—1. To drown a person. ୨ । ଡୁବନ ଦେଇ ଦେଓୟା କରିବା; ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ (ପାଦ୍ରୀ)

ଡୁବକୀ ଦେନା ଭକ୍ତକୁ ପାଣିରେ ଡୁବାଇବା—3. To baptise.

ବୁଡ଼ନ୍ତରା—ଦେ. ବି—ଗ୍ରାମ୍ୟ ବୈଦ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜ୍ୱରନାଶକ ବଟିକା-ବିଶେଷ—A pill prepared by village physicians as a febrifuge.

Burdantarā
(ବୁଡ଼ନ୍ତରା ରସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁଡ଼ନ୍ତା(ନ୍ତି)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବୁଡ଼ ଯାଇଥିବା—1. Drowned. ୨ । ବୁଡ଼ୁଥିବା—2. Diving.

Burdantā(nti)
ଡୁବନ୍ତ ଜଳଡୁବୀ

ବୁଡ଼ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗଙ୍ଗା ଆଦି ନଦୀରେ ବା ସମୁଦ୍ରରେ ବାରୁଣୀ ସ୍ନାନ ଯୋଗ ଘଟିବା—The auspicious occasion for taking a bath in the Ganges or in the sea.

Burda pardibā
ଯୋଗ ପଡ଼ା
ଡୁବ ପଡନା

ବୁଡ଼ ପାଲି(ଡ଼ି,ଲି)ବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବୁଡ଼ ଧାତୁ+ପାଳନ)—୧ । କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ ଆଦି ଧର୍ମ ମାସରେ ସ୍ନାନ କରା ସଂକଳ୍ପ ପୂର୍ବକ ନିୟମିତ ରୂପେ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ କରିବା—1. To regularly take early morning bath in observance of the religious vow during Kārttika and other months. ୨ । ଗାଧୋଇବା; ସ୍ନାନ କରିବା—2. To bathe. (ଉ—ବୁଡ଼ ପାରିଲା କଥା ମୁଣ୍ଡ ଶୁଖେଇଲା ବେଳକୁ ନ ଥାଏ—ଉଗ ।)

Burda pali(rdi,li)bā
ଡୁବକୀ ଲଗାନା

ବୁଡ଼(ଡ଼ୁ)ବୁଡ଼(ଡ଼ୁ)କା—ଦେ. ବି—୧ । ରସୁଆଳ ଲତା ବିଶେଷ—1. A kind of juicy creeper ୨ । ବୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ (ଦେଶ)—2. Burd-burd (See).

Burda(rdu)burda(rdu)kā

ବୁଡ଼(ଡ଼ୁ)ବୁ(ଡ଼)ଆଣୀ—ଦେ. ବି—ବୁଢ଼ିଆଣୀ; ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ; ମାକଡ଼ସା—Spider.

Burda(rdu)burdiāṇī
[ବୁଡ଼(ଡ଼ୁ)ବୁଡ଼ାଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ]
ମାକଡ଼ସା ମକଡୀ

ବୁଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୁଡ଼ ଧାତୁ)—୧ । ଡୁବା; ବୁଡ଼; ଜଳରେ ବୁଡ଼ିବା ନିମଜ୍ଜନ—1. Immersion. ୨ । ଡୁବୁରୁ; ଯେ ପାଣିରେ ଡୁବେ—2. A diver. * । ମନୁଷ୍ୟର ବା ଅନ୍ୟ ଜୀବର ବୁଡ଼ିଯିବା ପରିମିତ ଗଭୀରତା; ଏକ ତାଳ ଗଭୀରତା—3. The depth of a man's height; enough depth to drown a person or animal.

Burdā
ଡୁବରୀ
ଡୁବକୁଣ୍ଡ
ଅଥାପାନୀ (ଯଥା—ଏ ନଈରେ ହାତାଏ ପାଣି ବୁଡ଼ାଏ ହେଲାଣି ।)

ବିଣ—ଏକତାଳ ଗଭୀର (ଜଳ)—Enough to drown a man.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଣ୍ଡାମ)ବି—ପରିମାଣ ପାତ୍ର—A measuring pot. ପ୍ରାଦେ.(ମେଦିନୀପୁର,ବାଲେଶ୍ୱର)ବି. (ସଂ.ବୋଡ଼)—ବୋଡ଼ା ସାପ—Viper. ଦେ. ବିଣ—୧ । ନିମଜ୍ଜିତ—1. Immersed. (ଯଥା—ଘିଅବୁଡ଼ା ବଳିତା ।) ୨ । (ପଦ୍ମଚାଷ) ଯାହା ସମୁଦ୍ର ବା ନଦୀର ଜଳ ତଳେ ଡୁବି ଥାଏ—2. Immersed below the surface; hidden below the surface; sub-surface. (ଯଥା—ବୁଡ଼ା ପାହାଡ଼ ।) * । (ଜାହାଜ) ଯାହା ପାଣି ତଳେ ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ଗତି କରେ—3. Submarine (boat); moving below the surface of water. (ଯଥା—ବୁଡ଼ା ଜାହାଜ ।) * । ଯାହା (ଯେଉଁ ଜଳ) ଫସଲ ଆଦିର ଗଛକୁ ବହୁଳତାଦ୍ୱାରା ବୁଡ଼ାଇ ଦିଏ—4. (water) Which drowns plants and crops by overflowing. (ଯଥା—ବୁଡ଼ା ପାଣି, (ବୁଡ଼େଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବୁଡ଼ା ବରଷା ।) ୫ । (ପୁଂ) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟର ବା ପରିବାରର ମହତ୍ତ୍ୱ ବା ଇଜ୍ଜତ୍ ନାଶ କରେ—5. Lowering or spoiling the prestige or honour of a person or family. (ଯଥା—କୁଳବୁଡ଼ା, ଘରବୁଡ଼ା) ୬ । ଯେ ଘରର କଳଙ୍କ ରଟନା କରି ଅନ୍ୟକେ ଡୁବାଏ—6. Publishing the scandals of others; slandering; blasphemous. [ଦ୍ର—ଏହି 'ବୁଡ଼ା' ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟର ବିଶେଷଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—କୁଳ-ବୁଡ଼ା, ଘରବୁଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରେ 'ବୁଡ଼ୀ, ବୁଡ଼ାଇ, ବୁଡ଼େଇ' ହୁଏ ; ଯଥା—ଘର ବୁଡ଼େଇ ।] ୭ । ଯେ ପରର ଧନକୁ ବା ପ୍ରାପ୍ୟକୁ ନ ଦେଇ ମାଡ଼ି ବସେ—7. (a person) Who does not pay up the due of other people; usurping the due of another; withholding payment of another's due. ୮ । ଲୁକ୍କାୟିତ—8. Hidden. ୯ । ଗୁପ୍ତ ଅପ୍ରକାଶିତ—9. Secret. (ଯଥା—ବୁଡ଼ା ପ୍ରେମ ।)

ଡୁବା
ଡୁବା ଡୁଆ
ଡୁବା ଜାହାଜ
ଡୁବା (ଜଳ)
ଯେ ଡୁବିଯାଇଛି
ଡୁବାଇ ବାଲା
ଯେ ଲୋକ ଡୁବାଏ
ଡୁବାଇ ବାଲା

୧୦ । ଯେ ନାଶ ଘଟାଏ; ବିନାଶକାରୀ—10. Destroying; ruining; causing ruin. ୧୧ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ) ସର୍ବାଙ୍ଗ (ଧୂଳିଆଦିରେ) ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଥିବା—11. With the whole body thickly bedaubed with (something e. g. sweat, dust). (ଯଥା—ଦମ୍ଭ ଖୁଲିଛୁଡ଼ା ବୁଧସ୍ତ୍ରଗ ବୁଡ଼ା ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଟି ବ ସ୍ପନ୍ଦର । ଜଳସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ) ୧୨ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ, ଯଥା ଭୂଅବୁଡ଼ା, ସମୁଦ୍ରବୁଡ଼ା ଲୋକ)—12. Diving (e. g. in wells, in the sea). ୧୩ । ଯାହା ଦେହର ଚର୍ମରେ ଛଡ଼ା ଦ୍ୱାର ଗଭୀରତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭେଦ ଥାଏ; (ଗଭୀର—13. More than skin-deep. (ଯଥା—ବୁଡ଼ା ବୋଧ ।)

ବୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (କଥାରେ ଚୋର ଦେବା- Burdā(rde)i pakā(ke)ibā ପାଇଁ ଓ ବୁଡ଼ାଇବା କ୍ରିୟାର ଡବିଏ ଦେଓୟା ବିଶିଷ୍ଟତା ସୂଚିତ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ)— **ଢାକ ଦେନ୍** ୧ । ଉପର ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା; ଘୋଡ଼ାଇ [ବୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ପକାଇବା—1. To cover the surface of; to overcloud; to overspread. ୨ । (ଉଚ୍ଚତର ବା କଠୋରତର ବସ୍ତୁ) ନୀଚତର ବା କୋମଳତର ବସ୍ତୁର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟକୁ ଲୁପ୍ତ ଦେବା—2. To destroy the prominence or individullity of a lower or softer thing. (ଯଥା, ମେଘଗର୍ଜନ ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱରକୁ ବୁଡ଼ାଇ ପକାଇଲା) ୩ । ଜଳପ୍ଲାବିତ କରିବା—3. To inundate; to flood.

ବୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବ୍ରୁଡ୍, ବୁଡ଼ ଧାତୁ ବୁଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର Burdā(rde)ibā ଣିଜନ୍ତରୂପ)—୧ । ଡୁବାଇବା; ଅନ୍ୟ ବୁଡ଼ାନ; ଡୁବାନ ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ବସ୍ତୁର ଡୁବିବାର ଉପାୟ କରିବା— **ବୁଡ଼ାନା; ଡୁବାନା** 1. To cause to sink or dive. ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବା ପଦାର୍ଥକୁ ଜଳମଗ୍ନ କରିବା; ଜଳରେ ନିମଜ୍ଜିତ କରିବା—2. To immerse or plunge a person or thing in water. (ଯଥା—ଶାଳଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରତିଦିନ ମୁଁ ଜଳରେ ବୁଡ଼ାଏଁ ।) ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେୟ ଅର୍ଥ ବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନକୁ ବା ପଦାର୍ଥକୁ ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ଦେବା; ମାଡ଼ି ବସିବା—3. (figurative) To withhold payment or delivery; to deprive a person of the receipt of his due by nonpayment. (ଯଥା—ମୋ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତାଙ୍କ ଗୃହର ବାବଦ୍ ବାକି ଦରମାତକ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ମୁଁ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ମାଗି ମାଗି ଥିଲି, ତାକୁ ସାଆନ୍ତ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।) ୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ଅତୀତ ହେବାର ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେୟକୁ ନ ଦେଇ ତାହାକୁ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଆଦାୟର ଅଯୋଗ୍ୟ କରାଇବା; ପରର ପ୍ରାପ୍ୟ ତମାଦ କରାଇବା—4. (figurative) To cause a person's due to be barred by lapse of time (ଯଥା—ତମସୁକ ବାବଦ୍ ଟଙ୍କାତକ ମୁଁ ଖାତକକୁ ମାଗି ମାଗି ଥିଲି । ସେ ୫ ବର୍ଷ କାଳ ଟାଳିଟାଳି କରି ଶେଷକୁ ମୋ ଟଙ୍କାତକ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲା ।) ୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବ୍ୟବସାୟରେ ଖଟା ଯାଇଥିବା ମୂଳଧନର ବିନାଶ ଘଟାଇବା; ଧନ ନଷ୍ଟ କରାଇବା—5. (figurative) To cause the extinction or loss of capital invested in a business. ୬ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିନାଶ କରିବା—6. (figurative) To destroy; to ruin. [ଉ—ବୁଡ଼ାଇବା ବା ସମ୍ପଦ କହୁ ଗ୍ରାବକୁ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବଂଶଗତ ବା ଦେଶ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥାକୁ ପାଳନ ନ କରି ଲୁପ୍ତ କରାଇବା—7. (figurative) To make a custom or practice obsolete by not observing it; to discontinue a custom or long-standing practice. (ଯଥା—ଆଜିକାଲିର ଇଂରେଜ ପାଠୁଆ ପାଠୋଇମାନେ ପୁରୁଣା-କାଳିଆ ଖିଲଯାକ ବୁଡ଼ାଇଲେଣି ।)

୮ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୁକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର କୁଳକୁ କଳଙ୍କିତ କରିବା; ବଂଶର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ବା ସୁନାମକୁ ଲୁପ୍ତ କରାଇବା—8. (figurative) To cause the loss of the prestige of one's family by doing evil acts (ଯଥା—ସେ ବାପଅଜାଙ୍କ ନାଆଁ ବୁଡ଼େଇଲା ।) ୯ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରର ନାମରେ କଳଙ୍କ ବା ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ ରଟନା କରିବା; ଅନ୍ୟକୁ କଳଙ୍କମଗ୍ନ କରାଇବା—9. (figurative) To scandalise a person; to slander. ୧୦ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅବିବାହିତ ରହି କିମ୍ବା ବନ୍ଧ୍ୟତ୍ୱ ଦୋଷରୁ ସନ୍ତାନାଦି ପ୍ରଜନନ ନ କରିବାଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା ବଂଶର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ବଂଶର ଲୋପ ଘଟାଇବା—10. (figurative) To be the cause of the extinction of a family by remaining unmarried or on account of barrenness or sterelity or by causing the members to be killed. (ଉ—ଘେନିଗଲା କେଉଁଆଡ଼େ ସେ ଉଡ଼ାଇ, ତ କରିବ ଘର ମୁଁ ବସିଛି ବୁଡ଼ାଇ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଦ ମହାଭାରତ ବନ ।) ୧୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରର ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ବିବାଦ ଉପସ୍ଥିତ କରାଇ ଉକ୍ତ ପରିବାରର ଧ୍ୱଂସ ଘଟାଇବା—11. (figurative) To bring about the ruin of a family by fomenting internal dissensions in it.

୧୨ । ଜଳ ପ୍ଲାବିତ କରିବା—12. To overflow; to inundate. (ଉ—ବେଙ୍ଗୁଲ ବେଙ୍ଗୁଲ ! ପାଣି ଦେ, ନଈ ବଢ଼ି କରି ବୁଡ଼େଇ ଦେ—ଶିଶୁଗୀତ ।) ୧୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଋଣ ପରିଶୋଧ ନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଋଣପାଇଁ ଆବଦ୍ଧ ବା ବନ୍ଧା ହୋଇ ଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ମୁକୁଳାଇ ନ ପାରିବା—13. (figurative) To cause a mortgaged or pledged property to become forfeited or unredeemable by nonpayment of the loan during the specified time-limit; to cause the foreclosure of a mortgaged property. ୧୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ଉଚ୍ଚତର ସ୍ୱର) ନିମ୍ନତର ସ୍ୱରକୁ ଅନୁଭୂତ କରାଇ ନ ଦେବା—14. (figurative) (said of louder sound) To cause a feebler sound not to be distinguished; to drown a feebler sound by its loudness. (ଯଥା—ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଜନ ମୋ କାନଣା ସ୍ୱରକୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲା ।) ୧୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ଅଧିକତର କଡ଼ା ସ୍ୱାଦ ବା ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ) କୋମଳତର ସ୍ୱାଦ ବା ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁର ସ୍ୱାଦକୁ ବା ଗନ୍ଧକୁ ଅନୁଭୂତ କରାଇ ନ ଦେବା—15. (figurative) (said of a thing with a stronger scent or stronger smell) To drown the taste or smell of a lesser thing by its stronger taste or smell. (ଯଥା—ଏ ତିଅଣରେ ବହୁତ ଲୁଣ ପଡ଼ିବାରୁ ଲୁଣ ଏଥିର ମିଠାପଣକୁ ବୁଡ଼ାଇଦେଲା; ଫିନାଇଲ୍ ଗନ୍ଧ ଅତର ଗନ୍ଧକୁ ବୁଡ଼ାଇଦିଏ ।) ୧୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ଗୁରୁତର ଘଟଣା) ଲଘୁତର ଘଟଣାର ଗୁରୁତାର ଉପଲବ୍ଧି କରାଇ ନ ଦେବା-16. (figurative)(said of a more serious matter or event) To drown the seriousness or importance of a less serious matter (ଯଥା—ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରଶୋକ ଧନନାଶ ଦୁଃଖକୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲା ।) ୧୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତର ବସ୍ତୁ) ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟଦ୍ୱାରା କମ୍ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବସ୍ତୁର ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରାଇ ନ ଦେବା—17. (figurative) (said of a brighter thing) Not to cause the colour of a less bright thing to be noticed by its brighter effulgence. (ଯଥା—ଆଲୋକରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ବୁଡ଼ାଇଦେଲା ।) [ଦ୍ର—କୌଣସି ଉଚ୍ଚତର ବସ୍ତୁ ବା ଘଟଣା ବା ଚିନ୍ତା ନିମ୍ନତର ବସ୍ତୁର, ଘଟଣାର ବା ଚିନ୍ତାର ବିଶିଷ୍ଟତାକୁ ଅନୁଭୂତ କରାଇ ନ ଦେଲେ ଉଚ୍ଚତର ବସ୍ତୁ ନୀଚତର ବସ୍ତୁକୁ 'ବୁଡ଼ାଇଦେଲା' ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।] ୧୮ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବହୁପରିମାଣରେ ଜଳୀୟ ବସ୍ତୁ ବା ଧୂଳି ବା ମଇଳା ଢାଳିବା ବା ଦେହ ଚମାମ ଅଜାଡ଼ି ଦେବା—18. (figurative) To pour any liquid or dust or filth all over one's body in a large quantity. (ଯଥା—ହୋଲି ସମୟରେ ଅବିରରେ ଓ ପିଚକାରିରେ ଗାଁର ପିଲାମାନେ ମତେ ବୁଡ଼ାଇଦେଲେ ।) ୧୯ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବହୁପରିମାଣରେ ବା ପ୍ରଚୁରଭାବରେ ଖାଦ୍ୟାଦି ବିତରଣ କରିବା ।) 19. (figurative) To distribute or serve up any food in profusion. (ଯଥା—ବାବୁ ଆମକୁ ତାଙ୍କ ପୁଅ ବିଭାଘର ସମୟରେ ଖିରି ପିଠାରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।) ୨୦ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଗୋପନ କରିବା; ଘୋଡ଼ାଇବା—20. (figurative) To conceal; to hide; to hush up. (ଯଥା—ନିରହଙ୍କାର ଅପରାଧକୁ କେତେ ଦିନ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ବୁଡ଼ାଇକରି ରଖିବା ?) ୨୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନୁଷ୍ୟକୁ ପ୍ରେମାଦିଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟକରାଇବା; ପ୍ଲାବିତ କରିବା ପରି ବିଶେଷ ପ୍ରେମ ଆଦି ଦେଖାଇ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅପ୍ୟାୟିତ କରିବା—21. (figurative) To overpower or greatly oblige a person with excessive love or fondness. ୨୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିଜର ହୃଦୟକୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସମର୍ପଣ କରିବା—22. (figurative) To devote or surrender one's heart complefely to another person. [ଉ—ଚିତ୍ତକୁ ଭୂମିଠାରେ ଦେଇଣ ବୁଡ଼ାଇ, ଦିଏଷ୍ଟକ ଭୂମିର ଶତ୍ରୁକୁ ଉଡ଼ାଇ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।] ୨୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବସ୍ତୁର ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଉତ୍କୃଷ୍ଟଦଶା ଘଟାଇବା; ବିନାଶ ସାଧନ କରିବା—23. (figurative) To cause ruin. (ଯଥା—୨୮୪ ଜଣ ମାମଲତକାର ପଶି ଏ ଗାଆଁଟାକୁ ମାମଲା ମକଦ୍ଦମାରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।) ୨୪ । ବିଗାଡ଼ିଦେବା; ନଷ୍ଟ କରିଦେବା—24. To spoil. (ଯଥା—ମୋର କେଡ଼େ ବଡ଼ ସୁଖ ଭୁ ପଦେ କଥାରେ ବୁଡ଼ାଇଦେଲା ।) ୨୫ । ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିବା; ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇବା—25. To overshadow; to cover up (ଯଥା—ମେଘ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବୁଡ଼ାଇଛି ।) ୨୬ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତକରିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବା ଶିଶୁକୁ ଡୁବନ କୁଣ୍ଡରେ (ଥାଗ୍) ଡୁବାଇବା—26. To baptise. ୨୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଲୋପ କରିବା—27. (figurative) To cause to disappear. [ଉ—ତାହା ଦେଖି ସେହିକ୍ଷଣ ମୋର ବ୍ୟଥା ଜାତ, ହୋଇ ବୁଡ଼ାଇଣ ଦେଲା ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଚିତ୍ତ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।] ୨୮ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏକାନ୍ତ ଅଭିନିବେଶ କରିବା ବା ମନୋଯୋଗୀ ହେବା—28. (figurative) To devote or concentrate one's attention to a particular matter. [ଉ—ମନ ବୁଡ଼ାଇଛନ୍ତି ସଙ୍ଗେ, ବ୍ରାହ୍ମଣଜନର ସ୍ୱଭାବେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

୨୯ । (କୂଳ ଆଦି) ଲଙ୍ଘନ କରିବା— 29. To overflow. [ଦ୍ର— ବର୍ଷା ଘନଘଟାରେ ଅତି, ବୁଡ଼ାଇ କୂଳ ସଦା ଗତି—ଇଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩୦ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳ ବା ବେଳକୁ) ଅତୀତ କରାଇବା; ବିତାଇବା; ଅତିବାହିତ କରିବା— 30. (figurative) To cause (the evening time) to pass. (ଯଥା—ସେ ବେଳ ବୁଡ଼ାଇ ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା) । ୩୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଆପଣା କାଳରେ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ସମ୍ବାଦକୁ ଅଭିପ୍ରେତ ସ୍ଥାନରେ ବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରେ ନ ପହଞ୍ଚାଇବା— 31. To withhold the delivery of a message sent through one's self. [ଦ୍ର— ଇଂରେଜରେ To drown କ୍ରିୟା ଓଡ଼ିଆ ବୁଡ଼ାଇବା କ୍ରିୟା ପରି ମୌଳିକାର୍ଥରେ ଓ ଲକ୍ଷଣାର୍ଥରେ ନାନା ସ୍ଥଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ବୁଡ଼ାଇବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ଦେବା, ପକାଇବା ଆଦି କ୍ରିୟାର ସମାପିକାରୂପ ସହଚରରୂପେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ 'ବୁଡ଼ାଇବା' କ୍ରିୟାର୍ଥ ଉପରେ ଜୋର (emphasis) ଦିଏ । ଯଥା—ବୁଡ଼ାଇ ଦେବା; ବୁଡ଼ାଇ ପକାଇବା ।]

ବୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଳରେ ନିମଜ୍ଜିତ କରି ପ୍ରାଣ ନାଶ କରିବା— 1. To kill a person by drowning. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବିନାଶ ସାଧନ କରିବା— 2. (figurative) To cause the ruin of a person.

Burdā(rde)i māribā ଡୁବିୟେ ମାରା **डुबा मारना**

ବୁଡ଼ା(ଡ଼େ ଇ ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କିଛିକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳରେ ନିମଜ୍ଜିତ କରିବା; ବଡୁଆଇବା— 1. To cause a thing to be under water for some time; to keep a thing immersed in water. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଗୋପନ ରଖିବା; ଲୁଚାଇବା—2. (figurative) To conceal; to keep a matter secret.

Burdā(rde)i rakhibā ଡୁବିୟେ ରାଖା **डुबा रखना**

ବୁଡ଼ାଏ ପାଣି—ଦେ ବ—୧ । ମନୁଷ୍ୟର ବା ଅନ୍ୟ ଜୀବର ବୁଡ଼ିଯିବା ପରିମିତ ଗଭୀର ଜଳ—1. Water which is beyond the depth of a man or other animal; water sufficient to drown a person or animal. [ଦ୍ର—ଏହିପରି ବଳାଗଣ୍ଠିଏ, ଅଣ୍ଟୁଏ, ଅଣ୍ଟାଏ, ପେଟେ, ଛାତିଏ, ବେକେ, ଭୁଣ୍ଡୁଳାଏ, ନାକେ ଓ ତାଳେ ପାଣି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ବୁଡ଼ିଯିବାର ଗଭୀର ଜଳକୁ 'ମନୁଷ୍ୟକୁ ବୁଡ଼ାଏ ପାଣି' ବୋଲାଯାଏ । ଏହିପରି ହାତୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ମଧ୍ୟ 'ହାତୀକୁ ବୁଡ଼ାଏ ପାଣି' ବୋଲାଯାଏ ।] ୨ । କୌଣସି ଫସଲକୁ ପ୍ଲାବିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଜଳାଶୟରେ ଥିବା ମଡ଼ାଯିବା ଖରି ଜଳ—2. Irrigation of a field with copious water for the standing crop. ୩ । ଏକ ଅସରା ଦୁମୁକା ବର୍ଷା, ଯେଉଁ ବର୍ଷା ଦ୍ୱାରା ବିଲ ପୋଖରୀ ବୁଡ଼ିଯାଏ—3. A deluge of rain; a very heavy shower of rain.

Burdāe pāṇi ଗଭୀର ଜଳ **अथाह पानी**

ବୁଡ଼ା ଖବର—ଦେ. ବ—ଗୁପ୍ତ ସମ୍ବାଦ; ସାଧାରଣରେ ଅପ୍ରକାଶିତ ସମ୍ବାଦ—Secret news; information which has not yet been made public.

Burdā khabara ଗୁପ୍ତ ଖବର **गुप्त खबर**

ବୁଡ଼ା ଗାଧୁଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବୁଡ଼ ଧାତୁ+ଗାହ+ଧାବନ)— ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି କରି ସ୍ନାନ କରିବା—Bath by taking a plunge. [ବୁଡ଼ା ସ୍ନା(ସ୍ନା)ବ ନ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ]

Burdā gādhuā ଡୁବ ସ୍ନାନ **डुब स्नान**

ବୁଡ଼ା ଜାହାଜ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୁଡ଼ ଧାତୁ+ଫା. ଜାହାଜ)— ୧ । ଯେଉଁ ଜାହାଜ ପାଣି ଭିତରେ ଡୁବିକରି ଡୁବରି ଜାହାଜ, ଡୁବା ଜାହାଜ ଗତି କରେ ଓ ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କରେ—1. A submarine; a torrpedo boat. ୨ । ଯେଉଁ ଜାହାଜ ଜଳରେ ଡୁବି ଯାଇଛି; ଜଳମଗ୍ନ ଅର୍ଣ୍ଣବ ପୋତ—2. A wrecked ship which has gone down under water.

Burdā jāhāja ଡୁବରି ଜାହାଜ, ଡୁବା ଜାହାଜ **डुबकर चलनेवाला जाहाज** **बुडा जाहाज**

ବୁଡ଼ାଣିଆ କଥା—ଦେ. ବ—୧ । ପରର ଅନିଷ୍ଟ ସାଧନ ବା କଳଙ୍କ ରଟନା—1. Scandal; defamatory words. ୨ । ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ—2. A secret matter.

Burdāṇiā kathā ଘରଡୁବାନକଥା **डुबानेवालीबात**

ବୁଡ଼ ଦେବା—ଦେ. ବ—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜଳରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବା—1. To dip another person in water. ୨ । ନିଜେ ପାଣିରେ ଡୁବିଦେବା ବୁଡ଼ିବା—1. To dip oneself under water; to take a plunge.

Burda dehā ଡୁବିୟେ ଦେଓୟା **डुबादेना** **डुबदेना**

ବୁଡ଼ା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଲୁଚି କରି ରହିବା; ଲୁକାୟିତ ରହିବା— 1. To keep oneself concealed. ଡୁବି ଦିୟେ ଥାକା **छीप रहना** ୨ । ନିଜ କୃତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ପ୍ରକାଶ ନ କରିବା 2. To pull the wire from behind.

Burdā pardibā

ବୁଡ଼ା ମାରିବା } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବୁଡ଼ା ରହିବା }

ବୁଡ଼ା ପଥର—ଦେ. ବ—(ସଂ ବୁଡ଼ ଧାତୁ+ପ୍ରସ୍ତର; ପ୍ରା. ପତ୍ଥର)-ନଦୀ ବା ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭସ୍ଥ ଯେଉଁ ପଥର ବା ପର୍ବତ ଜଳର ନିମ୍ନରେ ଥାଇ ବାହାରକୁ ଦେଖା ପଡ଼ି ନ ଥାଏ—Sunken rock; submarine rock.

Burdā pathara ବୁଡ଼ା ପାହାଡ଼ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବୁଡ଼ା ପର୍ବତ }
ଡୁବାପାଥର **डुबापत्थर**

ବୁଡ଼ା ପାଣି—ଦେ. ବ—ଦେ ବ—(ସଂ ବୁଡ଼ ଧାତୁ+ପାନୀୟ) ୧ । ଯେଉଁ ବର୍ଷା ବା ବନ୍ୟାଜଳ ଫସଲଆଦିକୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦିଏ; ବଢଳ—1. A deluge of rain. ୨ । ଦେଶ ଡୁବିଜଳ **अथाहपानी** ପ୍ଲାବନକାରୀ ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟା—2.

Burdā pāṇi ବୁଡ଼ା ବର୍ଷା **बुडा** ବଢଳ

Deluge; a devastating flood ୩ । ମନୁଷ୍ୟର ବୁଡ଼ିଯିବା ପରିମିତ ଗଭୀରତାଯୁକ୍ତ ଜଳ—3. Water beyond the depth of a man.
ଯଥା—ଏ ଗୋଖରିରେ ବୁଡ଼ା ପାଣି ଅଛି ।

ବୁଡ଼ା ପ୍ରକୃତି—ଦେ. ବ—(ସଂ ବୁଡ଼ ଧାତୁ+ପ୍ରକୃତି)—୧ । କଥା
Burdā prakṛuti ଗୋପନ କରିବାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରକୃତି;
ମନ୍ଦପ୍ରକୃତି 1. The nature of a person who con-
ବୁରାପ୍ରକୃତି ceals matters or keeps matters
(ବୁଡ଼ା ପର୍ଦ୍ଦା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) secret ୨ । ଗୋପନରେ ପରର
ଅନିଷ୍ଟ କରିବା ପ୍ରକୃତି—2. The nature of a person who injures others secretly. ୩ । ଅସରଳ ପ୍ରକୃତି—3. Crooked nature; insincerity. ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅସରଳ ପ୍ରକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person) Of crooked nature; insincere ୨ । ଗୋପନରେ ପରର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ—
2 Injuring other people behind their back.

ବୁଡ଼ା ବୁ(ବୋ)କ - ଦେ. ବ—(ସଂ ବୁଡ଼ ଧାତୁ+ଧନ୍ୟର୍ଥକ ବୁକ)—
Burdā bu(bo)ka ୧ । ଅତି ପ୍ରେମ ସହିତ ଦିଆଯିବା
ଗଭୀରଚୁମ୍ବନ **गाढचुम्बन** ଚୁମ୍ବନ, ଯାହାକି ଚୁମ୍ବିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
ଆହ୍ଲାଦରେ ଡୁବାଇଦିଏ—1. A hearty or exhiliarating kiss. ୨ । ଯେଉଁ ଚୁମ୍ବନ ଚୁମ୍ବିତ ଅଙ୍ଗରେ ଗଭୀରରୂପେ ମୁଦ୍ରିତ ହୁଏ; ଗାଢ଼ ଚୁମ୍ବନ—
2. A pressing kiss; a kiss which makes a a deep impression on the limb kissed.

ବୁଡ଼ା ବୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ବା ବାରଂବାର ବୁଡ଼ିବା କ୍ରିୟା—Act
Burdā burdi of taking several diving plunges
ଡୁବାଡୁବି **डुबीडुबी** for a long time

ବୁଡ଼ା ବ୍ୟାଧି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୁଡ଼ଧାତୁ+ସଂ ବ୍ୟାଧି)—୧ । ଯେଉଁ
Burdā byādhi ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ ପଡ଼େ ନାହିଁ,
(ବୁଡ଼ାରୋଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅର୍ଥାତ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଭିତରେ ଘାଳ ରହି
ଗୁପ୍ତରୋଗ **भितरिया रोग** ଅନିଷ୍ଟ କରେ; ଗୁପ୍ତ ରୋଗ—1.
A hidden disease; a disease of which the symptoms are not manifest on the body. ୨ । ଯେଉଁ ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ଚିହ୍ନା ପଡ଼େ ନାହିଁ; ଅଚିହ୍ନା ବ୍ୟାଧି—2. A disease which cannot be diagnosed.

ବୁଡ଼ା ମାଛ—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ମାଛମାନେ ଗଭୀର ଜଳ ମଧ୍ୟରେ
Burdā māchha ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ବୁଡ଼ି ରହନ୍ତି ଓ ପାଣି
ଡୁବନଜଳର ମାଛ; ଗଭୀରଜଳର ମାଛ **ଡୁବଜଳ ମାଛ** ଉପରକୁ ଉଠନ୍ତି ନାହିଁ ।
अथाह पानिका माछ (ଯଥା—ରେହୁ, ଭାଲୁଡ଼, ଚିତଳ ଇତ୍ୟାଦି
ବଡ଼ ମାଛ)—Fish which remain long below the surface of water; deep-water-fish.
୨ । ପଙ୍କମୟ ମାଛ; ଯେଉଁ ମାଛମାନେ ଜଳାଶୟ ତଳର ପଙ୍କରେ ବୁଡ଼ି କରି ରହନ୍ତି—2. Fish which live in the mire at the botton of water.

ବୁଡ଼ା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପାଣିରେ ସନ୍ତରଣ କରିବାବେଳେ ଡୁବ
Burdā māribā ମାରିବା ବା ବୁଡ଼ିବା—1. To plunge while
ଡବା ଖାଇବା swimming; to move below the sur-
डुबकि मारना face of water while swimming. ୨ । ଜଳରେ ଡୁବ କରି କିଛିକ୍ଷଣ ରହିବା—
2. To dive into water; to remain plunged for some time. [ଯଥା— ମୁଁ ଏଠେଇଁ ବୁଡ଼ା ମାରି ୧୦୦ ଫୁଟ ଛଡ଼ାରେ ଉଠିବି ।] ୩ । ବୁଡ଼ା ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)—3. Burdā pardibā (See)
୪ । ଏକଥର ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବା—4. To plunge or dip into water; to take a plunge.

ବୁଡ଼ାଳି—ଦେ. ବ—ଡୁବିବାବାଲା—Diver. [ଯଥା—ଭୁଅ ବୁଡ଼ାଳି;
Burdāli ଡୁବାରୀ, ଡୁବରୀ **पनडुबा** ସମୁଦ୍ର ବୁଡ଼ାଳି ।]

ବୁଡ଼ା ଲିଙ୍ଗ—ଦେ. —ଯେଉଁ ମହାଦେବଙ୍କ ଲିଙ୍ଗବିଗ୍ରହ ଶକ୍ତିର ମଧ୍ୟରେ
Burdā linga ବୁଡ଼ି କରି ଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଶକ୍ତିର ବାହାରକୁ
गुप्तलिङ्ग ଦେଖା ପଡ଼େ ନାହିଁ; ଅଦୃଶ୍ୟ ଲିଙ୍ଗ—A phallic-
image of Śiba which does not rise a bove the level of the sorrounding Śakti.
[ଦ୍ର—ଏ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଗର ପ୍ରହେଳିକା—'ଶକ୍ତି ଅଛି, ଲିଙ୍ଗ ବୁଡ଼ିଛି, ଚମ୍ପା ଫୁଲଟିକ ନାଗ ଧରିଛି—ନାଥ ଦିଅ; ଉତ୍ତର ଏ ପ୍ରହେଳିକାର; ପ୍ରଦୀପ ।]

ବୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—(ତୁଳ.ବ. ବୁଡ଼ୀ)—ବୋଡ଼ି (୧)—
Burdi (ଦେଖ) Bordi (See)

ବୁଡ଼ିଆ—ପ୍ରାଦେ.(ସମ୍ବଲପୁର,ଗଡ଼ଜାତ)ବ—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୁଗ୍ରଡ଼ି;ଟାଙ୍ଗିଆ—
Burdiā 2. Small axe; hatchet.
୨ । ନିଆଁ ବଢ଼ିଆ; ଅଟ୍ଟା—2. A braid of crushed straw to preserve fire. ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ବୁଗ୍ରଡ଼ି—Axe. ପ୍ରାଦେ (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା) ବ (ସଂ. ପରଶୁ)—ଫାର୍ସା—Poleaxe; battle-axe. ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୁଗ୍ରଡ଼ି; ଟାଙ୍ଗିଆ—
Hatchet.

ବୁଡ଼ିଆଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବୁଢ଼ିଆଣୀ (ଦେଖ)
Burdiāṇī Burdhiāṇī (See)

ବୁଡ଼ି ଆସିବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ନଦୀଥରେ ସ୍ନାନ କରି ସେଠାରୁ ଆସିବା—
Burdi āsibā 1. To come back after taking a
ଡବଦିଏ ଆସା **डुबदेकर आना** hasty plunge.
୨ । (ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର) ଅସ୍ତୋନ୍ମୁଖ ହେବ—
2. (the sun, the moon) To be about te set.

ବୁଡ଼ି କପା—ଦେ. ବ (ସଂ. ବଦର+କାର୍ପାସ, ଏହାର ବଳକ୍ଷ ବର
Burdi kapā ଜୋଳ ପରି ସ୍ନାନ ଥିବାରୁ; ସଂ. ବଳକାର୍ପାସିକା)—
ବୃତ୍ତୀକାପାସ ଏକପ୍ରକାର କପା—A species of cotton;
बूरीकपास Gossypum Arboreum. [ଦ୍ର—ଏହା ଏକ ଜାତୀୟ ଜଙ୍ଗଲୀ କପା, ତନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଏ ଦେଶରେ ସାଧାରଣ କୃଷକ ଅବାଦ କରେନି]

ବୁଡ଼ କରି ପାଣି ପିଇବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ଜଳରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଜଳ ପିଇବା—(ବୁଡ଼ି ପାଣି ପିଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. To drink water while under water. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) **ଡୁବକର ପାନୀ ପୀନା** ଲୋକଚକ୍ଷୁର ଅଗୋଚରରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—2. (figurative) To do a thing secretly. [ଉ—ବୁଡ଼ କରି ପାଣି ପିଇଲେ ମହାଦେବ (ଏକାଦଶୀ)ଙ୍କ ବାପା ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରିବେ ନାହିଁ । ଭଗ ।]

ବୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୁଡ଼ କରି ଶୀଘ୍ର ସ୍ନାନ କ୍ରିୟା ସମାପନ କରିବା To have a bath by taking a hasty plunge. **ଡୁବେପଡ଼ା ଡୁବପଡ଼ନା**

ବୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ ବୁଡ଼, ବୁଡ଼ ଧାତୁ=ନିମଜ୍ଜନ; ବୁଲ୍ ଧାତୁ= Beams)—୧ । ଜଳରେ ଡୁବିବା; ନିମଜ୍ଜିତ (ବୁଡ଼ିଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ହେବା—1. To dive in water; to plunge into water. [ଉ— ଗଙ୍ଗେଇ ତଡ଼େଇରେ ! ଗଙ୍ଗେଇ ତଡ଼େଇ ! ମୋ ଯାଇଁ ଥରେ ବୁଡ଼ । ଶିଶୁଗୀତ ।] ୨ । ଜଳରେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼ାଇ ସ୍ନାନ କରିବା; ଗାଧୋଇବା; ବୁଡ଼ ପକାଇବା—2. To have a bath by immersion (ଯଥା—ମୁଁ ଗାଧୋ ପୋଖରୀରେ ନିତି ଘୋଳିବୁ ବୁଡ଼େଁ) —୩ । ଜଳମଗ୍ନ ହେବା—3. To sink under water. [ଉ—ହରବୋଲ ଭାଇ । ଗୋବିନ୍ଦ ବୋଲ ! ଭାସିଲା ପଥର ବୁଡ଼ିଲା ସୋଲ । ଭଗ ।] ୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଲୋପ ପାଇବା; ଲୁପ୍ତ ହେବା—4. (figurative) To be extinct; to disappear. ୫ । ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହେବା—5 To merge in another thing. [ଉ—ଅହମ୍ପିକା ଗଲା ବଣ ପ୍ରେମେ ବୁଡ଼ । ମଧୁସୂଦନ. କବିତା ।] ୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିନଷ୍ଟ ହେବା; ଧ୍ୱଂସ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା; ଉତ୍ସନ୍ନ ହେବା—6. (figurative) To be ruined. [ଉ—ଏ ସେ ଅମ୍ବର କଣ୍ଠ ବେନ୍ଧ, ଆମ୍ଭେ ବୁଡ଼ିଲୁ ଏହା ଘେନ । ଭୁଯଉ. ପ୍ରେମପ ଅମୃତ ।] ୭ । (ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଆଦି) ଅସ୍ତ ହେବା—7 (the sun, the moon etc) To sink; to set. [ଉ—ବୁଡ଼ି ଗଲେ ଆଜ ବ, ବାନ୍ଧୁଡ଼ିବେ କାଳିବ ଗଉରବ ଉପନ । ଉଦାସୀ. ଗୀତଲହରୀ ।] ୮ । ନିଷ୍ଫଳ ହେବା—7. To be fruitless. [ଉ—ସେ ଧର୍ମଯାକ ମୋର ସବୁ ତ ବୁଡ଼ିଛି । କୃଷ୍ଣକିଶ. ମହାଭାରତ ବନ ।] ୯ । ନଷ୍ଟ ହେବା; ଅପଚିତ ହେବା—9. To be spoiled. ୧୦ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମଜ୍ଜିବା; ଏକାନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ ହେବା—10. (figurative) To be devoted exclusively to; to be bent on. [ଉ—ଜିବରେ ଭାଣି ପଦେ ପଦେ, ମନ ବୁଡ଼ିଲା କୃଷ୍ଣପାଦେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

୧୧ । କୌଣସି ବୃହତ୍ତର ପଦାର୍ଥଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ହୋଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—11. To be overclouded or overspread; to disappear under a bigger thing. (ଯଥା—ବିପଦର ବେଳେ ସୁର୍ଯ୍ୟ ମେଘ-ଘଟରେ ବୁଡ଼ିଛନ୍ତି ।]

୧୨ । ଅଛନ୍ନ ହେବା—12 To be covered by; to be overcast or enveloped. (ଉ—ଅନ୍ଧକାରେ ବୁଡ଼ିଗଲା ଧରଣୀ । ମଧୁସୂଦନ. ସନ୍ଧ୍ୟା ।) ୧୩ । (କୁଳ, ବଂଶ, ଏକଜାତୀୟଜୀବ)—ଲୁପ୍ତ ହେବା—13. To become extinct (said of a family or species). (ଉ—କୁଳ ବୁଡ଼ିବାର ଏମନ୍ତ ଘାତ, ଅଜା ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମରଇ ନାତ । ଭଗ ।) ୧୪ । ଧନ ବା ପ୍ରାପ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଆଦାୟ କରି ନ ଯାଇ ଭମାଦ ବା ଆଦାୟର ଅଯୋଗ୍ୟ ହେବା—14. To become unrealiseable or barred by limitation. (ଯଥା—ମିଆଦ ମଧ୍ୟରେ ନାଲିସ୍ କରି ନ ପାରିବାରୁ ମୋର ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଧନ ବୁଡ଼ିଗଲା) । ୧୫ । ବଂଶଧରମାନଙ୍କ କୁକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା କୁଳର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବା ଗୌରବ ନଷ୍ଟ ହେବା—15. To lose its prestige or glory on account of the evil acts of its members (said of a family). (ଉ—କୁଳ ବୁଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ଘୋଡ଼ାମୁହାଁ ପୁଅ ଜାତ । ଭଗ ।) ୧୬ । ବଦନାମ ହେବା—16. To become notorious; to lose the good name (said of a family). (ଉ—ବାନ୍ଧୁଡ଼ାଇଲେ ଘାଘର ସୁର୍ଯ୍ୟବଂଶ ବୁଡ଼ିଯିବ, ଶୁଣି ଉଠ ଯଉବେଶ ବହୁ ସେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୧୭ । ପୂର୍ବରୁ ଚଳି ଆସୁଥିବା ପ୍ରଥା ବା ଘାତ ସ୍ଥଗିତ ହେବା—17. To be discontinued (said of any old or prevaling custom or practice. (ଯଥା—ଆମର ଦୋଳ ଦଶହରା ବଦାଙ୍କା ସେ ଘରୁ ଏଣିକ ବୁଡ଼ିଲାଣି) ୧୮ । (ଆଶା, ବିଶ୍ୱାସ) ନିରସ୍ତ ହେବା; ଲୁପ୍ତ ହେବା—18. To be blasted (said of one's hope). (ଯଥା—ସେ ମରିଯିବା ଦିନଠାରୁ ସେ ଦୁଆରୁ ଯୋଗୀ ଉଦାସୀଙ୍କ ଆଶା(ବା ବିଶ୍ୱାସ) ବୁଡ଼ିଲାଣି) ୧୯ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଗୋପନ ପୂର୍ବକ କରିବା—19. To do a thing secretly. (ଉ—ବୁଡ଼ କରି ପାଣି ପିଇଲେ ମହାଦେବଙ୍କ ବାପା ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଭଗ ।) ୨୦ । ବାହାରେ ଜଣା ନ ପଡ଼ିବା; ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ ରହିବା—10. To remain concealed; not to be apparent or patent. (ଯଥା—ତା ଦେହରେ ଜର ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଡ଼ି କରି ଅଛି) ୨୧ । (ମନ ଅର୍ଥ) (ଋଣ, ବିପଦ, ଦୁଃଖ, ବିପଦ, ଚିନ୍ତା, ନିରାଶା ଆଦି ଦ୍ୱାରା) ବିପନ୍ନ ହେବା; ଜଡ଼ିତ ବା ଗ୍ରସ୍ତ ହେବା; ଅଭିଭୂତ ହେବା—12. To be involved or over-

whelmed (with debt, intoxication, sorrow, danger, anxiety, despair). (ଉ— ତାହା ଜାଣି ବୁଡ଼ିଗଲି ମ ଉସ୍ମ ଶୋକେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୨୨ । ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ହେବା; ବିପନ୍ନ ହେବା—22. To be afflicted with calamity; to be beset with danger. (ଉ—ଅପେ ବୁଡ଼ିଲେ ଯୁଗବୁଡ଼ । ଭଗ ।) ୨୩ । ଜାତିଚ୍ୟୁତ ବା ସମାଜଚ୍ୟୁତ ହେବା—23. To be outcasted or excommunicated. ୨୪ । ଜଳାଦଦ୍ୱାରା ପ୍ଲାବିତ ହେବା—24. To be flooded or in undated. [ଉ—ଘର ବୁଡ଼ି ପାଣି ଅଣ୍ଟୁଏ ହେଲାଣି; କଣା ବୋଲେ ମେଘ ଢୁଲୁଢୁଲୁ । ଭଗ ।] ୨୫ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ଦ୍ର ହେବା; ଭିଜି ଯିବା; ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ ହେବା—25. To be besmeared; to be bedaubed; to be soaked. (ଉ—ଦୁଇ ସେନା ଯାକର ବସନ ରକତେ, ବୁଡ଼ନ୍ତେ ଘାଟପର ଦିଶିଲେ ସେ ନେତ୍ରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।) ୨୬ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ପାଇବା ବା ଭୋଗ କରିବା—26 To get or enjoy in profusion. (ଯଥା—ମୋ ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଅଯୁସରେ ଓ ଆଦରରେ ବୁଡ଼ିଛି) ୨୭ । ବହୁ କାଳ ଜଳରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସ୍ନାନ କରିବା—27. To bathe in water for a long time. (ଯଥା— ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ପୋଖରୀ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ପାଣିକି ସାତ ପରସ୍ତ ଗୋଳେଇ ସାରିଲେଣି) ୨୮ । ମଜ୍ଜିବା; ମାତିଯିବା; ବ୍ୟସନାକ୍ତ ହେବା—29. To be addicted to. (ଉ—ଭୁମୁରତ ଅଧର୍ମେ ବୁଡ଼ିଲାଣି ବୁଦ୍ଧି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଉଦ୍ୟୋଗ ।) ୨୯ । (କେଳ) ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ସୀମାକୁ ଟପିବା; ଶେଷ ହେବା; ଅସ୍ତ ହେବା—29. To pass the time of sunset. [ଉ-ବୁଡ଼ି ନାହିଁ ବେଳ ଗୋଟିଏ ଅକାଶେ । ଉକାଶ. ଗୀତଲହରୀ] [ଦ୍ର—ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହା ସନ୍ଧ୍ୟା ବୁଡ଼ିବା,ବେଳବୁଡ଼ିବା ଏହି ଦୁଇ ଶବ୍ଦରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।] ୩୦ । (ଯଥାକାଳରେ ଋଣର ପରିଶୋଧ ନ ହେବାରୁ ବନ୍ଧକ ଥିବା ବସ୍ତୁ ବା ସମ୍ପତ୍ତି) ମୁଲୁଲାଇ ନ ହେବା—30. To be foreclosed; to become unredeemable (said of a pledged article or mortgaged property,when the loan is not repaid in time). (ଯଥା—ଟଙ୍କା ସଜଲ୍ ନ ହେବାରୁ ମୋ ବନ୍ଧକ ଅଳଙ୍କାରଯାକ ମହାଜନ ଘରେ ବୁଡ଼ିଲା) ୩୧ । ତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନ କରିବା—31. To take a bath in any sacred water. ୩୨ । ଜଳର ଗଭୀରତା ମଧ୍ୟରେ (ମନୁଷ୍ୟର, ଯନ୍ତ୍ରିର ବା ଅନ୍ୟକିଛିର) ସମୁଦାୟ ଉଚ୍ଚତା ନିମଜ୍ଜିତ ହେବା; କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଜଳର ଗଭୀରତା ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚତାରେ କମ୍ ହେବା—32. To sink.

(ଯଥା—ଏ କୂଅରେ ୧୦ ହାତର ଲଗି ବୁଡ଼ିଗଲା । ମହାନଦୀର ପାଣିରେ ହାତ ବୁଡ଼ିଯିବ ।) [ଦ୍ର—ଏହି କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ଯିବା କ୍ରିୟାର ସମାପିକାରୂପ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ; ବୁଡ଼ିଯିବ ।]

ବୁଡ଼ି ମରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଳରେ ଡେଇଁପଡ଼ି ପ୍ରାଣ ହରାଇବା; ଡୁବେ ମରା ଡୁବମରନା Burdi maribā ଜଳରେ ପ୍ରାଣ ଝାସିବା—1. To commit suicide by drowning. ୨ । ଜଳମଗ୍ନ ହେବା ଅବସ୍ଥାରେ ମୃତ ହେବା—2. To die by drowning; to be drowned to death. (ଉ— ପଞ୍ଚାଏ ତେଲ ଗୋଟିଏ ଗବ ପାଇଁ ଧରାଧରି ହୋଇ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ମରିବା ନ୍ୟାସ୍ୟ । ଭଗ ।) ୩ । (ମନୁଷ୍ୟ) ଧ୍ୱଂସପ୍ରାପ୍ତ; ଉତ୍ସନ୍ନ ହେବା—3. (a person) To be ruined. (ଯଥା—ସେ ଋଣରେ ବୁଡ଼ି ମରେଣି)

ବୁଡ଼ିଯିବା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ଘୁଡ଼ି ବା ପାରା ଆକାଶରେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠି ଶେଷରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବା—To disappear in the sky (said of a soaring pigeon or paper-kite). ଦେ. କ୍ରି—ବୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)—Burdibā (See).

ବୁଡ଼ି ରହିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଦାଗ ବା ଚିହ୍ନ) ଦେହରେ ବସିଯିବା— ଡୁବେଥାକା ଡୁବରହନା Burdi rahibā 1. (a mark) To be left on the body. (ଉ—ଅଙ୍ଗଦ ମଣି ବୁଡ଼ିଚିହ୍ନ ବୁଡ଼ି ରହେ ଦେହେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।) ୨ । ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ସମୟ ବୁଡ଼ିକରି ଅବସ୍ଥାନ କରିବା—2. To stay for some time under water. ୩ । ଅନୁରାଗରେ ବା ପ୍ରୀତିରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହେବା—3. To remain greatly attached to a person. ୪ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବା ଚିନ୍ତାରେ ସର୍ବଦା ମଗ୍ନ ରହିବା—4. To be always busy or engrossed in any work or thought.

ବୁଡ଼ୁଙ୍ଗା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ମାଛର ବା ଶୁଖୁଆର ପୁଡ଼ା— Burdungā A packet of fish or dried fish.

ବୁଡ଼େଇ—ଦେ.ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପରକୁ କଳଙ୍କରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦିଏ; ଡୁବିଯେଦେବାର ଲୋକ ବୁରୀ; ଡୁବାନେବାଲୀ Burdeī ଅପବାଦ ରଟନା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଏ—1. (a woman) who defames another; scandal-bearing (woman) ୨ । ଯେ ଡୁବାଏ ବା ନଷ୍ଟ କରେ—2, Spoiling. [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ । ଯଥା—ଭୁଲ ବୁଡ଼େଇ, ଘର (ବୁଡ଼ା—ପୁଂଲିଙ୍ଗ ଆକାର) ବୁଡ଼େଇ; ବଶ ବୁଡ଼େଇ ।]

ବୁଡ଼ୀ କାଙ୍କ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ବଡ଼ିଆ କାଙ୍କ— Burdhākāṅka Bardhiā kāṅka (See).

ବୁଡ଼—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବୃଦ୍ଧା)—ବୁଢ଼ୀ ଗାଈ— Burdha ବୁଢ଼ୀଗାଈ ବୁଢ଼ୀଗାୟ An old cow.

ବୃଦ୍ଧନ୍ତର ରସ—ଦେ. ବ (ସଂ ବୃହତ୍ତର ରସ)—ମନ୍ଥର, ହିଙ୍ଗୁଳ, ମନଃଶିଳା ଓ ଟାଙ୍ଗଣ ସମଭାଗରେ ଅଦା-ରସରେ ମର୍ଦ୍ଦନ କରାଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ରସ ବା ବଟିକା—A pill or compound made of aconite, sulphate of mercury, red arsenic, borax in equal proportions rubbed in ginger-juice. [ଦ୍ର—ଏହାକୁ ପିପ୍ପଳି ଚୂର୍ଣ୍ଣ ସହିତ ଖାଇଲେ ଅମ୍ଳର ଭଲ ହୁଏ ।]
(ବୃଦ୍ଧନ୍ତର ବଟିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)
Burdhantara rasa
(ବୃଦ୍ଧନ୍ତର ବଟିକା)

ବୁଢ଼ା—ଦେ. ବି. ସୁଂ—(ସଂ ବୃଦ୍ଧ; ପ୍ରା. ବୁଢ୍ଢ, ବୁଡ୍ଢ)—୧ । ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Old man; a person of advanced age. ୨ । ପ୍ରବୀଣ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A person of large experience. ୩ । (ବାତ୍ସଲ୍ୟାର୍ଥ) ଶିଶୁ—3. (ବୁଢ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Child (a term of endearment). ୪ । ଗୃହର ବା ପରିବାରର ବା ଦଳର ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ବୃଦ୍ଧତମ ବ୍ୟକ୍ତି—4. The oldest person in the family or in a company. (ଉ—ଅଧଡ଼ ଧଡ଼ । ଘରେ ଖାଇ ନାହିଁ ବୁଢ଼ାକୁ ଡଡ଼ । ଛଗ) । ୫ । ଗୃହର କର୍ତ୍ତା ବୃଦ୍ଧ କର୍ତ୍ତା—5. The master of a family who has become old. ବିଶ.(ସୁଂ)୧ । ବୃଦ୍ଧ;ଜରାଗ୍ରସ୍ତ—1. (ବୁଢ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Old. ୨ । ବୟୋବୃଦ୍ଧ; ପ୍ରବୀଣବୟସ୍କ—2. Advanced in age. ୩ । ପ୍ରାଚୀନ; ପୁରାତନ—3. Old; ancient. ୪ । ଅଧିକତରବୟସ୍କ—4. Older; senior in age. (ଯଥା-ବୁଢ଼ା ବାପା) ୫ । ବୃହତ୍; ବଡ଼—5. Large; big. (ଯଥା—ବୁଢ଼ା ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ି; ବୁଢ଼ା କଙ୍କଡ଼ା ।) ୬ । ପୋଖତ; ସୁପକ୍ୱ; ଅତି ପକ୍ୱ (ଫଳ)—6. Very ripe; over-ripe (fruit) (ଯଥା—ବୁଢ଼ା କାକୁଡ଼ି; ବୁଢ଼ା ଲାଉ) । [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଫଳ ଅତି ପାଚିଗଲେ ସଢ଼ିଯାଏ (ଯଥା, ଆମ୍ବ, ପଣସ, ସପୁରି) ତାକୁ ବୁଢ଼ା ବୋଲାଯାଏ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଫଳ ଅତି ପକ୍ୱ ହେଲେ ବେଶି ଟାଣୁଆ ହୁଏ (ଯଥା—ଲାଉ, କଖାରୁ, କାକୁଡ଼ି, ମୂଳା, ସଜନା ଛୁଇଁ, ବରଗଡ଼ା ଛୁଇଁ) ତାକୁ ବୁଢ଼ା ବୋଲାଯାଏ । ୭ । ଦଳ ବା ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟରେ ବୃହତ୍ତମ—7. Biggest. (ଯଥା ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଠି)—୮ । ଖୁବ୍ ମୋଟା—8. Very thick or coarse. (ଯଥା—ବୁଢ଼ା ଲୁଗା ।) ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଳ ପୁରି) ବି.—୧ । କାର୍ଯ୍ୟ—1. Work. (ଯଥା—ସେ ବୁଢ଼ା କରିବାକୁ ବଡ଼ ଚେମଡ ।) ୨ । କୋକମିନା (ଦେଖ—2. Kokamina (See).
Burdha
ବୁଢ଼ା
ବୃଦ୍ଧ, ବୁଢ଼ିଆ

ବୁଢ଼ା ଅସୁର—ଦେ. ବି (ସଂ ବୃଦ୍ଧ ଓ ଅସୁର)—୧ । କାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବୃଦ୍ଧ ରାକ୍ଷସ—1. Old demon of folk-tales. ୨ । (ଦୃଣାର୍ଥକ) ଉଦରମ୍ଭରି ବୃଦ୍ଧଲୋକ; ପେଟୁ ବୁଢ଼ା—2. A greedy old man.
Burdha asura
ବୁଢ଼ୋରାକ୍ଷସ
ବୁଢ଼ା ଅସୁର

ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଳି; ହାତର ଓ ଗୋଡ଼ର ସର୍ବାପେକ୍ଷା ସ୍ଥୂଳ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ—The thumb (of the hand); the great toe (of the foot).
Burdha ānguṭhi
ବୁଢ଼ାଆଙ୍ଗୁଳ
ଅଙ୍ଗୁଠା, ବୁଢ଼ୀଅଙ୍ଗୁଳୀ

ବୁଢ଼ା କଉଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+କପର୍ଦ୍ଦକ)—ବେଗୀ କଉଡ଼ି; ବଡ଼ ଅକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ କଉଡ଼ି—A big cowree (sea-shell).
Burdha kaurdi
ବୁଢ଼ା କୌଡ଼ି

ବୁଢ଼ା କଙ୍କଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+କର୍କଟ)—ମାଣ୍ଡିଆ କଙ୍କଡ଼ା—A big crab.
Burdha kankardā
ବୁଢ଼ା କେଁକଡ଼ା
ବଡ଼ କେଁକଡ଼ା

ବୁଢ଼ା କାକୁଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+କର୍କଟୀ)—ଅତି ପକ୍ୱ କାକୁଡ଼ି—A very ripe cucumber.
Burdha kākurdi
ବୁଢ଼ା ଖୀରା
[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ କଖାରୁ, ଲାଉ, ବାଇଗଣ, କଦ୍ଦି ଓ ଭେଣ୍ଡି ଅତି ଫଳ ପ୍ରତି ଓ ଛୁଇଁ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ।]

ବୁଢ଼ା କାଙ୍କ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+କଙ୍କ)—ଚିଲିକାରେ ଦେଖାଯିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଲିପ୍ତପାଦ ପକ୍ଷୀ—A species of birds found in the Chilkā Area Manillensis.
Burdha kānka
ଲାଲ କାଁକ
ବୁଢ଼ା କଙ୍କ

ବୁଢ଼ା କାଳ—ଦେ. ବି, (ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି) (ସଂ. ବୃଦ୍ଧକାଳ)—ବୃଦ୍ଧକାଳ; ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା—Old age. (ଉ—ଗାଁଆଁ ମୁଣ୍ଡ ଘର ଗେରିଲୁ, ବୁଢ଼ା କାଳ ବାହା ପରିଲୁ—ଛଗ) (ବୁଢ଼ା ଦିନ, ବୁଢ଼ା ବୟସ, ବୁଢ଼ାପଣ—ଅନ୍ୟରୂପ; ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି) (ବୁଢ଼ୀକାଳ, ବୁଢ଼ୀ ଦିନ, ବୁଢ଼ୀ ବୟସ, ବୁଢ଼ୀପଣ—ଅନ୍ୟରୂପ; ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି)
Burdha kāla
ବୁଢ଼ାମୀ
ବୁଢ଼ାପା

ବୁଢ଼ା ଗଛ—ଦେ. ବି—ବହୁକାଳର ବୃକ୍ଷ—An old tree.
Burdha gachha

ବୁଢ଼ା ଗୋସା(ସେ)ଇଁ—ଦେ. ବି—ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ସୂଚକ—A respectful term of address to old Brāhmaṇas.
Burdha gosā(se)iñ

ବୁଢ଼ା ଚି(ଚୁ)ଙ୍ଗୁଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+ଚିଙ୍ଗଟ)—ବଡ଼ ଚୁଙ୍ଗୁଡ଼ି—A big shrimp.
Burdha chi(chu)ṅgurdi
ବୁଢ଼ା ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି

ବୁଢ଼ା ଚନ୍ଦ—ଦେ. ବି. (ବୃଦ୍ଧ+ଚନ୍ଦ୍ର)—୧ । (ଶିଶୁ ବଚନ) କୁମାର-ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ନବୋଦିତ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ କରି ଯାଇଥିବା ଛେନାଗୁଡ଼ି ଚକଟା (ଯାହାକୁ ଶିଶୁମାନେ ପରସ୍ପର ଖୁଆଖୋଇ ହୋଇ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ 'ଚାନ' ବସନ୍ତି), ଯାହାକୁ ନୈବେଦ୍ୟ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହାର କରି ନ ଯାଇଥାଏ—1. An offering of sweets made to the moon in the evening of the Kumāra Purṇṇimā, if kept unused for some time. ୨ । ବହୁକାଳ ହେଲା ଉଦିତ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର—2. A long-risen full moon. [ଦ୍ର—ଚାନ ବୁଢ଼ା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ପାଇଁ ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁମାନେ କହନ୍ତି ।]
Burdha chānda
ବୁଢ଼ା ଚାନ

ବୁଢ଼ା ଚୋର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+ଚୌର)—୧ । ଚୋର ବିଦ୍ୟାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ବା ପାରଙ୍ଗମ ବ୍ୟକ୍ତି; ପୁରୁଣା ଚୋର—1. An old thief. (ଉ—ବୁଢ଼ା ଚୋରକୁ ଚୋର ବୃଦ୍ଧଚୋର ଶିଖାଉଛି !—ଛଗ ।) ୨ । ଚୋରି କରୁଥିବା ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An old man who is a thief.
Burdha chora
ବୁଢ଼ା ଚୋର

ବୁଢ଼ା ଛୁ(ଛୋ)ଇଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+ଶିମ୍ବୀ)—ଯେଉଁ ଛୁଇଁର
Burdhā chhu(chho)iñ (ଯଥା-ସମ୍ବଳ, ବରଗଡ଼ା) ଛୁଇଁଗଛର
ବୁଢ଼ା ଛିମୀ ଓ ସୁଖାଦ୍ୟ ବା ସୁପାଚ୍ୟ ବା କୋମଳ ହେବା ଅବସ୍ଥା
ଟପି ଯାଇଅଛି—Pod which passed the state
of tendrness. [ଦ୍ର—ଛୁଇଁ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲେ ତାହାର
ଗେପା ଓ ବୀଜ ଟାଣୁଆ ଓ ଅଖାଦ୍ୟ ହୋଇଯାଏ ।]

ବୁଢ଼ା ତମ୍ପ—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବ—ଘରଭରଅ ବଦମାସ୍; ଚୁସ୍-
Burdhā tampa ସଇତାନ୍ ଲୋକ—A person who is
very wicked but assumes an innocent-
looking exterior.

ବୁଢ଼ା ତା(ଦା)ରକ—ଦେ. ବ. (ସଂ.ବୃଦ୍ଧଦାରକ)—ବୃଦ୍ଧଦାରକ (ଦେଶ)
Burdhā tā(dā)raka Elephat creeper; Gmelini
ବୀଜ ତାଡ଼କ ବିଧାରା Asiatica.

ବୁଢ଼ା ତାଳସଜ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ତାଳସଜ କଞ୍ଚା ଫଳ ମଧ୍ୟରୁ କଠା
Burdhā tālasaja ହୋଇ ବେଶି ସମୟ ପଦାରେ ରହିଯାଏ ଓ
ବୁଢ଼ୋ ତାଳ ଶାଁସ ସେଥିଲାଗି ଯାହାର କୋମଳାଂଶ ଟାଣ ହୋଇ-
କଡ଼ା ତାଡ଼କୁଳ ଯାଇଥାଏ—The pith or kernel inside
a raw palm fruit which has become
hardened by being exposed to the air for
a long time.

ବୁଢ଼ା ଥୋବଡ଼ା—ଦେ. ବ. ସୁଂ. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଅନାଦରାର୍ଥକ
Burdhā thobardā ପ୍ରୟୋଗ) (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+ସୁନ୍ଦର)—
ବୁଢ଼ା ହାବଡ଼ା ଅପ୍ରୀତିକର ବୃଦ୍ଧ—An unpleasant old man.

ବୁଢ଼ା ଦାସ୍—ଦେ. ବ—(ସ୍ନେହରେ) ଶିଶୁ ବାଳକକୁ ଡାକିବା ନାମ—
Burdhā dās Name for calling a male child in
ବୁଢ଼ା ରାମ (ବୁଢ଼ା ରାମ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) affection.

ବୁଢ଼ା ପଣ—ଦେ. ବ. (ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ)—୧ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ;
Burdhā paṇa ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା—1. Old age. ୨ । ଅକାଳ-
[ବୁଢ଼ା ପଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବୃଦ୍ଧତା—2. Untimely old
[ବୁଢ଼ୀପଣ—(ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି)] ବୁଢ଼ାପନା ବୁଢ଼ାପା age.

ବୁଢ଼ା'ପା—ଗ୍ରା. ବ—୧ । ବଡ଼ା'ପା; ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପିତୃବ୍ୟ—1. Father's
Burdhā'pā elder brother. ୩ । ପିତାମହ—3. Paternal
ବୁଢ଼ା ବାବା, ବୁଢ଼ା ଦାଦା grandfather. ୪ । ପ୍ରପିତାମହ—
(ବୁଢ଼ା ବାପା—ଅନ୍ୟରୂପ) 3. Paternal great grand-
father.

ବୁଢ଼ା ପାପୀ—ଦେ. ବ. ସୁଂ.(ସଂ. ବୃଦ୍ଧ ପାପୀ)—୧ । ମହାପାପୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Burdhā pāpī 1. A great sinner; an unrepentant
ବୁଢ଼ା ପାପୀ sinner. ୨ । ପାପୀ ଓ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A sin-
ବୃଦ୍ଧପାପୀ ful old man.

ବୁଢ଼ା ବର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ+ବର —ତରୁଣୀକୁ ବା ବାଳିକାକୁ
Burdhā bara ବିବାହ କରିଥିବା ବୃଦ୍ଧ ବର; ଯେଉଁ ବରର
ବୁଢ଼ା ବର ବୟସ କନ୍ୟାର ବୟସଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ—An old
ବୁଢ଼ା ବର man bridegroom (for a girl wife).

(ଉ—ଉଡ଼ି ଗଲେ ଗେଣ୍ଡାଳଅ ଝାଡ଼ି ଦେଲେ ଖର, ଦୈମାଦେଇ
ଜାନ ଛନ୍ଦ ଦେଖି ବୁଢ଼ା ବର । ଶିଶୁ ଗୀତ ।)

ବୁଢ଼ା ବଲଙ୍ଗ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଶିମିଳିପାଳ ପାହାଡ଼ରୁ
Burdhā balanga ବାହାରି ବାଲେଶ୍ୱର ନଗର ବାଟେ
ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ପଡ଼ିଥିବା ନଦୀ—Name of a
river rising from Mayurbhanj and
falling in the sea of Bengal via
Balasore.

ବୁଢ଼ା ବଲଦ—ଦେ. ବ (ନାମ)—୧ । (ମୟୂରଭଞ୍ଜ) ବୁଢ଼ାବଲଙ୍ଗ
Burdhā balada ନଦୀର ଯେଉଁ ଅଂଶ ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ପ୍ରବାହିତ
ବୁଢ଼ୋବଲଦ —1. That part of the river Burdhā-
ବୁଢ଼ାବଲ balanga which flows through the state of
Mayurbhanj. ୨ । ବୁଢ଼ା—2. An old ox.

ବୁଢ଼ା ବିଭା—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୃଦ୍ଧବିବାହ)—ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିର ବାଳିକା
Burdhā bibhā ସହିତ ବିବାହ—Marriage of an old
ବୃଦ୍ଧବିବାହ. ବୁଢ଼ାକାବାହ man with a girl.
[ବୁଢ଼ାକାଳ ବିଭା (ବାହା, ଉଆ), ବୁଢ଼ାବାହା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ଘାଟି—ଦେ. ବ (ନାମ)—ନରସିଂହପୁର ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ
Burdhāburdhī ghāṭi ଗିରି ସଙ୍କଟ ବା ଘାଟି—A famous
mountain pass in the state of Narsing-
pur.

ବୁଢ଼ା ବେଉଷା—ଦେ. ବ—୧ । ଧାନଗଛ ଅତି ବଡ଼ ହୋଇଯିବା
Burdhā beushā ଅବସ୍ଥାରେ କରାଯିବା ବେଉଷଣ—1.
Puddling of paddy plants which have
grown too big. ୨ । ଦୋଓଡ଼ ବେଉଷା (ଦେଶ)—
2. Do-orda beushā (See)

ବୁଢ଼ା ମଉସା—ଦେ. ବ. ସୁଂ—ସାଧାରଣ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
Burdhā mausā ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କର ସମ୍ମାନସୂଚକ ଡାକ—
ବୁଢ଼ାବାବା A respectful term used by youngsters
(ବୁଢ଼ୀମାଉସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) in respect of old people.

ବୁଢ଼ା ମଣ୍ଡା—ଦେ. ବ—୧ । ଗଜମଣ୍ଡା—1. Big Mandā cake.
Burdhā mandā ୨ । ଏକପ୍ରକାର ମୋଟା ବା ବଡ଼ ଧାନ—
2. A species of coarse paddy.

ବୁଢ଼ା ମାକ(ଙ୍କ)ଡ଼—ଦେ. ବ—ଗେଧ; ବାନରୀଯୂଥର ଦଳପତି—
Burdhā māka(ṅka)rda The male leader of a
ବୁଢ଼ାବନ୍ଦର flock of female monkeys. [ଉ—ସବୁ
ସୁନର ! ବୁଢ଼ାମାଙ୍କଡ଼ ରହିଯାଇଛି ମୁହଁଟା ବାଁଦର । ଶିଶୁ
ଗୀତ ।]

ବୁଢ଼ା ମାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ମାଣ୍ଡିଆ—A kind of food
Burdhā māndiā grain; Eleusine Coracana.
[ଦ୍ର—ମାଣ୍ଡିଆ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ବୁଢ଼ାମି—ଦେ. ବ (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ)—(ବ୍ୟଙ୍ଗ) କୌଣସି
Burdhāmi ଯୁବକଠାରେ ଦେଖାଯିବା ବୃଦ୍ଧତ୍ୱ; ଅକାଳ ପକ୍ୱତା
ବୁଢ଼ୋମୀ, ବୁଢ଼ାମୀ ବୁଢ଼ାପା Precocity in a young man.

ବୁଢ଼ା ମିଆଁ—ଦେ. ବ—୧ । ବୃଦ୍ଧ ମୁସଲମାନ୍—1. An old
Burdhāmiāñ Mahomedan. ୨ । ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ବୃଦ୍ଧ
ବୁଢ଼ାମିଆଁ ଲୋକ—2. The eldest person in a group. ୩ । ଦଳର ନେତା—3. The leader of a group. ୪ । (ଶିଶୁବଚନ) ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଠି—4. The thumb. [ଉ—ଏଉଟ ବୋଇଲା, କସ କରବା ? ଏଉଟ ବୋଇଲା, କସ ଖାଇବା ? ଏଉଟ ବୋଇଲା, କାଣ୍ଡ ଅଣିବା ? ଏଉଟ ବୋଇଲା, ଋଣ କରବା । ବୁଢ଼ାମିଆଁ ଥାଇ ବୋଇଲା, ଖାଇବା ପିଇବା ପଲେଇବା । ପାଞ୍ଚଅଙ୍ଗୁଠି ସମ୍ବନ୍ଧେ ଶିଶୁବାକ୍ୟ ।]

ବୁଢ଼ା ମିଛୁଆ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଘୋର ମିଥ୍ୟାବାଦୀ—A black
Burdhā michhuā liar; an inveterate liar.
ପୁରାନାମୁଠା ଘୋର ମିଥ୍ୟାବାଦୀ

ବୁଢ଼ାଲ(ଟି)ଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପଯୋଗୀ—
Burdhāli(ti)ā 1. Befitting an old man. (ଯଥା
ବୁଢ଼ାଳେ —ବୁଢ଼ାଳଆ ଭଙ୍ଗ ।) ୨ । ପ୍ରାୟ ସୁପକ୍ୱପକ୍ୱ
ବୁଢ଼ିକେପେସାମୋ (ଫଳ)—2. Almost ripe. (ଯଥା—ବୁଢ଼ାଳଆ ବାଇଗଣ ।) ୩ । ଅକାଳ ପକ୍ୱ—3. Untimely ripe.

ବୁଢ଼ା ଲୁଗା—ଦେ. ବ—ବଗଡ଼ା ଲୁଗା; ମୋଟା ଲୁଗା—A very
Burdhā lugā coarse cloth. [ଦ୍ର—ଏହିପରି ବୁଢ଼ା ଖଣ୍ଡ, ବୁଢ଼ା ଗାମୁଛା, ବୁଢ଼ା ପଖାଳକରି ହୁଏ ।]

ବୁଢ଼ା ଲେଙ୍କା—ଦେ. ବ—ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧି ବିଶେଷ—
Burdhā leṅkā A title given by kings.

ବୁଢ଼ା ଶୁଆ—ଦେ.ବ (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ ଶୁକ)—୧ । ଅଧିକ ବୟସ୍କ ଶୁକପକ୍ଷୀ—
Burdhā śuā 1. A parrot grown old. ୨ ।
ବୁଢ଼ାଶୁଆ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା ଗତ ହେବା ପରେ ଯେ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରେ—2. (figurative) A student past his boyhood. [ଦ୍ର—ଶୁଆଙ୍କୁ ପିଲାଦିନରୁ ଧରିଆଣି ପଦ ପଢ଼ାଇଲେ ସେମାନେ ପଦ ଧରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା ଶୁଆକୁ ଧରିଆଣି ପଢ଼ାଇଲେ ସେ ପଦ ଧରେ ନାହିଁ, କେବଳ 'କଟର କଟର' ହେଉଥାଏ; ସେହିପରି ବାଲ୍ୟକାଳରେ ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ନ କରି ଯେ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ପାଠ ପଢ଼େ ତାକୁ ପାଠ ପଢ଼ିବେ ନାହିଁ; ଏଥିପାଇଁ ସେପରି ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଲୋକେ କହି ଥାଆନ୍ତି 'ବୁଢ଼ାଶୁଆ କଟର କଟର' ।]

ବୁଢ଼ା ଶେ(ଶ)ଉଳ—ଦେ. ବ (ସଂ ବୃଦ୍ଧ ଶକୁଲ)—ବଡ଼ ଶେଉଳ ମାଛ
Burdhā se(śa)ula A big fish. [ଉ—ବୁଢ଼ା ଶେଉଳକୁ
ବୁଢ଼ାସୌରା ଚେଙ୍ଗ ଭୁଲିଏ । ଭଗ ।]

ବୁଢ଼ା ସିଂଘାଣି—ଦେ. ବ—ନାକରୁ ବାହାରିବା ଖୁବ୍ ଘନ ସିଂଘାଣି—
Burdhā siṁghāṇi Thick flake of mucus coming out of the nostril.

ବୁଢ଼ା ହଡ଼ା—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ସହଜର ଶବ୍ଦ)—୧ । ବୃଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—
Burdhā hardā 1. Old people. ୨ । ବୃଦ୍ଧ ଓ ଦୁର୍ବଳ
ବୁଢ଼ୋଖାଡ଼ୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—2. Old and weak persons. ୩ ।
ପକାଆମ ବୃଦ୍ଧ ଓ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ବଳଦ—3. Old and incapable
ବୁଢ଼ାବଳଦ bullock, ୪ । ବୃଦ୍ଧ ଓ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି—4. An
(ବୁଢ଼ାହଡ଼ୀ, ବୁଢ଼ୀହଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) old and weak person.
ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅତିଶୟ ବୁଢ଼ା ଓ ଅସମର୍ଥ—Old and incapable; decrepit.

ବୁଢ଼ା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—1. To be-
Burdhā hebā come old; to attain a good old
ବୁଢ଼ାହୋଇ age. [ଉ—ବୁଢ଼ା ହେବା ପରିତ ନବୀନା ତରୁଣୀ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବକ ।] ୨ । (ବାଇଗଣ କାକୁଡ଼ି ଆଦି ଫଳ) ବେଶି ପକ୍ୱ ହେବା—2. To become over-matured (said of fruits). [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଫଳ ପାଚିଲେ ସଢ଼ିଯାଏ (ଯଥା—ଆମ୍ବ, ପଣସ), ତା ପ୍ରତି ବୁଢ଼ା ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଫଳ ପାଚିଲେ ବେଶି ଟାଣୁଆ ହୁଏ (ଯଥା—କଖାରୁ, କାକୁଡ଼ି, ଲାଉ, ବାଇଗଣ) ତା ପ୍ରତି ଏ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ଛୁଇଁପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ବୁଢ଼ାଶବ୍ଦ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

ବୁଢ଼ା ହୋ—ଦେ. ଅ. (ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ବାଳକ ପ୍ରତି ଆଶିର୍ବଚନ)—ତୁ ଦୀର୍ଘ-
Burdhā ho ଜୀବ ହୋ (ଅର୍ଥାତ୍ ତୁ ବୃଦ୍ଧ ହେବାଯାଏ ବଞ୍ଚିରହ, ବେଙ୍କେଥାକ ଅଳ୍ପବୟସରେ ମର୍ ନାହିଁ)—(A sentence of bles-
ବୁଢ଼ାହୋଆ sing uttered by an old man to a boy)
(ବୁଢ଼ା ହୋଇଥା—ଅନ୍ୟରୂପ) Live to a good old age! Live long!

ବୁଢ଼ିଆଣୀ—ଦେ. ବ—୧ । ମାକଡ଼ସା; ଅଷ୍ଟପଦୀ ପତଙ୍ଗ ଜାତି
Burdhiāṇi ବିଶେଷ—1. A spider; Aranæ. [ଦ୍ର—
ସ.—ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ, ବୁଢ଼ିଆଣୀର ଉଦରରେ ସୂତା କାଟିବାର
ମର୍କଟକ, ଲୂତା ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି ସେଥିରୁ ନାଳ ବହି ସୂତା
ମ. କୋଳୀ ଆକାରରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ସେହି ସୂତାରେ
ମାକଡ଼ସା ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଜାଲ ବୁଣେ ଓ
ମକଡା ସେ ଜାଲରେ ଜାତି ପତଙ୍ଗ ଆଦି ପଡ଼ିଲେ
ଅରସପରସ ଖେଳ ସେମାନଙ୍କୁ ଧରି ଆହାର କରେ ।]
୨ । ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାର ଲୁଚୁକାଳି ଖେଳ—2. A kind of indoor game of hide and seek amongst children. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଜଣେ ପିଲା ବୁଢ଼ୀ ବା ବୁଢ଼ିଆଣୀ ହୋଇ ମଝିରେ ବସେ; ଜଣେ ପିଲା ଚୋର ହୁଏ; ତା ଆଖି ବୁଜା ହେବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଲୁଚନ୍ତି; ତା ପରେ ଚୋରର ଆଖି ଫିଟାଇ ଦିଆଯାଏ ଓ ସେ ବୁଢ଼ିଆଣୀର ଚାରି ପାଖରେ ବୁଲି ଥାଏ ଓ ଛାଡ଼ ଥାଏ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଲୁଚିଥିବା ପିଲାମାନେ ଆସି ବୁଢ଼ିଆଣୀକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ପିଲା ବୁଢ଼ିଆଣୀକୁ ଛୁଇଁ ପକାଇବା ପରେ ଚୋର ତାକୁ ଛୁଇଁ ଦିଏ ସେ ପୁଣି ଚୋର ହୁଏ ।]

ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲ—ଦେ. ବ—ମାକଡ଼ସା ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗରେ ବୁଣିଥିବା ସୂତାର ଜାଲ—Spider's web.
Burdhiāṇi jāla
ମକଡ଼ାକା ଜାଲ ମାକଡସାର ଜାଲ

ବୁଢ଼ିଆଣୀ ସୂତା—ଦେ. ବ—ମାକଡ଼ସା କାଢ଼ିଥିବା ସୂକ୍ଷ୍ମ ସୂତ—Spider's thread.
Burdhiāṇi sūtā ମକଡାକା ସୂତ

ବୁଢ଼ି ଖୋଲ—ଦେ. ବ—(ନାମ)—ଗଞ୍ଜାମଜିଲ୍ଲାର ଘୁମ୍ସରରୁ ଦୁଇ ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଘୁମ୍ସରର ପର୍ବତ—A mountain of Ghumsar in Ganjam
Burdhi khola
[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ବାଣାସୁର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବହୁତ ଶିବଲିଙ୍ଗ ଅଛନ୍ତି ।]

ବୁଢ଼ି ଚଉଁରି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.— ଲହଣିଆ ମସୁ (ଦେଖ)—Lahaṇiā masu (See)
Burdhi chauṅri

ବୁଢ଼ୀ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୃଦ୍ଧା)—୧ । ବୃଦ୍ଧାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—1. Old woman.
Burdhī ବୁଢ଼ୀ ବୁଢ଼ୀ
୨ । ପିଲାଙ୍କ ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଖେଳରେ ଯେଉଁ ପିଲା ବୁଢ଼ୀ ବା ବୁଢ଼ିଆଣୀ ସାଜି ବସେ ଓ ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ଛୁଇଁବାରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରନ୍ତି—2. The boy or girl in the Burdhiāṇi game who acts the part of a Burdhi or Burdhiani and to touch whom other players compete. [ଦ୍ର—ବୁଢ଼ିଆଣୀ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।] ୩ । ଶିଶୁ ବାଳିକାଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ନେହସୂଚକ ଡାକ—3 A term of endearment addressed to infant girls. ୪ । ପରିବାରର ବୃଦ୍ଧତମା ସ୍ତ୍ରୀ—5. The oldest or seniormost lady in the family.
ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.— ବୃଦ୍ଧା (ସ୍ତ୍ରୀ)—Old (woman).

ବୁଢ଼ୀ ଅସୁରୁଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ବୃଦ୍ଧା ଓ ଅସୁରୀ)—୧ । ବୁଢ଼ୀ ଡାହାଣୀରେ କଥିତା ବୃଦ୍ଧା ରାକ୍ଷସୀ—1. The old hag (demoness) of the folk tales.
Burdhi asuruṇi ବୁଢ଼ୀ ଅସୁରନୀ ବୁଢ଼ୀ ଡାଇନ(ନୀ)
୨ । (ଗାଳି) (ବୁଢ଼ୀଡାହାଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯେଉଁ ବୁଢ଼ୀ ସୁକୁମାର ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଉପରେ କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ତାଙ୍କର ରକ୍ତ ଶୋଷି ନିଏ—3. An old blood-sucking witch.

ବୁଢ଼ୀ(ଡ଼ୀ)କପା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବଦରୀ; କାର୍ପାସୀ)—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ୟ କପା—A kind of wild cotton; The Bori cotton; Gossypium Arboreum.
Burdhi (rdi)kāpā ବୁଢ଼ୀ କାପାସ ବୋଡ଼ି କପାସ (ବୁଢ଼ୀ କପା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁଢ଼ୀ ଗାଈ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ବୃଦ୍ଧା + ଗୌ)—ବୃଦ୍ଧା ଗାଈ; ବୁଢ଼—An old cow.
Burdhi gāi ବୁଢ଼ୀଗାଈ ବୁଢ଼ୀଗାୟ

ବୁଢ଼ୀଗାଈ ଦାନ—ଦେ. ବ—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅକର୍ମଣ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ଦାନ—Gift of a worthless or useless thing. (e.g. an old cow).
Burdhi gāi dāna ବୁଢ଼ୀଗାଈ ଦାନ ବୁଢ଼ୀଗାୟ ଦାନ
[ଉ—ଅଧା ଭୋଜନ, ବୁଢ଼ୀଗାଈ ଦାନ, କଣା ଗୁଆକୁ ସଢ଼ା ଘାନ । ଛଗ ।]

ବୁଢ଼ୀ ଦାରୀ—ଦେ. ବ— ୧ । ପାପିନୀ ବୃଦ୍ଧା—1. An old sinner (woman).
Burdhi dāri ୨ । ବୃଦ୍ଧା ବେଶ୍ୟା—2. A harlot grown old.
ବୁଢ଼ୀ କସବୀ (ବୁଢ଼ୀ କସବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୃଦ୍ଧାବେଶ୍ୟା

ବୁଢ଼ୀ ଦିନ—ଦେ. ବ—ସ୍ଥିର ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—A woman's old age.
Burdhi dina ବୁଢ଼ୀ ବୟସ ବୁଢ଼ାପା [ଉ—ବୁଢ଼ୀଦିନେ ହରିମନ୍ଦିର (ବୁଢ଼ୀକ ଲ, ବୁଢ଼ୀ ବଅ(ସ୍ତ)ସ,ବୁଢ଼ୀବେଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଚିତା—ଛଗ]

ବୁଢ଼ୀ ଧଡ଼ୀ—ଦେ. ବ—(ସହଜର ଶବ୍ଦ)—୧ । ବୃଦ୍ଧା ଓ କୀର୍ତ୍ତିକାୟା ସ୍ତ୍ରୀ—1. Old and worn out woman.
Burdhi dhardi ବୁଢ଼ୀ ଝୁଡ଼ୀ ପକା ଆମ ୨ । ଚଗଚଯୌବନା ଓ ବିଗଳିତସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ—2. A woman past her youth and who has lost her plumpness and beauty.

ବୁଢ଼ୀ ବାହ୍ମଣୀ-ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବୃଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ—An old Brāhmṇa woman.
Burdhi bāhmuṇi

ବୁଢ଼ୀ ରାଣ୍ଡୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବୃଦ୍ଧା ବିଧବା—An old widow.
Burdhi rāṇḍi ବୁଢ଼ୀ ବିଧବା

ବୁଢ଼ୀମା-ଦେ. ବ—(ସଂ. ବୃଦ୍ଧା ମାତା)—୧ । ବୃଦ୍ଧା ମାତା—2 Old mother.
Burdhi mā ୨ । ପିତାମହୀ—2 Grand-mother. ୩ । ପ୍ରପିତାମହୀ—3. great grandmother. ୪ । ବୁଢ଼ୀ ଠାକୁରାଣୀ; ବିସୂଚିକା ଦେବୀ—4. Cholera personified as a Goddess.
(ବୁଢ଼ୀ ମାଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁଢ଼ୀ ମାଉସୀ—ଦେ. ବ—ବୃଦ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ସାଧାରଣ ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କର ସମ୍ବୋଧନ—A term of adress to old women by youngsters.
Burdhi māusi ବୁଢ଼ୀଦାଦୀ

ବୁଢ଼ୀମାଉସୀ ଖେଳ—ଦେ. ବ—ପିଲାମାନଙ୍କର ଏକପ୍ରକାର ଖେଳ—A play amongst children.
Burdhimāusi khela ବୁଢ଼ୀଖେଳା; ବଡ଼ାଇବୁଢ଼ୀ [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଜଣେ ବାଳକ ବୁଢ଼ୀ-ମାଉସୀ ସାଜି ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ବାଡ଼ି ଧରି ଅଖା ନେଇ ନେଇ ବୁଢ଼ୀ ପରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲୁଥାଏ, ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ତା ଚାରି ପାଖରେ ବିଚରଣ କରୁଥାଆନ୍ତି ଓ ତାକୁ କହୁ ଥାଆନ୍ତି 'ବୁଢ଼ୀ ମାଉସୀ ! ଲୁଅଡ଼େ ବାଟ ?' । ବୁଢ଼ୀ ସେମାନଙ୍କୁ 'ଲୁଅଡ଼େ ବାଟ ?' ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁ ଥାଏ ଓ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବଦଳିକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଦିଆ ଦେଇ ହେଉ ଥାଆନ୍ତି ଓ ବୁଲୁଥାଆନ୍ତି ।)

ବୁଢ଼ୀ ମା ଖିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଅଭିଶାପ ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଗାଳି—A term of abuse addressed to males implying a curse that the man will succomb to cholera.
Burdhi mā khiā
[ଦ୍ର—ଏଥିର ସୂଚିତାର୍ଥ, ତୋତେ ବୁଢ଼ୀ ମା ଖାଉ, ଅର୍ଥାତ୍ ତୁ ହଇଜାରେ ମର ।]

ବୁଢ଼ୀ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସ୍ତ୍ରୀ) ବୃଦ୍ଧା ହେବା; ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ ବୁଢ଼ୀ ହେବା—To grow old (said of a woman).
Burdhi hebā ବୁଢ଼ୀ ହୋଇ

ବୁଢ଼େଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଯାହା ପରି ବଡ଼ କପୋତ—
Burdhel A kind of dove as big as a pigeon.

ବୁଣ(ଣା, ଣୋ)ଟ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଦେ. ଧାତୁ=ବୟନ)—୧ । ଲୁଗା ବୁଣିବା ବା ତନ୍ତୁରେ ବେତ ବୁଣିବା ଅଦ କର୍ମ—1. Act of weaving cloth or cane. ୨ । ବସ୍ତ୍ରର ସୂତା ବୁଣା କମ୍ବା ତନ୍ତୁର ବେତ ବୁଣାର ଜଡ଼ତା—2. The density of the texture of a cloth or chair or other woven work. ୩ । ଘର ଚାଲର ରୁଅରେ ବତା ପକାଇ ବତାଲ୍ ବେତ ଲଇରେ ବା ଜତାରେ ବୁଣିବା କର୍ମ—3. The act of tying split bamboos to the rafters of a thatched frame with strings or strips of cane.

Buṇa(ṇa, ṇo)ṭa
ବୁନଟ ବୁନାବଟ; ବିନାବଟ; ବିନାଇ

ବୁଣା—ଦେ. ବ (ସଂ. ବପନ, ବୟନ)—୧ । ଖେତରେ ଧାନ ଅଦର ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା କ୍ରିୟା—1. The act of sowing seeds in a field. ୨ । ଲୁଗା ବୁଣା ଅଦ ବୁଣିବା କ୍ରିୟା—2. The act of weaving cloth. ୩ । ଘର ଚାଲର ରୁଅ ଉପରେ ବତା ପକାଇ ଉଲ୍ଲ ବତାଲ୍ ରୁଅ ସଙ୍ଗେ ବେତ ବା ସୁତୁଲି ଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧିବା କର୍ମ—3. The act of tying by means of fibrous strips of cane the layer of split bamboos to the rafters of a thatched house ୪। ତନ୍ତୁର ଅଦରେ ବେତ ବୁଣିବା କର୍ମ—4. The act of interlacing a chair with strips of cane. ୫ । ବିଷେଷଣ; ବିଷ୍ଣ ଦେବା—5. The act of scattering. ୬ । ଉଲ୍ ବୁଣିବା; କଙ୍ଗଟର ବା ମୋଜା ଅଦଲ୍ ଛୁଞ୍ଚ ଓ ଉଲ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ବୁଣିବା—6. Knitting. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଉପାଦାନଦ୍ୱାରା ବୁଣିବା କ୍ରିୟା କରାଯାଏ ତା ପ୍ରତି 'ବୁଣିବା' ଏବଂ ଉଲ୍ଲରୂପ 'ବୁଣିବା' କ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ତା ଉ ମଧ୍ୟ 'ବୁଣିବା' କ୍ରିୟା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ।

ଯଥା—ଉଲ୍ ବୁଣିବା ଓ ଉଲ୍ରେ କଙ୍ଗଟ୍ ବୁଣିବା, ଧାନ ବୁଣିବା ଓ ଜଲରେ ଧାନ ବୁଣିବା, ବେତ ବୁଣିବା ଓ ବେତରେ ତନ୍ତୁ ବୁଣିବା, ବାଉଁଶ ବୁଣିବା ଓ ବାଉଁଶରେ ଟୋକେଇ ବୁଣିବା ଅଦ ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ ।] ୭ । ନୀଚ ଜାତୀୟ ତନ୍ତୀବିଶେଷ—7. A class of low caste weavers. ଦେ. ବଣ—୧ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ; ଯଥା—ବେତବୁଣା ଖଟ, ଦଉଡ଼ିବୁଣା ଖଟଅ) କୌଣସି ସୂତ୍ର ବା ତନ୍ତୁଦ୍ୱାରା ବୟନ କରାଯାଇଥିବା—1. Woven with certain fibrous materials. ୨ । (ଧାନ) ବପନ କରାଯାଇଥିବା—2. Sown. ୩ । (ବସ୍ତ୍ର) ବୟନ କରାଯାଇଥିବା—3. Woven. ୪ । (ଘରର ଚାଲରେ ବତା) ରୁଅ ସଙ୍ଗେ ବେତ ଗଣ୍ଠିଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା—4. Interlaced into wicker work. ୫ । ତଳେ ବିଛା ହୋଇଥିବା—5. Strewn; scattered. ୬ । (ମୋଜା, କଙ୍ଗଟର) ଉଲ୍ରେ ଛୁଞ୍ଚ ସାହାଯ୍ୟରେ ବୁଣା ଯାଇଥିବା—6. Knitted.

Buṇa
ବୁନା ବୁନାଇ; ବୁନାଇ
ଛିଟାହୁଆ
ଛିଟା
ବୁନା, ଛାଁଟନା
ବୋନା, ବୁନନା
ବୋନା
ବୋନାହୁଆ
ବୁ(ବି)ନାହୁଆ
ବୋନା
ଛିଟନା

ବୁଣାଇ—ଦେ. ବ—ବୁଣା ସକାଶେ ଯେ ମଜୁରି ଦିଆଯାଏ—
Buṇāi ବୁନାଇ; ବୁନାଇ Wages paid for weaving.

ବୁଣା(ଣେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୁଣିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Buṇā(ṇe)ibā ବୋନାନ Causative form of Buṇibā
ବିନବାନା; ବୁନାନା; ବୁଆନା ଯେ ବୋନେ

ବୁଣା କାମ—ଦେ. ବ—ବେତ ଅଦ ବୁଣିବା କାର୍ଯ୍ୟ—Canework;
Buṇā kāma ବୁନନେକା କାମ wicker work.

ବୁଣାବୁଣି—ଦେ. ବ (ସହଜର)—ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ବୁଣିବା କ୍ରିୟା
Buṇā buṇi —Brisk weaving operation.
ବୁନାବୁନୀ; ବୋନାବୋନୀ

ବୁଣାଳି—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଯେ ବୁଣିବା କ୍ରିୟା କରେ—
Buṇāli Weaver; sower, interlacer.
ବୋନେବାଲା; ବୁନନେବାଲା ଯେ ବୋନେ

ବୁଣିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଦେ, ବପ ଧାତୁ ବୟନ; ବପନ)—୧ । ଲୁଗା ଅଦ ବୟନ କରିବା; ବସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ କରିବା—1. To weave cloth. (ଯଥା—ଲୁଗା, ସତରଞ୍ଜି, ଗାଲିଚା)। ୨ । (ସଂ. ବପନ) ଖେତରେ ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା—2. To sow seeds broadcast. (ଯଥା—ଧାନ ବୁଣିବା; ବୀଜ ବୁଣିବା) । ୩ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ କରିବା; ଭୂମିରେ ବିଛାଇବା—3. To strew or scatter on the ground. (ଉ—ଶମ୍ବ ଜଳର ମଣି-ମୟ ମଣ୍ଡନ ଶ୍ରେଣୀ ବୁଣିଦେଲୁ ସୁଣି ମୃଗଦୃଶାରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ) । ୪ । (ଦେ ଧାତୁ) ସୂତା, ବେତଲଇ କମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପତଳା ସରୁ ଜିନିଷକୁ ପରସ୍ପର ଗ୍ରନ୍ଥିବା—4. To interlace; to darn; to knit. (ଉ—ମାଳ ଜାଙ୍ଘ ଦେଦେ, ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ ଠାବେ, ଠାବେ ବୁଣିଥିଲା ଜାଲ । ରାଧାନାଥ ଯଯାତି କେଶରୀ) । ୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଦେଶର ସରୁ ଅଡ଼େ ପ୍ରକାଶ କରିବା—5. (figurative) To publish any thing broadcast. (ଯଥା— (ସରକାର) ଦେଶ ଯାକ ଜ୍ଞାନ ବୁଣୁଛନ୍ତି) । ୬ । (ଟଙ୍କା) ବହୁତ ବ୍ୟୟ କରିବା ବା ଲଗାଣ କରିବା—6. To invest or spend a large amount of money. (ଉ—କଣ୍ଠରୁଅ ବହୁତ ଟଙ୍କା ବୁଣିଦେଲା । ଭୁଲୁଲା ଭୁମାସ୍ତ ନଅଭୁଣ୍ଡୀ ।

Buṇibā
ବୁନିବା ବୁନାଇ; ବୁନାଇ
ବୋନା
ଛିଟନା

ବୁଣ୍ଡ୍‌କି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) (ଭୁଲ. ହି. ଢ଼ୋଡ଼ୀ)—ନାଭିଗର୍ତ୍ତ—
Buṇd-ki The hole of the navel.

ବୁତଲ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ଦେଦେ. ବ—(ଇଂ. ବଟ୍‌ଲ୍)-ବୋତଲ—
Butal A bottle.

ବୁତା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—କାର୍ଯ୍ୟ; କର୍ମ; ଆବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟ—
Butā Business; work in hand. (ଯଥା—ମୁଁ ଅଜ

ସେଠାକୁ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ମୋର ଏଠାରେ ବୁଡା ଅଛି ।)

ବୁଡା ବର୍ଗାଇବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲ ପୁର) କ୍ରି.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Butā bargāibā କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ବରାଦ କରି ପଠାଇ ଦେବା—To order or depute a person
(ବୁଡା ବରୁଗିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) to do a particular work.

ବୁତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଭୃତ୍ୟ; ଚାକର—
Buti Servant.

ବୁଥିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବା—
Buthibā To plunge in water.

ବୁଦ୍(ଧାତୁ)—ସଂ. ୧ । ଆଲୋଚନା କରିବା—1. To discuss, ୨ ।
Bud (root) ବିବେଚନା କରିବା—2. To consider. ୩ ।
ଅବଲୋକନ କରିବା—3. To see; to discern; to to perceive.

ବୁଦ୍(ଧ୍) ତାର(ଡ଼)କ—ଦେ. ବି—ବୃଦ୍ଧ ଦାରକ (ଦେଖ)—
Bud(dh)-tāra(rda)ka Bruddhadāraka (See).
[ବୃତ୍ତାର(ଡ଼)କ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁଦ୍‌ବୁଦ—ସଂ. ବି (ବୁଦ୍=ଅନୁକରଣ ଶବ୍ଦ + ବୁଦ୍ ଧାତୁ—ଆଲୋଚନା
Bud-buda କରିବା + କର୍ମ ଅ)—୧ । ଜଳବିମ୍ବ; ବୁଡ଼ୁବୁଡ଼ା; ବୁଡ଼ୁ
(ବୁଦ୍‌ବୁଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୁଡ଼ୁ—1. Bubbles. (ଉ—ବୁଦ୍‌ବୁଦ ନ ଦିଶେ ଜଳ ଫିଁ ଫିଁ କୃତ କରି । ଭଣ୍ଡ ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ) । ୨ । ଗର୍ଭସ୍ଥ ଭ୍ରୂଣ—2. The embryo; foetus. ୩ । ବୁଦ୍‌ବୁଦ ପରି କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ପଦାର୍ଥ—3. Any short-lived thing (like a bubble).

ବୁଦ୍‌ବୁଦା ଜଳ—ଦେ. ବି—(ସଂ ବୁଦ୍‌ବୁଦ + ଜଳ)—ଜଳ ବୁଦ୍ ବୁଦ୍—
Budbudā-jala Water bubbles, (ଉ—ବୁଦ୍ ବୁଦା ଜଳ ଭୁଡ଼ଭୁଡ଼ୀ ଭୁଲଭୁଲା, ଭୁଦଭୁଦା ଅଣ୍ଡଧର, ରହିଣ ଥିଲେ ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି । ଯଶୋବନ୍ତ—ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।)

ବୁଦା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ମୃଦ୍ ଧାତୁ; ସହିତ୍ରୁ ବୁଜିବା ହୋଇଅଛି)—୧ ।
Budā ଗୁଳ୍ମମାନଙ୍କର ସମଷ୍ଟି; ଝୁପ—1. Bush. [ଉ—ଲୁଚନ୍ତି ଝୋପ ବୁଦାମାନ ପଛେ, ନାରଦ ଦେଖନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ୨ । ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଉଠିଥିବା ବାଉଁଶ ଗଛର ସମଷ୍ଟି—2. A grove of bamboos. ୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଙ୍ଗଲ—3. Small jungle. [ଉ—କେତେକ ଲୋକ ବୁଦା ଉପରେ ଲୁଚିଲେ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ. ବନ) । ୪ । ଗୁରିଆଡ଼େ ବାଡ଼ି ବୁଜା ଯାଇ ଲଗା ଯାଇଥିବା ନୂତନ ଗଛ—4 young tree newly planted and sorrounded by fencing to protect them from the ravages of cattle). (ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ମୁଁ ମୋ ବାଡ଼ିରେ ୩ ବୁଦା ନିଆଁଅ ଓ ୨ ବୁଦା ପଣସ ଲଗାଇ ଅଛି ।]

ବୁଦାବୁଦି—ଦେ. ବି—(ସହଜର)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ବଡ଼ ବୁଦାମାନ—
Budā budi Large and small bushes.
ଝୋପଝୁପି, ଛୋଟ ଆରବଡ଼ି ଝାଡ଼ି, ଝୁରମୁଟ

ବୁଦି—ଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୁଦା—Small bush. (ଯଥା—ମୋର
Budi ଜମା ବୁଦିଏ ବିଚୁଦି ବାଉଁଶ ଅଛି, ସେତକ କାଟି ଦେଲେ ଟୁପି ଝାଡ଼ି ଏକା ବର୍ଷକେ ମୋ ପାଇଁ ଶେଷ ।)

ବୁଦି ବୁଦିକା—ଦେ. ବିଣ—ବୁଦି ବୁଦିକିଆ (ଦେଖ)—
Budibudika ଝୁପଡ଼ୀ Budibudikiā (See)
ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଗୋରୁଖିଆ (ଦେଖ)
Gorukhiā (See).

ବୁଦି(ଦ୍,ଦୁ)ବୁଦିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏଠାରେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ
Budi(d;du)budikiā ବୁଦା ହୋଇ ଉଠିଥିବା—In separate and thinly scattered bushes.
ଝୁପଡ଼ୀ ଝାଡ଼ି ବାଳା

ବୁଦୁକା—ଦେ, ବିଣ—୧ । ବୋଦକା; ଭାରି—1. Heavy. ୨ ।
Budukā ସ୍ଥୂଳକାୟ—1. Stout; corpulent. ଦେ. ବି—ଲତା ଓ ଫଳବିଶେଷ—A cucurbitatious fruit and its creeper.

ବୁଦୁ ବୁଦୁ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବୁଦ୍‌ବୁଦ)—ବୁଦ୍‌ବୁଦ; ପାଣିଫୋଟକା—
Budu budu ଭୁଡ଼ଭୁଡ଼ି ଭୁଦଭୁଦା Water bubble.

ବୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବି. ସୁଂ—(ବୁଧ ଧାତୁ = ଜାଣିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଜ୍ଞାନୀ—
Buddha 1. A wise man; a sage ୨ । ବୌଦ୍ଧମତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ମୁନି; ଶାକ୍ୟସିଂହ; ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ—2 The founder of Buddhism; name of a sage. [ଦ୍ର—ଏ ହିମାଳୟର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ କପିଳବାସ୍ତୁର ରାଜା ଶୁଦ୍ଧୋଦନଙ୍କ ଔରସ ମହାମାୟା ବା ମାୟା ଦେବୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଖ୍ରୀ. ପୂର୍ବ ୫୫୦ ଅବ୍ଦରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ଗୋପା ନାମ୍ନୀ ରାଜକନ୍ୟାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବା ପରେ ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରି ତପସ୍ୟାଚରଣ ପୂର୍ବକ ସତ୍ୟ ଧର୍ମର ଜ୍ୟୋତି ଲାଭ କରି ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ଗୌତମ, ସିଦ୍ଧାର୍ଥ, ଶାକ୍ୟସିଂହ । ତପଃସାଧନ କରି ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିବା ପରେ ସେ ସଂସାରରେ ବୁଦ୍ଧ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ହେଲେ ଓ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ । ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ଏ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଏ ମାତାଙ୍କୁ ହରାଇ ଥିଲେହେଁ ଏହାଙ୍କ ବିମାତା ମହାପ୍ରଜାବତୀ ଏହାଙ୍କୁ ବହୁ ସ୍ନେହରେ ପାଳିଥିଲେ । ବାଲ୍ୟକାଳରେ କୌଶିକ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଏହାଙ୍କୁ ଅନେକ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ କଳା ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ବାଲ୍ୟକାଳରେ ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଏ ଏକାକୀ ବସି ସଂସାରର ତ୍ରିବିଧ ଦୁଃଖର ନିବୃତ୍ତିର ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରୁ ଥିଲେ । ରାଜା ଶୁଦ୍ଧୋଦନ ପୁତ୍ରଙ୍କର ଏ ବିରାଗଯୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଭୋଗ ବିଳାସ ମଧ୍ୟରେ ରଖିଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ରାଜକୁମାରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାହ କରାଇଲେ । ଥରେ ରାଜକୁମାର ନଗର ଭ୍ରମଣ କରିବା ସମୟରେ ଜଣେ ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧକୁ, ଥରେ ଜଣେ ରୋଗୀକୁ, ଥରେ ଗୋଟିଏ ଶବକୁ ଦେଖି ସଂସାର ପ୍ରତି ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ବେଶି ବିରକ୍ତ ଓ ଉଦାସୀନ ହେଲେ ଓ ଶେଷରେ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ଦେଖି ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ସଂସାରର ଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାର ଏକମାତ୍ର

ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା ଅଟେ । କାଳକ୍ରମେ ଗୋପାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସନ୍ତାନ ଜାତ ହେବାରୁ ସେ ସଂସାର ତ୍ୟାଗ କରିବାର ସ୍ଥିର ସଙ୍କଳ୍ପ କଲେ । ଦିନେ ରାତିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଦ୍ରିତା ଥିବା ବେଳେ ଗୃହରୁ ବାହାରି ଗଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ୨୯ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ତପସ୍ୟା କଲେ ଓ ପରେ ଗୟା ନିକଟସ୍ଥ ନିରଞ୍ଜନା ନଦୀର କୂଳସ୍ଥ ଉରୁବ ଗ୍ରାମରେ ରହି ଯୋଗସାଧନ ଓ ତପଶ୍ଚରଣ କଲେ ଓ ଏହି ସାଧନାର ଫଳରେ ସେ କାମକ୍ରୋଧାଦି ରିପୁଙ୍କୁ ଦମନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ । ଗୃହରୁ ବାହାରି ଆସିବାର ୭ ବର୍ଷ ପରେ ଆଷାଢ଼ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତିରେ ମହାବୋଧି ବୃକ୍ଷ ମୂଳରେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନୋଦୟ ହେଲା ଓ ସେ ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ଲାଭ କଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେ ବୁଦ୍ଧ ବା ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ହେଲେ । ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରାର୍ଥ ସେ କାଶୀ ଆସିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରଚାର ଫଳରେ ଅନେକ ରାଜା ରାଜକୁମାର, ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ମଗଧର ରାଜା ବିମ୍ବିସାର ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ହେଲେ ଓ ସମଗ୍ର ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଚାରିତ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ବ୍ୟାପିଲା । ତାଙ୍କୁ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ାଇ ଆଣିବାକୁ ରାଜା ଶୁଦ୍ଧୋଦନ ଯେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ ସେମାନେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ତେଣେ ପଛକୁ ରହିଲେ । ପିତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରି ବୁଦ୍ଧଦେବ ରାଜଧାନୀକୁ ଆସିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାହୁଲ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ ହେଲେ । ତତ୍ପରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଲିଚ୍ଛବୀର ମହାରାଜାଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ବୈଶାଳୀ ଗଲେ; ସେଠାରୁ ସଙ୍କାଶ୍ୟ, ଶ୍ରାବସ୍ତୀ, କୌଶାମ୍ବୀ, ରାଜଗୃହ, ପାଟଳୀପୁତ୍ର, କୁଶୀନଗର ଆଦି ଭ୍ରମଣ କରି ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ ଓ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲୋକ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ନାନାସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରି ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ । ସେ ସମୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଓ କର୍ମକାଣ୍ଡର ଯଜ୍ଞାର୍ଥେ ପଶୁବଧର ବହୁଳତା ଘୋଷିଥିଲା । ସେ ଜୀବ-ମାତ୍ରରେ ଦୟା ଓ ଅହିଂସା ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ । ବୁଦ୍ଧଦେବ ୪୫ ବର୍ଷକାଳ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ; ଶେଷରେ କୁଶୀନଗରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବନରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଶାଳବୃକ୍ଷମୂଳରେ ପ୍ରାୟ ୮୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ବା 'ପରି-ନିର୍ବାଣ' ହେଲା । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କର ଉପଦେଶମାନ ସ୍ୱଗୃହୀତ ହୋଇ ଅନ୍ତରାଗରେ ତ୍ରିପିଟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଙ୍କଳିତ ହେଲା । ଏହାଙ୍କ ଦାର୍ଶନିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମବାଦ ବା ସର୍ବାତ୍ମ-ବାଦ ଥିଲା । ଆଜକୁ ୩୦ ବର୍ଷ ତଳେ ହିମାଳୟର ପାଦ ଦେଶ ନେପାଳର ତରାଇ (Terai) ଅଞ୍ଚଳରୁ ଜଣେ ପ୍ରତ୍ନ-ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ସାହେବ(ଫୁଏର୍) ଖଣ୍ଡିଏ ଶିଳାଲିପି ପାଇଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ଲେଖାଥିବା ୬ଧାଡ଼ି ବ୍ରାହ୍ମୀଅକ୍ଷର ଲିପିରୁ ସେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ଯେ ଶିଳାଲିପି ଲିଖିତ 'ଲମ୍ବିନୀ' (ଆଧୁନିକ ନେପାଳର 'ଲୁମ୍ବିନୀ' ବା ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷାରେ 'ରୁମିଣ୍ଡେଇ') ଗ୍ରାମରେ ବୁଦ୍ଧ ବା ଶାକ୍ୟମୁନି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଶିଳାଲିପିର ଅନୁବାଦ ଯଥା—ଦେବାନାଂ ପ୍ରିୟ ପ୍ରିୟଦର୍ଶୀ ଅଶୋକ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅତିପ୍ରିୟ ଥିଲେ; ସେ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଆରମ୍ଭରୁ ୨୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶ ବିଜୟରେ ବ୍ୟାପୃତ ଥାଇ ବହୁ ରକ୍ତପାତ ଓ ନାନା ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲେହେଁ, ଶେଷରେ ଏହି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଉପାସନା ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରି କହିଥିଲେ:—"ଏହି ସ୍ଥାନରେ ବୁଦ୍ଧ ଶାକ୍ୟମୁନି ଜାତ ହୋଇଥିଲେ, ତେଣୁ ଏ ସ୍ଥାନ ଅତି ପବିତ୍ର ଅଟେ । ବୁଦ୍ଧ ଏଠାରେ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କରଯାଇଁ ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ସମନ୍ୱିତ ଶିଳାଫଳକ ଏବଂ ଏକ ପ୍ରସ୍ତର ସ୍ତମ୍ଭ ଏଠାରେ ନିର୍ମିତ ହେଉଅଛି । ଏହି ଲ(ଲୌ)ମ୍ବିନୀ ଗ୍ରାମରେ ସେ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ ତେଣୁ ଆଜଠାରୁ ଏହି ଗ୍ରାମରୁ କୌଣସି ରାଜକୀୟ କର ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ ଗ୍ରାମଟିର ସୌଷ୍ଠବ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ରାଜକୋଷରୁ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରାଯିବ ।" ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିରର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ପ୍ରାୟ ୧ ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ କପିଲେଶ୍ୱର ନାମକ ଗ୍ରାମରୁ ଗୋଟିଏ ଶିଳାଲିପି ମିଳିଅଛି । ତାହା ବ୍ରାହ୍ମୀ ଅକ୍ଷରରେ ୬ ଧାଡ଼ିରେ ଲେଖା । ନେପାଳ ଶିଳାଲିପିରେ ଯାହା ଲେଖା, ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଲେଖା । ତେବେ ୭ଟି ସ୍ଥାନରେ ସାମାନ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ନେପାଳ ଶିଳାଲିପିର ୪ଟି ଶବ୍ଦ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିର ୩ଟି ଶବ୍ଦ ନେପାଳ ଶିଳାଲିପିରେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଦୁହେଁ ଏକାର୍ଥ-ବୋଧକ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିର ୧ମ ଓ ୨ୟ ଧାଡ଼ିରେ ଥିବା ଯ, ନ, ସ୍ୱ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କ ଗଢ଼ଣ ଶେଷ ଚାରିଧାଡ଼ିରେ ଥିବା ଉକ୍ତ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କ ଗଢ଼ଣରୁ ଟିକିଏ ପୃଥକ୍ । ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରେ ଯେ ଏହା ୨ ଜଣ କାରିଗରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖୋଦିତ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟରେ ଅଦ୍ୟାପି 'ଲେମ୍ବାମୀ' ବୋଲି ଏକ ଗ୍ରାମ ଅଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ଶିଳାଲିପି ବାହାରି ଅଛି, କିନ୍ତୁ ତାହାର ପାଠୋଦ୍ଧାର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—ଦୈନିକ ଆଶା ୨୪।୮।୨୮ ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରେରିତ ପତ୍ର । ବସ୍ତୁତଃ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ନେପାଳରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଶିଳାଲିପିର ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଶିଳାଲିପି ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଲିପି ମାତ୍ର । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରାଚୀନ ବୌଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶାକ୍ୟମୁନି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବା କଳ୍ପନା କଳ୍ପିତ ବୋଲି ଅନୁମିତ ହୁଏ ।]

୩ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ୧୦ ଅବତାର ମଧ୍ୟରୁ କଳିଯୁଗରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ବୌଦ୍ଧାବତାର (ଏ ଦାରୁ-ମୂର୍ତ୍ତି ଉତ୍କଳର ନୀଳାଚଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବା ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ-ରୂପେ ବିରାଜିତ)—3. The ninth incarnation of Bishnu in the form of an wooden

image in the temple of Puri in Orissa. [ଦ୍ର—ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କୁ କେହି କେହି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନବମ ବା ବୌଦ୍ଧାବତାର ଓ ଜଗନ୍ନାଥସ୍ୱରୂପଙ୍କ ସେହି ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଦେହର ଅଂଶବିଶେଷ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥଦେବଙ୍କର ରଥଯାତ୍ରା ବୌଦ୍ଧ ଉତ୍ସବର ଗୋଟିଏ ବିଦର୍ଶନ ବୋଲି କେହି କେହି କହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱୟଂ ହନୁମାନଙ୍କର 'ଜଗନ୍ନାଥ ପୂଜା' ସଙ୍ଗେ ଓ ଆଧୁନିକ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ସଙ୍ଗେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର କୌଣସି ସମତା ଲକ୍ଷିତ ହେଉ ନାହିଁ । ଐତିହାସିକମାନେ ସ୍ଥିର କରିଅଛନ୍ତି ଯେ, ଗେଡ଼ିଗଙ୍ଗ-ଦେବଙ୍କ ସନ୍ତାନପରମ୍ପରା ଗାଣ୍ଡଗଣ୍ଡୀ ଗୁଣ୍ଡିଚା ବା ଗୁଣ୍ଡଗେଡ଼ୀ ଦେବୀ ବା ଗୁଣ୍ଡିଚେଣ୍ଡା ଦେବୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥଯାତ୍ରାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ରଥଯାତ୍ରାକୁ ଗୁଣ୍ଡିଚା ବୋଲାଯାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଚରିତ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଓ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧର୍ମ ଅଟେ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଭାରତର ବାହାରକୁ ଅପ୍ରସରି ହୋଇ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାର-ମାହାତ୍ମ୍ୟରେ ସିଂହଳ, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ଚୀନ୍, ତିବ୍ବତ୍ ଓ ଜାପାନ ଆଦି ଦେଶରେ ବିସ୍ତୃତ ଲାଭ କରିଅଛି । ବର୍ତ୍ତ-ମାନ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଭାରତରେ ବେଶି ବ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେଁ ।]

ସ. ବିଣ—(+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଜ୍ଞାତ; ବିଦିତ—1 Known. ୨ । ଅନୁଭୂତ—2. Perceived; experienced ୩ । ଜାଗରିତ—3. Awaken. ୪ । ବୋଧଗମ୍ୟ ହୋଇଥିବା—4. Understood; comprehended.

ବୁଦ୍ଧ ଗୟା Buddha gayā — ସ. ବି—ଗୟାର ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—A place near Gaya, sacred to the Buddihsts. [ଦ୍ର—ଏଠାରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ତପସ୍ୟା କରିଥିଲେ; ଏହା ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ମହନ୍ତଙ୍କ ମାଲିକାନାରେ ଅଛି ।]

ବୁଦ୍ଧ ଗୁରୁ (ସ୍ୱାମୀ) Buddha guru (swāmi) — ମହିମାଧର୍ମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହିମାଗୋସାଇଁଙ୍କର ନାମାନ୍ତର—A name of Mahimā Gosāiñ, the founder of the Mahimā Dharma.

ମହିମା ସ୍ୱାମୀ, ଅଲେଖସ୍ୱାମୀ, ଅଲେଖ, ବ୍ରହ୍ମାବଧୂତ, ଧୂଳିଆଗୋସାଇଁ, ଖୀରିହାଣ୍ଡ, କି(ମା)ରିହାଣ୍ଡ, ଫଳାହାରିଗୋସାଇଁ, ପ୍ରବୁଦ୍ଧଗୁରୁ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବୁଦ୍ଧ ଦେବ — ଦେ. ବି—ବୁଦ୍ଧ (୧) (ଦେଖ)
Buddha deba Buddha (1) (See).

ବୁଦ୍ଧି Buddhi — ସ. ବି (ବୁଧ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. କି) —୧ । ଜ୍ଞାନ—1. Knowledge. ୨ । ବୋଧ ଶକ୍ତି—2. Intelligence; understanding; perception. ୩ । ମତି; ମନର ବିଷୟଗ୍ରହିତା ବୁଦ୍ଧି; ମନୋଭାବବିଶେଷ—3. Conviction. ୪ । (+କରଣ. ତ) ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି; ଅନ୍ତଃକରଣ—4. Mind; the heart. ୫ । (+କର୍ମ. ତ) ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ-5. The primary faculty or intellect.

[ଦ୍ର— ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ ମତରେ ବୁଦ୍ଧି ଅନ୍ତଃକରଣର ଚତୁଷ୍ଟୟ ବୃତ୍ତି (ମନଃ, ବୁଦ୍ଧି, ଚିତ୍ତ, ଅହଙ୍କାର) ମଧ୍ୟରୁ ୨ୟ ବୃତ୍ତି ଅଟେ । ଏହା ନିତ୍ୟ ଓ ଅନିତ୍ୟ ଭେଦରେ ୨ ପ୍ରକାର । ନିତ୍ୟବୁଦ୍ଧି ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ଓ ଅନିତ୍ୟବୁଦ୍ଧି ଜୀବର । ସାଂଖ୍ୟ ମତରେ ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମିକା ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରଥମ ବିକାର ବୁଦ୍ଧିତତ୍ତ୍ୱ ଅଟେ ଓ ଏହାକୁ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲାଯାଏ । ସାଂଖ୍ୟମତରେ ଜଗତ୍ ଯେତେବେଳେ ସୁଷୁପ୍ତାବସ୍ଥାରୁ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ଏହି ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱର ବା ବୁଦ୍ଧିତତ୍ତ୍ୱର ବିକାଶ ହେଲା । ନୈୟାୟିକମାନେ ବୁଦ୍ଧିର ଅନୁଭୂତି ଓ ସ୍ମୃତି ଏହି ଦୁଇ ଭେଦକୁ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି । କେତେକଙ୍କ ମତରେ ବୁଦ୍ଧିର ଲକ୍ଷଣାଦିକ୍ଷ୍ମ, ବିପତ୍ତି, ବ୍ୟବସାୟ, ସମାଧିତା, ସଂଶୟ ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତି, ଏହି ପାଞ୍ଚଗୁଣ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ବୁଦ୍ଧିର ଶୁଶ୍ରୁଷା, ଗ୍ରହଣ, ଶ୍ରବଣ, ଧାରଣ, ଊହ, ଉପୋହ ଓ ଅର୍ଥବିଜ୍ଞାନ ଏହି ସାତଗୁଣ ଅଛି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଅନ୍ତଃକରଣର ସବୁ ବ୍ୟାପାରର ସ୍ଥାନ ମସ୍ତିଷ୍କ ଥିବାର ସ୍ଥିର କରନ୍ତି; ବୁଦ୍ଧି ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ଶକ୍ତି ଅଟେ, ତଥାପି ଜ୍ଞାନ ଓ ଅନୁଭବର ସହାୟତାରେ ଏଥିର ବିକାଶ ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧିର ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ମନୀଷା, ଧୀଷଣା, ଧୀ, ପ୍ରଜ୍ଞା, ମତି, ପ୍ରେକ୍ଷା, ଚିତ୍, ଚେତନା, ଧାରଣା, ପ୍ରତିପତ୍ତି, ମେଧା, ମନ, ମନସ୍, ଜ୍ଞାନ, ବୋଧ, ପ୍ରତିଭା, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସଂଖ୍ୟା—ହି. ଶ. ଦେ. ବି—୧ । ମନର ବିଚକ୍ଷଣତା—1. Sharpness of intellect. ୨ । ମନର ଗତି—2. Tendency of mind; the bent of mind. ୩ । ପରାମର୍ଶ; ଉପଦେଶ—3. Advice. (ଉ—ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ କରିବ ବିଷୟାଙ୍କ ଲୋପ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୪ । ବିବେଚନା ଶକ୍ତି—4. Reasoning faculty. ୫ । ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧି—5. Presence of mind. [ଦ୍ର—ବୁଦ୍ଧି କହିଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ୪ଟି ଅର୍ଥ ବୁଝିଥାଉଁ—ଯଥା—କ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ହଠାତ୍ ପ୍ରବେଶ କରି ତାହା ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି—a. Intelligence; sense of understanding (ଯଥା—ସେ ପିଲାଟିର ବୁଦ୍ଧି ସରସ ନୁହେଁ) ଖ । ଭଲାଭଲ ବିବେଚନା ଶକ୍ତି—b. The power of distinguishing good from bad; power of discrimination; discretion. ଗ । ଉପାୟ—c. Means Expedient. (ଉ—ବଡ଼େଇ ଦିଏ ପରକୁ, ବୁଦ୍ଧି ନ ଅସେ ଘରକୁ । ଉଗ । ଘ । ସାଂସାରିକ ଜ୍ଞାନ; ବିଷୟବୁଦ୍ଧି—d. Worldly wisdom; common sense. କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଜାଣିବାର ବା ବୁଝି ପାରିବାର ନାମ ଜ୍ଞାନ; ଅନେକ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଦୃଢ଼ ହେଲେ ତାହା ଅଭିଜ୍ଞତା; ଧ୍ୟାନଦ୍ୱାରା ସତ୍ୟକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ପ୍ରଜ୍ଞା; ଧ୍ୟାନ ଓ ଧାରଣା ଶକ୍ତିର ନାମ ଧୀ; ପ୍ରବୃତ୍ତିମୂଳକ ଜ୍ଞାନ-

ଶକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ; ଜଟିଳାତ୍ମିକା ମନୋବୃତ୍ତିକୁ ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି-ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଏହି ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତିକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ 'ବୁଦ୍ଧି' ବୋଲି କହୁଥାଉଁ ।]

ବୁଦ୍ଧିଆ—ବେ. ବିଣ—ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—
Buddhiā **ବୁଧିୟାର** ବୁଦ୍ଧିମାନ Intelligent

ବୁଦ୍ଧି ଆସିବା—ବେ. ବି—ଉପଯୁକ୍ତ ଉପାୟ ସ୍ଫୁରିବା; ବୁଦ୍ଧିର ଉଦୟ ହେବା—The dawning of any expedient in the mind
Buddhi āsiba
ବୁଦ୍ଧି ପଇଷ୍ଟବା } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଫୁରିବା } [ଉ—ବଡେଇ ଦିଏ ପରିକି, ବୁଦ୍ଧି ନ ଆସେ ଘରକୁ । ଛଗ ।

ବୁଦ୍ଧି ଖଟା(ଟେ)ଇବା—ବେ. କ୍ରି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇବା—To apply one's brain (to somematter).
Buddhi khaṭā(te)ibā **ବୁଧିଖରଚକରନା** ବୁଦ୍ଧିଖରଚକରା (ବୁଦ୍ଧି ଖରଚ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁଦ୍ଧିଗମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବୋଧଗମ୍ୟ; ବୋଧଶକ୍ତିର ଗୋଚର—Within the compass of one's comprehension capable of being understood by.
Buddhigamya
(ବୁଦ୍ଧିଗୋଚର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁଦ୍ଧିଚକ୍ଷୁଃ—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି)—ପ୍ରଜ୍ଞା ଚକ୍ଷୁଃ; (ଜନ୍ମାନ୍ଧ) ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର—An epithet of Dhṛutarāshtra.
Buddhichakshuh

ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବୁଦ୍ଧି + ଜୀବ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍)—୧ । ଯେ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ—1. Earning livelihood by intellect; living on one's wits ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—Very intelligent.
Buddhijibi
(ବୁଦ୍ଧିଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୁଦ୍ଧି ଦି(ଦୁ)ଶିବା—ବେ. କ୍ରି—ବୁଦ୍ଧିର ଉଦୟ ହେବା; ଉପାୟ ମନରେ ପଡ଼ିବା—Finding out a way out of a difficulty.
Buddhi di(du)sibā **ବୁଦ୍ଧିଅଟନା** (ଉ—ବି କରିବେ ବିଚ୍ଛ ବୁଦ୍ଧି ଦେଖା ଯାଓଥା ବୁଦ୍ଧି ନ ଦିଶିଲା, ନ ପାଇଲେ ସ୍ଥଳକୂଳ । ଜନିବଶୋର ଶର୍ମିଷ୍ଠା ।

ବୁଦ୍ଧି ଦେବା—ବେ. କ୍ରି—ପରାମର୍ଶ ଦେବା; ଉପାୟ ବତାଇଦେବା—To advise.
Buddhi debā ବୁଦ୍ଧି ଦେଓଥା **ବୁଦ୍ଧିଦେନା**

ବୁଦ୍ଧି ନ ଆସିବା—ବେ. ବି—କୌଣସି ଘଟଣାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଉପାୟ ମନରେ ନ ପଡ଼ିବା—Not being able to find out a means; being at a loss.
Buddhi na āsibā **ବୁଦ୍ଧିନହୀଆନା**
ବୁଦ୍ଧି ହଜିବା
ବୁଦ୍ଧି ନ ଦିଶିବା } —ଅନ୍ୟରୂପ (ଉ—ବୁଦ୍ଧି ନ ଆସେ ଘରକୁ, ବଡେଇଦିଏ ପରିକି । ଛଗ ।)

ବୁଦ୍ଧିନାଶ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୁଦ୍ଧି + ନାଶ)—ବୋଧ ଶକ୍ତିର ଲୋପ—Destruction or disappearance of one's reasoning faculty.
Buddhi nāśa
(ବୁଦ୍ଧିଲୋପ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁଦ୍ଧିପର—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବୁଦ୍ଧିର ଅଗମ୍ୟ (ଉ. ଶ)—Beyond comprehension.
Buddhipara

ବୁଦ୍ଧି ବତା(ତେ)ଇବା—ବେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦର ବା ଘଟଣାର ପ୍ରତିକାର ବତାଇବା—To suggest to a person a means to achieve or evade some thing.
Buddhi bataā(te)ibā **ବୁଦ୍ଧିବତଲାନା**
ବୁଦ୍ଧିବାତଲାନ

ବୁଦ୍ଧିବନ୍ତ—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ବୁଦ୍ଧିମତ୍)—ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ (ଦେଖ)—Budhimān (See).
Buddhibantā **ବୁଦ୍ଧିବନ୍ତ**
(ଉ—(ବୁଦ୍ଧିବାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦ୍ୱାଦଶେ ବୁଦ୍ଧିବନ୍ତ ଜ୍ଞାନ, ମେଧାବୀ ସୁଶ୍ରୁଧୀ;
ବୁଦ୍ଧିବନ୍ତା
ବୁଦ୍ଧିବନ୍ତୀ } —ସ୍ତ୍ରୀ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଜ୍ଞାନେଣ । ପ୍ରାଚୀ—ପୃଥିବୀ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।)

ବୁଦ୍ଧିବାଟ—ଉପାୟ—Means; expedient.
Buddhibāṭa

ବୁଦ୍ଧି ବିକାଶ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୁଦ୍ଧି + ବିକାଶ)—ବୋଧଶକ୍ତିର ପ୍ରକାଶ—The dawning of understanding or intelligence.
Buddhi bikāśa

ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ—ବେ. ବି, (ସମାହାର)—ବୁଦ୍ଧି—Intelligence; discernment.
Buddhi bibeka **ବୁଧବିବେକ**
(ବୁଦ୍ଧି ସୁଦ୍ଧି—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୁଦ୍ଧିଶୁଦ୍ଧି

ବୁଦ୍ଧି ବିହୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ; ନିର୍ବୋଧ—Stupid; ignorant; foolish; silly.
Buddhi bihīna ଯାହାର ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ
ବୁଦ୍ଧିହୀନ
ବୁଦ୍ଧିଶୂନ୍ୟ } —ଅନ୍ୟରୂପ
(ବୁଦ୍ଧି ବିହୀନା, ବୁଦ୍ଧିହୀନା, ବୁଦ୍ଧିଶୂନ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ବୁଦ୍ଧି ବିହୀନତା, ବୁଦ୍ଧି ହୀନତା, ବୁଦ୍ଧି ଶୂନ୍ୟତା—ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପ)

ବୁଦ୍ଧି ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ବୁଦ୍ଧି + ବୃତ୍ତି; ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବୋଧ କରିବାର ଶକ୍ତି; ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି; ଜଟିଳାତ୍ମିକା ମନୋବୃତ୍ତି—Faculty of understanding; intellect-intelligence; intellectual faculty.
Buddhi brutti

ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା—ସଂ. ବି. (ବୁଦ୍ଧିମତ୍ + ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ହେବା ଅବସ୍ଥା—Intelligence
Buddhimattā

ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ବୁଦ୍ଧିମତ୍)—ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ (ଦେଖ)
Buddhi manta Buddhimān (See)
ବୁଦ୍ଧିବନ୍ତ (ଉ—ହନୁମାନ ଅଟନ୍ତି ଯେ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ । କୃଷ୍ଣଜିହ. [ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତା(ନ୍ତୀ)—ସ୍ତ୍ରୀ] ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ମହାଭାରତ, ବନ ।)

ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବୁଦ୍ଧି + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ, ମତ୍; ବୁଦ୍ଧିମତ୍ ୧ମା. ୧ବ)—ବୁଦ୍ଧି ବିଶିଷ୍ଟ—Intelligent.
Buddhimān
(ବୁଦ୍ଧିମତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୁଦ୍ଧିରେ ପଡ଼ିବା—ବେ. କ୍ରି—(ଅନ୍ୟର) ଉପଦେଶ ବା ଅନୁରୋଧ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ବା ଚାଳିତ ହେବା—To act or be guided according to the advice or request of another.
Buddhire pardibā **ବୁଦ୍ଧିମେ ପଡନା**
(ଉ—ସ୍ୱକ ସ୍ନେହରେ ସ୍ୱକ ବୁଦ୍ଧିରେ ପଡ଼ିକେ । କୃଷ୍ଣଜିହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।)

ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବୁଦ୍ଧି + ଶାଳିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—Intelligent.
Buddhiśāli
(ବୁଦ୍ଧିଶାଳିନୀ, ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବୁଦ୍ଧିଶାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ

ବୁଦ୍ଧି ସଦ୍ମ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଚିତ୍ତ; ହୃଦୟ—
Buddhi sadma The heart.
[ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଅନୁସାରେ ମସ୍ତିଷ୍କହିଁ ବୁଦ୍ଧି ସଦ୍ମ ଅଟେ ।]

ବୁଦ୍ଧି ସହାୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୁଦ୍ଧି=ଜ୍ଞାନ+ସହାୟ=ସହଚର)-
Buddhi sahāya ୧ । ମନ୍ତ୍ରୀ—1. Minister.
୨ । ପରାମର୍ଶଦାତା—2. Adviser.

ବୁଦ୍ଧିହତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ବୁଦ୍ଧିହୀନ; ନିର୍ବୁଦ୍ଧି ଅ—
Buddhi hata 1. Foolish. ୨ । ବିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—
(ବୁଦ୍ଧିହତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Bewildered.

ବୁଦ୍ଧିହା—ସଂ. ବିଣ. (ବୁଦ୍ଧି + ହନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍) ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର
Buddhihā ବୁଦ୍ଧିକୁ ନଷ୍ଟ କରେ — Blunting the intellect.

ବୁଦ୍ଧି ହେବା—ଦେ. କ—୧ । ଶିଶୁର ମାନସିକ ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ହେବା-
Buddhi hebā 1. The dawning of intellect in a
ବୁଦ୍ଧିଶୁଦ୍ଧି ହଓୟା child. ୨ । ଶିଶୁଠାରେ ଭଲ ମନ ବୁଝିବାର ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ହେବା—2. The dawning of discretion in a child. (ଯଥା—ପିଲାର ବୁଦ୍ଧି ସୁଧରୁଥିବାର ହୋଇ ନାହିଁ, ସେ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ସବୁ ବୁଝି ପାରିବ ଯେ ।)

ବୁଦ୍ଧୀନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବି. (ହିନ୍ଦୁ ଦର୍ଶନ; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ; ବୁଦ୍ଧି + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—
Buddhīndriya ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ; ଯେଉଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟର ବାହ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ; ଚକ୍ଷୁ, କର୍ଣ୍ଣ ନାସିକା, ଜିହ୍ୱା, ତ୍ୱକ୍ ଓ ମନ—(Hindu Philosophy) The organs of perception, viz. eyes, ears, nose, tongue, skin and the mind.

ବୁଦ୍‌ବୁଦା—ଦେ. ବି—ବୁଦ୍ ବୁଦ୍ (ଦେଶ)—Budbud (See)
Budbudā (ଉ—ଅଣ ଅକ୍ଷର ଜନ୍ମକାରେ, ବୁଦ୍‌ବୁଦା ପ୍ରାୟେ ମୁ ଶୂନ୍ୟରେ । ପ୍ରାଚୀ. ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।)

ବୁଧ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଜାଣିବା—
Budh (root) To know.

ବୁଧ—ସଂ. ବି. (ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ
Budha ନବ ଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରୁ ୪ର୍ଥ ଗ୍ରହ—1. The peanet Mercury. [ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନାନୁସାରେ ସୌର ଜଗତର ସମସ୍ତ ଗ୍ରହଙ୍କଠାରୁ ବୁଧ ଗ୍ରହ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବେଶି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ । ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ୫ କୋଟି ୬୦ ଲକ୍ଷ ମାଇଲ ଦୂରରେ ରହି ୮୮ ଦିନରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଥରେ ପରିକ୍ରମଣ କରେ । ଏ ଗ୍ରହର ବ୍ୟାସ ୩୧୦୦ ମାଇଲ ଓ ଏ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ୫୫ ମିନିଟ୍‌ରେ ନିଜର ଅକ୍ଷରେ ଥରେ ଘୂରେ । ବୁଧର କକ୍ଷର ବ୍ୟାସ ୭ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ ମାଇଲ ଏବଂ ବୁଧ ପ୍ରତି ଘଣ୍ଟାରେ ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ମାଇଲ ଗତି କରେ । ଏହା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବହୁତ ସମୀପରେ ଥିବାରୁ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁ ରାଶିରେ ଥାଆନ୍ତି ଏ ପ୍ରାୟ ସେହି ରାଶିରେ ଥିବାରୁ ଖାଲି ଆଖିରୁ ଦେଖା ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଏହାର ନିଜର ଆଲୋକ ନାହିଁ, ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଆଲୋକରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖାଯାଏ । ଆକାରରେ ଏହା ପୃଥିବୀର ୧୮ ଭାଗର ଏକ ଭାଗ । ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ନବଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରୁ ବୁଧ ୪ର୍ଥ ଗ୍ରହ ଓ ଦେବଗୁରୁ ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ଧର୍ମ ପତ୍ନୀ ତାରାଙ୍କଠାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଔରସରେ ଉତ୍ପନ୍ନ । ଏ ନପୁଂସକ, ଶୂଦ୍ର, ଅଥର୍ବବେଦଜ୍ଞ, ଇନ୍ଦ୍ରୋଗୁଣୀ, ମଗଧ ଦେଶର ଅଧିପତି, ବାଳସ୍ୱଭାବ, ଦୁର୍ବାଶ୍ୟାମ ଓ ଧନୁର ଆକାରବିଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରହ । ରବି ଓ ଶୁକ୍ର ଏହାଙ୍କ ମିତ୍ର ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଏହାଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ଗ୍ରହ; ଦ୍ୱୌଣସି ସୁଗୁଣ ମତରେ ବୁଧ ବୈବସ୍ୱତ ମନୁଙ୍କ କନ୍ୟା ଇଳାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କଠାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶର ଆଦିପୁରୁଷ ପୁରୁରବା ରାଜା ଜନ୍ମିଥିଲେ । ହି. ଶ] ୨ । ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ପଣ୍ଡିତ—2 Learned man; wise man. ୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଂଶୀୟ ଜଣେ ରାଜା (ଅଗ୍ନିପୁରାଣ)—3. Name of a king of the Solar dynasty. ୪ । ମଙ୍ଗଳବାରର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓ ଗୁରୁବାରର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବାର—4. Wednesday. ୫ । ବେଗବାନ୍ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ଭୃଣବନ୍ଦୁ ରାଜାଙ୍କ ପିତା (ଭାଗବତ) (ହି. ଶ)—5. Name of a king of ancient India. ୬ । କୁକୁର (ହି. ଶ)—6. Dog.

ବୁଧ ଚକ୍ର—ସଂ. ବି—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ବୁଧଗ୍ରହ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରାଶିକୁ ସଞ୍ଚାର
Budha chakra କରିବା ସମୟରେ ଶୁଭାଶୁଭ ଜ୍ଞାପକ ଜ୍ୟୋତିଷ-ଚକ୍ର—(Astrology) An astrological drawing or circle showing the passing of the planet Mercury through the different houses of the zodiac, with good or evil results to men.

ବୁଧ ଚଳନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବୁଧ ଗ୍ରହର ଏକ ରାଶିରୁ ଅନ୍ୟ
Budha chalana ରାଶିକୁ ଗମନ—The course of the
(ବୁଧଗତି—ଅନ୍ୟରୂପ) planet Mercury in the different houses of the zodiac.

ବୁଧ ଜନ—ସଂ.ବି—ପଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି—A learned man,
Budha jana a wise man.

ବୁଧ ବାର—ସଂ. ବି—ମଙ୍ଗଳବାରର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବାର—
Budha bāra (ବୁଧବାସର—ଅନ୍ୟରୂପ) Wednesday.

ବୁଧ ରତ୍ନ—ସଂ. ବି—ବୁଧ ଗ୍ରହଙ୍କର ପ୍ରୀତିଜନକ ମଣି; ମରକତ ମଣି—
Budhā ratna (ବୁଧମଣି—ଅନ୍ୟରୂପ) Emerald.

ବୁଧାନ—ସଂ. ବି—(ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ) —୧ । ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Budhāna 1. A wise man. ୨ । ଗୁରୁ—2. Preceptor. ୩ । କବି—3. A poet. ୪ । ବ୍ରହ୍ମ-ବାଦୀ; ବ୍ରହ୍ମ ଉପାସକ—4. A worshipper of the Brahma. ୫ । ପ୍ରିୟବାଦୀ ବ୍ୟକ୍ତି—5. A person who speaks kindly or sweetly.

ବୁଧାଷ୍ଟମୀ—ସଂ. ବି—ମାର୍ଗଶିର, ମାଘ, ଫାଲ୍ଗୁଣ, ବୈଶାଖ ଓ ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ ଏହି
Budhāshṭamī ୪ ମାସରେ ଶୁକ୍ଳ ଅଷ୍ଟମୀ ତିଥିରେ ପଡ଼ିବା ବୁଧବାର—Wednesday falling on the 8th.

day of the bright fortnight of the months Mārgaśira, Māgha, Fālguna, Baisākha and Jyaistha of the year.
[ଦ୍—ଏ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ବ୍ରତ କରିବାର ବିଧି ଅଛି ।]

ବୁଧ୍—ଗ୍ରା. ବ—(ସଂ. ବୁଦ୍ଧି)—୧ । ବୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)—1. Buddhi
Budhi **ବୁଦ୍ଧି** (See) [ଉ—ବୁଧ ନ ଛାଡ଼ଇ ବିଷ ଦେବ ଅନୁପାମ । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମଜରୁପଣ ଗୀତା ।] ୨ । ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—2. A name given to males and females.

ବୁଧିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ବୁଦ୍ଧିଆ; ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—Intelligent. ଦେ. ବ.
Budhiā ପୁଂ—(ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ବୁଧ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବା
ବୁଧମାନ ବୁଦ୍ଧିମାନ ନାମ—Name for calling a person
(ବୁଧେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) Budhi.

ବୁଧିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଜ୍ଞାତ—
Budhita Known.

ବୁଧିଲ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ—(ବୁଧ୍ ଧାତୁ+ଶୀଳା ଅର୍ଥ. ଇଲ)—ଜ୍ଞାନୀ; ବିଦ୍ୱାନ୍—
Budhila (ବୁଧିଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) Wise; learned.

ବୁଧେଇ ଓଷା—ଦେ. ବ—ଭାଦ୍ର ମାସ ବୁଧବାରରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ
Budhei oshā ଯେଉଁ ଉପବାସ କରନ୍ତି—Name of a religious fast observed by females on wednesdays in the month of Bhādra.

ବୁଧ୍ନ—ସଂ. ବ—(ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ନ)—୧ । ବୃକ୍ଷ ମୂଳ—1 The
Budhna root of a tree. ୨ । ଶିବ—2. Śiba.

ବୁନିଆତ(ତି, ଦ୍, ଦି)—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ବନିୟାଦ୍)—୧ । ଗୃହର
Buniāt(ti, d, di) ମୂଳଭୂଆ; ମୂଳ ଘର; ଭିତ—1. Foundation of a house. ୨ । କାନ୍ଥର ମୂଳଭୂଆ—2.
ବନିୟାଦ Foundation of a wall; the part of a wall
ବୁନିୟାଦ, ନିବ below the ground level. ୩ । କୌଣସି ବିଷୟର ଗୋଡ଼ା; ମୂଳ; ଆରମ୍ଭ—3. Origin or beginning of a thing. ୪ । ବଂଶର ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥା—4. The previous state or condition of a family. ୫ । ବଂଶର ଇତିହାସ—5. The past history of a family. ୬ । ମହତ୍ତ୍ୱ—6. Greatness. [ଉ—ମେଳା ମେଳା ଗୃହରତ ଗୃହିଁ, ବାସ ଅଜାଙ୍କର ବୁନିଆତ ଗାଇ । ଉଦାସୀ. ଗୀତଲହରୀ ।]

ବୁନିଆତ୍ ଖୋଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଘରର ବା କାନ୍ଥର ମୂଳ ଉଭାଡ଼ି
Buniāt kholibā ଖୋଳିବା—1. To dig the foundation.
ବନିୟାଦ ଖୋଡ଼ିବା, ନିବ ଖୋଦନା, ନିବ ଲେନା
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ମଜାର୍ଥ) କୌଣସି ବଂଶର ପୂର୍ବ ଇତିହାସ ପ୍ରକାଶ କରିବା—2. (figurative) To divulge the origin or past history of a family (ordinarily in a bad sense.)

ବୁନିଆଦି—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବନିୟାଦୀ)—୧ । ଉତ୍ତମ ଓ ସୁଦୃଢ଼
Buniādi ମୂଳଭୂଆ ଥିବା (କୋଠା)—1. (a building) Having a strong foundation. ୨ । ଖାନ୍ଦାନ; ଖଗା ଓ
ବୁନିୟାଦୀ ସୁସ୍ଥଜନ ଭଦ୍ର ବଂଶୋଦ୍ଭବ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. (a person) Descended from a high and respectable family. ୩ । ଧନୀ; ପରିସାବାଲା—3. Substantial (person). ୪ । ପ୍ରାଚୀନ ଓ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ (ପରିବାର) 4. Ancient and respectable (family). ବୈ. ବ.—ବୁନିଆତ୍ (ଦେଖ)—Buniāt (See)

ବୁନିଆଦ ବତା(ତେ)ଇବା—ବୈ. କ୍ରି—କୌଣସି ବଂଶର ପୂର୍ବ ଇତିହାସ
Buniādi batā(te)ibā କହିବା—To describe the past
ବୁନିୟାଦ ବତାନା history or origin of a family.

ବୁନୋସ୍—ବୈ. ବ—(ନାମ)—ରାଜସ୍ଥାନସ୍ଥ ନଦୀ ବିଶେଷ—
Bunos A river in Rajasthan. [ଉ—ଯେ ଦେଶେ ବୁନୋସ ଜଳେ ସ୍ନାନକେ ଗଜବଂ ଲଭନା କରି ଗାୟନ । ନନ୍ଦକିଶୋର ବୃଷ୍ଣିକୁମାରୀ ।]

ବୁନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବୃକ୍ଷାଦିର ମୂଳ—
Bund Root of a tree.

ବୁନ୍ଦ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବିନ୍ଦୁ)—ବିନ୍ଦୁ; ଟୋପା—
Bunda **ବୁଁଦ ବୁନ୍ଦ** Drop.

ବୁନ୍ଦା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବିନ୍ଦୁ; ହି. ବୁନ୍ଦା)—୧ । ବିନ୍ଦୁ ଟୋପା—
Bundā **ବୁଁଦ** 1. Drop. ୨ । କଲମ ମୁନରେ କାଗଜ ଆଦିର
ବୁଁଦ ମାରିବା ବିନ୍ଦୁ—2. A dot with the tip of the pen.

ବୁନ୍ଦା ଦେବା—ଦେ. ବ—୧ । କଲମଦ୍ୱାରା କାଗଜ ଆଦି ଉପରେ ଗୋଟିଏ
Bundā debā ବିନ୍ଦୁ ଲେଖିବା—1. To put a dot with
(ବୁନ୍ଦାମାରିବା ଅନୁରୂପ) the pen on a paper; to write.
ବୁଁଦା ମାରନା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଆରମ୍ଭ
ବୁଁଦମାରା କରିବା—2. (Figurative). To begin a work.

ବୁନ୍ଦିଆ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିନ୍ଦୁ)—ଗୁଡ଼ିଲର ବା ବୃଟ ବେସନର ପିଠାଉପରି
Bundiā ଜାଲିଚଟୁର ଛିଦ୍ରଦ୍ୱାରା ଫୁଟୁଥିବା ଘିଅ ବା ତେଲ ଉପରେ
ବୁଁଦିଆ ପକାଇ କରାଯିବା ଏକପ୍ରକାର ଗୋଲଗୋଲ ବା ଲମ୍ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଦୃତ ବିଶିଷ୍ଟ ମିଠାଇ—A kind of sweetmeat.

ବୁନ୍ଦିଆ ଚଟୁ—ଦେ. ବ—ବୁନ୍ଦିଆ ଛାଣିବା ପାଇଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଛିଦ୍ର ଥିବା
Bundiā chaṭu ଏକପ୍ରକାର ଜାଲି ଚଟୁ—A perforated
ମାମ୍ଫ; ମାମ୍ଫର ladle used in frying Bundia sweet
ଝାଁଜରାହାତା meat.

ବୁନେଲ୍ ଖଣ୍ଡ—ଦେ. ବ (ନାମ)—ସଂଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ
Bundel khanda —Bundelkhand; name of a
ବୁନ୍ଦେଲ ଖଣ୍ଡ tract of the United Provinces. [ଦ୍
ବୁଁଦେଲ ଖଣ୍ଡ —ଖ୍ରୀ: ୧୪ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏଠାରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ବୁନେଲା ନାମକ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବଂଶର ନାମରୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ନାମ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଯଥା—

୧୪ ଇଂରେଜ ଶାସିତ ଝାଲି, ଜାଲୌନ, ହମିରପୁର, ବାନ୍ଦା ଜିଲ୍ଲା ଓ ୨ । ଦେଶୀୟ ରାଜଶାସିତ ଓରଛା; ଦତିୟା, ପନ୍ନା, ଚରଖାରି, ବିଜାବର ଓ ଛତ୍ରପୁରଆଦି ରାଜ୍ୟ । ଏ ଅଞ୍ଚଳ ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତର ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ବୁନେଲ୍ ଡୁଲି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଯେଉଁ ଶୀଲ୍ପ ଜମିରେ
Bundel ḍuli ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଉଚ୍ଚ ଜମିମାନଙ୍କରୁ ପାଣି ଗଡ଼ି ଆସି ଜମା ହୁଏ—Low land into which water from the sorrounding higher lands flow and accumulate.

ବୁନେଲା—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଉତ୍ତର ଓ ମଧ୍ୟ ଭାରତବାସୀ କ୍ଷତ୍ରିୟ
Bundelā ରାଜବଂଶବିଶେଷ—A dynasty of Kshatriya kings residing in the northern and central India. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଗହଡ଼ବାଲ ବଂଶର ଏକ ଶାଖା ଥିବାର କଥିତ । ଏହି ବଂଶର ଆଦିପୁରୁଷ ଅପଣା ଦେହ ଚିର ରକ୍ତରୁ ବିନ୍ଧ୍ୟବାସିନୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ବଳି ଦେଇଥିଲେ । ଖ୍ରୀ. ୧୪ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏମାନେ ବୁନେଲ୍ ଖଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତାପଶାଳୀ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଏହାଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ବୁନେଲ୍‌ଖଣ୍ଡ ନାମ ହେଲା ।] ପ୍ରାଦେ (ଧୁଣ୍ଡ ସଣ୍ଡାଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ) ବି ଓ

ବୁଁଦେଲା ବିଣ—ବୁନେଲ ଖଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳବାସୀ ଯାତ୍ରୀ—Pilgrims
ବୁନ୍ଦ(ନ)ଲା } ଅନ୍ୟରୂପ hailing from Bundelkhand.
ବନ୍ଦ(ନ୍ଦ୍ର, ନ୍ଦେ)ଲ
ବୁନେଲ୍ ଖଣ୍ଡୀ

ବୁପ୍‌ରା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ପୁଂ (ଭୁଲ. ହି. ବପୁରା)—
Bup-rā ବାପୁଡ଼ା; ବିଚାରା—Poor fellow; poor man.
(ବୁପ୍‌ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୁବା—ପ୍ରାଦେ (ଉଡ଼ିଆ) ବି—ବାପ—Father.
Bubā

ବୁବୁଧାନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ପଣ୍ଡିତ
Bubudhāna —1. A learned man. ୨ । ଅଧ୍ୟାପକ
(ବୁବୁଧାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) —2. Preceptor. ୩ । ଦେବତା—
3. Deity. ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିଦ୍ୱାନ୍—Learned.

ବୁବେ(ବୋ)ଇ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—୧ । ସରୁ, ଲମ୍ବା
Bube(bo)i ଏବଂ ଦାନ୍ତୁଆ ପତ୍ରଯୁକ୍ତ ଏକ ଜାତୀୟ ଘାସ ଗଛ—
1. A kind of grass, with thin long and sharp-edged leaves. ୨ । ବୁବେଇ ଘାସରୁ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଦଉଡ଼ି—3. Rope made of that grass.

ବୁଭୁକ୍ଷା—ସଂ. ବି (ଭୁଜ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ+ଆ)
Bubhukshā —ଭୋଜନ କରିବା ଇଚ୍ଛା; କ୍ଷୁଧା; ଭୋକ—
Hunger; desire to eat.

ବୁଭୁକ୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବୁଭୁକ୍ଷା+ଜାତାର୍ଥେ ଇତ)—କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ;
Bubhukshita କ୍ଷୁଧିତ; ଭୋକିଲା—Hungry.
(ବୁଭୁକ୍ଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୁଭୁକ୍ଷୁ—ସଂ. ବିଣ (ଭୁଜ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Bubhukshu ୧ । ଭୋଜନେଚ୍ଛୁ—1. Wishing to eat. ୨ । କ୍ଷୁଧିତ—2. Hungry.

ବୁଭୁତ୍ସା—ସଂ. ବି (ବୁଧ୍ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ. ସନ୍+ଅ+ଆ)—
Bubhutsā ୧ । ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା—1. A wish to know. ୨ । ବୁଝିବାର ଇଚ୍ଛା—2. Wish to understand.

ବୁଭୁତ୍ସୁ—ସଂ ବିଣ (ବୁଧ୍ ଧାତୁ+ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—ଜାଣିବାକୁ
Bubhutsu ଇଚ୍ଛୁକ—Desirous of knowing.

ବୁଭୂଷା—ସଂ. ବି (ଭୂ ଧାତୁ ହେବା+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ+
Bubhūshā ଆ)—୧ । ସମ୍ଭବେଚ୍ଛା—1. A desire to
(ବୁଭୂଷୁ—ବିଣ) be born. ୨ । ହେବାର ଇଚ୍ଛା—2. A desire to be or to exist. ୩ । ଯଶୋଲାଭ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା—3. Desire for fame.

ବୁଭୂଷୁ—ସଂ. ବିଣ (ଭୂ ଧାତୁ+ସନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—୧ । ହେବା-
Bubhūshu ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—1. Desiring to exist. ୨ । ଜନ୍ମଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—2. Wishing to be born. ୩ । ଯଶୋଲାଭ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—3. Desirous of attaining fame.

ବୁୟଲ୍—ପ୍ରାଦେ (ଉଡ଼ିଆ) —ବଳଦ—Ox.
Buyal

ବୁର—ଦେଶଜ. ବି (ଇଂ. ବୁଅର୍)—ବୁଅର୍ (ଦେଖ)
Bur Buar (See)

ବୁର-(ର୍)କା—ଦେଶଜ. ବି (ଆ)—ମୁସଲମାନ୍ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବାହାରେ
Bur-(ru)ka ବିଚରଣ କରିବା ସମୟରେ ନିଜର ସମୁଦାୟ ଶରୀରକୁ
ବୁର୍କା ଘୋଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ମସ୍ତକରୁ ପାଦ-
ବୁରକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିବା ଏକ ଖୋଲ (ଏଥିରେ ମୁହଁରେ ଆଖି ସ୍ଥାନରେ ଛିଦ୍ର ଦୁଇଟି ଥାଏ)—A cloak or veil covering the whole body of Mahomedan women when they go out.

ବୁର—ଦେ. ବି—୧ । ଶିମିଳି ଗଛ—1. The silk cotton tree.
Bura ୨ । ମାଛଙ୍କ ଖାଇବା ପାଇଁ ବନ୍‌ସିରେ ଭିଆ ଆଦି ଯାହା ବିଆଯାଏ; ଥୋପ—2. ait for fish, fixed to the angling hook. ପ୍ରାଦେ (ବୌଦ) ବି—ବରଡୋଳ—Jujube.

ବୁରଝାଞ୍ଜି—ଦେ. ବି—ବୋରଝାଞ୍ଜି (ଦେଖ)
Burajhānji Borajhānji (See)

ବୁର(ର୍)ବୁଡ଼ାଇବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—୧ । ଲୁଚାଇବା;
Bura(r-)burḍāibā ଚୌରାଶି ପଦାର୍ଥକୁ ଗୁପ୍ତସ୍ଥାନରେ ଗୁଡ଼ିଦେବା—1. To stow; to conceal. ୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣଥିବା ଜଳପାତ୍ରରେ ହାତ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବା—2. To dip one's hand in a jug full of water.

ବୁର(ର୍)ବୁଡ଼ିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ପଶିବା—
Bura(r-)burḍibā To enter into an enclosure by breaking a fence.

ବୁରା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବୁରା)—୧ । ମନ୍ଦ—1. Bad; evil
Burā ୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Inferior. ୩ । ଅନୁଚିତ—3.
ମନ୍ଦ; ଖରାପ Improer ବୈଦେ. ବି [ଫା. ବୋରା;
ବୁରା ଭୁଜ ସଂ. ବସ୍ତ୍ର = ରନ୍ଧ୍ର(ଯୋଗେଷ୍ଟକ); ସଂ. ପୁଟ = ପତ୍ର-
ବୋରା ଦଳା; ଚଡ଼ ହ. ଶ]—ବୋରା; ବସ୍ତ୍ରା—Gunny
ବୋରା bag.

ବୁରାଇ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଟୋଟା—A plantation or
Burāi grove of trees. ବୈଦେ. ବି (ଫା)—୧ ।
ବୁରାଇ ମନ୍ଦତା—1. Badness. ୨ । ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର)
ଅନୌଚିତ୍ୟ—2. Impropriety.

ବୁରାଦା—ବୈଦେ. ବି (ଫା)—କରତ ଗୁଣ୍ଡ—
Burāda ବୁରାଦା Sawdust.

ବୁରି—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଟୋଟା—
Buri A tope of fruit trees.

ବୁରି ଦେବା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ଲିପିବା—
Buri debā To annoint; to besmear.

ବୁରୁଗି—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଯେଉଁ କର୍ମଚାରୀମାନେ ରାଜଗୃହକୁ
Burugi ସମାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱନେବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି
Persons who take care of guests of a
palace.

ବୁରୁଚ୍—ବୈଦେ.ବି (ଇଂ. ବ୍ରୁଚ୍)—ବ୍ରୁଚ୍; କାନ୍ଧ ଆଦିରୁ ଲୁଗା ଯେଉଁ
Buruch ଖସି ନ ଯାଏ, ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଏକପ୍ରକାର
ବ୍ରୁଚ; ବୁରୁଚ ବ୍ରୁଚ, ବୁରୁଚ କବଜାଲଗା କଣ୍ଟା—A brooch.

ବୁରୁଚ୍ଛ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବୃକ୍ଷ)—ବୃକ୍ଷ—
Buruchha Tree.

ବୁରୁଜ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ବୁର୍ଜ୍ = ଏକ ବଚନ; ବୁରୁଜ୍ = ବହୁ-
Buruja ବଚନ)—୧ । ଦୁର୍ଗର ପ୍ରାଚୀର ଦେହରୁ ଲାଗି ମଧ୍ୟେ
ବୁରୁଜ ମଧ୍ୟେ ଉଆର କରାଯାଇଥିବା ସୁଦୃଢ଼ ମାଟିର ବା ପଥରର ସ୍ତୂପ
ବୁର୍ଜ ବା ଗୃହ—1. A bastion. ୨ । କଟକର ଦୁଇ ଅଡ଼େ
ପ୍ରବାହିତ ମହାନଦୀର ଓ କାଠଯୋଡ଼ୀର କଳାରୁ କଟକ
ସହରକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ରାଜା ମର୍ଦ୍ଦନ ଦେବଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ପଥରବନ୍ଧର ଯେଉଁ ଅଂଶ ନଦୀ ଉତରକୁ
ପଶିଗଲା ଭଳି ଉଆର ହୋଇଅଛି । (ଏଥିରେ ଧକ୍କା ଲାଗି
ସ୍ରୋତର ବେଗ ପ୍ରତିହତ ହୁଏ ଓ ନଦୀସ୍ରୋତ ଦୁଇରେ
ବେଶି ତୋଳରେ ଆସିପାରେ ନାହିଁ) ।
2. Bastion-like projections along the
stone embankments of the Kathjori and
the Mahanadi rivers on both sides of
the town of Cuttack. ୩ । ଏକପ୍ରକାର ତାସ୍‌ଖେଳ
3. A kind of game with cards.

ବୁରୁଝାଞ୍ଜି—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ବୋରଝାଞ୍ଜି (ଦେଶ)
Burujhāñji Borajhāñji (See).

ବୁରୁତ—ଗ୍ରା. ବି. ୧ । (ସଂ. ବୃତ୍ତି)—ବୃତ୍ତି (ଦେଶ)
Buruta 1. Brutti (See).
୨ । (ସଂ. ବୃତ୍ତ) ବୃତ୍ତ (ଦେଶ)
2. Brutta (See).

ବୁରୁତାନ୍ତ—ଗ୍ରା. ବି—ବୃତାନ୍ତ (ଦେଶ)
Burutānta Brutānta (See).

ବୁରୁତି—ଗ୍ରା. ବି—ବୃତ୍ତି (ଦେଶ)
Buruti Brutti (See).

ବୁରୁଧ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ)—ବୃଦ୍ଧ (ଦେଶ)
Burudha Brudha (See).

ବୁରୁଧ ଗାଲୁ—ଗ୍ରା. ବି—ବୃଦ୍ଧ ଗାଲୁ (ଦେଶ)
Burudha gālu Brudha gālu (See).

ବୁରୁଧଗାଲୁଆ
ବୁରୁଧମିଛୁଆ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବୁରୁଧି—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବୃଦ୍ଧି)—ବୃଦ୍ଧି (ଦେଶ)
Burudhi Bruddhi (See).

ବୁରୁଧୁ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. Board, ବୋର୍ଡ୍)—ପାନେଲ୍ କବାଟର
Burudhu ଚାରିପାଖରେ ଲାଗିବା ଫ୍ରେମ—The frame
ବୋର୍ଡ, ବୁରୁଦ ପାନେଲର ଠାଟ of a panelled door.

ବୁରୁନ୍ଦା—ଗ୍ରା. ବି. ପୁଂ (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ବୃନ୍ଦାବନର ଚାଳନାମ—
ବୃନ୍ଦା ବେନ୍ଦା A name for calling Brundābana.
[ବୃରୁନ(ନ୍ଦ, ନ୍ଦ)—ଆଦରାର୍ଥକ ରୂପ]

ବୁରୁନ୍ଦାବନ—ଗ୍ରା. ବି—ବୃନ୍ଦାବନ (ଦେଶ)
Burundābana ବିନ୍ଦାବନ Brundābana (See).

ବୁରୁନ୍ଦାବତୀ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବୃନ୍ଦାବତୀ)—ବୃନ୍ଦାବତୀ (ଦେଶ)
Burundābatī Brundābatī (See).

ବୁରୁବୁରା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୁଦ୍‌ବୁଦ)—ବୁଦ୍‌ବୁଦ; ପାଣିଫୋଟକା—
Buruburā ବୁଲବୁଲା ବୁଦବୁଦ Water bubble.

ବୁରୁଲ(ଲ୍, ଲା)—ଦେ. ବି (ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାର ସ୍ଥଳ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକରୁ
Burul(l, lā) ଗୃହୀତ; ସଂ. ବୃତ୍ତାଙ୍ଗୁଳ)—୧ ଯବ ବା ବୁଢ଼ା
ବୁରୁଲ ଅଙ୍ଗୁଟା ଅଙ୍ଗୁଠର ପରିମାଣ; ପ୍ରାୟ ଏକ ଇଞ୍ଚ—
One inch; the breadth of the
thumb.

ବୁରୁଶ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବ୍ରଶ୍)—୧ । ପଶୁମାନଙ୍କର ରୋମକୁ ସାଫ୍‌କରିବା
Burus ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପଯୋଗ ଠାଆଁସା ଲୋମନିର୍ମିତ ପାତ୍ରଥ
ବା ମାର୍ଜନୀ—A brush for comb-
ବୁରୁଶ୍
ବ୍ରୁଶ୍
ବ୍ରଶ୍ } —ଅନ୍ୟରୂପ ing the body of animals.
(e. g. horse).
ବୁରୁଷ ବୁରୁଶ ୨ । ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ବାଳକୁ ସାଫ୍‌କରିବାରେ
ବ୍ୟବହୃତ ଲୋମନିର୍ମିତ ପାତ୍ରଥ; କେଶ ମାର୍ଜନୀ—
2 Hair brush. ୩ । ଦାନ୍ତ ମାଜିବାର ମୁଠା ବା
ମଞ୍ଜାମୁଠା—3. A tooth brush. ୪ । ଚିତ୍ର
କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ତୁଳିକା—4. A painting
brush. ୫ । ଯୋତା ସଫାକରିବାର ତୁଳିକା—
5. Shoe-brush. ୬ । ଲୁଗାକୁ ଧୂଳି ଝାଡ଼ିବାପାଇଁ
ବ୍ୟବହୃତ ଲୋମନିର୍ମିତ ମାର୍ଜନୀ—6. Cloth brush.

[ଦ୍ର—ଅଳଙ୍କାର, ବସ୍ତ୍ର, ଯୋତା ଓ ଘୋଡ଼ାର ସଜ୍ଜାଦି ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁକୁ ସଫା କରିବା ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପକରଣରେ ନାନାବିଧ ବୁରୁଣ୍ ତିଆରି ହୁଏ, ସେ ସମୁଦାୟର ନାମ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଅନୁସାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ।]

ବୁରୁଣ୍ କରିବା—ଦେ. କ—ଯୋତା ଆଦିକୁ ବୁରୁଣ୍‌ଦ୍ୱାରା ସଫା କରିବା
Burus karibā ବା ସାଫ୍‌ଲିବା—To brush (the hair, the shoes, the teeth and the body of the horse).
ବୁରୁଷ କରା ବୁରୁଷ ଦେନା (ବୁରୁଣ ମାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୁରେଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ବାଲେଶ୍ୱର) ବି.—ଗୋଟା—
Burei A plantation or grove of trees. [ଦ୍ର—ଶାସନ ପିଲ୍ଲଗୁଡ଼ାକ ସଙ୍ଗାଳ୍ ସଙ୍ଗ ଯାଏ ନଡ଼ିଆ ବୁରେଇ ତଳେ ଥାଁ ଦଉଡ଼ି ହୋ ହୋ ପାଟି କରି ଖେଳୁ ଥାନ୍ତି । ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପ ସ୍ୱଳ୍ପ ।]

ବୁରେଖି—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେବୀ ବିଶେଷ—
Burebī Name of a popular Goddess.

ବୁରୋ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—(ଭୁଲ. ହ୍ର, ବେର୍)—୧ । ବର-
Buro ଗୋଳ—1. The jujube plum. ୨ । ଗୋଳ—2. Plum. ୩ । (ବୈଦେ.) ବି.—(ଇଂ. ଓ ଫ୍ରେଞ୍ଚ ବ୍ୟୁରୋ=ଦରାଜ ଥିବା ଆଲମାରି ବା ଟେବୁଲ) ଦରାଜ ଲାଗା ଆଲମାରି—Bureau; a chest of drawyers.

ବୁଲ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ମଗ୍ନ ହେବା—1. To sink. ୨ । ଭ୍ରମଣ
Bul (root) କରିବା—2. To walk. ୩ । ଭାସି ଉଠିବା—3. To float up.

ବୁଲ୍‌ଚ(ଚ୍ଚ)ଲ—ଦେ. କ—(ସହଜର)—ବୁଲା ଚଲା; ଭ୍ରମଣ କରିବା—
Bul cha(chā)l ଚଲା ଫେରା ଚଲନା ବୁଲନା Walking.

ବୁଲ୍ ଟେରିଅ(ଆ)ର—ବୈଦେ. କ—(ଇଂ. ବୁଲ୍ ଟେରିଅର୍)—ବୁଲ୍-
Bul-teria(ā)r ଡଗ୍ ଓ ଟେରିଅର୍ ନାମକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆକାରର ବୁଲ ଟେରିୟାର କୁକୁରର ଦୋଗୋସଲ୍ ଏକପ୍ରକାର ବଳିଷ୍ଠ କୁକୁର—ବୁଲ ଟେରିୟାର Bull-terrier.

ବୁଲ୍ ଡଗ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଏକ ପ୍ରକାର ବିକଟମୂର୍ତ୍ତି ବଳିଷ୍ଠ
Bul-dag ବୁଲଡଗ ବୁଲଡଗ Bulldog.
[ଦ୍ର—ଏହି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଷେଣ୍ କୁକୁର । ଏ କୁକୁରକୁ ପୂର୍ବେ ଷେଣ୍ ଲଡ଼େଇରେ ଷେଣ୍‌କୁ ଖୁପ୍‌ରେଇବା କର୍ମରେ ଲଗାଯାଉ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ହୋଇଅଛି । ଏ ୨ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ; ଦେହର ଲୋମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଦେହ ଚିକଣିଆ; ଏ ଦୃଢ଼କାୟ ଓ ଦୁଷ୍ଟସ୍ୱଭାବ । ଦେହ ଅନୁପାତରେ ଏହା ମୁଣ୍ଡ ବଡ଼ ଓ ମୁହଁ ବିକଟ । ଏ ଭୟ ଶିକାରୀ ଓ ସାହସୀ ।]

ବୁଲ୍(ଲୁ)ବୁଲ୍(ଲୁ)—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ବୁଲ୍ ବୁଲ୍)—ଗୋବର ଚଢ଼େଇ;
Bul(lu)bul(lu) ଭୁଲଅ ଚଢ଼େଇ; ଶାଖାଶ୍ରୟୀ ବର୍ଗରେ ଗୋବର ବୁଲବୁଲ ବୁଲ୍‌ବୁଲ ରଙ୍ଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀ—The fly catcher.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ବିଗିଗ୍‌ରେ ଯୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ବୁଲନ୍ତି ଓ ଭୂଷାଦାଠିରେ ବସା ବାନ୍ଧି ଶିଶୁଙ୍କୁ ଜନ୍ମ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଅନେକ ଜାତୀୟ—ଯଥା—୧ । ନାଲି ବୁଲ୍ ବୁଲ୍—ଏମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ, ଗଳା ଓ ଛାତିର ସାମନାରେ ଚଢ଼ା ଚଢ଼ା କଳାଦାଗ ଥାଏ; ପେଟ ଓ ଲାଞ୍ଜତଳ ଗୋଟା ନାଲି; ମୁଣ୍ଡରେ ଚୂଳ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ଲାଲ ବୁଲ୍‌ବୁଲ ଓ ଇଂରାଜୀରେ Molapastes Bengalenes କହନ୍ତି । ୨ । ଏ ପ୍ରକାର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ନାଲି ଓ ଏହାର ଲମ୍ବ ଚୂଳ ଥାଏ; ପକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ଗୋଲାପୀ । ଏମାନଙ୍କୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ସିପାଇ ବୁଲ୍‌ବୁଲ ଓ ଇଂରାଜୀରେ Buculus Melanobucus କହନ୍ତି ।
୩ । ଏ ପ୍ରକାର ବୁଲ୍‌ବୁଲର ମୁଣ୍ଡରେ ଚୂଳ ଅଛି; ଗୋବର ରଙ୍ଗ; ନାହିଁ ଭଳେ ଫୁଲାଏ ନାଲି ଭ୍ରମ; ଏମାନେ ମଧୁର ଶବ୍ଦ କରନ୍ତି ଓ ଲଡ଼ନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ପୁରୁଷ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀମାନେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ-ପକ୍ଷୀ ପାଇଁ ଅପଣା ଉପରେ ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ପାଚିଲା କଦଳୀର ଖୁବ ପ୍ରିୟ । ଏମାନଙ୍କୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ଶା ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ଓ ଇଂରାଜୀରେ Paradise fly catcher or Terpisphone Paradisi କହନ୍ତି ।
୪ । ଆଉ ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ଓ ଗାୟକ ପକ୍ଷୀ ଅଛନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ବୋଲାଯାଏ—Persian Nightingale; Pyconontus Jocosus; Maras; Bulbul Pyononotus Halmorrhosu. (ଯୋଗେଶ୍ୱର) । ଲୋକେ ଭୁଲଅ ବା ଗୋବର ଚଢ଼େଇଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିବାପାଇଁ ସହରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୋଷି ବିଳାସିତାରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଟଙ୍କା ଅପବ୍ୟୟ କରନ୍ତି ।]
ଦେ. ଅ.—ଶିଶୁମାନଙ୍କ କୋମଳତା ଓ କରୁଣତା ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଦୃଷ୍ଟି—Tender and pitiful look of infants and children. [ଦ୍ର—ଏହା ଜୁଜୁବୁଜୁ ଠାରୁ ଅଧିକତର କୋମଳତାବ୍ୟଞ୍ଜକ । ଏହା ଅପେକ୍ଷା 'ଗୁଲୁ ଗୁଲ୍' ଶବ୍ଦଟି ଅଧିକତର କୋମଳତା ସୂଚନା କରେ।]

ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ବାଜ୍—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଫା) ଯାହାର ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ଚଢ଼େଇ
Bul-bul-bāj ପାଳିବା ଅଭ୍ୟାସ ବ୍ୟସନରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି-ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍‌ବାଜ ବୁଲବୁଲବାଜ Addicted to domesticating Bulbul birds for sport.
(ବୁଲବୁଲବାଜ—ତ)

ବୁଲଣା—ଦେ. କ—(ସଂ. ବୁଲ ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା)—୧ । ଭ୍ରମ—
Bulaṇā 1. Mistake; error. ୨ । ଭ୍ରାନ୍ତ ମତ—2. Erroneous theory. (ଦ୍ର—ଆଉ କଥା ଯାଉ ଭୁଲ ସବୁ ବେଦର ବୁଲଣା । ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମଦରୁପଣ ଗୀତା ।)
ପ୍ରାଦେ (ମେଦିନୀପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ବୋଲଣା (ଦେଖ)-
Bolaṇā (See)

ବୁଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବୁଲ୍ ଧାତୁ=ସଞ୍ଚରଣ) —୧ । ବୁଲିବା କ୍ରିୟା;
Bulā ଭ୍ରମଣ—1. Walking; roving. (ଦ୍ର—ଶରମ ଖୁଣ୍ଟା, ଖୋଣ୍ଟା, ବୁଲା ପ୍ରଭୃତି ଏତେ ଦିନେ ତ ହେଲା, ଶମଳସ୍ପର୍ଶ ଭଟ

ବୁଲନା, ଘୂମନା ଅଟକ୍ଷ ବୁଲ । ବଶୋଷ୍ଟକ୍ଷ) ୨ । ଘୂରାଇବା କ୍ରିୟା-
2. Act of turning or whirling. ୩ । (ପୁଂ)
ବୁଲା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—3. Name given to males.
ବୁଲନ୍ତା ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—ଯେ ବୁଲେ; ଭ୍ରମଣକାରୀ—
(ବୁଲା—ନ୍ତା) Roving; wandering.

ବୁଲା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ବୁଲିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—
Bulā(le)ibā ୧ । (ସକର୍ମକ) ଗତି କରାଇବା; ଚାଳିତ କରିବା;
ଘୁ(ଘୋ)ରାନ ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ କରାଇବା; ଘୁରାଇବା—1. To cause
ଘୁମାନା a thing to turn round or whirl or revolve. (ଉ—ଛଅଟ ଭ୍ରମର ଯେ ଚକ୍ରକୁ ଦେଢ଼ିଛନ୍ତି, ଧରି କରି ତାହାକୁ ବୁଲାଇ ଅଛନ୍ତି । ବୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।) ୨ । (ସକର୍ମକ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବହୁ ପଥ ଅକାରଣେ ଭ୍ରମଣ କରାଇବା; ବୁଲାଇବା—2. To cause a person to walk a long way fruitlessly. (ଉ—ବାଇଆଣି ! ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ମାଇଲାଣି—ଚଗ ।) ୩ । (ସକର୍ମକ) ଭ୍ରମଣ କରାଇବା; ଟହଲାଇବା—3. To cause to move or walk; to take out for an airing. (ଯଥା—ଘୋଡ଼ାକୁ ନେଇ ଯତ୍ନଆରେ ବୁଲାଇ ଆଣ ।) ୪ । (ସକର୍ମକ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ବୁଲିବା—4. To take with you a person for a walk. (ଯଥା—ପଣ୍ଡା ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ଦେଉଳ ଦେଢ଼ା ଉପରେ ବୁଲାଉଛନ୍ତି ।)
ବୁଲାନ ୫ । (ସକର୍ମକ) କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ବା ହସ୍ତ ଆଦିକୁ ଇତସ୍ତତଃ ଚାଳିବା; ଚାଳିତ କରିବା—5. To move to & fro. (ଉ—ଜିହ୍ୱା ବୁଲାଇ ଦେଇ କଲେ, ଯେସନେ ଦଳିତ ଚଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ) ୬ । (ସକର୍ମକ) ବ୍ୟାୟାମ ବା ଆତ୍ମରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଖଡ଼୍ଗ, ଯଷ୍ଟି ବା ବଳୋଟ ଆଦି ଚାଳିତ କରିବା—6. To wave a stick, sword etc; to brandish; to flourish.
୭ । (ଅକର୍ମକ) ମୁଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ) ଘୂର୍ଣ୍ଣିତହେବାପରି
ଘୂରା ଅନୁଭୂତ ହେବା—7. To feel dizzy; to have a
ଘୁମନା whirling sensation. (ଯଥା—୨୦୦ ହାତ ଉଚ୍ଚ ଘୋଳ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ତଳକୁ ଚାହିଁଲାରୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇଲା) ୮ । (ଅକର୍ମକ) (ଦେହ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ) ବମନୋଦ୍ବେଗ ହେବା—8. To have a tendency to vomit. ୯ । (ସକର୍ମକ) ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ ଫେରାଇବା-
ଘୂରାନ 9. To turn to the opposite direction or
ଘୂମାନା to another direction. (ଯଥା—ମଝିରଘାଡ଼କୁ ପୂର୍ବଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇ ଦିଅ) ୧୦ । (ସକର୍ମକ) ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ
ଚାଉରକରା ପ୍ରଚାରିତ କରିବା—10. To publish broad-
ଫେଲାନା, ଫେରାନା cast. (ଯଥା—ଏ ଅଳ୍ପସନ୍ତି ବାଟ ଗାଆଁରେ ବୁଲିଅ) ୧୧ । (ଥାଳି, ଘଷାପାତ୍ର ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ) ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଚାନ୍ଦା ବା ଅଧ୍ୟା ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଥାଳିକୁ ବା ପାତ୍ରକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଖାଇ ଆଣିବା—11. To take a tray round amongst assembled persons for begging subscription or alms.
୧୨ । (ସକର୍ମକ) (ଦୃଷ୍ଟିକୁ ବା ଆଖିକୁ) ଏଣେ ତେଣେ ସଞ୍ଚାଳିତ କରିବା—12. To turn one's eyes to defferent directions; to roll one's eyes.
[ଦ୍ର—ବୁଲାଇବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ ପରେ ଦେବା କ୍ରିୟାର ସମାପିକାରୂପ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଓ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ଅର୍ଥରେ ଆଣିବା, ନେବା, ପଳାଇବା ଆଦି କ୍ରିୟା ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଯଥା-ଘୋଡ଼ାକୁ ବୁଲାଇ ଆଣ, ପିଲାକୁ ବଜାର ବୁଲାଇ ନିଅ, ଘୋଡ଼କୁ ଖାଲକୁ ବଞ୍ଚାଇ କରି ବୁଲାଇ ପଳାଅ ।]

ବୁଲା(ଲେ)ଇ ହେ(ଦେ)ବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ମୁଣ୍ଡ) ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ହେବାର
Bulā(le)i he(de)bā ଅନୁଭୂତ ହେବା—1. To reel; to have
ଘୂରୋଷାଓଟା a sensation of reeling. (ଯଥା—ମୋ
ଘୁମାଦେନା ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ହେଉଛି) ୨ । (ଦେହ) ବମନୋଦ୍ବେଗ ଅନୁଭବ କରିବା—2. To have a tendency to vomit. [ଦ୍ର—ବୁଲାଇହେବା କ୍ରିୟା ଉକ୍ତ ଅର୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡ ଶବ୍ଦପରେ ଓ ଦେହ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ—ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ହେବା=ମୁଣ୍ଡ ଘୂରାଇପରି ଅନୁଭୂତ ହେବା; ଦ(ଦେ)ହ ବୁଲାଇ ହେବା=ବାନ୍ତି ହେଖାଇବା ।]

ବୁଲା(ଲ)ଣି—ଦେ, ବ—୧ । ବୁଲେଇବା କ୍ରିୟା—1. Act of
Bulā(la)ṇi rolling. ୨ । ଘୂର୍ଣ୍ଣନ—2. Whirling;
ଘୂରାନୀ ଘୁମାନା rotation.

ବୁଲାକି—ଦେ. ବ—ବୁଲିବା—Walking. ବୈଦେ. ବ. (ଭୁର୍ଦ୍ଦୀ—
Bulāki ବୁଲାକି ନାସାର ଦଣ୍ଡ; ଝୁଲଣ—A nosering
ଘୂରା with pendant. (ଉ—ନାସା ଉଲଫୁଲେ ତଳେ ଝଲମଲ
ଘୁମନା ବୁଲାକି ଝୁଲାକି ମାନୁଥିଲା । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।) ଦେ. ବଣ-
ନୋଲକ ୧ । ଭ୍ରମଣଶୀଳ—1. Wandering. ୨ । ଯେ ପଛ
ବୁଲାକ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଏ—2. Turning round. ୩ ।
ବୁଲାଣି (ଦେଖ)—3. Bulāṇi (See).

ବୁଲା କୁକୁର—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ କୁକୁରକୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି
Bulā kukura ପୋଷି ନ ଥାଏ; ଯେଉଁ କୁକୁର ନାନା
ବୁଲାକୁକୁର } ଅନ୍ୟରୂପ— ସ୍ଥାନରେ ବୁଲୁଥାଏ—1. A dog
ବୁଲାକୁତା not owned by any
(ବୁଲା କୁତା—ସ୍ତ୍ରୀ) person; a roving dog.
[ଦ୍ର—ଏହିପରି ବୁଲା ଫକୀର, ବୁଲାଖଣ୍ଡ, ବୁଲା ଗାଈ ।]

ବୁଲାକୁକୁର ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ—ଗାଳି) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବୁଲାକୁକୁର
ବିନାପୋଷା ହୁଆ କୁତ୍ତା ଭଳି ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲି ସବୁଠାରୁ ଅଇଠା
(ଘୋଷାକୁକୁର—ବିଶେଷତ) ଖାଇ; ପରାନ୍ନଭୋଜୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2.
(figurative) A person who roves from door to door to eat the leavings of other people's tables; a toady; a hanger on.
୩ । ଗୃହହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A homeless wanderer.

ବୁଲ(ଲା)ଖ(ଖି)—ଦେଶେ. ବ (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ବୁଲକି ୨ (ଦେଖ)—
Bulā(llā)kh(khi) Bulāki 2 (See)

ବୁଲଚଲ—ଦେ. ବ (ସହଚର; ସଂ. ବୁଲ୍ ଧାତୁ ଓ ଚଲ୍ ଧାତୁ)—
Bulā chalā ଭ୍ରମଣ କରିବା—Walking.
ଚଲା ଫିରା **चलना फीरना**

ବୁଲଟି ବାଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଯଷ୍ଟିକୁ ମଲ୍ଲମାନେ ହାତଦ୍ୱାରା ବୁଲାଇ
Bulāṭi bārḍi ଚାରିଦିଗ ଦେଖାନ୍ତି; ବଳୋଷ୍ଟ—A stick used
ବନୋଟୀ by athletes in swinging it round and
बनोटी round.

ବୁଲଣି—ଦେ. ବଣ—ଯେଉଁ ବାଟ ଦେଇ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଗଲେ
Bulāṇi ବହୁଦୂର ପଥ ଭ୍ରମିବାକୁ ହୁଏ—Circuitous
ଘୁରା **घुमान** (route); round about (road).
[ବୁଲଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୁଲନ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବଣ—ଡାହାଣ (ବଳଦ)—
Bulānti The right hand side (bullock).

ବୁଲ ବାହୁଟିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ
Bulā bāhuṭiā ନିରର୍ଥକ ବୁଲିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ; ଯାଯାବର—
ପାଡ଼ା ବେଡ଼ାନିୟା Roaming; wandering; loafing.
डोलने वाला ଦେ. ବ—ନିରର୍ଥକ ବୁଲିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Wanderer; loafer.

ବୁଲାବିକା—ଦେ. ବ (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଘରଘର ବୁଲି
Bulābikā **फेरीवाला** ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକେ—A hawker.
(ବୁଲାବିକାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ

ବୁଲାବୁଲି—ଦେ. ବ (ସହଚର)—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ବୁଲିବା କ୍ରିୟା—
Bulābuli 1. Wandering hither and thither
ଘୁରାଘୁରି in search of something. ୨ । ଇତସ୍ତତଃ
घुमना फीरना ବୁଲାଇବା କ୍ରିୟା—2. To make one walk
or wander hither and thither. ୩ । ଭ୍ରମଣ;
ପରିଭ୍ରମଣ—3. Walking.

ବୁଲାରୋଗ—ଦେ. ବ (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—ଏଣେ ତେଣେ ବୃଥା ଭ୍ରମଣ କରିବା
Bulāroga ରୂପ ମନ୍ଦ ଅଭ୍ୟାସ—A bad habit of roving;
ବୁଲାରୋଗ **घुमनी रोग** a roving habit.

ବୁଲା ସିଜୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଏକପ୍ରକାର ସିଜୁ—A kind of
Bulā sijhu Euphorbia Niruria or Euphorbia
Hirta. [ଦ୍ର—ଏହା ଅକାରରେ ଲଡ଼ିକାସିଜୁ ପରି,
ଅଧିକନ୍ତୁ ଏହାର ଶାଖା ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇଥାଏ । ଏହାର
କ୍ଷୀର ଶୀତ୍ର ବିରେଚକ; ଜଡ଼ା ସହିତ ଏହି କ୍ଷୀର ମିଶାଇ ମର୍ଦ୍ଦନ
କଲେ ପକ୍ଷାଘାତ ପ୍ରଶମିତ ହୁଏ । ଏହି କ୍ଷୀର ଲଗାଇଲେ
ଲୁଷ୍ଟ ଓ ଦାଦୁ ଭଲ ହୁଏ । ଏହାର ମୂଳର କ୍ୱାଥ ଶୂଳ ନିବାରଣ
କରେ; ଏହି ମୂଳର ପ୍ରଲେପ ଶୋଥନାଶକ । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ.
କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ।]

ବୁଲି—ସଂ. ବ (ବୁଲ୍ ଧାତୁ—ମଗ୍ନ ହେବା+ଅଧିକରଣ. ଇ)—ଭଗ;
Buli ଯୋନି—Vagina; female organ. ଦେ. ବ—
ବୁଲି ୧ । ବୋଲି; ପଦ; ଉକ୍ତି; ଭାଷା—1. Language;
ବୋଲୀ speech. ୨ । ଭାଷାର ଶବ୍ଦ—2. Word of a
language. ୩ । ବାକ୍ୟ—3. Sentence. ୪ । ଶିକ୍ଷିତ
ପକ୍ଷୀର ଉଚ୍ଚାରିତ କଥା ବା ପଦ—4. The call or
utterance of words by a trained bird.
୫ । ଚଢ଼େଇର ସ୍ୱର—5. The tune of a bird.
୬ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷା; ବନ୍ଧା ଭାଷା—6. A formula; a
set speech. ୭ । (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) ଧାତୁର ପତ୍ର
ଉପରେ ବା ମେଡାଲ୍ (ପଦକ) ଉପରେ ଅକ୍ଷର ଲେଖିବାରେ
ବ୍ୟବହୃତ ବେଧ୍ୟ ଥିବା ମୁଣ୍ଡିଆ ହତିଆର ବିଶେଷ—7. A
pointed instrument for engraving letters
on a metal plate or medal. ୮ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ
ଦିଆଯିବା ନାମ—8. A name given to females.
ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଗାଳି) ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ବାରଅଡ଼େ ବୁଲେ—
(a term of abuse to women) Wandering
(woman).

ବୁଲିଅନ—ଦେଶେ. ବ (ଇଂ. ବୁଲ୍ଲିଅନ୍ (ଟାଙ୍କଶାଳାର ସାରଭୂତ
Bulian ଶବ୍ଦ)—ମୁଦ୍ରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସୁନାର
ବୁଲିଅନ୍ ବା ରୂପାର ମୁଣ୍ଡା; ଇଟାସୁନା ବା ରୂପା—Bullion.
बुलियन

ବୁଲି ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଶୁଆ ଆଦି ପକ୍ଷୀ) ଶିଖାଯିବା ପଦକୁ ବୋଲିବା
Buli dharibā —To learn the sound or speech
ବୁଲି ଧରା **बोली पकडना** taught (said of a parrot).

ବୁଲି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶୀଘ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ ହେବା—1. To
Buli pardibā return soon. ୨ । ପଛକୁ ବା କଡ଼କୁ
ଫିରେ ଆସା ମୁହଁ ବୁଲାଇବା—2. To turn one's face
ମୁଖ ଫିରାନ sidewards or backwards. ୩ । ଅଳ୍ପ-
ବେଡ଼ିୟେ ଆସା ସମୟ ପାଇଁ ଭ୍ରମଣ କରିବା—3. To take a
ଧସ ଖାଓୟା short walk. ୪ । (କୂଅ) ଭୂଷୁଡ଼ିବା—
4. (a well) To collapse. (ଯଥା—ଆରବର୍ଷ ନୂଆ
କୂଅ ଖୋଳା ହୋଇଥିଲା, ଏହି ଥରକ ବଡ଼ ବରଷାରେ
କୂଅଟା ବୁଲି ପଡ଼ିଲା ।)

ବୁଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବଲ୍; ବୁଲ୍ ଧାତୁ ସଂଚରଣ)—୧ । ଭ୍ରମଣ
Bulibā କରିବା; ଚାଲିବା—1. To walk. ୨ । ଗତି କରିବା
ବୁଲା **घुमना** 2. To move. ୩ । ଇତସ୍ତତଃ ଗତି କରିବା;
ଟହଲିବା—3. To move to and fro; to take
a walk. [ଉ—ସମ୍ପ୍ରତି ମୃଗୀଏ ବିଚରୁଣ ଥାନ୍ତି;
ଲୋକେ ଯାଇ ଚରି ବୁଲି । ରାଧାନାଥ. ଯଯାତି ।]
୪ । ବୃଥା ଭ୍ରମଣ କରିବା—4. To rove or wander
aimlessly. ୫ । ବେଢ଼ିବା—5. To surround.
୬ । ଘୂର୍ଣ୍ଣାୟମାନ ହେବା; ଦୂର୍ଣ୍ଣିତ ହେବା—6. To
turn round; to whirl round. ୭ । ବିପରୀତ
ଦିଗକୁ ଯିବା—7. To turn or be turned to the
opposite direction or to another direc-

tion. [ଉ—ବସିଲା ଗଲେ ଗୁଣ୍ଡ, ଚଳଗଲା ପ୍ରଚଣ୍ଡ, ଜବେ ବୁଲିଲା ଜାଣି ମୃଣ୍ଡ । ଭଞ୍ଜ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୮ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବା—8. To return; to turn back. ୯ । ହାଲୁଅ ଖାଇବା; ବାୟୁ ସେବନାର୍ଥ ପାଦଚାରଣ କରିବା—9. To take an airing; to take a constitutional walk. ୧୦ । ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରିବା—10. To travel. ୧୧ । ବୃତ୍ତାକାରରେ ଗତି କରିବା—11. To move in a circle. ୧୨ । ଗୋଟିଏ ରେଖା ଅଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ ହେବା—12. To be encircled by a line. (ଯଥା—ଶୁଆର କଣ୍ଠ ବୁଲିଲାଣି ।)

ବୁଲି ଯିବା—ଦେ. କ—୧ । ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ବାହାରିବା—1. To
Buli jibā go awalking; to go out for a walk.
ମୋଟା ହୋଇ ଯାଓୟା ୨ । ଅତି ଅସୁସ୍ଥ ଓ ରୁଗ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ସୁସ୍ଥ, ସବଳ ଓ ମୋଟାମୋଟି ହୋଇଯିବା—2. To be stouter and stronger.
ଘୁରେ ଯାଓୟା ୩ । ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ ବା ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଯିବା—3. To turn to an opposite direction or to another direction.
ଗଳେ ଯାଓୟା ୪ । (ଘନ ବସ୍ତୁ) ତରଳାବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା; ଗଳିତ ହେବା—4. To melt. (ଯଥା—ବସିଲା ଘିଅ ଖରାରେ ବୁଲି ଗଲାଣି ।)
ଘୁଲିଯେ ଯାଓୟା ୫ । ବିକୃତ ହେବା—5. To deteriorate. (ଯଥା—ବରଷେ କାଳ ମାଟିଥରେ ରହିବାରୁ ଗୁଡ଼ିକ ବୁଲି ଗଲା ।)

ବୁଲି ଶୋଇବା—ଦେ. କ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ନ କରି
Buli soibā ଶୋଇବା—To turn the face away
ପାଶ ଫିରିୟେ ଶୋୟା from a person and sleep.
मुख फेराकर शोना

ବୁଲୁ—ବୈଦେ ବି. (ଇଂ) — ନୀଳ ରଙ୍ଗ; ନୀଳିଆ ରଙ୍ଗ—
Bulu ବୁ Blue colour; blue paint.
नीला

ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ କହିବା—ଦେ. କ—କୌଣସି କଥାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବା
Bulei bulei kahibā ସିଧା ରୂପେ ନ କହି ଏଣୁ ତେଣୁ ବଙ୍କାଇ ଘୁରିୟେ ଫିରିୟେ କଥା ବଳା ବଙ୍କାଇ କେବଳ ଇସାରା ଦେବା—
घुमा घुमाकर कहना To speak (something) indirectly and in a round about manner.

ବୁଲେଟ(ଡ୍)—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ—ବୁଲେଟ୍)—ଅଫିମକୁ ପିଡ଼ି ପିଡ଼ି
Bulet(ḍ) ଯନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଗନ୍ଧ ଧୂମ ରୂପେ ପାନ କରିବାକୁ ତିଆରି
ବୁଲେଟ ହେଉ ଯାଇଥିବା ଗୋଲା; ଗୁଲି; ମଦକ ଗୋଳା—Bullet
बुल्लेट prepared from opium for the purpose of smoking.

ବୁଲେଟିନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ସର୍ବସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା
Bulетin ରାଜାଙ୍କର ଅଳ୍ପପତ୍ରିକା—Bulletin.
ବୁଲେଟୀନ बुलेटीन

ବୁଷ(ଷ)—ସଂ. ବି. (ବୁଷ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Busha(sa) ୧ । ତୁଷ; ତୁଣ୍ଡା; ଶସ୍ୟର ଖୋସା—1. Husks.
୨ । ଅଗାଡ଼ି; ତୁଚ୍ଛ ଧାନ୍ୟ—2. Chaff.

ବୁଷ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Bus(root) 1. To shun; to give up.
୨ । ଅନାଦର କରିବା—2. To slight; to disregard.

ବୁସା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— (ବୁସ୍ ଧାତୁ+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)— ନାଟ୍ୟୋକ୍ତିରେ
Busā ଛୋଟଭଉଣୀ ଭଗିନୀ—A dramatic term meaning a younger sister.

ବୁସେଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ—ବୁଶେଲ୍)— ଶସ୍ୟର ଏକପ୍ରକାର ମାପ ବା
Busel ପରିମାଣ—A standard of measure of corn.
ବୁସେଲ [ଦ୍ର—୧ ବୁସେଲ୍=୮ ଗାଲନ୍=୩୨ କ୍ୱାର୍ଟ=୨୨
बुसेल ପାଇଣ୍ଟ=୩୨ ପେଇ]—

ବୁସ୍ତ(ସ୍ତ୍ର)—ସଂ. ବି. (ବୁସ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା,ଅନାଦର କରିବା + କର୍ମ.
Busta(stra) ତ, ତ୍ର)—୧ । ପଣସ ଆଦି ଫଳର ଅସାର ଭାଗ;
ପଣସ ବୋଡ଼ା—1. The unuseable portion of a jack fruit. ୨ । ହାଣ୍ଡିରେ ଭଜା ହୋଇ ଥିବା ମାଂସ—
2. Meat fried in a pot.

ବୁହ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ବ୍ୟୂହ)—ବ୍ୟୂହ (ଦେଖ)
Buha Byūha (See)

ବୁହନ୍ତା(ନ୍ତି)——ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁ; ବହନ୍ତ; ସଂ. ବହନ୍ତୀ)—
Buhantā(nti) ପ୍ରବାହିତ—1. Flowing; having a
ବହନ୍ତୀ current. (ଯଥା—ବହନ୍ତା ନଈରେ ଗାଧୋଇବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ
बहताहुआ ପକ୍ଷରେ ହିତକର ।) ୨ । ବହନକାରୀ—
2. Carrying.

ବୁହା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁ; ବହନ)—୧ । ବୁହାଇବା କ୍ରିୟା;
Buhā ବହନ (ଯଥା— ବୋଝ ବୁହା)—1. Act of carry-
ବହା ing. ୨ । ପାଣି ଆଦିକୁ ଜଳାଶୟରୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇବା—
ढोना 2. Act of lifting or baling out (water) (ଯଥା—ମରୁଡ଼ି ବେଳେ ଦିନ ରାତି ଧାନ ବିଆରକୁ ପାଣି ବୁହା ଲାଗେ ।) ୩ । ବାହକ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Carrier. (ଯଥା—ସବାର ବୁହା ।) ୪ । ବହି ନେବା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ନେଇଯିବା—4. The act of taking away; carrying away in a great quantity. (ଉ—ରାଜଧର୍ମ ହେଲା ପ୍ରଜାଧନ ବୁହା । ରାଧାନାଥ. ଦରବାର) ଦେ. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ)—୧ । ବହନକାରୀ—1. Carrying. (ଯଥା—ପାଣି ବୁହା ଗରୁଡ଼ ।) ୨ । ଯାହା ପ୍ରବାହିତ କରେ; ପ୍ରବାହ ଉତ୍ପାଦକାରୀ—2. Causing a flow or current. (ଯଥା—ଉଚ୍ଚ ବୁହା ମାଡ଼ ।) ୩ । ପ୍ରବାହ ଉତ୍ପାଦିତ ହେବାର ଫଳ ରୂପେ ପ୍ରାପ୍ତ ବା ଉତ୍ପନ୍ନ—3. Resulting from a flow or current. (ଯଥା—ଝାଲ ବୁହା ଧନ ।) ୪ । ପ୍ରବାହିତ; ଯାହା ବହି ଯାଉଛି;

ସ୍ରୋତସ୍ୱାନ୍—4. Flowing; having a current (ଯଥା— ବୁହା ନଦ ।) ୫ । ବାହୁତ; ଉତ୍ତୋଳିତ (ଜଳ)—5. Lifted up (water). (ଯଥା—ବୁହା ପାଣିରେ ଖେତ ବୁଡ଼ିଛି ।) ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ବଟକ) ବି. (ସଂ. ବହ୍ନ) —୧ । କାମର ଏକ ଦଫା—1. A single course in a work; heat. (ଯଥା—ସବୁ ଲୋକ ମିଳି ଗୋଟେ ବୁହା ମାରି ଦେଲେ ଏ କାମ ସରିଯିବ ।) ୨ । ଗାଳି ଆଦିର ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବେଗ—2. Paroxysm; vehemence; fit of passion.

ବୁହା(ହେ)ଇବା—ଦେ.କ୍ରି—(ବହିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—Caus- Buhā(he)ibā ative of bahibā). ୧ । ବହାଇବା; ବହନ ବହାନ କରାଇବା—1. To cause to carry; to cause **बहाना, ढोना** to be carried. (ଉ—ଇନ୍ଦ୍ର ହୋଇଲା ନୃପବର, ଋଷିଙ୍କି ବୁହାଇଲା ଭାର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ୨ । (ରଥ, ଡଙ୍ଗା) ବାହିବା; ଚାଳିତ କରାଇବା—2. To drive; to cause to move (a cart, a boat). (ଉ— ଲେଉଟାଇ ସୁରକ୍ଷ ବୁହାଇଲେ ରଥ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।) ୩ । ପ୍ରବାହିତ କରାଇବା—3. To cause to flow ୪ । ଖେତାଦିରେ ମଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ବା ଜଳ-ଶୂନ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଦିରୁ ଜଳ ଉଠାଇବା— 4. To lift water for the purpose of irrigating fields or emptying a tank; to bale out water. [ଦ୍ର—ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁରୁ ଓଡ଼ିଆରେ 'ବହିବା' କ୍ରିୟାରୁ ସାଧାରଣତଃ 'ବୋହିବା' ଓ ଣିଜନ୍ତ 'ବହାଇବା' କ୍ରିୟାରୁ ସାଧାରଣତଃ 'ବୁହାଇବା' ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ଓ 'ବହନ' ଶବ୍ଦର ଓଡ଼ିଆ ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପ 'ବହା'ରୁ 'ବୁହା' ରୂପେ ଓ ବିଶେଷଣ 'ବାହିତ' ଓ 'ବାହୁଡ଼'ରୁ 'ବୁହା' ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।]

ବୁହାଏ(କ)—ପ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ବହ୍ନ)—୧ । ବହେ; ଅନେକ; ବହୁତ; Buhāe(ka) ବହୁ—1. Much; great; many. (ଯଥା— ଏକ ଚୋଟି ମୁଁ ବୁହାଏ ବାଟ ଚାଲିଲି; ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁହାଏ ଶୋଧିଲି) **अधिक, जयादे** ୨ । ଥରେ—2. Once. ୩ । ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତରୂପେ— 3. Abundantly; copiously. ୪ । ପ୍ରଚଣ୍ଡତା ସହକାରେ—4. Vehemently.

ବୁହାଏ(କ) ବାଟ—ଦେ. ବି—ବହୁ ଦୂର ରାସ୍ତା—A great dist- Buhāe(ka) bāta ance; a great way; a long **जयादा रास्ता** distance.

ବୁହାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବହନ)—ବୁହାଇବା କ୍ରିୟା— Buhāṇa The act of carrying. **वहा बहाव**

ବୁହାଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବି—ମଳଙ୍ଗ (ଦେଖ) Buhāṇiā(āṁ) Malinga (See)

ବୁହିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବହିବା; Buhibā ବହନ କରିବା—1. To bear. ୨ । ସ୍ରୋତରୂପେ ବହିଯିବା—2. To flow; to move like a current. (ଉ—ତରଙ୍ଗିତ ମାଛର ଝୋଲ, ତାର ସଙ୍ଗେ ମିଶିଲେ ଘୋଲ, ବୁହି ପଡ଼ୁଥାଏ ସି—ଭଗ ।)

ବୃ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଆବରଣ କରିବା—1. To cover, ୨ । Bṛu (root) ବାଛିବା; ପସନ୍ଦ କରିବା; ବରଣ କରିବା—2. To select; to choose. ୩ । ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—3. To pray. ୪ । ପୋଷଣ କରିବା—4. To support.

ବୃଂହ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଶବ୍ଦ କରିବା—1. To make a sound. Bṛumh (root) ୨ । ଗର୍ଜନ କରିବା—2. To make a (ବୃନ୍ହ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) roar. ୩ । ସମୃଦ୍ଧ ହେବା; ପୁଷ୍ଟ ହେବା— 3. To prosper; to flourish. ୪ । ପୁଷ୍ଟି କରିବା— 4. To nourish.

ବୃଂହଣ—ସଂ. ବି. (ବୃଂହ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା; ସମୃଦ୍ଧ ହେବା+ଭାବ. Bṛumhaṇa ଅନ)—୧ । ହାତୀର ଗର୍ଜନ ବା ରବ—1. The braying of an elephant. [ଦ୍ର—ହାତୀ ଗରଜିବା, ଓଡ଼ିଆରେ 'ଯେଏକାଳିବା' ବହନ୍ତି ।] ୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ବଳବର୍ଦ୍ଧକ ବା ପୁଷ୍ଟିକାରକ ଦ୍ରବ୍ୟ (ହି. ଶ)— 2. Any nourishing thing. ୩ । ଭାବପ୍ରକାଶ ମତରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଧୂମ ପାନ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)— 3. A kind of smoking for medicinal purposes. ୪ । ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା (ହି. ଶ)—4. Withania Somnifera (tree). ୫ । ମନକ୍କା (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)— 5. Raisin. ୬ । ଶୂକର ମାଂସରେ ଯବ ଯବର ଛାତୁଆ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—6. Barley-flour cooked with pork. ସଂ. ବିଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ପୁଷ୍ଟି-ଜନକ—1. Invigorating; nourishing. ୨ । ବଳକର—2. Strengthening; strength-giving.

ବୃଂହିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବୃଂହ୍ ଧାତୁ=ସମୃଦ୍ଧ ହେବା; ଶବ୍ଦ କରିବା+ Bṛumhita କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ—1. Augmented; increased. ୨ । ପୁଷ୍ଟ—2. Developed; nourished. ସଂ. ବି—(+ଭାବ. ତ)—ହାତୀର ଗର୍ଜନ— The braying of an elephant.

ବୃକ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଗ୍ରହଣ କରିବା— Bṛuk (root) To take hold of; to accept.

ବୃକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବୃକ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; କିମ୍ବା ବୃ Bṛuka ଧାତୁ=ଆବରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ)—୧ । ଢେଣ୍ଡା; (ବୃକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଲେଙ୍କଡ଼ା ବାଘ; ଗଧିଆ—1. Wolf; hyena. ୨ । ବକ ବୃକ୍ଷ; ଅଗସ୍ତ୍ୟଗଛ—2. Name of a tree; Sesbania Grandiflora. ୩ । ଶୃଗାଳ— 3. Jackal. ୪ । କ୍ଷତ୍ରିୟ—4. A Kshatriya. ୫ । କାକ; କୁଆ—5. Crow. ୬ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ-ଜନକ ଜୀର୍ଣ୍ଣଶଣ୍ଡାକଶିଷ୍ଟ ଜଠରାନଳ—6. A very

digestive fire or energy inside the belly. ୨ । ସରଳ ବୃକ୍ଷସାର; ଗନ୍ଧବିରଜା (ହ୍ର. ଶ)—7. The aromatic juice from the Himalayan pine tree. ୮ । ବନଅ ଭାଲୁର-8. A wild dog. (ଉ—ବୃକପର ବେଢ଼ି ସେନାପତିମାନେ ବୃକୋଦର ସ୍ଥଳେ ପେଷି ସେ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୯ । ବଜ୍ର (ହ୍ର. ଶ)—9. Thunder. ୧୦ । ଚୋର (ହ୍ର. ଶ)—10. Thief. ୧୧ । ବୃକାସୁର (ଦେଖ)—11. Bṛukāsura (See). (ଉ—ବୃକ ବିଶ୍ୱାସେ କଲେ ନାଶ, ତାହିଁ ବିଶ୍ୱାସଘାତ ଦୋଷ । ପ୍ରାଚୀ. ପୃଥିବୀ ତନ୍ତ୍ରୋଦସ୍ୱ ।)

ବୃକଦଂଶ(ଶ)—ସଂ. ବି (ବୃକ = ଶୃଗାଳ + ଦନଶ୍ ଧାତୁ = ଦାମୁଡ଼ିବା + ବର୍ତ୍ତୁ. ଅ; ଯେ ଶୃଗାଳକୁ ଦଂଶନ କରେ)-
Bṛukadaṁśa(śa)
ବୃକାସ୍ତ୍ରକ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବୃକାର }
୧ । କୁକୁର—1. Dog. ୨ । ହେଣ୍ଟା-ବାଘ—2. Hyena. ୩ । ବନଅଭାଲୁର-3. A species of ferocious wild dog.

ବୃକ ଧୂପ—ସଂ. ବି—୧ । ଝୁଣା—1. Resin. ୨ । ନାନା ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଧୂପ—2. An incense made up of many fragrant articles. (ଉ-ବୃକ ଧୂପରେ ଧୂପିତ, ସେ ଓକ କଲେ ଜ୍ୱରତ, ଦ୍ରାକ୍ଷା ଅଶନରେ ହୋଇ ତୋଷ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

ବୃକା—ସଂ. ବି—(ବୃକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅମ୍ବଷ୍ଠା; ଅଜାନବିଜ ଲତା; ପାଠା
Bṛukā (ହ୍ର. ଶ)—Stephania Hernandifolia (creeper).

ବୃକାୟୁ—ସଂ. ବି—୧ । ବନଅଭାଲୁର (ହ୍ର. ଶ)—1. A species of ferocious wild dog. ୨ । ଚୋର (ହ୍ର. ଶ)—2. Thief.
Bṛukāyu

ବୃକାସୁର—ବି—ବୃକ ନାମକ ଦୈତ୍ୟ; ଭସ୍ମାସୁର—A demon
Bṛukāsura
named Bṛuka. (ଉ—ବୃକାସୁର ତାହା କର ନିଜ ଶିରେ ଯଥା ଦେଲ କର ବୋଲେ—ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
ବୃକଦମ୍ଭ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବୃକଦନ୍ତ }
[ଦ୍ର—ଏ ଅସୁର କଠୋର ତପସ୍ୟା କରି ମହାଦେବଙ୍କ ଠାରୁ ବର ପାଇଲା ଯେ, ଏ ଯାହା ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେବ ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଭସ୍ମ ହୋଇଯିବ । ବର ପାଇଲାକ୍ଷଣି ବୃକାସୁର ଉକ୍ତ ବରକୁ ମହାଦେବଙ୍କଠାରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମହାଦେବଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇଲା । ମହାଦେବ ଭୟରେ ପଳାଇଲେ । ଶେଷରେ ବିଷ୍ଣୁ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲାରୁ ବିଷ୍ଣୁ ଛଳନା କରି ଉକ୍ତ ରାକ୍ଷସକୁ କହିଲେ ସେ ବରର କୌଣସି ଫଳ ହେବ ନାହିଁ, ବର ଠିକ୍ କି ଅଠିକ୍, ତାହା ତୁ ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତକୁ ବୁଲାଇ ଦେଖ୍ । ତାହା ଶୁଣି ଉକ୍ତ ରାକ୍ଷସ ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେବାରୁ ହଠାତ୍ ମରି ଭସ୍ମରେ ପରିଣତ ହେଲା ।]

ବୃକୋଦର—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃକ ନାମକ ଅଗ୍ନି ଉଦରରେ ଯାହାର)—୧ । ଭୀମ; ମଧ୍ୟମ ପାଣ୍ଡବ—
Bṛukodara
1. Bhīma; the second Pāṇḍaba brother. ୨ । ବରୁଣ—2. God Baruṇa. ୩ । ଯମ—3. Jama; the king of death. (ଉ—ବୃକପର ବେଢ଼ି ସେନାପତିମାନେ ବୃକୋଦର ସ୍ଥଳେ ପେଷି । ଭଟ୍ଟ. (ବୃକୋଦରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପେଟୁ—Voracious; gluttonous.

ବୃକ୍କ—ସଂ. ବି.—(ବୃକ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ)—ମୂତ୍ରାଶୟ (ହ୍ର. ଶ)—
Bṛukka (ବୃକ୍କ—ଅନ୍ୟରୂପ) Kidney; bladder

ବୃକ୍କା—ସଂ. ବି, (ବୃକ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ + ଆ)—ହୃଦୟ (ହ୍ର. ଶ.)—
Bṛukkā Heart.

ବୃକ୍ଷ୍ ଧାତୁ—ସଂ.—ବେଷ୍ଟନ କରିବା—
Bṛuksh (root) To surround.

ବୃକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ବୃକ୍ଷ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; କିମ୍ବା ବ୍ରଶ୍ଚ୍ ଧାତୁ = ଛେଦନ କରିବା + କର୍ମ. ଅଚ —୧ । ଗଛ; ପାଦପ—
Bṛuksha
[ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ମହୀରୁହ, 1. A tree.
ଶାଖୀ, ବିଟପୀ, ପାଦପ, [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଉଦ୍ଭିଦର ମୂଳରୁ ଗୋଟିଏ ତରୁ, ଫଳାଶୀ, ଦ୍ରୁମ, ଝାଣୁଆ ଓ ସିଧା ଗଣ୍ଡି ସିଧାହୋଇ ଉଚ୍ଚରୁ ଅଗମ, ନଗ, ଅଗ, ଭୂଜ, ଉଠେ ଓ ଭୂମିରୁ କିଛି ଦୂର ଉଠିଲା ପରେ ଶିଖରୁହ, ମହୀଜ, ଶାଳ) ଯହିଁରୁ ଶାଖା ବାହାରେ ଓ ଯହିଁରେ ପତ୍ର ଥାଏ ତାକୁ ବୃକ୍ଷ ବୋଲାଯାଏ ।]
୨ । ବୃକ୍ଷପରି ମୂଳ ଓ ଶାଖା ପ୍ରଶାଖାଯୁକ୍ତ କଳ୍ପିତ ଚିତ୍ର (ଯଥା-ବଂଶବୃକ୍ଷ)—2. Any picture or drawing in the shape of a tree (having a root and branches) (e. g. genealogical tree).
ଦେ. ବି—ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବଡ଼ ଉଦ୍ଭିଦ—Any big or tall vegetable growth growing out of a root.

ବୃକ୍ଷକ—ସଂ. ବି—(ବୃକ୍ଷ + କ୍ଷୁଦ୍ରାର୍ଥେ. କ)—୧ । ଗୁଳ୍ମ; ଛୋଟ ଗଛ—
Bṛukshaka 1. Small tree; plant. ୨ । କ୍ଷୁପ; ଝୁଦା—2. Shrub. ୩ । କୁଟଜ ଗୁଳ୍ମ (ହ୍ର. ଶ) (ଦେଖ)—3. Kuṭaja (See).

ବୃକ୍ଷଚର—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବୃକ୍ଷ + ଚର୍ ଧାତୁ + ଅ; ଯେ ଗଛରେ ବିଚରଣ
Bṛukshachara
କରେ)—କପି; ବାନର—Monkey.
(ବୃକ୍ଷଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୃକ୍ଷଚ୍ଛାୟା—ସଂ. ବି—(ବୃକ୍ଷ + ଛାୟା; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଛ)—୧ । ଗଛର ଛାଇ—
Bṛukshachchhāyā 1. The shade of a tree.
୨ । ବିସ୍ତୃତ ବୃକ୍ଷର ତଳ ଦେଶରେ ବିସ୍ତୃତ ଛାୟା—2. The shadow below a spreading tree.

ବୃକ୍ଷତକ୍ଷକ—ସଂ. ବି—ଏଣ୍ଟୁଆ (ହ୍ର. ଶ)—
Bṛukshatakshaka Chameleons.

ବୃକ୍ଷତଳ—ସଂ. ବି—(୭ମୀ ତତ୍)—ଗଛର ନିମ୍ନଦେଶସ୍ଥ ଜମି—
Bṛukshatala The ground below a tree; the foot of a tree.

ବୃକ୍ଷନାଥ—ସଂ. ବି—(୭ମୀ ତତ୍) - ବଟଗଛ—The banyan tree.
Bṛukshanātha
(ବୃକ୍ଷତଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃକ୍ଷ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ପୁଣ୍ୟଫଳ ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟାଶାରେ
Bṛuksha pratishṭhā ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଆଦି ବୃକ୍ଷର ରୋପଣ—The planting of trees as a pious act.

ବୃକ୍ଷବାଟିକା—ସଂ. ବ—୧ । ବୃକ୍ଷବନ; ବୃକ୍ଷବନ; ନିକୁଞ୍ଜ; ଗୁଳ୍ମଆଡ଼େ
Bṛukshabāṭikā ଗଛ ଘେରିଥିବା ସ୍ଥାନ—1 A grove; grotto. ୨ । ବିହାରୋଦ୍ୟାନ—2. Park; pleasure garden. ୩ । ବଗିଚା ଘର—3. A garden house. ୪ । ବଗିଚା—4. A garden.

ବୃକ୍ଷ ଭକ୍ଷା—ସଂ. ବ. (ବୃକ୍ଷ+ଭକ୍ଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ଆ)—୧ । ନିର୍ମ୍ମଳୀ
Bruksha bhakshā ଲତା—1. A parasitic creeper. (ବୃକ୍ଷାମୋଦ; ବୃକ୍ଷରୁହା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ମଲ୍ଲଙ୍ଗ—2. Orchid.

ବୃକ୍ଷ ଭିଦ୍—ସଂ. ବ—(ବୃକ୍ଷ+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ)—୧ । କୁଠାର:
Bṛukshabhid କୁରାଢ଼ି—1. An axe. ୨ । ବାସୀ—(ବୃକ୍ଷଭେଦୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Adze. ୩ । ଟାଙ୍ଗିଆ—3. A small axe; a hatchet. ୪ । ବଟାଳ—4. Chisel.

ବୃକ୍ଷ ମର୍କଟିକା—ସଂ. ବ—(ବୃକ୍ଷ+ମର୍କଟ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) —ଗୁଣ୍ଡୁଚି
Bṛuksha markaṭikā ମୂଷା—A squirrel; Sciurus Palmarum.

ବୃକ୍ଷମୂଳ—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୃକ୍ଷ+ମୂଳ)—୧ । ଗଛର ଚେର—
Bṛuksha mūla 1. Root of a tree. ୨ । ଗଛର ନିମ୍ନ ଦେଶସ୍ଥ ଭୂମି—2. The foot of a tree.

ବୃକ୍ଷ ରାଜ—ସଂ. ବ—୧ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷ; ବୋଧି ଦ୍ରୁମ—1. The reli-
Bṛuksha rāja gious fig. (ଉ—ବୃକ୍ଷରାଜ ପର ସାକେତ (ବୃକ୍ଷରାଜ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ନଗରୀ କର ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଶ୍ରିତ । ଉଣ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ପାରିଜାତ ବୃକ୍ଷ—2. The mythological Pāri- jāta tree of heaven.

ବୃକ୍ଷ ସଂକଟ—ସଂ. ବ—ଦୁଇ ପାଖରେ ଗଛ ଥିବା ରାସ୍ତା; ଗୋହିରି ରାସ୍ତା
Bṛuksha saṁkaṭa (ଉ. ଶ)—A narrow path with trees planted on both sides; avenue.

ବୃକ୍ଷ ସାର—ଦେ. ବ. (୬ମୀ ତତ୍)—ବଡ଼ ଗଛ—A big tree.
Bṛuksha sāra (ଉ—ବୃକ୍ଷ ସାର ଅତଳ ବୃଷଭ ମହାବଳ ଘେନି ଦେଲା ସମର ଶୀଳ ସେ । ଉଣ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୃକ୍ଷାଦନ—ସଂ. ବ. (ବୃକ୍ଷ+ଅଦ୍ ଧାତୁ=ଭକ୍ଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅନ)—
Bṛukshādana ୧ । କୁଠାର—1. Axe; hatchet, ୨ । ବାସୀ—2. Adze. ୩ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ—3. The religious fig; Ficus Religiosa. ୪ । ପିୟାଳ (ଉ. ଶ) (ଦେଶ)—4. Piāla (See). ୫ । ମହୁ ଫେଣା (ଉ ଶ)—5. Bee hive.

ବୃକ୍ଷାମୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୃକ୍ଷ+ଆମୟ)—
Bṛukshāmaya ଲାକ୍ଷା; ଲାଖ—Shell lac.

ବୃକ୍ଷାମ୍ଳ—ସଂ. ବ—୧ । ତେନ୍ତୁଳି—1. Tamarind. ୨ । ଓରୁଅ
Bṛukshāmla (ଦେଶ)—2. Orua (See) ୩ । ଅମ୍ବଡ଼ା—3. Hog plum; Spondias Mangifera. ୪ । ଶଟା ଘାଲଙ୍ଗ (ଉ. ଶ)—4. Bladder dock (pot herb). ୫ । ଅମ୍ଳ ବେତସ—5. A kind of creeper with acid leaves and slimy stem ୬ । ଅମ୍ଳିକ ଶାକ—6. Indian sorrel; Oralis Cerniculata.

ବୃକ୍ଷାଳୟ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃକ୍ଷ+ଆଳୟ=ବାସ ସ୍ଥାନ)—
Bṛukshālaya ପକ୍ଷୀ—Bird.

ବୃଜ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Bṛuj (root) To shun.

ବୃଜିନ—ସଂ. ବ. (ବୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. ଅନ)—
Bṛujana ୧ । ପାପ—1. Sin. ୨ । ଅପରାଧ—2. Crime. ୩ । ଦୋଷ—3. Fault. ୪ । କ୍ଲେଶ; ଦୁଃଖ—4. Distress; sufferings. ୫ । ରକ୍ତ ଚମଡ଼ା—5. Red skin. ୬ । ଆକାଶ—6. The sky ୭ । ମୁଣ୍ଡର କେଶ—7. The hair of the head. ୮ । (+ଭାବ. ଅନ) ବହିଷ୍କରଣ—8. Driving away; expelling. ୯ । (+ଅଭିକରଣ. ଅନ) ଯୁଦ୍ଧ (ଉ. ଶ)—9. Battle. ୧୦ । ନିରାକରଣ (ଉ. ଶ)—10. Refutation; rejection. ୧୧ । ତାକତ; ଶକ୍ତି; ବଳ (ଉ. ଶ)—11. Strength; power. ୧୨ । ଶତ୍ରୁ (ଉ. ଶ)—12, Enemy. ସଂ. ବଣ—୧ । କୁଟିଳ; ବକ୍ର—1. Crooked. ୨ । ଅସରଳ—3. Insincere.

ବୃଜିନ୍ୟ—ସଂ. ବ. ସୁଂ (ବୃଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ୍ୟ)—ଅତି ସରଳ ବ୍ୟକ୍ତି
Bṛujanya (ଉ. ଶ)—A very sincere and simple person.

ବୃଜି—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରଜଭୂମି (ଉ, ଶ)—1. The country
Bṛuji round Bṛundābana ୨ । ମିଥିଲା ପ୍ରଦେଶ; ତିରହୁତ (ଉ. ଶ)—2. The ancient name of the Tirhut Division

ବୃଜିନ—ସଂ. ବ (ବୃଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଇନ)—୧ । ପାପ—1. Sin.
Bṛujina ୨ । ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ—2. Trouble; ୩ । ଚମଡ଼ା ଉ. ଶ)—3 Skin. ୪ । ରକ୍ତ (ଉ. ଶ)—4. Blood ୫ । କେଶ (ଉ. ଶ)—5. Hair.

ବୃଣ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ପ୍ରୀତ କରିବା—To please.
Bṛuṇ (root)

ବୃତ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିବା—1, To be present.
Bṛut (root) ୨ । ବଞ୍ଚି ରହିବା—2. To live; to subsist.

ବୃତ—ସଂ. ବଣ (ବୃ ଧାତୁ=ବରଣ କରିବା; ଅଙ୍ଗୀକାର କରିବା; ପ୍ରାର୍ଥନା
Bṛuta କରିବା+କର୍ମ ତ)—୧ । କର୍ମସାଧନାର୍ଥ ନିଯୁକ୍ତ; କୌଣସି ଧର୍ମକର୍ମ ସାଧନ କରିବା ପାଇଁ ବରଣ କରାଯାଇ ଥିବା (ବ୍ରାହ୍ମଣ)—1. Chosen or selected to perform a ceremony; formally engaged to perform a rite. ୨ । ଆବୃତ; ଆଚ୍ଛାଦିତ—2. Covered; enclosed, ୩ । ପ୍ରାର୍ଥିତ (ବସ୍ତୁ)—3. Asked for; requested. ୪ । ସ୍ୱୀକୃତ—4.

Agreed upon. ୫ । ଗୋଲ (ହ. ଶ)—5. Circular. ୬ । ପରିବେଷ୍ଟିତ—6. Sorrounded; enveloped (ଉ—ବୃତପ୍ରଶସ୍ତେ ହୋଇ କରୁ ବୃତେ, ବିଧ୍ୱଂସି ସୁନ ଜୟସୁନ ସ୍ତେ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୃତ. ବି (ସଂ ବୃତ୍ତି)—୧ । ପେଶା; ଜୀବିକା—1. Livelihood; profession. ୨ । ଅଭ୍ୟାସ—2. Habit. ୩ । (ସଂ. ବୃତ୍ତ) ଗୀତ ବୋଲିବାର ରୀତି; ଦଶା—3. The tune of a song or poem.

ବୃତପତ୍ରା—ସଂ. ବି (ବୃତ+ପତ୍ର+ଆ)—୧ । ସ୍ତୁତ ଦାଢ଼ୀ; ମାଳବ Brutapatrā ପ୍ରଦେଶର ଗୁଳ୍ମ ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—A (ବୃତ୍ତପତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) creeper or plant of Mālaba. ୨ । ଶ୍ୱେତ କଣ୍ଟକାରୀ; ଧଳା ବେଡ଼ିବାଇଗଣ—2. Solanum Indicum (plant).

ବୃତାନ୍ତ—ଓ. ବି (ସଂ. ବୃତ୍ତାନ୍ତ)—୧ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ; ବିବରଣ; ଧାରାବାହିକ Brutānta ବିବରଣ—1. Detailed description. ୨ । ବୃତାନ୍ତ ସ୍ୱବାଦ—2. News; intelligence.

ବୃତି—ସଂ. ବି (ବୃ ଧାତୁ+କ୍ତି. ତ)—୧ । ଆବରଣ—1. Covering. ୨ । ଗୋପନ—2. Concealment ୩ । ବେଷ୍ଟନ—3. Surrounding. ୪ । (+କରଣ. ତ) ଭିତ୍ତି—4. Wall. ୫ । ବାଡ଼—5. Fencing. [ଉ—ବୃତିରେ ସ୍ଥିତ ବେଦୀ ତ ସହିତ, ସମୀରଣ ଚୋର ଭିତରେ ସେବଇ । ରାଧାନାଥ. ଚିଲିକା ।] ୬ । ବରଣ; ନିୟୋଗ—6. Engagement. ୭ । ପ୍ରାର୍ଥନା—7. Entreaty. ଓ. (ସଂ. ବୃତ୍ତି)—ପରୀକ୍ଷାରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବା ଜନିତ ଦିଆଯାଇଥିବା ମାସିକ ବେତନ—Stipend or scholarship given to a studnet who has creditably passed an examination.

ବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବୃତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବର୍ତ୍ତୁଳ; ଗୋଲାକାର Brutta —1. Round; circular; spherical. ୨ । ଜାତ—2. Born; produced. ୩ । ଗତ—3. Gone. ୪ । ଅତୀତ—4. Past; elapsed. ୫ । ଦୃଢ଼—5. Firm; hard; strong. ୬ । ମୃତ—6. Dead; deceased. ୭ । (+କର୍ମ. ତ) ନିଯୁକ୍ତ—7. Appointed; engaged; employed. ୮ । ଆଚ୍ଛାଦିତ—8. Covered. ୯ । ଅଧୀତ—9. Read; studied. ୧୦ । ଅପ୍ରତିହତ—11. Unopposed. ୧୨ । ନିଷ୍ପନ୍ନ; ସିଦ୍ଧ (ହ. ଶ)—12. Accomplished. ସଂ. ବି—୧ । କଚ୍ଛପ; କଇଁଛ—1. Tortoise; turtle. ୨ । ଆଚରଣ; ଚରିତ୍ର—2. Conduct; character. ୩ । ଛନ୍ଦଃ; ଗୀତ—3. The tuue of a poem. [ଉ—ଯେଉଁ ପଦ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଓ ଲଘୁ ଗୁରୁ ବର୍ଣ୍ଣର କ୍ରମ ସମାନ ଥାଏ, ତାକୁ ବୃତ୍ତ ବୋଲାଯାଏ । ପଦ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଚାରରେ ବୃତ୍ତ ୩ ପ୍ରକାର—୧ । ଯେଉଁ ବୃତ୍ତରେ ୪ ପଦଯାକ ସମାନ, ତାହାର ନାମ ସମବୃତ୍ତ—୨ । ଯାହାରେ ୪ ପଦଯାକ ଅସମାନ, ତାହା ବିଷମ ବୃତ୍ତ—୩ । ଯାହାରେ ୧ମ ଓ ୩ୟ ପଦ ଏବଂ ୨ୟ ଓ ୪ର୍ଥ ପଦ ସମାନ ତାହା ଅର୍ଦ୍ଧ ସମବୃତ୍ତ ।] ୪ । (+ଭାବ. ତ) ବର୍ତ୍ତନ 4. Existence. ୫ । ଅନୁଷ୍ଠାନ—5. Institution. ୬ ବୃତ୍ତାନ୍ତ—7. Description. ୮ । (ଜ୍ୟାମିତି) ଗୋଲାକାର କ୍ଷେତ୍ର; ମଣ୍ଡଳ—8. (geometry) A circle. [ଦ୍—ଗୋଟିଏ ବିନ୍ଦୁରୁ ଗୁରିଅଡ଼େ ସମଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ରେଖାଦ୍ୱାରା ସୀମାବଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବୃତ୍ତ କହନ୍ତି ।] ୯ । ଧନ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଚତୁର୍ବିଧ କର୍ମ; ଯଥା—ନ୍ୟାୟପୂର୍ବକ ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନ, ଅର୍ଥପାଳନ, ଅର୍ଥବର୍ଦ୍ଧନ ଓ ସତ୍ ପାତ୍ରରେ ଦାନ—9. Fourfold acts regarding wealth, viz. earning by righteous means, its custody, increasing it and bestowing it on proper hands. ୧୦ । ଅଭ୍ୟାସ (ହ. ଶ)—10. Usage; custom. ୧୧ । ଜୀବିକା (ହ. ଶ)—11. Livelihood. ୧୨ । ବେଦ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ବିହିତ ଆଚାର ପାଳନ (ହ. ଶ.)—12. Confirmity with the conduct laid down in the scriptures. ୧୩ । ଛତିଆନା (ହ. ଶ.)—13. Echites Scholaris (tree). ୧୪ । ସ୍ତନର ଅଗ ବା ସମ୍ମୁଖ ଭାଗ (ହ. ଶ.)—14. The front portion of the female breast. ୧୫ । ସଫେଦ ଚିନାଅରି (ହ. ଶ.)—15. White millet. ୧୬ । ଅଞ୍ଜୀର (ହ. ଶ.)—16. Ficus Carica (fruit). ୧୭ । କଚ୍ଛପ (ହ. ଶ.)—17. Tortoise. ୧୮ । ଗୁରୁଜନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ ଓ ସତ୍ୟ କଥନାଦି କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତି (ହ.ଶ.) 18. Proclivity for showing respect to one's elders, self control an truthfulness.

ବୃତ୍ତକ—ସଂ. ବି—(ବୃତ୍+କ)—୧ । କୋମଳ ଓ ମଧୁର ଅକ୍ଷର ଓ Bruttaka ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମାସ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିବା ଗଦ୍ୟ ରଚନା (ହ. ଶ)—1. Prose containing soft and sweet letters and small compound words. ୨ । ଛନ୍ଦ (ହ. ଶ)—2. Metre; tune of poetry.

ବୃତ୍ତ କର୍କଟୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଷଡ଼ଭୁଜା ଦେବୀ ବିଶେଷ—Brutta karkaṭi 1. Name of a Goddess. ୨ । ଷଡ଼ଭୁଜ କ୍ଷେତ୍ର—2. Hexagon. ୩ । ତରବୁଜ ଫଳ (ହ.ଶ)—3. Water melon.

ବୃତ୍ତ ଖଣ୍ଡ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା ତତ୍)—୧ । (ଜ୍ୟାମିତି) ବୃତ୍ତର କୌଣସି
Bṛutta khaṇḍa ଖଣ୍ଡିତ ଅଂଶ—1. (geometry) Segment of circle. ୨ । (ଶିଳ୍ପ ଶାସ୍ତ୍ର) ଗେଣ୍ଡେରୀ; ଖିଲାଣ—2. (architecture) An arch.

ବୃତ୍ତଗନ୍ଧି—ସଂ. ବ (ବୃତ୍ତ + ଗନ୍ଧ + ଇ)—୧ । ଯେଉଁ ଗଦ୍ୟ ରଚନାର
Bṛuttagandhi ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ପରିମିତ ଅକ୍ଷରବନ୍ଧ ପଦ୍ୟାଂଶ ଥାଏ ଶୁଣାଯାଏ—1. A form of prose containing poetical composition at places. ୨ । ଅନୁପ୍ରାସ ଓ ସମାସ ବହୁଳତା ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ଗଦ୍ୟ ପଦ୍ୟ ପରି ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ ହୁଏ—2. Prose composition which is full of alliterations and compound words and sounds like poetry.

ବୃତ୍ତଚଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—ଓଗାଣ୍ଟିଏ ବୃତ୍ତର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଏକ ସରଳରେଖା-
Bṛutta chaṇḍa ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ—Segment of a circle.

ବୃତ୍ତତଣ୍ଡୁଳ—ସଂ. ବ—ଯବନାଳ; ବାଜରା (ହି. ଶ)
Bṛutta taṇḍula Millet.

ବୃତ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି) ଅକାନବନ୍ଧୀ ଲତା (ହି. ଶ)
Bṛuttaparṇṇī Stephania Hernandifolia (creeper).

ବୃତ୍ତପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ—୧ । କଦମ୍ବ ଫୁଲ ଓ ଗଛ—1. The Nauclea
Bṛuttapushpa Cadamba (tree and flower). ୨ । ଶିରିଷ ଫୁଲ—2. Name of a flower. ୩ । ବାଗୀର; ଜଳବେତସ—3. A kind of cane; water ratan. ୪ । ଭୂବୁକ ଗୁଳ୍ମ—4. A kind of plant. ୫ । ଭୂକଦମ୍ବ—5. A small species of Kadamba tree. ୬ । ସେବତୀ (ହି. ଶ)—6. Musk rose. ୭ । ବେଳି ଫୁଲ (ହି. ଶ)—7. Jasmine. ୮ । ମୁଗରା ବେଳି (ହି. ଶ)—8. The double-petalled variety of Jasmine.

ବୃତ୍ତଫଳ—ସଂ. ବ—(କର୍ମଧା)—କୌଣସି ଗୋଲାକାର ଫଳ (ହି. ଶ)—
Bṛuttaphala 1. Any round fruit. ୨ । ଗୋଲମରିଚ (ହି, ଶ)—2. Black pepper. ୩ । ଡାଳିମ୍ବ (ହି. ଶ)—3. Pomegranate. ୪ । କଇଥ (ହି. ଶ)—4. Wood apple. ୫ । ଗଣ୍ଡେରୁକ (ହି. ଶ)—5. Water melon. ୬ । (ବହୁବ୍ରୀହି) କରଞ୍ଜ ଗଛ (ହି. ଶ)—6. Pongamia Glabra (tree). ୭ । କାଳି ଅପାମାର୍ଗ (ହି. ଶ)—7. The redvariety of Apāmārga plant.

ବୃତ୍ତଫଳା—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃତ୍ତ + ଫଳ + ଆ)—୧ । ବାଇଗଣ
Bṛuttaphalā (ହି. ଶ)—1. Brinjal. ୨ । ଅଁଳା (ହି. ଶ)—2 Embelic Myrobalan. ୩ । ଏକ ପ୍ରକାର ପିତା କାକୁଡ଼ି (ହି. ଶ)—3. A kind of bitter cucumber.

ବୃତ୍ତବୀଜ(ଜା)—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ହରଡ଼ (ହି. ଶ)—
Bṛuttabīja(jā) A kind of pulse.
(ବୃତ୍ତବୀଜକ[କା]—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃତ୍ତଶାଳୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବୃତ୍ତ + ଶାଳନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Bṛuttaśālī ୧ । ସଦାଚାରୀ (ହି. ଶ)—1. Following (ବୃତ୍ତାନୁବର୍ତ୍ତୀ; ବୃତ୍ତସ୍ଥ, ବୃତ୍ତବାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) the approved [ବୃତ୍ତାନୁବର୍ତ୍ତିନୀ, ବୃତ୍ତସ୍ଥା, ବୃତ୍ତବତୀ, ବୃତ୍ତଶାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] usages. ୨ । ସଦୁପଯୋଗୀ—2. Benevolent.

ବୃତ୍ତସୂଚୀ—ସଂ. ବ—୧ । ଜ୍ୟପର୍ଯ୍ୟଏର ସ୍ଥାପିତ ବୃତ୍ତ ସମୂହ—1. Con-
Bṛuttasūchī centric circles. ୨ । ଜ୍ୟପର୍ଯ୍ୟଏର ସ୍ଥାପିତ କ୍ରମଶଃ ସରୁ ହୋଇ ମୁନିଆ ହୋଇ ଥିବା ବର୍ତ୍ତୁଳବିଶେଷ-2. A cone.

ବୃତ୍ତସ୍ଥ—ସଂ. ବିଶ.—(ବୃତ୍ତ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବୃତ୍ତ ମଧ୍ୟ
Bṛuttastha ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ—1. Situated inside a circle. ୨ । ସଚ୍ଚରିତ୍ର—2. Honest. ୩ । ସୁଶୀଳ 5. Of good conduct.

ବୃତ୍ତାନ୍ତ—ସଂ. ବ—(ବୃତ୍ତ=ଜାତ + ଅନ୍ତ=ନିଷ୍ପନ୍ନ ଯହିଁରୁ; ବହୁବ୍ରୀହି).
Bṛuttānta ୧ । ବାର୍ତ୍ତା; ସମ୍ବାଦ; ସମାଚାର—1. News; report; tidings; information. ୨ । ଘଟିଥିବା ଘଟଣାର ଧାରାବାହିକ ବର୍ଣ୍ଣନା; ବିବରଣ—2. Discription; details of an event ୩ । ପ୍ରକାର—3. Sort; kind; nature. ୪ । ପ୍ରସ୍ତାବ—4. Proposal; mention of a matter. ୫ । ବ୍ୟାପାର; ବିଷୟ—5. Any matter; any subject. ୬ । ଭାବ—6. Meaning; disposition. ୭ । ଅବସର—7. Leisure. ୮ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା—8. Perfection. ୯ । ଆଖ୍ୟାନ—(ହି. ଶ.)—9. Narration; narrative.

ବୃତ୍ତାଭାସ—ସଂ. ବ—(ବୃତ୍ତ ପରି ଆଭାସ ଯାହାର)—୧ । ପଦ୍ୟର ଆଭାସ
Bṛuttābhāsa ଯୁକ୍ତ ଗଦ୍ୟ ରଚନା; ବୃତ୍ତଗନ୍ଧି—1. A metrical or musical prose. ୨ । ଅଣ୍ଡାକୃତି ରେଖା—2. Ellipse; an oval figure. ସଂ. ବିଶ—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୃତ୍ତ ନୁହେ କିନ୍ତୁ ବୃତ୍ତ ପରି ଗୋଲ; ଅଣ୍ଡାକୃତି—Oval; circular; elliptical.

ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ—(ବୃତ୍ ଧାତୁ + କରଣ. କି)—୧ । ଜୀବିକା; ଦାନା ପାଣି;
Bṛutti ପେଶା—1. Livelihood; employment; profession; means of living. (ଉ—ବୃତ୍ତି ଏ ମୋ ପୋଷେ ଭୂଟ୍ଟୁମ୍—ଭଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ । ଉ—ଭନ୍ନଲୋକେ ଖାଲ ହୋଇଛି ଭୂମି ଜୀତି, ଆଚରଣ ବିରୂପେ ଜଳ ଉପାବୃତ୍ତି—ବୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି) । ୨ । ଖାଦ୍ୟ; ଆହାରୀୟ ବସ୍ତୁ—2. Food ୩ । (+ଭାବ. କି) ଖାଇବା; ଭୋଜନ—3 Eating; meal. ୪ । ଜୀବିକାପୋଷାକ; ଜୀବନଧାରଣ—4. Living; maintenance. ୫ ।

ବ୍ୟବସାୟ—5. Trade; commerce. ୬ । ବ୍ୟାପାର; କାର୍ଯ୍ୟ—6. An act; an event. ୭ । ମନୋବୃତ୍ତି; ମାନସିକ ଧର୍ମ—7. Mental habit or quality; mental faculty ୮ । ପ୍ରବୃତ୍ତି; ଚିତ୍ତର ଗତି—8. Tendency; inclination. [ଦ୍ର—ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ୫ ପ୍ରକାରର ବୋଲି କଳ୍ପିତ, ଯଥା—କ୍ଷିପ୍ତ, ମୂଢ଼, ବିକ୍ଷିପ୍ତ, ଏକାଗ୍ର ଓ ନିରୁଦ୍ଧ—ହ୍ର. ଶ.] ୯ । ଇଚ୍ଛା—9 Volition; wish. ୧୦ । ସ୍ଥିତି—10. Situation; existence. ୧୧ । ପ୍ରକୃତି; ସ୍ୱଭାବ—11. Nature; disposition; temper ୧୨ । ଆଚରଣ—12. Conduct. (ଉ—ଦୁର୍ଦ୍ଦେ ସେ ପରଷ୍ଟରେ ଦୁସାହସି ହେଲେ, ବାଲ୍ୟକାଳ ବୃତ୍ତିର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ—ଭୂଷ୍ଣସିନ୍ଧ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।] ୧୩ । ବ୍ୟବହାର—13. Behaviour; treatment. ୧୪ । ସୂତ୍ରର ବ୍ୟାଖ୍ୟା—14. Gloss or comment on aphorisms. [ଦ୍ର—ବ୍ୟାକରଣର ସୂତ୍ର ଆଦିର ବ୍ୟାଖ୍ୟାକୁ ୫ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି—ବୃତ୍ତି, ଭାଷ୍ୟ, ବାର୍ତ୍ତିକ, ଟୀକା, ଟିପ୍ପଣୀ । ଯେଉଁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ଯାହାର ରଚନା ଗମ୍ଭୀର ତାକୁ ବୃତ୍ତି ବୋଲାଯାଏ—ହ୍ର. ଶ.] ୧୫ । ନାଟକର ରଚନା ପ୍ରଣାଳୀ; ନାଟକୀୟ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବାର ଢଙ୍ଗ; ଶୈଳୀ—15. Style of a drama. [ଦ୍ର—ନାଟକର ବୃତ୍ତିକୁ ୪ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ଅଛି । ଏମାନ ଏବଂ ରସର ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଏମାନ ଏମାନ ବୃତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ୧ । କୌଶିକୀ (ଶୃଙ୍ଗାର ରସର ଉପଯୋଗୀ) ୨ । ସାତ୍ୱତୀ (ବୀର ରସର ଉପଯୋଗୀ), ୩ । ଆରଭଟୀ (ରୌଦ୍ର ଓ ବିଭତ୍ସ ରସ) ଓ ୪ । ଭାରତୀ (ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ରସମାନଙ୍କ ଉପଯୋଗୀ) । କୌଶିକୀବୃତ୍ତିରେ ସ୍ତ୍ରୀବେଶ-ଭୂଷିତା ବହୁ ନାୟିକା, ନୃତ୍ୟଗୀତ, ଭୋଗବିଳାସାଦିର ବର୍ଣ୍ଣନା; ସାତ୍ୱତୀରେ ବୀରତା, ଗାନଶକ୍ତି, ଦୟା, ସରଳତା ଆଦିର ବର୍ଣ୍ଣନା; ଆରଭଟୀରେ ମାୟା, ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ, ସଂଗ୍ରାମ, କ୍ରୋଧ ଆଦିର ବର୍ଣ୍ଣନା, ଭାରତୀ ବୃତ୍ତିରେ ସଂସ୍କୃତବହୁଳ କଥୋପକଥନ ଥାଏ (ହ୍ର. ଶ) । ଏହି ବୃତ୍ତିର ନାଟକର ମଧ୍ୟ ୪ଟି ପ୍ରକୃତି ଅଛି; ୧ । ଆବନ୍ତୀ, ୨ । ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ, ୩ । ପାଞ୍ଚାଳୀ ଓ ୪ । ଓଡ୍ରମାଗଧୀ ।] ୧୬ । ବ୍ୟାପ୍ତି—16. Over-spreading; pervading; diffusion. ୧୭ । ବର୍ଣ୍ଣରଚନା—17. Composition. ୧୮ । (କାବ୍ୟାଳଙ୍କାର) 'କୌଣସି ଶବ୍ଦ କୌଣସି ଭାବ ବା ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରୁ', ବକ୍ତାର ଏକଭୂତ ଇଚ୍ଛାମୟ ବ୍ୟାପାର—18. The intention of an author as to the expression of a particular thought by a particular sentence. ୧୯ । (କାବ୍ୟାଳଙ୍କାର) ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥପ୍ରକାଶିକା ଶକ୍ତି—19. The potency of a word to convey a meanning. [ଦ୍ର—ଅଭିଧା, ଲକ୍ଷଣା ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନା, ଶବ୍ଦର ଏହି ତ୍ରିବିଧ ଶକ୍ତିକୁ ତ୍ରିବିଧ ବୃତ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।] ୨୦ । ଆକାରାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତି—2. Transformation; assumption of a different shape. ୨୧ । ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟାକ ଛନ୍ଦ—21. A poetical metre.

୨୨ । ପୁରାଣର ଦଶଲକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—22. One of the 10 peculiarities of a mythology. (ଉ—ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଯେ ପ୍ରବୃତ୍ତି, ଜୀବିକା ଅଟେ ଯେ ଗତି । ଏସନ ବୃତ୍ତି ଯେ ବୋଲାଇ, ପୁରାଣ ଲକ୍ଷଣଟି ଏହି । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ) । ୨୩ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ; ବିବରଣ—(ହ୍ର. ଶ) —23. Description. ୨୪ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମ (ହ୍ର. ଶ) —24. Duty.—ଦେ. ବ—୧ । ଜୀବିକା-ନିର୍ବାହାର୍ଥ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ଭୂମି; ଜାଗିର; ଖଞ୍ଜା—1. A jagir; land assigned for the maintenance of a person; maintenance-grant. ୨ । ପରୀକ୍ଷୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପାଇଁ ଦିଆଯିବା ମାସିକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଧନ—2. Stipend or scholarship awarded to an efficient student. ୩ । ଜମି-ବାଡ଼ି—3. Landed property. ୪ । କୃଷି ଜମି—4. Cultivated land. ୫ । ପେନ୍ସନ୍—5. Pension; maintenance allowance.

ବୃତ୍ତି; ବୃତ୍ତି

ବୃତ୍ତିକର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବୃତ୍ତି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—Bruttikara (ବୃତ୍ତିକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାହା ଜୀବିକା ପ୍ରଦାନକରେ; ପରପୋଷଣକାରୀ—Supplying livelihood; maintaining. (ଉ—ଏଣୁ ବହୁତ ବୃତ୍ତିକରୀ, ଯେ ବିପ୍ର ମାଗ ବସୁନ୍ଧରା । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ) ।

ବୃତ୍ତିଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୃତ୍ତି+ଛେଦ; ସପ୍ତମ୍ୟର୍ଥ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଛ)—୧ । ଜୀବିକା ନିର୍ବାହର Bruttichchheda (ବୃତ୍ତିଚ୍ଛେଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଉପାୟ ବନ୍ଦ କରିବା;—1. Cutting (ବୃତ୍ତିଚ୍ଛେଦ—ଦେଶଜରୂପ) off of the means of one's maintenance. ୨ । ଜୀବିକା ନିର୍ବାହାର୍ଥ ଖଞ୍ଜାଥିବା ଜାଗିର ଜମିକୁ ବାଜେୟାପ୍ତ କରିବା—2. Confiscation or resumption of a maintenance grant. (ଉ—ତତ୍ରାପି ହିଂସା ମିଥ୍ୟାବାଦ, ବିଷାଦିଘାତ ବୃତ୍ତିଚ୍ଛେଦ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ) ।

ବୃତ୍ତି ଧ୍ୱଂସ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ସମ୍ପତ୍ତିର ବା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହୋ-Brutti dhwamsa (ବୃତ୍ତି ନାଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାୟର ବିନାଶ—Destruction or loss of one's property or means of livelihood.

ବୃତ୍ତି ବାଡ଼ି—ଦେ. ବ—(ସହତର)—୧ । ଜମିବାଡ଼ି; ବୃତ୍ତିକ୍ଷେତ୍ର—Brutti bārdi 1. Landed property. ୨ । ବଲ ବାଡ଼ି-ବୀଳ ବାଡ଼ୀ, ଜମିବାଡ଼ୀ জমীনবাড়ী କୃଷି ଜମି—2. Culti; vated land.

ବୃତ୍ତି ଭୋଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବୃତ୍ତି+ଭୋଗ+ଇନ୍)—ଯେ ବୃତ୍ତି ଭୋଗ କରୁଥାଏ—Enjoying a stipend
Bṛttibhogi or maintenance grant;
(ବୃତ୍ତିଧାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) getting a maintenance grant.
ବୃତ୍ତିଭୋଗିନୀ } ସ୍ତ୍ରୀ
ବୃତ୍ତିଧାରିଣୀ }

ବୃତ୍ତି ଶୂନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅସ୍ୱା ତତ୍)—ଜୀବିକାବିହୀନ; ବେକାର—
Bṛtti śūnya Destitute of the means of living; unemployed.
(ବୃତ୍ତିହୀନ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ବୃତ୍ତିଶୂନ୍ୟା, ବୃତ୍ତିହୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୃତ୍ତ୍ୟନୁପ୍ରାସ—ସଂ. ବି—ଅନୁପ୍ରାସ ବା ଶବ୍ଦାଲଙ୍କାର ବିଶେଷ—
Bṛttyanuprāsa A kind of alliteration.
[ଦ୍ର—ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ହେଉ ବା ନ ହେଉ, ଯେବେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବାରମ୍ବାର ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ, ତେବେ ତାକୁ ବୃତ୍ତ୍ୟନୁପ୍ରାସ କହନ୍ତି । ଯଥା—ଲୁଣି ମଣିଲୁଣି ମଧୁ ଝରକୁ, ଶୁଣି ତା ବିଷମ ବଂଶୀ ସ୍ୱରକୁ, ତ ବଇ ହୋଇଲି ଲୁଚାଇବ ବୋଲି ଦୂର ଧନଞ୍ଜୟ ହେଉ ବ ଗୋ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ, ଚୂଳମଣି. ଅଳଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ବୃତ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ; ତ ଆଗମ)—୧ । ବରଣୀୟ-
Bṛtya ବରଣଯୋଗ୍ୟ—1. Fit to be selected or chosen. ୨ । ବିନିଯୋଜନୀୟ—2. Fit to be engaged or employed.

ବୃତ୍ର—ସଂ, ବି. (ବୃତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ର)—୧ । କଶ୍ୟପ ପୁତ୍ର ଧର୍ମଶୀଳ
Bṛutra ଦାନବ ବିଶେଷ—1. Name of a demon.
[ଦ୍ର—ଏ ତ୍ୱଷ୍ଟାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଏକ ଦାନବ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ଇନ୍ଦ୍ର ତ୍ୱଷ୍ଟାଙ୍କ ପୁତ୍ର ବିଶ୍ୱରୂପ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇଲେ; ଏଥିର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ପାଇଁ ତ୍ୱଷ୍ଟା ବୃତ୍ରଙ୍କୁ ଜନ୍ମ କଲେ । ବୃତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାରୁ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତାମାନଙ୍କ ସହ ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀରେ ଲୁଚିଲେ ଓ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ଦଧୀଚି ଋଷିଙ୍କ ହାଡ଼ରେ ବଜ୍ର ତିଆରି କରି ବୃତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ବୃତ୍ରର ୨ ହାତକୁ କାଟି ଦେଲେ ଓ ବୃତ୍ର ଐରାବତ ସହିତ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଗିଳି ଦେଲା । ଇନ୍ଦ୍ର ତା ପେଟକୁ ଫାଡ଼ି କରି ବାହାରିଲେ ଓ ତା ମସ୍ତକ ଛେଦନ କଲେ । ଦେବୀ ଭାଗବତରେ ବୃତ୍ରାସୁରର ବିସ୍ତାରିତ ବିବରଣ ଲେଖା-ଅଛି । ବେଦରେ ମଧ୍ୟ ବୃତ୍ରାସୁରର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ତହିଁରୁ ସୂଚିତ ହୁଏ ଯେ 'ମେଘ' ଓ 'ଅନ୍ଧକାର' ସମ୍ବନ୍ଧରେ 'ବୃତ୍ର' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଅଛି—ହି. ଶ ।

ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଜେନାବେସ୍ତାରେ ଅସୁରୀୟ (Assyrian) ଜାତିର ବଳପତି ବେରେଥ୍ର ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମି (Ariana) ଭ୍ରମଣଶୂନ୍ୟ କରିବାଲାଗି ବବ୍ରୁ (Babylon) ନଗରରେ ଯାଗ କରି ଅଦ୍ୱିଶ୍ୱରନାମ୍ନୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହାର ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହେଲା ଓ ସେ ସବଂଶ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିହତ ହେଲା ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।] ୨ । ଶତ୍ରୁ—2. Foe; enemy.
୩ । ଅନ୍ଧାର—3. Darkness. ୪ । ପର୍ବତ ବିଶେଷ—4. Name of a mountain. ୫ । ମେଘ—5. Cloud. ୬ । ମନ୍ତ୍ର—6. Vedic incantation or formula. ୭ । ଶବ୍ଦ—7. Sound; voice.

ବୃତ୍ରତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି (ବୃତ୍ର+ତା, ତ୍ୱ)—ଶତ୍ରୁତା (ହି. ଶ)—
Bṛutratā(twa) Enmity.

ବୃତ୍ରହା—ସଂ. ବି (ବୃତ୍ର+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ବୃତ୍ର ନିଧନକାରୀ
Bṛutrahā ଇନ୍ଦ୍ର—Indra, the killer of the demon
[ବୃତ୍ରଖାଦ୍; ବୃତ୍ରଘ୍ନ; ବୃତ୍ରହ୍ୱିଟ୍; ବୃତ୍ରନାଶନ; ବୃତ୍ରବୈରି; Bṛutra.
ବୃତ୍ରାରି; ବୃତ୍ରଶତ୍ରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୃଥା—ସଂ. ଅବ୍ୟୟ (ବୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଥା)—୧ । ନିଷ୍ଫଳ; ପଣ୍ଡ—
Bṛuthā 1. Fruitless; vain; abortive; ineffectual.
୨ । ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ; ଅକାରଣ—2. Useless. ୩ । ଅନର୍ଥକ; ନିରର୍ଥକ—3. Meaningless. ୪ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିହୀନ—4. Aimless ହି. ବିଣ—ଅକାରଣ—In vain.

ବୃଥା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବ୍ୟର୍ଥ କରିବା; ପଣ୍ଡ କରିବା—To make
Bṛuthā karibā abortive; to nullify. [ତୁ—
ବୃଥାକରା ବୃଥା କଲା ଦଶମଥା ତାଙ୍କ କଥା, ଭଲ ସେହିଁ ଭଣ୍ଡ
बृथा करना ହେଲା । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୃଥାଟାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ବୃଥା)—ଅକାରଣରେ—
Bṛuthāṭāre In vain; for nothing.
ବୃଥା, ବୃଥାୟ बृथा; वृथा (ବୃଥାରେ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଥା ପରିଶ୍ରମ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ନିଷ୍ଫଳ ପରିଶ୍ରମ—
Bṛuthā pariśrama Fruitless labour.
(ବୃଥାଶ୍ରମ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଥା ପର୍ଯ୍ୟଟନ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ନିଷ୍ଫଳ ଭ୍ରମଣ; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟବିହୀନ
Bṛuthā parjyaṭana ଭ୍ରମଣ—Gadding about.
(ବୃଥାଭ୍ରମଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଥା ବାସନା—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ନିଷ୍ଫଳ ଇଚ୍ଛା—
Bṛuthā bāsanā Vain wish.

ବୃଥା ବ୍ୟୟ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ଅପବ୍ୟୟ—
Bṛuthā byaya Waste.

ବୃଥା ଭାବନା—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ନିଷ୍ଫଳ ଚିନ୍ତା—Vain
Bṛuthā bhābanā thoughts. [ତୁ—ବୃଥା ଭାବନା
(ବୃଥାଚିନ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଆଜି କରିବ ନାହିଁ, ଭାବନାରେ ଆନନ୍ଦ
(ବୃଥା ଚିଲେଣି—ଦେଶଜରୂପ) ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମଧୁସୂଦନ.
ବୃଥାଚିନ୍ତା बृथाचिन्ता ବିଦ୍ୟାସିନ୍ଧୁର ବିଳାପ ।]

ବୃଥା ମାଂସ—ସଂ. ବି—କୌଣସି ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବଳି
Bṛuthā māṁsa ଦିଆଯାଇ ନ ଥିବା ଜୀବର ମାଂସ (ହି.ଶ)—
Meat of an animal which has not been sacrificed to a Deity. [ଦ୍ର—ଏପରି ମାଂସ ଭୋଜନ ନିଷିଦ୍ଧ ।]

ବୃଥା ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବ୍ୟର୍ଥ ହେବା—To be abortive.
Bṛuthā jibā ବୃଥା ଯାଓୟା; ବୃଥାର ଯାଓୟା; ବୃଥା ହଓୟା
ব্যর্থ হোনা [ବୃଥାରେ ଜିବା; ବୃଥା ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୃଥାଲାପ—ଦେ. ବ (କର୍ମଧା)—୧ । ନିଷ୍ଫଳ ବାକ୍ୟ—1. Useless
Bṛuthālāpa talk. ୨ । ବାଜେ ବା ବ୍ୟର୍ଥ କଥା—
(ବୃଥାକଥା—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Nonsense.

ବୃଥାଲାପୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ବୃଥା କଥା ଗପେ—
Bṛuthālāpī One who talks nonsense.
(ବୃଥାଲାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୃଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବୃଧ୍ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା; ବଢ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Bṛuddha ତ)—୧ । ବୁଢ଼ା; ପ୍ରାଚୀନ—1. Old; aged;
(ବୃଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ancient. ୨ । ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ—2. Older;
eldest. ୩ । ବୃହତ୍; ବଡ଼—3. Large; big;
huge. ୪ । ବୃଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ—4. Increasing. ୫ ।
ବିଗତଯୌବନ—5. Past youth. [ଦ୍ର—୬୦
ବର୍ଷ ବୟସ ଟପିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୃଦ୍ଧ ବୋଲାଯାଏ ।] ସଂ.
ବ—୧ । ବୁଢ଼ା ଲୋକ—1. An old man. ୨ ।
ଗୋତ୍ର—2, Lineage. ୩ । ପର୍ବତ—3. Mountain. ୪ । ପଣ୍ଡିତ—4. Learned man. ୫ ।
ବୃଦ୍ଧଦାରକ (ଦେଖ)—5. Bṛuddhadāraka
(See) ୬ । ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ; ବୁଢ଼ାଆଙ୍ଗୁଠି—6. Thumb.
୭ । ଡାମରା କୁଆ—7. A rook; raven. ୮ ।
ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା (ହ. ଶ)—8. Old age. ୯ । ଶୈଳଜ;
ନାମକ ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ (ହ. ଶ)—9. Permalia
Perlata. ଦେ. ବିଣର ବିଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ—Very.
(ଯଥା—ବୃଦ୍ଧ ଗାଲୁଆ=ଭାରି ମିଛୁଆ—Inveterate liar. ବୃଦ୍ଧ ବଗୁଲିଆ=ଭାରି ବଗୁଲିଆ—Very wicked. ବୃଦ୍ଧ କାର୍ପଣ୍ୟ=ଅତ୍ୟନ୍ତ କୃପଣ—Very miserly. ବୃଦ୍ଧ ବାୟୁ, ବୃଦ୍ଧ ପାଗଳ=ଭାରି ବାୟୁ—Stark mad. ବୃଦ୍ଧ ମାଡ଼ିଆ=ଅତି ମାଡ଼ିଆ—Eminently deserving of a good deal of beating. ବୃଦ୍ଧ ପାପୀ=ମହାପାପୀ—Very sinful (person), a great sinner. ବୃଦ୍ଧ ଲଜ୍ଜ=ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜ; ନିର୍ଲଜ୍ଜ
—Very shameless (person).

ବୃଦ୍ଧ କାକ—ସଂ. ବ—ଡାମରା କୁଆ—Raven; a crow; a
Bṛuddha kāka carrion crow.

ବୃଦ୍ଧ କାଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ହେବା
Bṛuddha kāṇḍa ଏକପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ବ୍ରଣ; ଚିତ୍ର-
କାଣ୍ଡ—Whitlow.

ବୃଦ୍ଧ କାଳ—ସଂ. ବ—ବୁଢ଼ା ହେବାର ସମୟ; ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—
Bṛuddha kāla Old age.
(ବୃଦ୍ଧ ସମୟ, ବୃଦ୍ଧ ବୟସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଦ୍ଧ ଗଙ୍ଗା—ସଂ. ବ—୧ । (କଲିକତା ନିକଟରେ) ବୁଢ଼ୀଗଙ୍ଗା;
Bṛuddha gaṅgā ଗଙ୍ଗାର ଶାଖା ବିଶେଷ—1. Name of a
small branch of the Ganges. (ଦ୍ର—ଏହା
ତଟରେ କାଳୀଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ ।) ୨ ।
ହିମାଳୟରୁ ବହିର୍ଗତ କ୍ଷୁଦ୍ର ନଦୀ (ହ. ଶ) 2. Name
a rivulet rising from the Himalayas,

ବୃଦ୍ଧ ଗଣ୍ଡକୀ—ଦେ. ବ—୧ । ଲଙ୍କାରେ ପ୍ରବାହିତ ନଦୀ ବିଶେଷ—
Bṛuddha gaṇḍukī 1. Name of a river flowing
in Ceylon. [ଭ—ବୃଦ୍ଧ ଗଣ୍ଡକୀ ନଦୀ ସ୍ନାନରେ,
ବଳାଇଲେ ଚିତ୍ତ ଚଞ୍ଚଳରେ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]
ମୁଜଫରପୁର ୨ । ମୁଜଫରପୁରରେ ପ୍ରବାହିତ ଗଣ୍ଡକ ନଦୀର ନାମ—
2. Name of the river Gaṇḍaki while
passing by Muzafferpur.

ବୃଦ୍ଧ ଗାଲୁ—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଅତି ମିଥ୍ୟାବାଦୀ; ଭାରି ମିଛୁଆ—
Bṛuddha gālu Inveterate liar.
(ବୃଦ୍ଧ ଗାଲୁଆ; ବୃଦ୍ଧ ମିଛୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପାକା ମିଥ୍ୟାବାଦୀ **ପୁରାନମୁଲ୍ଲା**

ବୃଦ୍ଧତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବ—(ବୃଦ୍ଧ+ଭାବ ତା; ତ୍ୱ)—୧ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ;
Bṛuddhatā(twa) ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା—1. Old age. ୨ ।
(ବୃଦ୍ଧଦଶା, ବୃଦ୍ଧଭାବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—2. Learning.

ବୃଦ୍ଧତାରକ—ଦେ. ବ—ବୃଦ୍ଧଦାରକ (ଦେଖ)
Bṛuddhatāraka Bṛuddhadāraka (See).

ବୃଦ୍ଧଦାରକ—ସଂ. ବ—ମଣିମଲ ଗଛ; କଲମ୍ବୀ ଆଦି ବର୍ଗର ଔଷଧିଲତା-
Bṛuddhadāraka ବିଶେଷ; ବୀଜତାଡ଼କ—The elephant
ଅନ୍ୟ ସଂ.—ବୃଦ୍ଧଦାର(ରୁ), creeper; name of a
ଆବେଗୀ, ଶ୍ରୀଗଳୀ, medicinal creeper; Argy-
ଶ୍ରୀଗଳାନ୍ୱିକ; reia Speciosa; Gmelina
ବୀଜତାରକ, ବିଦ୍ଧାଡ଼କ; Asiatica, [ଦ୍ର—ଏହା ଶ୍ୱେତ
ବୀଜତାଡ଼କ; ବିଦ୍ଧାଟକ ଓ ରକ୍ତ ଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ।
ବିଧାର, ବିଧାରା, ଏହାର ମଞ୍ଜି ଔଷଧରେ ଲାଗେ; ପତ୍ର
ବୀଜତାଡକ, ମଖମଲପୌଧା, ବଡ଼ ବଡ଼ ଓ ପାନ ପରିପରି; ଫୁଲ
କାଳାବିଧାରା, ବଡ଼ ବଡ଼ ନାଲିଆ ଓ ବାଇଗଣୀ;
ମ. ବରଧାରା ବର୍ଷା ଓ ଶୀତଦିନେ ଫୁଟେ । ଏହା
ଗୁ. ବରଧାରୋ ମଧ୍ୟ ସାନ ବଡ଼ ଭେଦରେ ଦୁଇ
ତେ. ବୃଦ୍ଧଦାରୁ ପ୍ରକାର । ସାନ ବୃଦ୍ଧଦାରକର ସଂ.ନାମ—
[ବୃଦ୍ଧଦାର, ବୃଦ୍ଧଦାରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଗାଣ୍ଡିଦାରୁ, ସୁସୁଷ୍ଟିକା, ସୁଦ୍ରୁ-
ପର୍ଣ୍ଣ । ବଡ଼ବୃଦ୍ଧଦାରକର ସଂ ନାମ—ବୃଦ୍ଧଦାରକ ଓ ଶ୍ରୀଗଳାନ୍ୱିକ । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ରସାୟନ, ବଳକର, ପିଚ୍ଛିଳ । ଏହା ଶୋଥ, ବାତ-ଦୁଷ୍ଟି, ଆମବାତ, କାଶ, ଶ୍ୱାସ ଓ ଜ୍ୱରନାଶକ ।]

ବୃଦ୍ଧନାଭି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଉନ୍ନତନାଭିଯୁକ୍ତ—
Bṛuddhanābhi 1. Having a prominent navel
୨ । ଘେଣ୍ଟୁଆ—2. Pot-bellied.

ବୃଦ୍ଧ ପରାଶର—ସଂ. ବି (ନାମ)—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତିକାର ବିଶେଷ—Name of Bṛuddha parāśara an ancient Hindu law-giver. [ଦ୍ର—ଏହିପରି ବୃଦ୍ଧ ବୃହସ୍ପତି, ବୃଦ୍ଧବୌଧାୟନ, ବୃଦ୍ଧମନୁ, ବୃଦ୍ଧ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ବୃଦ୍ଧ ବଶିଷ୍ଠ, ବୃଦ୍ଧ ବିଷ୍ଣୁ, ବୃଦ୍ଧହାରିତ ନାମକ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ମୃତିକାରମାନଙ୍କ ନାମୋଲ୍ଲେଖ ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଦେଖାଯାଏ ।]

ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରପିତାମହ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପିତାଙ୍କ ପ୍ରପିତାମହ; ପିତାମହଙ୍କ ପିତାମହ—One's father's great grandfather; great great grandfather.
Bṛuddha prapitāmaha (ବୃଦ୍ଧପ୍ରପିତାମହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରମାତାମହ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ମାତାମହଙ୍କ ପିତାମହ; ପ୍ରମାତାମହଙ୍କ ପିତା—Maternal grand-father's grandfather; maternal great grand father's father.
Bṛuddha pitāmaha (ବୃଦ୍ଧପ୍ରମାତାମହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୃଦ୍ଧବାସିନୀ—ସଂ. ବି—କୋକଶିଆଳ (ହି. ଶ)—Fox.
Bṛuddhabāsinī

ବୃଦ୍ଧ ବାହନ—ସଂ. ବି—ଆମ୍ବ ଗଛ (ହି. ଶ)—Mango tree.
Bṛuddha bāhana

ବୃଦ୍ଧ ବିଭୀତକ—ସଂ. ବି—ଅମ୍ବଡ଼ା (ହି. ଶ)—Hog plum.
Bṛuddha bibhītaka

ବୃଦ୍ଧଯୁବତୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଭୁଣ୍ଡିମା; ଦୂତୀ (ହି. ଶ)—1. A procuress. ୨ । ଧାଈ; ଧାଇ (ହି. ଶ)—2. A nurse.
Bṛuddha jubatī

ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବା—ସଂ. ବି (ବୃଦ୍ଧ=ବୃହତ୍+ଶ୍ରବସ୍=କର୍ଣ୍ଣ ଯାହାର; ବୃଦ୍ଧ-ଶ୍ରବସ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—ଇନ୍ଦ୍ର—Indra.
Bṛuddha śrabāh (ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବା—ଦେଶଜରୂପ)

ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବା ଦିଗ—ଦେ. ବି—ପୂର୍ବଦିଗ—The east.
Bṛuddhaśrabā diga (ଇ—ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବା ଦିଗୁଁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଯଥା ଘୋଷ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୃଦ୍ଧସୂତ୍ରକ—ସଂ. ବି (ବୃଦ୍ଧ+ସୂତ୍ର+କ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ର ଭୁଲ; ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଭୁଲା ଲାଗିଥିବା ଆକାଶବୁଢ଼ିର ସୂତା—1. The down of seeds floating in the air. ୨ । ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥିବା ବୁଢ଼ିଆଣୀ ସୂତା—2. Spider's thread floating in the air.
Bṛuddhasūtraka ଆକାଶସୂତ

ବୃଦ୍ଧା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବୃଦ୍ଧ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଗତଯୌବନା—Old woman. ।
Bṛuddhā (woman) ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବୁଢ଼ୀ—1. An old woman. । ୨ । ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଳି; ବୁଢ଼ାଆଙ୍ଗୁଠି—2. The thumb; the great toe.

ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଲି(ଷ୍ଠ)—ସଂ. ବି—୧ । ହାତର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି—1. The thumb. ୨ । ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି—2. The great toe.
Bṛuddhāṅguli(shṭha)

ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା—ସଂ, ବି—(ବୃଦ୍ଧ+ଅବସ୍ଥା)—ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—Old age.
Bṛuddhābasthā

ବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବି (ବୃଧ ଧାତୁ+କ୍ତିବ. ଇ)—୧ । ବ୍ୟାପ୍ତି; ବିସ୍ତାର; ପ୍ରସାର—1. Extension. ୨ । ଆଧିକ୍ୟ—2. Abundance. ୩ । ଅତିରେକ—3. Excess. ୪ । ସମୃଦ୍ଧି; ଉନ୍ନତି; ଅଭ୍ୟୁଦୟ; ବଢ଼ତି—4. Rise; prosperity; promotion. ୫ । ବଢ଼ିବା; ବଢ଼ତି—5. Growth; increment; increase; enhancement. ୬ । ସମ୍ପତ୍ତି—6. Wealth. ୭ । ସୁଧ; ଭୁଣ୍ଡିଦ; ବିସ୍ତାଜ-7. Interest. (ଇ—ପ୍ରତି ଶତରେ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ସ୍ତ୍ରୀପ୍ର ।) ୮ । (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) ଯୋଗ ବିଶେଷ; ବିଷ୍ଣୁମ୍ଭାଦି ୨୭ ଯୋଗ ମଧ୍ୟରେ ଏକାଦଶ ଯୋଗ—8. One of the planetary conjuctions (astrology). [ଦ୍ର—ଏ ଯୋଗ ଶୁଭକର ଅଟେ; ଏ ଯୋଗରେ ଜନ୍ମିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଧନଶାଳୀ, ଧନାର୍ଜକ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀ ହୁଏ ।] ୯ । (ଆୟୁର୍ବେଦ) କନ୍ଦ ଜାତୀୟ ଲତା କନ—9. (Āyurbeda) A kind of succulent root. [ଦ୍ର—ବୃଦ୍ଧି ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧଲତା; ଏହା ଆଜିକାଲି ମିଳେ ନାହିଁ । ଏଥିର ମୂଳ ଧଳା ଓ ଲୋମଶ । ଏଥିରି ଫଳ କପାବଢ଼ା ପରି । ଏହା ଅଷ୍ଟବର୍ଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ବୈଦ୍ୟକମତରେ ଏହା ମଧୁର, ଶୀତଳ, ବୀର୍ଯ୍ୟବର୍ଦ୍ଧକ, ଗର୍ଭଧାରକ ଓ ରକ୍ତ, ପିତ୍ତ, କାଶ ଓ କ୍ଷୟରୋଗର ନାଶକ । ଏଥିର ପରିବର୍ତ୍ତରେ ବୈଦ୍ୟମାନେ ଶତମୂଳୀ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଏଥିର ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତନାମ ଯୋଗ୍ୟା, ସିଦ୍ଧି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସ୍ପର୍ଶିନୀ, ବୃଦ୍ଧିଦାଣୀ, ମଂଗଲ୍ୟା, ଶ୍ରୀ, ସମ୍ପଦ୍, ଜନେଷ୍ଟା, ଭୂତି, ସୁଜ, ଜୀବଭଦ୍ରା—ହି. ଶ; ଏହାର ଦେହରେ ରୁମ ଥାଏ । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ । ଏହା ଋଦ୍ଧି ଜାତୀୟ] । ୧୦ । କୋଷବୃଦ୍ଧିନାମକ ରୋଗ—10. Scrotal tumour. [ଦ୍ର—ଏହା ୨ପ୍ରକାର ଯଥା—୧ । ଜଳବୃଦ୍ଧି—1. Hydrocele. ୨ । ମାଂସ ବୃଦ୍ଧି 2. Scrotal tumour.] ୧୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରସାରିତ ଅବସ୍ଥା ବିଶେଷ—11. (grammar) The state of a vowel becoming long in sound according to grammatical rules while forming words, [ଦ୍ର—ବ୍ୟାକରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଅ ସ୍ଥାନରେ ଆ, ଇ ଓ ଈ ସ୍ଥାନରେ ଐ, ଉ ଓ ଊ ସ୍ଥାନରେ ଔ, ଋ ସ୍ଥାନରେ ଆର୍, ଌ ସ୍ଥାନରେ ଆଲ୍ ଆଦେଶକୁ ବୃଦ୍ଧି ବୋଲାଯାଏ, ଯଥା ଦ୍ୱିବର୍ଷ+ଇକ=ଦ୍ୱୈବାର୍ଷିକ; ଏଠାରେ ଦ୍ୱିରେ ଥିବା ଇ ଓ କ ରେ ଥିବା ଅ ର ବୃଦ୍ଧି ହେଲା ।] ୧୨ । (ଆଇନ)—ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ; ଜୋରମାନା—12. (law) Fine. ୧୩ । (ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର) ରାଜ୍ୟରେ କୃଷି, ବାଣିଜ୍ୟ, ଦୁର୍ଗ, ସେତୁ, ଭୂମିର ବନ୍ଧନ, କନ୍ୟା କର, ବଳାଦାନ ଓ ହୈନ୍ୟ ସନ୍ନିବେଶ, ଏହି ଅଷ୍ଟବର୍ଗର ଉପଚୟ (ହି. ଶ.) —13. (polity) The improvement of a kingdom in respect of its agriculture, trade, forts, bridges and
Bṛuddhi

dams, army etc. ୧୪ । ଶ୍ରୀଜ—14. Swelling. (ଯଥା—ନଦୀ ବୃଦ୍ଧି; କୋଷ ବୃଦ୍ଧି)—୧୫ । ସୂତକାଶୌଚ (ହ. ଶ)—15. Formal pollution due to birth in a family or amongst one's kinsmen. ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ)—ବଢ଼ି ଯାଇଥିବା (ନଦୀ)—Flooded (river). [ଦ୍ର—ବୃଦ୍ଧି ନଦୀ ଉଷ୍ଟପରସ୍ପେ ଜୀବନ, ଉଷ. ପ୍ରେମ ସୁଧାନଦୀ ।]

ବୃଦ୍ଧିକର—ସଂ. ବିଣ (ବୃଦ୍ଧି + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ, ଅ)—ବୃଦ୍ଧିକାରକ
Bṛuddhikara —Promoting growth or increase; (ବୃଦ୍ଧିକାରକ, ବୃଦ୍ଧିକାରୀ, ବୃଦ୍ଧିଜନକ—ଅନ୍ୟରୂପ) increasing.

ବୃଦ୍ଧି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବଢ଼ାଇବା—To increase.
Bṛuddhikaribā ବୃଦ୍ଧିକରା **बृद्धिकरना**

ବୃଦ୍ଧି ଜୀବିକା—ସଂ. ବି—ସୁଧ ବ୍ୟବସାୟ—Usury.
Bṛuddhi jībikā

ବୃଦ୍ଧିଜୀବୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଯେ ଟଙ୍କାର ସୁଧ ନେଇ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ; ମହାଜନ—An usurer; money lender.
Bṛuddhijībi
(ବୃଦ୍ଧ୍ୟଜୀବ, ବୃଦ୍ଧ୍ୟପଜୀବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ବୃଦ୍ଧିଜୀବିନୀ, ବୃଦ୍ଧ୍ୟଜୀବିକା, ବୃଦ୍ଧ୍ୟପଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୃଦ୍ଧିଦ—ସଂ. ବିଣ (ବୃଦ୍ଧି + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଯାହା ବର୍ଦ୍ଧିତ କରେ ବା ବଢ଼ାଏ—1. Causing growth.
Bṛuddhida
(ବୃଦ୍ଧିଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉନ୍ନତି ବିଧାୟକ—2. Causing improvement. ସଂ. ବି—୧ । ଜୀବକ ବୃକ୍ଷ—1. A rare medicinal plant. ୨ । ବାରାହୀକନ୍ଦ; ପିଣ୍ଡଆଳୁ—2. Round bulbular-rooted yam.

ବୃଦ୍ଧିପତ୍ର—ସଂ. ବି—ସ୍ଥୂଳ କୋଳ୍ଲ ଭାଙ୍ଗିବା ଅସ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—A kind of surgical knife used in ancient India.
Bṛuddhipatra
[ଦ୍ର—ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୨ ଅଙ୍ଗୁଳ ଓ ଏହାର ଆକାର ଛୁରି ପରି—ହ. ଶ.]

ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବଢ଼ିବା—To grow.
Bṛuddhi pāibā ବୃଦ୍ଧିପାଓବା **बृद्धिपाना**
(ବୃଦ୍ଧି ଲଭିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—ବର୍ଦ୍ଧିତ—Increased; enhanced.
Bṛuddhiprāpta

ବୃଦ୍ଧିଶ୍ରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବି—ଆଭ୍ୟୁଦୟିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧ; ବ୍ରତବିବାହାଦି ମାଙ୍ଗଳିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପଲକ୍ଷରେ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯିବା ଶ୍ରାଦ୍ଧ; ନାନ୍ଦୀମୁଖ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—An offering made to one's departed ancestors on the occasions of social ceremonies.
Bṛuddhiraāddha

ବୃଦ୍ଧୋକ୍ଷ—ସଂ. ବି (ବୃଦ୍ଧ + ଉକ୍ଷ = ଷଣ୍ଢ)—୧ । ବୁଢ଼ା ଷଣ୍ଢ—1. An old bull. ୨ । ବୁଢ଼ା ବଳଦ—2. An old ox.
Bṛuddhoksha

ବୃଧ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା—To increase.
Bṛudh (root)

ବୃଧ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବୃଦ୍ଧ)—ବୃଦ୍ଧ; ବୁଢ଼ା—Old.
Bṛudha ଅତି—Very. (ଯଥା—ବୃଧ ଗାଳୁଆ ।)

ବୃନ୍ହ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବୃଦ୍ଧି ଥାଇବା—To increase.
Bṛunha (root)

ବୃନ୍ତ—ସଂ. ବି (ବୃ ଧାତୁ = ଆବରଣ କରିବା + କର୍ମ ତ; ନ ଆଗମ)—
Bṛunta ୧ । ଫଳର, ଫୁଲର ଓ ପତ୍ରର ଡେଙ୍ଗା—1. The stalk of a fruit, flower or leaf. ୨ । ଚୁଚୁକ; ଛୁଚ୍ଛ; ସ୍ତନର ଭୁଣ୍ଡି—2. Nipple. ୩ । ମାଟିଆଥଳି ରଖିବାର ମଲା—3. A circular cushion of straw or rags used as a pedestal for pitchers and other round-bottomed pots.

ବୃନ୍ତଚ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଣ (୫ମୀ ତତ୍)—ଯାହା ଡେଙ୍ଗରୁ ଖସି ପଡ଼ିଯାଏ—
Bṛuntachyuta Separated from the stalk.
(ବୃନ୍ତଭ୍ରଷ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃନ୍ତାକ(କୀ)—ସଂ. ବି (ବୃନ୍ତ + ଅକ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅ + ଣ) — ୧ । ବାଇଗଣ; ବାଇଗଣ—
Bṛuntāka(kī) 1. Brinjal; egg plant; Solanum Melongena. ୨ । ପୋଇ ଶାଗ (ହ. ଶ)—2. Malabar nightshade (potherb).

ବୃନ୍ଦ—ସଂ. ବି (ବୃନ୍ଦ ଧାତୁ = ପ୍ରୀତି କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଦ) — ୧ ।
Bṛunda ସମୂହ—1, Multitude; assemblage; congregation. ୨ । ସଂଖ୍ୟା ବିଶେଷ; ୧୦ ଅର୍ବୁଦ; ୧୦୦ କୋଟି—2. One thousand million; one billion,

ବୃନ୍ଦ ବୃନ୍ଦ— ଦେ. ବିଣ ଓ ବିଣ (ଭୁଲ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର, ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ, କୋଟି କୋଟି, ଶତ ଶତ)—୧ ।
Bṛunda bṛunda ବୃନ୍ଦ ବୃନ୍ଦ ଅସଂଖ୍ୟ—1. Innumerable; countless. ୨ । ବହୁ ବୃନ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା—2. Many billions.

ବୃନ୍ଦା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ତୁଳସୀ ଗଛ—1. The holy basil
Bṛundā plant. ୨ । ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜଳନ୍ଧର ଅସୁରର ପତ୍ନୀ—2. Wife of demon Jalandhara.
[ଦ୍ର—ଭଗବାନ୍ ମାୟା ବିସ୍ତାର ପୂର୍ବକ ଏହାଙ୍କର ସତୀତ୍ୱ ନାଶ କରି ଜଳନ୍ଧର ଅସୁରକୁ ବଧ କରିଥିଲେ ଓ ଏ ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ବର ପାଇ ପର ଜନ୍ମରେ ତୁଳସୀଗଛର ରୂପଧାରଣ କରିଅଛନ୍ତି; (ଜଳନ୍ଧର ଓ ତୁଳସୀ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ ।) ୩ । ରାଧିକାଙ୍କ ସଖୀ ବିଶେଷ—3. One of the female companions of Rādhā. ୪ । ରାଧିକାଙ୍କର ୧୨ ନାମ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—4. A name of Rādhikā. ଦେ. ବି. ପୁଂ—ବୃନ୍ଦାବନର ଡାକନାମ—
ବୃନ୍ଦା; ବିନ୍ଦା A name for calling Bṛundābana.
ବିନ୍ଦ୍ରାବନ ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ନାମ—A name given to females.

ବୃନ୍ଦାର୍କ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବୃନ୍ଦାରକ)—ଦେବତା—Deity.
Bṛundāarka

ବୃନ୍ଦାକ—ସଂ. ବି (ବୃଣ ଧାତୁ=ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତ କରିବା+ଦ+ଅକ)—ମଲଙ୍ଗ
Bṛundāka (ହ୍ର. ଶ)—Parasitic plant; orchid.

ବୃନ୍ଦାବତୀ—ଦେ.ବି--ପ୍ରତ୍ୟେକ ହିନ୍ଦୁ ଗୃହର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ତୁଳସୀ ଚଉରାରେ
Bṛundābatī ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପୂଜା ପାଉଥିବା ତୁଳସୀ ଗଛ—
ବୃନ୍ଦାବତୀ A holy basil plant planted and wor-
ବୃନ୍ଦାବତୀ shipped by very Hindu householder.
୨ । ବୃନ୍ଦା (ଦେଖ)—2. Bṛundā (See) ।[ଦ୍ର—ଗୋପିକା ବୃନ୍ଦାବତୀ ନାମେ, ଥିଲା ସେ କୃଷ୍ଣ ସନ୍ନିଧାନେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।] ଦେ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ନାମ—A name given to females.

ବୃନ୍ଦାବତୀ ଦାସୀ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଜଣେ
Bṛundābatī dāsī ଓଡ଼ିଆ ନାରୀ କବି—An Oriya poetess of the 17th century. [ଦ୍ର—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ କରଣ କୁଳରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ, ଏ ପୁଣ୍ଡିତମ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଦିନାୟକ ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ।]

ବୃନ୍ଦାବନ—ସଂ. ବି. [୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୃନ୍ଦା+ବନ; ରାଧିକାଙ୍କର କ୍ରୀଡ଼ା-
Bṛundābana ବନ]—ଯମୁନା ନଦୀ କୂଳରେ ଓ ମଥୁରା ଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ନଗର—The small city of Brindaban in the district; of Muttra in united Provinces. [ଦ୍ର—ବୃନ୍ଦା ଦେବୀ ଏଠାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପାଇବା ଆଶାରେ ତପସ୍ୟା କରିଥିଲେ ବୋଲି ଏହାର ନାମ ବୃନ୍ଦାବନ ହୋଇ ଅଛି, ଅଥବା ବୃନ୍ଦା (ରାଧା) ଏଠାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କ୍ରୀଡ଼ା କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶର ମଥୁରା ଜିଲ୍ଲାର ଏହା ଗୋଟିଏ ନଗର ଅଟେ । ଏହି ସ୍ଥାନର ଲତାବନମାନଙ୍କରେ ଓ ଯମୁନା କୂଳରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ସହିତ ନାନା କ୍ରୀଡ଼ା କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ଓ ବୈଷ୍ଣବୀ ତୀର୍ଥବାସ କରନ୍ତି । ଏଠାରେ ଅନେକ ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିର ଅଛି । ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ବୃନ୍ଦାବନ ନାମର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ମହମ୍ମଦ ଗଜନୀ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ଏ ସ୍ଥାନକୁ ନଷ୍ଟଭ୍ରଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ଓ ଏଥିର ପ୍ରାଚୀନକୀର୍ତ୍ତିସମୂହ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବିହାର ସ୍ଥଳମାନଙ୍କର ଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ସ୍ଥାନର ମାହାତ୍ମ୍ୟ କ୍ରମଶଃ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଦେବ ଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସି ପ୍ରାଚୀନ ବୃନ୍ଦାବନର ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ କରି ଏ ତୀର୍ଥର ମାହାତ୍ମ୍ୟକୁ ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ଏହାର ପୂର୍ବଗୌରବକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ଏଠାର ପ୍ରଧାନ ଦେବବିଗ୍ରହ ଗୋବିନ୍ଦଜୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପୂର୍ବେ ନିତାନ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ ଥିଲା ତନ୍ତୁ ମୋଗଲ ବାଦସାହାମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଏହାର ଉପରମହଲା ଭଙ୍ଗା ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦ୍ୱିତଳ ମନ୍ଦିର ରହିଅଛି । ଗୋବିନ୍ଦଜୀ ଏଠାର ଜମିଦାର । ଏଠାରେ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗମନ୍ଦିର ଓ ସାହାଜୀମନ୍ଦିର, ଶ୍ରୀରଙ୍ଗମନ୍ଦିରର ଉଦ୍ୟାନ ଓ ଅନେକ ଲୁଣ୍ଠ ଦର୍ଶନୀୟ । ବୃନ୍ଦାବନରେ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ପୂଜିତ ଗୋପେଶ୍ୱର ଓ କାତ୍ୟାୟନୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅଛି । ଭାରତର ଅନେକ ଧନୀ ଏଠାରେ ମନ୍ଦିର, ଧର୍ମଶାଳା ଓ ସଦାବ୍ରତମାନ ସ୍ଥାପନ କରି ଅଛନ୍ତି । ଯମୁନା ନଦୀ ବୃନ୍ଦାବନ ନଗରରୁ କ୍ରମଶଃ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉଅଛି । ଦେଶୀ ଘାଟ-ଠାରେ ପ୍ରତିଦିନ ଯମୁନା ନଦୀକୁ ଆରତି କରାଯାଏ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ କ୍ରୀଡ଼ୋଦ୍ୟାନମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପଣ୍ଡାମାନେ ଦେଖାନ୍ତି । ବୋଲ ଓ ଝୁଲଣ ଯାତ୍ରା ଏଠାରେ ମହା-ସମାରୋହରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୁଏ । ଏଠାରେ ଅନେକ ମୟୂର ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ।] ଦେ. ବି. ପୁଂ—୧ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—1, A name given to males. ୨ । ଦ୍ୱାଦଶ ଗୋପାଳ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—2, One of the twelve Gopālas. [ଦ୍ର—ବାରସ୍ତ ଦେଖ ।]

ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି (ରୂପକ)—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମ—A name of
Bṛundābana chandra Śrīkṛushṇa. ଦେ. ବି. ପୁଂ—
ବୃନ୍ଦାବନ ବିହାରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ୱର } A name given to males.

ବୃନ୍ଦାବନ ନାୟକ—ଦେ. ବି—ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବକବିଶେଷ-
Bṛundābana nāyaka ଙ୍କର ଉପାଧି—A title of a certain class of sebakas in the Puri temple. [ଦ୍ର—ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ମଣ୍ଡପିବେଳକୁ ଜଳସ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଏହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ—ଜଗବନ୍ଧୁ. ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।]

ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ୱରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ରାଧିକା—
Bṛundābaneśwarī Rādhikā

ବୃନ୍ଦାର—ସଂ. ବିଣ (ବୃଣ ଧାତୁ=ପ୍ରୀତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଦାର)—
Bṛundāra ୧ । ମନୋଜ୍ଞ; ସୁନ୍ଦର—1. Beautiful. ୨ । ପ୍ରୀତିକର—2. Pleasing. ୩ । ଯଶସ୍ୱୀ; ବିଖ୍ୟାତ—3. Celebrated.

ବୃନ୍ଦାରକ—ସଂ. ବି (ବୃଣ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଦାର+କ)—୧ । ଦେବତା—
Bṛundāraka 1. A Deity. ୨ । ଦଳପତି—2. A leader. (ବୃନ୍ଦାରକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ ବିଣ—୧ । ପ୍ରଧାନ—1. Chief. ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Eminent. ୩ । ସୁନ୍ଦର—3. Beautiful. ୪ । ପ୍ରୀତିକର; ମନୋଜ୍ଞ—4. Pleasing. ୫ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—5. Excellent. ୬ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—6. Best. ୭ । ବୃହତ୍—7. Big; large. ୮ । ବିଖ୍ୟାତ—8. Renowned; celebrated.

ବୃନ୍ଦାରଣ୍ୟ—ସଂ. ବି—ବୃନ୍ଦାବନ (ଦେଖ)—Bṛundābana (See)
Bṛundāraṇya (ବୃନ୍ଦାବିପିନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃନ୍ଦାହୁଳ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୃନ୍ଦୋଳା)—ଏକପ୍ରକାର ବହୁଶାଖାଯୁକ୍ତ
Bṛundāhuḷa ମଶାଲ—A kind of forked torch.

ବୃନ୍ଦାହୋଳ—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟଫଳ—A kind of
Bṛundāhoḷa edible fruit.

ବୃନ୍ଦିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ (ବୃନ୍ଦାରକ=ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ମନୋଜ୍ଞ+ଅତିଶୟାର୍ଥେ ଇଷ୍ଠ, ବୃନ୍ଦାରକ ସ୍ଥାନରେ ବୃନ୍ଦ)—୧ । ଅତିଶୟ
Bṛundishṭha (ବୃନ୍ଦୀୟାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ସୁନ୍ଦର—1. Very beautiful.
ବୃନ୍ଦିଷ୍ଠା ବୃନ୍ଦୀୟସୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ସର୍ବପ୍ରଧାନ—2. Chief; principal. ୩ । ଅତି ଯଶସ୍ୱୀ—3. Very renowned.

ବୃଶ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ମନୋନୀତ କରିବା; ବାଛିବା—
Bṛuś (root) To choose; to select (Apte).

ବୃଷ—ସଂ. ବି—୧ । ବାସଙ୍ଗ (ଗଛ) (ହି. ଶ)—1. Adhatoda
Bṛuśa Vasaca (tree). ୨ । ମୂଷା (ହି. ଶ)—2. Mouse. ୩ । ଅଦା—3. Ginger (Apte).

ବୃଷା(ଶ)ଳ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଶାଳ)—ବିଶାଳ—Huge; gigan-
Bṛuśā(śa)la tic. (ଉ—ନାଗ୍ନ ଗଣ୍ଡର ମଝା ଶୀଣ । ବୃଷଳଅ, ବୃଷାଣ, ବୃଷାଣିଅ, ବୃଷାଳଅ } ଅନ୍ୟରୂପ ବୃଷାଳ କଣ୍ଠୀ ରହିଦାମ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)
विशाल विशाल

ବୃଶ୍ଚିକ—ସଂ. ବି (ବ୍ରସ୍ଚ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଣକ; ବ୍ରସ୍=
Bṛuśchika ବୃ)—୧ । ବିଛା—1. Centipede; scor-
(ବୃଶ୍ଚିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) pion. [ଉ—ବିଛା ବଳେ ଚୋଟ୍ ଦେଖ ।] ୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ବିଛା ରାଶି—2. (astronomy) The 8th sign of the zodiac; the Scorpio. ୩ । ବିଛା ବା ସୌର ମାର୍ଗଶୀର ମାସ—3. The solar month of Mārgaśīra. ୪ । ଶମ୍ବାଳୁଆ ପୋକ—4. The wooly bear; caterpillar. ୫ । କଙ୍କଡ଼ା—5. Crab (Apte). ୬ । ଗୋବର ପୋକ (ହି. ଶ)—5. A kind of beetle (Apte).

ବୃଶ୍ଚିକ ଦଂଶନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବିଛା କାମୁଡ଼ା—Scorpion
Bṛuśchika damśana bite; scorpion sting.

ବୃଶ୍ଚିକାଳୀ—ସଂ. ବି—(ବୃଶ୍ଚିକ+ଅଳ=ସମୂହ)—୧ । ବୃଶ୍ଚିକସମୂହ—
Bṛuśchikāḷī 1. A swarm of scorpions or centipeds. ୨ । ଛୁଆଛ—2. The stinging nettle

ବୃଷ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ବର୍ଷଣ କରିବା—1. To rain down;
Bṛush (root) to pour down; to shower. ୨ । ପ୍ରଭୁ ହେବା—2. To be master or lord; to be powerful. ୩ । ଝରାଇବା; ବୁହାଇବା—3. To shed; to pour forth (Apte). ୪ । ଓଦା କରିବା; ବିଭୁଷାଇବା—4. To moisten (Apte) ୫ । ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା; ଜନ୍ମ କରିବା—5. To produce; te engender (Apte). ୬ । ଆଘାତ କରିବା—6. To strike; to hurt (Apte).

ବୃଷ—ସଂ. ବି (ବୃଷ ଧାତୁ=ପ୍ରଭୁ ହେବା; ବର୍ଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bṛusha ୧ । ଷଣ୍ଢ—1. Bull. ୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାଶିଚକ୍ରର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଶି—2. (astronomy) The 2nd sign of the zodiac; the Taurus. ୩ । ରତିଶାସ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣିତ ୪ ଜାତି ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜାତୀୟ ପୁରୁଷ; ଶୃଙ୍ଗାର ଓ କାମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A lustful and strong man; one of the 4 classes of males discribed in the erotic works. (ଉ—ଏମାନେ ଶଙ୍ଖିନୀ ଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ପତି ଅଟନ୍ତି ।) ୪ । ବଳବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି—4. A strong man. ୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—5. Indra. ୬ । ମୂଷିକ—6. Mouse. ୭ । ବିଷ୍ଣୁ—7. Bishṇu. ୮ । ଗ୍ରହେଶ୍ୱର ଚନ୍ଦ୍ର; ରାଜା କର୍ଣ୍ଣ—8. A name of king Karṇṇa. ୯ । ମଲ୍ଲ—9. An athlet. ୧୦ । ବାସଙ୍ଗ ଗଛ—10. Vasak tree. ୧୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—11. Srīkṛushṇa. ୧୨ । ମୟୂରପୁଚ୍ଛ—12. Peacock's tail or plumage (Apte). ୧୩ । ଗୃହ ନିର୍ମାଣୋପଯୁକ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ଭୂମିଖଣ୍ଡ—13. A plot of land selected as the site for building a house on. ୧୪ । ଜଳ—14. Water. ୧୫ । ଋଷଭ ନାମକ ଔଷଧ—15. Name of a rare herb. ୧୬ । କନ୍ଦର୍ପ; କାମଦେବ—16. Cupid. ୧୭ । (+ କରଣ. ଅ) ଶୁକ୍ର—17, Semen virile. ୧୮ । ଶୁକ୍ର ଗ୍ରହ—The planet Venus. ୧୯ । (ଏହା ମନୁଷ୍ୟବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହେଲେ 'ଶ୍ରେଷ୍ଠ' ଅର୍ଥ ବୋଧକ ହୁଏ; ଯଥା ନର ବୃଷ; ଭୂଲନର ପୁଙ୍ଗବ) ଶ୍ରେଣୀର ବା ଦଳର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି; ସର୍ବୋତ୍ତମ ବ୍ୟକ୍ତି—The chief person of a class; the best of a class. ୨୦ । ପ୍ରତିପକ୍ଷ; ଶତ୍ରୁ—20 Eenmy; adversary (Apte). ୨୧ । (+ଭାବ ଅ)—ନ୍ୟାୟ ବିଚାର—21. Justice (Apte). ୨୨ । ନୈତିକତା; ସଦାଚରଣ—23 Morality (Apte). ୨୩ । ପୁଣ୍ୟ କର୍ମ—23 A pious or meritorious act. ଦେ. ବି—ଶଣ୍ଢାସୁର—The demon Shaṇḍhā. (ଉ—ବୃଷ ବୃଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ହର ହସ୍ତରେ ମଲ । ଅଭିମନ୍ୟୁ-ବଧଗ୍ରନ୍ଥରାମଣି

ବୃଷକର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବି—ସ୍ୱଦର୍ଶନା ନାମକ ଲତା; ଗୁଳଞ୍ଚ ବିଶେଷ—
Bṛushakarṇṇī Name of a medicinal creeper.

ବୃଷକେତୁ—ସଂ. ବି—ଅଙ୍ଗରାଜ ଦାତା କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପୁତ୍ର—The son of
Bṛushaketu Karṇṇa, the munificent king.
[ଉ—ଓଡ଼ିଆରେ ଏହାଙ୍କୁ 'ବସିକେତନ' ବୋଲାଯାଏ; କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧରେ କର୍ଣ୍ଣ ନିହତ ହେବାରୁ ଏ ପାଣ୍ଡବ-ମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରୟାର୍ଥୀ ହେଲେ ଓ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରୁଣ୍ଡିରାଜ୍ୟରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ—ସୁତଳଚନ୍ଦ୍ର ।]

ବୃଷଗନ୍ଧା—ସଂ. ବ—ଇଭୁରୁପ୍ତୀ ଲତା—
Brushagandhā Dalmia Extensa (creeper).

ବୃଷଣ—ସଂ. ବ—[ବୃଷ ଧାତୁ=(ସାର୍ଯ୍ୟ) ବର୍ଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Brushana ଅନ]—୧ । ଅଣ୍ଡକୋଷ—1. Testicle. ୨ । ଅଣ୍ଡକୋଷର ଆବରକ ଥଳୀ; ମୁଣ୍ଡ—2. Scrotum; the bag contaning the testicles. ୩ । (+ଭାବ ଅନ) ସାର୍ଯ୍ୟସାଚଦ୍ୱାରା ଗର୍ଭ ଉତ୍ପାଦନ-3. Fertilization (Apte). ୪ । ଛିଞ୍ଚିବା—4. Sprinkling (Apte). ସଂ. ବିଣ—୧ । ସବଳ—1. Strong (Apte). ୨ । ସ୍ଥୂଳ—2. Stout (Apte).

ବୃଷଣକଚ୍ଛୁ—ସଂ. ବ—ଅଣ୍ଡକୋଷ ଉପରେ ହେବା ଘାଆରୋଗ—
Brushana kachchhū Ulceraten of the scrotum.

ବୃଷଦଂଶ—ସଂ. ବ—(ବୃଷ=ମୂଷା+ଦଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Brusha damśa ବିଲାଡ଼ି—Cat. (ଉ—ବୃଷଦଂଶରୂପେ (ବୃଷଦଂଶକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପଳାୟିତ ଋଷି ଅସ୍ତ । ଭଣ୍ଡ. ଦୈତ୍ୟେଶ୍ୱର ବିଳାସ ।)

ବୃଷ ଧ୍ୱଜ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃଷ=ଶଣ୍+ଧ୍ୱଜ=ଚିହ୍ନ)—
Brusha dhwaja ୧ । ମହାଦେବ—1. Śiba. ୨ । (ବୃଷ=ମୂଷା+ଧ୍ୱଜ=ଚିହ୍ନ) ଗଣେଶ—2. Gaṇeśa. ୩ । (ବୃଷ=ଧର୍ମ+ଧ୍ୱଜ=ଚିହ୍ନ) ପୁଣ୍ୟବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A pious and virtuous man.

ବୃଷ ପତି—ସଂ. ବ—୧ । ମହାଦେବ—1. Śiba. ୨ । ମହାଦେବଙ୍କୁ Brusha pati ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ବୃଷ—2. A bull dedicated to Śiba and set at large. ୩ । ନପୁଂସକ (ହ. ଶ)—3. A ennoch..

ବୃଷପରବା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ବୃଷ ପର୍ବା (ଦେଖ)—Brusha parbā
Brushaparabā (See). (ଉ—ବୃଷ ପରବାଙ୍କର ନଗରକୁ ମୁହଁ । ବୃଷସିଂହ ମହାଭାରତ ଆଦି ।)

ବୃଷପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ—୧ । ଅଶୁ ପର୍ଣ୍ଣୀ; ମୂଷାକାନ ଦଳ—A water-
Brushaparṇṇī weed; Ipomoea Kenniformis; Salvina Cuculata. [ଉ—ଏହା ବର୍ଷାସ୍ଥ ଜଳଜ ଶାକବିଶେଷ; ଏହାର ପତ୍ରମାନ ମୂଷାର କାନ ଭଳି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ପାଶାକୃତି । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା କଟୁ-ତିକ୍ତକଷାୟରସ, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ, ଲଘୁ ଓ କଫପିତ୍ତ । ଏହା ମୂତ୍ର, କଫ ଓ କୃମିରୋଗନାଶକ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।] ୨ । ଦନ୍ତୀ (ହ ଶ) (ଦେଖ)—2. Dantī (See). ୩ । ସୁଦର୍ଶନା ଲତା (ହ. ଶ)—3. A creeper.

ବୃଷପର୍ବା—ସଂ. ବ—୧ । ଶିବ—1. Śiba. ୨ । ଦୈତ୍ୟ ବିଶେଷ; Brushaparbā ଶର୍ମିଷ୍ଠାଙ୍କ ପିତା—2. Name of a demon king, father of Śarmishṭhā. [ଉ—ଶୁକ୍ର ଏହାଙ୍କ ଗୁରୁଥିଲେ । ଗୁରୁଙ୍କ ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ଏ ବହୁକାଳ ଦେବତାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ତନୟା ଶର୍ମିଷ୍ଠାଙ୍କୁ ଯଯାତି ବିବାହ କରିଥିଲେ ।] ୩ । ବିରୁଡ଼ି—3. Wasp. ୪ । କଶେରୁ; କେଶୁର ତୃଣ—4. A kind of grass. ୫ । ବିଷ୍ଣୁ (ହ. ଶ)—5. Bishṇu.

ବୃଷପ୍ରିୟ—ସଂ. ବ—ବିଷ୍ଣୁ—Bishṇu. (ବୃଷଭଧ୍ୱଜ, ବୃଷକେତୁଶ, ବୃଷ-
Brusha priya ଶତ୍ରୁ, ବୃଷାନ୍ତକ, ବୃଷାକପି, ବୃଷାଶ, ବୃଷାସ୍ତ୍ର, ବୃଷୋତ୍ସାହ, ବୃଷୋଦର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଷ ବାହନ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି)—ଶିବ; ମହାଦେବ—
Brusha bāhana Śiba.

ବୃଷ ବିବାହ—ସଂ. ବ—ବୃଷୋତ୍ସର୍ଗ (ଦେଖ)
Brusha bibāha Brushotsarga (See).

ବୃଷଭ—ସଂ. ବ—(ବୃଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅଭ)—୧ । ବୃଷ; ଷଣ୍ଢ—
Brushabha 1. Bull. ୨ । ଋଷଭକ ନାମକ ଔଷଧ—2. A rare herb. ୩ । ବଳବର୍ଦ୍ଦ; ବଳଦ—3. Bullock. ୪ । ବୈଦର୍ଭୀ ନାମକ ରଚନାସ୍ତ୍ରିତ ବିଶେଷ—4. A class of literary composition. ୫ । କର୍ଣ୍ଣଛିଦ୍ର—5. The hole of the ear. ୬ । ଜିନ ବିଶେଷ—6. Name of Jaina saint. ୭ । ଭରତଶାସ୍ତ୍ର ମତେ ୪ଜାତୀୟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜାତୀୟ ପୁରୁଷ—7. Name of a class of males according to the erotic books. ୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଏକ ସଖା—8. Name of a companion of Śrīkṛushṇa. ୯ । ରାମାୟଣ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜଣେ ବାନର ସେନାପତିର ନାମ (ହ. ଶ)—9. Name of a commander of monkeys in the war of the Rāmāyaṇa. ୧୦ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ 'ଉତ୍କୃଷ୍ଟ' ବା 'ଶ୍ରେଷ୍ଠ' ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ)-ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି; ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ବା ଜାତିର ବହୁ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବା ବଳବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି—7. An excellent or strong person; preemenent amongst many of a class. (ଯଥା-ନରବୃଷଭ=ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ।) [ଉ—ଏହିପରି ଅର୍ଥରେ ନରଶବ୍ଦ ପରେ ସିଂହ, କେଶରୀ, ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ପୁଙ୍ଗବ ଆଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବୃଷଭ ଗତି—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃଷଭ+ଗତି=ଗମନ)—
Brushabha gati ୧ । ଶିବ—Śiba. ୨ । ବୃଷବାହ୍ୟ ଯାନ (ହ. ଶ)—2. A conveyance drawn by bullocks.

ବୃଷଭ ଧ୍ୱଜ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି)—ଶିବ—
Brushabha dhwaja Śiba.
ବୃଷଭକେତୁ, ବୃଷଭାଙ୍କ, ବୃଷଭୂଷ, ବୃଷଭାଶନ, ବୃଷାଶନ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବୃଷଭ ପଛଆଡ଼(ଡ଼ୁ) ପାଇବା—ଦେ. ଶ—(ଭୁଲ. ବଦାଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟାଶା
Brushabha pachha ārda paiba ନ୍ୟାୟ) —କୌଣସି ବକାଣ୍ଡ ଅତ୍ୟାଶା କାର୍ଯ୍ୟରେ କରିଥିବା ଆଶା ପୂରଣ ନ ହେବା; **ବକାଯଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟାଶା** କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଫଳମନୋରଥ ହେବା-
An analogy purporting 'To be baffled in the fulfilment of one's hopes and wishes; to be tantalised.

ବୃଷଭାନୁ—ସ. ବି.—ରାଧିକାଙ୍କ ପିତା—
Brusha bhānu Father of Rādhā.
[ଦ୍ର—ଏ ପୁରାଣାନୁସାରେ ନାରାୟଣଙ୍କ ଅଂଶରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ସୁରଭାନୁ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ପଦ୍ମାବତୀ । ଏ ଗୋକୁଳର ଜଣେ ବଡ଼ ସରଦାର ଥିଲେ ଓ ପ୍ରଥମେ ବାଦଳ ଗ୍ରାମରେ ରହୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସେଠାରେ ରାଧିକାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ଏ ବଂଶର ଉପଦ୍ରବରୁ ସେଠାରୁ ଆସି ଗୋକୁଳରେ ବାସ କଲେ ।]

ବୃଷଭାନୁ ଜେମା—ଦେ, ବି—ରାଧିକା—Rādhā. [ଉ—କାଳନ୍ତୀ-
Brushabhānu jemā ସୁଳନେ ଶ୍ୟାମ-ବିରହିଣୀ, ଅବା
ବୃଷଭାନୁ ନନ୍ଦିନୀ(ସୁତା) } ସଂସ୍କୃତ ରୂପ ବୃଷଭାନୁ ସୁତା । ରାଧାନାଥ
ବୃଷଭାନୁ କନ୍ୟା(କନ୍ୟକା) } ପାଦଙ୍କ ।

ବୃଷଭାଷା—ଦେ, ବି—ମନୋହର ଉକ୍ତି—A nice expression,
Brushabhāshā [ଉ—ବୃଷଭାଷା ଏହି ଭରଙ୍ଗେ ଚାଲିବାରେ ଅପାଙ୍ଗ । ଭଣ୍ଡ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୃଷଭାସା—ସ. ବି—(ବୃଷ=ଇନ୍ଦ୍ର+ଭାସ୍ ଧାତୁ ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+ଅଧି,
Brushabhāsā ଅ+ଆ; ଯେଉଁଠାରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଶୋଭା ପାଆନ୍ତି)—ଇନ୍ଦ୍ରପୁର; ସୁରପୁର; ଅମରାବତୀ—The capital or court of Indra (ଉ—ବୃଷଭାସାରେ ମଣ୍ଡିବାରେ ଚିତ୍ତ ଅତି ଉଦ୍ବେଗ । ଭଣ୍ଡ—ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।)

ବୃଷଭୀ—ସ. ବି—(ବୃଷଭ+ଙ୍କୀ ଈ)—୧ । ବାଇଚଙ୍କ (ହରେଚୁଣ୍ଡ,
Brushabhī ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—1. Cowhage. ୨ । ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ-
2. A widow. ୩ । ହାତୀର କାନ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
3. Elephant's ear. ୪ । କର୍ଣ୍ଣଶଷ୍କୁଳି; କାନ ଗୁହ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—4. Ear-wax.

ବୃଷୟ—ସ. ବି—୧ । ଆଶ୍ରୟ—1. Refuge; shelter (Apte)
Brushaya ୨ । ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥାନ; ଆଶ୍ରମ—2. Asylum (Apte)

ବୃଷଳ—ସ. ବି. ପୁଂ (ବୃଷଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅଲ)—୧ । ଅଶ୍ୱ; ଘୋଡ଼ା—
Brushala 1. Horse. ୨ । ଶୂଦ୍ର—2. Sudra. ୩ ।
(ବୃଷଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ରାଜା—3 King Chandragupta.
୪ । ରଶୁଣ—4. Garlic. ୫ । (ବୃଷ=ଧର୍ମ+ଳ ଧାତୁ=ପ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ପାପୀ—5 A sinner. ୬ । ଦୁଷ୍ଟଚରିତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି—6 A wicked person; a profligate. ୭ । ଅଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟବିହୀନ ପରିଭ୍ରଷ୍ଟ, ସନ୍ଧ୍ୟୋପାସନାବର୍ଜିତ, ବେଦପାଠପରିତ୍ୟକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ପରିଶର)—7. A Brāhamaṇa who does not obeserve his prescribed duties. ୮ । ଶାଲଗମ୍ (ହି. ଶ)—8. Turnip. ୯ । ଗାଜର (ହି. ଶ.)—9. Carrot. ୧୦ । ଜାତିଚ୍ୟୁତ ବ୍ୟକ୍ତି—10. An outcaste (Apte). ୧୧ । ଅଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି—11. An irreligions man. ସ. ବିଣ—୧ । ପାପିଷ୍ଠ—1. Sinful. ୨ । ଅଧାର୍ମିକ—2. Irreligious; impious. ୩ । ଦୁଷ୍ଟାତ୍ମା—3. Wicked

ବୃଷଳୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୃଷଳ+ଈ)—୧ । ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷବୟସ୍କା ଋତୁମତୀ
Brushalī ଅବିବାହିତା କନ୍ୟା—1. An unmarried girl, 12 years of age, who has had her menses and is still unmarried. (ଉ—ଅଷ୍ଟବର୍ଷା ଭବେଦ୍ଗୌରୀ, ନବମେ କନ୍ଦିକା ଭବେତ୍; ଦଶମେ କନ୍ୟକା ରୋହିଣୀ, ଦ୍ୱାଦଶେ ବୃଷଳୀ ସ୍ମୃତା—ସମ୍ବର୍ତ୍ତସଂହିତା) । ୨ । ପିତୃ ଗୃହରେ ଋତୁମତୀ ହେବା ଅବିବାହିତା କନ୍ୟା—2 An unmarried girl who has attained puberty while at her parents' house. (ଉ—ପିତୁର୍ଗେହେ ତୁ ଯା କନ୍ୟା ରଜଃପଶ୍ୟତ୍ୟସଂସ୍କୃତା, ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟା ପିତୁସ୍ତସ୍ୟାଃ ସା କନ୍ୟା ବୃଷଳୀ ସ୍ମୃତା—ଉଦାହତତ୍ତ୍ୱରେ ରଘୁନନ୍ଦନ ଉଦ୍ଧୃତ ଅତ୍ରି ଓ କାଶ୍ୟପ ସ୍ମୃତି) । ୩ । ବନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ—3. A barren womane (ଉ—ବନ୍ଧ୍ୟା ତୁ ବୃଷଳୀ ଜ୍ଞେୟା ବୃଷଳୀ ତୁ ମୃତପ୍ରଦା, ଶୂଦ୍ରା ତୁ ବୃଷଳୀ ଜ୍ଞେୟା କୁମାରୀ ତୁ ରଜସ୍ୱଳା—ଯମସ୍ମୃତି) । ୪ । ଶୂଦ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ—4. A Sūdra woman, ୫ । ଋତୁମତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—5. A woman in her menses. ୬ । ଦ୍ୟୂତକ୍ରୀଡ଼ାଦିନିରତ କର୍ମରତା ସ୍ତ୍ରୀ—6, A woman addicted to gambling. ୭ । ମୃତ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—7. Mother of still-born children ୮ । ସ୍ୱପତିକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ପର ପୁରୁଷଠାରେ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅସକ୍ତା ଥାଏ—8. An adulteress.

ବୃଷଳୀ ପତି—ସ. ବି. ପୁ—୧ । ଶୂଦ୍ରା ବିବାହକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A
Brushalī patī Brāhmaṇa who has married a śūdra woman. ୨ । ଶୂଦ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ଭୋଗକାରୀ ଦ୍ୱିଜାତି—2. A twice born male cohabiting a śūdra woman. ୩ । ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ଦ୍ୱାଦଶ ବା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବର୍ଷୀୟା ରଜସ୍ୱଳା କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରେ—3. A person who marries a girl of twelve or above twelve years of age who has already attained puberty.

ବୃଷଳୀ ସେବନ—ସ. ବି—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପକ୍ଷରେ ଶୂଦ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗମ—
Brushalī sebana 1. Cohabitation with a
ବୃଷଳୀ ଗମନ } —ଅନ୍ୟରୂପ śūdra woman by a
ବୃଷଳୀ ସଙ୍ଗମ } Brāhmaṇa.

୨ । ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗମ—2. Cohabitation with a woman during her menses.

ବୃଷଲୋଚନ – ସଂ. ବ—୧ । ମୂଷିକ (ହ. ଶ)—1. A mouse; rat. ୨ । ବିଲାଡ଼ି—2. A cat (Apte).

Brusha lochana

ବୃଷଶ୍ରେୟ—ଦେ. ବିଶ—ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦ—Auspicious. [ଉ—ବୃଷ ବୃଷଶ୍ରେୟ ହର ଜସ୍ତରେ ମଲ୍ଲ । ଅଉମନ୍ତ୍ୟ. ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି ।]

Brushaśreya

ବୃଷ ସ୍କନ୍ଧ—ସଂ.ବ—୧ । (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ଷଣ୍ଢର ଚୂଳ—1. The hump of flesh on the shoulder of a bull. ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ସ୍ଥୂଳକନ୍ଧର—2. Having the shoulder stout or lusty as that of a bull. ୩ । ମହାଦେବ; ଶିବ (ହ. ଶ.)—3. Śiba.

Brushasyanti

ବୃଷସ୍ୟନ୍ତୀ—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବୃଷ=ଷଣ୍ଢ, ବୃଷ ଜାତୀୟ ପୁରୁଷ+ଯ +ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ଯ ଆଗମ+ଅତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ଅତି କାମୁକୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—1. Lascivious (woman). ୨ । ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାରିଣୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—2. Unchaste (woman). [ଉ—ବଡ଼ ଭୁଲେ ଜାତ ରୂପ ଭଗିନୀ ଭୁହ, ବୃଷସ୍ୟନ୍ତୀ ଆଚରଣ ଭଲ ତ ନୋହ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗମାର୍ଥିନୀ (ସ୍ତ୍ରୀ); ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ହମହମ ହେଉ ଥାଏ—3. (a woman) Longing for sexual intercourse.

ସଂ.ବ.ସ୍ତ୍ରୀ୧।(ଅମୁକ ପୁରୁଷର)ସଙ୍ଗମାର୍ଥିନୀ.ସ୍ତ୍ରୀ-1.A woman longing for sexual intercourse with a particular male (Apte). ୨ । ବୃଷାର୍ଥିନୀ ଗାଭୀ; ବଛର ପଡ଼ିବା ଗାଈ—2. A cow in her menses (wishing for a bull); a cow in heat.

Brushā

ବୃଷା—ସଂ. ବ. (ବୃଷ୍ ଧାତୁ=ବର୍ଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ୍, ବୃଷନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ର—1. Indra. ୨ । ରାଜା କର୍ଣ୍ଣ—2. A name of king Karṇṇa. ୩ । ଡଙ୍ଗାର ମଙ୍ଗଧରା; କେରୁଆଳ—3. The rudder of a boat. ୪ । ଦୁଃଖ—4. Distress; pain ୫ । ବୃଷ; ଷଣ୍ଢ—5. Bull. ୬ । ଘୋଟକ—6. Horse. ୭ । ମହାଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀଲତା—7. A phosphorescent creeper—୮ । ସାତନାଜନିତ ଅଚେତନ୍ୟ—8. Unconsciousness produced by anguish. ୮ । ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ବୃଷରାଶି 8. The sign of Taurus of the zodiac (Apte). ୯ । ଦଳର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି—9. The chief of a class (Apte). ୧୦ । ଦୁଃଖ ଅନୁଭୂତି ସହ୍ୟତା 10. Insensibility to pain (Apte). ୧୧ । ଅଗ୍ନିଙ୍କ ନାମ—11. A name of Agni, the fire-god. ୧୨ । ମୃଣାଳୀ ଦଳ (ହ ଶ)—12. A kind of aquatic weed. ୧୩ । ବୃହତ୍ ଦନ୍ତୀ ବୃକ୍ଷ (ହ ଶ)—13 Croton Polyandrum (tree). ୧୪ । ଲଘୁଦନ୍ତୀ ବୃକ୍ଷ (ହ ଶ)—14. Curcas Multifidus (tree). ୧୫ । ବାଇରଙ୍ଗ (ହ ଶ)—14. Cowhage. ୧୫ । ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା (ବୃକ୍ଷ) (ହ ଶ)—15. Withania Somnifera (tree). ୧୬ । ସଂ. ବିଶ.—(ବୃଷ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) ୧ । ବୃହତ୍—1. Huge; gigantic. ୨ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରଯୁକ୍ତ—2. Loud.

Brushā

ବୃଷାକପାୟୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୃଷାକପି+ଇ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—1. Lakshmi. ୨ । ଗୌରୀ—2. Pārbati. ୩ । କୁମାରୀ—3. A virgin. ୪ । ଅଗ୍ନିପତ୍ନୀ ସ୍ୱାହା—4. The wife of the God of fire. ୫ । ଶଚୀ—5. Wife of Indra. ୬ । ଜୀବନ୍ତୀ—6. A medicinal plant. ୭ । ଶତାବରୀ—7. Asparagus Racemosus.

Brushākapāyī

ବୃଷାକପି—ସଂ. ବ (ବୃଷ=ଧର୍ମରୂପ ବୃଷ+ଅ+କନ୍ ଧାତୁ. କମ୍ପିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. ୨ । ଶିବ—2. Śiba. ୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire. ୪ । ଇନ୍ଦ୍ର—4. Indra. ୫ । ସୂର୍ଯ୍ୟ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—5. The sun.

Brushākapi

ବୃଷାଙ୍କ—ସଂ. ବ (ବୃଷ ଅଟେ ଅଙ୍କ=ଚିହ୍ନ ଯାହାର; ବହୁବ୍ରୀହି)—Brushāṅka ୧ । ବୃଷଧ୍ୱଜ; ଶିବ—1. Śiba. (ଉ—ବିଭିନ୍ନ ତ୍ରିପୁରେ କମ୍ପିଲା, ବୃଷାଙ୍କ ଧନୁ ଜଳଗଲା—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A pious man. ୩ । ଅନ୍ତଃପୁରରକ୍ଷକ ନପୁଂସକ—3. An eunoch entrusted with the guarding of a harem. ୪ । ମୟୂର—4 Peacock. ୫ । ବନ୍ୟବୃକ୍ଷବିଶେଷ—5. Name of a wild tree.

Brushāṅka

ବୃଷାଞ୍ଚନ—ସଂ. ବ (ବୃଷ=ଷଣ୍ଢ+ଅଞ୍ଚନ=ଗତି)—ଶିବ—Śiba. (ଉ—ମଦମନ୍ଥନ ମୃତ ଜନରଞ୍ଜନ ବୃଷାଞ୍ଚନ (ବୃଷାଣକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ରୂପ ବହୁଲ—ଭଞ୍ଜ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ସୁନ୍ଦରୀ ।)

Brushānchana

ବୃଷାଣ—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ବିଶାଳ)—ବିଶାଳ; ପ୍ରକାଣ୍ଡ—Gigantic [ବୃଷାଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

Brushāṇa

ବୃଷାଦ୍ୱେଷୀ—ଦେ. ବ—ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍—Indrajit. (ଉ—ବୃଷା-ଦ୍ୱେଷୀ ପ୍ରବେଶ, ସଙ୍ଗେ ଭ୍ରାତୃବିଶେଷ, ବୋଲେ ତାଙ୍କୁ ଏ ଲକ୍ଷ ସେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

Brushādweshī

ବୃଷାୟଣ—ସଂ. ବ—୧ । ଚଡ଼େଇ; ଘରଚଟିଆ ଚଡ଼େଇ—1. Sparrow. ୨ । ଶିବ (ହ. ଶ)—2. Śiba.

Brushāyaṇa

ବୃଷାରବ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି) କର୍କଶ ସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ ଜନ୍ତୁ (ହ. ଶ)—Brushāraba Animals with harsh or shrill sound (ଯଥା—ଝିଙ୍କାର, ବେଙ୍ଗ, ଗଧ ।)

ବୃଷାରି—ସଂ. ବ—ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍—Indrjit, the eldest son of Rābaṇa. (ଉ—ବୃଷାରି ଭ୍ରାତ ମେଲ ଯେ—ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

Brushāri

(ବୃଷାରବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଷାଳ—ବେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଶାଳ)—ବିଶାଳ; ପ୍ରକାଣ୍ଡ—Gigantic.
Bṛushāla (ଉ—ବୃଷାଳ ଶାଳ ପରି ଅଟନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ । ବିଶାଳ ବିଶାଳ ଓ ଗ୍ରୀଷ୍ମଟ ଯେ ଯୋତେ ବାଣିଜ୍ୟେ ଧରି ଖଣ୍ଡା—(ବୃଷାଳଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୃଷ୍ଣିସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।)

ବୃଷାଶନ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃଷ+ଅଶନ)—ବିଲାଡ଼—Cat.
Bṛushāśana (ବୃଷାହାର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃଷାସନ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଶିବ—Śiba. (ଉ—ବୃଷାସନ
Bṛushāsana ଦମ୍ଭୁ ହରଲେ ବଳେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ) ।

ବୃଷାସୁତ—ସଂ. ବି—କାକ—Crow; rook. (ଉ—ବୃଷାସୁତ
Bṛushāsuta ଖଗ ବର୍ଗ ବଳେ ଶଂକେ ଗର୍ବ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେ-
ହୀଶବିଳାସ ।)

ବୃଷାସୁର—ସଂ. ବି—୧ । ଉପ୍ରାସୁର ଦୈତ୍ୟ; ବୃକାସୁର (ଦେଶ)—
Bṛushāsura 1. Name of a demon. ୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିହତ ଷଣ୍ଢାସୁର ରାକ୍ଷସ—2. Name of a demon who assumed the form of a bull and was killed by Śrīkṛushṇa.

ବୃଷି—ସଂ. ବି (ବୃଷ+ଇ)—ବ୍ରତଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପବେଶନାର୍ଥ
Bṛushi ବୃଷାସନ—A mat made of kuśa grass for persons observing religious vows or ascetics.

ବୃଷୀ—ସଂ. ବି (ବୃଷ+ଈ)—୧ । ବୃଷି (ଦେଖ)—Bṛushi
Bṛushī (See) ୨ । (ବୃଷ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ) ମୟୂର—2. Peacock.

ବୃଷୋତ୍ସର୍ଗ—ସଂ. ବି—ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଶୌଚ ଗତ ହେବାର ଦ୍ୱାଦଶ
Bṛushotsarga ଦିବସରେ (ଅମଦେଶରେ ମୃତାହାର ଦ୍ୱାଦଶ ଦିନ) ଗୃହଗୋଷ୍ଠ ଅଣ୍ଡିରା ଅଧରା ବାଛୁରୀଙ୍କ ପିଠିରେ ତ୍ରିଶୂଳ ଲୁହାଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେବାରୂପ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଓ ଯଜ୍ଞକ୍ରିୟା—A vedic rite performed on the 12th day of a person's death, consisting of letting loose 4 male calves after branding them with the sign of trident.

ବୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବୃଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବୃଷ୍ଟିକରିଣ; ବର୍ଷୁଥିବା—
Bṛushṭa 1. Raining; pouring; showering. ୨ । (+କର୍ମ. ତ) ସିକ୍ତ—2. Moistened.

ବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି (ବୃଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ବର୍ଷଣ; ମେଘରୁ ଜଳ
Bṛushṭi ପତନ; ବରଷା—1. Raining; a shower of rain. ୨ । ବର୍ଷାଜଳ—2. Rain water ୩ । ଆକାଶରୁ ଧାରାକାରରେ ପଡ଼ିବା କୌଣସି ବସ୍ତୁ—3. A shower or downpour of any thing like rain. ୪ । ବୃଷ୍ଟିଧାରା ପରି ଅବିରତ ଘଟିବା କର୍ମ—4. A volley or copious shower of some thing (ଯଥା—ଶର ବୃଷ୍ଟି, ଅସ୍ତ୍ର ବୃଷ୍ଟି, ଗାଳି ବୃଷ୍ଟି, ମାଡ଼ ବୃଷ୍ଟି, ବିଧା ବୃଷ୍ଟି ।)

ବୃଷ୍ଟି କରିବା—ବେ. କ୍ରି—୧ । ଜଳ ବରଷାଇବା—1. To rain,
Bṛushṭi karibā ୨ । ବୃଷ୍ଟି ଜଳ ପରି ଢାଳିବା—2. To pour in showers. (ଉ—ଅଛି ଯେ
ବିଷ୍ଟିକରା, ବର୍ଷାନ ବୃଷ୍ଟି କରନା, ବରଷାନା ସଙ୍କଟ ଯହିଁ ମ୍ଳେଚ୍ଛ ଥାଟେ କରିଲେ ପ୍ରତାପ ମରଣ ବୃଷ୍ଟି—ନନ୍ଦକିଶୋର. କୃଷ୍ଣଭୂମାସ୍ତ ।) ୩ । ଅବିରତ ଭାବରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—3. To deal a thing (e. g. blow) copiously. (ଯଥା—ମାଡ଼ ବୃଷ୍ଟି କରିବା, ଗାଳି ବୃଷ୍ଟି କରିବା ।)

ବୃଷ୍ଟି କାଳ—ସଂ. ବି(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବର୍ଷାଋତୁ—
Bṛushṭi kāla Rainy season.

ବୃଷ୍ଟି ଜୀବନ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବୃଷ୍ଟିପାତଦ୍ୱାରା ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ
Bṛushṭi jībana ହେଉଥିବା (ଦେଶ)—(a country) Nourished or watered by rain. ସଂ. ବିଣ—୧ । ବୃଷ୍ଟିପାତଦ୍ୱାରା ବଳ ତ ଶସ୍ୟରେ ପାଳିତ ଦେଶ—1. A country depending upon crops raised with the help of rain-water. ୨ । ଗୃହଚଟକା—2. The Indian swift.

ବୃଷ୍ଟି ପତନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀତତ୍)—ମେଘରୁ ଜଳ ବର୍ଷଣ—
Bṛushṭi patana (ବୃଷ୍ଟି ପାତ—ଅନ୍ୟରୂପ) Raining.

ବୃଷ୍ଟି ବିନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀତତ୍)—ବର୍ଷାପାଣିର ଟୋପା—
Bṛushṭi bindu Drops of rain.

ବୃଷ୍ଟି ଭବ—ସଂ. ବିଣ (ବୃଷ୍ଟି +ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବୃଷ୍ଟିପାତ ଯୋଗୁଁ
Bṛushṭibhaba ଉତ୍ପନ୍ନ—Produced by rain.

ବୃଷ୍ଟିଭୂ—ସଂ. ବି (ବୃଷ୍ଟି+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ଭେକ; ବେଙ୍ଗ—
Bṛushṭibhū Frog. ସଂ. ବିଣ—ବୃଷ୍ଟିଭବ (ଦେଖ)—
Bṛushṭibhaba (See).

ବୃଷ୍ଟିମାନ୍—ସଂ. ବିଣ (ବୃଷ୍ଟି+ମତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବର୍ଷାମୟ—
Bṛushṭimān 1. Raining (Apte). ୨ । ଅଜାଡ଼ିଥିବା—2. Showering (Apte); pouring. ସଂ. ବି - ମେଘ—Cloud.

ବୃଷ୍ଟିମାନ ଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା; ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—
Bṛushṭimāna jantra ବୃଷ୍ଟି ପତନର ପରିମାଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ
ବୃଷ୍ଟିମାନ ଯନ୍ତ୍ର କରିବାର ଯନ୍ତ୍ର—Pluviometer; a rain-gauge.

ବୃଷ୍ଣି—ସଂ. ବି (ବୃଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ନି)—୧ । ଯଦୁବଂଶ; ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶର
Bṛushṇi ଶାଖାବିଶେଷ—1. A branch of the Lunar dynasty of India. ୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଜନୈକ ପୂର୍ବ-ପୁରୁଷ—2. Name of an ancestor of Śrīkṛushṇa. ୩ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—3. Śrīkṛushṇa. ୪ । ଜ୍ୟୋତିଃ—4. Light; lustre. ୫ । ଇନ୍ଦ୍ର—5. Indra. ୬ । ଅଗ୍ନି—6. Fire. ୭ । ବାୟୁ—7. The wind. ୮ । ମେଘ—8. Cloud. ୯ । ଗୌ—9. Cattle. ୧୦ । ମେଣ୍ଢା (ଉ, ଶ)—10. A ram (Apte). ୧୧ । ଆଲୋକ ରଶ୍ମି—11. A ray of

light (Apte). ୧୬ । ଧର୍ମବିରୋଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ପାଷଣ୍ଡ— 12. A heretic (Apte).

ସଂ. ବିଣ—୧ । ପାମର—1. Despicable; vile. ୨ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ; ରୁଦ୍ର—2. Violent; furious. ୩ । ଦୁରାତ୍ମା—3. Wicked. ୪ । ସ୍ୱଧର୍ମତ୍ୟାଗୀ;ବିଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ 4. Renegade. ୫ । ଧର୍ମବିରୁଦ୍ଧ ମତାବଲମ୍ବୀ; ପାଷଣ୍ଡ— 5. Heretical; heterodox (Apte). ୬ । କ୍ରୋଧନ ସ୍ୱଭାବ—6. Angry (Apte); of fiery temper.

ବୃଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବୃଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)-୧ । ବୀର୍ଯ୍ୟକର; ବଳକର— Brushya 1. Producing vigour; stimulating; (ବୃଷ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) strengthening; invigorating. ୨ । ବୀର୍ଯ୍ୟ ସ୍ରମ୍ଭନକାରକ—2. Restraining the free flow of semen. ୩ । ବୀର୍ଯ୍ୟବର୍ଦ୍ଧକ—3. Increasing the semen in the body. ୪ । କାମ ସନ୍ଦୀପକ (ବସ୍ତୁ)—4. Stumulating amorous desire; aphrodisiac (article). ୫ । ଯାହା ବର୍ଷାପରି ଧାରାରେ ପତିତ ହେବ—5. To be rained or showered down (Apte). ସଂ. ବି—୧ । ମାଷ; ବ୍ରୀହି—1. A species of pulse. ୨ । ବାଜୀକରଣ; ବୀର୍ଯ୍ୟବର୍ଦ୍ଧକ ଓ କାମସନ୍ଦୀପକ ଔଷଧ ବା ପ୍ରକ୍ରିୟା— 2. Medicine or treatment which Stimulates amorous desires (Apte). ୪ । ଅଖୁ (ହି. ଶ)—4. Sugarcane. ୫ । ହରଡ଼ର ଡାଲି (ହି. ଶ)—5. Split Hararda pulse. ୬ । ଋଷଭ ନାମକ ଔଷଧ (ହି. ଶ)—6. A rare herb ୭ । ଅଅଁଳା (ହି. ଶ)—7. Emblic myrobalan. ୮ । ମୃଣାଳ; ପଦ୍ମନାଡ଼ (ହି. ଶ)—8. Stalk of lotus.

ବୃଷ୍ୟକନ୍ଦା—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃଷ୍ୟ+କନ୍ଦ+ଆ)—୧ । ବିଦାରୀ Brushyakandā କନ୍ଦ; ଭୂଇଁକଖାରୁ (ହି. ଶ)—1. Discocorea; yam; Ipomoea Digitata. ୨ । ମୂଳା (ହି. ଶ)—Radish.

ବୃଷ୍ୟଗନ୍ଧା—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃଷ୍ୟଗନ୍ଧ+ଆ)—୧ । ବୃଦ୍ଧଦାରକ Brushyagandhā (ହି. ଶ) (ଦେଶ)—1. Gmelina Asiatica. ୨ । ଅତିବଳା (ହି. ଶ) ବଜ୍ରମୂଳୀ (ଦେଶ)- 2. Indian Mallow.

ବୃଷ୍ୟଗନ୍ଧିକା—ସଂ. ବି—(ବୃଷ୍ୟ+ଗନ୍ଧ+ଇକ+ଆ)—ଅତିବଳା; Brushyagandhikā ବଜ୍ରମୂଳୀ (ହି. ଶ)—Indian Mallow.

ବୃଷ୍ୟଚଣ୍ଡୀ—ସଂ. ବି—ମୁଷାକାନୀ (ହି. ଶ)— Brushyachandi A species of water-weed.

ବୃଷ୍ୟପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ ବି—ଭୂଇଁକଖାରୁ; ହାତଶୋଳିଆ ଅଳୁ (ହି. ଶ)— Brushyaparṇṇi Yam; Ipomoea Digitata; (ବୃଷ୍ୟବଲ୍ଲି କା, ବୃଷ୍ୟବଲ୍ଲୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Disocorea.

ବୃଷ୍ୟଫଳା—ସଂ. ବି—ଅଅଁଳା (ହି. ଶ)— Brushyaphalā Emblic myrobalan.

ବୃଷ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବୃଷ୍ୟ+ଆ)—ବୃଷ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Brushyā Feminine of Brushya. ସଂ. ବି—୧ । ଋଦ୍ଧ ନାମକ ମହୌଷଧ—1. Name of a rare drug. ୨ । ଶତାବରୀ—2. The climbing asparagus. ୩ । ଆମଳକୀ—3. Emblic myrobalan. ୪ । ବାଇଚଙ୍ଗ (ହି. ଶ)—4. Cowhage. ୫ । ଭୂଇଁ ଅଅଁଳା (ହି. ଶ)—5. Phyllanthus Niruri. ୬ । ଭୂଇଁକଖାରୁ (ହି. ଶ)—6. Ipomoea Digitata. ୭ । ଅତିବଳା; ବଜ୍ରମୂଳୀ (ହି. ଶ)— 7. Indian Mallow. ୮ । ବୃହଦ୍ଦନ୍ତୀ (ହି. ଶ)— 8. Croton Polyandrum.

ବୃହ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା— Bruh (root) To increase; to grow,

ବୃହଚ୍ଚକ୍ରମେଦ—ସଂ, ବି—(ବୃହତ୍+ଚକ୍ରମେଦ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ତ୍+ଚ= Bruhachchakrameda ଚ)—ଜମ୍ବୁଳୀ (ହି. ଶ) ଅଗଚଥୁ— Premna Serratifolia,

ବୃହଚ୍ଚିତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ବୃହତ୍+ଚିତ୍ତ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ତ୍+ଚ=ଚ)— Bruhachchitta ଟକ୍ଲେମ୍ବୁ (ହି. ଶ)—A kind of lemon.

ବୃହଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବି. (ବୃହତ୍+ଛଦ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ତ୍+ଛ=ଚ)— Bruhatchchhada ଆକ୍ରୋଟ (ହି. ଶ)—Walnut.

ବୃହଚ୍ଛଫରୀ(ରୀ)—ସଂ. ବି. (ବୃହତ୍+ଶଫରୀ; ସନ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ତ+ଶ=ଚ)— Bruhachchhaphari(ra) ମହାଶଫର; ସରଣା ମାଛ; ସେରଣା— ସରଣାମୁଁଠି ସୌରି Barbus Sarana (fish).

ବୃହଚ୍ଛରୀର—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବୃହତ୍ ଅର୍ଥେ ଶରୀର ଯାହାର; ବହୁ ବ୍ରୀହି; Bruhachchharīra ବୃହତ୍+ଶରୀର; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ତ୍+ଶ=ଚ)- (ବୃହଚ୍ଛରୀରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବୃହତ୍କାୟ; ସ୍ଥୂଳକାୟ—Gigantic; corpulent.

ବୃହଚ୍ଛଲ୍କ—ସଂ.ବିଣ (ବୃହତ୍ ଶଲ୍କ+ବହୁବ୍ରୀହି; ସନ୍ଧିରେ ତ+ଶ=ଚ)— Bruhachchhalka ବଡ଼କାଣ୍ଡ ଯୁକ୍ତ—Having big scales. ସଂ. ବି—୧ । ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାଛ—1. Shrimp. ୨ । ବଡ଼କାଣ୍ଡିଆ ମାଛ—2. Fish with large scales.

ବୃହଜ୍ଜୀରକ—ସଂ. ବି (ବୃହତ୍+ଜୀରକ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ତ୍+ଜ=ଜ)—ବଡ଼ Bruhajjiraka କଳାଜୀରା । କଳାଜୀରା ୨ (ଦେଶ)— ବଡ଼ କାଳଜୀରେ मङ्गरैला Black caraway.

ବୃହତ୍—ସଂ. ବିଣ. (ବୃହଧାତୁ=ବଢ଼ିହେବା+କର୍ତ୍ତୃଅତ୍)—୧ । ପ୍ରକାଣ୍ଡ, Bruhat ବଡ଼; ବିସ୍ତୃତ—1. Great; large; huge; big. ବୃହତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ବିସ୍ତୃତ—2. Extensive.

ବୃହତ୍କାୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଶରୀରବିଶିଷ୍ଟ— Burhat-kāya Gigantic; huge-bodied. (ବୃହତ୍କାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୃହତ୍‌କୁକ୍ଷି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବଡ଼ ପେଟୁଆ—
Bṛuhat-kukshi Pot-bellied.

ବୃହତ୍‌ତୃଣ—ସଂ. ବି—ବାଉଁଶ (ହ. ଶ)—
Bṛuhat-truṇa (ବୃହତ୍ତୃଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) Bamboo.

ବୃହତ୍‌ତ୍ୱକ୍—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବୃହତ୍+ତ୍ୱଚ୍; ୧ମା ୧ବ)—
Bṛuhat-twak ଯାହାର ଚମଡ଼ା ବା ଛାଲ ମୋଟା—Thick-
(ବୃହତ୍ତ୍ୱକ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) skinned; thick-rinded; thick-
barked. ସଂ. ବି ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ (ବୃକ୍ଷ) (ହ. ଶ)—
Echites Scholaris (tree).

ବୃହତ୍ ପଞ୍ଚମୂଳ—ସଂ. ବି—(ଆୟୁର୍ବେଦ) ବେଲ, ଫଣଫଣା, ପାଟଳୀ,
Bṛuhat-pañchamūla ଗମ୍ଭାରୀ ଓ ଅଗବଥୁ, ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ଗଛର
ମୂଳ ଓ ଛାଲର ଯାଉନ—A decoction made from
the roots of 5 trees (viz; Marmalos,
Bignonia Indica, Bignonia Suavuolens,
Gmelina Arborea and Premna Serrati-
folia). [ଦ୍ର—ଏହାର ଯାଉନ ଔଷଧରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ । ଏହା ଜ୍ୱର, ଶ୍ୱାସ କାସାଦି ରୋଗରେ
ଉପକାରକ ।]

ବୃହତିକା—ସଂ. ବି. (ବୃହତ୍+କ+ଆ) – ୧ । ଉତ୍ତରୀୟ; ଦୋଷଡ଼ –
Bṛuhatikā 1. The upper sheet.

ବୃହତୀ—ସଂ. ବି (ବୃହତ୍+ଈ)—୧ । ବିଦାଙ୍କୁଡ଼; ବେଲ ବାଇଗଣ—
Bruhati Solanum Indicum. [ଦ୍ର—
ସଂ. ନାମ—ବାର୍ତ୍ତାକୀ, କ୍ଷୁଦ୍ର-
ବାର୍ତ୍ତାକୀ, ମହତୀ, ବୃହତୀ, କୁଲ୍ଲ,
ହଙ୍ଗୁଲୀ, ଗ୍ରନ୍ଥିକା, ସିଂହୀ,
ମହୋଷ୍ଠୀ, ଦୁଷ୍ପ୍ରଧର୍ଷିଣୀ,
ବ୍ୟାକୁଡ଼ ବରହଗଟା, କଟାଇ
ମ. ଥୋର ଡୋରଲ୍ଲ;
ତେ. କୁକମାଚ
ଗୁ. ଉଭୀଭୋରଙ୍ଗଣୀ
କା. ତେରୁବୁଣ୍ଡ
ଫା. ଉସ୍ତରଗାର୍, ବାଦଣ୍ଡାନ୍
ଜଙ୍ଗଲୀ
ଆ. ବାଲୁଣ୍ଡାନ୍ ଜଙ୍ଗଲୀ ।
ସଂ. ନାମ— ଶ୍ୱେତା, ଛୁଦ୍ରା,
ଚନ୍ଦ୍ରହାସା, ଲକ୍ଷ୍ମଣା, ଶ୍ୱେତ-
ଦ୍ରବିଡା, ଗର୍ଭଦା, ଚନ୍ଦ୍ରଭା, ଚନ୍ଦ୍ରୀ,
ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ପା, ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ ।
ଏହା ବଙ୍ଗଳାଦିବର୍ଗର ବହୁଶାଖ
କଣ୍ଟକୀଗୁଳ୍ମ;ପତ୍ରଆରେ ମନକୁ ଛଟେ;
ଏହା ଭୂମିରେ ତକଡ଼ା ହୋଇ
ମାଡ଼େ;ଏଥିର ଫୁଲ ବାଇଗଣି, ଫଳ
ଗୋଲ, ଅଧଇଞ୍ଚ ବ୍ୟାସବିଶିଷ୍ଟ । ଏ
ଗଛ ଓ ଫଳ ଦଶମୂଳ ଯାଉନରେ
ଲାଗେ । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ
ଏହା ଧାରକ, ହୃଦୟପ୍ରାପ୍ତ, କଟୁ-
ତିକ୍ତ ଓ ଉଷ୍ଣ ବୀର୍ଯ୍ୟ । ଏହା କଫ,
ବାୟୁ, ମୁଖର ବିରସତା, ଅରୁଚି,
କୁଷ୍ଠ, ଜ୍ୱର, ଶ୍ୱାସ, ଶୂଳ, କାସ ଓ
ଅଗ୍ନିମାନ୍ୟ ନାଶକ । ୨ ।
ଅଙ୍କଗ୍ରନ୍ଥି କଣ୍ଟକାରୀ; କଣ୍ଟକାରିକା
(ଦେଶ)—2. Solanum
Xanthocarpum. ୩ ।
ଡେଙ୍ଗା ବେଲୀ; ଶ୍ୱେତ କଣ୍ଟକାରୀ—
3. A tall variety of Solanum Indicum.
[ଦ୍ର—ଏହା କଣ୍ଟକୀ ଗୁଳ୍ମ; ଏହା କଣ୍ଟକାରୀର ଗୁଣଯୁକ୍ତ,
ଅଧିକନ୍ତୁ ଗର୍ଭପ୍ରଦ; ଏଥିର ଫୁଲ ଧଳା]—୪ । ଲତା
ବେଏଁଡୋଳ—4. A variety of Solanum
which is a creeper. [ଦ୍ର—ଏ ଲତାର ଫଳ
ବେଲ ବାଇଗଣ ପରି, କିନ୍ତୁ ବେଲ ଅପେକ୍ଷା ଛୋଟ ହୁଏ)—
[ଦ୍ର—ସାଧାରଣ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରରେ ବୃହତୀ ଦୁଇ ପ୍ରକାର;
କିନ୍ତୁ ସୁଶ୍ରୁତଦର୍ଶନକାରଙ୍କ ମତରେ ବୃହତୀ ୩ ପ୍ରକାର ।
୧ । ବୃହତୀ ବା ବେଲ ବାଇଗଣ—1. Solanium
Indicum. ୨ । କଣ୍ଟକାରୀ; ଅଙ୍କଗ୍ରନ୍ଥି—2. Sola-
nium Xanthocarpum. ୩ । ଶ୍ୱେତ ବୃହତୀ ବା
ଡେଙ୍ଗା ବେଲ । ଶ୍ୱେତ ବୃହତୀଗଛ ବଡ଼; ଫୁଲ ବାଇଗଣ
ଫୁଲ ପରି, କିନ୍ତୁ ଧଳା; ଫଳ ବେଲ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ । ସମସ୍ତ-
ପ୍ରକାର ବୃହତୀ ଗୁଚ୍ଛଫଳା । ଅତି ଏକପ୍ରକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବାଇଗଣ ପରି ଫଳ ଧରିବା କଣ୍ଟକମୀ ଲତାକୁ ଲଟା-
ବେଏଁଡୋଳ ବା ଲତା ବେଏଁଡୋଳ ବୋଲାଯାଏ ।]
୨ । କଣ୍ଠାବସ୍ତ୍ରର ବାଣୀ—2. The ltue of a Deity.
୩ । ଉତ୍ତରୀୟ ବସ୍ତ୍ର—3. The upper sheet. ୪ ।
ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—4. Name of a metre. (ଉ—
ବୃହତୀ ଛନ୍ଦେ ଅଷ୍ଟ ନଅଟି ଅକ୍ଷର, ନ ଅଙ୍କେତ ଜାଣୁଛ
ଦେଉଛି ବେଉଲ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ) । ୫ ।
ବାକ୍ୟ—5. Word; expression. ବେ. ବି—
ବୋଇତ କଖାରୁ—The sweet gourd.

ବୃହତୀ ପତି—ସଂ. ବି (ବୃହତୀ=ବାକ୍ୟ(+ପତି)—ଦେବଗୁରୁ ବୃହସ୍ପତି;
Bṛuhatīpati ସୁରଗୁରୁ—Bruhaspati, the preceptor
of the gods.

ବୃହଦଶ୍ୱ—ସଂ. ବି.—(ନାମ) ଋଷିବିଶେଷ—A sage. (ଉ—
Bṛuhadaśwa ଦ୍ରବିଡ ଶୌନକ କାଶ୍ୟପ ବୃହଦଶ୍ୱ । କୃଷ୍ଣସିଂହ.
ମହାଭାରତ ବନ ।)

ବୃହଦାରଣ୍ୟକ—ସଂ. ବି—ଉପନିଷଦ୍ ବିଶେଷ—Name of an
Bṛuhadāraṇyaka Upanishad.

ବୃହଦ୍ଦନ୍ତୀ—ସଂ. ବି ଏକପ୍ରକାର ଦନ୍ତୀ ବା ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—Croton
Bṛuhaddanti polyandrum plant, [ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର
ଏରଣ୍ଡପତ୍ର ପରି ବଡ଼ । ଏହା ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବୃହଦ୍‌ବାମନ—ସଂ. ବି—ପୁରାଣ ବିଶେଷ—A Purāṇa. (ଉ—
Bṛuhad-bāmana ବୃହଦ୍‌ବାମନେ ଇନ୍ଦ୍ର କହି, ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖେ
ଅଜ୍ଞା ଦେଇ । ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ବୃହଦ୍‌ବ୍ରତ—ଦେ. ବି ବଡ଼ ଓଷା—[ଦ୍ର—ଏହା ଅଠଗଡ଼ର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ
Bruhad-brata ରାଜା ବାହାଦୁର ବିଶ୍ୱନାଥ ବର୍ମାଙ୍କ ଉଦ୍ଭାବିତ ।]

ବୃହଦ୍ଭାନୁ—ସଂ. ବି (ବୃହତ୍+ଭାନୁ=କିରଣ ଯାହାର)—୧ । ଅଗ୍ନି—
Bruhadbhānu 1. Fire. ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

ବୃହଦ୍ରଥ—ସଂ. ବି. (ବୃହତ୍+ରଥ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ର—1. Indra.
Bruhadratha ୨ । ଜରାସନ୍ଧର ପିତା—2. Father of Jarā-
sandha. ୩ । ଯଜ୍ଞପାତ୍ର—3. Sacrificial pot.
୪ । ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—4. Name of a vedic
formula. ୫ । ସାମବେଦର ଅଂଶ—5. Part of
the Sāma beda.

ବୃହନ୍ଦ—ସଂ. ବି—୧ । ବହିର୍ଦ୍ୱାର—1. The outer gate.
Bruhanda ୨ । ଅଗଣା—2. Courtyard.

ବୃହନ୍ନଳ—ସଂ. ବି. (ବୃହତ୍+ନଳ)—୧ । ଦୀର୍ଘ ନଳ ବୃକ୍ଷ—1. A Bṛuhannala species of long reed; Arunda Tibialis. ୨ । ବାହୁ—2. The arm. ୩ । ପରିମାପକ ଦଣ୍ଡ; ପଦକା—3. A measuring rod.

ବୃହନ୍ନଳା—ସଂ. ବି. ସଂ—ପାଣ୍ଡବମାନେ ବିରାଟ ରାଜାଙ୍କ ଗୃହରେ Bṛuhannalā ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ ବାସ କରୁଥିବା ସମୟରେ ବିରାଟକନ୍ୟା ଉତ୍ତରାଙ୍କୁ ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି ଶିକ୍ଷାଦେବା ନିମନ୍ତେ ନିଯୁକ୍ତ କ୍ଲୀବରୂପଧାରୀ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ନାମ—The name assumed by Arjuna when he lived incognito in the house of the king of Birāṭa, as an eunuch and engaged as music master to the daughter of the king. (ଉ—ଏ ବାହାରେ ମୋହର ନାମ ବୃହନ୍ନଳା, ମୋ ପରି ନାହିଁ ଜାଣିବାକୁ ନୃତ୍ୟକଳା । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ-ବିରାଟ ।)

ବୃହସ୍ପତି—ସଂ. ବି. (ବୃହତ୍+ପତି; ନିପାତନସିଦ୍ଧ)—୧ । ଦେବଗୁରୁ; Bṛuhaspati ସୁରାଚାର୍ଯ୍ୟ—1. The spiritual preceptor of the gods. ୨ । ନବଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରୁ ପଞ୍ଚମଗ୍ରହ—2. The planet Jupitor. ୩ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା ଋଷି-ବିଶେଷ—3. Name of a sage, the author of a code of Hindu law. ୪ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା ଚାର୍ବାକ ମୁନି—4. Sage Chārbāka. ୫ । ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ପରି ମହାପଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତି—5. A very learned man (compared with Bṛuhaspati).

ବୃହସ୍ପତି ଏକାଦଶ—ଦେ. ବି.—ବିଶେଷ ସୌଭାଗ୍ୟୋଦୟ—Bṛuhaspati ekādasa The dawning of good fortune or prosperity.
ଏକାଦଶ ବୃହସ୍ପତି

ବୃହସ୍ପତି ଗୋଚର ଫଳ—ସଂ. ବି—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା । Bṛuhaspati gochara phala ଅନୁସାରେ ବୃହସ୍ପତି ଗ୍ରହଙ୍କର (ବୃହସ୍ପତି ଦଶା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥିତିଜନିତ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଫଳ ଘଟିବା ଅବସ୍ଥା—The fortunes of a person according to the position of the planet Jupitor calculated by astrology. [ଦ୍ର—ବୃହସ୍ପତି ଜନ୍ମ ବା ପ୍ରଥମ ରାଶିରେ ଥିଲେ ଭୟ, ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଅର୍ଥଲାଭ, ତୃତୀୟରେ ଶରୀରପୀଡ଼ା, ଚତୁର୍ଥରେ ଅର୍ଥନାଶ, ପଞ୍ଚମରେ ଶୁଭ, ଷଷ୍ଠରେ ଶତ୍ରୁବୃଦ୍ଧି, ସପ୍ତମରେ ସୁଖ, ଅଷ୍ଟମରେ ଅର୍ଥନାଶ, ନବମରେ ସୁତାର୍ଥ ଲାଭ, ଦଶମରେ ଅଶୁଭ, ଏକାଦଶରେ ଧନଲାଭ ଓ ଦ୍ୱାଦଶରେ ଧନାଗମ ହୁଏ ।]

ବୃହସ୍ପତି ଚକ୍ର—ସଂ. ବି—(ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—୧ । ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷାନୁ- Bṛuhaspati chakra ସାରେ ଅଙ୍କିତ ନରଦେହ—1. Figure of the human body drawn according to astrological directions. ୨ । ୬୦ ବର୍ଷ ବ୍ୟାପୀ କାଳଚକ୍ର—2. An astrological cycle of 60 years.

ବୃହସ୍ପତି ପଞ୍ଚମ—ଦେ. ବି—ମନୁଷ୍ୟର ସୌଭାଗ୍ୟଯୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥା ଘଟିବା—Bṛuhaspati pañchama The dawning of good fortune. [ଦ୍ର—ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ୫ମ ବା ୯ମ ବୃହସ୍ପତି ପଡ଼ିଲେ ସୁଭାର୍ଥ ଲାଭ ହୁଏ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସୌଭାଗ୍ୟଯୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ ଲୋକେ କହୁଥାଆନ୍ତି 'ତାକୁ ବୃହସ୍ପତି ପଞ୍ଚମ ବା ନବମ ପଡ଼ିଅଛି' । ସେହିପରି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସୌଭାଗ୍ୟୋଦୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି 'ବୃହସ୍ପତି ଏକାଦଶ ପଡ଼ିଛି' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି ।]
ବୃହସ୍ପତି ନବମ
ବୃହସ୍ପତି ଏକାଦଶ } —ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୃହସ୍ପତି ବାର—ସଂ. ବି—ଗୁରୁବାର; ବୁଧବାରର ପରଦିନ—Thursday. Bṛuhaspati bāra (ବୃହସ୍ପତି ବାସର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୃହସ୍ପତି ସୂତ୍ର—ସଂ. ବି—ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—Bṛuhaspati sūtra Name of a Buddhist scripture. [ଦ୍ର—କାହାରି କାହାରି ମତରେ ଚାର୍ବାକ ମୁନି ଓ ବୃହସ୍ପତି ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ]

ବୃହସ୍ପତି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସଂ.ବୃହସ୍ପତି)—ବୃହସ୍ପତି (ଦେବ)—Bṛuhaspati Bṛuhaswati ବିସ୍ପତି; ବେସ୍ପତି; ବିରସ୍ପତି (See).

ବୃହାମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଏକପ୍ରକାର ଚାରିଚକିଆ ଗାଡ଼ି—Bṛuham Brougham. [ଦ୍ର—ଏଥିର ଆବରଣକୁ ବନ୍ଦ କରାଯାଇ ପାରେ ଓ ଖୋଲାଯାଇ ପାରେ ।]
ବ୍ରହାମ୍; ବ୍ରହାମ୍

ବେ—ବୈଦେ. ଅ (ଫା)—ଅବଜ୍ଞା ବା ତୁଚ୍ଛାର୍ଥକ ସମ୍ବୋଧନ—Be (Interjection) A word used in addressing a person in contempt while calling him. [ଦ୍ର—ମାନ୍ୟାର୍ଥକ—ହେ, ହୋ,ଅହେ,ଆହୋ । ତୁଚ୍ଛାର୍ଥକ—(ପୁଂ) ରେ, ଅରେ, ଇରେ, (ସ୍ତ୍ରୀ) ଲୋ, ଅଲୋ, ଇଲୋ । ଅବଜ୍ଞା ବା ଅବମାନନାର୍ଥକ—ବେ, ଆବେ, ଇବେ,ହାଁବେ । ଓଡ଼ିଆରେ ଅତି ଘୃଣା ବା ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ସହିତ ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରିବାରେ 'ବେ' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଓ ସାଧାରଣତଃ ଆପଣାଠାରୁ ନିମ୍ନସ୍ତର ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି 'ରେ' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ 'ରେ' ସ୍ଥାନରେ 'ବେ' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।] ବୈଦେ. (ଫା) ଉପସର୍ଗ—ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନିଷେଧ, ବୈପରୀତ୍ୟ ଓ ଅଭାବ ଆଦି ବୁଝାଏ (ଏହା ସଂ. ବି ଉପସର୍ଗ ଓ ଇଂ 'Un' 'Il' 'In' 'Ir' ଆଦି ଉପସର୍ଗ ସଙ୍ଗେ ସମାନ)—A Persian prefix added to words to denote absence, want, opposition or prevention. [ଦ୍ର—ଏହି ଫାରସୀ ଉପସର୍ଗଯୁକ୍ତ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ତାହା ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରହ କରିବା କଠିନ; ଗ୍ରନ୍ଥରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବେଶୀ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଦିଆଗଲା । 'ବେ' ଉପସର୍ଗ ଯୁକ୍ତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଫାରସୀ ଶବ୍ଦ ଅବିକୃତ ହୋଇ ଭାଷାରେ ଚଳୁଅଛି ଯଥା—ବମଜୁର; ବେମାଲୁମ୍;
ବେ, ବି

ବେଦମ୍ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିକୃତ ହୋଇ ଚଳିଅଛି । ଯଥା .—ବେଜତ୍ (ପ୍ରକୃତ ବେଇଜତ୍) ; ବେଲ୍ଲ୍ (ପ୍ରକୃତ (ବେ ଜଲ୍ଲ୍ ଫ୍) । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦରେ ଫାରସୀ 'ବେ' ଉପସର୍ଗ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଚଳିଅଛି, ଯଥା —ବେଦମ୍, ବେଧାର୍ଯ୍ୟ, ବେମର୍ଯ୍ୟାଦା । କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଏହି ଉପସର୍ଗ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଦେଶୀୟ ଶବ୍ଦ ଯୋଗ ହୋଇଅଛି । ଯଥା —ବେମଣିଷ, ବେପନ୍ଥ, ବେଟୁମ୍ ।]

ବେନ ହ'ମି ବେ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଭବିଷ୍ୟତକାଳରେ ଧାତୁ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରତ୍ୟୟବିଶେଷ—An inflection added to verbs to denote the future tense. (2nd person and 3rd person) [ଉ—ଆପଣ, ଆପଣମାନେ, ମାନ୍ୟାର୍ଥକ ସେ, ବହୁ-ବଚନାର୍ଥକ ସେମାନେ, ଏଗୁଡ଼ିକ ବର୍ତ୍ତି ହେଲେ ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳରେ କ୍ରିୟାର ରୂପରେ 'ବେ' ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା— ଆପଣମାନେ ଯିବେ, ଆପଣମାନେ ଆସିବେ, ସେ ଖାଇବେ, ସେମାନେ ଶୋଇବେ ।]

ବେ ଅକ(କ୍ଳ)ଲ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେ+ଅକ୍ଲ୍=ବୁଦ୍ଧି)—Be-aka(kka)la ଜଡ଼ବୁଦ୍ଧି ଅ; ବୁଦ୍ଧିହୀନ—Stupid; ବେଅକଲ, ବେଆକ୍ଲେ, ବେଆକ୍ଲିଲ lacking in understanding; silly.

ବେଅକ(କ୍ଳ)ଲ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବେଅକ(କ୍ଳ)ଲଅ }

ବେ ଅକତିଆର(ରି)—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେ+ଇଖ୍‌ତିୟାର୍=ଅଧିକାର)—୧ । ଅନାୟତ୍ତ; ଅଧିକାର ବେଏକ୍‌ତାର, ବେଏକ୍ତାର ବେ ଇଖ୍‌ତିୟାର ବହିର୍ଭୂତ—(ବେଅକ୍ତିଆର(ରି) – ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Beyond control. ୨ । ଅବଶ; ଅକ୍ଷମ—2. Powerless.

ବେ ଅକୁଫ୍(ବ୍)—ବୈଦେ. ବ (ଫା· ବେ+କୁଫ୍)—ବେକୁଫ୍ (ଦେଖ) Be-akuph(b) Bekuph (See)

ବେ ଅଟକ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ବାଧାରହିତ—Be-atak Unobstructed. ବେଆଟକ ବେଅଟକ

ବେ ଅଟକଲ—ବେ. ବ (ଫା. ବେ+ଓଡ଼ିଆ. ଅଟକଲ)—ଅପରୁ Be-atakala ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାର ଅଭାବ—Want of estimate. ବେ. ବିଣ—ବେ ଅନାଜ (ଦେଖ)—Be-andāja (See)

ବେ ଅନାଜ(ଜି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅପରିମିତ—Be-andāja(ji) 1. Innumerable; countless. ବେଆନ୍ଦାଜ(ଜୀ) ବେଅନ୍ଦାଜ ୨ । ଅନୁମାନବିହୀନ—2. Having (ବେଅନାଜଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) no capacity for inference. ୩ । ଅଜ୍ଞାତ—3. Unknown. ୪ । ଯାହାର ଅନାଜ ବା ଅନୁମାନ ଠିକ୍ ନୁହେ—4. Having no capacity for making an estimate. ୫ । ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗତି ବା ସାମ୍ୟବିହୀନ—5. Disproportionate. ୬ । ବରଦାସ୍ତଠାରୁ ଅତ୍ୟଧିକ—6. Immoderate.

ବେ ଆଇନ୍(ନି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଆଇନ୍=ନିୟମ)—Be-āin(ni) ୧ । ଅବୈଧ; ଆଇନ୍‌ବିରୁଦ୍ଧ—1. Illegal; unlawful. ୨ । ଅନ୍ୟାୟୀ—2. Unjust. ବୈଦେ. ବ—୧ । ଅବିଚାର—1 Injustice. ୨ । ଆଇନର ଲଙ୍ଘନ—2. Infringement or breach of law.

ବେ ଆଇନ୍(ନି) ଜନତା—ବେ. ବ (ଚଳିଅ)—ଅବୈଧ ଜନସଙ୍ଘ; Be-āin(ni) janatā ଅସାଧୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚ ଜଣରୁ ଅଧିକ ବେଆଇନ ଜନତା ବେଆଇନ ଜନତା ଲୋକଙ୍କ ଏକତ୍ର ହେବା—[ବେଆଇନ୍(ନି) ମେଲ(ଳ)—ଅନ୍ୟରୂପ] Unlawful assembly; an assembly of five or more persons formed with some unlawful object. [ଉ—ମନ୍ଦ ବା ବେଆଇନ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବା ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କରିବା ବା ମାରପିଟ ବା ଅପରାଧ କରିବା କାରଣ ୫ ବା ୫ରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକତ୍ର ହେଲେ ତାହା ବେଆଇନ୍ ଜନତା ହୁଏ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଓ ଅପରାଧର ପରିମାଣ ଓ ପ୍ରକୃତି ଅନୁସାରେ ଏଥିପାଇଁ ସ୍ୱଳ୍ପଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନରେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଦଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ବେଆଇନ୍-ଜନତାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ପଳାଇବାପାଇଁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କର ଓ ପୁଲିସର କ୍ଷମତା ଅଛି । ଜନତାକାରୀମାନେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ଆଦେଶ ନ ମାନିଲେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ବା ପୁଲିସ୍ ବଳପ୍ରୟୋଗପୂର୍ବକ ଏମାନଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇବାର ବିଧି ମଧ୍ୟ ଅଛି ।]

ବେଆଇନ୍ (ନି) ତୋଷରଫ—ବୈଦେ. (ଫା)ବ (ଚଳିଅ)—ଯେଉଁ Be-āin(ni) tosharaph ଧନାପହରଣ ବା ଜବତୀୟ ବିଧିଦ୍ୱାରା ଅନୁ-ବେଆଇନ୍ ତୋଷରଫ ମୋଚନ ବା ନିଷିଦ୍ଧ ଓ ଦୋଷାବହ—Mis-ବେଆଇନ ତୋସରଫ appropriation of property.

ବେ ଆଏ (ୟ)ତ(ତ)— ବେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଫ. ଅୟତ୍ତ)—୧ । Be-āe(ya)ta (tta) ଅନାୟତ୍ତ; ଶକ୍ତିବହିର୍ଭୂତ—ବେଆୟତ 1. Beyond one's control. ୨ । ଅବଶ—ବେଆୟତ 2. Powerless. ୩ । ନିଃସହାୟ—3. Helpless.

ବେଆ (ଏ,ହା,ହେ)ଡ଼ା—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ଅଡ଼ା= Bea(e, hā, he) rdā ଅକୃତି—ଗଠନ, ଭୁଲ, ସ. ବିକଟ; ବିକୃତ ବେଆଡ଼ା ପ୍ରା-ବିଅଡ଼)—୧ । କୁତ୍ସିତ; ବିକୃତ; ବେଢପ—ବେହୁଦା 1. Ugly; disordered. ୨ । ବେ-ନିୟମ—2. (ବିଅଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) Against rules. ୩ । ବେଆଇନ୍—3. Illegal. ୪ । ଅବାଧ୍ୟ—4. Insubordinate. ୫ । ମନ୍ଦ; ଦୁଷ୍ଟ—5. Wicked; wanton. ୬ । ଅସୁନ୍ଦର—6. Ungraceful. ୭ । ସୌଷ୍ଠବରହିତ—7. Unsymmetrical.

ବେଆ(ଏ)ଣ୍ଟା—ବେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଗଛ—A kind of Beā(e) ṇṭā wild tree. [ଉ—ଗମ୍ଭୀରା ବେଲ ଜାମୁ ବେଅଣ୍ଟା ଶବ୍ଦର । ଭୃଷ୍ଟହି. ମହାଭାରତ-ବନ ।]

ବେ-ଆଦବ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ଆଦବ୍=ଶିଷ୍ଟାଚାର)—୧ । ଅଶିଷ୍ଟ; ଶିଷ୍ଟାଚାର ବହିର୍ଭୂତ; ଅଭଦ୍ର—1. Un-
Be-ādab
ବେଆଦବ civil; impolite. ୨ । ଧୃଷ୍ଟ—2. Insolent-
ବେଆଦବ ୩ । ଦୁରନ୍ତ; ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked; wanton. ୪ । ଅବାଧ୍ୟ—4. Uncontrollable; insubordinate.

ବେ ଆଦବି—ବୈଦେ. ବି—(ଫା)—୧ । ଅଶିଷ୍ଟତା; ଅଭଦ୍ରତା—
Be-ādabi
1. Rudeness; incivility. ୨ । ଧୃଷ୍ଟତା—
ବେଆଦବୀ 2. Importunity; insolence. ୩ । ଦୁରନ୍ତପଣ—
ବେଆଦବୀ 3. Wickedness. ଦେ. ବିଣ—ବେ-ଆଦବ୍ (ଦେଶ)
Beādab (See)

ବେ ଆଦବି ମାଫ୍(ଫି) କରିବା—ଦେ କ୍ରି. (ଫା ବେଆଦବୀ+ମୁଆଫ୍)
Be-ādabi māph(phi) karibā
ବୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଶିଷ୍ଟତା
ବେଆଦବି ମାଫ କରା ବା ଧୃଷ୍ଟତାକୁ ମାର୍ଜନା କରିବା—To ex-
ବେଆଦବି ମୁଆଫ କରନା cuse one's rudeness or plain-speaking.

ବେ-ଆଦର—ଦେ. ବି—(ଫା. ବେ+ସଂ ଆଦର)—ଭୁଚ୍ଛଜ୍ଞାନ;
Be-ādara
ଅନାଦର—Slight; disrespect.
ବେଆଦର,ଅନାଦର ବେଆଦର

ବେ ଆବ(ବୁ, ବୋ)ର(ରୁ)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ଆବରୁ
Be-āba (bu, bo)ra (ru)
=ମହତ୍ତ୍ୱ)—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାଶୂନ୍ୟ;
ବେଆବରୁ ବେଇଜ୍ଜତ—1. Devoid of honour or respect.
ବେଆବରୁ ୨ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—2. Shameless; indecent; immodest.
୩ । ଯେ (ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ) ପରଦା ବା ଅବରୋଧ ପ୍ରଥା ପାଳନ କରୁ ନାହିଁ—3. (a woman) Not observing the rules of sectusion ୪ । ଖୋଲା; ମେଲା—4. Exposed to the public gaze; open. ଦେ. ବି—(ଫା.-ବେ+ସଂ ଅବରଣ) ୫ । ଅନାଚ୍ଛାଦିତ—5. Uncovered. ୬ । ଅଲୁଚ୍ଛାଦିତ; ବେପରଦା—6. Having no screen; unconcealed. ବୈଦେ. ବି. (ଫା.)—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାଶୂନ୍ୟତା; ଇଜ୍ଜତର ଅଭାବ—1. Want or absence of honour or decency. ୨ । ନିର୍ଲଜ୍ଜତା - 2. Shamelessness. ୩ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପରଦା ପ୍ରଥାର ଅଭାବ; ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଅନାବୃତ ମୁଖ ହୋଇ ବାହାରିବା ଅବସ୍ଥା—3. Non observance of the Purdah system by women. ୪ । ଅନାବୃତ ଅବସ୍ଥା—4 The state of being uncovered. ୫ । ଗୁପ୍ତତା ରହିବାର ଅବସ୍ଥା—5. Absence of privacy.

ବେ ଆରାମ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଫା ବେ+ଆରାମ୍=ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ; ସୁଖ)—
Be-ārām
୧ । ବେସ୍ତି; ରୋଗ—1. Illness. ୨ । ଦୁଃଖ
ବେଆରାମ, ବ୍ୟାରାମ 2. Misery. ୩ । ଅଶାନ୍ତି; ଅସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—
ବେରାମ, ବିମାର 3. Discomfort. ବୈଦେ. ବିଣ.—(ଫା)—
ରୁଗ୍ଣ; ଅସୁସ୍ଥ—Ill; sick.

ବେ ଆରିଙ୍—ବୈଦେ. ଅ. (ଇଂ.)—୧ । ମାଗଣା—
Be-āring
1. Gratis. ୨ । ପର ବ୍ୟୟରେ ନିର୍ବାହିତ
ବେୟାରିଙ୍ଗ ବେରଂଗ (କାର୍ଯ୍ୟ)—2. (work) Done at another's expense.
ବେଆରଂ
ବେରଙ୍ଗ(ଗି) } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବେରଂ

ବେଆରିଙ୍ ପୋଷ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—୧ । ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଚିଠି
Be-āring posht
ଉପରେ ଡାକ ଟିକଟ ନ ମାରି ଯେଉଁ ଚିଠି
ବେରଂପୋଷ୍ଟ } —ଅନ୍ୟରୂପ ଡାକରେ ପଠାନ୍ତି ଓ ଯେଉଁ
ବେରଙ୍ଗପୋଷ୍ଟ ଚିଠିର ଡାକମାସୁଲ ପତ୍ରର
ବେଆରିଙ୍ଗପୋଷ୍ଟ ବେରପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରହୀତାଙ୍କଠାରୁ ଡାକବାଲା ଅଦାୟ କରେ—1. Bearing post; unpaid post.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରର ଖର୍ଚ୍ଚାରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହିତ ହୋଇଯାଏ—2. Any work done at the cost of another person.

ବେଆରିଙ୍ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପରର ବ୍ୟୟରେ ବା
Be-āring mārib
ମାଗଣାରେ ସମ୍ପନ୍ନ କରାଇ ନେବା—
ବେୟାରିଂମାରା To have a thing accomplished
ବେଆରି ମାରନା, ବୈରଙ୍ଗମାରନା gratis or at another's expense.

ବେଆଲି—ଦେ. ବି—ବିଆଲି (ଦେଶ)—
Be-āli
Biāli (See).

ବେ ଇଆଦ୍(ଦି)—ବୈଦେ. ବି (ବିଚାରଅ)(ଫା. ବେୟାଦ୍)—ବିସ୍ମରଣ—
Be-iād(di)
Forgetting. ବୈଦେ. ବିଣ.—ବିସ୍ମୃତ—
ବିସ୍ମରଣ, ବିୟାଦ [ବେୟାଦ୍ (ବି)—ଅନ୍ୟରୂପ] Forgotten.

ବେଇଗି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ ବେଗ; ବେଗିତ)—ତ୍ୱରିତ; ଶୀଘ୍ର—
Beigi
Soon; sharp; swiftly; quickly.
ଜଲଦୀ, ଶିଗ୍‌ଗୀର, ବେଗୀ, ଜଲ୍ଦୀ

ବେ ଇଜ(ଜ୍ଜ, ଜି, ଜ୍ଜି)ତ୍ (ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେ+ଇଜ୍ଜତ୍=
Be-ija(jja, ji, jji) t (ti)
ସମ୍ଭ୍ରମ)—୧ । ସମ୍ଭ୍ରମଶୂନ୍ୟ—
[ବେଇଜ(ଜ)ତ(ତ)—ଅନ୍ୟରୂପ] 1. Immodest. ୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ—
ବେଇଜ୍ଜିତ୍ ବେଇଜ୍ଜତ୍ 2. Indecent. ୩ । ଅପମାନିତ; ଅପଦସ୍ଥ; ଅସମ୍ମାନିତ; ଲଜ୍ଜିତ; ମହତ୍ତ୍ୱହୀନ—3. Dishonoured; insulted; disgraced; shorn of respectability. ୪ । ଅସମ୍ମାନଜନକ—4. Disrespectful; dishonourable; scandalous; ବୈଦେ.
ବେଇଜ୍ଜତୀ; ବେଇଜ୍ଜତୀ ବି—୧ । ଲଜ୍ଜନା; ଅପମାନ—1. Insult; disgrace; ୨ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ସମ୍ଭ୍ରମ ନାଶ; ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ମହତ୍ତ୍ୱ ହାରିବା—2. Violation of the modesty of females; outrage of female modesty;

ବେଇଜ(ଜ)ତ୍(ତ) କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅପମାନିତ କରିବା—
Be ija(ji)t(ti) karib
1. To insult; to disgrace.
ବେଇଜତକରା ବେଇଜତକରନା ୨ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ଇଜ୍ଜତ୍ ନାଶ କରିବା—
2. To violate or outrage the modesty of a female. ୩ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷାରେ ଗାଳିଦେବା—
3. To abuse in filthy language.

ବେ ଇଜ(ଜ୍, ଜ୍ଜ, ଜ୍ଜି)ତିଆ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଇଜ୍ଜତ୍)—
Be ija(ji, jja, jji)tiā ୧ । ଅସମ୍ମାନିତ; ଅବମାନିତ; ଅପଦସ୍ତ;
ବେଇଜ୍ଜତ ଲଜ୍ଜିତ—1. Dishonoured; disgraced;
ବେଇଜ୍ଜତ insulted. ୨ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ଅବମାନିତ ବା ଲଜ୍ଜିତ
କରେ—2. Insulting or disgracing
others. ୩ । ସ୍ତ୍ରୀର ସମ୍ଭ୍ରମନାଶକାରୀ—3. Outraging
female modesty. ୪ । ଅସମ୍ମାନଜନକ—
4. Disrespectful; dishonourable.

ବେ ଇନ୍(ନି)ଶାପ୍(ଫ୍)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ବେ+ ଇନ୍ସାଫ୍=ନ୍ୟାୟ-
Be in(ni)śāp(ph) ବିରୁଦ୍ଧ)—ଅନ୍ୟାୟ; ଅବିଚାର—
ବେନିସାପ Injustice; inequity. ବୈଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ୟାୟ;
ବେଇନସାଫ ନ୍ୟାୟ ବିରହିତ—Unrighteous; inequita-
(ବେଇନସାପ—ଅନ୍ୟରୂପ) ble.

ବେଇ(ଇଁ)ବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସ. ବା ଧାତୁ=ଗର୍ଭପ୍ରସବଣ)—ଜନ୍ମ
Bei(iñ)bā କରିବା; ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରିବା—To bring
ବିଆନ forth offspring; to be delivered of a
ବିୟାନା, ବୟାନା child.
ବିଆଇବା, ବିଏଇବା
ବେଇ ପକା(କେ)ଇବା, } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟା(ବ୍ୟେ)ଇବା

ବେ ଇମାନ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ ଇମାନ୍=ଧର୍ମାଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ)—
Be imān ୧ । ଅଧାର୍ମିକ—1. Irreligious; impious.
ବେଇମାନ୍ ୨ । ଅବିବେକ—2. Unconscientious. ୩ ।
ବେଇମାନ ଅକୃତଜ୍ଞ; କୃତଘ୍ନ—3. Ungrateful. ୪ । ବିଶ୍ୱାସ-
(ବେମାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ଘାତକ—4. Perfidious; faithless.

ବେ ଇମାନି—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—୧ । ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା—
Be imāni 1. Perfidy. ୨ । କୃତଘ୍ନତା—2. Ingratitude.
ବେଇମାନୀ ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା)—ବେଇମାନ୍ (ଦେଖ)—
ବେଇମାନି Beimān (See).
(ବେମାନି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେ ଇଲାକା—ବୈଦେ.ବି (ଫା)—୧ । ଯାହା ନିଜର ଇଲାକା ନୁହେଁ—
Be ilākā 1. That which is not one's jurisdiction.
ବେଇଲାକା ୨ । ନିଜର ସମ୍ପର୍କ ବହିର୍ଭୂତ ସ୍ଥାନ ବା ବିଷୟ—
ବେଇଲାକା 2. A place or matter which is beyond
one's juirsdiction. ୩ । ଯାହା ନିଜର ଭୂସମ୍ପତ୍ତି
ନୁହେଁ—3 That which is not one's landed
property. ୪ । ନିଜର ସମ୍ପର୍କର ଅଭାବ—
4. Want of one's connection.

ବେ ଇଲାକାଦାର୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେ+ ଇଲାକା=ସମ୍ପର୍କ +
Be ilākādār ଦାର୍; କଚରଅ ଭାଷା)—ସମ୍ପର୍କରହିତ;
ବେଇଲାକାଦାର ନିଃସ୍ୱତ୍ୱବାନ୍—Divested of all connec-
ବେଇଲାକାଦାର tions; divested of all property-right.
(ଯଥା—ଅଜଠାରୁ ଅମ୍ଭେ ବାସ୍ତା ଏ ବିଷୟ ସମ୍ପତ୍ତିରେ
ନିସତ୍ତ୍ୱବାନ୍ ଓ ବେଇଲାକାଦାର୍ ହେଲୁ । ବଦାଲସର୍ତ୍ତ) ।

ବେଇ(ଗ୍ଗ)—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ବିବାହିତା)—ବିବାହିତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Bei(hī) Married (wife).
ବିବାହିତା **ବୟାହୀ** (ରଖେଇ—ବିପରୀତ)

ବେଇ(ଗ୍ଗ) ମାଇପ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଆପଣାର ବିବାହିତା ପତ୍ନୀ
Bei(hī) māipa (ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ)—1. One's married
ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ wife (not a concubine). ୨ । ଏକାଧିକ
ବୟାହୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ ସନ୍ତାନପ୍ରସବକାରିଣୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା—
[ବେଇ(ଗ୍ଗ)ଭାରିଯା—ଅନ୍ୟରୂପ] 2. The wife who is the
mother of children (as distinguished
from one's barren wife or wives).

ବେଉ(ଓ)ଆ—ବୈଦେ. ବି (ସ୍ତ୍ରୀ)—(କଚରଅ) (ଫା. ବେବା; ଭୁଲ-
Beu(o)ā ସ. ବିଧବା)—୧ । ବିଧବା—1. Widow. ୨ ।
ବେଓୟା ଅଭାଗି ସ୍ତ୍ରୀ—2. A childless widow. ୩ । ବିଧବା
ବୈବା ଶୂଦ୍ରାମାନଙ୍କର ଉପାଧି—3. Title added to the
(ବେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) names of Śūdra widows. [ଦ୍ର—
ଅଳିକାଳ କାଳର ଶ୍ରୋତରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଶୂଦ୍ରାଦିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ
ଉପାଧିରେ ନାନା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଅଛି ଓ ଶୂଦ୍ରାମାନେ
ବ୍ରାହ୍ମଣୀଙ୍କ ଉପାଧି ଆପଣା ନାମରେ ଶୋଭା କରୁଥିବାର
ଦେଖାଯାଏ; ତଥାପି ଏଥିପୂର୍ବରୁ ସଧବା ବ୍ରାହ୍ମଣୀମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମତୀ
ବା ଶ୍ରୀମତ୍ୟା ଅମୁକ ଦେବୀ, ବିଧବା ବ୍ରାହ୍ମଣୀମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମତ୍ୟା
ଅମୁକ ଦେବ୍ୟା ବା ଦିବ୍ୟା; ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଅମୁକ
ମହାଦେଇ ବା ଦେଇ, ସଧବା ଓ ବିଧବା କିରଣ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ
ଶ୍ରୀମତୀ ବା ଶ୍ରୀମତ୍ୟା ଅମୁକ ଦେଇ; ସଧବା ଶୂଦ୍ରସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ
ଶ୍ରୀମତୀ ଅମୁକ ଦାସୀ ଓ ବିଧବାଶୂଦ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଅମୁକ ବେବା
ବୋଲି ଦଲିଲ ଆଦିରେ ଲେଖାଯାଉଥିଲା; ଏବେ
ବ୍ରାହ୍ମଣେତର ଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଦେଇ, ଦାସୀ, ବେବା
ଆଦି ଉଠିଯାଇ ବି ବିଧବା, ବି ସଧବା, ବି ବିବରା, ବି
ସବରା, ବି ଅବରା ସମସ୍ତେ ହେଲେଣି ଶ୍ରୀମତୀ ଅମୁକ ଦେବୀ ।]

ବେ ଉ(ଓ)ଆକଫ୍(ବ୍)—ବୈଦେ. ବିଣ. (କଚରଅ) (ଫା. ବେ+
Be u(o)ākaph(b) ଆଗାହ୍=ଅବଗତ)—ଅଜ୍ଞ; ଯେ କୌଣସି
ବେଓୟାକଫ ବିଷୟ ଅବଗତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—Unacquainted;
ବେଆକିଫ not knowing; uninformed.
ବେଆକ(ଇ)ଫ(ବ୍)
ବେଓୟାକ(ବ)ଫଦାର } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବେଆକିଫ୍(ବ ଦା(ଦା)ର

ବେ ଉଆର(ରି)ସ୍(ସି)—ବୈଦେ. ବିଣ. (କଚରଅ)—(ଫା.
Be uāra(ri)s(si) ବେଆରିସ୍)—୧ । ଯାହାର କେହି
ବେଓାରିସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନ ଥାଏ; ଲାଉଆରସ୍ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ବେଓାରିସ; ଲାବାରିସ 1. Heirless (person) ୨ । ନିର୍ବଂଶ-
[ବେଆରିସ(ରି)ସ୍(ସି)—ଅନ୍ୟରୂପ] 2. Issueless. ୩ । ଯେଉଁ
ସମ୍ପତ୍ତିରେ କେହି ଦାବିଦାର ନ ଥାଏ—3. (property)
Having no claimant; unclaimed. ୪ ।
ଅସ୍ୱାମିକ (ସମ୍ପତ୍ତି); ଅଧିକାରୀ ବିହୀନ—4. Ownerless.

ବେଉଚି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ଓସ୍ତ୍ରକ) ବ.—(ସଂ. ବିଚର୍ଚ୍ଚିକା)—ବିଇଞ୍ଚ (ଦେଶ)-
Be-uchi Bi-inchi (see).

ବେଉ(ହୁ)ଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଶାରଦ ବୁଆଧାନ ଗଛକୁ ଦଳ ବୁଲାଇ
Be-u(hu)rdā କାଦୁଅ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା; ବେଉଷଣ—The act
କାଡ଼ାନ ବିହିୟାନା of puddling Sārada or aut-
[ବିଉ(ହୁ)ଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ] umnal paddy.

ବେଉଡ଼ା ବେଉଷଣ—ଦେ. ବ (ଏକାର୍ଥକ ସମାନାର୍ଥ)—ବେଉଡ଼ା
Beurdā beushaṇa (ଦେଶ)—Beurdā (see).
(ବେଉଡ଼ା ବେଉଷ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଉଡ଼ି—ଦେ. ବ (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ ଶବ୍ଦ; ତୁଳନା କର ଏଉଡ଼ି)—ପୂର୍ଣ୍ଣ
Beurdi ଭୋଜନ ପରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ଢାଉଟ—Belching
ଢେକୁର ଡକାର after a full meal.

ବେଉ(ହୁ)ଡ଼ି(ଷି)ବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେଉଷଣ କରିବା; ବୁଣାଯାଇଥିବା
Beu(hu)rdi(shi)ba ଶାରଦ ଧାନଗଛ (ବୁଆ ଧାନଗଛ)
(ବିଉଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗୁଣ୍ଡେ ଲେଖାଏଁ ବଢ଼ିଗଲେ କଥାରେ
କାଡ଼ାନକରା ପାଣି ପୂରାଇ ସେହି କଥାରକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଦଳରେ
ବିହିୟାନା ଚଷି ଧାନଗଛମାନଙ୍କୁ କଥାର ତମାମ୍ ସମ୍ପ ବରେ ଖେଳାଇ
ତହିଁ ଉପରେ ମଇ ଦେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—The agricul-
tural operation of puddling and equally
distributing the paddy plants when they
are about 10 inches high. [ଦ୍ର—ଶାରଦ
ବୁଆ ଧାନଗଛମାନ ପ୍ରାୟ ଏକ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ହେଲେ
କଥାରରେ ପାଣି ପୂରାଇ ଖୁବ କାଦୁଆ କରି ଦଳ ବୁଲାଇବାକୁ
ହୁଏ । ଏପରି ହେଲେ ଧାନଗଛମାନ ଓଲଟି ପାଲଟି ହୋଇ-
ଯାଏ ଓ ତା ଉପରେ ମଇ ଚଲାଇବାକୁ ହୁଏ । ଏହାକୁ
ବେଉଡ଼ା ବା ବେଉଷଣ ବୋଲାଯାଏ । ମଇ ଚଲାଇବା
ପରେ ଯେବେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ କଥାରରେ କେଉଁ କେଉଁ
ସ୍ଥାନରେ ଧାନଗଛ ଖୁବ ଘନ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି,
ଓ କେଉଁ କେଉଁଠାରେ ଧାନଗଛ ଆଦୌ ନାହିଁ, ତେବେ
ହାତଦ୍ୱାରା ଘନ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ଧାନଗଛ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିକେତେ
ଗଛ ଉଠାଇ ନେଇ ଧାନଗଛ ନ ଥିବା ଯାଗାରେ ପୋତି
ଦେବାକୁ ହୁଏ । ଏପରି ହେଲେ କଥାରର ସବୁ ଅଂଶରେ
ଧାନଗଛମାନ ସମାନରୂପେ ଖେଳାଇ ହୋଇ ରହେ;
ଏହାକୁ ଖେଳୁଆ ବୋଲାଯାଏ । ବେଉଡ଼ା ବେଉଷଣ
ହେବାର କେତେଦିନ ପରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଧାନଗଛମାନ
ଖୁବ୍ ଡାଳା ହୁଏ ଓ ମୂଳମାନଙ୍କରୁ ବୁଆଁମାନ ବାହାରେ ।]

ବେଉଡ଼ୁଣୀ ଛତୁ—ଦେ. ବ—ନାଡ଼ିଛତୁ (ଦେଶ)—
Beurduni chhatu Nārda Chhatu (See).
ବଡ଼ଡାଁଟା ଛାତୁ ଗୋବରଛତା

ବେଉନ୍ତ(ତି)—ଦେ. ବ. (ସଂ ବଣ୍ଟନ; ସଂ ବିଭକ୍ତି)—୧ । ବଣ୍ଟନ—
Beunta(ta) 1. Distribution. ୨ । ବରାଦ; କାର୍ଯ୍ୟର
ବାଁଟ ବ୍ୟୋତ୍, ବାଂସ ବ୍ୟବସ୍ଥା—2. Arrangement. ୩ ।
ବିଭାଗ କରଣ—3. Division. ୪ । ବହୁଲୋକ
ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିଭାଗ ବା ବଣ୍ଟନ—4. Divi-
sion of labour; distribution of work or
labour amongst many workers.

ବେଉନ୍ତ(ତି)ବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ ବଣ୍ଟଧାତୁ)—୧ । ବଣ୍ଟନ କରିବା—
Beunti(ti)ba 1. To distribute. ୨ । ବରାଦ କରିବା
ବାଁଟନା ବ୍ୟୋତନା —2. To arrange. ୩ । ବହୁଲୋକଙ୍କୁ
କାର୍ଯ୍ୟ ବାଣ୍ଟିବା—3. To distribute work to
many people. ୪ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବହୁଲୋକଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟିଦେବା—4. To make a division
of labour amongst many workers.

ବେ ଉ(ଓ)ପ୍ରୋଧ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—(ଫା. ବେ+ସଂ. ଅନୁରୋଧ)—
Be-u(o)prodha ବେମୋହବତ (ଦେଶ)—Bemohabata
[ବେଉ(ଓ)ପ୍ରୋଧିଆ, ବେଉ(ଓ)ପ୍ରୋଧୀ—ବଣ.] (See),

ବେଉର—ଦେ. ବ.—ନିମନ୍ତ୍ରଣ—
Beura Invitation.

ବେଉରା—ଦେ. ବ.—(ସଂ ବିବରଣ)—୧ । ବାର୍ତ୍ତା; ସମ୍ବାଦ—
Beurā 1. News; report. ୨ । ବିବରଣ—2 Des-
ବେଓରା, ଖବର cription; narration. ୩ । ପତ୍ରାଦିର
ବ୍ୟୋରା ଉତ୍ତର—3. Reply to a letter. ୪ । (ସଂ.
ବ୍ୟବହାର) ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧି ବିଶେଷ—4. A
family-title amongst the Sūdras. ୫ । ଦୁଧ
ମାଠିଆ—5. A pail or pitcher for milk.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଫେରନ୍ତି; ଲେଉଟ (ସମ୍ବାଦ)—
1. In return; by return (news).

ବେଉରା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସମ୍ବାଦ ପଠାଇବା—1. To send
Beurā deba news; to report. ୨ । ପତ୍ରର ଉତ୍ତର
ଖବର ଦେଓୟା ପଠାଇବା—2. To send a reply to a
ବେଆରା ଭେଜନା [ବେଉରା ପଠା(ଟେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] letter.

ବେଉ(ହୁ)ରି—ଦେ. ବ—ଦୁଧର ଛୋଟ ମାଠିଆ—A small pitcher
Beu(hu)ri ଛୋଟ ଭାଁଡ଼ ବେଉରୀ for milk.

ବେଉଷଣ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିକର୍ଷଣ)—ବେଉଡ଼ା (ଦେଶ)
Beushaṇa Beurdā (See)

ବେଉଷିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବିକର୍ଷଣ)—୧ । ବେଉଷଣ କରିବା—
Beushibā 1. To puddle a paddy field. ୨ । ବ୍ୟବ-
କାଡ଼ାନ କରା ସାମ୍ବରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା—2. To be engaged
ବିହିୟାନା in a trade or business. ସ୍ତ୍ରୀ.(ବାଲେଶ୍ୱର)
କ୍ରି—ବୁଝାବୁଝି କରିଦେବା; ଆଶ୍ୱାସନା କରିବା—To
comfort; to soothe. (ଯଥା—ପିଲା କାନ୍ଦୁଛି, ତାକୁ
ଟିକିଏ ବେଉଷି ଦେ ।)

ବେଉସା—ଦେ. ବ (ସଂ. ବ୍ୟବସାୟ)—୧ । ବ୍ୟବସାୟ; ବେପାର—
Beusā 1. Trade. ୨ । ଗୀବିକା—2. Occupation;
ବେବସା calling; business. ୩ । ତେଲିମାନେ ତେଲ
ବେଉସା ପେଷିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ତୈଳବୀଜ ଆଣନ୍ତି—3. Oil seeds
brought by oilmen for manufacturing
oil. ୪ । ଫସଲ; ଫସଲ; ଶସ୍ୟ—4. Crop. (ଉ—
ଦ୍ରୋଣ ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଣ ଗଲେ ତ ସାତ୍ୟକି, ମୋର ସୁତ

ବେଉସା ଉହ୍ନ ପାଉବ ବ—ବୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।) ୫ । ବେଉଡ଼ା (ଦେଶ)—5. Beurdā (See)

ବେ ଏକରାର(ଲ) —ବୈଦେ. ବ (ଉତ୍ତରଅ) (ଫା. ବେ + ଇକ୍‌ରାର Be-ekarār(l) =ସ୍ୱୀକାର; ସର୍ତ୍ତ)—୧ । ଅସ୍ୱୀକାର—
ବେଏକରାର 1. Refusal; denial. ୨ । ସର୍ତ୍ତହୀନତା—
ବେଇକରାର 2. Want of conditions. ୩ । ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅପରାଧର ଅସ୍ୱୀକାର—3. Denial of guilt by the accused.

ବେ ଏକରାରି—ବୈଦେ. ବଣ (ଉତ୍ତରଅ) (ଫା)—ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା—
Be-ekarāri ବେଏକରାରି ବେଇକରାରୀ Denying.

ବେଏକୁ(ଖୁ)—ବୈଦେ. ବଣ (ଫା. ବେଓକୁଫ୍)—ବେକୁଫ୍ (ଦେଶ)
Be-eku(khu) ବେକୁବ ବେବକୁଫ Bekup (See)
(ବେଏକୁବ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବେଏକୁବ—ବ)

ବେ ଓ(ବ, ୱ)କ(ଖ)ତ—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେ + ଓଖ୍‌ତ୍ = ସମୟ)—
Be-o(ba, wa)ka(kha)t ୧ । ଅସମୟ; ମନ୍ଦ ସମୟ—1. Bad
ଅସମୟ ବେବଖତ times. ୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ—2. Impro-
(ବେଓ[ବ, ୱ]କ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) per time; unsuitable time. ୩ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା ଗଡ଼ିଯିବା ସମୟ—
3. Time beyond the fixed time-limit. ୪ । ଅଶୁଭ ସମୟ—4. Unpropitious time.

ବେ ଓଜନ—ବୈଦେ. ବଣ (ଫା. ବେ + ଓଜନ୍ = ପରିମାଣ; ଓଜନ)—
Be-ojana ୧ । ବେ ହିସାବ; ବେଅନାଜ—1. Immoderate.
ବେଓଜନ ବେବଜନ ୨ । ଯାହା ଓଜନ କରାଯାଇ ନ ଥାଏ—
ବେଓଜନି } ଅନ୍ୟରୂପ 2. Not weighed; unbalan-
ବେଓଜନିଆ } ced. ୩ । କ୍ଷମତା ବହିର୍ଭୂତ—
3. Exceeding one's power. ୪ । ସୀମା ବହିର୍ଭୂତ—4. Exceeding the proper limit. ୫ । ବିଶେଷ ଭାରି—5. Vsry heavy. ୬ । ଅତିରିକ୍ତ—6. Excessive.
୭ । ଯାହାର ଆପେକ୍ଷିକ ପରିମାଣର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ—
7. Having no sense of proportion.

ବେ ଓଜର(ରି)—ବୈଦେ. (ଉତ୍ତରଅ) (ଫା. ବେ + ଉଜ୍ର = ଆପତ୍ତି)—
Be-ojara(ri) ୧ । ଅପତ୍ତିହୀନ—1. Inexcusable;
ବେଓଜର without objection or excuse. ୨ । ଯାହା
ବେଉଜ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଆପତ୍ତି କରା ନ ଯାଏ—2. Not objected to,
ବୈଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ବିନା ଆପତ୍ତିରେ—
Without objection.

ବେଓରା—ଦେ. ବ—ବେଉରା ୧, ୨, ୩, (ଦେଶ)—Beurā 1, 2
Beorā 3, (See). ଦେ. ବଣ—ବେଉରା (ଦେଶ)—
Beurā (See)

ବେଁ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବ୍ୟାମ;ବ୍ୟାମନ)—୧ । ଦୁଇ ବାହୁକୁ ଦୁଇ ଦିଗରେ ଶବ ସଙ୍ଗେ ଏକ ରେଖାରେ ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ
ବେଁଅଁ, ବେଁ; ବାଓଁ ବିସ୍ତୃତ କଲେ ବିସ୍ତାରିତ ଡାହାଣ ହାତର ମଝି
ବ୍ୟାମ୍ତ, ପାଁଜ ଅଙ୍ଗୁଠିର ଅଗ୍ରଭାଗରୁ ବାମ ହାତର ମଝି ଅଙ୍ଗୁଠିର
ବେଁଅଁ } ଅନ୍ୟରୂପ ଅଗ୍ରଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂରତ୍ୱ (ପ୍ରାୟ ୪ ହାତ = ୬ ଫୁଟ); ଏକ ଫାଦମ୍—1. Fathom.
ବେଁଅଁ } [ଦ୍ର—ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ 'Fathom' ଶବ୍ଦର ଠିକ୍ ଏହି ଅର୍ଥ ।] ୨ । ହେସ ବୁଣିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ କାଠର ବା ବାଉଁଶର ଦଣ୍ଡ—2. A wooden rod or bar used as the support in weaving reed-mats. [ଦ୍ର—ଏହା ଲମ୍ବରେ ଏକ ବେଁ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ।]

ବେଁ(ବ୍ୟାଁ)କ୍—ଶବିଦେ, ବ (ଇଂ. ବାଙ୍କ୍)—ଖଜଣାଖାନା; ଅନ୍ୟ
Beñ(byāñ)k ଲୋକଙ୍କର ବା ଉଦ୍ୟୋଗୀଙ୍କାରୀମାନଙ୍କର ଟଙ୍କା
ବେଙ୍କ ବୈଂକ ଯେଉଁଠାରେ ଗଚ୍ଛିତ ରଖାଯାଏ—A money bank.
(ବେଙ୍କ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଏ ଦେଶରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଭାବ ଅନୁକରଣରେ ବେଁକ୍ (Bank) ମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାରୁ ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବୈଦେଶିକ ଓ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆରେ ପଶିଗଲାଣି । ଯଥା—କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ବେଁକ୍, ବେଁକ୍ ବାବୁ, ବେଁକ୍ ସାହେବ, ବେଁକ୍ ବିଲ୍ଡିଂ, କରେଣ୍ଟ୍ ଡିପଜିଟ୍, ଫିକ୍ସଡ୍ ଡିପଜିଟ୍, ମରେ ଷ୍ଟୋରଅମ୍ ।] ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)
ବ—ବେକ—Neck.

ବେଁ(ବ୍ୟାଁ)କ୍ ଛୁଟି—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବାଙ୍କ୍ + ଫା. ଛୁଟ୍ଟୀ)—
Beñ(byāñ)k chhuti ଯେଉଁ ଦିନମାନଙ୍କରେ ସରକାରଙ୍କ
ବେଙ୍କଛୁଟି ପ୍ରଚଳିତ ବିଜ୍ଞାପନ ଅନୁସାରେ ବେଁକ୍‌ମାନଙ୍କରେ ବିଆବିଆ
ବୈଂକଛୁଟୀ କାରବାର ବନ୍ଦ ରହେ—Bank holiday.

ବେଁକୁ(କୋ)ଳି—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୃନ୍ତାକୀ; ବୃହତୀ; ଭୂଲୀ)—୧ । ଲତା
Beñku(ko)li ବେଁକୋଳି—1. A thorny creeper;
ବ୍ୟାକୁଡ଼; ବାଇକୁର Solanium Indicum; Solanium Tovi-
ବରହଟା rum (Haines). [ଦ୍ର—ଏହା ଏକ
(ବେଁଅଁକୁ[କୋ]ଳି—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରକାର କଣ୍ଟକୀ ଲତା । ଏହାର
ସଂ. ବଙ୍ଗନ, ବାଲଗଣ, ଫଳ ବେଳ ବାଇଗଣ ପରି; ପତ୍ର
ବାଲଗମ, ବୃନ୍ତାକୀ, ବୃହତୀ ପିଠିଶିରାରେ କଣ୍ଟା ଥାଏ; ପତ୍ର ବାଇଗଣ ପତ୍ର ପରି, କିନ୍ତୁ ମସୃଣ ଓ ପତଳା । ଏହାର ଡେଙ୍ଗ, ପତ୍ର ଓ ଫଳ କାଶରୋଗର ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା ଦଶମୂଳର ଗୋଟିଏ ଉପାଦାନ । ବୃହତୀତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ]
୨ । ପୁରୁଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—2. A name given to males. [ଦ୍ର—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କୋଦଣ୍ଡା ପ୍ରଗନ୍ନାରେ ଅରଲେ ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଦଣ୍ଡା ଅଛି । ସେ ଦଣ୍ଡାର ନାମ ବେଁକୋଳି ସାହୁ ଦଣ୍ଡା । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ବେଁକୋଳି ସାହୁ ଦଣ୍ଡାରୁ ମୁଠାଏ ମାଟି ଆଣି ତାକୁ ହାତରେ ଧରି ଶପଥ କରି ଯେ ମିଛ କହିବ ତାର ବଂଶଲୋପ ହୋଇଯିବ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ବେଁକୋଳି ସାହୁ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏ ଦଣ୍ଡା ଥିଲା । ସେ ନିଃସନ୍ତାନ ହୋଇ ମଲା ବେଳେ କହି ଯାଇଥିଲା ଯେ, ମୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକୁଛି ମୋ ବଂଶରେ କେହି ନ ରହୁ ଓ ମୋ ଦଣ୍ଡାରୁ ମାଟି ମୁଠାଏ ଧରି ଯେ ମିଛ କହିବ ତା ବଂଶରେ କେହି ରହିବ ନାହିଁ ।]

ବେଁଟା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଏକପ୍ରକାର ଔଷଧ ଗଛ—
Beñṭā A medicinal plant. [ଦ୍ର—ଏହି ଗଛର ପତ୍ରର (ବେଏଁ[ଦୈ]ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ରସ ଓ ମୂଳର କ୍ୱାଥ ବାତରୋଗ ପ୍ରଶମନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ. କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ।

ବେଣିର(ରା)—ଦେ. ବି—୧ । ମନୁଷ୍ୟର ମେରୁଦଣ୍ଡ ତଳେ ଯାଇଥିବା
Beñsira(rā) ଶିରା—1. Spinal chord. ୨ । ବେକ-
[ବେଏଁଶିର(ରା)—ଅନ୍ୟରୂପ] ମୁଣ୍ଡାରେ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଶିରା
ବୋମଶିରା ଏକତ୍ର ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନ—2. The nape of the
ରାଢି neck where the veins of the body meet.
[ଦ୍ର—କଥାରେ କହନ୍ତି ସବୁ ଶିରଯାକ ବେକରେ ଲେଗି ।]

ବେଁଶିର(ରା) ହାଡ଼—ଦେ. ବି—ମେରୁଦଣ୍ଡ—Backbone.
Beñsira(rā) hāṛda ବୋମଶିରାର ହାଡ଼ ରୀଢ
[ବେଏଁଶିର(ରା) ହାଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେକ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବକ; ଏହାଦ୍ୱାରା ମସ୍ତକକୁ ବକ କରି ଯାଇପାରେ
Beka ବୋଲି)—୧ । ମସ୍ତକ ଓ କାନ୍ଧ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଶରୀରାଂଶ; ଗ୍ରୀବା;
ଘାଡ଼ କଣ୍ଠଦେଶ—1. Neck. [ଉ—ବହୁବା ଓଟଙ୍କର ଗ୍ରୀବା-
କଣ୍ଠ ଗର୍ଦ୍ଦନ ଗଲ୍ଲ ବେକ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।]
୨ । ବେକର ପଛ ଭାଗ—2. The back part of
the neck. [ଦ୍ର—ବେକର ଆଗ ଯାଖକୁ ଛାତି ବା
ଛାତି ଓ ପଛ ଭାଗକୁ ବେକ ବୋଲାଯାଏ । ଆଗ ପଛ
ସମୁଦାୟ ଅଂଶକୁ ମଧ୍ୟ କେହି କେହି ବେକ କହନ୍ତି ଓ
କଣ୍ଠନାଳୀକୁ ଗଳା ବୋଲି ଯାଏ । ବେକର ସାମନା ଯାଖ
ଅଂଶକୁ ମଧ୍ୟ ଗଳା ଓ କଣ୍ଠ ବୋଲାଯାଏ ।]

ବେକ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ହେବା—
Beka khāibā To approach one's neck in tallness.
ଘାଡ଼ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଁଚୁ ହଓୟା ଗର୍ଦ୍ଦନ ହୋନା

ବେକଟ—ସଂ. ବି—୧ । ଭେକଟା ମାଛ—1. Coius Vacti (fish).
Bekaṭa ୨ । ବିଦୂଷକ—2. Jester; a fool. ୩ । ତରୁଣ;
ଯୁବା—3. A youthful person. ୪ । ମଣି-
ବିକ୍ରେତା—4. A dealer in gems. ୫ । ନିନ୍ଦକ—5.
A censorious person; slanderer; scand-
al-monger.

ବେକ(କେ)ଟା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବେକଟ)—ଭେକଟା ମାଛ—
Beka(ke)ṭā ଭେଟକୀ Coius Vacti (fish).

ବେକଟା(ରା)ଳ—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବିକରାଳ)—ବିକରାଳ (ଦେଶ)
Bekaṭā(rā)la (ବେକଟାଳଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) Bikarāla
(See)

ବେକଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି—ଚଡ଼କ ପୂଜା ଦିନ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବିନ
Bekarḍā ଯେହି ଛାତ୍ରଲଖରେ ଦେବତା ଯାହା ଠାରେ
ଅବତର ଥାନ୍ତି; କାଳଣୀ—A person who is
possessed with Sprit of the Deity on the
Chardaka Pūjā day.

ବେକଣ୍ଠ—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ବେ+ଓତ୍ତଅ. ବଣ୍ଠ)—୧ । ଅମାପ—
Bekaṇṭa 1. Unmeasured. ୨ । ଅମେଳ—2. Not
ବେମାପ tallying. ୩ । ଅସଦୃଶ—3. Dissmilar. ୪ ।
ଯାହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ଅଭିପ୍ରେତ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଖାପ ଖାଏ
ନାହିଁ—4. Not fitting.

ବେକତ—ପ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବ୍ୟକ୍ତ) —ବ୍ୟକ୍ତ(ଦେଶ)
Bekata Byakta (See) [ଉ—ବେକତ ମୃଗଦରନେତ୍ରି!
ଚୋଟାରେ ହୋଇଲା ପ୍ରୀତି ମୋହର । ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମ
ସୁଧାନିଧି ।]

ବେକ ତଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବେକ ତଳକୁ ଯାହା ଥାଏ—Occu-
Beka-taliā pying a position below one's neck.
[ଉ—ଅନାଇଲା ବେଳେ ବିବେକ ଦଳିଲା ବ ବେକତଳିଆ
ଲହସା ଖୋସା । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।]

ବେକ(କେ)ତି—ପ୍ରା.ବି—(ସଂ. ବ୍ୟକ୍ତି)—ବ୍ୟକ୍ତି; ଲୋକ—
Beka(ke)ti Person.

ବେ-କବୁଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (କଚରଆ) (ଫା. ବେ+କବୁଲ୍=ସ୍ୱୀକାର)
Be kabul ୧ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—1. Denied. ୨ । ଅସ୍ୱୀକାରକାରୀ
ବେକବୁଲ 2 Denying. ଦେ. ବି—ଅସ୍ୱୀକାର—Denal;
ବେକବୁଲ disagreement.

ବେକ ମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—ବେକର ପୃଷ୍ଠଭାଗ—
Beka muṇḍā The nape of the neck.
ଗର୍ଦ୍ଦନ ଗଦ୍ଦନ [ବେକଖଣ୍ଡା(ଣ୍ଡା)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେ-କରାମତ(ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+କରାମତ୍=କ୍ଷମତା)—
Be-karāmat(ti) ଅକ୍ଷମ; କ୍ଷମତାହୀନ—Powerless;
ଅକ୍ଷମ ବେକରାମତ impotent. ବି—ଅକ୍ଷମତା—Power-
lessness; impotence.

ବେ-କରାର(ରି)—ବୈଦେ.ବିଣ—(କଚରଆ)(ଫା.ବେ+କରାର=ଚୁକ୍ତି)
Bekarār(ri ୧ । ଚୁକ୍ତିବିହୀନ—1. Without agreement.
ବେକରାର ବେକରାର ୨ । ଚୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
2. Not settled by means of mutual agreement.

ବେକରେ କଠା ପକା (କେ) ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବେକ ଚିପି ମାରି
Bekare kathā pakā(ke)ibā ଦେବା—1. To kill a
ଗଳା ଟିପା person by pressing his neck with the
(ବେକରେ କାଠା ପଡ଼ିବା—ବିଶେଷ୍ୟରୂପ) two hands as with
a vice. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ ଜୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଖୁବ୍ କାର୍ଯ୍ୟ
ବା ଜବରଦସ୍ତି କରି ତାଦ୍ୱାରା ଜୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇ
[ବେକରେ କଠା ବସା(ସେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ଦେବା—
2. To force or coerce a person to do a work.

ବେକରେ ବନ୍ଧା—ଦେ.ବିଣ—ଅମୁକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି);
Bekare bandhā ଅଧୀନ—Depending upon another
ଗଳାୟ ବାଁଧା गर्दनके नीचे बंधा हुआ for one's main-
tenance.

ବେକଲ୍‌ନି—ପ୍ରାଦେ.—(ବସ୍ତୁର) ବିଣ—(ଫା. ବେ+ସଂ. କଳନ)—
Be-kalni ଅକଳନୀୟ; ଅଗଣ୍ୟ—Innumerable.

ବେ-କଳନ (ନା, ନି, ନ୍ତା)—ବୈ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ସଂ କଳନ)
Be-kalana (nā, ni, ntā) ଅକଳନ; ଅଗଣ୍ୟ—
ଅକଳନ **ବେକଳନ** Innumerable.

ବେକସ—ବେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ଫା.କସ୍)—ଢିଲା; ଢୁଲୁଢୁଲା; ଶ୍ଳଥ—
Bekas ଢିଲା **ବେକସ** Loose, slack; not closely fitting.

ବେକସୁ(ସୋ) ର—ବୈଦେ. ବିଣ—(କଟରଅ)--(ଫା. ବେ+କସୁର=
Bekasu(so)r ଦୋଷ,ଅପରାଧ)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—1. Fault-
ବେକସୁର **ବେକସୁର** less ୨ । ନିରପରାଧ—2. Guiltless; not guilty.

ବେ-କସୁ(ସୋ) ର ଖଲାସ୍ ଦେବା—ବେ. କ୍ରି-(କଟରଅ)—ଅଭିଯୁକ୍ତ
Be-kasu(so)r-khalās debā ସମ୍ବନ୍ଧେ ନିରପରାଧ ବୋଲି ସ୍ଥିର
ବେକସୁର ଖାଲାସ ଦେଓୟା କରି ତାକୁ ଅବ୍ୟାହତି ଦେବା—To
ବେକସୁର ଖଲାସ ହୋନା acquit an accused by pronouncing him innocent,

ବେ-କସୁ(ସୋ)ର୍ ଖଲାସ୍ ପାଇବା (ହେବା)—ବେ.କ୍ରି.—(କଟରଅ)-
Be-kasu(so)r khalās pāibā(hebā) ନିଜର ଅଦାଲତିରେ
ବେକସୁର ଖାଲାସ ହେଓୟା ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ
ବେକସୁର ଖଲାସ ହୋନା ହୋଇ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇବା—To be honourably acquitted of a charge.

ବେକା(ଙ୍କା)—ବେ. ବି—ଏକ ହାତର ମୁଠାମଧ୍ୟରେ ରଖା ଯିବା ଘାସର
Bekā(ṅkā) ବା ନଡ଼ାର ପରିମାଣ—Handful (of straw
ଆଁଟି or grass); as much as can be held tightly
ମୁଠା by one hand. ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଘିଅ
ରଖାଯିବା ଭିଷଯୋଗ୍ୟ ଏକପ୍ରକାର ପାତ୍ର (ହାଣ୍ଡି ଓ ଘଡ଼ି)
—Pot in which ghee is kept. [ଉ—ଠେକା
କଦେ ବେକାରେ । ତୁ କୋଉଁ ମଣିଷରେ ଲେଖାରେ ?
ଉଗ ।]

ବେ କାଇ(ଏ, ଯ)ଦା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+କାଯଦା=ନିୟମ)
Be-kāi(de, ya)dā —୧ । ବିଶୃଙ୍ଖଳ; ଅନିୟମିତ—1.
ବେକାଏଦା Irregular. ୨ । ଅନାୟତ୍ତ; ଅଶାସିତ—
ବେକାୟଦା 2. Uncontrolled; unruly; undisciplined. ୩ । ବେଇଜତ (ଦେଖ)—3. Beijata (See). ୪ । ବେଆଇନ୍—4. Illegal. ବୈଦେ. ବି (ଫା)—
୧ । ଶାସନର ଅଭାବ—1. Want of discipline.
୨ । ବିଶୃଙ୍ଖଳା—2. Irregularity.

ବେ କାଇଲ୍(ଲି, ଲା)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧର
Be-kāil(li, lā) ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ—Not
ବେକାଇଲ admitting one's faults.

ବେ କାଏ ଯ)ମ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (କଟରଅ) (ଫା ବେ+କାଯମ୍)—
Be kāe(ya)m ୧ । ନିଷ୍ଫଳ—1. Fruitless; null and
ବେକାଏମ void. ୨ । ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନ
ବେକାୟମ ଥାଏ—2. Not crrried out.

ବେ କାନୁନ୍(ନି) —ବୈଦେ. ବିଣ (କଟରଅ) (ଫା. ବେକାନୁନ୍)—
Be kānun(ni) ବେଆଇନ୍ (ଦେଖ)—Beāin (See).
ବେକାନୁନ **ବେକାନୁନ**

ବେ କାବୁ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+କାବୁ=ଆୟତ୍ତ, ବଶରା)—
Be kābu ୧ । ଅବଶ; ଅନାୟତ୍ତ—1. Beyond control;
ବେକାବୁ not under one's control ୨ । ଅକ୍ଷମ—
ବେକାବୁ 2. Powerless; impotent. ୩ । ଉପାୟାନ୍ତରବିହୀନ—3. Having no alternative; resourceless

ବେ କାମିକା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେକାମିକ୍)—୧ । କର୍ମର
Be kāmikā ଅଯୋଗ୍ୟ; ଅକାମିକା—1. Unfit for work;
ଅକେଜୋ worthless. ୨ । ନିଷ୍କର୍ମା—2. Unemployed.
ବେକାମ (ବେକାମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ଅଳସୁଆ—3. Idle.

ବେ କାର—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+କାର=କର୍ମ)—୧ । ନିଷ୍କର୍ମା;
Be kār କର୍ମରହିତ; ନିଷ୍କର୍ମା—1. Unemployed; without
ବେକାର work. ୨ । ଅକର୍ମଠ; ଅଳସୁଆ—2 Idle. ୩ ।
ବେକାର ଜୀବିକା ବିହୀନ—3. Having no means of livelihood

ବେକାରବାର(ରି) —ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେକାରବାର)—୧ । ଯେଉଁ
Bekārabāra(ri) ସମୟରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳୁ ନ ଥାଏ—1.
ବେକାରବାର Dull (time); when there is no business.
ବେକାରବାର ୨ । ବ୍ୟବସାୟ ରହିତ ବ୍ୟକ୍ତି—2- Destitute of any employment or business. ବି—
ବ୍ୟବସାୟ ରହିତ ଅବସ୍ଥା—Want of employment or business.

ବେକି—ବେ. ବି—୧ । ଛୋଟ ମାଟି ଘଡ଼ି—1. A small earthen
Bekī pitcher. [ଉ—ଠେକ ପରିରେ ବେକି ଲେ । ତତେ
ଛୋଟଭାଂଡ଼ କୋଉ ମଣିଷରେ ଲେଖି ଲେ ? ଉଗ ।] ୨ ।
ଟୁହିଆ ଦେବାଳୟର ଅଂଶ ବିଶେଷ—2. A part (neck) of
ଘାଡ଼ the temple. [ଦ—ଏହା ଅଣ୍ଟାର ତଳ ସରୁ ଅଂଶ
ଗର୍ଦ୍ଦନ ଅଟେ; ଏହା ଦେଉଳର ବେକପରି । ଦେଉଳ ତଳରେ ଦିଅଯାଇଥିବା ଚିତ୍ର ଦେଖ ।]

ବେ କୁ(ଖୁ)ପ(ଫ୍, ବ୍)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ବିକୁଫ୍=ବୋଧ)
Be ku(khu)p(ph, b) —ନିର୍ବୋଧ—Foolish; stupid;
ବେକୁବ silly. [ଉ—ମିଅଁ କହିଲେ-ବେକୁବ୍ ! କମ୍‌ବକ୍ତ !
ବେବକୁଫ ନାଲ୍ଲଏକ୍ । × × × ଫକୀରମୋହନ. ଛଅମାଣ ଆଠଗୁଣ ।]

[ବେଏକୁ(ଖୁ), ବେଏକୁ(ଖୁ)ପ୍(ବ), ବେଉକୁପ୍(ଫ୍, ବ୍)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେକୁପି(ଫି, ବି)—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେବକୁଫୀ)—ନିର୍ବୋଧତା—
Bekupi(phi, bi) Foolishness; stupidity.
ବେକୁବୀ ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ନିର୍ବୋଧର ଉପଯୁକ୍ତ—
ବେବକୁଫୀ Befitting a fool.
[ବେଏ(ଉ)କୁପି(ଫି, ବି)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେକୁଳ—ବେ. ବି (ସଂ. ବି+କୁଳ)—୧ । ନୀଚକୁଳ—1. Low
Bekula family. ୨ । ଅନ୍ୟଜାତି—2. Another
ବେକୁଳ **ବେକୁଳ** caste.

ବେକୁଲା—ଦେ. ବିଣ. ସଂ (ସ. କୁଳ)—୧ । ନୀଚକୁଳୋଦ୍ଭବ,
Bekulā ଅକୁଳା—1, Born of a low family,
(ବେକୁଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଜାତିଭ୍ରଷ୍ଟ—2. Outcasted. ୩ ।
କୁଳହୀନ ଯାହାର କୁଳର ବା ବଂଶର ବିଷୟ କାହାକୁ ଜଣା ନାହିଁ—
ବେକୁଳା 3. Of unknown origin.

ବେକେ ପାଣି—ଦେ. ବିଣ—ମନୁଷ୍ୟ ବେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଡ଼ିବା ଗଭୀରତା-
Beke pāṇi ଯୁକ୍ତ ଜଳ—Neck-deep (water).
ଏକଗଳା ଜଳ ଗର୍ଦ୍ଦନଭର ପାନୀ

ବେ ଖଞ୍ଜ—ବୈଦେ.ବି (ଫା)—ଅସୁବିଧା; ଅଖଞ୍ଜ—Inconvenience.
Be khañja ବିଣ—ଅସୁବିଧାଜନକ—Inconvenient
ଅସୁବିଧା, ବେଖଡ଼ ଅସୁବିଧା

ବେ ଖଟୁ(ଟ୍ଟ)—ଦେ. ବି—୧ । ପରିଶ୍ରମକାତର; ଶ୍ରମବିମୁଖ—
Be khaṭu(ṭṭu) 1, Loathing work. ୨ । ଜିଉଁଟୁ;
ଅକେଜୋ ବେଖଟୁ ଅଳସୁଆ—2. Idle; lazy. ୩ ।
ଅକର୍ମଣ୍ୟ—3. Worthless.

ବେଖଡ଼—ଦେ. ବି—ବିଖଡ଼ (ଦେଖ)—
Bekharḍa ବେଖଡ଼ Bikharḍa (see)

ବେଖଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବିଖଡ଼ିଆ (ଦେଖ)—
Bekharḍiā Bikharḍiā (see).

ବେ ଖବର୍‌ଦାର୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା)—ଅସାବଧାନ; ଗରୁଡ଼ିଆରୁ-
Be khabar-dār Careless; incautious.
ଅସାବଧାନ ବେଖବରଦାର (ବେଖବରଦାରୀ—ବି)

ବେ ଖରଚ(ଚ୍ଚ)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ.ଖର୍ଚ୍ଚ)—୧ । ଯାହାପାଇ
Be-kharacha(chā) ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ ବା ଖରଚ
ବେଖରଚା କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ—1. Procured without
ବେଖରଚ any cost or expense; got gratis. ୨ । ବ୍ୟୟ-
[ବେଖର୍ଚ୍ଚ(ର୍ଚ୍ଚା)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବହୁତ—2. Inexpensive.

ବେ ଖରଚି—ଦେ. ବି—ଯେ ବହୁତ ବଦଖର୍ଚ୍ଚ କରେ; ସାହା ଖରଚ—
Be kharachi Extravagant.
ବେଖର୍ଚ୍ଚି, ବେଖର୍ଚ୍ଚିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ ବଦଖରଚୀ
ବେଖରଚିଆ ବଦଖରଚୀ

ବେ ଖରଚ(ଚ୍ଚ)ରେ କାମ ଉଠା(ଠେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ ବ୍ୟୟରେ
Be-kharachāre kāma uthā(the)ibā କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
ବେଖରଚାୟ କାଜ ତୋଳା କରାଇ ନେବା—To have a thing
ବେଖରଚ କାମ ଉଠାନା done gratis.

ବେ ଖାଉ(ମି)ନ୍ଦ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଖାମିନ୍)—୧ । ପ୍ରଭୁଶୂନ୍ୟ—
Be khāu(mi)nda 1. Lordless; masterless; owner-
ବେମାଲିକ less. ୨ । ରକ୍ଷକହୀନ—2. Having no protec-
ବେଖାମିନ୍ଦ, ବେମାଲିକ (ବେଖାମିନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) tor.

ବେ ଖାତ(ତି)ର୍—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେଖାତିର୍)—୧ ।
Be khāta(ti)r ଅସମ୍ମାନ—1. Disrespect. ୨ । ବେ-
ବେଖାତୀର(ରୀ) ପରବା—2. Disregard. ୩ । ବେପରୁଆ
ବେଖାତୀର ଅବସ୍ଥା—3. Carelessness.

ବେ ଖାତ ତି ରି—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବେପରୁଆ—1. Care-
Be khāta(ti)ri less. ୨ । ଅବମାନକାରକ—2. Insul-
ବେଖାତୀର ting; disrespectful. ୨ । ଅପମାନସୂଚକ
ବେଖାତୀରୀ (ବାକ୍ୟ ବା କାର୍ଯ୍ୟ)—3. [speech or act]
[ବେ ଖାତ(ତି)ରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ] Indicating insult or
disregard; disgraceful.

ବେ ଖାନ୍ଦାନ୍(ନି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ଅଖରୁଆ; ଯେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତବଂଶୀୟ
Be khāndān(ni) ନୁହେ—Not belonging to a
ବେଖାନ୍ଦାନ ବେଖାନ୍ଦାନ respectable family.

ବେ ଖାପ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଯାହା ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ
Be khāp ଠିକ୍‌ମତେ ଖାପ ଖାଏ ନାହିଁ—1. Unfitting; not
ବେଖାପ ବେଖାପ tallying with another thing;
incongruous. ୨ । ଅସମାନ—2. Unequal.

ବେ ଖୁସ୍(ସି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଖୁସ୍)—ଦୁଃଖିତ; ବିରକ୍ତ—
Be khus(si) Displeased. ବୈଦେ. ବି (ଫା)—ବିରକ୍ତି—
ବେଖୁସ ବେଖୁସ Displeasure.

ବେ ଖୋରାକ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଖୁରାକ୍)—ଖାଦ୍ୟବିହୀନ—
Bekhorāka Destitute of food.
ବେଖୋରାକ ବେଖୁରାକ

ବେ(ବ୍ୟା)ଗ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ.ବାଗ୍)-କନାର ଥଳି—Bag. ବୈଦେ.
Be(byā)g ବି. (ଫା. ବେଗ୍)—ପ୍ରଥମେ ମୁସଲମାନ୍ ଶାସକମାନଙ୍କୁ
ବେଗ୍ ପ୍ରଦତ୍ତ ଓ ପରେ ବଂଶଗତ ଉପାଧିବିଶେଷରୂପେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ
ବେଗ; ଥଳୀ ଉପାଧି—A title originally given to
ବେଗ ବେଗ Mahomedan governors and now
turned into a family title.

ବେଗ—ସଂ. ବି (ଗତି ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ଗତି-
Bega 1. Motion; movement. ୨ । ଶୀଘ୍ରତା—
2. Swiftness; haste. ୩ । ଗତିର ପରିମାଣ—
3. Velocity; speed. ୪ । ମୂତ୍ର ବିଷ୍ଠାଦିର ନିର୍ଗମ
ପ୍ରବୃତ୍ତି—4. Tendency to pass urine or
faeces. ୫ । ପ୍ରବାହ—5. Stream; current.
୬ । ଆନନ୍ଦ; ଅହ୍ଲାଦ—6. Joy; pleasure. ୭ ।
ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା—7. Resolve. ୮ । ଦକ୍ଷତା; ବ୍ୟଗ୍ରତା
ଉଦ୍ୟମ—8. Eagerness; energy. ୯ । ପ୍ରଣୟ-
9. Intimacy; love. ୧୦ । ରେତଃ; ଶୁକ୍ର—
10. Semen virile. ୧୧ । ଆମ୍ରବିଶେଷ—11.
A kind of mango. ୧୨ । ପ୍ରାଚୀନ ରାଜା—
12. Name of an ancient king of India.
୧୩ । ମନର ଗତି—13. Impulse; tendency.

ତେଜୀ ଦେ. ବିଣ.—ଦ୍ରୁତଗାମୀ; ବେଗବାନ୍—Swift. [ଉ—
ବେଗବାଳା, ବେଗୀ ମନହୁଁ ବେଗ ବଳବନ୍ତ, ଅଶ୍ୱ ଅବେହ୍ନ ଜଗନ୍ନାଥ ।
ଶିଗ୍‌ଗୀର ଜଗନ୍ନାଥ. ଉଗବତ ।] ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବେଗେ;
ବେଗ ଶୀଘ୍ର —Swiftly. [ଉ—ମୁଖେକୁ ନେଇ ଭୁରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗ,
ଜନ ଉଷ୍ଣନକୁ ପ୍ରକାଶେ ବେଗ ।
ଭଞ୍ଜ. କୋଟୀବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନଶ୍ୱ ।]

ବେଗ କର—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଶୀଘ୍ର—Swiftly. (ଉ—ତୋ
Bega kari ଜିଧନଭାଗୀ ମୁହିଁ ସିନା, ଯେଣୁ ନ ଆସିଲ
ଶିଗ୍‌ଗୀର ବେଗସେ ବେଗ କର । ରାଧାନାଥ କେଦାରଗୌଡ଼ ।)
[ବେଗ କନା(ଳ), ବେଗ ଦ(ଧ)ସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେଗଗାମୀ—ସ. ବିଣ ପୁଂ (ବେଗ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍)—
Begagāmī ଦ୍ରୁତଗତିବିଶିଷ୍ଟ—Swift.
(ବେଗଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବେଗ ଚିର(ରା)—ଦେ. ବିଣ ପୁଂ—ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ କୌଣସି ଅଧୀତ ବିଷୟ
Beg chira(rā) ଶୀଘ୍ର ମନେ ରଖେ ଓ ବିଳମ୍ବରେ ପାଶୋରେ—
ବେଗଚିର, ତେଜୁମଲ (a student) Who remembers or
gets by heart a thing quickly
and forgets it slowly. [ଦ୍ର—ଅଧ୍ୟାପ୍ତ-
ମାନଙ୍କୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୁରୁଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ—
ବେଗଚିରା, ଚିରଚିରା, ବେଗବେଗା ଓ ଚିରବେଗା ।]

ବେଗଡ଼(ଡ଼ା)—ଦେ. ବିଣ. (ଫା ବିଗଡ଼, ସ. ବିକୃତ)—୧ । ବିକୃତ;
Begarda(rdā) ବିଗଡ଼ା—1. Deranged. ୨ । ନଷ୍ଟ—
ବିଗଡ଼ା ବେଗଡ 2. Spoiled. ୩ । ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked.
(ବେଗଡ଼ିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଗଣିଆ ପିଛାଡ଼ି—ଦେ. ବି (ଜାହାଜିଆ ଶବ୍ଦ)—ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ
Beganiā pichhārdi ଦିଗ୍ କୋଣ—The north-wes-
point of the mariner's compass.

ବେଗତିକ—ଦେ. ବିଣ. (ଫା ବେ+ସ. ଗତିକ=ଅବସ୍ଥା)—୧ ।
Begatika ନିରୁପାୟ; ବେଗତି—1. Resourceless. ୨ ।
ବେଗତିକ ବେଚାରା ସଙ୍କଟାପନ୍ନ; ଦୁରବସ୍ଥ—2. Beset with
danger. ୩ । ନିରାଶ୍ରୟ—3. Helpless ଦେ.
ବି—୧ । ଅସମୟ—1. Bad time. ୨ । ସଙ୍କଟ—
2. Critical condition; danger; difficulty.
୩ । ନିରାଶ୍ରୟ ଅବସ୍ଥା—3. Helpless condition.

ବେଗ ଧାରଣ—ସ. ବି—(ଶ୍ରୀ ଭଟ୍ଟ; ବେଗ+ଧାରଣ)—(ମଳ, ମୂତ୍ର
Bega dhāraṇa ଓ କାମ କ୍ରୋଧାଦିର) ବେଗକୁ ଅୟତ୍ନ କରିବା
ବେଗରୋଧ – ଅନ୍ୟରୂପ ବା ସମ୍ଭାଳିବା—Restraining the
impulse (of passing urine etc).

ବେଗ ପା(ପେ) ସ ଜ୍—ଦେ. ବି. (ଅଟ୍ଟାଳିକା ପ୍ରୟୋଗ)—(ସ. ବେଗ
Bega pā(pe)senjar +ଇଂ. ପାସେଞ୍ଜର୍) ସାଧାରଣଠାରୁ ବେଶି
ଫାଷ୍ଟପାସେଞ୍ଜର ବେଗପାସେଞ୍ଜର ବେଗଶାଳୀ ପାସେଞ୍ଜର (ଯାତ୍ରୀବୁହା)
ରେଲଗାଡ଼ି—Fast passenger (train).

ବେ ଗଫ୍‌ଲତି—ବୈଦେ. ବି. (ଫା) —ହେଳାଶୂନ୍ୟତା—Want of
Be gaph-lati ବେଗାଫଲତୀ ବେଗଫଲତୀ negligence.

ବେ ଗ(ଗା)ଫୁ(ଫି)ଲ୍(ଲି)— ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ବେଗାଫିଲ୍)=୧ ।
Be ga(ga)phu(phi)l(li) ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ—1. Wrong.
ବେଗାଫିଲ ୨ । ଦୋଷ—2 Fault. ୩ । ଅସାବଧାନତା—
ବେଗାଫିଲ 3 Carelessness. ୪ । ହେଳା—4 Negli-
gence. ୫ । ବେଭୁଲ—5 Silliness; folly.

ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା) — ୧ । ଅସାବଧାନ—1. Care-
less. ୨ । ନିର୍ବୋଧ—2. Foolish. ୩ । ଯେ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ହେଳା କରେ—3. Negligent.

ବେଗବନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ- (ସ. ବେଗବତ୍)—ବେଗବାନ୍—
Begabanta ବେଗବାନ୍ ତେଜୀ Swift

ବେଗବାନ୍—ସ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବେଗ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ)
Begabān ଭ୍ରାନ୍ତି; ଦ୍ରୁତଗତିବିଶିଷ୍ଟ—
(ବେଗଶାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Swift.
(ବେଗବତୀ, ବେଗଶାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବେଗ ବେଗ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟକୁ
Bega bega ଶୀଘ୍ର ପଢ଼ିଥାଏ ଓ ଶୀଘ୍ର ପାଶୋର ପଡ଼ାଏ—
(a student) Who remembers or gets by
heart a matter soon and frogets it soon.

ଶିଗୀର ଶିଗୀର ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—୧ । ମୁହୁର୍ମୁହୁଃ; ପୁନଃପୁନଃ—
ଜଲ୍ଦୀ ଜଲ୍ଦୀ 1. Repeatedly; every moment
[ଉ—ନାସାମାଳଭଳପୁଲରୁ ଅଜଳ ପ୍ରସରୁଛି ବେଗ ବେଗ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ବଶୋଷ୍ଟରଭ୍ରୂ ଓ ଗୀତ ।] ୨ । ଚଞ୍ଚଳ—
2. Quickly. [ଉ-ବିଜ୍ଞେଦ ରାମ ରାମା ବସ୍ତ୍ର ଖଡ଼ିଗେ,
ବେଗ ବେଗ ଯାଉଁ ଗୋଡ଼ାଇ ସଙ୍ଗେ । ଭଞ୍ଜ ବୈଦେହୀଶ
ବିଳାସ ।]

ବେ ଗଭ୍ଭ(ଭେ)ଇ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା.ବେ+ଗବାହ୍ନ=ସାକ୍ଷୀ)—
Be gabhā(bhe)i ୧ । ସାକ୍ଷିଶୂନ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person)
ବେଗାଭାଇ Having no witness to depose on his
behalf. ୨ । ଯେଉଁ ଘଟଣାର କେହି ସାକ୍ଷୀ ନ ଥାଏ—
2. (an occurence Not witnessed by
any one.

ବେଗମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ତୁର୍କୀ; ଏହାର ପୁଂଲିଙ୍ଗ ବେଗ୍=ମାନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି,
Begam ରାଜା)—୧ । ଧନବାନ୍ ମୋଗଲଙ୍କ ପତ୍ନୀ—1. The
ବେଗମ wife of a rich Moghul. ୨ । ମୁସଲମାନ୍
ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ମହିଳା—2. A Mahomedan lady. ୩ ।
ରାଣୀ—3. Queen. ୪ । ରାଜମହିଷୀ; ସମ୍ରାଜ୍ଞୀ—
4 Empress.

ବେ ଗମାର୍—ଦେ. ବିଣ—ଅଗମ୍ଭୀର—
Be gamār ଛାବଳା Light-hearted.

ବେଗର୍—ବୈଦେ. ଅ (ଫା ବିଗର୍, ବିଗୈର୍)— ବିଗର; ବିନା;
Begar ବ୍ୟତିରେକେ—Without; besides; except.

ବେଗର ବେଗର ବୈଦେ. ବିଣ ଫା—ବାଜେ—Miscellaneous.

ବେଗର୍ ଆସାମି—ବୈଦେ. ବି(ଫା)୧ । ବାଜେ ଲୋକ; ଭିନ୍ନ ଲୋକ—
Begar āsāmi 1. Common people; the mass.
ବାଜେଲୋକ ଗୋରଆସାମୀ ୨ । ବାହାରର ଲୋକ—2.
An outsider.

ବେଗର୍ ଭାତିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ (ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ) ବିଣ—ଭାତ-ଅନ୍ତର; ରାଜାଙ୍କ ଅନ୍ତର
Begar bhātiā ଅର୍ଥାତ୍ ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭୋତ୍ପନ୍ନ—Born
of a 'Raja's concubine

ବେଗଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ (ଅ.ବିଗର୍)—ଅନ୍ୟ; ଦୋସର୍—
Begal Another; any other.

ବେଗଲ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବିଗର)—ଭିନ୍ନ; ପୃଥକ—
Begala ପୃଥକ **ବିଗର** Separate.

ବେଗସର—ସ. ବି (ବେଗ+ସୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବେଗଗାମୀ
Begasara ଅଶ୍ୱ—1. A swift steed. ୨ । ଅଶ୍ୱତର; ଖଚର—2. Mule.

ବେଗାର୍ଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. ବି (ସମ୍ବଲପୁର; ଭୁଲ ହ୍ର. ବେଗାର୍ଦ୍ଦି)—ବେଗାର
Begārdi (ଦେଖ)—Begāri (See)

ବେଗାର୍ଡ଼ୁ—ଦେ. ବିଣ—ବିଗାର୍ଡ଼ୁ (ଦେଖ)
Begārdu Bigārdu (See)

ବେଗା(ଗି) ବେଗି—ଦେ କ୍ରି. ବିଣ—ବେଗି (ଦେଖ)—Begi (See)
Begā(gi) begi [ଉ—ଗ୍ରମ ଅସିଛନ୍ତି ବୋଲି ଶୁଣି ସେ, (ବେଗିଆ ବେଗି—ଅନ୍ୟରୂପ) ବେଗାବେଗି ଅନେକ ଲୋକବାକ୍, ଶିଗ୍ରୀର ସ୍ମରଣ ଖାଇବା ଜିନିସ ଧରି ଅସି ପହଁଚ ଗଲେ । **ବେଗସେ** ମାଳକଣ୍ଠ ଦାସ. ପିଲାଙ୍କଗ୍ରମାସ୍ତୁତି ।]

ବେଗାର୍(ରି)—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେଗାର୍)—୧ । ବେଠି; ବିନା-
Begār(ri) ଦରମାରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ପରିଶ୍ରମ—
ବେଗାର(ରୀ) 1. Impressment of persons into com-
ବେଗାର(ରି) pulsory service without remuneration; forced labour. ୨ । ବେଠିଆ—2. Persons impressed into service without pay. ୩ । ରାଜାଙ୍କ ସହରେ ବା ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅସିଥିବା ଅନୁଚରଦଳ (ଯଥା—ବେହେରା, ଛାରୁଆ, ବାଜାଦାର୍)—3. Menials accompanying a royal or marriage prrcession.

ବେଗାର(ରି) ଖା(ଖା)ଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେଠି ଖଟିବା; ବେଠିରେ କାମ
Begār(ri) kha(khā)ṭibā କରିବା—To work on
ବେଗାର ଖାଟା (ଠେଲା) **ବେଗାରି ଖଟନା** impressed service.
[ବେଗାର(ରି) ଭୁଲ(ଲେ)ଇବା— ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେଗାର୍ ଦଣ୍ଡ—ଦେ. ବି (କଠିରଅ; ଅଧିକ)—ଇଉରୋପୀୟ
Begār daṇḍa ଅପରାଧୀଙ୍କ ପ୍ରତି ବିହିତ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ—
Penal servitude (for European convicts).

ବେଗାର୍(ରି) ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି-ଲୋକଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତି ବେଠି କରିବାକୁ
Begār(ri) dharibā ଧରିବା—To impress persons
ବେଗାର ଧରା into service i e. to work gratis.
ବେଗାର ଧରନା

ବେଗି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସ. ବେଗ)—ଚଞ୍ଚଳ; ଶୀଘ୍ର; ସତ୍ୱର;
Begi ଜଲ୍‌ଦି; ବେଇଟି—Soon; quickly; swiftly.
ଶିଗ୍ରୀର [ଉ—ମାଗିବ ଯାହା ତାହା ଦେବ ମୁହିଁ ବେଗି ।
ବେଗ କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।]

ବେଗିତ—ସ. ବିଣ. (ବେଗ+ଇତ)—୧ । ବେଗବାନ୍—1. Swift.
Begita ୨ । ଚଳିତ—2. Moved. ୩ । ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ—
(ବେଗୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 3. In haste; hasty. ସ. ବି—
ଶ୍ୟେନପକ୍ଷୀ—Falcon; hawk.

ବେଗିନି—ଦେ ବି.—ପ୍ରାଚୀନ ଅଣ୍ଡିବପୋତବିଶେଷ—A kind of
Begini ancient ship. (ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନ ଇତିହାସ) ।

ବେ ଗୁଆଁର—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେଗଆର)—୧ । ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—
Be guār 1. Intelligent. ୨ । ଚତୁର—2 Clever.
ବୁଦ୍ଧିମାନ **ବେଗଁବାର**

ବେଗୁଆର—ଦେ. ବିଣ—ବେଗବାନ୍—Swift. [ଉ—ବେଗୁଆର
Beguāra ଘୋଡ଼ା ଯୋଗ୍ ରଥରେ ବସି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନୃପତି
ବେଗବାନ; **ବେଗବନ୍ତ** ପଳାଇଲେ ଶସି । କୃଷ୍ଣସିଂହ—ମହାଭାରତ-ଦ୍ରୋଣ ।]

ବେଗୁଣିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବିଗୁଣିଆ (ଦେଖ)—Biguniā (See).
Beguniā

ବେଗୁନିଆ—ଦେ. ବି.—ନିର୍ଗୁଣ୍ଡୀ; ବନ୍ୟ କ୍ଷୁପବିଶେଷ—A wild
Beguniā plant; Vitex Negundo (Haines);
ନିସିନ୍ଦା; **ସିବାରି ;ସମ୍ଭାଲୁ**, Vitex Trifolia; five-leaved
ପାନିକିସମ୍ଭାଲୁ, chaste tree.
ଦେ. ବାବଲି, ନଲ୍ଲ ବାବଲି [ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଉଚ୍ଚରେ ୨।୩ ହାତ ବଢ଼େ; ପତ୍ର ୩।୨ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ । ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ମୁଗ ଇତ୍ୟାଦିରେ ମିଶାଇ ଓଳଅ ବାନ୍ଧିଲେ ମୁଗରେ ପୋକ ଧରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ପୁଷ୍ପବର୍ଣ୍ଣ ଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ଶୁକ୍ଳ ବେଗୁନିଆଲୁ ଫସ୍ତୁରରେ ସିଦ୍ଧିବାର; କଳା ବେଗୁନିଆଲୁ ନିର୍ଗୁଣ୍ଡୀ ଓ ମାଳପୁଷ୍ପ କହନ୍ତି । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ—କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ।]

ବେଗୁଲ୍ (ଲି)—ବୈଦେ.ବି. (ଇଂ. ବ୍ୟୁଗ୍ଲ୍)—ବିଗୁଲ୍; ଭୁରୀ; ରଣଭୁରୀ—
Begul li) ବିଗୁଲ; **ବିଗୁଲ** War bugle.

ବେଗେ—ଦେ କ୍ରି. ବିଣ—(ସ. ବେଗତଃ)—ବେଗି (ଦେଖ)—
Bege **ଜଲ୍‌ଦି; ବେଗ୍‌ସେ** Begi (See). [ଉ—ଯୁବ ମନ ଅଜ (ବେଗେଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅଜନମ ସୁଖୀ ରାଜରାଜ ଭୁଜ ଦାସି ବେଗେ ସାଜ ସାଜ ହେ । ଭଜ—ପ୍ରେମ ସୁଧାନିଧି; ନଳ ବେଗେଣ ବଳେ କରନ୍ତୁ ଅସି । ପ୍ରାଚୀ—ନଳଚରିତ ।]

ବେ ଘରୁଆ—ଦେ.ବିଣ.(ଫା ବେ+ଓ.ଘରୁଆ)—ବେ ଖାନାନ୍ (ଦେଖ)
Be gharuā ବେଖାନ୍ଦାନ; **ବେଖାନଦାନୀ** Bekhāndān (See).

ବେଙ୍କ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବାଙ୍କ୍)—ବୈଙ୍କ୍ (ଦେଖ)—Bēnk
Beṅk ବ୍ୟାଙ୍କ; **ବୈଙ୍କ** (See).

ବେଙ୍କର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବାଙ୍କର୍)—ବାଙ୍କର୍ (ଦେଖ)—
Beṅkar (Bāṅkar (See)

ବେଙ୍ଗ—ଦେ. ବି (ସ. ବ୍ୟଙ୍ଗ)—୧ । ଭୂଚରପ୍ରାଣୀବିଶେଷ; ଦେଙ୍ଗ,
Beṅga ବେଙ,ବେଙ୍ଗ; **ବେଂଗ,ମେଢକ** ମଣ୍ଡୁକ— 1. Frog; Ranidae,
ମ—ବେଡ଼ୁକ୍ [ଉ-ସାପ ନେ ! ବେଙ୍ଗ ନେ ! ମୋ ପେଟ କାଳ ବଳେଇ (ବେଙ୍ଗଇ; ବେଙ୍ଗେ, ବେଙ୍ଗେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ । ଶିଶୁଗୀତ ।]

(ବେଙ୍ଗୁଲୀ—ଶ୍ରୀ) [ଦ୍ର-ନାନା ଜାତିର ଓ ଆକାରର ବେଙ୍ଗ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି; ଯଥା—ବାଛୁଣୀ ବେଙ୍ଗ, କଟକଟିୟା ବେଙ୍ଗ, କୁଲ ବେଙ୍ଗ ଓଅଁ ବେଙ୍ଗ, ବାଠ ବେଙ୍ଗ ଓ ସୁନା ବେଙ୍ଗ ।] ୨ । ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—2. A name given to males and females. ୩ । (ସ. ବ୍ୟଙ୍ଗ) ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି—2. Irony; satire.

ବେଙ୍ଗ ଚମ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବ୍ୟଙ୍ଗ ଚର୍ମ)—୧ । ବେଙ୍ଗ ଦେହର Beṅga chama ଚମଡ଼ା—1. Skin of a frog. ୨ । ବେଙ୍ଗ ବେଙ୍ଗର ଚାମଡ଼ା ଚମ ଭଳ ଖାରୁରିଆ ଦେହର ଚମଡ଼ା—2. Rough **ବେଙ୍ଗକା ଚମଡ଼ା** skin on the body of a person (ବେଙ୍ଗଚମଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) [compared to that of a frog].

ବେଙ୍ଗ ଚ୍ଛଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ)ଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ— Beṅga chāṅga(ṅgu)rdiā 1. Scattered about. ଛଡ଼ାଛାଡ଼ି (ଯଥା—ଏ ଘରେ ପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ାକ ବେଙ୍ଗଚ୍ଛଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ପାରାରାଖୁପୀର ମତନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।) ୨ । ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ— ରେଗାପଟକା 2. Very small. (ଯଥା—ତାଙ୍କ ଘରର ଛୋଟରୁ-ଯାକ ସବୁ ବେଙ୍ଗଚ୍ଛଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ହୋଇଛି ।) ୩ । ରୁଗ୍ନ ଓ କ୍ଷୀଣ (ଶିଶୁ)—3. Sickly and thin (child).

ବେଙ୍ଗ ପହଣା—ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର)—ବେଙ୍ଗଫୁଲ; ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ଲଗା— Beṅga pahaṇā ଛୋଟ ବେଙ୍ଗ—Tadpole.

ବେଙ୍ଗ ପାଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. ଧ୍ୱଂ—ବେଙ୍ଗପରି କର୍କଶସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ— Beṅga pāṭiā Having a croaking or hoarse voice ଭାଙ୍ଗାଗଳା like that of a frog. ଦେ. ବ-(ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)— [ବେଙ୍ଗ ପାଟେ(ଟୋ)ଇ—ସ୍ତ୍ରୀ] ୧ । ବେଙ୍ଗର ପାଟିପରି ଆକାର ବିଶିଷ୍ଟ ଝୁଲାଠିରେ, ଘାଗୁଡ଼ିରେ ଓ ଅଣ୍ଟାସୂତାରେ ଲାଗିଥିବା ଝୁଣ୍ଟିଉଲଗା ଘୁଙ୍ଗୁର—1. Tinkling ball shaped like a frog's mouth attached to ornaments. ୨ । ବେଙ୍ଗର ପାଟିପରି ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ରୁପାପତ୍ର ଓ ତାରରେ ନିର୍ମିତ ଗୋଲଦରସ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଣ୍ଟାରେ ଉଠିବା ଅଳଙ୍କାର—2. A kind of waist-chain having balls shaped like the heads of frogs.

ବେଙ୍ଗ ଫୁଲ—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ଫେଣରୁ ବେଙ୍ଗଛୁଆ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି— Beṅga phulā 1. Frothlike substance from which frogs are hatched. ୨ । ଫେଣରୁ ବାହାରି ପାଣିରେ ଖେଳୁଥିବା କେବଳ ମୁଣ୍ଡ ଓ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ଯୁକ୍ତ ବେଙ୍ଗ ଛୁଆ—2. Tadpole.

ବେଙ୍ଗ ବଥ—ପ୍ରାଦେ, (ବସ୍ତୁର) ବ—ବେଙ୍ଗି ବଥ (ଦେଖ) Beṅga bath Beṅgi batha (See).

ବେଙ୍ଗ ବାଇଦ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବ୍ୟଙ୍ଗ+ବାଦ୍ୟ)—ପିଲାମାନଙ୍କର ଏକ Beṅga bāida ପ୍ରକାର ଖେଳନା ବା ଅନବଦ୍ଧ ବାଦ୍ୟ—A kind **ବେଙ୍ଗ ବାଜା** of small drum for children.

ବେଙ୍ଗଲ୍—ବୈଦେ. ବ—(ଇଂ. ବେଙ୍ଗଲ୍)—ବଙ୍ଗଦେଶ— Beṅgal ବାଙ୍ଗଳା **ବେଙ୍ଗାଲ** The country of Bengal

ବେଙ୍ଗଲ୍ ନାଗପୁର ରେଲଓୟେ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—କଲିକତାଠାରୁ Beṅgal-nāgapura relaoye ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଉପକୂଳରେ ବେଙ୍ଗଲନାଗପୁର ରେଲଓୟେ ଓଡ଼ିଶା, ଗଞ୍ଜାମ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର **ବଙ୍ଗାଲନାଗପୁର ରେଲୱେ** ଉପକୂଳଦେଶ ଦେଇ ବାଲେଶ୍ୱର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠନାଗପୁର ଉତରଦେଇ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ନାଗପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ରେଲପଥ—Bengal Nagpur Railway.

ବେଙ୍ଗଲା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଦମନ)—୧ । ଗୋରୁଙ୍କ ଖୁରାରେ ଧାନ Beṅgalā ଦଳାମାନ ପକାଇ କୁଟାରୁ ଧାନକୁ ପୃଥକ୍ କରିବା **ଧାନମାଡ଼ୀ** ନିମନ୍ତେ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଖୁଣ୍ଟ ପୋତି ତାହାର **ଦୌନୀ, ଦାଁଯ, ଦ୍ୱାଁରୀ** ଚାରିଆଡ଼େ ବୃତ୍ତାକାରରେ ଧାନଦଳାମାନ ବିଛାଇ (ବେଙ୍ଗେଲା—ଅନ୍ୟରୂପ) ସେ ମେରରେ ଦାଉଣୀ ବା ପଗା ବାନ୍ଧି ସେଥିରେ ଏତାଧିକ ବଳଦ ଯୋତି ବଳଦମାନଙ୍କୁ ବୁଲାଇବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—1. The process of having paddy sheaves trodden by bullocks tethered to a central post to thresh out paddy from straw. (ଉ—ନାମ ମାତ୍ର ଯାହାକୁ ଅଛି ଦିଗବଗ, ଦେଖ ଅସିଲାଣି ଏ ଧ୍ରୁବ ମେରୁ ବୁଲି, ମେରୁ ନବେ ସପ୍ତଋଷିର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବେଙ୍ଗଲା—ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।)

୨ । ବେଙ୍ଗୁଲା (ଦେଖ)—2. Beṅgulā (See).

ବେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ)ଲା(ଲେ)ଇବା—କ୍ରି—ବେଙ୍ଗଲା ପକାଇବା ନିମନ୍ତେ Beṅga(ṅgu)lā(le)ibā ମେରର ଚାରିପାଖେ ଧାନ ଦଳାମାନ ଆଁଟି ବିଛାନ ବିଛାଇବା—To strew corn sheaves round **ଖୋହ ଛୀଟନା** the central post to have them trodden (ବେଙ୍ଗୁଲିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) by oxen.

ବେଙ୍ଗ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକମାତ୍ର Beṅga lāṅgurda ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ—The only son of a person. (ଯଥା—ଭଗବାନ୍ ଏଇ ବେଙ୍ଗଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଖଣ୍ଡକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତୁ ।)

ବେଙ୍ଗଲା ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମେର ଖୁଣ୍ଟରେ ବଳଦ ଯୋତି Beṅgalā pakā(ke)ibā ଧାନଦଳାମାନ ବଳଦଙ୍କଦ୍ୱାରା **ଧାନମାଡ଼ା** ମଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ବଳଦଙ୍କୁ ଚାଳିତ କରିବା—To drive **ଦୌନୀ କରନା** bullocks tethered together round the central post to thresh paddy.

ବେଙ୍ଗଲା ବୁଲା(ଲେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ବେଙ୍ଗଲା ଅଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା }

(ଉ—ବାହିଁ ଧାନ, ଅମଳ କରଇ କୃଷୀବଳ, ଖଳାରେ ବେଙ୍ଗଲା ପକାଇ । ମଧୁସୂଦନ. ଶ୍ରୀନମାଳା ।)

ବେଙ୍ଗଲି—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ବଙ୍ଗୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି, ବଙ୍ଗାଳୀ—A Beṅgalī Bengalee. Pertaining to Bengal. ବାଙ୍ଗାଳୀ **ବଙ୍ଗାଳୀ** ବିଶ—ବଙ୍ଗୀୟ—

ବେଙ୍ଗା—ଦେ. ବ—୧ । ଶରଦ ଯୋଗୁଁ ଗୋରୁମାନଙ୍କ ଗଳା ଫୁଲିଯିବା Beṅgā ରୋଗ—1. A sickness attacking cattle; ଗୋରୁର ଗଳାଫୋଳା ରୋଗ Actinomycosis. ୨ । ଆଶଙ୍କା; **ବେଙ୍ଗା** ଭୟ—2. Fear; apprehension. ଦେ. ବିଶ—୧ । ଆଧାସିଦ୍ଧ; ଦରକାଁଚା; ଦରକାଚା ପାଣିରେ ସୁସିଦ୍ଧ ନ ହୋଇ କଇଥା **ଅସିଦ୍ଧ** ହୋଇଯିବା (ବାଇଗଣ)—1. Half-boiled ବାସୀଗନ୍ଧ (brinjal). ୨ । ବାସି ହେବାରୁ ପୁତିଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ (ଦୁଧ, **ବେଂଗା** ଦହି, କାଞ୍ଜି)—2 Stale and putrid (milk, curd). ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଦଇଳା ରୋଗର ଦେହରୁ

ଉଠିବା ଖିଞ୍ଚାଇବା ବିଷୟ—Spasmodic achings or cramps of the limbs of a cholera patient. ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଗୋରୁଙ୍କ ଧରିବା ବାତ ରୋଗ—A kind of cattle rheumatism. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଛୁଇ ନ ଖାଇ ଗୋରୁ ଶୀଣ୍ଟି ହୋଇଯାଏ ।]

ବେଙ୍ଗା ପିତଳ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପିଙ୍ଗଳ + ପିତ୍ତଳ)—ଏକପ୍ରକାର Beṅgā pitala ହଳଦିଆ ପିତ୍ତଳ ବା କଂସା—A kind of yellow brass. ବେଂଗା ପିତ୍ତଳ **नेपाली पीतल**

ବେଙ୍ଗା ଫେରେଇ ଦେବା—ପ୍ରାଦେ (ବେଙ୍ଗାଘଡ଼ା) କ୍ରି—ଦୋହର ଅଦଦ୍ୱାରା Beṅgā pherei debā ଦୋଷସ୍ତ କରିଦେବା—To teach a person a lesson by beating.

ବେଙ୍ଗି କଉଡ଼ି—ଦେ. ବି—ବଡ଼ କଉଡ଼ି—A big cowrie or sea-Beṅgi kaurḍi **ଢୋଁ(ଫୋଁ)ଗୀ କୌଡ଼ି** shell.

ବେଙ୍ଗି ବଥ—ଦେ. ବି—ପିଲାମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଓ ବେକରେ ଉଠିବା Beṅgi batha **ବଥ**—Boils coming out on the head and neck of children [ଦ୍ର—ଯେଉଁ **ବେଙ୍ଗୀଘାଉ** ପିଲାମାନଙ୍କ ବେକରେ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ବେଙ୍ଗି ବଥ ହୋଇଥାଏ ସେମାନଙ୍କ ବେକରେ ବେଙ୍ଗି କଉଡ଼ି ବନ୍ଧିଦେଲେ ବେଙ୍ଗି ବଥ ଉଣା ହୋଇଯିବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

ବେଙ୍ଗୁଳା—ଦେ. ବି—୧ । ଫଡ଼ା, କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଫାଟିଯାଇ ତହିଁରୁ Beṇgulā ଚିରିଯିବା ଖଣ୍ଡମାନ—1 Strips into which a thing bursts. (ଯଥା,ଏ ପୁରୁଣା ଲୁଗା ବେଙ୍ଗୁଳା ବେଙ୍ଗୁଳା ହୋଇ ଚିରିଗଲାଣି । ୨ । ନୋଳା; ବେତମାଡ଼ର ଲମ୍ବା ଦାଗ—2. Marks left after cane-beating; stripes. (ଯଥା—ବେତମାଡ଼ରେ ତା ପିଠି ବେଙ୍ଗୁଳା ଫାଟି ଯାଇଛି; ତା ପିଠିରେ ବେଙ୍ଗୁଳା ବସିଛି ।)

ବେଙ୍ଗୁଲି—ଦେ. ବି ୧ । (ଶିଶୁ ଭାଷା)—ଶିଶୁମାନଙ୍କର ବେଙ୍ଗଙ୍କୁ Beṅgulī ଆଦର ସମ୍ବୋଧନ—The name of frog used ବେଙ୍ଗୀ by children [ଉ—ବେଙ୍ଗୁଲି ବେଙ୍ଗୁଲି ! ପାଣିଦଉଡ଼ି, ବେଙ୍ଗ ଲି ନାମା } ବେଙ୍ଗେଇ ନାମା } —ଅନ୍ୟରୂପ ନଈ ସମୁଦ୍ରର ଭସେଇ ଦଉଡ଼ି—ଶିଶୁଗୀତ] । ୨ । ମାଈ ବେଙ୍ଗ-2. A female frog. ପ୍ରାଦେ. (ବାମଣ୍ଡା) ବି—ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଖେଳବିଶେଷ—A kind of out door game of children; frog-trot.

ବେଚ୍‌ବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—(ଭୁଲ ହ୍ର ବେଚ୍‌ନା)-ବିକିବା—Be ch-bā To sell.

ବେ ଚଇ(ଏ ୟ)ନ୍(ନି)—ବୈଦେ.ବିଣ-(ଫା ବେ + ଚୈନ୍ = ସ୍ଥିରତା) - Bechai(e,ya)n(ni) ୧ । ଅସ୍ଥିର—1. Restless. ୨ । ବେଚଇନ୍, ବେଚାଏନ୍ ଚିନ୍ତିତ; ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—2. Uneasy; anxious. **ବେଚୈନ୍(ନି)** ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ଅସ୍ଥିରତା—Restlessness.

ବେଚା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବିକ୍ରୟ— Bechā Sale.

ବେଚାରା(ରି)—ବୈଦେ. ବିଣ. ସଂ (ଫା. ବେ + ଚାରା = ଉପାୟ;)— Bechārā(ri) ୧ । ଅଶକ୍ତ; ଅକ୍ଷମ (ତୁଳନାକର--ସଂ. ବିଚାର) **बेचारा बेचारी** 1. Powerless; impotent ୨ । ନିରୀହ; (ବେଚାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନିରୁପାୟ—Resourceless; remediless. ୩ । ନିରୀହ -3. Innocent, ୪ । ନିରାଶ୍ରୟ—4. Helpless. ଦେ, ବି (ଅନୁକମ୍ପାର୍ଥକ ପ୍ରୟୋଗ)-- ସଂ. ବିଚାର)—ଦରିଦ୍ର; ନିରୀହ ବ୍ୟକ୍ତି—Poor man.

ବେ ଚାଲ(ଲ୍ଲ,ଲି)—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା ବେ + ଚାଲ୍ = ଚରିତ୍ର)—୧ । Be chāla(lā,li) ଅସଚ୍ଚରିତ୍ର—1. Immoral. ୨ । ମନ୍ଦ **बेचाल बदचाली** ଆଚରଣବିଶିଷ୍ଟ—2. Of bad conduct. ୩ । ମନ୍ଦ ଅଭ୍ୟାସଯୁକ୍ତ—3. Of bad habits. ବୈଦେ ବି (ଫା)—୧ । ଅସଦାଚରଣ -1. Bad **बदचाल** conduct. ୨ । ମନ୍ଦ ରୀତି—2- Bad practice or custom. ୩ । ଦୁର୍ନୀତି; ଅସତ୍ ଚରିତ୍ର— 3. Immorality; vile character. ୪ । ମନ୍ଦ-ଅଭ୍ୟାସ—4. Bad habit.

ବେଚିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ.ବିକ୍ରୟ; ହ୍ର. ବେଚ୍‌ନା)--ବିକ୍ରୟ— Bechibā Sale

ବେ ଚେଷ୍ଟ(ଷ୍ଟା,ଷ୍ଠା)—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଚେଷ୍ଟ)—୧ । ରୋଗ ବା କ୍ଲାନ୍ତି Be cheshṭa(shṭā,shṭhā) ଯୋଗୁଁ ଅଜ୍ଞାନ; ଅଚେତା; ବେଚେତ୍—1. Unconcious (owing to illness or labour). ବେଚେତେଷ୍ଟା (ଷ୍ଟା) } ବେଚେତେଷ୍ଟ୍ (ଷ୍ଟ) } —ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ନିଶ୍ଚଳ—2. ଅଚେତ **बेचेत** Motionless. ୩ । ଅଙ୍ଗାଦି ଚାଳନରେ ଅକ୍ଷମ—3. Incapable of moving one's limbs

ବେ ଛପର(ରି) —ଦୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେଛପ୍ପର)—ଗୃହଶୂନ୍ୟ— Be chhapara(rī) ବେଛପ୍ପର **बेछपरी** Homeless.

ବେଛପରୀ ମଉଜା—ବୈଦେ. ବି—ଯେଉଁ ମଉଜାରେ କୌଣସି ପ୍ରଜାର Bechhapari maujā ଘର ନାହିଁ; ଯେଉଁ ମଉଜାରେ ଅନ୍ୟ ବେଛପ୍ପରୀ ମୌଜା ଗ୍ରାମବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆସି କେବଳ ଚାଷ **बेछपरी मौजा** କରନ୍ତି—A village which has not got any resident cultivator, a village of which the lands are cultivated by residents of other villages.

ବେ ଛାଡ଼—ଦେ. ବିଣ—ଅବିରାମ; ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ—Unremitting. Be chhārḍa ଏକଜରୀ (ଯଥା—ବେଛାଡ଼ ଜ୍ୱର ।) **लगातार**

ବେଜ୍‌(ଜୁ)—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୈଦ୍ୟ; ଭଣ୍ଡାରମାନେ ସ୍ୱୟଂ ବୈଦ୍ୟବୃତ୍ତି Bej(ju) କରୁ ଥିବାରୁ)—ଭଣ୍ଡାରମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ— A family title of barbers. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି ଓ ବିଣ—ବେଜୁଡ଼ (ଦେଖ)—Bejurḍ (See)

ବେଜ୍‌ବା(ରା)ଡ଼ା—ଦେ.ବି (ସଂ.ବିଜୟ+ଓ. ବାଡ଼ୁଡ଼ା)—ମାଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶ Bej-wā(bā)rḍā ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗୋଟିଏ ସହର ଓ ଇଷ୍ଟ୍ କୋଷ୍ଟ୍ ରେଲର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଜଂକ୍‌ସନ୍ ଷ୍ଟେସନ୍—Bezwada, name of a town of Madras presidency and an important junction of the East (ବେଜୁଅଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) Coast Railway

ବେଜଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବିଣ—୧ । ଅବାଧ୍ୟ—1. Bej-rdā Disobedient. ୨ । ଚରିତ୍ରହୀନ—2. Of bad character. ୩ । ବିଜୋଡ଼; ବିଷମ (ସଂଖ୍ୟା)—3. Odd (number). ୪ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—4. Shameless; immodest.

ବେଜଡ଼(ଡ଼)—ପ୍ରାଦେ (ଗୋରଖା) ବିଣ—୧ । ବେଇଜତ—1. Bejard(t) Shorn of honour. ୨ । ବେଢ଼ାସ୍ତ—2 Very improper. ୩ । ଅଶ୍ଳୀଳ—3. Indecent. (ଯଥା—ସେ ମୋତେ ବେଜଡ଼ ଗାଳି ଦେଲା ।) ୪ । ଅତ୍ୟଧିକ—4. Excessive.

ବେ ଜନମା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଜାରଜ—1. Bastard Be janamā ନୀଚଜାତ—2. Low-born. ବେଜାତ ବେଜନ୍ମା (ବେଜନ୍ମା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେ ଜବ(ବ୍ବ)ତ୍(ତି)—ବୈଦେ ବିଣ (ଫା. ବେଜବ୍ତ୍) ୧ । ଯାହା Be jaba(bba)t(ti) ଅଧିକୃତ ବା ଦୋରସ୍ତ କରାଯାଇ ନାହିଁ— ବେଜବତୀ 1. Unattached (property). ୨ । ଅଶାସିତ— ବେଜପତୀ 2. Unrestrained; unruly.

ବେ ଜବା(ମା)ନ୍(ନି)— ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେ+ଜବାନ୍=ବାକ୍ୟ— Be jabā(mā)n(ni) ୧ । ବଦ୍‌ଜବାନ୍; ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷାରେ ଗାଳି— ବେଜବାନୀ 1. Filthy abuse. ୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷା— ବେଜବାନୀ 2. Obscene language. ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ବେଜବାନ ଅଶ୍ଳୀଳଭାଷୀ—1. Obscene; using filthy ବେଜବାନ language. ୨ । ଯେ ଅଟଣାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରକ୍ଷା ନ କରେ—2. False to one's promise.

ବେ ଜବାବ୍(ବି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଜବାବ୍=ଉତ୍ତର)— Be jabāb(bi) ୧ । ନିରୁତ୍ତର; ଅବାକ୍—1. Having no ବେଜବାବ reply to make; nonplussed. ୨ । ଯେ ନିଜର ବେଜବାବ ସତ୍ୟ ପାଳନ ନ କରେ—2. Not true to one's (ବେଜବାବସ୍ତ୍ୱ—ଦେଶଜ ରୂପ) word or promise.

ବେ ଜାଏ(ୟ୍)—ବେଦେ. ବି (ଫା. ବେ+ଜା=ନ୍ୟାୟ)—୧ । Be jāe(y) ଅସଙ୍ଗତ; ଅନ୍ୟାୟ; ଅନୁଚିତ—1. Unjust; ବେଜାୟ wrongful; improper. ୨ । ମନ୍ଦ—2. Bad. ବେଜାୟ; ବେଜା

ବେଜାଏ ଆଚରଣ—ଦେ. ବି—ମନ୍ଦଆଚରଣ; ଖରାପ ବ୍ୟବହାର— Pejāe ācharaṇa ଅନ୍ୟାୟ ଆଚରଣ Misconduct. ବେଜା ଆଚରଣ

ବେଜାଏ(ୟ୍) ଖର୍ଚ୍ଚ – ବୈଦେ.ବି (ଫା. ବେଜା+ଖର୍ଚ୍ଚ)—ଅଯଥା ଖର୍ଚ୍ଚ; Pejāe(y)kharchcha ଦରକାରଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବ୍ୟୟ— ବେଜାୟ ଖରଚ ବେଜାଖର୍ଚ୍ଚ Needless expenses. [ବେଜାଏ ୟ୍) ଖରଚ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେଜାଏ ଜବରଦସ୍ତି—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେଜା+ଜବରଦସ୍ତି)— Bejāe jabaradasti ୧ । ଅନ୍ୟାୟ ବଳପ୍ରୟୋଗ—1. Use ବେଜାୟ ଜବରଦସ୍ତି of criminal force. ୨ । ବଳପୂର୍ବକ ଅଜା ଜବରଦସ୍ତୀ ଅଧିକାର—2. Forcible possession.

ବେ ଜାତି—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିଜାତୀୟ)—୧ । ବିଜାତୀୟ—1. Of Be jāti different caste or nationality. ୨ । ବେଜାତ ଅଜାତିଆ; ଜାତିଚ୍ୟୁତ—2. Outcasted. ୩ । ନୀଚ ବେଜାତ ଜାତୀୟ—3. Of low caste.

ବେ ଜାବତା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଅଶାସିତ—1. Be jābatā Undisciplined; unruly. ୨ । ବେଇଜ୍ଜତ; ବେଜାବତା ସମ୍ଭ୍ରମ ହୀନ—2. Devoid of prestige. ୩ । ବେଜାବ୍ତା ଅନିୟମିତ—3. Iregular. ୪ । ବେଆଇନୀ— 5. Illegal.

ବେଜାର—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଗାଳି Bejār ଦେଉଥିବା; ଉତ୍କଣ୍ଠାକାଙ୍କ୍ଷୀ—1. Abusing; rebuking. ୨ । କୁପିତ; ରାଗାନ୍ୱିତ—2. Angry. ବେଜାର ୩ । ବିରକ୍ତ—3. Displeased. ବୈଦେ. ବି (ଫା)—ବିରକ୍ତି—Displeasure.

ବେଜାର ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—ବିରକ୍ତି ଲାଗିବା— Bejār lāgibā ବେଜାର ଲାଗା ବେଜାର ଲଗନା pleased.

ବେଜାର୍ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଗାଳି ଦେବା— Bejār hebā 1. To abuse; to censure. ୨ । କୁପିତ ବିରକ୍ତ ହେବା ବେଜାର ହୋନା ଦେବା—2. To be angry.

ବେଜାରି—ଦେ. ବି—କଣ୍ଟକାରିକା (ଦେଶ) Bejāri Kaṇṭakārikā (See)

ବେଜି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ଭୁଲ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ହିଂ. ବେଜୀ)— Beji ପ୍ରବୀଣ ଗୁଣିଆ—An expert magician. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ବେଜିଡ଼ି (ଦେଶ)—Bejirdi (See)

ବେଜିଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ହେଜେଡ଼ୀ ସ୍ତ୍ରୀ; ଅରଜସ୍ତ୍ରା ନାରୀ— Bejirdi A woman who exhibits no signs of femininity (e. g. breast; mense).

ବେଜିତ୍(ତି)— ବୈଦେ. ବିଣ ଫା.-ବେଇଜ୍ଜତ୍ ଦେଖ—Beijjat (See). Bejit (ti) ବି—ବେଇଜତ (ଦେଖ)—Beijati (See).

ବେଜିତ—ସଂ. ବିଣ. (ସୁଂ ବିଜ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବେଜି ଧାତୁ=ଭୀତ ହେବା Bejita +କର୍ତ୍ତୃ. ତ) —୧ । ଭୀତ—1, Frightened. ବେଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ଭୟଚକିତ—2, Terrified. ୩ । ପ୍ରପୀଡ଼ିତ; କ୍ଲେଶିତ—3, Oppressed.

ବେଜୁଡ଼୍(ଡ଼ୁ)—ପ୍ରାଦେ ଗଞ୍ଜାମ ବି—ଭଣ୍ଡାର ଜାତିର ଗୋଟିଏ ଶାଖା Bejurd (rdu) —A sect of barbers. [ଦ୍ର— ଭଣ୍ଡାର ୪ ଶ୍ରେଣୀର ଅଛନ୍ତି । ଯଥା—୧ । ଗଡ଼ମାଳ; ୨ । ବେଜୁଡ଼; ୩ । ଓଡ଼ିଶି ଓ ୪ । କାଙ୍ଗ ।] ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ—ନପୁଂସକ—Eunuch; impotent.

ବେ ଜୋଡ଼—ଦେ. ବିଣ—ବିଜୋଡ଼ (ଦେଖ) Be jorda Bijorda (See)

ବେ ଜୋର୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ଫା. ଜୋର୍)—ଦୁର୍ବଳ— Be jor କମ ଜୋର କମଜୋର Weak; enervated. (ବେଜୋରଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବୋଜୋରୀ—ବି)

ବେଞ୍ଚ (ଞ୍ଚ)—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—୧ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କର, ବିଶେଷତଃ Beñch(ñchi) ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ବସିବା ଉପଯୋଗୀ ବେଞ୍ଚ **ବେଞ୍ଚ** ଗୋଡ଼ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା କାଷ୍ଠାସନ—1. A bench. ୨ । ବିଚାରକଙ୍କ ଆସନ—2. Court of justice; bench. ୩ । ଏକାଧିକ ଅବୈତନିକ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଏକତ୍ର ବସି ମକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରିବା ଅଦାଲତ—3. Bench of honorary magistrates.

ବେଞ୍ଚ୍ କୋଟ୍(ର୍ଟ)—ବୈଦେ. ବି—ବେଞ୍ଚ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ଅଦାଲତ—Beñch-kot(rt) The court of Bench magistrates. ବେଞ୍ଚକୋର୍ଟ **ବେଞ୍ଚକୋର୍ଟ**

ବେଞ୍ଚ୍ ମେଜେଷ୍ଟର—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ବେଞ୍ଚ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍) Beñch mejeshtara ଅବୈତନିକ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—Honorary agistrate. ବେଞ୍ଚ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ **ବେଞ୍ଚ ମଜିଷ୍ଟ୍ରେ** (ବେଞ୍ଚ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—ଶୁଦ୍ଧରୂପ)

ବେଞ୍ଜ(ନ୍ନ)ନ—ପ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବ୍ୟଞ୍ଜନ)—୧ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ; ତରକାରୀ Peñja(nna) na —1. Curry. ୨ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ-ବେନନ **ଶାଗ, ତରକାରୀ, ଭାଜୀ** ବର୍ଣ୍ଣ—2. Consonant.

ବେଞ୍ଜାଟି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ମେହେନ୍ଦି (ଗୁଳ୍ମ)—Beñjāṭi Henna (plant.)

ବେଟ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ, ବାଟ୍)—ବ୍ୟାଟ୍; ପେଣ୍ଡୁ ବାଡ଼େଇବା ଯଷ୍ଟି—Bet ବ୍ୟାଟ **ବୈଟ ବଲ୍ଲ, ବଲ୍ଲା ଓରଗେଦ** Bat.

ବେଟ୍ ବଲ୍—ବୈଦେ. ବି (ସହଚର) (ଇଂ). ବାଟ୍+ବଲ୍)—କ୍ରିକେଟ୍ Bet bal ଖେଳିବା ଯଷ୍ଟି ଓ ପେଣ୍ଡୁ—Bat and ball. ବ୍ୟାଟବଲ୍ **ବୈଟବଲ**

ବେଟ୍ଟ ଚନ୍ଦନ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବେଟ୍ଟ ଚନ୍ଦନ)—ବେଟ୍ଟଚନ୍ଦନ Beṭta chandana (ଦେଶ)—Beṭṭa chandana (See).

ବେଟନ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ)—ସୁଲଇ୍ କନଷ୍ଟେବଲ ଯେଉଁ ଠେଙ୍ଗୁଣୀ ବା ରୁଲ୍ ବାଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି—Baton of a police constable. ବେଟନ **ବୈଟନ**

ବେ ଟଳ—ଦେ. ବିଣ (ଫା.ବେ+ସଂ.ଟଳ)—ଅଟଳ; ସୁସ୍ଥିର—Fixed; steady; firm. Be tala ଅଟଳ **ଅଟଳ**

ବେଟା(ଟ୍ଟା)—ଦେ. ବି. ପୁଂ—(ସଂ. ବଟୁ=ବାଳକ)—୧ । ପୁତ୍ର—Betā ṭṭā) 1. Son. ୨ । ବାଳକ—2. Boy. [ଉ—[ବେଟୀ (ଟ୍ଟୀ)—ସ୍ତ୍ରୀ] ଏ ଟୋକାଟା କାହାର ବେଟା; ଏ ଟୋକଟୀ ବେଟା **ବେଟା** କ.ହ.ର ବେଟୀ । ଭଗ ।] [ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ବଙ୍ଗଳା ଓ ହିନ୍ଦି ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସାଧାରଣ ଭଗ ଆଦରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ଓ ଗାଳରେ ମଧ୍ୟ 'ବେଟୀ' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବେ ଟାଇନ୍(ନ୍, ମ୍, ମି)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା.ବେ+ଇଂ. ଟାଇମ୍)—Be ṭain (ni, m, mi) ୧ । ଅସମୟରେ ଘଟିବା—1. Untimely. ୨ । ଅନିୟମିତ—2. Irregular. ବେଟାଇମ **ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଓ ଇଂ)**—ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ନ ଘଟିବା ଅବସ୍ଥା; ଅନିୟମ—Irregularity.

ବେ ଟାଇନ୍(ମ୍) ଗାଡ଼ି—ଦେ. ବି—ଯାତ୍ରା ଆଦି ଉପଲକ୍ଷରେ ଅଧିକଲୋକ Be ṭain(m) gārdi ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନେବା ଆଣିବା ପାଇଁ ବେଟାଇମ ଗାଡ଼ି ସାଧାରଣ ଦିନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରେଲଗାଡ଼ି ମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଅଧିକା ରେଲଗାଡ଼ି-ମାନ ଚଳେ—Extra or special trains running on occassions of uncommon rush of passengers. **ବେଟାଇମ ଗାଡ଼ୀ**

ବେ ଟାଣ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଶକ୍ତ; ଅଦୃଢ଼—1. Not firm. Be ṭāṇa ୨ । କୋମଳ—2. Soft. ୩ । ଦୁର୍ବଳ—3. (ବେଟାଣୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗର ମଜବୁତ **ବେମଜବୁତ** Weak.

ବେଟା ବେଟୀ—ଦେ. ବି. (ସହଚର)—ପୁତ୍ର କନ୍ୟା; ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି—Beṭā beṭī ବେଟା ବେଟି Male and female children. **ବେଟାବେଟୀ**

ବେଟା(ଟ୍ଟ)ରି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ ବାଟ୍ଟେରୀ)—୧ । ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦକ ଯନ୍ତ୍ର—1. Electric ବ୍ୟାଟାରୀ **ବୈଟରୀ** battery. ୨ । ତୋପଖନା—2. Battery; a place in which cannon are mounted. ୩ । ଏକତ୍ର ସଜ୍ଜିତ ଗୁଡ଼ିଏ ତୋପ ଓ ତହିଁର ଉପକରଣ ଓ ବ୍ୟବହାରକାରୀ ଯୋଦ୍ଧାଦଳ—3. A number of cannon with their equipments.

ବେଟିବା—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି)—କ୍ରି.—ଚୋରେଇବା—Beṭibā To pick up.

ବେଟୀ ଚେଟ୍—ଦେ. ବି. ପୁ—ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତି—A vile person. Beṭī cheṭ ଦେ. ବିଣ—ବେଟୀ ଚୋଟ୍ (ଦେଶ)—Beṭī chot (See).

ବେଟୀ ଚେଟୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ନୀଚସ୍ୱଭାବା ସ୍ତ୍ରୀ—Beṭī cheṭī A vile woman.

ବେଟୀ ଚୋଟ୍(ଦ୍)—ଦେ. ବିଣ—ଅଶ୍ଳୀଳ ଗାଳିବିଶେଷ—Beṭī chot(d) A term of indecent abuse. ବେଟୀଚୋଦ **ବେଟୀଚୋଦ** (ବେଟୀ ଚୋ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଟ୍ଟ ଚନ୍ଦନ—ସଂ. ବି.—ମଳୟଗିରି ନିକଟସ୍ଥ ବେଟ୍ଟ ନାମକ ପର୍ବତରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଶ୍ୱେତ ଚନ୍ଦନ—A white kind sandal wood Beṭṭa chandana

ବେ ଠଉର—ଦେ. ବିଣ.—(ଫା. ବେ+ସଂ. ସ୍ଥିର)—୧ । ଅନିଶ୍ଚିତ—Be ṭhaura 1. Unsure; uncertain. ୨ । ଅସ୍ଥିର—ବେଠୌର **ବେଠୌର** 2. Fickle; wavering. ୩ । ଅଦୃଢ଼—(ବେଠୌରି—ଅନ୍ୟରୂପ) 3. Unstable; unfirm. ୪ । ଯାହା ଠିକ୍ ହୋଇ ବସି ନ ଥାଏ—4. Unsteady.

ବେ ଠାଣି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସୁନ୍ଦର—1. Ungraceful. ୨ । Be ṭhāṇi ଗଠନ ସୌଷ୍ଠବହୀନ—2. Unsymmetrical. ୩ । ଅସୁନ୍ଦର **ବଦସୁରତ** ବିଶ୍ରୀ—3. Ugly; uncouth (ବେଠାଣିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଠି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଷ୍ଟି=ବିନା ବେତନରେ କର୍ମ—ଯୋଗେଷ୍ଟକ)..Beṭhi ବିନା ବେତନରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ—Forced labonr. ବେଠି **ବେଠୀ, ବେଗାରୀ**

ବେଠିଆ—ଦେ. ବ. ସଂ (ସ. ବୈଷ୍ଟିକ)—୧ । ଯେ ବେଠି କରେ;
Bethiā ବେଗାରୀ—1. A person pressed into service.
ବେଠି press-gang. (ଉ—ଗୋଡ଼ା ମୁରୁଖ ଦେବା
ବେଠ, ବେଗାର ପାଇଁ ବେଠିଆ ଅସିଅଛନ୍ତି ବନ୍ଧୁତ-ବ୍ରଜନାଥ.ସମରତରଙ୍ଗ ।)
(ବେଠିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଖମ୍ବ ବା ସ୍ତମ୍ଭ ଉପରେ ଦୁଇ ଶେଣୀର
ଜୋଡ଼ ହୋଇଥିବା ଜାଗାକୁ ଦୃଢ଼ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଜୋଡ଼
ମୁହଁ ତଳେ ଦିଆଯିବା କାଷ୍ଠଖଣ୍ଡ—2. A plate of
wood put on the top of a pillar to hold
the ends of two beams.

ବେଠିଆ ବେଗାଡ଼ି(ରି)— ଦେ. ବ (ସହଚର)—ବେଠିଆ—Men
Bethiā begārdi(ri) pressed into service.
ବେଠୀଆ ବେଗାରୀ ବେଠ ବେଗାର [ବେଠିଆ ବଗାଡ଼ି(ରି)— ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେ ଠିକ୍(କି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଅନିଶ୍ଚିତ; ସ୍ଥିରତାରହିତ—
Be ṭhik(ki) 1. Uncertain. ୨ । ଅପ୍ରକୃତ; ଅସତ୍ୟ—
ବେଠୀକ ବେଠୀକ 2. Inaccurate; untrue. ୩ । ଭ୍ରମଯୁକ୍ତ—
3. Mistaken; erroneous.

ବେ ଠିକଣା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ସ. ସ୍ଥିରତା)—୧ । ଅଶା-
Be ṭhikaṇā ରହିତ—1. Hopeless. ୨ । ଅସ୍ଥିର; ସ୍ଥିରତା-
ବେଠୀକାନା ରହିତ—2. Uncertain. ୩ । ଚଞ୍ଚଳ—3. Fickle;
ବେଠିକାନେ unsteady. ୪ । ମୁମୂର୍ଷୁ—4. Moribund.
୫ । ଅସ୍ଥାୟୀ—5. Temporary. ୬ । ଧାରାବଦ୍ଧହୀନ—
6. Unmethodical. ବୈଦେ. ବ (ଫା)—୧ ।
ବେଠିକାନା ଅସ୍ଥିରତା—1. Uncertainty. ୨ । ଅଶାରହିତ
ଅବସ୍ଥା—2. Hopeless condition. ୩ । ମୁମୂର୍ଷୁ
ଅବସ୍ଥା—3. Mortal condition. ୪ । ଅସ୍ଥାୟିତ୍ୱ—
4. The state of being temporary. ୫ ।
ଚଞ୍ଚଳତା—5. Fickleness; unsteadiness.

ବେଠି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେଠିରେ ଧରି ହୋଇ ଯାଇ ବିନା ବେତ-
Bethi karibā ନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—To work as a
ବେଠି ଦେଓୟା ବେଗାରୀ କରନା forced labourer.
(ବେଠି ଖ[ଖା]ଟିବା, ବେଠି ବାଡ଼େଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଠି କରି ବୋଲଣା (ନ୍ୟାୟ)—ଦେ. ବ—ବେଠି ଧରି ହୋଇ ଅସି
Bethi kari bolaṇā (nyāya) କାମ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଠକ୍-
ବେଗାରୀ କରକେ ଗାଳି ଶୁନନା ରୂପେ କାମ ନ କଲେ ପ୍ରଭୁଠାରୁ ଗାଳି
ଖାଇବା ନ୍ୟାୟ—An analogy from the
experience of forced labourers being
rebuked when found to be negligent.

ବେଠି କା(ଖା)ଟ(ଠ)—ପ୍ରା. ବ (ନିରର୍ଥକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସହଚର)—ବେଠି—
Bethi kā(khā)ṭa(ṭha) Impressment into service.
ବେଠୀ ବେଗାରୀ ବେଠୀ ବେଗାରୀ

ବେ ଠିକାନ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ ଓ ବିଣ (ଭୁଲ. ହି. ବେଠିକାନା)—
Be ṭhikān ବେଠିକଣା (ଦେଖ)—Bethikaṇā (See)

ବେଠି ଗାଡ଼ି—ଦେ. ବ—ସ୍ୱଜନକାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷେ ବେଠି କରିବା ନିମନ୍ତେ
Bethi gārdi ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିମାନ ସ୍ୱଜନକର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଧରି
ବେଠୀ ଗାଡ଼ୀ ହୋଇଥାଏ—Carts commandeered or
ବେଗାରୀ ଗାଡ଼ୀ impressed for public service.
(ବେଠି ଶଗଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଠି ତୁଲ(ଲେ)ଇବା— ଦେ. କ୍ରି—(ବେଠି କରିବା ପାଇଁ ବେଠିଆ)
Bethi tulā(le)ibā ନିଜ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କର୍ମକୁ ଯେକୌଣସି
ବେଠୀ ଦେଓୟା ପ୍ରକାରେ ସମାଧା କରି ନିଜ ମୁଣ୍ଡରୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଖସାଇବା—
ବେଗାରୀ ଚୁକାନା To anyhow complete the work
alloted to a person under the system of
forced labour.

ବେଠି ଧରା— ଦେ. ବ—ବେଠି କରିବା ନିମନ୍ତେ ବେଠିଆମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତି
Bethi dharā ସଂଗ୍ରହ କରିବା—Impressing persons for
ବେଠୀଧରା ବେଗାରୀ ପକଡନା forced labour.

ବେଠି ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲୋକଙ୍କୁ ବେଠି କରିବା ପାଇଁ ଜବରଦସ୍ତି
Bethi dharibā ସଂଗ୍ରହ କରିବା—To impress people
ବେଠୀଧରା ବେଗାରୀ ପକଡନା into forced service.
(ବେଠିରେ ଧରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଠି ବେ(ବି)ଗାଡ଼ି(ରି)—ଦେ (ସହଚର)—୧ । ବେଠି—
Bethi be(bi)gārdi(ri) 1. Impressed service.
ବେଠୀ ବେଗାରୀ ୨ । ବେଠିଆ—2. Persons doing forced
ବେଠୀ ବେଗାଡ଼ି, ବେଠ ବେଗାର labour; press-gang.

ବେଠିଆ ବେ(ବି)ଗାଡ଼ି(ରି)—ଦେ. ବ (ସହଚର)—ବେଠିଆ—Men.
Bethiā be(bi)gārdi(ri) impressed into service.

ବେଡ଼୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ ବେଡ଼)—ବିଛଣା; ଶଯ୍ୟା—1. Bed.
Bed ୨ । ଛାପାଖାନାରେ ଯେଉଁ ଲୁହା ଚକ୍ରା ଉପରେ କମ୍ପୋଜ
ବେଡ ବେଡ ହୋଇଥିବା ଟାଇପ୍‌ମାନ ଛାପା ପୂର୍ବରୁ ରଖାଯାଇ
କସାଯାଏ—2. Bed; iron frame on which the
types are fixed before printing.

ବେଡ଼୍ ପାନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଶଯ୍ୟାଗତ ରୋଗୀ ବିଛଣାରେ ଶୋଇ
Bed-pān ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଝାଡ଼ା ଫେରିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ
ବେଡପ୍ୟାନ ଟିନ୍‌ମାଟିର ବା କଲେଇ କରାଯାଇଥିବା ଟିଣର
ବେଡପୈନ ଏକପ୍ରକାର ଚଟକା ଥାଳି—Bed pan.

ବେଡ଼୍—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଶପୁର) ବ—ବେଳ—
Berda Time.

ବେ ଡଉଲ୍—ବୈଦେ ବିଣ (ଫା)—ବେଠାଣି (ଦେଖ)—
Be ḍaul ବେଡୌଲ ବଦସୁରତ Bethāṇi (See)
(ବେଡୌଲ, ବେଡଉଲଥ, ବେଡୌଲଥ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଗଛର ଶୁଖିଲା ଡାଳଥ—1. Dried small
Berdā ଶୁକନୋ ଡାଳ ଶୁକ୍ଲା ଲକଡ଼ୀ branches of a tree.
ବେଡ଼ା ୨ । ବେଢ଼ା (ଦେଖ)—2 Berdhā (See) [ଉ—
ମହାଭାରତୀ ମଣ୍ଡଳେ ପଢ଼ୁଛୁ କେତେ ବେଡ଼ା—ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମ-
ବେଡ଼ାରଡାଳ ଚରିତ୍ରଗୀତା ।] ୩ । ବାଡ଼ି ବୁଜାଯିବା ପାଇଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଛ
ବା ଡାଳ—3. Twigs used in fencing. ପ୍ରାଦେ.
(ବାଣପୁର) ବ—ଝାଟି ମାଟି ବାଡ଼ି—Mud-and-
wattle wall or fencing. ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମି).

ବ—୧ । ଖାଲୁଆ ବା ଗର୍ତ୍ତର ଜମି; ଖୋଇଆ ଜମି—1. Low land. ୨ । ନଦୀବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ପାଣି ଜମି ରହିଥିବା ବସ୍ତୁତ ଓ ଗର୍ତ୍ତର ସ୍ଥଳ; ଖାଲ—2. Pools left after the subsidence of flood. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ପାହାଡ଼ରୁ ବା ଉଚ୍ଚ ଜାଗାରୁ ଗଡ଼ିବା ପାଣିକୁ ବନ୍ଧ ପକାଇ ଅଟକାଇ ରଖାଯିବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଷ୍କରିଣୀ—Tank or reservoir of water consisting of rain-water flowing down a slope being restrained by a dam, ପ୍ରାଦେ, (ଉତ୍କଳଖଣ୍ଡ) ବ—ପଡ଼ିଆ—Field; waste land. ପ୍ରାଦେ. (କୌଦ) ବଣ. ସୁଂ—ଅବବେଲ; ଯେ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି ତର୍କ ବୁଝେ ନାହିଁ—Idiotic; unreasonable. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ସୁଂ—ମୂକ; ଦାଉଡ଼ା—Dumb.

ବେଡ଼ି—ଦେ. ବ (ସଂ. ବେଷ୍ଟନୀ, ବଳସ୍ଥ)—୧ । ଗୋରୁଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ଦିଆଯିବା ଲୌହ ବଳସ୍ଥ; ହାତକଡ଼ି; ଗୋଡ଼କଡ଼ି—1. Fetters; shackles. [ଉ—ଅଟକଇ ପଦ, ନୁହଇ ବେଡ଼ି—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।] ୨ । ଚୁଲି ଉପରୁ ଗରମ ହାଣ୍ଡିକୁ ଉଠାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବେଷ୍ଟନଯୁକ୍ତ ଏକପ୍ରକାର ଲୌହ ବଳସ୍ଥ ବା ସଣ୍ଡାଶୀ—2. Tongs for holding up hot cooking pots. ୩ । ଶିକୁଳି; ଶାଙ୍କୁଳା—3. Chain. ୪ । ଦାଲ୍ଲ ବା ହାତର ମୁଠା ଦୃଢ଼ଭାବରେ ପଡ଼ିଯିବା ଅବସ୍ଥା; ଶାଙ୍କୁଳୀ—4. The locked up condition of the jaws or fist. ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—କବାଟର ଅଳଣ୍ଡା—The bolt or bar of a door.

Berdi (ବେଡ଼ି) ବେଡ଼ୀ ବେଡ଼ୀ ସଡ଼ାସ ବେଡ଼ୀ ବେଡ଼ୀ ସଡ଼ାସ ବେଡ଼ି ବେଡ଼ି ବେଡ଼ି

ବେଢ଼ା ବେଷ୍ଟନ by a compound wall. ୩ । ବେଷ୍ଟନ—
ବାର ଦଫା 3. Encompassing; surrounding. ୪ । ଘେରା; ଘେରା; କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଚାରିପାଖରେ ଥରେ ବୁଲିଆସିବା—4 Going round a thing once; circumambulation. [ଉ—ବୁଲାଇ ଛନ ବେଢ଼ା ବାଲ୍ଲିକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡେ, ଫିଟିଲେ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଜାଣ ରଣଦାଣ୍ଡେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।]

ବେଢ଼ା ଘେରାହୁଆ ଦେ. ବିଣ—୧ । ବେଷ୍ଟିତ—1. Surrounded; enveloped; encompassed. (ଉ—ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷେ ଯଥା ବଢ଼ଇ ଶଶାଙ୍କ କଳା ବେଢ଼ା ତାରାମାଳେ—ରାଧାନାଥ. ସାବିତ୍ରୀଚରିତ ।) ୨ । ଚାରିଆଡ଼େ ଘେରିଥିବା; ବେଷ୍ଟନ କରିଥିବା—2 Encompassing. ପ୍ରାଦେ (ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର) ବ (ତୁଳ ବ. ବେଢ଼ା) ବାଡ଼—Fencing. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଦୁଇ ଅଣା—$\frac{1}{8}$th of a rupee; two annas.

ବେଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଳି—ଦେ. ବ—ଜୟକାଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Berdhā āngulī Jayakāṇḍa (See).

ବେଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ (ସ. ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ)—ବେଢ଼ିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—Causative of
Berdhā(rdhe)ibā (ବେଢ଼ାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) Berdhibā. [ଉ—ବେଢ଼ାଇ ଘୀରାନ ବେଢାନା ସହସ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ଜଗାଇ ତହିଁରେ ପ୍ରଧାନେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ । ସେ ପାଞ୍ଚ ଗ୍ରାମ ସୌମନ୍ଦନ୍ତ ଜାଣ୍ଡ ବହି, ଯୁଝିଲେ ପାଞ୍ଚ ରଥେ ବେଢ଼ିଆଇ ରହି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।]

ବେଢ଼(ଢ଼େ)ଇ ହେବା—ଦେ. କ—ଖଣ୍ଡେ ଛୋଟ ଲୁଗା ଦେହର
Berdha(rdhe)i hebā ଚାରିପାଖରେ କେବଳ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ କୋମରେ କାପଡ଼ ଘେରା ଯାଇ ଘେରାଇ ହୋଇ ପିନ୍ଧିବା (ସ୍ତ୍ରୀ-ମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ)—To wrap a small cloth round the body (said of females) merely to conceal nudity.

ବେଢ଼ାଏ— ଦେ. କ. ବିଣ—ଘେଢ଼ାଏ (ଦେଖ)—Bherdae(See)
Berdhāe (ଉ—ରଥ ଚଳେ ଯଦି ବେଢ଼ାଏ ଘଳେ ଘଡ଼ି—ଏକବାର କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।)

ବେଢ଼ାଣ—ଦେ. ବ—(ସ. ବେଷ୍ଟନ)—ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା—Cloth
Berdhāna wrapped round the body. ପ୍ରାବେ (ସିଂହଭୂମି) ବେଢ଼ନ ବେଠନ ବ—ଚାଦର—Sheet; scarf.

ବେଢ଼ାଣ ବାସ—ଦେ. ବ—(ସ. ବେଷ୍ଟନ+ବାସଃ)—ଲୁଙ୍ଗୀ; ପିନ୍ଧା
Berdhāna bāsa ଲୁଗା—A cloth for wearing or ଲୁଙ୍ଗୀ wrapping round the body. (ଉ—ବଳାଦେବ ପ୍ରାସ୍ତେ ଲୁଙ୍ଗୀ; ବେଠନ ବସେ ବସନ୍ତି, ବେଢ଼ାଣବାସ ସେବକପନ୍ତି । (ବେଢ଼ାଣ ଲୁଗା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବେଢ଼ା ପରିକ୍ରମା—ଦେ. ବ—(ସ. ବେଷ୍ଟନୀ+ପରିକ୍ରମା)—
Berdhā parikramā ଦେବତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ସାରି ଦେଉଳର ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ଚାରିପାଖରେ ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ବୁଲିବା— Act of going
ପରିକ୍ରମା round the temple inside the temple
ବେଢ଼ା ପରିକ୍ରମା—ପ୍ରାମ୍ୟରୂପ } enclosure after paying
ବେଢ଼ାବୁଲା—ଅନ୍ୟରୂପ } respects to the deity.

ବେଢ଼ି—ଦେ. ବ—ବେଢ଼ି (ଦେଖ)—Berdi (See). ପ୍ରାଦେ.
Berdhi (ବାଣପୁର) ବ—୧ । ଶଗଡ଼ଦଉଡ଼ା; ଶଗଡ଼ ଯୋଡ—A cart rope. ୨ । ଲମ୍ବ ଓ ମୋଟ ଦଉଡ଼ା—2. A long stout rope.

ବେଢ଼ିବା—ଦେ. କ—(ସ. ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଚାରିଆଡ଼ ବେଷ୍ଟନ
Berdhibā କରିବା—1. To surround. ୨ । ଘେରିବା—ବେଢ଼ା; ଘିରା 2. To encompass. [ଉ—ରହିଲେ ଋଷିମାନେ ବେଢ଼ନା ବେଢ଼ି ତାଙ୍କୁ ଯାଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।] ୩ । ମାଛି ଆଦି) ବହୁ ପରିମାଣରେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଚାରି ପାଖରେ ଘେରିବା—3. (said of flies) To infest a thing.

ବେଣ୍ (ଧାତୁ)—ସ.—୧ । ଗମନ କରିବା—
Ben (root) 1. To go. ୨ । ଗତି କରିବା—2. To move.

ବେଣ—ସ. ବ (ନାମ)—୧ । ରାଜା ପୃଥୁଙ୍କ ପିତା—1. Name of
Beṇa the father of king Pṛuthu. [ଉ—ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାରୁ ଋଷିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାପଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ; ପରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଅରାଧନା କରିବାରୁ ଓ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ କରିବାରୁ ଶାପରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ।] ୨ । ସଙ୍କର ଜାତି ବିଶେଷ—2. A mixed caste.

ବେଣା—ଦେ. ବ (ସ. ବୀରଣ; ଚେରର ସ. ନାମ ଉଶୀର)—ସୁଗନ୍ଧ-
Beṇā ଯୁକ୍ତ ତୃଣବିଶେଷ; ଉଶୀର—A kind of grass; ସ—ବୀରଣ, ବୀରତରୁ, ବହୁମୂଳକ khuskhus, Andro-
ବେଣା ପୋଗ Andropogen Squarrosus;
ନା, ବୀରଣ, ଖସ, ଗାଣ୍ଡର Andropogen Muricatus. [ଉ—ଏଥିରେ ଘର
ମ. କାଳ୍ପାବାର୍ଣ୍ଣା ଛପର ହୁଏ । ଏହାର ମୂଳଦ୍ୱାରା
ଗୁ. କାଲୋବାଲୋ ସୁଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ଓ
ତୈ. ଅନକୁଗଡ୍ଡୀ ଚେରରେ ଚାଟି ହୁଏ । ଏହାର ମୂଳ
ତା. ବେତ୍ତେବେର ଔଷଧରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା ପଡ଼ିଆ, ବାଲି ଆଦି ସ୍ଥାନରେ ଜନ୍ମେ । ଏ ବୁଦା ଏପରି ଚେମଡ଼ା ଯେ ଏହାକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବା କଠିନ । ଏ ବୁଦା ଘନା ହୋଇ ମୂଳରୁ ଅନେକ ଭୁଆଁ ମାରି ବଢ଼େ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ଏହା ଘାରକ, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ତମ୍ଭନକାରକ, ଲଘୁ ଓ ମଧୁର ତିକ୍ତ ରସ; ଏହା ଜ୍ୱର, ବମନ, ମତ୍ତତା, କଫ, ପିତ୍ତ, ତୃଷ୍ଣା, ରକ୍ତଦୋଷ, ବିଷ, ବିସର୍ପ, ମୂତ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ର, ଦାହ ଓ ବ୍ରଣନାଶକ]

ବେଣା ଚେର—ଦେ. ବ—୧ । ବେଣାଘାସର ଭୂମ୍ୟନ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚେର—
Beṇā chera 1. The fibrous root of beṇā grass. ସ—ବୀରଣମୂଳ, ଉଶୀର, ନଳଦ, [ଉ—ଏଥିରେ ଚାଟି ତିଆରି ଅମୃଣାଳ, ସେବ୍ୟ, ସମଗନ୍ଧକ କରି ସେ ଚାଟିରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିଲେ
ବେଣାରମୂଳ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ମନୋମୋଦକର
ଖସଖସ ଗନ୍ଧ ବାୟୁକୁ ସୁବାସିତ କରେ ।

ଏଥିପାଇଁ ଲୋକେ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ଛେଣା ବୁଣି ସେଥିରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚି ବସି ରୁଅନ୍ତି । ବେଣାଚେରକୁ ବାଟ ଦେହରେ ବୋଳ ହେଲେ ଦେହ ଥଣ୍ଡା ଲାଗେ ଓ ତାପ ନାଶ ହୁଏ ବୋଲି ସତ୍ତ୍ୱା, ବରଷ୍ଣ, ବରହୁଣୀ ଓ କଚମାନେ କହନ୍ତି । ବେଣାଚେରକୁ ଛୋଟଛୋଟ ବଡ଼ା ବାନ୍ଧି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଅଳଙ୍କାର ମାଜିବା ପାଇଁ 'ମଜାମୁଠା' କରନ୍ତି । ବେଣାଚେରକୁ ନାନା ସୁଗନ୍ଧ ଓ ଅତର ଭଅର ହୁଏ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ପାଚକ, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ତମ୍ଭନକାରକ, ଲଘୁ ଓ ତିକ୍ତ-ମଧୁର । ଏହା ଜ୍ୱର, ବମି, କଫ, ପିତ୍ତ, ତୃଷ୍ଣା, ରକ୍ତଦୋଷ, ବିଷଦୋଷ, ବିସର୍ପ, ଦାହ, ମୂତ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ର ଓ ବ୍ରଣନାଶକ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

୨ । କଣିଆମାନେ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଅଳଙ୍କାର ସଫା କରିବା ଲାଗି ବେଣାଚେରର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୁଚ୍ଛରେ ଯେଉଁ ମୁଠା ତିଆରି କରନ୍ତି—2. A brush made of the fibrous roots of Beṇā grass, for cleansing ornaments.

ବେଣାଟିଆ ଚଷା— ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଚଷାଙ୍କର ଶାଖାବିଶେଷ—
Beṇāṭiā chasha A sect of Chashās.
[ବେଣା(ଣେ)ଇତ ଓଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ] [ଦ୍—ପୂର୍ବେ କଳିଙ୍ଗ (ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ)ରେ ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନେ ବାସ କରୁଥିଲେ; କଳିଙ୍ଗରାଜ୍ୟ ଗୋଦାବରୀଠାରୁ ଗଙ୍ଗା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ଦଳେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଆସି ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବାସ କଲେ । ଏମାନେ ବାସ୍ତବିକ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଥିଲେହେଁ ଅନାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସଂଶ୍ରବରେ ଆସି ପତିତ କ୍ଷତ୍ରିୟରୂପେ ପରିଚିତ ହେଲେ । ମନୁ ସଂହିତାରେ ଏହି ପତିତ କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କ ନାମର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଏମାନେହିଁ ଓଡ୍ର । ଏମାନେ ଖୁବ୍ ବଳିଷ୍ଠ ଓ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରିୟ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣରେ ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନେ କଳିଙ୍ଗପର୍ବତରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ଏବଂ ଓଡ୍ରମାନେ କଳିଙ୍ଗର ସର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ସ୍ଥାୟୀବାସ କରି ରହିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଆଉ ଦଳେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଆସି ଏହି ଓଡ୍ରମାନଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗର ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ (ଗଞ୍ଜାମ, ଜୟପୁର ମାଳ)କୁ ତଡ଼ି ଦେଲେ ଓ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କଳିଙ୍ଗରେ ବାସ କଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାଳରେ ପଶ୍ଚିମ କଳିଙ୍ଗ ଉତ୍କଳ ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଲା । କଳିଙ୍ଗର ରାଜାମାନେ ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲେ ଏହି ଓଡ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅଣାଇ ଅପଣାର ସୈନ୍ୟ (ପାଇକ) ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ ଓ ଏମାନଙ୍କୁ ଚାଷର ଜମି ଦେଇ ରଖାଉଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଦଶର ଅବସାନ ସମୟରୁ (ଖ୍ରୀଷ୍ଟଜନ୍ମର କିଛି କାଳ ପୂର୍ବେ) ଯେତେବେଳେ ଦକ୍ଷିଣରୁ ଅନ୍ଧ୍ରମାନେ କଳିଙ୍ଗ ଆକ୍ରମଣ କଲେ, ବୋଧ ହୁଏ, ତାତ୍କାଳିକ ଚୈତ୍ରବଂଶୀୟ ରାଜା ଏହି ଅନ୍ଧ୍ର ସେନାଙ୍କ ଗତି ରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ଦଳେ ଓଡ୍ରସେନା ବନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରୁ ଅଣାଇ କଳିଙ୍ଗର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ରଖାଇଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଗିର ଦେଲେ । ଶେଷରୁ ଚୈତ୍ର ବଂଶ ଲୋପ ପାଇଲା । କଳିଙ୍ଗ କେତେକାଳ ଲାଗି ଆନ୍ଧ୍ରମାନଙ୍କର କବଳଗତ ହେଲା । ବନାଶ୍ରିତ (ବନବାସୀ) ଓଡ୍ରମାନେ କୃଷିକୁ ଖାତିରା କରି ଗଞ୍ଜାମରେ ରହିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ଗଞ୍ଜାମ, ଖୋରଧା ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ି ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏମାନଙ୍କ ଉପାଧି—ପଧାନ, ବେହେରା, ନାୟକ ଆଦି । (ଦୈନିକ ଆଶା ୨୫।୮।୨୯) ।]

ବେଣା ତାଟି—ଦେ. ବ.—ବେଣା ଚେରରେ ବୁଣା ଯାଇଥିବା ତାଟି—
Beṇā tāṭi A frame or mat made of Beṇā roots.
ବେଣାର ତାଟି [ଦ୍—ଏହାକୁ ଖରାଦିନେ ଘରର ଦୁଆରରେ ଟାଙ୍ଗି
खसखसकी टट्टी ଏହା ଉପରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିଲେ ଏହାର ସୁଗନ୍ଧ
(ବେଣା ଚେର ତାଟି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଘର ସାରା ଆମୋଦିତ କରେ ।]

ବେଣାପଞ୍ଜର—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ସରୁ ଧଳା ଧାନ—A kind of
Beṇāpañjara (ବେଣାପଞ୍ଜରା—ଅନ୍ୟରୂପ) fine paddy.

ବେଣା ପଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୀରଣ + ପତିତ)—ଯେଉଁ ପଡ଼ିଆରେ
Beṇā pardiā କୃଷି ଅଭାବରୁ ବେଣା ଗଛ ଘନଭାବରେ
ବେଣାବନ ଉଠିଥାଏ—A place overgrown with
वीरणका मैदान Beṇā grass.
(ବେଣାବଣ, ବେଣାବାଡ଼ି, ବେଣାବଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଣା ପାଟ—ଦେ. ବ—୧ । ବେଣାପଡ଼ିଆ (ଦେଶ)—
Beṇā pāṭa 1. Beṇāpardiā (See)
[ଉ—ଗୋରୁଗାଈ ଶ୍ରୀଡ ଚାର ବେଣାପାଟେ, ତା ଶିରେ ବସି କେହି ଦିନ କାଟେ । କେଶବ. ବୈତରଣୀ]
୨ । ବେଣାପାଟରେ ଗୋରୁ ଚରାଇବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ବସିବା କର—2. Cess realised from owners of cattle grazing in the high grass-prairies.

ବେଣା ବୁଦା—ଦେ. ବ—ମୂଳରୁ ଅନେକ ଭୁଆଁ ମାରିଥିବା ବେଣା ଗୁଳ୍ମ
Beṇā budā —A thick bush of Beṇā grass.
ବେଣାର ଝୋଂପ

ବେଣି(ଣୀ)—ସଂ. ବ (ବେଣ ଧାତୁ + ଇ; ଇ; ବମ୍ବା ଗ ଧାତୁ = ଗମନ
Beṇi(ṇī) କରିବା + ନି, ଣୀ)—୧ । ବିନ୍ୟସ୍ତ କେଶପାଶ;
(ବେଣିକା —ଅନ୍ୟରୂପ) ଦଉଡ଼ି ପରି ବଳା ହୋଇଥିବା କେଶପାଶ
—1. Braided hair; a braid or plait; a pigtail. [ଦ୍—ନାନା ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେଶରଚନାରେ ନାନାପ୍ରକାର 'ବେଣି' ବିନ୍ୟାସ ଅଛି; ଯଥା—ବଙ୍ଗାଳୀ ବେଣି, ଦକ୍ଷିଣୀ ବେଣି, ଫିରଙ୍ଗୀ ବେଣି, ଜାଉଁଳି ବା ଦୋହୋଗ୍ର ବେଣି, ଲୋଟଣୀ ବେଣି, ଜମା ବେଣି, ସ୍ତ୍ରୀ ବେଣି ବା ସ୍ତ୍ରୀଣ ବେଣି ଇତ୍ୟାଦି ।]
୨ । ଜଳପ୍ରବାହ—2. A current or stream of water. ୩ । ବୟନ; ବୁଣିବା—3. Weaving. ୪ । ଦେବତାଡ଼ି ଗୁଳ୍ମ; ଏକପ୍ରକାର ଘାସ—4. Andropogen Caricosus (a grass). ୫ । ନଦୀ-ବିଶେଷ—5. Name of a river. ୬ । ମେଣ୍ଢା—6. An ewe. ଦେ. ବ (ସଂ. ବେଣୀ)—୧ । ଭୂଟାରେ

ବେଣୀ; ବେଣା ବା ନଡ଼ାରେ ବୁଣାଯାଇ ଥିବା ମୋଡ଼ା; ଜିଆଁ ବଉଥ
ତକ୍ —1. A plait or braid of straw to

preserve fire. ୨ । କହୁଣିଆ ୨ (ଦେଶ)—2. Kahuṇiā 2 (See) ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ— ବେଣିଆ (ଦେଶ)—Beṇiā (See)

ବେଣିଆ—ଦେ. ବ—କହୁଣିଆ ୨ (ଦେଶ)—Kahuṇiā 2 (See).

Beṇiā ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ମଚ୍ଛଡ଼ମରା ଘରର ଚାଳ ତଳେ ଥିବା ବଣକାଣ୍ଡ—Plate laid at the corners below the thatch of a block-house. ଦେ. ବଣ—ବେଣିପର ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ା—Braided. ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ନିଆଁ ଲଖିବା ଅଟ୍ଟା—Braided straw for preserving fire.

ବେଣି(ଣିଁ)ଆ(ଆଁ)—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ମେଦନୀପୁର) ବ.—ନିଆଁ ବଡ଼ିଆ—

Beṇi(niñ)ā(añ) Braided straw for preserving fire.

ବେଣି(ଣିଁ)ଆ(ଆଁ) ନେପୁର—ଦେ. ବ. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ଦୁଇଟି ରୂପା

Beṇi(niñ)ā(añ) nepura ଚାରିଲୁ ପାଲଦଉଡ଼ି ପର ମୋଡ଼ ଏହି ମୋଡ଼ା ଚାରିକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣ କରି ପୁନର୍ବାର ମୋଡ଼ି ବଳୟାକାରରେ ଲିଆର କରାଯିବା ଗୋଡ଼ର ଅଳଙ୍କାର—A kind of anklet consisting of braided silver wires.

ବେଣିଆଁ ଶିଂଘା—ଦେ. ବଣ. (ସ. ବେଣି ଓ ଶୃଙ୍ଗ)—ଯେଉଁ ବଳଦର,

Beṇiāñ siṁghā ମେଣ୍ଢା ବା ଛେଳିର ଶିଂଘ ବେଣିପରି ମୋଡ଼ି ମେଁଡ଼ାଶୀଙ୍ଗା ମୋଡ଼ିକା ହୋଇଥାଏ—(a bullock or sheep

ମେନମା (ବଳଦ) or goat) Having sprial horns.

ବେଣି ଗୁରିଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ପାଲବନ୍ଧିତ

Beṇi guriā ବଉଡ଼ିରେ ହାଣ୍ଡି ରଖିବାପାଇଁ ଲିଆର ହୋଇଥିବା ମୁଚୁଲା; ପାଲମଲା—A circular hollow cushion for putting circular—bottomed pots on it.

ବେଣି ତାଡ଼—ଦେ. ବ (ବଣିଆଶବ୍ଦ)—କର୍ପୂର ମାଳିଆ (ଦେଶ)

Beṇi tarḍa Kapūra māliā (See).

ବେଣି ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—କେଶକୁ ଦଉଡ଼ିପରି ବଳ

Beṇi pakā(ke)ibā ସଜାଇବା—To make up the hair ବୀଉନୀ ବାଁଧା, ବିନାନ ବେଣୀ ବାଁଧନା into a braid or pig-ବେଣି ଗାଡ଼ି(ରି)ବା,ବେଣି ବଳିବା,ବେଣି ବାନ୍ଧିବା—ଅନ୍ୟରୂପ] tail

ବେଣି ପିଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କେଶ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ବେଣିକୁ

Beṇi phiṭā(ṭe)ibā ମୁଚୁଲାଇବା—To undo a braid ବୀଉନୀ ଖୋଲା ବେଣୀଖୋଲନା of hair.

ବେଣି ବତା—ଦେ.ବ—(ସ. ବେଣି)—ଦୁଇଫାଳିଆ ଜାଉଁଳିକାଠର

Beṇi bata ଗୋଟିଏ ଫାଳର ଦାଢ଼ରେ ବାହାରକୁ ବାହାର ମସ୍ତ-ବେଣୀ ବାତା ଯାଇଥିବା କାଠର ଲମ୍ବ ଫଟ—A long strip of

କୋର, ବେଣୀବତ୍ତୀ wood put on the edge of one of a pair of folding doors.

[ଦ୍—ଜାଉଁଳି କବାଟ ବନ୍ଦ ହେଲାବେଳେ ଏ ଦୁଇ ଫାଳର ଦାଢ଼କୁ ଅଡ଼ାଦନ କରି ରଖେ ।]

ବେଣି(ଣି)ବନ୍ଧନ—ସ. ବ—(ଚଷ୍ଟା ତତ୍) ବେଣି+ବନ୍ଧନ)—ମୁଚୁଲା

Beṇi(ṇi)bandhana ବାଳକୁ ବେଣି ବନ୍ଧନା—The tying ବେଣିଗଠନ(ନା)—ଅନ୍ୟରୂପ of the hair into a plait or braid.

ବେଣି(ଣି)ବେଧିନୀ—ସ. ବ—ଜଳୌକା; ଜୋକ—

Beṇi (ṇi)bedhinī Leech.

ବେଣିମଞ୍ଚ—ଦେ. ବ—କ୍ଷୁଦ୍ର ତରୁ ବିଶେଷ—

Beṇimañch ମାଳୁ ଚୁରଚୁ Casearia Tomantosa.

ବେଣି(ଣୀ)ମାଧବ—ସ. ବ [ବେଣୀ=ତ୍ରିବେଣୀ ବା ପ୍ରୟାଗସ୍ଥ ଯମୁନା,

Beṇi(ṇi)mādhaba ଗଙ୍ଗା ଓ ସରସ୍ୱତୀ+ମାଧବ=ବିଷ୍ଣୁ)—

(ବେଣିମାଧବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରୟାଗ ପୀଠ ବା ଏଲାହାବାଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପାଷାଣମୟ ଚତୁର୍ଭୁଜ ବିଷ୍ଣୁ ମୂର୍ତ୍ତି ବା ଭୈରବ ମୂର୍ତ୍ତି—An image of Bishnu at Allahabad.

[ଦ୍—ଏ ଦେବତା ପ୍ରୟାଗତୀର୍ଥର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଦେବ ଅଟନ୍ତି ।

ବେଣୀର—ସଂ ବ—ରଠା ଫଳ ଓ ଗଛ; ଅପଷ୍ଟ ବୃକ୍ଷ ଓ ଫଳ—

Beṇīra The soap berry (tree and berry.)

ବେଣୀ(ଣି) ସମ୍ଭାର—ସ. ବ (ବେଣୀ+ସମ୍ଭାର=ସମ୍ଭାର)—୧ । ବେଣି

Beṇī (ṇi) saṁhāra ବନ୍ଧନ—1. Tying the hair into a braid. ୨ । ଇଷ୍ଟ ନାଟ୍ୟଗୁଣ କବିଙ୍କ ରଚିତ ନାଟକ ବିଶେଷ—2. A sanskrit drama.

[ଦ୍—କୁରୁ ସଭାରେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ କେଶାକର୍ଷଣପୂର୍ବକ ଦୁଃଶାସନ ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ଟାଣି ଆଣି ଥିବାରୁ ଭୀମ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତା ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଦେଖି ସଙ୍କଳ୍ପ କରିଥିଲେ ଯେ ଦୁଃଶାସନର ରକ୍ତଲିପ୍ତ ହସ୍ତରେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କର ମୁକ୍ତ କେଶରେ ବେଣୀ ବାନ୍ଧିବେ ନଚେତ୍ ତାହା ମୁକ୍ତ ରହିବ । ଭୀମ ଏହି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପାଳନପୂର୍ବକ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧରେ ଦୁଃଶାସନକୁ ମାରି ତାହାର ରକ୍ତଲିପ୍ତ ହସ୍ତରେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ କେଶରେ ବେଣୀ ବାନ୍ଧିଥିଲେ । ଏ ବିଷୟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବେଣୀସଂହାର ନାଟକ ଲେଖା ହୋଇଅଛି ।] ଦେ. ବ.—କବିତା-ବଳରେ ଓଡ଼ିଆ କବି ରାଧାନାଥଙ୍କ ରଚିତ କବିତାବିଶେଷ—A poem composed by Rādhānāth, an Oria poet.

ବେଣୁ—ସ. ବ—(ଅଜ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ; ଉପାଦାନ

Beṇu ଉମ୍ବା ବନ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ; ଉପାଦାନ)—

୧ । ବାଉଁଶ—1. Bamboo, ୨ । ସରୁ ବାଉଁଶ; ବେଲଙ୍ଗି ବାଉଁଶ—2. A slender species of bamboo. ୩ । ବଂଶୀ—3. Flute; pipe; fife. ୪ । ନୃପବିଶେଷ—4. Name of a king. ଦେ. ବ; ୧ । ବେରୁଆଁ (ଦେଶ)—1. Beruāñ (See) ୨ । ବେଣୁଧର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବା ନାମ—2. Name for calling Beṇudhara.

ବେଣୁଆ—ଦେ. ବ—(ସ. ବଲ୍ମୀକ)—୧ । ଢୁଙ୍ଗା—1. Anthill.

Beṇuā ୨ । ବେଣୁ (ଦେଶ)—2. Beṇu (See)

ଉଇଢ଼ିପୋ ଦୀମାର

ବେଣୁକ—ସଂ. ବି (ବେଣୁ+କ)—ଗରାଦି ତାଡ଼ନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ବଂଶ-
Beṇuka ଦଣ୍ଡ; ଗାଈଛଡ଼; ବାଡ଼ି—A stick or staff for driving cattle.

ବେଣୁଧର—ସଂ. ବିଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁରୁଷ)—ଯେ ବେଣୁ ବା ବଂଶୀ
Beṇudhara ଧରି ଥାଏ—Holding a flute. ସଂ. ବି—
ବେଣୁଧର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମାନ୍ତର—Name of Śrikṛushṇa.
ବେଣୁଧର ଦେଂ ବି.;ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—Name
(ବେଣୁପାଣି—ଅନ୍ୟରୂପ) given to persons.

ବେଣୁ ଧ୍ୱନି—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବଂଶୀ ବାଜିବାର ଶବ୍ଦ—The
Beṇu dhwani sound of flute.
(ବେଣୁନାଦ, ବେଣୁରବ, ବେଣୁସ୍ୱନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଣୁ ବାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବେଣୁ+ବାଦ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅଚ)—ଯେ
Beṇu bādaka ବେଣୁ ବଜାଏ—One who blows a
(ବେଣୁବାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) flute.

ବେଣୁ ବାଦନ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବେଣୁ ବଜାଇବା—
Beṇu bādana The blowing of a flute.

ବେଣୁ ବୀଜ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବାଉଁଶ ଧାନ; ବାଉଁଶ ଗଛରୁ—
Beṇu bīja Paddy-like grains produced from
(ବେଣୁ ଯବ—ଅନ୍ୟରୂପ) flowering bamboo.

ବେଣ୍ଟ(ଣ୍ଟୁ)ଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣ-
Beṇṭa(ṇṭu)lā ଭୂଷଣବିଶେଷ—A kind of ear ring.
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର)—ବି.—ବେଣ୍ଟ (୮) ଦେଖ—
Beṇṭa (8) See.

ବେଣ୍ଟ ହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—ମଲା ବାଛୁରୀ ଗର୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ରହି ଯିବା—The
Beṇṭ hebā state of a dead calf remaining inside
the womb of a cow or buffalo.

ବେଣ୍ଟ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୃନ୍ତ; ତୁଳ. ପ୍ରା. ବଣ୍ଟ)—୧ । କଇଁ ବା ପଦ୍ମ
Beṇṭa ଫୁଲର ନାଡ଼—1. The stalk of lotus or lily.
ଡାଁଟି ନାଳ ୨ । ଅସ୍ତ୍ରାଦିର ମୁଠ—2. Handle of instru-
ବାଁଟ ବେଟ ments. [ବି—ଭୁଠାରେ ଲଗନ ହୋଇ ବେଣ୍ଟରୂପେ
ବିଁଟ ଯଥା; ନାଗେ ଚଢ଼ି ବନ ଦେଖେ ଅଦ୍ୟ ଚଢ଼ି ଦଳେ । ସ୍ୱଧାନାଥ.
ମହାଯାତ୍ରା ।] ୩ । ଅଣ୍ଟାରେ ବା ଚଟୁରେ ବାଉଁଶ ବା
ଶିକାର କାଠର ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡ ଲାଗି ଥାଏ—3. Handle of a
ଶିକାର ladle. ୪ । ଛତାରେ ଲାଗିଥିବା ଦଣ୍ଡ—4. The
handle of an umbrella. ୫ । ଶିକାର; ପାରଧି;
ମୃଗୟା; ଅଡ଼ି—5. Hunting. [ବି—ଗୁରୁ ଗୁରୁ
ଦଗରେ ବେଣ୍ଟ ପରି, ଖାଅନ୍ତି ମାଂସ ଚିତ୍ର ଚିତ୍ର
ମୃଗ ମାରି । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପ. ମହାଭାରତ. ବନପର୍ବ ।]
ବୋଁଟା ୬ । ସ୍ତନାଗ୍ର; ଚୁଚୁକ—6. The nipple of
ଭୁଟକା woman's breast. ୭ । ଗରାଦି ପଶୁଙ୍କର ଲମ୍ବିତ ସ୍ତନ
ବାଁଟ ବା ଚୁଚୁକ—7. The finger-like udder of
ଚୁଚୀ beasts. ୮ । ପରିପକ୍ୱ କଇଁଫୁଲର ପରିଣତ ଗୋଲାକୃତି
ଶାଲୁକେର ବୀଜକୋଷ ବୀଜକୋଷ—8. The seed capsule of
ମୈଁଟ the water lily. ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର ବି—ଛତା
ରକ୍ଷିବା ପାଇଁ ଗାଳରେ ଜଳାଇଥିବା ଦଉଡ଼ି—
Braided straw for preserving fire. ପ୍ରାଦେ
(ଢେଙ୍କାନାଳ) ବି—ବଡ଼ ଦଉଡ଼ି—A big stout rope.

ବେଣ୍ଟକର—ପ୍ରାଦେ (ଚୌଦ) ବି—କଇଁଫୁଲର ବୀଜକୋଷ—The
Beṇṭakara seed capsule of water lily. [ବି—ଏହି
ବୀଜକୋଷ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶୋଷଣ ପରି ପଦାର୍ଥକୁ ଭାଜିଲେ
ସୁସ୍ୱାଦ୍ୟ ଲଅ ବା ଖଇ ହୁଏ । ଏହାକୁ 'ବେଣ୍ଟକର ଲଅ'
କୁହାଯାଏ ।]

ବେଣ୍ଟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୃଗୟା କରିବା; ଗାରଧି କରିବା;
Beṇṭa karibā ଶିକାର କରିବା—To hunt.
शिकार करना शिकार खेलना

ବେଣ୍ଟକାର—ଦେ. ବି—୧ । ବ୍ୟାଧ—1. A hunter. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ
Beṇṭakāra ଜିଲ୍ଲାର ଚୌଦ୍ୱାର ପ୍ରଗଣାର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ—
ଶିକାରୀ 2. A village in the district of Cuttack.
शिकारी [ବି—ଏଠାରେ ଛତ୍ରିଶ ଅମ୍ବ ମିଳେ ।]

ବେଣ୍ଟ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ପୀଡ଼ାବିଶିଷ୍ଟ ଶିଶୁ) ସ୍ତନ୍ୟ ପାନ କରିବା
Beṇṭa dharibā ପାଇଁ ମାତୃସ୍ତନର ବୃନ୍ତକୁ ଚୁଷିବା—
ମାୟେର ଦୁଧ ଖାଓୟା To suck the nipple of the mother's
माकी चूंची मुहँमे लगाना breast (said of sucking
by infants while ailing).

ବେଣ୍ଟ ପୋଖରି—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ପୋଖରିକୁ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନେ ପାଣି
Beṇṭa pokhari ଖାଇବାକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ
ଶିକାରର ପୁକୁର ଶିକାର କରନ୍ତି—A tank near which
शिकारका पोखर the king hunts animals coming to
drink water therin. [ବି—ଥରେ ଥରେ ପାଗ
ଉଠିଲେ ମୋ ପୀଡ଼ାରେ ବସି, ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ଭୁମକୁ
ନଡ଼ିଆର ରସ, ପିଇବାକୁ ଦେଇ ଭୁମକୁ ବେଣ୍ଟ ପୋଖରୀ
ପାଣି, ଶୋଇବାକୁ ଦେଇ ଭୁମକୁ ଯଉଡ଼ୀ ମସୂଣୀ—
ଶିଶୁଗୀତ ।]

ବେଣ୍ଟଲା(ଲା)—ଦେ. ବି—ବେଣ୍ଟୁଲା (ଦେଖ)
Beṇṭalā(lā) Beṇṭulā (See).

ବେଣ୍ଟି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଣ୍ଟିକା)—ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁ ମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ମଝିରେ
Beṇṭi ଥିବା ଦୀର୍ଘ କେଶଗୁଚ୍ଛର ଚାରି ପାଖରେ ରହିଯାଇଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର
କୋଠା କାମାନ କେଶମାନଙ୍କ ବେଣ୍ଟିକା—A fringe of short
शिरका बाल hair left round the top-knot of
Hindus ପ୍ରାଦେ (ଚଟକ) ବି—ମେଣ୍ଟା (ଦେଖ)—
Meṇṭā (See). ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଭୁଷା ବା
ଘାସର ଦଉଡ଼ି—Rope made of hay or straw.
ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଢେଙ୍କାନାଳ) ବି—୧ । ଧାନ ବିଲା
ବାନ୍ଧ ଖଳାକୁ ଆଣିବା ଦଉଡ଼ି—1. Rope for tying
sheaves of paddy to be brought to the
threshing floor from the field. ୨ । ଭୁତୁଡ଼ି ବା
ଓଲଟ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଘାଳଭର୍ତ୍ତି ଦଉଡ଼ି (ଯେଉଁ ଦଉଡ଼ି
ଭୁଣ୍ଡାଳାଭାବରେ ଓଲଟାର ଗୁରି ଆଗରେ ରହେ)—2. The

rope of straw wound round the straw packets in which paddy and other grains are stored.

ବେଣ୍ଟିଆ—ବେ. ବଶ—ଯାହାର ମୁଣ୍ଡ ଚାରିପାଖରେ ବେଣ୍ଟି ରହିଥାଏ—
Beṇṭiā Having a fringe of short hair round the top knot. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ନିଆଁ ବଡ଼ିଆ—A plaited straw used for preserving fire.

ବେଣ୍ଟି ଛାଡ଼ିବା—ବେ. କ୍ରି—ଖୌର କଲାବେଳେ ଚୁଟୀର ଚାରିପାଖରେ
Beṇṭi chhārdibā ଗୋଟିଏ ବରଣ୍ଡା ପରି ବେଣ୍ଟି ବା ବେଣ୍ଟିଆ କୋଠା କାମାନ ରଖିବା—To leave a fringe of short
(ବେଣ୍ଟି ରଖିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) hair round the top knot while shaving a person.

ବେଣ୍ଟୁଆ(ଲା)—ବେ. ବ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଣ୍ଟିଯୁକ୍ତ ବାଠର ବା ମାଟିର ଏକ
Beṇṭuā(lā) ପ୍ରକାର ଛୋଟ; ଧାନକଢ଼ା ବାଠିଆ—A wooden ladle with a small handle. [ଦ୍ର—
ସେଁଉଣୀ; କେଠୋ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଧାନଭୂଷିଆ ହାଣ୍ଡିରୁ ଭୂଷିମ ଧାନ କାଢ଼ନ୍ତି ଓ ତାହାରୁ ପାଣି କାଢ଼ନ୍ତି ।]

ବେଣ୍ଟୁ(ଣ୍ଟୋ)ଲା(ଲା)—ବେ ବ—୧ । ମଣ୍ଡଳୀ ନାମକ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର
Beṇṭu(ṇṭo)lā(lā) ଭୂସର କାନରେ ପିନ୍ଧିବା ଅଳଙ୍କାର—
1. A kind of dumb-bell shaped ornament for the upper part of the ear. (ଭ୍ର—ବେଣ୍ଟାଲ ଫୁଲ ଝୁଲିବା ଚାଟଙ୍କ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ।) ୨ । ବେଣ୍ଟୁଆ (ବେଶ)—2. Beṇṭuā (See)

ବେଣ୍ଟୁଲି—ବେ. ବ—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଣ୍ଟିଯୁକ୍ତ ମାଟିର ଛୋଟ ବେଣ୍ଟୁଆ—
Beṇṭuli 1. An earthen ladle with a small handle (used to handle boiling paddy and water inside a boat. ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଣ୍ଟିଯୁକ୍ତ ଦାଆ—2. A scythe with a small handle. ୩ । ରଜା ବଜେ ଦେବା ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ସୁନା-ରୂପାର ବଙ୍କା ବେଣ୍ଟ ଲଗା ପଙ୍ଖାରେ ବୀଜାଯାଏ—
3. A fan with silver or gold handle with which Rajas are fanned in a procession.

ବେଣ୍ଡ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ବାଣ୍ଡ୍)—ଚମ୍ବୁରୁ ବାଜା; ଐକତାନିକ
Bend ବାଦ୍ୟସମଷ୍ଟି; ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବାଜାମାନଙ୍କର ସମାହାର (ଏଥିରେ
ବ୍ୟାଣ୍ଡ ଢୋଲ; ମନ୍ଦୁରା, ବଂଶୀ, ଝାଞ୍ଜ ଆଦି ଏକତ୍ର ବାଜେ) ଭ୍ରମ
ବୈଣ୍ଡ ବାଜା—A band (of European music).
(ବେଣ୍ଡ ବାଜା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଣ୍ଡ୍ ମାଷ୍ଟର—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ବାଣ୍ଡ୍ ମାଷ୍ଟର)—ବେଣ୍ଡ୍ ବାଜା
Bend māshṭar ବଜାଇବା ଦଳର ନେତା ବା ଗୁରୁ—
ବ୍ୟାଣ୍ଡ ମାଷ୍ଟର ବୈଣ୍ଡ ମାଷ୍ଟର Band master.

ବେଣ୍ଡା—ବେ. ବ—(ଘର ଆଦିରେ) ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଲଗିଥିବା ଚଟାଣକୁ
Beṇḍā ଘରର ଆଡ଼ୁ ଟାଣି ଅଟକାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ
ଆଗଲ(ଡ଼) ବାଉଁଶ ବା କାଠର ଖଡ଼ା; ଚାଟ ଖଡ଼ା; ଚାଟ ବଳା—
ବେଣ୍ଡାଣୀ A bar of wood or bamboo used to keep the Tāṭi of a house-door tight by means of a rope attached to both.
[ଦ୍ର—ଏହି ଖଡ଼ାର ମଝି ଓ ଚାଟର ମଝିକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଦଉଡ଼ା ସାପି ଧରି ରଖିଥାଏ ।]

ବେତ—ବେ. ବ. (ସଂ. ବେତ୍ର)—ବେତ ଲତା—Calamis; Cane;
Beta Rotang; Rott an Cane;Calamus Rolang.

ସଂ. ବେତସ, ବାଣୀର, ଜଳଜ, ଗାରପ୍ରିୟ, ଗୋସ୍ତୁକାମ, ଅନ୍ତଃପୁଷ୍ପକ, ବଞ୍ଜୁଳ; ଯୋଗିଦଣ୍ଡ, ଘାର୍ଘପତ୍ରକ, କଳନ, ସ୍ୱଶେଣ, ମଂଜରୀନମ୍ର, ଛତ୍ରଫଳ, ଛତ୍ର, ଶୀତ, ଗଂଧପୁଷ୍ପକ
ବେତ, ବୈତ
ବୈତ, ବେତ
ମ. ବେତ
ଫା. ବେଦ୍
ବୈତ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବେନ୍ତ }

[ଦ୍ର—ଏହି ଗଛ ଓ ଏହାର ଫଳ ବଣ୍ଟକମୟ । ଗଛରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ନାଶୀ ବାହାରେ ତାହା ମଧ୍ୟ ବଙ୍କା କଣ୍ଟାଯୁକ୍ତ । ଏହାର ଖୋସା ଛଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ସରୁ ଲମ୍ବା ଚେମଡ଼ ସଷ୍ଟି ବାହାରେ । ବେତ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ । ଏହାକୁ ଚିର ମରୁଆ କରି ମୋଟ ଦଉଡ଼ି ବଳନ୍ତି, ଚଉକୀ ଓ ଖଟ ବୁଣନ୍ତି, ବେତା ଟୋକେଇ ଆଦି ବୁଣନ୍ତି । ବେତ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବରେ ୫୦ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏହାକୁ ଯଷ୍ଟିରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ଏଥିରେ ଅପରାଧୀ ଓ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ ଦିଆଯାଏ ।

ଚିର ବେତ ଦ୍ୱାରା ଘରଗୁଳର ଛାତ ସଙ୍ଗେ ବତାକୁ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ଉଡ଼ନ୍ତି ଓ ବାଉଁଶ ଫୋଡ଼ି ବତାରେ ଜାମୁଡ଼ା ଦେଇ ବେତ ଦ୍ୱାରା ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ବାଉଁଶଆଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଦିଅନ୍ତି ।

ବେତ କଣ୍ଟା ଖୁବ ସରୁଆ ଥିବାରୁ ଦେହରେ ବେତ କଣ୍ଟା ଫୋଡ଼ି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଦେହରେ ଚିତା ଲୁଚାନ୍ତି । ବେତ ଫୋଳ ପାଚିଲେ ମିଠା ଓ କଷା ଲାଗେ । ତାହା ପିଲା ଓ ଗରିବ ଲୋକମାନେ ଖାଆନ୍ତି । ବେତ ମଞ୍ଜିରେ ମାଳା କରି ଗରିବ ଲୋକମାନେ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ବେତର ଅଗ୍ର-ଭାଗସ୍ଥ କୋମଳ ଅଂଶର ଖୋସା ଛଡ଼ାଇ ତା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କଳାକୁ ବାଉଁଳି ମାସରେ ଦକ୍ଷିଣିଆଲୀମାନେ ଭାଜି ଖାଆନ୍ତି, ଏହା ଟିକିଏ ପିଠା ଲାଗେ । ବେତ କଳାକୁ ଚୂନ ଚୂନ କରି କାଟି ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଯଜ୍ଞରେ ବଢ଼ାଯାଏ ।

ଆମ ଦେଶରେ ମୋଟ, ସରୁ, ଡେଙ୍ଗା ଓ ବାଙ୍ଗୁରା—ନାନା ପ୍ରକାରର ବେତ ଅଛି । ଏକ ପ୍ରକାର ବେତ ପାଣି-କୂଳରେ ହୁଏ, ଏହି ବେତକୁ ସଂସ୍କୃତରେ 'ବାଣୀର' କହନ୍ତି ।

ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଓ ଯାଭା ଆଦି ଦ୍ୱୀପର ବେତ ଖୁବ ମୋଟ ହୁଏ, ଏପରି ବି ସେ ବେତରେ ଚଉକି, ଟେବଲ ଆଦି ତିଆରି କରାଯାଏ ।

ବେତର ପ୍ରକାର

୧ । ଶରୁର ବେତ ବା ଗରୁର ବେତ—ମୋଟ ବେତ; ଏହାର କଣ୍ଟା ସରୁ ଓ ପଙ୍କ ବଡ଼ ।

୨ । ଜାଳ ବେତ—ସରୁ ବେତ, ଏଥିରେ କଣ୍ଟା ନାହିଁ; ଏହାର ପତ୍ର ପାନପତ୍ର ପରି ।
୩ । ପାଣି ବେତ—ସଂ. ଜଳବେତସ; ବାମ୍ବାର ।
୪ । ଜାଠ ବେତ—ଖୁବ ମୋଟା ବେତ, ବାଉଁଶ ପରି; ଏହାର ପର୍ବଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଲମ୍ବ ।] ୨ । ବେତର ଯଷ୍ଟି—2. A stick of cane. ୩ । ଅପରାଧୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦିଆଯିବା ବେତ ମାଡ଼; ବେତ୍ରାଘାତ ଦଣ୍ଡ—3. Strips with cane given to offenders. ୪ । ବେତ୍ରାଘାତର ଚିହ୍ନ—4. Marks of cane strips left on the body.

ବେ ତଇ(ଏ, ୟ)ନ୍(ନି)—ଦେ. ବିଣ. (ଫା.ବେ+ତୟନ=ନିଶ୍ଚିତ)—
Be tai(e, ya) n (ni) ୧ । ଅନିଶ୍ଚିତ; ବେଠିକ—1. Uncertain. ୨ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—2. Unascertained.
ବେ ଠିକାନା [ବେଠୈନ(ନି)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେ ତଇ (ଏ, ୟ)ନାତ୍(ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା.ବେ+ତଅୟୁନ୍)-
Be tai(e, ya) nat(ti) ଅନିଯୁକ୍ତ—Unengaged; not
ବେତୈନାତ appointed. ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ନିଯୋଗଶୂନ୍ୟତା,
ବେତୈନାତୀ ଚାକିରି ଅଭାବ—Unemployment
[ବେଠୈନାତ୍(ତି)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେ ତକ୍‌ସିର୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା)—୧ । ନିରପରାଧ—1. Innocent. ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—2. Guiltless.
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବେତକସୀର

ବେତକଣ୍ଟା—ଦେ. ବି (ବେତ ଓ କଣ୍ଟକ)—ବେତଗଛର ଡାଳପତ୍ରରେ
Betakanta ଓ ଜାସୀରେ ଥିବା କଣ୍ଟା—Thorns growing
ବେତକାଁଟା on cane trees. [ଦ୍ର—ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର;
ବେତକା କାଁଟା ବେତଗଛର ଡାଳପତ୍ରରେ ଯେଉଁ କଣ୍ଟା ଥାଏ ତାହା କୁଞ୍ଚ ପରି ସରୁ ଓ ସିଧା । ଏହା ପ୍ରାୟ ୧½ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ହୁଏ । ବେତଜାସୀରେ ଯେଉଁ କଣ୍ଟା ଥାଏ ତାହା ଶ୍ଳେଷ୍ମ ଅଙ୍କୁଶଯୁକ୍ତ ।]

ବେତକନ୍ଦା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେତ+ସ୍କନ୍ଧ)—ବେତ ଲତାର ଅଗ୍ର
Betakanda ଭାଗର ଖୋସା ଛଡ଼ାଇଲେ ତା ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରିବା
ବେତର କୋମଳ ଅଂଶ—Tender parts inside the tender shoots or top portions of cane plants. [ଦ୍ର—ଏହା ଭଜା ହୋଇ ଖିଆଯାଏ, ଏହାର ଟକିଆ ପିଠା ଲାଗେ । ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଏହାକୁ ଭାଜଣ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ।]

ବେତକୋଳି—ଦେ. ବି—ବେତଫଳ—The berry of cane
Betakoli plant. (ଜ—ହାଡ଼ ଗଜଗଜ ବେତକୋଳି, ତା
ବେତ କୁଳ ଖାଇଲେ ବି ପେଟ ପୂରେ—ଭଗ ।) [ଦ୍ର—ଏହାର
ବେତ ଫଳ ଉପରେ ଖୋସା ଥାଏ ଓ ଏଗୁଡ଼ିକ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ହୋଇ ଫଳେ । ପାଚିଲା ଫଳର ଖୋସା ଛଡ଼ାଇଲେ ଭିତରେ ଈଷତ୍ ଓ ମିଠା କଷା କୋମଳ ପଦାର୍ଥର ସ୍ତର ମଞ୍ଜି ଉପରେ ବେଢ଼ିଥାଏ ।]

ବେତଖଟ—ଦେ. ବି—ବେତ ବୁଣା ଖଟ—A bedstead woven
Betakhata with strips of cane.
ବେତର ଖାଟ ବେତକୀ ଖଟିୟା

ବେତ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେତଦ୍ୱାରା ପ୍ରହୃତ ହେବା—To be
Beta khaiba caned; to be struck with cane.
ବେତ ଖାଓୟା (ଉ—ନ ଚେତଲ ଖାଇ ବିପଦର ବେତ—ଭୁଖାନାଥ.
ବେତ ଖାନା ଦରବାର ।)

ବେତଗଣ୍ଠି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେତ୍ର, ବେତସ+ଗ୍ରନ୍ଥି)—୧ । ଗୃହର
Betaganthi ବାହାରିଆଡ଼ ଓ ଝାଟିମାଟି କାନ୍ଥର ଓ ବାଡର
ବେତର ଗାଁଇଠ ଦୁଇପାଖେ କାମୁଡ଼ା ଉଡ଼ା ହୋଇଥିବା ପରସ୍ପର
ବେତକା ବନ୍ଧନ ସଂଲଗ୍ନ ବଡାମାନଙ୍କୁ ବେତର ଯେଉଁ ସରୁ ସରୁ ଚିରା ସୂତୁଲି ବାନ୍ଧି ରଖେ—1. Thin strips of split cane used in tying together the split bamboos attached to the both sides of a thatch frame, bamboo wall or fence.
(ବେତମୁଠିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଦୁଇଟି ବଡାକୁ ଦୃଢ଼ରୂପେ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଚିରା ବେତରେ ଯେଉଁ ଗଣ୍ଠି ପକାଯାଏ—2. Knots made with narrow strips of split cane to bind the two split bamboos on both sides of a thatch-frame or fence.

ବେତ ଚଉକି—ଦେ. ବି—୧ । ବେତବୁଣା ଚଉକି—1. Chairs
Beta chauki woven with split canes. ୨ । ବିଦେଶୀ
ବେତର ଚେୟାର ଗୋଟା ବେତରେ ତିଆରି ଚଉକି—2. Cane
ବେତକୀ ଚୌକୀ chairs.

ବେତ ଚିରା—ଦେ. ବି—ବୁଣିବା ପାଇଁ ବେତକୁ ଚିରୁଡ଼ା ଚିରୁଡ଼ା ଓ
Beta chira ପତଳା କରି ଚିରିବା—Splitting canes into
ବେତ ଚେରା ବେତକୁ ଚୀରନା thin strips.

ବେ ତଜବିଜ୍—ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବିବେଚନା ନ କରି—
Be tajabij 1. Without consideration. ୨ । ପରୀକ୍ଷା
ବେ ତଜବୀଜ ବ୍ୟତୀତ; ପରୀକ୍ଷା ନ କରି—1. Without examination.

ବେତଣ୍ଡ—ସଂ. ବି (ବେ=ଯେ ଗମନ କରେ+ତଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ=ତାଡ଼ନା
Betanda କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ହସ୍ତୀ; ଗଜ—
1. Elephant. ୨ । ଉଗ୍ର ଖଳ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A self-willed person.

ବେତଣ୍ଡା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିତଣ୍ଡା ବା ବେତଣ୍ଡ)—୧ । ବେଅଡ଼ା;
Betanda ଉଗ୍ର ଖଳ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Wicked; recalcitrant
ବିତଣ୍ଡା ୨ । ଅମାନିଆ; ଅଶାସିତ; ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ—2. Unruly.
ବେତଣ୍ଡିଆ, ବେତେଣ୍ଡା, ବେତେଣ୍ଡିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ ୩ । ଅଣାଡ଼ିଆ—3. Irregular. ୪ । ବାଗ୍‌ବିତଣ୍ଡାକାରୀ—4. Quarrelsome; fond of hair splitting
ବିତଣ୍ଡା argument. ଦେ. ବି—ବାଗ୍‌ବିତଣ୍ଡା—Wordy fight.

ବେତତ୍(ଦ୍)ପି(ବି)ର—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ବେ+ତଦ୍‌ବୀର)—୧ । Betat(d)pi(bi)ra ଆୟୋଜନବିହୀନ—1. Having no **ବେତଦ୍‌ବୀର** previous arrangements. ୨ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଯୋଗାଡ଼ କରେ ନାହିଁ—2. Making no efforts or endeavours towards the fulfilment of any act.

ବେତଥ୍ୟ—ବେ. ବଣ (ଫା. ବେ+ସ. ତଥ୍ୟ)—୧ । ଅନିଶ୍ଚିତ— Betathya 1. Uncertain. ୨ । ଅସତ୍ୟ—2. Untrue; **ବେତଥ୍ୟ** incorrect.

ବେତ ଦଉଡ଼ା(ଡ଼ି)—ବେ. ବ—ଚିରି ବେତରେ ବଳା ସାଉଁଥିବା ରସ୍ତି— eta daurdā(rdi) Ropes made of twisted split ବେତର ଦଡ଼ି **ବେତକୀ ରସ୍ସୀ** canes. [ଦ୍ର—ଏହା ଦଡ଼ା ଦିହିତ ଅପେକ୍ଷା ଟାଣ । ରଥ ଟାଣିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବେତ ଦେବା—ବେ. କ୍ରି—ବେତାଘାତ କରିବା—To strike Beta deba **ବେତ ଲଗାନା** with cane, ବେତ ମାରା, ବେତ ଦେଓୟା, ବେତ ଲାଗାନ, ବେତ ବସାନ ବେତ ବଳା(ଜେ)ଇବା, ବେତ ମାରିବା, ବେତ ବସା(ସେ)ଇବା, ବେତ ଲଗା(ଗେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ବେତନ—ସ. ବ (ଅଜ୍ ଧାତୁ ବା ଣ୍ଵ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କରଣ. Betana ତନ; ଣ୍ଵପାତନ)—୧ କର୍ମର ଦକ୍ଷିଣା; କର୍ମର ମୂଲ୍ୟ; ମାଇନା ଦରମା; ପାରିଶ୍ରମିକ—1. Salary; pay; remu- **ତନଖା; ତଲବ** neration for work. ୨ । ମୂଲ; ମଜୁରି— 2. Wages. ୩ । ଜୀବିକା—3. Livelihood. ୪ । ରୌପ୍ୟ—4. Silver. ୫ । ଭଡ଼ା—5. Hire.

ବେତନ ଗ୍ରହଣ—ସ. ବ—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ପାରିଶ୍ରମିକ ଅର୍ଥ ନେବା— Betana grahaṇa Receipt of salary or pay

ବେତନ ଗ୍ରାହୀ—ସ. ବଣ (ବେତନ+ଗ୍ରହ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଯେ Betana grāhi ଦରମା ନେଇ କାମ କରେ; ଦରମାଖିଆ; (ବେତନଭୋଗୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦରମାରେ ଖଟା (ଚାକର)— Getting pay; salaried (servant).

ବେତନ(ଲ)ଟା(ଟି)—ବେ ବ—ଗୋଲ ହୋଇ ବେଢ଼ି ଚାରିଆଡ଼େ Betana(la)ṭā(ṭi) ମାଡ଼ିଥିବା ବେତର ଲତା—A bush or ବେତର ଲତା **ବେତକୀ ଲତା** grove of cane plant. (ବେତନ[ଲ]ଟେଇ, ବେତଜୁଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେତନ ଦାତା—ସ. ବଣ (ବେତ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)—ଯେ Betana dātā ଚାକରକୁ ଦରମା ଦିଏ—Paying salary to servants.

ବେତନ ଦାନ—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଚାକରକୁ ଦରମା ଦେବା— Betana dāna Payment of wages or salary.

ବେତନ ପାଣି—ବେ. ବ—ବର୍ତ୍ତନ ପାଇବା ଲୋକ—A servant Betana pāṇi who draws salary or wages. (ଦ୍ର—ବୈତନ ପାଣି ବେତେ ଯଥା ତାର—ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେଭୂପରିଭାଷା ।)

ବେତନ ବୃଦ୍ଧି—ସ. ବ—ଦରମା ବଢ଼ିବା—Increase of salary; Betana bṛuddhi increment of pay.

ବେତନ(ନା, ଲ, ଲା)ସି—ବେ. ବ (ସ. ବେତ+ନାସା)—ବେତ Betana(nā, la, lā)si ଡାଳରୁ ବାହାରିଥିବା ଅଙ୍କୁଶା କଣ୍ଟା- **ବେତକୀ ନସକୀ** ଯୁକ୍ତ ତନ୍ତୁ—Fibres or feelers coming out of the body of the cane plant full of hooked thorns.) [ଦ୍ର—ବେତନାସି ଗୋଷ୍ଠରେ ବାଡ଼େଇଲା ପରି ଜାତିଗୁମାନଙ୍କ ଦେହକୁ ପାଣ୍ଡିଛନ୍ତି। ମାଳୁଛି—ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।) [ଦ୍ର—ଏହି ନାସିରେ ଯଦି ନ ଥାଏ ତେ ଏ ଅନ୍ୟ ଗଛରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ବେତଲତାକୁ ଝୁଲେଇଲନ କରି ଧରେ ।]

ବେତନାଧ୍ୟକ୍ଷ—ସ. ବ (ବେତନ+ଅଧ୍ୟକ୍ଷ; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)— Betanādhyaksha ଚାକରଙ୍କୁ ଦରମା ଦେବାର ମାଲିକ— Pay master.

ବେତନୋ(ନ, ନୁ)ଲା—ବେ. ବ—ଦେହରେ ବେତାଘାତର ଚିହ୍ନ— Betano(na, nu)lā Marks of cane stripes left on ବେତର ଦାଗ **ବେତକୀ ଦାଗ** the body. (ବେତଦାଗ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେତବାଡ଼ି—ବେ. ବ—୧ । ବେତ ଯଷ୍ଟି—1. Cane stick. Betabārḍi ୨ । ବେତାଘାତ—2. Striking with ବେତର ଛଡ଼ୀ **ବେତକୀ ଛଡ଼ୀ** cane.

ବେତବାଡ଼ି ଗରଜିବା—ବେ. ବ—ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ବେତ ମାଡ଼ Betabārḍi garajibā ଦେବା—Copious striking (ବେତବାଡ଼ି କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) with cane. **ବେତକୀଛଡ଼ୀ ବରସନା** (ଦ୍ର—ଶିବଦ୍ୱାରେ ଉଡ଼ାଉଛି, ଚାରିଜୁଛି ବେତବାଡ଼ି—ଭଜନ ।)

ବେତ ମୋଡ଼ା—ବେ. ବ—ବେତନିର୍ମିତ ଆସନ—A stool made Beta morḍā of cane **ବେତକା ମୋଢା** (ବେତମୋଡ଼ିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେତର—ବେ. ବ (ଫା. ବେ+ତର=ଅବସର)—ଅବସରର Betara ଅଭାବ—Want of leisure. **ବମୌକା**

ବେତରଫ୍—ବୈଦେ. ବଣ (ଫା. ବରତରଫ୍)—ସ୍ଥଗିତ; କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବନ୍ଦ Betaraph ଚାଲ ପାଇଁ (ଦୋଷବଶତଃ) ରହିତ କରାଯିବା— ବରତରଫ **ବରତରଫ** Suspended. (ବେତରଫି—ବ)

ବେତ(ରୁ, ତେ)ରା—ବେ. ବ (ସ. ବେତ)—୧ । ଘରର ଚାଲର ରୁଅ Beta(tu, te)rā ଉପରେ ବତା ପକାଇ ତାକୁ ବେତଦ୍ୱାରା ବେତର ବୋନା **ବେତକୀ ବୁନାଇ** ବୁଣିବା—1. Act of weaving canes on the rafters of a thatch. ୨ । ବେତଦ୍ୱାରା ବୁଣିବା—2. Weaving with cane strips.

ବେତ(ରୁ,ତେ)ରା(ରେ)ଇବା—ବେ. କ୍ରି (ସ. ବେତର ନାମ ଧାତୁ)— Betā(tu,te)rā(re)ibā ୧ । ଘରର ରୁଅ ଉପରେ ବତାକୁ ବେତାନ **ବେତସେ ବୁନନା** ବେତଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧିବା—1. To tie split bamboos with the rafers of a thatch with cane.

୨ । ତିଡ଼ିକ, ଖଟଅଦକୁ ବେତରେ ବୁଣିବା— 2. To weave with cane strips. ୩ । ବେତାଘାତ କରିବା; ବେତେଇବା—3. To strike with canes.

ବେତର୍କ(ର୍କା,ର୍କି)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସାବଧାନ; ବେହୁସିଆର— Betarka(rkā,rki) 1. Not cautious; not careful.
ବତରକୀ ୨ । ସରଳ; ଅବକ୍ରଟ—2. Frank; not crooked.

ବେତରକ୍(କା) } ଅନ୍ୟରୂପ—
ବେତରକ

ବେତସ—ସଂ. ବି (ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+ଅସ ନିପାତନ ବା ଗା ଧାତୁ= ଗମନ କରିବା+ଉସ ନିପାତନ)—ବେତ ଗଛ; ବାଗାର—Rotan (plant); cane; Calamus Rotang.

ବେତସକୁଞ୍ଜ—ସଂ. ବି—ବେତଝୁଦାବେଷ୍ଟିତ ଭୂପବନ—A grove or grotto surrounded with cane bushes.
(ବେତସନିକୁଞ୍ଜ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Betasa kunja

ବେତସ୍ୱାନ୍—ସଂ. ବିଣ (ବେତସ+ବତୁ; ୧ମା, ୧ବ)—ବେତସବୃକ୍ଷ- ବହୁଳ (ପ୍ରଦେଶ)—(place) Abounding in rotan plants.
(ବେତସ୍ୱତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Betaswān

ବେତହୁକୁମ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବେତ+ଫା. ହୁକୁ)— ଅପରାଧୀକୁ ବେତାଘାତ ଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ— A sentence of whipping passed on an offender.
ବେତକା ହୁକ୍ମ
Betahukuma

ବେତା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେତାଧାର)—ବେତରେ ବୁଣା ଯାଇଥିବା ବଡ଼ ଟୋକେଇ—Big baskets made of split canes. [ଦ୍ର—ବଡ଼ ଟୋକେଇ =ବେତା, ସାଧାରଣ ଟୋକେଇ=ବେତ ଟୋକେଇ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଟୋକେଇ=ବେଡୁଲି ।]
ବେତକୀ ବଡ ଟାକଡୀ
Betā

ବେତାଇନ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଇଂ. ଟାଇମ୍)— ବେଟାଇନ୍ (ଦେଖ)—Betāin (See).
ବେଟାଇମ
Betāin

ବେତାଏ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ବେତାପରିମିତ—1. One big basketful of. ୨ । ବହୁ ପରିମିତ— 2. Of a big quantity.
Betāe

ବେ ତା(ଥା)କ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ତାକ୍=ଲକ୍ଷ୍ୟ)— ୧ । ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ; ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—1. Irrelevant not conforming to the present subject matter. ୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ; ଗୋଳମାଳିଆ—2. Confused. ୩ । ଅସୁସଜ୍ଜିତ—3. Not well arranged. ୪ । ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିବା—4. Not arrayed.
Be tā(thā)k
ବେତାକ

ବେ ତାକତ୍(ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ତାକତ୍=ବଳ)— ଦୁର୍ବଳ; ଅକ୍ଷମ; ବଳହୀନ—Powerless; weak; impotent; shorn of strength.
Be-tākat(ti)
ବେତାକତ

ବେତାକତ ବୈଦେ. ବି—ଦୁର୍ବଳତା—Weakness; impotence.

ବେ ତାଟକା(ଙ୍କା)—ଦେ. ବିଣ—ନିର୍ଭୟ— Be tāṭakā(ṅkā) Fearless; undaunted.

ବେ ତାର୍(ରି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବାଣା ଆଦି ଯନ୍ତ୍ରର ତାର ବିଗଡ଼ି ଯାଇଥିବା—1. Deranged; out of tune (said of stringed instruments). ୨ । ସ୍ୱାଦହୀନ; ବିସ୍ୱାଦ—2. Insipid; vapid; tasteless. ୩ । ତାରର ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରେରିତ ବା ଗୃହୀତ (ସମ୍ବାଦବାହକ ଯନ୍ତ୍ର)—3. Wireless (message or instrument). ଦେ. ବି—ତାରର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ତଡ଼ିତ୍‌ଶକ୍ତି ବଳରେ ଦୂର ଦେଶକୁ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରେରଣ— Wireless telegraph.
Be tār(ri)
ବେତାର

ବେତାର୍ ଖବର—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେତାର ଖବର)—ବିନା ତାରରେ ପ୍ରେରିତ ସମ୍ବାଦ—Wireless message.
Betāra khabara

ବେତାର ବାର୍ତ୍ତା } ଅନ୍ୟରୂପ ବେତାର ଖବର
ବେତାରସମ୍ବାଦ } **ବେତାର ଖବର;ବେତାରକା ତାର**

ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେତାର+ଯନ୍ତ୍ର)—ତାରର ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ତଡ଼ିତ୍ ଶକ୍ତି ବଳରେ ଦୂରଦେଶକୁ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରେରଣ କରାଯିବା ଯନ୍ତ୍ର—Wireless telegraphic instrument.
Betāra jantra
ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର

ବେ ତାରିଫ୍(ଫି)—ବୈଦେ. ବିଣ—ନିକୃଷ୍ଟ—Inferior.
Be tāriph(phi) **ବେତାରିଫ** [ବେତାରିଫ୍(ଫି)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେତା(ତୁ,ତେ)ରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଘରର ଛାଉ ଛପରେ ବାମଡ଼ା ଦେଇ ସରଳିବା—To bind with knots of cane strips the bāmboos strips to the rafters of a thatch.
Betā(tu,te)ribā

ବେତାଳ—ସଂ. ବି (ବ=ବାୟୁ; ୭ମୀ ୧ବ. ବେ=ବାୟୁରେ+ତଲ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ ଯେ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗରେ ଗତାୟାତ କରେ)—୧ । ଶିବଙ୍କ ଅନୁଚର ଦେବଯୋନି ବିଶେଷ—1. A class of aerial beings, attendants of Śiba. ୨ । ପିଶାଚ; ଶବରେ ଆବିଷ୍ଟ ହେବା ଭୂତ—2. Evil spirits which take possession of corpse. [ଦ୍ର—ବେତାଳମାନଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ଶକ୍ତି ଅଛି । ଯେଉଁମାନେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ମତରେ ବେତାଳ ସାଧନା କରନ୍ତି ବେତାଳମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଆଜ୍ଞାବହ ଭୃତ୍ୟ ହୋଇ ରହନ୍ତି, ସାଧକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରାଇ ନିଅନ୍ତି ।] ୩ । ମହାଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରରକ୍ଷକ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—3. One of the two door-keepers of God Śiba. [ଦ୍ର— ଅନ୍ୟ ଜଣକର ନାମ ତାଳ ।] ୪ । ମଲ୍ଲବିଶେଷ— 4. Name of an athlete. ୫ । ଦ୍ୱାରପାଳ (ହୁ. ଶ)- 5. Porter; door-keeper. ୬ । ପ୍ରହରୀ (ହୁ. ଶ)— 6. Guard; watchman. ଦେ. ବି. (ଫା)—୧ । ଗୀତର ଅନୁପଯୋଗୀ ତାଳ—1. A measure not fitting to the tune of a song or music.
Betāla
ବେତାଳ

୨ । ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—2. A war-weapon. ୩ । ସଙ୍ଗୀତରେ ତାଳହୀନତା—3. Want of tune in music. ଦେ. ବିଣ—ବେତାଳିଆ (ଦେଶ)—Betalia (See).

ବେତାଳ ପଞ୍ଚବିଂଶତି—ସଂ. ବି (ନାମ)—ବିଖ୍ୟାତ ସଂସ୍କୃତ ଉପନ୍ୟାସ—Betāla pañchabimsati A famous novel in (ବେତାଳପଚିଶ[ଶି]—ଦେ. ରୂପ) Sanskrit.

ବେତାଳଭଟ୍ଟ—ସଂ. ବି (ନାମ)—ରାଜା ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ରାଜସଭାର ନବରତ୍ନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ପଣ୍ଡିତ—Name of a court poet of king Bikramāditya.

ବେତାଳ ସାଧନ[ନା]—ସଂ. ବି—ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନଦ୍ୱାରା Betāla sādhana(nā) 'ବେତାଳ'ଙ୍କୁ ଅଧୀନକରି କରାଇବାରୂପ ପ୍ରକ୍ରିୟା—The act of performing rites to bring demons under one's control.

ବେତାଳ ସାଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେତାଳସାଧନାପୂର୍ବକ ବେତାଳଙ୍କୁ Betāla sādhibā ଅଧୀନ କରିବା—To bring demons under one's sway by performing Tantric rites.

ବେତାଳ ସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବେତାଳ+ସିଦ୍ଧ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି Betāla siddha ତାନ୍ତ୍ରିକ ଉପାୟରେ ବେତାଳଙ୍କୁ ଅଧୀନ (ବେତାଳସାଧକ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରିଥାଏ—One who has succeeded in mastering the demons to obey his orders.

ବେତାଳ ସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବି—ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରୟୋଗ ବା ସାଧନାଦ୍ୱାରା ବେତାଳଙ୍କ Betāla siddhi ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସ୍ଥାପନରେ ସମର୍ଥ ହେବା—Mastery over evil spirits brought about by performance of Tantric rites.

ବେତାଲି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)—ବେତ ଟୋକେଇ—A basket Betāli made of split canes.

ବେତାଲିଆ—ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ସଂ ତାଳରୁ)—୧ । କର୍ଣ୍ଣକଟୁ—Betāliā 1. Jarring to the ear. ୨ । ନିତ୍ୟ ଗୀତାଦିର ବେତାଳ, ବେତାଳ ଲୟସ୍ଖଳନ, ତାଳହୀନ—2. Disordered; बेताल ill timed; not conforming to tunes; not (ବେତାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) keeping tune. ୩ । ତାଳବିରୁଦ୍ଧ—3. Against proper tune. ୪ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—4. Irrelevant. ୫ । ବେଠିକ—5. Inaccurate. ୬ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—6. Confused. ୭ । ଅନିୟମିତ—7. Irregular. ୮ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ତାଳମାନର ଜ୍ଞାନ ନ ଥାଏ—8. Not versed in the science of knowledge of tunes. ୯ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେଶକାଳ ପାତ୍ରର ଜ୍ଞାନ ନ ଥାଏ—9. Devoid of any sense of proportion.

ବେତିକ୍ରମ—ପ୍ରା. ବି—ବ୍ୟତିକ୍ରମ (ଦେଶ)
Betikrama Byatikrama (See)

ବେତିକ୍ରାନ୍ତ—ପ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତ)—ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତ (ଦେଶ)
Betikrānta Byatikrānta (See)

ବେତି ବେସ୍ତ—ପ୍ରା. ବି—ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ (ଦେଶ)
Beti besta (ବେତିବ୍ୟସ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) Byatibyasta (See).

ବେତିରେକେ—ପ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ବ୍ୟତିରେକ)—ବ୍ୟତିରେକେ
Betireke (ଦେଶ)—Byatireke (See)

ବେତିତ—ପ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ବ୍ୟତୀତ)—ବ୍ୟତୀତ (ଦେଶ)
Betita Byatita (See)

ବେତିପାତ—ପ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବ୍ୟତୀପାତ)—ବ୍ୟତୀପାତ (ଦେଶ)—
Betipāta Byatipāta (See)

ବେତୁଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବେତ୍ରଧାରୀ)—ବେତଧାରୀ (ପାଇକ)—Betuā ବେଁତଧରା बेतुआ Holding a cane. ଦେ. ବି. ବେତ୍ରଧାରୀ ପାଇକ—A peon holding a cane. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ଖାଇବା ପାଇଁ ଥାଳି ଉପରେ ସଜା ହେବା (ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି)—(Curry and rice) Arranged in plates for being served. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଚାଉଳ ତରକାରି ଆଦିକୁ ଥାଳିରେ ସଜାଇବା—Arranging rice, curry, etc in plates before serving food.

ବେତୁଆ କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—ଅନ୍ନାଦି ଖାଦ୍ୟକୁ Betuā karibā ଥାଳିରେ ସଜାଇବା—To arrange or set down food on plates for serving.

ବେତୁଆ ହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି.—(ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି) Betuā hebā ଥାଳିରେ ସଜ୍ଜିତ ହେବା—(food) To be arranged in plates.

ବେତୁଲି—ଦେ. ବି—(ବେତର ଶୁଦ୍ଧାକୃତି, ତୁଳନା କର—ଖଟ-ଖଟୁଳି) Betuli ବେତ ବା ବାଉଁଶ ଖଡ଼ିକାରେ ତିଆରି ଛୋଟ ଟୋକେଇ—दौरी; छोटी टोकरी Small basket of cane work.

ବେତେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବେତଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ନା କରିବା—1. To strike Beteibā with cane. ୨ । ବେତ ପରି ନଇଁଯିବା—ବେତାନ ବେଁତ ମାରନା बेतके ऐसेल बजाना 2. To bend; to shrink. [ଯଥା—ଏ ଡୋଟାର କଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ବେତେଇ ଗଲାଣି ।]

ବେତେଇ ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ବେତେଇବା ୨ (ଦେଶ)
Betei jibā Beteibā 2 (See)

ବେତ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ୧ମା. ୧ବ; Bettā ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଯଥା—ବେଦବେତ୍ତା, (ବେତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଜ୍ଞାନବେତ୍ତା, ଭବିଷ୍ୟବେତ୍ତା)—୧ । ଯେ ଜାଣେ—1. Knowing. ୨ । ଅଭିଜ୍ଞ—2. Versed in; conversant with. ୩ । ପରଣୀତା 3. Married to; marrying. ୪ । ଲବ୍ଧକର୍ତ୍ତା—4. Possessed of; gaining.

ବେତ୍ର—ସଂ. ବି (ଅଜ୍ ଧାତୁ ଚମ୍ବା ସ୍ତ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କରଣ. Betra ତ୍ର; ଉପାଦାନ)—୧ । ବେତ—1. Cane; rotan.

୨ । ବେତ ବାଡ଼—2. A stick of cane. ୩ । ଅସୁର ବିଶେଷ—3. Name of a demon.

ବେତ୍ରକ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ବେତ୍ରକର)—ଦ୍ୱାରପାଳ; ବେତ୍ରକସ୍ତ ପାଇକ-
Betraka Door-keeper. [ଉ—ବାରତା କହୁ ସାମନ୍ତ ପାଏ ଉଇତ, ବେତ୍ରକେ କଟକ ଭୁଣ୍ଡଳରେ ମଣ୍ଡିତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବେତ୍ର କର—ସଂ. ବି—(ବହୁବ୍ରୀହି; ବେତ୍ର+କର)—ପଡ଼ିଅରୀ (ଦେଶ)
Betra kara Pardhiāri (See) [ଉ—ବହୁଷେ । ବେତ୍ର କରଗତ ମସ୍ତ ଚଢ଼ଟ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବେତ୍ରକୀୟ—ସଂ. ବି—ବେତ୍ରସମୁଦ୍ରଯୁକ୍ତ ଦେଶ—
Betrakīya Country abounding in canes.

ବେତ୍ର(ତ୍ରେ,ତ୍ରି)କେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ବ୍ୟତିରେକ)—୧ । ବ୍ୟତୀତ; ବିନା—1. Beside; without.
ବ୍ୟତିରେକ ୨ । ଛଡ଼ା—2. Except. [ଉ—ନାଗ ବେତ୍ରକେ କେ ଆନ ଧରଣୀଧର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] [ଉ—ଏ ଛନ୍ଦ ବେତ୍ରିକେ ସୁଖ ଜାଣିମାତ୍ର ନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।]

ବେତ୍ରଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବି—୧ । ବେତ ବାଡ଼—1. A cane stick.
Betra daṇḍa [ଦ—ଦ୍ୱାରପାଳ; ରାଜା ଓ ଦେବମନ୍ଦିରାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଅଧିକାରସୂଚକ ଚିହ୍ନ—Used as an insignia of royalty etc.] ୨ । ଅପରାଧକୁ ବେତ୍ରପ୍ରହାରରୂପ ଦଣ୍ଡ—2. Punishment by strips of cane.

ବେତ୍ରଧର—ସଂ. ବିଣ (ଉପପଦ ତତ୍ପୁରୁଷ; ବେତ୍ର+ଧୃ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Betradhara ଯେ ବେତ ବାଡ଼ ଧରିଥାଏ—Carrying or holding a cane. ସଂ. ବି—ଦ୍ୱାରପାଳ—A door-keeper.
ବେତ୍ରଧାରକ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବେତ୍ରଧାରୀ }

ବେତ୍ର(ତ୍ରା)ବତୀ—ସଂ. ବି—୧ । ମାଳବଦେଶୀୟ ନଦୀବିଶେଷ; ଅଧିକ୍ରମ
Betra(trā)batī ବେତ୍ରବତୀ ନଦୀ—1. Name of a river in Malabar. [ଉ—ବେତ୍ରବତୀଧୌତ ପୁଣ୍ୟ ବିଦିଶା ଲକ୍ଷଣା—ରାଧାନାଥ. ମହାସାହା ।] ୨ । ବେତ୍ରାସୁରର ମାତା—2. Name of the mother of demon Betrā.

ବେତ୍ରାଘାତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ବା ୩ୟା ତତ୍ପୁରୁଷ; ବେତ୍ର+ଆଘାତ)—
Betrāghāta ବେତଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାର—A blow with a cane.

ବେତ୍ରାସନ—ସଂ. ବି (ମ. ପ. ଲୋ. କର୍ମଧାରୟ; ବେତ୍ରନିର୍ମିତ ଆସନ)—
Betrāsana ବେତର ମୋଢ଼ା ବା ଚଉକି—A seat or chair made of cane.

ବେତ୍ରାସୁର—ସଂ. ବି—ଅସୁରବିଶେଷ; ଏ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିହତ ହୋଇ ଥିଲା—Name of a demon killed by Indra.

ବେତ୍ରୀ—ସଂ. ବିଣ (ବେତ୍ର+ଇନ୍)—ବେତ୍ରଧାରୀ—Holding a
Betrī cane. ସଂ. ବି—ଦ୍ୱାରପାଳ—A door-keeper.

ବେତ୍ରେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେତେରାଇବା (ଦେଶ)
Betreibā Beterāibā (See)

ବେଥଏ(ୟ)—ଦେ. ବିଣ (ଭୁଲନାକର—ସଂ. ବ୍ୟତ୍ୟୟ; ଫା. ବେ+
Bethae(ya) ଥୟ)—ଅଥୟ; ଅସ୍ଥିର—Restless.
ଅଥୟ ବେଚୈନ

ବେଥଳ—ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ ଓ ସଂ. ସ୍ଥଳ)—୧ । ସ୍ଥଗଭୀର—
Bethala 1. Very deep. ୨ । ଯାହାର ଗଭୀରତା ମାପ
ଗଭୀର କରାଯାଇ ନ ପାରେ—2. Unfathomable. ୩ ।
ଅଥାହ ଯେଉଁ ନଦୀ ବା ଜଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ପଶି ପାର ହୋଇ ନ ପାରେ—3. Unfordable.

ବେଥା—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବ୍ୟଥା)—ବ୍ୟଥା (ଦେଶ)—
Bethā ବ୍ୟାଥା ଦୁଃଖ Byathā (See)

ବେଥାଇ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅସ୍ଥାୟୀ)—୧ । ଅସ୍ଥାୟୀ—1. Tran-
Bethāī ଅସ୍ଥାୟୀ sient. ୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Fickle;
ଅସ୍ଥାଇ unstable.

ବେଥାନ—ଗ୍ରା. ବି-୧ । ଅଥାନ; ଅସ୍ଥାନ—1. Bad place. ୨ । ଅନୁପ-
Bethāna ଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ—2. Unfit or unsuitable place.
ଅସ୍ଥାନ ୩ । ମର୍ମସ୍ଥାନ ବା ଅଙ୍ଗ—3. A vital part of
କୁଠାମ the body.

ବେଦ—ସଂ. ବି (ବିଦ୍ ଧାତୁ—ଜାଣିବା+କର୍ମ. ଅ; ଯାହାର ଅଲୋଚନା
Beda ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ବା ଧର୍ମାଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ)—୧ ।
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖନିଃସୃତ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର; ଶ୍ରୁତି—
1. The Vedas; the scriptures of the Hindus. [ଦ—ଏହା ସଂଖ୍ୟାରେ ୪; ଯଥା—ଋକ୍, ଯଜୁଃ, ସାମ ଓ ଅଥର୍ବ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ୩ ଗୋଟି ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଅଥର୍ବ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖରୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇ ଋଷି ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ସୃଷ୍ଟି ଆଦ୍ୟରୁ ଚଳି ଆସୁଅଛି ବୋଲି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।

ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ବେଦ ପରି ଇତର ଇତର ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି—ମୁସଲମାନ=କୋରାଣ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ=ବାଇବଲ, ବୌଦ୍ଧ=ତ୍ରିପିଟକ, ପାରସୀ=ଜେନା-ବେସ୍ତା ।] ୨ । ଲୌକିକ ଓ ପାରମାର୍ଥିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମର ଶାସନରୂପ ଶାସ୍ତ୍ର, ହିନ୍ଦୁର ଅସ୍ତିତ୍ୱମୂଳକ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରାମାଣିକ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର—2. The primary code of Hindu Law. ୩ । ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ—3. Knowledge of the sacred books. ୪ । ଜ୍ଞାନ—4. Knowledge. ୫ । ୪ ସଂଖ୍ୟା—5. The number 4. ୬ । ଛନ୍ଦ—6. Poetical metre. ୭ । ଟୀକାଟିପ୍ପଣୀ—7. Commentary. ୮ । ଆଖ୍ୟା—8. Title; term. ୯ । ଯଜ୍ଞାଙ୍ଗ—9. A part of Vedic offering. ୧୦ । ବିଷ୍ଣୁ—10. Bishṇu. ୧୧ । ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ବିଧାନ—

11. History narrated in the scriptures.
ଦେ. ବ—ଏକ କଡ଼ା କଉଡ଼ିର ୪ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ—One-fourth of one cowrie money.

ବେଦଃ—ସଂ. ବ (ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍)—୧ । ବେଦସମୂହ—Bedaḥ 1. The collection of the Vedas. ୨ । ସୁନା—2. Gold. ସଂ. ବିଣ—ଜ୍ଞେୟ—Knowing.

ବେ-ଦକ୍(କା)—ଦେ. ବ-୧ । ନିର୍ଭୟ—1. Fearless. ୨ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—Be-dak(kā) **ନିର୍ଭୟ ବେଦକ** 2. Free from anxiety.

ବେଦ କୁଶଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍)—ବେଦରେ ପାରଦର୍ଶୀ; Beda kuśala ଯେ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଜାଣେ—Well versed in the Vedas.
ବେଦଜ୍ଞ, ବେଦଜ୍ଞାତା, ବେଦପାରଗ, ବେଦନିପୁଣ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବେଦକୁଶଳା, ବେଦଜ୍ଞା, ବେଦଜ୍ଞାନୀ, ବେଦପାରଗା, ବେଦନିପୁଣା } ସ୍ତ୍ରୀ

ବେ-ଦଖଲ୍(ଲି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଦଖଲ) (କଚରଅ)—Be-dakhal(li) ୧ । ଅଧିକାରଚ୍ୟୁତ; କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବେଦଖଲ **ବେଦଖଲୀ** ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Dispossessed of a property. ୨ । ଅନଧିକୃତ—2. Not taken possession of (said of a property). ବୈଦେ. ବ (ଫା) (କଚରଅ)—**ବେଦଖଲ** କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରରୁ ଚ୍ୟୁତ ହେବା—Dispossession; discontinuance of possession.

ବେଦଖଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (କଚରଅ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ Bedakhala karibā କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତିର ଭୋଗାଧିକାରରୁ ଚ୍ୟୁତ ବେଦଖଲ କରା କରିବା—To dispossess a person of **ବେଦଖଲ କରନା** a property.

ବେଦଖଲ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି (କଚରଅ)—୧ । ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭୋଗାଧିକାର-Bedakhala hebā ଚ୍ୟୁତ ହେବା—1. To be dispossessed ବେଦଖଲ ହଓୟା of a property. ୨ । ଦଖଲ **ବେଦଖଲ ହୋନା** ଛାଡ଼ିଦିବା—2. To discontinue possession.

ବେଦ ଗର୍ଭ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି)- ୧ । ବ୍ରହ୍ମା—1. Brahmā. Beda garbha ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—2 Brāhmaṇa.

ବେଦ ଗାର—ଦେ. ବ—୧ । ବେଦ ବଚନ ପରି ଅଟଳଣୀୟ କଥା; Beda gāra ବେଦ ବାକ୍ୟ—1. A matter as immutable as a vedic precept. ୨ । ଅଟଳ **ବେଦ ବାକ୍ୟ** ବାକ୍ୟ—2. A promise which will never be violated. ୩ । ବେଦବାକ୍ୟ ପରି ଯେଉଁ ବିଷୟକୁ ସର୍ବଦା ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ—3. A thing which should always be borne in mind. ୪ । ସତ୍ୟ—4. Truth.

ବେଦ ଗୁପ୍ତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବେଦ+ଗୁପ୍ତି=ରକ୍ଷା)—ବ୍ରାହ୍ମଣ Beda gupti କର୍ତ୍ତୃକ ବେଦସଂରକ୍ଷଣ—The preservation of the Vedas by a Brāhmaṇa.

ବେ ଦଣ୍ଡା—ଦେ. ବିଣ. (କଚରଅ ଭାଷା)—୧ । ଅନ୍ୟାୟ—1. Un-Be daṇḍā just; wrong. ୨ । ବେଆଇନ୍—2. Unlawful; illegal ୩ । ଆଚାରବିରୁଦ୍ଧ—3. Against custom or practice. (ଯଥା—ବେଦଣ୍ଡା କୋବାଲ ।)

ବେଦ ଧ୍ୱନି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବେଦପାଠର ଶବ୍ଦ—Beda dhwani The sound of recital of the Veda.

ବେଦନ—ସଂ. ବ. (ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବୋଧ; Bedana ଅନୁଭବ—1. Sensation; conception. ୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge. ୩ । ଯାତନା; ବ୍ୟଥା; କ୍ଲେଶାନୁଭବ (ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ)—3. Agony; anguish; throes; pain (bodily and mental) ୪ । କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ—4. Distress; trouble; sufferings. ୫ । ବିବାହ; ପରିଣୟ—5. Marriage; wedding. ୬ । ଦାନ; ଉପଢୌକନ—6. Gift; present; donation. ୭ । ଶୂଦ୍ରଜାତୀୟା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣର ବରଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଉତ୍ତରୀୟ ବସ୍ତ୍ରର ପ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣ ରୂପ ଆଚାର—7. The ceremony of a Śūdra bride holding the end of the outer sheet of a bridegroom of a higher caste while marrying him.

ବେଦନା—ସଂ. ବ. (ବିଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ବେଦନ (ଦେଖ) Bedanā ବେଦନା ଦର୍ଦ୍ଦ Bedana (See)
ଦେ. ବ—୧ । ଦରଜ—1. Feeling of tenderness. ୨ । ବଥା—2. Aching.

ବେଦନା ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବ୍ୟଥା ଅନୁଭବ କରିବା—Bedanā pāibā To feel agony.
ବେଦନା ପାଓୟା **ବେଦ୍‌ନା ପାନା**

ବେଦ ନିନ୍ଦକ—ସଂ. ବ—୧ । ନାସ୍ତିକ—1. Atheist. Beda nindaka ୨ । ବୃଦ୍ଧ—2. Old.

ବେଦ ନିନ୍ଦା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବେଦ ପ୍ରତି ଘୃଣାର୍ଥକ Beda nindā ବାକ୍ୟପ୍ରୟୋଗ—1. Blaspheming the Vedas. ୨ । ନାସ୍ତିକତା—2. Atheism.

ବେଦ ନିରତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍)—ବେଦାନୁରକ୍ତ; ବେଦ-Beda nirata ବିହିତ ଅନୁଷ୍ଠାନକାରୀ—Devoted to the teachings and precepts of the Vedas.
ବେଦନିଷ୍ଠ, ବେଦପରାୟଣ } ଅନ୍ୟରୂପ
(ବେଦନିରତା, ବେଦନିଷ୍ଠା, ବେଦପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବେଦନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—Bedanīya ୧ । ଅନୁଭବନୀୟ—1. Perceptible; perceiveable. ୨ । ଜ୍ଞେୟ—2. Knowable.

ବେଦ ପାଠ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବେଦକୁ ପଢିବା—Reading Beda pāṭha or reciting the Vedas.
(ବେଦପାରାୟଣ, ବେଦାଧ୍ୟୟନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଦ ବଂଶ—ବେ. ବ—ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର—The sage Biswāmitra.
Beda bamsa (ଉ—ବେଦବଂଶର ବିନାଶ ଉଦ୍ଦେଶ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
(ବେଦ-ବଂଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଦ ବଚନ—ସଂ. ବ—୧ । ବେଦଲିଖିତ ଉପଦେଶ—1. The sayings of the Vedas. ୨ । ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର—2. Vedic texts. ୩ । ସତ୍ୟ—3. Truth. ୪ । ସନାତନ ସତ୍ୟ; ଅଭ୍ରାନ୍ତ ସତ୍ୟ—4. The eternal truth.
Beda bachana
(ବେଦ ବାକ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଦବତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କୁଶଧ୍ୱଜ ରାଜାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମୀଅଂଶଜାତା କନ୍ୟା—Daughter of King Kuśadhwaja.
Bedabati
[ଦ୍ର—ଏ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପତିରୂପେ ବରଣ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ରାବଣ ବନରେ ଏହାଙ୍କ ରୂପରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ବଳପୂର୍ବକ ଧର୍ଷଣ କରିବାରୁ ଏ ଅଗ୍ନିରେ ଝାସ ଦେଇ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ ଓ ରାବଣଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ ଯେ ସେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମରେ ସୀତାରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ତାହାର ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହେବେ । ଏ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମରେ ସୀତାରୂପେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ରାବଣବଧର କାରଣ ହୋଇଥିବା କଥା ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।] ସଂ. ବିଣ—ବେଦଜ୍ଞା—(woman) Versed in the Vedas. ଦେ. ବ—ମୈସୂରର ଗୋଟିଏ ନଦୀ—A river in Mysore. [ଦ୍ର—ଏହା ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧ ବା ଆନିକଟ (Anicut) ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା ହୋଇଅଛି । ବନ୍ଧା ହେବା ସ୍ଥାନରେ ଏ ନଦୀର ଓସାର ୧୬୦୦ ଫୁଟ । ୧୬୭ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚର ପଥର ବନ୍ଧ ପଡ଼ି ୩୨୩୫ କୋଟି ଘନ-ଫୁଟ ଜଳ ଅଟକାଇ ରଖିଅଛି । କେନାଲ ଦ୍ୱାରା ଖେତ-ମାନଙ୍କରେ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା କରା ଯାଇଅଛି ।]
Bedabatī

ବେଦ ବିତ୍(ଦ୍)—ସଂ. ବ. (ବେଦ+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ବିଷ୍ଣୁ-
Beda bit(d) Bishṇu. ସଂ. ବିଣ—ବେଦବିଦ୍ୟ (ଦେଖ)—Bedabidya (See)

ବେଦବିଦ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବେଦବିଦ୍)—ବେଦବିତ୍ (ଦେଖ)—
Bedabida Bedabit (See) (ଉ—ସକଳ ଲୋକେ ଅଧିକାର, ଏ ସବ ବେଦବିଦଙ୍କର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବେଦ ବିଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବେଦ+ବିଦ୍ୟ)—ବେଦଜ୍ଞ;
Beda bidya ବେଦପାରଗ—Versed in the Vedas.
(ବେଦବିଶାରଦ, ବେଦବେତ୍ତା, ବେଦବୋଦ୍ଧା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଦ ବିଧି—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବେଦୋକ୍ତ ବିଧି—
Beda bidhi Vedic rules.

ବେଦ ବିପରୀତ—ସଂ. ବିଣ—ବେଦରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିବା ଉପଦେଶର
Beda biparita ବିରୁଦ୍ଧ—Opposed to the Vedas.
(ବେଦବିରୁଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଦ ବିହିତ—ସଂ. ବିଣ—ବେଦରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ; ବେଦୋକ୍ତ—
Beda bihita In conformity with the governing precepts laid down in the Vedas.
ବେଦସମ୍ମତ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବେଦସିଦ୍ଧ }

ବେଦ ବୃତ୍ତ—ସଂ. ବ—ବେଦୋକ୍ତ ଆଚରଣ—Conduct conforming to the Vedic precepts.
Bedabṛutta

ବେଦବ୍ୟାସ—ସଂ. ବ (ବେଦ+ବି+ଅ+ଅସ୍ ଧାତୁ=ବେଦର
Bedabyāsa ବିଭାଗ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରକୁ ବିଭାଗ-ପୂର୍ବକ ୪ ଖଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ)—ପରାଶର ଓ ସତ୍ୟବତୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ମହର୍ଷି ଦ୍ୱୈପାୟନ—Name of a sage, son of Parāśara. [ଦ୍ର—କଳିଯୁଗ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମତରେ 'ବେଦବ୍ୟାସ' ବୋଲି କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଋଷି ନ ଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁଗରେ ଯେଉଁ ପଣ୍ଡିତମାନେ ବେଦବିଷୟ ଲୋକଙ୍କେ ପ୍ରଚାର କରି ସେ ବିଷୟରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଚନା କରୁଥିଲେ ସେହି ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ବେଦବ୍ୟାସ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଯେ ଯୁଗେ ଯେଉଁ ଋଷିଗଣ, ବେଦ ବିଭାଗ କଲେ ପୁଣି, ସେହି ବେଦବ୍ୟାସ ବୋଲାନ୍ତି, ତା ଦେହେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରବେଶନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବେଦମ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଦମ୍=ଶ୍ୱାସ)—୧ । ପ୍ରାଣାନ୍ତକ
Bedam —1. Fatal. ୨ । ଅଶକ୍ତଶ୍ୱାସି—2. Breathless; out of breath. ୩ । ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ—3.
ବେଦମ Continuous; unbated; without stopping.
ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ପ୍ରାଣାନ୍ତକରୂପେ—1. 1. Fatally; mortally. ୨ । ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ହେବା ପ୍ରକାରେ—2. In a way which takes away breath out of a person. ୩ । ଅବିଶ୍ରାନ୍ତରୂପେ—3. Continually; uninterruptedly.

ବେଦମ୍ ଦଉଡ଼—ଦେ ବ—ଅଶକ୍ତଶ୍ୱାସୀ ହେବା ଭଳି ଦଉଡ଼—
Bedam daurda Running till one is out of breath.
ବେଦମ ଦୌଡ଼ ବେଦମ ଦୌଡ

ବେଦମ୍ ପା(ପ୍ର)ହାର—ଦେ. ବ—ନିସ୍ତୁକ ମାଡ଼; ନିର୍ଦ୍ଦୟ ମାଡ଼;
Bedam pā(pra)hāra ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ମାଡ଼; ମାଡ଼ବୃଷ୍ଟି—Beating a person hollow.
(ବେଦମ୍ ମାଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଦମତ—ସଂ. ବିଣ—ବେଦସମ୍ମତ—Approved by the Vedas.
Bedamata ସଂ. ବ—ବେଦର ନିୟମ—Doctrines laid down in the Vedas.

ବେଦମତୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବେଦବତୀ)—ବେଦବତୀ (ଦେଖ)
Bedamati Bedabati (See) [ଉ—ବେଦମତୀରେ ମତି ବଳାଇ, ଦେଲି ସେ ବଳ୍ୟା ତନୁ ଜଳାଇ, ମୋ ହେତୁ ମୃତ୍ୟୁ ଏ ଶାପ ପାଇ ତନୁ ତ୍ୟଜିଲେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବେଦମୟ—ଦେ. ବିଣ—ଜ୍ଞାନମୟ—Full of knowledge.
Bedamaya [ଉ—ଏରୂପେ ବେଦମୟ ବ୍ରହ୍ମ, ବେଦ ନ ଜାଣେ ତାର ମର୍ମ । ଭୂଗଭ. ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।]

ବେଦମାତା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଗାୟତ୍ରୀ—1. A mantra in the Vedas. ୨ । ଦୁର୍ଗା—2. Durgā. ଦେ. ବ—୧ । ସରସ୍ୱତୀ ନଦୀ—The river Saraswati.
Bedamātā
[ଉ—ତାହିଁରେ ସ୍ୱରତ ବଶେ ଆଜ ସେ ସରତ ବେଦ-ମାତା । ମଧୁସୂଦନ. ସ୍ୱରତସ୍ତବନା ।] ୨ । ବରଜା—

2. Goddess Birajā. [ଭ୍—ତେଣୁଷ୍ଟ ବେଦ-ମାତାଙ୍କୁ ବିରଜା କହୁ । ପ୍ରାଚୀ. ରଜସ୍ୟମଣ୍ଡଳସ୍ଥ ।]

ବେଦ ମାର୍ଗ—ସଂ. ବି—ବେଦବିହିତ ଆଚରଣ—
Beda mārga Conduct enjoined in the Vedas.

ବେ ଦମ୍ଭ—ଦେ. ବି (ଫା. ବେ+ସଂ. ଦମ୍ଭ)—୧ । ଅଦମ୍ଭ; ଅଧୀର—
Be dambha 1. Impatient. ୨ । ଦୁର୍ବଳ—2. Weak.
ଅଧୀର ବେଦମ (ବେଦମ୍ଭ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେ ଦରକାର(ରି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଦରକାର)—
Be darakāra(ri) ଅନାବଶ୍ୟକ—Unnecessary; useless.
ବେଦରକାରୀ (ଭ—* * ଦରକାର ବେଦରକାର କଥାମାନ
ବେଦ୍‌ରକାର(ରୀ) ଅବଶ୍ୟକ ଚଳୁଅଛି । ଫକୀରମୋହନ.
ଇଅମାଣ ଅଠଗୁଣ ।)

ବେଦ ରଙ୍କା—ଦେ. ବିଣ—ବେଦ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଉତ୍ସୁକ—Anxious
Beda rankā to study the Vedas. [ଭ—ତାହା ଶୁଣି ସେ ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ବେଦରଙ୍କା, ନଘାରେ ଗାଧୋଇ ଶଙ୍କରେ ଆଠବଙ୍କା । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ପ୍ରବୋଧଚନ୍ଦ୍ର. ୭୦ ।]

ବେ ଦରଜ(ଜି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଦର୍ଦ୍ଦ=ଦୟା)—
Be daraja(ji) ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—1. Cruel; unfeeling. ୨ ।
ବେଦ୍‌ରଦ୍ଦୀ ବିବେଚନାଶୂନ୍ୟ—2. Inconsiderate. ୩ ।
ବେଦରଜିଆ, ବେଦର୍ଜ(ର୍ଜି) } ଅନ୍ୟରୂପ ଦାୟିତ୍ୱଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—3.
ବେଦର୍ଜିଆ, ବେଦରଦ୍(ଦି) } Irresponsible. ୪ ।
ବେଦର୍ଦ୍ଦ(ର୍ଦ୍ଦି) } ଯନ୍ତ୍ରଣାମୁକ୍ତ—4. Free from pain.

ବେ ଦସ୍ତୁର(ରି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଦସ୍ତୁର=ନିୟମ)—
Be dastur(ri) ୧ । ରୀତିବହିର୍ଭୂତ—1. Not customary;
ବେଦସ୍ତୁର against custom or practice. ୨ ।
ବେଦ୍‌ସ୍ତୁର ଅନିୟମିତ—2. Irregular. ୩ । ଅବୈଧ; ବିଧ-ବିରୁଦ୍ଧ; ବେଆଇନ—3. Illegal. ବୈଦେ. ବି—
୧ । ବେଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟ—1. Illegality. ୨ ।
ଅନିୟମ—2. Irregularity.

ବେ ଦାଉ—ଦେ. ବି—୧ । ଅଖାଞ୍ଚ; ବେଖାଞ୍ଚ; ଅଚଳଅ ଅବସ୍ଥା—
Be dāu 1 Inconvenient position. ୨ । ଅସୁବିଧା
ବେଦାଓଁ —2. Inconvenience. ଦେ. ବିଣ—ଅସୁବିଧା-
ବେଦାଉ ଜନକ—Inconvenient.

ବେ ଦାଗ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଯହିଁରେ ଦାଗ ବା କଳଙ୍କ ନ
Be dāg ଥାଏ; ନିଷ୍କଳଙ୍କ—1. Spotless; stampless.
ବେଦାଗ ୨ । ଅଚିହ୍ନିତ—2. Unmarked.
ବେଦାଗ

ବେ ଦାଗି—ଫ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁର) ବିଣ—ଅକଳଙ୍କ—
Be dāgi Spotless.

ବେଦାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବେଦର ଅଙ୍ଗ=ଅବୟବ)—
Bedāṅga 'ଶିକ୍ଷା, କଳ୍ପ, ବ୍ୟାକରଣ, ନିରୁକ୍ତ, ଛନ୍ଦ ଓ ଜ୍ୟୋତିଷ' ଏହି ଛଅଗୋଟି ବେଦର ଅଂଶ—The 6 parts or sciences comprised in the Vedas.
[ଦ୍—୧ । ସ୍ୱର ବିଜ୍ଞାନ—ଯାହାଦ୍ୱାରା ବୈଦିକ ସୂକ୍ତମାନ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ସ୍ୱରସଂଯୋଗପୂର୍ବକ ଗାନ କରିବାର ଶିକ୍ଷାଲାଭ ହୁଏ—୨ । କଳ୍ପ—ସୂତ୍ରଗ୍ରନ୍ଥ; ବେଦର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭାଗର ସାର ଉଦ୍ଧୃତମାନ ଏଥିରେ ସୂତ୍ରାକାରରେ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇଅଛି—୩ । ବ୍ୟାକରଣ—ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟାଦିର ଆକାର ପ୍ରକାର ଓ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତ୍ୟୟାଦିର ଜ୍ଞାନ ଯହିଁରୁ ହୁଏ—୪ । ନିରୁକ୍ତ—ବୈଦିକ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ପ୍ରତିପାଦକ ଗ୍ରନ୍ଥ—୫ । ଛନ୍ଦ —'ଗାୟତ୍ରୀ, ଉଷ୍ଣିକ୍, ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍, ବୃହତୀ, ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍, ଜଗତୀ' ଏହି ୭ଟି ବୈଦିକ ଛନ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନ—୬ । ଜ୍ୟୋତିଷ—ଯଦ୍ୱାରା ସୂର୍ଯ୍ୟାଦି ଗ୍ରହଙ୍କର ଗତି, ସ୍ଥିତି, ଫଳ ଆଦିର ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହୁଏ ।]

ବେ ଦାଢ଼—ଦେ. ବିଣ—ଦନ୍ତହୀନ; ଅତୀକ୍ଷ୍ଣ—
Be dārdha ଭୋଁତା ବେଧାର Blunt; not sharp.
[ବେଦାଢ଼ୁ(ଢ଼ି)ଅ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେଦାଣ୍ଡ(ଣ୍ଡି)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଲୋକାଚାରବିରୁଦ୍ଧ—1. Against
Be dānda(ndi) the custom of the country.
ବେଦାସ୍ତା ୨ । ଅନ୍ୟାୟ; ବେଆଇନ—2. Illegal; irregular.
ବେଦ୍‌ସ୍ତା ୩ । ଅନୁଚିତଯୁକ୍ତ—3. Improper.

ବେଦାଦି—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବେଦ+ଆଦି)—ବେଦର ପ୍ରଥମ
Bedādi ଉଚ୍ଚାରଣ; ପ୍ରଣବ; ଓଁକାର—The mystic syllable om.

ବେଦାଧିପ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବେଦ+ଅଧିପ)—ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର
Bedādhipa ଅଧିପତି ଗ୍ରହ—The respective planets presiding over each Veda. [ଦ୍—ଋକ୍-ବେଦର—ବୃହସ୍ପତି, ଯଜୁର୍ବେଦର—ଶୁକ୍ର, ସାମବେଦର—ମଙ୍ଗଳ, ଅଥର୍ବ ବେଦର—ବୁଧ ।]

ବେଦାଧ୍ୟୟନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବେଦ+ଅଧ୍ୟୟନ)—ବେଦ ପଢ଼ିବା
Bedādhyayana The studying of the Vedas.

ବେଦାଧ୍ୟାପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବେଦ+ଅଧ୍ୟାପକ)—
Bedādhyāpaka ଯେ ବେଦ ପଢ଼ାଏ—A person who teaches the Vedas.

ବେଦାଧ୍ୟାପନ(ନା)—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବେଦ ପଢ଼ାଇବା—
Bedādhyāpana(nā) Teaching of the Vedas.

ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ—ସଂ. ବିଣ—ବେଦ ପାଠ କରୁଥିବା (ଶ୍ରୁତି)—
Bedādhyāyī Studying the Vedas.

ବେଦାନା—ସଂ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ଦାନା=ମଞ୍ଜି)—ମଞ୍ଜି ବିହୀନ—
Bedānā Seedless. ସଂ. ବି—କାବୁଲୀ ଡାଳିମ୍ବ—
ବେଦାନା ବେଦାନା Kabuly pomegranette.

ବେଦାନ୍ତ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ୟାସଦେବ ପ୍ରଣୀତ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର;
Bedānta ବ୍ରହ୍ମର ସ୍ୱରୂପ ବିଚାରପର ଶାସ୍ତ୍ର—The Vedānta;
(ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ—ଅନ୍ୟରୂପ) the system of philosophy propounded by sage Byāsa.

ବେଦାନ୍ତ ବାଦ—ସଂ. ବି—ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନର ମତ; ବ୍ରହ୍ମବାଦ—The
Bedānta bāda doctrines of the Vedānta philo-
(ବେଦାନ୍ତମତ—ଅନ୍ୟରୂପ) sophy.

ବେଦାନ୍ତ ବାଦୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ—ବେଦାନ୍ତମତାବଲମ୍ବୀ; ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ—
Bedānta bādī Following the Vedanta doctrines.
(ବେଦାନ୍ତବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବେ ଦାନ୍ତି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—ଦନ୍ତହୀନ—Toothless.
Be dānti ବେଦାଁତି ବେଦାଁତୀ (ବେଦାନ୍ତିଅ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ବେଦାନ୍ତୀ; ବେଦାନ୍ତେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବେଦାନ୍ତୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ—ବେଦାନ୍ତମତାବଲମ୍ବୀ; ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ—
Bedānti Following the doctrines propounded in the Vedānta philosophy. ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବେଦାନ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Bedānti.

ବେ ଦାବି—ଦେ.ବି (ଫା)—ଦାବିର ଅଭାବ—Want of claim.
Be dābi ଦେ. ବିଣ—ଯାହାକୁ କେହି ଦାବି କରୁନାହିଁ—
ବେଦାବୀ ବେଦାବୀ Unclaimed.

ବେଦାଭ୍ୟାସ—ସ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବେଦପାଠପୂର୍ବକ ଘୋଷିବା—
Bedābhyāsa 1. The committing of the Vedas to memory. ୨ । ବେଦଚର୍ଚ୍ଚା; ବେଦପାଠ—2. Studying of the Vedas. ୩ । (ବିଶେଷାର୍ଥ) ବେଦର ବିଚାର; ଅନୁଶୀଳନ; ଜପ; ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନା—3. Discussion; exercise; contemplation; study and teaching of the Vedas.

ବେଦାମି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ମୂଲ୍ୟହୀନ—1. Valueless.
Be dāmi ବେଦାମୀ ବେଦା ୨ । ଅମୂଲ୍ୟ—2. Invaluable.

ବେଦି(ଦୀ)—ସ. ବି (ବିଦ୍ ଧାତୁ=ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା+ଅଧିକରଣ. ଇ)
Bedi(dī) ୧ । ଯଜ୍ଞାଦି କ୍ରିୟାର୍ଥ ପରିଷ୍କୃତ ସ୍ତୂପୀକୃତ ଭୂମି—(ବେଦିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Altar prepared for Vedic sacrifice. [ଦ୍—ବେଦୀର ଆକୃତି ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରସ୍ର ଓ ଭମ୍ବରୁ ସଦୃଶ; ବିଭିନ୍ନ କ୍ରିୟାରେ ବେଦିର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାମ ଯଥା—ସ୍ନାନ ବେଦି, ଗଣ୍ଡା ବେଦି, ଦୋଳ ବେଦି ବା ଝୁଲଣ ବେଦି, ଯଜ୍ଞ ବେଦି, ହୋମ ବେଦି, ବ୍ରତ ବେଦି, ବିବାହ ବେଦି, ଭୁକର୍ମ ବା ଭୁକୁର ବେଦି ।] ୨ । ମଞ୍ଚ—2. Platform. ୩ । ମାଟି ପତ୍ତି ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନ—3. A raised mound of earth ୪ । ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ—4. A kind of fish. ୫ । (ବିଦ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ) ପଣ୍ଡିତ—5. Learned man; Philosopher.) ୬ । ନାମାଙ୍କିତ ମୁଦି—6 Signet ring. ୭ । ବିରୁଡ଼ି—7. Wasp.

ବେଦିଜା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବେଦି+ଜନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯଜ୍ଞ
Bedijā ବେଦୀରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଥିବାରୁ)—ଦ୍ରୌପଦୀ—
Draupadī.

ବେଦିତ—ସ. ବିଣ (ବିଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବେଦି ଧାତୁ=ଜଣାଇବା+
Bedita କର୍ମ. ତ)—୧ । କ୍ଷାପିତ—1. Reported. ୨ । ବିବେଦିତ—2. Made known. ୩ । ଦର୍ଶିତ—3. Shown; exhibited. ୪ । ସାକ୍ଷାତ୍କୃତ—4. Visited; interviewed.

ବେଦିତବ୍ୟ—ସ. ବିଣ—(ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—ଜ୍ଞାତବ୍ୟ; ଜ୍ଞେୟ—
Beditabya Knowable.

ବେଦିତା—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
Bedità ୧ । ଯେ ଜାଣେ, ଜ୍ଞାତା—1. Knowing. ୨ । ସାକ୍ଷାତ୍କର୍ତ୍ତା—2. Having seen.

ବେଦିନ—ଦେ. ବି—୧ । ଅଦିନ—1. Bad day. ୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ—2.
Bedina Bad weather. ୩ । ଅସମୟ—3. Improper time. ବୈ. ବିଣ—(ସାରସୀ. ବେ=ବିହୀନ+ଅରସ୍ୱ ଧୀନ=ଧର୍ମ)—୧ । ଧର୍ମହୀନ; ଅଧର୍ମୀ—1. Irreligious. ୨ । ପାପୀ—2. Sinful.

ବେଦି ନଗୁତି—ପ୍ରାଦେ. ତ. (ସ୍ତ୍ରୀ)—ବର କନ୍ୟା ବିବାହ ବେଦୀରେ
Bedi naguti ଅସି ପହଞ୍ଚିବା (ହାତ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିବା) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବା ଟଙ୍କା ପାଇଁ ବରବାଲା କନ୍ୟାବାଲାଙ୍କୁ ଯାହା ଧନ ଦିଅନ୍ତି—The money paid by the bridegroom's party to the bride's party for expenses incurred by the latter till the moment of the marriage ceremony. ଦ୍—ଏହା ଏକପ୍ରକାର କନ୍ୟା ଶୁଳ୍କ ।]

ବେଦି ମୁହଁ—ଦେ. ବି. (ସ. ବେଦୀ+ମୁଖ)—ଯେଉଁ ପାଖରେ ଯାହାର
Bedi muhañ ଦ୍ୱାରା ବେଦୀ ଉପରକୁ ଆସିବାକୁ ହୁଏ—The
ବେଦୀର ମୁଖ mouth of an altar; the place where
ବେଦୀକା ମୁହଁ people step to an altar by means of a flight of steps (ଉ—ବିଭା ବାସି ଦିନ ବେଦି ମୁହଁ ଘୋଡ଼ା । ପ୍ରବଚନ ।)

ବେଦୀ—ସ. ବିଣ. (ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ
Bedī ହୁଏ ଯଥା—ତ୍ରିବେଦୀ, ଦ୍ୱିବେଦୀ, ଚତୁର୍ବେଦୀ)—ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ—Versed in the Vedas. ସ. ବି—୧ । ବେଦି (ଦେଖ)—1 Bedi (See) ୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. Brahmā. ୩ । ବିବାହକାରୀ ସ୍ୱାମୀ; ପରଣେତା—3. Husband; bridegroom. ୪ । ପଣ୍ଡିତ—4. Learned person. ଦେ. ବିଣ. (ସ. ବେଦୀପୃ)—ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବେଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brahmana following the doctrines of a particular Veda. (ଯଥା—ଯଜୁର୍ବେଦୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ)

ବେଦୀଶ—ସ. ବି. (ବେଦୀ=ସରସ୍ୱତୀ+ଈଶ=ପ୍ରଭୁ)—ବ୍ରହ୍ମା—
Bedīśa Brahmā. (ଉ—ବେଦୀଶ ବିଚାରି କର୍ମ ଆରମ୍ଭେ । ଭଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବେଦୁଇନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବେଡୁଇନ୍)—ଆରବ ଦେଶୀୟ ଦସ୍ୟୁ
Beduin ଜାତି ବିଶେଷ—A caste of robbers in
ବେଡ୍ଇନ୍ Arabia; the Beduins
ବେଡୁଇନ୍

ବେ ଦୁଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବିଣ—ନିର୍ଭୟ; ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—
Be dul Fearless; free from anxiety.

ବେଦୋକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (୭ମୀ ତତ୍) ବେଦରେ ଲେଖା ଯାଇଥିବା—
Bedokta Prescribed in the Vedas.
(ବେଦୋକ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଯାହା ଜାଣିବା ଉଚିତ; ଜ୍ଞେୟ; ବୋଧ୍ୟ—1. Fit or proper to be
Bedya known. ୨ । ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟ—2. Fit to be seen. ଦେ. ବି—ପରମେଶ୍ୱର—God. (ଉ—ବେଦ୍ୟ ବୋଲି ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି, ଯେଣୁଟି ସୁଖଦୁଃଖ ତାହାଙ୍କର ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ବନ ।)

ବେଧ—ସଂ. ବି (ବିଧ୍ ଧାତୁ—ବିଦ୍ଧ କରିବା + ଅ)—୧ । ବସ୍ତୁର
Bedha ସ୍ଥୂଳତାର ପରିମାଣ—1. Thickness of a thing.
(ବେଧକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଗଭୀରତା—2. Depth. ୩ । ବିଦ୍ଧ; ଛିଦ୍ର—3. Perforation; hole. ୪ । ବିଦ୍ଧକରିବା; ଛିଦ୍ର କରିବା; ଫୋଡ଼ିବା—4. Perforating; piercing through. ୫ । ବିବାହାଦି ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟନିଷେଧକ ଗ୍ରହ ସଂସ୍ଥାନ—5. The position or conjunction of planets unpropitious for the performance of marriage and other ceremonies. ଦେ. ବି (ସଂ. ବିଧବା; ବିଧବାର ଅବୈଧ ଲିଙ୍ଗସୂଚକ)

ଛିନାଲୀ ବ୍ୟଭିଚାର ୧ । ସ୍ତ୍ରୀର ପରପୁରୁଷସଙ୍ଗମ—1. Adul-
ଛିନାଲ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ tery of a woman. ୨ । ବେଧୋଇ-
ବେଧୁୟା ଜାରଜ 2. Adulteress. ୩ । ଜାରଜ ସନ୍ତାନ—3. A child born of adultery. ଦେ. ବିଣ—ଜାରଜ—Bastard.

ବେଧକ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ବିଧ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)— ବିଦ୍ଧକାରକ;
Bedhaka ଯେ ଫୋଡ଼େ; ଯେ ଛିଦ୍ରକରେ—Perforating;
(ବେଧିକା – ସ୍ତ୍ରୀ) piercing; penetrating. ସଂ. ବି—୧ । କର୍ପୂର—1. Camphor. ୨ । ଧନିଆ—2. Coriander. ୩ । ଗର୍ଭିତ ଧାନ୍ୟ—3. Paddy blade pregnant with grains.

ବେଧ କରିବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । (ଅଶ୍ଳୀଳ) ଅବୈଧଭାବରେ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀକୁ
Bedha karibā ଗର୍ଭବତୀ କରିବା—1. To make pregnat
ବ୍ୟଭିଚାର କରନା by illicit intercourse with a lady.
ବେଧକରନା ୨ । ଛିଦ୍ର କରିବା—2 To perforate

ବେଧ ଛୁଆ—ଦେ. ବି (ଭୁଲ. ସଂ. ଅବୈଧସନ୍ତାନ)—ଜାରଜ ସନ୍ତାନ—
Bedha chhuā A bastard.

ବେଧ ପିଲା } ଅନ୍ୟରୂପ ବେଧୁୟା, ବେଢ଼ୟା, ବେଦୋ
ବେଧ ଫଳ } ଅକୁଳା, ଜାରଜ ସନ୍ତାନ

ବେ ଧଡ଼ଡ଼କ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ନିର୍ଭୟ- 1. Fearless. ୨ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—
Be-dhardaka 2. Free from anxiety. ୩ । ଅପରିମିତ;
ବେଧଡ଼କ ଅତ୍ୟନ୍ତ—3. Excessive. ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଭୟ ନ
ବେଧଡ଼କ କରି—Fearlessly. (ଉ—ଏହି ପରବାଏ କରିବେ ନାହିଁ, ବେଧଡ଼କ ଜେଲଖାନାକୁ ଯାଇଥାଉନ୍ତି । ଫକୀର-ମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ ।)

ବେଧ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ତ୍ରୀ ଯାଉଥିଲାବେଳେ ଅସଭ୍ୟ ଭାବ ସମୟରେ
Bedha dharibā ଭାଲୁ ଗିରଫ କରିବା—To detect a woman committing adultery. (ଉ—ବେଧକୁ ଧରିବ ଶଟରେ ! ଭଗ)

ବେଧନ—ପ୍ରାଦେ (ବାମଣ୍ଡା) – ଛିଣ୍ଡଣ—Chisel.
Bedhan (ବେଧୁଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଧନ—ସଂ. ବି (ବିଧ୍ ଧାତୁ + ଅନ)—ବେଧନ; ବିଦ୍ଧକରଣ—
Bedhana Piercing; perforating. ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥଟ୍ଟା ଓ ଗାଳିରେ (ବ୍ୟବହୃତ)—ବେଧୋଇ—An adulteress.

ବେଧନୀ—ସଂ. ବି (ବିଧ୍ ଧାତୁ + କରଣ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ମଣିଆଇ
Bedhanī ବେଦ କରିବାର ଛୁଞ୍ଚି—1. A needle to bore into gems. ୨ । ଫୋଡ଼ଣୀ—2. Gimlet. ୩ । ଉଅଁଳ—3. A drill; a boring needle.

ବେଧନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବିଧ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ବେଦ୍ୟ—
Bedhanīya Penetrable.

ବେଧ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ) ପରପୁରୁଷ ସଙ୍ଗମ
Bedha pakā(ke)ibā କରିବା—To commit adultery
ବ୍ୟଭିଚାର କରନା with a paramour.

ବେଧ ବୁଜୁଲା(ଲି)—ଦେ. ବି—୧ । ପ୍ରସବାନ୍ତେ ଅବୈଧ ପ୍ରଣୟୋଦ୍ଭବ
Bedha bujulā(li) ଭ୍ରୂଣ ବା ସନ୍ତାନାଦିକୁ ଗୋପନ କରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା ନିମନ୍ତେ ବେଧୋଇ ସ୍ତ୍ରୀ ବାନ୍ଧିଥିବା ପୁଡ଼ା—1. A package containing the offspring of adultery which an adulteress wants to dispose of secretly. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ଗୋପନୀୟ ବସ୍ତୁ—2. (figurative) A secret thing or a thing which a person wants to conceal.

ବେ ଧରମୀ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବିଧର୍ମୀ)—୧ । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—
Bedharamī 1. Professing a different religion.
ବିଧର୍ମି ୨ । ଧର୍ମତ୍ୟାଗୀ—2. Renegade; converted to
ବେଧରମୀ another religion. ୩ । ପାପୀ—3. Sinning;
(ବେଧର୍ମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) sinful.

ବେଧସ—ସଂ. ବି (ବେଧସ୍ + ଅ)—ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମୂଳ; ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଠିର ମୂଳ—
Bedhasa The base of the thumb.

ବେଧା—ପ୍ରାଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ପୁଷ୍ପ; ବାଲେଶ୍ୱର ଗାଳିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Bedhā ବେଧୁଆ (ଦେଖ(—Bedhuā (See). ଦେ. ବି—(ସଂ. ବେଧା)—ବ୍ରହ୍ମା—Brahmā.

ବେଧାଇ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବେଧୋଇ;ନଷ୍ଟଚରିତ୍ରା (ସ୍ତ୍ରୀ);
Bedhāi ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—Unchaste (woman).
ଛିନାଲ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ

ବେଧାଇ ଛୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ । ବେଧ ଛୁଆ; ଜାରଜ
Bedhāī chhuā ସନ୍ତାନ—1. Illegitimate son. ୨ ।
ବେଧୁଆ (ଦେଖ)—2. Bedhuā (See)

ବେଧାଃ—ସଂ. ବ (ବିଧ୍ ଧାତୁ=ବିଧାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍ କର୍ମ।
Bedhāḥ ବି ଉପସର୍ଗ+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
ଅସ୍)—୧ । ବ୍ରହ୍ମା—1. Brahmā. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ—
2. Bishṇu. ୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun. ୪ ।
ପଣ୍ଡିତ—4. Philosopher. ୫ । ଏରଣ୍ଡ ବୃକ୍ଷ—
5. Name of a plant (Calotropis Gigantica). ୬ । ଅନନ୍ତଙ୍କ ପୁତ୍ର—6. The son of Ananta.

ବେଧାଡ଼ି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ସରଳରେଖାରେ ନ ଥିବା—
Bedhārdi 1. Not arranged in a line. ୨ ।
ବେଧାରା ବେଧାଡ଼ୀ ବେଧାଗ୍; ଅନିୟମିତ—2. Irregular.
ବେଧାରା

ବେଧାଗ୍—ଦେ. ବ (ଫା. ବେ+ସଂ. ଧାଗ୍)—୧ । ବେନିୟମ;
Bedhārā ଅନିୟମ—1. Irregularity. ୨ । ଗୋଲମାଲ
ବେଧାରା ବେଧାରା —2. Confusion.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନିୟମିତ—1. Irregular. ୨ ।
ଗୋଲମାଲିଆ; ବିଗିଡ଼ା—2. Confused. ୩ । ରୀତି-
ବିରୁଦ୍ଧ—3. Against custom or practice.

ବେଧିତ—ସଂ. ବିଣ (ବିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ବିଦ୍ଧ କରାଯାଇ ଥିବା—
Bedhita Perforated.

ବେଧିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ ।
Bedhinī ଜୋକ—1. Leech. ୨ । ମେଥି—2.
Fenugreek.

ବେଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଧ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ବେଧକ
Bedhī (ଦେଖ)—Bedhaka (See) ଦେ. ବିଣ—
(ବେଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବେଧୋଇ; ପରପୁରୁଷରତା ସ୍ତ୍ରୀ—An
adulteress.

ବେଧୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ଭୁଲ. ସଂ. ଅବୈଧ)—୧ । ଜାରଜ—
Bedhuā 1. Bastard. ୨ । ପରସ୍ତ୍ରୀରତ—
ବେହୁ(ଧୁ)ଆ; ବେଦୋ 2. Adulterer. ୩ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ଅଧୁଆ;
ଜାରଜ ଅସ୍ନାତ—3. (ironical) Unwashed.
[ବେଧେ(ଧୋ)ଇ—ସ୍ତ୍ରୀ] ବ୍ୟଭିଚାରୀ ବେଧୁଆ

ବେଧୁଣି—ପ୍ରାଦେ (ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ; ସଂ. ବେଧନୀ) ବ—ଲୁହଣ—
Bedhuṇi Chisel.

ବେଧୁମ୍—ଦେଶଜ. ବିଣ (ଫା. ବେଦମ୍)—୧ । ବେଳାଯୁ; ଅତିରିକ୍ତ
Bedhum —1. Excessive. ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—2.
ବେଦମ ବେଦମ Very much.

ବେଧେ(ଧୋ, ଧୁ)ଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପରପୁରୁଷରତା ସ୍ତ୍ରୀ—
Bedhe(dho, dhu)ī Adulteress.
ଛିନାଳ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ, ବେଚାଳୀ

ବେଧେ(ଧୋ)ଇ ପୁଅ—ପ୍ରାଦେ. ବ (ଯୁଗ୍ମ ଗାଳି) (ଭୁଲ.ସଂ. ବିଧବାପୁତ୍ର)
Bedhe(dho)ī pua ଜାରଜ—A bastard.
ବେଧେ(ଧୋ)ଇ ପ(ପୋ), ବେଧୋଇ ପୁଅ,
ବେଧୋଇ ପୋ, ବେହୁ ପୋ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବେଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ବେଧନୀୟ—
Bedhya Penetrable. ସଂ. ବ—ଶରବ୍ୟ; ଲକ୍ଷ୍ୟ—
Target; a mark to shoot at a butt.

ବେ ନଜର—ବୈଦେ. ବ (ଫା)—୧ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରଣର ଅଭାବ—
Be najara 1. Want of supervision. ୨ । ବେ
ବେନଜର ଅନୁଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟି—2. Unfavourable look.
ବେନଜର ୩ । ଦୂରଦୃଷ୍ଟିର ଅଭାବ—3. Want of fore-
(ସୁନଜର—ବିପରୀତ) sight ୪ । ଦୃଷ୍ଟିର ଅଭାବ—
4. Negligence. ବୈଦେ. ବିଣ—ବେନଜରି
(ଦେଖ)—Benajari (See)

ବେ ନଜରି—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ ନଜର+ଇ)—୧ ।
Be najari ବେ ଅନାଜ—1. One who has no sense
ବେନଜରି of proportion ୨ । ଯତ୍ନହୀନ—2. Careless;
ବେନଜରୀ (ବେନଜରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) negligent.

ବେ ନ(ଲ)ବଜ୍—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେଲବଜ୍)—ଅଶୁଦ୍ଧ—
Be na(la)baj ବେଲବଜ Incorrect.

ବେନସିବ୍(ବା)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେନସୀବ୍)—ଦୁର୍ଭାଗା—
Be nasib(bā) Unfortunate. ବୈଦେ. ବ (ଫା)—
ବଦନସୀବ ବେନସୀବ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ—Misfortune; ill-luck.

ବେନା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବେଣା (ଦେଖ)
Benā Benā (See)

ବେ ନାଏ(ୟ)କ୍—ଦେ. ବ. (ଫା. ବେଲାୟକ୍)—
Be nāe(ya)k ୧ । ନାଲାୟକ; ନିକୃଷ୍ଟ—1. Inferior.
ନାଲାୟେକ ୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—2. Unworthy.
ବେଲାୟକ ୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ—3. Unfit.
[ବେଲାଏ(ୟ)କ୍—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେନାଟି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବେଞ୍ଜାଟି (ଦେଖ)
Benāṭi Benjāṭi (See)

ବେନାମ(ମି)ଦାର—ବୈଦେ. ବ. (ଉଚ୍ଚାରଣ) (ଫା)—ଯାହା ନାମରେ
Benāma(mi)dār ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପତ୍ତି ବେନାମି କରାଯାଏ-
ବେନାମୀଦାର An ostensible holder of a property;
ବେନାମଦାର a nominal owner.

ବେନାମି—ବୈଦେ. ବ. (ଉଚ୍ଚାରଣ) (ଫା.ବେ+ନାମ=ନାମ, ଯଣ)—
Benāmi ଅନ୍ୟ ନାମରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ବା କ୍ରୀତ ହୋଇ-
ବେନାମୀ ଥିବା—1. (property) Benami; purchased
ବେନାମୀ in the name of a person other than the
(ସ୍ୱନାମି—ବିପରୀତ) real owner; held in another
person's name. ୨ । ନାମ ଦିଆ ନ ଯାଇ ପ୍ରକାଶିତ
ବେନାମ } ଅନ୍ୟରୂପ ହୋଇଥିବା—2. Anonymous.
ବେନାମା } ୩ । ନାମ ମାତ୍ର—3. Nominal; fic-
titious. ଦେ. ବ—୧ । ବେନାମି ଚିଠି (ଦେଖ)

1. Benāmi chiṭhi (See) ୨ । ବେନାମି କାରବାର (ଦେଖ)—2. Benāmi kārabāra (See)

ବେନାମି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (କଟରଅ)—ମହାଜନ ଅବଦ୍ଧ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଅପଣାର ଚୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିଶ୍ୱାସରେ ଅନ୍ୟ ନାମରେ କାଗଜ ପତ୍ରରେ ଦରଜ୍ କରାଇ ଦେବା—To have one's property transferred nominally to another person.

Benāmi karibā
ବେନାମୀ କରା
बेनामी करना

ବେନାମି କବ(ବା)ଲା—ବୈଦେ. ବି. (କଟରଅ; ଫା)—ସେହି କବାଲାରେ ଖରିଦଦାର ବୋଲି ଯାହାର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଥାଏ ସେ ପ୍ରକୃତ ଖରିଦଦାର ନ ଥାଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବିକ୍ରେତା ସେ ସମ୍ପତ୍ତିର ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ମାଲିକ ଥାଏ—A Benami kabālā or deed of sale in the name of an ostensible purchaser.

Benāmi kaba(bā)lā
ବେନାମୀ କବାଲା
बेनामी कबाला

ବେନାମି କାରବାର—ବୈଦେ. ବି. (କଟରଅ) (ଫା)—ଅସଲ ମାଲିକର ନାମ ଗୋପନ ରଖାଯାଇ କରାଯିବା କାରବାର—Benami transaction; a paper transaction.

Benāmi kārabāra
ବେନାମୀ କାରବାର
बेनामी कारबार

ବେନାମି ଚିଠି—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ଯେହି ଚିଠିରେ ପ୍ରେରକ ଅପଣାର ନାମ ଗୋପନ କରିଥାଏ—Anonymous letter.

Benāmi chiṭhi
ବେନାମୀ ଚିଠି
बेनामी चिट्ठी

ବେନାମି ତମସୁକ—ବୈଦେ. ବି. (କଟରଅ) (ଫା)—୧ । ଯେହି ମହାଜନ ପ୍ରକୃତ ମହାଜନ ନ ଥାଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ମହାଜନ ହୋଇଥାଏ—1. A bond executed in favour of an ostensible creditor. ୨ । ମହାଜନଙ୍କ ଦାଉରୁ ଅପଣା ସମ୍ପତ୍ତି ରକ୍ଷା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିନା ଠିକାନେଣଦେଣରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମହାଜନରୂପେ ଠିଆ କରାଇ କରାଯିବା ତମସୁକ—2. A fictitious bond executed without passing of consideration.

Benāmi tamasuka
ବେନାମୀ ତମସ୍ତୁକ
बेनामी तमस्सुक

ବେନାରସ—ଦେ. ବି. (ନାମ) (ସଂ. ବାରାଣସୀ; ଇଂ. ବେନାରସ)—ବନାରସ; କାଶୀ—Benares.

Benārasa
ବେନାରସ
बनारस

ବେନାହ(ହା)କ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ. (ଫା. ନାହକ୍)—ବୃଥା; ଅକାରଣେ—In vain.

Benāha(hā)ka
ନାହକ
नाहक

ବେନି—ଦେ. ବିଶ. (କେବଳ ପଦ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ) (ସଂ. ଦ୍ୱି)—୧ । ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟକ—1. Two. ୨ । ଉଭୟ—2. Both. (ଉ—ଶୁଣୁଅଛ ଏହା ତେର ବେନି ଶ ଛ । ଦ୍ୱିତୀୟ. ମହାଭାରତ. ବନ ।)

Beni
ହୁ
दो

ବେ ନିଆ(ହା)ଜ—ଦେ. ବି—ବିସ୍ମରଣ—Forgetting.

Be niā(hā)ja
ବିସ୍ମରଣ
बिसरन

ବେନିଏ(ଏଁ)—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ପଦ୍ୟ)—ଦୁହେଁ; ଦୁଇଜଣଯାକ;ଉଭୟେ—Both. (ଉ—ବେନି ଘରେ ପଡ଼ନ୍ତି ବେନିଏ । ଦ୍ୱିଜନା ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।)

Benie(eñ)
ହୁ ଜନା
दोनो

ବେନିକୁଳ—ଦେ. ବି—(ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର) ବାପ ଘର ଓ ଶାଶୁ ଘର—

Benikula
ହୁ କୁଳ
दोनो कुल

(ଉ—ସବୁ ସମ୍ପଦ ବେନିକୁଳ, ଶ୍ରୀତଳ ଯେଉଁ ଛଡ଼ା ଫୁଲ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ)

ବେନିମାନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ଜାମୁରଧି (ଦେଖ) ୨ । ଚିକ୍କଣି (ଦେଖ)—1. Jāmurdhi (See) 2. Chikkaṇi (See)

Benimāna

ବେନିୟ(ହ)ତ(ତି)—ଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେ+ସଂ. ନିୟତିରୁ)—୧ । କୃତଘ୍ନ—1. Ungrateful. ୨ । ନିୟକହାରାମ; ଅଣବିଶ୍ୱାସୀ—2. Unfaithful; perfidious. ୩ । ଯେ ଚୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ବହୁକାଳ ଅସ୍ଥା ବା ଭକ୍ତି ରଖି ନ ପାରେ—3. Inconstant; fickle. ଦେ. ବି—୧ । ଘର ନିୟତି; କୃତଘ୍ନତା—1. Ingratitude. ୨ । ନିୟକ ହାରାମି—2. Perfidy. ୩ । ମାନସିକ ଦୃଢ଼ତାର ଅଭାବ—3. Inconstancy. ୪ । ଦୁରଦୃଷ୍ଟ; ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—4. Misfortune.

Beniya(ha)ta(ti)
ବେନିୟତ
बेनियत
ବେନିୟତି
बेनियती

ବେନିୟ(ୟା)ନ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବଣିକ)—ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ଜାଲ କୁଣ୍ଡା ଭୂତ୍ତି; ଗେଞ୍ଜି—A gauze underwear; banian. [ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ବଣିକମାନେ ଏହିପରି ଅଧା ଭୁରୁଆ ପିନ୍ଧୁଥିବାରୁ ସାଧାରଣମାନେ ଏହି ଭୁର୍ଭୁ ଏହି ନାମ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ।]

Beniya(yā)n
ବେନିୟାନ
बनियाइन

ବେନିୟମ—ଦେ. ବି—୧ । ଅନିୟମ—1. Irregularity. ୨ । ନିୟମର ଅଭାବ—2. Want of rules. ୩ । ଅଶୃଙ୍ଖଳା—3. Want of discipline or system.

Beniyama
ବେନିୟମ
बेनियम

(ବେନିଆମି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେନିଶାଣ(ଣି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ ନିଶାନ୍)—ଅଚିହ୍ନିତ; ଚିହ୍ନଶୂନ୍ୟ—Having no distinctive mark; unidentifiable.

Benisāṇa(ṇi)
ବେନିଶାନ
बेनिशान

ବେନିଶାପ—ବୈଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ଫା. ବେଇନ୍‌ସାଫ)—ବେଇନ୍‌ସାପ୍ (ଦେଖ)—Beinsāp (See).

Benisāp

ବେନୁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଣୁ)—୧ । ବେଣୁ ; ବଂଶୀ—1. Flute. ୨ । ବେଣୁଧର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଡାକିବା ନାମ—ବେଣୁ 2. Name for calling persons named Benudhara.

Benu
ବେନୁ
बेनु

ବେନ୍ଦର—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁର) ବି—ଘାଟ ମାଙ୍କଡ଼—Ape.

Bendarā
बेन्दरा

ବେନ୍ଦା—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ)—ଲମ୍ବା ଖଇଁଚ—A long trap for catching fish. [ଦ୍ର—ଏହା ମାଛ ଧରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଏ ମୁଣ୍ଡରେ ।]

Bendā

ବେନାଲି—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଛଗଲ; ଏକଛଦ୍—
Bendāli Obstinacy.

ବେନ୍ଦ୍ରୀ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ଭଲପୁର) ବ—(ସ. ବାନରୀ; ହି. ବନରୀ=ମାଈ ମାକଡ଼)—ଲୁଚ୍ଚା ସ୍ତ୍ରୀ—A bad woman. [ଉ—ଘରେ ନାହିଁ ବେନ୍ଦ୍ର (ଚରିତ୍ରହୀନା), ବାଲ ଲୁରୁଡେ (ମୁଣ୍ଡ ଲୁଣ୍ଡାଉଛି) ବେନ୍ଦ୍ରୀ । ଛଗ ।]
Bendrī

ବେପ୍ (ଧାତୁ)—ସ—କମ୍ପିତ ହେବା—
Bep (root) To tremble.

ବେ ପଥ(ନ୍ତ)—ଦେ. ବ—ବିପଥ (ଦେଶ)—Bipatha (See).
Be patha(ntha) ବିପଥ ବେରାସ୍ତା

ବେପଥୁ—ସ. ବ (ବେପ୍ ଧାତୁ+ଉ. ଅଥୁ)—୧ । କମ୍ପ; କମ୍ପନ—
Bepathu 1. Shaking; trembling; quaking; shiver; tremor. [ଦ—ଏହା ଅଷ୍ଟ ସାତ୍ତ୍ୱିକାନୁଭାବ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—ଭୟ, ଦ୍ୱେଷ ବା ସ୍ନେହାଦି ହେତୁରୁ ଯେଉଁ ଗାତ୍ର-କମ୍ପ ହୁଏ ତାହାର ନାମ ବେପଥୁ । ଏହାର ଉଦାହରଣ—ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଚନ୍ଦ୍ରଲକ୍ଷାକମ, ଲେଖିଲେ ତହିଁରେ ନିଜ ନାମ, ଥରକ୍ଥର ଥରଲ ତାଙ୍କ କର, ଦେଖି ସଖି ମୁହିଁ କଲି ଭମ, ଗୋ ବେଲ କହୁ, ନବ ଗବ ଭୋର ଶ୍ରୁତ ନାହିଁ—ଅଧମନ୍ତ୍ୟ. ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି ।]

ବେପନ—ସ. ବ (ବେପ୍ ଧାତୁ+ଉ. ଅନ)—କମ୍ପ; କମ୍ପନ—
Bepana Shaking; quaking.

ବେପମାନ—ସ. ବଣ. ସୁଂ (ବେପ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—କମ୍ପମାନ; ଯେ କମ୍ପୁଅଛି—Shaking; quaking; quivering; trembling; shivering.
Bepamāna (ବେପମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବେ ପରଦା—ବୈଦେ.ବ (ଫା ବେ+ପରଦା=ଆବରଣ)—୧ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ; ଆବରଣଶୂନ୍ୟ; ଖୋଲା; ବେଆବୁର—1. Un-screened; uncovered; open; exposed. ୨ । ବେହୟା; ନିର୍ଲଜ—2 Shameless. ୩ । ବେଇଜ୍ଜତ; ସମ୍ଭ୍ରମଶୂନ୍ୟ—3. Shorn of prestige; immodest.
(ବେପର୍ଦ୍ଦା—ଅନ୍ୟରୂପ
ବେପରଦା
ବେପରଦା

ବେ ପରବା—ବୈଦେ. ବଣ (ଫା. ବେପରବା) —୧ । ନିର୍ଭୟ—
Be parabā 1. Fearless. ୨ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—2. Free from anxiety.
ବେପରବାହ; ବେପରବା
(ବେପରବାଏ(ସ୍ତ), ବେପରୁଆ, ବେପରେଇ, ବେପରେଆ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବେପ(ଫ)ସନ୍ଦ—ବୈଦେ. ବଣ (ଫା. ବେପସନ୍ଦ)—୧ । ଅମନୋନୀତ;
Bepa(pha)sanda ଗରପସନ୍ଦ—1. Unapproved. ୨ । ବେପସନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାସର ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Unbelievable.
ଗରପସନ୍ଦ

ବେ ପାଞ୍ଚ—ଦେ. ବ—ଗଣନାରେ ଭୁଲ—Miscalculation;
Be pāñcha wrong estimate. ଦେ. ବଣ—୧ । ଅସୁବିଧା-ଜନକ—1. Inconvenient. ୨ । ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଯାଇ ଘାରି ନ ଥିବା—2. Unprovided for.
ବେପାଁଚ

ବେପାର୍—ଦେ. ବଣ—ଅକୂଳ (ସମୁଦ୍ର)—
Bepār Endless (See).

ବେପାର—ଦେ. ବ (ସ. ବ୍ୟବହାର; ବ୍ୟାପାର)—୧ । ବ୍ୟବସାୟ;
Bepāra ବାଣିଜ୍ୟ—1. Trade; business. (ଉ—ତାହାଙ୍କ ବେପାର ମଧ୍ୟେ ଯେ ସୁବୁଦ୍ଧି, ଜାଣେ ବେପାର ସଦବୁଦ୍ଧି । ' ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ୨ । ପେଶା; ଜୀବିକା—2. Profession. ୩ । ଘଟଣା; ବ୍ୟାପାର; କାର୍ଯ୍ୟ—3. Event; work; action. ୪ । ଅଳ୍ପ ମୂଳଧନରେ ବ୍ୟବସାୟ—4. Petty trade. ୫ । ଆଡ଼ମ୍ବର; ଘାଉଟି; କାମ—5. The works of a household. (ଉ—ଯଶୋଦା ବୋଲନ୍ତି ଉତ୍ତର, ଘର ବେପାର ତୁମ୍ଭେ କର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)
ବେପାର୍ ବ୍ୟାପାର, ବେପାର

ବେପାର ବଣିଜ—ଦେ ବ (ସହଜର; ସ. ବ୍ୟାପାର+ବାଣିଜ୍ୟ)—
Bepāra banija ବ୍ୟବସାୟ—Trade; business. (ଉ—ବେପାର ବାଣିଜ୍ୟ ଏ କଥା, ସେ କଥା, ବେପାର ବଣିଜ କଥା ହେଉଁ ହେଉଁ ବିଲ୍ପପ୍ରସଙ୍ଗ ପଡ଼ିଲ । ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସଳ୍ପ ।)
ବ୍ୟାପାର ବନିଜ

ବେପାରୀ—ଦେ. ବ (ସ. ବ୍ୟାପାରୀ)—୧ । ବ୍ୟବସାୟୀ; ବଣିକ୍—
Bepārī 1. Trader; trademan. ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଣିକ୍—2. A petty trader. (ଉ—ବେପାରୀ ବେପାରୀ ବଣିଜାର ପ୍ରାୟେ, ଫସାର ମାର୍ଗେ ଭ୍ରମୁଥାଏ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗଞ୍ଜାମର ଘାଟବିଶେଷ—A caste in Ganjam.
(ବ୍ୟାପାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟା(ବେ)ପାରୀ

ବେ ପୀର୍—ବୈଦେ. ବଣ (ଫା)—୧ । ଅଣଗୁରୁଆ; ଗୁରୁହୀନ—
Be pir 1. Having no teacher. ୨ । ପ୍ରଭୁହୀନ—2. Masterless. ୩ । ଅକୃତଜ୍ଞ; କୃତଘ୍ନ—3. Ungrateful. ୪ । ନିର୍ଲଜ—4. Shameless. ୫ । ନାସ୍ତିକ—5. Atheist.
ବେପୀର

ବେ ଫରାକତ(ତି)—ବୈଦେ. ବଣ (ଫା)—ଅପ୍ରଶସ୍ତ; ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ—
Be pharākata(ti) ବେଫରାକତ ବେଫରାକତ Narrow.
(ବେଫରାକତିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଫଳ—ଦେ. ବଣ—ବିଫଳ (ଦେଶ)
Bephala Biphala (See).

ବେ ଫାଇ(ଏ,ୟ)ଦା—ବୈଦେ. ବଣ. (ଫା. ବେ ଫ. (ଫା)ଫାଦା)—
Be phāi(e, ya)dā ୧ । ଲାଭହୀନ—1. Profitless. ୨ । ବୃଥା—2. Vain. ୩ । ଅନର୍ଥକ; ନିଷ୍ଫଳ—3. Useless; fruitless. ୪ । ଅକାମିକା—4. Worthless. ବୈଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ବୃଥା—In vain

ବେ ଫାଁସ—ବୈଦେ. ବଣ ଫା)—୧ । ଅକଥ୍ୟ; ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ—
Be phāñsa 1. Unfit to be spoken out; unspeakable. ୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ; ଧାରାବାହିକତାରହିତ—2. Unconnected; incoherent. ୩ । ବନ୍ଧନହୀନ—3. Free from bond. ବୈଦେ. ବ—(ଫା)—
ବେଫାସ

୧ । ବିପଦ—1. Danger; difficulty. ୨ । ଅସଙ୍କିର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥା—2. Critical position. ୩ । ବିଷମ ସମସ୍ୟା—3. Dialema. ୪ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା—4. Incoherence.

ବେ ଫାଙ୍କ—ବୈଦେ. ବିଣ—ଫା.—ବ୍ୟବଧାନରହିତ—Without
Be phāṅka ବେଫାଙ୍କ **बेफाङ्क** any opening.

ବେ ଫିକର(ରି)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେଫିକ୍ରୀ)=୧ । ଆଶ୍ରୟଶୂନ୍ୟ-
Be phikara(ri) ବେଫିକର **बेफिकर** 1. Shelterless. (ବେଫିକରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନିରୁପାୟ—2. Resourceless. ୩ । କାର୍ଯ୍ୟକର୍ମରହିତ—3. Unemployed. ୪ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ; ଭବିଷ୍ୟତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ—4. Unconcerned; careless; thoughtless; indifferent.

ବେବକ(ଖ)ତ—ବେଦେ. ବି ଫା. ବେ+ବଖ୍ତ)—୧ । ଅସମୟ—
Bebaka(kha)t 1. Bad time; improper time. ଅସମୟ ୨ । ଦୁଃସମୟ—2. Bad times. ବୈଦେ. ବିଣ. **बेवखत** (ଫା.)—୧ । ଅସାମୟିକ—1. Untimely. ୨ । (ବେବକ୍ତ(ଖ୍ତ)—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅକାଳଜ—2. Premature.

ବେ-ବନ୍ଦୋବସ୍ତ—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେ-ବନ୍ଦବସ୍ତ)—୧ । ଅନିୟମ—
ବେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ **बे बन्दोबस्त** 1. Irregularity. ୨ । ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅଭାବ; ଅବ୍ୟବସ୍ଥା—2. Want of proper arrangement. ୩ । ଗୋଳମାଳ—3. Confusion; chaos. ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବିଶୃଙ୍ଖଳ—1. Chaotic. ୨ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—2. Unsettled. ୩ । ଯେଉଁ ମାହାଲରେ ସରକାରୀ ରାଜସ୍ୱ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—3. Unsettled; having undergone no settlement operation. ୪ । ଅନିୟମିତ—4. Irregular.

ବେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ(ସ୍ତି) ମାହାଲ—ବେ. ବି—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସରକାରଙ୍କ
Be bandobasta (sti) māhāla ରାଜସ୍ୱ ଅଦ୍ୟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ବେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତୀ ମହଲ ହୋଇ ନାହିଁ—Non-regulated dis-
बे बन्दोबस्ती महल tricts; estates in which revenue
ବେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ମହଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) settlement operations have not yet taken place.

ବେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତି—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା.)—ବେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ (ଦେଖ)
Be bandobasti Be bandobasta (See)

ବେ ବରଗ(ଗା)—ବେ. ବିଣ—୧ । ବ୍ୟବସ୍ଥାରହିତ; ଶୃଙ୍ଖଳ ହୀନ—
Be baraga(gā) 1. Without any method or arrangement. ୨ । ଧୌଣ୍ଡବିହୀନ—2. Unsymmetrical.
ବେ ବରଗିଆ; ବେ ବର୍ଗ
ବେ ବର୍ଗିଆ, ବେ ବର୍ଗ
ବେ ବାଗ, ବେ ବାଗିଆ } —ଅନ୍ୟରୂପ
୩ । ଅଭଦ୍ର—3. Uncivil. ୪ । ଭଦ୍ର-ସମାଜର ଭାବ ଜାଣି ନ ଥିବା—4. Uncouth; boorish.

ବେବରଦାସ୍ତ(ସ୍ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ ବରଦାସ୍ତ)—୧ । ଅସହିଷ୍ଣୁ
Bebaradāst (sti) ବେ ବରଦାସ୍ତ 1. Impatient.
बेबरदास्त ୨ । ଅସହ୍ୟ—2. Intolerable; unbearable.
[ଉ—ଏ କଥାଟା ନିହାତି ବେବରଦାସ୍ତ । ଫଗୁର ମୋହନ. ଉମାଣ ଅଠଗୁଣ ।] ବେ. ବି—ଅସହିଷ୍ଣୁତା—Impatience.

ବେ ବରାଦ(ଦି)ତ—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ-ବରାଅର୍ଦ)—୧ ।
Bebarād(di)t ବ୍ୟବସ୍ଥାହୀନ—1. Unmethodical; with-
ବେ ବରାତ out proper arrangement. ୨ । ଯାହା କର୍ମ
बेबराद् ବା ଭାଗ୍ୟରେ ନାହିଁ—2. Not pre-ordained. ୩ । ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଯାଇ ନ ଥିବା—3. Without pre-arrangement. ୪ । ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ଆଦେଶ ଦିଆ ଯାଇ ନାହିଁ—4. Not previously ordered for.

ବେବର୍ତ୍ତ—ବେ. ବି—(ସଂ. ବ୍ୟବହର୍ତ୍ତ)—୧ । ବେଭାର୍ତ୍ତ; ମେନେଜର-
Bebarttā 1. Manager. ୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ—2.
ବ୍ୟବହର୍ତ୍ତା **बेबहारी** Superintendent; supervisor.
୩ । କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ—3. Head of an establishment. ୪ । ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—4. A title given by Rajas.

ବେବର୍ତ୍ତ ପଟନାଏ(ୟ)କ—ବେ. ବି—୧ । କରଣଙ୍କ ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧି-
Bebarttā paṭanāe(ya)ka ବିଶେଷ—1. Title given to karanas. ୨ । ଅଠଗଡ଼ର ରାଜବଂଶର ଉପାଧି—2. A family title of the Chiefs of Athgarh
[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଓଡ଼ିଶା ରାଜାଙ୍କ ଅମଳରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ବେବର୍ତ୍ତ ବା କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ ।]

ବେ ବଶ—ବେ. ବିଣ—ଅବଶ; ଅଧୀନତାରୁ ବହିର୍ଭୂତ—Beyond
Be baśa ବେବଶ **बेवश** control; uncontrollable.

ବେବସା—ବେ. ବି—(ସଂ. ବ୍ୟବସାୟ)—ବ୍ୟବସାୟ; ପେଶା—
Bebasā ବେବସା **बेवसा** Profession.
(ବେବସାୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେବସାଦାର—ବେ. ବିଣ—ବ୍ୟବସାୟୀ; ବିଷୟବୁଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ—
Bebasādār ବେବୀସାଦାର Of business; professional; practical.

ବେବସାଦାର ଲୋକ—ବେ. ବି—୧ । ବ୍ୟବସାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Man
Bebasādār loka of business. ୨ । ବିଷୟବୁଦ୍ଧି ଥିବା
ବେବସାଦାର ଲୋକ ଲୋକ—2. Business man; practical man

ବେବସାଦାରୀ—ବେ. ବି—୧ । ବ୍ୟବସାୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
Bebasādārī 1. The state of being a man of
ବେବସାଦାରୀ business. ୨ । ଦୋକାନଦାରୀ—2. The state
पेसादारी of being a shop-keeper. ବେ. ବିଣ—୧ । ବ୍ୟବସାୟୀର ଉପଯୁକ୍ତ—1. Befitting a man of business. ୨ । ବିଷୟବୁଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ—2. Practical,

ବେବସାୟ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବ୍ୟବସାୟ)—୧ । ଜୀବିକା—1. Liveli-
Bebasāya hood. ୨ । ପେଶା—2. Profession;
ବେବସା **ব্যবসায়** business. ୩ । କାରବାର—3. Trade.

ବେବସାୟୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ୟବସାୟୀ)—ବ୍ୟବସାୟ (ଦେଖ)
Bebasāyī ବେବସାଦାର **ব্যবসায়ী** Byabasāya (See)

ବେବସ୍ଥା(ସ୍ଥା)—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବ୍ୟବସ୍ଥା)—ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଦେଖ)
Bebasthā(stā) **ব্যবস্থা** Byabasthā (See)
[ଉ—ତୋହର ପ୍ରଣକ ବେବସ୍ଥା—ଯଶୋବନ୍ତ, ପ୍ରେମ-ଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।] [ଉ—ଜନଭୁବନର ବେବସ୍ଥା, ଶୁଣ କହିବା ଚହିଁ କଥା—ପ୍ରାଚୀ. ଜଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।]

ବେବହାର—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ବ୍ୟବହାର)—ବ୍ୟବହାର; ଆଚରଣ—
Bebahāra ବେଭାର **ব্যবহার** Conduct; treatment.

ବେ ବା—ଦେ. ଅ (ସହଜର)—ଅବଜ୍ଞାସୂଚକ ଅବ୍ୟୟ—
Be bā **বেবা** Disdainful address.

ବେବାକ୍—ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବିବାକ୍; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—
Bebāk 1. Wholly; fully; completely. ୨ । ବଚ୍ଚ
ବେବାକ ବାକି ନ ରହି—2. Without having any
বেবাক, ঝুক্তা remainder. ବିଣ—ସମସ୍ତ—Whole;
entire.

ବ୍ରିବା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅବଜ୍ଞାସୂଚକ ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗ କରିବା; ଗାଳ
Be bā kariba ଦେବା; ଭୁକାର କରିବା—To address a
অবে অবে করনা, বে বা করনা, কচ্চীপক্কী বোলনা person with
disdain.

ବେ ବାଟ—ଦେ. ବି—ବିପଥ (ଦେଖ)
Be bāṭa ବେରାସ୍ତା **বেরাস্তা** Bipatha (See)

ବେ ବୁଦ୍ଧି(ଧି)ଆ—ଦେ. ବିଣ—ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ—Foolish; stupid.
Be buddhi(dhi)ā ନିର୍ବୁଦ୍ଧି **বেবুধিয়া**

ବେଭଲ—ଗ୍ରା. ବି—ବିହ୍ୱଳଜନିତ ବାକ୍ୟ—Words uttered
Bebhala by a bewildered person. [ଉ—ମୋହେ
ଚଳ ଚଳ ବେଭଲ କହି—ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।]

ବେଭଲି—ଗ୍ରା. ବିଣ—ବିହ୍ୱଳ—Bewildered. [ଉ—ବେଭଲ
Bebhali ମଣ୍ଡ ଆଉତ ହଡଙ୍ଗାନେ ଚକଲେ ଲୋଟ ସାଉଁଟିଲେ—
ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।]

ବେଭାର—ଦେ. ବି (ସଂ. ବ୍ୟବହାର)—୧ । ବ୍ୟବହାର; ଆଚରଣ—
Bebhāra 1. Treatment; conduct. [ଉ—ସାଖାଙ୍କେ
ବେଭାର ଧର୍ମ ଧରି ବେଭାର ସେ କଲେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ.
ব্যবহার, বেভার ବନ ।] ୨ । ପ୍ରଥା; ଆଚାର; ରୀତି—2.Custom;
practice, [ଉ—ଲୋକମାନଙ୍କର ବେଭାର ବିଧାନ—
ତତ୍ତ୍ୱ କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।] ୩ । ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା
বেভার ଅନୁସାରେ ବନ୍ଧୁଘରକୁ ଦିଆଯିବା ଉପଢୌକନ—
3. Social presents and gifts. ୪ । ଉପଭୋଗ—
ବେପାର 4. Enjoyment; use. ୫ । ବାଣିଜ୍ୟ; ବ୍ୟବସାୟ;
ব্যপার ବେପାର—5. Trade; business. ୬ । ଘରର
ମାମଲତ; ସାଂସାରିକ ବିଷୟ କର୍ମ—6. Wordly affairs.
୭ । କୁଳମର୍ଯ୍ୟାଦା—7. Prestige. [ଉ—ବେଭାର
ବୁଡ଼ା ଅନୁଜ ମୋ ମନୁଜ ଶରଣ ମାରିବ ଆଗ—ଉଡ଼. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୮ । କାରଣ—3. Cause.
[ଉ—ଏ ଆଦ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରାଭାର, କହ ତୋ ବିମଳ ବେଭାର—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।] ୯ । କ୍ଷମତା—
9. Power. [ଗାଇ ଗୋପୀଙ୍କ ଭାବଭୋଳେ, ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବେଭାର ସାରିଲେ—ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।] ଦେ.ବିଣ—
ଉଚିତ—Proper; fit. [ଉ—ଏ କଥା ତୋହର ବେଭାର, ଏମନ୍ତ କଲୁ ତୁ ବିଚାର—ପ୍ରାଚୀ. ଜଗୁଣ-ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।]

ବେଭାର ବଣିଜ—ଦେ. ବି (ସହଜର)—ବାଣିଜ୍ୟ—Trade; busi-
Bebhāra baṇija ବେପାର ବାଣିଜ୍ୟ **ব্যপার বনিজ** ness.

ବେଭାରିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବେଭାରୀ (ଦେଖ)—1, Bebhārī
Bebhāriā (See) ୨ । ସାଧାରଣ; ବିଶେଷତ୍ୱଶୂନ୍ୟ—
2. Ordinary.

ବେଭାରୀ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବ୍ୟବସାୟୀ—1. Trading. ୨ । ବିଷୟୀ-
Bebhārī ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ—2. Practical. ଦେ. ବି—୧ ।
বেবহারী ବେପାରୀ—1. Tradesman. ୨ । ଘରର ମାମଲତ-କାର ବା କର୍ତ୍ତା—2. The manager of a
family. ୩ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାଂସାରିକ ବିଷୟ ଦେଖାଶୁଣା କରେ—3. Manager.

ବେଭାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ—1. Really; in
Bebhāre reality. [ଉ—ବେଭାରେ ସେ ରାଜତ ରାଷସ
କାଜେଇ ଶରଣରେ—ଉଡ଼ଂ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ପରି—
ব্যবহারসে 2. Like. [ଉ—ହସ୍ତିନାପୁରେ ତାଙ୍କ ଘରେ, ବିଷ୍ଣୁ ଅଛନ୍ତି ବେଭାରେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବେ ଭୋଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ବିହ୍ୱଳ—Bewildered. [ଉ—
Be bhola ଗାବନ୍ତି ବାବନ୍ତି ନୃତ୍ୟନ୍ତି ବାଳା, ଉନ୍ମଦ ମଦନଶରେ
(ବେଭୋଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବେଭୋଳା—ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।]

ବେମ—ସଂ. ବି (ବେ ଧାତୁ=ଲୁଗା ବୁଣିବା+କରଣ. ମନ; ୧ମା,
Bema ୧ବ)—୧ । ମାଲୁ—1. Spindle. ୨ । ତନ୍ତ୍ର—
2. Loom.

ବେ ମଉକା—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେ+ମୌକା=ସ୍ଥାନ; ସୁବିଧା)—
Be mauka ୧ । ଅଢ଼ଙ୍ଗ; ଅସୁବିଧା—1. Inconvenience;
ବେମକ୍କା want of opportunity. ୨ । ଅସଙ୍ଗତି—
বেমৌকা 2. Impropriety. ୩ । ଅଯୋଗ୍ୟତା—
(ବେମ୍ରୋ]କା, ବେମୌକା—ଅନ୍ୟରୂପ) 3. Unfitness.
ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଅଢ଼ଙ୍ଗିଆ; ଅସୁବିଧାଜନକ—
1. Inconvenient. ୨ । ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ—2. Unseasonable. ୩ । ରୀତିବିରୁଦ୍ଧ; ଅସଙ୍ଗତ—3. Improper; irregular. ୪ । ଦେଶକାଳକୁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ—4 Inopportune. ୫ । ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ—5. Displaced from the proper place. ୬ । ଅଯୋଗ୍ୟ—
6. Unfit.

ବେ ମଉ(ହ)ଜୁତ୍(ଦ୍)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେମୌଜୁଦ୍)—୧ । Be mau(ha)jut(d) ଅନୁପସ୍ଥିତ—1. Absent; not present. ୨ । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ—2. Not ready. ୩ । ଅବିଦ୍ୟମାନ; ଅବର୍ତ୍ତମାନ—3. Non existent. ୪ । ଅସ୍ଥାୟୀ—4. Transient; not permanent.
ବେମଉଜୁଦ୍ ବେମଉଜୁଦ୍

ବେମଗ୍‌ଦୁର—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ + ମଦ୍‌ଦୁର) (କରିଅଛି)—Bemagdura ୧ । ଅକ୍ଷମ; ଅପାରଗ—1. Unable. ୨ । ବେମଗ କ)ଦୁର ଶକ୍ତିହୀନ—2. Powerless. ୩ । ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ; ଦେବାଲିଆ—3. Insolvent.
ବେମଗ୍‌ଦୁର ବେମଗଦୁର

ବେମଗ୍‌ଦୁର(ରି) ଦରଖାସ୍ତ—ବୈ ବି (କରିଅଛି)—Bemagdura(ri) darakhāsta ଦ୍ୱାରା ଋଣଦାତାପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତି ବେମଗ(କ)ଦୁର ଦରଖାସ୍ତ ଅପଣାର ଅତ୍ୟଧିକ ଋଣକୁ ପରିଶୋଧ
ବେମଗଦୁର ଦରଖାସ୍ତ କରି ପାରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ଜାଣି ଅପଣାର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଅଦାଲତଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରେ ଓ ଅଦାଲତ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବିକ୍ରୟ କରି ମହାଜନମାନଙ୍କୁ ତାହାର ସମ୍ପତ୍ତିର ପରିମାଣ ଅନୁସାରେ ମହାଜନମାନଙ୍କ ଦେଣାକୁ ହାରାହାରି ଭାବରେ ପରିଶୋଧ କରନ୍ତି ଓ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ 'ବେମଗଦୁର' ବା ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ତାକୁ ଋଣ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଅନ୍ତି—A petition to the Judge to be declared 'Insolvent'.

ବେମଗ୍‌ଦୁରୀ—ବୈଦେ. ବି (ଫା)—୧ । ଅକ୍ଷମତା—1 Inability; Bemagduri powerlessness. ୨ । ଋଣ ପରିଶୋଧ ବେମଗଦୁରୀ ବେମଗଦୁରୀ କରିବାର ଅକ୍ଷମତା—2. Insolvency.

ବେମଜବୁ(ଭୁ)ତ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ଗରମଜବୁତ—Not Bemajabu(bhu)t ଗରମଜଭୁତ ବେମଜମୁତ strong.
[ବେମଜବୁ(ଭୁ)ତଅ, ବେମଜବୁ(ଭୁ)ତ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେମଜା(ଜ୍ଞା)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ବିସ୍ୱାଦ; ଘାଣିତଅ—Bemajā(jjā) 1. Having a bad taste. ୨ । ଅମାଜିତ ବେମଜା (ବସନ ଆଦି)—2. Unpolished; unwashed; ବେମଜା (utensils etc). ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅମାର୍ଜିତ) ଅମଜା—Unscoured; unpolished.

ବେମଞ୍ଜୁର(ରି)—ବୈଦେ. ବି (ଫା.) ନାମଞ୍ଜୁର; ଅସମ୍ମତି; ଅସ୍ୱୀକାର—Bemañjura(ri) Refusal; disagreement. ଦେ. ବିଣ—ନାମଞ୍ଜୁର ବେମଂଜୁର ଅସ୍ୱୀକୃତ—Disapproved.

ବେମଣ(ଣି, ଣ)ଷ—ଦେ. ବି—୧ । ଅମନୁଷ୍ୟ—1. A bad person. Bemaṇa(ṇi, ni)sha ୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ—2. An unfit ବେମାନୁଷ ବେମାନୁସ person.

ବେମତଲପ୍(ବ୍)—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେମତଲବ୍)—୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ—1. Aimless. ୨ । ନିସ୍ୱାର୍ଥ—ବେମତଲବ 2. Disinterested. ୩ । ଅର୍ଥହୀନ—3. Meaningless.
[ବେମତଲପି (ବ), ବେମତଲପ୍ (ବ), ବେମତଲପି (ବ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେମନ—ଦେ ବି—(ସଂ. ବିମନସ୍)—୧ । ମନର ଅମେଳ;ମନୋମାଳିନ୍ୟ; Bemana ମତଭେଦ—1. Difference of opinion; disagreement. ୨ । ବିବାଦ—2. Dispute. ବିମନା ବିମନ ଦେ. ବି—ବିମନାଃ

ବେମ(ମୁ)ନାସ(ସି)ପ୍(ବ୍)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେମୁନାସିବ୍)—୧ । Bema(mu)nāsa(si)ph(b) ଅପସନ୍ଦ; ବେପସନ୍ଦ; ଅମନୋନୀତ—ବେମନାସୀବ 1. Unapproved. ୨ । ଅଯଥା; ଅନୁପଯୁକ୍ତ—ବେମୁନାସୀବ 2. Improper. ୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ—3. Unfit.

ବେମରଜି—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—1. Dissatisfied. Bemaraji ୨ । ଯାହାର ମନୋଗତ ଭାବ ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ—ବେମରଜୀ 2. One whose intention cannot be ascertained or probed.

ବେ ମରାମତ(ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ + ମରମ୍ମତ = ଜୀର୍ଣ୍ଣସଂସ୍କାର) Be marāmata(ti) ଯାହା ମରାମତ ହୋଇନାହିଁ; ଅସଂସ୍କୃତ; ଜୀର୍ଣ୍ଣ; ବେମରାମତ ସଂସ୍କାରବିହୀନ—Unrepaired; out of repair. ବେମରମ୍ମତି ବୈଦେ. ବି—ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅସଂସ୍କୃତ ଅବସ୍ଥା—Want of ବେମରମ୍ମତ(ତି)—ଅନ୍ୟରୂପ repair; the state of being ବେମରମ୍ମତି unrepaired.

ବେ ମର୍ଦ୍ଦ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ଅମନୁଷ୍ୟ—1. Unmanly. Be mardda ୨ । କାପୁରୁଷ; ଭୀରୁ—2. Coward; timid. ନାମର୍ଦ୍ଦ ବେମର୍ଦ୍ଦ

ବେ ମର୍ଦ୍ଦାନା(ନି)—ବୈଦେ. ବି—(ଫା. ବେମର୍ଦ୍ଦାନା)—କାପୁରୁଷତା—Be marddānā(ni) Cowardice; unmanliness. ନାମର୍ଦ୍ଦାନା ବେମର୍ଦ୍ଦାନା

ବେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ଦେ. ବି—ଅମାର୍ଯ୍ୟାଦା—ଦେ. ବି—ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା; ଅପମାନ; ଅସମ୍ମାନ—Disrespect; insult. Be marjyādā ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା ବେମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସମ୍ମାନିତ—1. Disrespected ୨ । ଅପମାନିତ—2. Insulted.

ବେ ମହତ(ତ୍ୱ)—ଦେ. ବି—(ଫା. ବେ + ସଂ. ମହତ୍ତ୍ୱ)—୧ । ଅସମ୍ମାନ; Bemahata(twa) ଅସମ୍ଭ୍ରମ—1. Loss of respect or ଅମହତ୍ତ୍ୱ prestige. ୨ । ଅଭଦ୍ରତା—2. Rudeness; uncivility. ଦେ. ବିଣ—ବେମହତ୍ତ (ଦେଖ)—Bemahati (See)

ବେ ମହତି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବେଇଜ୍ଜତ; ଅସମ୍ମାନିତ—1. Dis- Be mahati respected. ୨ । ଅଭଦ୍ର—2. Ungentle- ବେଇଜ୍ଜତି manly; rude. ୩ । ଦୁର୍ମ୍ମସ୍ତୁନ୍ୟ—(ବେମହତିଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) 3. Destitute of prestige.

ବେମାର(ରି)—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବିମାର) ରୋଗ—Illness. Bemāra(ri) disease. ବୈଦେ. ବିଣ—ବେମାରିଅ (ଦେଖ) ବେମାର, ବ୍ୟାରାମ ବୀ(ବି)ମାରୀ Bemariā (See) ବ୍ୟାରାମ,ବେମାର ବୀ(ବି)ମାର

ବେମାର(ରି)ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ରୋଗ ଧରିବା—To be attacked Bemāra(ri)dharibā ବିମାରୀ ପକଡନା with disease. (ବେମାର(ରି) ବୋଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେମାର(ରି) ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେବା—
Bemāra(ri) pardibā **बिमारीमे पढना** To fall sick.
[ବେମାର(ରି)ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେମାରିଆ—ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବିମାର୍)—୧ । ରୁଗ୍ଣ—1 Sick.
Bemāriā ୨ । ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ—2. Ill; invalid.
ବେମାର(ରୀ) **बीमार**

ବେ ମାଲୁମ୍—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେ+ମାଅଲୁମ=ବୋଧ)—୧ ।
Be mālum ଅଗୋଚର; ଅବିଦିତ; ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞାତ—1. Un-
ବେମାଲୁମ **बेमालुम** known; unperceived. ୨ । ଅବୋଧ୍ୟ-
2. Incomprehensible. ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ ।
ଅଜ୍ଞାତଭାବରେ—1. Unawares. ୨ । ଅଜଣାରେ—
2. Without any previous intimation.

ବେ ମିଆଦ(ଦୀ)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା)—୧ । ଅସୀମ;ଯେଉଁ ବିଷୟରେ
Be miāda(dī) ମିଆଦ୍ ବା ସମୟର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନ ଥାଏ—
ବେମେୟାଦ, ବେମେୟାଦି 1. Unlimited; indefinite; having
बेमियाद no time fixed for performance before-
hand; without any stipulated time.
୨ । ମୁକରରି; ସ୍ଥାୟୀ—2. Permanent. ୩ ।
ଚିରକାଳ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—3. Settled for ever.
୪ । ଯେଉଁ ବିଷୟ ବା ଦାବୀ ପ୍ରତି ଚମାଦ ଆଇନ ଖଟେ
ନାହିଁ—4. Unaffected with the law of
limitation.

ବେ ମିଆଦ(ଦୀ)ପଟ୍ଟା(ଟ୍ଟା)—ଦେ.ବ—ଯେଉଁ ପଟ୍ଟାରେ ପଟ୍ଟାଲିଖିତ ବୃତ୍ତିକୁ
Be miāda(dī)paṭa(ṭṭa) ରଇତ କେତେକାଳ ସକାଶେ ଦଖଲ
ବେମେୟାଦୀପାଟ୍ଟା କରିବ ଏହା ଲେଖା ହୋଇ ନ ଥାଏ; ମୁକରରୀ ପଟ୍ଟା;
बेमियादीपट्टा ଚିରସ୍ଥାୟୀ ପଟ୍ଟା—A permanent lease;
a lease granted for an indefinite term.

ବେ ମିଆଦୀ କାମ(ର୍ଯ୍ୟ)—ଦେ. ବ— ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାପାଇଁ
Be miādī kāma(rjya) କାଳର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ନ
ବେମେୟାଦୀ କାମ ଥାଏ—A work for the completion of
बेमियादी काम which no time is fixed.

ବେ ମିଆଦୀ ତମସୁକ—ବୈଦେ. ବ (ଫା.)—ଯେଉଁ ତମସୁକରେ
Be miādī tamasuka ଋଣ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ ମିଆଦ ବା କାଳ
ବେମେୟାଦୀ ତମସୁକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—A bond in
बेमियादीतमसुक which no time is fixed before.
hand and mentioned for liquidation of
the debt.

ବେ ମି(ମେ)ଳ—ଦେ.ବିଣ— ଅମେଳ; ମିଳନର ଅଭାବ—Disunion;
Be mi(me)la ବେମେଳ **बेमेल** disagreement

ବେ ମି(ମେ)ହନତ୍(ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେମେହନତ)—୧ ।
Be mi(me)hanat(ti) ସୁସ୍ଥୀ; ଯେ ପରିଶ୍ରମ କରେ ନାହିଁ,
ସୁସ୍ତୀ **बेमिहनती** କୋଡ଼ିଆ; ଅଳସୁଆ—1. Idle. ୨ ।
ବେମି(ମେ)ହନ୍ତ(ନ୍ତ) } —ଅନ୍ୟରୂପ ଶ୍ରମବିମୁଖ; ପରିଶ୍ରମକାତର—
ବେମେହେନ୍ତ (ନ୍ତ) } 2. Not laborious.

बेमिहनत ବୈଦେ. ବ. ପରିଶ୍ରମର ଅଭାବ—Want of
labour.

ବେ ମୁ(ମୋ)କାବିଲା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ ମୋକାବିଲ)—
Be mu(mo)kābilā ଯାହା ମୁକାବିଲା ବା ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ନ
ବେମୁକାବିଲା ଥାଏ—Unchecked; not compared;
बेमोकाबिला not confronted.

ବେ ମୁ(ମୋ)କାମ୍(ମି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ଗୃହଶୂନ୍ୟ—
Be mu(mo)kām(mi) Houseless; shelterless
बेमुकाम

ବେ ମୁରା(ରୁ)ବୀ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ମୁରୁବ୍ବୀ=ରକ୍ଷକ)—
Be mura(ru)bi ୧ । ରକ୍ଷକ ବା ଅଭିଭାବକବିହୀନ—1.
[ବେମୁରୁ(ରୁ)ବିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ] Guardianless.
ବେମୁରୁବୀ ଅସ୍ୱାମିକ—2. Masterless. ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
बेमुरुवी ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ—3 Unrestrained. ୪ । ଯାହାର
କେହି ମୁରବ୍ବୀ ବା ସହାୟକ ନ ଥାଏ—4. Without
a protector or patron.

ବେ ମୁରାତପ୍(ଫ୍, ବ୍)—ବେଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ମୁରାତବ୍=ସମ୍ମାନ)
Be murātap(ph, b) —୧ । ନିର୍ଲଜ—1. Shameless.
ବେମୁରାତିବ ୨ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାହୀନ; ସମ୍ମାନବିହୀନ—2. Undignifi-
बेमुरातीब ed; destitute of honour or dignity.
୩ । ଅପମାନକାରକ—3. Disrespectful. ୪ ।
ଅସମ୍ମାନିତ—4. Dishonoured.

ବେ ମୁଲାକାତ୍(ତି)—ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ଫା. ବେମୁଲାକାତ୍)—
Be mulākāt(ti) ଦେଖା ବା ସାକ୍ଷାତ ନ ହୋଇ—
बेमुलाकात Without interview or meeting.
ବୈଦେ. ବ—ସାକ୍ଷାତର ଅଭାବ—Failure to meet;
want of interview.

ବେ ମୁଲଜ୍ଜ୍ୟା—ବୈଦେ. ବ ଓ ବିଣ (ଫା. ବେ+ମୁଲାହିଜା)—
Be mulājjyā ବେ ମୋହବତ୍ (ଦେଖ)—Be mohabat
बेमुलाहिजा (ବେମୁଲାହିଜା—ଅନ୍ୟରୂପ) (See)

ବେ ମୂଲ—ଦେ. ବ—ଅତି ବେଳାଯ ଦାମ;ଚଢ଼ାଦାମ—High price;
Be mūla dear price; excessive price; ଦେ. ବିଣ.
ଚଢ଼ାଦାମ —ମହାର୍ଘ—Dear in price; high-priced.
बेमूल ଅକାରା **बेमुल; बेजर**

ବେ ମୋହ(ହୋ)ବତ—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେମୁହବ୍ବତ୍)—୧ ।
Be moha(ho)bat ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜାର ଅଭାବ—1. Disregard
बेमुहब्बत and want of consideration for the
[ବେମୋହ(ହୋ)ବତ—ଅନ୍ୟରୂପ] feelings of others.
୨ । ଅନୁରୋଧ, ଉପରୋଧାଦି ରକ୍ଷା ନ କରିବା—2.
Want of acting to please another.
୩ । ନିର୍ମମତା—3. Want of sympathy. ବୈଦେ.
बेमुहबती ବିଣ—୧ । ଯାହାର ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜା ନାହିଁ—1.
Disregardful or insensitive to the feel-
ings of others. ୨ । ଯେ ପରର ଉପରୋଧ
ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା ନ କରେ—2. Having no fear
for another person's favour or dis-

pleasure. ୩ । ଯେ ଅନ୍ୟର ମନ ତୁଷି କାମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରେ—3. Not acting to please another. ୪ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—4. Unkind. ୫ । ନିର୍ମମ—5. Unsympathetic.

ବେ ମୋହ(ହୋ)ବତିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବେମୋହବତ (ଦେଖ)
Be moha(ho)batiā Bemohabata (See)

ବେର—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତ୍ର) ବ (ସଂ. ବେଳା)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Ber The sun.

ବେର(ରି, ରେ)ଜ(ଜି, ଜୀ)—ବୈଦେ. ବ (କଠରିଆ) (ଅ. ବେରଜ୍ =ଚିପରୁ ତଲକୁ ସମ୍ବାଦରେ ଲେଖାଥିବା ରାଶିମାନଙ୍କର ମିଶାଣ)—ଯେଉଁ ହିସାବର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା ସବୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବାଗରେ ମିଶାଣ କରାଯାଏ—The mode of totalling up the figures of an account in one direction.
Ber(ri, re)j(ji, jī)
ବେରିଜ
ବିରିଜ

ବେରଜ—ପ୍ରା. (ସଂ. ବ୍ରଜ) ବ—ବ୍ରଜ ନାମଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବା ନାମ—A name for calling Braja.
Berja
ବିରଜ
[ବେରଜା, ବେରେଜ, ବେରେଜା – ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେର(ରି,ରେ)ଜ(ଜି) ମିଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ହିସାବରେ ସମ୍ବାଦରେ ଲେଖା ଥିବା ରାଶିମାନଙ୍କର ମିଶାଣ କରି ହିସାବ କରିବା—To check an account by totalling up the figures written in columns.
Ber(ri,re) ja (ji) milā(le)ibā
ବେରିଜ ମେଳାନ
ବିରିଜ ମିଳାନା

ବେର(ରି,ରେ) ଜ(ଜି) ହିସାବ—ବୈଦେ. ବ—ବେରଜ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ବାଦରେ ରାଶି-ମାନଙ୍କର ଉପର୍ଯ୍ୟପରି ଲେଖା ହୋଇଥିବା ହିସାବ—Accounts consisting of figures written in vertical columns.
Ber(ri,re) ja (ji) hisāba
ବେରିଜ ହିସାବ
ବିରିଜ ହିସାବ

ବେରନା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅନ୍ତଃଗହ୍ୱର ଜମି—Law field.

ବେର୍ ପେଲା—ଦେ. ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ବିନାପଣା ବା ଜବରଦସ୍ତି; ଅନାଦୃତରୂପେ—Doing a work gratuitously or without being asked.
Ber pelā

ବେର—ସଂ. ବ—(ଗା ବା ଅନ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ର)—
Bera ୧ । ଶରୀର; ଦେହ—1. Body. ୨ । କୁଙ୍କୁମ—2. Saffron. ୩ । ବାଇଗଣ—3. Brinjal. ପ୍ରା. ବ (ଉଡ଼ିଆ ଜନଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୋଷରୁ 'ଳ' ସ୍ଥାନରେ ର)— ବେଳ—Time.

ବେରକ—ସଂ. ବ.—(ବେର + କ)—କର୍ପୂର—
Beraka Camphor.

ବେରଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ବେରଙ୍ଗ)—୧ । ଅନ୍ୟରଙ୍ଗ; ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ତର—1. Another colour. ୨ । ବିଦରଙ୍ଗ; ତାସ ଖେଳରେ କଟା ହୋଇଥିବା ରଙ୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ରଙ୍ଗର ତାସ—2. Cards of a class different from the one which has turned out at the cutting. ୩ । ଯେଉଁ ତାକ ଚିଠିରେ ପ୍ରେରକ ଟିକଟ ମାରି ନ ଆସେ; ବେଆରଙ୍ଗ—3. Unpaid letter.
Beranga

ବେରିଦେ.ବିଣ—୧ । ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣଯୁକ୍ତ—1. Of another colour. ୨ । ବିବର୍ଣ୍ଣ; ଯାହାର ରଙ୍ଗ ବା ବର୍ଣ୍ଣ ବିକୃତ ହୋଇଥାଏ—2. Pale; discoloured. ୩ । ବର୍ଣ୍ଣହୀନ—3, Colourless. ୪ । ପ୍ରଭାହୀନ—4. Shorn of lustre.

ବେରଣା—ଦେ. ବ—୧ । ଘାଟ ଜମି—1. Marshy land. ୨ । ବେଣା ଘାଟ—2. A field overgrown with Benā grass.
Beranā

ବେରଣ୍ଡ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ବ୍ରଣ; ବରଣ୍ଡ)— ମୁହଁରେ ବାହାରିବା ବରୁଣ; ମୁଖବ୍ରଣ—Pimple; boil on the face
Beranda
ବର୍ରେ

ବେର୍ଲିନ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ଜର୍ମାନୀର ରାଜଧାନୀ—Berlin, the capital of Germany.
Berlin

ବେରସିକ—ଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେ + ସଂ. ରସିକ)—୧ । ଅରସିକ; ରସଜ୍ଞାନହୀନ—1. One who has no sense of humour or wit. ୨ । ବଦ୍ ରସିକ; ରସ-ଭଙ୍ଗକାରୀ—2. One who is of a bad taste. ୩ । କବିତ୍ୱବିହୀନ—3. Devoid of poetry.
Berasika
ବେରସିକ
ବିରସିକ

ବେରସିଦ୍—ଦେ. ବିଣ. (ବେ+ରସିଦ)—ରସିଦ୍ ବା ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ୱୀକାର ପତ୍ର ନିଆ ନ ଯାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା (ଧନ ବା ବସ୍ତୁ ଆଦି)—(articles) Given or paid without a receipt being granted.
Berasid
ବେରସୀଦ୍

ବେରା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବ. (ଭୁଲ୍ ଓଡ଼ିଆ ବେଡ଼ିଟିଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଡ଼େରା)—ମାହିଷ୍ୟ ବୈଦ୍ୟମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧି-ବିଶେଷ; ବେଡ଼େରା—A family title of fishermen and Māhishyas. ପ୍ରାଦେ (ଉଡ଼ିଆ ଭାଷା) ବ—ବେଳ—Time.
Berā

ବେରାଜ(ଜି)—ଦେ. ବ—୧ । ଅସନ୍ତୋଷ—1. Discontent; Dis-satisfaction; Dis-affection. ୨ । ଗରରାଜୀ ଅସମ୍ମତି; ଗରବିତ—2. Dis-agreement. ୩ । ସ୍ୱୀକାର—3. Denial; refusal. ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସମ୍ମତ—1. Not consenting; disagreeing. ୨ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. Dis-satisfied; discontented; disaffected.
Berāj(ji)
ଗରରାଜୀ

ବେରାଦର—ଦେ. ବ—ବିରାଦର (ଦେଖ)
Berādara Birādara (See)

ବେରାମ(ମି)—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେ + ଆରାମ)—ବେମାର; ରୋଗ—Disease; illness; sickness. ଦେ. ବିଣ—୧ । ବେମାର; ରୁଗ୍ଣ—1. Diseased; laid with illness. ୨ । ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ—2. Attacked with disease; sick; ailing and delicate in health.
Berām(mi)
ବୀମାର
[ବେରାମିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେରାମ ଆରାମ—ଦେ. ବ (ସହଜଭାଷା)—ଘାଡ଼ା; ରୋଗ—Disease.
Berāma ārāma [ଭ୍ର—× × × ବାହାର ପୁଅ ଝିଅର ବ୍ୟାରାମ ସ୍ୟାରାମ ବେରାମ ଆରାମ ହେଲେ ବମ୍ବା ବାହାର ମାନସିକ ଥିଲେ ପୂଜା ହୁଏ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଅଠଗୁଣ୍ଠ ।]

ବେରାମ(ମି) ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେବା—1. To
Berāma(mi)pardibā be attacked with sickness.
ବ୍ୟାରାମେ ପଡ଼ା ୨ । ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଗତ ହେବା—2. To
[ବେରାମ(ମି) ଧରିବା—ବିଶେଷ୍ୟ ରୂପ] be laid up with a sickness.

ବେରୁ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ବେଷ୍ଟନ)—୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ
Berhā ପିନ୍ଧାଲୁଗା ତଳେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଛୋଟ କନା—1. A small bit of rag used by females as underwear below her loin cloth. ୨ । ଝିଅମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ବଡ଼ କଉପୁଣା—2. A long strip of cloth tugged along the privities by girls. [ଦ୍ର—ଏହାର ବିପରୀତ ସ୍ଥାନ କଉପୁଣା=ଛେଦା ।]

ବେ ରାହା—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେ+ରାହା)—୧ । ଭୁଆଁ; ବିପଥ—
Be rāhā 1. Wrong road. ୨ । ଅପଥ; କୁପଥ; କୁମାର୍ଗ—
ବେରାସ୍ତା 2. Evil ways. ୩ । ଅନିୟମ—3. Irregularity;
ବେରାହା want of method. ୪ । ଭ୍ରାନ୍ତ—4. Erring. ବେ. ବିଣ—୧ । ଶୃଙ୍ଖଳା ବା ନିୟମରହିତ—1. Irregular; unmethodical. ୨ । କୁପଥଗାମୀ—2. Taking to wrong or evil ways. ୩ । ଭ୍ରାନ୍ତ—3. Erring.

ବେରଙ୍ଗ(ଙ୍ଗି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ (ଲଂ). ବିଣ—ବେଥରଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି
Bering(ngi)(etc) (ଦେଖ)—Beāring etc(See).
(ବେରଂ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେରିଜ(ଜି)—ବୈଦେ. ବ (କଚରଥ) (ଫା. ବେରିଜ୍)—ହିସାବ
Berij(ji) କାଗଜରେ ସ୍ତମ୍ଭାକାରରେ ଲେଖାଥିବା ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ଧାଡ଼ି-
ବେରିଜ ମୂଳଥ ହୋଇ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ ଧାଡ଼ିମୂଳଆ ସଂଖ୍ୟା-
ବେରିଜ ମାନଙ୍କୁ ମିଶାଇ ତାହାଣ ପାଖରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧାଡ଼ିର ଯୋଗ ଫଳକୁ ଲେଖି ସେହି ଯୋଗଫଳମାନଙ୍କୁ ଯୋଗ କଲେ ତହିଁର ଯୋଗଫଳ [ତେରଜ] ଠିକ୍ ହେଲା କି ନାହିଁ ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତମ୍ଭର ଯୋଗଫଳକୁ ମିଶାଇବା—The adding up of the totals of every column in account.

ବେରିଜ ତେରିଜି—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବେରିଜ୍+ତେରିଜ୍)—
Beriji teriji କାଗଜରେ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପର ଲେଖାଥିବା ହିସାବମାନ
ବେରିଜତେରିଜ ଠିକ୍ ଅଛି କି ନାହିଁ ଜାଣିବାପାଇଁ ଶେଷ ବା ତାହାଣ
ବେରିଜ୍‌ତେରିଜ ପାଖର ସଂଖ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଯୋଗ କରିବା (ତେରଜ) ଓ ତଳର ମିଶା ହୋଇଥିବା (ଟୋଟାଲ) ସଂଖ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ସବୁ ମୋଟ ସଂଖ୍ୟାରୁ (ମୋଟ ଟୋଟାଲରୁ) ଫେଡ଼ି ହିସାବ ଠିକ ଥିବାର ଚେକ୍ କରିବାର ନାମ ବେରିଜ—Adding up the figures in an account longitudinally and horizontally and checking the correctness thereof.

ବେରିବେରି—ବୈଦେ. ବ (ସିଂହଳଭାଷା ବେରି=ଦୁର୍ବଳତା; ବେରି
Beriberi ବେରି=ବିଶେଷ ଦୁର୍ବଳତା) ବ—ଭୟଙ୍କର ପୁଲ
ବେରୀବେରୀ ରୋଗବିଶେଷ—Beriberi; a kind of fatal
ବେରୀବେରୀ disease. [ଦ୍ର—ଅତି ସଫା ଚଳଗୁଡ଼ିକ ଖାଇଲେ ଏ ରୋଗ ଜନ୍ମେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସାଇଖାନ ଖାଦ୍ୟ ଏ ରୋଗର ପୋଷକତା କରେ । ଏ ରୋଗ ମାରାତ୍ମକ; ଏଥିରେ ଶୋଥ ଜନ୍ମେ । ଏ ରୋଗ ଆଗେ ଚୀନ୍‌ଦେଶରେ, ତା ପରେ ଜାପାନରେ ବ୍ୟାପିଥିଲା । ରୁଷ ଜାପାନ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ୫୦ ହଜାର ଜାପାନୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଏ ରୋଗ ଧରିଥିଲା । ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧରେ ମେସୋପୋଟାମିଆରେ ଅନେକ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଏ ରୋଗ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ପୁରୁଷଲୋକଙ୍କୁ ଏ ରୋଗ ବେଶି ଧରେ । ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ଏହି ଯେ—ଗୋଡ଼ ଅବଶ ହୋଇଯାଏ; କ୍ରମେ ଗୋଡ଼ ଓ ଜଙ୍ଘ ଦରଜ ହୁଏ ଓ ଦେହ ଫୁଲିଯାଏ; ମୁହଁ ମଧ୍ୟ ଫୁଲେ; ଦେହର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଚିପିଲେ ଖାଲ ହୋଇଯାଏ ମାତ୍ର ସେ ଖାଲ ସ୍ଥାନ ଶୀଘ୍ର ପୂରିଯାଏ ନାହିଁ; ହାତ ଗୋଡ଼ କ୍ରମଶଃ ଅଚଳ ହୁଏ; ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ ଦୁର୍ବଳ ହୁଏ; ରୋଗୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ରାମ ନ କରି ଚଳାବୁଲା କଲେ ବା ପରିଶ୍ରମ କଲେ ହଠାତ୍ ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ; ଏ ରୋଗୀର ଶରୀର ନିଃଶ୍ୱାସ ବହେ; ନାଡ଼ି ଦୁର୍ବଳ ହୁଏ; ବେଶି ପ୍ରସ୍ରାବ ହୁଏ ନାହିଁ—ସତ୍ୟସମାଗ୍ରହ—୧ । ୨ । ୫୧ ।]

ବେରୁଆଁ(ହାଁ)—ଦେ. ବ (ସଂ. ଖାରଣ ବା ବରକ)—ଜଳଜ ପାର୍ବତ୍ୟ
beruañ(hāñ) ବା ଘାସ ବିଶେଷ—A kind of aquatic
ବୋର, ମାଁଦୁରକାଟି reed or grass with which mats
are woven (Cyperus Tegetum). [ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଦୁଇ ହାତ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏହାର ଡାଙ୍ଗରୁ ଚିରି ଶୁଖାଇ ଦେଇ ବୁଣନ୍ତି ।]

ବେରୁଆଁ(ହାଁ)ମସିଣା(ଚଟେଇ, ମସିଣା ଦେଇ)—ଦେ. ବ—ବେରୁଆଁ ରେ
beruañ(hāñ) masinā ବୁଣା ହୋଇଥିବା ମାଦୁରି—Mat
ବୋରପାଟି, ବୋଟପଟ୍ଟି woven with a kind of aquatic reed or grass.

ବେ ରୂପ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିରୂପ)-୧ । ବିଶ୍ରୀ ରୂପ; କୁତ୍ସିତ ରୂପ—Ugly
Be rūpā form; deformity. ଦେ. ବିଣ—ବେରୂପା (ଦେଖ)-
ବେରୂପ . ବଦ୍‌ସୁରତି Berūpā (See).

ବେରୂପା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବିରୂପ)—୧ । ବିଶ୍ରୀ; ଶ୍ରୀହୀନ; କୁତ୍ସିତରୂପ-
Berūpā ବିଶିଷ୍ଟ—1. Ugly; deformed. ୨ । ଅସୁନ୍ଦର—
ବେରୂପ 2. Not beautiful. ୩ । ବିବର୍ଣ୍ଣ—3. Pale; dis-
ବଦ୍‌ସୁରତ coloured. ୪ । ଯାହାର ସୁନ୍ଦର ରୂପ ପରେ ନାନା କାରଣରୁ ମ୍ଳାନ ହୋଇଥାଏ—4. Having one's countenance become pale

ବେ ରୁଲ୍(ଲୁ)—ବୈଦେ (ଫା. ବେ+ଇଂ. ରୁଲ—rule)—ବିଶ—
Be rūl(lu) ନିୟମ ବା ବିଧିବହିର୍ଭୂତ – Contrary to rules;
ବେରୁଲ irregular.

ବେ ରୋଜଗାର—ବୈଦେ (ଫା. ବେ+ରୋଜଗାର) ବି—୧ । ଅସ୍ୱ-
Be rojagāra ବିହୀନ ଅବସ୍ଥା; ଅର୍ଜନରହିତ ଅବସ୍ଥା—1. A
ବେରୋଜଗାର state of being without any income.
ବେରୋଜଗାରୀ ୨ । ଚାକିରି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—2 Unemployment. ବିଶ—ବେରୋଜଗାର (ଦେଖ)—
Berojagāri (See).

ବେ ରୋଜଗାରି—ବୈଦେ. ବି. (ଅ) ବିଶ—୧ । ଅର୍ଜନରହିତ—
Be rojagāri 1. Having no earning. ୨ । ଅସ୍ୱହୀନ—
ବେରୋଜଗାରୀ 2. Incomeless. ୩ । ଚାକିରିଶୂନ୍ୟ;
ବେରୋଜଗାର ବେକାର—3. Unemployed. ୪ । ଜୀବିକା-
(ବେରୋଜଗାରିଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିହୀନ—4. Having no means of support.

ବେର୍ଥ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ବ୍ୟର୍ଥ)—ବ୍ୟର୍ଥ—Fruitless.
Bertha ବ୍ୟର୍ଥ

ବେର୍ଥା—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ବୃଥା)—ବୃଥା—
Berthā Ineffectual.
(ବୃର୍ଥା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଲ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ- ୧ । ଚଞ୍ଚଳ ହେବା—1. To be restless.
Bel (root) ୨ । ଗତି କରିବା—2. To move.

ବେଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ବେଳା)—୧ । ବେଳ; କାଳ;
Bel ସମୟ—1. Time. ୨ । ଦିବସର ଓଳି—2. Time or half part of day. (ଯଥା—ସକାଳ୍ ବେଲ୍, ଉପର ବେଲ୍ ।) ୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବେଲ୍) ବି—୧ । ପିଠା ଘଣ୍ଟା—1. Bell; gong. ୨ । ମନୁଷ୍ୟର ମନକୁ ଚୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବଜା ଯିବା ଘଣ୍ଟା—2. Alarm bell. ୩ । ଲୁଗାର ଗାଣ୍ଠି—3. Bale of cloth. ୪ । ଜାମିନ୍-
4. Bail. ବୈଦେ. (ଫା) ବି—୧ । ମଲ୍ଲୀ ଫୁଲ—
1. Jasmine. ୨ । (ତୁଳ. ସଂ. ବଲ୍ଲୀ) ଲତା—
2 Creeper. ୩ । ସୂତା ଦ୍ୱାରା ଲତା ଆକାରରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା ଲୁଗାର ଖଣ୍ଡ; ଲେଡ଼—3. Lace; frill worked on a cloth in the shape of a running creeper. ୪ । (ଏହି କଣ୍ଟାର ମୁଣ୍ଡ ପାଖ ମଲ୍ଲୀଫୁଲ ପରି ଗୋଲ ଥିବାରୁ) ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ କପାଳଅ ବେଣୀକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଅଟକାଇ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ଲୁହାର କଣ୍ଟା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି—4. Small hair pins fixed to the coiled braid of hair to make it stay firmly in a position.

ବେଲ୍ ଉଦିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ବେଳା+ଉଦୟ)—
Bel udibā ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ; ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦିତ ହେବା—The rising of the sun.

ବେଲ୍ କଣ୍ଟା—ବୈ. ବି—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ କପାଳଅ ବେଣୀ ବାନ୍ଧି
Bel kanṭā ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଖୋପ କରି ଗୁଡ଼ାଇ ଉକ୍ତ ବେଣୀକୁ
ବେଲ କାଁଟା ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ରଖାଇବା ପାଇଁ ସେହି ଖୋପାରେ
ବାଁଲକା କାଁଟା ଯେଉଁ କଣ୍ଟା ଗୁଣ୍ଡନ୍ତି—Small hair pins fixed to the coiled braid of hair to make it remain firm in its position.

ବେଲ୍ ଚକି(କ୍କି)—ବୈ. ବି (ଫା. ବେଲଚକ୍=ଫାଉଣ୍ଡା+ସଂ. ଚକ)—
Bel chaki(kki) ଚୋଟା କାମ ପାଇଁ ଚୂନକୁ ଘଣା ଚୂଲାଇବା
ବେଲ ଚାକି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପେଷିବାର ପଥର ଚକ—
ବେଲ ଚକ୍କୀ A stone mill for grinding lime.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁଠାରେ ବହୁତ ପେଷା ଚୂନ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ ସେଠାରେ ଚୂନ ସଙ୍ଗେ ବାଲି ବା ସୁରକିକୁ ଛିଙ୍କି ଦ୍ୱାରା ନ ମିଶାଇ ଗୋଟିଏ ପଥରଖଣ୍ଡିଆ ଗର୍ତ୍ତ କରି ସେ ଗର୍ତ୍ତରେ ଚୂନ ଓ ବାଲି ଅଧ ପୂରାଇ ଘଣା ଚୂଲାଇବା ପରି ବଳଦଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପଥର ଚକକୁ ଚୂଲାଇ ପେଷାଯାଏ ।]

ବେଲ୍ଟିନ୍(ଙ୍ଗ୍, ନି, ଙ୍ଗି, ଣ୍, ଣି)—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି. (ଇଂ. ବ୍ଲଟିଙ୍ଗ୍)—
Beltin(ṅg, ni, ṅgi, ṇ, ṇi) କାଗଜରୁ କାଳି ଶୋଷିବାର
ବ୍ଲଟିଙ୍ଗ୍ କାଗଜ—Blotting paper.
[ବଲ୍ଟିଣ୍(ଙ୍ଗ୍, ନ୍, ଣି, ଙ୍ଗି, ଣି)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେଲ୍ଦାର୍—ବୈଦେ. (ଫା) ବିଶ—କାରୁକାର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତ ଖଡ଼ି ବା ଫିତା
Beldār ବସା ଯାଇଥିବା (ଲୁଗା ବା ଶାଢ଼ୀ)—
ବେଲଦାର ବେଲଦାର Embroidered cloth.

ବେଲ୍ ପହରି—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ସଂ. ବେଳା+ପ୍ରହର)—
Bel pahari ଓଅର ଓଳି—Afternoon.

ବେଲ୍ ଫୁଲ—ବୈ. ବି. (ଫା. ବେଲ; ବଂ. ବେଲ୍ ଫୁଲ୍ ବଙ୍ଗଳାରୁ
Bel phula ଅନୁଭୂତ)—୧ । ମଲ୍ଲୀ ଫୁଲ—1. Jasmine.
ବେଲ ଫୁଲ ୨ । ମଲ୍ଲୀ କଢ଼ ଅନୁଭବର ମୁଣ୍ଡ ଅଡ଼େ ଗୋଲକ-
ବେଲା ସଦୃଶ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ କେଶର କଣ୍ଟା—2. Hair pin of the shape of jasmine buds.

ବେଲ୍ ବଜା(ଜେ)ଇବା—ବୈ. କ୍ରି (ଇଂ. ବେଲ୍+ସଂ. ବାଦନ)—
Bel bajā(je)ibā ଘଣ୍ଟା ବଜାଇବା—To ring a bell.
ବେଲ ଦେଓୟା ବେଲ ବଜାନା

ବେଲ୍ ବୁଟା(ଟ୍ଟା)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ଲୁଗାରେ ଓ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡରେ
Bel buṭā(ṭṭā) ଛୁଞ୍ଚି ଦ୍ୱାରା କରା ଯାଇଥିବା ଫୁଲ, ଲତା ଓ
ବେଲ ବୁଟା ଇନ୍ଦୁମାନ—Embroidery work wrought
ବେଲ ବୁଟ୍ଟା on cloth in the shape of flowers, creepers and stars.

ବେଲ୍ ବୁଟା(ଟ୍ଟା)ଦାର୍—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଫା)—ଯେଉଁ ଲୁଗାରେ ବେଲ
Bel buṭā(ṭṭā)dār ବୁଟା କରା ଯାଇଥାଏ—
Embroidered.

ବେଲ୍ବୁର୍ଦ୍ଦା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ସନ୍ଧ୍ୟା; ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ—
Belburdā Sunset; night-fall.

ବେଲ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଚଞ୍ଚଳ ହେବା—1. To be restless.
Bell (root) ୨ । ଗତି କରିବା—2. To move.

ବେଲ—ସ. ବ (ବେଲ୍ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+ଅ)—ଉଦ୍ୟାନ—
Bela Garden. ଦେ. ବ (ଦ୍ରା· ବେଲ, ସ. ବେଲା; ତା· ବେଲୈ)—୧ । ବେଳା; ସମୟ—1. Time.
ବେଳା ୨ । ଫୁରସେତ୍; ଅବସର—2. Leisure. ୩ । ପ୍ରହର ବା ଦିବସର ସମୟ—3. Time of day or night. ୪ । ସୁଯୋଗ—4 Opportunity. ୫ । ସୁବିଧାଜନକ ସମୟ; ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ—5. Opportune time; proper time. ୬ । ଥର; ବାର—6. Time. [ଉ—ଶ୍ରୀ ଜଗଦେବ ବୋଲେ, ଦେବେ କଲୁ ବ ଦେଲେ ବେଳେ, ଧରି କୋଳେ ତାକୁ ସୁସାରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।] ୭ । ଜୀବନର ସମୟ—7. Time of one's life. ୮ । ଦିବାକାଳ; ଦିବାଭାଗ—8. Day-time. ୯ । ଦିବସର ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧକାଳ; ପୂର୍ବାହ୍ଣ ବା ଅପରାହ୍ଣ କାଳ; ଓଳ—9. Half of the day time; forenoon or afternoon. ୧୦ । ଘଟଣା ଘଟିବାର ସମୟ—10. The time of an occurrence. ୧୧ । ବିଷୟ—11. Concern; matter; case. (ଯଥା—ତୁମ ବେଳକୁ ଯେ ନିଶାପ, ମୋ ବେଳକୁ ଯେ ନିଶାପ ।) ୧୨ । ପାଳ—12. Turn.

ବେଲ—ଦେ. ବ (ସ. ବିଲ୍ୱ; ପା· ବେଲ୍ଲୋ)—୧ । ଶ୍ରୀଫଳ; ବିଲ୍ୱଫଳ
Bela ଓ ବୃକ୍ଷ—1. Bael; Aegle Marmelos.
ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ନାମ—ଶ୍ରୀଫଳ, ମାଲୂର, ମଙ୍ଗଲ୍ୟ, ଶିବିଶ, ଶଲ୍ୟ, ଶୈଳଯଙ୍ଗ, ମହାଫଳ, ସଦାଫଳ, ଶିବଦ୍ରୁ, କଣ୍ଟକାଢ୍ୟ, ଶିବଦ୍ରୁମ, ମହାକପିତ୍ଥ, ଗୋଦନ୍ତଭଞ୍ଜୀ, ଧୃତିବାଚ, ସତ୍ୟଫଳ, ପଙ୍ଗଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଉଦ୍ଧପତ୍ର, ଲକ୍ଷ୍ମୀଫଳ, ଗନ୍ଧଫଳ
ବେଲ
ବେଲ; ଶ୍ରୀଫଳ
ମ. ବେଲ
ଗୁ. ବେଲ
ତା. ବିଲ୍ୱମ୍, ବିଲ୍ୱପଟ୍ଟମ୍; ତେଲ
ତେ. ମାରେଡ, ପଟ୍ଟର, ବିଲ୍ୱପାଣ୍ଡୁ, ମାରେଡୁ, ମାଲୁରମ୍ (Kirtikar)
ଇଂ. ବେଲ, ବେଲ୍ଟ୍ରୀ

[ଉ—ଏହା ନାରଙ୍ଗାଦି ବର୍ଗର ବୃହତ୍ କଣ୍ଟକବୃକ୍ଷ ଓ ତହିଁର ଫଳ ବର୍ତ୍ତୁଳ, ସତ୍ତ୍ୱ ଶିପଣ୍ଡ; ଫଳ ଗଛରେ ୮।୧୦ ମାସ ରହି ଖରାଦିନେ ପାକେ । ଏହାର ଛାଲ ଓ ପାଚିଲା ଫଳ, ପତ୍ର ଓ ଅଠା ନାନା କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ଏହାର ସତ୍ତ ମହାଦେବଙ୍କ ମସ୍ତକରେ ଚଢ଼ା ହୁଏ । ପାଚିଲା ବେଲକୁ ପଣା କରି ଖାଆନ୍ତି ଓ ମୁରବା କରନ୍ତି । ଏହି ଗଛର ବେଳ ମାଟିଘରରେ ମାଟିଯାଏ ଓ ତହିଁର ଗଛମୂଳରୁ ଛୋଟ ଖଣ୍ଡ-ଦୂରରେ ଲୁଆଁ ବାହାରି ନୂଆ ଗଛ ବାହାରେ । ଖରାଦିନେ ପତ୍ରଯାକ ଝଡ଼ିଯାଏ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ମଧୁର, କଷାୟ, ଗରମ, ହୃଦ୍ୟ, ରୁଚିକର, ପଳ, ଗ୍ରାହୀ, ପିତ୍ତକର, ପାଚକ, ବାତାନୁସାର ଓ ଜ୍ୱରନାଶକ । ଏଥିର ଫଳ ପାଚିଲେ ଫଳ ମଧ୍ୟରେ ମିଠା ରସକୁ ପଣା କରି ଓ ମୁରବ୍ବା କରି ଖିଆଯାଏ । ଫଳ ଉପରେ ଗୋଟିଏ କଠିନ ଅବରଣ ଥାଏ । ଛାଲ ବେଲକୁ ଶୁଖାଇ ଔଷଧାର୍ଥ ରଖାଯାଏ, ପାଚିଲା ବେଲ କୋଷ୍ଠକାଠିନ୍ୟ ଦୂର କରେ ଓ ପତଳା ଝାଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ବାନ୍ଧେ ।] ୨ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—2. Name given to females.

ବେଲଅଠା—ଦେ. ବ—ବେଲ ଫଳ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଠା—The
Bela athā gum found inside the Bael fruit.
ବେଲର ଆଠା

ବେଲ ଉଇଁ(ଦି)ବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହେବା—
Bela uiñ(di)bā Sunrise.

ବେଲ ଉଣ୍ଡିବା—ଦେ କ୍ରି—ସୁବିଧାଜନକ ସମୟ ବା ସୁଯୋଗ ଅନ୍ୱେଷଣ
Bela undibā କରିବା—To be on the look out for
ସମୟ ଖୋଜା a suitable opportunity.
(ବେଳ ଖୋଜିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଲ ଓ(ଉ)ତା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଓପରଓଳି, ଅପରାହ୍ଣ—
Bela o(u)tā Afternoon.

ବେଲ କରଡ଼ି—ଦେ. ବ—ବେଲ ଗଛର ଡାଳରୁ ବାହାରିଥିବା କୋମଳ
Bela karardi ଶାଖା—Tender shoots of a Bael-
ବେଲର କୁଁଡ଼ି branch. [ଉ—ବଗଡ଼ା ଅନ୍ନ କେ ଅଣିଲା, ବେଲ କରଡ଼ି ଲୁଣ ଅଁଳା । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବେଲ କାଳ——ଦେ. ବ—(ସ୍ୱରଚର)—(ସ. ବେଳା+କାଳ)—
Bela kāla ୧ । ସମୟ—1. Time. [ଉ—ଭୋଗ ସୁଯୋଗ
ସମୟ ବେଳକାଳ । ଜହ୍ନେ ସବୁ ଏ ଯୁଗଳ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମ-ପଞ୍ଚାମୃତ ।] ୨ । ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ—2. Proper time or moment. [ଉ—ଏତ ବେଳ କାଳ ହୋଇ ଅଛୁ ତୋହର, ଏଥିରେ ବଳ ବଧାଁ ନ କରୁ ଭୂମର । ବୃଷ୍ଣବିହ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍‌ଯୋଗ ।]

ବେଲକୁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ—1. At a fixed
Belaku ଶେଷେ ଶେଷତମେ time. [ଉ—କର୍କଟ ବେଣୁ ନଳ, କଦଳୀ ଅନ୍ନ ଫଳ, ବେଲକୁ ନାଶକୁ ଦଳନ୍ତି । ଖଳକୃଷ୍ଣ. ରସକଲୋଳ ।] ୨ । ଭବିଷ୍ୟତରେ—
2. In future.

ବେଲକୁ ବେଳ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ସମୟାନୁକ୍ରମେ—1. As
Belaku bela time passes by. ୨ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ; କ୍ରମେ କ୍ରମେ କ୍ରମଶଃ—2. Gradually; from time to time.
(ବେଳ ବେଳକୁ; ବେଳୁଁ ବେଳ, ବେଳୁ ବେଳୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେ ଲକ୍ଷ—ଦେ. ବିଶ—(ଫା. ବେ+ସ. ଲକ୍ଷ)—ଯାହାର କୌଣସି
Be laksha ଲକ୍ଷ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥାଏ—Aimless; hav-
ଲକ୍ଷହୀନ ing no aim. ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଶ—ମୂଲ୍ୟହୀନ—
Valueless [ଯଥା—ତୋ ଅଖିରେ ମୁଁ ବେଲକ୍ଷ ଦିଶୁଚି ନାଁ ?]

ବେ ଲଗ୍—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ବିଲଗ୍ନ)—୧ । ଅସଂଲଗ୍ନ—
Be lag ଆଲଗା 1. Unattached; unconnected.
୨ । ପୃଥକୀକୃତ—2 Separated.

ବେଳ ଗଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ଅତିବାହିତ
Bela gardā(rde)ibā କରାଇବା—1. To let the
ସମୟ ଗଡ଼ାନ fixed time pass. ୨ । ସମୟ ବୃଥା ବିତାଇ
କରିବା—2. To while away time.

ବେଳ ଗଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହେବା—
Bela gardibā 1. The passing of the fixed time.
ବେଳା ଯାଓୟା ୨ । ଶୁଭ ଲେଉଟିବା; ଦ୍ୱିପ୍ରହର ବେଳ ଟପି ଯିବା—
ବେଳ ଯିବା } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବେଳ ଢଳିଯିବା } 2. The passing of noon; the sun's passing the meridian.

ବେଳ ଘଟିବା—ଦେ. ବ—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ
Bela ghaṭibā ଓ ଅବସର ମିଳିବା—1. To find time
ସମୟ ଆସା for doing a thing. ୨ । ପାଳି ପଡ଼ିବା—
2. The arrival of one's turn.
ବେଳ ମିଳିବା, ବେଳ ହେବା,
ବେଳ ପହଞ୍ଚିବା, ବେଳ ଯାଇବା } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବେଳ ଆସିବା, ବେଳ ପଡ଼ିବା

ବେଳଙ୍କ(ଙ୍ଗ)—ଦେ. ବ—ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Belaṇka(ṅga) A kind of war weapon.

ବେଳଜ(ଜ୍ଜ)ତ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା)—ସ୍ୱାଦହୀନ—
Belaja(jja)t ବେଳଜତ ବେଳଜ୍ଜତ Tasteless; insipid.

ବେଳ(ଲା)ଜ୍ୟା—ପ୍ରା. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ସ. ଲଜ୍ଜା)—୧ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ;
Bela(lā)jyā ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଅଲଜ୍ଜୁକ—1. Shameless.
[ବେଳ୍ଲଜ୍ଜୁକ (ପୁଂ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ୨ । ଲଜ୍ଜାଜନକ (କାର୍ଯ୍ୟ)—
(ବେଳ୍ଲଜ୍ଜୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Shameful (etc).

ବେଳଣ—ଦେ. ବ—(ସ. ବେଷ୍ଟନ, ବେଲନ)—ରୁଟିକୁ ବେଲିବା
Belaṇa ବେଳନ କ୍ରିୟା—Act of rolling bread.

ବେଳଣା—ଦେ. ବ—(ସ. ବେଷ୍ଟନ, ବେଲନ)—୧ । ରୁଟି ବେଲିବା
Belaṇā ନିମନ୍ତେ ଶିଳପୁଅ ପରି କାଷ୍ଠଦଣ୍ଡ—1. A paste-pin;
ବେଳନା; ବେଳନ୍ ବେଲନ a rolling pin. ୨ । ବେଳଣା
ପେଡ଼ି (ଦେଶ)—2 Belaṇā perḍi (See)

ବେଳଣା କାଠି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ କାଠର ଶିଳପୁଅଦ୍ୱାରା ରୁଟି ବେଲି
Belaṇā kāthi ଯାଏ—Rolling pin used in rolling
ବେଳନା, ବେଳନ ବେଲନୀ balls of kneaded bread.

ବେଳଣା ପେ(ପି)ଡ଼ି(ଢ଼ି)—ଦେ. ବ (ସ. ବେଷ୍ଟନପୀଠ)—ଯେଉଁ କାଷ୍ଠ
Belaṇā pe(pi)ṛḍi (ṛḍhi) ଫଳକ ବା ପୀଠ ଉପରେ ମଇଦାର
ବେଳନପୀଡ଼ି, ବେଳନ ଚାକି ଗୁଳା ରଖି ବେଳଣା କାଠିଦ୍ୱାରା ରୁଟି
ବେଳନ ପୀଡ଼ୀ ବେଲିବାକୁ ହୁଏ—A slab of plane wood
(ବେଳଣା ଚକି—ଅନ୍ୟରୂପ) on which balls of kneaded
bread are rolled into shape.

ବେଳ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସ. ବେଳ+ଧୃ ଧାତୁ)—ବିବାହାଦିର
Bela dharibā ଉପଯୁକ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବା ଲଗ୍ନ ଗଣନାଦି ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର
ବେଳା ଧରା କରିବା—To ascertain the astrologically
auspicious proper moment for marriage
etc.

ବେଳନ(ଣ)—ସ. ବ (ସ. ବେଲ୍ ବା ବେଷ୍ଟ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+
Belana(ṇa) ଭାବ. ଅନ)—ରୁଟି ବେଲିବା—Rolling of
cakes.

ବେଳ ପଣା—ଦେ. ବ (ସ. ବେଲ୍+ପାନକ)—ପାଚିଲା ବେଲର
Bela paṇā ଶସ୍ୟକୁ ପାଣିରେ ଗୋଳି ଶୁଖିବାକୁ ହୁଏ; ଜଳ ବା
ବେଳର ପାନା ଚିନି ମିଶାଇ ଯେଉଁ ପ୍ରପାନକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ତାକୁ
ବେଲପଣା କହନ୍ତି—Sweet drink made by
mixing the kernel of ripe bael fruit in
water and sweetening it.

ବେଳପତୁରି—ଦେ. ବିଣ (ସ. ବିଲ୍+ପତ୍ର)—ବେଲପତ୍ରର ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—
Belapaturi Smelling like Bael leaves. ଦେ. ବ—
ବେଲପାତାର ମତନ ୧ । ବେଲ ପତ୍ର (ଦେଶ)—Bela patra
(See) ୨ । ଯେଉଁ ଆମ୍ବର ଗନ୍ଧ ବେଲପତ୍ରର ଗନ୍ଧ
ପରି ଜଣାଯାଏ—2. Mango having the smell
of bael leaves.

ବେଳ ପତ୍ର(ତ୍ରୀ)—ଦେ. ବ (ସ. ବିଲ୍+ପତ୍ର)—୧ । ବେଲ ଗଛର
Bela patra(trī) ପତ୍ର—1. Bael leaves. [ଦ୍ର—ଏହାର
ବେଲପାତା ଗନ୍ଧ ବଡ଼ ହୃଦ୍ୟ, ଏହା ଭବାଣୀ ଓ ମହାଦେବଙ୍କ
ବେଲପତ୍ରା ଉପରେ ଦିଆଯାଏ ।] ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପ୍ରାର୍ଥୀ ବର
ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ମହାଦେବଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଅର୍ପଣ କରିବା
ବେଲପତ୍ର ପରି କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେବା ବା
ଦେଇବା ଉତ୍କୋଚ ଅର୍ଥ—2. (Figurative) Bribe
or presents given to one in authority for
confering a post or doing some favour
just as bael leaves are offered by votaries
of Śiba for obtaining some boon.

ବେଳପତ୍ରି ଚଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶିବମୂର୍ତ୍ତି ଉପରେ ବେଲ
Belapatri chaṛḍhā(ṛḍhe)ibā ପତ୍ର ଅର୍ପଣ କରିବା—1. To
ବେଳପାତା ଚଢ଼ାନ put bael leaves on the image of
ବେଳପତ୍ରି ଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ Śiba. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ବେଳପତ୍ରି ଲଗି କରିବା } କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଧନ ବା
ଉପହାରଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା—2. (figurative;
ironical) To satisfy a person by money
or other presents.

ବେଳ ପାଚିଲା, କୁଆର କି ଗଲା—(ଉଗ; ନ୍ୟାୟ)—ବେଲ ଫଳ
Bela pāchilā kuāra ki galā କଠିନ ଆବରଣଦ୍ୱାରା ଆବୃତ
ବେଳ ପାକଲେ କାକେର କି ଖାଇବାକୁ ପାଚିଲା ବେଲ ଉଭୟର ସୁଖାଦୁ
ଶସ୍ୟ ଖାଇବାରେ ଭୁଆ ନିରସ ହୁଏ; ଏପରି ସ୍ଥଳରେ
କୌଣସି ଅପ୍ରାପ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଲୋକ ଆଶା ନ କରିବା
ପାଇଁ ଏ ଉକ୍ତି ବୋଲାଯାଏ—An analogy from
the fact that the crow does not rejoice
when the bael fruits become ripe (as the
crow cannot eat it on account of its hard
rind).

ବେଲ ପାରୁ—ଦେ. ବ—ପାଚିଲା ବେଲକୁ ପାଣିରେ ଓଳିଇ ଛାଣିଲେ
Bela pāru ସେଥିରୁ ବାହାରିବା ତନ୍ତୁମୟ ପଦାର୍ଥମାନ—The
ବେଲର ଛିବଡ଼େ fibrous substance got after mixing
the kernel of ripe Baels with water.

ବେଲବତୀ କନ୍ୟା—ଦେ. ବ—କାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଶାପଗ୍ରସ୍ତା ସୁନ୍ଦରୀ
Belabatī kanyā କନ୍ୟା—Name of a beautiful
girl described in the folk-tales as having
assumed the shape of a bael fruit on
account of a curse. [ଦ୍ର—ଶାପଗ୍ରସ୍ତା ହୋଇ ଏ କନ୍ୟା ବନଯାକ ବେଲ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ; ଗ୍ରାମକୁ ବେଲ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରେ । ରାଜାପୁତ୍ର ତାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାକୁ ବିବାହ କରି ଶାପମୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।]

ବେଲ ବୁଡ଼—ଦେ.ବ -ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ; ସନ୍ଧ୍ୟା —Evening; sunset.
Bela burda ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳା

ବେଲ ବୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ- କ—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ
Bela burdā(rde)ibā ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବାର ଅବସ୍ଥା ଘଟାଇବା—
ସନ୍ଧ୍ୟା କରା To prolong a work till evening.

ବେଲ ବୁଡ଼ିବା—ଦେ. ବ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ହେବା; ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବା—The
Bela burdiba setting of the sun. [ଉ—ଯାହା
ବେଳା ରତରତ ହେଉଥିବା ବେଳ ବୁଡ଼ିଲା ଉହାଁ ରହିଯାଏ । ଭୂଷୁଣ୍ଡ ଦ.
ମହାଭାରତ, ବନ ।

ବେଲ ବୁଝା—ଦେ. ବଣ—ସମୟଜ୍ଞ; କାଳଜ୍ଞ—Knowing the
Bela bujhā time. [ଉ—ବେଳବୁଝା ପାଗ୍ରବତ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ
ଯେ ସମୟ ଜାଣେ ପ୍ରାପ୍ତେ । ଉଣ୍ଡ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ବେଲମା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ନୀଚ ଜାତି ତନ୍ତୁ ଜାତିବିଶେଷ—
Belamā 1. A class of low caste weavers. ୨ ।
(ବେଲମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବେଲମା (ତନ୍ତୁ) ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବୁଣା ଯାଇଥିବା ଲୁଗା-
2. Cloth woven by Belamā weavers.

ବେଲ ମୁ(ମୋ)ର(ରୁ)ବା(ବ୍ବା)—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବିଲ୍ୱ+ଫା. ମୁରବ୍ବା)-
Bela mu(mo)ra(ru)bā(bbā) ପାଚିଲା ବେଲର ଖୋଳ
ଛଡ଼ାଇ ତା ଭିତର ଶସ୍ୟକୁ ଚେଚା ଚେଚା କରି କାଟି
ଚିନି ପାଗରେ ସିଦ୍ଧ କରି ଜିଆର କରି ଯାଇଥିବା ରୁଚିକର
ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପ୍ରଦ ମିଷ୍ଟାନ୍ନବିଶେଷ—Slices of the
ବେଲର ମୋରବା ବେଲମୁରବ୍ବା kernel of ripe bael fruit
preserved in sugar.

ବେ ଲମ୍ବରୀ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଫା. ବେ+ଇଂ. ନମ୍ବର) ଯେଉଁ ଜିନିଷର
Be lambarī ବା ବସ୍ତୁର ନମ୍ବର ନ ଥାଏ—Having no
ବେନମ୍ବରୀ ବେଲମ୍ବରୀ number or mark attached to it.
(ବେଲମ୍ବରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଲ(ଲି)ମ୍ବି—ଦେ. ବ—ଅରଣ୍ୟ ତରୁବିଶେଷ—
Bela(li)mbi Averrhoa Bilimbar.

ବେଲ ଜିବା—ଦେ. ବ—୧ । ଦିବସର ଅବସାନ—1. The end of
Bela jibā the day. ୨ । ନିରୂପିତ ସମୟ ଗତିଯିବା—
ବେଳା ଯାଉଥା 2. The passing away of the fixed
time.

ବେଲ ରତରତ—ଦେ. ବ—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ—1. Sunset. ୨ ।
Bela rata rata ବେଳା ରତରତ ଅନ୍ଧକାର ସନ୍ଧ୍ୟା—2. Dark.
(ବେଳ ରତା ମାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଲ ଶୁଣ୍ଠା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବିଲ୍ୱଶଲାଟୁ; ବିଲ୍ୱପେଶିକା)—
Bela sunthā ବଡ଼ା ବେଲକୁ କାଟି ତାହାକୁ ଔଷଧାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର
(ବେଲ ଶୁଣ୍ଠା—ଅନ୍ୟରୂପ) କରିବା ପାଇଁ ଶୁଖାଇ ରଖିଥିବା
ବେଲଶୁଁଠା ଖଣ୍ଡମାନ—Slices of raw bael fruit kept
ବେଲଗିରି dried up for medicinal purposes.

ବେଲସୁଁ(ହୁଁ)—ଦେ. ଅ—୧ । ଆଗରୁ; ପୂର୍ବରୁ—1. Beforehand.
Belasuñ(huñ) ୨ । ସମୟ ଥାଉଁ ଥାଉଁ—2. When there
ଆଗେ ଥେକେ, ବେଳା ବେଳୀ is still time enough.
ଆଗାଡ଼ୀ (ଉ—ବାଲକେ ମୋର ବୋଲ କର, ବେଳସୁଁ ଗୋବିନ୍ଦ
ସ୍ମର—ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।)

ବେଲ ହେବା—ଦେ ବ—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ
Bela hebā ବା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—1. The arrival
ସମୟ[ବେଳା]ହେଉଥା of the fixed or proper moment
ବକ୍ତ ହୋନା for the doing of an act. ୨ । କୌଣସି
କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅବସର ମିଳିବା—2. Getting of leisure
for doing a work. ୩ । ସକାଳଠାରୁ କ୍ରମଶଃ
ଦିବସର କାଳ ଅଗ୍ରସର ହେବା—3. Advance of the
day from morning.

ବେଳା—ସଂ. ବ (ବେଳ ଧାତୁ—ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)-
Belā ୧ । ବେଳ; ସମୟ; କାଳ—1. Time. ୨ । ଋତୁ—
2. Season. ୩ । ଦିବସ; ଦିବାଭାଗ—3. Day.
time. ୪ । କାଳବିଭାଗ—4. Division of time.
୫ । ଇଂରେଜ ଏକ ଘଣ୍ଟା ପରିମିତ କାଳ; ହେରା; (ଚତୁ-
ର୍ବିଂଶତି ବେଳାର ଦିବୋରାତ୍ରଂ ପ୍ରତିଶତେ)—5. A
period of one hour. ୬ । ଅବସର—6. Leisure-
୭ । ସୁବିଧା; ସୁଯୋଗ—7. Opportunity; oppor-
tune moment. ୮ । ସୀମା—8. Limit. ୯ ।
ସମୁଦ୍ର—9. The sea. ୧୦ । ରାଗ; ରସ—
10. Juice; humour; passion. ୧୧ । ନଦୀର
ବା ସମୁଦ୍ରର ତୀର—11. Shore. ୧୨ । ଜଳ—
12. Water. ୧୩ । ଜୁଆର ଭଟା—13. Tide;
ebb and flow tide. ୧୪ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା—
14. Respect; honour. ୧୫ । ବାଟ—
15. Word. ୧୬ । ପୀଡ଼ା—16. Illness. ୧୭ ।
ହଠାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ—17. Sudden death. ୧୮ । ବୁଦ୍‌ବୁଦ—
18. Bubble. ୧୯ । ରକ୍ତଫଳବିଶେଷ—19. A
kind of red fruit. ୨୦ । ବୁଧଗ୍ରହଙ୍କ ଭାର୍ଯ୍ୟା—
20. Name of the wife of planet Mercury.
୨୧ । ଦିନମାନର ଅଠଭାଗରୁ ଏକଭାଗ; ପ୍ରାୟ ୩ ଘଣ୍ଟା
(ହି. ଶ)—21. A period of about 3 hours.
୨୨ । ରୋଗ; ବେମାର (ହି, ଶ)—22. Illness;

disease. ଦେ. ବ—୧ । ଦିବସର ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧ ବା ପରାର୍ଦ୍ଧ; ପୂର୍ବାହ୍ଣ ବା ପରାହ୍ଣ; ଓଳ—1. Half of the day-time; forenoon or afternoon. (ଯଥା— ସକାଳ ବେଳା, ଉପର ବେଳା)—୨ । ଚୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ—2. Fit or proper time for the doing of a particular act.

ବେଲ୍ଲ—ଦେ. ବ—୧ । କଂସା—1 Bowl. [ଉ—ପଖାଳ
Belā କାঁসা ବେଲ୍ଲରେ ନେଇ ମୁହଁ ଧୁଆଇ ଦେଲେ × ×
ବେଲା ବେଲନା ଗାଳ ଦିଏ । ଫକୀରମୋହନ. ଉପାଣ ଅଠଗୁଣ ।]
୨ । ବଡ଼ କାଂସ୍ୟ ପାତ୍ର—2. A big bell metal dish. ୩ । ରୁଟି ବେଲିବା କର୍ମ—3. The act of rolling flour paste into rolls. ବୈଦେ.

ବେଲ ବେଲା ବ. (ଫା)—ମଲ୍ଲୀ ଫୁଲ—Jasmine. ପ୍ରାଦେ.
(ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବେଳା; ସମୟ—Time.

ବେଲ୍ଲଏ(ୟ)କ୍—ବୈଦେ. ବଣ—ଫା.—ବେନାଏକ୍ (ଦେଶ)—
Belāe(ya)k Benāek (See)

ବେଲା ଓଟା—ପ୍ରାଦେ. (କଳିକା) ବ—ଉପର ବେଳା; ଉପର ଓଳ—
Belā otā Afternoon.

ବେଲା କୂଳ—ସ. ବ—(ବେଳା=ଉଥର+କୂଳ=ତୀର)—ତାମ୍ରଲିପ୍ତ
Belā kūla ବା ତମଲୁକ ଦେଶ—Tamluk in Midnapur.

ବେଲା ଜ୍ୱର—ସ. ବ—(ମ. ପ. ଲୋ)—ମରିବା ବେଳେ ମୁମୂର୍ଷୁ
Belā jwara ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଜ୍ୱର (ହି. ଶ)—Fever which attacks a person just before his death.

ବେଲାତି—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ପିଚୁଡ଼ି; ଗୁଇଜଅ—
Belāti Guava.

ବେଲାଦାନି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) —ଯୁଦ୍ଧୋପକରଣ ବିଶେଷ—
Belādāni A kind of material required for fighting. [ଉ—ବେଲ୍ଲ ଦାନ ନାନା ସଜ, ସବୁ ଜାତି ଭୁଲ୍ ବନାଇ ବାହାର ହୋଇଲେ ବଲବନାଇ । ଦ୍ରୁତନାଥ. ସମରତରଙ୍ଗ ।]

ବେଲାଧିପ—ସ. ବ. (ନପୁଂ ତତ୍) (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—ବିଜୟାଦିର
Belādhipa ଏକାଦିକ୍ରମେ ଆଠ ପ୍ରହରରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରହର ଅଧିପତି
ବେଲାଧିପତି } ଅନ୍ୟରୂପ ପ୍ରହ—(astrology) The
ବେଲାଧୀଶ planet said to preside over
ବେଲାଧୀଶ୍ୱର every succeeding 3 hours of each week day. [ଦ୍ର—ରବି, ଶୁକ୍ର, ବୁଧ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଶନି, ବୃହସ୍ପତି ଓ ମଙ୍ଗଳ, ଏହି କ୍ରମରେ ପ୍ରହମାନେ ବେଲାଧିପ ହୁଅନ୍ତି; ଯେଉଁ ଦିନ ଯେଉଁ ବାର ହୁଏ ସେହି ଦିନ ପ୍ରଥମ ୩ ଘଣ୍ଟା ସେହି ନାମଧାରୀ ପ୍ରହ ବେଲାଧିପ ହୁଅନ୍ତି, ତତ୍ପରେ ଉପରୋକ୍ତ କ୍ରମ ଅନୁସାରେ କ୍ରମଶଃ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରହମାନେ ବେଲାଧିପ ହୁଅନ୍ତି । ହି. ଶ]

ବେଲ୍ଲବ(ବା)ଲି—ଦେ. ବ. ୧ । (ସ. ବେଲ୍ଲଲ+ବଲୀ)—
Belāba(bā)li ମହାଭାରତୋକ୍ତ ଅସୁରବିଶେଷ—1. Name
ବେଲାବଲି of a demon mentioned in the Mahābhārata. ୨ । (ସ. ବଲ୍ଲବଲ) ସଙ୍ଗୀତର ରାଗବିଶେଷ; ହିଣ୍ଡୋଳ ରାଗର ସ୍ତ୍ରୀ (ହି. ଶ)—2. Name of a secondary musical tune.

ବେଲା ବେଲି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ଶୀଘ୍ର—1. Soon.
Belā beli ୨ । ପୂର୍ବରୁ—2. Earlier.
ବେଳାବେଳୀ (ଉ—ବନ୍ଧୁଛ ଏବେହେଁ ବେଳାବେଳ ଲେଉଟ ।
ଜଲ୍ଦୀ ଘାଳକୃଷ୍ଣ ରସକଲୋଳ ।)

ବେଲ୍ଲ ବେଲି—ଦେ. ବ. (ସହଜର)— ରୁଟି ବା ପିଠା ବେଲିବା କାର୍ଯ୍ୟ-
Belā beli The act of rolling flour-paste into
ବେଳାବେଳୀ cakes and bread.

ବେଲା ଭୂମି—ସ. ବ—ସମୁଦ୍ର କୂଳ—
Belā bhūmi Sea-shore.

ବେଲ୍ଲାର—ପ୍ରାଦେ. (ଭୂଜଙ୍ଗ ଅବ ତଳମାଳ) ବ—ଗୁଇଅଡ଼େ ଏସ୍ତ ବା
Belāra ବାଲୁକୁଦବେଷ୍ଟିତ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଚାଷ ଜମି—
Arable land in the sea coast surrounded by sand-dunes.

ବେଲ୍ଲାଳ—ସ. ବ—ମହାଭାରତୋକ୍ତ ଅସୁରବିଶେଷ—
Belāla Name of a demon mentioned in the Mahābhārata.

ବେଲାସ୍ତ—ଦେ. ବ. (ସ. ବେଳ+ଅସ୍ତ)—ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ; ସନ୍ଧ୍ୟା—
Belāsta Evening; sunset.
(ଉ—ବେଳାସ୍ତ ହେବାର ଜାଣି ଗେଲାଣି ହେଲୁଣ୍ଟ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବେଲି—ଦେ. ବ. (ବେଷ୍ ଧାତୁ—ଚଞ୍ଚଳ ହେବା; ସ. ବେଷ୍ଟ ବଳ—
Beli ବେଳନାସକ୍ତ; ତମ୍ବା ସ. ବଲୀକ)—୧ । ପରିହାସ;
ବେଳକାମ ବୈଳୁକ—2 Trick; sport; amusement.
୩ । ଭଙ୍ଗ—3. Mode; manner. (ଉ—ଯେଉଁ କାଳେ ଯେଉଁ ଯୋଗ ମୁଁ ଅଣା କରେଁ, ସେ କାଳରେ ଗୁଣିଲି ସେ ଗୁଣ ବେଳରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଅଶ୍ୱମେଧ ।) ୪ । ଛଳନା ଗାଳିବା—4. Feigning. ୫ । ରସିକତା—5. Gallantry. ୬ । ମିଥ୍ୟାକଥା—6. False words. ୭ । ଛୋଟ ବେଲ୍ଲ ବା କଂସା—7. Small metal bowl. [ଦ୍ର—ବଙ୍ଗଳା 'ବେଲି'ର ଅର୍ଥ ଫଳହୁଡ଼ା ଥାଳି ।]

ବେଲିଆ(ଣ୍ଣା)—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ—୧ । ବେଢେଲ; ଥଟ୍ଟିଲ—1.
Beliā(hā) Jestive; sportive. ୨ । ଯେ ଛଳନା ଗାଳେ
[ବେଲେଇ(ଣ୍ଣ)—ସ୍ତ୍ରୀ] —2. Feigning. ୩ । ରସିକ—
ବେଲେଣ୍ଣା; ବେଲିକ୍; ରସିକ 3. Gallant.

ବେଲି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଛଳନା ଗାଳିବା—1. To feign.
Beli karibā [ଉ— × × × ଅସୁର ବେଲି କରିବୁ,

ଭାନ କରା ଛୋଡ଼ ଗାଡରେ ପଶିବୁ ? ଉଦାହ. ଉତ୍ପାଳୀ ।]
ବେଲ ଚାଡ଼ିବା, ବେଲ ଖେଳବା, ବେଲ ଦେଖା(ଖେ)ଇବା, ବେଲ ଦେବା, ବେଲ ବାହାର କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ

ବେଲିକା—ସଂ. ବି—ନଦୀ ତଟର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଦେଶ (ହ. ଶ)—
Belikā Land adjoining the bank of a river.

ବେଲିଙ୍ଗ(ଙ୍ଗି) ବାଉଁଶ—ଦେ. ବି—ଛୋଟଙ୍ଗ ବାଉଁଶ ସରୁ ଜାତୀୟ
Beliṅg(ṅgi) bāuṅśa ବାଉଁସ (ବାଉଁଶ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)—
ବେଳଡ଼ ବାଁଶ A slender species of Bamboo.

ବେଲିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବେଲ୍ ଧାତୁ)—ମଇଦାର ଖଳିକୁ ବେଲଣା-
Belibā ଦ୍ୱାରା ବଳିବା—To roll dough into bread.
ବେଲା ବେଲନା

ବେଲିହା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି – ବେଲି (ଦେଖ)—Beli
Belihā (See) ଦେ. ବିଣ—ବେଲିଆ (ଦେଖ)—
Beliā (See)

ବେ ଲିହା(ଆ)ଜ୍(ଜି)—ଦେ. ବି (ଫା. ବେ+ନିହାଜ୍=ସ୍ମରଣ)—
Be lihā(ā)j(ji) ୧ । ବିସ୍ମରଣ—1. Forgetting. ୨ ।
ବେଆନ୍ଦାଜ ଅଷ୍ଟକଳର ଅଭାବ; ବେଅନ୍ଦାଜ—2. Want of
ବେଅନ୍ଦାଜ idea of proportion. ଦେ. ବିଣ—୧ ।
(ବେଲିହାଜିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯେ ଯାଣୋର ପଡ଼ାଏ—1.Forget-
ful. ୨ । ଯାହାର ଅଷ୍ଟକଳର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ—2.
Having no sense of proportion.

ବେଲୁ(ଲୁଁ)—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଆଦ୍ୟରୁ; ପ୍ରଥମରୁ—1. From
Belu(luṅ) the beginning. [ଉ—ବ ଉପାଦ ଦେବା
ଆଗେଥେକେ ବେଲୁଁ ଚାହା ଭାବ । ଗୁଧାନାଥ· ଦରବାର ।]
पहलेसे ୨ । ପୂର୍ବରୁ—2. From before.
ବେଲୁସୁ(ସୁଁ), ବେଲୁଣ୍ଟୁଁ—ଅନ୍ୟରୂପ

ବେଲୁନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ· ବେଲୁନ୍)—ବ୍ୟୋମଯାନ—
Belun Balloon.

ବେଲୁଚି—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Beluchi Beluchi; relating to Beluchistan.
ବେଲୁଚୀ ବି—ବେଲୁଚିସ୍ଥାନବାସୀ—A Beluchi; a person
बेलुची of Beluchistan.

ବେଲୁଚିସ୍ତା(ସ୍ଥା)ନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଫା)—ଆଫଗାନିସ୍ଥାନର ଦକ୍ଷିଣରେ
Beluchistā(sthā)n ଥିବା ଇଂରାଜାଧିକୃତ ଦେଶ—
ବେଲୁଚିସ୍ତାନ बेलुचिस्तान Beluchistan.

ବେଲୁ(ଲୋ)ରି—ଦେ. ବି—୧ । ବିଲୋରି (ଦେଖ)—Bilori (See)
Belu(lo)ri ୨ । ଖଟରେ ବୁଣାଯିବା ଫିତା; ଲେବାର—
(ବେଲୋରି—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Tape woven on a bedstead.
ଲେବାର ପ୍ରାଦେ (ଉଦ୍ଭବ) ବି—ଲଣ୍ଠନ୍—Lantern.
लेबार

ବେଲୁ(ଲେ)ରି ଖଟ—ଦେ. ବି—ଲେବାରବୁଣା ଖଟ—
Belu(le)ri khata A bedstead woven with tapes.
ଲେବାରିବୋନା ଖାଟ लेबारका खटिया

ବେଲେ—ଦେ.ଅ—୧ । ଦିନକେ ଥରେ;ଓଳଏ—1. Once during
Bele the day. [ଉ—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କରଣ ବେଳେ ଭାତ
ଏକବେଳା ଖାଇ । ବୃଷ୍ଣସିଂହ· ମହାଭାରତ. ବନ ।] ୨ ।
बार ଥର—2. Time. [ଉ—ନିତ ଭଜ ବେଳେ ତାଙ୍କୁ
ଦର୍ଶନ କରିବା । ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତା ।] ଦେ. କ୍ରି.
ବିଣ—ଥରେ—Once. [ଉ—ବୋଲ—ବିକ୍ରମ ଭୂ
ଲଙ୍କା ଅଛି ବେଳେ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବେଳେକ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—ଥରେ ମାତ୍ର—Once only.
Beleka ଏକବାର एकदफा

ବେଳେକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଥରକେ—At a time.
Beleke ଏକବାରେ

ବେଳେ ବେଳେ—ଦେ. ଅ—ସମୟ ସମୟରେ – At times; occa-
Bele bela ବାରେବାରେ एकएक दफा sionally.

ବେଳେଶ୍ୱର—ଦେ. ବି—ପୁରୀଠାରୁ ଶହ ଯାଇଷୋଳ କୁରବର୍ତ୍ତୀ ସମୁଦ୍ର-
Beleśwara କୂଳରେ ଥିବା ବେଳେଶ୍ୱର ନାମକ ଗ୍ରାମ ଓ ତହିଁରେ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବଲିଙ୍ଗ—Name of village and the
image of Śiba on the sea-shore 8 or 10
miles from the town of Puri. ବେଳେଶ୍ୱରେ ଦିବ୍ୟ
(ଉ—ସୁଯୋଗ ଜାଣି ଶାଣିଲେ ବାଣ । ଗୁଧାନାଥ. ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ।)

ବେଲ୍(ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଚଞ୍ଚଳ ହେବା—1. To be restless. ୨ ।
Bell(root) ଗତି କରିବା—2. To move.

ବେଲ୍ଲ—ସଂ. ବି—(ବେଲ୍ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳହେବା+ଭାବ. ଅ)—୧ ।
Bella ଗମନ; ଗତି—1. Going; motion. ୨ । ସଞ୍ଚାଳନ;
କମ୍ପନ—2. Shaking. ୩ । ବିଡ଼ଙ୍ଗ (ଦେଖ)—
3. Birdanga (see)

ବେଲ୍ଲଜ—ସଂ. ବି (ବେଲ୍+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Bellaja ଗୋଲମରିଚ—Black pepper.

ବେଲ୍ଲନ(ଣ)—ସଂ. ବି—(ବେଲ୍ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—
Bellana(ṇa) ୧ । ଲୁଣ୍ଠନ; ଭୂଇଁରେ ଗଡ଼ିବା—1. Wallow-
ing. ୨ । ଚଳନ — 2. Moving. ୩ ।
ସଞ୍ଚାଳନ; ଦୋଦୋଲିବା—3. Rocking. ୪ । କମ୍ପନ
4. Shaking; vibration ୫ । ବେଲଣା—
5. Roller used in making pastry cakes.

ବେଲ୍ଲହଳ—ସଂ. ବି—(ବେଲ୍ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+ଅହଳ)—୧ ।
Bellahala ଲମ୍ପଟ; କାମୁକ—1. A lecher. ୨ । ନାଗର—
2. Gallant.

ବେଲ୍ଲି—ସଂ· ବି—(ବେଲ୍ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+ଇ)—୧ । ବଲ୍ଲି;
Belli ଲତା—1. Creeper. ୨ । ମଲ୍ଲୀଫୁଲ—2. Jasmine;
Arabian jasmine.

ବେଲ୍ଲିକା—ସଂ· ବି ପୋଇ ଶାଗ; ଉପୋଦକା—
Bellikā A kind of creeper used as pot-herb.

ବେଲ୍ଲିତ—ସଂ. ବିଣ—(ବେଲ୍ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ହେବା+କର୍ମ. ତ)—୧ ।
Bellita ବକ୍ର; ବୃତ୍ତିଳ—1. Curved; bent. ୨ । କମ୍ପିତ—
2. Shaken; vibrating. ୩ । ଜଡ଼ିତ—

3. Attached; surrounded. [ଉ--ଚୋଳଗ୍ରନ୍ଥ ଶିବ ଜାହ୍ନ ଅଖଣ୍ଡିତ, ଶିଳାସ୍ତୁପ ଘନ ବଟଗେ ବେଷ୍ଟିତ । ଗ୍ରଧାନାଥ. ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରି ।] ୪ । ଦୋଳିତ—4. Waved. ୫ । ଲୁଣ୍ଠିତ—5. Wallowing. ସ. ବ—(ବେଷ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍.ତ) —୧ । ଚଳନ—1. Moving. ୨ । ଦୋଳନ—2. Waving. ୩ । ଲୁଣ୍ଠନ—3. Wallowing.

ବେଶ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେଶ୍)—୧ । ଅଚ୍ଛା; ଭଲ; ଉତ୍ତମ—
Beś 1. Good. ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Excellent.
ବେଶ୍ ବେଶ ୩ । ପ୍ରଶଂସନୀୟ—3. Praiseworthy. ୪ । ଖୁବ୍; ବହୁତ—4. Much; great. ୫ । ସୁନ୍ଦର—5. Beautiful; charming. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅଚ୍ଛା—1. Well. ୨—ଉତ୍ତମରୂପେ—2. Goodly. ୩ । ଖୁବ୍; ଅତ୍ୟନ୍ତ—3. Greatly; much. ଅ—(ଅନୁମୋଦନାର୍ଥକ) ଭଲ ହେଲା—Well done !

ବେଶ୍ କଥା—ବୈ. ବ—(ଫା. ବେଶ୍+ସ. କଥା)—ଭଲ କଥା; ଅଚ୍ଛା କଥା—Good matter.
ବେଶ୍ କଥା ଅଚ୍ଛା ବାତ୍

ବେଶ୍ କରିବା—ବୈ. କ୍ରି—୧ । ଆପଣା ମନ ମୁତାବକ କାମ କରିବା—
Beś karibā 1. To act according to one's free
ବେଶ କରା ଅଚ୍ଛା କରନା will. ୨ । ଭଲକାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—2. To do well. ୩ । ଉତ୍ତମରୂପେ ଆପଣା ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିବା—3. To conduct one self creditably.

ବେଶ୍ ଚାରିପଇସା—ବୈ. ବ—(ଫା. ବେଶ୍+ଚାର ପଇସା)—ଉତ୍ତମ
Beś chāripaisa ଅର୍ଥ ଲାଭ—Good cash gain or
ବେଶ ଚାରପୟସା ଅଚ୍ଛା ଦୋପୈସା profit.

ବେଶ୍ ଚେହେରା—ବୈଦେ. ବ.—(ଫା. ବେଶ୍+ଚେହେରା)—
Beś cheherā ସୁନ୍ଦର ବା ମନମୋହକର ରୂପ—
ବେଶ ଚେହାରା ବେଶ ଚେହେରା A charming appearance.

ବେଶ(ଷ)—ସ. ବ—(ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+ଅଶ୍. ଅ; ବିଷ୍
Beśa (sha) ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସଜ୍ଜା; ପୋଷାକ—1. Dress; guise; garb; toilette.
୨ । ବସ୍ତ୍ରାଳଙ୍କାରାଦିଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜିତ ହେବା—2. Act of dressing; decoration. ୩ । ବେଶ୍ୟାପଲ୍ଲୀ; ବାଈ ସାଈ—3. Prostitute's quarter. ୪ । ବେଶ୍ୟାଲୟ—4. Whore house; a house of ill fame. ୫ । ଗୃହ—5. House. ୬ । ବସ୍ତ୍ରଗୃହ; ତମ୍ବୁ (ହି.ଶ)—6. Tent. ୭ । (+ଘଞ୍.ଅ) ପ୍ରବେଶ—7. Entrance.
ବୈ. ବ (ସ. ବେଶ, ବେଷ)—୧ । ସାଜରେ
ବେଶ ବା ଅଭିନୟରେ ନାଟ୍ୟକାରମାନେ ପିନ୍ଧିବା ପୋଷାକ—
ବେଷ 1. Garb worn by actors and dancers. ୨ । ଚିତ୍ର—2. Painting. [ଉ—ଉଚ ବିଚିତ୍ର ବେଶରେ ଭୂତ ଦେଖରେ । ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।] ୩ । ଚେହେରା—3. Appearance. [ଉ—ଏ ବିକଳ ବେଶେ କେଉଁ ଦୁଃଖେ ସ୍ୱାମୀ ଝୁରୁଛ ଏଡ଼େ ଅଭୁରେ / ଗ୍ରଧାନାଥ ପାଣ୍ଡବ] ୪ । ଯାତ୍ରା ଉତ୍ସବରେ ବର୍ଷ ବିବସର ଦିନ ଦିନ ସମୟରେ ଦେବବିଗ୍ରହଙ୍କର ଦିନ ଦିନ ସଜ୍ଜା—4. Different garbs or dresses put on deities on different festive occasions or during different periods of the day and night. [ଉ—ଯେଉଁ ସଜ୍ଜା ବା ବେଶକୁ ସାଧାରଣ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଦର୍ଶନ କରି ପାରନ୍ତି । ଯଥା—ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ମଦନମୋହନ ବେଶ, ଗିରିଧାରୀବେଶ, ନଟବରବେଶ, ବଡ଼ଜିଂହାର ବେଶ, ନବଯୌବନବେଶ, ସାଣ୍ଡୀଗୋପାଳଙ୍କର ଚନ୍ଦନ-ବେଶ ।] ବେ. ବିଣ—ସ୍ୱବେଶରେ ସଜ୍ଜିତ—Fitted up with dainty dress and ornaments. (ଉ-ବେଶ ନୋହି ବେଳେ ଏ ବେଶେ ତୁମ୍ଭ ପାଶେ, ନ ଯିବ ତାହାଙ୍କର ମନକୁ ଯେ ଅସେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ. ବନ ।]

ବେ ଶକ୍ - ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—୧ । ନିର୍ଭୀକ—1. Fearless. ୨ ।
Be śak ନିଃସନ୍ଦେହ—2. Doubtless; free from doubt.
ବେଶକ କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ନିର୍ଭୀକଭାବରେ—1. Fearlessly.
ବେଶକ ୨ । ନିଶ୍ଚିତଭାବରେ—2. Doubtlessly. ୩ । ଅବଶ୍ୟ; ଅଲ୍‌ବତ୍—3. Certainly.

ବେଶକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)-
Beśaka ପ୍ରବେଶକାରକ; ପ୍ରବେଶକାରୀ—Entering. ସ. ବ-(ବେଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବିଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ବା ଅଧିକରଣ. ଅକ) ଗୃହ—House.

ବେଶ କରିବା—ବୈ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସଜ୍ଜିତ କରିବା—To
Beśa karibā dress up a person; to decorate; to
ବେଶ କରା ଭେଶ କରନା fit up with dress.

ବେଶ କାରକ—ସ. ବିଣ ଓ ବି. ପୁଂ (ବେଶ+କାରକ)—ଯେ କୌଣସି
Beśa kāraka ବ୍ୟକ୍ତିର ବେଶବିନ୍ୟାସ କରେ—Decorator;
[ବେଶକାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ] a person who dresses up
ବେଶ କାରକା } —ସ୍ତ୍ରୀ other people.
ବେଶକାରିଣୀ }

ବେଶ ଧରିବା—ବୈ. କ୍ରି—ବେଶ ପରିଧାନ କରିବା; କୌଣସି ବେଶରେ
Beśa dharibā ସଜ୍ଜିତ ହେବା—To put on a garb
ବେଶ ଧ(ପ)ରା ଭେଶ ପହରନା or dress; to a sume a garb.
(ବେଶ ପରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଶ ଧାରକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବେଶ+ଧାରକ)—୧ । ଯେ ବେଶରେ
Beśa dhāraka ସଜ୍ଜିତ ହୋଇଥାଏ—1. Dressed up. ୨ ।
(ବେଶଧାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) କୌଣସି ବେଶରେ ସଜ୍ଜିତ—2. Assum-
ବେଶଧାରକା } —ସ୍ତ୍ରୀ ing the garb of. ୩ । ଛଦ୍ମ-
ବେଶଧାରିଣୀ } ବେଶଧାରୀ—3. Wearing a mask.
or disguise. ସ. ବ—ଖଣ୍ଡତପସ୍ୱୀ—1. An

imposter. ୨ । ବହୁରୂପୀ—2. The wearer of a mask or disguise.

ବେ ଶଙ୍ଖୁଡ଼ି—ଦେ.ବିଣ—ବିଶଙ୍ଖୁଡ଼ି; ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥ ଜଳଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ
Be śaṅkhurḍi ହୋଇ ନ ଥାଏ—(food) Not
ଯେ ଶଂକଡ଼ୀନୟ boiled in water.

ବେଶଙ୍ଖୁ(ଙ୍ଖୋ)ଲା—ଦେ. ବିଣ—ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ—
Be śaṅkhu(ṅkho)lā ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ Uninvited.

ବେଶଧର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବେଶ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଅନୁକରଣ
Beśadhara ବେଶ ଧାରଣକାରୀ—1. Assuming the garb
ବେଶଧାରକ } ଅନ୍ୟରୂପ of. ୨ । ଛଦ୍ମବେଶୀ—2. Wear-
ବେଶଧାରୀ } ing a mask. ବି—୧ । ଛଦ୍ମ-
ବେଶଧରୀ } —ସ୍ତ୍ରୀ ବେଶଧାରୀ—1. The wearer of a
ବେଶଧାରକା } mask. ୨ । ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱୀ—2. An
ବେଶଧାରିଣୀ } imposter; a wicked person
assuming the garb of a recluse. ୩ । ଜୈନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ (ହି. ଶ)—3. A sect of Jainas. ୪ । ପୁରାଣାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସଙ୍କର ଜାତିବିଶେଷ (ହି.ଶ)—4. A hybrid caste mentioned in the Hindu mythologies.

ବେଶନ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଶ)—ବେଶ (ଦେଶ)—Beśa (See)
Beśana (ଉ—ମାୟାବନ୍ତ ଅଲଙ୍କାର ନାନାବିଧ ଆଣି କରନ୍ତି
ବେଶନ । ପ୍ରତାପ. ଶଶିସେଣା ।)

ବେଶନ୍ତ—ସଂ. ବି-(ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+ଅଧିକରଣ. ଅନ୍ତ)—
Beśanta ୧ । ପଲ୍ୱଳ; କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳାଶୟ—1. A small tank or pool. ୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire. ଦେ. ବିଣ—ବେଶ-ଶୂନ୍ୟ—Devoid of garb or ornament. (ଉ—କାନ୍ତାରହିତ କାନ୍ତା ପ୍ରାପ୍ତେ ହୋଇଲେ ସରସୀମାନେ ବେଶଅନ୍ତ । ଘାନକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।)

ବେଶ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନଟ ବା ନର୍ତ୍ତକମାନଙ୍କର
Beśa pakā(ke)ibā ବେଶ ବାନ୍ଧିବା—1. (said of
ବେଶଧରା actors) To assume the garb of. ୨ । ବେଶ
ବେଶ ବାନ୍ଧିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ଅଦିଦ୍ୱାରା ନିଜେ ସଜ୍ଜିତ ହେବା—
ବେଶଲଗା(ଗେ)ଇବା } 2. To be decorated
ବେଶହେବା } with proper dress.

ବେଶ ପୋଷାକ—ଦେ. ବି (ସହଭର) (ସଂ. ବେଶ+ଫା. ପୋଷାକ୍)—
Beśa poshāka ସାଜସଜ୍ଜା—Dress; habiliments.
ବେଶପୋଷାକ

ବେଶବଧୂ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବେଶ୍ୟା (ହି. ଶ)—Prostitute; harlot.
Beśabadhū (ବେଶଯୁବତୀ;ବେଶକନ୍ୟା; ବେଶ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଶବର୍—ଦେ.ବିଣ (ଫା)—୧ । ଅକାରଣ—1. Causeless.
Beśabab ୨ । ବୃଥା; ନିଷ୍ଫଳ—2. Fruitless. କ୍ରି. ବିଣ—
ଅକାରଣ ୧ । ଅକାରଣରେ—1. Without any cause. ୨ ।
ବେଶବର ବୃଥାରେ—2. In vain.

ବେଶବାସ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବା ବହୁବ୍ରୀହି)-ବେଶ୍ୟାଗୃହ (ହି.ଶ)—
Beśabāsa Prostitute's house; a house of ill fame.
ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଶ ସଙ୍ଗେ ଧ୍ୱନ୍ୟର୍ଥକ ବାସ ଶବ୍ଦର
ଯୋଜନ ।)—୧ । ବେଶ—1. Dress; garb. ୨ ।
ବେଶରଚନା—2. Toilette.

ବେଶବ(ବୁ)ର—ଦେ.ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେସବ୍ର)—୧ । ଅଧୀର—
Beśab(bu)r 1. Impatient. ୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Restless.
ବେଶବୁର ବେଶବରା ଦେ.ଦେ. ବି—(ଫା. ବେସବର୍ଗ)—
ବେଶବୁରୁ(ଉ) } ଅନ୍ୟରୂପ ବେଶବୁରୀ
ବେଶବ୍ରୁ(ଉ) } ବେଶବର

ବେଶବାର—ସଂ. ବି—(ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ=
Beśabāra ବେଶ; ବୃ ଧାତୁ=ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
୧ । ତିଅଣରେ ଦିଆ ଯିବାପାଇଁ ଧନିଆ ପୋରିଷ ଆଦିର
ବଟା; ବାଟଣା—1. A paste of spices for flavouring curry; sauce. ୨ । ଏକପ୍ରକାର ତିଅଣ-2. A kind of curry.

ବେଶ ବା(ଣ୍ଣା)ଲ—ଦେ.ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ସଣ୍ଣ୍) —୧ ।
Beśabā(wā)l ଅନଜ୍ଞାସିତ—1. Unasked; unques-
ବେ ସବାଲ tioned. ୨ । ନିରୁତ୍ତର—2. Non-plussed.
ବେଶବାଲ (ବେଶୁଆଲ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେଶ ଭାଙ୍ଗିବା—ପ୍ରାଦେ (ପୁରୁ) କ୍ରି—ବେଶ ରଚନା କରିବା; ବେଶ
Beśa bhāṅgibā ହେବା—To fit up oneself with
dress. (ଉ—ବେଶ ଭାଙ୍ଗୁଛନ୍ତି ପୁଏ ମଣ୍ଡପଠାଇଁ । ପୀତାମ୍ବର. ଶ୍ରୀନ କାଞ୍ଚନବତୀ ।)

ବେଶଭୂଷା—ସଂ. ବି (ସହଭର) (ବେଶ+ଭୂଷା=ଅଳଙ୍କାର)—
Beśabhūshā ସାଜସଜ୍ଜା; ପୋଷାକ ଓ ଅଳଙ୍କାର—Dress and ornaments. (ଉ—ନାଗରୀଙ୍କ ବେଶଭୂଷାରେ ନୟନ ମନ୍ଦ ଅଛି ଭୁଲିଲେ । ରାଧାନାଥ. ପାଦଗୀତ ।)

ବେ ଶମା(ମ୍ଭା)ଲ—ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଶାମାଲ)—ଅସମ୍ଭାଳ; ଅଧୀର—
Be śamā(mbhā)l Impatient.
ବେ ଶାମାଲ ବେଶାମାଲ

ବେଶ(ସ)ର—ସଂ. ବି (ବେଶ+ରା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ;
Beśa(sa)ra ବା ବେଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅର)—୧ । ଅଶ୍ୱତର;
ଗଧ ଔରସରେ ଘୋଡ଼ୀ ପେଟରୁ ଓ ଘୋଡ଼ା ଔରସରେ ମାଈଗଧ ପେଟରୁ ଜାତ ଅଶ୍ୱ, ଖଚର—Mule. ଦେ. ବି (ସଂ. ବେଶବାର)—୧ ।
ବେସବାର, ବେସର ତରକାରିରେ ଦିଆଯିବା ପୋରିଷବଟା—1. Rye
ବେସର paste for curry. ୨ । ପୋରିଷ ବଟା ଦିଆଯାଇ ତିଆର କରାଯାଇ ଥିବା ମାଛ ତିଅଣ—2. Fish curry prepared with rye paste. ୩ । ବାମନାସାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଏକପ୍ରକାର ଗହଣା—3. A tip or ornament worn on the left nose. (ଉ—ନାସା-ମଣ୍ଡିତ ବେଶରେ ଗ୍ରବର୍ତ୍ତି ଥିବ ହାସରେ । ଉଷ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।) ୪ । ପୋରିଷ—4. Rye.

ଶରକା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ ସରୋକା)—ସମ୍ପର୍କଶୂନ୍ୟ—
Be śarakā ବେସରୋକା Unconnected; unrelated.
ବେଶରୋକା [ବେଶରୋକ(କା), ବେଶରୋକା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେଶ ରଚନ(ନା)—ସଂ. ବ (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବେଶ + ରଚନ)—
Beśa rachana(nā) ପୋଷାକ; ଅଳଙ୍କାର; ଚନ୍ଦନ; ସ୍ୱଗନ୍ଧାଦି-ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜା— Toilette; the act of fitting up with dress.

ବେଶର ପାଣି—ଦେ. ବ (ବେଶର + ପାଣିସ୍ୱ)—୧ । ବେଶର ବଟା
Beśara pāṇi ମିଶିଥିବା ଜଳ—1. Water mixed in the rye-paste. ୨ । ବେଶର-ସୋରଷେ ବାଟାର ଝୋଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତରକାରି—2. A curry made with water-mixed rye paste.
ବେଶର ପାଣି ସୋରଷେ ବାଟାର ଜଳ

ବେଶର ବଟା—ଦେ. ବ—ସୋରଷକୁ ବାଟିବା—
Beśara baṭā ସୋରଷେ ବାଟା The act of pasting rye.

ବେଶର ବାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସୋରଷ ବାଟିବା—1. To bruise rye for preparing paste.
ବେଶର ବାଟିବା ସୋରଷେ ବାଟା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରିଶ୍ରମଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—2. (figurative) To perform a laborious task. (ଉ—ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଲେ ଫସର ଫାଟ, ସାନ ସାନ ଅସିଲେ ବେଶର ବାଟ । ଉଗ ।)

ବେ ଶରମ(ମା)—ବୈଦେ. ବିଣ. ସଂ (ଫା. ବେଶରମ୍)—ନିର୍ଲଜ୍ଜ—
Be śarama(mā) ବେଶରମ **ବେଶରମା** Shame-less. (ବେଶରମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବେଶାଦ(ଦି)—ଦେ. ବ (ଫା. ବିଶାଦ୍=ବ୍ୟବସାୟର ପାଣ୍ଠି)—୧ ।
Beśād(di) ଶକ୍ତି; ସମ୍ପତ୍ତି—1. Power. ୨ । ବଳ—
ବେଶାଦ 2. Strength. ୩ । ବ୍ୟବସାୟର ମୂଳପାଣ୍ଠି; ମୂଳଧନ;
ତାକତ; ବେଶାତ ପୁଞ୍ଜି—3. Capital of a business. ୪ । ଦୋକାନର ଜିନିଷପତ୍ର—4. Stock in trade. ୫ । ସମ୍ପତ୍ତି; ଧନ—5. Riches.

ବେଶାବୁତ୍(ତୁ, ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେଶାବତ୍)—ଅପ୍ରମାଣିତ
Beśābut(tu, ti) ବେସାବିତ **ବେସାବୀତ** —Unproved.

ବେଶାର—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ସମ୍ଭଲପୁର) ବ—ବେଶର; ତରକାରିରେ ବଢ଼ାଯିବା
Beśār ପାଣି ବଟା ହୋଇଥିବା ସୋରଷ—Rye-paste added to curry.

ବେଶି—ଦେ. ବ (ଫା.ବେଶ୍=ବେଶୀ; ଅଧିକ୍ୟ; ଅତିରେକ E xcess;
Beśi surplus; ତୁଳ ସଂ. ବିଶେଷ)—୧ । ବହୁତ; ଅଧିକ—
ବେଶୀ 1. Great; large. ୨ । ବିଶେଷ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—2. Much. ୩ । ଅତ୍ୟଧିକ—3. Too much. କ୍ରି. ବିଣ—ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ; ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ—Too much. ବିଣର ବିଣ—ଅଧିକତର—More than. (ଯଥା—ସେ ମୋଠାରୁ ବେଶି ଧନୀ—ଅଧିକତର ଧନୀ ।)

ବେଶି କମ୍—ବୈଦେ.ବ—(ଫା. ବେଶୀ+କମଗୀ)—ଅଳ୍ପାଧିକ୍ୟ; କମ୍ବି-
Beśi kam **ବେଶୀ କମ** ବେଶି—Less or more.
ବେଶି କମଇ } —ଅନ୍ୟରୂପ ଦେ. ବିଣ—ଅଳ୍ପ ବା ଅଧିକ—
ବେଶି କମ } More or less.

ବେଶି ଭାଗ—ଦେ. ବ—(ଫା. ବେଶୀ+ସଂ. ଭାଗ) ଅଧିକାଂଶ—
Beśi bhāga ବେଶୀର ଭାଗ Large portion; major portion.

ବେଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବେଶ=ସଜ୍ଜା+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା.
Beśī ୧ବ.)—୧ । ବେଶଧାରକ—1. Dressing up. ୨ ।
(ବେଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପରିଚ୍ଛଦଯୁକ୍ତ—2. Dressed. ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା.)—ବେଶି (ଦେଶ)—Beśi (See)

ବେ ଶୁମାର(ରି)—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେଶୁମାର)—ଅସୁମାର;
Be śumār(ri) ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—Countless.
ବେସୁମାର **ବେସୁମାର**

ବେ ଶୁର—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା.)—୧ । ବେତୋସ; ବୈତାଳ୍ୟଶ୍ରୀନ—
Be śur 1. Unconscious. ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ସଂ. ବେଶ୍ରର ସ୍ୱର)—ସ୍ୱରର ଅମେଳ ହେତୁ ଶ୍ରୁତିକଟୁ—2. Un-
ବେଶୁର melodius; of unharmonious tune. ୩ । ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ଅମେଳ—3. Discordant.

ବେଶୁର—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସାଳପୁର) ବ—ବେଶର (ଦେଶ)
Beśura Beśara (See)

ବେଶୁରା—ଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବେ+ସଂ. ସ୍ୱର)—ବେଶୁରୁ ୨।୩
Beśurā ବେଶ୍ରର(ରା) (ଦେଶ)— Beśur 2, 3 (See)
ସୁର(ରା)

ବେଶ୍ୱର—ସଂ. ବ—ଅଶ୍ୱତର—Mule. ଦେ. ବ—(ସଂ. ବେଶ-
Beśwara ବାର) ବେଶର (ଦେଶ)—Beśara (See)

ବେଶ୍ମ—ସଂ. ବ—(ବେଶ୍ମନ୍; ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ. ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ
Beśma କରିବା+ଅଧିକରଣ. ମନ୍)—ଭବନ; ଗୃହ; ସଦ୍—
House.

ବେଶ୍ମ କଳିଙ୍ଗ—ସଂ. ବ—ଚଟକ ; ଶୀ (ଛ. ଶ)—
Beśma kaliṅga The sparrow.

ବେଶ୍ମ ନକୁଳ—ସଂ. ବ—ବେଶ୍ମନ୍=ଗୃହ+ନକୁଳ)—ଗନ୍ଧମୂଷିକ;
Beśma nakūla ଚୁଚୁନ୍ଦର—Musk rat; mole; shrew.

ବେଶ୍ମଭୂ—ସଂ. ବ—(ବେଶ୍ମନ୍=ଗୃହ+ଭୂ=ଭୂମି) —୧ । ବାସୋପଯୁକ୍ତ
Beśmabhū ସ୍ଥାନ - 1. A habitable place. ୨ । ଘର-ବାଡ଼—2. Homestead.

ବେଶ୍ୟ—ସଂ. ବ—(ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Beśya ବେଶ୍ୟାଳୟ—The house of a prostitute; brothel.

ବେଶ୍ୟା—ସଂ. ବ—(ବେଶ=ସଜ୍ଜା+ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ ଯ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ ।
Beśyā ବାରାଙ୍ଗନା; ବାଈ; ଖାଲଗୀ; କସବୀ—1. Prostitute; public woman. ୨ । ବିଷକଣ୍ଟୀ; ଅଜାନବଲ୍ଲି ଲତା—2. A kind of creeper.

ବେଶ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ବେଶ୍ୟା=ଗଣିକା+ଆଚାର୍ଯ୍ୟ=ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ)—
Beśyāchārjya ୧ । ଘଟକମର୍ଦ୍ଦ;ଭଡ଼ୁଆ—1. A procurer. ୨ । ବେଶ୍ୟାଙ୍କର ନୃତ୍ୟଗୁରୁ—2. A dancing master to a dancing girl.

ବେଶ୍ୟା ପଣ—ଦେ. ବି—ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି (ଦେଖ)
Beśyā paṇa ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି Beśyābrutti (See)

ବେଶ୍ୟାବାର—ସଂ. ବି—(ବେଶ୍ୟା+ବାର=ସମୂହ)—ବେଶ୍ୟାସମୂହ—
Beśyābāra A company of prostitutes.

ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି—(ବେଶ୍ୟା+ବୃତ୍ତି)—ବାଇବଜାରୂପେ
Beśyābṛutti ରୋଜଗାର କରି ଜୀବିକାନିର୍ବାହ; ଖାନକୀ-ପଣିଆ—The profession of a prostitute; prostitution.

ବେଶ୍ୟାଳୟ—ସଂ. ବି—(ବେଶ୍ୟା+ଆଳୟ)—ବେଶ୍ୟାର ଘର—
Beśyālaya Brothel; the house of a prostitute.

ବେଷାଦ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ବିଷାଦ)—ଶକ୍ତିଶାଳୀ—
Beshād Strong; powerful. [ଉ—ଯସ୍ୟଃ ପରିଣତ ମଧୁର ସାସିତ ଶର୍କରା କେବେ ବେଷାଦ୍ ଗୋ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।] ବୈଦେ. ବି—ଶକ୍ତି; ବଳ; ସାମର୍ଥ୍ୟ—Strength; power. (ଯଥା—ତାର ବେଷାଦ କେତେ ?)

ବେଷ୍ଟ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବେଢ଼ିବା—
Beshṭa (root) To surround.

ବେଷ୍ଟ—ସଂ. ବି—(ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ=ବେଢ଼ିବା+ଭାବ.ଅ)—୧ । ପରିଧି—
Besht 1. Circumference. ୨ । ବାଡ଼—2. Enclosure; fencing. ୩ । ପ୍ରାଚୀର; ବେଢ଼ା—3. Compound wall. ୪ । ଆଠା—4. Gum ୫ । ତାର୍ପିନ୍—5. Turpentine.

ବେଷ୍ଟକ—ସଂ. ବିଣ—(ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ=ବେଢ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Beshṭaka ଚାରିଆଡ଼େ ବେଢ଼ି ଥିବା; ଯେ ବେଷ୍ଟନ କରେ—Surrounding. ସଂ. ବି—୧ । ଉଷ୍ଣୀଷ; ପଗଡ଼ି—1. Turban. ୨ । ନିର୍ଯ୍ୟାସ; ଆଠା—2 Gum. ୩ । ତାର୍ପିନ୍—3. Turpentine ୪ । ଲୁଣ୍ଡୁ—4. Gourd. ୫ । ପ୍ରାଚୀର—5. Compound wall.

ବେଷ୍ଟିତ—ସଂ. ବିଣ (ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Beshṭita ଚାରିଆଡ଼େ ଆବୃତ—Surrounded. ସଂ. ବି. (ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ) ବେଷ୍ଟନ; ଚାରିଆଡ଼େ ଘେରି ହେବା—Surrounding.

ବେଷ୍ଟନ—ସଂ. ବି. (ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Beshṭana ୧ । ବାଡ଼—1. Fencing. ୨ । ବେଢ଼ିବା—2. Surrounding. ୩ । ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ—3. Circumambulation. ୪ । କର୍ଣ୍ଣଛିଦ୍ର—4. The hole of the ear. ୫ । ବର୍ଣ୍ଣ; ରଙ୍ଗ—5. Colour. ୬ । ଅକ୍ଷର-6. Letter. ୭ । ନୃତ୍ୟକାଳୀନ ହସ୍ତଭଙ୍ଗୀ—7. The poses of the hand while dancing. ୮ । (ବେଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ) ପରିଧି; ବେଢ଼—8. Circumference; girth. ୯ । ପଗଡ଼ି—9. Turban. ୧୦ । କମରପଟ୍ଟୀ—10. Belt.

ବେଷ୍ଟନକ—ସଂ. ବି—ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ—A kind of pose during copulation.
Beshṭanaka

ବେଷ୍ଟନିକା—ସଂ. ବି. (ବେଷ୍ଟନ+ଇକ+ଆ)—
Beshṭanikā ଡାଲସୁଖ; ବେଢ଼ମିକା (ଦେଶ) A kind of sandwich.

ବେଷ୍ଟ ବଂଶ—ସଂ. ବି (ବେଷ୍ଟ=ବେଷ୍ଟନ+ବଂଶ=ବାଉଁଶ)—
Beshṭa bamśa କଣ୍ଟା ବାଉଁଶ; ମୂଳୀ ବାଉଁଶ—A kind of thorny bamboo.
ବେଉଡ଼ ବାଂଶ

ବେଷ୍ଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବେଢ଼ାଇ ହେବା—To be surrounded.
Beshṭibā (ଉ—ଦେହରେ ବେଷ୍ଟି ମହାଗିରି, ରହିଲା ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ)

ବେଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+ଯ)—ପାନୀୟ ଜଳ—
Beshya Drinking water.

ବେସନ—ସଂ. ବି. (ବେସ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଅନ)—
Besana କଞ୍ଚା ଚୁଟ ଆଦିର ଚୂନା—Flour of unfried gram etc.
ବେସନ (ମ) बेसन

ବେସନ୍ଦ—ଦେ. ବି—ଜଇସଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Besanda Jaisandā (See)

ବେ ସମୟ—ଦେ. ବି. (ଫା. ବେ+ସମୟ)—୧ । ଅସମୟ—1. Bad times. ୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ କାଳ—2. Unsuitable time.
ଅସମୟ बे वक्त

ବେ ସମାନ—ଦେ.ବିଣ. (ଫା. ବେ+ସଂ ସମାନ)—ଅସମାନ—
Be samāna ଅସମାନ Unequal.

ବେ ସରକାରୀ—ବୈଦେ.ବିଣ (ଫା)—ଯାହା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ନୁହେଁ—
Be sarakārī Unofficial.
ବେସରକାରୀ बेसरकारी

ବେସର ପୁରିଆ ବସୁ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବି—ପୁରୀ ଜିଲାର ଶାସନର
Besarapuriā basu ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀବିଶେଷ—A clan of Brāhmaṇas in the Puri district.

ବେସାର ବଟା—ପ୍ରାଦେ. (ଘଡ଼ିଆଳ) ବି—ସୋରିଷ ବଟା—
Besāra baṭā Mustard paste; rye-paste.

ବେ ସୁଖ—ଦେ.ବି. (ଫା. ବେ+ସଂ. ସୁଖ)—୧ । ବେମାରି—1.Dis-
Be sukha ease. ୨ । ଅସୁଖ; ଘୃଣା—2. Disgust; hatred.
ଅସୁଖ बिसुख

ବେସେବେସ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବିଣ—ନିରାପଦ ଓ ସୁସ୍ଥ—
Besebes Safe and sound.

ବେସ୍ତ—ପ୍ରା.ବି. (ସଂ. ବ୍ୟସ୍ତତା)—ବ୍ୟସ୍ତତା (ଦେଖ)
Besta Byastatā (See) (ଉ—ଧ୍ୱଜ ଯଷ୍ଟି ଧରି ରହିଲେ (ବେସ୍ତିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ମୁଣ୍ଡ ଘୋଡ଼, ତା ଦେଖି ଭୀମ ସେନା ବେସ୍ତ କଲେ ମନ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ.ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ) ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ.

ବ୍ୟସ୍ତ)—୧ । ବ୍ୟସ୍ତ (ଦେଶ)—1. Byasta (See) ୨ । ରୁଗ୍ନ—2. Sick; ailing; ill. (ଉ—ମୁଁ ବେସ୍ତ ହେଇଁ ହେଇଁ ମଲଣି । ଉଦାସ୍ତ. ଯୌତୁକ) ୩ । ଦୁଃଖିତ—3. Sorry; worried.

ବେସ୍ତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଯାହା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରେ; ବ୍ୟସ୍ତକାରକ; ବ୍ୟସ୍ତକାରୀ—Worrying.
Bestiā

ବେହକ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—୧ । ଅନ୍ୟାୟ—1. Injustice; wrong. ୨ । ସ୍ୱତ୍ୱର ଅଭାବ—2. Want of title, ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନ୍ୟାୟ—1. Unjust; wrong. ୨ । ବେଠିକ୍; ଅସତ୍ୟ—2. Untrue; not right. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅନ୍ୟାୟରୂପେ—1. Wrongly. ୨ । ବୃଥା—2. For nothing; in vain. ୩ । ବିନା ଦୋଷରେ—3. Without any fault.
Be hak
ବେହକ
ବେହକ

ବେ ହକ୍‌ଦାର୍—ବୈଦେ.ବିଣ (କଚରଅ)—Having no title or interest.
Be hakdār

ବେ ହଜମ୍(ମି)—ବୈଦେ.ବି. (ଫା)—ବଦହଜମ୍; ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ—Indigestion.
Behajam(mi)
ବେହଜମ(ମୀ) ବୈଦେ. ବିଣ—ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନ ଥିବା—Undigested.

ବେହଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—ବାହାଡ଼ା (ଦେଶ)
Behardā Bāhārdā (See)

ବେହତ୍—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବି—ହନ୍ ଧାତୁ—ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତ୍)—ଗର୍ଭୋତ୍ପାତିନୀ ଗୌ; ଯେଉଁ ଗାଈ ଗର୍ଭର ପକାଏ—A cow which miscarries.
Behat

ବେହଦ୍(ଦ)—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେହଦ୍)—୧ । ଅସୀମ—1. Limitless. ୨ । ଅଶେଷ—2. Endless. ୩ । ଭାଜୁବ୍; ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଚକିତ—3. Astonished. ୪ । ନିର୍ବେଦ; ବିଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—4. Bewildered.
Behad(dda)
ବେହଦ
ବେହଦ୍

ବେହ(ହା)ୟା—ଦେ. ବିଣ—ବେହୁଆ (ଦେଶ)
Beha(hā)yā Behiā (See)

ବେହ(ହେ)ରଣ—ଦେ. ବି. (ସ. ବିହାର)—୧ । ସଭାମଣ୍ଡପ—1. A roofed pandal. (ଉ—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟ ଦିବ୍ୟ ବେହରଣରେ । ମଧୁସୂଦନ. ଶ୍ରୀନମାଳା) ୨ । ବଇଠକ ସଭା—2. Meeting; assembly. ୩ । ବିହାର ସ୍ଥାନ; ବିହାର ମଣ୍ଡପ—3. A portico where people sit for recreation. ୪ । ବିହାର—4. Recreation. ୫ । ଉପବେଶନ ବା ଶୟନ—5. Sitting or sleeping. (ଉ—ଶଣ୍ଟାଅ ମୋତେ ତା ବେହରଣ ଫୁଲ ଶଣ୍ଟ ତଳେ ଦିବା ନିଶା । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ) ୬ । (ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ) ଉପବେଶନ; ବସିବା; ବିଜେ କରିବା—6. Sitting (used in respect of Rājās).
Beha(he)rana

ବେହରଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବସିବା—To sit.
Beharana karibā

ବେହରଣ ମଣ୍ଡପ—ଦେ. ବି (ସ. ବିହାର+ମଣ୍ଡପ)—ଯେଉଁ ମଣ୍ଡପରେ ରାଜା ବସନ୍ତି—An pandal where a Rājā sits.
Beharana mandapa

ବେ ହଲକ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଅ)—ଦମ୍ଭହୀନ; ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ—Impatient.
Be halak ବେହଲକ ବେହଲକ

ବେହା—ଗ୍ରା. ବି (ସ. ବିବାହ)—ବିବାହ—Marriage.
Behā ବେହା ବିବାହ

ବେହାଇ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସ. ବିବାହିତ)—ବାହା ହୋଇଥିବା—Wedded. [ଉ—ପ୍ରେମା କରିବାକୁ ନ ପାଅ ଲଜ୍ଜା, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ବେହାଇ ଭାରସା—ପ୍ରତାପ. ଶ୍ରୀସେଣା ।]
Behāi

ବେ ହାକିମ(ମି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଅ. ବେ+ହାକିମ୍)—ଯହିଁରେ କେହି କର୍ତ୍ତା ବା ସ୍ୱାମୀ ନାହାନ୍ତି—Lordless; masterless.
Be hākim(mi)

ବେହାଗ—ଦେ. ବି—ମିଶ୍ରରାଗବିଶେଷ—Name of a mixed musical tune.
Behāga ବେହାଗ ବେହାଗ
(ବେହାଗଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବେହା ଘର—ଗ୍ରା. ବି (ବିବାହ+ଘର)—ବିବାହ ଉତ୍ସବ—Marriage ceremony.
Behā ghara

ବେହାତ—ଦେ. ବିଣ (ଅ. ବେ+ସ. ହସ୍ତ)—ହସ୍ତାନ୍ତରିତ; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ହସ୍ତଗତ—Gone to another's hand or control.
Behāta
ବେହାତ

ବେହାୟା—ବୈଦେ. ବିଣ—ବେହୁଆ (ଦେଶ)—Behiā (See)
Behāyā [ଉ—ଓହୋ କାନ୍ତ ଖିଲ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବ ପଗ୍, (ବେୟା, ବେହ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ନିର୍ଲଜ୍ଜ ବେହାୟା ଲୁଚ୍—ଉଦାର ରହମାଲୀ ।]

ବେହାର—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସ. ବିହାର)—ବିହାର—Sport. [ଉ—ଶ୍ରୀରାମ ସଙ୍ଗେ ବେହାର କରନ୍ତି—ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ ।]
Behāra

ବେହାରି—ଗ୍ରା ବି ଓ ବିଣ—ବିହାରୀ (ଦେଶ)
Behāri Bihāri (See)

ବେହାଲ୍—ବୈଦେ. ବି (ଅ. ବେ+ହାଲ୍)—୧ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—1. Bad condition. ୨ । ଦୁର୍ବଳ ଅବସ୍ଥା—2. Weak state. [ଉ—ଖିଲେଇ ବାହାର ଅସିବା ଦିନଠାରୁ ମାମୁଁ ମାଇଁ ବଡ଼ ବେହାଲରେ ପଡ଼ିଲେଣି—(ବେହାଲଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।] ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ଦୁର୍ବଳ—1. Weak. ୨ । କ୍ଷୀଣ—2. Feeble. ୩ । ବିପନ୍ନ—3. Beset with danger. ୪ । ଦୀନଦଶାଗ୍ରସ୍ତ—4. Beset with misery. ୫ । କାତର; କାତର; ନିରୁପାୟ—5. Helpless.
Behāl
ବେହାଲ
ବେହାଲ

ବେହୁଆ—ଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେହାୟା)—ନିର୍ଲଜ୍ଜ; ଅଲଜ୍ଜିତ—Shameless.
Behiā ବେହାୟା ବେହାୟା

ବେହାଗିରି—ବେ. ବ—୧ । ନିର୍ଲଜ୍ଜତା—1. Shameless
Behiāgiri conduct. ୨ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଲୋକର ଆଚରଣ—
ବେହାଯାଗିରି (ପଣିଆ) } ଅନ୍ୟରୂପ 2. The conduct of a
ବେହାଥିରି } shameless person.
ବେହାୟାଗିରି, ବେହାୟାପନା, ବେହାୟାମି **बेहायागिरी**

ବେହିପ(ପୋ)—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ (ଅଶ୍ଳୀଳ ଗାଳି)—ଜାରଜ—Bastard son
Behipa(po) (ବେହିପୁଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) of an adulteress.

ବେହିଲୀ—ବେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବିବାହିତା)—୧ । ବିବାହବଧୂରେ
Behilī ପତ୍ନୀକୃତା; ବିବାହିତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—1. (one's) Married
ବିବାହିତ (wife); taken as one's wife by marriage.
बिबहुती (ଯଥା—ବେହିଲୀ ମାଇପ, ବେହିଲୀ ଝିଅ ।)
୨ । ବିବାହିତା (ବାଳିକା); ଉଢ଼ାଣୀ—2. Married
(girl).

ବେ ହିସାବ୍(ବି)—ବୈଦେ. ବ (ଫା.ବେହିସାବ୍)—୧ । ଶୃଙ୍ଖଳାହୀନତା—
Behisāb(bi) 1. Want of order or method ୨ ।
ବେହିସାବ[ବି] ବହୁ ଖରଚ; ଅପବ୍ୟୟିତା—2. Squandering
बेहिसाब[बि] money. ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ଗଣନା-
ପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରେ—1. Wanting in foresight. ୨ । ଅବିବେଚକ—2. Inconsiderate. ୩ । କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—3. Reckless; rash. ୪ । ଅଯଥା ବ୍ୟୟ ପ୍ରତି ଯେ ଦୃଷ୍ଟି ନ ରଖେ—4. Reckless in expenditure. ୫ । ଶୃଙ୍ଖଳାରହିତ—5. Methodless.

ବେହୀ—ବେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ ବିବାହିତା)—ବିବାହିତା; ବିବାହ ସଂସ୍କାର
Behī ଦ୍ୱାରା ପତ୍ନୀକୃତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—(one's) Married
ବିବାହିତ (wife). (ଯଥା—ବେହୀ ମାଇପ, ବେହୀ ଝିଅ ।)
बिबहुती (ଉଚ୍ଚାରଣ—ବିବାହିତ)

ବେ ହୁକୁମ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେହୁକୁ)—୧ । ଅଦେଶ ବ୍ୟକ୍ତି-
Be hukum ଉକ୍ତ—1. Unauthorised; not covered
ବେହୁକୁମ by any order. ୨ । ଅଦେଶବିରୁଦ୍ଧ—2. Contrary
बेहुक्म [ବେହୁକୁମତ(ତି ଅନ୍ୟରୂପ] to orders.

ବେହୁଡ଼ା—ବେ. ବ—ବେଉଡ଼ା (ଦେଶ)
Behurdā Beurdā (See)

ବେହୁଡ଼ିବା—ବେ. କ—ବେଉଡ଼ିବା (ଦେଶ)
Behurdibā Beurdibā (See)

ବେହୁ(ହୋ)ଦ୍ଦା(ଦା)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେହୁଦା)—୧ । ଅନ୍ୟାୟ—
Behu(ho)ddā(dā) 1. Wrong, ୨ । ଅନୁଚିତ—2. Im-
ବେଆଡ଼ା **बेहुदा** proper, [ଉ—ଭୁମ୍ ଏସା ବେହୁଦା
ସବାଲ କରେଗେ ତ, ଭୁମାରି ଓଲାଲଗି ବେନ୍‌ସିଲ୍
କରଦେଗା—ଫକୀରମୋହନ. ଭୁମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।]
୩ । ଅନିୟମିତ—3. Irregular. ୪ । ନିୟମ ଲଙ୍ଘନ-
କାରୀ—4. Transgressing or infringing a rule.

ବେହୁର(ରୁ)ମତ(ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେ+ହୁରମତ୍)—
Behur(ru)mat(ti) ବେଇଜ୍ଜତ୍ ୧ । ସମ୍ଭ୍ରମହୀନ; ଅସମ୍ମାନିତ—
1. Dishonourable; disrespectful. ୨ ।
ନିର୍ଲଜ୍ଜ—2. Shameless. ବେ. ବ—୧ । ସମ୍ଭ୍ରମ—
1. Want of dignity. ୨ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—
बेहुरमत(ती) 2. Disrespect.

ବେହୁରା—ବେ. ବ—ବେଉରା (ଦେଶ)
Behurā Beurā (See)

ବେହୁ(ହୋ)ସ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ବେହୋସ୍)—୧ । ଚୈତନ୍ୟ-
Behu(ho)s ହୀନ; ଅଚେତନ—1. Unconscious; sense-
ବେହୁସ, ବେହୋସ less. ୨ । ନିର୍ବୋଧ—2. Foolish, ୩ ।
बेहोस (ବିହୋସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଗଳ; ଉନ୍ମତ୍ତ—3. Mad.

ବେହୁସିଆର୍(ରି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା.ବେହୋସିଆର)—୧ । ଅସାବଧାନ;
Behusiār(ri) ଗରହୁସିଆର—1. Incautious. ୨ । ସତର୍କହୀନ-
ବେହୁସିଆରି 2. Careless. ବୈଦେ. ବ—ଅସାବଧାନତା—
बेहोसियार (री) Carelessness,

ବେହେଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସାଜପୁର) ବିଣ—ବାହାଡ଼ା (ଦେଶ)—
Beherdā Bāhārdā (See) ବେ. ବିଣ—ବେଆଡ଼ା;
ଅନୁଚିତ—Beārdā (See)

ବେହେଡ଼ି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସାଜପୁର) ବ—ଚଉଡ଼ାମୁହଁ ମୋଟା ଛୋଟ ହାଣ୍ଡି—
Beherdi A thick earthen pot with a wide mouth.

ବେହେଣ୍ଟା—ବେ. ବ—୧ । ଛୋଟ ଓ ସରଳ ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—
Behenṭā 1. L. Lemonia. [ଦ୍ର—ଏହାର କାଠ ଶକ୍ତ
ଓ ଏ ଗଛର କାଠରେ ଶଗଡ଼ର ଅଙ୍ଗ ତିଆରି ହୁଏ ।]
୨ । ବେଂଟା (ଦେଶ)—2. Beṇṭā (See).

ବେହେରା—ବେ. ବ. ପୁଂ (ସଂ. ବାହକ; ଭୁଲ ବହାର=ଲୀଳା, ଭ୍ରମଣ,
Beherā ଭୁଲ. ଇଂ. ବେଆରର୍)—୧ । ଯାନ ବାହକ;
ପାଲକିବାହକ—1. Palki bearer. ୨ ।
(ବେହେରାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କେତେକ ଉତ୍କଳୀୟ ଶୂଦ୍ର ଓ ବୈଶ୍ୟଙ୍କ
बेहारा ବଂଶୋପାଧି—2. Family title of certain
Sūdras and Baisyas of Orissa. [ଦ୍ର—
ଗଉଡ଼, ପାଟରା, ବେଉଟ, ଚମାର, ଶିଅଳ ଓ ଅନ୍ୟ
କେତେକ ଜାତିଙ୍କ ବଂଶୋପାଧି ବେହେରା ଅଟେ ।]
୩ । ହାଟୁଆ ଜାତିର ନେତା ବା ଦଳପତି; ଜାତିବେହେରା—
3. The headman of a caste guild. ୪ ।
ଭୃତ୍ୟ—4. Servant. (ଉ—ବାବୁ ଘରେ ବିଏ
ବସାଇ ବେହେରା—ରାଧାନାଥ. ଦରବାର । ୫ । ମାଲିକ—
5. Owner; master. (ଉ—ଦେଶ କରି ସାରିଥିଲେ
ଆଗୁଆଣୀ—ବେହେରାଏ ସବୁ ଖୋଜି ପୁଣି ପୁଣି । ଭକ୍ତ.
ବୈଦେହୀଶବିଳାସ) । [ଦ୍ର—ଉତ୍କଳର ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର
ଅଞ୍ଚଳରେ ଗଉଡ଼, ବାଉରି, ପାଣ, ହାଡ଼ି, ଚଣ୍ଡ ଓ ସାନ୍ତାଳ-
ମାନେ ପାଲକି ବେହେରା କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।] ସ୍ତ୍ରୀଦେ.
(ଜଯପୁର) ବ—ଗୃହ-ମୂଳଅଙ୍କ ସର୍‌ଦ୍ଦାର୍; ଖମାଖେର—

The head amongst the servants engaged for agriculture.

ବେହେରାଣିଆ(ଆଁ) ପୁଅ—ଦେ. ବ—ଅନ୍ତରପୁଅ; ରାଜାଙ୍କର ରକ୍ଷିତା
Beherāniā(āñ) pua ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ—The illegitimate son of a Raja

ବେହେରାଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବେହେରା ଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀ—1.
Beherāni A woman of the Beherā caste. ୨ । (ସ. ବହାର ଶବ୍ଦରୁ ବହାରଣୀ; ରାଜା ଯାହା ସଙ୍ଗେ ବହାର କରନ୍ତି)—ରାଜାଙ୍କ ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ 2. The concubine of a Raja.

ବେହେରା ପଧାନ—ଦେ. ବ—୧ । (ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶାର) କୃଷକ
Beherā padhāna ସୈନ୍ୟଦଳର ନେତା—1. The captain or leader of the militia of ancient Orissa. ୨ । କେତେକ ହାଟୁଆ ଜାତିର ନେତା—2. The headman of some caste-guilds.

ବେହେରା ପୁଅ—ଦେ. ବ (ବେହେରାଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ସମ୍ବୋଧନରେ
Beherā pua ବ୍ୟବହୃତ)—ବେହେରା ଜାତିର ସନ୍ତାନ—(ବେହେରା ଭାଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) A member of the Beherā caste.

ବେହେରୀ—ଦେ. ବ—ଦୁଧ ଥରୁଟିବା ଓ ଦହି ମୋହିବାରେ
Beherī ବ୍ୟବହୃତ ଏକପ୍ରକାର ହାଣ୍ଡି—A kind of earthen pot used for boiling milk and churning curd. [ଦ୍ର—ପ୍ରତେ ହୁଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଯେହେ ଝଟିକ ବେହେରୀ—ଚିନ୍ତାମଣି. ଭାରତଲଳନା ।]

ବେହେ(ହ)ଲ—ଦେ. ବଣ (ସ. ବେଲ୍ଲଦଳ)—ବେଲିଆ (ଦେଖ)
Behe(ha)la Beliā (See)

ବେହେ(ହ)ଲପଣ—ଦେ. ବ—ବେଲି (ଦେଖ)—Beli (See)
Behe(ha)lapaṇa [ବେହେଲପଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବେହେଲା—ବୈଦେ. ବ (ସ. ବଲ୍ଲକୀ, ଲଂ ଭାସ୍ପୋଲନ୍, ପର୍ଶ;
Behelā ଭାସ୍ପୋଲ)—ଗୁରଗୋଟି ଚର୍ମତନ୍ତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ଯନ୍ତ୍ର—Violin
ବେହେଲା ଚିକାରା, ବେଲା [ଦ୍ର—ଏହି ତାରମାନ ଘୋଡ଼ାର ଲାଞ୍ଜ ବାଳରେ ନିର୍ମିତ ଧନୁର୍ଗୁଣ (କମାଣି) ଦ୍ୱାରା ଘର୍ଷିତ ହୋଇ ମଧୁର ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପାଦନ କରେ । ଏହି ଗୁରୁ ଗୋଟି ତାରରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ୱର ବାହାରେ । ଯଥା—୧. ପଞ୍ଚମ, ୨. ସୁର, ୩. ମଧ୍ୟମ, ୪. ଖାଦ ।]

ବେହେଲା କମାଣି—ଦେ. ବ (ସ. ବଲ୍ଲକୀ+କମାଣ)—୧ । ବେହେଲା
Behelā kamāṇi ତାରକୁ ଟେକି ଧରିଥିବା ଯାଳିଆ ଆକାରର ଖଣ୍ଡିଏ ପତଳା କାଠ—1 A comb-shaped bit of thin wood supporting the strings of the violin. ୨ । ବେହେଲା ଛଡ଼ (ଦେଖ)—2. Behelā chhardа (See)

ବେହେଲା ଛଡ଼(ଡ଼ି)—ଦେ. ବ—ବେହେଲା ତାରକୁ ଘଷିବା ପାଇଁ
Behelā chhardа(rdi) ବ୍ୟବହୃତ ଘୋଡ଼ାର ଲାଞ୍ଜ-ବାଳରେ ନିର୍ମିତ ଅଳ୍ପ ଅଧାରର ଲମ୍ବା ଦଣ୍ଡବିଶେଷ—
ବେହେଲାର ଛଡ଼ୀ The bow of a violin.
ବେଲାକା ଛଡ଼

ବେହେଲା ତାର—ଦେ. ବ—ବେହେଲାରେ ଖଞ୍ଜାଯିବା ତାରମାନଙ୍କ
Behelā tāra ଅନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ତନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
ବେହେଲାର ତାର ବେଲାକା ତାର Violin string.

ବେହୋସ୍—ବୈଦେ. ବ ଓ ବଣ—ବେହୁସ୍ (ଦେଖ)
Behos Behus (See)

ବୈ—ସ. ଅ (ବା ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଔ)—ପାଦ-
Bai ପୂରଣାର୍ଥ, ସମ୍ବୋଧନ ଓ ଅନୁନୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅବ୍ୟୟ—A particle used in completing a sentence, in addressing and in entreaty. [ଦ୍ର—ଏହି ସଂସ୍କୃତ 'ବୈ' ଶବ୍ଦ ବଙ୍ଗଳାରେ 'ବଇ', ଓଡ଼ିଆରେ 'ବ', ଫାର୍ସୀରେ 'ବ' ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ତନ୍ତୁ ଏହି 'ବୈ' ଶବ୍ଦର ଓଡ଼ିଆରେ ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ ।] ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବସ୍ତ)—୧ । ବହି, ପୁସ୍ତକ—1. Book. ୨ । (ଅବଜ୍ଞାର୍ଥକ) ବୈଷ୍ଣବ ବା ବୈରାଗୀ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବା ନାମ—2. Name for calling Baishṇaba or Bairāgi. (ବୈଅ—ଅନାଦରାର୍ଥକ)

ବୈଁଶୋରି—ଦେ. ବ—କ୍ଷୁଦ୍ର ବଂଶୀ—A small flute.
Baiñsori (ଇ—ଅକ୍ଷର ହୋଇଅଛି ବେଣୁ ଯେ ବୈଁଶୋରି । ପ୍ରାଚୀ. ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।)

ବୈ କବ(ବା)ଲ—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବୈକବାଲ) (କଚରଅ)—
Bai kaba(bā)la ବିକ୍ରୟ ପତ୍ର—A deed of sale
କବାଳା ବୈକବାଳା

ବୈକର୍ତ୍ତନ—ସ. ବଣ. (ବିକର୍ତ୍ତନ+ଅ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ—
Baikarttana 1. Belonging to the Solar dynasty. ୨ । ସୌର—2. Solar. ସ. ବ. (ବିକର୍ତ୍ତନ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର ଶନି ଗ୍ରହ—1. The planet Saturn. ୨ । ଅଙ୍ଗରାଜ କର୍ଣ୍ଣ—2. King Karṇṇa. [ଦ୍ର—ଅଙ୍ଗରାଜ କର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ବେ କବଚ ଓ କୁଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱୟ ଛେଦନ କରି ସୁରନରଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାରୁ 'ବୈକର୍ତ୍ତନ' ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲେ । ମହାଭାରତ; ଅବିବାହିତା କୁନ୍ତୀଙ୍କଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ଔରସରେ ଏ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ ।

ବୈକଳ୍ପିକ—ସ. ବଣ. (ବିକଳ୍ପ+ଇକ)—୧ । (ବ୍ୟାକରଣ)
Baikalpika ବିକଳ୍ପରେ ଯାହା ସିଦ୍ଧ ହୁଏ—1. (grammar) Optional; alternative. ୨ । ସନ୍ଦେହଯୋଗ୍ୟ—2. Doubtful.

ବୈକଲ୍ୟ—ସ. ବ. (ବିକଳ+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—୧ । ବିକଳତା; ବିକୃତ
Baikalya ଅବସ୍ଥା—1. Defect; impaired condition. ୨ । ଖଞ୍ଜତା—2. Lameness. ୩ । ଅଙ୍ଗହୀନତା—3. Want of limb. ୪ । ଅଭାବ—4. Want. ୫ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା—5. Incompleteness; imperfection.

ବୈକାର—ସଂ. ନ (ବିକାର+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିକୃତି—1. Baikāra Deterioration. ସଂ. ବିଣ—ବିକାରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to deterioration. ଦେ. ବିଣ—ସାତ୍ତ୍ୱିକ—Relating to the satwa quality. [ଉ—ବୈକାର ରାଜସ ତାମସ, ଏ ତିନିରୂପେ ତା ପ୍ରକାଶ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ବୈକାଳ—ସଂ. ବ (ବିକାଳ+ଅ)—୧ । ଅପରାହ୍ଣ—1. Baikāla Afternoon. ୨ । ଦିବସର ଶେଷ ବେଳା—2. The last portion of the day-time.

ବୈକାଳା—ପ୍ରାଦେ. (ଉତ୍କଳ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ (ଭୁଲ. ବ. ବୈକାଳ)—ଅପରାହ୍ଣ; ଓପରଓଳି—Afternoon. Baikālā

ବୈକାଳିକ—ସଂ. ବିଣ (ବିକାଳ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଇକ)—ଅପରାହ୍ଣକାଳୀନ—Relating to or happening in the afternoon. aikālika

ବୈକୁଣ୍ଠ—ସଂ. ବ (ବିକୁଣ୍ଠ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ; ବହୁବ୍ରୀହି; ବିମ୍ବା ବି=ବିବିଧ+କୁଣ୍ଠ=ମାୟା; ଯାହାର ବିବିଧ ମାୟା ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ବିମ୍ବା ବି=ବିଗତ+କୁଣ୍ଠା; କୁଣ୍ଠାରହିତ ହୋଇ ଅର୍ଥାତ୍ ଅକୁଣ୍ଠିତଭାବରେ ଯେ ପୃଥିବୀକୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ଅଛନ୍ତି)—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. ୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. Indra. ୩ । (ବି=ବିଗତ+କୁଣ୍ଠ=ପ୍ରତିବନ୍ଧକ) ଗୋଲୋକଧାମ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପୁରୀ—3. The abode of Bishṇu. ୪ । ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗ—4. The paradise of the Baishṇaabs. ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males. Baikuntha

ବୈକୁଣ୍ଠ ଏକାଦଶୀ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଶ୍ରୀରଙ୍ଗନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ଉତ୍ସବବିଶେଷ—Name of a festival in the temple of Sri Ranganatha. Baikuntha ekādasī

ବୈକୁଣ୍ଠ ତୋରା(ଡ଼ା)ଣୀ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବ—ଚନ୍ଦନଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ତଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ଜଳଶାୟୀ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଦହି ପଖାଳ ଓ ନାଡ଼ିଆଦି ଭୋଗ ଦିଆଯାଏ—The offering consisting of ricewater mixed with curd and some cakes. Baikuntha torā(rdā)ṇī

ବୈକୁଣ୍ଠ ଧାମ—ସଂ. ବ (ବୈକୁଣ୍ଠ+ଧାମନ୍)—ଗୋଲୋକ ଧାମ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପୁରୀ—The abode of Bishṇu. Baikuntha dhāma [ବୈକୁଣ୍ଠପୁର(ରୀ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ(ପତି)—ସଂ. ବ—ବିଷ୍ଣୁ—Bishṇu. Baikuntha nātha(pati)

ବୈକୁଣ୍ଠବାସୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବୈକୁଣ୍ଠବାସିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. ୨ । ଯେଉଁ ବିଷ୍ଣୁ-(ବୈକୁଣ୍ଠବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭକ୍ତମାନେ ମରି ଦେହ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପରେ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରୀରେ ବାସ କରୁଅଛନ୍ତି—2. The devotees of Bishṇu who after death transmigrate to and permanently reside in Paradise. Baikuṇṭhabāsī

ବୈକୃତ—ସଂ. ବ (ବିକୃତ+ଭାବାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ବିକୃତତ୍ୱ; ବାଚିକ ବା ମାନସିକ ବିକାର—1. The state of deterioration. ୨ । ସ୍ଥାବରାଦି ସୃଷ୍ଟି—2. The material creation. [ଉ—ପ୍ରାକୃତ ବୈକୃତ ସଂସାର, ସକଳ ସ୍ଥାନର ସଂସାର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।] Baikṛuta

ବୈକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବ (ବିକ୍ରାନ୍ତ+ଅ)—୧ । ବିକ୍ରାନ୍ତମଣି; ଚୁନୀ—A sort of gem; ruby. [ଉ—ଏହା ଶ୍ୱେତ, ରକ୍ତ ଓ ପୀତ—ଗୀତ ବଜ୍ର; କୁବଜ୍ରକ, ନୀଳ ଭେଦରେ ୩ ପ୍ରକାର ।] ୨ । ଗୋନାସ—ସ୍ପର୍ଶମଣି—2. Touch-stone; the philosopher's stone. ୩ । ଚୁମ୍ବକପଥର—3. Loadstone; magnet. Baikrānta

ବୈକ୍ଲବ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିକ୍ଲବ+ଭାବ. ଯ)—ବ୍ୟାକୁଳତା; ବିହ୍ୱଳତା; ଅଧୀରତା—Confusion; affliction; agitation. Baiklabya

ବୈଖାନସ—ସଂ. ବ (ବି+ଖନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; +ଅନ୍ ଧାତୁ=ଖାନ୍ ଖନ୍ ଧାତୁ=ଖାନ+ଅ=ଖାନସ ଖାନ+ଅ=ଖାନସ; ଯେଉଁମାନେ ବୃକ୍ଷମୂଳାଦିଦ୍ୱାରା ଖାନ ରହନ୍ତି)—୧ । ଏକଜାତୀୟ ଋଷି—1. A class of sages or ascetics. (ଉ—ବୈଖାନସ ଗଣ ଘେନି ବାଟେ ମେଳା । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେଶ୍ୱର-ବିଳାସ ।) ୨ । ବାନପ୍ରସ୍ଥ; ବନବାସୀ—2. A Hindu who has renounced the home and gone to live in the forest. ସଂ. ବିଣ—ବାନପ୍ରସ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the third stage of a Hindu's life. Baikhānasa

ବୈଗୁଣ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଗୁଣ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ବିଗୁଣତା; ଗୁଣରାହିତ୍ୟ; ବିକୃତତା—1. Derangement; deterioration. ୨ । ଅପରାଧ; ଦୋଷ—2. Fault; guilt. ୩ । ନୀଚତା—3. Inferiority; meanness; lowness. ଦେ. ବ—୧ । ବିରକ୍ତି; ଅପ୍ରସନ୍ନତା—1. Displeasure; annoyance. ୨ । ତ୍ରୁଟି—2. Defect. ୩ । ଦୁଃଖ—3. Grief; sorrow. Baigunya

ବୈଚ(ଚି)—ଦେ. ବ (ସଂ. ବିଚକ୍ଷଣ)—ବଇଚ (ଦେଶ)—Baincha (See). Baicha(chi) ବୈଂଚି (ବୈଂଚ, ବୈଂଚି, ବୈଂଚ, ବୈଂଚ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୈଚକ୍ଷଣ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଚକ୍ଷଣ+ଭାବ. ଯ)—ବିଚକ୍ଷଣତା; ନୈପୁଣ୍ୟ—Sharpness; eminence; dexterity; skill. Baichakshaṇya

ବୈଚିତ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଚିତ୍ତ+ଭାବ. ଯ)—ମତିଭ୍ରମ—Mental confusion or derangement. Baichittya

ବୈଚିତ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଚିତ୍ର+ଷ୍ଣ୍ୟ. ଯ)—୧ । ବିଚିତ୍ରତା; ବିଭିନ୍ନତା; ନାନାରୂପତା—1. Variety; diversity. ୨ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—2. Beauty; elegance; grace.

ବୈଜନକ—ସଂ.ବ (ବିଜନକ+ଅ)—ଜନ୍ମମାସ; ଯେଉଁ ମାସରେ ଦୌଣସି Baijanaka ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ—The month of the year in which a child has was born.

ବୈଜୟନ୍ତ—ସଂ. ବ (ବି+ଜି ଧାତୁ=ଜୟ କରିବା+ଅନ୍ତ)— Baijayanta ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ—1. The paradise or abode of Indra. ୨ । ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ—2. The banner of Indra.

ବୈଜୟନ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବୈଜୟନ୍ତୀ=ପତାକା+ଇକ)— Baijayantika ପତାକାଧାରୀ—Carrying a banner. (ବୈଜୟନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୈଜୟନ୍ତୀ—ସଂ. ବ (ବୈଜୟନ୍ତ+ଈ)—୧ । ପତାକା—1. Flag; Baijayanti banner. ୨ । ଜାନୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିତ ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ- (ବୈଜୟନ୍ତିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ମୟୂରୀ ମାଳା—2. A five-coloured garland reaching the thighs. ୩ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ଥ ମାଳା—3. The garland of Bishnu. ୪ । ଅଶ୍ୱ- ରୋହଣୀ; ନିଶ୍ରେଣୀ—4. Ladder; staircase. ୫ । ଧନଗ୍ର ବା ଜୟନ୍ତୀ ବୃକ୍ଷ—5. Name of a plant; Eychonomene Sesban.

ବୈଜୟିକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଜୟ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—୧ । ବିଜୟସୂଚକ Baijayika 1. Triumphal; indicating victory. ୨ । ବିଜୟପ୍ରଦ—2. Granting victory; enabling one to gain victory.

ବୈଜୟିକୀ ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ (ବୈଜୟିକ+ଈ)—ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା Baijayiki bidyā କଲେ ବିଜୟ ଲାଭ ହୁଏ—A science which enables the votary to be victorious.

ବୈଜାତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ବିଜାତ+ଷ୍ଣ୍ୟ. ଯ)—୧ । ବିଜାତୀୟତା— Baijātya 1. Difference of caste or nationality. ୨ । ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ—2. Disparity; dissimilarity. ୩ । ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ—3. Derangement; strangeness. ୪ । ଲମ୍ପଟତ୍ୱ—4 Lasciviousness. ୫ । ସ୍ୱଭାବରେ ପ୍ରଭେଦ—5. Difference of nature.

ବୈଜୁଲିକ—ଦେ. ବ—ଜୁଜୁଲିଆ ପୋକ— Baijulika Firefly [ଜୁ—ହେତୁ ବୋଲଲ ଭଲ ଗଗନ ଡାଇକ । ଦୋଳିଲେ ବହୁଳିକ ଶିଖିନୀ ବୈଜୁଲିକ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ ।]

ବୈଜ୍ଞାନିକ—ସଂ. ବିଣ—(ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ) (ବିଜ୍ଞାନ+ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ Baijnānika ଜ୍ଞାତାର୍ଥ.+ଇକ)—ବିଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— Scientific. ସଂ.ବ. ପୁଂ—୧ । ବିଜ୍ଞାନବିଶାରଦ ପଣ୍ଡିତ— 1. A scientist. ୨ । ବିଶେଷଜ୍ଞ—2. An expert; a specialist.

ବୈଠକ(ବି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ବଇଠକ (ବି) ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)— Baiṭhaka(ki) (etc) Baiṭhaka(ki)etc (See)

ବୈଠା(ଠି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ବଇଠା(ଠି) ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Baiṭhā(ṭhi) (etc) Baiṭhā(ṭhi) etc (See)

ବୈଠାଣି—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବ—ହୁକା ଆଦିର ବଇଠି— Baiṭhāṇi The stand for a Hukā etc.

ବୈଠାର(ରୁ)—ଦେ. ବ—ବଇଠାର(ରୁ) (ଦେଖ) Baiṭhāra(ru) Baiṭhāra(ru) (See)

ବୈଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବ—ଘଡ଼; ବଢେଡ଼ା; ଅସଂଖ୍ୟ ଜନ- Baird ସମାଗମ; ଲୋକଗହଳ—Pressure of a crowd of people; over-crowding.

ବୈଡ଼ା(ଡ଼ା)ଳ ବ୍ରତ—ସଂ. ବ—(ବିଡ଼ାଳ+ଅ;+ବ୍ରତ)—ବିଜର ପାପ Bairḍā(ḍā)la brata କର୍ମ ଗୋପନ କରି ନିଜକୁ ଧାର୍ମିକ ବୋଲି ପରିଚୟ କରାଇବା; ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱିତା—Hypocricy.

ବୈଡ଼ାଳ ବ୍ରତିକ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ (ବିଡ଼ାଳ ବ୍ରତ+ଅଛି ଅର୍ଥ. ଇକ,ଇନ୍)- Bairḍala bratika ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱୀ—Hypocretical. (ବୈଡ଼ାଳ ବ୍ରତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ;(ବୈଡ଼ାଳ ବ୍ରତିକା, ବୈଡ଼ାଳବ୍ରତିକୀ ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୈଡ଼ୂର୍ଯ୍ୟ—ପ୍ରା. ବ—(ସଂ. ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ)—ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ) Baidurjya Baidūrjya (See)

ବୈଣ—ସଂ.ବିଣ—(ବେଣୁ+ଷ୍ଣ ବିକାରାର୍ଥେ)—ବାଉଁଶ ବ୍ୟବସାୟୀ; ବେଣୁ- Baiṇa ଶିଳ୍ପୀ—Trading in bamboos. ସଂ. ବ—ବାଉଁସରେ ପାତ୍ରାଦି ନିର୍ମାଣକାରୀ ଡମ—The Dome caste who live upon the manufacture of bamboo-works.

ବୈଣବ—ସଂ. ବିଣ—(ବେଣୁ+ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ବାଉଁଶନିର୍ମିତ— Baiṇaba 1. Made of bamboo. ୨ । ବାଉଁଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀ- (ବୈଣବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Relating to bamboo. ୩ । (ପୁଂ) ବେଣୁଶିଳ୍ପୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Trading in bamboos or manufacturing bamboo work. ୪ । ବାଉଁଶ ଧାନ—4. Grains or seeds of bamboo.

ବୈଣବୀ—ସଂ. ବ. (ବୈଣବ+ଈ)—ବଂଶ ଲୋଚନ— Baiṇabi Bamboo manna.

ବୈଣିକ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ବୀଣା+ବାଦନ ଅର୍ଥେ ଇକ)—ବୀଣା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— Baiṇika Relating to harp. ସଂ. ବ.ପୁଂ—୧ । ବୀଣା ବାଦକ—1. Harper. ୨ । ନାରଦ ମୁନି—2. Sage Nārada.

ବୈଣବ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବେଣୁ+ଯ)—ବଂଶ ଲୋଚନ— Baiṇabya Bamboo manna.

ବୈଣ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବେଣ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଯ)—ବେଣ ରାଜାର ପୁତ୍ର; Baiṇya ପୃଥୁ—Pṛuthu, the son of king Bena.

ବୈତଂଶିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବିତଂଶ=ଜାଲ+ଷ୍ଣିକ ଅର୍ଥରେ ଇକ)— Baitamsika ୧ । ଯେ ଜାଲଦ୍ୱାରା ଷ୍ଣିକ ଧରିଥାଏ ଏବଂ— 1. A trapper; a person who catches

animals with nets. ୨ । ମାଂସ ବିକ୍ରୟୀ; ଯେ ପଶୁ-ପକ୍ଷୀଙ୍କର ମାଂସ ବିକ୍ରୟ କରେ (ପ୍ରକୃତବାଦ)—2. A trader in meat.

ବୈତନିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବେତନ+ଷ୍ଠାବଚ୍ଚ ଅର୍ଥରେ ଇକ)—
Baitanika ୧ । ବେତନଭୋଗୀ—1. Salaried; getting salary. ୨ । ବେତନ ସାଧ୍ୟ—2. Performable by means of salaried servants. ସଂ. ବି—ବେତନ-ଭୋଗୀ ଭୃତ୍ୟ—Salaried servant.

ବୈତମ—ବେ. ବି—୧ । ପୁରୁଣା; ପ୍ରାଚୀନ—1. Old.
Baitama ୨ ପୁରୁଣା ଓ ବ୍ୟବହାରର ଅନୁପଯୋଗୀ—2. Old and useless.

ବୈତରଣୀ(ଣି)—ସଂ. ବି (ବିଷମ ଅଟ୍ଟେ ତରଣ=ପାର ହେବା ଯାହାଦ୍ୱାରା; ବି+ତରଣ+ଇ;+ଇ; ବିମ୍ବା ବିତରଣ=ଦାନ+ଇ;+ଇ; ଦାନ ଦ୍ୱାରା ଯାହାକୁ ତରନ୍ତି)—
Baitaraṇī(ṇi) ୧ । ଯମ ପୁରୀକୁ ବେଷ୍ଟନ କରିଥିବା ପୌରାଣିକ ନଦୀ—1. The mythological river surrounding the abode of the departed spirits (corresponding to the Styx of Greek mythology). [ଦ୍ର—ଏହାର ଜଳ ରୁଧିରମୟ, ତପ୍ତ, ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ଅସ୍ଥିକଙ୍କାଳ ସମନ୍ୱିତ । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ଗୋଦାନ ଦେଲେ ସେହି ଗୋରୁର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଧରି ଏ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରେତ ନଦୀକୁ ପାର ହୁଏ ବୋଲି ପୁରାଣରେ ଲେଖା ଅଛି ।] ୨ । ଉତ୍କଳର ନଦୀ ବିଶେଷ—2. Name of a river in Orissa. [ଦ୍ର—ଯାଜପୁର ଏହି ନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ; ଏହା ବେନୁଗଙ୍ଗର ଗୋଳାସିକା ସଙ୍ଗରୁ ବାହାରି ବଙ୍ଗୋପ-ସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି ।] ବେ. ବି—ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରେତ ଭଳା ବସ୍ତ୍ରରେ ତପ୍ତା ବୈତରଣୀ ନଦୀକୁ ପାର ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ଦିଆଯିବା ଗୋଦାନ ଅଦି—Gift of cows etc given by a dying person with a view to safely cross the Baitaraṇī river after death.

ବୈତସ—ସଂ. ବିଣ (ବେତସ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଅ)—ବେତ ଗଛ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Baitasa Relating to the cane plant.
(ବୈତସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ଅମ୍ଳ ବେତସ ଗୁଳ୍ମ—A kind of sour plant.

ବୈତାନ—ସଂ. ବିଣ (ବିତାନ+ଅ)—ଯଜ୍ଞୀୟ; ଯଜ୍ଞ ସମ୍ବନ୍ଧୀ—
Baitāna Relating to vedic sacrifice; sacrificial.
(ବୈତାନିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସଂ.ବି—୧ । ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି—1. Sacrificial fire. ୨ । ହୋମ—2. Vedic oblation unto fire; burnt offering. ୩ । ହୋମରେ ଦିଆଯିବା ନୈବେଦ୍ୟ—3. Offering made during vedic sacrifice and put into the fire.

ବୈତାଳ—ସଂ. ବି (ବି—ବିବିଧ+ତାଳ—ବାଦ୍ୟାଦିର ଲୟ+ଅ)—
Baitāla ୧ । ଭୂତ ପ୍ରେତ; ଭୂତ; ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଭାତ (ବୈତାଳିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଳରେ ମଙ୍ଗଳ ଗାନ କରି ରାଜାଙ୍କର ନିଦ୍ରା ଭଙ୍ଗ କରନ୍ତି—1. A herald; ministrel; a bard who awakens a king by singing songs in the morning. ୨ । ଗାରୁଡ଼ି ବିଦ୍ୟା ସାଧକ; ବାଜିକର; ବେତାଳ ସାଧନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଭୂତୁଆ—2. A conjurer; magician.
ସଂ. ବିଣ—ବେତାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to Betāla.
ବେ. ବି—ବୋଇତାଳ (ଦେଶ)—Boitāla (See)

ବୈତାଳୀୟ—ସଂ. ବି—ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
Baitāliya A kind of metre.
[ଦ୍ର—ଏହି ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରଥମ ଓ ତୃତୀୟ ପାଦରେ ୧୪ଟି ଲଘୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ପାଦରେ ୧୬ଟି ଲଘୁବର୍ଣ୍ଣ; ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦର ପ୍ରଥମ ଓ ତୃତୀୟ ଅକ୍ଷର ଗୁରୁ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅକ୍ଷର ଲଘୁ ।]

ବୈତାଳ(ଳୁ)—ବେ. ବି—ବୋଇତାଳ(ଳୁ) (ଦେଶ)
Baitāla(lu) Boitāla(lu) (See)

ବୈତ୍ରଣୀ—ପ୍ରା. ବି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—ବୈତରଣୀ (ଦେଶ)
Baitraṇi Baitaraṇī (See)
(ଉ— ପାଦଚାରୀ ଖେଡ଼େ ପ୍ରବେଶିଲେ, ବୈତ୍ରଣୀ ସ୍ନାନ ଦାନ କଲେ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।)

ବୈଦ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି (ସଂ ବୈଦ୍ୟ)—ବଇଦ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଶ)
Baida (etc) Baida etc. (See)

ବୈଦଗ୍ଧ(ଗ୍ଧ୍ୟ)—ସଂ. ବି (ବିଦଗ୍ଧ+ଷ୍ଟାବେ ଅ; ଯ)—୧ । ରସିକତା—
Baidagdha(gdhya) 1. Gallantry; humour; wit (ବୈଦଗ୍ଧ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) jocularity. ୨ । ନିପୁଣତା; ପଟୁତା—2 Cleverness; skill. ୩ । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—3. Dexterity; learning; ୪ । ଭଙ୍ଗୀ; ଛଳ—4. Dalliance.

ବୈଦଗ୍ଧ କଳା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ରସିକତା ସୂଚକ ଭାବ ଭଙ୍ଗ—
Baidagdha kalā Exhibition of gallantry by signs.

ବୈଦଗ୍ଧ ବିଳାସ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନିପୁଣତା ପ୍ରକାଶ—
Baidagdha bilāsa Show of skill or gallantry.

ବୈଦ(ଦି)ନାଥ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ବୈଦ୍ୟନାଥ)—ବୈଦ୍ୟନାଥ (ଦେଶ)
Baida(di)nātha Baidyanātha (See).

ବୈଦର୍ଭ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦର୍ଭ=ଦେଶ ବିଶେଷ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଓ ଉତ୍ପନ୍ନାର୍ଥେ
Baidarbha +ଅ)—୧ । ବିଦର୍ଭ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to the Bidarbha country. ୨ । ବିଦର୍ଭ ଦେଶୋତ୍ପନ୍ନ—2. Produced in the Bidarbha country. ସଂ. ବି—୧ । ବିଦର୍ଭ ରାଜ—1. The king of the Bidarbha country. ୨ । ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କ ପିତା ଭୀମସେନ—2. The father of Damayanti. ୩ । ବାକ୍‌ପଟୁତ୍ୱ—3. Skill in speech; cleverness of speech; jugglery in speech. ୪ । ଦନ୍ତ ଶୂଳ—4. Tooth-ache.

ବୈଦର୍ଭୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବେଦର୍ଭ+ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—୧ । ଦମୟନ୍ତୀ—
Baidarbhī 1. Damayanti. ୨ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ପତ୍ନୀ—
2. The wife of sage Agastya. [ଦ୍ର—
ବୈଦର୍ଭୀ ପତି ଅଇଲେ ସଖୋଳ, ବଦରୁ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଋଷି
ମିଳ । ଦଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୩ । ରୁକ୍ମିଣୀ—
3. Rukmiṇī. ୪ । ବୈଦର୍ଭୀ ରୀତି (ଦେଖ)—
4. Baidarbhī rīti (See)

ବୈଦର୍ଭୀ ରୀତି—ସଂ. ବ—ରଚନାରୀତି ବିଶେଷ; ସରଳ ଓ ମଧୁର ରଚନା
Baidarbhī rīti ବିଶେଷ—A sweet and easy style
in composition. [ଦ୍ର—ଏ ରଚନା ଶ୍ରୁତିମଧୁର
ଶବ୍ଦ ବିଶିଷ୍ଟ ଓ ସମାସହୀନ ବା ସ୍ୱଳ୍ପ ସମାସ ଯୁକ୍ତ ଅଟେ ।]

ବୈଦଳ—ସଂ. ବ (ବିଦଳ+ଅ)—୧ । ମୁଗ ବିରି ଆଦି ଚୂନାରେ
Baidala ତିଆରି ରୁଟି ବା ପିଠା—1. Pastry cake
made of pulse. ୨ । ଭିକ୍ଷୁକର ମୃଣ୍ମୟ ପାତ୍ର—
2. Beggar's earthen bowl.

ବୈଦଳିକ ଶିମ୍ବ—ସଂ. ବ—(ବୈଦ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ) ମଟର, ବରଗୁଡ଼ି ପ୍ରଭୃତି
Baidalika śimba ଶିମ୍ବୀ ଧାନ୍ୟର ଛୁଇଁ—The beans
of pea other pulse.

ବୈଦାନ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ (ବେଦାନ୍ତ+ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଜ୍ଞାତାର୍ଥ ଇକ)—
Baidāntika ବେଦାନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the
Bedānta. ସଂ. ବ—ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନବେତ୍ତା ପଣ୍ଡିତ
—A person learned in the Bedānta
Philosophy.

ବୈଦାର୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବହିଦାର (ଦେଖ)
Baidār Bahidāra (See)

ବୈଦିକ—ସଂ. ବିଣ (ବେଦ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଇକ)—୧ । ବେଦସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
Baidika —1. Vedic; relating to the Bedas.
୨ । ବେଦୋକ୍ତ; ବେଦନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—2. Enjoined or
laid down in the Bedas. ୩ । ବେଦାଧ୍ୟୟୀ—
3. Studying the Bedas. ୪ । ବେଦଜ୍ଞ—
4. Versed in the Bedas. ସଂ. ବ—କୁଳୀନ
ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀବିଶେଷ —A higher class of
Brāhmaṇas.

ବୈଦିକ କାଳ—ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଭାରତୀୟ ଇତିହାସର
Baidika kāla ଯେଉଁ ଯୁଗରେ ବେଦ ବିଶେଷଭାବରେ
(ବୈଦିକଯୁଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା—The vedic age;
the age in Indian history when the
Bedas were followed. [ଦ୍ର—କୌଣସି
କୌଣସି ପଣ୍ଡିତ କହନ୍ତି ଯେ ଏହା ଆଜୁ ୨୦୦୦ ବର୍ଷ
ପୂର୍ବର କାଳ ।]

ବୈଦିକ ଧର୍ମ—ସଂ. ବ—ସନାତନ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ—The vedic
Baidika dharma religion; the Hindu religion
as it was practised in the vedic age.
[ଦ୍ର—ବୈଦିକ ଧର୍ମରେ ପ୍ରତିମା ପୂଜା ଓ ଜାତିଭେଦ ନ
ଥିଲା । ସେ ସବୁ ପୌରାଣିକଯୁଗର କଳ୍ପିତ ବୋଲି
ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି ।]

ବୈଦିକ ପନ୍ଥା—ଦେ. ବ—ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ; ବୈଦିକ
Baidika panthā ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ସାମାଜିକ ଦଳ—The
class formed amongst
the Baidika Brāhmaṇas.
ବୈଦିକ ଗୋଷ୍ଠୀ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବୈଦିକ ସମାଜ }

ବୈଦିକ ବିଧି—ସଂ. ବ—ବେଦବିହିତ ବିଧି—Vedic rules;
Baidika bidhi rules of conduct enjoined in
the Bedas.

ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—ସଂ. ବ—ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀ
Baidika brāhmaṇa ବିଶେଷ—A class of
Brāhmaṇas. [ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ ଯେ
ଉତ୍କଳୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ୫ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ । ୧—
ସାଆନ୍ତ (ବଙ୍ଗଦେଶର କୁଳୀନ ପରି) । ୨—ବୈଦିକ
ବା ଶାସନୀ (ଗଞ୍ଜାମରେ ଦାଢ଼ୁଆ) । ୩—ପଣ୍ଡା, ମଢ଼ିଆ
ବା ଦେଉଳିଆ । ୪—ପଳିଆଣ୍ଡ ବା ସାରୁଆ । ୫—
ମାସ୍ତାନ, ଦଳୁଆ ବା ବଳଭଦ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ (ବିହାରରେ
ଭୁଇଁହାର ଓ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଝାଡ଼ୁଆଙ୍କ ପରି) । ସାଆନ୍ତ-
ମାନେ ଓଡ଼ିଆରାଜାଙ୍କ ଗୁରୁ ଓ ସମସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ କମ୍ । ଅନ୍ୟ
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିତ କରନ୍ତି ।
ପଣ୍ଡାମାନେ ଠାକୁରସେବା କରନ୍ତି । ପଳିଆଣ୍ଡମାନେ ସାରୁ
ବାଇଗଣ ଆଦି ଘସିଲ ଅବାଦ ଓ ତାହା ବିକ ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା
ଚଳାନ୍ତି । ପଣ୍ଡା ଓ ପଳିଆଣ୍ଡ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଖୁବ୍
କମ୍ । ମାସ୍ତାନ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ହଳ ଚାଲନ୍ତି ଓ ପିନ୍ଧା ଖାଆନ୍ତି ।]

ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଦୂର=ପର୍ବତ ବିଶେଷ+ଜାତାର୍ଥେ. ଅ)—
Baidūrjya ଲାପିସଲାଜୁଲି ମଣି ବିଶେଷ; ନୀଳକାନ୍ତମଣି; ନୀଳା—
Sapphire; Lapis Lazuli (a gem of ultra-
marine colour).

ବୈଦେଶିକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦେଶ+ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଭବ ଅର୍ଥରେ ଇକ)—
Baideśika ୧ । ବିଦେଶୀ; ବିଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1.
(ବୈଦେଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Relating to a foreign country.
୨ । ବିଦେଶାଗତ—2. Come from a foreign
country. ୩ । ବିଦେଶୋତ୍ପନ୍ନ—3. Produced
in a foreign land. ୪ । ଭିନ୍ନ ଦେଶବାସୀ—
4. Residing in a foreign country. ସଂ. ବ
—ବିଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—Foreigner; a stranger.

ବୈଦେହ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦେହ=ମିଥିଲା+ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଭବ ଅର୍ଥରେ
Baideha ଅ)—୧ । ମିଥିଲାବାସୀ—1. Residing in
Mithilā country. ୨ । ମୈଥିଳ; ମିଥିଲା ଦେଶ
ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to Mithilā country
(modern Bihar). ସଂ. ବ—୧ । ମିଥିଲାର ରାଜା
1. The king of Mithilā. ୨ । ଜନକ ରାଜା—
2. King Janaka, the reputed father of

Sītā. ୩ । ମିଥିଲାବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A man of Mithilā. ୪ । ବଣିକ୍—4. A trader; merchant. ୫ । ଶୂଦ୍ରପିତୃକ ଓ ବୈଶ୍ୟମାତୃକ ସଙ୍କର ଜାତି ବିଶେଷ—5. A hybrid caste orginating in a śūdra father and Baisya mother.

ବୈଦେହକ—ସଂ. ବି. (ବୈଦେହ+କ)—୧ । ନାନା ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ
Baidehaka ସମ୍ଭାରକାରୀ ବଣିକ୍—1. A trader dealing in various sorts of merchandise. ୨ । ଶୂଦ୍ରପିତୃକ ଓ ବୈଶ୍ୟମାତୃକ ସଙ୍କର ଜାତିବିଶେଷ—2. A hybrid caste.

ବୈଦେହିକ——ସଂ. ବିଣ (ବିଦେହ+ଇକ)—୧ । ବିଦେହ ବା
Baidehika ମିଥିଲା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to the Mithilā country. ୨ । ମିଥିଲାବାସୀ—2. Residing in Mithilā. [ଉ—ବ୍ୟବସ୍ଥିତେ ପୁଣ ସଲଷଣେ ସେହି ବୈଦେହିକ ଜନେ ତକୋରକୁ ମୋହି ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୈଦେହୀ—ସଂ. ବି—(ବିଦେହ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ+ଙ୍ଗୀ. ଈ)—୧ ।
Baidehī ଜାନକୀ; ସୀତା—1. Sītā. ୨ । ହରିଦ୍ରା; ହଳଦୀ—2. Turmeric. ୩ । ବଣିକ୍ ପତ୍ନୀ—3. The wife of a trader. ୪ । ଗୋରୋଚନା—4. A yellow pigment obtained from dead cattle. ୫ । ପିପ୍ପଳୀ—5. Long pepper. [ଉ—ବୈଦେହୀ ପ୍ରମାଣ ଫଳେ କଣ୍ଟ କର ଜାତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।] ଦେ. ବି—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ନାମ—A name given to females.

ବୈଦେହୀ(ଇ) ବିଳାସ—ଗ୍ରା.ବି—ବୈଦେହୀଶବିଳାସ (ଦେଖ)
Baidehī(i) bilāsa Baidehīśabilāsa (See)

ବୈଦେହୀଶବିଳାସ—ଦେ. ବି (ଆଧୁନିକ)—ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ କୃତ
Baidehīśabilāsa ବୈଦେହୀଶ ବା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଜୀବନ-ଚରିତାତ୍ମକ ପଦ୍ୟ କାବ୍ୟ ବିଶେଷ—Name of an Oriya epic poem in 4 volumes by Upendra Bhañja, depicting the incidents of Rāmachandra's life, in which every line begins with the letter 'ba' [ଦ୍ର—ଏହି ପୁସ୍ତକ ୪ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ କାବ୍ୟ ଓ ଏଥିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର 'ବ' ଅକ୍ଷରରେ ରଚିତ ହୋଇଅଛି । ଏପରି ରଚନାବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଓ ଶବ୍ଦ-ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାର ସାହିତ୍ୟରେ ବିରଳ ।]

ବୈଦ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ବେଦ=ଆୟୁର୍ବେଦ+ଭୂଶଳାର୍ଥେ ଯ)—
Baidya ୧ । ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସାୟୀ (ବୈଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଉଷକ୍; ଚିକିତ୍ସକ—1. A physician (following the Hindu system of medicine). ୨ । ବିଦ୍ୱାନ୍; ପଣ୍ଡିତ; ଜ୍ଞାନୀ—2. A learned man; a philosopher; a wise man. ଦେ. ବି—ଅମ୍ବଷ୍ଠ ଜାତି; ବ୍ରାହ୍ମଣପିତୃକ ଓ ବୈଶ୍ୟମାତୃକ ପୂର୍ବବଙ୍ଗର ଚିକିତ୍ସାବ୍ୟବସାୟୀ ଜାତି-ବିଶେଷ—A caste of physician in East Bengal. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦ୍ୱିଜାତି ଥିବାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପରି ବ୍ରତ ନିଅନ୍ତି ଓ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଧାରଣ କରନ୍ତି; ସାଧାରଣତଃ ଦାସଗୁପ୍ତ ଓ ସେନଗୁପ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ଏମାନଙ୍କର ବଂଶଗତ ଉପାଧି ଅଟେ ।]

ବୈଦ୍ୟକ—ସଂ. ବିଣ (ବୈଦ୍ୟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—୧ । ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା
Baidyaka ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to Āyurbedic treatment. ସଂ. ବି—୧ । ଆୟୁର୍ବେଦ—1. The Hindu medical science. ୨ । ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଚିକିତ୍ସା ଗ୍ରନ୍ଥ—2. A treatise on the Hindu medical system.

ବୈଦ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି—(୭ମୀ ତତ୍) —୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଦ୍ୟ—
Baidya chandra 1. An eminent physician. [ଉ—ବାଣୀ ନ୍ୟାସ୍ତ, ବୈଦ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ସୁଷେଣ ଭୂରିତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।] ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଦ୍ୟଙ୍କୁ ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧି ବିଶେଷ—2. A title bestowed on eminent physicians.

ବୈଦ୍ୟନାଥ—ସଂ. ବି—(ବୈଦ୍ୟ=ଚିକିତ୍ସକ+ନାଥ=ପ୍ରଭୁ)—
Baidyanātha ୧ । ଶିବ; ମହାଦେବ—1. Śiba. ୨ । ଶିବାନୁଚର ଭୈରବ ବିଶେଷ—2. Name of an attendant of Śiba. ୩ । ବାବା ବୈଦ୍ୟନାଥ; ଶ୍ରେଷ୍ଠନାଗପୁର ବିଭାଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ ସାନ୍ତାଳ ପ୍ରଗନ୍ନା ଜିଲ୍ଲାର ଦେଓଘର ସବ୍‌ଡିଭିଜନସ୍ଥ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିବ ଲିଙ୍ଗ—3. Image of Śiba in Deoghar in Santhal Pergana. [ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଙ୍କର ଏହା ଗୋଟିଏ ପୀଠ ଓ ପ୍ରଧାନ ତୀର୍ଥ । ଏଠାରେ ୨୨ ଗୋଟି ମନ୍ଦିର ଶିବଙ୍କ ନାମରେ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ । ଏଠାର ଶିବଲିଙ୍ଗ ଭାରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦ୍ୱାଦଶ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।] ୪ । ଉତ୍ତରପୂର୍ବ ଭାରତର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ହିନ୍ଦୁ ତୀର୍ଥ; ବୈଦ୍ୟନାଥ ଲିଙ୍ଗଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠିତ ନଗର, ଦେଓଘର —4. The town of Deoghar. [ଦ୍ର—ଏ ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଥିବାରୁ ଏଠାକୁ ଭାରତର ନାନା ସ୍ଥାନରୁ ସହସ୍ର ! ସହସ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଆସନ୍ତି ଓ ଏଠାରେ ଅନେକ ବଡ଼ ଲୋକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟନିବାସାର୍ଥ ପ୍ରାସାଦ-ମାନ ତୋଳି ଅଛନ୍ତି ।

ଏ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ବହୁ ଶତ ଲୋକ ନିଜ ନିଜ ମନୋବାଞ୍ଛା ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଓ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭାର୍ଥ 'ଧାରଣା' ପଡ଼ନ୍ତି । ଏ ସ୍ଥାନର କୂପ ଜଳ ଅତି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର । ଏ ଦେବତାଙ୍କୁ ସ୍ନେହରେ ହିନ୍ଦୁମାନେ 'ବାବା ବୈଦ୍ୟନାଥ' ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ଫଳତଃ ଏ ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ ଗୁଣରେ ଓ ଦେବତାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରେ ବହୁ ସହସ୍ର ରୋଗୀ ଧାରଣା ଗ୍ରହ

ଅସାଧ୍ୟ ରୋଗମାନଙ୍କରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା ଦେଖାଯାଏ । ଏଠାରେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଲାଭ ଜନିତ ବଡ଼ଲୋକ ମାନଙ୍କର । ଏ ସ୍ଥାନ ପାହାଡ଼ିଆ । ଏଠାରେ ଭଲ ସନେଶ ଓ ବସାବହୁ ମିଳେ ଏବଂ ଲୁହାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଜଳସମାଜ ଏଠାରେ ଭିଆର ହୁଏ ।]

ବୈଦ୍ୟରାଜ—ସଂ. ବି—(ବୈଦ୍ୟ+ରାଜନ;୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଦ୍ୟ-
Baidyarāja An eminent physician.

ବୈଦ୍ୟ ସଙ୍କର—ସଂ. ବିଣ (ବୈଦ୍ୟକ)—ଏକ କାଳରେ ପରସ୍ପର ପରାମର୍ଶ
Baidya saṅkara ବିନା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସିତ ହେବା(ରୋଗ)—(sickness of a person) Which is being treated simultaneously by different physicians without reference to or consultation with each other.

ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—ବୈଦ୍ୟକ (ଦେଖ)
Baidya śāstra Baidyaka (See).

ବୈଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବୈଦ୍ୟ+ଆ) ୧ । ବୈଦ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Baidyā 1. Feminine of Baidya. ୨ । କାକଳି; ମଧୁରସ୍ୱର ଧ୍ୱନି—2. A sweet musical tune or note. ୩ । କାକୋଲି ନାମକ ଔଷଧ—3. Name of a drug.

ବୈଦ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଣ (ବିଦ୍ୟୁତ୍+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଅ) —୧ । ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବା
Baidyuta ତଡ଼ିତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Electric; electrical.
(ବୈଦ୍ୟୁତିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବିଦ୍ୟୁତ୍ମୟ—2. Full of electricity.

ବୈଦ୍ୟୁତାଲୋକ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ବୈଦ୍ୟୁତ+ଆଲୋକ)—୧ ।
Baidyutāloka ବିଜୁଳିର ଆଲୁଅ—1. The light of a flash of lightning. ୨ । ବିଜୁଳି ବତି—2. Electric light or lamp.

ବୈଧ—ସଂ. ବିଣ (ବିଧି+ଅନପେତ ଅର୍ଥରେ ଅ)—୧ । ବିଧି ସମ୍ମତ—
Baidha 1. Conforming to rules. ୨ । ରୀତି ସମ୍ମତ—
(ଅବୈଧ—ବିପରୀତ) 2. Conforming to usage or custom. ୩ । ବିଧିସିଦ୍ଧ; ଆଇନ ସଙ୍ଗତ—3. Legal; lawful.

ବୈଧତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବା (ବୈଧ+ଭାବ ତା; ତ୍ୱ)—ବିଧିସିଦ୍ଧତା—
Baidhatā (twa) Legality; lawfulness.

ବୈଧବ—ପ୍ରା. ବି—୧ । (ସଂ. ବିଧବା) -ବିଧବା—1. Widow. ୨ ।
Baidhaba (ସଂ. ବୈଧବ୍ୟ) ବୈଧବ୍ୟ—2. Widowhood.

ବୈଧବ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବିଧବା+ଭାବ. ଯ)—ସ୍ତ୍ରୀର ବିଧବାବସ୍ଥା; ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ
Baidhabya ମୃତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—Widowhood.

ବୈଧବ୍ୟ କଷ୍ଟ—ସଂ.ବି—ବିଧବା ହେବାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେଉଁ ଦୁଃଖ କ୍ଲେଶ କରେ
Baidhabya kashṭa The pangs of widowhood;
ବୈଧବ୍ୟ କ୍ଲେଶ, ବୈଧବ୍ୟ ଦୁଃଖ ବୈଧବ୍ୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା, ବୈଧବ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବୈଧବ୍ୟ ଯାତନା; ବୈଧବ୍ୟ ବେଦନା } ଅନ୍ୟରୂପ the pain and privations of a widow.

ବୈଧବ୍ୟ କାତରା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବିଧବା ହେବାଯୋଗୁ
Baidhabya kātarā ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକ ବିହ୍ୱଳା—Overwhelmed with the grief of widowhood.

ବୈଧବ୍ୟକ୍ଲିଷ୍ଟା, ବୈଧବ୍ୟବିଧୁରା, ବୈଧବ୍ୟବିହ୍ୱଳା } ଅନ୍ୟରୂପ

ବୈଧବ୍ୟ ଘଟଣା(ନା)—ବେ. ବି—ବୈଧବ୍ୟ; ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀନାଶରୂପ
Baidhabya ghaṭanā(nā) ଅବସ୍ଥା—Widowhood;
ବୈଧବ୍ୟ ଦଶା, ବୈଧବ୍ୟାବସ୍ଥା } ଅନ୍ୟରୂପ the state of becoming a widow.

ବୈଧର୍ମ୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବିଧର୍ମ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ନାସ୍ତିକତା—1. A-
Baidharmmya theism. ୨ । ଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ପାଳନ ନ କରିବା—
(ସାଧର୍ମ୍ମ୍ୟ—ବିପରୀତ) 2. Heterodoxy in religious matters. ୩ । ଏକ ଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅବସ୍ଥା—3. Apostacy. ୪ । ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ—4. Dissimilarity; difference. ୫ । ବୈପରୀତ୍ୟ—5. Contrariety.

ବୈଧାତ୍ର—ସଂ. ବି (ବି ଧାତୁ+ଅପତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ. ଅ)—ସନକାଦିମାନଙ୍କ
Baidhātra ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁତ୍ର—The sons of Brahmā.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ବିଧାତା ବା ବ୍ରହ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to the Creator or Brahmā. ୨ । ଦୈବିକ—2. Divine.

ବୈଧାତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୈଧାତ୍ର+ଈ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମୀ ଶାଗ—1. A
Baidhātrī kind of potherb. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣଝାଟିଆ (ଦେଖ)—2. Brāhmaṇa jhāṭiā (See).

ବୈଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୈଧ+ ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—ବୈଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Baidhī Feminine of Baidha.

ବୈଧୀ ଭକ୍ତି—ସଂ. ବି—ବିଧି ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି (ବେଦ ଓ ସ୍ମୃତିବିହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରି) ଯେ ଭକ୍ତି ଜନ୍ମେ—The
Baidhī bhakti devotion which is engendered in the mind by the performance of the rites prescribed in the scripture.

ବୈଧୁର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବିଧୁର+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—ବିଧୁରତା; କାତର
Baidhurjya ହେବା ଅବସ୍ଥା—The state of being afflicted or overwhelmed with grief.

ବୈଧୃତ—ବେ. ବି (ସଂ. ବୈଧୃତ; ବୈଧୃତି ଯୋଗ ଅଶୁଭ ଥିବାରୁ)—
Baidhṛuta ୧ । ବିବାଦ; ବିସମ୍ବାଦ—1. Dispute. ୨ । କଳି—2. Quarrel. ବେ. ବିଣ—ବିବାଦକାରୀ—Disputing; quarrelling.

ବୈଧୃତି—ସଂ. ବି (ବି=ବିପରୀତ+ଧୃତି=ଧୃତି ନାମକ ଶୁଭକର ଯୋଗ;
Baidhṛuti ବିପରୀତ)—ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ଯୋଗବିଶେଷ, ବିଷ୍ଣୁମାନ ୨୭ଯୋଗରୁ ଯେଉଁ ଯୋଗ—One of the 27 astrological conjunctions, which is considered as very inauspicious.

[ଦ୍ର—୨୭ଟି ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ଯୋଗ ଓ ବ୍ୟତିପାତ ଯୋଗ ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟରେ ସର୍ବଥା ପରିହାର୍ଯ୍ୟ; ଏ ଯୋଗରେ

ଶୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ବଡ଼ଙ୍କ ବ୍ୟାପାର ଓ ବଣ୍ଟ ଲୁଣ୍ଠ ଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।] ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ବୈଧୃତ (ଦେଖ) Baidhṛuta (See)

ବୈଧେୟ—ସଂ. ବଣ (ବିଧି + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଏୟ)—୧ । ବିଧିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— Baidheya 1. Relating to rules. ୨ । ବୈଧ— 2. Legal, rational. ୩ । (ବିଧେୟ+ଅ) ମୂର୍ଖ— 3. Ignorant, ୪ । ମୂଢ଼— 4. Foolish.

ବୈନତେୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବିନତା+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଏୟ)—୧ । ବିନତା Bainateya ନନ୍ଦନ—1. Son of Binatā. ୨ । ଅରୁଣ— 2. Dawn personified. ୩ । ଗରୁଡ଼—3. The mythological king of birds and the carrier of Bishṇu on his back.

ବୈନାୟକ—ସଂ. ବ (ବିନାୟକ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଅ)—ବିନାୟକ (ଗଣେଶ, Baināyaka ଗରୁଡ଼) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to Binā- yaka (Gaṇesa and Garuṛda).

ବୈନାୟକୀ ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ—ଗାରୁଡ଼ୀ; ତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଦ୍ୟା; ଗୁଣୀବିଦ୍ୟା— Baināyakī bidyā The science or art of magic. [ଦ୍ର—ଏହା ଚତୁଃଷଷ୍ଟି କଳା ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।]

ବୈନାୟିକ—ସଂ. ବଣ (ବିନୟ+ଇକ)—ବିନୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— Baināyika Relating to humility or modesty. ସଂ. ବ—୧ । ଯୁଦ୍ଧରଥ—1. War-chariot. ୨ । (ବିନାୟ=ଖଣ୍ଡନ+ଇକ; ଯେ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ମତକୁ ଖଣ୍ଡନ କରେ) ବୌଦ୍ଧ—2. A Buddhist.

ବୈନାଶିକ—ସଂ. ବଣ (ବିନାଶ+ଇକ)—୧ । କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ; କ୍ଷଣ- ଭଙ୍ଗୁର—1. Transient; fleeting. ୨ । ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ବିନଷ୍ଟ ହେବ—2. Subject to decay. ସଂ. ବ—୧ । ନାଡ଼ୀ ନକ୍ଷତ୍ରବିଶେଷ—1. An astro- logical star. ୨ । ବୃଢ଼ିଆଣୀ; ଲୂତା—2. Spider. ୩ । ଦାସ—3. A slave. ୪ । ଜ୍ୟୋତିଷୀ— 4. An astrologer.

ବୈପରୀତ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିପରୀତ+ଷ)—୧ । ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ— Baiparitya 1. Contrariety. ୨ । ଓଲଟ; ବିପର୍ଯ୍ୟୟ— 2. Opposition; inversion.

ବୈପିତ୍ର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବିପିତୃ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ)—ଏକ ମାତାଙ୍କ Baipitra ଗର୍ଭଜାତ, କିନ୍ତୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପିତାଙ୍କ ଔରସ (ବୈପିତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ସହୋଦର)—Uterine (brother or sister); born of the same mother but through different fathers,

ବୈବଧିକ—ସଂ. ବ.ପୁଂ (ବିବଧ=ଧାନ୍ୟାଦି ପ୍ରାପ୍ତି+ବ୍ୟବସାୟାର୍ଥେ ଇକ)- Baibadhika ୧ । ଧାନ୍ୟ ତଣ୍ଡୁଳାଦି ଶସ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟୀ—1. A dealer in food grains. ୨ । ବାର୍ତ୍ତାବହ; ଦୂତ—2. Messenger. ୩ । ଭାରବାହକ— 3. Carrier of loads.

ବୈବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିବର୍ଣ୍ଣ+ଷ)—୧ । ବିବର୍ଣ୍ଣତା—1. Discol- Baibarṇṇya loration; change of colour. ୨ । ମ୍ଳାନତା; ମାଳିନ୍ୟ—2. Paleness; blush. ୩ । ଅସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—3. Want of loveliness, grace or beauty. ୪ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କଠାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ଅଷ୍ଟଦଶା ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—4. One of the eight stages through which unsatiated lovers pass.

ବୈବସ୍ୱତ—ସଂ. ବ ପୁଂ (ବିବସ୍ୱତ୍=ସୂର୍ଯ୍ୟ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ)—୧ । Baibaswata ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୁତ୍ର—1. Son of the Sun-god. ୨ । ମାନବ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା ଋଷି; ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପୁତ୍ର ସପ୍ତମ ମନୁ—2. The great Hindu law-giver; the primeval ancestor of the human beings, being the 7th in descent from Manu. ୩ । ରୁଦ୍ରଦେବତାବିଶେଷ—3. One of the Rudra Deities. ୪ । ଯମ—4. The God of death. [ଦ୍ର—ବିଭୁଷିବିଶେ ଜାତ ଶ୍ରମ ଅଣ, ବୈବସ୍ୱତ ଏ ଗଣେ ତା ମାର୍ଗଣ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେଗ୍ରୀଷବିଳାସ ।] ୫ । ଶନିଗ୍ରହ—5. The plant Saturn. ୬ । ଅଙ୍ଗ- ରାଜ କର୍ଣ୍ଣ—6. The king Karṇṇa. ଦେ. ବଣ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ବିନାଶକ—Destructive.

ବୈବସ୍ୱତ ମନୁ—ସଂ. ବ—ମନୁଙ୍କର ସପ୍ତମ ବଂଶଧର—The 7th Baibaswata manu Manu or progenitor of man- kind (7th in descent from the 1st Manu).

ବୈବସ୍ୱତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୈବସ୍ୱତ=ଯମ+ଈ)—ଯମଦେବତାଙ୍କ Baibaswatī ଅଧିଷ୍ଠିତ ଦିଗ; ଦକ୍ଷିଣଦିଗ—The south quarter of the globe (said to be presided over by Jama).

ବୈବସ୍ୱତୀ ପ୍ରଭା—ସଂ. ବ (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁ Baibaswatī prabhā ପ୍ରଦେଶରେ ଶୀତ ଅବଧିରେ ୨ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ବେଳେ ବେଳେ ଦେଖାଯିବା ନୈସର୍ଗିକ ଆଲୋକରାଶି- Aurora Austrialis; the Southern Lights.

ବୈବାସିତ ଡିକ୍ରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବନ୍ଧପୂର) ବ. (ବନ୍ଧରଥ)—ବନ୍ଧକ Baibāsit ḍikri ଡିଗ୍ରୀରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଟାକାରେ ଟଙ୍କା ନ ଦେଲେ ଦେଣଦାରକୁ ବନ୍ଧକମୁକ୍ତ କରିବାର କ୍ଷମତା ରହିତ କରାଯିବା ଡିଗ୍ରୀ—Decree for foreclosure in a mortgage suit; a decree absolute in a mortgage suit.

ବୈବାହିକ—ସଂ. ବଣ (ବିବାହ+ଇକ)—୧ । ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— Baibāhika 1. Pertaining to marriage; marital. (ବୈବାହିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିବାହ ଉପଯୋଗୀ—2. Fit to be given in marriage; marriageable. ସଂ. ବ. ପୁଂ—ସମ୍ବନ୍ଧୀ; ଜୋଇଁ ବାପ ବା ବୋହୂର ବାପ; ଅପଣାର ପୁତ୍ର ବା କନ୍ୟାର ଶ୍ୱଶୁର—The father-in-law of one's son or one's daughter,

ବୈବୋଧିତ—ସଂ. ବି—(ବିବୋଧ+ଇତ)—୧ । ବୈତାଳିକ; ଘଣ୍ଟ—
Baibodhita 1. Herald; the morning bard.
୨ । ଭୂତୁଡ଼ିଆ; ବାଜୀକର—2. A conjurer; a magician.

ବୈଭବ—ସଂ. ବି—(ବିଭବ+ସ୍ୱାର୍ଥେ ଅ)—୧ । ସମୃଦ୍ଧି; ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—
Baibhaba 1. Affluence; grandeur; pre-eminence.
୨ । ଧନ; ସମ୍ପତ୍ତି—2. Riches; wealth. ୩ । ଅମାନୁଷିକ ଶକ୍ତି; ବିଭୂତି—3. Divinity; extraordinary power. ୪ । ଶକ୍ତି—4. Strength; might; power. ୫ । ମହତ୍ତ୍ୱ; ମହିମା; ଗୌରବ—5. Glory; greatness. ୬ । ସମ୍ମାନ—6. Honour; respect.

ବୈଭାଷିକ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଭାଷା+ଇକ)—(ବ୍ୟାକରଣ) ବୈକଳ୍ପିକ;
Baibhāshika ବୈକଳ୍ପିକ—(grammar) Formed optionally or as an alternative.

ବୈଭୋଗ—ପ୍ରା. ବି—(ସଂ. ବି+ଭୋଗ)—ଭୋଗ—Enjoyment.
Baibhoga (ଉ—ଯେ ବିଚ୍ଛ ପୃଥିବୀରେ ବୈଭୋଗ, ସକଳ ସେ ସୁରେ ସଂଯୋଗ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।)

ବୈଭ୍ରାଜ—ସଂ. ବି—(ବି+ଭ୍ରାଜ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—
Baibhrāja କୁବେରଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନ—The garden of the God of wealth. ବେ. ବିଣ—ଦେଦୀପ୍ୟମାନ—Dazzling. (ଉ—ବନସ୍ଥିତ ସ୍ଥିତ ଶୋଭିତ ଭ୍ରିତ ବୈଭ୍ରାଜ ବୈଭ୍ରାଜ ସୁରସା ରସା ବରବର ଶ୍ରୀତ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେଗ୍ଧୀପ୍ରକାଶ ।)

ବୈମାତୃ—ବେ. ବିଣ—(ସଂ. ବୈମାତ୍ର; ବୈମାତ୍ରେୟ)—ବୈମାତ୍ର;
Baimātru ବୈମାତ୍ରେୟ; ବିମାତାଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ—Born of the same father but from different mothers; born of one's step-mother.
ବୈମାତ୍ରକ
ବୈମାତ୍ରିକ
ବୈମାତ୍ରିୟ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବୈମାତୃ(ତ୍ରି) ଭଉଣୀ—ବେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସାବତ ଭଉଣୀ—
Baimātru (tri) bhauṇī Step-sister.
(ବୈମାତ୍ରୀ ଭଉଣୀ, ବୈମାତ୍ରି(ତ୍ରିକ ଭଉଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୈମାତୃ(ତ୍ରି) ଭାଇ—ବେ. ବି. ପୁଂ (ସଂ. ବୈମାତ୍ର ଭ୍ରାତା)—ସାବତ
Baimātru(tri) bhāi ଭାଇ—Step-brother.
(ବୈମାତ୍ରିୟ ଭାଇ, ବୈମାତ୍ରି(ତ୍ରିକ ଭାଇ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୈମାତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିମାତୃ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ)—ବିମାତାଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ—
Baimātra Born of the same father but through
(ବୈମାତ୍ରେୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) different mothers; born of
(ବୈମାତ୍ରୀ, ବୈମାତ୍ରେୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) one's step-mother.

ବୈମାତ୍ର ଭ୍ରାତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ସାବତ ଭାଇ; ଅପଣାର ବିମାତାଙ୍କ ପୁତ୍ର—
Baimātra bhrāta Step-brother.
(ବୈମାତ୍ରେୟ ଭ୍ରାତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୈମାତ୍ରେୟୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିମାତୃ+ଅପତ୍ୟ+ଈ)—ବୈମାତ୍ରୀ ଭଉଣୀ—
Baimātrēyī Step-sister.

ବୈମାତ୍ରୀ ଭଗିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସାବତ ଭଉଣୀ; ଅପଣାର ବିମାତାଙ୍କ
Baimātrī bhaginī ଝିଅ—Step-sister.
(ବୈମାତ୍ରେୟୀ ଭଗିନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୈମାନ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ବେ-ଇମାନ୍)—ବେଇମାନ୍; ବେମାନ୍;
Baimān ବେଇମାନ ବେଇମାନ କୃତଘ୍ନ—Ungrateful.

ବୈମାନି—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବେଇମାନୀ)—କୃତଘ୍ନତା—Ingratitude.
Baimāni ବେଦେ. ବିଣ—ବୈମାନ୍ (ବେଇ)—Baimān (See).

ବୈମାନିକ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବିମାନ+ଇକ)—୧ । ବିମାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Baimānika 1. Relating to an aerial car or
(ବୈମାନିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) balloon. ୨ । ବିମାନଗାମୀ—2. Travelling by means of cars or aeroplanes.
ସଂ. ବି.ପୁଂ ୧ । ବିମାନଚାଳକ—1. The driver of a car. ୨ । ବିମାନାରୋହୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A passenger in a car.

ବୈମୁଖ—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ ବିମୁଖ)—୧ । ଦୁଃଖିତ—1 Sorry.
Baimukha afflicted. ୨ । ଅପ୍ରସନ୍ନ—2. Despondent-
(ବୈମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ପ୍ରତିକୂଳ—3. Unpropitious; unfavourable. ୪ । ପରାଙ୍ମୁଖ—4. Averse.

ବୈମୁଖ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବିମୁଖ+ଭାବେ ଯ)—୧ । ବିମୁଖତା;
Baimukhya ପରାଙ୍ମୁଖତା—1. Aversion; shrinking.
୨ । ଅପ୍ରସନ୍ନତା—2. Despondency. ୩ । ପ୍ରତିକୂଳତା—3. Opposition. ୪ । ପଛକୁ ହଟିବା; ପଶ୍ଚାତ୍ ଗମନ—4. Shrinking back; turning back. ୫ । ପଛଅଡ଼କୁ ପଳାଇଯିବା—5. Flight

ବୈମେୟ—ସଂ. ବି—ବିନିମୟ; ବଦଳ (ହି. ଶ)—
Baimeya Exchange; barter.

ବୈୟର୍ଥ—ସଂ. ବି—(ବ୍ୟର୍ଥ+ଭାବ ଅ)—ବ୍ୟର୍ଥତା (ହି. ଶ)—
Baiyartha Futility.

ବୈୟାକରଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବ୍ୟାକରଣ+ଅଧୀତାର୍ଥେ ଅ)—୧ ।
Baiyākaraṇa ବ୍ୟାକରଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Grammatical.
(ବୈୟାକରଣିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପାରଦର୍ଶୀ—2. Versed in grammar. ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ୟାକରଣ-ବେତ୍ତା ବ୍ୟକ୍ତି; ବ୍ୟାକରଣଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A grammarian. ୨ । ବ୍ୟାକରଣ ଗ୍ରନ୍ଥକର୍ତ୍ତା—2. Author of a work on grammar.

ବୈୟାଘ୍ର—ସଂ ବିଣ (ବ୍ୟାଘ୍ର+ଅ)—୧ । ବ୍ୟାଘ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Baiyāghra 1. Relating to tiger; feline. ୨ । ବ୍ୟାଘ୍ର ଚର୍ମାବୃତ; ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମ ପରିହିତ—2. Wearing a tiger skin. ସଂ. ବି—ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ପ୍ରକାର ରଥ, ଯାହା ଉପରେ ବାଘଚମଡ଼ା ମଡ଼ା ଦେଇଥିଲା (ହି. ଶ)—A kind of car used in ancient India which was overlaid with tiger-hide.

ବୈୟାଘ୍ରପ(ପା)ଦ୍ୟ—ସଂ. ବ—[ବ୍ୟାଘ୍ରପ(ପା)ଦ + ଯ]—ବ୍ୟାଘ୍ରପା(ପ)ଦ ମୁନିଙ୍କ ଗୋତ୍ର; ଗୋତ୍ରପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ମୁନି-ବିଶେଷଙ୍କ ଗୋତ୍ର—The clan descended from Byāghrapa(pā)da, a sage, the progenitor of the family in which Bhīshma was born. [ଦ୍ର—ଏହି ଗୋତ୍ରରୁ ଭୀଷ୍ମଦେବଙ୍କ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ।]

ବୈୟାଘ୍ର ରଥ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ବୈୟାଘ୍ର + ରଥ)—ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମାବୃତ Baiyāghra ratha ରଥ—A car covered over with tiger skin.

ବୈୟାସ—ସଂ. ବଣ (ବ୍ୟାସ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—ବ୍ୟାସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ Baiyāsa (ତୁ. ଶ)—Relating to Byāsa. (ବୈୟାସକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୈୟାସକି—ସଂ. ବଣ ଓ ବ-(ବ୍ୟାସ + ଅକ + ଇ)—ବ୍ୟାସଙ୍କ ଗୋତ୍ରରେ Baiyāsaki ବା ବଂଶରେ ଉତ୍ପନ୍ନ—Born of the family or clan of Byāsa.

ବୈୟାସିକ—ସଂ. ବଣ (ବ୍ୟାସ + ଇକ)—ବ୍ୟାସଦେବ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ବ୍ୟାସ-ଦେବଙ୍କ ରଚିତ ବା ସଂଗୃହୀତ—Compiled or drawn up or composed by sage Byāsa.

ବୈର—ସଂ. ବ (ବୀର + ଅ)—୧ । ବିଦ୍ୱେଷ; ବିଦ୍ୱେଷ; ଶତ୍ରୁତା—Baira 1. Enmity; hostility. ୨ । ଶୌର୍ଯ୍ୟ—2. Courage; prowess; valour.

ବୈରକ୍ତ୍ୟ(କ୍ତ)—ସଂ. ବ(ବିରକ୍ତ + ଯ; + ଅ)—୧ । ବିରାଗ; ବୈରାଗ୍ୟ—Bairaktya(kta) 1. Indifference; apathy. ୨ । ବିରକ୍ତି—2. Disgust; displeasure. ୩ । ଘୃଣା—3. Dislike; hatred.

ବୈରଖ—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ବୈରକ୍)—ପତାକା—Flag. [ତୁ—Bairakha ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି ଯା ଧଣ୍ଟା ବୈରଖ, ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ମଣିମା ପତାକା ଦେଖ, ଏ କେଡ଼େ ନାହିଁ, କେଡ଼େ ଲହଡ଼ି, ମାନ ଅସ୍ଥିର ବରଖ ଉଠି—ବ୍ରଜନାଥ. ସମରତରଙ୍ଗ ।]

ବୈରଙ୍ଗିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ(ବି + ରଙ୍ଗ = ରାଗ + ଇକ) --୧ । ବିବେକୀ—Bairangika 1. Discriminating; conscientious. ୨ । ବିରାଗାର୍ହ—2. Disgusting. ୩ । ସଂସାର ତ୍ୟାଗୀ—3. Renouncing the world. ୪ । ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ—4. Self-controlled. ସଂ. ବ ପୁଂ—ମୁନି; ତପସ୍ୱୀ—Anchorite; sage.

ବୈର ନିର୍ଯ୍ୟାତନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଦାରୁ ସାଧିବା; ଶତ୍ରୁର ପ୍ରତ୍ୟ-Baira nirjyātana ପକାର ସାଧନ—Retaliation; taking revenge.
ବୈର ପ୍ରତିକାର, ବୈର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା, ବୈରଶୋଧ, ବୈରଶୁଦ୍ଧି, ବୈରୋଦ୍ଧାର } --ଅନ୍ୟରୂପ

ବୈର ଭାବ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଶତ୍ରୁତା—Baira-bhāba Enmity; hostility.

ବୈରଲ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିରଳ + ଭାବ. ଯ)—ବିରଳତା—Bairalya Scarceness; sparseness.

ବୈରସେନ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବୀରସେନ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ)—ବୀରସେନ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର ନଳରାଜା—King Nala, son of Birasena.

ବୈରସ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିରସ + ଯ) ୧ । ବିରସତା—1 Despondency. ୨ । ଅରୁଚି—2. Disrelish; reluctance; aversion. Bairasya

ବୈରା—ସଂ. ବ ଓ ବଣ—୧ । ବହିରା (ଦେଶ)—1. Bahirā Bairā (See) ୨ । ରାଜମିସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଖିଲାଣ କାମ କରିବା ସମୟରେ ଖିଲାଣ ତଳର ଖାଲି ସ୍ଥାନରେ ଭରିବା ଇଟା, ପଥର, ମାଟିଥାଦ—2. Stones, bricks and earth put below the arch when it is eing constructed.

ବୈରାଗ—ପ୍ରା. ବ—୧ । (ସଂ. ବୈରାଗ୍ୟ)—ବୈରାଗ୍ୟ (ଦେଶ)—Bairāga 1. Bairāgya (See). ୨ । ରାଗ; କ୍ରୋଧ—. 2. Anger.

ବୈରାଗୀ—ସଂ. ବ (ବିରାଗ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ସଂସାର ବିରକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ବୈଷ୍ଣବ—1. An anchorite ୨ । ବିବେକୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A conscientious, person. ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା (ବୈରାଗିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାମ—1. Name given to males. ୨ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଅଭିଜନ ସାଧୁ ବା ବାବାଜି—2 A sect of anchorites.

ବୈରାଗ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିରାଗ + ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—୧ । ସଂସାର ପ୍ରତି ଅନାସକ୍ତି; ସଂସାର ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ବା ଔଦାସୀନ୍ୟ—Bairāgya 1. Indifference to wordly concerns. ୨ । ସଂସାର ବିରାଗୀର ଧର୍ମ—2. The ways of an anchorite. ୩ । ବିବେକ—3. Conscience. [ଦ୍ର—ବୈରାଗ୍ୟଦ୍ୱାରା ସଂସାର ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ଓ ସଂସାର ତ୍ୟାଗର ଭାବ ସୂଚିତ ହୁଏ ।

ବିବେକଦ୍ୱାରା ସତ୍ ଅସତ୍ ପ୍ରଭେଦ ଜ୍ଞାନ, ପ୍ରକୃତି ଓ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଜ୍ଞାନ, ସମ୍ୟକ୍ ବିଶ୍ୱର ଜନିତ ଜ୍ଞାନ ଓ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରତି ଅନାସକ୍ତି ସୂଚିତ ହୁଏ ।]

ବୈରାଜ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବି + ରାଜନ୍ + ଯ)—୧ । ଏକହିଁ ଦେଶରେ ଦୁଇ ଜଣ ରାଜାଙ୍କର ସମ୍ମିଳିତଭାବରେ ରାଜ୍ୟଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ; ଦ୍ୱୈତଶାସନ (ତୁ. ଶ)—1. A system of administration in which two kings or rulers rule a kingdom jointly; diarchy. ୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଦ୍ୱୈତ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଶାସିତ ରାଜ୍ୟ (ତୁ. ଶ)—2. A kingdom governed by two kings or rulers simultaneously.

ବୈରାଟ—ସଂ. ବଣ (ବିରାଟ + ଅ)—୧ । ବିରାଟ ଦେଶୀୟ—Bairāta 1. Pertaining to the Birāta country. (ତୁ—ଅସନ୍ତି ସମ୍ବଳପୁର ବୈରାଟ ଯଦାବ, ପ୍ରାଂଶୁ ତନ୍ତ । ରାଧାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା) ସଂ. ବ—୧ । ବିରାଟ ଦେଶର

ରାଜା—1. The king of the Birāṭa country. ୨ । ଇନ୍ଦ୍ର ଘୋଷ ଘାଟ; ଶାଖଦଘରବୋଲୁ ଘୋଡ—2. Cochineal; velvet insect.

ବୈରାଟଙ୍କ—ସଂ. ବ—ଅର୍ଜୁନ ଗଛ—A tree; Terminallia Alata Glabrā.
Bairātaṅka

ବୈରାୟମାଣ—ସଂ ବଣ. ସ୍ତ. (ବୈର+ଆ+ଆନ)—ଶତ୍ରୁଭାବରଣକାରୀ—Doing hostile acts.
Bairāyamāṇa
(ବୈରାୟମାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୈରି ଘନ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ (ସଂ. ବୈରଘ୍ନ)—ବୈରଘ୍ନ; ଶତ୍ରୁହନ୍ତା—Destructive of the foes.
Bairi ghana
(ଚ—ବୈରଘନ ସୁଗାର୍ଣ୍ଣରେ ଯୁକ୍ତ ସତ । ଭଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶ-ବଳ ।)
(ବୈରଘ୍ନ—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପ)

ବୈରିତା (ତ୍ୱ) – ସଂ. ବ (ବୈରିନ୍+ଭାବାର୍ଥ ତା, ତ୍ୱ)—ଶତ୍ରୁତା—Enmity; hostility.
Bairitā(twa)

ବୈରୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ (ବୈର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ବୈରଯୁକ୍ତ; ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ—Inimicial; hostile. ସଂ. ବ. ସ୍ତ—(ବୈରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy; antagonist; an adversary. ୨ । ବହୁତ୍ର ପକ୍ଷୀ; ବୃହଦାକାର ଶ୍ୟେନ—2. A big falcon; goshawk.
Bairi

ବୈରୂପ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିରୂପ+ଭାବାର୍ଥେ ଯ)—୧ । ବିରୂପତା—1. Deformity. ୨ । କଦର୍ଯ୍ୟତା—2 Ugliness. ୩ । ବିକୃତତ୍ୱ—3. Unnatural condition; deterioration; derangement.
Bairūpya

ବୈରୋଚନ(ନି)—ସଂ. ବ (ବିରୋଚନ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ; ଇ)—୧ । ବିରୋଚନ ଦୈତ୍ୟର ପୁତ୍ର ବଳି ରାଜା—1. King Bali. ୨ । ବୁଦ୍ଧଦେବ—2. The Buddha. ୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ—3. The sun God.
Bairochana(ni)

ବୈରୋତ୍ପତ୍ତି—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବୈର+ଉତ୍ପତ୍ତି)—ଶତ୍ରୁତାର ସୂତ୍ରପାତ—The beginning of hostility.
Bairotpatti

ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଲକ୍ଷଣ+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—୧ । ବିଶିଷ୍ଟତା; ବିଶେଷତ୍ୱ—1. Peculiarity. ୨ । ବିଭିନ୍ନତା—2. Difference ୩ । ଭାବାନ୍ତର; ପ୍ରଭାବାନ୍ତର—3. Disparity; derangement.
Bailakshaṇya

ବୈଲକ୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଲକ୍ଷ=ଲଜ୍ଜିତ+ଯ)—୧ । ଲଜ୍ଜାଶୀଳତା—1. Bashfulness. ୨ । ବିସ୍ମୟ—2. Surprise; astonishment. ୩ । ସ୍ୱଭାବର ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ—3. Difference of nature.
Bailakshya

ବୈଲ(ଲା)ର—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବଏଲର୍)—ବାଷ୍ପଯନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ରରେ ଥିବା ଜଳପାତ୍ର, ଯହିଁର ଜଳରୁ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ତାପରେ ବଏଲାର ଯନ୍ତ୍ରଚାଳକ ବାଷ୍ପ ବାହାରେ—The boiler of a steam engine.
Baila(lā)r
ବୈଲର

ବୈଲ—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁତ) ବ—ବଳଦ—Bullock.
Baila

ବୈଶଦ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବିଶଦ+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—ବିଶଦତା—Clearness.
Baisadya

ବୈଶମ୍ପାୟନ—ସଂ. ବ (ବିଶମ୍ପାୟନ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ)—ମହାଭାରତ ଓ ପୁରାଣାଦିର ବକ୍ତା ବ୍ୟାସଶିଷ୍ୟ ମୁନିବିଶେଷ—Name of a sage, disciple of Byāsa who narrated the Purāṇas.
Baisampāyana

ବୈଶସ—ସଂ. ବ (ବିଶସ+ଅ)—୧ । ବିଶସନ; ହତ୍ୟା; ବଧ—1. Killing; slaughter. ୨ । ବିପତ୍—2. Calamity; danger. ୩ । ଅନିଷ୍ଟାପାତ—3. Mishap. ୪ । ବାଧା; ପ୍ରତିରୋଧ—4. Obstacle. ୫ । କଳହ—5. Quarrel.
Baisasa

ବୈଶସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ (ବିଶସ୍ତ୍ର+ଅ)—୧ । ଅସ୍ତ୍ରାଭାବ—1. Authority. ୨ । ଶସ୍ତ୍ରରାହିତ୍ୟ—2. The state of being unarmed or having no weapons. ୩ । ଶାସନ—3. Rule. ୪ । ଶକ୍ତି—4. Power. ୫ । ପ୍ରଭାବ—5. Influence.
Baisastra

ବୈଶାକ—ବେ. ବ—୧ । ବଙ୍ଗଦେଶର କାୟସ୍ଥଙ୍କର ଉପାଧି ବିଶେଷ—1. A title of the Bengalee Kāyasthas. ୨ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଘାଟୱାଳ ବସୋପାଧି ବିଶେଷ—2. A family title of cloth and twist dealers in Orissa.
Baisāka
ବସାକ

ବୈଶାଖ—ସଂ. ବ (ବିଶାଖା=ନକ୍ଷତ୍ର ବିଶେଷ+ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ ଅ=ବୈଶାଖୀ; ବୈଶାଖୀ=ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା+ଅ; ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଯୁକ୍ତ ମାସ)—୧ । ଶାଳିବାହନ ଶକାବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ମାସ; ହିନ୍ଦୁ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଚାନ୍ଦ୍ରମାନ ମାସ—1. The lunar month of Baisākha (April-May). [ଦ୍ର—ଏହି ଚାନ୍ଦ୍ରମାନ ବୈଶାଖ ମାସ ସୌର ମାନ ମେଷ ମାସ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଏ ମାସ ପଣାସଂକ୍ରାନ୍ତିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ; ଏହାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ମାସ ଚୈତ୍ର ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ମାସ ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ । ଏହି ମାସ ଓ ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ମାସ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁ । ହିନ୍ଦୁମତରେ ଏହା ୪ଟି ଧର୍ମ ମାସ (ଅଷାଢ଼, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ, ବୈଶାଖ) ମଧ୍ୟରୁ ଏକ; ଏଥିରେ ଭକ୍ତମାନେ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ ଓ ହବିଷ୍ୟାଦି କରନ୍ତି ।] ୨ । ଦଧିମନ୍ଥନ ଦଣ୍ଡ; ଖୁଆ—2. Churning rod. (ଚ—ବୈଶାଖ ହୋଇଲା ମନ୍ତ୍ରରୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭାଣ୍ଡେ ଥିଲା ଖୀର ପୂର । ଭଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୩ । ରକ୍ତ ପୁନର୍ନବା (ହ. ଶ)—3. The red variety of Hogweed. ୪ । ଘୋଡ଼ାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଗ୍ରହ ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—4. A malevolent planet attacking horses. [ଦ୍ର—ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ ଘୋଡ଼ାର ଖୁରା ଫୋଲାଯାଏ ଓ ଘୋଡ଼ା ଖଞ୍ଜା ହୁଏ (ହ. ଶ)—ବେ. ବ—ବୈଶାଖ (ଦେଶ)—Baisāka (See).
Baisadya

ବୈଶମ୍ପାୟନ
Baisampāyana

ବୈଶସ
Baisasa

ବୈଶସ୍ତ୍ର
Baisastra

ବୈଶାକ
Baisāka

ବୈଶାଖ
Baisākha

ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୈଶାଖ+ପୂର୍ଣ୍ଣିମା)—ଚନ୍ଦ୍ରମାନ
Baiśākha pūrṇṇamī ବୈଶାଖ ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—The full-moon day of the lunar month of Baiśākha.
ବୈଶାଖ ପୁନେଇ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବୈଶାଖ ପୁନମୀ }
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଫୁଲଦୋଳ (ପୁଷ୍ପଦୋଳା) ଉତ୍ସବ ହୁଏ ।]

ବୈଶାଖ ବ୍ରତ—ସଂ. ବ—ବୈଶାଖମାସରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଅନୁଷ୍ଠେୟ
Baiśākha brata ବ୍ରତ ବିଶେଷ—Religious vows observed in the month of Baiśākha.
[ଦ୍ର—ବ୍ରତଧାରୀ ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ, ହବିଷ୍ୟ ଓ ତୃଷାର୍ତ୍ତକୁ ଜଳଦାନ ଆଦି କରନ୍ତି ।]

ବୈଶାଖ ସଂକ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବ—ସୌରମାନ ବୈଶାଖର ବା ମେଷମାସର
Baiśākha saṁkrānti ପ୍ରଥମ ଦିନ; ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ମହାବିଷୁବ (ବୈଶାଖ ସଂକ୍ରମଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସଂକ୍ରାନ୍ତି—The 1st day of the solar month of Mesha or Baiśākha.
[ଦ୍ର—ଏହା ବାବାଙ୍କୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାରମଣ ଦେବଙ୍କର ଜନ୍ମ ଦିବସ ।]

ବୈଶାଖୀ—ସଂ. ବ (ବିଶାଖା+ଇ; ବିଶାଖା ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା)—
Baiśākhī ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ବୈଶାଖମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମାସୀ—The full-moon day of the month of Baiśākha.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ବୈଶାଖ ମାସରେ ଜାତ—1. (a person) Born in the month of Baiśākha ୨ । ବୈଶାଖ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠେୟ—2. (ceremony) Observeable in the month of Baiśākha. (ଯଥା—ବୈଶାଖୀ ବ୍ରତ ।) ୩ । ବୈଶାଖ ମାସରେ ଘଟଣା—3. (an event) Happening or taking place in the month of Baiśākha. (ଯଥା—ବୈଶାଖୀମେଳା, ବୈଶାଖୀ ବର୍ଷା, ବୈଶାଖୀ-ପବନ ।)

ବୈଶାଖୀ ମେଳା—ଦେ. ବ—ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ବା ବୈଶାଖ
Baiśākhī melā ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ହେବା ମେଳା ବା ଉତ୍ସବ—A religious gathering held on the last day of the lunar Baiśākha or the 1st day of the solar Baiśākha month.
[ଦ୍ର—ବୈଶାଖୀ ମେଳା ପ୍ରତି ବର୍ଷ ସଂକ୍ରାନ୍ତି (ଅପ୍ରେଲ ମାସ ତା ୧୩ ତାରିଖ)ରେ ପଡ଼େ । ୧୯୧୯ ସାଲ ଅପ୍ରେଲ ୧୩ ତାରିଖରେ ପଞ୍ଜାବ ପ୍ରଦେଶର ଅମୃତସରର ମଧ୍ୟସ୍ଥ 'ଜଲିନ୍‌ୱାଲା' ବାଗ୍ (Jallinwalla Bag)ନାମକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରାଚୀର ବେଷ୍ଟିତ ପଡ଼ିଆରେ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଗୋଟିଏ ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମବେତ କରୁ ସହସ୍ର ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ୍ ଓ ଶୀଖ ଆଦିଙ୍କ ମେଳକୁ ଭାଙ୍ଗିବାପାଇଁ ଇଂରାଜ ସରକାରଙ୍କ ସେନାପତି ଜେନେରାଲ୍ ଡାୟାର୍ (General Dyer) ଙ୍କ ଆଦେଶରେ ପଲଟଣମାନେ ଗୁଳି ଚଳାଇ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଏହି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ (Jallinwalla Bag massacre)ର ଫଳରେ ଭାରତରେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘୋର ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଥିଲା ।]

ବୈଶାଖ୍ୟ (ଷ)—ପ୍ରା. ବ—(ସଂ. ବୈଶାଖ—ବୈଶାଖ (ଦେଖ)
Baiśākhya(ksha) Baiśākha (See)
ସଂ. ବ—୧ । ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଋଷିଙ୍କ ନାମ (ହି. ଶ)—1. Name of an ancient sage. ୨ । ବିଶାରଦ ବା ପଣ୍ଡିତ ହେବାର ଭାବ; ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ (ହି. ଶ)—2. Proficiency. ୩ । ନିର୍ମଳତା; ସ୍ୱଚ୍ଛତା (ହି. ଶ)—3. Clearness.

ବୈଶାରଦ—ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ବିଶାରଦ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ବିଶେଷଜ୍ଞ
Baiśārada ବ୍ୟକ୍ତି (ହି. ଶ)—1. An expert. ୨ । ପଣ୍ଡିତ (ହି. ଶ)—2. A learned man.

ବୈଶାଲ(ଲି,ଲୀ,ଲା)—ଦେ. ବ—(ସଂ. ବହୁତ ଶଳାକା)—ବ୍ରତ ଓ
Baiśāla(la, lī, lā) ବିବାହ ବେଦୀ ନିକଟରେ ଯେଉଁ ବାଉଁଶ [ବିଶାଳ(ଲ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ଦଣ୍ଡ ପୋତାଯାଏ—A staff driven to the ground near an alter prepared for marriage or sacred thread ceremony. [ଉ—ବୈଶାଲେ ଶୁଭ ଉତ୍ସବ . ଉତ୍ସବଜନ୍ୟ ଥିବ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବୈଶାଲୀ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଜୀବିତ କାଳରେ ପ୍ରାଚୀନ
Baiśālī ଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନଗର—Name of a town celebrated during the lifetime of the Buddha. [ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ମଜଫରପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବସାଢ଼ ନାମକ ଗ୍ରାମ ପ୍ରାଚୀନ ବୈଶାଲୀ ନଗରର ଅବଶେଷ ଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି । ଏ ନଗରକୁ ସ୍ୱନା ତୃଣବିନ୍ଦୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ବିଶାଳ ବସାଇ ଥିବାରୁ ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ବିଶାଳି ପୁରୀ ବା ବିଶାଳ ନଗରୀ । ବୁଦ୍ଧଦେବ କେତେ ଥର ଏ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଜୈନ ଧର୍ମର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ମହାବୀରଙ୍କର ଏହି ନଗରରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ଓ ଏହା ଜୈନମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ତୀର୍ଥ ଥିଲା । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ଏ ନଗର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା ଓ ଏଠାରେ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧ ବାସ କରୁଥିଲେ ।—(ହି. ଶ)]

ବୈଶିକ—ସଂ. ବ—(ବେଶ ବା ବେଶ୍ୟା+ଇକ; ଉପାଦାନ)—୧ ।
Baiśika ବେଶ୍ୟାର ଛଳ ବା ଭଙ୍ଗି—1. The tricks of a courtesan. ୨ । (ପୁଂ)—ବାରାଙ୍ଗନାବିଳାସୀ ପୁରୁଷ—A frequenter of brothels; a regular visitor to harlots. [ଦ୍ର—ସାହିତ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ୩ ଶ୍ରେଣୀର ନାୟକ ମଧ୍ୟରୁ ବୈଶିକ ଏକତମ—ହି.ଶ ।]

ବୈଶୀପୁତ୍ର—ସଂ. ବ—ବେଶ୍ୟାପୁତ୍ର (ହି. ଶ)—
Baiśiputra The son of a harlot.

ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ବିଶିଷ୍ଟ+ଷ୍ୟ)—୧ । ବିଶେଷତ୍ୱ—1. Indivi-
Baiśishṭya duality. ୨ । ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟ (ଦେଖ)—
2. Bailakshaṇya (See)

ବୈଶୁନ୍(ଲ୍)ତାନ୍(ନି)—ବୈଦେ. ବି—ବଇଶୁନ୍ ତାନ୍ (ଦେଖ)
Baiśun-(l-)tān(ni) Baiśun-tān (See)

ବୈଶେଷିକ—ସଂ. ବି—(ବିଶେଷ—'ବିଶେଷ' ନାମକ ବସ୍ତୁ+
Baiśeshika ନିରୂପଣାର୍ଥେ ଲକ; ଯାହା 'ବିଶେଷ' ନାମକ
(ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବସ୍ତୁକୁ ନିରୂପଣ କରିଅଛି)—
କଣାଦ ମୁନିଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ନ୍ୟାୟ ବା ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
The system of Hindu philosophy
propounded by sage Kaṇāda

[ଦ୍ର—କଣାଦଙ୍କର ଏକ ନାମ ଉଲୁକ । ଏଥିପାଇଁ ଏ ଦର୍ଶନର ଅନ୍ୟ ନାମ ଔଲୁକ୍ୟ ଦର୍ଶନ । ଏ ଦର୍ଶନ ନ୍ୟାୟ-ଶାସ୍ତ୍ରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି । ଗୌତମରେ ପ୍ରମାଣ ପକ୍ଷ ପ୍ରଧାନ ଓ ଏ ଦର୍ଶନରେ ପ୍ରମେୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରଧାନ । ଈଶ୍ୱର, ଜଗତ୍ ଓ ଜୀବ ଆଦି ସମ୍ବନ୍ଧେ ଗୌତମ ଓ ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ ଦ୍ୱୟର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଏକ ଅଟେ । ଏ ଦର୍ଶନ ଗୌତମ ଦର୍ଶନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଥିବାର କଥିତ । ଗୌତମ ମୁଖ୍ୟତଃ ତର୍କ ପଦ୍ଧତି ଓ ପ୍ରମାଣ ବିଷୟର ନିରୂପଣ କରିଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କଣାଦ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ୯ଟି ଦ୍ରବ୍ୟର 'ବିଶେଷତା' ବୁଝାଇବାରୁ ଏହାର ନାମ 'ବୈଶେଷିକ' ହୋଇଅଛି । ନଅଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ଯଥା—ପୃଥ୍ୱୀ, ଜଳ, ତେଜ, ବାୟୁ, ଆକାଶ, କାଳ, ଦିକ୍, ଆତ୍ମା ଓ ମନଃ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ପୃଥ୍ୱୀ, ଜଳ, ତେଜ, ଓ ବାୟୁ ପରମାଣୁ ଅବସ୍ଥାରେ ନିତ୍ୟ ଓ ସ୍ଥୂଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଅନିତ୍ୟ । ଆକାଶ, କାଳ, ଦିକ୍, ଓ ଆତ୍ମା ନିତ୍ୟ ଓ ସର୍ବ-ବ୍ୟାପକ । ମନ ନିତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଅଣୁରୂପକ ଥିବାରୁ ବ୍ୟାପକ ନୁହେଁ । କଣାଦ ଏହି ପ୍ରକାରେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ୱ ସ୍ଥିର କରିଅଛନ୍ତି ।

ଗୌତମ ୧୬ଟି ପଦାର୍ଥ ମାନିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କଣାଦ ୬ଟି ପଦାର୍ଥ ମାନିଅଛନ୍ତି । ଯଥା—ଦ୍ରବ୍ୟ, ଗୁଣ, କର୍ମ, ସାମାନ୍ୟ, ବିଶେଷ ଓ ସମବାୟ । ପରେ ଅଭାବ ବୋଲି ଆହୁ ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥ ମାନିଅଛନ୍ତି । ଦ୍ରବ୍ୟର ଉଦ୍ଦେଶ (ସଂଜ୍ଞାକରଣ), ଲକ୍ଷଣ ଓ ପରୀକ୍ଷା ଛଡ଼ା କଣାଦ ଗୁଣକୁ ଓ କର୍ମକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛନ୍ତି । ଦ୍ରବ୍ୟର ସଂଖ୍ୟା, ପୃଥକ୍ତ୍ୱ, ବୁଦ୍ଧି, ସୁଖ, ଦୁଃଖ ଆଦି ୨୪ଟି ଗୁଣ ଅଛି । ଏଥିରେ ଉତ୍କ୍ଷେପଣ, ଅପକ୍ଷେପଣ, ଆଦି ୫ ପ୍ରକାର କର୍ମକୁ କର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଅଛି । ବାକି ରହିଲା 'ସାମାନ୍ୟ' । ଏହା ଦ୍ରବ୍ୟ, ଗୁଣ ଓ କର୍ମ ଏହି ତିନିରେ ସତ୍ତା ରୂପେ ମିଳେ । ପଞ୍ଚମ ପଦାର୍ଥ 'ବିଶେଷ' ପୃଥ୍ୱୀ, ଜଳ, ତେଜଃ ଓ ବାୟୁର ପରମାଣୁରେ ଅଛି । 'ବିଶେଷ' ଅନନ୍ତ ଅଟେ । ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନର ପରମାଣୁବାଦ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ । ପରମାଣୁ ନିତ୍ୟ ଓ ଅକ୍ଷର ଅଟେ । ପରମାଣୁମାନଙ୍କ ଯୋଜନାରେ ସବୁ ପଦାର୍ଥର ସୃଷ୍ଟି । ଆକାଶ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ୪ ଭୂତର ପରମାଣୁ ଅଛି । ୨ ପରମାଣୁ =ଦ୍ୱ୍ୟଣୁକ; ୩ ତ୍ର୍ୟଣୁକ=ତ୍ରସରେଣୁ; ୪ ଚତୁର୍ଯ୍ୟଣୁକ୍= ତ୍ରୁଟିରେଣୁ—ହୁ. ଶ]

ବୈଶେଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବିଶେଷ+ଭାବାର୍ଥ ଷ୍ୟ)—ବିଶେଷତା—
Baiśeshya Peculiarity; characteristic.

ବୈଶ୍ୱଦେବ—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ୱଦେବ+ଅ; ପୃଥିବୀର ଭାବଜୀବୀ ଦେବତା
Baiśwadeba ଓ ଭୂତ ବା ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଅନ୍ନ ବଳି)—
ବିଶ୍ୱଦେବଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦ୍ୱିଜାତିଙ୍କର ପ୍ରତିଦିନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନ୍ନ ବଳିଦାନ ବିଧି—A daily ceremony of offering oblations of food to various Deities, the fire, certain beings and animals, observed by the twice born amongst the Hindus. [ଦ୍ର—ସକାଳେ ଗୃହସ୍ଥର ଯାଜ ଶେଷ ହେବା ପରେ ଏ 'ଅନ୍ନ ବଳିଦାନ' ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନକୁ ଲିପି, ଗୋମୟ ଓ ଜଳ ଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କୃତ କରି ସେଠାରେ ମୃତ୍ତିକାରେ ଠାଆ କରି ତହିଁରେ ପାକାଗ୍ନିଙ୍କୁ ବଳି ଦିଆଯାଏ, ତା ପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ବଳିଦାନ କରାଯାଏ :—

୧ ବ୍ରହ୍ମା, ୨ ପ୍ରଜାପତି, ୩ ଗୃହ୍ୟଗଣ, ୪ ଅନୁମତି, ୫ କଶ୍ୟପ (ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ବଳି ଅଗ୍ନିରେ ଅର୍ପଣ କରାଯାଏ); ୬ ପର୍ଜ୍ଜନ୍ୟ, ୭ ଜଳ, ୮ ପୃଥିବୀ, ୯ ଧାତୁ, ୧୦ ବିଧାତ୍ ୧୧-୧୪ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ, ୧୫-୧୮ ଚତୁଷ୍କୋଣ, ୧୯ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ୨୦ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ, ୨୧ ବିଶ୍ୱଦେବଗଣ, ୨୨ ବିଶ୍ୱଭୂତଗଣ, ୨୩ ଉଷା, ୨୪ ଭୂତପତି, ୨୫ ପିତୃଗଣ, ୨୬ ଯକ୍ଷ, ୨୭-୩୩ ସନକାଦି ସପ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ । ଏମାନଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ-ପୂର୍ବକ ଠାଆ ଉପରେ ଗଣ୍ଡାଏ ଗଣ୍ଡାଏ ଅନ୍ନ ଦିଆଯାଏ ।

ତା ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ପତ୍ରରେ ବଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଅନ୍ନକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ରୂପେ ପାଣି ଛଡ଼ାନ୍ତି । ୩୪-୩୬ ପିତୃ, ପିତାମହ ଓ ପ୍ରପିତାମହ, ୩୭-୩୯ ମାତାମହ, ପ୍ରମାତାମହ ଓ ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରମାତାମହ, ୪୦-୪୫ ପିତୃ ୩ ଜଣ ଓ ମାତା ମହାଦି ୩ ଜଣ, ୪୬ ଅତିଥି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୪୮-୫୦, ଶ୍ୱାନ, ଗୃଣ୍ଡାଳ ଓ ବାୟସ । କେହି କେହି ବୈଶ୍ୱଦେବ ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଅସି ଅଗଣାରେ ବା ଘରର ବାଡ଼ିଆଡ଼େ ୪୮-୫୦ ବଳି ଦିଅନ୍ତି । ୫୦ ବଳିକୁ 'ଜାତ ବଳି' ବୋଲାଯାଏ । ଶେଷରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରନ୍ତି ।

ନିଷ୍ଠାପର ଗୃହସ୍ଥ ଦେବପୂଜା ଓ ବୈଶ୍ୱଦେବ ନ କରି ଭୋଜନ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।]

ବୈଶ୍ୱାନର—ସଂ. ବି. (ବିଶ୍ୱନର+ଅ; ଏହା ବିଶ୍ୱଜନଙ୍କ ଜଠରରେ
Baiśwānara ଥିବାରୁ)—୧ । ଅଗ୍ନି —1. Fire. ୨ । ଜଠରାଗ୍ନି
—2. The digestive energy in animals.
୩ । ଚତୁଷ୍କ ବୃକ୍ଷ, ଧଳା ଚିତା ଗଛ—3. Lead wort
(plant). ୪ । ବେଦାଂଶ ବିଶେଷ—4. Name of a
portion of the Bedas. ୫ । ପିତୃ (ହୁ. ଶ)—

5. Bile. ୬ । ପରମାତ୍ମା (ହ. ଶ)—6. The Supreme Spirit. ୭ । ଚେତନ (ହ. ଶ)—7. Consciousness.

ବୈଶ୍ୱାସିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବିଶ୍ୱାସ+ଇକ)—ବିଶ୍ୱସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—A trusted person.
Baiswāsika
(ବୈଶ୍ୱାସିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଣ. ପୁଂ—ବିଶ୍ୱସ୍ତ—Trusted.

ବୈଶ୍ୱୀ—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ୱ=ବିଶ୍ୱଦେବଗଣ+ଇ; ବିଶ୍ୱଦେବମାନଙ୍କର ଏ ନକ୍ଷତ୍ର ଉପରେ ଅଧିପତ୍ୟ ଥିବାରୁ)—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ଉତ୍ତରାଷାଢ଼ା ନକ୍ଷତ୍ର—(astrology) The twenty-first asterism.
Baiswī

ବୈଶ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିଶ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+କ୍ୟପ୍+ଯ. ଯେଉଁ ଜାତି ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଶେଷଭାଗରେ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଅଛି ।)—ହିନ୍ଦୁ ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ—The 3rd caste of the Hindu twice-born classes. (ଉ—ବୈଶ୍ୟା ଗର୍ଭଜାତ ଶାନ୍ତ ଧୃତବ୍ରତ ସ୍ୱତ, ଯୁଯୁତ୍ସୁଙ୍କୁ ନିଯୋଜିଲେ ପ୍ରତିନିଧି ପଦେ—ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।) [ବ୍ୟ—ଯଜନ, ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ପଶୁପାଳନ ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କର ଧର୍ମ । ପଶୁପାଳନ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତି ଅଟେ । ବୈଦିକ କାଳରେ ପ୍ରଜାମାତ୍ରଙ୍କୁ ବିଶ୍ ବୋଲି ଯାଉଥିଲା । ବୈଶ୍ୟ ଶବ୍ଦ ବୈଦିକ ବିଶ୍ ଶବ୍ଦରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ । ଯେବେ ଯେତେବେଳେ ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ସେତେବେଳେ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଗୋପାଳନରେ ନିଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ବୈଶ୍ୟ ବୋଲାଗଲା—ହ. ଶବ୍ଦସାଗର ।]
Baiśya

ବୈଶ୍ୟ କରଣ—ଦେ. ବି—ଜାତି ବିଶେଷ—A caste of Baiśya karaṇa Baiśyas. [ଉ—ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବାଲ୍ୟବିବାହ ନୁଏ । ଏମାନେ ପୂର୍ବେ ଗୃହସ୍ଥାଳମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷକତା କରୁଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କର ଉପାସ୍ୟ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ।]

ବୈଶ୍ୟ ବଣିକ୍—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୈଶ୍ୟ ଓ ବଣିଜ୍)—ବୈଶ୍ୟ ବା ବଣିଆମାନଙ୍କର ଶାଖା ବିଶେଷ—A sect of the trading caste. [ଉ—ବଣିଆମାନେ ସୁନାରି, ପୋଟଳୀ ଓ ବୈଶ୍ୟ ଏହି ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ।]
Baiśya baṇik
(ବୈଶ୍ୟ ବଣିଅ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୈଶ୍ରବଣ—ସଂ. ବି (ବିଶ୍ରବସ୍=ଋଷି+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ; 'ବି' ସ୍ଥାନରେ 'ବୈ' ଓ 'ଅ' ସ୍ଥାନରେ 'ଣ' ଆଗମ)—ବିଶ୍ରବା ଋଷିଙ୍କର ପୁତ୍ର—The son of sage Biśrabā. [ଉ—କୁବେର, ରାବଣ, କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିଭୀଷଣ—ବୈଶ୍ରବଣ ଅଟନ୍ତି ।]
Baiśrabaṇa

ବୈଷ(ଷି)ମ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବି (ସଂ. ବୈଷ୍ଣବ)—୧ । ବୈଷ୍ଣବ (ଦେଶ)—Baisha(shi)ma Baishṇaba (See). ୨ । ବୈଷ୍ଣବ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବା ନାମ—2. Name for calling a person named Baishṇaba.
ବୈଷ୍ଣବ

ବୈଷ୍ଣ(ଷ୍ଣୁ)ବ, ବୈଷ୍ଣମ, ବୈଷ୍ଣ୍ୟ, ବୈଷ୍ଣ୍ୟ, ବୈଷ୍ଣ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ ସଂ. ବି (ବିଷମ+ଅ) ବୈଷମ୍ୟ (ଦେଶ)—Baishamya (See).

ବୈଷମାଣୀ, ବୈଷ୍ଣ୍ୟାଣୀ, ବୈଷ୍ଣ୍ୟାଣୀ, ବୈଷ୍ଣ୍ୟା(ମା)ଣୀ, ବଇଷ୍ଣି(ଷ୍ଣୁ)ମାଣୀ, ବୈଷ୍ଣି(ଷ୍ଣୁ)ମାଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ

ବୈଷମ କୁଳ—ଦେ. ବି—ବୈଷ୍ଣବ ସମାଜ—The society of Baishṇabas.
Baishama kula

ବୈଷମ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୈରାଗ୍ୟ ଧାରଣ ପୂର୍ବକ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିବା—To renounce the world or one's household-ties by being converted into a Baishṇaba.
Baishama hebā
(ବୈଷମ ହୋଇଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଇଷ୍ଟମନ୍ତ୍ର ବା ବିଷ୍ଣୁମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରି ଓ ମାଳା ଡୋର କୌପୀନ ଗ୍ରହଣ କରି ଓ ପିଛା 'ବୈଷ୍ଣବ' ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବା—2. To be initiated into Baishṇabism by having the esoteric formula whespered into the ear by the spiritual preceptor and to put on rosary waist-string and a narrow strip of cloth over the privities.

ବୈଷ(ଷି, ଷ୍ଣୁ)ମାଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବୈଷ୍ଣବୀ)—୧ । ବୈଷମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—1. Feminine of Baishama. ୨ । ମାଡାଣୀ, ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବୈଷ୍ଣବ ଦୀକ୍ଷା ନେଇ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିଅଛି—2. A female mendicant. [ଉ—ବ୍ୟାକରଣ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ଏହା ବୈଷମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ନ ହୋଇ ବୈଷମର ବିକଳ୍ପିତ ଲିଙ୍ଗ ଅଟେ । ଅର୍ଥାତ୍ ବୈଷମାଣ. ବୈଷମଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ବା ଧର୍ମପତ୍ନୀ ହୁଅନ୍ତି ।]
Baisha(shi, shu)māṇī
(ବୈଷ୍ଣବା[ମା]ଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବୈଷମ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବିଷମ+ଯ)—୧ । ବିଷମତା; ସାମ୍ୟତାର ଅଭାବ—1. Want of uniformity; unevenness, inequality. ୨ । ବୈସାଦୃଶ୍ୟ—2. Dissimilarity; disparity. ୩ । ବିରୁଦ୍ଧଭାବ; ଶତ୍ରୁତା—3. Enmity; hostility. ୪ । ଅମେଳ—4. Disagreement.
Baishamya

ବୈଷୟିକ—ସଂ. ବିଣ (ବିଷୟ+ଇକ)—୧ । ବିଷୟ କର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ସାଂସାରିକ—1. Worldly. ୨ । ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ—2. Domestic. ୩ । ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3 Relating to business. ୪ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସେବା ନିରତ—4. Sensual; sensualist. ୫ । ବିଷୟବାନ୍; ଧନୀ—5. Well-to-do. ୬ । ବ୍ୟବସାୟ ବା ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିପୁଣ—6. Skilful in business; practical. ୭ । ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସକ୍ତ—7. Devoted or addicted to worldly concerns. ୧ । ସଂ. ବି—ବିଷୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A man of the world. ୨ । ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A rich man; a well-to-do person.
Baishayika

ବୈଷୟିକ ବିଜ୍ଞାନ—ସ. ବ (ଅଧିକରଣ; କର୍ମଧା)—ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟର ସାଂସାରିକ ବିଷୟ ପରିଚାଳନାରେ ଜ୍ଞାନଲାଭ ହୁଏ; ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ମନୁଷ୍ୟର ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗେ—Practical science. [ଯଥା—ଜଡ଼ବିଜ୍ଞାନ, ଜୀବବିଜ୍ଞାନ, କ୍ଷେତ୍ର ପରିମାଣ ବା ବ୍ୟବହାରିକ ଜ୍ୟାମିତି ।]

Baishayika bijñāna

ବୈଷୟିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା—ସ. ବ (କର୍ମଧା)—ସାଂସାରିକ ବିଷୟର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ—Arrangement or mangement of one's worldly affairs.

Baishayika byabasthā

ବୈଷୟିକ ବ୍ୟାପାର—ସ. ବ—୧। ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ—1. Worldly concerns ୨ । ବିଷୟ ସମ୍ପତ୍ତି—2. Worldly riches and possession. (ବୈଷୟିକ କର୍ମ, ବୈଷୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ, ବୈଷୟିକ ବୃତ୍ତି } ଅନ୍ୟରୂପ)

Baishayika byāpāra

ବୈଷୁବତ—ସ. ବ (ବିଷୁବତ୍ + ଅ)—ବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି (ଦେଖ)

Baishubata Bishuba saṁkrānti (See)

ବୈଷ୍ଟିକ—ସ. ବ—ବେଠିଆ—A person impressed into service. [ଉ—ଉଥିଆ-ସ୍ପର୍ଶରଣ ଚୋରଣା-ଗଠନେ ବ୍ୟାପୃତ ଯେତେ ବୈଷ୍ଟିକ—ଗ୍ରଥାନାଥ. ପାଦ୍ଦଗ ।]

Baishṭika

ବୈଷ୍ଟୁତ—ସ. ବ (ବି + ସ୍ତୁ ଧାତୁ = ସ୍ତୁତ କରିବା + କରଣ. ତ)—ହୋମଭସ୍ମ; ହୋମ ପାଉଁଶ; ବିଭୂତି—The ashes left after the performance of burnt offerings.

Baishṭuta

ବୈଷ୍ଣବ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ବିଷ୍ଣୁ + ଉପାସକାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ବିଷ୍ଣୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to Bishṇu. (ବୈଷ୍ଣବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିଷ୍ଣୁ ପୂଜାରତ; ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ—2. Devoted to the worship of Bishṇu. ସ. ବ—ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଉପାସକ—1. A devotee of Bishṇu. ୨ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ମହାପୁରାଣାନ୍ତର୍ଗତ ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ—2. The Bishṇu Purāṇa. ୩ । ହୋମଭସ୍ମ—3. The ashes of sacrificial fire. ୪ । ପ୍ରାଚୀନକାଳର ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—4. An ancient weapon of war. ୫ । ସୁଦର୍ଶନଚକ୍ର—5. The Discus weapon of Bishṇu. ଦେ. ବ—୧ । ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—1. An anchorite devoted to Bishṇu [ଦ୍ର—ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ 'ଜିତଙ୍ଗୀ' ଓ ଗୃହସ୍ଥ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ 'ଗୃହୀ' ବୋଲାଯାଏ ।] ୨ । ବୈରାଗୀ, ବାବାଜୀ—2. An anchorite; a religious mendicant. [ଦ୍ର—ବୈଷ୍ଣବର ପ୍ରକୃତପ୍ରତ୍ୟୟଗତ ଅର୍ଥ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ; କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଶୈବ, ଶାକ୍ତ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି ସବୁ ପ୍ରକାରର ବୈରାଗୀଙ୍କୁ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲାଯାଏ । ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ଅନେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅଛି । ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ, ଦେଶ ଅନୁସାରେ, ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରିଥିବା ବା ନ କରିଥିବା ଅନୁସାରେ, ସ୍ଥାନ ଅନୁସାରେ ଓ ଉପାସ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ନାମକରଣ ହୁଏ ।

ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ—ରାମାନନ୍ଦୀ, ନିମାଉତ, ଅଲିବଡ଼ୀ ଓ ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ । ଦେଶ ଅନୁସାରେ—ଗୌଡ଼ୀୟ ବା ଗଉଡ଼ିଆ । ଗୃହତ୍ୟାଗ ଅନୁସାରେ—ଗୃହୀ, ଜିତଙ୍ଗୀ, ବୈରାଗୀ ଓ ବିରକ୍ତ । ବେଶ ଅନୁସାରେ—ନାଗା, ନଙ୍ଗଲୀ, ଭୁମ୍ବୀପଟ୍ଟିଆ, ଲେଙ୍ଗଟିଆ, ନିମାଉତ ଓ ମାଳବନ୍ଧା । ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା ଅନୁସାରେ—ରାମାଉତ, ମହାଶ୍ୱରିଆ ଓ ପରମାର୍ଥୀ ଇତ୍ୟାଦି :] ୩ । ପୁରୁଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—3. A name given to males. ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ପାଟକ ବିଶେଷ—A caste of people in the district of Ganjam.

Baishṇaba

ବୈଷ୍ଣବ ଓଝା ବାଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର) ବ—ଯାଜପୁର-ବୈଷ୍ଣବ ଓଝା କାରିଗରଙ୍କ କୃତ ବିଖ୍ୟାତ ବାଡ଼ି ବା ଯଷ୍ଟି—B. C. Ojhā's polished stick (made in Jajpur).

Baishṇaba ojhā bārdi

ବୈଷ୍ଣବ କୁଳ—ଦେ. ବ—ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—A sect of Baishṇabas. (ଉ—ନାଁ ଚନ୍ଦ୍ରୀକୁଳ ନାଁ ବୈଷ୍ଣବ କୁଳ—ଚଗ ।)

Baishṇaba kula

ବୈଷ୍ଣବ ଥାଳ—ଦେ. ବ—ଯୋଗୀ ଥାଳ (ଦେଖ)—

Baishṇaba thāla Jogi thāla (See)

ବୈଷ୍ଣବତା—ସ. ବ—୧ । ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତି—1. Devotion to Bishṇu ୨ । ବୈଷ୍ଣବର ଆଚରଣ—2. Conduct of a Baishṇaba.

Baishṇabatā

ବୈଷ୍ଣବୀ(ମା)ଣୀ—ଦେ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—ବୈଷ୍ଣବୀ; ମାତାଜୀ—A female anchorite.

Baishṇabā(mā)ṇi

ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—ସ. ବ—ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ବା ଅଖଡ଼ା—Sect of anchorites. (ବୈଷ୍ଣବ ସମାଜ—ଅନ୍ୟରୂପ)

Baishṇaba sampradāya

ବୈଷ୍ଣବୀ—ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବିଷ୍ଣୁ + ଅ + ଈ)—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟା—Relating to Bishṇu. ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଆଦ୍ୟା ଶକ୍ତି ବା ଜଗତ୍‌ସୃଷ୍ଟି କାରିକା ଶକ୍ତି—1. The prime or creative energy of Bishṇu or God. ୨ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଜଗତ୍‌ପାଳନକାରୀ ଶକ୍ତି ବା ମାୟା—2. The illusive energy of Bishṇu. ୩ । ଦୁର୍ଗା—3. Goddess Durgā. ୪ । ଗଙ୍ଗାନଦୀ (ବିଷ୍ଣୁପଦୋଦ୍ଭବା ଥିବାରୁ)—4. The Ganges. ୫ । ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ (ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ବର ଯୋଗୁଁ ବୃନ୍ଦା ତୁଳସୀରୂପେ ଜାତ ହେବାରୁ)—5. The holy Basil plant; Ocymum Sanctum. ୬ । ଅପରାଜିତା ଲତା ଓ ଫୁଲ—6. Clitoris Ternatia (creeper and flower). ୭ । ଶତାବରୀ; ଲିଚୋରୀ—7. Asparagus. ୮ । ପୃଥିବୀ

(ହୁ. ଶ)—8. The earth. ୯ । ଶ୍ରବଣା ନକ୍ଷତ୍ର —9. The 22nd asterism. ୧୦ । (ବୈଷ୍ଣବ+ ଅ)—ବୈଷ୍ଣବର ସ୍ତ୍ରୀ—10. The wife of a Baishṇaba. ୧୧ । ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ—11. A female devotee of Bishṇu. ଦେ. ବ— ମାତାଙ୍ଗୀ; ବୈଷ୍ଣବାଣୀ—A female anchorite.

ବୈଷ୍ଣବ(ମି)ଆ—ଦେ. ବିଣ—ବାବାଜୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to an ascetic; or a recluse.
Baishṇabi(mi)ā

ବୈଷ୍ଣବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବିଷ୍ଣୁ+ଯ)—ବିଷ୍ଣୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— Relating to Bishṇu.
Baishṇabya

ବୈସ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବି (ସଂ. ବୟସ)—୧ । ବୟସ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—1. Bayasa etc (See) ୨ । ଯୌବନ—2. Youth.
Baisa (etc)

ବୈସର୍ଗିକ—ସଂ. ବିଣ (ବିସର୍ଗ+ଇକ)—ବିସର୍ଜନୀୟ; ତ୍ୟାଜ୍ୟ (ହୁ. ଶ) —Fit to be abandoned.
Baisargika

ବୈସର୍ଜନ—ସଂ. ବି (ବିସର୍ଜନ+ଅ)—୧ । ବିସର୍ଜନ କର୍ମ—1. Relinquishment. ୨ । ବିସର୍ଜିତ ବା ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ (ହୁ. ଶ)—2. A thing which has been dedicated. ୩ । ଯଜ୍ଞର ବଳି (ହୁ. ଶ)— 3. Vedic oblation or offering.
Baisarjana

ବୈଷାଦୃଶ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବିସଦୃଶ+ଯ)—୧ । ବୈଷମ୍ୟ—1. Inequality; divergence. ୨ । ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ; ଅସମାନତା—2. Dissimilarity.
Baisādṛuśya

ବୈସାରିଣ—ସଂ. ବି (ବିସାରିନ୍+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—ମତ୍ସ୍ୟ; ମାଛ— Fish.
Baisāriṇa

ବୈସୂଚନ—ସଂ. ବି (ବି+ସୂଚ୍ ଧାତୁ ଶିତ, ସୂଚ ଧାତୁ=ଜଣାଇବା+ ଅ=ବିସୂଚନ+ଅ)—ନାଟକାଦିରେ ପୁରୁଷର ସ୍ତ୍ରୀ ବେଶ ଧାରଣ—The introduction of a male in the garb of a female in a drama
Baisūchana

ବୈସ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବିସ୍ୱର+ଭାବ. ଯ)—ଗଳା ବସିଯିବା ଅବସ୍ଥା (ହୁ. ଶ.)—Hoarseness of the voice.
Baiswarjya

ବୈହଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ (ବିହଙ୍ଗ+ଅ)—ବିହଙ୍ଗ ବା ପକ୍ଷୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ (ହୁ. ଶ)—Relating to bird.
Baihaṅga

ବୈହାୟସ—ସଂ. ବି—ଅସୁରରାଜ ବଳିର ରଥ—The chariot of Bali, the king of demons. (ଉ—ମୟ ନାମକ ଘୋର ଯାଦ, ସ୍ୱଭାବେ ବୈହାୟସ ନାମ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।) ସଂ. ବିଣ—(ବିହାୟସ+ଅ)—ଆକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the sky; aerial.
Baihāyasa

ବୈହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ ବି. ଓ ବିଣ. ପୁଂ (ବିହାର+ଯ)—ଆମୋଦର ଇଚ୍ଛିତସ୍ଥଳ ଲୋକ; ଅଟ୍ଟା ମଣିଷ; ପରିହାସଯୋଗ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟ (ବୈହାର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ୟକ୍ତି—A person related in such a manner that jokes can be cut with him. [ଦ୍ର—ପୁରୁଷର ବୈହାର୍ଯ୍ୟ—ଯଥା—ନାତି, ନାତି ଚେଲି, ଶଳା, ଉଣେଇ, ଅଜା, ମାମୁଅଜା, ସ୍ତ୍ରୀନ- ଶଳା, ସାନ ସଢ଼ୁ, ଭାଇଶଳା ଓ ନାତୁଣୀଜୋଇଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀର ବୈହାର୍ଯ୍ୟ—ଯଥା—ଦିଅର, ଭାଇଶଳା, ଉଣେଇ, ଅଜା, ନାତି, ନାତୁଣୀଜୋଇଁ, ଜଣଜେଇ ଓ ମାମୁଅଜା ।

ପୁରୁଷର ବୈହାର୍ଯ୍ୟା—ଯଥା— ଭାଉଜ, ଶାଳୀ, ନାତୁଣୀ, ନାତୁଣୀବୋହୂ, ଆଇ, ମାଇଁଆଇ, ଶଳାଭାଉଜ, ଉଣେଇର ଭଉଣୀ ବା ଭଉଣୀର ଜଣଜ ।

ସ୍ତ୍ରୀର ବୈହାର୍ଯ୍ୟା—ଯଥା—ଆଇ, ମାଇଁଆଇ, ନାତୁଣୀ, ନାତୁଣୀବୋହୂ ଓ ଜଣଜ ।]

ବୈହାସିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବିହାସ+ଇକ)—ବିଦୂଷକ; ଭାଣ୍ଡ— A jest; buffoon. (ଉ—ବୈହାସିକ ହେବେ ନ ବୁଝିଲା ଜନେ ତହିଁକି କେଉଁ ବିଚାର ହେ । ବିରୁଧେ ! ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)
Baihāsika

ବୋ—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବୁ=ଗନ୍ଧ)—୧ । ବୁ; ଗନ୍ଧ—1. Smell. ୨ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧ—2. Bad smell; offensive odour.
Bo

ବୋ ଅ ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ଅ—(ସମ୍ବୋଧନ) ରେ—(interjection) Oh !. [ଦ୍ର—ବାମଣ୍ଡା ଓ ଗାଙ୍ଗପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ 'ବୋ' ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଓଡ଼ିଶ୍ୟାରେ 'ରେ' ସଙ୍ଗୀ ବା ନୀଚତର ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।] ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି. ବିଣ—ମ—Too.

ବୋଆ—ଦେ. ବି—ବୁଆ (ଦେଖ)
Bo-ā Bu-ā (See)

ବୋଆଲ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି. (ସଂ. ବୋଦାଲ; ଭୁଲ ବଂ. ବୋସ୍ପାଲ)-ବାଳିଆ (ମାଛ) (ଦେଖ)—Bāliā (fish) (See)
Bo-ālā

ବୋଆଳୁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବନ୍ଧୁବାର; ଉଦାଳକ)—ଗରଭଣା ଗଛ— Cordia Myxa (tree).
Boālu

ବହୟାର, ବୋୟାରିଆ **ବହ୍ମ୍ୟାର, ଲସୋଡ଼ା, ରହିଲା**

ମ. ଭୋଙ୍କର ଫା. ଶୁରପିସ୍ତନ୍ ତା ବଡ଼ୁ

ବୋଇ—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ବୁ=ଗନ୍ଧ)—ବୋ (ଦେଖ) Bo (See)
Bo-i

ବୋଇ(ହି)ତ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବୋହିତ୍ଥ; ବହିତ୍ର; ପ୍ରା. ବଇତ୍ତ)— ୧ । ନୌକା—1. Boat. ୨ । ସମୁଦ୍ରଗାମୀ ଜାହାଜ— 2. Ship; sea-going vessel. [ଉ— **ଜହାଜ, ବୋହିତ** ଭାସଇ ବୋଇତ ଯଥା ନୀଳ ସମୁଦ୍ରରେ—ମଧୁସୂଦନ. ଶ୍ରୀନମାଳା ।] ୩ । ବାଣିଜ୍ୟ ପୋତ—3. Merchantman; trading vessel. [ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଉତ୍କଳୀୟମାନେ ସମୁଦ୍ରଗାମୀ ପୋତରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିବାର ଅନେକ ପ୍ରମାଣ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ ଓ ପ୍ରତ୍ନମାନଙ୍କରୁ ମିଳେ । ୧୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବାଲେଶ୍ୱର ବନ୍ଦରରୁ ଜାହାଜମାନ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲା । ଫକୀରମୋହନ କେତେଗୁଡ଼ିଏ

ଜାହାଜଅ ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପସମୂହରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।] ୪ । ମୋଟା ଲୁଗା—4. Coarse cloth. ୫ । ମୋଟ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର—5. Thick silk cloth. [ଉ—ଆଗେ ପିନ୍ଧିଥାଏ କଳା ବୋଇତ ଉଡ଼େଇ ନେଉଛି ଭୂତ—ବାସ୍ତୁମା ଗୀତ ।]

ବୋଇତ କୁଦ—ଦେ. ବ—କୌଣସି କୌଣସି ନଦୀର ମୁହାଣରେ
Boita kuda କୂଳ ଖୋଲା ହୋଇ କୂଳଆଡ଼କୁ ଲାଗି ଯେଉଁ କୁଦ ଦୁଇଟି କରାଯାଇ ଥାଏ ଓ ବୋଇତ ସମୁଦ୍ରରୁ ଆସି ସହିର ମଧ୍ୟରେ ରହେ--Dams made at the mouth of a river to shelter ships. [ଦ୍—ପ୍ରାଚୀ ନଦୀକୂଳରୁ ପ୍ରାୟ ½ ମାଇଲ ଦୂର ଯାଏଁ ଜମି ଖୋଳାଯାଇ, ତାହାର ଦୁଇ ଦିଗରେ ଦୁଇଟି ମାଟିକୁଦ କରାଯାଇଅଛି । ସେହି ସ୍ତୂପ ଦ୍ୱୟର ମଧ୍ୟସ୍ଥାନକୁ ଆସି ବୋଇତମାନ ବନ୍ଧୁଥିଲା । ଭୁଲସୀପୁର ନାମକ ସ୍ଥାନର ଦକ୍ଷିଣରେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କୁଦରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଲୁହା ଶାବଲ ପୋତା ଯାଇଅଛି । ବୋଧ ହୁଏ ଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ବୋଇତଖାନ ସେହି ଶାବଲରେ ଖଟାଇ ରଖା ଯାଉଥିଲା ।]

ବୋଇତ ଖଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ—ଜାହାଜକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ
Boita khaṭā(ṭe)ibā ନଙ୍ଗର କରିବା—To anchor a ship.

ବୋଇତ ବନ୍ଦା(ନ୍ଦେ)ଇବା—ଦେ. କ—ବାଣିଜ୍ୟପୋତ ବ୍ୟବସାୟ
Boita bandā(nde)ibā ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ଅନୁକୂଳ କରାଯିବା ସମୟରେ ଓ ବିଦେଶରୁ ଫେରିଆସିବା ସମୟରେ ବଣିକଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସାତପାଇ ଅଦି ଦ୍ୱାରା ବାଣିଜ୍ୟପୋତକୁ ବନ୍ଦାପନା କରିବା–To worship a ship by waving light before it while it is going out for a voyage or returning home after a voyage. [ଦ୍—ବଣିକ ପରିବାରର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଫୁଲ ଓ ସାତପାଇ ନେଇ ବୋଇତକୁ ବନ୍ଦାପନା କରୁଥିବା କାହାଣୀରୁ ଜଣାଯାଏ । କାର୍ତ୍ତିକ ଅମାବାସ୍ୟାର ପରଦିନ ଅଜ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଓଡ଼ିଆ ଗୃହର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଗଣାରେ ମୃତ୍ତିକାରେ ଏକ ପୀଠରେ ବୋଇତର ବା ଡଙ୍ଗାର ଚିତ୍ର ଲେଖି ସେହି କଳ୍ପିତ ବୋଇତ ଉପରେ ପେଟରା, ବାକସ ଓ ବାସନ ଅଦି ଅଣି ଜମା କରି ବୋଇତକୁ ବନ୍ଦାନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରାଚୀନ ବଣିକମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସମୁଦ୍ରଯାତ୍ରାର ଅନୁକୂଳର ସ୍ମାରକ ଓ ରକ୍ଷାର ଜନ୍ୟ ଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ଠାକୁରାଣୀଗାଧୁଆ ଦିନ ସକାଳେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଗଣାରେ ମୃତ୍ତିକା ଅଦିରେ ବୋଇତର ଚିତ୍ର କାଟି ତାହା ଉପରେ ବାକ୍ସ ଅଦି ରଖି ବନ୍ଦାପନା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୂଜା କରନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ଏହା ବୋଇତ ଫେରି ଆସିବା ସମୟରେ କରାଯାଉଥିବା ବନ୍ଦାପନାର ସ୍ମାରକ ।]

ବୋଇତ ବୁଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—୧ । ଜାହାଜ ଡୁବିଯିବା—1. The
Boita burḍibā sinking of a ship; shipwreck. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଜୀବିକା ନିର୍ବାହର ଉପାୟ ବା ଆଶା ଭାଙ୍ଗି ଯିବା—2. (figurative) The breaking of one's hopes or livelihood.

ବୋଇତ ଭଙ୍ଗା ତୁ(ତୋ)ଠ--ଦେ.ବ- ପୁରୀଜିଲ୍ଲା ଅର୍ଣ୍ଣଅସାହୁ ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ
Boita bhaṅgā tu(to)ṭha କୁଶଭଦ୍ରା ନଦୀର ତୁଠ—Name of a bathing place in the river Kuśabhadrā, said to be the site of a shipwreck. [ଦ୍—କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି ଯେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଏ ନଦୀରେ ବୋଇତ ଯାତାୟତ କରୁଥିଲା ଏବଂ ଏଠାରେ ଖଣ୍ଡିଏ ବୋଇତ ଭାଙ୍ଗି ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା—ଜଗବନ୍ଧୁ. ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।]

ବୋଇତାଳ—ଦେ. ବ (ସଂ. ବହିତ୍ରପାଳ)—୧ । ଜାହାଜର ସ୍ୱାମୀ ବା
Boitāḷa ମାଲିକ—1. The owner of a ship. (ଉ—ବୋଇତ୍ତଅଲ, ବୋଇତୁଅଲ, ବୈତାଳ, ବୈତ୍ତ(ତୁ)ଅଲ } ଅନ୍ୟରୂପ ବୋଇତୁଅଲ ଯେ ଦଶରଥ ନୃପତି—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ପୋତଚାଳକ; କାପ୍ତାନ୍—2. The captain of a ship. ୩ । ପୋତବାହୀ ନାବିକ—3. Sailor. (ଉ—ରହିବେ ପରପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଣ ବୋଇତେ । ଭାସୁଥିଲେ ବୋଇତାଳଙ୍କ ଯିବା ଘାତେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।) ୪ । ପୋତ ବଣିକ—4. A merchant who carries on trade in ships. ୫ । ବୋଇତାଳୁ (ଦେଖ)—5. Boitāḷu (See)

ବୋଇତାଳ ଦେଉଳ—ଦେ. ବ—ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କଯାଳୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ
Boitāḷa deuḷa ଦେଉଳ—A ship-shaped three-spired temple at Bhubaneśwara. [ଦ୍—ବୋଇତ୍ତଅଲ ଦେଉଳ, ବୈତାଳ ଦେଉଳ, ବୈତ୍ତଅଲ ଦେଉଳ } —ଅନ୍ୟରୂପ ଏହା ବୋଇତର ବା ଜାହାଜର ଆକାରରେ ନିର୍ମିତ ଓ ଜାହାଜର ୩ ଗୋଟି ମାସୁଲ ପରି ଏହାର ୩ ଗୋଟି ଅଣ୍ଟଳା ଉପରେ ୩ ଗୋଟି କିଶୂଳ ଅଛି । ଏପରି ଗଢ଼ଣର ଦେଉଳ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ନାହିଁ । ଏହା ମାଦ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳର ଶିଳ୍ପକଳା ଅନୁସାରେ ରଚିତ; ଏ ଦେଉଳରେ କଯାଳେଶ୍ୱରୀ ଠାକୁରାଣୀ ଅଛନ୍ତି ।]

ବୋଇତାଳ ପଖିଆ—ଦେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ମୋଟ ବା ବଡ଼ ଧାନ—
Boitāḷa pakhiā A species of coarse paddy. (ବୋଇତାଳ ଧାନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋଇତାଳୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବହିତ୍ର ଓ କର୍କାରୁ, ଏହା ପ୍ରଥମେ
Boitāḷu ବିଦେଶରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଜାହାଜ ବା ବୋଇତ ଦ୍ୱାରା ଆସିଥିବାରୁ ଏହି ନାମ)—ଏକ ପ୍ରକାର ମିଠା କଖାରୁ; ଲତା ଫଳ—Gourd; Curcurbita Maxima. [ଦ୍—ଏ ଗଛରେ ହଳଦିଆ ମିଶା ଲାଲ ହୁଏ ଓ ତରକାରୀ କଲେ ମିଠା ଲାଗେ । ଏଥିର ଗଛ ବର୍ଷା ଦିନେ ଲାଗେ, ଫଳ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ପାକେ । ଏହା ବର୍ଷଜୀବୀ ଲତା ।]

ବୈତାଳ, ବିଲାତି କୁମଡ଼ା, ଗୋଲ କୁମଡ଼ା, ଗୁଡ଼ କୁମଡ଼ା, ମିଠା କୁମଡ଼ା, ସୂର୍ଯ୍ୟ କୁମଡ଼ା, ଜାହାଜୀ କୁମଡ଼ା **କୋଳା, ଲାଲ କୁମଡ଼ା, ସାକ୍ରୁ କୁମଡ଼ା**

(ବୋଇଲ ଅଡ଼, ବୋଇଲ କଥାରୁ, ବୈଭାଳ, ବୈଭାଡ଼, ବୈଭ କଥାରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋଇଲ୍ଲ—ଦେ. ବ—କଥିତ ବଚନ—Word spoken. (ଉ—
Boilā ଅମ୍ବର ବୋଇଲ୍ଲ ସେହ୍ନ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହୋଉ ଏ । ପ୍ରାଚୀ. ନଳ ଚରିତ ।) ଦେ. କ୍ରି (ବୋଲିବା କ୍ରିୟାର ଅତୀତ କାଳ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଅନାଦରାର୍ଥକ [ସେ] କର୍ତ୍ତା ସଙ୍ଗେ ଲାଗିବା ରୂପ)—(ସେ) କହିଲା—(he or she) Said.
[ଦ୍ର—ବୋଲିବା କ୍ରିୟାର ଅତୀତ କାଳରେ ବୋଲିଲା ଶବ୍ଦ ସ୍ଥାନରେ ବିକଳ୍ପରେ ବୋଇଲ୍ଲ, ବୋଇଲେ, ବୋଇଲ, ବୋଇଲି, ବୋଇଲ୍ଲ ଆଦି ଆକାର ହୁଏ ।]

ବୋଇଲେ—ଦେ. ଅ—୧ । ପରିବର୍ତ୍ତରେ—1. Instead of.
Boile (ଉ—ଆଲ ବୋଇଲେ କାଲ ଶବ୍ଦେ, ଘର ଯୋଡ଼ି ବୋଇଲେ ବଣ ଯୋଡ଼ି ଶୁଣେ—ଭଗ ।) ଦେ. ଅ—୨ । ଏବଂ; ଓ—2. And. (ଯଥା—ତାର ହାତ ବୋଇଲେ ଗୋଡ଼ି କଥା କହୁଛି; ଅର୍ଥାତ୍ ତାର ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ି ଆଦି ସବୁ ଅଙ୍ଗ ଅସ୍ଥିର ।) ୩ । ବୋଲି— 3. As; to speak of. (ଉ—ଏତେ ବଡ଼ ଗାଁଣ୍ଠି, କଣ୍ଡିରା ବୋଇଲେ ବିଦିଆ ଏକ୍ଷଣ । ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ) ଦେ. କ୍ରି (ବୋଲିବା କ୍ରିୟାର ଅତୀତକାଳ ଆଦରାର୍ଥକ [ସେ, ସେମାନେ, ଆପଣ-ମାନେ] କର୍ତ୍ତା ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆକାର)—କହିଲେ—(he, they) Said.

ବୋଉ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ବଧୂ)—ବୋହୂ (ଦେଶ)
Bou ବୌ ବହୁ Bohū (See)
ପ୍ରାଦେ. (କଟକ, ପୁରୀ) ବ—ମାଆ—Mother.
[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ପୁରୀ ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ବ୍ରାହ୍ମଣ, କେତେକ କରଣ ଓ ଖଣ୍ଡାୟତ ବା କ୍ଷତ୍ରିୟ ପରିବାରରେ ମାତାଙ୍କୁ 'ବୋଉ' ଓ ପିତାମହୀଙ୍କୁ 'ମା' ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ଶୂଦ୍ରମାନେ ମାତାଙ୍କୁ 'ମା' ଓ ପିତାମହୀଙ୍କୁ 'ବୁଢ଼ୀ ମା' ବା 'ଆଈ' ବୋଲି ଡାକନ୍ତି ।]

ବୋଉ ଉଲୁଗୁଣୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଶାଶୁ କିମ୍ବା ନଣନ
Bou uluguṇī ବୋହୂକୁ ସର୍ବଦା ଉଲୁଗୁଣା ବା ଗଞ୍ଜଣା ଦିଅନ୍ତି—
ବଉଁକା ଟକୀ (a mother-in-law or husband's sister) Very oppressive or sarcastic towards the bride.

(ବୋଉ କଣ୍ଟକୀ, ବୋଉ କଣ୍ଟା, ବୋଉ ଗଞ୍ଜୀ, ବୋଉ ଗଞ୍ଜଣୀ, ବୋଉ ଜଞ୍ଜାଳୀ, ବୋଉ ଖି(ଖେ)ଣ୍ଟେଇ, ବୋଉଉଘେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋଉ କଥା କହ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବ. (ଭୁଲ. ବ. ବଉ କଥା
Bou kathā kaha କଉ)— ଶାଖାଶ୍ରୟୀ ବର୍ଗର ବୋଦଳ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ—The Indian cuckoo; Cuclus Miscropterus. [ଦ୍ର—ଏହା ୧୬।୧୭ ଆଙ୍ଗୁଳ ଦୀର୍ଘ, ପାଣ୍ଡୁଶିଆ କଣ୍ଠି, ବୋଦଳ ପରି ପରିବ୍ରତ; ଗୋଡ଼ରେ ପର ଅଛି; ମୁଣ୍ଡରେ ଶିଖା ନାହିଁ; ପକ୍ଷ ଅପେକ୍ଷା ପୁଚ ଛୋଟ । ଏହାର ରବ 'ବୋଉ କଥା କହ' ଧ୍ୱନି ପରି ଶୁଣା ଯିବାରୁ ଏହି ନାମ ।]

ବୋଉତ୍(ତୁ)—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ. (ସ. ବହୁ)—ବହୁତ—
Bout(tu) Much; many.

ବୋଉଲି—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବ—ବଉଲ (ଦେଖ)
Boula Baula (See)

ବୋଉଲୋ !—ଦେ. ଅ—ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦ ବା ଭୟ ସମୟରେ
Boulo ! କରାଯିବା ଆର୍ତ୍ତ ସ୍ୱର—(Interjection) Exclamation uttered on account of sudden fear.
(ବୋଉଲୋ ବୋଉ ।—ଅନ୍ୟରୂପ) ଓମା !

ବୋଁ—ଦେ. ଅ (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ବୋଁ; ବୋଁ ବୋଁ ଶବ୍ଦ; ଶଙ୍ଖ ଧ୍ୱନି
Boñ ପରି ଶବ୍ଦ—Sound like that of blowing a conch.
ବୌଁ

ବୋକ—ଦେ. ବ—ଚୁମ୍ବନ; ଚୁମ୍ବନ—Kiss.
Boka (ଉ—ଅଣ୍ଡିସିଲ୍ଲା ଭାଲୁର ମୁହଁରେ ବୋକ—ଭଗ ।)

ବୋକଚା—ବୈଦେ. ବ. (ଭୁର୍କା.ବୁକ୍ଚା)—ଲୁଗାପଟା ଆଦିର ବଡ଼ ପୁଡ଼ା
Bokachā ବା ଗଣ୍ଠିରି; ଗଣ୍ଠିରା—A large packet or
ବୁଚକା ବୁକ୍ଚା bundle of clothes etc.
ବୁକ୍(ଚ)ଚା } ଅନ୍ୟରୂପ [ଦ୍ର—ପୋଟଳା, ପୁଡ଼ା, ବୁଚୁଲା, ବୋକଚା,
ବୁକ୍ଚା } ଗଣ୍ଠ ରା, ଗଣ୍ଠିରା, ବୋଟ୍ଟ, ଗାଣ୍ଠି, ଏମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ, ଜିନିଷ ପତ୍ର ଗୁଡ଼ିଏ ଏକତ୍ର ବନ୍ଧା ହୋଇ କରି ଯାଇଥିବା ପୁଡ଼ା, କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ଆକାର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ।]

ବୋକଚା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସବୁ ପଦାର୍ଥକୁ ବାନ୍ଧି ଗୋଟିଏ ଗଣ୍ଠିରି
Bokachā karibā କରିବା—To make or tie up
ବୁଚକା ବାଁଧା ବୁକ୍ଚା ବାଁଧନା things into a big packet
(ବୋକଚା ବାନ୍ଧିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋକଚା ପତର(ପାତି)—ଦେ. ବ.(ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—
Bokhachā patara(pāti) ୧ । ବଡ଼ ଓ ସାନ ବୋକଚାମାନ—
ବୋଚକା ବୋଚକୀ 1. Big and small parcels, ୨ । ଲୁଗା ପଟା
ବୁକ୍ଚା ବୁକ୍ଚୀ —2. Bag and baggage.

ବୋକଚା ବୁହା—ଦେ.ବ—୧। ଯେ ଅନ୍ୟର ବୋକଚା ବୁହେ-1. One
Bokachā buhā who carries a package or baggage; baggage-carrier. ୨ । ଯେଉଁ ଭୃତ୍ୟ ପଥିକକୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଲୁଗାପଟାର ବୋକଚା ବହନ କରି ସାଙ୍ଗରେ ଯାଏ—A. A servant who accompanies the master & carries the master's bag and baggage. [ଦ୍ର—ବୋକଚାବୁହା ଚାକର ପ୍ରଭୁଙ୍କଠାରୁ ନିମ୍ନବିଧ ଅଛି, ଏଥିପାଇଁ ଅତି ଓଛା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କହନ୍ତି 'ଓଲୁଙ୍କ ବୋକଚାବୁହା' । କିମ୍ବା ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଯାଉଥିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ନିମ୍ନବିଧ ଲୋକ ଉପରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୋକଚା ବୋହିବାର ଭାର ପଡ଼େ, ଏଥିପାଇଁ ଏ ପ୍ରବଚନର ସୃଷ୍ଟି ।]

ବୋକଚାବୁହା ବେଠି—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କରେ
Bokachābuhā bethi ରାଜାଦେଶମତେ ବିନା ମଜୁରିରେ ରାଜକର୍ମଚାରୀ ଆଦିଙ୍କ ବୋକଚା ବୋହି ନେବାର ରୀତି—
The practice of carrying the baggage

without any wages prevalent in some native States.

ବୋକ(କୁ)ଚି—ଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋକଚା; ଗୁଚ୍ଛିକ—A small package
Boka(ku)chi ବୁଚକୀ **ବୁକଚୀ** or parcel.

ବୋକ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଚୁମ୍ବନ କରିବା; ଚୁମ୍ବିବା—To give a
Boka deba ଚୁମ୍ବ ଖାଇବା **ଚୁମା ଲେନା** kiss; to kiss.

ବୋକରା—ପ୍ରାଦେ (ଉଡ଼ିଷ୍ୟା) ବି—(ସଂ. ବର୍ବର; ତୁଳ ହି. ବେକରା)—
Bokarā ଅଣ୍ଡିଆ ଛେଳି—He-goat.

ବୋ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗନ୍ଧାଇବା; ଦୁର୍ଗନ୍ଧ କରିବା—To emit
Bo karibā ବୁ କରା **ବୁ କରନା** an offensive smell.
(ବୋଇ କରିବା, ବୋ ଦେବା, ବୋଇ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋକା—ଦେ. ବିଣ. ସୁଂ (ସଂ. ବର୍ବର; ପ୍ରା. ବୋକଡ଼=ଛାଗଳ)—
Bokā ୧ । ବକା; ବଗା; ମୂଢ଼; ଓଣ୍ଟ; ନିର୍ବୋଧ—1. Stupid;
(ବୋକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) foolish; silly. ୨ । ଅର୍ଦ୍ଧପାଗଳ—2. Idiotic.
ବୋକା ୩ । ମୂକ—3. Dumb. **ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର)** ବି.
ବୁଡ୍‌ବକ୍, ବୋଦା (ତୁଳ. ହି. ବେକରା)—ବୁଢା; ବୋଦା; ବଳି
ଦିଆଯିବା ମେଣ୍ଢା ବା ଛେଳି—A sheep or goat
used as a victim for sacrifice.

ବୋକାଟି(ଲି)ଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଳ୍ପ ବୋକା; ନିର୍ବୋଧ—
Bokāti(li)ā 1. Foolish (less foolish than a
Bokā). ଅର୍ଦ୍ଧ ପାଗଳ—2. Idiotic.

ବୋକା ପଣ—ଦେ. ବି—ନିର୍ବୋଧତା—Foolishness; folly;
Bokā paṇa ବୋକାମି **ନାଦାନୀ** stupidity.
(ବୋକାପଣିଆ ବୋକାମି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋକାରାମ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ଗାଳି)—ନିର୍ବୋଧଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ
Bokārām ସ୍ଥାନୀୟ; ଅତି ନିର୍ବୋଧ—A fool of fools;
ବୋକାରାମ very foolish (person).

ବୋଝ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବବ୍ଧ; ପଦାର୍ଥମାନ ଏକତ୍ର ବବ୍ଧ ହୋଇଥିବାରୁ)-
Bojha ୧ । ଭାର—1. Burden. ୨ । ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ
ବୋଝ, ବୋଝା ବୋହିବା ବବ୍ଧ ବସ୍ତୁତୟ—2. A load carried
ବୋଝ on the head. ୩ । ଯାନ ବାହନାଦିଙ୍କ ଉପରେ ବାହିତ
ହେବା ଭାର 3. A load carried on animals or
conveyances. ୪ । ଭାର; ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ—4. Heavy
responsibility. ୫ । ଗୁରୁ ଭାର—5. A heavy
weight. ୬ । ଖେଳାଳିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଦଳର ପରାଜୟର
ତତ୍ତ୍ୱ ଥର—6. A defeat sustained by one of the
two contending parties in a game. ୭ ।
ତେଜାର ବିଶେଷ ଘଟନା ଉପଲକ୍ଷରେ ବନ୍ଧୁ ଘରକୁ ପଠାଯିବା ବେଶର
ପଦାର୍ଥମାନ ଏକତ୍ର କରାଯାଇଥିବା ଗଣ୍ଠିର (ଏହାକୁ ସାଧାରଣତଃ
ଭଣ୍ଡାର ମୁଣ୍ଡାଇ ବା ପିଠିରେ ଗଣ୍ଠିର କରି ବନ୍ଧୁ ଘରକୁ
ନିଏ)—7. A load made up of presents sent
to a relative on special occasions. [ଦ୍ର—
ଆମ ଦେଶରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ସମୟରେ ପଠାଯାଉଥିବା ବୋଝର
ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ନାମ ଅଛି । ଯଥା—ଭୁମାରପୁର୍ଣ୍ଣିମୀ ବୋଝ,
ସାବିତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟା ବୋଝ, ଦୁଭଉଓଣା ବୋଝ,
ଫଳଖୁଆ ବୋଝ, ଶଙ୍କୁଲା ବୋଝ, ଚଉଦଖିଆ ବୋଝ,
ଖହୁଲଯାତ୍ରା ବୋଝ, ଦୁଆରପାଳ ବୋଝ, ହବିଷିବୋଝ
ଇତ୍ୟାଦି ।] ୮ । ବାହୁଙ୍ଗିର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଝୁଲାଯାଇଥିବା
୨ଟି ପୋଟଳା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗା—8. One of
the two packages suspended from both
ends of a yoke carried on man's shoulder.
[ଦ୍ର—ବୋଝକୁ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡାଇ କରି
ନିଏ; ଭାରକୁ ବାହୁଙ୍ଗୀଦ୍ୱାରା କାନ୍ଧରେ ଓହୋଳାଇ କରି
ନିଏ, ବୋଝକୁ ପିଠିରେ ପକାଇ କରି ନିଏ । ବୁଜୁଳାକୁ
ଜାଙ୍ଘରେ ଯାଇକରି ନିଏ; ପୋଟଳାକୁ ହାତରେ ଧରିକରି ନିଏ
ଓ ଚାଉଳକୁ କାନ୍ଧର ଦୁଇ ପାଖରେ ଲମ୍ବାଇ କରି ନିଏ ।]

ବୋଝ ଓହ୍ଲା(ହ୍ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅପଣା ମୁଣ୍ଡରୁ ବା ପିଠି
Bojha ohlā(hle)ibā ମୁଣ୍ଡରୁ ବୋଝକୁ ମୁକ୍ତ କରିବା—
ବୋଝା ନାମାନ **ବୋଝ ଉତାରନା** To unload; to discharge
a load. ଦେ. ବି—ବୋଝ ଖଲାସ (ଦେଖ)
(ବୋଝ ଉତାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) Bojha khalāsa (See).

ବୋଝ ଖଲାସ(ସି)—ଦେ. ବି—୧ । ବହନ କରୁଥିବା ବୋଝରୁ
Bojha khalāsa (si) ମୁକ୍ତ ହେବା; ଭାର ମୋଚନ—
ବୋଝ ଓହ୍ଲା (ଉତ୍ତୁରା) } ବୋଝ ଓହ୍ଲାଇବା } ବୋଝ ଖଲାସିବା } ଅନ୍ୟରୂପ— 1. Unloading; discharge of a load. ୨ ।
ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱରୁ ନିଷ୍କୃତି ଲାଭ—
ବୋଝା ଖାଲାସ **ବୋଝ ଖଲାସୀ** 2. Release from a heavy
responsibility.

ବୋଝ ଖେଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୋଝକୁ ବହନ କରିବାକୁ
Bojha khenchibā ସମର୍ଥ ହେବା—1. To be able to
ବୋଝକୁ ଖଞ୍ଚିବା } ବୋଝ ଉଠା(ଠେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ— carry a load;
to sustain a
ବୋଝାଖାଁଚା **ବୋଝ ଖାଁଚନା** load. ୨ । କୌଣସି କଠିନ କାର୍ଯ୍ୟ
କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା—2. To be able to
accomplish a difficult task.

ବୋଝ ଘେ(ଘେ)ନି ଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପୁଅଣୀ ହୋଇ ଆସିବା;
Bojha ghe(ghi)ni āsibā (ବୟଃପ୍ରାପ୍ତା ବଧୂ) ପିତ୍ରାଳୟରୁ
(ବୋଝ ଅଣି ଆସିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ୱାମୀ ଘରକୁ ବୋଝ ଭାର
ସହିତ ପ୍ରଥମଥର ଆସିବା; ପହୁଲଯାତ୍ରା ଆସିବା—
To come to the husband's house for the
first time after attaining puberty (said of
a girl married before puberty).

ବୋଝ ଚାପିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ
Bojha chāpibā ଗୁରୁ ଭାର ଅର୍ପଣ କରିବା—
(ବୋଝ ଲଦିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. To put a heavy
ବୋଝା ଚାପାନ **ବୋଝ ଲାଦନା** load on a person.
୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଅର୍ପଣ କରିବା-
2. To put a heavy responsibility on the
shoulders of a person.

ବୋଝ ଦିଆ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) କ—ଏକପ୍ରକାର ଖେଳ—
Bojha diā A kind of game.

ବୋଝ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ଖେଳାଳିକୁ ଖେଳରେ
Bojha debā ପରାଜିତ କରିବା—1. To defeat an
ହାରାନ **हराना** antagonist in a game.
ତତ୍ତ୍ୱ ପାଠାନ **तेमार भेजना** ୨ । କୌଣସି ବନ୍ଧୁର ଘରକୁ ଉପହାର
ପଠାଇବା—2. To send a present to the
house of a relative.

ବୋଝ ଧରିବା—ଦେ. କ (କୌଣସି ଶଗଡ଼ ବା ଡଙ୍ଗା) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
Bojha dharibā ପରିମିତ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ବୋଝ ବହିବାକୁ ସମର୍ଥ
ବୋଝ ସମ୍ଭା(ମ୍ଭେ)ଇବା } —ଅନ୍ୟରୂପ ହେବା—To have a
ବୋଝ ସମ୍ଭାଳିବା } carrying capacity
ବୋଝାସାମଳାନ of so much load.

ବୋଝ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବୋଝ ବହନ କରିବା—1. To
Bojha neba carry a load. ୨ । ଖେଳରେ ପରାସ୍ତ
ବୋଝା ଲଓୟା ହେବା—2. To sustain defeat in a
game.

ବୋଝ ବଳା(ଳେ)ଇବା—ଦେ.କ—(ଜଣେ ଲୋକ ବା ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି
Bojha balā(le)ibā ବା ଡଙ୍ଗା) ଯେତିକି ଭାର ନେବା ପାଇଁ
ବୋଝ ବଳିଯାଉଛି } —ଅନ୍ୟରୂପ ସମର୍ଥ, ତହିଁରୁ ବୋଝ ବେଶି
ବୋଝ ବଳିବା } ହୋଇଯିବା—Overload-
ବୋଝ ବହିକିବା } ing; state of being
overladen.

ବୋଝ ବୁଝା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ (ସହଜର ଶବ୍ଦ)—ବୋଝ ଆଦି;
Bojha bujhā ବୋଝମାନ—Loads etc.

ବୋଝ ବୁହା—ଦେ. କ—ବୋଝ ବହନ କରିବା—The carrying
Bojha buhā of a load. କ—ବୋଝବୁହାଳି (ଦେଖ)
Bojhabuhāli (See).

ବୋଝ ବୁହା(ହେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ବୋଝକୁ
Bojha buhā(he)ibā ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନିଆଇବା—
(ବୋଝ ବୁହାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) To cause a load to
be carried by another person from one
place to another.

ବୋଝ ବୁହାଳି—ଦେ. କଣ ଓ କଣ—ଭାରବାହକ—Carrying
Bojha buhāli loads; carrier of loads.
ବୋଝାରୀ **कुली**

ବୋଝ ବେଭାର—ଦେ. କ (ସହଜର ଶବ୍ଦ)—ଉପଢୌକନ ସମ୍ଭାର;
Bojha bebhāra ବନ୍ଧୁ ଘରକୁ ବୋଝ ଓ ଭାରରେ
ତତ୍ତ୍ୱ **तेमार** ପଠାଯିବା ଉପଢୌକନ—Extensive
presents sent to the house of a
relative.

ବୋଝ ବୋକଚା—ଦେ. କ (ସହଜର ଶବ୍ଦ)—୧ । ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ
Bojha bokachā ବହନ କରିବା ବୋଝ ଓ ପିଠିରେ ନେବା
ବୋକଚା—1. Loads; luggage. ୨ । ଗୁରୁ ଭାର—
2. Heavy weight.

ବୋଝ ବୋଝ—ଦେ. କ୍ରି. କଣ—ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବୋଝ ଦ୍ୱାରା
Bojha bojha (ପଠାଯିବା ; ସଦାର୍ଥ)—By loads.

ବୋଝ ବୋଝ ହୋଇ } ଅନ୍ୟରୂପ—
ବୋଝିବା (ଲୁ)ବୋଝ } କଣ. ବହୁସଂଖ୍ୟକ ବୋଝ
ବିଶିଷ୍ଟ—Consisting
of many loads.

ବୋଝ ବୋ(ବ)ହିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୋଝକୁ ବହନ କରିବା—
Bojha bo(ba)hibā To carry a load.
ବୋଝା ବହା **बोझासीचलेजा**

ବୋଝ ଭାର—ଦେ. କ ସହଜର ଶବ୍ଦ)—୧ । ବୋଝବେଭାର (ଦେଖ)
Bojha bhāra 1. Bojha bebhāra (See).
୨ । ବୋଝ ବୋକଚା (ଦେଖ)—
2. Bojha bokachā (See)
(ଉ—ଅତି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଯେତିକି ଲୋକ, ବୋଝ ଭାର ବୋହି
ଲୋକ ବା ବେକ—ଭଗ ।)

ବୋଝ ମୁଣ୍ଡା(ଣ୍ଡେ)ଇବା—ଦେ.କ—ମୁଣ୍ଡରେ ବହନ କରି ବୋଝ ନେବା-
Bojha mundā(nde)ibā To carry a load on the
ମାଥାୟ ବୋଝା ଲଓୟା **शीरपर बोझ लेना** head.
(ଉ—ମୁଣ୍ଡାଇ ଇନ୍ଧନ-ବୋଝ କାନ୍ଧି ଅବା ବନ୍ଦୁ, ଗୁଣ୍ଡାମାଳେ
ବିମଣ୍ଡିତା ବିଭାତ ସୁନ୍ଦରୀ, ଆସୁଛନ୍ତି ଦଳେ ଦଳେ ଅଳାପି
ମଧ୍ୟରେ—ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।)

ବୋଝା(ଝେ)ଇ—ଦେ. କ—୧ । ଭାରସ୍ଥାପନ; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା
Bojhā(jhe)i ଜନ୍ତୁ ବା ଯାନ ଉପରେ ଭାର ଲଦିବା—
ବୋଝାଇ 1. Loading. ୨ । ଭାର ବହନ କରିବାର କ୍ଷମତା—
2. Carrying capacity. କଣ—ଯାହା ଉପରେ
ଭାର ଲଦା ଯାଇଥାଏ—Loaded; laden. (ଯଥା—
ବୋଝାଇ ଗାଡ଼ି) ।

ବୋଝାଇ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଡଙ୍ଗା,ରେଳଗାଡ଼ି,ଶଗଡ଼ ଆଦିରେ ବୁହା
Bojhāi karibā ହେବାପାଇଁ ଭାର ଲଦିବା—To load a
ବୋଝାଇ କରା **बोझलादना** cart or boat etc,

ବୋଝାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୋଝ ମୁଣ୍ଡରେ ରଖି ବହନ କରିବା—
Bojhāibā To carry a load on the head.
ବୋଝାବହା **बोझउठाना**

ବୋଝିଆ—ଦେ. କ. ପୁଂ—୧ । ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଝ ବୋହିବା ବ୍ୟକ୍ତି;
Bojhiā ମୁଣ୍ଡ ବୋଝିଆ—1. Carrier of loads by the
(ବୋଝିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) head. ୨ । ବୋଝବୁହା କୁଲି ବା ମୁଲିଆ-
ବୋଝିଆ; ମୁଟେ 2. Porter; cooly. ୩ । (ଘଣାର୍ଥକ) ନୀଚ
बोझिया; कुली ଭୃତ୍ୟ—3. A menial servant. ୪ ।
ଖେଳରେ ହାରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—4. One who has
sustained defeat in a game. [ଉ—ଯେ
କାନ୍ଧରେ ଭାର ବହେ ତାକୁ ଭାରୁଆ, ଯେ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଝ
ବୁହେ ତାକୁ ବୋଝିଆ, ଯେ ଶଗଡ଼ରେ ଜିନିଷ ବହେ ସେ
ତାକୁ ଶଗଡ଼ିଆ ବା ଗାଡ଼ିଆଳ କହନ୍ତି ।]

ବୋଝେ—ଦେ. କଣ. ଓ କ୍ରି. କଣ—୧ । (ମନୁଷ୍ୟର, ଗାଡ଼ିର, ଡଙ୍ଗା-
Bojhe ଆଦିର) ଏକ ବୋଝ ପରିମିତ—1. One full load of.
୨ । ଗୋଟିଏ ବୋଝ ମାତ୍ର—2. One load only of.
୩ । ବହୁତ; ବିଶେଷ—3. Much; too much.
(ଯଥା—ଏ କାଳ୍ପନିକ ବୋଝେ ଭାର ହୋଇଅଛି) ।

ବୋଟ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ; ଭୁଲ. ସ. 'ଗୋଟ) —ଅଧୁନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ
Bot ନିର୍ମିତ ନୌକା—A modern boat. [ଦ୍ର—ଉକ୍ତ
ବୋଟ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର ବୋଟର ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ନାମ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଯଥା--
ବୋଟ ଅଗ୍ନିବୋଟ୍, ଗଧା ବା ମାଲବୋଟ୍, ଜାଲବୋଟ୍, ଟଣାବୋଟ୍,
ଯାନ୍ତ୍ରିବୋଟ୍, ବାରବୋଟ୍, ମଟରବୋଟ୍, ପାଲବୋଟ୍,
ଲାଇଫ୍‌ବୋଟ୍, ହାଉସ୍‌ବୋଟ୍, ଇତ୍ୟାଦି ।] ପ୍ରାଦେ.
(ଗଞ୍ଜାମ) ଗୋବ—Knob; the stamping of a
hot stump on an affected limb.

ବୋଟ୍ ଚଣା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବୁଟ—
Bot chaṇā Chick pea.

ବୋଟ୍ ଟଣା—ଦେ. ବ—ବୋଟକୁ ଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ଟାଣିବା—Towing
Bot ṭaṇā ବୋଟଟାନା **बोटखींचलेना** of a boat.

ବୋଟ୍ ପାଗଡ଼—ଦେ. ବ—ବୋଟକୁ ଟାଣିବା ମୋଟ ଦଉଡ଼ି—
Bot pāgarḍa Stout towing ropes for boats.
ନୌକାଟାନା ଦଡ଼ୀ **बोट खींचनेका रस्सी**

ବୋଟ୍ ବସାଇବା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—ଗୋବ ବସାଇବା—
Bot basāibā To fix a knob; to press a hot
stump on an affected limb.

ବୋଟା—ସ. ବ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଦାସୀ (ହି. ଶ.)—1. Maid-servant.
Boṭā ୨ । ମୁଲିଆଣୀ (ହି. ଶ)—2 A female day-
labourer. ୩ । ଧାତ୍ରୀ (ହି. ଶ.)—3 A
nurse.

ବୋର୍ଡ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବୋର୍ଡ୍)—୧ । ଉପରେ କଳା ବା ଅନ୍ୟ
Bord ରଙ୍ଗ ବୋଳାଯାଇଥିବା କାଠର ତକ୍ତା; ବ୍ଲାକ୍‌ବୋର୍ଡ୍—
(ବୋର୍ଡ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. A coloured board; a black
ବୋଡ଼ **बोरड; बोर्ड** board. ୨ । ମନ୍ତ୍ରଣା ସଭା ସମିତି—
2. A board of councillors or other functionaries. ୩ । ବହୁ ସ୍ତର କାଗଜର ମୋଟା ତକ୍ତା;
ପେଷ୍ଟ୍‌ବୋର୍ଡ୍; ପିସ୍‌ବୋର୍ଡ୍—3. Paste board. ୪ ।
ବିଲାତରେ ଥିବା ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପ୍ରଧାନତମ ବିଚାରାଳୟ—4.
Judicial Board of the Privy Council.
୫ । ପ୍ରଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସରକାରୀ ଶାସନ ବା ରାଜସ୍ୱ ମହଲୁମା;
ରେଭିନ୍ୟୁ ବୋର୍ଡ୍—5. The highest executive or
revenue Board of a Province. ୬ ।
ସମିତି—6. Board; an association. (ଯଥା—
ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟବୋର୍ଡ୍, ଲୋକାଲବୋର୍ଡ୍, ଇଉନିଅନ୍‌ବୋର୍ଡ୍ ।)

ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଡାଇରେକ୍ଟର୍ସ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—୧ । ଯୌଥ
Bord oph dairektars କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳକ ସମିତି—
1. Board of Directors. ୨ । ସାବେକ ଇଷ୍ଟ୍
ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳକ ସମିତି—2. Board of
Directors of the East India Company.
[ଦ୍ର—ଏହିପରି ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ରେଭିନ୍ୟୁ, ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍
ଏଡୁକେଶନ୍, ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଟ୍ରେଡ୍, ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ସର୍ଜନ୍,
ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଟ୍ରେଡ୍ ଆଦି ଶବ୍ଦମାନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବୋର୍ଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଯାଟକବିଶେଷ —
Borḍa A sub-caste Śudras in the district of
Ganjam. ସ. ବ—ଗୁଆ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Betel-nut.

ବୋଡ଼ା—ଦେ. ବ (ସ. ବୋଡ୍ଡ; ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ ଗୋନସ)—ଗୋନସ
Boṛḍā ସର୍ପ; ବିଷଧର ସର୍ପବିଶେଷ—Viper. [ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର
ବୋଡ଼ା **बोडासाँप** ଦେହ ୨।୩ ହାତ ଲମ୍ବ ଓ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ୮।୧୦ ଅଙ୍ଗୁଳ
ଲମ୍ବ ଓ ଦେହ ଅପେକ୍ଷା ସରୁ । ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି
ଯେ ଏ ସାପ ପ୍ରତିବର୍ଷ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଅଡ଼ୁ ଛିଡ଼ି ଛିଡ଼ି
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଇଥାଏ । ଏମାନେ ଅଣ୍ଡା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପେଟରୁ
ଛୁଆ ଜନ୍ମ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ବିଷରେ ହଠାତ୍ ମନୁଷ୍ୟ
ମରିଯାଏ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ କ୍ଷତସ୍ଥାନ ଓ ଅଙ୍ଗ ଫୁଲିଯାଏ ଓ
ସ୍ପର୍ଶଶକ୍ତିରହିତ ହୋଇଯାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଦନ୍ତକ୍ଷତ ଘାଆରେ
ପରିଣତ ହୋଇ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ଦିଏ ଓ କ୍ୱଚିତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଏ ।
ଏମାନେ ଗୋଖର ଆଦି ସାପଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମୋଟା, କିନ୍ତୁ
ଲମ୍ବରେ ସାନ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ସାପମାନଙ୍କ ପରି ଦ୍ରୁତ-
ବେଗରେ ପଳାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ଫଣା ନାହିଁ ।
ଅଜଗର ସାପ ଏହି ଜାତୀୟ । ଏକଜାତୀୟ ଚିତ୍ରିତଦେହ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଡ଼ାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରବୋଡ଼ା ବା ଚନ୍ଦନବୋଡ଼ା
(Russell's viper) କହନ୍ତି ଓ ଜଳରେ ରହିବା ଚକ୍ର
ଚିହ୍ନଯୁକ୍ତ ଏକଜାତ ଲମ୍ବ ବୋଡ଼ାକୁ ଚକ୍ରବୋଡ଼ା
ବୋଲାଯାଏ ।] ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଧାନ୍ୟାଦି
ମାପିବା ପରିମାଣ ପାତ୍ର ବିଶେଷ—1. A measure for
corn. ୨ । ବିଲୁଆ—2. Jackal. ପ୍ରାଦେ (ମେଦିନୀ-
ପୁର) ବିଣ—ବଡ଼—Big; large; great.

ବୋଡ଼ା ଛତୁ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ବ-ଏକପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ
Boṛḍā chhatu ଛତୁ—A kind of mushroom. [ଦ୍ର—
ଏହି ଛତୁ ସୋନପୁର,ସମ୍ବଲପୁର,କଳାହାଣ୍ଡି, କଟକ ଅଞ୍ଚଳ-
ମାନଙ୍କରେ ବେଶି ମିଳେ; ଏହା ଶାଳୁଆଗଛ ମୂଳରେ ଭୁଇଁ
ଉପରୁ ବାହାରେ । ଏହା ଫୁଟିବା ସମୟରେ ଭୂମି ଫାଟିଯାଏ
ଓ ଲୋକେ ତାହା ଜାଣିପାରି ଭୂମିଖୋଳି ତୋଳି ଆଣନ୍ତି ।
ଛେଳିର ଚର୍ବିପରି ଏହା ଚିକ୍କଣା; ଏହାର ତିଅଣ ଖାଇବାକୁ
ମାଂସ ତିଅଣ ପରି ଲାଗେ ।]

ବୋଡ଼ି—ଦେ. ବିଣ (ସ. ବୋଡ଼ୀ)—୧ । ପାଞ୍ଚଗଣ୍ଡା ବା ୨୦ ବଡ଼ା
Boṛḍi କଉଡ଼ି; ପଣର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ—1. Twenty
ବୁଡ଼ୀ **बोडी** cowry-shells (formerly used as cur-
rency.) ୨ । ବୁଡ଼ୀ କପା—2. Bori cotton.

ବୋଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବୋଡ଼ି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to Boṛḍi.
Boṛḍiā (ଉ—ନାଆ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଶାରେ ସରକ ନେଆଣ କରିବା
ବୁଡ଼(ଡ଼ି)କିୟା ସ୍ୱକାଶେ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ବୋଡ଼ିଆ ଯୋଡ଼ାଏ ; ଥୋଷ
ବଳଦ ଖାଉଛି ବି ଅଛି । ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସଳ୍ପ ।)
ପ୍ରାଦେ—୧ । (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଓ ମାଲଗିରି) ବ—ବୁଡ଼ିଆ
(ଦେଶ)—Burḍiā (See). ୨ । (ଯାଜପୁର) ବ—
ବଡ଼ିଆ (ଦେଶ)—Barḍiā (See).

ବୋଡ଼ିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବୋଡ଼ିଆ (ଦେଶ) —Bordiā (See).
Bordikiā ବ—ବଡ଼ାଗଣ୍ଡା ଗଣିବା; ଗଣିବର ସଂଖ୍ୟା ଗଣନା
ବୁଡ଼ିକିୟା ଶିଖିବା ଓ ମୁଖସ୍ଥ କରିବା ଯାହା ଗଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରଣାଳୀ
ବୁଡ଼ିକିୟା ନାମତା ବିଶେଷ—An arithmetical table which is committed to memory and deals with 'Bordi' calculation. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ କେତେ ବଡ଼ାରେ କେତେ ଗଣ୍ଡା, କେତେ ଗଣ୍ଡାରେ କେତେ ବୋଡ଼, କେତେ ବୋଡ଼ରେ କେତେ ପଣ ଓ କେତେ ପଣରେ କେତେ କାହାଣ ହୁଏ, ଏହା ଶିକ୍ଷା କରାଯାଏ । ଉଦାହରଣ—ଦୁଇ କେ ଦୁଇ ବଡ଼ା, ଦୁଇ ଗଣ୍ଡା, ଦୁଇ ବୋଡ଼ ଦଶଗଣ୍ଡା, ଦୁଇପଣ, ଦୁଇପଣକା ଆଠପଣ, ଦୁଇ କାହାଣ ।]

ବୋଡ଼ିଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଛାତ୍ରାବାସ; ବୋର୍ଡ଼ିଂଗ୍—
Bordiṅg ବୋଡ଼ିଙ୍ଗ୍ ବୋର୍ଡ଼ିଂଗ A hostel for students.
(ବୋର୍ଡ଼ିଙ୍ଗ୍, ବୋଡ଼ିଙ୍ଗ୍ ହାଉସ୍—ଅଳ୍ପରୂପ)

ବୋଡ୍ରା—ସଂ. ବ—୧ । ବୋଡ଼ା (ଦେଶ)—1. Bordā (See).
Bodra ୨ । ଏକପ୍ରକାର ମତ୍ସ୍ୟ (ହି. ଶ)—2. A kind of fish.

ବୋଡ୍ରୀ—ସଂ. ବ—ବୋଡ଼ (ଦେଶ)
Bodrī Bordi (See).

ବୋଢ଼ବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—ବହନୀୟ—
Bordhabya Fit to be carried.

ବୋଢ଼ା—ସଂ. ବ. (ବହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ତୃ; ବୋଢ଼ୃ ଶବ୍ଦ; ୧ମା. ୧ବ)—
Bordhā ୧ । ବିବାହକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. One who marries a female. ୨ । ଭାରବାହକ—2. Carrier of a burden. ୩ । ସାରଥି—3. A driver; a charioteer. ୪ । ବଳଦ—4. Ox. ୫ । ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ—5. A guide; one who leads the way. ୬ । ବହନ କର୍ତ୍ତା—6. Carrier; transporter. ୭ । ଋଷିଉକ ନାମକ ଔଷଧ—7. A rare herb.

ବୋଢ଼ୁ—ସଂ. ବ—ମୁନି ବିଶେଷ—Name of a sage.
Bordhu [ଦ୍ର—ତର୍ପଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହାଙ୍କୁ ଜଳ ଦେବାକୁ ହୁଏ ।]

ବୋଣ୍ଟା—ସଂ. ବ. (ବା ଧାତୁ=ଗନ୍ଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉଣ୍ଟ)—
Bonta ୧ । ଫୁଲ ଆଦିର ଡେଙ୍ଗ; ବୃନ୍ତ—
ବୋଁଟ(ଟା) 1. Stalk of flowers etc.
ଡାଁଟ ୨ । ଲଙ୍ଗଳର ବେଣ୍ଟା (ଯୋଗେଷ୍ଟନ)—2. The handle of a plough.

ବୋଣ୍ଟା—ଦେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଆରଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷ—
Bontā Eriolaena Hookeriana (tree) (Haines).

ବୋତଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ପାଟକ ବିଶେଷ—
Botardā A subcaste of Śudras in the district of Ganjam.

ବୋତଲ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ବଟ୍‌ଲ୍; ପ୍ରାଚୀନ ଇଂ. ବଟେଲ୍; ଭୁଲ. ପର୍ତ୍ତୁ. ବଟେଲ)—୧ । କାଚର ବା ଚିନା ମାଟିର ଲମ୍ବ
ବୋତଲ ଓ ଗୋଲାକାର ନଳ ଯାହା ସରୁମୁହାଁ ପାତ୍ର—
ବୋତଲ 1. Bottle. [ଦ୍ର—ବଡ଼ ପାତ୍ରକୁ ବୋତଲ ଓ ଛୋଟ ବୋତଲକୁ ଶିଶି କୁହାଯାଏ ।] ୨ । ମଦ ବୋତଲ—2, Wine bottle.

ବୋତଲ ଚଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ନ୍ୟଙ୍ଗ)—ବହୁତ ମଦ୍ୟ ପାନ
Botala chardhā(rdhe)ibā କରିବା—To drink
ବୋତଲ ଚଢ଼ାନ (bottles of) wine or brandy.
ବୋତଲ ଚଢ଼ାନା

ବୋତଲ ଛି(ଠି)ପି—ଦେ. ବ—ବୋତଲର ମୁହଁରେ ମଗ୍ନ ଯାଇଥିବା
Botala chhi(ṭhi)pi ଷୋଲର ବା କାଠଆଦିର ଢାଳା—
ବୋତଲେର ଛିପି The cork or stopper of a bottle.
ବୋତଲକା ଡାଟ

ବୋତଲ ପାଣି—ଦେ. ବ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ନାଲି ପାଣି; ବିଲାତି ମଦ;
Botala pāni ବୋତଲେର ଜଳ ବ୍ରାଣ୍ଡି—Brandy.
ବୋତଲକା ପାନୀ

ବୋତା—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୃସ୍ତ)—୧ । ପଣସ ଫଳର ଅସାର ଅଂଶ ବା
Botā ଛେପା—1. The refuse and rind of the
ଭୂତି; ଭେଁତା; ଭଁଡ଼ି; ଭୁତଡ଼ି; ଭୁତୁଡ଼ି jack fruit. ୨ । ବୋତ
କଟହଲକା ବୁସ (ଦେଶ)—2. Boti (See)

ବୋତାଣ୍ଡି—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବୋତି (ଦେଶ)
Botāṇḍi Boti (see)

ବୋତାମ—ବୈଦେ.ବ (ଇଂ. ବଟ୍‌ନ୍)—ଜାମା ପ୍ରଭୃତିର ବିଦ୍ଧ ଖୋଲା
Botāma ଅଂଶକୁ ଏକତ୍ର ସଂଲଗ୍ନ କରିବାର ଗୁଣ୍ଡି ବା ଚକ୍ତି—
ବୋତାମ Button. [ଦ୍ର—ଏହା ଧାତୁ, ଅସ୍ଥି, ଶିପ ଓ କଳା
ବଟନ; ବୋତାମ ଆଦିରେ ନିର୍ମିତ ହୁଏ ।]

ବୋତି—ଦେ. ବ (ସଂ. ବୃସ, ବୃସ୍ତ)—ମୁଗ, ବିରି, ବୋଲଥ ଆଦିର
Boti ଖଳ ଝଡ଼ା ହେବା ପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଛୁଇଁର ଛେପା ଓ ଶୁଖିଲା
ଭୁସୀ ପତ୍ରର ଗୁଣ୍ଡ—The emptied pods of pulse
ବୁସ grains and dried leaves after the seeds are separated.

ବୋତିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପୂତି)—୧ । ଗୋମେଷାଦିଙ୍କ ଶରୀରରୁ
Botiā ବାହାରିବା ପୂତି (ଗନ୍ଧ)—1. Disagreeable (smell)
ବୋଟିକା, ବୋକଟା (like that from the body of cattle and sheep). ୨ । ଘୋଟ; ସଡ଼ା (ଗନ୍ଧ)
ବଦବୁଦାର —2. Foetid (smell).

ବୋତିଆ ଗନ୍ଧ—ଦେ. ବ—ପଶୁଆଦିଙ୍କ ଦେହରୁ ବାହାରିବା ଗନ୍ଧ—
Botiā gandha Stench from the body of animals.
ବୋଟିକା ଗନ୍ଧ ବଦବୁ

ବୋତିଲଇ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଶୁଆଁଲଇ (ଦେଶ)
Botilai Śuāṅlai (See)

ବୋଦ—ସଂ. ବିଣ—ଆର୍ଦ୍ର; ଓଦା—Moist. ଦେ. ବ—ଗୋଟିଏ
Boda ଓଡ଼ିଆ ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟ; ବୌଦରାଜ୍ୟ—Name of an Oriya state in the Eastern states Agency.
(ଦ୍ର—ଅଙ୍ଗୁଲିଗି ପାଇଁ ବନପଞ୍ଚାଳ ହରିଦ୍ରା ଯୋଗାଏ ବୋଦ । ରାଧାନାଥ, ପାଦଙ୍ଗ ।)

ବୋଦ (ଡୁ, ଧ, ଧୁ) କା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ମୋଟା; ସ୍ଥୂଳ—1. Fat.
Boda(du, dha, dhu)kā ୨ । ଚାବଦା; ସ୍ତବ୍ଧ (କାନ)—2. Dinned; stunned (said of the ear). ୩ । ସ୍ପର୍ଶ ଶକ୍ତି ରହିତ (ଅଙ୍ଗ ବା ଚର୍ମ)—3. Become insensible to touch. ପ୍ରାଦେ (ଗଣ୍ଡାମ) ବି—ଗୋଠ କାକୁଡ଼ି (ଦେଖ)—Goṭha kākurḍi (See).

ବୋଦ(ଡି,ଡୁ)ସି—ପ୍ରାଦେ (ବିଟକ) ବି—କଉମାଛ ଘର, କନ୍ତୁ ଚମ୍ପାଳଅ
Boda(di,du)si କଣ୍ଟିର ଏକପ୍ରକାର ଛୋଟ ମାଛ—Datrioides Quadrifaciatus (fish). [ଡ୍ର—ଏମାନେ ଲମ୍ବରେ ୧୨ ଅଙ୍ଗୁଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଦେହ ଚେପ୍ଟା ଓ କାଉଯୁକ୍ତ; ଏମାନେ ଜଡ଼ଭାବାପନ୍ନ ।]

ବୋଦା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବର୍ଦ୍ଧର; ପ୍ରା. ବୋଦଡ଼=ଛାଗ; ସଂ. ବସ୍ତ—
Bodā ଛାଗ—ଯୋଗେଶତନ୍ତ୍ର)—୧ । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନିକଟ ବଳି ପାଁଠା ହଅଯିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଅଣ୍ଡିରା ମେଣ୍ଢା ବା ଛେଳି **बोकरा, कुरबानीका पशु** ବା ମହିଷ; ଛାଗବଳି—1. Male sheep, goat or buffalo offered as a sacrifice before a Goddess; a victim for sacrifice before a Goddess. (ଉ—ଚଣ୍ଡିଙ୍କର ଖଣ୍ଡାରେ ଛାମ ହାତ ଗଦା, ଅତି ଦେବ ଯୁଦ୍ଧେ ଅଣ୍ଟିନ ପଙ୍କ ବୋଦା । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଚଣ୍ଡି ।) ୨ । ଅଣ୍ଡିରା ମେଣ୍ଢା ବା ଛେଳି—2. A male goat or sheep. ୩ । (ଗାଳି ବିଶେଷ) ଯେଉଁ ଲୋକ ଖାଇ ପିଇ ବୋଦାପରି ଫୁଲ୍ଲା-ଫୁଲ୍ଲା ହୋଇଥାଏ—3. (A term of rebuke) A person who has grown fat.

ବୋଦା ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବଳିଦାନ କରିବା—
Bodā pakā(ke)ibā To sacrifice a victim before a Deity. **ବଳିଦେଓୟା ବଳିଦେନା(ଚଢ଼ାନା)** (ବୋଦା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋଦା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଛେଳି ପ୍ରଭୃତି) ଦେବତାଙ୍କ ଆଗରେ ବଳି
Bodā pardibā ହଅଯିବା ବା ବଧ କରାଯିବା—To be sacrificed before a Goddess (said of a victim). **ବଳିପଡ଼ା ବଳି ଚଢ଼ନା**

ବୋଦା ବ୍ରତ—ପ୍ରାଦେ. (ଆଳ) ବି—ବାଛୁରୀ ବ୍ରତ (ଦେଖ)
Bodā brata Bāchhuri brata (See).

ବୋଦା ଯାଚିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମନୋବାଞ୍ଛାର ସିଦ୍ଧି ହେଲେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ
Bodā jāchibā ନିକଟରେ ଛାଗାଦି ବଳି ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ପାଁଠା ମାନତକରା ହେବା ବା ଅଙ୍ଗୀକାର କରିବା—To promise to sacrifice an animal before a Goddess on the fruition of a certain purpose; to offer to give a victim to a Goddess. **ବଳି ମାନନା**
[ବୋଦା ମାଗିବା (ମଗାଇବା)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୋଦାଳ—ସଂ. ବି—ବାଳିଅ ମାଛ—The sheat fish; cat fish; Wallago Attu.
Bodāla

ବୋଦା ହାଣିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବଳିରୁ ବଧ କରିବା—To decapitate a victim at a sacrifice.
Bodā hāṇibā **ପାଁଠାକାଟା ବଳିଚଢ଼ାନା** (ବୋଦା କାଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋଡୁଆ—ଦେ.ବି—୧ । ମାଛ ଧରିବା ଯନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—1. A wicker work of bamboo strips used for catching fish by dragging it in shallow water.
Boduā [ଡ୍ର—ଏହା ବାଉଁଶ ପାତଅରେ ବୁଣା ହୋଇଥାଏ ଓ ତଳ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ଓ ୨ହାତ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଜଳପରି ପାଣିରେ ତଲାଇ ମାଛ ଧରନ୍ତି ।] ୨ । ପେଲଣା ଜାଲ (ଦେଖ)—2. Pelaṇā net (See).

ବୋଧା—ସଂ. ବିଣ (ବୁଧ୍. ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ବୋଧ୍ତୃ, ୧ମା-
Boddhā ୧ବ)—୧ । ଜ୍ଞାତା; ଯେ ଜାଣେ—1. Knowing. (ବୋଦ୍ଧ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଜ୍ଞାନୀ—2. Wise.

ବୋଧ - ସଂ. ବି (ବୁଧ୍ ଧାତୁ=ବୁଝିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବୁଦ୍ଧି—
Bodha 1. Intellect. ୨ । ଉପଲବ୍ଧି; ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା—2. Understanding; realisation. ୩ । ଜ୍ଞାନ—3 Knowledge; wisdom. ୪ । ଅଭିପ୍ରାୟ—4. Intention. ୫ । ଜାଗରଣ-5. Waking. ୬ । ମନରେ ଉଦିତ ହେବା ଭାବ—6. Idea; mental impression. ୭ । ଅନୁଭୂତି—7. Perception; sensation; experienc. ୮ । ସୁଖଦୁଃଖାନୁଭବ କ୍ଷମତା -8. Power or capacity of feeling. ୯ । ପ୍ରବୋଧ; ସାନ୍ତ୍ୱନା—9. Consolation. ୧୦ । (ବୋଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ବୋଧିତ କରିବା; ବୁଝାଇବା—10. Explaining.
ବୋଧ ଦେ. ବି—୧ । ଦର୍ଶନ—1. Seeing. ୨ । ସମ୍ଭାବନା—2. Expectation. (ଉ—ଏ ଜମ୍ପିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସାର୍ଥ ହାତେ ବଧ, ହେବେ ଚଣ୍ଡି ବୋଲି ସବୁର ହେଲା ବୋଧ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଚଣ୍ଡି ।) ୩ । ସନ୍ତୋଷ—3. Satisfaction. ୪ । ଉତ୍ସାହଦାନ; ହେମନ୍ତ ଦେବା—4. Encouragement. ବିଣ—୧ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ;
ବୋଧ ତୃପ୍ତ—1. Satisfied; contented. (ଉ—ହୋଇଲି ମୁହିଁ ତାହା ଦେଖି ଅତି ବୋଧ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।) ୨ । ଉତ୍ସାହିତ—2. Encouraged. ୩ । ଆଶ୍ୱସ୍ତ—3. Consoled. ୪ । ଜ୍ଞାତ—4. Known. (ଉ—ଶିବଙ୍କ ସ୍ୱରୂପକ ନୋହିଲା ତାଙ୍କ ବୋଧ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।) ୫ । ଅନୁଭୂତ—5. Perceived.

ବୋଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବୁଧ୍ ଧାତୁ, ଣିଚ୍, ବୋଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.
Bodhaka ଅକ)—୧ । ଜ୍ଞାପକ; ସୂଚକ—1. Indicating. (ବୋଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଚମତ୍କାର କରେ—2. Dazzling. ୩ । ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗକାରୀ—3. Awakening from sleep. ୪ । ଯାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରାଏ; ଯାହା ବୁଝାଇ ହୁଏ—4. Explaining or causing to be

understood. ବ. ସୁ—୧ । ବୁଝ; ଜର—1. Messenger. ୨ । ସୂଚନା—2. An informer; spy. ୩ । ଶିକ୍ଷକ; ଗୁରୁ—3. Teacher; preceptor. ୪ । ଯେଉଁ ଭାବ ଭଙ୍ଗି ବା ସଙ୍କେତଦ୍ୱାରା ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ପରସ୍ପରର ମନୋଗତ ପରସ୍ପରକୁ ଜଣାନ୍ତି (ହି. ଶ)—4. Movements of the limbs or signs by which lovers intimate their minds to each other.

ବୋଧକର—ସ. ବ. ପୁଂ (ବୋଧ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—Bodhakara ବୈତାଳିକ; ସୁପ୍ରଭାତିକ—A herald; a (ବୋଧକାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ministrel or bard who (ବୋଧକର୍ତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) daily awakens the king by singing songs. (ଉ-ବୋଧ ଜନକ ହରଧନୁ ସ୍ୱୟମ୍ବର ରଚିତ, ବୋଧ କର ମୁଖେ ବିଶ୍ୱାଳ ନୃପଗଣେ ଅଗତ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।) ବିଶ. ସୁଂ—୧ । ଜ୍ଞାପନକାରୀ—1. Informing. ୨ । ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗକାରୀ—2. Awakening.

ବୋଧ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଚାର କରିବା—1. To think. Bodha karibā ୨ । ଅନୁମାନ କରିବା—2. To guess. ବୋଧକରା ୩ । ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—3. To believe; to **बोध करना** trow. ୪ । ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା; ବୁଝି ପାରିବା—4. To understand; to realise. ୫ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା;ଅନ୍ୟର ମନକୁ ଥଣ୍ଡା କରିବା—5. To satisfy; to appease. ୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଥଣ୍ଡା କରିଦେବା; ଜବବ୍ କରିଦେବା—6. (figurative) To subdue; to teach a person a lesson. ୭ । ଅନୁଭବ କରିବା—7. To feel. ୮ । ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—1. To console; to assuage one's grief.

ବୋଧ କରି ମୁଠାଏ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ସାନ୍ତୋଷପୂର୍ବକ ଭୋଜନ Bodha kari muṭhāe khāibā କରିବା—To take one's meal with a feeling of satisfaction; to have a meal to one's satisfaction.

ବୋଧଗମ୍ୟ—ସ. ବିଶ (ବୋଧ+ଗମ୍ୟ)—୧ । ବୁଝିବାର ଯୋଗ୍ୟ—Bodhagamya 1. Fit to be understood. ୨ । ଯାହା ବୁଝି ହୁଏ—2. Intelligible; comprehensible.

ବୋଧ ଗୋଚର—ସ. ବିଶ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଅନୁମିତ—Bodha gochara 1. Inferred; conjectured. ୨ । ବୁଝାଯାଇଥିବା—2. Understood; comprehended.

ବୋଧ ଜନକ—ସ. ବିଶ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଜ୍ଞାନୋତ୍ପାଦକ—Bodha janaka Producing knowledge or comprehension.

ବୋଧଜ୍ଞ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବୋଧ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅନ୍ୟ Bodhajna ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଭିପ୍ରାୟଜ୍ଞ—Knowing the (ବୋଧଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) intentions of another; able to fathom the mind of another. ବ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ An epithet of Śrikṛushṇa.

ବୋଧ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—1. To Bodha deba console. ୨ । କଥାଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ବୋଧ ଦେଓୟା —2. To satisfy a person by words. **बोधदेना; बोधना** ୩ । ହେମତ୍ ଦେବା—2. To encourage to assure. ୪ । ଆଶା ଦେବା—4. To give hope.

ବୋଧନ—ସ. ବ (ବୁଧ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ବୋଧ୍ ଧାତୁ=ଜଣାଇବା+ଲ୍ୟୁ) Bodhana ଅନ)—୧ । ବୋଧ—1. Knowledge. ୨ । ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟପନ; ସୁବାସ ଧୂଆଁ ଦେବା—2. Fumigating with scent. ୩ । ଜଣାଇବା; ଜ୍ଞାପନ; ବିଜ୍ଞାପନ—3. Intimation. ୪ । ନିଦ ଭଙ୍ଗାଇବା; ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ କରଣ—4. Awakening; arousing from sleep. ୫ । ଉଦ୍ଦୀପନ—5. Exciting; instigating. ୬ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ; ଅନୁଭୂତି—6. Sensation; perception. ୭ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ବୁଧଗ୍ରହ—7. The planet Mercury. ୮ । (+କର୍ମ. ଅନ) ଦୀପ ବା ନିଆଁ ଲଗାଇବା (ହି. ଶ)—2. Lighting of a lamp or fire.

ବୋଧନୀ—ସ. ବ (ବୋଧନ+ଈ)—୧ । ଜ୍ଞାନ; ବୋଧ—1. Bodhanī Knowledge; perception. ୨ । ଅଧ୍ୟାପନା—2. Teaching. ୩ । ଜ୍ଞାପନ—3. Informing. ୪ । ନିଦରୁ ଉଠାଇବା—4. Awakening. ୫ । (ବୁଧ ଧାତୁ ଣିଚ+ଅଧିକରଣ . ଅନ+ଈ) ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳଷଷ୍ଠୀ—5. The 6th day of the bright fortnight of Āswina. ୬ । କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ; ଉତ୍ଥାପନ ଏକାଦଶୀ; ପ୍ରବୋଧନ ଏକାଦଶୀ—6. A festival observed on the 11th day of the bright fortnight of Kārttika. [ଉ—ଏ ଦିନ ବିଷ୍ଣୁ, ପ୍ରଭୁମାନେ ଚିରନିଦ୍ରାରୁ ଉଠନ୍ତି ।] ୭ । ପିପ୍ପଳୀ (ହି. ଶ)—7. Long pepper.

ବୋଧନୀୟ—ସ. ବିଶ (ବୁଧ୍ଧାତୁ+କର୍ମ ଅନୀୟ)—ଜ୍ଞାପନୀୟ—Bodhanīya Fit to be intimated.

ବୋଧ ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେବା—1. To be Bodha pāibā consoled. ୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—ବୋଧ ପାଓୟା 2, To feel contented. **सन्तुष्ट होना; बोध पाना** ୩ । ଆଶାନ୍ୱିତ ହେବା—3. To have hope.

ବୋଧ ପ୍ରବାହ—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀତତ୍)—ମନର ଯେଉଁ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଚିନ୍ତା, Bodha prabāha ଦର୍ଶନ, ଶ୍ରବଣ, ଅନୁଭବଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନଶକ୍ତି—The faculty of sensation or perception,

ବୋଧ ବା(ସୋ)ଧ—ଦେ. ବି. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତ ସହଚର ଶବ୍ଦ)-
Bodha bā(so)dha ୧ । ଆଶ୍ୱାସନା—1. Consolation.
ବୋଧ ସୋଧ (ଉ—ଭଲ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ବୋଧ ସୋଧ କଲେ,
बोधसोध, बोधबाध ରୁଗ ହେଲା ତାଙ୍କ ଶାନ୍ତି । ଉଦାହ. ସାଆନ୍ତିଆ ବାହା ।) ୨ । ବୁଦ୍ଧି ସୁଦ୍ଧି; ବୁଝିବାର କ୍ଷମତା—
2. Intelligence. ଦେ ଉଣ—୧ । ଆଶ୍ୱସ୍ତ—
1. Consoled. ୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. Satisfied.

ବୋଧ ବାସର—ସଂ. ବି—୧ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଉତ୍ଥାନ ଦିନ; ଉତ୍ଥାନୈକା-
Bodha bāsara ଦଶୀ; କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ—
1. The 11th day of the bright fortnight of the month of Kārttika (for Bishṇu).
[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଯାତ୍ରା । ବିଷ୍ଣୁ ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ ଦିନ କଳ୍ପିତ ନିଦ୍ରା ଯାଇ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଏ ଦିନ ଶୟନାବସ୍ଥାରୁ ଉଠନ୍ତି । ଶିବ ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ଶୁଅନ୍ତି ଓ କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ଉଠନ୍ତି ।] ୨ । ଶିବଙ୍କର ଉତ୍ଥାନ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ; କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—2. The 14th day of the bright fortnight of the month of Kārttika (for Śiba).

ବୋଧ ଲାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଜଣାଯିବା—
Bodha lāgibā A feeling of satisfaction.
ସନ୍ତୋଷ ହଓୟା **सन्तोष लगना**

ବୋଧ ଶକ୍ତି—ଦେ. ବି—୧ । ବୁଝି ପାରିବାର କ୍ଷମତା—
Bodha śakti 1. Understanding; discretion
(ବୋଧ କ୍ଷମତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଭଲ ମନ୍ଦ ବାଛିବାର କ୍ଷମତା—
ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି 2. Power of distinguishing good
बोध शक्ति from bad; discrimination.
୩ । ଚୈତନ୍ୟ—3. Consciousness. ୪ । ସୁଖ-ଦୁଃଖାନୁଭବ କରିବାର କ୍ଷମତା—4. Feeling; the power or capacity of feeling pleasure or pain.

ବୋଧ ହୁଏ—ଦେ. ଅ.—୧ । ମୁଁ ବିଚାରୁଛି; ମୁଁ ବୋଧ କରୁଛି;
Bodha hue ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଛି—1. It seems; me-
ବୋଧ ହୟ seems; methinks. ୨ । ସମ୍ଭବତଃ—2. Pro-
मुझे सुझता है, मुझे बोध होता है bably.

ବୋଧ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (କୌଣସି ବିଷୟ) ଅନୁମିତ ହେବା—
Bodha hebā 1. To seem; to appear.
ବୋଧ ହଓୟା ୨ । ଲାଗିବା; ଅନୁଭୂତ ହେବା—2. To be
मालुम होना felt. (ଯଥା—ମୋ ଉପଦେଶ ଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କୁ ଭଲ
प्रसन्न होना ବୋଧ ହେଉ ନାହିଁ ।) ୩ । ବୋଧ ସୋଧ ହେବା; ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—3. To be satisfed. (ଉ—ବୋଧ ହେଲା ତତ୍ତ୍ୱ ସାଦ୍ଧିକେ ଭାବ । ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବୋଧା—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ବୋଦ୍ଧା)—୧ । ଜ୍ଞାନୀ—1. Wise.
Bodhā ୨ । ଅଭିଜ୍ଞ; ଅନୁଭବୀ—2. Experience
୩ । ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ବିଚକ୍ଷଣ—
3. Prudent; worldly wise.

ବୋଧା(ଧେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ବୋଧିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Bodhā(dhe)ibā The causative form of Bodhibā)
ବୁଝାନ ୧ । ବୋଧ କରାଇବା; ସମଝାଇବା—1. To make
बोध करना one understand or perceive. (ଉ—ବୋଧାଇ ଶୁଣ୍ଡ ଭବ ଉପୁଡ଼ି ନୋହୁ ମୁଁ ଦନ୍ତବାସ । ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—
2. To console.

ବୋଧାବୋଧ—ଦେ. ବି. (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—୧ । ଜ୍ଞାନାଜ୍ଞାନ; ଭଲ
Bodhābodha ମନ୍ଦ ବିଚାର କରିବାର ଶକ୍ତି—1. Discri-
ବୋଧାବୋଧ mination. ୨ । ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଜ୍ଞାନ—
समझ 2. Knowledge and want of knowledge.

ବୋଧା ବୋଧି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୋଧ ସୋଧ କରିବା; ବୁଝାଇ
Bodhā bodhi karibā ସୁଝାଇ ଦେବା—To appease;
ବୋଧ ସୋଧ କରା to make one understand or
बोध देना, मनाना realise the real situation.
(ଉ—ଯାଯାନଙ୍କୁ ବୋଧାବୋଧି କରି ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତାବର ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା । ଦୈନିକ ଅଶା ।)

ବୋଧି—ସଂ. ବିଣ. (ବୁଧ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—୧ । ଜ୍ଞାତା—
Bodhi 1. Knowing. ୨ । ଜ୍ଞାନୀ—2. Wise. ୩ । ବିଦ୍ୱାନ୍—3. Learned. ବି—୧ । (+ଭାବ. ଇ)—ସମାଧି ବିଶେଷ—1. A state of mental tranquility during meditation. ୨ । ବୋଧ; ଜ୍ଞାନ-2, Understanding. ୩ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ—3. The holy fig tree; Ficus Religiosa.

ବୋଧିତ—ସଂ. ବିଣ. (ବୁଧ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଜ୍ଞାପିତ—
Bodhita 1. Informed. ୨ । ଜାଗରିତ—2. Aroused from sleep.

ବୋଧିତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବୁଧ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ବୋଧି ଧାତୁ + କର୍ମ ତବ୍ୟ)—
Bodhhitabya ଜ୍ଞାପିତବ୍ୟ—Fit to be intimated or made known.

ବୋଧି ତରୁ—ସଂ. ବି—୧ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ—1. The holy fig
Bodhi taru tree; Ficus Religiosa. [ଦ୍ର—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ
ବୋଧି ଦ୍ରୁମ } ଅନ୍ୟରୂପ ମୂଳେ ବୌଦ୍ଧ ଋଷିମାନେ ଓ ବୁଦ୍ଧଦେବ
ବୋଧି ବୃକ୍ଷ } ସ୍ୱୟଂ ବସି ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲେ । ଏଥି-ଲାଗି ଏ ଗଛ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କ ଭକ୍ତିରେ ଅତି ପବିତ୍ର ।] ୨ । ବୁଦ୍ଧଗୟାରେ ସ୍ଥିତ ପ୍ରାଚୀନ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ, ଯାହା ମୂଳରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲେ—2. The holy fig tree under which the Buddha sat in meditation.

ବୋଧିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବୋଧ୍ ଧାତୁ)—୧ । ମନକୁ ପ୍ରବୋଧ
Bodhibā ଦେବା; ନିଜ ମନକୁ ବୁଝାଇବା—1 To calm or
ବୋଝାନ console one's mind. (ଉ—ନଳକୁ ଅଶ୍ରବଦ୍ୟା
बोध देना ଋତୁପର୍ଣ୍ଣ ଦେଲେ, ଏମାନ କହି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ବୋଧିଲେ—
କୃଷ୍ଣସିଂହ.ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।) ୨ । ନିଜର ମନକୁ ଶାନ୍ତ
କରିବା—2. To pacify one's own mind. ୩ ।
ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରବୋଧିବା ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—3. To console
a person; to pacify a person. (ଉ – ବୋଧି
କହେ ଅଷ୍ଟଦୁର୍ଗ ନାହା, ବୁଦ୍ଧି ଛାଡ଼ିରୁ ତ ହେଲ ଏହା—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।) ୪ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା—4. To
satisfy. (ଉ—କହୁଅଛ ଯେବେ ଭୁହ ଭାଲ
ଧରିବୁ, ଭୁଣ୍ଡଳ ସାଙ୍ଗ ଶ୍ରୁତ ଆଳରେ ବୋଧିବୁ—କୃଷ୍ଣସିଂହ.
ମହାଭାରତ. ବନ ।)

ବୋଧି ସତ୍ତ୍ୱ—ସଂ.ବି—୧ । ବୌଦ୍ଧ ଋଷି—1. A Buddhist sage.
Bodhi sattwa ୨ । ବୌଦ୍ଧ—2. A Buddhist. ୩ । ବୁଦ୍ଧ
ବିଶେଷ—3. A class Buddhist sages. [ଦ୍ର—
ଯେଉଁ ବୌଦ୍ଧ ଋଷି ନିଜର ତପସ୍ୟା ଓ ଜ୍ଞାନଲାଭଦ୍ୱାରା
ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ଲାଭ କରିବାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଅଛନ୍ତି, ଅଥଚ
ଅବଧି ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ଲାଭ କରି ନାହାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ
ବୋଲାଯାଏ; ବୋଧି ସତ୍ତ୍ୱଙ୍କର ୩ଟି ଅବସ୍ଥା ଅଛି, ସେ
ଅବସ୍ଥା ପାର ହେଲେ ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ ।]

ବୋଧେ—ଗ୍ରା. ଅ. ('ବୋଧ ହୁଏ'ର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆକାର)—ସମ୍ଭବତଃ;
Bodhe ବୋଧ ହୁଏ—It seems; perhaps·
बोधहय मुझे सुमताहे की, शायद

ବୋଧ—ସଂ. ବିଣ (ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଜ୍ଞାତବ୍ୟ—
Bodhya 1. Knowable. ୨ । ଯାହା ବୁଝି ହୁଏ—
2. Comprehensible.

ବୋନ(ନା)ସ୍—ବୈଦେ.ବି (ଇଂ.ବୋନସ୍)—୧। ପାରିଶ୍ରମିକ ଛଡ଼ା କର୍ମୀ
Bona(nā)s ବା ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଅର୍ଥ; ପାରିତୋଷିକ—
ବୋନାସ 1. Bonus; extra gratuity paid to work-
बोनस men. ୨ । ଋଣ ଦିଆଯାଇଥିବା ଧନ ପାଇଁ ମହାଜନ
ଯେଉଁ ସୁଦ ପାଆନ୍ତି, ତଦତିରିକ୍ତ ଯେଉଁ ଧନ ବା ସୁଦ ତାଙ୍କୁ
ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯାଏ-2. Premium beyond the usual
interest. ୩ । ଯୌଥ କମ୍ପାନିର ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କୁ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରୁ ଅଧିକା ଯାହା ପାରିତୋଷିକ ଦିଆଯାଏ—
3. An extra divident paid to shareholders
of a jointstock company. ୪ । କମ୍ପାନୀର
ଅସ୍ଥିରୁ ଜୀବନବୀମାକାରୀମାନଙ୍କୁ ଦିଆ କରାଯାଇଥିବା
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧନ ଉପରେ ଯାହା ଅଧିକା ଧନ ଦିଆଯାଏ—
4. Bonus paid to the policy holders of a
life insurance company.

ବୋପ ଦେବ—ଦେ.ବି (ନାମ)—ଜନୈକ ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରଣେତା—
Bopa deba The name of the compiler of a
Sanskrit grammar. [ଦ୍ର—ବର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍କଳ
ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ 'ଦେବଗିରିସ୍ଥ ମହାରାଜ ମହାଦେବଙ୍କ
ଧର୍ମାଧିକରଣର ଏ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ଏ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୭ମ ଶତାବ୍ଦିର
ଶେଷ ଓ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦିର ଆରମ୍ଭର ଲୋକ । ଏ ଶଙ୍କରା-
ଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଥିଲେ । ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଯୁଗରେ
କାଶୀରାଜ ଶୂର ନାନାସ୍ଥାନରୁ ଭାଗବତ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରି
ଗଙ୍ଗାରେ ନିକ୍ଷେପ କଲେ ଓ ବୋପ ଦେବ କହୁ କଣ୍ଠରେ
ତହିଁର ଉଦ୍ଧାର କଲେ । ଏ ଭାଗବତର ୩ ଖଣ୍ଡ ଟୀକା
(ହରଲୀଳା, ମୁକ୍ତାଫଳ ଓ ପରମହଂସପ୍ରିୟା) ପ୍ରଣୟନ କରି
ଥିଲେ । ସଂସ୍କୃତ ମୁଗ୍ଧବୋଧ ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରଣେତାରୂପେ
ଏ ଜଗଦ୍ବିଖ୍ୟାତ । ଏ ୫ ଖଣ୍ଡ ବୈଦ୍ୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା
କରିଥିଲେ । କେହି କେହି ଏହାଙ୍କୁ ବୈଦ୍ୟବଂଶ ସମ୍ଭୂତ
ବୋଲି କହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ
ରହିଅଛି । ଏ ଭର୍ଥ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବିଷୟରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ
ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏ ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ ଓ ରାମାନୁଜା-
ଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ ପଞ୍ଚମ ଗୁରୁସ୍ଥାନୀୟ ଥିଲେ—ସୁବଳଚନ.
ବାଗାଲି ଅଭିଧାନ ।]

ବୋପା—ଗ୍ରା. (ଉତ୍କଳ) ବି (ସଂ ବପ୍ତା)—୧ । ବାପ—1. Father.
Bopā [ଦ୍ର–ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପିତାଙ୍କୁ ନନା ଓ ବାପା,କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଦଦା,
ବାପା କରଣ ଓ ଶୂଦ୍ରମାନେ ବାପା, ଲିଭକ ଶୂଦ୍ରମାନେ ବାପ,
बाप ଓ ବୋପା ଡାକନ୍ତି ।] ୨ । ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି
ବାତ୍ସଲ୍ୟାର୍ଥକ ସମ୍ବୋଧନ; ହେ ବତ୍ସ !—2. A term of
endearment to an youngster.

ବୋପାଙ୍କ ଉତନ—ଦେ. ବି (ଗାଳ)—୧ । ପିତୃଧନ; ପିତୃଦତ୍ତ
Bopāṅka utana ଧନସମ୍ପତ୍ତି—1. Paternal property.
(ବୋପାମାଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟର
बपौती ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତ୍ୱ ଥାଏ—2. A property to which a
person has full right and title.

ବୋପାଲୋ—ଗ୍ରା. (ଉତ୍କଳ) ଅ—୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାର୍ଥକ ଓ ଭୟାର୍ଥକ
Bopālo ଅବ୍ୟୟ; ବାପରେ !—1. Interjection; oh God !
ବାପରେ ବାପ Oh father ! ୨ । ଶାରୀରିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବା ହଠାତ୍
बाबारे बाबा, बापरे बाप ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦକାଳେ ମନୁଷ୍ୟର ଡାକ—
ବୋପାଲୋ ବୋପା, ବୋପାଲୋ ମାଆଲୋ, ବୋପାଲୋ ମାଆ } ଅନ୍ୟରୂପ 2. An interjection used in times of mental agony or sudden danger.

ବୋପାଲୋ ମଲି—ଗ୍ରା. ଅ (ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦ ସମୟରେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ)
Bopālo mali ହେ ପିତଃ ! ମୋର ମୃତ୍ୟୁ ସମୟ ଉପସ୍ଥିତ, ମୋତେ
बापरे मरताहुँ ରକ୍ଷା କର—An exclamation invoking
ବାପରେ ମରେଗେଲାମ help during sudden danger,

ବୋପାଲୋ ମାଆଲୋ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିକଳରେ ଛଟପଟ ହୋଇ
Bopālo mā-ālo hebā ଆର୍ତ୍ତସ୍ୱର କରିବା—To utter
ବାପରେ ମାରେ କରା exclamations in extreme agony.
बापरे माआरे करना

ବୋପେଇ—ଗ୍ରା. (ଲିଭକ ବ୍ୟବହୃତ) ବି—୧ । ଶ୍ୱଶୁର—1. Father-
Bopei in-law. ୨ । ଜୋଇଁକୁ ସମ୍ବୋଧନ—2. A term
used in addresing one's son-in-law.

ବୋବର୍—ଦେ. ବ—ଶଗଡ଼ର ଦଣ୍ଡାକାଠ ଫାଟି ଗଲେ ବା ଭାଙ୍ଗି
Bobarā ଗଲେ ଫଟାକାଠ ଦୁଇଖଣ୍ଡର ଚାରିପାଖେ ଯେଉଁ ଲୁହା
ପାତଅ ଗୁଡ଼ାଇ କରି କାଠ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡକୁ ପରସ୍ପର ସଲଗ୍ନ
କରି ରଖାଯାଏ,ଯାହା ଲୁହା ପାତଅକୁ ଓ ଦଣ୍ଡକାଠକୁ ପରସ୍ପର
ସହିତ ଦୃଢ଼ ସଲଗ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପତଳା କାଠଖିଲ
ଫାଙ୍କରେ ବାଡ଼ିଅ ଯାଏ— A thin wedge driven
into the interstice between the iron ring
and the broken shaft of a cart to make
the ring sit tight.

ବୋବା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ; ଯେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ନ
Bobā ପାରି ବା ବା ବା, ବୋ ବୋ ବୋ, ଏହିପରି ପଟ
ବୋବା କରେ)—୧ । ଜଡ଼ା; ମୂକ—1. Mute; dumb.
ବୌକା, ଗୁଂଗା ୨ । ଖନା—2. Stammering. (ଉ—ଶୁକ
(ବୋବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବୋଇଲେ ଅନ୍ଧେ କର୍ମକର ଶଡ଼, ବୋବା ବୋଲୁ
ଅଛ ତ ଏଥିରେ କେ ବଡ଼—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ.
ଶାନ୍ତି ।) ୩ । ବୋବାଳି (ଦେଶ)—3. Bobāli
(See)

ବୋବା(ବେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ; ଭୁଲ. ଇଂ. ବିଓଲ୍)—
Bobā(be)ibā ୧ । ରଡ଼ି ଶଢ଼ିବା; ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦିବା;
କାନ୍ନାକାଟି କରା ବିଳାପ କରିବା—1. To bewail or lament
ଚିତ୍କାର କରା loudly. (ଉ—ଭୁଜା ଭୁମ୍ଭେ ଗୁଡ଼ାଏ ନ ମର
ବୋବାଳ କରିବା, ବୋବାଳ ଶଢ଼ିବା, ବୋବାଳ ପକାଇବା, ବୋବାଳ ପାଡ଼ିବା, ବୋବ ଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ ବୋବାଇ, ଅମ୍ଭେ ଭୁମ୍ଭ ମତରେ ହୋଇଲୁଣି
ବାଇ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।) ୨ । (ଇତର
ଜୀବଜନ୍ତୁ) ରବ କରିବା—2. To utter sound
(said of animals). (ଉ- ବୋବ ଦେଲା
ପକ୍ଷି-ନାଦ ଛଳର, ବଦନେ ବାଳ ପଡ଼ିଲା ଦିଗର—ଉଷ.
ବେଦେଶ୍ୱୀଗବିଳାସ ।)

ବୋବାଳି—ଦେ. ବ—୧ । ଭୟରେ ବା ଦୁଃଖରେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ; ଡକା;
Bobāli ବିକଳ ଡକା; ବିକଳ ଚିତ୍କାର—Loud cry of
କାନ୍ନାକାଟି distress. (ଉ—ଲତାକୁ ଧରି ସର୍ପ ଭୟେ,
ଚିତ୍କାର କରା, ଚିତ୍କାର ବୋବାଳ ପାଡ଼ିଲେ ଥୋକାଏ—
(ବୋବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଭୂପତି. ପ୍ରେମସୁଧାମୃତ ।) ୨ ।
ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦଣା; କାନ୍ଦୁନା; ରଡ଼ି—2. Loud
ଡାକ crying; wail. ୩ । ନାଦ; ରବ;ଉଚ୍ଚଧ୍ୱନି—3. Loud
ଆବାଜ sound ୪ । ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ କଣ୍ଠଧ୍ୱନି; ରବ—
4. Sound made by birds and beasts.
[ଦ୍ର— ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ବୋବାଳିର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ
ନାମ ଅଛି; ଯଥା—ବାଘ, ସିଂହଙ୍କ—ଗର୍ଜନ, ହେଷାଳ,
ରଡ଼ି । ହାତିର—ଯେଏଁ କାଳ (ସ. ବୃଂହଣ; ବୃଂହିତ) ।
ଘୋଡ଼ାର—(ସ. ହ୍ରେଷା) ହେରେଷା; ହେଁହେଁ । ଭଲୁଅ,
ଭଲୁର—ଭୁକା । ମାଳଡ଼—ଖେଙ୍କା । ଶଣ—
ହେଷାଳ, ହେଷାଲଖାଇବା । ଗାଈ, ବଳଦ, ବାଛୁର—
ହମ୍ବାଳିବା । ମେଣ୍ଢା, ଛେଳି—ବୋବାଳ, ମେଁ ମେଁ
କରିବା । ଗଧ—ରଡ଼ି । ପକ୍ଷୀ—ଗାହିବା;
ବୋବାଇବା, ବୋବାଳ, ବୋବ ।]

ବୋବାଳି ପା(ଛା)ଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦିବା—
Bobāli pā(chhā)ṛdibā To cry aloud.
କାନ୍ନାକାଟି କରା ଚିତ୍କାର କରା
[ବୋବ ପା(ଛା)ଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୋମା—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ବମ୍)—ବମ୍ (ଦେଶ)
Bomā **ବୋମା ବମ** Bam (See)

ବୋମୁ ଗ(ଗୁ)ରା—ଦେ. ବ—ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—Flagellaria Indica
Bomu ga(gu)rā (Haines). [ଦ୍ର— ଏହା ମହାନଦୀ ହିକୋଣ
ବାଁଚାଁଦ ହର୍ଷଲ ଭୂମିରେ ଜନ୍ମେ । ଏହାର ଗଣ୍ଠି ଈଷତ୍ ଲାଲ ।]

ବୋର—ସ. ବ (ବା ଧାତୁ=ଗମନକରିବା+ଉଳ)—ଦାଳୁଅ ଧାନ—
Bora Summer paddy; marsh rice.
ଦେ. ବ—୧ । ବୋଳ (ଦେଶ)—1. Bola (See).
୨ । ବୋର ଧାନ (ଦେଶ)—Bora dhāna (See).
ବଣ—ଅଳଙ୍କାର ବା କାଠି ନ ଭରିବା ଯୋଗୁଁ ବୁଜ
ହୋଇ ଯାଇଥିବା (କାନର ବା ନାକର ଛିଦ୍ର)—
ଛାଁଦାବୁଜା ଛିଦ୍ରବନ୍ଦ Filled up (bore in the ear or
nose). [ଦ୍ର—ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ କାନରେ
ଓ ନାକରେ ଯେଉଁ ଛିଦ୍ର ଫୋଡ଼ା ହୋଇଥାଏ ସେଥିରେ
ଅଳଙ୍କାର ନ ଭରିଲେ କିଛିଦିନ ବାଦ ତାହା ବୁଜ (ବୋର)
ହୋଇଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଯେ ଛିଦ୍ରରେ ଲୋକେ ନିମ କାଠି
ବା ଖୋଳ ଭରି ତାକୁ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧାଯିବା କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ମେଲା ରଖିଥାଅନ୍ତି ।] ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର ଓ କଳାହାଣ୍ଡି)
ବ—ବଦର; ବରକୋଳ—Jujube (berry).

ବୋରକ—ସ. ବ—୧ । ବୋର (ଦେଶ)—1. Bora (See).
Boraka ୨ । ବୋଳକ (ଦେଶ)—2. Bolaka
(See).

ବୋର(ଳ)ଝାଞ୍ଜି—ଦେ. ବ (ସ. ବାରପର୍ଣ୍ଣୀ)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ଭାସମାନ
Bora(la)jhāñji **ଦଳ**—1. Water lettuce; Serra-
(ବରଝାଞ୍ଜି—ଅନ୍ୟରୂପ) tophyllum Submersum;
ସ. ବାରପର୍ଣ୍ଣୀ, ଭୂମିକା Pristia Stratiotes.
ଟୋପାପାନା, ପାନା [ଦ୍ର—୧୮୭୩ ସାଲରେ ତାଞ୍ଜୋର୍
ଜଳକୁମ୍ଭୀ ଜେଲ୍‌ରେ କାନ୍ଦ୍ରମଲେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖାଁଏ
ତେ ଭୁଟୀଲୁର; ବେଙ୍କାଯେ, ବୋରଝାଞ୍ଜି ଜମାକରି ରଖି ପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା
ଜଳକୁମ୍ଭୀ ଦେଖାଗଲା ଯେ ୨।୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
ଜେଲଖାନାର ସମସ୍ତ ଶରଯୋଗ ଉକ୍ତ ବୋରଝାଞ୍ଜି ପାଖକୁ
ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଅସି ସେଠାରେ ମରିଗଲେ—Kirtikar]
୨ । (ଲକ୍ଷଣାଥ) (ଜଳରେ ଭାସୁଥିବା ବୋରଝାଞ୍ଜି ପବନ
ଦ୍ୱାରା ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଯୋଖରେ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖକୁ
ଅଉଜି ଯିବାରୁ ଓ ଯେଉଁ ଅଡ଼ାକୁ ପବନ ଦିଏ ସେହି
ଅଡ଼ାକୁ ଶୁଳିବ ହେଉଥିବାରୁ) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମତ ସ୍ଥିର

ନ ଥାଏ ଓ ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ମତବାଦ ଗ୍ରହଣ ବୋଇ ଅଛି ଏ ପକ୍ଷ ବାଲି ସେ ପକ୍ଷକୁ ସମର୍ଥନ ବା ଅବଲମ୍ବନ କରେ—2. (figurative) A fickle-minded person; a person who sticks to no fixed principle or opinion or party, but is led (like floating duck weed wafted by wind from one part of a tank to another) to a-vow one side to-day and another to-morrow.

ବୋରଟ—ସଂ. ବି—ଭୂନ ଫୁଲ—A kind of Jasmine.
Borata

ବୋରଠ—ପ୍ରାକୃ (ବସ୍ତ୍ର) ବି—ମୁରୁମ (ଦେଖ)
Boratha Muruma (See).

ବୋରଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଚିଲିକାର ଏକ ପ୍ରକାର ମାଛ—A kind of fish found in the Chilka lake.
Borardā

ବୋର ଧାନ—ଦେ. ବି ସଂ. ବୋରକ; ବରକ=ତୃଣଧାନ୍ୟବିଶେଷ)—ଲାଲଗୁଡ଼ିଲବିଶିଷ୍ଟ ମୋଟା ଧାନ—A species of paddy producing rice of red colour.
Bora dhāna
ବୋରୋ ବୋରୋଧାନ
ବୋରୋ ଧାନ

ବୋରବ—ସଂ. ବି—ବୋର (ଦେଖ)
Boraba Bora (See).

ବୋରା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବସ୍ତ୍ରଟ=ରଜ୍ଜୁ)—ଛୋଟର ବା ଛଣପଟର ଦଉଡ଼ିରେ ବୁଣା ବଡ଼ ବସ୍ତା; ଅଗା—Big gunny bag.
Borā
ବୋରା ବୋରା

ବେଦେ. ବିଣ ଖାରାପ (ଫା. ବୁରା)—୧ । ବୁରା; ମନ—1. Bad. [ଉ—ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଭଲ ବୋରା ବାସନା ଲକ୍ଷଣ—ପ୍ରାଚୀ. ଶିବସ୍ତୋତ୍ରଯ ।] ୨ । ଅନୁଚିତ (କର୍ମ)—2. Improper (act).
ବୁରା

ବୋରା(ରେ)ଇ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା)—ବୋରା (ଦେଖ)—Borā(re)i Bora (See). ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ବୁରାଇ)—ମନ ପଣ—Badness.
ବୁରାଇ

ବୋରି—ଦେ. ବି—୧ । ଅନେକ ତାଳ, ଖଜୁରୀ ଆଦି ଗଛ ଥିବା ସ୍ଥାନ; ତାଳ ମରେଇ; ତାଳ ବନ—1. A tope of palm trees. ୨ । ପୁଡ଼ୁଗ (ଦେଖ)—2. Purduga (See).
Bori
ବୋରଥ ବୋରେଇ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବୋରଥ—ପ୍ରାକୃ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ଯୋହଳା ମାଛ—A kind of fresh water fish; Cirrhina Reba.
Borithā

ବୋରିକ ଏସିଡ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ସୁହାଗା ବା ଟାଙ୍ଗଣା ଖଇ ମିଶ୍ରିତ ଏକପ୍ରକାର ତୁନା—Boric acid, boracic acid.
Borik esid
(ବୋରସିକ୍ ଏସିଡ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)
ବୋରିକ ଏସିଡ
ବୋରିକ ଏସିଡ [ଦ୍ର—ଏହି ତୁନା ଘା ଆଦିର ପଚନ ନିବାରକ ଅଟେ ।]

ବୋର୍କା(ର୍ଖା)—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ମୁସଲମାନ୍ ଭଦ୍ରପରିବାରର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବାହାରକୁ ବାହାରନ୍ତି ବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ମସ୍ତକରୁ ଗୋଡ଼ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବୃତ କରି ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ଣି ବା ଖୋଳ ଲମ୍ବିଥାଏ—A dress or veil covering the whole body from head to foot, used by Mahomedan ladies while going out.
Borkā (rkhā)
ବୋର୍କା ବୁର୍କା

[ଦ୍ର—ଏଥିର ଆଖି ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଛିଦ୍ର ଥାଏ ଓ ଆବୃତା ନାରୀ ସେହି ଛିଦ୍ର ବାଟେ ବହିର୍ଜଗତକୁ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥା ।]
[ବୁର୍କା(ର୍ଖା)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବୋର୍ଡ୍—ବୈଦେ ବି (ଇଂ)—ବୋର୍ଡ୍ (ଦେଖ)
Bord Bord (See)

ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଏକ୍ଜାମିନର୍ସ୍—ପରୀକ୍ଷକ ନିର୍ବାଚନ ସମିତି—Board of Examiners.
Bord aph ekjāmimars
ବୋର୍ଡ ଅଫ ଏକ୍‌ଜାମିନାର୍ସ ବୋର୍ଡ ଅଫ ଏକଜାମିନାର୍ସ

ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ଯେଉଁ ସମିତି ବିଭିନ୍ନ ପରୀକ୍ଷା ବିଷୟ ବିଚାର କରନ୍ତି—Board of Examination.
Bord aph ekjāminesan
ବୋର୍ଡ ଅଫ ଏକଜାମିନେସନ ବୋର୍ଡ ଅଫ ଏକଜାମିନେସନ

ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟିଜ୍—ବୈଦେ.ବି (ଇଂ)—କୌଣସି ଜମାଦାରୀ ସମ୍ପତ୍ତିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କର ସମିତି ବା ସଂଘ—Board of trustees.
Bord aph trashtij
ବୋର୍ଡ ଅଫ ଟ୍ରଷ୍ଟି ବୋର୍ଡ ଅଫ ଟ୍ରଷ୍ଟିଜ

ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଟ୍ରେଡ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ପରିଚାଳନା ବିଷୟକ ସଭା—Board of Trade.
Bord aph tred
ବୋର୍ଡ ଅଫ ଟ୍ରେଡ; ବୋର୍ଡ ଅଫ ଟ୍ରେଡ

ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଡାଇରେକ୍ଟର୍ସ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—୧ । ଯୌଥ କାରବାରର ପରିଚାଳକ ସମିତି—Board of Directors. ୨ । ସାବେକ ବୋର୍ଡ ଅଫ ଡାଇରେକ୍ଟରର୍ସ ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳକ ସମିତି—2. Board of Directors of the East India Company.
Bord aph dairektars
ବୋର୍ଡ ଆଫ ଡାଇରେକ୍ଟର୍ସ
(ବୋର୍ଡ ଅଫ ଡାଇରେକ୍ଟର୍ସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ରେଭିନ୍ୟୁ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ପ୍ରଦେଶର ରାଜସ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସରକାରୀ ସମିତି—Board of Revenue.
Bord aph rebhinyu
ରେଭିନ୍ୟୁ ବୋର୍ଡ; ବୋର୍ଡ ଅଫ ରେଭିନ୍ୟୁ

ବୋଲ—ସଂ. ବି—(ଧା. ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ବର୍ଣ୍ଣ. ଡ଼ଲ)—୧ । ଗୁଗୁଳ ପରି ଏକପ୍ରକାର ସୁଗନ୍ଧଧୂପୋତ୍ପାଦକ ନିର୍ଯ୍ୟାସ; ସଂ. ବୁଣାର, ରକ୍ତ ଗନ୍ଧକ, ଗନ୍ଧରସ, ଗନ୍ଧଲତା, ରକ୍ତାପଦ ଓ. ଲୋବାନ୍ ଗନ୍ଧ ରସ; ଲୋବାନ୍—1. Myrrh; balsam; frankincense; storax; banzoin; libanum.
ବୋଲ
ଗନ୍ଧବୋଲ, ଖୁନ ଖାରାପି
ବୋଲ
ଅ. ଲବାନ୍
ମ. ବୋଲ
ତେ. ବାଲ୍ଲବୋଲୁ,

[ଦ୍ର—ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ବୃକ୍ଷର ନିର୍ଯ୍ୟାସ । ଏହା ଶୁଖାଇ କରି ନିଆଁରେ ପକାଇଲେ ସୁଗନ୍ଧ ଧୂଆଁ ବାହାରେ । ଏ ଗଛ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଆରବରେ ଜନ୍ମେ ଓ ଏଥିର ଶୁଖିଲା

ବାଲମୋଡ୍ରୋଯୋଲମ୍ ଭର୍ଯ୍ୟାସ ବା ଲୋବାନ୍ ସେ ଦେଶରୁ ଆମ ଦେଶକୁ ତା. ବେଣ୍ଟଇଅଯୋଲମ୍ ଆସେ।] ୨ । ଖାର୍ଣ୍ଣ ଜଳ—2. Alkaline ଫା. ମୁରୁ water. ୩ । ଛାଇସଯୋଳଆ ପାଣି—3. ଅ. ମୁରୁଷାଫ୍ Water mixed with ashes. ଦେ. ବ. (ସ.ସ୍ତର,ଲେପ)—୧ । ଦେହରେ ବସିବା ମଳର ପରସ୍ତ ବା ମଡମଡ଼ି ସ୍ତର—1. A layer of dirt deposited on the ପର୍ତ, ବୋର unwashed body ୨ । ପାନ ଅଦର ରସ ଦ୍ୱାରା ଦାନ୍ତ ଓ ଓଠ ଉପରେ ବସିଥିବା ମୋଟ ଲାଲ ବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତର— ଦରାନୀ 2. A thick layer of coloured pigment deposited on the lips and on the teeth as a result of excessive chewing of betel. (ଉ—ନେତ୍ର ତାମ୍ବୂଳ ବୋଲଯୁତ । ଭୂପଲ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ) ୩ । ଅଳତା ବା ବଟା ହଳଦୀ ପ୍ରଭୃତିର ବା ରଙ୍ଗର ସ୍ତର; ଥୋଡ଼—3. A layer of paint or paste of articles such as lac-dye or turmeric. (ଉ—ଶିର ସ୍ତନର ବଣେ ଯାବକ ବୋଲେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବଣୋଦ୍ଭବଙ୍କ୍ ୫ ଗୀତ ।)

ବୋଲକ—ସ. ବ—(ବା.ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଉଣ+କ)— Bolaka ୧ । ଲେଖକ; ଲିପିକର—1. Writer; scribe. ୨ । ଚିତ୍ରକର—2. Painter.

ବୋଲ ବସିବା—ଦେ. ବ—ଦେହ ଅଦରେ ମଇଳାର ବା ରଙ୍ଗର ସ୍ତର Bola basibā ବସିଯିବା—The deposit of a layer of ଦରାନୀ ବସା; ବୋର ବୈଠନା dirt or paint on the body.

ବୋଲ—ଦେ. ବ (ସ. ବଦ୍ ଧାତୁ. ପ୍ରା. ବୋଲ)—୧ । ବଚନ; Bola କଥା; ବାକ୍ୟ—1. Word; speech; saying. କଥା ବୋଲ, କହନା; (ଉ—ଚଣ୍ଡ ମୂରତି ଧରିଲା ବା ବୋଲେ; ତରଣ ପଙ୍କଜ ଧରିଲେ ଦେଲେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା) ୨ । ବାଦ୍ୟରୁ ଉଠିବା ଶବ୍ଦ—2. Sound of a musical instrument. ୩ । ବୋଲି; ଘୋଡ଼ା, ଗୋରୁ ଅଦିଙ୍କୁ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଚାଳକ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ସାଙ୍କେତିକ ବା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବାକ୍ୟ— 3. Formulas or set phrases used by drivers of beasts for guiding them. ୪ । ଅଦେଶ—4. Order. ୫ । ପରାମର୍ଶ;ଉପଦେଶ—5. Advice. (ଉ--ଅଜ ଭ୍ରମ ରଜାଙ୍କ ବୋଲରେ ନଳଙ୍କୁ—ଭୂଷ୍ଣହିତ. ମହାଭାରତ. ବନ) । ୬ । ଅନୁରୋଧ—6. Reqnest. (ଉ--ତାହାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା ତୁମ୍ଭେ କର ମୋ ବୋଲରେ । ଭୂଷ୍ଣହିତ. ମହାଭାରତ.ବନ) । ୭ । ଡାକ—7. Call. ୮ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା—8. Promise. (ଉ—ବାଳ ବାଳୁକା ଖେଳ; ବଧିରେ ତ ଅନ ତୁମ୍ଭ ବୋଲ । ଭଣ୍ଡ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ) ।

ବୋଲକରା—ଦେ. ବଣ—ଅଦେଶ ପ୍ରତିପାଳନକାରୀ; ଆଜ୍ଞାପାଳକ— Bolakarā ଯେ କଥା ଶୁନେ; ଆଜ୍ଞାଧୀନ Carrying out (ଅବୋଲକରା—ଅବାଧ୍ୟ) orders; obedient. ଦେ. ବ— ଆର୍ଦ୍ଦାଳୀ; ଅରଦ୍‌ଲୀ ଅଦେଶ ପାଳନାର୍ଥ ନିଯୁକ୍ତ ଭୃତ୍ୟ; ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ— An orderly servant.

ବୋଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଣକର ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ Bola karibā କରିବା—1. To act according to କଥା ଶୁନା; ବାତମାନନା one's directions. [ଉ—ଦ୍ରୌପଦୀ ବୋଇଲେ ମୋ ବୋଲ କର ବାରୁ—ଭୂଷ୍ଣହିତ. ମହାଭାରତ. ସଭା) । ୨ । ଅଦେଶ ମାନିବା—2. To obey one's orders. (ଉ—ଆଜ ଠାରୁ ବୋଲ ସେ କରିବେ ଭୁମ୍ଭର—ଭୂଷ୍ଣହିତ. ମହାଭାରତ. ବନ) । ୩ । ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରିବା—3. To carry out a request. (ଉ—ତୁମ୍ଭେ ଏବେ ମୋ ବୋଲ କର ଦ୍ୱିଜ ପୂଜା । ଏ ଜଗତ ଯାକରେ ଦେବ ମହାରାଜା—ଭୂଷ୍ଣହିତ. ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ) । ୪ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ବା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଗାଓୟା; ଚଳନା ହେବା—4. To be in a properly working order. (ଯଥା—ଏ ସ୍ପିରୁଣା ବେଦେଲ୍ଟ ଆଉ ବୋଲ କରୁ ନାହିଁ) ୫ । (ଅଦେଶ ଆଦି) ପ୍ରତିପାଳିତ ହେବା—5. To be obeyed; to be acted upon. ୬ । ଆଦୃତ ହେବା— ଚଳା 6. To be respected. (ଯଥା—ଆଜିକାଲି ଯୁଗରେ ଚଳନା ଆମ ମରିଚ୍ଛି ଅଙ୍କ କଥା ବୋଲ କରୁ ନାହିଁ ।) ୭ । କାର୍ଯ୍ୟ ଫଳ କରା କରିବା; ଫଳପ୍ରଦ ହେବା—7. To be effective. ଗୁଣ କରନା (ଯଥା—ମୋ ଔଷଧ ଏ ରୋଗରେ ବୋଲ କଲା ନାହିଁ ।) ଚଳା ୮ । ଇତସ୍ତତଃ ଚଳିତ ହେବା; ଅସ୍ଥିର ହେବା— ଚମକନା 8. To move to and fro; to be restless. (ଯଥା—ସେ ଟୋକାର ହାତ ବୋଇଲେ ଗୋଡ଼ ବୋଲ କଥା ମାନା କରୁଅଛି ।) ୯ । ଅସ୍ୱାଧୀନ ହେବା—9. To be ବୋଲମାନନା under control. (ଯଥା—ମୋ ହାତରେ ଏ ଘୋଡ଼ା ଗାଓୟା ଆଉ ବୋଲ କରୁ ନାହିଁ ।) ୧୦ । (ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ଆଦି) ବୋଲ ନିକାଳନା ବାଦକର ପରିଚାଳନାଧୀନ ହେବା—10. (a musical instrument) To obey the hands of a player.

ବୋଲଙ୍ଗ—ଦେ. ବ—୧ । ସ୍ଥାନ ବିଶେଷ—1. Name of a Bolaṅg place in Balasore. [ଦ୍ର-ଏହି ସ୍ଥାନ ବାଲେଶ୍ୱର ନଗରର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ବହୁତ ବାଉଁଶ ଗଛ ଅଛି ଏବଂ ଏଠାରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାଲୁର ଉପଦ୍ରବ ଶୁଣାଯାଏ ।] ୨ । ଚିଲିକାର ଏକପ୍ରକାର ମାଛ— 2. A kind of fish found in the Chilka lake.

ବୋଲ(ଲି) ଚାଲ(ଲି)—ଦେ. ବ (ସଦୃଶ ଶବ୍ଦ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର Bola(li) chāla(li) କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ ଆଚରଣ; ଚାଲଚଳନ; ବୋଲଚାଲ ଆଚରଣ—Words and conduct; ବୋଲଚାଲ behaviour.

ବୋଲଟ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ; ଭୁଲ. ସ. ବଲ୍ଟ)—ଲୁହା ପେଚର ଅଗ Bolat ପାଖରେ ଅଟକାଇବା ଘରିଯୁକ୍ତ ଚକଳି; ଭିତର— ବୋଲଟ ବୋଲଟ Bolt of an iron screw.

(ବୋଲଟ୍, ବୋଲ୍, ବୋଲ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋଲଣ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବନ୍ଦ ଧାତୁ; ପ୍ରା. ବୋଲ୍ଲ ଧାତୁ)—
Bolaṇa ୧ । ବଚନ—1. Word. ୨ । ଶାସ୍ତ୍ରାଦିର ପ୍ରମାଣିକ ବଳା **ବୋଲନା** ବାକ୍ୟ— 2. A saying.

ବୋଲଣା—ଦେ. ବି—୧ । ଅପବାଦ; ନିନ୍ଦା ଭର୍ତ୍ସନା—1. Blame;
Bolaṇā ନିନ୍ଦା **शिकायत** blasphemy; defamation.
୨ । ଗାଳି; ଭର୍ତ୍ସନା—2. Rebuke. (ଉ—କେଠି କରି କି ବୋଲଣା ? ଛଗ ।) ୩ । ଗାଳ ଖାଇବାର କାର୍ଯ୍ୟ; ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଗାଳ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼େ—3. A work for which the doer deserves or courts rebuke.

ବୋଲଣା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବୋଲଣା ଦେବା (ଦେଖ)—
Bolaṇā karibā 1. Bolaṇā debā (See). ୨ । ଗାଳ (ବୋଲଣା କାମ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଖାଇବା ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ **काजकरे कथा शुना** କରିବା—2. To do a work for which a person deserves or courts rebuke. (ଉ—ଖାଟିନି ଆସିବାବେଳେ, ଯେତେ ଯାହା କହୁଥିଲେ, ଯାଯୋର ସକଳ କାମ, କରି ବୋଲଣା—ଉଦାର. ଗୀତଲହରୀ ।)

ବୋଲଣା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅପବାଦ ଦେବା; ନିନ୍ଦା କରିବା—
Bolaṇā debā 1. To defame; to blame. ୨ । ଗାଳ **शिकायत करना** ଦେବା—2. To rebuke; to reprimand.

ବୋଲଣା ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିନ୍ଦା ପାଇବା; ନିନ୍ଦିତ ହେବା—
Bolaṇā pāibā 1. To be blamed. ୨ । ଭର୍ତ୍ସିତ ହେବା; (ବୋଲଣା ଶୁଣିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗାଳ ଖାଇବା—2. To be **कथाशुना** **निन्दाशुनना** censured or rebuked.

ବୋଲଦ(ଦା)ର—ଦେ କ—ଚର୍ମାସନ ବିଶେଷ—
Bolada(dā)ra A seat or stool covered over with hide.

ବୋଲ ପାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆଦେଶ ପ୍ରତିପାଳନ କରିବା—
Bola pālibā 1. To obey one's order; to carry (ବୋଲ ମାନିବା, ବୋଲ ରଖିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) out one's **कथा शुना** order. ୨ । ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରିବା—2. To **बात मानना** accede to a request.

ବୋଲ ବତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପରାମର୍ଶ ବା ଉପଦେଶ
Bola batā(te)ibā ଦେବା—1. To give an advice, **कथा बला** ୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା— **बात बताना** 2. To request a person to do an act.

ବୋଲ ହାକ—ଦେ. ବି—(ଦ୍ୱିରର୍ଥକ ସହଚର)—୧ । ଆଦେଶ ଓ
Bola hāka ଉପଦେଶ—1. Order and advice. ୨ । ଡାକ ହାକ ଗୃହସ୍ଥର ଦୈନନ୍ଦିନ ସାଧାରଣ କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ ଭୃତ୍ୟକୁ ବୋଲ ଆଦେଶ—2. Ordinary order of a routine nature in a household.

ବୋଲହାକ କରିବା (ଶୁଣିବା)—ଦେ. କ୍ରି—ଗୃହରେ ବା ଅଫିସ୍‌ରେ
Bolahāka karibā (śuṇibā) ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସାଧାରଣ ଆଦେଶ-ଡାକ ହାକ ଶୁଣା ମାନ ଯାଇନ କରିବା—To carry out the **बोल बजाना** ordinary orders of a householder or of an officer. [ଦ୍ର—ବିଦ୍ୟା ଅଗ୍ର ଦେଶର 'ବୋଲ-କର୍ତ୍ତା' ଓ ସାଦେବଙ୍କ 'ଅର୍ଦ୍ଦଲି'ମାନେ କରନ୍ତି ।]

ବୋଲା—ଦେ. ବି—ବୋଳିବା ବା ଲେପିବା କ୍ରିୟା—Act of
Bolā ଯାହା **पोतना** smearing or daubing. [ଉ—ଦଳା-ଅଞ୍ଜନ-ପ୍ରଭା ବୋଳା ପରସ୍ପେ । ରାଧାନାଥ. ମେଘଦୂତ] ବିଣ—ଲେପିତ—Smeared; anointed [ଉ—ଚାହାର ଅବା ଭସ୍ମେ ବୋଳା ତନୁ । ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।]

ବୋଲ—ଦେ. ବି—ବୋଲିବା କ୍ରିୟା—Act of speaking.
Bolā ବଳା **बोलना** [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସହିତ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଯଥା—ଗୀତ ବୋଲ, ଜଡ଼ ବୋଲ, ଭୁଆ ବୋଲ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବୋଲ(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ବୋଲିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Bolā(le)ibā The causative form of Bolibā.) ବଳାନ, ବୋଳାନ ୧ । ଲୁହାଇବା; ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ବୋଲିବା କ୍ରିୟା **बोलाना** କରାଇବା—1. To cause to be spoken. ୨ । ଅଭିହିତ ହୋଇ ବୋଲା ଯିବା; କଥିତ ହେବା—2. To be **कहलाना** spoken as. [ଉ—ପ୍ରଭୁ ବୋଲାଇଣ ତୁମ୍ଭେ ଅନୁଶଣ, ହେଲ ଦେହଲଗା ଭୃତ୍ୟର ବାହନ । ରାଧାନାଥ. ବରବାର ।] ୩ । ଖ୍ୟାତ ହେବା—3. To be known as. [ଉ—ବୋଲାଏଁ ମୁଁ କରବରନା-ପ୍ରବର ! ତୋ ବରପଇଠଧରାରେ । 'ବିଦ୍ୟସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।] ୪ । ଅଭିହିତ ହେବା; ନାମରେ ଡକା ହେବା—4. To be styled or called as. [ଉ—ଅଙ୍ଗା ଜାଣି ଦେବାରୁ ଜଣ୍ଡି ବୋଲାଇଲେ । ବୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ. ଆଦି] **बोलाना** ୫ । ଜହ୍ନ ପଠାଇବା—5. To send words. [ଉ—ବୋଲାଇଲେ ଅଳସୁତ ସ୍ୱର ଗମନକୁ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।]

ବୋଲାବନ୍ତି—ଦେ. କ୍ରି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—[ବୋଲିବା କ୍ରିୟାର, ଭୂତାର୍ଥ
Bolābanti ପୁରୁଷ ମାନ୍ୟାର୍ଥକ ଏକବଚନ (ସେ) ଓ ବହୁବଚନ (ସେମାନେ) ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ, କର୍ମ ବାଚ୍ୟ ଆକାର]—କଥିତ ହୁଅନ୍ତି—(he or thy) Are Called. (ଉ—ଏ ବେଦ ନ ଜାଣି ଯେହୁ ଗୁରୁ ବୋଲାବନ୍ତି—ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।]

ବୋଲ ବୋଲି—ଦେ. ବି—(ସହଚର ଶବ୍ଦ)—୧ । କଥୋପକଥନ—
Bolā boli ବଳାବଳି, ବୋଳାବୁଳି 1. Conversation. **बातचित** ୨ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଳହ ଓ ବତସା— 2. Mutual quarrel; recrimination. ୩ । ଗୀତ ଆଦି ବୋଲିବା କ୍ରିୟା—3. Act of singing. ୪ । ଉତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର—4. Dialogue.

ବୋଲବୋଲି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗୀତ ଆଦି ବୋଲିବା—
Bolā boli karibā ବଳାବଳି କରା 1. To sing. **बोलाबोली होना** ୨ । ଗାଳ ଦେବା—2. To rebuke; to chide.

ବୋଲ ବୋଲ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଳହ କରିବା.
Bolā boli hebā 1. To quarrel with each other; to engage in mutual quarrel. (ଉ—ଏହି ରୂପେ ଦୁହେଁ ଯେ ବୋଲବୋଲ ହୋଇ, ଯାଗର ମୁଣ୍ଡକୁ ସେ କହିଲେ ଅନାଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।) ୨ । କଥୋପକଥନ କରିବା—2. To converse. (ଉ—ଏହିରୂପେ ପରସ୍ପରେ ବୋଲବୋଲ, ହୋଇ ଖଳାଇଲେ ମୁଖାଏ ଦସ୍ତ ଗୁଳ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।)
ପରସ୍ପର ଗାଳାଗାଳି ଦେଓୟା
ବୋଲାବୋଲୀ ହୋନା

ବୋଲି—ଦେ. ବି (ସଂ. ବଦ୍ ଧାତୁ, ପ୍ରା. ବୋଲ୍ଲ)—୧ । ଭାଷା; କଥା; ବାକ୍ୟ—1. Word. ୨ । ପ୍ରବଚନ—
Boli
ବୁଲୀ ବୋଲୀ 2. Saying; proverb. (ଉ—ଏକ ଭାଇଙ୍କର ଗାଳି ଅନ୍ୟ ଭାଇଙ୍କର ବୋଲି—ଭଗ) ୩ । ବିଜ୍ଞାନ, କଳା ଓ ଶିଳ୍ପ ଆଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ ବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ; ପାରିଭାଷିକ ଶବ୍ଦ—
କହାବତ
ମୁହାବୀରା 3. Phraseology; technical words and phrases used in different sciences and arts. ୪ । ଶୁଆଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବାର ପଦ—
4. Sentences taught to parrots.
ବଳି ବୋଲୀ
ବୁଲି; ବୋଲୀ ୫ । ବାହକ ପଶୁଙ୍କୁ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଭଲକର ବିଉଲାର୍ଥ-ବୋଧକ କଥାମାନ—5. Set phrases used by drivers to guide animals. ୬ । ଭାଷା; ଉଭୟ ଉଭୟ ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷାର ପ୍ରାଦେଶିକ ରୂପ—
ବୁଲି; ବୁଲି 6. Dialectical forms of a language, provincialism. ୭ । କଥା କହିବା ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ଦୋଷରୁ କଥାର ମଝିରେ ମଝିରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ନିରର୍ଥକ ବିଭିନ୍ନ ବାକ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦ—7. Individual peculiarities interspersed at intervals of speech by different persons as a result of habit. ୮ । ଏକ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଜାତିରେ ବା ସମାଜରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଚଳିତ ଉଭୟ ଉଭୟ ରୂପ—8. Different phraseologies or forms of a word current amongst different societies of a locality; patois.
୯ । ବାଦ୍ୟ ବଜାଇବାର ସାଙ୍କେତିକ ଧ୍ୱନି; ଘତ; ସ୍ୱରଲିପି; ବାଦ୍ୟର ଉଲୁଟ; ବାଦ୍ୟ ଓ ଗୀତର ସ୍ୱରବନ୍ଧ—9. The set phraseology for a song or musical instrument.
[ଦ୍ର—ଉଭୟ ଉଭୟ ବାଦ୍ୟର ଓ ନୃତ୍ୟର ଉଭୟ ଉଭୟ ବୋଲି ଅଛି, ଯଥା—ତାଖିନ୍‌ଖିନା, ତାକ୍ ତାକ୍ ଖିନା ଇତ୍ୟାଦି । ଉଭୟ-ଉଭୟ ଗୀତର ଓ ତାଳର ଉଭୟ ଉଭୟ ବୋଲି ଅଛି ।

ଢଣ୍ଡି, ଭୁମ୍ବାର, କମାର, ବଢ଼େଇ, ଘଡ଼ିଡ଼, ତେଲି, ପାଟକ, ଭୁଲାଉଣା, ବାଦ୍ୟକାର, ହାଣ୍ଡି ମାଝିନ୍ଦ୍ର, ଗୋଡ଼ା ସଇସ, ଶଗଡ଼ିଆ, କରୁଆନ୍, ନାଉଖ, ଦୋକାନୀ, ଗ୍ରେର, ଚକିକର, ବୈଷ୍ଣବ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚେଲା ଆଦିଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ ଉଭୟ ଉଭୟ 'ବୋଲି' ଅଛି ।

ଦେଶର ଉଭୟ ଉଭୟ ଅଂଶରେ ଏକ ଶବ୍ଦର ଉଭୟ ଉଭୟ 'ବୋଲି' ଅଛି । ଯଥା—କଟକରେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁକୁ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଯେଉଁ ନାମରେ ଡାକନ୍ତି, ଗଞ୍ଜାମରେ, ସମ୍ବଲପୁରରେ ଓ ମେଦିନୀପୁରରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ସେହି ବସ୍ତୁକୁ ଉଭୟ ଉଭୟ 'ବୋଲି'ରେ ଡାକନ୍ତି । ଏକ ଅଞ୍ଚଳର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁକୁ ଯେଉଁ ନାମରେ ଡାକନ୍ତି ଶୂଦ୍ରମାନେ ସେହି ବସ୍ତୁକୁ ଅନ୍ୟ ନାମରେ ବା ବୋଲିରେ ଡାକନ୍ତି । ଯଥା—

ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ବୋଲି—	ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ବୋଲି —
ଗିନା	ଡାଟିଆ
ମାଲପା, ମଥାଦହି	ତେଲ
କଦଳୀ	କଦାଳ
ବୃକ୍ଷ	ଗଛ
କଂସା	ବେଲ
ବିଭା	ବାହା
ବାପା	ବାଆ, ବୋପା
ପିଣ୍ଡା	ଏରଷୁଣିଆ

କଟକ ସହରର ଇତର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବୋଲି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ବୋଲିଠାରୁ ମଧ୍ୟ ପୃଥକ୍, ଯଥା—

ଭଦ୍ର ବୋଲି—	ଇତର ବୋଲି—
ଅମେ	ହାମେ
ନିଅ	ଲଇ
ନିଅ	ଲଇ
ନାହା	ଲାହା
ନେ	ଲେ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏହିପରି ଘରୋଇ ବୋଲି, କଚରିଆ ବୋଲି, ମହାଜନିଆ ବୋଲି, ଦଣ୍ଡିଦାରିଆ ବୋଲି ମାନ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର କଥା କହିବାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ 'ବୋଲି' ବା 'ମୁଦ୍ରାଦୋଷ' ଥାଏ । ଜଣେ ଜଣେ ଲୋକ କଥା କହିଲା ବେଳେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିରର୍ଥକ ବା ବେଦରକାରୀ 'ବୋଲି' ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏହା କ୍ରମେ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅସ୍ତ, ବ୍ରତମାନ, ବର୍ତ୍ତମାନ, ଗଲ୍ଲଭୁରୁ, ଅନ୍‌ଗଭୁରୁ, ପୁଲ୍ଲତ୍, ଜାଣିପାରି ଯେ, ବସିକରି, ଅନେ-ତେରେ, ବରିବରି, ଅଥତ, ଈଶ୍ୱର ଭଲ କରନ୍ତୁ, ଫେର୍ ଗଲ୍ଲଭୁରୁ, ଫଣ୍, ବୁଝିଲ ଇତ୍ୟାଦି ।

"ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି, ସେଠାରେ ଘଣ୍ଟାଏ ରହି ଘରକୁ ଫେରିଲି ।"

ଏହି ବାକ୍ୟଟିକୁ 'ମୁଦ୍ରାଦୋଷ' ବାଲି ଅଭିଶାପ ନିରର୍ଥକ 'ବୋଲି' ଲଗାଇ କରି କହନ୍ତି । ଯଥା—ବ୍ରତମାନ ମୁ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି, ବ୍ରତମାନ ସେଠାରେ ଘଣ୍ଟାଏ ରହି ବ୍ରତମାନ ଘରକୁ ଫେରିଲି ।

ଏହି 'ବ୍ରତମାନ' ବୋଲିର ପ୍ରୟୋଗ ଏହି ବାକ୍ୟରେ ନିରର୍ଥକ ଅଟେ ।] କ୍ରି—ବୋଲିବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକା

ବଲେ ରୂପ—The infinite form of the verb Bolibā. ଅ—୧ । (ସମୟର ବା ସ୍ଥାନର ସୀମା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଅବଧି ନିରୂପକ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଅବଧି—1. Upto.

ତକ (ଉ—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ସଭାକୁ ବୋଲି ଗଲେ । ବୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।) ୨ । ଉକ୍ତ ହୁଏ;

ବୋଲତେହିଁ ଅଭିହିତ ହୁଏ; କଥିତ ହୁଏ; ବୋଲାଯାଏ; ଲୋକରେ କଥିତ ହୁଏ—2. Is styled as; is known as. (ଯଥା—ଯେଉଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ୍ଟକୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ତାକୁ 'କଣ୍ଟ' ବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ।) ୩ । ହେଲେ; ସ୍ୱତ୍ୱା—3. Even. (ଯଥା—ପୁଅ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ବୋଲି କଅଣ ବାପଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଚଢ଼ିବେ ?) ୪ । ଯେ ହେତୁ; କାରଣରୁ—

ବଲେ 4. Because; owing to. (ଯଥା—ମୁଁ ସେଠାକୁ

କେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗଲି ବୋଲି ଗୃହଅଣା ଜୋରମାଳା ଦେଲି ।) ୫ ।

ବୋଲତେ ବୁଝିଲାବେଳକୁ—5. To speak of. (ଉ—ସେ

ହି ପୁଅଟି ମାଇର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଅଛି; ତାକୁ ମାଇ

ବଲେ ବଡ଼ ଗେହ୍ଲା କରନ୍ତି । ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।)

ହି ୬ । ହୋଇଥିବାରୁ—6. Being. (ଯଥା—ଆଜି ତାଙ୍କ ପୁଅର ବିବାହ ବୋଲି ସେ ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ଡାକିଛନ୍ତି ।) ୭ । କେବଳ—7. Only. (ଯଥା—ମୁଁ ବୋଲି ଏତେ ଗାଳି ସହି ଗଲି ।) ୮ । ହେବାର; ଥିବାର—8. Of being. (ଉ—ଉହିବ ଏହିଟି ବୋଲି କୃପା କରି ବଞ୍ଚିଛି । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳଚମ୍ପୂ ଶ. ଗୀତ ।) ୯ । ବିଚାର କରି; ଭାବି—9. Thinking.

ଲିଯେ (ଯଥା—ମୁଁ ଖାଇବ ବୋଲି ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି ।) ୧୦ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ—10. With a view to (ଯଥା—ତିନି ଦିଣ ଫେରି ଯାଇବ ବୋଲି ଯାତ୍ରା ବର୍ଣ୍ଣ ତାଙ୍କର ବିଚାର କଲି ।) ୧୧ । ନାମକ—11. Named;

ବଲେ (ଯଥା—ରାମ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଏକ ପୁଅ ଅଛି ।)

ନାମକେ ୧୨ । ଯଥା; ରୂପେ—12. Namely; as. (ଉ—ବସ୍ତୁଷେଣ ବୋଲି ତାହାଙ୍କ ନାମ ଦେଲେ । ବୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।) ୧୩ । (ଗୋଟିଏ କ୍ରିୟାଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟର ବିଷୟ ଅନ୍ୟ କ୍ରିୟାଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟର ବିଷୟୀଭୂତ

ବଲେ ହେଲେ ୧୩ ବାକ୍ୟ ପରେ ଲାଗିବା ଶବ୍ଦ) ଏହି ମର୍ମରେ

ଇସଲିଯେ —13. That; to the effect. (ଉ—ଚଢ଼ା ଚାମ୍ପାଇ ବୁଜେ, ଲଳଚାର ଚୁଦାମୁଜେ, ଚଲୁଣା ଅଛି ବୋଲି ଯା, ନେଇ ଚେ ତା ଚର ବ ରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳଚମ୍ପୂ, ଉ. ଗୀତ ।)

ବୋଲି ଭରି—ଦେ. ଅ—ବୋଲି (ଦେଶ) Boli (See)

Bolikari (ବୋଲିଭରି—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ)

ବୋଲି ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଗୃହପାଳିତ ଶୁଆ, ଶାରୀ ବା ବଣି)

Boli dharibā ଶିକ୍ଷା କରାଇବା ବଚନକୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ

ବୁଲିଧରା ଶିଖିବା—1. To learn to sing; to be able

ବୋଲି ଘରନା to repeat the words taught to it. (said of a parrot etc). ୨ । ଗୋଟିଏ ବିଷୟକୁ ବା କଥାକୁ ବା ଭାବକୁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଧରିବା ବା କହିବା —2. To stick to one formula.

ବୋଲିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଲିପ୍ ଧାତୁର ଅପଭ୍ରଂଶ ?)—୧ ।

Bolibā ଲେପନ କରିବା; ମାଖିବା—1. To besmear; to

[ବୋଲା(ଲେ)ଇବା—ଣିଜନ୍ତରୂପ] anoint; to put a

ମାଖା layer upon. (ଉ—ସମ୍ପଗଣ୍ଡ ପାଟେ ହଂସ ହଂସୀ

ଲେପନା ପଦ୍ମପତ୍ରରେ ଶରୀର ବୋଳ । ରାଧାନାଥ. ପାଦଙ୍ଗ ।) (ବୋଳଦେବା—ଅଳ୍ପରୂପ) ୨ । ଘନଭାବରେ ଲେପନ କରିବା—

[ବୋଳା ଦେ(ଗି)ବା—କର୍ମବାଚ୍ୟରୂପ] 2. To besmear, thickly; to plaster. ୩ । ଲେପିବା—3. To bungle; to daub (ଯଥା—ସେ ଲେପିଲା ବେଳେ ଚାଗଳ ଉପରେ ଗୁଡ଼ାଏ ସ୍ୱାଇ ବୋଳିଛି ।) [ଦ୍ର—ବ୍ୟବହାରରେ 'ଲେପିବା' ଓ 'ବୋଳିବା' ବା 'ଲେପିବା' ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଯାଏ । ଲେପିବା—ତୌଳସ ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ପତଳା କରି ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପାତଳିଆ ବସ୍ତୁର ସ୍ତର ଦେବା । ଲେପିବା ବା ବୋଳିବା—ଘନସ୍ତର ଲେପିବା । ଲଗାଇବା ଓ ମାଖିବା—ଲେପିବାଠାରୁ ପତଳାସ୍ତର; ଏହି 'ବୋଳିବା' ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ପରିମାଣଧ୍ୱନ୍ୟ ସୂଚିତ ହୁଏ ।] ୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପର ଉପରେ ଦୋଷ ଅର୍ପଣ କରିବା 4. To lay the blame on another. (ଯଥା—ସେ ଅଯେ ଦୋଷ କରି ମୋ ଉପରେ ବୋଳି ଦେଉଛି ।)

ବୋଲିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବଦ ବା ବ୍ରୂ ଧାତୁ; ପ୍ରା. ବୋଲ୍ଲ ଧାତୁ; ଭୁଲ

Bolibā ପ୍ରା. ବୋଲ୍ଲଇ—ବମ୍ପ୍)—୧ । କହିବା—1. To

ବଲା speak; to say. (ଉ—ବୋଲି ଦେଲି ସିନା

ବୋଲନା ଗେଲେ ବସି, ବସେ ତୋ ସମ ନାହିଁ ବିଦ୍ୟାସୀ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳଚମ୍ପୂ, ବ ଗୀତ ।) ୨ । ଗାନ କରିବା; ଗାଇବା—2. To sing. (ଯଥା—ଗୀତ ବୋଲିବା) ୩ । ଆବୃତ୍ତି କରିବା—3. To recite. ୪ । ଗାଳି ଦେବା—4. To rebuke; to abuse. ୫ । ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା—5. To describe. (ଉ—ଶୁକ ଦୈତ୍ୟକୁ ଉଡ଼ାଇଲେ, ଏମନ୍ତ ଏତାଦୃଶ ବୋଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ) ଦେ. ବ—ଭୁଦାଗିବା କଥା; ବାକ୍ୟ—Saying; version. (ଉ—ଋତୁପର୍ଣ୍ଣ ରାଜା ଜୁମ୍ବୁକେ ଦେଖା ହେଲୁ, ତୁମ୍ଭେ ବୋଲିବାର ତାହାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଲୁ । ବୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।)

ବୋଲି ବାଲି—କ୍ରି (ବୋଳିବା ଓ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ ନିରର୍ଥକ ସହଚର Boli bāli ବାଳିବା କ୍ରିୟାଦ୍ୱୟର ଅସମାପିକା ରୂପ) କ୍ରି— ଭାଲ କରେ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଲେପନ କରି—By **अच्छी तरह** besmearing thickly or well.

ବୋଲି ହେବା—କ୍ରି—୧ । ନିଜ ଦେହରେ ଲେପନ କରିବା— Boli hebā 1. To besmear one's own body. ମାଖା (ଉ—ଦୋଇଥାଏ ବୋଳ ତନ୍ତ୍ରାବତ ଦେହ- **लगाना, लेपना** ନିଲୁଣ୍ଠ ଭୁସ୍ମ ବାସ ଗୋ । ଦିବସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ) ୨ । ନିଜ ଦେହକୁ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ ଆବୃତ କରିବା— 2. To cover one's body with another thing. (ଉ—ଦେହରୁ ଚର୍ମ କେତେ ଦୋଇଛନ୍ତି ବୋଳ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଜ ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ)

ବୋଲୁଅ—କ୍ରି. ବି. (ସଂ. ବୁଲ ଧାତୁ—ଉନ୍ମଗ୍ନ ହେବା, ଯାହା ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଯାଏ)—ବୃହଦାକାର ଲୋଷ୍ଟ; ଢେଲା; ମାଟିର ଚାପଡ଼ା ବଡ଼ ଟେକା; ଟେଲା— Big clod of earth. **चेका(की)** [ଦ୍ର—ଟେକାଠାରୁ ଟେଲା ବଡ଼, ଟେଲାଠାରୁ ବୋଲୁଅ ବଡ଼ ।]

ବୋଲୁଅ ଉଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା—କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବା ବସ୍ତୁକୁ ଲକ୍ଷ କରି ମାରିବାକୁ ଢେଲା ବୋଲୁଅ ଉଠା(ଠେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା— ବୋଲୁଅ ଉତ୍ତୁଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା To lift a clod for ଚାପଡ଼ା ତୋଳା throwing at a person or thing. **चेका उठाना**

ବୋଲୁଅ ଛୁଡ଼ିବା—କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବା ବସ୍ତୁକୁ ଲକ୍ଷ କରି ଢେଲା ନିକ୍ଷେପ କରିବା—To throw ବୋଲୁଅ ପକାଇବା a big clod at a person ବୋଲୁଅ ଫିଙ୍ଗିବା } —ଅନ୍ୟରୂପ or thing. ବୋଲୁଅ ଫୋପାଡ଼ିବା ବୋଲୁଅ ମାରିବା ଚାପଡ଼ା ଛୋଡ଼ା **चेका मारना**

ବୋଲୁଅ ବୃଷ୍ଟି କରିବା—କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜୀବ ଉପରେ Bolua brushṭi karibā ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଟେଲା ବୋଲୁଅ ଲଦିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ମାରିବା—To ବୋଲୁଅରେ ଘୋଡ଼ ପକାଇବା belabour a ଢୀଲ ବୃଷ୍ଟି କରା person or animal with a shower **चेका बरषाना** of clods

ବୋଲୁଆ—ବି. ବିଣ—ଟେଲା ପୂର୍ଣ୍ଣ— Bolua Full of clods. ଚାପଡ଼ା ଚାପଡ଼ା **चेकाबाला(ली)**

ବୋହି ଆଣିବା—କ୍ରି—(କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ) ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଏଠାକୁ Bohi ānibā ଆଣିବା—To carry things to this ବୟେ ଆନା **चढना** place from elsewhere.

ବୋହି ଆସିବା—କ୍ରି—(ଜଳାଦି) ଉଚ୍ଚରୁ ତଳକୁ ସ୍ରୋତ ଦ୍ୱାରା Bohi āsibā ମାଡ଼ି ଆସିବା—To come down; to flow ବୟେ ଆସା **ढोना** down.

ବୋହିତ—ବି. ବି (ସଂ. ବୋହିତ୍ଥ) – ବୋଇତ (ଦେଖ) Bohita Boita (See) ବୋହିତ (ଉ—ଏ ଦିବ ସାଗର ବୋହିତ, ପଣ୍ଡିତେ ବିଗୁରିଲେ **जहाज** ଚିତ୍ତ । ଭୂପତି ପ୍ରେମପଞ୍ଚମ୍ବାତ)

ବୋହିତ୍ଥ—ସଂ. ବି. (ବହ୍ ଧାତୁ + କରଣ ଇତ୍ଥ)—ଅର୍ଣ୍ଣବପୋତ; Bohittha ନୌକା;ଜାହାଜ (ଉ. ଶ)—Ship; a sea-going vessel

ବୋହି ଦେବା—କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ନେଇ ଯିବା Bohi debā ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେବା—1. To give ବୟେ ଦେଓୟା away a thing to a person to carry **बहादेना** (ବୁହାଇ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) it away. ୨ । କୌଣସି ଜଳାଶୟରୁ ପାଣି ବୁହାଇ ଜଳ ନିଃଶେଷ କରିବା— 2. To bale out a tank dry. ଶୁଖିୟେଦେଓୟା **सुखादेना**

ବୋହି ପଡ଼ିବା—କ୍ରି.—(ତରଳ ପଦାର୍ଥ) ପାତ୍ରରୁ ଉଛୁଳି ପଡ଼ିବା— Bohi pardibā To overflow; to flow out of a ବୟେ ପଡ଼ା **बह निकलना** receptacle.

ବୋହିବା—କ୍ରି. (ସଂ. ବହ ଧାତୁ)—୧ । ଭାର ଆଦି ବହନ Bohibā କରିବା—1. To carry loads etc. (ଉ—ବୋହି ବହା, ବୟା ବୋହିବା ଶିବ ଶିରେ ଘାତକ ଓଡ଼ିଆ । ଉଦାସୀ ଗୀତ **ढोना** ଲହରୀ ।) ୨ । (ଜଳାଦି) ସ୍ରୋତ ରୂପେ ତଳ ଆଡ଼କୁ **बहना** ଗତି କରିବା—2. To flow down in a current (said of liquid). ୩ । (ବାୟୁ) ବେଗରେ ଗତି କରିବା; ପବମାନ ହେବା—3. To blow (said of wind). ୪ । (ଲୋତ ବା ଉଚ୍ଚ) ସ୍ରବିବା—4. To trickle down. ୫ । ଜମିବାଡ଼ିକୁ ପାଣି ମଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ବମ୍ ଜଳାଶୟକୁ ଶୁଖାଇବା ପାଇଁ ଚେଣା ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଜଳାଶୟରୁ ଜଳ ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା—5. To lift or bale **उलीचना** out water from a tank for irrigation purposes. ୬ । (ବହ ଧାତୁ ଣିଚ; ବାହ୍ ଧାତୁ) ଅନ୍ୟ ବହାନ ଦ୍ୱାରା ବହନ କର୍ମ କରାଇବା; ବୁହାଇବା—6. To cause **बहवाना** another to carry a load. ୭ । (ଯାନ ବାହନ ଚାଳାନ ଆଦି) ବାହିବା; ଚାଳନ କରାଇବା—7. To drive (a **चलाना** car or a beast). ୮ । (ନଦ, ନଦୀ) ପର୍ବତରୁ ବା ବହେ ଆସା ହ୍ରଦରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା; ବୋହି ଆସିବା; ବାହାରିବା— **निकलना** 8. To rise from its source (said of a river).

ବୋହି ଯିବା—କ୍ରି—୧। (ଜଳ ଆଦି) ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରୁ ତଳକୁ ସ୍ରୋତ Bohi jibā ଦ୍ୱାରା ଗତି କରିବା—1. To flow down. (ଉ— ବୟେଯାଓୟା ବୋହିଯିବା ପାଣି ଯାଉ ଚେଣିକ, ବଳେଇଲା ଘା ରକ୍ତ **बहजाना** ଏଣିକ । ଚଉ ।) ୨ । (ବିଜ୍ଞାର୍ଥ) ଭାସିଯିବା; ନଷ୍ଟ ହେବା; ନଷ୍ଟ ହେବା—2. To be spoilt or lost. (ଯଥା—ସେ ମତେ ନ ଯଗୁରିଲେ ମୋର ବି ବୋହିଗଲା ?)

ବୋହୁତ୍—ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର) ବଣ—ବହୁତ—Many; much.
Bohut

ବୋହୁ—ଦେ. ବ (ସଂ ବଧୂ; ଭୁଲ ପ୍ରା. ବହୁ)—୧ । ମାତା—1. Mother. ୨ । ପୁତ୍ରବଧୂ—2. Daughter-in-law.
Bohū
ବଉ; ବୌ ୩ । ସ୍ତ୍ରୀ—3. Wife. ୪ । ନବ ବିବାହିତା କନ୍ୟା—4. A bride. ୫ । ଭୃତ୍ୟଶୂନ୍ୟା 5. House-wife. ୬ । ସାନ ଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ—6. Younger brother's wife
ବହୁ **ପୁତୋହୁ**

ବୋହୁ କଣ୍ଟକୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଶାଶୁ ବା ନଣନ ବଧୂ ରୂପରେ ସର୍ବଦା ଅପ୍ରସନ୍ନା ଓ ଅତ୍ୟଗ୍ରହୀ—(a mother-in-law or husbands' sister) Always sarcastic and oppressive towards the daughter-in-law.
Bohū kaṇṭakī
ବହୁକଣ୍ଟକୀ

ବୋହୁଝଣ୍ଟୁଣା(ଣୀ),ବୋହୁଜଂଜାଳୀ
ବୋହୁଖୁ(-ଙ୍ଗ)ଣ୍ଟେଇ,ବୋହୁଉଲୁଗୁଣୀ
ବୋହୁଉଘେଇ, ବୋହୁଉଘାଣୀ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବୋହୁ ଗାଧୁଆ ବେଳ—ଦେ. ବ—ରାତି ପାହାନ୍ତିଆ ବେଳ; (ଯେଉଁ ସମୟରେ ଗ୍ରାମର ପୁରୁଷମାନେ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରି ଗ୍ରାମରେ ବିଚରଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗ୍ରାମର ନବାଗତା ବଧୂମାନେ ଗ୍ରାମର ଜଳାଶୟରେ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି)—The last quarter of the night (when the daughters-in-law take their bath in the village tank)
Bohū gādhuā bela
ଭୋର; **ଅନ୍ଧରୌଖ, ତଡ଼ାକ**

ବୋହୁଟି—ଦେ. ବ—ବଧୂ ଶବ୍ଦର ସ୍ନେହସୂଚକ ଆଦର—Tbe
Bohūṭi endearing form of the word Bohū. [ଉ—ବଉଟୀ ନୂଆ ବୋହୁଟି ! ନଈକୂଳ ଗାଧୋଇ ସିରୁ ନାହିଁଟି, ଥରିଆ ବୌହର ଜମ୍ବୀର ଜଗି ବସିଛୁ, ଝାଲୁ ବଳି ଗଲା ଦବଟି । ଶିଶୁଗୀତ ।)

ବୋହୁ ପିଲା—ଦେ. ବ—ବାଳିକା ବଧୂ; ନୂଆ ବୋହୁ—A girl daughter-in-law.
Bohū pilā
ବଉଡ଼ୀ

ବୋହୁ ବୋହୁକା—ଦେ. ବ—ବାଳିକାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘରକରଣାର ଅଭିନୟ କରିବାର ଖେଳ—A play amongst child-girls who play at house-keeping. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଜଣେ ବାଳିକା ଶାଶୁ, ଜଣେ ବୋହୁ, ଜଣେ ଶ୍ୱଶୁର ଓ ଜଣେ ନଣନ ହୁଏ—
Bohū bohūkā
ବୌ ବୌ ଖେଳା

ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଆଉ ଏକପ୍ରକାର କ୍ରୀଡ଼ା ଅଛି ତାକୁ 'ବରବସନ୍ତ' ଖେଳ କହନ୍ତି । ଏଥିରେ ଜଣେ ବାଳିକା ବୋହୁ ହୁଏ । ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଦଳେ ପିଲା ବାହାରନ୍ତି । ଆଉ ଦଳେ ପିଲା ସେ ବୋହୂକୁ ଅପହରଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଏ ଖେଳ ଆମ ଦେଶରେ ନାହିଁ । ଫଳତଃ ବଙ୍ଗଦେଶରେ 'ବୋହୁଖେଳା'ର ଯେଉଁ ପ୍ରକୃତ ଅଭିନୟ ଏବେ ଦେଖାଯାଉଅଛି, ତାହା ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେଖା ନାହିଁ ।]
କନିଆ ପୁଣାକା ଖେଳ

ବୋହୂ ଭୃଅଶୁଣୀ—ଦେ. ବ (ସଦୃଶର ଶବ୍ଦ)—୧ । ଶାଶୁ ଘରକୁ ଆସିଥିବା ନବାଗତା ବଧୂ—1. Daughter-in-law recently come to her husband's house. ୨ । ଘରବାରର ଯୁବତୀ ବଧୂଗଣ—2. The young wives of a family. ୩ । କୁଳବଧୂ—3. House-wife.
Bohū bhūāsuni
ବହୁବେଟୀ

ବୋହୂ ସାଆନ୍ତାଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ବଧୂ+ସାମନ୍ତ)—ଭଦ୍ର ବା ବଡ଼ଲୋକ ଘରର ବଧୂଙ୍କ ପ୍ରତି ଦାସର ବୌଠାକୁରାଣୀ; ବୌଠାକୁରୁଣ ଲୋକଙ୍କର ବା ଗୃହର ଗୃହସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ବୋଧନ—A term of address to a nobleman's daughter-in-law by the servants etc.
Bohū sā-āntāṇi
ବହୁଜୀ

ବୋହୂ ସୁଆ(ହା)ଗି—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ବଧ+ସୌଭାଗ୍ୟ)—ଯେଉଁ (ଶଶୁର ବା ଶାଶୁ) ବଧୂ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ସ୍ନେହ ଓ ଆଦର କରନ୍ତି—(a father-in-law or mother-in-law) Very fond of one's daughter-in-law.
Bohū suā(hā)gi
ବୌସୋହାଗୀ
(ବୋହୁସୁଆ[ହା]ଗିଆ—ପୁଂଲିଙ୍ଗରୂପ)
[ବୋହୂଘେଲେ(ଘେ)ଇ—ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରୂପ]
ବହୁସୋହାଗୀ(ସୋହାଗୀନ)

ବୌଦ୍ଧ—ସଂ. ବ (ବୁଦ୍ଧ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ମତାବଲମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A Buddhist. ୨। ବୁଦ୍ଧଦେବ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଧର୍ମ—2. Buddhism. [ଦ୍ର—ଏହି ଧର୍ମ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଜଗତ୍‌କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଏ ଧର୍ମରେ ସ୍ୱୀକୃତ ନୁହେ । ଏ ଧର୍ମରେ ଜୀବହିଂସା ଓ ଜାତିଭେଦ ନିଷିଦ୍ଧ । ଏକ ସମୟରେ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଜଗତରେ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଏହି ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚୀନ୍, ଜାପାନ, ସିଂହଳପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଲୋକେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଅଟନ୍ତି ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ଷଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଜୀବନକାଳରେ ଭାରତର ଦୁଇ ଜଣ ବଣିକ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସହ ମଗଧକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କୁ ଭେଟି ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କଠାରୁ କେଶ ଓ କେଶ ଆଣି ଭାରତକୁ ଫେରି ଆସି ତାହା ରକ୍ଷିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚୈତ୍ୟ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଅଶୋକ ଭାରତ ଜୟ କରିବାରୁ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ଭାରତରେ ପ୍ରବଳ ହୋଇଥିଲା ।

ଅନ୍ଧ୍ର ରାଜା ନାଗାର୍ଜୁନଙ୍କର ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜାଙ୍କୁ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରିବା କଥା ଇତିହାସରୁ ମିଳେ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ପ୍ରଥମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଚୀନ ପରିବ୍ରାଜକ ହୁଏନସାଙ୍ଗ ଭାରତରେ ଆସିଲାବେଳେ ଭାରତରେ ହୀନଯାନ ଓ ମହାଯାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୀବ୍ର ବାଦାନୁବାଦ ଲାଗି ମହାଯାନ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ନିର୍ବିବାଦରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା । ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପରେ ମହାଯାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବ୍ୟବହୃତ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ର ଖୋଦିତ ଅଛି । ଭାରତରେ ପ୍ରଚଳିତ ତନ୍ତ୍ର ମତ ବୌଦ୍ଧ ମତରୁ ଉଦ୍ଭୂତ । ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ତନ୍ତ୍ର-

ମତପ୍ରଧାନ ତନ୍ତ୍ର ଯାନ ବା ବଜ୍ର ଯାନରୁ ଉତ୍କଳରେ ସହଜ-ଯାନର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆବିଷ୍କୃତ ଉବଗ୍ରନ୍ଥ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ରାଜା ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କୁ ଆଦର କରୁଥିଲେ । ଅତଏବ ବଳରାମ ଦାସ ଓ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ୧୬ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବୌଦ୍ଧ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରେ । ଉତ୍କଳୀୟ ଯୋଗୀ-ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କୁ ବୌଦ୍ଧ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ହେବ । ସହଜିଆ ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍କଳୀୟ ଯୋଗୀ-ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତକାର ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେହେଁ ସେ ଓଡ଼ିଆ ରାମାୟଣକାର ଶୂଦ୍ର ବଳରାମ ଦାସଙ୍କଠାରୁ ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ରାନୁମୋଦିତ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୌଦ୍ଧ 'ଜାତକ' ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏହା ଅନୁମୋଦିତ । ବୌଦ୍ଧ ଜାତକମାଳାର ଗଳ୍ପ ସହିତ ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କ 'ପ୍ରସ୍ତାବସିନ୍ଧୁ'ରେ ଥିବା ଶିଅଳଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ ଗଳ୍ପର ମେଳ ଅଛି । ଉତ୍କଳୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ସମାଜ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ ଆଦିଙ୍କ ଶୂନ୍ୟ ଉପାସନା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ବୌଦ୍ଧ ସହଜ-ଯାନ ସାହିତ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍କଳୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟର ଅଭେଦ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି—ଶ୍ରୀ ଚିନାୟକ ମିଶ୍ର. ସହକାର ୧୦।୧୦ ।

ବୁଦ୍ଧଦେବ ଉପଦେଶ ଦେଇଅଛନ୍ତି, "ହେ ଭିକ୍ଷୁଗଣ ! ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦୁଇ ଅନ୍ତକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ମଧ୍ୟମ ମାର୍ଗ (ମଧ୍ୟମା ପ୍ରତିପଦା) ଅବଲମ୍ବନ କରିବ । ଏ ଦୁଇ ଅନ୍ତ ଯଥା—୧ । କାମ ବା ବିଷୟସୁଖଲାଭ ପାଇଁ ଯତ୍ନ ଓ ୨ । ଶରୀରକୁ କ୍ଲେଶ ଦେବା । ଏ ଦୁଇ ଅନ୍ତକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବ । ବୌଦ୍ଧମତ ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀର କୌଣସି ବସ୍ତୁ ନିତ୍ୟ ନୁହେ । ନିତ୍ୟ ଚୈତନ୍ୟ ବୋଲି କିଛି ବସ୍ତୁ ନାହିଁ; ସବୁ କିଞ୍ଚିତ ମାତ୍ର ଅଟେ । ବୌଦ୍ଧମାନେ ଆତ୍ମାର ଅମରତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ ଓ କର୍ମବାଦ ଉପରେ ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଅଂଶ ଓ ଆତ୍ମା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ; କିନ୍ତୁ କର୍ମଫଳରୁ ଉକ୍ତ ନଷ୍ଟ ଅଂଶ ସ୍ଥାନରେ ନୂଆ ନୂଆ ଅଂଶ ଓ ନୂଆ ଜୀବ ଉଦ୍ଭବ ହୁଏ । ଅତଏବ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବରେ କେବଳ କର୍ମ ସୂତ୍ରରୂପ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଏ । ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ୨ ପ୍ରଧାନ ଶାଖା, ହୀନଯାନ ଓ ମହାଯାନ । ହୀନଯାନ ବୌଦ୍ଧ ମତର ବିଶୁଦ୍ଧ ଓ ପୁରାତନ ରୂପ ଅଟେ । ମହାଯାନ ହୀନଯାନର ବିସ୍ତୃତ ରୂପ ଅଟେ ଓ ଏଥିରେ ବହୁ ଦେବୋ-ପାସନା ଓ ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କ୍ରିୟାମାନ ଅଛି । ହୀନଯାନର ପ୍ରଚାର ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ଶ୍ୟାମ ଓ ସିଂହଳରେ ଏବଂ ମହାଯାନର ପ୍ରଚାର ତିବତ, ମଙ୍ଗୋଲିଆ, ଚୀନ, ଜାପାନ, ମାଞ୍ଚୁରିଆ ଆଦିରେ ହୋଇଅଛି । ଆଜିକାଲି ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ଧର୍ମ ଅପେକ୍ଷା ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବେଶି—ହ୍ରଂ ଶ. । ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ଜାତି ବିଚାର ନାହିଁ; ଚିତ୍ତ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ଦୂର କରି କାମନାର ବିନାଶ ପୂର୍ବକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ନଷ୍ଟ କରି ସୁଖରୁ ଓ ଦୁଃଖରୁ ନିର୍ବାଣ ଲାଭ କରିବା ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଶିକ୍ଷା ଅଟେ; ସମ୍ଦୃଷ୍ଟି, ସତ୍ ସଂକଳ୍ପ, ସଦ୍ବାକ୍ୟ, ସଦ୍ୟବହାର, ସଦୁପାୟରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ, ସଚ୍ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ ସ୍ମୃତି ଓ ସମ୍ୟକ୍ ସମାଧି, ଏହି ଅଷ୍ଟବିଧ ଉପାୟରେ ଆତ୍ମୋତ୍କର୍ଷ ସାଧନ କରିବା ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଉପଦେଶ । ଦୟା, ବୁଦ୍ଧି ପରିଚାଳନ ଏଥିର ଉପଦେଶ । ସୁବଳଚନ୍ଦ୍ର ଅଧ୍ୟାନ ।]

ବିଣ—୧ । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to the Buddha, ୨ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Buddhist; Buddhistic. ୩ । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ପ୍ରଚାରିତ—3. Promulgated by the Buddha.

ଦେ. ଚ—ଓଡ଼ିଆ ଗଡ଼ଜାତର ରାଜ୍ୟବିଶେଷ—Name of an Oriya state in the Eastern Agency. [ଦ୍ର—ବୌଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟର ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣପ୍ରସାଦ ଦେବ ରାୟପୁର ରାଜକୁମାର କଲେଜରେ ପାଠ ସମାପ୍ତ କରି ସେଠାରୁ ବୃତ୍ତିରେ ସହକାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳୀୟ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, କଳା, ଶିଳ୍ପାଚାର ଓ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ଅନୁରାଗ ଅଛି । ସେ ଏ ଭାଷାକୋଷର ଜଣେ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଅଟନ୍ତି ।]

ବୌଦ୍ଧାବତାର—ସଂ. ବ—କଳିଯୁଗରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନବମ ଅବତାର—Bauddhāvatāra The 9th incarnation of Bishṇu. [ଦ୍ର—ବୁଦ୍ଧ ଦେବଙ୍କୁ ଓ ପୁରୀରେ ବିରାଜିତ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କୁ ଲୋକେ ବୌଦ୍ଧାବତାର ବୋଲି ମାନନ୍ତି ।]

ବୌଧ—ସଂ. ବ (ବୁଧ=ବୁଧଗ୍ରହ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—ବୁଧଗ୍ରହଙ୍କ ପୁତ୍ର; ରାଜା ପୁରୂରବାଃ—Name of King Bauddha Purūrabāh.

ବୌଧାୟନ—ସଂ. ବ (ବୁଧ+ଅୟନ)—ଜନ୍ମ ସ୍ମୃତିକାର ଋଷି Bauddhāyana ବିଶେଷ—Name of a sage. [ଦ୍ର—ଏ ଶ୍ରୌତସୂତ୍ର, ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ର ଓ ଧର୍ମସୂତ୍ର ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥତ୍ରୟ ରଚନା କରିଥିଲେ—ହ. ଶ. ।]

ବୌ(ବୈ)ରାଣୀ ଦୁର୍ଗ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ନାମ)—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୩ଶ ଓ Bau(bai)rāṇī durga ୧୪ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗଞ୍ଜାମର ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ଦୁର୍ଗ—Name of a strong castle of ancient Orissa established in the 13th and 14 centuries A. D.

ବୌଷଟ୍—ସଂ. ବ (ବହ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଔଷଟ୍; ଯାହା Baushaṭ ଘୃତାଦିକୁ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ବହନ କରେ)—ଘୃତାଦିକୁ ଦେବତାଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରିବା ମନ୍ତ୍ରାଗ୍ର—The mystical syllable or incantation attached to the name of the Deity to whom ghee etc are offered in a vedic sacrifice.

ବ୍ୟଂଶକ—ସଂ. ବି.(ବି+ଅଂଶ+କ) —ପର୍ବତ—
Byamsaka Hill; mountain.

ବ୍ୟଂସକ—ସଂ ବିଣ. ସୁଂ—୧ । (ବି+ଅନ୍‌ସ୍ ଧାତୁ=ଛଳ କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ) ଧୂର୍ତ୍ତ; ପ୍ରତାରକ—1. Cheating; fraudulent. ୨ । (ବି+ଅଂସ+କ) ସ୍କନ୍ଧଶୂନ୍ୟ—2. Shoulderless.
Byamsaka

ବ୍ୟଂସନ—ସଂ. କ (ବି+ଅନସ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ) – ପ୍ରତାରଣା—
Byamsana Cheating

ବ୍ୟଂସିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅନସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. କ)—ପ୍ରତାରିତ—
Byamsita Cheated; deceived.

ବ୍ୟକତ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ବ୍ୟକ୍ତ; ପ୍ରକାଶିତ—Published;
Byakata manifest (ଉ—ମରମ ପରମ ଗୁପତ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ କୃପାରୁ ବ୍ୟକତ—ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।]
[ଦ୍ର – 'ବ୍ୟ' ଓ 'ବ୍ୟା' ଅକ୍ଷରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୋଷରୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଭାଷାରେ 'ବେ' ରୂପେ ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ କଥିତ ହୁଏ । ଯଥା—ବ୍ୟକ୍ତି—ବେକତି, ବେକେତି । ବ୍ୟତିକ୍ରମ—ବେତିକ୍ରମ । ବ୍ୟତିରେକେ—ବେତିରେକେ । ବ୍ୟତୀତ—ବେତୀତ । ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ—ବେତିବେସ୍ତ । ବ୍ୟବସାୟ—ବେବସା, ବେଉସା । ବ୍ୟାପାର—ବେପାର, ବ୍ୟବହାର—ବେହାର ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବ୍ୟକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅନ୍‌ଜ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶ କରିବା+କର୍ମ. କ)—
Byakta ୧ । ପ୍ରକାଶିତ—1. Published; expressed. ୨ । ସ୍ପଷ୍ଟୀକୃତ—2. Made clear. ୩ । ସ୍ପଷ୍ଟ; ସ୍ଫୁଟ; ପ୍ରକଟିତ—3. Clear; articulate; patent; manifest. ୪ । ସ୍ଥୂଳ—4. Thick. ୫ । ଦୃଷ୍ଟ—5. Perceived; seen. ୬ । ଅନୁମିତ—6. Inferred; guessed. ୭ । ଦୃଶ୍ୟ—7. Visible. ୮ । ବିଶିଷ୍ଟରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ—8. Individuated; clearly indicated. ୯ । (+କର୍ତ୍ତୃ. କ)—ବିଜ୍ଞ—9. Knowing. ବି.—ବିଷ୍ଣୁ—Bishnu.

ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଫିଟାଇ. କରି କହିବା; ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ କରିବା—1. To speak out; ବ୍ୟକ୍ତ କରା **व्यक्त करना** to make clear; to express clearly. ୨ । ଦେଖାଇବା—2. To manifest; to show.
Byakta karibā

ବ୍ୟକ୍ତ ଗଣିତ—ସଂ. ବି—ପାଟୀଗଣିତ—
Byakta ganita Arithmetic.

ବ୍ୟକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାର୍ଥ—ସଂ. ବିଣ—(ବିଦ୍ୟମାନ; ବ୍ୟକ୍ତ=ପ୍ରକାଶିତ+ଦୃଷ୍ଟ= ଅବଲୋକିତ+ଅର୍ଥ=ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ବିଷୟ; ଦୃଷ୍ଟ ବିଷୟ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି)—ଯେ ନିଜେ ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ବିଷୟ ଆଖିରେ ଦେଖିଅଛି; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ—Having himself seen a thing. ବି.—କୌଣସି ଘଟଣା ସ୍ୱୟଂ ଦେଖିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ସାକ୍ଷୀ—An
Byakta drushtārtha
eye-witness; one who gives direct evidence of an occurrence.

ବ୍ୟକ୍ତରୂପ—ସଂ.ବିଣ ସୁଂ-୧। (ବିଦ୍ୟମାନ; ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଅଛି ରୂପ ଯାହାର)—
Byakta rūpa ଯାହାର ରୂପ ଦୃଶ୍ୟ ହେଉଅଛି—1. Having (ବ୍ୟକ୍ତରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ) a visible form. ୨ । ସ୍ଥୂଳରୂପ—2. Having a material form. ବି—(କର୍ମଧା) — ୧ । ଦୃଶ୍ୟ ରୂପ—1. Visible form. ୨ । ସ୍ଥୂଳ ମୂର୍ତ୍ତି—2. Material form. ୩ । (ବିଦ୍ୟମାନ) ବିଷ୍ଣୁ—3. A name of Bishnu.

ବ୍ୟକ୍ତି—ସଂ. ବି—(ବି+ଅନଜ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶିତ ହେବା+କର୍ମ. କ)
Byakti ୧ । ମନୁଷ୍ୟ; ଲୋକ; ଜଣ—1. Individual; a distinct person; person. ୨ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—2. One of a class ୩ । ଶରୀରୀ—3. A corporeal or material being. ୪ । ପ୍ରାଣୀ; ଜୀବ—4. Animal. ୫ । ଦ୍ରବ୍ୟ; ବସ୍ତୁ; ପଦାର୍ଥ—5. Thing; article. ୬ । (+ଭାବ.କ)—ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି; ପ୍ରକାଶ—6. Manifestation. [ଦ୍ର—ବ୍ୟକ୍ତି ଶବ୍ଦ ସ୍ୱରୂପରେ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ହେଲେହେଁ ଭାଷାରେ ଏହା ମନୁଷ୍ୟ ବା ଲୋକ ଅର୍ଥରେ ପୁଂଲିଙ୍ଗରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ହି. ଶ. ।]

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଜଣକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Byaktigata 1. Relating to an individual.
ଜାତିଗତ } —ବିପରୀତ
ଦଳଗତ } ୨ । ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Personal; relating to one's self. ୩ । ସ୍ୱାର୍ଥପର—3. Selfish.

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଈର୍ଷା—ସଂ.ବି--ଅହଙ୍କାର;ଅଦାଉଡ଼ି—Personal grudge.
Byaktigata īrshā (ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହିଂସା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉନ୍ନତି—ସଂ. ବି—ଜଣକର ଉନ୍ନତି—
Byaktigata unnati Personal improvement.

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ—ଦେ. ବି—ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଜଣକର ବିଶିଷ୍ଟ
Byaktigata pārthakya ପାର୍ଥକ୍ୟ—Individual
(ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବୈଷମ୍ୟ – ଅନ୍ୟରୂପ) difference.

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶେଷତା(ତ୍ୱ)—ଦେ.ବି - ଜଣକର ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥା
Byaktigata bisēshatā(twa) ବା ଗୁଣ—Individual
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶିଷ୍ଟତା } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ } peculiarity; individuality.

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବ—ଦେ. ବି—ନିଜର ମନରେ ଉଦିତ ଭାବ—
Byaktigata bhāba Personal feeling.
ব্যক্তিগত ভাব **वयक्तिगत भाव**

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାର୍ଥ—ଦେ. ବି—ନିଜର ନିଜର ଉପକାର—
Byaktigata swārtha Personal interest.

ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରହ—ସଂ. ବି (ବ୍ୟକ୍ତି+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ଗୋଟିଏ
Byakti graha ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥର ସତ୍ତାର ଉପଲବ୍ଧି-
(ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରାହ୍ୟତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଜ୍ଞାନର ମନୋବୃତ୍ତି—Discernment of individuality; the mental quality

by which the peculiarities of different things are realised.

ବ୍ୟକ୍ତିତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି (ବ୍ୟକ୍ତି+ଭାବ.ତା,ତ୍ୱ)—୧ । ସ୍ୱତ୍ତାଧାନ୍ୟ; ବ୍ୟକ୍ତି
Byaktitā(twa) ବିଶେଷର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ—Individuality; one's superiority over others ୨ । ବିଶିଷ୍ଟତା; ବିଶେଷତ୍ୱ—2. Peculiarity.

ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ—ସଂ. ବି—୧ । ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି—
Byakti bisesha – 1. One individual out of a class. ୨ । କେହି ଜଣେ ଲୋକ; ଜଣେ କେହି; ଜଣେ କେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—2, A particular person.

ବ୍ୟକ୍ତି ଭେଦ—ସଂ. ବି—ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ପ୍ରଭେଦ;
Byakti bheda ସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣଯୁକ୍ତ ଜଣେ — A distinct individual; a particular individual.

ବ୍ୟକ୍ତୀକରଣ—ସଂ. ବି (ବ୍ୟକ୍ତ+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ୱି+କରଣ)—
Byaktīkaraṇa ସ୍ପଷ୍ଟୀ କରଣ; ପ୍ରକାଶ କରଣ; ଯାହା ପୂର୍ବେ ବ୍ୟକ୍ତ ନ ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା କର୍ମ— Making clear or manifest a thing which was not so before.

ବ୍ୟକ୍ତୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ—(ବ୍ୟକ୍ତ+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ୱି+କୃତ)—
Byaktī kṛuta ପ୍ରକଟିତ; ସ୍ପଷ୍ଟୀକୃତ; ଯାହାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇ ଅଛି—Made manifest; made clear.

ବ୍ୟକ୍ତୀଭୂତ—ସଂ. ବିଣ—(ବ୍ୟକ୍ତ+ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ୱି+ଭୂତ)—ଯାହା
Byaktībhūta ପୂର୍ବେ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ (ବ୍ୟକ୍ତୀଭବ—ବି) ଅଛି— Become manifest or evident.

ବ୍ୟଗ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଅଗ୍ର; ବିଗତ କି ବହିର୍ଗତ ହୋଇଅଛି
Byagra ଅଗ୍ର ଯାହାର)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତାନ୍ତ୍ରିତ—
1. Eager; ardent; zealous. ୨ । ବ୍ୟସ୍ତ; ଚିନ୍ତିତ—2. Anxious. ୩ । ଅଧୀର—3. Impatient. ୪ । ବ୍ୟାକୁଳ—4. Bewildered; perplexed. ୫ । ଭୀତ; ତ୍ରସ୍ତ—5. Alarmed; (ବ୍ୟଗ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) affrighted; afraid. ୬ । ଉଦ୍ୟୋଗୀ; ଉଦ୍ୟମଶୀଳ—6. Prompt; diligent; assiduous. ୭ । ଆସକ୍ତ—7. Fondly attached; devoted to ବି.— ବିଷ୍ଣୁ—Vishṇu. ଦେ. ବି—୧ । ବେଗ—1. Force. ୨ । ବ୍ୟସ୍ତତା; ଅଧୀରତା—2. Impatience. [ଉ—ବାସ ଗୃହେ ରାଖା ସୀଦଲ ବାମ ବ୍ୟସ୍ତ ସ୍ମୈ । ପ୍ରାତି. ରସବାରଥ ।]

ବ୍ୟଗ୍ରଚିତ୍ତ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ବ୍ୟଗ୍ରଶ୍ଚ ଚିତ୍ତଶ୍ଚ;ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଅଛି ଚିତ୍ତ ଯାହାର)—
Byagra chitta ୧ । ଆକୁଳ; ବ୍ୟସ୍ତ—1. Bewildered; (ବ୍ୟସ୍ତ ମାନସ, ବ୍ୟଗ୍ରଚେତାଃ—ଅନ୍ୟରୂପ) perturbed. ୨ । (ବ୍ୟଗ୍ରଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—2 Anxious. ୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତାନ୍ତ୍ରିତ—3. Eager; ardent; zealous.

ବ୍ୟଗ୍ରତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି—(ବ୍ୟସ୍ତ+ଭାବାର୍ଥେ. ତା, ତ୍ୱ)—୧ । ବ୍ୟସ୍ତତା;
Byagratā (twa) ଅତ୍ୟନ୍ତ—1. Ardour; zeal; eagerness. ୨ । ବ୍ୟାକୁଳତା—2. Perplexity, bewilderment. ୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟ—3. Alarm.

ବ୍ୟଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ—(ବି=ହୀନ+ଅଙ୍ଗ)—୧ । ବିକଳାଙ୍ଗ; ଅଙ୍ଗହୀନ;
Byanga ଭୋଡ଼ିଆ—1. Deformed; crippled; mutilated. ୨ । ବ୍ୟର୍ଥ; ନିଷ୍ଫଳ—2. Fruitless. ବି—୧ । ଭେକ ବେଙ୍ଗ—1. Frog. ୨ । ମୁଖରୋଗ ବିଶେଷ; ଭଙ୍ଗ ରୋଗ—2. A disease resulting in black patches on the face. [ଦ୍ର— ଗ୍ରବପ୍ରକାଶ ମତରେ ଅତିରିକ୍ତ କ୍ରୋଧ କି ପରିଶ୍ରମ ଯୋଗୁ ବାୟୁ କୁପିତ ହୋଇ ମୁହଁରେ ଶ୍ୱେତ ଶ୍ୱେତ କଳା ଦାଗ କି ବ୍ରଣ ବାହାରି ପଡ଼େ—ହ. ଶ. ।] ଦେ. ବି.— (ସଂ. ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ)—୧ । ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ; ବିଦ୍ରୂପ—1. Irony; satire; sarcasm. ୨ । ବିଘ୍ନ; ବାଧା—2. Impedement.

ବ୍ୟଙ୍ଗକ—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟଙ୍ଗ+କ; ଇନ୍ଦ୍ର ପର୍ବତମାନଙ୍କର ପକ୍ଷ ଛେଦନ
Byangaka କରି ପର୍ବତମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି ଥିବାରୁ)—ପର୍ବତ (ହ. ଶ)—Mountain.

ବ୍ୟଙ୍ଗ କଥା—ଦେ. ବି—୧ । ବିକୃତରୂପ କରାଯାଇଥିବା କଥା—
Byanga kathā 1. Distorted speech. ୨ । ବିଦ୍ରୂ- (ବ୍ୟଙ୍ଗ ବାକ୍ୟ, ବ୍ୟଙ୍ଗବଚନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଉକ୍ତି—2, Irony; satire; sarcasm.

ବ୍ୟଙ୍ଗକର—ସଂ. ବିଣ—ଯେ ବିକଳାଙ୍ଗ କରେ—Mutilating.
Byangakara (ବ୍ୟଙ୍ଗକାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟଙ୍ଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ)—ଥଟ୍ଟା କରିବା—
ব্যঙ্গ করা ব্যঙ্গ করনা To jest; to jeer; to satirize.

ବ୍ୟଙ୍ଗ ବିଦ୍ରୂପ—ଦେ. ବି (ସହଜର ଶବ୍ଦ) (ସଂ. ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ+ବିରୂପ)—
Byanga bidrūpa ୧ । ଶ୍ଳେଷବଚନ—1. Irony; satire.
ব্যঙ্গবিদ্রূপ ঠাট্টাতামাসা ୨ । ଘୃଣାବ୍ୟଞ୍ଜକ ଉପହାସ— 2. Gibe; sneer.

ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ—ଦେ. ବିଣ—ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାତ୍ମକ (ଦେଖ)—
Byangātmaka Byāngyātmaka (See). (ବ୍ୟଙ୍ଗାର୍ଥକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟଙ୍ଗାର୍ଥ—ସଂ. ବି—ବିକଳୀକୃତ ଅର୍ଥ—Distorted meaning.
Byangārtha ଦେ. ବି—ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥ (ଦେଖ)— Byangyārtha (See)

ବ୍ୟଙ୍ଗିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅନ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ମ.ତ —୧ । ବିକଳୀକୃତ-
Byangita 1. Distorted; crippled; mutilated. ୨ । ବ୍ୟାକୁଳୀକୃତ—2. Confounded; confused.

ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି—ସଂ. ବି—ବିକଳୀକୃତ ଉକ୍ତି—Distorted speech.
yangokti ଦେ. ବି—ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟୋକ୍ତି (ଦେଖ)— Byangyokti (See).

ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଅନ୍ଜ ଧାତୁ=ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Byangya ୧ । ନିଗୂଢ଼ାର୍ଥ—1. Hidden meaning; implied sense. ୨ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ— . Rea or

intended meaning ୩ । ସୂଚିତାର୍ଥ—3. Hinted meaning. [ଦ୍ର—ବାଚ୍ୟ, ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ ଭେଦରେ ଶବ୍ଦର ଶକ୍ତି ତ୍ରିବିଧ; ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାକ୍ରମେ ଅଭିଧା, ଲକ୍ଷଣା ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ) ଶବ୍ଦର ବ୍ୟଞ୍ଜନାବୃତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକଟିତ ଅର୍ଥକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ ବୋଲାଯାଏ । ଏହା ଶବ୍ଦର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥଠାରୁ ପୃଥକ୍ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ଅଟେ ।] ୩ । ଉପହାସ; ପରିହାସ—3. Joke; satire; sarcasm. ୪ । ଶ୍ଳେଷ—ଉଲୁଗୁଣା; ଉଦ୍ଘଣ—4 Irony; sneer ୫ । ଘୃଣାସୂଚକାର୍ଥଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟ--5. Innuendo; insinuation.

ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାତ୍ମକ—ସଂ. ବିଣ—ଯହିଁରେ ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥ ନିହିତ ଥାଏ—Byaṅgyātmaka (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Having a covert meaning; ironical; insinuative

ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥ—ସଂ. ତ—୧ । ନିଗୂଢ଼ାର୍ଥ—1. Implied meaning yaṅgyārtha [ଦ୍ର—ପ୍ରଥମେ ବାକ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ତାହା ଛଡ଼ା ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥ ବୋଲାଯାଏ ।] ୨ । ଶ୍ଳେଷାର୍ଥ—2. Covert or insinuating meaning

ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟୋକ୍ତି—ସଂ. ବି—୧ । ବକ୍ରୋକ୍ତି; ଶ୍ଳେଷୋକ୍ତି—1. Sarcasm; Byaṅgyokti irony. ୨ । ଦୁଇ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶକ ଉକ୍ତି—2. A pun; a play on words. ୩ । ଥଟ୍ଟା; ପରିହାସ; ବିଦ୍ରୂପ ବାକ୍ୟ—3 Jeer; jest; joke. ୪ । ଗୂଢ଼ାର୍ଥକ ବିଦ୍ରୂପ—4 Innuendo; insinuation; covert joke.

ବ୍ୟଜ—ସଂ. ବି—(ବି+ଅଜ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—Byaja ୧ । ବାୟୁ ସଞ୍ଚାଳନ—1. Ventilation. ୨ । ପବନ କରିବା; ବିଞ୍ଚିବା—2. Fanning.

ବ୍ୟଜନ—ସଂ. ବି—୧ । (ବି+ଅଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ବ୍ୟଜ Byajana (ଦେଖ)-1. Byaja (See). ୨ । (+କରଣ ଅନ) ବ୍ୟଜନୀ (ଦେଖ)—2. Byajanī (See).

ବ୍ୟଜନୀ—ସଂ. ବି (ବି+ଅଜ୍ ଧାତୁ+କରଣ ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ତାଳବୃନ୍ତ; Byajanī ବିଞ୍ଚଣା; ପଙ୍ଖା—A hand-fan.

ବ୍ୟଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅନ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ)—ଶବ୍ଦର ବ୍ୟଞ୍ଜନାଶକ୍ତି Byajya ଦ୍ୱାରା ଯାହା ବୁଝାଯାଏ (ହି. ଶ)—Comprehensible by the implied or insinuated meaning.

ବ୍ୟଞ୍ଜକ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅନ୍ଜ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ Byañjaka ଅକ)—୧ । ପ୍ରକାଶକ—1. Manifesting; (ବ୍ୟଞ୍ଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) indicating; making plain. ୨ । ଯାହା କୌଣସି ଭାବକୁ ବା ଅର୍ଥକୁ ମନରେ ଜନ୍ମାଏ--2. Suggesting a meaning or thought; thought. provoking; suggestive. ବି—୧ । ହୃଦ୍‌ଗତ ଭାବ ପ୍ରକାଶକ ଅଭିନୟ—1. A representation expressing feelings or passions; a mute acting suggesting the thoughts of the actor. ୨ । ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦ୍ୱାରା ବୋଧକ ଶବ୍ଦ (ପ୍ରବୃତ୍ତି-ବାଦ)—2. A word which implies a certain meaning different from its apparent meaning.

ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଶ୍ଳେଷ—ଦେ. ବି—ଅନୁପ୍ରାସ ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟାଲଙ୍କାର Byañjaka ślesha ବିଶେଷ—A figure of speech consisting of puns [ଦ୍ର—ଅଭିନବ୍ୟ ସାମନ୍ତ ସିଂହାରଙ୍କ ରଦଚ୍ଛଦ ଚିନ୍ତାମଣିର ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଶ୍ଳେଷଃ ଅଟେ—ସ୍ୱରସ ନିଧିରେ ଦାସ ଅସ ବୋଲୁ ନାହିଁ, ବର୍ପକ ରଣରେ ଛେଦ ଦେଲ ଶୃଙ୍ଗ ଶୃଙ୍ଗ, ଭାବରଧନ ବିପାଇଁ ଦେଉଛି ମୁଁ ଧ୍ୟାନ, ବୃତାର୍ଥ ପଦଷ୍ଟ ଥରେ କରୁ ବିନା ଦାନ ।]

ବ୍ୟଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି (ବି+ଅନଜ୍ ଧାତୁ+କରଣ ଅନ; ଯାହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି yañjana ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ ପାଏ)—୧ । ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବୋଧକ ଲକ୍ଷଣ; ଚିହ୍ନ—1. Distinctive sign or mark, token. ୨ । ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଭେଦଜ୍ଞାପକ ଚିହ୍ନ (ଯଥା—ପୁରୁଷର ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ତନ)—2. Distinctive marks of the sexes. ୩ । କ ଠାରୁ ହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ୩୩ଟି ବର୍ଣ୍ଣ—3. The consonants. [ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ୪୯ ଟି ବର୍ଣ୍ଣର ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ।

ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ୧୩+ବ୍ୟଞ୍ଜନ ୩୩+ଅଯୋଗବାହ ୩=୪୯;

ବର୍ଣ୍ଣମାନ ସ୍ୱର, ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଓ ଅଯୋଗବାହ ଏହି ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ । ଅଠାରୁ ଔ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ୧୩ଟି ବର୍ଣ୍ଣକୁ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲାଯାଏ । ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣମାନ ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଅନ୍ତି । କ ଠାରୁ ହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୩ଟି ବର୍ଣ୍ଣକୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲାଯାଏ । ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣର ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହି ବର୍ଣ୍ଣମାନେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନୁସ୍ୱାର, ବିସର୍ଗ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁକୁ କେହି କେହି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଓ କେହି କେହି ଅଯୋଗବାହ ବର୍ଣ୍ଣ କହନ୍ତି ଓ କେହି କେହି ଏ ୩କୁ ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ଗଣନା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ୩୩ଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ୩ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ପ୍ରଥମ ୨୫ଟି ବର୍ଗ୍ୟ ବା ସ୍ପର୍ଶ ବର୍ଣ୍ଣ । ଯଥା—କ ବର୍ଗ (୫), ଚ ବର୍ଗ (୫), ଟ ବର୍ଗ (୫), ତ ବର୍ଗ (୫) ଓ ପ ବର୍ଗ (୫); ୪ଟି ଅବର୍ଗ୍ୟ ବା ଅନ୍ତଃସ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ଯଥା—ଯ, ର, ଲ, ବ; ୪ଟି ଉଷ୍ମବର୍ଣ୍ଣ ଯଥା—ଶ, ଷ, ସ, ହ ।] ୪ । ଅନ୍ନ ଭୋଜନର ସହାୟକ, ତରକାରୀ; ସୁପ ଶାକାନ୍ନ (ଯହିଁର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ହୁଏ)—4 Curry; sauce; stew. ୫ । ଅବୟବ; ଅଙ୍ଗ (ହି. ଶ)—5. Limb. ୬ । ତଳପେଟର ନିମ୍ନ ସ୍ଥାନ; ଉପସ୍ଥ (ହି. ଶ)-6. The part of the body below the abdomen. ୭ । ସିଦ୍ଧ ଭୋଜ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ (ହି.ଶ)—7. Any boiled

food. ୮ । (+ଭାବ, ଅନ) ବ୍ୟକ୍ତ ହେବାର ବା କରିବାର କ୍ରିୟା (ହି. ଶ)—8. Manifestation.

ବ୍ୟଞ୍ଜନ ସନ୍ଧି—ସଂ. ବି (ବ୍ୟାକରଣ)—ପଦାନ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ସହିତ ଅନ୍ୟ
Byañjana sandhi ପଦାଦ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ବା ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣର ଯୋଗ—(Grammar) The conjuction of the final consonant of one word with the first consonant or vowel of the following word.

ବ୍ୟଞ୍ଜନା—ସଂ. ବି (ବ୍ୟଞ୍ଜନ+ଆ)—୧ । ବାକ୍ୟର ବ୍ୟଙ୍ଗାର୍ଥ-
Byañjanā ବୋଧକ ଶକ୍ତି; ଯେଉଁ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ବାକ୍ୟର ଗାଢ଼-ପର୍ଯ୍ୟାର୍ଥର ବା ଗୂଢ଼ାର୍ଥର ବା ଅଭିପ୍ରେତାର୍ଥର ବା ସୂଚିତାର୍ଥର ବୋଧ ହୁଏ—1. The power of a word by which it suggests a hidden meaning or innuendo. ୨ । ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି—2. A figurative mode of speech; irony; sarcasm. ୩ । ପ୍ରକଟୀକରଣ—3. The act of making manifest or patent.

ବ୍ୟଞ୍ଜନା ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି—ଶବ୍ଦର ଯେଉଁ ବୃତ୍ତି ବା ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦର ବା
Byañjanā brutti ବାକ୍ୟର ବାଚ୍ୟାର୍ଥ ଓ ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ ଠାରୁ (ବ୍ୟଞ୍ଜନାଶକ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ପୃଥକ୍ ବକ୍ତାଙ୍କ ଅଭିପ୍ରେତ ଗୂଢ଼ାର୍ଥର ବୋଧ ଜନ୍ମେ—The power of a word by which the hidden meaning or suggestion or intention of the speaker is gathered, apart from its literal or patent meaning. [ଦ୍ର—ଏହି ବ୍ୟଞ୍ଜନାବୃତ୍ତି ଅଯାଚତଃ ଦ୍ୱିବିଧ; ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀ ଓ ଅର୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନା । ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନାକୁ ଶାବ୍ଦୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଓ ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନାକୁ ଆର୍ଥୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନା କହନ୍ତି ।]

ବ୍ୟଞ୍ଜିତ—ସଂ. ବି.—(ବି+ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରକାଶିତ-
Byañjita 1. Expressed. ୨ । ସୂଚିତ—2. Suggested; hinted. ୩ । ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦ୍ୱାରା ବୋଧିତ—3. Understood or conveyed by the implied meaning.

ବ୍ୟଡ଼ମ୍ବକ—ସଂ. ବି—(ବି+ଅଡ଼ [ଭନ୍ଦ] ଧାତୁ=ଭ୍ରମିତ ହେବା+
Byardambaka କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଏରଣ୍ଡ ଗଛ; ଗବ ଗଛ—The castor oil plant; Ricinus Communis.

ବ୍ୟତି—ସଂ. ବି—ଘୋଡ଼ା (ହି. ଶ)—
Byati Horse.

ବ୍ୟତିକ(କା)ର—ସଂ. ବି—(ବି+ଅତି+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Byatika(kā)ra ୧ । ବ୍ୟସନ;ବିପଦ—1. Misfortune; calamity ୨ । ବ୍ୟାପ୍ତି—2. Pervading; diffusion; overspreading. ୩ । ସମ୍ପର୍କ; ସମ୍ବନ୍ଧ—3. Connection; relation. ୪ । ମିଶ୍ରଣ—4. Mixture; union; combination. ୫ । ପରସ୍ପର କର୍ମ କରଣ—5. Mutual action. ୬ । ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ—6. Mutual connection. ୭ । ବିନାଶ (ହି. ଶ)—7. Ruin; destruction. ୮ । (+କର୍ମ. ଅ) ସମୂହ—8. Multitude. ସଂ. ବିଣ (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ସମ୍ପର୍କଯୁକ୍ତ—Related.

ବ୍ୟତିକ୍ରମ—ସଂ. ବି (ବି+ଅତିକ୍ରମ)—୧ । କ୍ରମର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ—1.
Byatikrama Inversion of order or arrangement. ୨ । ବୈପରୀତ୍ୟ—2. Opposision; contrariety. ୩ । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ; ଓଲଟାଇବା—3. Transgression; reversion. ୪ । ଅନ୍ୟଥା ଭାବ—4. Deviation. ୫ । ତ୍ରୁଟି—5. Violation; breach. ୬ । ବାଧା; ବିଘ୍ନ (ହି. ଶ)—6. Obstacle; obstruction.

ବ୍ୟତିକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଅତିକ୍ରମଣ)—୧ । କ୍ରମର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ
Byatikramaṇa କରିବା—1. Inverting the order. ୨ । ନିୟମ ଲଙ୍ଘନ—2. Transgression or violation of a rule.

ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅତିକ୍ରାନ୍ତ)—୧ । ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପ୍ରାପ୍ତ
Byatikrānta —1. Inverted; reversed. ୨ । (ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତି—ବି) ଉଲ୍ଲଂଘିତ—2. Transgressed; violated.

ବ୍ୟତିଚାର—ସଂ. ବି (ବି+ଅତିଚାର)—୧ । ପାପାଚରଣ—1.
Byatichāra Commission of sinful acts. ୨ । ଦୋଷ 2. Fault; defect.

ବ୍ୟତିପାତ—ସଂ. ବି (ବି+ଅତି+ପତ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ ।
Byatipāta ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ପାତ; ଘୋର ଉପଦ୍ରବ—1. A great oppression or calamity. ୨ । ବ୍ୟତୀପାତ (ଦେଖ)—2. Byatipāta (See)

ବ୍ୟତି ବ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ସଂ. ବି+ଅତି+ବ୍ୟସ୍ତ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ
Byati byasta ବ୍ୟସ୍ତ—1. Much perplexed; much harassed. (ଉ—କରିବା ପାଇଁ ନୋହି ବ୍ୟତି ବ୍ୟସ୍ତ, ଘର ବାଡ଼ୀ, ଜମି, ଜମା ବନୋବସ୍ତ । ରାଧାନାଥ ଦରବାର) ୨ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ—2. Unusually busy or engrossed in work.

ବ୍ୟତିରିକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଅତିରିକ୍ତ)—୧ । ବିଭିନ୍ନ—1. Dis-
Byatirikta tinct; different. ୨ । ଅତିରିକ୍ତ—2. Ex-
(ବ୍ୟତିରିକ୍ତତା—ବି) cessive;extra. ୩ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—3. Increased; enlarged. ୪ । ପୃଥକ୍ କୃତ—4. Separated; withheld.

ବ୍ୟତିରେକ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅତିରେକ)—୧ । ପ୍ରଭେଦ; ବିଭିନ୍ନତା—
Byatireka 1. Difference; dissimilarity. ୨ । ଅଭାବ-2. Want; absence. ୩ । ବୃଦ୍ଧି—3. Increase, growth. ୪ । ଅତିକ୍ରମ—4. Transgression. ୫ । କାବ୍ୟାଲଙ୍କାର ବିଶେଷ; ଉପମାନ ଅପେକ୍ଷା ଉପମେୟର ଆଧିକ୍ୟ ବା ବିଶେଷତା ବୁଝାଇବା ଅଳଙ୍କାର—5. A

figure of speech in which there is dissimilarity between the matters compared. [ଦ୍ର—ଉପମାନରୁ ଉପମେୟର ଆଧିକ୍ୟ କଥିତ ହେଲେ ବ୍ୟତିରେକ ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ । ଯଥା—ଲକ୍ଷ୍ମୀଯୁଧେ ତାର ଅଧୋତମେ, ନବେ ଯେଉଁ ଭୁଲନା, ତହିଁ ବଳ ଲକ୍ଷ୍ମ ସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦରୀ ଭୁଲା ଅଲଣା—ଗ୍ରନ୍ଥାନାଥ. ଉଷା । (ଭୁଲମଣି. ଅଳଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ)] ୬ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର-ବସ୍ତୁତ୍ୱ—6. Individual existence. (ଦ୍ର—ଅସ୍ମା ସର୍ବଦା ସର୍ବଠାବେ, ଅନ୍ୟସ୍ମ ବ୍ୟତିରେକ ଭାବେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବ୍ୟତିରେକୀ—ସ. ବ (ବ୍ୟତିରେକ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Byatireki ୧ । ପ୍ରଭେଦକ—1. Separating; distinguishing. ୨ । ଅଭାବ ବିଶିଷ୍ଟ—2. Needy; full of want. ୩ । ପ୍ରତିଷେଧକ—3. Negative; Countermanding. ୪ । ଅତିକ୍ରମଣ କାରୀ (ହ.ଶ)—4. Transgressing. ୫ । ବିଭିନ୍ନତା ଉତ୍ପାଦନକାରୀ (ହ. ଶ)—5. Producing difference.

ବ୍ୟତିରେକେ—ଦେ.କ୍ରି. ବଣ—୧ । ବ୍ୟତୀତ;ବିନା—1. Without.
Byatireke ବ୍ୟତିରେକେ ସିବାୟ ୨ । ଛଡ଼ା—2. Except.

ବ୍ୟତିଷକ୍ତ—ସ. ବଣ (ବି+ଅତି+ସନ୍ଜ ଧାତୁ=ଆସକ୍ତ ହେବା+
Byatishakta କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଆସକ୍ତ—1. Attached to; devoted. ୨ । ପରସ୍ପର ମିଳିତ—2. Mutually united; mixed up. ୩ । ଗ୍ରଥିତ—3. Orderly, arranged together; set.

ବ୍ୟତିସଙ୍ଗ—ସ. ବ (ବି+ଅତି+ସନ୍ଜ ଧାତୁ+ଘଞ୍ଜ. ଅ)—
Byatisanga ୧ । ପରସ୍ପର ମିଳନ—1. Mutual union; conjunction; coincidence. ୨ । ଆସକ୍ତି—2. Attachment; love; devotion. ୩ । ଏକତ୍ର ବନ୍ଧନ—3. The tying of things together; mutual bond. ୪ । ବିନିମୟ; ବଦଳ (ହ. ଶ)—4. Exchange

ବ୍ୟତି(ତୀ)ହାର—ସ. ବ (ବି+ ଅତି+ହୃ. ଧାତୁ+ଘଞ୍ଜ. ଅ)—
Byati(ti)hāra ୧ । ପରସ୍ପର ଏକରୂପ କ୍ରିୟା କରଣ—1. The act of both performing similar kind of work; reciprocity. ୨ । ପର୍ଯ୍ୟାୟକରଣ; ପାଳି କରି କାମ କରିବା 2. Act of doing by turns. ୩ । ପରିବର୍ତ୍ତନ; ବିନିମୟ; ବଦଳ—3. Exchange. ୪ । ଗାଳିମନ—4. Abuse. ୫ । ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ; ମାଡ଼ପିଟ—5. Scuffle.

ବ୍ୟତୀକାର—ସ. ବ—ବ୍ୟତିକର (ଦେଶ)
Byatikāra Byatikara (See).

ବ୍ୟତୀତ—ସ. ବଣ—(ବି+ଅତୀତ)—୧ । ବିଗତ—1. Gone. ୨ ।
Byatita ଅତୀତ—2. Past. ୩ । ଅତିବାହିତ—3. Passed over; whiled away. ୪ । ତ୍ୟକ୍ତ—4. Abandoned. ୫ । ମୃତ—5. Dead; deceased. ୬ । ବିଲୁପ୍ତ—6. Destroyed; disappeared. ୭ । ସମ୍ପନ୍ନ—7. Accomplished; effected; completed.

ବ୍ୟତୀତ ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଛଡ଼ା—1. Except; apart
ସିବାୟ from. ୨ । ବିନା; ବ୍ୟତିରେକେ—2. Without.

ବ୍ୟତିପାତ—ସ. ବ (ବି+ଅତି+ପାତ)—୧ । ଉତ୍ପାତ; ଭୂକମ୍ପାତ,
Byatipāta ଧୂମକେତୁ, ଭୂମିକମ୍ପାଦି ଅମଙ୍ଗଳଜନକ ଉତ୍ପାତ—1. Natural calamities (e. g. earthquake, comet, falling of shooting stars etc). ୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ୨୭ ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ସପ୍ତଦଶ ଅଶୁଭକର ଯୋଗ—2. (Astrology) the 17th inauspicious astrological conjunction. [ଦ୍ର—ବୈଧୃତି ଯୋଗ ପରେ ଏ ଯୋଗ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅମଙ୍ଗଳକର ଯୋଗ । ଏ ଯୋଗ ପଡ଼ିଥିବା ସମୟରେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଷିଦ୍ଧ ।] ୩ । ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ ଶ୍ରବଣା, ଧନିଷ୍ଠା, ଆର୍ଦ୍ରା, ଅଶ୍ଳେଷା ବା ମୃଗଶିରା ନକ୍ଷତ୍ର ପଡ଼ିବା ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ଯୋଗ—3. A conjunction of certain asterisms with the amābāsyā day. [ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ କଲେ ବହୁ ପୁଣ୍ୟଲାଭ ହୁଏ—ହ. ଶ ।] ୪ । ଅଶ୍ରଦ୍ଧା; ଅପମାନ—4. Disrespect; dishonour.

ବ୍ୟତ୍ୟୟ—ସ. ବ (ବି+ଅତି+ଇ. ଧାତୁ+ଘଞ୍ଜ. ଅ)-୧ । ବ୍ୟତିକ୍ରମ-
Byatyaya 1. Transgression; reversion. ୨ । ବୈପରୀତ୍ୟ—2. Opposition; contrariety. ୩ । କ୍ରମ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ—3. Inverted order; retrogression.

ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ତ—ସ. ବଣ (ବି+ ଅତି+ ଅସ୍) —୧ । ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତ—
Byatyasta 1. Transgressed. ୨ । ବିପରୀତ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥିତ; ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—2. Inverted; reversed. ୩ । ଓଲଟପାଲଟ—3. Tupsy turvy. ୪ । ଗୋଳମାଳ ହୋଇଥିବା—4. Disordered; confused.

ବ୍ୟତ୍ୟାସ—ସ. ବ (ବି+ଅତି+ଅସ ଧାତୁ+ଘଞ୍ଜ. ଅ)-୧ । ବିପର୍ଯ୍ୟାସ;
Byatyāsa ଓଲଟ ପାଲଟ ହେବା—1. Inversion. ୨ । ଲୋଡ଼ଟ ପାଡ଼ଟ—2. Confusion. ୩ । ଗୋଳମାଳ—3. Disorder.

ବ୍ୟତ୍ର(ତ୍ରି,ତ୍ରେ)କେ—ଅ. ଅ (ପଦ୍ୟ)—ବ୍ୟତୀତ; ଛଡ଼ା—Besides;
Byatra(tri,tre)ke except. [ଦ୍ର—ବଡ଼ବାନଳେ ପଡ଼ିଅ ଛାଡ଼ା ରକ୍ଷିବ ଗଣ୍ଡେ, ବ୍ୟତ୍ରକେ ଏଥିରୁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗଣେ । ଭଞ୍ଜ.
ସିବାୟ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବ୍ୟଥ (ଧାତୁ)—ସ—ବଥାଇବା—
Byatha (root) To ache.

ବ୍ୟଥକ—ସ. ବଣ (ବ୍ୟଥ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ପୀଡ଼ାଦାୟକ—
Byathaka [ବ୍ୟଥିକା—ସ୍ତ୍ରୀ] Painful.

ବ୍ୟଥନ—ସ, ବ. (ବ୍ୟଥ ଧାତୁ+ଘଞ୍ଜ. ଅନ)—୧ । ପୀଡ଼ା; ବ୍ୟଥା—
Byathana 1. Pain. ୨ । ପୀଡ଼ା ଦେବା—2. Giving pain. ଦେ. ବଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ପୀଡ଼ାଦାୟକ (ହ. ଶ)—Painful.

ବ୍ୟଥା—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟଥ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ପୀଡ଼ା; କ୍ଲେଶ; ବେଦନା; ଦୁଃଖ—1. Pain; agony; distress. ୨ । ବିନ୍ଧା; ବଥା—2. Aching. ୩ । ଶୋକ—3. Grief; sorrow; woe. ୪ । ଭୟ—4. Fear; alarm.
Byathā ବ୍ୟଥା ବ୍ୟଥା करना
(ବ୍ୟଥା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟଥା କରିବା—କ୍ରି. ଦେ—ବଥାଇବା—To ache.
Byathā karibā
(ବ୍ୟଥା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟଥା କାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ବେଦନା ଦିଏ—1. Causing pain; distressing.
ବ୍ୟଥା ଦାତା, ବ୍ୟଥା ଦାୟକ, ବ୍ୟଥା ଦାୟୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଦୁଃଖ ଜନକ—2. Sorrowful.
(ବ୍ୟଥା କାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟଥାତୁର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବ୍ୟଥା ଦ୍ୱାରା ତତ୍; ବ୍ୟଥା+ଅତୁର)—ବ୍ୟଥା ଯୋଗୁ ଅତି ଅତୁଳ—Overwhelmed with pain; distressed.
Byathātura
(ବ୍ୟଥାତୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟଥା ଦେବା—କ୍ରି. ଦେ—ପୀଡ଼ା ଦେବା; କଷ୍ଟ ଦେବା—To give pain.
Byathā debā ବ୍ୟଥା ଦେଓୟା ब्यथा देना

ବ୍ୟଥା ବିହୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ବ୍ୟଥା ତତ୍)—ବେଦନା ଶୂନ୍ୟ—Free from pain; painless.
Byathā bihīna
(ବ୍ୟଥା ରହିତ, ବ୍ୟଥା ଶୂନ୍ୟ, ବ୍ୟଥା ହୀନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟଥିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବ୍ୟଥ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବ୍ୟଥା ପ୍ରାପ୍ତ; ଦୁଃଖିତ—1. Distressed; agonised; pained; troubled. ୨ । ପୀଡ଼ିତ—2. Afflicted; ailing; sick; ill. ୩ । ସନ୍ତପ୍ତ—3. Agitated. ୪ । ଭୀତ—4. Alarmed. ୫ । ଶୋକପ୍ରାପ୍ତ—5. Overwhelmed with grief. ସଂ. ବି. (+ଭାବ ତ) ବ୍ୟଥା; ଯନ୍ତ୍ରଣା—Pain; trouble. (ଉ—ବନ୍ଧୁତ ବ୍ୟଥିତତ୍ୱ, ପ୍ରତିକ୍ଷା ବିଶ୍ୱତତ୍ୱ, ସ୍ଥିର ନ କରି ଚିତ୍ତେ କେତେ ସେ । ଭଗ୍ନ. ବେଦେଶ୍ୱରବିଳାସ ।)
(ବ୍ୟଥିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟଥିତ ପ୍ରସୂ—ସଂ. ବିଣ—ବ୍ୟଥାଜନକବାସ୍ତ୍ର—Troublesome; painful.
Byathita prasū
(ଉ – ଝରେଶରେ । ବ୍ୟଥିତପ୍ରସୂ ସେ ଲଘନ । ଭଗ୍ନ. ବୈଦେଶ୍ୱରବିଳାସ ।)

ବ୍ୟଥିତ ହୃଦୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ବ୍ୟଥିତ+ହୃଦୟ)—୧ । ବ୍ୟଥା-ପ୍ରାପ୍ତ ମନ—1. Distressed mind. ୨ । ମାନସିକ ଦୁଃଖ—2. Mental agony. ବିଣ. ପୁଂ (କର୍ମଧାରୟ) ଯାହା ମନରେ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି—Mentally troubled; agonised.
Byathita hṛudaya
(ବ୍ୟଥିତ ହୃଦୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟଥିବା—କ୍ରି. ଦେ (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବ୍ୟଥା)—୧ । ବ୍ୟଥା ଦେବା—1. To give pain. ୨ । ବଥାଇବା—2. To ache. (ଉ—ଅଦ୍ୟାପି ତା ବ୍ୟଥିଲ ମାନସେ । ମଧୁସୂଦନ. ଉତ୍ତରସ୍ତମ୍ଭରତ)
Byathibā ବ୍ୟଥାନ ब्यथना

ବ୍ୟଥୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବ୍ୟଥିତ)—ବ୍ୟଥିତ—Troubled; agonised; pained.
Byathī
(ଉ—ବୋଇଲେ ବହୁତ-ସେ ବ୍ୟଥୀ ନୋହୁ ଚିତ୍ତ) କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।)

ବ୍ୟଥ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବ୍ୟଥ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ବ୍ୟଥା ଦେବାର ଯୋଗ୍ୟ—1. Deserving to be troubled. ୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ) ଭୟ ଉତ୍ପାଦକ; ଭୟାନକ (ଉ.ଶ)—2. Frightful.
Byathya

ବ୍ୟଧ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ବିଦ୍ଧ କରିବା—1. To pierce. ୨ । ପୀଡ଼ନ କରିବା—2. To oppress.
Byadha (root)

ବ୍ୟଧ—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟଧ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିଦ୍ଧ କରଣ; ବିନ୍ଧିବା; ଫୋଡ଼ିବା; ଛେଦନ—1. Piercing; perforating; boring. ୨ । ପୀଡ଼ା; ବ୍ୟଥା; ବାଧା—2 Distress; agony; pain; ache. ୩ । ପ୍ରହାର କରିବା—3. Striking; beating. ୪ । ପ୍ରହାର; ମାଡ଼—4. Blow; stroke.
Byadha

ବ୍ୟଧନ—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟଧ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଫୋଡ଼ିବା କର୍ମ—Act of piercing.
Byadhana

ବ୍ୟଧିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅଧିକ୍ଷେପ)—ନିନ୍ଦା (ଉ. ଶ)—Blame.
Byadhikshepa

ବ୍ୟଧିଜନ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅଧିଜନ)—ବନ୍ଧୁଜନ—Friend.
Byadhijana

ବ୍ୟଧ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅଧ୍ୱ)—ବିପଥ; କୁମାର୍ଗ—Bad way; evil way.
Byadhwa

ବ୍ୟଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ବେଧନାର୍ହ—Fit to be bored or pierced through.
Byadhya
ବି—ଧନୁର୍ଗୁଣ—Bow string.

ବ୍ୟପଦେଶ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅପ+ଦିଶ ଧାତୁ+କରଣ. ଅ)—୧ । ଛଳ; ବ୍ୟାଜ—1. Pretext; pretence; excuse; dodge; trick. ୨ । ପ୍ରତାରଣା—2. Fraud; deceit. ୩ । ଇଙ୍ଗିତ—3. Hint. ୪ । ଅପରାର ମନୋଗତ ଭାବକୁ ବକ୍ର ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରଣ—4. Indirect expression of one's desire or intention; giving hints. ୫ । ନାମ—5. Name. ୬ । ଉପାଧି—6. Title. ୭ । ବଂଶ; କୁଳ—7. Family. ୮ । (+ଭାବ. ଅ)—ନାମୋଲ୍ଲେଖ; କଥନ—8. Mention of one's name. ୯ । ନିନ୍ଦା (ଉ. ଶ)—9. Blame.
Byapadeśa

ବ୍ୟପଦେଷ୍ଟା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଅପ+ଦିଶ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବିପଥଗାମୀ; ଛଳନା କାରକ—1. Pretending; fraudulent. ୨ । ନାମୋଲ୍ଲେଖକାରୀ—2. Mentioning the name. ୩ । ନିନ୍ଦାକାରୀ—3. Blaming. ବି—ଛଳନାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଠକ; ପ୍ରତାରକ—A cheat; a swindler.
Byapadeshṭā
(ବ୍ୟପଦେଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟପନୟ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅପ+ନୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Byapanaya ୧ । ବିନାଶ (ହି. ଶ)—1. Ruin.
୨ । ତ୍ୟାଗ—2. Abandonment.

ବ୍ୟପନୟନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅପ+ନୀ ଧାତୁ=ଭାବ. ଅନ)—୧ ।
Byapanayana ଅସ୍ୱୀକାର—1. Denial. ୨ । ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ—
2. Rejection; withdrawal. ୩ । ବର୍ଜନ;
ପରିତ୍ୟାଗ—3. Desertion; abandonment.

ବ୍ୟପନୀତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅପ+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ଅସ୍ୱୀକୃତ-
Byapanita 1. Denied. ୨ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—2. With-
drawn; deserted; abandoned.

ବ୍ୟପବର୍ତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅପ+ବୃତ୍. ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ.ତ)—
Byapabarttita ଯାହାକୁ ଫେରାଇ ଅଣା ହୋଇଅଛି;
ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ—Made to return.

ବ୍ୟପରୋପଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଅପ+ରୁହ ଧାତୁ ଣିଚ=ରୋପି ଧାତୁ+
Byaparopana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଅବତାରଣ; ଅନ୍ୟକୁ ତଳକୁ
(ବ୍ୟପରୋପିତ—ବିଣ) ଓହାଇବା—1. Causing a person
to descend or come down. ୨ । ମୂଳୋତ୍ପାଟନ
—2. Overthrow; uprooting. ୩ । ସର୍ବନାଶ
—3. Total ruin. ୪ । ଦୂରୀକରଣ—4.
Driving away; repulsion.

ବ୍ୟପାକୃତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅପ+ଆ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Byapākṛuta ୧ । ଦୂରୀକୃତ; ଅପନୀତ; ଅପସାରିତ—
ବ୍ୟପାକରଣ } ବି 1. Removed; expelled; driven
ବ୍ୟପାକୃତ } away. ୨ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—2. Unack-
nowledged; disavowed. ୩ । ନିବୃତ୍ତ—
3. Restrained; appeased; calmed.
୪ । ନିବୃତ୍ତ—4. Stopped.

ବ୍ୟପାୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଅପ+ଇ. ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ ।
Byapāya ଅପନୟନ—1. Removal. ୨ । ବିନାଶ—
2. Destruction; ruin. ୩ । ସମନ୍ୱୟାତ୍ମକ ଧର୍ମ—
3. Common virtue.

ବ୍ୟପାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଅପ+ଆ+ଶ୍ରି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Byapāsraya ୧ । ଆଶ୍ରୟ; ଅବଲମ୍ବନ—1. Support;
(ବ୍ୟପାଶ୍ରିତ—ବିଣ) prop; defence; shelter. ୨ ।
ପର ଭରସରେ ନିର୍ଭରତା—2. Dependence.

ବ୍ୟପେକ୍ଷା—ସଂ. ବି (ବି+ଅପ+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ+ଆ)—
Byapekshā ୧ । ଆକାଙ୍କ୍ଷା; ସ୍ପୃହା—1. Desire; wish.
ବ୍ୟପେକ୍ଷକ } ବିଣ ୨ । ଅପେକ୍ଷା; ଆଶା—2. Hope; expecta-
ବ୍ୟପେକ୍ଷିତ } tion. ୩ । ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ—3.
Earnest or special request. ୪ । ଆଗ୍ରହ
(ହି. ଶ)— 4. Eagerness.

ବ୍ୟପେତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅପ+ଇ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ ।
Byapeta ପ୍ରତିରୁଦ୍ଧ—1. Confined. ୨ । ବିରୁଦ୍ଧ—
2. Opposed. ୩ । ଅପସୃତ; ଦୂରୀକୃତ—3.
Removed; driven away.

ବ୍ୟପୋହ—ସଂ. ବି (ବି+ଅପ+ବହ ·ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—ବିନାଶ
Byapoha (ହି. ଶ)—Ruin; destruction,

ବ୍ୟବକଳନ(ନା)—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+କଲ୍ ଧାତୁ=ଗଣନା କରିବା
Byabakalana(nā) +ଭାବ ଅନ)—୧ । (ଗଣିତ)
(ସମକଳନ—ବିପରୀତ) ବିଯୋଜନ; ବିଯୋଗ; ଫେଡ଼ାଣ; ଏକରାଶିରୁ
(ବ୍ୟବକଳିତ—ବିଣ) ଅନ୍ୟ ରାଶିକୁ ଫେଡ଼ିବା—1. (arith-
metic) Subtraction; deduction. ୨ ।
ଜମାରୁ ଖରଚ ବାଦ ଦେଇ ବାକି କାଢ଼ିବା—2. Act
of making up an account by deducting
the expenditure from the receipt.

ବ୍ୟବକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—ପୃଥକ୍
Byabakīrṇna କରାଯାଇ ଥିବା (ହି. ଶ)—Separated.

ବ୍ୟବଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ+ଛିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ ।
Byabachchhinna ବିଶ୍ଳେଷିତ—1. Analysed. ୨ ।
ଛିନ୍ନ; କର୍ତ୍ତିତ—2. Cut off; separated. ୩ ।
ଅପସାରଣାର୍ଥ ଖଣ୍ଡଶଃ କରାଯାଇ—3. Dissected. ୪ ।
ମୋଚିତ—4. Freed. ୫ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ—5. As-
certained. ୬ । ବିଭକ୍ତ—6. Divided.

ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ—ସଂ, ବି (ବି+ଅବ+ଛିଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—୧ ।
Byabachchheda ବିଶ୍ଳେଷଣ—1. Analysis. ୨ । ବିଭାଗ
(ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦକ—ବିଣ ସଂ) —2. Division. ୩ । ଶରୀରରୁ
ବାଣାଦି ମୋଚନ—3 Extraction of arrow
from the body. ୪ । ପରୀକ୍ଷାର୍ଥ କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ
ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟିବା—4. Dissection for
experiment. (ଯଥା—ଶବ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ।)
୫ । (+କର୍ମ ଅ) ବିଭାଗ; ଖଣ୍ଡ—5. Section. ୬ ।
ବିରାମ (ହି. ଶ)—6. Cessation.

ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଜୀବଦେହକୁ
Byabachchheda bijnāna ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟି ତହିଁର ଅଂଶ-
ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ବିଦ୍ୟା } ଅନ୍ୟରୂପ ମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଶାସ୍ତ୍ର-
ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ଶାସ୍ତ୍ର } The science of Anatomy.

ବ୍ୟବଦାନ—ସଂ. ବି (ବି+ଅବଦାନ)—କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଓ
Byabadāna ସଫା କରିବା କର୍ମ (ହି. ଶ)—Puri-
fication.

ବ୍ୟବଧାନ—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ଧା. ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Byabadhāna ୧ । ଫାଙ୍କ; ଅନ୍ତର—1. Interval; space.
ବ୍ୟବଧା } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଦୁଇ ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତ୍ୱ—2.
ବ୍ୟବଧ } Distance. ୩ । ତିରୋଧାନ—3. Disap-
pearance. ୪ । ଆଚ୍ଛାଦନ— 4. Covering;
enveloping. ୫ । (+କରଣ.ଅନ) । ପରଦା—5.
Screen. ୬ । (+କର୍ମ.ଅନ) ବିଭାଗ; ଖଣ୍ଡ (ହି.ଶ.)—
6. Division; piece; section.

ବ୍ୟବସା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ (ସଂ ବ୍ୟବସାୟ)—୧ । ଜୀବିକା; ବ୍ୟବସାୟ—
Byabasā 1. Profession. (ଉ—ଏ ଜଣେ ବିଧ, ଅହା!
ବ୍ୟବସା ବ ବଗ୍ଗରେ । ଯୋଚଲେ ଦାରୁଣ ରଣ ବ୍ୟବସାରେ—
ব্যবসা ଗ୍ରଥନାଥ. ଜଳକେଶଗ୍ରୀ ।) ୨ । ବଣିଜ; ବେପାର—
2. Trade; business.

ବ୍ୟବସାୟ—ସଂ. ବ (ବି+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ ।
Byabasāya ଯତ୍ନ; ଉଦ୍ୟମ—1. Care; exertion. ୨ ।
ଚେଷ୍ଟା—2. Effort. ୩ । ଇଚ୍ଛା; କଳ୍ପନା; ଅଭିପ୍ରାୟ—
3. Desire; device; intention. ୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)
ବିଷ୍ଣୁ—4. Bishṇu. ୫ । (+କର୍ମ.ଅ) ବେପାର;
ବାଣିଜ୍ୟ;ବଣିଜ; କାରବାର—5. Trade; business;
commerce. ୬ । (+କରଣ.ଅ) ଜୀବନୋପାୟ; ବୃତ୍ତି;
ଜୀବିକା; ପେଶା—6. Profession; occupation;
calling ୭ । ବ୍ୟାପାର;କାର୍ଯ୍ୟ—7. Action;doing.
୮ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଆରମ୍ଭ (ଭୂ. ଶ)—8.Com-
mencement of a work. ୯ । (କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଶିବ
(ଭୂ. ଶ.)—9. Śiba.

ବ୍ୟବସାୟ କରିବା—କ୍ରି. କ୍ରି—୧ । ବେପାର କରିବା; କାରବାର
Byabasāya karibā କରିବା—1. To engage in a
ବ୍ୟବସା କରା trade or business. ୨ । ଜୀବିକା ନିମନ୍ତେ
ব্যবসা করনা କୌଣସି ବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—2. To take
to a profession; to engage in an
occupation.

ବ୍ୟବସାୟ କେନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବ—ବେପାରର ଗଞ୍ଜ—Mart; a centre
Byabasāya kendra of business or trade.
ବ୍ୟବସାର କେନ୍ଦ୍ର **ব্যাপারকা কেন্দ্র**

ବ୍ୟବସାୟ ଜ୍ଞାନ—ଦେ. ବ—ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଭିଜ୍ଞତା; ବିଷୟ-
Byabasāya jñāna ବୁଦ୍ଧି—Professional or practi-
ବ୍ୟବସା ଜ୍ଞାନ, ବିଷୟ ବୁଦ୍ଧି **ব্যবসা জ্ঞান** cal experience
or knowledge.

ବ୍ୟବସାୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—ଦେ. ବ—ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ; ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
Byabasāya drabya ବ୍ୟବସା ଦ୍ରବ୍ୟ **মাল** Merchandise.
(ବ୍ୟବସାୟ ସାମଗ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟବସାୟ ବୁଦ୍ଧି—ଦେ. ବ—୧ । ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ
Byabasāya buddhi ବୁଦ୍ଧି ଆବଶ୍ୟକ—1. Business
ବ୍ୟବସା ବୁଦ୍ଧି **ব্যবসায় বুদ্ধি** instinct. ୨ । ବ୍ୟବସାୟ
କରିବା ନିମନ୍ତେ ଇଚ୍ଛା ବା ଆକାଙ୍କ୍ଷା—2. Business
propensity.

ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥଳ—ଦେ. ବ—୧ । ବାଣିଜ୍ୟର ଜାଗା—1. A place
Byabasāya sthala of business. ୨ । ଯେଉଁଠାରେ
ବ୍ୟବସାର ସ୍ଥଳ ବ୍ୟବସାୟ କରିଯାଏ—2. A place where a
ব্যাপারকা জগহ man follows his profession. ୩ ।
(ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଶିଳ୍ପଶାଳା; କାରଖାନା—
3. Foctory;workshop ୪ । ବାଣିଜ୍ୟର ଆଡ୍ଡା;
ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର—4. A mart; a trade centre.

ବ୍ୟବସାୟାବଲମ୍ବନ—ସଂ. ବ (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଗୋଟିଏ ବେପାର ବା
Byabasāyābalambana ଜୀବିକାକୁ ଧରିବା—Taking to or
sticking to a trade or profession.

ବ୍ୟବସାୟୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବ୍ୟବସାୟ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍. ୧ମା.
Byabasāyi ୧ବ)—୧ । ବେପାରୀ; ସଉଦାଗର; ବାଣିଜ୍ୟ-
(ବ୍ୟବସାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କାରୀ—1. Trader; merchant.
୨ । ସାଂସାରିକ ବିଷୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଚତୁର—2. Practi-
cal. ୩ । ବେବସାଦାର; ବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବୀ—3. Follow-
ing a profession; professional. ୪ । ଚତୁର;
ଉଦ୍ୟୋଗୀ—4. Exerting; active; diligent.
୫ । ଅନୁଷ୍ଠାନକାରୀ—5. Performing; practi-
sing.

ବ୍ୟବସିତ—ସଂ. ବ (ବି+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ ।
Byabasita ଚେଷ୍ଟିତ;ଉଦ୍ୟତ—1. Engaged in; endea-
vouring to do; about to do; ready to do
୨ । ପ୍ରତାରିତ—2. Defrauded; deceived;
cheated. ୩ । ଅବଧାରିତ; ସ୍ଥିରୀକୃତ—3. Settled;
ascertained. ୪ । ନିଶ୍ଚିତ—4. Certain; sure
୫ । (+କର୍ମ. ତ) ଅଭିପ୍ରେତ—5. Intended;
aimed at. ୬ । ଅନୁଷ୍ଠିତ—6. Performed;
done; accomplished. ବ—୧ । (+ଭାବ. ତ)
ଅବଧାରଣ—1. Settlement; ascertainment;
determination. ୨ । ନିଶ୍ଚୟ—2. Certainty.
୩ । ନିଶ୍ଚୟାତ୍ମକ ଜ୍ଞାନ—3. Clear knowledge.

ବ୍ୟବସ୍ଥା—ସଂ. ବ (ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ବନ୍ଦୋ-
Byabasthā ବସ୍ତ—1. Arrangement. ୨ । ପଦ୍ଧତି—
2. Method; mode. ୩ । ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ସ୍ଥାପନ—
3. Placing things separately. ୪ । ବିଧି;
ବିଧାନ; ନିୟମ—4. Rule; formula. ୫ । ଆଇନ୍—
5 Law; a rule of law; ordinance. ୬ ।
କାନୁନ୍—6. Regulation. ୭ । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟବିଧି—
7. A precept enjoined by the scriptures.
୮ । ସାମାଜିକ ନିୟମ—8. A rule of society.
୯ । ଆଦେଶ—9. Order; precept; injunction;
decree; prescription. ୧୦ । ସ୍ଥିତି—10. Situa-
tion. ୧୧ । ଅବସ୍ଥା—11. State; condition.
୧୨ । ସ୍ଥିରତା—12. Firmness; certainty.
ଦେ. ବ—୧ । ବିଚାର; ବିବେଚନା—1. Consider-
ation. (ଉ—ଏଣୁ ଭଲ ମନରେ ନାହିଁ ତୋ
ବ୍ୟବସ୍ଥା—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।) ୨ ।
ଆଚରଣ—2. Conduct. (ଉ—ବିଭୁଲ ଚେତେ
ମନ୍ଦି ଅଣ୍ଡିବେ ପୁଣିହିଁ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା—ଉଷ. ବେଦେଶ୍ୱର-
ବିଳାସ ।) ୩ । ଅବସ୍ଥା—3. State; condition.

(ଉ—ଏବେ ହୋ ଶ୍ରୀ ମହାରଥା । ତୋ ଭ.ତ ଜନମ୍ବ ବ୍ୟବସ୍ଥା—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।) ୪ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପତ୍ର—4. Prescription.

ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା—To make Byabasthā karibā arrangements; to arrange. ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରନା

ବ୍ୟବସ୍ଥା କର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବ ଓ ବଣ ପୁଂ—ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ; ଆଇନକର୍ତ୍ତା—Byabasthā karttā Legislator; law giver. (ବ୍ୟବସ୍ଥାକାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ବ୍ୟବସ୍ଥାକର୍ତ୍ତ୍ରୀ (କାରିଣୀ)-ସ୍ତ୍ରୀ]

ବ୍ୟବସ୍ଥାତା—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. ପୁଂ—(ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ବନ୍ଦୋବସ୍ତକାରୀ—(ବ୍ୟବସ୍ଥାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One who makes arrangment. ୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥାଦାତା—2. Lawgiver; legislating.

ବ୍ୟବସ୍ଥାତିକ୍ରମ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନିୟମଭଙ୍ଗ କରଣ—Byabasthātikrama Transgression of law; infringement of rule. (ବ୍ୟବସ୍ଥାତିକ୍ରମଣ-ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦର୍ପଣ—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି—A book laying down religious or legal precepts. Byabasthā darpaṇa

ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦାତା—ସଂ. ବ ଓ ବଣ.ପୁଂ—୧ । ଯେ ଶାସ୍ତ୍ର ବା ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧେ ମତ ଦିଏ—1. One who delivers an opinion an any rule or law. Byabasthā dātā

ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦାୟକ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦାୟୀ }

୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ—2. Law giver; legislator,

ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶାସ୍ତ୍ରବିଧି ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା—Byabasthā debā 1. To lay down a rule of law; ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଓଣ୍ଟା to prescribe. ୨ । ଉପସ୍ଥିତ କୌଣସି ବିଷୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଣା ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବିଧିର ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା-2. To give a prescription that will suit the particular case.

ବ୍ୟବସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ—(ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—୧ । Byabasthāna ଅବସ୍ଥିତି—1. Position; situation. ୨ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା—2. Establishment. ୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ବିଷ୍ଣୁ—3. Bishṇu. ୪ । (+ଅଧିକରଣ.ଅନ) ବିଚାରାଳୟ—4. Court of justice, a place of trial.

ବ୍ୟବସ୍ଥାନୁମୋଦିତ—ସଂ. ବଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବ୍ୟବସ୍ଥା+ଅନୁମୋଦିତ) Byabasthānumodita ୧ । ବିଧି ଅନୁମୋଦିତ; ବିଧିସିଦ୍ଧ; ବୈଧ—1. Established by law; conformable to rules; legal.

ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିହିତ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଙ୍ଗତ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ମତ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ସିଦ୍ଧ
ବ୍ୟବସ୍ଥାନୁମତ

୨ । ବିଧିବଦ୍ଧ—2. Laid down in codes; codified.

ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ—ସଂ. ବଣ. (ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ୍ ସ୍ଥାପି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଏ—(ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Byabasthāpaka Legislating; legislative; prescribing. ୨ । ବିଧାନକର୍ତ୍ତା; ନିୟାମକ; ବିଧାୟକ—2. Controlling; ordaining; regulating. ୩ । ସଂସ୍ଥାପକ—3. Settling; fixing; establishing. ବି.—ଆଇନକର୍ତ୍ତା; ବିଧି କର୍ତ୍ତା—Legislator; a lawgiver.

ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା—ଦେ. ବ—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଯେଉଁ ସଭାଦ୍ୱାରା ଆଇନ୍ ମାନ ପ୍ରଣୀତ ବା ଲିପିବଦ୍ଧ ହୁଏ—The Legislative Assembly; the Legislative Council Byabasthāpaka sabhā [ଦ୍ର—ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଯଥା—୧ । ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ୨ । ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ।]

ବ୍ୟବସ୍ଥା ପତ୍ର—ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—୧ । ବିଧି ଲେଖାଥିବା ପତ୍ର—1. Prescription; a ruling. ୨ । ଡାକ୍ତରମାନେ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଦେବା ରୋଗନିର୍ଣ୍ଣୟକ ଓ ଔଷଧନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପତ୍ର—2. Doctor's prescription. ୩ । ଉପସ୍ଥିତ ଘଟଣାର ବା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନାର୍ଥ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରବାକ୍ୟ ଉଦ୍ଧାରପୂର୍ବକ ଦେଇଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା-ସମ୍ବଳିତ ଲିପି—3 A prescription given by pandits quoting sastric rulings regarding a certain question. ୪ । ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଧି ଲେଖାଥିବା ପତ୍ର; ନଜୀର—4. A ruling on law; a written legal opinion.

ବ୍ୟବସ୍ଥା ପଦ୍ଧତି—ଦେ. ବ—ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବା ନିୟମର ପ୍ରଣାଳୀ—Byabasthā paddhati Method of arrangement.

ବ୍ୟବସ୍ଥାପନ—ସଂ. ବ—(ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ୍ ସ୍ଥାପି ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—୧ । ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ—1. Legislation. ୨ । ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ; ସ୍ଥିରୀକରଣ—2. Settlement; adjustment; ascertainment. ୩ । ପ୍ରତିଷ୍ଠାକରଣ—3. Establishment. ୪ । ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା—4. Making arrangement. ୫ । ଶାସ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେବା—5. Laying down of a rule of the scriptures. ୬ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ଆଇନ ଘଟିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖି-ଦେବା—6. Laying down a point of law.

ବ୍ୟବସ୍ଥାପନୀୟ—ସଂ.ବଣ—(ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—Byabasthāpanīya ୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରଣୀୟ—1. Ascertainable. ୨ । ବିଧିବଦ୍ଧ କରାଯିବା ଯୋଗ୍ୟ—2. Fit to be legislated or codified.

ବ୍ୟବସ୍ଥାପୟିତବ୍ୟ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟବସ୍ଥାପ୍ୟ
ବ୍ୟବସ୍ଥେୟ

ବ୍ୟବସ୍ଥାପୟିତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—(ବି+ଅବ+ସ୍ଥାପି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ, ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଆଇନ୍କର୍ତ୍ତା—(ବ୍ୟବସ୍ଥାପୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Byabasthāpayitā 1. Legislating. ୨ । ବିଧାନକର୍ତ୍ତା—2. Regulating; adjusting.

ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଷଦ୍—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ-
Byabasthā parishad କାର୍ଯ୍ୟ ସମିତି—Legislative
ব্যবস্থা পরিষদ্ ব্যবস্থা পরিষদ Assembly.

ବ୍ୟବସ୍ଥାପିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ+ସ୍ଥାପି ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ ।
Byabasthāpita ବିଧିରୂପେ ଲିଖିତ; ବିଧିବଦ୍ଧ—1. Codified,
legislated. ୨ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ; ନିୟମିତ—
2. Appointed; fixed; regulated.
୩ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—3. Established; adjusted.
୪ । ସ୍ଥିରୀକୃତ—4. Ascertained; settled.

ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
Byabasthā bijñāna ଆଇନର ମୌଳିକ ବିଧି ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନ
ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—Jurisprudence; the science
of law.

ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ର; ମନୁ, ପରାଶର ଆଦି ମୁନିଙ୍କ
Byabasthā śāstra ସଙ୍କଳିତ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର; ସ୍ମୃତି ଶାସ୍ତ୍ର—
(ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂହିତା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Hindu codes of law
compiled by Marm and others. ୨ । ବିଧିବଦ୍ଧ
ଆଇନ୍—2. Codified law; a statute; a code
of law. ୩ । ବ୍ୟବସ୍ଥାବିଜ୍ଞାନ—3. Jurisprudence.

ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧ—ସଂ.ବି (ବ୍ୟବସ୍ଥା+ବିରୁଦ୍ଧ)—ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବା ଆଇନର
Byabasthā biruddha ବିପରୀତ—Contrary to rules;
(ବ୍ୟବସ୍ଥାବିଗର୍ହିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) illegal.

ବ୍ୟବସ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ନିଶ୍ଚିତ,
Byabasthita ସ୍ଥିରୀକୃତ; ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ—1. Fixed;
settled; ascertained. ୨ । ବିଧିବଦ୍ଧ—
2. Decreed; codified; arranged. ୩ । ନିୟମିତ-
3. Regulated; orderly. ୪ । ନିଯୁକ୍ତ—
4. Engaged; appointed. ୫ । ପ୍ରଚାରିତ—
5. Published; proclaimed. ୬ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—
Established. ୭ । ପୃଥକ୍‌କୃତ—7. Separated.
୮ । ଦୃଢ଼ବଦ୍ଧ—8. Firmly settled or fixed.
୯ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)-ସମ୍ୟକ୍ ଅବସ୍ଥିତ—9. Peculiarly
placed.

ବ୍ୟବସ୍ଥିତି—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଭାବ ତି)—୧ । ବ୍ୟବସ୍ଥା-
Byabasthiti 1. Arrangement. ୨ । ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ;
ସ୍ଥିରୀକରଣ—2. Settlement; ascertain-
ment. ୩ । ସମ୍ୟକ୍ ଅବସ୍ଥିତି—3. Peculiar
sitnation.

ବ୍ୟବସ୍ଥେୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ)—
Byabastheya ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
Fit to be laid down or legislated.

ବ୍ୟବହରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—
Byabaharaṇa ଅପଯୋଗ ଆଦିର ବିଧିମାନୁସାରେ ବିଚାର;
ମକଦମାର ଶୁଣାଣି—Hearing or regnlar trial
of a suit or case.

ବ୍ୟବହରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ମ
Byabaharaṇiya ଅନୀୟ)—୧ । ବ୍ୟବହାରଯୋଗ୍ୟ—
(ବ୍ୟବହର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Fit for use.
୨ । ରୀତିସମ୍ମତ; ଯାହା ବରାବର ବ୍ୟବହାରରେ ଚଳି ଆସୁଅଛି-
2. Customary.

ବ୍ୟବହର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ବ୍ୟବହର୍ତ୍ତୃ
Byabahartta ଶବ୍ଦ; ୧ମା. ୧ତ)—୧ । ଯେଉଁ ରାଜକର୍ମଚାରୀ
(ବ୍ୟବହର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ରାଜ୍ୟର ବ୍ୟବହାର ଓ ରୀତିନୀତି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି
ରଖେ—1. A public servant appointed to
watch if people are following the custom.
୨ । ପ୍ରାଚୀନବାଦ; ଯେ କୌଣସି ବିଧିର ପ୍ରଚଳନ କରେ—
2. A person who introduces a custom
or usage. ୩ । ବିଚାରକ; ହାକିମ; ଜଜ୍—
3. A judge; a court; a magistrate. ୪ । ରାଜ-
କର୍ମଚାରୀବିଶେଷ; ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଦର୍ଶକ—4. A superi-
ntendent appointed by the king.
[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ବେହାର୍ତ୍ତା ଶବ୍ଦ ଏହି ଶବ୍ଦର ଅପଭ୍ରଂଶ ।]

ବ୍ୟବହାର—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା+ଭାବଣ.
Byabahāra ଅ)—୧ । କାରବାର; ବ୍ୟବସାୟ; ବାଣିଜ୍ୟ;
ବେପାର—1. Trade; commerce. ୨ । ଆଚରଣ—
2. Conduct; treatment; behaviour. ୩ ।
ଋଣଦାନ; ମହାଜନୀ—3. Usury; advancing
money on interest; investment of money.
୪ । ମାମଲା; ମକଦମା—4. Law suit; litigation.
୫ । ମକଦମାର ବିଚାର—5. Administration of
ustice; judicial trial. ୬ । ଆଇନ୍—
6. Law. ୭ । ଲୋକାଚାର; ପ୍ରଥା; ଲୋକପ୍ରଚଳିତ ରୀତି;
ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା—7. Practice; usage; custom;
social custom. ୮ । ଚୁକ୍ତି—8. Contract. ୯ ।
ପ୍ରଚଳନ; କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା; ପ୍ରୟୋଗ—9. Use;
vogue. ୧୦ । ଲୌକିକ ବା ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ—
10. Wordly w ork; business, ୧୧ । କ୍ରିୟା;
କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—11. Affair; act. ୧୨ । ଦେବତା;
ଲୌକିକତା; ସାମାଜିକ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦେୟ
ଉପଢୌକନ—12. Presents givin in obser-
vance of social custom. ୧୩ । ଉପଭୋଗ—
13. Enjoyment. ୧୪ । ଝଗଡ଼ା; ବିବାଦ (ହି.ଶ)—
14 Dispute; qarrel. ୧୫ । ସର୍ତ୍ତ; ପଣ—
15. Condition. ୧୬ । ମକଦମା ମୂଳରୁ ଶେଷ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିବା ବିଧି-16. Legal procedure.
[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ବେହାର ଶବ୍ଦ ଏଥିର ଅପଭ୍ରଂଶ ।]

ବ୍ୟବହାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ପ୍ରଥା ବା ଶ୍ରୁତି ଅନୁସାରେ
Byabahāraka କାର୍ଯ୍ୟକାରକ—1. Acting according
(ବ୍ୟବହାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) to custom. ୨ । ସାବାଳକ (ହି. ଶ);
ପୂର୍ଣ୍ଣବୟସ୍କ—2. Major come of age. ସଂ. ବି—
ବ୍ୟବହାରଜୀବ; ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସାୟୀ (ହି. ଶ)—Lawyer.

ବ୍ୟବହାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଆପଣା
Byabahāra karibā କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା ବା ପ୍ରୟୋଗ
ବ୍ୟାପାର କରନା କରିବା—1. To bring a thing into
ব্যাপার করনা one's use. ୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଉପଭୋଗ
ବ୍ୟବହାର ବରନା କରିବା—2. To enjoy or use a thing.
ব্যবহার করনা ୩ । ବେପାର କରିବା—To enter into a
trade or business.

ବ୍ୟବହାରଜୀବୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବ୍ୟବହାର+ଜୀବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍;
Byabahārajībī ୧ମା. ୧ବ)—ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି
(ବ୍ୟବହାରଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ହି, ଶ)—Lawyer.

ବ୍ୟବହାରଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବ୍ୟବହାର=ମକଦମା ଚଳାଇବା+ଜ୍ଞା.
Byabahārajña ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ;
(ବ୍ୟବହାରଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସାବାଳକ—1. Come of age; major
୨ । ଆଇନଜ୍ଞ—2. Versed in law. ୩ । ରୀତିଜ୍ଞ—
3. Acquainted with customs and usages,

ବ୍ୟବହାର ଦର୍ଶନ—ସଂ. ବି—ଅଉଯୋଗର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ବିଚାରପୂର୍ବକ ନିଷ୍ପତ୍ତି
Byabahāra darśana (ହି. ଶ)—Adjudication of a
charge.

ବ୍ୟବହାର ଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ବିଚାରକ—1. Judge. ୨ ।
Byabahāra darśī ଜୁରି; ବିଚାରକଙ୍କ ସହାୟକ—2. Jury.
(ବ୍ୟବହାରଦର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟବହାର ପାଦ—ସଂ. ବି (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି)—ମକଦମାର ଉଦ୍ଧ ଉଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗ—
Byabahāra pāda (Hindu Law) The different
stages of litigation. [ଦ୍ର—ମକଦମାରେ ୧—
ପୂର୍ବପକ୍ଷ (ଦରଖାସ୍ତ ବା ଅରଜି), ୨—ଉତ୍ତର ପକ୍ଷ (ପ୍ରତି-
ବାଦୀର ଜବାବ), ୩—କ୍ରିୟା (ପ୍ରମାଣ ଆଦିର ଉପସ୍ଥାପନ)
ଓ ୪—ନିଷ୍ପତ୍ତି (ବିଚାରପୂର୍ବକ ଫଇସଲା) ଏହି ଚାରିଟି ପାଦ
ଅଛି) ।]

ବ୍ୟବହାର ବିଧି—ସଂ. ବି—ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସ୍ତ୍ର; ଆଇନ୍—Law of
Byabahāra bidhi procedure; jurisprudence.
ଦେ. ବି—କୌଣସି ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା—
Prescription or directions for using a
medicine.

ବ୍ୟବହାର ମାତୃକ(କା)—ସଂ. ବି—ବିଚାର ବା ମକଦମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
Byabahāra mātṛuka(kā) ସମ୍ପ୍ରଦାୟ କ୍ରିୟା—Legal
procedure. (ଯଥା—ମକଦମା ଦାଏର, ପ୍ରତିବାଦୀର
ଜବାବ ଦାଖଲ, ମକଦମାର ଉଦ୍ଧ ଉଦ୍ଧ ତଦନ୍ତର ସାକ୍ଷୀସମନ,
ସାକ୍ଷୀଙ୍କ ହାଜିରୀ ଓ ସାକ୍ଷ ଦେବା, ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଜେରା,
ଜବାବ ସବାଲ୍, ଫୈସଲା । ମିତାକ୍ଷରା ଅନୁସାରେ ଏଥିର
ସଂଖ୍ୟା ଉଣେଇଶି ହି. ଶ ।)

ବ୍ୟବହାର ମାର୍ଗ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବ୍ୟବହାର+ମାର୍ଗ)—ହିନ୍ଦୁ
Byabahāra mārga ସ୍ମୃତି ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଲେଖାଥିବା ଋଣ
ଦାନାଦି ଅଷ୍ଟାଦଶବିଧ ମକଦମାର କାରଣ—
Eighteen kinds of causes of action
according to the Hindu law.

ବ୍ୟବହାର ରସ—ସଂ. ବି—ସଂସାରସକ୍ତି—
Byabahāra rasa Worldliness.

ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗିବା—ଦେ.କ୍ରି—୧। ବ୍ୟବହୃତ ବା ଉପଯୁକ୍ତ ହେବା—
Byabaharare lāgibā 1. To be used or enjoyed.
(ବ୍ୟବହାରରେ ଆସିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା—
ব্যবহারে লাগা(আসা) 2. To become useful; to be
কাম্মে আনা; ব্যবহারমে লাগনা of use.

ବ୍ୟବହାର ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—ବ୍ୟବସ୍ଥାଶାସ୍ତ୍ର; ଆଇନ୍; ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର—
Byabahāra śāstra Law; jurisprudence.

ବ୍ୟବହାର ସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବି (ତୃତୀୟା ତତ୍ପୁ; ବ୍ୟବହାର+ସିଦ୍ଧ)—ପ୍ରଚଳିତ-
Byabahāra siddha ସମ୍ମତ—Customary; establi-
shed by usage.
[ବ୍ୟବହାରସଙ୍ଗତ, ବ୍ୟବହାରସମ୍ମତ, ବ୍ୟବହାରାନୁମୋଦିତ,
ବ୍ୟବହାରାନୁମତ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବ୍ୟବହାରାଜୀବ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟବହାର+ଆଜୀବ=
Byabahārājība ଜୀବିକା ଯାହାର)—ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସାୟୀ;
(ବ୍ୟବହାରାଜୀବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଓକୀଲ, ମୁକ୍ତାର, ବାରିଷ୍ଟର ଆଦି—
Lawyer; pleader; Vakil, Muktar,
Barrister etc.

ବ୍ୟବହାରାସନ—ସଂ. ବି—ବିଚାରାସନ; ଇଜ୍‌ଲାସ୍—The Bench; the
Byabahārāsana seat of justice.

ବ୍ୟବହାରିକ—ସଂ. ବିଣ (ବ୍ୟବହାର+ଇକ)—୧ । ବ୍ୟବହାର-
Byabahārika ସିଦ୍ଧ—1. Practical; estabished
by usage. ୨ । ବାଣିଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating
to trade. ୩ । ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—3. Useful. ୪ ।
ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସେ—4. Of use; useful.
ସଂ. ବି—ଇଙ୍ଗୁଦୀ (ହି. ଶ) (ଦେଶ)—Ingudī (See)

ବ୍ୟବହାରିକା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ୟବହାରିକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Byabahārikā Feminine of Byabahāraka.
ସଂ. ବି—୧ । ସଂସାରରେ ରହି ସଂସାର ବ୍ୟବହାର
ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା (ହି. ଶ)—1. Acting in
conformity to the worldly practice. ୨ ।
ଇଙ୍ଗୁଦୀ(ହି. ଶ)—2. Ingudi (See) ୩ । ଝାଡ଼ୁ
(ହି ଶ)—3 Broomstick.

ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ୟବହାରିକ)—୧ । ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—
Byabahārī 1. Practicable; ୨ । ଯାହା
(ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରତିଦିନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—2. Of
every day use. ୩ । ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସେ—

3. Practical; useful. ବେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Agent. (ବ୍ୟବହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବ୍ୟବହାର +ଇନ୍; ୧ମା, ୧ବ)—ବ୍ୟବହାରକାରୀ—Using enjoying.

ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । Byabahārjya ବ୍ୟବହାରଯୋଗ୍ୟ—1, Useful. ୨ । ଯାହା ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ—2, Fit to be used; useable. ୩ । ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିପାରେ—3. Practical. ୪ । ଉପଭୋଗ୍ୟ—4. Enjoyable.

ବ୍ୟବହିତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅବ+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । Byabahitā ଆଚ୍ଛାଦିତ—1. Covered; protected. (ଅବ୍ୟବହିତ—ବିପରୀତ) ୨ । ଅପସୃତ—2, Removed, ୩ । ଅନ୍ତର୍ହିତ—3, Vanished. ୪ । ଯହିଁ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ ଥାଏ; ଅସଂଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥିତ—4, Situated at a distance from each other; interspersed. ୫ । ଅଧଃକୃତ—5. Brought down; lowered. ୬ । ବିକୃତ—6. Impaired; distorted. ୭ । ଲୁକ୍କାୟିତ (ହି. ଶ) —7. Hidden; concealed.

ବ୍ୟବହୃତ—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— Byabahṛuta ୧ । ଆଚରିତ—1. Used; followed. ୨ । ଅନୁଷ୍ଠିତ—2. Done. ୩ । ଉପଭୁକ୍ତ; ଅଧିକୃତ—3. Enjoyed; possessed. ୪ ବିଚାରିତ—4. Judged; considered. ୫ । ସ୍ଥିରୀକୃତ—5. Acerrained. settled.

ବ୍ୟବହୃତି—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+କ୍ତି. ତ)— Byabahṛuti ୧ । ବ୍ୟବସାୟରେ ମିଳିବା ଲାଭ (ହି. ଶ)— 1. Profit in business. ୨ । ବାଣିଜ୍ୟ (ହି. ଶ)— 2. Trade. ୩ । କୁଶଳତା (ହି. ଶ)—3. Proficiency.

ବ୍ୟବାୟ—ସଂ. ବି (ବି+ଅବ+ଇ ଧାତୁ+କ୍ତି. ଅ)—୧ । ମୈଥୁନ; Byabāya ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ; ସମ୍ଭୋଗ—1. Copulation: sexual intercourse. ୩ । ଆଚ୍ଛାଦନ—3. Covering. ୪ । ମଝିରେ ରହିବା—4. Intervention. ୫ । ଅନ୍ତର୍ଧାନ—5. Disappearance. ୬ । ପବିତ୍ରତା—6. Purity; holiness ୭ । ତେଜଃ—7. Vigour, splendour; energy; halo. ୮ । ପରିଣାମ; ଫଳ (ହି. ଶ)—8. Result. ୯ । ବିଘ୍ନ; ବାଧା (ହି. ଶ)— 9. Obstruction; obstacle. ୧୦ । ପରଦା (ହି.ଶ) —10. Screen.

ବ୍ୟବାୟ ଶୀଳ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବ୍ୟବାୟ+ଶୀଳ)—ବ୍ୟବାୟୀ (ଦେଖ) Byabāya śīla Byabāyī (See)

ବ୍ୟବାୟ ଶୋଷ—ସଂ. ବି – ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ ଯୋଗୁଁ ଜନ୍ମିବା ଏକ Byabāya śosha ପ୍ରକାର କ୍ଷୟରୋଗ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)— A kind of pulmonary consumption due to excessive sexual enjoyment.

ବ୍ୟବାୟୀ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ବ୍ୟବାୟ+ଇନ୍;୧ମା. ୧ବ)—୧ । କାମୁକ— Byabāyī 1; Amorous. ୨ । ଲମ୍ପଟ—1. Dissolute; adulterous. ୩ । ଯେଉଁ ଔଷଧ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରି ହଠାତ୍ ଦେହ ତମାମ୍ ବ୍ୟାପି ଯାଏ (ହି. ଶ)— 2. (a medicine) Which is diffused throughout the system immediately after it is taken.

ବ୍ୟଭାର—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି (ସଂ. ବ୍ୟବହାର)—୧ । ବ୍ୟବହାର; ଆଚରଣ — Byabhāra 1. Conduct. [ହି—ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ତେବେ ବ୍ୟଭାର ବୋଲନ୍ତି ସାର, ଯେଉଁ ନୋହେ ସାରଙ୍କର ବତାର ବ୍ୟଭାର—ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀଯୁଣ । ୨ । ଉପଭୋଗ—2. Use; enjoyment. ୩ । ବେଭାର (ଦେଖ)—3 Bebhāra (See).

ବ୍ୟଭିଚାର—ସଂ. ବି—(ବି+ଅଭି+ଚର ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—ଲମ୍ପଟତା; Byabhichāra ଦୁରାଚାର—1. Wickedness; profligacy, wantonness; bad conduct. ୨ । ଅନିୟମ— 2. Irregularity; departure from rule. ୩ । ପୁରୁଷର ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ବା ସ୍ତ୍ରୀର ପରପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗମ—3. Adultery fornication; lechery. ୪ । ଲଙ୍ଘନ; ଅନ୍ୟଥାଚରଣ—4. Deviation, acting otherwise; transgression. ୫ । ସ୍ଖଳନ—5. Falling off; slipping. ୬ । ନିୟମର ବ୍ୟତିକ୍ରମ; ବିପରୀତ—6. Exception to a rule. ୭ । ଅନ୍ୟଥାଚରଣ—7. Acting contrary. ୮ । ଅତି ବ୍ୟାପ୍ତି—8. Suffusion. ୯ । ଅବ୍ୟାପ୍ତି— 8. Absence; of diffusion. ୧୦ । (ନ୍ୟାୟ ମତରେ) ହେତୁଦୋଷ ବିଶେଷ; ଯୁକ୍ତିରେ ଏକ ଶବ୍ଦକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଦୋଷ—10. (In logic) A defect of reasoning consisting of using the same term in different senses.

ବ୍ୟଭିଚାର ଦୋଷ—ସଂ. ବି—୧ । ପରସ୍ତ୍ରୀ ବା ପରପୁରୁଷ ସଙ୍ଗମ Byabhichāra dosha ଦୋଷ—1. Adultery. ୨ । ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ହେତୁଦୋଷ ବିଶେଷ—2. (In logic) A defect consisting of using the same term in different senses. ୩ । ବିବାଦୀୟ ବିଷୟକୁ ଛାଡ଼ି ବିଷୟାନ୍ତରର ବିଚାର—3. Deviating from the real matter in dispute and introducing another.

ବ୍ୟଭିଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବ୍ୟଭିଚାର+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)— Byabhichārī ୧ । ଲମ୍ପଟ;ଦୁରାଚାରୀ; ନଷ୍ଟଚରିତ୍ର—1. Profligate; (ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) dissolute. ୨ । ପରସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ—

(ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Lecherous; adulterous. ୩ । ଲଙ୍ଘନକାରୀ; ଅନ୍ୟଥାଚାରୀ—3. Going astray; deviating; transgressing. ୪ । ଅତିବ୍ୟାପ୍ତ—4. Overspreading; pervading. ୫ । ଶୃଙ୍ଗାରାଦି ରସର ଭାବବିଶେଷ; ସଞ୍ଚାରୀ ଭାବ (ଦେଖ)—5. Samchārī bhāba (See). ୬ । ସ୍ୱମାର୍ଗଭ୍ରଷ୍ଟ—7. Gone astray. ବ—ପରସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—Adulterer; fornicator.

ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ (ବ୍ୟଭିଚାରିନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଦୋଷୀ ରୁଣୀ; ନଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ; ଚଞ୍ଚଳା ସ୍ତ୍ରୀ, ପର ପୁରୁଷଗାମିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ—Adulteress; an unchaste woman.

Byabhichāriṇī

ବ୍ୟଭିଚାରୀ ଭାବ—ସଂ. ବ—ଶୃଙ୍ଗାରାଦି ରସର ଭାବବିଶେଷ; ସଞ୍ଚାରୀ ଭାବ—The mental states of persons expierencing

Byabhichārī bhāba

[ଦ୍ର—ସ୍ଥାୟୀ ଭାବର ସହକାରୀ ରୂପେ ଅଛି ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଭାବ ମନରେ ଉଦିତ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ଭାବ ବୋଲାଯାଏ ।

ସମଗ୍ର ରସରେ ୩୩ ଗୋଟି ବ୍ୟଭିଚାରୀ ଭାବ ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା—ନିର୍ବେଦ, ଅବେଗ, ଦୈନ୍ୟ, ଶ୍ରମ, ମଦ, ଜଡ଼ତା, ଉତ୍ସୁକ୍ୟ, ମୋହ, ବିବୋଧ (ଜାଗରଣ), ସ୍ୱପ୍ନ, ଅପସ୍ମାର (ମନର ଚଞ୍ଚଳତା), ଗର୍ବ, ମରଣ, ଆଳସ୍ୟ, ଅମର୍ଷ (ଅସହିଷ୍ଣୁତା), ନିଦ୍ରା, ଅବହିତ୍ଥା (ଭାବଗୋପନ) ଔତ୍ସୁକ୍ୟ, ଉନ୍ମାଦ, ଶଙ୍କା, ମୃତି, ମତି, ବ୍ୟାଧି, ତ୍ରାସ, ଲଜ୍ଜା, ହର୍ଷ, ଅସୂୟା (ପରଗୁଣରେ ଦୋଷାରୋପଣ), ବିଷାଦ (ଉପାୟାଭାବଜନିତ ସନ୍ତାପ), ଧୃତି, ଚପଳତା, ଗ୍ଲାନି (କ୍ଲାନ୍ତିଣତା), ଚିନ୍ତା, ବିତର୍କ (ସନ୍ଦେହ ହେତୁ ବିଚାର)]

ବ୍ୟଭିହାସ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅଭି+ହସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ଉପହାସ; ଥଟ୍ଟା—Jest; sneer.

Byabhihāsa

ବ୍ୟୟ—ସଂ. ବି. (ବି+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—

Byaya

୧ । ଅପଚୟ; ଖରଚ—1. Expenditure; outgoing; expense. ୨ । କ୍ଷୟ; ନାଶ—2. Decay; waste; loss; destruction. ୩ । ଅଭାବ—3. Want; deficiency. ୪ । ଅପଗମ—4. Departure. ୫ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନରୁ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍ଥାନ—5. (astrology) The 12th place from one's 'Lagna' or natal sign. ୬ । ଦାନ (ହ. ଶ)—6. Gift. ୭ । ପରିତ୍ୟାଗ (ହ. ଶ)—7. Abandonment. ଦେ. ବ—୧ । ଧନକ୍ଷୟ—1. Loss of money. ୨ । ଅପବ୍ୟୟ—2. Waste of money. [ଦ୍ର—ଏହାର ଓଡ଼ିଆ ଅପଭ୍ରଂଶ ବଏ, ବୟ ।] ୩ । ମହାଜନଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଦି ଋଣ ନେବା—3. Borrowing money etc from a creditor.

ବ୍ୟୟ
ଖରଚ

୪ । ବୋକାନଠାରୁ ସାମଗ୍ରୀ ନେବା—5. Taking articles from a trader or shopkeeper.

ବ୍ୟୟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବି+ଇ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ-ଅକ)—ଯେ ବ୍ୟୟ କରେ—

Byayaka (ବ୍ୟୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Spending.

ବ୍ୟୟ କରି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ସମସ୍ତ ତୁଳନାର ବସ୍ତୁକୁ ଦୌଣସି ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରିବା—To exhaust all comparisions. (ତୁ—ବ୍ୟୟ କରି ଦେବା ଏହା ଉଣା ତା ଶିରେ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ)

Byaya kari debā

ବ୍ୟୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଖରଚ କରିବା—1. To spend. ୨ । କରଜ କରିବା—2. To borrow. ବ୍ୟୟ କରା ୩ । ମହାଜନଠାରୁ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ନେବା—3. To take goods from a trader.

Byaya karibā

ବ୍ୟୟ କାତର—ସଂ. ବି. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍) —କୃପଣ—Niggardly; stingy; close-fisted; miserly. (ବ୍ୟୟକୁଣ୍ଠ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବ୍ୟୟକାତରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Byaya kātara

ବ୍ୟୟ କାତରତା—ସଂ. ବ—କୃପଣତା—Miserliness; niggardliness; stinginess.

Byaya kātaratā

ବ୍ୟୟ ବାହୁଲ୍ୟ—ସଂ. ବି(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅତିଶୟ ବ୍ୟୟ—Heavy expenses.

Byaya bāhulya

ବ୍ୟୟ ବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବି(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଖରଚ ବଢ଼ିବା—Increase of expenditure.

Byaya bṛuddhi

ବ୍ୟୟ ଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟୟ+ଶୀଳ)—୧ । ଖପରି; ଯେ ବେଶୀ ବ୍ୟୟ କରେ; ଖରଚୀ; (ବ୍ୟୟଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସାହାଖର୍ଚ୍ଚୀ—Extravagant; spendthrift.

Byaya śīla

ବ୍ୟୟ ଶୀଳତା—ସଂ. ବ—ଖପରିପଣିଆ; ସାହା ଖରଚ—Extravagance.

Byaya śīlatā

ବ୍ୟୟ ସାଧ୍ୟ—ସଂ. ବି. (୩ୟା ତତ୍; ବ୍ୟୟ+ସାଧ୍ୟ)—ଯାହା ଧନବ୍ୟୟ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପନ୍ନ କରାଯାଇ ପାରେ; ବ୍ୟୟଦ୍ୱାରା (ବ୍ୟୟ ସାପେକ୍ଷ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଧନସାଧ୍ୟ—Costing money; expensive.

Byaya sādhya

ବ୍ୟୟ ସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଲଗ୍ନର ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍ଥାନ—(astrology) The 12th house from one's 'Lagna' or natal sign.

Byaya sthāna

ବ୍ୟୟାଧିପ—ସଂ. ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଜନ୍ମ ଲଗ୍ନଠାରୁ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍ଥାନର ଅଧିପତି ଗ୍ରହ—The planet presiding over the 12th house from one's 'Lagna'.

Byayādhipa

ବ୍ୟୟାଧିପତି
ବ୍ୟୟାଧୀଶ } ଅନ୍ୟରୂପ

ବ୍ୟୟିତ—ସଂ.ବିଣ.(ବି+ଇ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଖରଚ କରାଯାଇ ଥିବା—1. Spent; expended. ୨ । ଅପଚିତ—2. Consumed, ୩ । ବିଗତ—3. Gone; past. ୪ । ବିନଷ୍ଟ; କ୍ଷୟିତ—4. Lost; decayed; destroyed; wasted.

Byayita

ବ୍ୟୟୀ—ସ୍ତ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବ୍ୟୟ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Byayī ୧ । ବ୍ୟୟଶୀଳ—1. Extravagant; spendthrift. ୨ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ, ଯଥା—ଧନବ୍ୟୟୀ, ମିତବ୍ୟୟୀ)—2. Spending.
(ବ୍ୟୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟର୍ଥ—ସ୍ତ. ବିଣ (ବି+ଅର୍ଥ)—୧ । ବିଫଳ; ବୃଥା—1. Fruitless;
Byartha vain. ୨ । ପଣ୍ଡ; ନିଷ୍ଫଳ—2. Ineffectual. ୩ । ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ—3. Useless; unnecessary. ୪ । ବେଫାଇଦା; ଲାଭହୀନ—4. Profitless. ୫ । ଅନର୍ଥକ—5.Meaningless. ୬ । ଅମୂଳକ—6. Groundless. [ଦ୍ର—ଏହାର ପ୍ରାମ୍ୟ ଅପଭ୍ରଂଶ ବିଅର୍ଥ, ବୃଥାର୍ଥ ବ୍ୟର୍ଥ ବେର୍ଥ ।] ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବୃଥାରେ—In vain.

ବ୍ୟର୍ଥ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପଣ୍ଡ ବା ନିଷ୍ଫଳ କରିବା-
Byartha karibā To make ineffectual.
ବ୍ୟର୍ଥ କରା ব্যর্থকরনা

ବ୍ୟର୍ଥଚେଷ୍ଟ—ସ୍ତ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟର୍ଥ+ଚେଷ୍ଟା)—ଯାହାର
Byartha cheshṭa ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହୋଇଅଛି—One
(ବ୍ୟର୍ଥଚେଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) whose efforts have become fruitless.

ବ୍ୟର୍ଥଚେଷ୍ଟା—ସ୍ତ. ବି (କର୍ମଧା, ବ୍ୟର୍ଥ+ଚେଷ୍ଟା)—ବିଫଳପ୍ରଯତ୍ନ—
Byartha cheshṭā Fruitless endeavour.

ବ୍ୟର୍ଥତା—ସ୍ତ. ବି—(ବ୍ୟର୍ଥ+ଭାବ. ତା) —ନିଷ୍ଫଳତା—
Byarthatā Fruitlessness; futility.

ବ୍ୟର୍ଥ ପରିଶ୍ରମ—ସ୍ତ. ବି (କର୍ମଧା; ବ୍ୟର୍ଥ+ପରିଶ୍ରମ)—ବୃଥା ଶ୍ରମ—
Byartha parisrama Vain labour. ସ୍ତ. ବିଣ. ପୁଂ—
(ବ୍ୟର୍ଥ ପରିଶ୍ରମା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବହୁବ୍ରୀହି) ଯାହାର ପରିଶ୍ରମ ବୃଥା ହୋଇ-
[ବ୍ୟର୍ଥଶ୍ରମ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଅଛି—Whose labours have become fruitless.

ବ୍ୟର୍ଥ ମନୋରଥ—ସ୍ତ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)-ଯାହାର ମନୋବାଞ୍ଛା ସିଦ୍ଧ
Byartha manorat ହୋଇ ନାହିଁ—Whose desires
(ବ୍ୟର୍ଥମନୋରଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) remain unfulfilled. [ଦ୍ର—ଏହିପରି ବ୍ୟର୍ଥପ୍ରୟାସ, ବ୍ୟର୍ଥପ୍ରଯତ୍ନ, ବ୍ୟର୍ଥକାମ, ବ୍ୟର୍ଥଜୀବନ, ବ୍ୟର୍ଥଜୀବନ ଆଦି ଶବ୍ଦ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।]

ବ୍ୟଳୀକ—ସ୍ତ. ବି (ବି+ ଅଳ୍, ଧାତୁ=ବିଦାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ଘଞ୍)-
Byalīka ୧ । ପୀଡ଼ା; ମନୋଦୁଃଖ—1. Sorrow; grief; distress; afflicition. ୨ । ଲଜ୍ଜା— 2. Shame. ୩ । ଅପରାଧ—3, Guilt; crime. ୪ । ପ୍ରତାରଣା—4. Fraud; deception. ୫ । କାମ ଆବେଗରେ କୃତ ଅପରାଧ (ହ. ଶ)—5. Crime committed in a fit of amourousness. ୬ । ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ (ହ. ଶ)-6. Pain; trouble. ୭ । ପୀଠମର୍ଦ୍ଦ; ଭଟ (ହ. ଶ)—7, A panderer. ୮ । ବିଲକ୍ଷଣତା (ହ. ଶ)—8. Peculiarity. ୯ । ଅଦ୍ଭୁତତା (ହ.ଶ)-9.Strangeness. ବିଣ—୧ । ଲମ୍ପଟ—1. Lecherous; adulterous; libertine. ୨ । ଅପ୍ରିୟ—2, Disagreeable. ୩ । ଅନୃତ; ମିଥ୍ୟା—3. False; untrue. ୪ । ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଅନୁଚିତ-4, Unfit to be done; improper. ୫ । କଷ୍ଟଦାୟକ—5,Painful. ୬ । ଅପରିଚିତ—6, Unacquainted. ୭ । ଅଦ୍ଭୁତ—7, Strange; wonderful.

ବ୍ୟଳୀକତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି—ବ୍ୟଳୀକ (ଦେଖ)
Byalīkatā(twa) Byalīka (See),

ବ୍ୟଷ୍ଟକା—ସ୍ତ. ବି (ବି+ଅଷ୍ଟକ+ଆ)—କୃଷ୍ଣପକ୍ଷର ପ୍ରଥମଦିନ ଅର୍ଥ
Byashṭakā (ହ. ଶ)—The next day of the Pūrṇṇimā.

ବ୍ୟଷ୍ଟି—ସ୍ତ.ବି (ବି+ଅଶ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କ୍ତି.ଇ)-୧ । ପୃଥକ୍ ପୃଥକ
Byashṭi ହେବା—1, Separation; detachment. ୨ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ହେବା—2, Becoming single. ୩ । ବିଶ୍ଳେଷଣ-3, Analysis. ୪ । ସମୂହରୁ ବା ସମାଜରୁ ପୃଥକ୍ କରାଯିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ—4, Every individual person or thing taken out of many. [ଦ୍ର—ଯେତେଗୁଡ଼ିଏ ବସ୍ତୁ ଏକତ୍ର ହେଲେ ସମଷ୍ଟି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବା ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ହେଲେ ବ୍ୟଷ୍ଟି ହୁଏ ।]

ବ୍ୟଷ୍ଟିଭାବ—ଦେ. ବି—ପୃଥକ୍ ଭାବ; ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଭାବ—Separation
Byashṭi bhāba into different entities.

ବ୍ୟସନ—ସ୍ତ. ବି (ବି+ଅସ୍, ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ. ଅନ; ଯାହା ମନୁଷ୍ୟକୁ କ୍ଷେପୋମାର୍ଗରୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦିଏ)—
Byasana ୧ । କାମଜ ଓ କ୍ରୋଧଜ ଦୋଷ—1, Vice; vicious conduct or practice (e.g, drink, gambling, hunting etc),[ଦ୍ର—କାମଜ ବ୍ୟସନ ଦଶପ୍ରକାର । ଯଥା—ମଦ୍ୟପାନ, ଦ୍ୟୂତକ୍ରୀଡ଼ା, ବିକାଳଚର୍ଯ୍ୟା, ପରଦାରା, ମୃଗୟା, ବୃଥାଭ୍ରମଣ, ଦ୍ୟୂତ, ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ଓ କ୍ରୀଡ଼ା । କ୍ରୋଧଜ ବ୍ୟସନ ଆଠ ପ୍ରକାର । ଯଥା—ଦୁଷ୍ଟତା, ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ, ଶାପ, ପ୍ରତାରଣା, ଈର୍ଷା, ଦ୍ୱେଷ, କଟୁତ୍ୱ ଓ ବିଷୁ ପ୍ରତାରଣା ।] ୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; ବିପଦ୍—2. Adversity; misfortune; mishap; ill-luck. ୩ । ବିଷୟାସକ୍ତି—3. Attachment or being addicted to worldly concerns. ୪ । ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ—4. An evil; calamity; disaster. ୫ । ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ—5. Sorrow; affliction; misery; trouble; pain. ୬ । ବିନାଶ—6. Distruction; ruin; overthrow. ୭ । ପତନ—7. Fall. ୮ । ପାପ—8. Sin. ୯ । ଅପରାଧ—9. Crime; guilt, ୧୦ । ବୃଥା ଚେଷ୍ଟା—10. Fruitless endeavour. ୧୧ । ଅଯୋଗ୍ୟତା 11. Unfitness. ୧୨ । ଦୋଷ—12. Fault; defect. ୧୩ ।ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ—13. Evil omen. ୧୪ ।

ଅସାମର୍ଥ୍ୟ—14. Inability. ୧୬ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି—16. Being addicted to any perticular matter.

ବ୍ୟସନାର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ତୃତୀୟା ତତ୍; ବ୍ୟସନ+ଆର୍ତ୍ତ)—ବିପନ୍ନ-
Byasanārtta Overwhelmed with calamity.
(ବ୍ୟସନାର୍ତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟସନାସକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ବ୍ୟସନ+ଆସକ୍ତ)—୧ ।
Byasanāsakta ଭୁଲିଯାଇଛି—1. Vicious. ୨ । କୌଣସି
(ବ୍ୟସନାସକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଅତିରିକ୍ତରୂପେ ଆସକ୍ତ—
3. Addicted to anything or practice.

ବ୍ୟସନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବ୍ୟସନ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Byasani ୧ । ଭୁଲିଯାଇଛି—1. Vicious; addicted to
(ବ୍ୟସନିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) evil practices. ୨ । ବ୍ୟସନାର୍ତ୍ତ; ବିପନ୍ନ-
(ବ୍ୟସନିନା—ବ) 2. Overwhelmed with calamity; distressed, ୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆସକ୍ତ—3 Unduly devoted to; excessively attacted to. ୪ । ବେଶ୍ୟାଗାମୀ (ହି. ଶ)—4. Habituated to visiting prostitutes.

ବ୍ୟସନୋଦ୍ଭବ—ସଂ. ବିଣ (୫ମୀ ତତ୍; ବ୍ୟସନ+ଉଦ୍ଭବ)—ବ୍ୟସନରୁ
Byasanodbhaba ଉତ୍ପନ୍ନ—Arising from vice; originating in vicious practices.

ବ୍ୟସୁ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବି=ବିଗତ+ଅସୁ=ପ୍ରାଣ ଯାହାର)—
Byasu ମୃତ—Deceased: dead.

ବ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତା)—୧ । ବ୍ୟାକୁଳ—
Byasta 1. Agitated; perplexed; agonised. ୨ । (ସମସ୍ତ—ବିପରୀତ) ବିରକ୍ତ—2. Displeased; annoyed. ୩ । ବିଚ୍ଛିନ୍ନ; ପୃଥକ୍‌କୃତ—3. Separated. ୪ । ଅସମାପ୍ତ—4. Unfinished, ୫ । ବିସ୍ତୃତ; ବ୍ୟାପ୍ତ—5. Diffused; spread; expanded; pervaded. ୬ । ବିପରୀତ; ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—6. Inverted; inverse. ୭ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—7. Thrown away: tossed. ୮ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ—8, Strewn; scattered. ୯ । କାର୍ଯ୍ୟରତ ହେବାକୁ ଅସ୍ଥିର; କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟାପୃତ—9, Busy with work; worried with work; busily engaged. ୧୦ । ଏଣେ ତେଣେ ମୁଲୁଲା ହୋଇଥିବା; ଗୋଳମାଳିଆ—10. Confused; tangled; dishevelled; mismanaged. ୧୧ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—11. Dis-ordered. [ବ୍ୟୁ—ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଚିତ୍ତ ମାଙ୍କରେ ବାଳା, ତୃଣ ଗଣ ତ ବିଶୁଦ୍ଧ । ବିବିପୂର୍ବ୍ୟ. ବିଶୋଷାତ୍ମକ ବ ଗୀତ ।] ବେ. ବ—
ବ୍ୟସ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳତା;ବ୍ୟସ୍ତତା; ଦୁଃଖ—Sorrow; grief; agony;
ତ୍ରସ୍ତୀ worry. [ଦ୍ର—ଏହାର ଭ୍ରାମ୍ୟ ଅପଭ୍ରଂଶ ଶବ୍ଦ ବେସ୍ତ]

ବ୍ୟସ୍ତ କରିବା—ବେ. କ୍ରି—ବ୍ୟାକୁଳ କରିବା—To trouble; to
Byasta kariba annoy; to worry.
ବାସ୍ତକରା ব্যস্তকরা

ବ୍ୟସ୍ତତା—ସଂ. ବ (ବ୍ୟସ୍ତ+ତା)—ବ୍ୟାକୁଳତା—
Byastatā Perplexity; worry.

ବ୍ୟସ୍ତ ତ୍ରୈରାଶିକ—ବେ. ବ—(ଗଣିତ) ଯେଉଁ ତ୍ରୈରାଶିକରେ ପ୍ରଥମ ଓ
Byasta trairāśika ତୃତୀୟ ରାଶିର ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ହୁଏ—(arthmetic) Irregular or inverse
Rule of Three. [ଦ୍ର—'ସମସ୍ତ' ତ୍ରୈରାଶିକରେ ଦିଆ ଥିବା ତିନି ରାଶିର ସାହାଯ୍ୟରେ ଚତୁର୍ଥ ରାଶି ବାହାର କରିବାକୁ ହେଲେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ରାଶିର ଗୁଣନ କରି ପ୍ରଥମ ରାଶିଦ୍ୱାରା ଭାଗ କରାଯାଏ; କିନ୍ତୁ 'ବ୍ୟସ୍ତ' ତ୍ରୈରାଶିକର ପ୍ରଥମ ଓ ତୃତୀୟକୁ ଛାଡି ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଶିଦ୍ୱାରା ଭାଗ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ ଯଥା—୧୦ ଜଣ ଲୋକ ଯେଉଁ କାମକୁ ୨୦ ଦିନରେ କରନ୍ତି ୫୦ ଜଣ ଲୋକ ସେ କାମକୁ କେତେ ଦିନରେ କରିବେ ? ବ୍ୟସ୍ତ ତ୍ରୈରାଶିକରେ ଏହାର ଫଳ ହେବ ୪, ସମସ୍ତ ତ୍ରୈରାଶିକରେ ଏହାର ଫଳ ଯାହା (୧୦୦) ହେବ ତାହା ଭୁଲ ।]

ବ୍ୟସ୍ତ ପଦ—ସଂ. ବ—୧ । ସମାସହୀନ ପଦ—1. Simple or
Byasta pada uncompounded words. (ଯଥା—
ନଗର ଜଳ; ଭୂମିରେ ପଡିଛି, ପଦ୍ମପତ୍ର ଲୋଚନ ଯାହାର ଇତ୍ୟାଦି ।) ୨ । (ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍) ଋଣ ଠକାଯାଇ ଯେଉଁ ଶାଳକ ନାମରେ ନାଲିସ୍ ହୋଇଥାଏ, ସେ ଋଣ ନ ସୁଝି ଓଜର କରିବା (ହି. ଶ)—
2. (Hindu Law) The filing of objection by the debtor instead of paying off the loan, when the creditor sues for it.

ବ୍ୟସ୍ତ ବିଧି—ବେ. ବ (ଗଣିତ) ଗଣିତରେ ବିଲୋମ ବିଧି—
Byasta bidhi (Mathematics) Rule of inversion.

ବ୍ୟସ୍ତରେ ପଡିବା—ବେ. କ୍ରି—ବିପନ୍ନ ହେବା—To be put in
Byastare pardibā difficulty: to land in danger,
ব্যস্তেপড়া তকলীফমে পড়না

ବ୍ୟସ୍ତ ସମସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବିପରୀତାର୍ଥ ସମାହାର)—୧ । ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ସମସ୍ତ
Byasta samasta —8. Separated and conjoined.
୨ । କେତେବେଳେ ଏକତ୍ରୀଭୂତ ଓ କେତେବେଳେ ପୃଥଗ୍‌ଭୂତ—2. Now scattered, now collected,
ଆସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ବେ. ବିଣ—୧ । ଭୟ ବ୍ୟସ୍ତ—1, Utterly
অস্তব্যস্ত, তবাহ্‌তবাহ unnerved, ୨ । ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ—2, Much afflicted.

ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା—ବେ, କ୍ରି—୧ । ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା—1, To worry
Byasta hebā one's self; to be troubled or
ব্যস্ত হওয়া worried, ୨ । ଦୁଃଖ ପାଇବା—2, To
তকলীহোনা suffer agony or distress, ୩ । ମନୋଦୁଃଖ

ପ୍ରକାଶ କରିବା—୩, To give vent to on's grief.

ବ୍ୟସ୍ତାଲଙ୍କାର—ସଂ. ବି—କାବ୍ୟର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A figure of speech in rhetoric. Byastālankāra [ଉ—ଯେଉଁଠାରେ ଉପମାନକୁ ଉପମେୟର ଯଥାସ୍ଥାନରେ ସନ୍ନିବେଶିତ କରି ନ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଏ ସେଠାରେ ଏ ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ; ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ କୋଷ୍ଟବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀର ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦମାନ ବ୍ୟସ୍ତାଲଙ୍କାରର ଉଦାହରଣ—ସୁମନାମାନେ ମାନସେ ବିଚାରି, ଲବଣ୍ୟସିନ୍ଧୁ ନିର୍ଦ୍ଦେ ଏ ନାଗରୀ । କରି ମନରୀ ଭୁରତେ ଗ୍ରହିତ, ଭରମ କଟକେ କରେ ସଂସ୍ଥିତ, ପୁଣି ସେ ସଦ୍ଭାବ । ପଯୁରେ ଲୀଳା ଦେଇ ହଂସନିଭ ।]

ବ୍ୟସ୍ତିତ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ୟଥିତ)—ବ୍ୟସ୍ତତା ଯୁକ୍ତ—1, Suffering distress; afflicted, ୨ । ଦୁଃଖିତ—2, Sorry; grieved, Byastita ବ୍ୟସ୍ତ ତଂଗ

ବ୍ୟହ୍ନ—ସଂ, ବି (ବି+ଅହନ୍)—ଗତକାଲି (ହି. ଶ)—Yesterday, Byahna

ବ୍ୟା—ପ୍ରାଦେ (ମେଦିନୀପୁର) ବି (ଭୁଲ ହି, ବ୍ୟାହ୍, ବ, ବିସ୍ମୃ)—ବିବାହ—Marriage, Bya (ବିସ୍ମୃ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାକରଣ—ସଂ. ବି (ବି+ଆ=କୃ ଧାତୁ=ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ ହେବା+କରଣ ବା ଅଧିକରଣ ଅନ; ଯହିଁରେ ତା ସେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଏ)—୧ । ଶବ୍ଦ ବ୍ୟୁତ୍ପାଦକ ଓ ଭାଷାନିୟାମକ ଶାସ୍ତ୍ର; ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଓ ଅର୍ଥର ଓ ପ୍ରୟୋଗର ନିୟମ ଅଥବା ସେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ; ଶବ୍ଦଶାସ୍ତ୍ର, ସନ୍ଧ୍ୟାସ୍ତ କର୍ତ୍ତା, କର୍ମ, କ୍ରିୟା, ସମାସ ଅଥବା ନିରୂପିତ ହୁଏ;ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ପ୍ରଥମ ଧ୍ୱନି ସେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରୁ ଜଣାଯାଏ—1 Philology, the science of grammar (orthography; etymology, syntax and prosody). [ଉ—ଏ ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷିତ ଭାଷାର ଉଚ୍ଚୃଙ୍ଖଳତା ନିବାରିତ ହୁଏ ଏବଂ ଭାଷା ଓ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସାଧାରଣତଃ ଅବୋଧ୍ୟ ବିଷୟମାନ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବୁଝାଯାଏ ।] ୨ । (+ଭାବ, ଅନ) ବିଶ୍ଳେଷଣ—2. Analysis, ୩ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ—3. Expounting; commenting. ୪ । ବିକାଶନ—4. Expanding, ୫ । ଶିଳ୍ପନୈପୁଣ୍ୟ, କାରିଗରି—5, Artistic work; work-manship. (ଉ—ଯିଏ ଯାର ବ୍ୟାକରଣ, ବୁଦ୍ଧି ବିଷୟ ମନୁଷ୍ୟ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।)

ବ୍ୟାକରଣଜ୍ଞ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବ୍ୟାକରଣ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବୈୟାକରଣ;ବ୍ୟାକରଣଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—A grammarian; a philologist. Byākaraṇajña (ବ୍ୟାକରଣବିତ୍, ବ୍ୟାକରଣବେତ୍ତା) ଅନ୍ୟରୂପ

ବିଣ. ସଂ—ବ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଜ୍ଞ—Well versed in grammar.

ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି—ବ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଭିଜ୍ଞତା—A knowledge of grammar; grammatical knowledge. Byākaraṇa jñāna

ବ୍ୟାକରଣ ଦୋଷ—ଦେ. ବି—ବ୍ୟାକରଣବିରୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ; ବ୍ୟାକରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ—Grammatical mistake Byākaraṇa dosha ବ୍ୟାକରଣ ଦୋଷ ব্যাকরণ দোষ

ବ୍ୟାକରଣ ବହିର୍ଭୂତ—ସଂ. ବିଣ—ବ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ରର ନିୟମବିରୁଦ୍ଧ—Ungrammatical; contrary to the rules of grammar. Byākaraṇa bahirbhūta (ବ୍ୟାକରଣବିରୁଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାକରଣ ବିହିତ—ସଂ. ବିଣ—ବ୍ୟାକରଣର ବିଧି ଅନୁସାରେ ଶୁଦ୍ଧ—Grammatically correct; correct according to the rules of grammar. Byākaraṇa bihita (ବ୍ୟାକରଣସଙ୍ଗତ, ବ୍ୟାକରଣ-ସମ୍ମତ, ବ୍ୟାକରଣ ସିଦ୍ଧ, ବ୍ୟାକରଣାନୁମତ) ଅନ୍ୟରୂପ

ବ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ.ବି—ବ୍ୟାକରଣ ୧(ଦେଖ)—The science of grammar; philology. Byākaraṇa śāstra

ବ୍ୟାକର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବି+ଆ+କୃ ଧାତୁ+ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା; ପରମେଶ୍ୱର (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—God; the Creator. Byākarttā

ବ୍ୟାକାର—ସଂ. ବି (ବି+ଅକାର)—୧ । ବିକଟ ରୂପ; ବିରୂପ—1. Deformity. ୨ । ଆକାରର ପରିବର୍ତ୍ତନ—2. Change of form, ୩ । (ବି+ଆ+କୃ ଧାତୁ +ଭାବ.ଅ) ବ୍ୟାଖ୍ୟା (ହି. ଶ)—3. Annotation. Byākāra

ବ୍ୟାକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଆ+କୃ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ମ. ନ)—୧ । ବ୍ୟପ୍ତ—1. Spread about; diffused. ୨ । ଏଣେ ତେଣେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା—2. Dispersed; strewn; scattered. Byākīrṇṇa

ବ୍ୟାକୁଳ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଆକୁଳ)—୧ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ; ଅତି ଆକୁଳ; ଅତି ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—1. Very anxious or uneasy. Byākula (ବ୍ୟାକୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାତର; ବ୍ୟସ୍ତ—2. Distracted; agitated; perturbed;worried, ୩ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ବିମୂଢ଼—3. Overwhelmed; dumbfounded; ୪ । କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ—4. Busily engaged; busy, engrossed in work, ୫ । ଭୟବିହ୍ୱଳ; ଭୟ-ଭୀତ—5. Terrified; frightened, alarmed. ୬ । ବିହ୍ୱଳ—6. Distressed, ୭ । ଅସ୍ଥିର—7. Restless. ଦେ. ବି—ବ୍ୟାକୁଳତା—Perturbation, (ଉ—ଏଣୁ ଅଜ୍ଞାନ ଜଡ଼-ମତ୍ତ । ବ୍ୟାକୁଳ ଶିଶୁ ହେ ନଥିଲ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବ୍ୟାକୁଳ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କାତର କରିବା—1. To worry; to agitate pain, ୨ । କଷ୍ଟ ଦେବା—2, To afflict; to pain. Byākula karibā ବ୍ୟାକୁଳ କରା ব্যাকুল করা

ବ୍ୟାକୁଳ ଚିତ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟାକୁଳ+ଚିତ୍ତ ଯାହାର)—Byākula chitta ଅସ୍ଥିରମନାଃ—Mentally perturbed or disturbed. (ବ୍ୟାକୁଳଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟାକୁଳଚେତାଃ, ବ୍ୟାକୁଳମନାଃ, ବ୍ୟାକୁଳାତ୍ମା, ବ୍ୟାକୁଳାନ୍ତଃକରଣ, ବ୍ୟାକୁଳହୃଦୟ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବ୍ୟାକୁଳତା—ସଂ. ବି (ବ୍ୟାକୁଳ+ଭାବ ତା)—୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠା—Byākulatā 1. Anxiety; agitation; distress; ୨ । କାତରତା; ବିହ୍ୱଳତା—2. Perturbation. ୩ । ମନର ଅସ୍ଥିରତା—3. Mental restlessness.

ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିକଳ ବା ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା—1. To Byākula hebā grieve; to be worried. ୨ । ବ୍ୟାକୁଳ ବ୍ୟାକୁଳ ହଓୟା ব্যাকুল হওয়া ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ହେବା—2. To be distressed; to be afflicted. ୩ । ଅସ୍ଥିର ହେବା—3. To be restless. ୪ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହେବା—4. To be uneasy or anxious.

ବ୍ୟାକୁଳିତ—ସଂ. ବିଶ—ବ୍ୟାକୁଳ (ଦେଖ) Byākulita Byākula (Apte) (See)

ବ୍ୟାକୃତି—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+କୃ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. କି)—Byākūti ୧ । ଛଳ; ବଞ୍ଚନା—1. Deception; fraud; trick; deceit; stratagem. ୨ । ଛଦ୍ମବେଶ—2. Disguise; mask.

ବ୍ୟାକୃତ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଅ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ—Byākṛuta 1. Explained. ୨ । ପ୍ରକାଶିତ—2. Manifested; displayed. ୩ । ରୂପାନ୍ତରିତ—3. Transformed. ୪ । ବିକୃତ—4. Distorted; deformed; disfigured. ୫ । ପୃଥକ୍‌କୃତ—Analysed (Apte).

ବ୍ୟାକୃତି—ସଂ.ବି (ବି+ଅକୃତି)—୧ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ—1. Annotation. Byākṛuti ୨ । ବିକୃତ ଆକାର—2. Deformity; disfigurement. ୩ । ରୂପାନ୍ତର—3. Transformation. ୪ । ଛଦ୍ମରୂପ—4. Disguise; mask. ୫ । ବିକୃତି—5. Derangement.

ବ୍ୟାକୋଶ(ଷ)—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+କୋଶ)—ବିକଶିତ; ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—Byākośa(sba) Expanded; fullblown.

ବ୍ୟାକ୍ରୋଶ—ସଂ. ବି (ବି+ଅକ୍ରୋଶ)—୧ । ଦୁର୍ବାକ୍ୟ; ତିରସ୍କାର—Byākrośa 1. Reproach; abuse. ୨ । ଅପମାନ—2. Insult. ୩ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର କରିବା—3. Hallooing.

ବ୍ୟାକ୍ଷେପ—ସଂ. ବି (ବି+ଅକ୍ଷେପ)—୧ । ବିଳମ୍ବ; କାଳକ୍ଷେପ—Byākshepa 1. Delay; procrastination. ୨ । ବ୍ୟାକୁଳତା; ଚିତ୍ତବିଭ୍ରମତା (ହି. ଶ)—2. Consternation; bewilderment.

ବ୍ୟାଖ୍ୟା—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ=କହିବା, ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା +ଭାବ. ଅ+ଆ)—୧ । ବିବରଣ; ବର୍ଣ୍ଣନା—Byākhyā (ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Description; statement; narration. ୨ । ଟୀକା; ଅର୍ଥ ପ୍ରକଟନ—2. Annotation; commentary; exposition. [ଦ୍ର—କୌଣସି ଜଟିଳ ବିଷୟକୁ ସରଳ ଭାବ ଦ୍ୱାରା ଓ ଭାଷା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବୋଲାଯାଏ । ବୃତ୍ତି, ଭାଷ୍ୟ, ବାର୍ତ୍ତିକ, ଟୀକା, ଟିପ୍ପଣୀ ଆଦି ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ଅନେକ ଭେଦ ଅଛି ।]

ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝାଇବା—1. To Byākhyā karibā explain. ୨ । ଟୀକା କରିବା—ব্যাখ্যাকরা ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରା 2. To annotate.

ବ୍ୟାଖ୍ୟା କର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି ଓ ବିଶ—ଟୀକାକାର—Byākhyā karttā Commentator; annotator. (ବ୍ୟାଖ୍ୟାକର, ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରକ, ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଗମ୍ୟ—ସଂ.ବିଶ (ଅସ୍ଥା ତତ୍) —ଯାହା ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ସହାୟତାରେ ବୁଝାଯାଇ ପାରେ—Byākhyā gamya Comprensible with the help of annotations. (ବ୍ୟାଖ୍ୟାବୋଧ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସଂ. ବି (ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍)—ବାଦୀର ଅଭିଯୋଗର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଏଣୁ ତେଣୁ ବୁଲାଇ କରି ଜବାବ ଦେବା (ହି. ଶ)—(Hindu law) Prevaricating replies to the plaintiff's allegations in a suit.

ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଗ୍ରନ୍ଥ—ସଂ. ବି—ଟୀକାଗ୍ରନ୍ଥ—Glossary; commentary; Byākhyā grantha (ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପୁସ୍ତକ—ଅନ୍ୟରୂପ) key.

ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ବିବୃତ; Byākyāta ଯାହା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରା ହୋଇଅଛି—Explained; annotated.

ବ୍ୟାଖ୍ୟାତା—ସଂ. ବି ଓ ବିଶ. (ପୁଂ) (ବି+ଅ+ଖ୍ୟାତୃ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ, Byākhyātā ୧ମା. ୧ବ)—ଅର୍ଥକର୍ତ୍ତା—Explaining; (ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) commenting; a commentator.

ବ୍ୟାଖ୍ୟେୟ—ସଂ. ବିଶ (ବି+ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ)—୧ । Byākhyeya ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—1. Describeable. ୨ । ଯାହା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇ ପାରିବ—2. Capable of being explained or commented upon. (ବ୍ୟାଖ୍ୟାତବ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଗ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ.ବାଗ୍)—ଥଳି—Bag. Byāg ব্যাগ ବ୍ୟାଗ

ବ୍ୟାଘଟ୍ଟନ—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—୧ । Byāghaṭṭana ଆଲୋଡ଼ନ; ମନ୍ଥନ—1. Churning. ୨ । ଘୋଟା; ମର୍ଦ୍ଦନ; ବଟା—2. Pestling; macerating.

ବ୍ୟାଘଟ୍ଟକ, ବ୍ୟାଘଟ୍ଟିତ } ବିଶ—

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅପଭ୍ରଂଶ ଶବ୍ଦ ବଟା, ବାଟିବା, ବାଟଣା ।]

ବ୍ୟାଘାତ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅ+ହନ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—୧ । ବାଧା; Byāghāta ବିଘ୍ନ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—1. Obstruction; hindrance; obstacle. ୨ । ବ୍ୟବଧାନ—2. Interruption; stoppage; cessation. ୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ)

୨୭ ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ଅଶୁଭ ସୂଚକ ତ୍ରୟୋଦଶ ଯୋଗ— 3. (astrology) One of the 27 astrological conjunctions, the 1st 6 'Dandas' of which are inauspicious. [ଦ୍—ଏ ଯୋଗ ପଡ଼ିଥିବା ଦିବସର ପ୍ରଥମ ୬ ଦଣ୍ଡ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଦୌଣସି ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଦେବା ଉଚିତ ।] ୪ । ପ୍ରହାର; ଅଘାତ—4. Blow; stroke. ୫ । କାବ୍ୟର ଅଲଙ୍କାର ବିଶେଷ— 5. A figure of speech in rhetoric. [ଦ୍— କୌଣସି ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଯେଉଁ ଅକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି ବା ଯେଉଁ ଫଳ ଘଟିଅଛି ସେହି ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁର ଉକ୍ତ ଅକାରପ୍ରାପ୍ତିର ବା ଉକ୍ତ ଫଳ ଘଟିବାର ବର୍ଣ୍ଣନା ରୂପ ଅଲଙ୍କାର, ଯଥା—

ଯେଉଁ ସ୍ମରାୟୁଧ ବିଜୟୀ ମୋ ହୃଦ
ବିନ୍ଧୁଛି ସେହି ତା ହୃଦ,
ମଣିଥିଲି ଯାହା ଅରି ଜାଣି, ଏବେ
ସେ ମୋର ଇଷ୍ଟ ସୁହୃଦ । ରାଧାନାଥ. ଯଥାତ

ଏହିପରି ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ବ୍ୟାଘାତ ଅଲଙ୍କାର ବୋଲାଯାଏ ।]

ବ୍ୟାଘାତକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବି+ଆ+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—୧ । Byāghātaka ବିଘ୍ନକାରୀ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—Causing obstruction; hindering; obstructing.
ବ୍ୟାଘାତକାରୀ (କାରକ) } ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟାଘାତୀ }
(ବ୍ୟାଘାତିକା, ବ୍ୟାଘାତକାରିଣୀ, ବ୍ୟାଘାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟାଘ୍ର—ସଂ. ବି, ପୁଂ (ବି+ଆ+ଘ୍ରା. ଧାତୁ=ଗନ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—୧ । ବଡ଼ାଳ ଜାତୀୟ (ବ୍ୟାଘ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବନ୍ୟ ଓ ଜୀବଘାତୀ ବୃହତ୍ ଶ୍ୱାପଦ ବିଶେଷ;ବାଘ— 1. Tiger. ୨ । ରକ୍ତ ଏରଣ୍ଡ ବୃକ୍ଷ; ଲାଲ ଗଦଗଛ— 2. The red castor seed plant. ୩ । କରଞ୍ଜ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)—3. Karañja (See). ବିଶ ଓ ବି—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହେଲେ, ଯଥା—ପୁରୁଷ ବ୍ୟାଘ୍ର, ନର ବ୍ୟାଘ୍ର)—ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ବହୁ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ— Chief amongst many of a class; prominent; excellent.

ବ୍ୟାଘ୍ରଗତି—ସଂ. ବି—ଚିତ୍ର ରଚନାବିଶେଷ; ଯେଉଁ ରଚନାରେ ପ୍ରତି Byāghragati ପଦର ଉପାନ୍ତ ଦୁଇ ଅକ୍ଷରଦ୍ୱାରା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଦ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥାଏ—A poetical composition in which the penultimate 2 letters of every line are the first 2 letters in the following line. [ଦ୍—ଉଦାହରଣ,—ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀବିଳାସ ୧୯ଶ ଛନ୍ଦ ୧୦ମ ପଦଠାରୁ ୧୨ଶ ପଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ:— ବ୍ୟାଘ୍ରଗତିରେ ସଖୀରେ କହନ୍ତି ବିରସେ, ଗାଢ଼ତରରେ ତରୁଣୀ ଭ୍ରମ୍ମ ବରସେ; ବର ଉଦ୍ଧତ ଉଦ୍ଧତ ଉପମା ବିଘ୍ନନ, ବିହ୍ନ ତ କରନ୍ତ ବିହ୍ନଦଳୁର ବଚନ । ୧୦ମ ପଦ ।

ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଚିତ୍ରକାବ୍ୟ; ବଙ୍ଗୋଦ୍ଭବରେ ଚିତ୍ରରଚନାମାନଙ୍କ ନାମ 'ଚାଲିକାରେ ବ୍ୟାଘ୍ରଗତିର ନାମ ନାହିଁ, 'ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ କ୍ରୀଡ଼ିତ'ର ନାମ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ 'ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ କ୍ରୀଡ଼ିତ' ରଚନାର ଉଦାହରଣ ନାହିଁ । ବାଘ ଶିକାର ଉପରେ ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଝିଅ ପଛକୁ ଘୂଞ୍ଚିଯାଏ ଓ ପରେ ଶିକାର ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହୁଏ; ଏହି ଲକ୍ଷଣରୁ ଏ ରଚନାର ନାମ ବ୍ୟାଘ୍ରଗତି ହୋଇଅଛି । ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ ଓ ଅଲଙ୍କାର କୌସ୍ତୁଭ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଏ ଶବ୍ଦର ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ ।]

ବ୍ୟାଘ୍ର ଚର୍ମ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବାଘର ଚମଡ଼ା; ବାଘ ଛାଲ— Byāghra charma Tiger-hide

ବ୍ୟାଘ୍ର ନଖ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବାଘ ନଖ; ବାଘର ନଖ— Byāghra nakha 1. Tiger's claw. ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) (ବ୍ୟାଘ୍ର ନଖର—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ଥୂଳ ବା ସିଞ୍ଚୁଗଛ; ଭକଣ୍ଟା ସିଜୁ— 2. Euphorbia (with strong hooked thorns on the trunk). ୩ । ହାତର ମଝିରେ ଲଗା ଯିବା ବାଘ ନଖରୂପରେ ସୁନା ବା ରୂପା ଛଅଣି ହୋଇଥିବା ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—3. An ornament shaped like tiger's claw put in the middle of a necklace and sometimes consisting of tiger claws overlaid with gold or silver. ୪ । ନଖୀ ନାମକ ଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ—4. A kind of scent; onyx; Unguis Odoratus.

ବ୍ୟାଘ୍ର ନଖକ—ସଂ.ବ (ବ୍ୟାଘ୍ର ନଖ+କ)—ନଖ ଖମ୍ଚୁଡ଼ା; ନଖକ୍ଷତ— Byāghra nakhaka Scratches made by the nail.

ବ୍ୟାଘ୍ରନଖୀ—ସଂ. ବି—ନଖୀ ନାମକ ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ—ନଖୀ (ଦେଖ)— Byāghranakhī Nakhī (See) (ହରେଣୁପ୍ରଣ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।)
ବ୍ୟାଘ୍ରାୟୁଧ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟାଘ୍ରପୁଷ୍ପ }

ବ୍ୟାଘ୍ରନାୟକ—ସଂ. ବି (ଉପପଦ ତତ୍; ବ୍ୟାଘ୍ର+ନାୟକ= Byāghranāyaka ଯେ ନେଇଯାଏ)—ଶୃଗାଳ— Jackal.
ବ୍ୟାଘ୍ରନାଦକ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ୟାଘ୍ରସେବକ }

ବ୍ୟାଘ୍ରପାଦ(ତ୍,ଦ୍)—ସଂ. ବି (ବ୍ୟାଘ୍ର ପର ପାଦବିଶିଷ୍ଟ)— Byāghrapāda(t,d) ୧ । ସ୍ମୃତିପ୍ରଣେତା ମୁନିବିଶେଷ— 1. Name of a sage [ଦ୍—ଏହାଙ୍କ ଗୋତ୍ରକୁ 'ବୈୟାଘ୍ରପାଦ(ଦ୍ୟ)' ବୋଲାଯାଏ । ଶ୍ରୀଶୁଦେବ ଏହି ଗୋତ୍ରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏ ଋଷି ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ଗୋତ୍ରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଓ ଋଗ୍‌ବେଦର କେତେକ ମନ୍ତ୍ରର ଏ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଥିଲେ ।] ୨ । ଭଇଞ୍ଚି (ଦେଖ) 2. Bhaiñchi (See)

ବ୍ୟାଘ୍ର ପୁଚ୍ଛ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟାଘ୍ର+ପୁଚ୍ଛ)—୧ । ଏରଣ୍ଡ ଗଛ— Byāghra puchchha 1. Castor seed plant. ୨ । ବାଉଗଦା ଗଛ—2. Jatropha Curcas (plant). ୩ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ବାଘର ଲାଞ୍ଜ—3. The tail of a tiger.

ବ୍ୟାଘ୍ର ବର—ବେ. ବ—ମହାବଳ ବାଘ—The Royal Bengal tiger.
Byāghra bara [ଉ—ବ୍ୟାଘ୍ର ବର ଶବର ମାରନ୍ତି ଗୁଳ ଯୋଗେ ଯେ । ଭଣ୍ଡ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।]

ବ୍ୟାଘ୍ର ଭୀତି—ସଂ. ବ (୫ମୀ ତତ୍)—୧ । ବ୍ୟାଘ୍ର ଯୋଗୁଁ ଭୟ—1. Fear of tiger. ୨ । ବାଘ ଭୟ; (ବ୍ୟାଘ୍ରଭୀତ—ବିଣ) କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟାଘ୍ରର ଉପଦ୍ରବ ହେବାରୁ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଜନ୍ମିବା ଭୟ—2. Fear of tiger's attack in the minds of people at a tiger-infested locality.
Byāghra bhīti

ବ୍ୟାଘ୍ର ମେରୁ—ବେ. ବ—ରାଜସ୍ଥାନର ପର୍ବତ ବିଶେଷ—Name of a mountain in Rajputana.
Byāghra meru [ଉ—ନିନାଦିତ କରୁଥିଲେ ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣୀ, ବ୍ୟାଘ୍ରମେରୁ ଗାସିଯାଇ ଗହ୍ୱଲ । ଜନକଶୋର. ଭୂଷ୍ଣୁଭୂମାଣ୍ଡ ।]

ବ୍ୟାଘ୍ର ଲୋମ—ସଂ. ବ (ବ୍ୟାଘ୍ର+ଲୋମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ବାଘ ଦେହର ଲୋମ—1. The fur on the body of a tiger. ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ମୁଛ (ହି. ଶ)—2. Mustaches.
Byaghra loma

ବ୍ୟାଘ୍ର ଶାବକ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବ୍ୟାଘ୍ର+ଶାବକ)—ବାଘଛୁଆ—Tiger-cub.
Byāghra śābaka (ବ୍ୟଘ୍ର ଶିଶୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଘ୍ର ହସ୍ତ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ନାଲି ଗଛ ଗଛ—The red variety of castor-seed plant.
Byāghra hasta [ବ୍ୟାଘ୍ରଦଳ(ଲା), ବ୍ୟାଘ୍ରତଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଘ୍ରାସ୍ୟ—ସଂ. ବ ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟାଘ୍ରର ଆସ୍ୟ=ମୁଖ ଯେ ଆସ୍ୟ, ଯାହାର)—ମାର୍ଜାର; ବିଲାଡ଼ି—Cat. ବିଣ—ବ୍ୟାଘ୍ରମୁଖ, ବ୍ୟଘ୍ରବକ୍ତ୍ର } ଅନ୍ୟରୂପ ବ୍ୟାଘ୍ର ଯେ ମୁଖ ବିଶିଷ୍ଟ; ବାଘୁଆ ମୁହାଁ—Having a face like tiger's.
Byāghrāsya

ବ୍ୟାଘ୍ରୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବ୍ୟାଘ୍ର+ଈ)—୧ । ବାଘଣୀ—1. Tigress. ୨ । କଣ୍ଟକାରୀ; ଅଙ୍କୁରିଣ୍ଡି—2. A medicinal plant; Solanum xanthocarpum. [ଦ୍ର—ଏହାର କଣ୍ଟା ବାଘ ନଖ ପରି ଅଙ୍କୁଶିଆ ଅଟେ ।] ୩ । ନଖୀ ନାମକ ଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ (ହି. ଶ)—3. Onyx; shell.
Byāghrī

ବ୍ୟାଘ୍ରୀ ତୈଳ—ସଂ. ବ—ଅସୁବେଦୋକ୍ତ ତୈଳ ବିଶେଷ; ପୀଳସଅବ ନାସା ରୋଗର ଉପଶମ ତୈଳ—A medicinal oil prepared as an antidote against polypus of the nose.
Byāghrī taila

ବ୍ୟାଙ୍କ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ.ବାଙ୍କ୍)—୧ । ସଞ୍ଚିତ ଧନର ଭଣ୍ଡାର—1. A bank for money. ୨ । ଶଳଣାଖାନା—2. Treasury. ୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟୀ କୋମ୍ପାନୀ ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ଉପାଜିନ୍ ରଖି ସୁଧରେ ଟଙ୍କା ଲଗାନ୍ତି—3. A firm or company of bankers. (ଯଥା—ସେଭିଙ୍ଗ୍ସ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ୍, ଇମ୍ପିରିୟଲ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ୍, ବେଙ୍ଗଲ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ୍, କୋଅପରେଟିଭ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଇତ୍ୟାଦି, ଏହି ଇଂରାଜୀ ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ଦେଶୀ ଓ ବିଦେଶୀ ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଭାଷାରେ ଚଳିଗଲାଣି ଯଥା—ବ୍ୟାଙ୍କ୍ଚିଟ୍ସ, ବ୍ୟାଙ୍କ ଛୁଟି, ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଅଫିସ ଇତ୍ୟାଦି ।)
Byānk

ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ନୋଟ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ମୁଦ୍ରା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଟଙ୍କା ପାଇବାର ଦାବି ଛପଣା—Bank note.
ବ୍ୟାଙ୍କନୋଟ ବୈଂକନୋଟ
Byānk not

ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ବାବୁ—ବେ. ବ—ବ୍ୟାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଦେଶୀୟ କର୍ମଚାରୀ—The Indian head officer of a bank.
Byānk bābu
ବ୍ୟାଙ୍କବାବୁ ବୈଂକବାବୁ

ବ୍ୟାଙ୍କର—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଯେଉଁ ମହାଜନ ସୁଧରେ ସାଧାରଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଟଙ୍କା ଦିଅ ନିଅ କରେ ଓ ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ଉପାଜିନ୍ ନିଏ—A banker.
Byānkar
ବ୍ୟାଙ୍କର ବୈଂକର

ବ୍ୟାଜ—ସଂ. ବ (ବି+ଅଜ. ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କରଣ ଅ)—୧ । ବାହାନା; କପଟ; ଛଳ—1. Pretext; trick; deceit; pretence. ୨ । କାଳବିଳମ୍ବ—2. Delay. ୩ । ବାଧା; ବିଘ୍ନ—3. Obstacle; obstruction. ୪ । ବିଆଜ; ସୁଦ—4. Interest on money lent. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଅପଭ୍ରଂଶ ଶବ୍ଦ ବିଆଜ ।]
Byāja

ବ୍ୟାଜ ଖାଇବା—ବେ.କ୍ରି (ଘଣାର୍ଥକ)—ଟଙ୍କାର ସୁଧ ଭୋଗ କରିବା—To live on usury.
Byāja khāibā
ସୁଦଖାଓୟା ବିଆଜଖାନା

ବ୍ୟାଜଖୋର—ବେ. ବିଣ ଓ ବ (ସଂ. ବ୍ୟାଜ+ଫା.ପ୍ରତ୍ୟୟ ଖୋର; ଘଣାର୍ଥକ)—ଯେ ଖାତକଠାରୁ ଅଧିକ ସୁଧ ନିଏ—ସୁଦଖୋର ବିଆଜଖୋର (ବ୍ୟାଜଖୋରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବ) Usurer. (ବ୍ୟାଜଖିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Byājakhor

ବ୍ୟାଜ ସ୍ତୁତି—ସଂ. ବ—୧ । କପଟ ସ୍ତୁତି; କପଟ ପ୍ରଶଂସା; ଖୁସାମଦ୍—1. Flattery. ୨ । କାବ୍ୟର ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—2. A figure of rhetoric. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ନିନ୍ଦାବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ସ୍ତୁତି ଓ ସ୍ତୁତିବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ନିନ୍ଦା ସୂଚିତ ହୁଏ । ଅଥାତଃ ପ୍ରତୀୟମାନ ନିନ୍ଦା ବା ସ୍ତୁତି ଯେବେ ପରିଶେଷରେ ବିପରୀତ ଭାବରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୁଏ ତେବେ ବ୍ୟାଜସ୍ତୁତି ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ । ସ୍ତୁତିରୁ ନିନ୍ଦା ଯଥା—ସାହେବ ଯୋଗାଡ ଦେହ ଅବା ପିନ୍ଧ,, ସର୍ବିତେ ଦହର ବଙ୍କା ବଙ୍କା ହୁଅନ୍ତି, ଥରେ ଥରେ ଦସି ସାହେବ ଠାଣିରେ ଯୋଉଁ ବଦନ ରୋମାଞ୍ଚ ଜାଳରେ । ସ୍ତୁତିରୁ ନିନ୍ଦା ଯଥା— ତୁହେ ଅବାସ ଘର, ମାନସ ସରୋବର,, ଶୁଭଲ ଜଗେଶ୍ୱର ରବି; ଖଣେ ନ ରହୁ ଧାଇ, ଗଲଟ ଜାହିଁଯାଇ, ଅଛି ନ ଥିଲେ ଦେଖେ ଦେଖ ଦେ । କୃପାଳଧ । ମନ ଜାଣିବା ଲୋକେ ବଶ, ତୁଅନ୍ତି ସବୁ ଅଶୀବିଷ, ମନ୍ଦାର୍ଥୀନ ତ ଭୁମ୍ବେ, ବଣାଇ ଅଛ ଦମ୍ଭେ,ଭୁଜଙ୍ଗ ତୁହ ଅଛ ବସ ଦେ । ମହାପ୍ରଭୁ ! ଜଗନ୍ନାଥ. ଜଗନ୍ନାଥ । ଭୁଲମଣି· ଅଳଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।]
Byāja stuti

ବ୍ୟାଜୋକ୍ତି—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି; ଛଳୋକ୍ତି; କଥାର ଛଳ—
Byājokti 1. Irony; a covert expression; innuendo.
୨। ବ୍ୟାଜସ୍ତୁତି—2. Covert flattery. ୩ । କାବ୍ୟର ଅଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—3. A figure of rhetoric.
[ଦ୍ର—ବୌଣସି ଛଳନାଦ୍ୱାରା ଜଣେ ବିଷୟର ଗୋପନକୁ ବ୍ୟାଜୋକ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।

ଯଥା—ସଖୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଖେଳିବାକୁ ବାଳା
ଯାଦରେ ନ ଥିଲା ଶକ୍ତି,
ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଷିତ ହେଲା
ପୁନଶ୍ଚ ନଯିବ ପ୍ରତି ।
ଲୁରୁବକ କଣ୍ଠା ଲାଗି ଗଲା ବୋଲି
ସଖୀଙ୍କି କହିଲା ଛଳ,
ପ୍ରିୟଂବଦା ବୋଲେ ପୁରୁବକ କଣ୍ଠା
ମୀନାକ୍ଷି ! ଗଲାତ ଗଳ ।
ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର. ପ୍ରଣୟିନୀ ବଣ୍ଟନ ।—ଭୂଲମଣି ଅଳଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ବ୍ୟାଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବାଟ୍)—୧ । ଘେଣ୍ଟୁ ବାଡ଼େଇବାର ଯଷ୍ଟି—
Byāṭ ବ୍ୟାଟ ବୈଟ 1. Bat. ୨। ବାଦୁଡ଼ି—
2. Bat.

ବ୍ୟାଟ୍ ବଲ୍—ବୈଦେ.ବି (ଇଂ.ବାଟ୍+ବଲ)—ଘେଣ୍ଟୁ ଓ ଘେଣ୍ଟୁ ବାଡ଼ିଅ
Byāṭ bal ଯଷ୍ଟି; ଦଣ୍ଡ ଓ ଜଳ ବଳ—Bat and ball.
ବ୍ୟାଟ ବଲ ବୈଟ ବଲ

ବ୍ୟାଟେ(ଟା)ରି—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ) —୧ । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରବାହର ସଞ୍ଚୟବିଶେଷ—
Byāṭe(ṭā)ri 1. Electric battery. ୨ । ଗୋଷଶ୍ରେଣୀ-
ବ୍ୟାଟାରୀ ବାଟାରୀ ଓ ତାହା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ସୈନ୍ୟ ବ୍ୟୂହ-
2. Battery; battallion.

ବ୍ୟାଡ଼—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଅଡ଼ ଧାତୁ=ଭୟଭୀତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Byarda ୧ । ସର୍ପ—1. Snake; serpent. ୨ । ଶ୍ୱାପଦ;
ମାଂସାହାରୀ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ—2. A carnivorous beast;
a beast of prey. ୩ । ଇନ୍ଦ୍ର—3. Indra.
୪ । ପ୍ରତାରକ; ଶଠ—4. A cheat; deceiver;
knave. ୫ । ବାଘ (ହି. ଶ)—5. Tiger. ସଂ. ବିଣ
ପୁଂ—ପ୍ରବଞ୍ଚକ—Deceitful; fraudulent.

ବ୍ୟାଡ଼ି—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ବ୍ୟାଡ଼+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଇ)—ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ-
Byārdi କୋଷ ଓ ବ୍ୟାକରଣକାର ମୁନି ବିଶେଷ—
Name of a sage, Sanscrit lexicographer and grammarian.

ବ୍ୟାଣ୍ଡ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ବାଣ୍ଡ୍)—ସଙ୍ଗୀତାଳିକ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବାଜା
Byānḍ ବଜାଇବାର ଦଳ—A musical band.
ବ୍ୟାଣ୍ଡ ବୈଣ୍ଡ

ବ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ବାଜା—ବୈ. ବି. (ଇଂ. ବ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଓ ସଂ. ବାଦ୍ୟ)—
Byānḍ bājā ଯନ୍ତ୍ରାଦ୍ୟ ବୈଣୀସ୍ୱ ସଙ୍ଗୀତାଳିକ ବାଦ୍ୟ—Band.
ବ୍ୟାଣ୍ଡ ବାଜା ବୈଣ୍ଡ ବାଜା

ବ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ମାଷ୍ଟର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ସଙ୍ଗୀତାଳିକ ବାଦକମାନଙ୍କର
Byānḍ māshṭar ନେତା ବା ଗୁରୁ—Band master.
ବ୍ୟାଣ୍ଡ ମାଷ୍ଟର ବୈଣ୍ଡ ମାଷ୍ଟର

ବ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଷ୍ଟ୍ୟା(ଷ୍ଟା)ଣ୍ଡ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଯେଉଁ ମଣ୍ଡପରେ ବ୍ୟାଣ୍ଡ୍
Byānḍ-shṭyā(shṭā)nḍ ବାଜା ବଜାଇବା ଦଳ ବାଜା-
ବ୍ୟାଣ୍ଡ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ ବୈଣ୍ଡ ଷ୍ଟୈଣ୍ଡ ବଜାନ୍ତି—Band stand.

ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ ବାଣ୍ଡେଜ୍)—ବାଣ୍ଡେଜ (ଦେଖ)
Byānḍej Bānḍej (See)
ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ ବୈଣ୍ଡେଜ

ବ୍ୟାତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ଅ+ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ତ;
Byātta ବିମ୍ବ ବି+ଅ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) —୧ । ବିସ୍ତାରିତ;
ବିସ୍ତୃତ—1. Expanded; extended. ୨ । ମେଲା—
2. Agape; widened. ବି—ମେଲା କରିଥିବା ପାଟି—
Opened mouth.

ବ୍ୟାତ୍ତ ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟାତ୍ତ+ମୁଖ)—ଯାହା ପାଟି
Byātta mukha ମେଲା ହୋଇଥାଏ—Having one's
(ବ୍ୟାତ୍ତାନନ—ଅନ୍ୟରୂପ) mouth agape. ବି (କର୍ମଧା)—
ବ୍ୟାତ୍ତ ମୁଖୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ମେଲା ହୋଇଥିବା ପାଟି—Opened
ବ୍ୟାତ୍ତାନନା } mouth.

ବ୍ୟାତ୍ୟୁ(ତ୍ତ୍ୟୁ)କ୍ଷୀ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅତି+କ୍ଷି ଧାତୁ=ସେଚନ କରିବା+
Byātyu(ttyu)kshī କ୍ତୁ. ଅ+ଈ)—ଜଳକ୍ରୀଡ଼ାବିଶେଷ;
ପାଣିରେ ପଶି ପରସ୍ପର ପାଣି ଫୋପଡ଼ା ଫୋପଡ଼ି ହେବା
କ୍ରୀଡ଼ା—A sport while bathing and mutually splashing each other with water.

ବ୍ୟାଦାନ—ସଂ. ବି. (ବି+ଅ+ଦା. ଧାତୁ+କ୍ତୁ. ଅନ)—୧ ।
Byādāna ପ୍ରସାର; ବିସ୍ତାର—1. Expansion. ୨ । ମେଲା
କରିବା—2. Unfolding; gaping. ୩ । ଉଦ୍ଘାଟନ—
3. Opening.

ବ୍ୟାଦିତ—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଦା. ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । ପ୍ରସାରିତ;
Byādita ବିସ୍ତାରିତ—1. Expanded; unfolded. ୨ ।
ମେଲା କରାଯାଇଥିବା; ଉଦ୍ଘାଟିତ—2. Opened

ବ୍ୟାଦିଶ—ସଂ. ବି.—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଏକ ନାମ (ହି. ଶ)—A name of.
Byādiśa Bishṇu.

ବ୍ୟାଧ—ସଂ. ବି (ବ୍ୟଧ. ଧାତୁ=ବିନ୍ଧିବା, ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Byādha ୧ । ମୃଗବଧ ବୃତ୍ତିଜୀବୀ ଜାତି ବିଶେଷ; ଶବର;
କୋଳା—1. A caste of hunters. ୨ । ଶିକାରୀ;
ବିଧିକ—2. A huntsman; fowler. ୩ । ନିଷ୍ଠୁର
ବ୍ୟକ୍ତି—3. A cruel man. ୪ । ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—
4. Wicked person.

ବ୍ୟାଧ ଭୀତ—ସଂ. ବି. ବହୁବ୍ରୀହି—ମୃଗ; ହରିଣ—Stag; deer.
Byādha bhīta ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୫ମୀ ତତ୍)—ବ୍ୟାଘ୍ର ଯୋଗୁଁ
ଭୟଭୀତ—Fearful of the tiger.

ବ୍ୟାଧା—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଧା. ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ଅ+ଆ)—
Byādhā ଅଶନି; ବଜ୍ର—Thunder.

ବ୍ୟାଧି + ସ.ବ (ବି + ଅ + ଧା. ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + କର୍ମ. ଇ; କିମ୍ବା ପୀଡ଼ିତ ହେବା + କରଣ ଇ)—୧ । ପୀଡ଼ା; ରୋଗ—
Byādhi 1. Disease; illness; sickness. ୨ । କୁଷ୍ଠରୋଗ-2. Leprosy. ୩ । ଅପରିତୃପ୍ତ ନାୟକର ଅବସ୍ଥା ବା ଦଶା-ବିଶେଷ—3. One the states of an unsatiated lover. [ଦ୍ର—ଏହାର ଅପଭ୍ରଂଶ ଶବ୍ଦ ବିଆଧି)—ଦେ. ବି—୧ । ମନ୍ଦ ଅଭ୍ୟାସ—1. A bad habit. ୨ । ଗୁରୁତର ପୀଡ଼ା—2. Serious illness.

ବ୍ୟାଧିକ—ଦେ. ବିଣ—(ସ. ବ୍ୟାଧିଯୁକ୍ତ)—ରୋଗୀ; ପୀଡ଼ିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Byādhika Sick (person). (ଉ—ଦୁର୍ଲଭ ଦରିଦ୍ର ବ୍ୟାଧିକ, କେବଳ ଶଶାଙ୍କେ କଳଙ୍କ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।)

ବ୍ୟାଧିକର—ସ. ବିଣ—ଯାହା ଦେହରେ ପୀଡ଼ା ଜନ୍ମାଏ—Causing
Byādhikara (ବ୍ୟାଧିକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) sickness.
(ବ୍ୟାଧିକାରକ; ବ୍ୟାଧିଜନକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଧି ଗ୍ରସ୍ତ—ସ.ବିଣ. ସୁଂ (୭ୟା ତତ୍, ବ୍ୟାଧି + ଗ୍ରସ୍ତ)—ପୀଡ଼ାଗ୍ରସ୍ତ,
Byādhi grasta ପୀଡ଼ିତ—Sick; ill; seized by a disease,
(ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟାଧି ଘାତ—ସ. ବ (ବ୍ୟାଧି + ହନ୍ ଧାତୁ = ନାଶ କରିବା + କର୍ତ୍ତା,
Byādhi ghāta ଅ)—ସୁନାଖି ଗଛ—Cassia Fistula; Cathartocarpus Fistula, (tree).
(ବ୍ୟାଧିଘ୍ନ, ବ୍ୟାଧିଘାତକ, ବ୍ୟାଧିଘାତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଧି ଘୋଟିବା—ଦେ. ବ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡ଼ାଗ୍ରସ୍ତ ହେବା—Being
Byādhi ghoṭibā very sick; being overtaken or seized by a disease.
ବ୍ୟାଧି ଧରା ব্যাধি পকড়না
(ବ୍ୟାଧି ଧରିବା, ବ୍ୟାଧି ଘୋଟିବା, ବ୍ୟାଧି ପଗଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଧିତ—ସ. ବିଣ. ସୁଂ—(ବ୍ୟାଧି + ସଜାତାର୍ଥେ ଇତ)—ପୀଡ଼ିତ—
Byādhita (ବ୍ୟାଧିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) —Ill; sick

ବ୍ୟାଧିମୁକ୍ତ—ସ. ବିଣ. ସୁଂ (୫ମୀ ତତ୍)—ଅରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିବା
Byādhimukta Recovered from illness.
(ବ୍ୟାଧିମୁକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟାଧିମୁକ୍ତି—ବ)

ବ୍ୟାଧି ଶୂନ୍ୟ—ସ. ବିଣ (୭ୟା ତତ୍)—ରୋଗଶୂନ୍ୟ; ସୁସ୍ଥ—
Byādhi śūnya Healthy; hale; free from illness.
(ବ୍ୟାଧିହୀନ, ବ୍ୟାଧିରହିତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟାଧୂ(ଧୁ)ତ—ସ. ବିଣ (ବି + ଅ + ଧୂ. ଧାତୁ = କମ୍ପିବା + କର୍ମ. ତ)—
Byādhū(dhu)ta କମ୍ପିତ; ଚଳିତ; ଅନୋଳିତ—Shaken; made to tremble; agitated.

ବ୍ୟାଧୂତି—ସ. ବ (ବି + ଅ + ଧୂ. ଧାତୁ = କର୍ମ ବା + ଭାବ. ତି)—
Byādhūti କମ୍ପନ—Shaking; trembling.

ବ୍ୟାଧୂନନ—ସ. ବ (ବି + ଅ + ଧୂ. ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ + ଭାବ. ଅନ)—
Byādhūnana ୧ । କମ୍ପାଇବା—1. Causing to tremble. ୨ । (+ ଧୂ ଧାତୁ + କର୍ମ ବା ଭାବ. ଅନ)—କମ୍ପିବା; କମ୍ପନ—2. Trembling; shaking.

ବ୍ୟାନ—ସ. ବ (ବି + ଅନ. ଧାତୁ = ବହିବା + କରଣ. ଅ)—ଶରୀର
Byāna ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ବାୟୁ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—One of the 5 vital airs of the body. [ଦ୍ର—ପ୍ରାଣ ପଞ୍ଚବାୟୁର ସମଷ୍ଟି ଅଟେ; ଏ ସବୁ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶରେ ଥାଏ—୧ ହୃଦୟାଲମ୍ବିତ ବାୟୁର ନାମ 'ପ୍ରାଣ', ୨ ଗୁହ୍ୟ ଦେଶସ୍ଥ ବାୟୁର ନାମ 'ଅପାନ', ୩ ନାଭି ସମୀପସ୍ଥ ବାୟୁର ନାମ 'ସମାନ', ୪ କଣ୍ଠଦେଶସ୍ଥ ବାୟୁର ନାମ 'ଉଦାନ', ୫ ସର୍ବଶରୀରଗାମୀ ବାୟୁର ନାମ 'ବ୍ୟାନ') ।

ବ୍ୟାପକ—ସ. ବିଣ (ବି + ଆପ. ଧାତୁ = ପାଇବା + କର୍ତ୍ତା. ଅକ)—
Byāpaka ୧ । ବ୍ୟାପ୍ତିଶୀଳ; ଯାହା ବ୍ୟାପିଥାଏ; ସର୍ବତ୍ରଭେଦ
(ବ୍ୟାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ୟାପିଥିବା; ବିସ୍ତାରକ—1. Pervading; spreading; diffused. ୨ । ଆଚ୍ଛାଦକ-2. Covering. ୩ । ସ୍ଥାନବ୍ୟାପୀ—3. Spread over an area. ୪ । କାଳବ୍ୟାପୀ—4. Extending over a period. ୫ । ଗପଡ଼ୀ—5. Talkative. ୬ । ଦୀର୍ଘ—6. Long. ୭ । ଯାହାର ବ୍ୟାପ୍ତି ଅଛି—7. That which has extension. [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟାପିଥାଏ ତାକୁ ବ୍ୟାପକ କହନ୍ତି ଓ ଉକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ବା ବସ୍ତୁକୁ ବ୍ୟାପି ରହିଥାଏ ତାକୁ ବ୍ୟାପ୍ତ ବା ବ୍ୟାପ୍ୟ କହନ୍ତି । ଯଥା—ରୋଗ 'ବ୍ୟାପକ', ଶରୀର 'ବ୍ୟାପ୍ତ'; ଆକାଶ ବ୍ୟାପ୍ୟ, ମେଘ ବ୍ୟାପକ; ପୃଥିବୀ ବ୍ୟାପ୍ୟ, ଜଳ ବ୍ୟାପକ ।] ବ—(ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ) ସ୍ୱାଭାବିକତା; ବସ୍ତୁର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମବିଶେଷ—The essential property or attribute of a thing.

ବ୍ୟାପକତା(ତ୍ୱ)—ସ. ବ—୧ । ବାଢ଼ିଯିବାର ଅବସ୍ଥା—1. Diffusion.
Byāpakatā(twa) ୨ । ଗପଡ଼ିପଣ—2. Garrulity.

ବ୍ୟାପକ ନ୍ୟାସ—ସ. ବ—ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ସର୍ବାଙ୍ଗବ୍ୟାପକ ନ୍ୟାସ-
Byāpaka nyāsa ବିଶେଷ—A tantric process which diffuses action or vibration throughout the system of the devotee.

ବ୍ୟାପକବନ୍ତ—ଭା. ବିଣ—ବ୍ୟାପକ (ଦେଖ)—Byāpaka (See).
Byāpakabanta (ଉ—ଯେ କର୍ମେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଥରେ, ବ୍ୟାପକ-ବନ୍ତ ଏ ସଂସାରେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)

ବ୍ୟାପତ୍ତି—ସ. ବ (ବି + ଅ + ପଦ୍, ଧାତୁ = ଯିବା + ଭାବ. ତି)—
Byāpatti ୧ । ବିପଦ; ବିପତ୍ତି—1. Danger; calamity; misfortune, ୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.

ବ୍ୟାପନ—ସ. ବ (ବି + ଆପ୍. ଧାତୁ = ପାଇବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ ।
Byāpana ବ୍ୟାପ୍ତି; ବିସ୍ତାର—1. Diffusion; extension.
ବ୍ୟାପ୍ତି ବ୍ୟାପକତ୍ୱ ବ୍ୟାପ୍ୟ } ବିଣ ୨ । ବ୍ୟାପିବା-2. Spreading. ୩ । ଆଚ୍ଛାଦନ-3. Covering. ୪ । ସର୍ବତ୍ରଭେଦ ଯେଉଁଥିବା-4. Suffsion; overspreading.

ବ୍ୟାପନ୍ନ—ସ. ବ (ବି + ଅ + ପଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତା. ତ)-୧ । ବିପଦ; ବିପଦ୍-
Byāpanna ଗ୍ରସ୍ତ—1. Involved in danger or mis-

fortune. ୨ । ମୃତ-2. Dead; deceased. ୩ । ଶତ୍ରୁ-ଗ୍ରସ୍ତ—3. Injured. ୪ । ସଂସାରାସକ୍ତ-4. Addicted to or engrossed in worldly concerns,

ବ୍ୟାପାଦ୍—ସଂ. ବ (ବି+ଆ+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରାଇବା+ଘଞ୍. ଚ୍ୱପ୍)—୧ । ବଧ; ବିନାଶ—
Byāpād
1. Destruction; murder. ୨ । ପରର ଅନିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା—2. Thought for injuring others. ୩ । ବ୍ୟାପତ୍ତି (ଦେଖ)—3. Byāpatti (See).

ବ୍ୟାପାଦକ—ସଂ. ବଣ ପୁଂ (ବି+ଆ+ପଦ. ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଦ ଧାତୁ= କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ମାରାତ୍ମକ; ପ୍ରାଣନାଶକ—
Byāpādaka
1. Deadly; fatal; mortal. ୨ । ହତ୍ୟାକାରୀ—2. Murderous. ୩ । ବିନାଶକ—3. Destructive; ruinous.

ବ୍ୟାପାଦନ—ସଂ. ବ (ବି+ଆ+ପଦ. ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଦ. ଧାତୁ+ ଘଞ୍. ଅନ)—୧ । ମାରଣ; ବଧ—1. Killing; murder. ୨ । ବିନାଶ—2. Destruction. ୩ । ପରର ଅନିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତନ—3. Wishing or contemplating injury to others,
Byāpādana
(ବ୍ୟାପାଦନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟାପାଦିତ—ସଂ. ବଣ (ବି+ଆ+ପଦ. ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଦ ଧାତୁ+ କର୍ମ. ତ)—୧ । ହତ—1. Killed; murdered. ୨ । ବିନାଶିତ—2. Destroyed. ୩ । ଆହତ-3. Hurt; injured.
Byāpādita

ବ୍ୟାପାର—ସଂ. ବଂ (ବି+ଆ+ପୃ ଧାତୁ=ପରିଶ୍ରମ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । କ୍ରିୟା; କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—1. Transaction; affair; action. ୨ । କାଣ୍ଡ; ଘଟଣା—2. Event. ୩ । ବାଣିଜ୍ୟ; ବ୍ୟବସାୟ; ବେପାର—3. Trade; business; traffic. ୪ । ପେଶା; ବୃତ୍ତି; କାରବାର—4. Occupation; profession. ୫ । ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—5. Act requiring physical labour. ୬ । ନିଯୋଗ—6. Appointment. ୭ । ଅଭ୍ୟାସ କରିବା; ଅନୁଶୀଳନ—7. Application; devotion to a subject; exercise. ଦେ. ବ—ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ମ; ଅନୁଚର—Menial household works. (ଉ—ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ଯେ ଏକାକୀ, ମୋହର ଜନନୀ ଯେଉଁଠି । ବ୍ୟାପାର କରେ ଯୁଗ ଦିନେ, ଏମନ୍ତ ଜନ୍ମିବ ବିଧାତେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)
Byāpāra

ବ୍ୟାପାରିତ—ସଂ. ବଣ (ବ୍ୟାପାର+ଣିଚ୍ଭାବେ. ଇତ)—ବ୍ୟାପୃତ (ଦେଖ)—Byāpṛuta (See)
Byāpārita

ବ୍ୟାପାରୀ—ସଂ. ବଣ.ପୁଂ (ବ୍ୟାପାର+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ)—୧ । ବ୍ୟବସାୟୀ; ବଣିଜ୍ୟକାରୀ—1. Engaged in trade. [ଉ—ଏଥିର ଅପଭ୍ରଂଶ ଶବ୍ଦ ବେପାରୀ ।] ୨ । କ୍ରିୟାସକ୍ତ; କାର୍ଯ୍ୟାସକ୍ତ—2. Engrossed or busy in any work. ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବଣିଜ୍; ବେପାରୀ—Trader.
Byāpārī
(ବ୍ୟାପାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟାପିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଣ୍ଡିରିଚଣ୍ଡୀ; ଚଳଚ୍ଚୁଡ଼ୀ ସ୍ତ୍ରୀ—A pert woman; a shrew.
Byāpikā
ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ୟାପକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Byāpaka.

ବ୍ୟାପିତ—ଦେ. ବଣ. (ପଦ୍ୟ)—ବ୍ୟାପ୍ତ; ପରିପୂରିତ—Filled up.
Byāpita
(ଉ—ହୃଦୟରେ ବ୍ୟାପିତ ମହା ଆନନ୍ଦ । ଅଯମକ୍ଷ୍ୟ. ବଦଗ୍ନ ଚିନ୍ତାମଣି ।) ସଂ. ବଣ (ବି+ଆପ ଧାତୁ ଣିଚନ୍ତ+ କର୍ମ. ତ)—ଯାହାକୁ ବ୍ୟାପ୍ତ କରି ଦିଆ ଯାଇଅଛି—Caused to be spread or diffused.

ବ୍ୟାପିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ ବି+ଆପ ଧାତୁ)—୧ । ଘୋଷିବା—
Byāpibā
1. To pervade through. ୨ । ଗୁରୁ ବ୍ୟାପା ସମ୍ଭାପନା ଅଡ଼େ ବିସ୍ତୃତ ହେବା; ଖେଦ ଯିବା—2. To diffuse; to overspread. ୩ । ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରକଟିତ ହେବା—3. To be published or spread everywhere. (ଉ—'ଗୁଜ୍ୟ ଭେଜ ଯିନ୍ଦେ ଗୁଜା' ଏ ବାର୍ତ୍ତା ନଦରେ, ନଦରୁ ନଦରେ, ଉଚ୍ଚ ବ୍ୟାପି ଜନପଦେ । ଗୁଖାଳାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।) ୪ । ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା; ଘୋଡ଼ାଇ ବା—4. To surround to envelop. ୫ । ଘଟିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ବା କାଳ ଅଧିକାର କରିବା—5. To occupy a period of time. ୬ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବା—6. To occupy a place or area.

ବ୍ୟାପୀ—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ(ବି+ଆପ୍ ଧାତୁ+ଣିଳାର୍ଥେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବ୍ୟାପକ—1. Spreading; diffusing; pervading. ୨ । ଆବରଣକାରୀ; ଆଚ୍ଛାଦକ—2. Overspreading; enveloping. ୩ । ଯାହା ଏତେ ସମୟକୁ ବା ସ୍ଥାନକୁ ବ୍ୟାପିଥାଏ ବା ଅଧିକାର କରି ଥାଏ—3. Spread over a certain space or time. ବ—ବିଷ୍ଣୁ—Bishṇu.
Byāpī
(ବ୍ୟାପିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ୟାପୃତ—ସଂ. ବଣ. (ବି+ଆ+ପୃ ଧାତୁ=ପରିଶ୍ରମ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ; କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା—1. Engaged or busy in a work. ୨ । ନିଯୋଜିତ—2. Employed; appointed ବ—୧ । ମନ୍ତ୍ରୀ;ସଚିବ—1. A councillor. ୨ । ରାଜକର୍ମଚାରୀ—2. A government officer.
Byāpṛuta
(ବ୍ୟାପୃତା—ବ)

ବ୍ୟାପ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ବି+ଆପ ଧାତୁ=ପାଇବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିସ୍ତାରିତ—1. Spread; diffused. ୨ । ବେଷ୍ଟିତ—2. Encompassed; enveloped; encircled. ୩ । ପରିପୂରିତ—3. Filled up. ୪ । ଆବୃତ; ଆଚ୍ଛାଦିତ—4. Covered; overspread. ୫ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ—5. Celebrated. ୬ । ଏକକାଳସ୍ଥିତ—6. Concomitant. ୭ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ବ୍ୟାପ୍ତିଯୁକ୍ତ—7. Having expansion.
Byāpta

ବ୍ୟାପ୍ତ ବନ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ବ୍ୟାପ୍ତ (ଦେଶ)—Byāpta (Ses) Byāpta banta (ଭୂ—ଅଶେଷ ବ୍ୟାପ୍ତବନ୍ତ ନାନା ସ୍ଥଳେ। (ବ୍ୟାପ୍ତିବନ୍ତ—ଦେଶଜରୂପ) ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି।)

ବ୍ୟାପ୍ତି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ବି+ଆପ୍ ଧାତୁ+କ୍ତିବ. କ)—୧। ବ୍ୟାପନ; Byāpana ସର୍ବତ୍ରାବସ୍ଥାନ—1. Overespreading; pervading; diffusion; omnipresence. ୨। ବିସ୍ତୃତି; ପ୍ରସାର—2. Extension; extent. ୩। ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ; ବିଭୂତି—3. Divinity; majesty; glory. [ଦ୍ର—ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ।] ୪। ଶିବଙ୍କର ଅଣିମାଦି ବିଭୂତି ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ସର୍ବତ୍ରାବସ୍ଥିତି ରୂପ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—4. Omnipresence of God Śiba; universal concomitance of God Śiba. ୫। (ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ର) ବସ୍ତୁର ସହଜ ଧର୍ମ (ଯଥା—ଜଳର ତାରଲ୍ୟ, ଅଗ୍ନିର ତାପ, ସର୍ପର ବୈଳପ୍ରଦତ୍ତ—5. (Hindu Philosophy) An inseparable or inborn attribute of a thing; the adjunct of a matter. ୬। ଲାଭ; ପ୍ରାପ୍ତି—6. Gain; acquisition. ୭। (ଆଧୁନିକ ଜଡ଼ବିଜ୍ଞାନ) ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥର ସ୍ଥାନ-ବ୍ୟାପକତା ରୂପ ଗୁଣ—7. The attribute of matter, occupying a space. ୮। ପ୍ରସିଦ୍ଧି—8. Celebrity. ୯। ବେଷ୍ଟନ; ବେଢ଼ିବା—9. Enveloping. ୧୦। ଏକତ୍ରାବସ୍ଥିତି—10. Concomitance.

ବ୍ୟାପ୍ତି ଗ୍ରହ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ବ୍ୟପ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧେ ବୋଧ—Apprehension Byāpti graha of universal concomitance.

ବ୍ୟାପ୍ତି ଜ୍ଞାନ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ସାଧାରଣ ଗୁଣର ବା ଧର୍ମର ଅବସ୍ଥାନରୁ ବସ୍ତୁର Byāpti jñāna ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନ—An idea of the existence of a matter on seeing its adjuncts.

ବ୍ୟାପ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ (ବି+ଆପ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧। ବ୍ୟାପନୀୟ; Byāpya ଯାହାକୁ ବ୍ୟାପ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ; ପ୍ରସାର୍ଯ୍ୟ—1. Capable of being expanded or spread out. ୨। ଅନୁମେୟ—2. Imaginable. ୩। ସାଧ୍ୟ—3. Feasible; possible. ବି—(ନ୍ୟାୟ-ଦର୍ଶନ)—୧। ଅନ୍ୟଦେଶ ବୃତ୍ତି; ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥକୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟାପକ ଘୋଷ ଥାଏ—1. (Hindu philosophy) A thing pervaded over by another thing. ୨। ସାଧନ; ହେତୁ—2. Expedient; means. ୩। ଭୂଶ୍ରୀଷଧ; ଭୂତ—3. A medicinal plant; Costus Speciosus.

ବ୍ୟାପ୍ୟତା(ତ୍ୱ)—ସ୍ତ୍ରୀ.ବି—(ବ୍ୟାପ୍ୟ+ଭାବ. ତା,ତ୍ୱ)-ବ୍ୟାପନୀୟତା; ଅନ୍ୟ Byāpyatā(twa) ପଦାର୍ଥଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପ୍ତ ହେବାର ଅବସ୍ଥା—The capacity of being pervaded over by another thing.

ବ୍ୟାପ୍ରିୟମାଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି (ବି+ଆ+ପୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ବ୍ୟାପୃତ Byāpriyamāna ହୋଇଥିବା—Being engaged.

ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି (ବି+ଆ+ବୃତ୍ ଧାତୁ=ଘୂରିବା+ଭାବ. ଅନ)—Byābarttana ୧। କେନ୍ଦ୍ରର ଚାରିପାଖେ ପରିଭ୍ରମଣ; (ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ, ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ—ବିଣ) ଆବର୍ତ୍ତନ; ଘୂରିବା—1. Rotation. ୨। ପଶ୍ଚାତ୍ମୁଖ ହେବା; ଫେରିବା—2. Act of turning the face away. ୩। (ବୃତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍, କର୍ତ୍ତୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ପଶ୍ଚାତ୍ମୁଖୀ କରଣ—3. Causing to turn back.

ବ୍ୟାବହାରିକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ (ବ୍ୟବହାର+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଇକ)—୧। Byābahārika ବ୍ୟବହାରିକ; ବ୍ୟବହାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to custom, usage, law or use. ୨। ଯାହା ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ—2. Practical; of every day use; useful. ୩। ବ୍ୟବହାରସିଦ୍ଧ—3. Conforming to practice, use or custom. ୪। ଆଇନଜ୍ଞ—4. Versed in law. ୫। ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—5. Legal. ବି.—୧। ବିଚାରପତି—1. Judge; magistrate. ୨। ମନ୍ତ୍ରୀ—2. Councillor.

ବ୍ୟାବୃତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ (ବି+ଆ+ବୃତ୍ ଧାତୁ=ନିଷେଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Byābṛutta ତ)—୧। ନିବୃତ୍ତ—1. Stopped; ceased. ୨। (+କର୍ମ. ତ) ନିବାରିତ; ନିଷିଦ୍ଧ—2. Prevented. ୩। ଖଣ୍ଡିତ—3. Divided. ୪। ପୃଥକ୍ କୃତ—4. Separated. ୫। ମନୋନୀତ—5. Chosen; elected. ୬। ବେଷ୍ଟିତ—6. Surrounded; enveloped. ୭। ସ୍ତୁତ—7. Worshipped; adored; eulogised. ୮। ଆଚ୍ଛାଦିତ—8. Covered. ୯। ନିଷ୍କାସିତ—9. Withdrawn; expelled; refuted.

ବ୍ୟାବୃତ୍ତି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି (ବି+ଆ+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧। ବିଭଜନ; Byābṛutti ଖଣ୍ଡନ—1. Division; splitting up. ୨। ପୃଥକ୍ କରଣ—2. Separation. ୩। ମନୋନୟନ—3. Election. ୪। ବେଷ୍ଟନ—4. Surrounding; girdle. ୫। ସ୍ତୁତି—5. Praise; eulogy. ୬। ନିଷ୍କାସନ—6. Expulsion exclusion. ୭। ନିବୃତ୍ତି—7. Stoppage; cessation. ୮। ବାଧା—8. Hindrance; obstruction. ୯। ନିଯୋଗ—9. Appointment. ୧୦। ବିପର୍ଯ୍ୟାସ—10. Contrariety; inversion; reversion.

ବ୍ୟାମ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—(ବି+ଆ+ମା ଧାତୁ=ମାପିବା+କରଣ. ଅ)—ବେଁ; Byāma ଭୂଲ ବାହୁକୁ ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ପ୍ରସାରିତ କଲେ ଏକ (ବ୍ୟାମକ—ଅଳ୍ପରୂପ) ବାହୁର ମଧ୍ୟମାଙ୍ଗୁଳିର ଅଗ୍ରରୁ ଅନ୍ୟ ବାହୁର ମଧ୍ୟମାଙ୍ଗୁଳିର ଅଗ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂରତାର ପରିମାଣ—

Fathom; the length measured between the middle fingers of the two arms stretched out to the full extent in opposite directions.

ବ୍ୟାମର୍ଷ—ସଂ. ବି—(ବି+ଅ+ମୃଷ୍ ଧାତୁ=ଘଷିବା+ଘଞ୍ ଅ)—
Byāmarsha ଉତ୍ପାଟନ; ଉପାଡ଼ିବା—1. Uprooting. ୨ । ଉଠାଇ ଦେଇ ଫୋପାଡ଼ିବା; ଟେକିବା—2. Uplifting; throwing. ୩ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—3. Impatience. ୪ । ବ୍ୟାକୁଳତା—4. Enbarassment.

ବ୍ୟାମିଶ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅ+ମିଶ୍ର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସମ୍ମିଳିତ—
Byāmisra 1, United; amalgamated. ୨ । ଏକୀଭୂତ; ମିଶ୍ରିତ—2, Mixed together; unified. ସଂ. ବି—ଦୁଇ ପଦାର୍ଥକୁ ବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଏକତ୍ର ମିଳାଇବା କର୍ମ—
Amalgamation.

ବ୍ୟାମୋହ—ସଂ. ବି—(ବି+ଅ+ମୁହ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ)—୧ ।
Byāmoha ମୋହ—1. Stupefaction; fascination.
ବ୍ୟାମୋହକ
ବ୍ୟାମୋହକନକ
ବ୍ୟାମୋହକନିକ } —ବିଣ ୨ । ଭ୍ରାନ୍ତି; ଭ୍ରମ—2, Error; mistake. ୩ । ଚିତ୍ତବୈକଲ୍ୟ; ବିହ୍ୱଳତା; ଅଧୀରତା—3, Embarassment; bewilderment. ୪ । ପୀଡ଼ା—4. Affliction. ୫ । ଅଜ୍ଞାନ—5. Ignorance.

ବ୍ୟାୟତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଅ+ଯମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଦୀର୍ଘ;
Byāyata ଲମ୍ବା—1. Long; prolonged. ୨ । ଉଚ୍ଚା—2, Tall. ୩ । ଉଚ୍ଚ—3 High. ୪ । ବିସ୍ତୃତ—4 Extended. ୫ । ବ୍ୟାପୃତ—5 Engaged. ୬ । ଦୃଢ଼—6 Strong; firm. ୭ । ଦୂର—7. Distant. ବି—୧ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ—1. Length. ୨ । ପ୍ରସାର—2, Width; expanse. ୩ । ଉଚ୍ଚ; ଉଚ୍ଚତା—3. Height.

ବ୍ୟାୟାମ—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଯମ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ)—୧ । କଳା-
Byāyāma ଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଙ୍ଗ ସଞ୍ଚାଳନରୂପ ଶ୍ରମସାଧନ—1, Physical exercise; bodily exercise. ୨ । କୁସ୍ତୀ; ମଲ୍ଲକ୍ରୀଡ଼ା—2. Athletic exercise; wrestling. ୩ । ଦୁର୍ଗମ ସ୍ଥାନରେ ଭ୍ରମଣ—3. Walking in perilous places. ୪ । ପୌରୁଷ—4. Manhood; manliness. ୫ । ବ୍ୟାପାର—5. Transaction; action. ୬ । ବୃତ୍ତି—6, Business; occupation. ୭ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ—7. Length. ୮ । ବେଁ; ବ୍ୟାମ—8. A fathom. ୯ । ପରିଶ୍ରମ—9. Labour.

ବ୍ୟାରାମ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି (ଭୁଲ ବ. ବ୍ୟାୟାମ)—
Byārāma ବୈରାମ; ରୋଗ—Sickness.

ବ୍ୟାଳ—ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଅଲ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସର୍ପ—
Byāla 1. Snake; serpent. ୨ । ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ; ଶ୍ୱାପଦ
(ବ୍ୟାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Beast of prey. ୩ । ଚିତାବାଘ—3. Leopard. ୪ । ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ହସ୍ତୀ—4. A vicious elephant. ୫ । ରାଜା—5. King. ୬ । ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—6. Name of a metre. ୭ । ଚିତ୍ରକ; ଧଳା ଚିତାଗୁଳ୍ମ—7. Plumbago Zeylanica (plant). ବିଣ—୧ । କ୍ରୂର—1. Cruel, villainous. ୨ । ଦୁଷ୍ଟ—2. Wicked; rogue. ୩ । ହିଂସ୍ର—3. Malicious; mischievous.

ବ୍ୟାଳ ଗ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ ପୀଡ଼ିତ—
Byāla grasta Beset with beasts of prey.

ବ୍ୟାଳ ଗ୍ରାହ—ସଂ. ବି (ବ୍ୟାଳ=ସର୍ପ+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା
Byāla grāha +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅହି ଭୁଣ୍ଡିକ; ସାପୁଆ ଖେଳା
(ବ୍ୟାଳଗ୍ରାହୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) —Snake-catcher; snake charmer.

ବ୍ୟାଳ ଦଂଷ୍ଟ୍ର—ସଂ. ବି—ଗୋକ୍ଷୁର—Tribulus Terrestris,
Byāla damshtra (plant).

ବ୍ୟାଳ ନଖ—ସଂ. ବି—ଗୋକ୍ଷୁର ନାମକ କଣ୍ଟକୀ ଫଳ—A thorny
Byāla nakha berry; Tribulus Terrestris. ୨ । ନଖୀ; ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ ବିଶେଷ—2. Onyx; shell.

ବ୍ୟାଳ ମୃଗ—ସଂ. ବି—ଚିତା ବାଘ; ନେପାଳ ବାଘ—Leopard.
Byāla mṛuga

ବ୍ୟାଳ(ଲ)ମ୍ବ—ସଂ. ବି—ରକ୍ତ ଏରଣ୍ଡ—Red species of castor
Byāla(la)mba seed plant.

ବ୍ୟାଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—ଦେ. ବି—ଅନନ୍ତ; ଶେଷଦେବ—The mytho-
Byāla śreshṭha logical Serpent-king holding up the universe. (ଜ—ବ୍ୟାଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖିବା ଅରଣ୍ୟେକ, ବୋଲ୍ଲ ବୋଲ୍ଲ ହୋଇଯିବା ଜଗତ । ଭଜ. ବୈଦେପ୍ରଣବଲାସ ।)

ବ୍ୟାସ- ସଂ. ବି (ବି+ଅ+ଅସ୍ ଧାତୁ=ବିଭାଗ କରିବା+କରଣ.
Byāsa ଅ)—୧ । ବୃତ୍ତର ବା ଗୋଲକର ମଧ୍ୟ ରେଖା; ଯେଉଁ ରେଖା କେନ୍ଦ୍ରର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦୁଇ ବିପରୀତ ଦିଗରେ ପରିଧିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥାଏ—1, Diameter of a circle or sphere. ୨ । ବିସ୍ତାର—2, Extension. ୩ । ପରିମାଣବିଶେଷ—3, A sort of measure. ୪ । ସମାସଯୁକ୍ତ ପଦର ସମାସବିଚ୍ଛେଦ—4, The analysis of a compound word into its component words. ୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପୁରାଣପାଠକ—5, A reader of the Purāṇas, ୬ । ବେଦ ବିଭାଗକାରୀ ଓ ମହାଭାରତ ଆଦି ପୁରାଣମାନଙ୍କ ରଚୟିତା ମୁନିବିଶେଷ; କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନ; ବ୍ୟାସଦେବ; ବେଦବ୍ୟାସ—6, The sage Byāsa who arranged the Bedas into

4 books and complied the Mahābhārata and other Purāṇas. [ଦ୍ର—ନଦୀମଧ୍ୟସ୍ଥ ଦ୍ୱୀପରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାଙ୍କ ନାମ ଦ୍ୱୈପାୟନ । ଏହାଙ୍କ ଦେହର ବର୍ଣ୍ଣ କଳା ଥିବାରୁ ଏହାଙ୍କର ନାମ କୃଷ୍ଣ-ଦ୍ୱୈପାୟନ । ଏ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ତପସ୍ୟା କଲେ ଓ ଏ ବେଦମାନଙ୍କ ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିଭାଗ କରିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଏହାଙ୍କ ନାମ ବେଦବ୍ୟାସ । ପରେ ଏହାଙ୍କ ମାତା ସତ୍ୟ-ବତୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶାନ୍ତନୁଙ୍କର ବିବାହ ହେଲା । ଶାନ୍ତନୁ ଓ ସତ୍ୟବତୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ନିଃସନ୍ତାନ ମୃତ ହେବାରୁ ସତ୍ୟବତୀଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଏ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଦୁଇ ବିଧବାପତ୍ନୀ ଅମ୍ବିକା ଓ ଅମ୍ବାଳିକାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନିୟୋଗ ବିଧି ଅନୁସାରେ ସହବାସ କଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର ଜନ୍ମ ହେଲା । ଏହାଙ୍କ ଔରସରେ ବିଚିତ୍ର-ବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଦାସୀଗର୍ଭରେ ବିଦୁର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ—ଏହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ପାରାଶର୍ଯ୍ୟ, କାମାନ, ବାଦରାୟଣ, ସତ୍ୟଭାରତ, ସତ୍ୟବ୍ରତ ଓ ସତ୍ୟରତ ।] ୨ । ପୁରାଣାନୁସାରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ କଳ୍ପରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ବେଦମାନଙ୍କର ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିଭାଗକାରୀ ୨୮ ଜଣ ଋଷି (ହ. ଶ)—7. 28 sages said to have compiled and classified the Bedas at defferent times. [ଦ୍ର—ଏମାନେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ବା ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଅବତାର ବୋଲି କଥିତ । ଏମାନଙ୍କ ନାମ ସ୍ୱୟଂଭୁବ, ପ୍ରଜାପତି ବା ମନୁ, ଉଶନା, ବୃହସ୍ପତି, ସବିତା, ମୃତ୍ୟୁ ବା ଯମ, ଇନ୍ଦ୍ର, ବସିଷ୍ଠ, ସାରସ୍ୱତ, ତ୍ରିଧାମ, ଋଷଭ, ବା ହିରଣ୍ୟ, ସୁତେଜା ବା ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ବା ଧର୍ମ, ବପୁବନ୍ ବା ସୁତନ୍ତୁ, ତ୍ରୟ୍ୟାରୁଣି, ଧନଞ୍ଜୟ, କୃତଞ୍ଜୟ, ଋତଞ୍ଜୟ, ଭରଦ୍ୱାଜ, ଗୌତମ, ଉତ୍ତମ ବା ହର୍ଯ୍ୟତ୍ମା ବାଚଶ୍ରବା ବା ନାରାୟଣ ବା ବେଣ, ସୋମମୁଖ୍ୟାୟନ ବ ତୃଣବିନ୍ଦୁ, ଋଷ ବା ବାଲ୍ମୀକି; ଶକ୍ତି, ପରାଶର, ଜାତୁକର୍ଣ୍ଣ ଓ କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନ (ହ. ଶ) ଦେ. ବ—୧ । ପୁରାଣ-ପାଠକ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପୁରାଣ କଥା ଲୋକଙ୍କୁ ଶୁଣାନ୍ତି (ହ. ଶ)—1. A narrator of the Purāṇas. ୨ । ଜ୍ଞାନୀ ଓ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଉପାଧି—2. A title given to learned and wise men.

ବ୍ୟାସ
ବାସ

ବ୍ୟାସକୂଟ—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ୟାସ ଦେବଙ୍କ ରଚିତ ମହାଭାରତୋକ୍ତ ଶ୍ଳୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ଓ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଶ୍ଳୋକ-ତତ୍ତ୍ୱ—1. Obscure couplets in the writings of sage Byāsa in the Mahābhārata. ୨ । ସୀତାହରଣ ପରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମାଲ୍ୟବାନ୍ ପର୍ବତରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଥିବା କୂଟ ଶ୍ଳୋକ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—2. Some obscure couplets uttered by Rāmachandra immediately after the forcible removal of Sītā by Rābaṇa.

Byāsa-kūṭa

ବ୍ୟାସକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି (ବି+ଆସକ୍ତ)—୧ । ଅତ୍ୟାସକ୍ତ—Byāsakta 1. Addicted to; enamoured of; doting on. ୨ । ସଂଲଗ୍ନ—2. Attached to; connected with; close to. ୩ । ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ—3. Confused; bewildered.

(ବ୍ୟାସକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟାସକ୍ତ—ବ)

ବ୍ୟାସଙ୍ଗ—ସଂ. ବ (ବି+ଆସଙ୍ଗ)—୧ । ଅତ୍ୟାସକ୍ତି—1. Attachment. ୨ । ବିଶେଷ ସଂଯୋଗ—2. Close connection; adhesion. ୩ । ବିଶେଷ ମନୋ-ଯୋଗ—3. Close attention.

Byāsaṅga

ବ୍ୟାସ ଦେବ—ସଂ. ବ—ବ୍ୟାସ ଋଷି—Byāsa deba Sage Byāsa.

ବ୍ୟାସ ପୀଠ—ସଂ. ବ—୧ । ପୁରାଣ ପାଠକଙ୍କ ବସିବାର ଉଚ୍ଚ ଆସନ—Byāsapīṭha 1. An elevated seat or stool for the reader of a Purāṇa. (ବ୍ୟାସାସନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ପୁରାଣକୁ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ କାଠର ଉଚ୍ଚାସନ (ଏହାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ମୁଦି ହୋଇଯାଏ)—2. A folding stool on which a Purāṇa is placed while being read.

ବ୍ୟାସ ସରୋବର—ସଂ. ବ (ନାମ)—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ତୀର୍ଥବିଶେଷ—Byāsa sarobara Name of a place of Hindu pilgrimage. [ଓଡ଼ିଶା ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ ।]

ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବ—ବ୍ୟାସର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ; କେନ୍ଦ୍ରଠାରୁ ପରିଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଙ୍କିତ ସରଳ ରେଖା—Radius.

Byāsārddha

ବ୍ୟାସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଆ+ସିଦ୍ଧ)—୧ । ନିଷିଦ୍ଧ (ହ. ଶ)—Byāsiddha 1. Prohibited. ୨ । ଅବରୁଦ୍ଧ (ହ. ଶ)—2. Confined. ୩ । ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ (ହ. ଶ)—3. Obstructed.

ବ୍ୟାସୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ବ୍ୟାସ+ଈୟ)—ବ୍ୟାସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Byāsīya Relating to Byāsa.

ବ୍ୟାହତ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ଆହତ)—୧ । ନିଷିଦ୍ଧ; ନିବାରିତ—Byāhata 1. Prevented; repelled. ୨ । ବିଫଳୀକୃତ—(ବ୍ୟାହତ—ବ) 2. Made futile; nullified. ୩ । ଭୀତ—3. Alarmed. ୪ । ଦୂରୀକୃତ—4. Driven away; expelled. ୫ । ହତାଶ—5. Despaired. ୬ । ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ—6. Obstructed; restrained.

ବ୍ୟାହତତ୍ୱ—ସଂ. ବ—ଅଳଙ୍କାରଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଅର୍ଥଦୋଷ ବିଶେଷ—Byāhatatwa A defect in composition. [ଦ୍ର—ପ୍ରଥମେ କୌଣସି ବିଷୟର ଉତ୍କର୍ଷ ବା ଅପକର୍ଷର ଉଲ୍ଲେଖ କରି, ପରେ ତାର ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରତିପାଦନ କଲେ ବ୍ୟାହତତ୍ୱ ଦୋଷ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ : – ଶୁଖିଛି ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ, ନିରଖେ ନୀଳ ଲୋଚନ, କେବେହେଁ ଶୋଭାକୁ ଉପମା ଦେବାକୁ ନାହିଁ ନା ଭାବିବୁଦନ, ନାରୀରତନ—ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ ।]

ବ୍ୟାହାର—ସଂ. ବ (ବି+ଆ+ହୃ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—୧ । କଥନ; Byāhāra ଉକ୍ତି—1. Speech; saying. ୨ । ସ୍ପଷ୍ଟ ଧ୍ୱନି— 2. Articulate sound.

ବ୍ୟାହୃତ—ସଂ. ବଣ (ବି+ଆ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । କଥିତ— Byāhṛuta 1. Spoken. ୨ । ଉଚ୍ଚାରିତ—2. Uttered; pronounced.

ବ୍ୟାହୃତି—ସଂ. ବ (ବି+ଆ+ହୃ ଧାତୁ+କ୍ତି. ତ)—୧ । ଉକ୍ତି; Byāhṛuti କଥନ—1. Speech. ୨ । (+କର୍ମ. ତ) 'ଭୂଃ, ଭୁବଃ, ସ୍ୱଃ', ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ଏହି ଅଙ୍ଗ—2 The syllables Bhūḥ, Bhubaḥ and Swaaḥ in the beginning of the Gāyatrī Vedic formula.

ବ୍ୟୁଚ୍ଛିତ୍ତି—ସଂ. ବ (ବି+ଉତ୍+ଛିଦ୍ ଧାତୁ+କ୍ତି. ତ)—ବିନାଶ; Byuchchhitti ଉଚ୍ଛେଦ—Ruin; destruction; eradication.

ବ୍ୟୁଚ୍ଛେତ୍ତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବି+ଉତ୍+ଛିଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; Byuchchhettā ବ୍ୟୁଚ୍ଛେତ୍ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—ବିନାଶକ— (ବ୍ୟୁଚ୍ଛେତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Desturctive.

ବ୍ୟୁତ୍କ୍ରମ—ସଂ. ବ (ବି+ଉତ୍କ୍ରମ)—୧ । କ୍ରମବିପର୍ଯ୍ୟୟ; ବ୍ୟତିକ୍ରମ— Byut-krama 1. Inversion. ୨ । ଅନିୟମ—2. Irregularity. ୩ । ଗୋଳମାଳ— 3. Confusion.

ବ୍ୟୁତ୍କ୍ରାନ୍ତା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବି+ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତ+ଆ)—ପ୍ରହେଳିକା Byut-krāntā (ହ୍ର. ଶ)—Riddle.

ବ୍ୟୁତ୍ଥାନ—ସଂ. ବ. (ବି+ଉତ୍ଥାନ)—୧ । ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ କାମ କରିବା Byutthāna (ହ୍ର. ଶ)—1. Working independently. ୨ । ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ (ହ୍ର. ଶ)—2. Acting in opposition or hostility. ୩ । ବାଧା ଦେବା (ହ୍ର. ଶ)- 3. Obstructing. ୪ । ନୃତ୍ୟ ବିଶେଷ (ହ୍ର. ଶ)— 4. A kind of dance. ୫ । ଚିତ୍ତର କ୍ଷିପ୍ର, ଦ୍ରୁତ ଓ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଅବସ୍ଥା, ଯାହା ଯୋଗସାଧନର ପ୍ରତିକୂଳ ଅଟେ (ହ୍ର. ଶ)—5. Want of concentration of mind; the habit of mental wandering. ୬ । ହଠାତ୍ ଉଦୟ—6. Sudden rise or appearance. ୭ । ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ—7. Elevation.

ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି—ସଂ. ବ (ବି+ଉତ୍+ପଦ୍ ଧାତୁ=ବୁଝିବା+କ୍ତି. ତ)— Byut-patti ୧। ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ ବା ବୋଧ—1.Critical or deep knowledge of a science. ୨ । ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ—2. Special or expert knowledge. ୩ । ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ; ବିଦ୍ୟତ୍ତା—3. Deep learning; proficiency; scholarship. ୪ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଶବ୍ଦର ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତ୍ୟୟାଦିର ବିଚାର କୌଶଳ— (grammar) Etymology; derivation of words. ୫ । ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଗଠନ—5. Formation of words. ୬ । କୌଶଳ—6. Dexterity. ୭ । ଶବ୍ଦର ମୂଳରୂପ—7. The original form of a word. ୮ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ବିଶିଷ୍ଟ ଉତ୍ପତ୍ତି (ହ୍ର. ଶ)—8. The peculiar origin of a thing. ୯ । ଜନ୍ମ—9. Birth.

ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି କରିବା—କ୍ରି—ବିଚାର କରିବା—To consider; to Byut-patti karibā judge. [ଉ—ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି କର ଯେ ଉପୁରି ହୋଇ, ବଳପଛିଶୁ ଗଜ ମାରଇ । ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ—ସଂ.ବଣ ପୁଂ(ବି+ଉତ୍+ପଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)-୧ । ଶାସ୍ତ୍ର- Byut-panna ଜ୍ଞାନ ସମ୍ପନ୍ନ—1. Versed in a science. (ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପାରଦର୍ଶୀ; ପାରଙ୍ଗମ—2. Specialist in any science; proficient; well versed. ୩ । ପଣ୍ଡିତ—3. Learned. ୪ । (ବ୍ୟାକରଣ) ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତ୍ୟୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉତ୍ପନ୍ନ (ଶବ୍ଦ)—4. (Grammar) Derived (word); derivative. ୫ । ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିଯୁକ୍ତ—5. Connected with the derivation; etymological. ୬ । ସଂସ୍କୃତ; ଯାହାର ସଂସ୍କାର ହୋଇଅଛି (ହ୍ର.ଶ)-6. Reformed; purified.

ବ୍ୟୁତ୍ପାଦକ—ସଂ. ବଣ (ବି+ଉତ୍+ପାଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —୧ । Byut-pādaka ଯାହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଜନ୍ମେ; ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିଜନକ— (ବ୍ୟୁତ୍ପାଦୀ—ଅଳୀକରୂପ) 1. Producing proficiency. (ବ୍ୟୁତ୍ପାଦନ—ବ) ୨ । ସଂସ୍କାରଜନକ—2. Result-in purity or perfection. (ବ୍ୟୁତ୍ପାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ଉତ୍ପାଦକ—(ହ୍ର. ଶ)—3. Productive.

ବ୍ୟୁତ୍ପାଦିତ—ସଂ. ବଣ—(ବି+ଉତ+ପାଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— Byut-pādita ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତ୍ୟୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦିତ—Derived or formed from etymology.

ବ୍ୟୁତ—ସଂ. ବଣ—(ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସୂତ— Byuta (ବ୍ୟୁତ—ବ) 1. Sewn. ୨ । ବୁଣା ହୋଇଥିବା- 2. Woven.

ବ୍ୟୁତପତି—ଗ୍ରା. ବ (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି)—୧ । ଅନୁମାନ— Byutapati 1. Guess; inference. [ଉ—ଖରତର ବେଗରେ ଗମନ କରଇ ସେ ଶାନ୍ତ, ବକ ସିଂହଦ୍ୱାରରେ ଏମନ୍ତ ବ୍ୟୁତପତି । ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge. ୩ । ବୋଧ; ଅନୁଭୂତି— 3. Understanding; perception.

ବ୍ୟୁତପନ(ନ୍ନ)—ଗ୍ରା. ବ (ପଦ୍ୟ)—ବ୍ରହ୍ମା—Brahmā. (ଉ— Byutapana(nna) ବ୍ୟୁତପନ୍ନ ଅମୃତ ଉପନଗଣ୍ଡା ଯୁଗ ସେ । ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବ୍ୟୁଦାସ—ସଂ. ବ (ବି+ଉତ୍+ଅସ୍. ଧାତୁ+କ୍ତି. ଅ)-୧ । ପର୍ଦ୍ଦନ— Byudāsa 1. Pounding; rubbing. ୨ । ପରିତ୍ୟାଗ— 2. Rejection; exclusion; abandonment relinquishment. ୩ । ବହିଷ୍କାରଣ—3. Expulsion. ୪ । ନିବାରଣ; ନିରସନ—4. Refutation;

prevention. ୫ । ଔଦାସ୍ୟ—5. Indifference. ୬ । ଅବଜ୍ଞା—6. Disregard. ୭ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ସମୁଚିତ ବ୍ୟବହାର ନ କରିବା; ଅପବ୍ୟବହାର—7. Abuse; want of proper use of a thing.

ବ୍ୟୁଷ—ସଂ. ବ—(ବି+ଉଷ ଧାତୁ=ଦଗ୍ଧ କରିବା, ରୁଗ୍ଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ, ଯାହା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ରୁଗ୍ଣ କରେ; ଭୁଲନା କର ପ୍ରତ୍ୟୁଷ) ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ସମୟ (ହ୍ର. ଶ)—1. The time of sunrise. ୨ । ପ୍ରାତଃକାଳ (ହ୍ର. ଶ)—2. Morning.
Byusha

ବ୍ୟୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବସ୍. ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବାସି; ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ—1. Stale; not fresh. [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦର ଅପଭ୍ରଂଶ—ବାସି ।] ୨ । (ବି+ଉଷ୍. ଧାତୁ=ଦଗ୍ଧ କରିବା+କର୍ମ.ତ) ଦଗ୍ଧ—2. Burnt; scorched. ବ—(ବି+ଉଷଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ତ) ୧ । ପ୍ରଭାତ—1. Morning. ୨ । ଦିନ; ସକାଳରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ 2. Day time. ୩ । (+କର୍ମ ତ) ଫଳ—3. Fruit.
Byushṭa

ବ୍ୟୁଷ୍ଟି—ସଂ. ବ (ବି+ବସ୍. ଧାତୁ+ଅଶ୍. ତ)—୧ । ଫଳ—1. Fruit. ୨ । ସମୃଦ୍ଧି—2 Prosperity. ୩ । ସ୍ତୁତି—3. Praise; eulogy. ୪ । (ବି+ଉଷ୍. ଧାତୁ+ଭାବ. ତ) ଦାହ; ଜ୍ୱଳନ—4 Conflagration; combustion. ୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ ତ) ପ୍ରଭାତ—5. Morning. ୬ । (ବି+ବଶ୍. ଧାତୁ+ଭାବ. ତ) ଇଚ୍ଛା—6. Inclination.
Byuṣṭi

ବ୍ୟୂଢ—ସଂ. ବିଣ (ବି+ବହ. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)-୧ । ବିପୁଳ; ପ୍ରଶସ୍ତ—1. Wide; broad; extensive. ୨ । ସ୍ଥୂଳ; ପୃଥୁଳ—2. Bulky; corpulent. ୩ । ସଂହତ—3. Compact; welded together; strongly knit. ୪ । ସ୍ଫୀତ—4. Swollen. ୫ । ବିନ୍ୟସ୍ତ—5. Arranged. ୬ । ତୁଲ୍ୟ—6. Similar. ୭ । ଉତ୍ତମ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—7. Good; excellent. ୮ । ବିବାହିତ—8. Married. ୯ । ପରିହିତ—9. Clothed; clad. ୧୦ । ଦୃଢ଼—10. Strong; firm; hard; tight. ୧୧ । ବାହିତ—11. Conducted. ୧୨ । ସୁସନ୍ନଦ୍ଧ—12. Well girt. ୧୩ । ଯେ ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରି ଠିଆ ହୋଇଅଛି (ହ୍ର. ଶ)—13. Standing ready for fight after forming a battle array.
Byūrdha

ବ୍ୟୂଢ କଙ୍କଟ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି, ବ୍ୟୂଢ=ବିନ୍ୟସ୍ତ+କଙ୍କଟ=ସାଞ୍ଜୁ ସାହାଠାରେ)—ଉତ୍ତମରୂପେ ସାଞ୍ଜୁଦ୍ୱାରା ଆବୃତ—Well girt with armour.
Byūrdha kaṅkaṭa

ବ୍ୟୂଢି—ସଂ. ବ (ବି+ଉହ୍ ଧାତୁ=ତର୍କ କରିବା+ଭାବ. ତ)—୧ । ବିନ୍ୟାସ—1. Orderly arrangement. ୨ । ସ୍ଥୂଳତା—2. Thickness.
Byūrdh

ବ୍ୟୂଢୋରସ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟୂଢ=ପ୍ରଶସ୍ତ+ଉରଃ=ବକ୍ଷୋଦେଶ ଯାହାର; ବ ଅଗମ)—ଯାହାର ଛାତି ଚଉଡ଼ା—Broad-breasted.
Byūrdhoraska

ବ୍ୟୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ବି+ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସୂତା ଦ୍ୱାରା ବୁଣା ଯାଇଥିବା—1. Woven. ୨ । ସିଲେଇ କରା ଯାଇଥିବା—2. Sewn.
Byūta

ବ୍ୟୂତି—ସଂ. ବ (ବି+ବେ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ବସ୍ତ୍ରନ; ଲୁଗାବୁଣା—1. Weaving of cloth. ୨ । ସିଲେଇ; ସିଆଁ—2. Sewing. ୩ । (+କର୍ମ. ତି) ଟାଙ୍କା—3 Stitch.
Byūti

ବ୍ୟୂହ—ସଂ. ବ. (ବି+ଉହ୍ ଧାତୁ=ତର୍କ କରିବା; ବିନ୍ୟାସ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ; ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ଶୃଙ୍ଖଳା ପୂର୍ବକ ସଜ୍ଜିତ କରିବା—1. Battle-array; arraying of troops in order. ୨ । (+କର୍ମ ଅ)—ସଜ୍ଜିତ ସୈନ୍ୟ ଦଳ—2. A line of soldiers. ୩ । (+କର୍ମ. ଅ) ସମୂହ—3. Multitude ୪ । ସୈନ୍ୟ ଦଳ—4. Phalanx; a body of troops; army. ୫ । (+ଭାବ. ଅ) ବିସ୍ତାର—5. Expansion; diffusion. ୬ । ନିର୍ମାଣ; ଗଠନ—6. Disposition; manufacture. ୭ । (+କର୍ମ. ଅ) ଦେହ; ଶରୀର—7. Body. ୮ । ତର୍କ (ହ୍ର. ଶ)—8. Argument. ୯ । ପରିଣାମ (ହ୍ର. ଶ)—9. End; final result. ୧୦ । କୌଣସି ଆକ୍ରମଣରୁ ବା ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ରଚିତ ଯୋଜନା (ହ୍ର. ଶ)—10. Any arrangement for self-defence against any attack or danger [ଦ୍ର—ପୂର୍ବକାଳରେ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚତୁରଙ୍ଗ ସେନାକୁ ନାନା କୌଶଳରେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ସଜ୍ଜିତ କରି ରଖା ଯାଉଥିଲା । ଅତଏବ ଅବ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟୂହର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ନାମ ଥିଲା; ଯଥା—ଦଣ୍ଡ ବ୍ୟୂହ, ଶକଟ ବ୍ୟୂହ, ବରାହ ବ୍ୟୂହ, ଗରୁଡ଼ ବ୍ୟୂହ, ଶ୍ୟେନ ବ୍ୟୂହ, ମଣ୍ଡଳ ବ୍ୟୂହ, ଧନୁର୍ବ୍ୟୂହ, ସର୍ବତୋଭଦ୍ର ବ୍ୟୂହ । ରାଜା ବା ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ବ୍ୟୂହର ଭେଦ୍‌ରେ ଶତ୍ରୁର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆକ୍ରମଣରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲେ ଓ ଅଦେଶାଦିଦ୍ୱାରା ବ୍ୟୂହ ଚାଳନା କରୁଥିଲେ ।]
Byūha

ବ୍ୟୂହ ପାର୍ଷ୍ଣି—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ସୈନ୍ୟ ଦଳର ପଶ୍ଚାତ୍ ଭାଗ—The rear of an army.
Byūha pārshṇi

ବ୍ୟୂହ ଭେଦ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ସୁସଜ୍ଜିତ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା—Penetrating or breaking into the enemy's line.
Byūha bheda

ବ୍ୟୂହ ରଚନ(ନା)—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀତତ୍)—ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଣାଳୀରେ ସଜ୍ଜିତ କରିବା—Disposal or arranging of troops in battle order.
Byūha rachana(nā)

ବ୍ୟୂହିତ—ସଂ. ବ (ବ୍ୟୂହ+ଇତ)—ବ୍ୟୂହାକାରରେ ସଜ୍ଜିତ (ସୈନ୍ୟ)—(army) Arranged in battle order.
Byūhita

(ଉ—ଅଗ୍ରେ ଉଭା ସବଳର ବ୍ୟୁହିତ ବାହୁମା । ଗ୍ରଥିତାଥ. ମହାଭାରତ ।)

ବ୍ୟେ (ଧାତୁ)—ସ—ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା—To cover.
Bye (root)

ବ୍ୟୋମ—ସ. ବ (ବ୍ୟେ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍; ଜଳାଚ୍ଛାଦନ; ବ୍ୟୋମନ୍ ଶବ୍ଦ, ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଆକାଶ; ଅମ୍ବର; ଶୂନ୍ୟ; ନଭୋମଣ୍ଡଳ—1. The sky; the heavens. ୨ । ଜଳ—2. Water. ୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋପାସନାର୍ଥ ମନ୍ଦିର—3. A temple sacred to the Sun-god. ୪ । ମେଘ (ହ. ଶ)—4. Cloud. ସ. ବ—୧ । ଗ୍ରମାସୁରଙ୍କୁ ଗ୍ରସିବ ବିଶେଷ: ବ୍ୟୋମାସୁର—1. Name of a demon. (ଉ—ବ୍ୟୋମମାର୍ଗେ ଯିବା ଗ୍ରହ, ବ୍ୟୋମ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱପଥ ବହୁ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।) ୨ । ଗ୍ରଗବତୋକ୍ତ ଦୈତ୍ୟ ବିଶେଷ (ଏହାକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାରିଥିଲେ ।)—2. Name of another demon killed by Śrīkṛushṇa.

ବ୍ୟୋମ କେଶ(ଶୀ)—ସ. ବ (ବ୍ୟୋମ=ଆକାଶବ୍ୟାପୀ କେଶ ଯାହାର, ବ୍ୟୋମ+କେଶ:+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ମହାଦେବ—Śiba. ଦେ. ବ. ପର୍ବତ—Mountain. (ଉ—ଶୁଭ୍ର ମନ୍ଦାକିନୀ ଯଥା ବ୍ୟୋମ କେଶ କେଶେ । ମଧୁସୂଦନ. ଆକାଶପ୍ରଭ ।) [ଦ୍ର—ପୁରାଣମତରେ ମହାଦେବ ଗଙ୍ଗାଙ୍କୁ ସ୍ୱମସ୍ତକରେ ଧାରଣ କଲାବେଳେ ତାଙ୍କର କେଶ ଆକାଶରେ ବ୍ୟାପିଥିଲା, ତେଣୁ ତାହାଙ୍କ ନାମ ବ୍ୟୋମକେଶ ହୋଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହା ପୁରାଣୋକ୍ତ କଳ୍ପନା ମାତ୍ର । ଉକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଥିଲେ ଏବଂ ପୌରାଣିକ ମୂର୍ତ୍ତିକଳ୍ପନାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ କବିତାରେ 'ବ୍ୟୋମ କେଶ' ଶବ୍ଦ ଶିବ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହେବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେ । ତେଣୁ ସଂସ୍କୃତ କବିତାରେ 'ବ୍ୟୋମକେଶ' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟୋମବ୍ୟାପୀ କେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଗ୍ରଭାଗ ବା ଶିଖର ଯାହାର ଏହିପରି ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ବଳରେ 'ପର୍ବତ' ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି ଓ ବ୍ୟୋମକେଶକେଶକୁ ପର୍ବତର ଶିରୋଭାଗ ବୋଲି ଅର୍ଥ କରାଯାଇ ପାରେ ବୋଲି କେହି କେହି ମତ ଦିଅନ୍ତି ।]

ବ୍ୟୋମ ଗଙ୍ଗା—ସ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଆକାଶ ଗଙ୍ଗା; ମନ୍ଦାକିନୀ—
Byoma gaṅgā The Ganges said to flow in the heavens.
(ବ୍ୟୋମ ସରିତ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ୟୋମ ଗମନୀ—ସ. ବ. (ବ୍ୟୋମ+ଗମନ+ଇ)—ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ସାହାଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ (ହ. ଶ)—The act or science with the aid of which a man can travel in the sky.
Byoma gamanī

ବ୍ୟୋମ ଚର—ସ. ବଣ. ସଂ (ବ୍ୟୋମ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Byoma chara ୧ । ଗଗନ ବିହାରୀ—1. Travelling in the sky.
(ବ୍ୟୋମଗାମୀ— ଅନ୍ୟରୂପ)
ବ୍ୟୋମ ବିହ୍ୱ—ବ—୧ । ଦେବତା—

ବ୍ୟୋମଚାରୀ } ବ୍ୟୋମଗାମୀ } ଅନ୍ୟରୂପ 1. The Gods. ୨ । ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ରାଦି—2. Stars and planets. ୩ । ପକ୍ଷୀ—3. Bird.

ବ୍ୟୋମ ଦୋଳୀ—ଦେ. ବ—ଆକାଶରେ ଶୂନ୍ୟରେ ଝୁଲୁଥିବା ଦୋଳୀ—
Byoma doḷī A swing suspended in the sky.
(ଉ—ବ୍ୟୋମ ଦୋଳୀରେ ଉଦସ୍ତ ଦୋଳେ ତାରା ପ୍ରତ୍ୟ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବ୍ୟୋମ ଧୂମ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋପ)—ମେଘ—
Byoma dhūma Cloud.
(ଉ—ବ୍ୟୋମ ଧୂମକୁ, ତାହା ସମକୁ, ଲକ୍ଷିକା ବ ମାନସ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବ୍ୟୋମ ନାସିକା—ଦେ. ବ—ବ୍ୟୋମ ଲାସିକା (ଦେଖ)
Byoma nāsikā Byoma lāsikā (See)
(ଉ—ବ୍ୟୋମ ନାସିକା ପରି ହୋଇ ଆକାଶେ, ବିଳାସ ପ୍ରକାଶ କଲା ସେ । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବ୍ୟୋମ ପାଦ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି) —ବିଷ୍ଣୁ—
Byoma pāda Bishṇu.

ବ୍ୟୋମ ମଞ୍ଜରୀ—ସ. ବ—ଧ୍ୱଜ; ପତାକା—
Byoma mañjarī Flag; standard.

ବ୍ୟୋମ ମଣ୍ଡଳ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ୟୋମ+ମଣ୍ଡଳ=ସ୍ଥାନ)—
Byoma maṇḍala ୧ । ଧ୍ୱଜ; ପତାକା—1. Flag.
୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳ—2. The sky.

ବ୍ୟୋମ ମୁଦ୍ଗର—ସ. ବ—୧ । ବାୟୁର ଜର୍ଜିତ ବା ଶବ୍ଦ—
Byoma mudgara 1. Loud sound produced by wind or tempest. ୨ । ଘନଘନ ଶବ୍ଦ—2. The sound of thunder.

ବ୍ୟୋମ ଯାନ—ସ. ବ—୧ । ଦେବଯାନ; ବିମାନ—1. The ærial cars of the Gods. ୨ । ବେଲୁନ୍—
Byoma jāna 2. Balloon aeroplane.

ବ୍ୟୋମ ଲାସିକା—ସ. ବ. (ବ୍ୟୋମ=ଆକାଶ+ଲାସିକା=ନର୍ତ୍ତକୀ)—
Byoma lāsikā ୧ । ଶୂନ୍ୟ ନର୍ତ୍ତକୀ—1. A dancing female who performs dances in the air. ୨ । ଉଲ୍ଲିଆ ପକ୍ଷୀ—2. The sky lark. (ଉ—ବ୍ୟୋମ ଲାସିକା ନର୍ତ୍ତନେ ହୋଇଅଛି ମେଳା । ଭଟ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବ୍ୟୋମୋଦକ—ସ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ ବିମା ମ. ପ. ଲୋପ; ବ୍ୟୋମ ପତିତ ଉଦକ)—ବର୍ଷା ଜଳ—Rain water.
Byomodaka

ବ୍ୟୋମ୍ନିକ—ସ.ବଣ (ବ୍ୟୋମନ୍+ଇକ; ଜଳାଚ୍ଛାଦନ)—ଆକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Byomnika Relating to the sky.

ବ୍ୟୋଷ—ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଶୁଣ୍ଠି, ପିପ୍ପଳି ଓ ମରିଚର ସମାହାର; ତ୍ରିକଟୁ—A mixture of dry ginger, long pepper and black pepper.
Byosha

ବ୍ରଜ୍ (ଧାତୁ)—ସ—ଗମନ କରିବା—
Braj (root) To go; to walk.

ବ୍ରଜ—ସଂ. ବି. (ବ୍ରଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଗମନ—1. Going; walking. ୨ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ)—ପଥ—2. Road; way. ୩ । ଗୋଷ୍ଠ—3. A herd of cows; cow-pen; a pasture for cows. ୪ । (+କର୍ମ. ଅ)—ସମୂହ—4. Multitude; assemblage. ୫ । ପୌରାଣିକ ଶୂରସେନ ଦେଶର ଏକ ଅଂଶ; ଅଧୁନିକ ମଥୁରାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରାଚୀନ ଗୋକୁଳ ଗ୍ରାମ—5. An ancient village near Mathurā. ୬ । ବୃନ୍ଦାବନ—6. Bṛundābana. [ଦ୍—ଏହି ଦେଶ ବୃନ୍ଦାବନ, ଗୋକୁଳ,ମଥୁରା, ଆଗ୍ରା ଆଦି ସହିତ ପରିଧିରେ ୧୭୮ ମାଇଲ ଅଟେ । ହୁ.ଶ] ଦେ. ବି—୧ । ବ୍ରଜ ଶବ୍ଦରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ନାମଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଡାକିବା ନାମ—1. Name by which persons having names beginning with Braja are called. ୨ । ଗୋପାଳ; ଗରୁଡ଼ି—2. Cowherd. (ଉ—ବ୍ରଜ ଭକ୍ତର ଜାତିରା ଲକ୍ଷଣେ, ବିଶ୍ୱବ ପଯ୍ୟ ଉଦୟ କରଣେ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବ୍ରଜକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବ୍ରଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —ତପସ୍ୱୀ—A sage.
Brajaka

ବ୍ରଜ କାମିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଗୋପନାରୀ; ବ୍ରଜନାରୀ—A woman of Bṛundābana.
Braja kāminī
[ଦ୍—ଏମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ନେହରସରେ ବଶ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।]
(ବ୍ରଜଗୋପିକା, ବ୍ରଜଗୋପୀ, ବ୍ରଜନାଗରୀ, ବ୍ରଜନାରୀ, ବ୍ରଜବଧୂ, ବ୍ରଜବାଳା, ବ୍ରଜରମଣୀ, ବ୍ରଜାଙ୍ଗନା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରଜ କିଶୋର—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ନାମ—
Braja kiśor A name of Śrīkṛushṇa.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—A name given to males.
(ବ୍ରଜକୁମାର, ବ୍ରଜଗୋପାଳ, ବ୍ରଜନାଗର, ବ୍ରଜନାଥ, ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ, ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭ, ବ୍ରଜବିନୋଦ, ବ୍ରଜବିନୋଦନ, ବ୍ରଜବିଳାସୀ, ବ୍ରଜବିହାରୀ, ବ୍ରଜମୋହନ, ବ୍ରଜରମଣ, ବ୍ରଜରାଜ, ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର, ବ୍ରଜାନନ୍ଦ, ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର, ବ୍ରଜେଶ୍ୱର, ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରଜ କିଶୋରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ରାଧିକାଙ୍କ ନାମ—
Braja kiśorī A name given to Rādhikā.
(ବ୍ରଜନାଗରୀ, ବ୍ରଜବିନୋଦିନୀ, ବ୍ରଜବିହାରୀ, ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରୀ, ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀ, ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରଜ ଧାମ—ସଂ. ବି. (ବ୍ରଜ+ଧାମନ୍)—ବୃନ୍ଦାବନ ଧାମ—
Braja dhāma Bṛundābana.

ବ୍ରଜ ଧୂଳି—ସଂ. ବି—ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ଓ ପବିତ୍ର ବସ୍ତୁ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳର ଧୂଳି—The dust of the Braja country which is looked upon as very sacred by the Baishṇabas.
Braja dhūli
ବ୍ରଜଧୂଳ, ବ୍ରଜରେଣୁ
ବ୍ରଜଧୂଳ

ବ୍ରଜ ନଗର—ଦେ. ବି—ବୃନ୍ଦାବନ ଧାମ—The holy place of Brundābana where Śrīkṛushṇa had his sports with the Braja-women.
Braja nagara

ବ୍ରଜସୁତ, ବ୍ରଜସୁଖ, ବ୍ରଜଭୂମି } ଅନ୍ୟରୂପ

ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନା—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପରାର୍ଦ୍ଧରେ ଜନ୍ମିଥିବା ଚେଙ୍କାନାଳ ବାସୀ ଜନୈକ କବି—Name of an Oriya poet of the latter half part of the 18th century; the author of the Samara Taraṅga.
Brajanātha bardajenā
[ଦ୍—ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରିବା ସମୟରେ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ଓ ଚେଙ୍କାନାଳ ରାଜା ହିଲୋଚନ ମହାନ୍ତି, ବାହାଦୁରଙ୍କର ଚେଙ୍କାନାଳ ଗଡ଼ ନିକଟରେ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା, ସେ ଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ବ୍ରଜନାଥ ସମରତରଙ୍ଗ ନାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦୀଭାଷାରେ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ(ରଥ)ଯାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଗୋଟିଏ କବିତା ଲେଖିଥିଲେ ।
ଡାକ୍ତରୀଚରଣଙ୍କ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସରେ ଏହାଙ୍କ ନାମ ବ୍ରଜନାଥ ଦାସ ବୋଲି ଲେଖା ଯାଇଅଛି ।]

ବ୍ରଜ ବାଳକ—ସଂ. ବି—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସହଚର ବ୍ରଜ ନଗରର ଶିଶୁ—A cowherd companion of Śrīkṛushṇa.
Braja bālaka
(ବ୍ରଜସୁତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରଜବାଳା—ସଂ. ବି—ଗୋପନାରୀ; ଗୋପକନ୍ୟା; ଗୋପାଙ୍ଗନା—A woman belonging to Braja country.
Brajabālā

ବ୍ରଜ ବୋଲି—ଦେ. ବି—ବଙ୍ଗଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ ମୈଥିଳ ଓ ବଙ୍ଗୀୟ ଭାଷା ମିଶ୍ରଣରେ ଉଦ୍ଭବ ଏକ ପ୍ରକାର ପ୍ରାଚ୍ୟ ଭାଷା—A language mixed up of Bengalee and Biharee languages used by classical writers of Bengal.
Braja boli
ବ୍ରଜବୁଲି
ବ୍ରଜବୋଲୀ
[ଦ୍—ବଙ୍ଗୀୟ ପ୍ରାଚୀନ କବି ବିଦ୍ୟାପତି, ଚଣ୍ଡୀଦାସ, ଜ୍ଞାନଦାସ ଆଦି ଓ ଆଧୁନିକ ବଙ୍କିମଚନ୍ଦ୍ର ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଆଦି ଏ ଭାଷାରେ ବହୁ ପଦ୍ୟ ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି । ବସ୍ତୁତ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ବ୍ରଜଭୂମିର ଭାଷା ନୁହେ । ଏହା ମିଥିଲାର ସନ୍ନିହିତ ଦେଶର ଭାଷା ଅଟେ । ଶ୍ରୀନେନ୍ଦ୍ର]

ବ୍ରଜଭାଷା(ଖା)—ଦେ. ବି—ମଥୁରା, ବୃନ୍ଦାବନ ଓ ତନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ କଥିତ ପ୍ରାକୃତ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା—A dialect of Hindi spoken round Mathurā and Bṛundābana.
Brajabhāshā(khā)
ବ୍ରଜଭାଷା ବ୍ରଜଭାଷା[ଖା] [ଦ୍—ଏହା ଗଙ୍ଗା ଯମୁନାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ତହିଁର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମଥୁରା, ଆଗ୍ରା, ଇଟାୱା ଓ ଏଥିର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷା । ଏଥିର ଉଦ୍ଭବ ଶୌରସେନୀ ପ୍ରାକୃତରୁ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ ଏ ଭାଷା ରାଜସ୍ଥାନୀରୂପ ଧାରଣ କରିଅଛି । ଏ ଭାଷାର ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ବହୁତ ଉଚ୍ଚ ଓ ଅଧିକ । ଉତ୍ତର ଭାରତର ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରାଚୀନ କବି ଏହି ଭାଷାରେ କବିତା ରଚନା କରିଥିଲେ । ଯଥା—ତୁଳସୀଦାସ, ସୁରଦାସ,

ବିଦ୍ୟାପତି ଦାସ । ବଙ୍ଗଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନେ ଏହି ଭାଷାରେ କବିତାମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଆଜିକାଲି ଯାହା ବଙ୍ଗଳା ଭାଷା ନାମରେ ଚଳୁଅଛି ତାହା ଅର୍ବାଚୀନ ଅଟେ । ପୌରାଣିକ ଯୁଗରେ ଶୂରସେନ ଦେଶର ଏକ ଅଂଶର ନାମ ବ୍ରଜ ଥିଲା ଓ ସେହି ନାମ ଅନୁସାରେ ବ୍ରଜ ଭାଷାର ନାମକରଣ ହୋଇଅଛି । କରୌଲୀ ଭାଷାର ବ୍ରଜ-ଭାଷା ସଙ୍ଗେ ସୌସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । ବ୍ରଜଭାଷା ସଙ୍ଗେ ବ୍ରଜ-ବୋଲିର ବିଶେଷ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ—ଶ୍ରୀନେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭୂତ ମହାଶୟର ପ୍ରସାଦ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ହିନ୍ଦୀଗ୍ରନ୍ଥ ।]

ବ୍ରଜ ମଣ୍ଡଳ—ଦେ.ବ—ମଥୁରାମଣ୍ଡଳ—The country of Braja.
Braja maṇḍala [ବ୍ର—ମଥୁରା ଓ ବୃନ୍ଦାବନର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ (ବ୍ରଜଭୂମି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅଞ୍ଚଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବାଲ୍ୟଲୀଳାକ୍ଷେତ୍ର ଥିଲା ଓ ଏଥିଯୋଗୁଁ ଏହା ହନୁମାନଙ୍କର ପବିତ୍ର ତୀର୍ଥ । ପୁରାଣ ଅନୁସାରେ ମଥୁରାର ୪ ଦିଗରେ ୧୪ କୋଶ ଅଞ୍ଚଳ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳ ଅଟେ ଓ ଏହାକୁ ପରିକ୍ରମା କରିବା ମହାପୁଣ୍ୟ—ହି. ଶ ।]

ବ୍ରଜ ମଲ୍ଲୀ—ଦେ. ବ (ସଂ. ନାମ ଭିଣ୍ଡୀର)—ଏକପ୍ରକାର ପୁଷ୍ପଗୁଳ୍ମ—
Braja mallī A kind of flowering shrub. [ବ୍ର—ସେଁଟୁ, ଭାଁଟ ଏହା ଭୂଇରେ ୫।୬ ହାତ ବଢ଼େ । ଏ ଗଛର ଡାଳ
ବ୍ରଜମଲ୍ଲୀ ଅଗରେ ଗୋଟିଏ ଥୋପା ବାହାରେ ଓ ଏ ଥୋପାରେ ଶତାଧିକ ମଲ୍ଲୀଫୁଲ ପରି ସୁବାସିତ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଏ ଫୁଲର ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆକାର ମଲ୍ଲୀଫୁଲ ପରି, ତେଣୁ ମଲ୍ଲୀଫୁଲ ଅପେକ୍ଷା ସାନ, ମୋଟ ଓ ନାଲି । ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା ମଲ୍ଲୀ ପାଖୁଡ଼ା ଅପେକ୍ଷା ମୋଟା । ଏ ଗଛର ଚେରକୁ ପ୍ରଧାନ ଗଛଠାରୁ ୧୦ ହାତ ପରିଧି ମଧ୍ୟରେ ଭୂମିରୁ ନୁଆ ଗଛ ସବୁ ଗଜା ଦେଇ ବାହାରେ । ଏହାର ପତ୍ର ଓ ଗଛ ଗେଙ୍ଗୁଟି ଗଛ ଓ ପତ୍ର ପରି । ଫୁଲ ଗେଙ୍ଗୁଟି ଫୁଲ ପରି ଫେନ୍ଦା ଫେନ୍ଦା,ବିନ୍ଦୁ ବେସର ଫୁଟ । ଏହାକୁ କେହି କେହି ଭିଣ୍ଡୀର ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

ବ୍ରଜରାଜ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବ୍ରଜ+ରାଜନ୍)—ବ୍ରଜରାଜା—
Brajarāja King of Braja. ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—1. A name given to males. ୨ । ବ୍ରଜରାଜ ସିଂହ ଦେବ; ଖଡ଼ିଆଳର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାଜା—2. Name of a late Rājā of Khardiāla. [ବ୍ର—ଏ ଓଡ଼ିଆରେ ବ୍ରଜବଧୂ ବିଳାସ, ରୂପମଞ୍ଜରୀ, ଗୋଲାବଣ୍ଟରୀ, ପ୍ରବନ୍ଧ ଚିନ୍ତାକାବ୍ୟ, ବଉଲା ଚଉତିଶା, ଚଉପଦୀଭୂଷଣ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଖଡ଼ିଆଳ ଓଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ଓ ଏଥିର ରାଜପରିବାର ଓଡ଼ିଆ ଥିଲେହେଁ ଏହା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ରାୟପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ୧୯୩୪-୩୫ରେ ସାଁଲିଆମେଣ୍ଟ ସିଲେକ୍ କମିଟିଙ୍କ ସୁପାରିସ ଫଳରେ ଏହା ନବ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଭୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଖଡ଼ିଆଳର ରାଜା ଓ ରାଜବଂଶୀୟମାନେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସେବକ ଓ ଅନୁରାଗୀ ଅଟନ୍ତି । ରାଜା ବ୍ରଜରାଜସିଂହଙ୍କ ପୁତ୍ର ଲାଲ ଶିବନାରାୟଣ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସେବକ । ଖଡ଼ିଆଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ବହୁଶତ ଶବ୍ଦ ଯୋଗାଇ ଓ ଅନ୍ୟରୂପେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ସେ ଏ ଭାଷାକୋଷର ଜଣେ ସହକର୍ମୀରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଓ ଲାଲ ସାହେବଙ୍କ ଲେଖାରୁ ଏ ଟୀକା ସଂଗୃହୀତ ।]

ବ୍ରଜିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ)—ଗମନ କରିବା—To go.
Brajibā ଏ ଘେନି ବ୍ରଜେ ଥିଲେ ଭାଗ୍ୟ । ସମାନ ନୋହେ
ବ୍ରଜନା ବ୍ରଜନା ଚତୁର୍ବର୍ଗ—ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।)

ବ୍ରଜେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—କ୍ଷଣମାତ୍ର; ଅଳ୍ପସମୟ—A moment only.
Braje (ଭ—ବ୍ରଜେ ଯେ ବ୍ରଜେ ମାତ୍ର ରହେ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ
ଭକ୍ତି ହୁଏ—ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।)

ବ୍ରଜ୍ୟା—ସଂ. ବ (ବ୍ରଜ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଯ+ଆ)—
Brajyā ୧ । ପର୍ଯ୍ୟଟନ; ଦେଶ ଭ୍ରମଣ—1. Travel; perigrination. ୨ । ଯାତ୍ରା—2. March. ୩ । ଗମନ—3. Going; moving. ୪ । ବର୍ଗ;ଶ୍ରେଣୀ-4. Class; section. ୫ । ବର୍ଗ ସଂଖ୍ୟା—5. A square number. ୬ । ରଙ୍ଗ—6. Paint; colour. ୭ । କ୍ରୀଡ଼ା—7. Sport; merriment. ୮ । ବିଜୟୀଶ୍ରୁ ଯାତ୍ରା; ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା—8. March of a person desirous of victory; a march for battle. ୯ । ଦେଶାକ୍ରମଣ—9. Attack; invasion. ୧୦ । (ଅଶ୍ୱକରଣ. ଅ+ଆ) ରଙ୍ଗଭୂମି; ନାଟ୍ୟଶାଳା (ହି. ଶ)—10. Stage; dancing hall.

ବ୍ରଣ୍ (ବ୍ରଣ)—ସ—କ୍ଷତ କରିବା—
Bran To wound.

ବ୍ରଣ—ସଂ. ବ (ବ୍ରଣ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । କ୍ଷତ; ଘାଆ—
Braṇa 1. Wound; sore. ୨ । ବିଦ୍ରଧି; ବଥ—2. Boil; tumour. ୩ । ବାଗି—3. Bubo. [ବ୍ର—ସ୍ଥାନ ଓ ପ୍ରଭାବ ଦେଖିଲେ ବ୍ରଣମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାମ ଅଛି, ଯଥା—ନାଡ଼ୀବ୍ରଣ, ପୃଷ୍ଠବ୍ରଣ, ଦୁଷ୍ଟବ୍ରଣ, ମୁଖବ୍ରଣ, ଗୁହ୍ୟ ବ୍ରଣ, କ୍ଷତବ୍ରଣ ଓ ସଦ୍ୟୋବ୍ରଣ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ବ୍ରଣ ଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—କ୍ଷତ; ଘାଆ—
Braṇa granthi Sore.

ବ୍ରଣ ରହିତ—ସଂ. ବିଶ—୧ । ଅକ୍ଷତ—1. Unwounded. ୨ ।
Braṇa rahita ବେଦନାରହିତ—2. Painless. ୩ ।
(ବ୍ରଣଶୂନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯାହାରେ କୌଣସି କ୍ଷତର ଦାଗ ନାହିଁ—3. Bearing no mark of injury or scar.

ବ୍ରଣ ଶୋଥ—ସଂ. ବ—ବିଦ୍ରଧି; ବ୍ରଣଫୋଟକ; ବଥ—
Braṇa śotha Abcess.

ବ୍ରଣିତ—ସଂ. ବିଶ (ବ୍ରଣ+ସଜାତ ଅର୍ଥରେ ଇତ)—୧ । ବ୍ରଣ ଯୁକ୍ତ—
Braṇita 1. Having a boil. ୨ । କ୍ଷତ—2. Suffering
(ବ୍ରଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) from a wound; wounded.

୩ । କ୍ଷତଚିହ୍ନ ବିଶିଷ୍ଟ—3. Having a cicatrice or scar; scarred.

ବ୍ରତ—ସଂ. ବି (ବୃ. ଧାତୁ=ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା+କର୍ମ. ଅତ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ସ୍ୱର୍ଗାଦି ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ(—୧ । ସ୍ୱର୍ଗସୁଖ, ଧନାଦି କାମନାରେ ଇଚ୍ଛିତ ବା ସଙ୍କଳ୍ପିତ ଧର୍ମକର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଉପବାସାଦି—1. A voluntary religious observance; the carrying out of a religious vow or fast. ୨ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ; ପାପକ୍ଷୟକର ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କର୍ମ—2. Religious atonement; expiation. ୩ । ତପସ୍ୟା; ତପଶ୍ଚରଣ—3. Religious penance or austerity. ୪ । ପୁଣ୍ୟଜନକ ଓ ପାପକ୍ଷୟକର କର୍ମ; ଧର୍ମନିୟମ; ଯମନିୟମାଦି—4. Religious observance; act of devotion. ୫ । (ବୈଦିକ ଅର୍ଥ) କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—5. Act; action; work. ୬ । ଶାସନ—6. Rule. ୭ । ସଙ୍କଳ୍ପ—7. A vow. ୮ । ଭକ୍ଷଣ—8. Eating; partaking of food. ଦେ. ବି—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଉପନୟନ—1. The putting on of the sacred thread ceremony of a twice-born boy amongst the Hindus. ୨ । ପୁଣ୍ୟ ପର୍ବ—2. Religious ceremonies and festivals. ୩ । ବ୍ରତଧାରୀମାନ ହାତରେ ଯେଉଁ ସୂତ୍ର ବାନ୍ଧନ୍ତି—3. A thread worn round the arm of the person observing a certain religious vow. [ଦ୍ର—ଏହାର ଅପଭ୍ରଂଶ ବରତ, ବର୍ତ୍ତ । ୪ । ଧର୍ମଷ୍ଠାନୀୟ ଉପବାସ—4. Religious fast. [ଦ୍ର—ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବ୍ରତ ପାଳନ ହୁଏ । ଯଥା—ଅନନ୍ତବ୍ରତ; ସୁଦଶାବ୍ରତ, ସୋମନାଥବ୍ରତ, ଲୁଚୁଣ୍ଟୀ ବ୍ରତ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବ୍ରତ, ଉପବାସ (ଓଷା), ପର୍ବ, ଯାତ୍ରା ଆଦି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ଗୋଳମାଳ ଦେଖାଯାଏ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବ୍ରତକୁ ଓଷା ବୋଲାଯାଏ ଓ ଦେବତାମାନଙ୍କ ଉତ୍ସବକୁ ଯାତ୍ରା ବୋଲାଯାଏ ।] ୫ । ଦୃଢ଼ ସଙ୍କଳ୍ପପୂର୍ବକ ନିଷ୍ଠା ବା ଐକାନ୍ତିକତା ସହକାରେ କରାଯିବା କର୍ମ—5. Any work undertaken to be performed after a firm resolve. ୬ । ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀକୁ 'ଖରିବା' ବା ତାର ମୁଷ୍କଛେଦନ କରିବାରୂପ କର୍ମ—6. The act of castrating a bull calf. [ଦ୍ର—ଦ୍ୱିଜାତି ବାଳକର ବ୍ରତ ବା ଉପନୟନ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱିଜତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବାପରି ଆମ ଦେଶରେ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀଙ୍କର ମୁଷ୍କଛେଦନଦ୍ୱାରା 'ବଳଦତ୍ୱ' ପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ; ଏଥିପାଇଁ ବାଛୁରୀ ଖରିବା ବାଛୁରୀଙ୍କ ବ୍ରତ ବୋଲାଯାଏ । ପୁଣି ବାଛୁରୀକୁ ଖରିସାରି ତାଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱଦେଶରେ ତାତଲା ଲୁହାରେ (ଦ୍ୱିଜାତି ବାଳକ ଦେହରେ ପରିଚା ପଡ଼ିଲାପରି) ଲମ୍ବ ଚିହ୍ନ ଲଗାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ବାଛୁରୀଙ୍କ ମୁଷ୍କଛେଦନ ପ୍ରତି 'ବ୍ରତ' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ବ୍ରତ ଉଜ୍ଜାଁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନ)—ସଙ୍କଳ୍ପିତ ବ୍ରତକୁ ବିଧି ଅନୁସାରେ ପାଳନ ପୂର୍ବକ ଚରମ ବ୍ରତର ଉଦ୍‌ଯାପନ ସମାପନ ରୂପ କର୍ମ—The act of formal completion or conclusion of the performance of a religious vow or fast.
ব্রত উঠানা

ବ୍ରତ ଉଜେଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ବ୍ରତ+ଉଦ୍‌ଯାପନ)—ବିଧିମତେ ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନକୁ ସମାପନ କରିବା—To bring the performance of a vow to a formal finish.
(ବ୍ରତ ସାଙ୍ଗ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ব্রতসাঙ্গ করনা
ব্রত উঠানা

ବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନ(ନା)—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରତ ଉଜ୍ଜାଁ (ଦେଖ)—Brata ujjāñ (See)
(ବ୍ରତ ସମାପନ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Brata udyāpana(nā)

ବ୍ରତ ଉପାସ—ଦେ. ବି (ସହତର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ବ୍ରତ+ଉପବାସ)—ବ୍ରତ ଓ ଉପବାସ—Religious vows and fasts.
(ବ୍ରତ ଓପାସ, ବ୍ରତ ଓଷା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ব্রত উপোস ব্রত উপাস

ବ୍ରତ କଥା—ଦେ. ବି—ସୋମନାଥ ବ୍ରତ, ଲୁଚୁଣ୍ଟୀ ବ୍ରତ ଆଦି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିବରଣ, ବିଧି ଓ ଉପାଖ୍ୟାନ—A narrative how a certain vow originated and how it is to be performed. [ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେତେକ ବ୍ରତକଥା ପଦ୍ୟରେ ଲିଖିତ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ବ୍ରତକଥା ଓ ମାଦଳାପାଞ୍ଜି ଓ କେତେକ ସୁକବିଶାବଳୀ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ସଜନମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖାମାନ ପଦ୍ୟ ଅଟେ ।]
ব্রতকী কথা

ବ୍ରତ କରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦ୍ୱିଜାତି ବାଳକର ଉପନୟନ କରାଇବା—To have the ceremony of Upanayana performed on a Hindu boy of the 3 higher castes. (ଉ—ବାଲକରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ତାଙ୍କୁ କରାଇଲେ ବ୍ରତ, ରୋଗ କଲେକ ସୁଖମାନ ସେ ବନ୍ଧୁତ । ଭୁଷ୍ଣସିଂହ-ମହାରାଉତ. ଅନ୍ଦ ।)
ব্রত করাইবা
জনেউ করানা

ବ୍ରତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦ୍ୱିଜାତି କଠୋର ବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିବା—1. To take a solemn vow. ୨ । ଦ୍ୱିଜାତି ବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ବା ପୁଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସଙ୍କଳ୍ପକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା—2. To observe or carry out a vow; to perform a religious vow. ୩ । ଦ୍ୱିଜାତି ବାଳକର ଉପନୟନ ସଂସ୍କାରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବୈଦିକ କର୍ମରେ ବେଦୀ ଉପରେ ରହି କର୍ତ୍ତାରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—3. To preside at
ব্রত করনা

the sacred thread ceremony of a boy. ୪ । ବାଛୁରକୁ ଧରିବା—4. To castrate a calf.

ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ—ସଂ. ବ (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବ୍ରତ+ଗ୍ରହଣ)—୧ । କୌଣସି
Brata grahaṇa ବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସଙ୍କଳ୍ପ—
1. The taking of a religious vow. ୨ । ବ୍ରତ ଧାରଣ (ଦେଖ)—2. Brata dhāraṇa (See) ୩ । ବ୍ରତ ପାଳନ (ଦେଖ)—3. Brata pālana (See)

ବ୍ରତ ଘର—ଦେ. ବ—ଉପନୟନ ଉତ୍ସବ; ଦଣ୍ଡୁଘର—The
Brata ghara ceremony of the assumption of
ପୈତେ ଘର the sacred thread by a Brāhmaṇa boy.
जनेउ घर

ବ୍ରତଘ୍ନ—ସଂ. ବଣ (ବ୍ରତ+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଯାହା
Brataghna ବ୍ରତାଚରଣରେ ବାଧା ଘଟାଏ—1. Causing
(ବ୍ରତଘ୍ନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) obstruction to or interruption in the performance of a religious vow. ୨ । ପୁଂ. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରତାଚରଣରେ ବାଧା ଦିଏ—2. One who puts obstacles on the smooth performance of religious vows.

ବ୍ରତତି(ତୀ)—ସଂ. ବ (ବୃତ୍ ଧାତୁ=ବହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତି;+ଈ)—
Bratati(tī) ୧ । ବଣ୍ଟୀ; ଲତା—1. Creeper. ୨ । (+
ଭାବ. ଅତି) ବିସ୍ତାର; ବିସ୍ତୃତି—2. Extension; expansion.

ବ୍ରତ ତିଥି—ଦେ. ବ—ଉପନୟନ ନିମନ୍ତେ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନାଦ୍ୱାରା
Brata tithi ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୁଭ ଦିବସ—An auspicious day
ପୈତାର ତିଥି settled for the celebration of
जनेउकी तिथि the sacred thread ceremony.

ବ୍ରତ ଦାସ—ସଂ. ବ—ଇଷ୍ଟ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ବ୍ରତ ବିଧିକୁ ପାଳନ
Brata dāsa କରିବା ନିମନ୍ତେ ସଂକଳ୍ପ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
A person who takes a vow of performing a religious vow before a Deity.

ବ୍ରତ ଧରିବା—ଦେ. ବ—ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିବା—To take up on
Brata dharibā one's self the performance of
(ବ୍ରତ ନେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) a vow.
ବ୍ରତ ଲଓୟା व्रत करना

ବ୍ରତ ଧାରଣ—ସଂ. ବ (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—କୌଣସି ବ୍ରତକୁ ଅବଲମ୍ବନ
Brata dhāraṇa କରିବା— An undertaking to
observe a vow. ଦେ. ବ—ବ୍ରତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପରିଧେୟ ସୂତ୍ର (ଅନନ୍ତ ବ୍ରତ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରତ)କୁ ଦେହରେ ପିନ୍ଧିବା—The wearing of a sacred thread indicating the observance of a religious vow.

ବ୍ରତଧାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନ
Brata dhārī କରିଥାଏ; ବ୍ରତୀ—A person who has
(ବ୍ରତ ଧାରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) undertaken or resolved to
(ବ୍ରତ ଧରି—ଅନ୍ୟରୂପ) observe a particular religious vow.

ବ୍ରତ ନାଶ—ସଂ. ବ—(୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରତ ପାଳନର ଧାରାବାହିକତାର
Brata nāśa ବିନାଶ—Interruption in the regular
performance of a vow.

ବ୍ରତ ନାଶନ—ସଂ. ବ—ପରର ଅନୁଷ୍ଠିତ ବ୍ରତ ସାଧନରେ ବାଧା ଦେବା -
Brata nāśana Putting of obstacles to the
(ବ୍ରତ ଭଙ୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) smooth performance of a vow by a person.
ସଂ. ବଣ—ବ୍ରତଘ୍ନ (ଦେଖ)—Brataghna (See)

ବ୍ରତ ନିୟମ—ସଂ. ବ (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—କୌଣସି ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ
Brata niyama ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିବା ବିଧାନ—Rules laid
ବ୍ରତ ବିଧି } —ଅନ୍ୟରୂପ down for the obser-
ବ୍ରତ ବିଧାନ } vance of particular vows.

ବ୍ରତ ପାରଣା—ସଂ.ବ—ବ୍ରତର ବା ବ୍ରତାର୍ଥ ଉପବାସର ଶେଷରେ ଭୋଜନ-
Brata pāraṇā Meal taken on the completion of
(ବ୍ରତ ପାଲଣା, ବ୍ରତପାଳନା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) a fast; breakfast on the conclusion of a religious fast.

ବ୍ରତ ପାଳନ—ସଂ. ବ—(୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ସଙ୍କଳ୍ପିତ ବ୍ରତକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ
Brata pālana ପରିଣତ କରିବା—Due performance
(ବ୍ରତ ରକ୍ଷା—ଅନ୍ୟରୂପ) or observance of a solemn vow taken.

ବ୍ରତ ପାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସଙ୍କଳ୍ପିତ ବ୍ରତ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
Brata pālibā To duly perform a vow taken.
ବ୍ରତପାଳନ କରା व्रत पालना; व्रत निर्वाहना

ବ୍ରତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—ସଂ. ବ (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନ କର୍ମକୁ ନିୟମାନୁସାରେ
Brata pratishṭhā ଶେଷ କରିବା—The due completion or performance of a religious vow.
ବ୍ରତ ସମାଧି, ବ୍ରତ ସମାଧାନ
ବ୍ରତ ସମ୍ପାଦନ, ବ୍ରତ ସାଧନ } —ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ରତ ସମାପନ

ବ୍ରତ ବିଘ୍ନ—ସଂ. ବ—୧ । ପୁଣ୍ୟଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ବା ବ୍ରତ ପାଳନ
Brata bighna ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନ୍ତରାୟ—1. Obstacles to the
performance of a solemn vow. ୨ । ବ୍ରତ ପାଳନ ମଧ୍ୟରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେଉଣୁ, ଉପସ୍ଥିତ ହେବା କୌଣସି ବାଧା—2. An obstruction to or interruption in the completion of a vow.
ବ୍ରତ ବିଘ୍ନ
ବ୍ରତ ବ୍ୟାଘାତ } —ଅନ୍ୟରୂପ

ବ୍ରତ ବିବାହ—ସଂ. ବ—(ସହଜର ଶବ୍ଦ)—ଉପନୟନ ଓ ବିବାହ—
Brata bibāha Sacred thread ceremony and
(ବ୍ରତଉଅ, ବ୍ରତ ବାହା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) marriage ceremony.

ବ୍ରତ ବେଦି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ବେଦୀ ଉପରେ ଉପନୟନ କ୍ରିୟା
Brata bedi ସମାହିତ ହୁଏ—An alter on which the
ଉପନୟନର ବେଦୀ ceremony of investiture
जनेउमण्डप (वेदी) of sacred thread is performed.

ବ୍ରତଭଗ(କ)ତ(ତ)—ଦେ.ବିଣ—(ସଂ.ବ୍ରତ ଭକ୍ତ)—୧ । ବ୍ରତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ···
Brata bhaga(ka)ta(ti) 1. Devoted to the strict observance of religious vows. (ବ୍ରତ ଭଗ[କ]ତଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଉ—ବ୍ରତ ଭଗତ ଯେତେ ନତ, ବସନ୍ତ ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁର—ପ୍ରାଚୀ. ନିର୍ଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।] ୨ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ) ବ୍ରତର ବାହ୍ୟ ନିୟମମାନଙ୍କର ପାଳନକାରୀ—2. (ironical) Following or practising the outer forms of a religious vow, though not conforming to the spirit thereof.

ବ୍ରତଭଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରତର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ଯଥାବିଧି ପାଳନ କରିବାରେ ବା ବ୍ରତ ସମାଧା କରିବାରେ ବାଧା—Interruption in the smooth performance of a vow.
Brata bhaṅga

ବ୍ରତ ଭଙ୍ଗନ—ଦେ.ବି—୧ । ବ୍ରତଭଙ୍ଗ (ଦେଖ) 1. Bratabhaṅga (See) ୨ । ବ୍ରତଭଞ୍ଜନ (ଦେଖ)—2. Brata bhañjana (See)
Brata bhaṅgana

ବ୍ରତ ଭଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅନ୍ୟର ଅତିରିକ୍ତ ବ୍ରତରେ ବାଧା ପ୍ରଦାନ—Interrupting another's smooth performance of a vow.
Brata bhañjana

ବ୍ରତ ଭିକ୍ଷା—ଦେ. ବି—ବ୍ରତବେଳାରେ ଉପନୟନ ପରେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର ମେଖଳା ପରିହିତ ଓ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ଦ୍ୱିଜ ବାଳକକୁ ବନ୍ଧୁମାନେ ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ଓ ଅଳଙ୍କାରାଦି ଦିଅନ୍ତି—Gifts made to a newly initiated boy of the twice born castes amongst the Hindus by his relatives and friends on the day of the ceremony while he is still on the altar. [ଦ୍ର—ଦ୍ୱିଜ ବାଳକର ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ ଓ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଧାରଣ ପରେ ସେ ମୌଞ୍ଜ ମେଖଳା ଓ କୃଷ୍ଣମୃଗାଜିନ ପରିଧାନ କରି ପଲାଶ ଦଣ୍ଡ ଧାରଣ କରି ବ୍ରତ ବେଳାରେ ଭିକ୍ଷା ମାଗେ । ସେ ଗୋଟିଏ ଥାଳି ଧରି ଠିଆ ହୁଏ ଓ ତା ପଛରେ ତା ମାମୁ ଠିଆ ହୋଇ ପିଲା ଧରିଥିବା ଥାଳିକୁ ଟେକି ଧରି ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ବାଳକର ମାତା, ଭଗିନୀ ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ) ବେଦୀକୁ ଆସନ୍ତି । ବାଳକ "ଭବଦ୍‌ଭିକ୍ଷାଂ ଦେହି" (ଆପଣ ଭିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତୁ) ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥାଏ ଓ ଭିକ୍ଷାଦାତା ଓ ଦାତ୍ରୀମାନେ ବାଳକର ଥାଳରେ ଭିକ୍ଷାହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଦାଣ୍ଡିରେ ଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ଥାଳରେ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଅଳଙ୍କାର ଓ ଧନ ଦିଅନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଉପନୟନ କର୍ମ ପରେ ବାଳକ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ହୋଇ ବେଦାଧ୍ୟୟନାର୍ଥ ଗୁରୁ ଗୃହକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରୁଥିଲା ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ଭିକ୍ଷା ମାଗୁଥିଲା ଓ ଭିକ୍ଷାଲବ୍ଧ ଅନ୍ନ ଧନ ଓ ବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦ୍ୱିଜ ବାଳକର ବ୍ରହ୍ମଚାରିତ୍ୱ, ଗୁରୁ ଗୃହ ଗମନ ଓ ବିବାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁ ଗୃହରେ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଶକ୍ତିମାନ ଲୁପ୍ତ ହେଲାଣି, କିନ୍ତୁ ବ୍ରତବେଳାରେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିବା ଓ ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ବିଧି କେବଳ ପୂର୍ବକାଳର ବିଧିର କଙ୍କାଳମାତ୍ରାବଶେଷ ରୂପେ ରହିଅଛି । ଆଜିକାଲି ଦ୍ୱିଜ ବାଳକ 'ବ୍ରତ ଭିକ୍ଷା' ଦ୍ୱାରା ସେଉଁ ଅଳଙ୍କାର ଓ ଧନ ପାଏ ସେତକ ସେ ନିଜେ ପିନ୍ଧେ ଓ ଯାହା ଧନ ଥାଏ ତାହା ତା ପିତାମାତାଙ୍କ ହାତକୁ ଯାଏ ।]

ବ୍ରତ ରକ୍ଷା—ସଂ.ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରତ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପାଳନ—The proper carrying out or performance of a vow taken.
Brata rakshā

ବ୍ରତ ସଂକଳ୍ପ—ସଂ. ବି—(୪ର୍ଥୀ ତତ୍)—କୌଣସି ବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ ମନରେ ସଂକଳ୍ପ—Resolve to observe a vow. ଦେ. ବି—କୌଣସି ବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାକ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ କରାଯିବା ସଂକଳ୍ପ—A set of phrases formally uttered by a person who is going to observe a vow; formal undertaking to observe a religious vow.
Brata samkalpa

ବ୍ରତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଦେ. ବି.—ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ଓ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବ୍ରତର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ବିଧାନ—Smooth completion or conclusion of the performance of a religious vow.
Brata sampūrṇṇa
ବ୍ରତ ସମାପ୍ତି, ବ୍ରତ ଶେଷ, ବ୍ରତ ସିଦ୍ଧି } —ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପ

ବ୍ରତାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ପୁଂ—(ବ୍ରତ+ଆ+ଚର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ.)—ବ୍ରତୀ; ବ୍ରତପାଳନକାରୀ—(ବ୍ରତାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) One engaged in the observance of a religious or solemn vow.
Bratāchārī

ବ୍ରତାଦେଶ—ସଂ. ବି—ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର; ହ. ଶ)—The ceremony of the investiture of a boy with the sacred thread.
Bratādeśa

ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରତ ପାଳନ ରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ; ବ୍ରତ ପାଳନ—The performance of a vow; the rites of performing a vow.
Bratānushṭhāna

ବ୍ରତାନ୍ତ ଭୋଜନ—ସଂ.ବି—ବ୍ରତପାରଣା; ବ୍ରତୀବା ଉପବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ରତ ସମାପନାନ୍ତେ ପ୍ରଥମ ଭୋଜନ—The breakfast after the completion of a religious fast.
Bratānta bhojana

ବ୍ରତାମୃତ—ସଂ. ବି—ମର୍ତ୍ତମାନ କଦଳୀ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର); ଚମ୍ପା କଦଳୀ—A kind of delicious ripe plantain. or banana. [ଦ୍ର—ବ୍ରତଧାରୀମାନେ ଏହା ଖାଇଥିବାରୁ ବୋଧ ହୁଏ ଏହି ନାମ ।
Bratāmṛuta

ବ୍ରତିବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି (ସଂ. ବ୍ରତଧାତୁ)—ବର୍ତ୍ତିବା (ଦେଖ)
Bratibā Barttibā (See)

ବ୍ରତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବ୍ରତ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବ୍ରତ ପାଳନକାରୀ; ବ୍ରତଧାରୀ—1. Engaged in the observance of a vow. ୨ । ଉଗ୍ର ବ୍ରତ ଚରଣ ରତ—2. Engaged in the performance of religious penance.
Brati (ବ୍ରତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ବ୍ରତିନ, ବ୍ରତ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ

୩ । ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିଥାଏ; ଦୃଢ଼ପରିକର—3. Resolved to do a work. ୪ । ନିୟମସ୍ଥ—4. Regulated; keeping one's self under rules. ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ—1. A Brahmachārī. ୨ । ତପସ୍ୱୀ; ମୁନି—2. A sage.

ବ୍ରତୁଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ରତ)—୧ । କର୍ଣ୍ଣୁଆ; ଯାହାର ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର ହୋଇଅଛି—1. (a boy of the twice born caste) Having the sacred thread ceremony performed on him. (କର୍ଣ୍ଣୁଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) ୨ । ବ୍ରତୀ (ଦେଶ)—2. Brati (See). [ଅବ୍ରତୁଆ—ବିପରୀତ] ବ୍ରତଧାରୀ ବ୍ରତୀ

ବ୍ରଦଲି—ଦେ. ବି-ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକପ୍ରକାର ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର—Bradali A kind of war weapon used in ancient times.

ବ୍ରଧ୍ନ—ସଂ.ବି (ବନ୍ଧ. ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା+କର୍ତ୍ତୃ ନ,ଉପାଦାନ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—Bradhna 1. The sun. ୨ । ଶିବ; ମହାଦେବ—2 Śiba. ୩ । ବୃକ୍ଷମୂଳ; ଚେର—3. Root of a tree. ୪ । ବ୍ରହ୍ମା—4. Brahmā; the Creator. ୫ । ଅର୍କଗଛ—5. The swallowwort;Calotropis Gigantia (plant) ୬ । ଶରୀର—6. Body. ୭ । ପୁତ୍ର—7. Son. ୮ । ରୋଗ ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—8. Name of a disease. ୯ । ଦିନ; ଦିବସ (ହି. ଶ)—9. Day. ୧୦ । ଘୋଡ଼ା (ହି. ଶ)—10. Horse. ୧୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମନୁ ଭୌତ୍ୟଙ୍କ ପୁତ୍ର (ହି. ଶ)—11. Name of the son of the 14th Manu. ୧୨ । ସୀସା—12. Lead (Apte). ୧୩ । ଶରର ଅଗ୍ର ବା ମୁନି—13. The point of an arrow .(Apte)

ବ୍ରଧ୍ନ ପାଦ—ସଂ. ବି (ବ୍ରଧ୍ନ=ଗଛର ଚେରପର+ପାଦ ଯାହାର)—ଏକ ପ୍ରକାର ଜଳଚର ଜୀବ—Bradhna pāda Medusa; a jelly fish;Callinema Ornata; Rhiropoda. [ଦ୍ର—ଏହା ଛତାକାର ମସ୍ତକରୁ ଝୁଲିଥାଏ ଗଛର ଚେର ପରି ଲମ୍ବି ଥିବା ଚାରି ଯୁକ୍ତ ଅତି କୋମଳ ଛାତାସମାନ ଜୀବ ।]

ବ୍ରଧ୍ର—ସଂ. ବି (ବୈଦିକ)—ସୀସା ଧାତୁ (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—Bradhra Lead; plumbum.

ବ୍ରଶ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ବୁରୁଶ୍ (ଦେଶ) Braś Brush; Burus (See).

ବ୍ରଶ୍ଚ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଛେଦନ କରିବା—Braścha (root) To cut.

ବ୍ରଶ୍ଚନ—ସଂ. ବି (ବ୍ରଶ୍ଚ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । କର୍ତ୍ତନ; ଛେଦନ—Braschana 1. Cutting; boring. ୨ । (+କରଣ ଅନ) ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଆଦି ଧାତୁ କାଟିବାର ଅସ୍ତ୍ର; ଛେଣୀ—2. Metal-cutting instrument;a chisel used in cutting metal. ୩ । (+ସକ୍ରାର୍ଥ ଅନ)ବୃକ୍ଷଛେଦନ ଜାତ ନିର୍ଯ୍ୟାସ-3. Juice coming out of a tree when cut; gum. ୪ । କାଠ ଚିରିଲେ ତହିଁରୁ ଝଡ଼ିବା ଗୁଣ୍ଡ; କରତ ଗୁଣ୍ଡ (ହି. ଶ)-4. Sawdust. ୫ । କୁରାଢ଼ି (ହି. ଶ)—5. Axe. ବିଣ—(+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ଛେଦକ—Cutting.

ବ୍ରହ୍ମ—ସଂ.ବି-(ବୃହ୍. ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା; ବ୍ୟାପ୍ତି ପାଇବା+କରଣ ବା କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍, ଉପାଦାନ; ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା.୧ବ; ଯାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟାଦି ଜଗତ୍ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଅଛି,ବା ଯେ ନିଜର ତେଜ ଦ୍ୱାରା ଜଗତରେ ବ୍ୟାପ୍ତି ପାଉଅଛନ୍ତି)—୧ । ଦେବୋତ୍ତମ ବିରାଟ ପୁରୁଷ; ପରମ ପୁରୁଷ; ପରମେଶ୍ୱର; ପରଂବ୍ରହ୍ମ; ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମ—1. God; the Godhead; the Supreme Being. [ଦ୍ର—ଜଗତର କାରଣ ଏକମାତ୍ର ଚିତ୍ୟଚେତନ ସତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମ ଅଟେ । ଏହା ସତ୍, ଚିତ୍, ଆନନ୍ଦ ସ୍ୱରୂପ ତତ୍ତ୍ୱ ଅଟେ । ଜଗତରେ ଏହାର ଅତିରିକ୍ତ ଆଉ ଯାହା ସବୁ ପ୍ରତୀତ ହୁଏ ତାହା ସବୁ ଅସତ୍ ଓ ମିଥ୍ୟା ଅଟେ । ବ୍ରହ୍ମ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ, ଅଖଣ୍ଡ, ନିତ୍ୟ, ନିର୍ଗୁଣ ଓ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଅଟେ; ଏହା ବ୍ରହ୍ମର ସ୍ୱରୂପ ଲକ୍ଷଣ । ବ୍ରହ୍ମ ଜଗତର କାରଣ ଅଟେ; ଏହା ବ୍ରହ୍ମର ତଟସ୍ଥ ଲକ୍ଷଣ ଅଟେ । ଜଗତ୍ ବ୍ରହ୍ମର ପରିଣାମ ବା ବିକାର ନୁହେଁ (ଅର୍ଥାତ୍, ବ୍ରହ୍ମ ଜଗତରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନାହିଁ); ଏହି ଜଗତ୍ ବ୍ରହ୍ମର ବିବର୍ତ୍ତ ଅଟେ (ଅର୍ଥାତ୍, ବ୍ରହ୍ମ ଜଗତ୍ ରୂପେ ପ୍ରତୀତ ହେଉଅଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗତ୍ ବ୍ରହ୍ମର ଅସତ୍ ବା ମିଥ୍ୟା ବା ଭ୍ରମ ରୂପ ଅଟେ) । ବ୍ରହ୍ମ ଛଡ଼ା ଆଉ ସବୁ ମିଥ୍ୟା ଓ ଭ୍ରମ ଅଟେ ଓ ଆଉ କାହିଁରେ ପାରମାର୍ଥିକ ସତ୍ତା ନାହିଁ । ବ୍ରହ୍ମର ସମ୍ୟକ୍ ନିରୂପଣକାରୀ ଶବ୍ଦସମୂହ ଉପନିଷଦ ଅଟେ । ଏଥିରେ 'ନେତି ନେତି' (ଏହା ବ୍ରହ୍ମ ନୁହେଁ, ଏହା ବ୍ରହ୍ମ ନୁହେଁ) ପ୍ରଣାଳୀରେ ବ୍ରହ୍ମର ସ୍ୱରୂପକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରା ଯାଇଅଛି । ତତ୍ତ୍ୱମସି (ତାହା ତୁମେ ଅଟ) ଏହି ବଚନ ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମାର ଓ ବ୍ରହ୍ମର ଅଭେଦ ବ୍ୟଞ୍ଜିତ କରା ଯାଇଅଛି । ବ୍ରହ୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏହି ଜ୍ଞାନର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ 'ବ୍ରହ୍ମ ବିଦ୍ୟା' । ପରେ ବ୍ୟାସଦେବ 'ବ୍ରହ୍ମ-ସୂତ୍ର'ରେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ରୂପେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ଅଛନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ର ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନର ଆଧାର ଅଟେ । ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।] ୨ । ଏ ଜଗତର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା; ବ୍ରହ୍ମା; ବିଧାତା—2. Brahmā; the Creator of the universe. [ଦ୍ର—ଶାସ୍ତ୍ର ମତେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ ମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଅଛି ।] ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—3. A Brāhmaṇa. ୪ । ଯଜ୍ଞାଦି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ନିଯୋଜିତ ପ୍ରଧାନ ପୁରୋହିତ—4. The chief priest officiating at a vedic rite. ୫ । ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା ଋଷି ବିଶେଷ—5. Name of a Hindu lawgiver sage. ୬ । ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ୨୭ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଯୋଗ;

ସପ୍ତବିଂଶତିତମ ଯୋଗ—6. One of the 27 astrological conjunctions. [ଦ୍ର—ଏହା ଶୁଭ ଯୋଗ ।] ୭ । ବେଦ—7. The Bedas. ୮ । (କ) ଓଁକାର; ପ୍ରଣବ, (ଖ) ବେଦ ମନ୍ତ୍ର—8. (a) The mystic vedic syllable 'Om' (b) A vedic formula or incantation.

୯ । ବ୍ରହ୍ମତେଜଃ; ତତ୍ ସତ୍; ବ୍ରହ୍ମ;ସତ୍, ଚିତ୍ ଓ ଆନନ୍ଦ—9. The Holy spirit; the Essence of the Energy of the Creator; the Great Divine Unknown; the Divine Spark pervading the universe. ୧୦ । ଏକ ସଂଖ୍ୟା—10. The number one. ୧୧ । ତପସ୍ୟା—11. Religious austerities. ୧୨ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ; ଗର୍ଭ ଧାରଣ; ଭୁମାଲ ବ୍ରତାବଲମ୍ବନ—12. Celebacy; the practice of restraining one's animal passions and the flow of the semen virile. ୧୩ । ଜୈନମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସେବକ ବିଶେଷ—13. Name of a principal attendant of the Jaina saints. ଦେ. ବ—୧ । ମନୁଷ୍ୟର ଆତ୍ମା—1. The soul of a man. (ଯଥା—ଏ କାମ କରିବାକୁ ଅଛି ମୋ ବ୍ରହ୍ମ ଜାଣି ନାହିଁ ।) ୨ । ମନୁଷ୍ୟର ମନ—2. Man's mind. ୩ । ପେଟ; କ୍ଷୁଧାତୁରତା—3. Hungriness, hunger [ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମକୁ ଚିହ୍ନିବା ଲୋକ, ଏଥିରୁ ଦୁଇଟି ଅର୍ଥ ସୂଚିତ ହୁଏ,ଯଥା—୧ । ନିଜର ବ୍ରହ୍ମକୁ ଚିହ୍ନିବା ଲୋକ ବା ପେଟୁ; ୨ । ପରର ଲୋକଶୋଷ ଜାଣି କ୍ଷୁଧାତୁରକୁ ଅନ୍ନାଦି ଦେବା ଲୋକ ।] ୪ । ବଙ୍ଗୀୟ କାୟସ୍ଥମାନଙ୍କ ଉପାଧି ବିଶେଷ—4. A title of Bengalee Kāyasthas. ୫ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ ବିଶେଷ—5. The country of Burma. (ଉ—ଶ୍ୱେତ ଗଜ ଜିଷେବିତ ଶାଳ ଲମ୍ବିତାଯୌତ ବ୍ରହ୍ମେ । ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।) ୬ । ବ୍ରହ୍ମ ରାକ୍ଷସ; ବ୍ରାହ୍ମଣର ପ୍ରେତ (ହ. ଶ)—6. The ghost of a dead Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ଅବଧୂତ—ଦେ.ବ—ବ୍ରହ୍ମଧ୍ୟାୟୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—A recluse who Brahma abadhūta meditates on the Brahma. (ଯଥା—ସତ୍ୟ ମହିମା ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ ବ୍ରହ୍ମ ଅବଧୂତ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବା) ।

ବ୍ରହ୍ମ କନ୍ୟକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବ୍ରହ୍ମନ୍+କନ୍ୟକା)—Brahma kanyakā ୧ । ସରସ୍ୱତୀ—1. The Goddess of (ବ୍ରହ୍ମକନ୍ୟା—ଅନନ୍ୟରୂପ) learning. [ଦ୍ର—ପୂର୍ବଜନ୍ମରେ ଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମସ୍ତକରୁ ଜନ୍ମିଥିଲେ ।] ୨ । ବ୍ରାହ୍ମୀ ଶାକ—2. A pot herb; Ruta Graveolens. ୩ । ସୋମଲତା—3. A creeper producing the 'Soma' juice; Ascelpias Acida. ୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣଯଷ୍ଟିଆ; ଗର୍ଗୀ (ହ. ଶ.)—4. Name of a plant; Clerodendron Siphonanthus.

ବ୍ରହ୍ମ କର୍ମ—ସଂ. ବ—(ବ୍ରହ୍ମନ୍+କର୍ମନ୍; ମ. ତ. ଲୋ; ବ୍ରହ୍ମାରାଧନ Brahma karma କର୍ମ ।)—୧ । ଯୋଗ ସାଧନ—1. The practice of holy mental concentration. ୨ । ବେଦବିହିତ କର୍ମ—2. Acts enjoined in the Bedas. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ—3. The duties of a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ କଳ୍ପ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଯେଉଁଠି ସମସ୍ତ ଗୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର Brahma kalpa ଅବସ୍ଥିତି ବା ଜୀବନକାଳ ଅଟେ—That period in which one Brahmā is said to exist. ସ.ବିଶ—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ—Like Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମ କାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ- (ମ.ତ.ଲୋ; ବ୍ରହ୍ମନିରୂପକ କାଣ୍ଡ) ବେଦର ଯେଉଁ Brahma kāṇḍa ଅଂଶରେ ବ୍ରହ୍ମର ମୀମାଂସା କରାଯାଇଅଛି; (କର୍ମକାଣ୍ଡ—ବିପରୀତ) ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡ—That part of the Bedas dealing with metaphysics.

ବ୍ରହ୍ମ କୁଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଖୋଦିତ ସରୋବର ବିଶେଷ—Brahma kuṇḍa Name of a tank. [ଦ୍ର—ଉକ୍ତ ତୀର୍ଥରେ ବ୍ରହ୍ମ କୁଣ୍ଡ ନାମରେ ସରୋବରମାନ ଅଛି ।]

ବ୍ରହ୍ମକୁ(କୋ)ଶା—ସଂ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)—ଅଜମୋଦା; ବଣ ଜୁଆଣି—Brahmaku(ko)śā Seseli Indicum.

ବ୍ରହ୍ମକୁର୍ଚ୍ଚ—ସଂ.ବ—ବ୍ରତ ବିଶେଷ;ଏକ ଦିବାରାତ୍ର ଉପବାସ ରହି ତତ୍ପରେ Brahmakurchcha ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପାନରୂପ ବ୍ରତ ବା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—A penance consisting of drinking a mixture of five articles from the cow after 24 hours' fast. [ଦ୍ର—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବା ଅଶ୍ପୃଶ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଛୁଇଁବା ଜନିତ ଅଶୁଦ୍ଧି ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଏ ବ୍ରତ କରାଯାଏ—ହ. ଶ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ଗଣ୍ଠି—ଦେ. ବ—ବ୍ରହ୍ମଗ୍ରନ୍ଥି (ଦେଖ)—Brahma granthi Brahma gaṇthi (See). (ଉ—ଏହା ଯଦି ନ ହୁଏ, ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମଗାଁଠି ଅବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏ ବ୍ରହ୍ମଗଣ୍ଠି ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଇବି । ଫକୀର ମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।) ବ୍ରହ୍ମଗାଁଠ

ବ୍ରହ୍ମଗିରି—ସଂ. ବ—ପର୍ବତ ବିଶେଷ—Name of a mountain. Brahma giri ଦେ. ବ—ପୁରୀଜିଲାର ଥାନା ବିଶେଷ—Name of a Police station in the District of Puri.

ବ୍ରହ୍ମଗୁପ୍ତ—ସଂ. ବ (ନାମ)—ପ୍ରାଚୀନ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ ପଣ୍ଡିତ ବିଶେଷ—Brahma gupta Name of an astronomer who corrected and revised the data of the ancient astronomical treatise Brahma-siddhānta with the help of many other astronomical treatises. [ଦ୍ର—ଏ ବିଷୁଧର୍ମୋତ୍ତର ପୁରାଣର ବ୍ରହ୍ମସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥ

ରଚନା କରିଥିଲେ (ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଷଷ୍ଠ ଓ ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀ)। ବନ୍ଧୁକାଳର ପୁରୁଣା ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବାରୁ ବ୍ରହ୍ମସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଗଣନାମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ଏ କାଳକାଦ ଗ୍ରନ୍ଥ ସାହାଯ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟତର ସଂସ୍କାର କରି ବ୍ରହ୍ମସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଶୁଦ୍ଧତର କରିଥିଲେ । (ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଅମାଦେର ଜ୍ୟୋତିଷୀ) ।]

ବ୍ରହ୍ମଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବ—ଯଜ୍ଞୋପବୀତର ଗଣ୍ଠି—The knot of a Brahma granthi Brāhmaṇa's sacred thread.

ବ୍ରହ୍ମ ଗୋଳ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ—The Universe. Brahma gola (ବ୍ରହ୍ମଗୋଳକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରହ୍ମଗ୍ରହ—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମଗ୍ରସ୍ତ ହ୍ରଂ ଶ)—
Brahmagraha The ghost of a deceased Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମଘାତକ—ସଂ. ବଣ ଓ ବ..ପୁଂ—ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବଧ କରେ—
Brahmaghātaka The slayer of a Brāhmaṇa.
(ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନ, ବ୍ରହ୍ମଘାତୀ, ବ୍ରହ୍ମହା—ଅନ୍ୟରୂପ)
[ବ୍ରହ୍ମଘାତକା, ବ୍ରହ୍ମଘାତକୀ, ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ବ୍ରହ୍ମ ଘୋଷ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ବ୍ରହ୍ମ=ବେଦ+ ଘୋଷ=ଧ୍ୱନି)—
Brahma ghosha ୧ । ବେଦଧ୍ୱନି—1. The sound or the utterance of the Beda. ୨ । ବେଦପାଠ (ହ୍ରଂ ଶ)—2. The reading or recital of the Bedas.

ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୃହକନ୍ୟା; ଘିଅକୁମାରୀ; ଘିଅକୁଅଗ୍ରୀ—
Brahmaghnī The aloe; Aloes Perfoliata.

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ଚର୍. ଧାତୁ+ଭାବ. ଯ=ଆଚରଣ)—
Brahmacharjya ୧ । ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର ଧର୍ମ ବା କରଣୀୟ ବ୍ରତ—(ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. The austerities practised by a Brahmachārī. ୨ । ସ୍ତ୍ରୀର ବା ପୁରୁଷର ସ୍ମରଣ, ଦର୍ଶନ, ସ୍ପର୍ଶ, ବିଶ୍ରମ୍ଭାଳାପ, ମୈଥୁନ ଆଦି ସାଧ୍ୟୋକ୍ତ ଅଷ୍ଟବିଧ ମୈଥୁନରୁ ବିରତିରୂପ ବ୍ରତ--2. The vow of complete abstention from any connection with the opposite sex; absolute continence. ୩ । ଦ୍ୱିଜାତିଙ୍କର ଉପନୟନର ପରଠାରୁ ବିବାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବଲମ୍ବନୀୟ ଗୁରୁଗୃହରେ ବାସ ଓ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ରୂପ ଆଶ୍ରମ-3. The 1st stage of a Brāhmaṇa's life; the stage before marriage, consisting of studying the Bedas and leading a chaste life in the house of the preceptor. ୪ । ସ୍ୱର୍ଯ୍ୟରକ୍ଷାରୂପ ବ୍ରତ; ସ୍ୱର୍ଯ୍ୟଧାରଣ —4. The vow of restraining the flow of semen virile from one's body.
[ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଆଶ୍ରମ ଦ୍ୱିଜାତିଙ୍କର ଆଶ୍ରୟଣୀୟ ଜୀବନର ୪ ଆଶ୍ରମ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଆଶ୍ରମ । ଦ୍ୱିଜ ବାଳକର ୭ମ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଆଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା । ସେ ଯାଇ ଗୁରୁଙ୍କ ଘରେ ରହି ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପକ୍ଷରେ ମଦ୍ୟମାଂସ ଗ୍ରହଣ, ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ, ସୁସ୍ୱାଦୁ ଓ ମଧୁର ବସ୍ତୁ ଭୋଜନ, ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରସଙ୍ଗ, ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି ଶ୍ରବଣ ଓ ଦର୍ଶନ ନିଷିଦ୍ଧ ଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପ୍ରତିଦିନ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଘରୁ ଉଷା କରି ଆଣି ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲା ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ସେବା, ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ହୋମସମିଧ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାପାଳନ ଏବଂ ପ୍ରାତଃ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ହୋମ କରିବା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ୨ପ୍ରକାର:—୧ । ଉପକୁର୍ବାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅବଲମ୍ବନୀୟ ଓ ୨ । ନୈଷ୍ଠିକ ବା ଆଜୀବନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ— ହ୍ର. ଶ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ଚାପ(ପୁ)ଡ଼ା—ଦେ. ବ—ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଚପଡ଼ା—A tight slap, Brahma chāpa(pu)rdā ବରମ ଚପେଟା

ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝାଟିଆ; ଭାର୍ଗୀ—1. A Brahmachāriṇī medicinal shrub; Siphonanthus Indica. ୨ । ଦୁର୍ଗା—2. Goddess Durgā. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମୀଶାଗ—3. A potherb. ୪ । ବରୁଣ ବୃକ୍ଷ—4. Name of a tree. ୫ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଧାରଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—5. A woman observing the vow of continence. ୬ । ସରସ୍ୱତୀ (ହ୍ର. ଶ)—6. Goddess Saraswatī.

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବ୍ରହ୍ମ=ବେଦ+ଚର ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଉପନୟନ ପରେ ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜ (ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗୁରୁ ଗୃହରେ ରହି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ପୂର୍ବକ ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରେ; ପ୍ରଥମାଶ୍ରମୀ—1. A boy of the twice-born caste who studies the Bedas in the preceptor's house after his investiture. ୨ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତାବଲମ୍ବୀ— 2. One practising continence or self-control. ୩ । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଉପନୟନ ପରେ ଆଜୀବନ ସନ୍ନ୍ୟାସ ବ୍ରତାବଲମ୍ବୀ; ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—3. Anchorite; sannyāsī. [ଦ୍ର- ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ୨ ଶ୍ରେଣୀର ଯଥା—ଉପକୁର୍ବାଣ—ବିବାହ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ରହେ । ନୈଷ୍ଠିକ—ଯେ ଆଜୀବନ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ରହେ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ଚିଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—ମନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ ହେବା—Serious Brahma chirdibā displeasure or annoyance, ବ୍ରହ୍ମ ଚଟେ ଯାଓୟା ବରମ ବିଗଡ଼ନା
(ବ୍ରହ୍ମ ଚଢ଼ିଯିବା, ବ୍ରହ୍ମ ଜଳିବା, ବ୍ରହ୍ମ ଜଳିଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରହ୍ମ ଚିହ୍ନିବା—ଦେ. କ—୧ । ନିଜର ପେଟ କଥା ପ୍ରତି ସର୍ବଦା Brahma chinhibā ଅନୁଭବ କରିବା—1. To know ବ୍ରହ୍ମ ଚେନା only one's belly ୨ । ଅନ୍ୟର ଭୋକ ଶୋଷ ବରମ ପହଚାନନା ଜାଣିବା—2. To know the want or hunger of other people.

ବ୍ରହ୍ମ ଚେତା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମ + ଚେତସ୍)—ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ
Brahma chetā ଯାହା ମନ ସର୍ବଦା ଲାଗିଥାଏ—Always devoted to God; godly. (ଉ—ବ୍ରହ୍ମଚେତା ସାଧୁ (ବ୍ରହ୍ମଚେତାଃ—ସଂ. ରୂପ) ପଣ୍ଡିତ ଜନେ । ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତ ।)

ବ୍ରହ୍ମଜଟ(ଟା)—ସଂ. ବି—ଦମନକ; ଦଅଣା ଗୁଳ୍ମ—Artemisia
Brahmajaṭa(ṭā) Scoparia (plant); wormwood.

ବ୍ରହ୍ମ ଜଳିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଅତି କ୍ଷୁଧାଜୁର ହେବା—1. A
Brahma jalibā feeling of acute hunger. ୨ । (ବ୍ରହ୍ମ ଭାବିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅତି କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେବା—2. Being
ब्रह्म जलना बरम जलना enraged.

ବ୍ରହ୍ମଜାତି ହୀରା—ସଂ.ବି—ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହୀରା—A first class diamond;
Brahmajāti hirā a diamond of the first water.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରମତେ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦରେ ହୀରା ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ଏହି ଚାରି ଜାତିରେ ବିଭକ୍ତ । ବ୍ରହ୍ମଜାତି ହୀରାର ବର୍ଣ୍ଣ ଶୁଭ୍ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ; କ୍ଷତ୍ରିୟ ଜାତି ହୀରାର ବର୍ଣ୍ଣ ରକ୍ତ; ବୈଶ୍ୟ ଜାତି ହୀରା ପୀତ ଓ ଶୂଦ୍ର ଜାତି ହୀରା କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ।

ରସାୟନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଜାତି ହୀରା ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଏହା ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସିଦ୍ଧି ଦାୟକ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଜାତି ହୀରା ରୋଗ ନାଶକ, ଜରା ଓ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ନିବାରକ । ବୈଶ୍ୟ ଜାତି ହୀରା ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଦାୟକ ଓ ଶରୀରର ଦୃଢ଼ତା ସମ୍ପାଦକ । ଶୂଦ୍ର ଜାତି ହୀରା ରୋଗ ନାଶକ ଓ ବଳପୁଷ୍ଟିପ୍ରଦାୟକ । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

ବ୍ରହ୍ମଜାର—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀର ଉପପତି (ହ. ଶ)—1.
Brahmajāra The paramour of a Brāhmaṇi woman. ୨ । (ଏ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କ ସତୀତ୍ୱ ହରଣ କରିଥିବାରୁ) ଇନ୍ଦ୍ର—2. Indra.

ବ୍ରହ୍ମଜୀବୀ—ସଂ. ବି (ବ୍ରହ୍ମନ୍=ବେଦ + ଜୀବ ଧାତୁ=ବଞ୍ଚିବା + କର୍ତ୍ତୃ.
Brahmajibi ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ବୈଦିକ କ୍ରିୟାକର୍ମ କରି ଯେ ପେଟ ପୋଷେ; ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ—1. One who earns his living by performing vedic rites; a professional priest. ୨ । ପାରିଶ୍ରମିକ ଗ୍ରହଣ କରି ଯେ ବେଦ ପଢ଼ାଏ—2. A professional teacher of the Bedas. ୩ । ହୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଅପବିତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ—3. An inferior or impure Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବ୍ରହ୍ମନ୍ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ ।
Brahmajña ପରମାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ — 1. Knowing the
(ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) truths regarding the Supreme Being. ୨ । ବେଦଜ୍ଞ—2. Versed in the Bedas. ୩ । ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ—3. Holding the doctrine that there is only one God; pantheistic. ବି—୧ । ଋଷି—1. A sage. ୨ । ବ୍ରହ୍ମକୁ ଚିହ୍ନିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଯୋଗସାଧକ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A person who practises Jōga.

ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମ ବିଷୟକ ଜ୍ଞାନ; ଆତ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱବୋଧ; ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ
Brahma jñāna ଜ୍ଞାନ—True knowledge of God; spiritual wisdom.

ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ (ଦେଖ)—Brāhmajña
Brahma jñānī (See) ଦେ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ —A modern Brāhmo; a theosophist;

ବ୍ରହ୍ମ ଠକ—ଦେ. ବି—୧ । ପ୍ରତାରଣକାରୀ; ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠକି ପାରେ;
Brahma ṭhaka ଶଠାଗ୍ରଣୀ—1. A master cheat.
बरमठग ୨ । ପ୍ରତାରକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A fraudulent Brāhmaṇa. ୩ । ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶ ଧରି ଲୋକଙ୍କୁ ଠକେ—3. A person who cheats people by assuming the garb of a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ଡିମ୍ବ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ—The Universe.
Brahma ḍimba

ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ—ସଂ.ବିଣ. (ବ୍ରହ୍ମନ୍ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଯ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Brahmaṇya 1. Relating to Brahma. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to a Brāhmaṇa, brahminic. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭକ୍ତ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେବକ; ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଳକ; ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିଷ୍ଠ—3. Loving or protecting the Brāhmaṇas; devoted to the service of Brāhmaṇas. ବି—୧ । ନାରାୟଣ; ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. ୨ । ବ୍ରହ୍ମତେଜଃ—2. The Spirit or Spark of Divinity; the Godhead. ୩ । ଶନି ଗ୍ରହ—3. The planet saturn [ଦ୍ର—ଏ ଗ୍ରହ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର କଷକ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ମିତ୍ର ଅଟନ୍ତି ।] ୪ । ବ୍ରହ୍ମଦାରୁ ଗଛ; ଭୁଇ ଗଛ—4. The mulberry tree; Morus Indica. ୫ । ମୁଞ୍ଜତୃଣ—5. A sort of fibrous grass from which the girdle of a Brahmachārī is made; Saccharum Munja. ୬ । (+ଭାବ. ତ) ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱ—6. The state of being a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଦେବ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ବିଷ୍ଣୁ—
Brahmaṇya deba Bishṇu.

ବ୍ରହ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ—ସଂ. ତ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନ (ଦେଖ)
Brahma tattwa Brahma jñāna (See)

ବ୍ରହ୍ମ ତାଳ—ସଂ. ବି—ବାଦ୍ୟର ତାଳ ବିଶେଷ—Name of a
Brahma tāla Hindu musical tune.

[ଦ୍ର—ଏହି ତାଳର ୧୪ଟି ମାତ୍ରା । ଏଥିରେ ୧୦ଟି ଅଘାତ ଓ ୪ଟି ଖାଲି ତାଳ ରହେ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ତାଳୁ—ସଂ. ବି— ମସ୍ତକର ଚାନ୍ଦି; କପାଳ ଉପରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନଟି
Brahma tālu ଖୁବ୍ କୋମଳ—The crown of the head.

[ଦ୍ର—ଶିଶୁମାନଙ୍କର କପାଳ ଉପରେ ହାତ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ଏହି ସ୍ଥାନଟି ଚର୍ମମୟ ଓ କୋମଳ ଲାଗେ ଓ ସର୍ବଦା ଦୁକ୍‌ଦୁକ୍ ହେଉଥାଏ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ତାଲୁକା—ଦେ. ବ—ବ୍ରହ୍ମ ତାଲୁ (ଦେଖ)
Brahma tālukā Brahma tālu (See)

ବ୍ରହ୍ମ ତୀର୍ଥ—ସଂ. ବ—୧ । ଅଜମୀରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୪ ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ନର୍ମଦା ତଟବର୍ତ୍ତୀ ତୀର୍ଥ ବିଶେଷ; ପୁଷ୍କର ତୀର୍ଥ-
Brahma tīrtha
1. Name of a place of pilgrimage near Ajmere. ୨ । ପୁଷ୍କର ମୂଳ; ଔଷଧ ବିଶେଷ—2. A medicinal root; the root of Alpotaxis Auriculata. ୩ । ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଠିର ମୂଳ ଭାଗ—3. The root of the thumb. [ଦ୍ର—ଏହି ବାଟେ ଜଳ ତର୍ପଣ କଲେ ବ୍ରହ୍ମା ପାଆନ୍ତି ।]

ବ୍ରହ୍ମ ତେଜଃ—ସଂ. ବ—୧ । ପ୍ରକୃତ ବ୍ରାହ୍ମଣର ତେଜ; ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଜନିତ
Brahma tejaḥ ପ୍ରକୃ—1. The spark emitted from (ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ନି—ଅନ୍ୟରୂପ) the body of a true Brāhmaṇa. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଓ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଜନିତ ତେଜ—2. The halo surrounding a Brāhmaṇa versed in spiritual lore.

ବ୍ରହ୍ମ(ହ୍ମୋ)ତ୍ତର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମତ୍ର)—ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଇଥିବା
Brahma(hmo)ttara ଜିନିଷର ଜମି—Land given free
ब्रह्मोत्तर of rent to a Brāhmaṇa; brahmottar.
ब्रह्मोत्तर, ब्रह्मचर

ବ୍ରହ୍ମତ୍ତର ଟଙ୍କୀ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର ଜମିରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜା
Brahmattara ṭaṅkī ଚିରସ୍ଥାୟୀ ଟଙ୍କୀ ଜମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ
—A revenue free Brahmottar land held at a perpetual quit rent.

ବ୍ରହ୍ମତ୍ତର ବାଜ୍ୟାପ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମତ୍ର+ଫା. ବାଜେୟାପ୍ତି)—
Brahmattara bājyāpti ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର ଲାଖରାଜ
ब्रह୍ମोत्तर बाजेयापत ଭାବେ ଇଂରାଜ ସରକାର ଖଜଣା ବସାଇ
ब्रह्मोत्तर बाजेयापत ଅଛନ୍ତି—Resumed Brahmottar.
[ବ୍ରହ୍ମା(ହ୍ମୋ)ତ୍ତର ବାଜିଆପତ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବ୍ରହ୍ମତ୍ତର ବାହି(ହେ)ଲ୍(ଲି)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମତ୍ର+ଫା. ବହାଲ୍)—
Brahmattara bāhi(he)l(li) ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର ଜମିର
ब्रह्मोत्तर बाहेल ସନନ୍ଦକୁ ଇଂରାଜ ସରକାର ସ୍ୱୀକାର କରି
ब्रह्मोत्तर बाहेल ଅଛନ୍ତି—Confirmed Brahmottar; revenue free land held in perpetuity.

ବ୍ରହ୍ମତ୍ତର ଲାଖରାଜ(ଜି)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମତ୍ର+ଫା. ଲାଖିରାଜ୍)—
Brahmattara lākharāja(ji) ବ୍ରହ୍ମତ୍ତର (ଦେଖ)
Brahmattara (See)

ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ତ୍ୱ. ତ୍ୱ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମ ସାୟୁଜ୍ୟ; ପରଂ
Brahmattwa ବ୍ରହ୍ମଠାରେ ଲୀନ ହେବାର ଅବସ୍ଥା; ମୋକ୍ଷ—
1. Final beatitude of the soul. ୨ । ଯଜ୍ଞ ହୋମ ଆଦିରେ ବୃତ ଋତ୍ୱିଜ୍ (ବ୍ରହ୍ମା) ହେବାର ଅବସ୍ଥା—
2. The state of being invoked or selected as a Brahmā (chief priest) in a vedic ritual. ଦେ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମଣର କ୍ରିୟା; ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣିଆ—The condition of being a Brāhmaṇa; the performance of the duties of a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମତ୍ର—ସଂ. ବିଶ (ବ୍ରହ୍ମନ୍=ବ୍ରାହ୍ମଣ+ତ୍ରୈ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+
Brahmatra କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବ୍ରାହ୍ମଣର ପୋଷଣାର୍ଥେ ଦତ୍ତ (ବୃତ୍ତି)—
Given to a Brāhmaṇa for his maintenance.
ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମତ୍ତର (ଦେଖ)—Brahmattara
(See)

ବ୍ରହ୍ମଦ—ସଂ. ବ. (ବ୍ରହ୍ମ=ବେଦ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Brahmada ୧ । ବେଦଗୁରୁ; ବେଦାଧ୍ୟାପକ—1. A preceptor of the Bedas. ୨ । ପାଖା ଗୁରୁ—2. One's spiritual preceptor.

ବ୍ରହ୍ମ ଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ବ୍ରହ୍ମ=ବ୍ରାହ୍ମଣ+ଦଣ୍ଡ)—
Brahma daṇḍa ୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଷ୍ଟି; ବାହ୍ମଣ ଝାଟିଆ ନାମକ ଔଷଧ ଗୁଳ୍ମ—1. Siphonanthus Indica; a medicinal plant. ୨ । ବ୍ରହ୍ମଶାପ ଜନିତ ଦଣ୍ଡ—2. Punishment or evil befalling a person as a result of a Brāhmaṇa's curse. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଯଷ୍ଟି—3. A stick used by a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ଦଣ୍ଡୀ—ସଂ. ବ—ଏକପ୍ରକାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୁଳ୍ମ; ଭୂଣ୍ଡଘୋଡ଼ା—Name
Brahma daṇḍī of a medicinal plant; Lampra-
[ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଅଜଦଣ୍ଡୀ, choinium Microcephalum;
ବଣ୍ଟାପତ୍ରଫଳା] [ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ଗରମ, କଟୁ ଓ କଫ ଏବଂ ବାତନାଶକ—ଭୂ. ଶ ।]

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ—ସଂ. ବ (ବ୍ରହ୍ମ=ବ୍ରହ୍ମ+ଦତ୍ତ=ଅର୍ପିତ)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର-
Brahmadatta ବଂଶୀୟ ଜଣେ ରାଜା—1. Name of a King of the Lunar dynasty. [ଦ୍ର—ଏ ଅଣ୍ଡଜଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ ଓ ଯୋଗବଳ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।] ୨ । ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁବଂଶୀୟ ଜଣେ ରାଜା—2. Name of a King of Ikshwāku dynasty. ଦେ. ବ—କଳିଙ୍ଗ ବା ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଜଣେ ରାଜା—Name of a king of Kaliṅga or ancient Orissa. [ଦ୍ର—ଏ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ ଦାନ୍ତକୁ ଅଣି ଦନ୍ତପୁର (ପୁରୀ)ରେ ରଖିଥିଲେ ।]

ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଭା—ସଂ. ବ (ବ୍ରହ୍ମ+ଦର୍ଭ+ଆ)—ଯମାନି; ଯୁଅଣୀ—Ligu-
Brahmadarbhā sticum Ajwan; Carum Copticum Ptychotis.

ବ୍ରହ୍ମ ଦାତା—ସଂ.ବ. ପୁଂ (ବ୍ରହ୍ମଦାତୃ, ୧ମା. ୧ବ)—ବେଦାଧ୍ୟାପକ ଗୁରୁ
Brahma dātā (ଭୂ. ଶ)—A teacher of the Bedas.

ବ୍ରହ୍ମ ଦାନ—ସଂ. ବ—ବେଦାଧ୍ୟାପନ (ଭୂ. ଶ)—
Brahma dāna Teaching of the Bedas.

ବ୍ରହ୍ମଦାରୁ—ସଂ. ବି—ଭୁଁତ ଗଛ—The mulberry tree;
Brahmadāru Morus Indica.

ବ୍ରହ୍ମ ଦିବସ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ବ୍ରହ୍ମ+ଦିବସ)—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର
Brahma dibasa ଗୋଟିଏ ଦିନ (ଯାହା ଦେବତାଙ୍କର ୨୪୦୦
[୨୪ ଘଣ୍ଟାର] ବର୍ଷ ଓ ମନୁଷ୍ୟର ୧୦୫୧୦୭୦୦୦୦
[୧୦ ବୃନ ୫୧ କୋଟି ୭ ଲକ୍ଷ] ବର୍ଷ; ଏହା ୧୦୦
ଚତୁର୍ଯୁଗୀ ସଙ୍ଗେ ସମାନ—A period of ten billion human years, which is one day to the Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶ—ଦେ. ବି—ବ୍ରହ୍ମ ସାଗରର ପୂର୍ବକୂଳସ୍ଥ ଦେଶବିଶେଷ—
Brahma deśa Burma (country).

ବ୍ରହ୍ମ ଦୈତ୍ୟ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସ; ପ୍ରେତଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ ଅବିବାହିତ
Brahma daitya ବ୍ରାହ୍ମଣ—The ghost of a Brāhmaṇa
(ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସ, ବ୍ରହ୍ମପିଶାଚ—ଅନ୍ୟରୂପ) who died a bachelor.
[ଦ୍ର—ଲୋକମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ନିମ୍ବ, ବେଲ, ବଟ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଏହି ଗଛର ଗଛରେ ବ୍ରହ୍ମଦୈତ୍ୟ ବାସ କରନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ରାତିରେ ଓ ଋତୁଋତୁଅ ଅବସ୍ଥାବେଳେ ପିଲାଙ୍କୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଏ ଗଛମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ଲୋକେ ମନା କରନ୍ତି । ଏ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସମାନେ ଗ୍ରାମର ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀ ମାନଙ୍କଠାରେ ଅବିଷ୍ଟ ହେବା ଦେଖା ଯାଇଅଛି ।]

ବ୍ରହ୍ମ ଦୋଷ—ସଂ. ବି (ମ.ପ.ଲୋ)—ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାରୂପ ଅପରାଧ (ହି.ଶ)-
Brahma dosha The guilt of killing a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମଦୋଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ପୁଂ—ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ଅପରାଧୀ (ହି. ଶ)—
Brahmadoshī Guilty of murdering a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ଦ୍ରବ—ସଂ. ବି—ଗଙ୍ଗାଜଳ (ହି. ଶ)—
Brahma draba The water of the Ganges.

ବ୍ରହ୍ମ ଦ୍ରୁମ—ସଂ. ବି—ପଳାଶ ଗଛ (ହି. ଶ)—Butea Frondosa
Brahma druma (ବ୍ରହ୍ମଦ୍ରୁ; ବ୍ରହ୍ମପାଦପ—ଅନ୍ୟରୂପ) (tree).

ବ୍ରହ୍ମ ଦ୍ରୋହୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ଦ୍ରୋହ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Brahma drohī ବ୍ରାହ୍ମଣଠାରେ ବୈର ରଖିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Inimical to Brāhmaṇas.

ବ୍ରହ୍ମ ଦ୍ୱାର—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମ ରନ୍ଧ୍ର (ଦେଖ)
Brahma dwāra Brahma randhra (See)

ବ୍ରହ୍ମନାଭ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ରହ୍ମନ୍=ବ୍ରହ୍ମା, ନାଭିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ
Brahmanābha ଯାହାଙ୍କର)—ବିଷ୍ଣୁ—Bishṇu.

ବ୍ରହ୍ମନାଳ—ସଂ. ବି—ଚକ୍ରତୀର୍ଥର ପୂର୍ବଭାଗରେ ଥିବା କାଶୀସ୍ଥ ତୀର୍ଥ
Brahmanāla ବିଶେଷ—Name of a holy place in
Benares.

ବ୍ରହ୍ମ ନିରୂପଣ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ପରମାତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତତ୍ତ୍ୱର
Brahma nirūpaṇa ସ୍ଥିରୀକରଣ—Ascertainment of
the true nature of the Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମ ନିରୂପଣ ଗୀତା—ଦେ. ବି—ଭୀମାଭୋଇଙ୍କ କୃତ ଓଡ଼ିଆ ଭକ୍ତ
Brahma nirūpaṇa gītā ବିଶେଷ—Name of a religious poem composed by Bhimābhoi.

ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବାଣ—ସଂ. ବି—ପରମମୁକ୍ତି; ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମନୁଷ୍ୟର ଆତ୍ମାର ପର-
Brahma nirbāṇa ମାତ୍ମାଙ୍କଠାରେ ଲୀନ ହେବା—The
final absorption of the human soul in
the Divine Soul after death.

ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭକ୍ତ—1. Devoted to
Brahmanishṭha Brāhmaṇas. ୨ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ସମ୍ପନ୍ନ—
2. Having a true knowledge of the
Brahma. ସଂ. ବି—ପାରସାକୋଳ ଗଛ (ହି. ଶ)—
(ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) The tulip tree; Thaspesia Papulnea.

ବ୍ରହ୍ମନିଶା—ଦେ. ବି—କଳ୍ପ; ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ରାତି—An
Brahmanisā unending era. (ଦ୍ର—ଲୋକନେ ମନୀଷା
ନିଶା ବ୍ରହ୍ମନିଶା କଷାୟିତ ନୋହେ ଲୋଚନ—ଭଜ.
କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସ୍ୱନିଶ୍ୱ ।) [ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର
ଗୋଟିଏ ଦିନର ସମାନ, ଅର୍ଥାତ୍ ୧୦ ବୃନ ୫୧ କୋଟି
୭ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ପଇତା—ଦେ. ବି (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମୋପବୀତ)—ଯଜ୍ଞୋପବୀତ—
Brahma paitā A Brāhmaṇa's sacred thread.
(ବ୍ରହ୍ମ ପୈତା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବ୍ରହ୍ମ ଦଉଡ଼ି—ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରହ୍ମପତ୍ର—ସଂ. ବି—ପଳାଶପତ୍ର—The leaf of the Butea
Brahmapatra Frondosa tree.

ବ୍ରହ୍ମ ପଦ—ସଂ.ବି—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ୱ—1. The state of being
Brahma pada a Brāhmaṇa. ୨ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନତ୍ୱ—
2. The state of having a true knowledge
of the Brahma. ୩ । ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି (ହି. ଶ)—
3. Salvation; final beatitude.

ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ବଙ୍ଗଦେଶର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳବାହୀ ନଦବିଶେଷ—1.
Brahmaputra The river Brahmaputra in Assam
and East Bengal. [ଦ୍ର—ଏ ନଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧେ
କାଳିକା ପୁରାଣରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ, ଦିନେ ବ୍ରହ୍ମା ଶାନ୍ତନୁ
ମୁନିଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ତାଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ
ଶାନ୍ତନୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅମୋଘାଙ୍କ ରୂପରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ
ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଅମୋଘା ପଳାଇ ଯାଇ ପଣ୍ଡିକୁଣ୍ଡୀରର
ଦ୍ୱାର ରୁଦ୍ଧ କରିଦେଲେ । ବ୍ରହ୍ମା କାମଜର୍ଜରିତ ହୋଇ-
ଥିବାରୁ ସେହିଠାରେ ତାଙ୍କ ରେତଃ ସ୍ଖଳିତ ହେଲା । ବ୍ରହ୍ମା
ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସେ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କଲା ପରେ ଶାନ୍ତନୁ ଆସି
ପହଞ୍ଚି ସେ ଅଲୌକିକ ବ୍ରହ୍ମବୀର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନ କରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ
ହୋଇ ଧ୍ୟାନଦ୍ୱାରା ତହିଁର କାରଣ ଅବଧାରଣ କଲେ ।
ଋଷି ତାହା ନିଜେ ପାନ କରି ସ୍ୱୀୟ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅମୋଘାଙ୍କ
ଗର୍ଭରେ ତାହା ନିଷେକ କଲେ ଓ ତହିଁର ଫଳରେ
ଅମୋଘାଙ୍କଠାରୁ ଏହି ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା ।
ଏ ନଦ ମାନସରୋବର ରୁବାହାର ପୂର୍ବାଭିମୁଖରେ ହିମାଳୟର
ପୂର୍ବପ୍ରାନ୍ତ ବାଟେ ବୁଲି ପଶ୍ଚିମାଭିମୁଖ ହୋଇ ଆସାମ ଦେଶ ଓ
ଦକ୍ଷିଣାଭିମୁଖ ହୋଇ ପୂର୍ବବଙ୍ଗ ଦେଇ ଗୋଆଲନ୍ଦଠାରେ
ଗଙ୍ଗା ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହୋଇ ପଦ୍ମା ବା ମେଘନା ନାମ

ଧାରଣ କରି ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି । ଏ ନଦର ପୌରାଣିକ ନାମ ଅମୋଘାନନ୍ଦନ ଓ ଲୌହିତ୍ୟ । ହି. ଶ; ଏହାକୁ ନଦୀ ବୋଲି ନ ଯାଇ ନଦ ବୋଲିଯାଏ ।] ୨ । ତୀର୍ଥବିଶେଷ—2. Name of a Hindu place of pilgrimage. ୩ । ମଳୟାଚଳରେ ଜାତ କପିଳବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାବର ବିଷବିଶେଷ—3. Name of a mineral poison. ୪ । (ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁତ୍ର) ବଶିଷ୍ଠ ଋଷି—4. The sage Basishṭha. ୫ । କପିଳ ମୁନି—5. The sage Kapila. ୬ । ନାରଦ ଋଷି—6. The sage Nārada. ୭ । ମନୁ—7. Manu. ୮ । ମରୀଚି ଋଷି—8. Sage Marīchi. ୯ । ସନକାଦି ଋଷି—9. Sanaka and other sages said to have been born of Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରୀ—ସଂ. ବ—୧ । ସରସ୍ୱତୀ ନଦୀ—1. The rivar Sara-Brahma putrī swatī (now non-existent). [ବ୍ର—ଏହା ପ୍ରୟାଗରେ ଗଙ୍ଗା ଓ ଯମୁନାର ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥଳ(ତ୍ରିବେଣୀ)ରେ ମିଳିତ ହୋଇଥିଲା ।] ୨ । ବାରାହୀ କନ; ବାରାହୀଶୋଭିତ ଅଳୁ—2. Bulbular yam. ୩ । ସରସ୍ୱତୀ ଦେବୀ (ହି. ଶ)—3. The Goddess Saraswatī.

ବ୍ରହ୍ମପୁର—ଦେ. ବ—୧ । ଦେଉଳ; ଦେବ ମନ୍ଦିର—1. Brahmapura Temple. [ବ୍ର—ଜଗତ ଘର ବହ୍ମ ମନ୍ଦିର ବ୍ରହ୍ମପୁର ଗଲା ଝଡ଼ । ଭ୍ରମରୋଇ ବଳନ ।] ୨ । ଗଞ୍ଜାମର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ନଗର—2. Name of a big town in the Ganjam district. [ବ୍ର—ଏହା ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ଭୁକ୍ତ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଅଂଶ ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶକୁ ଅସିଅଛି ।] ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମ-ଲୋକ (ଦେଶ)—1. Brahmaloka (See) ୨ । ହୃଦୟ (ହି. ଶ)—2. The heart.

ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣ—ସଂ. ବ—ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣାନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରଥମ ପୁରାଣ—Brahma purāṇa First of the 18 Purāṇas of the Hindus. [ବ୍ର—ପୁରାଣ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ; ମତ୍ସ୍ୟ ପୁରାଣାଦିରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣର ଶ୍ଳୋକ ସଂଖ୍ୟା ୧୦ ହଜାର ଥିବାର ଲେଖା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅଜିକାଲି ପ୍ରଚଳିତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଶ୍ଳୋକ ସଂଖ୍ୟା ୨ ହଜାର । ଏଥିରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରର ବହୁତ ବର୍ଣ୍ଣନ ଅଛି ଓ ୪୦ଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିରର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି; ଉତ୍କଳର ଖଣ୍ଡରେ ମାରବାଡ଼ର ବଲ୍ଲୀ ନଦୀର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । କୃଷ୍ଣଙ୍କ କଥା ଓ ଅନେକ ତୀର୍ଥର କଥା ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅଛି । (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର) ।]

ବ୍ରହ୍ମ ପୁରୀ—ସଂ. ବ—କୈଳାସ ପର୍ବତ ଉପରେ ବିରାଜିତ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଧାମ—Brahma purī The mythological abode of Brahmā on the Kailāsa hills.

ବ୍ରହ୍ମ ପୁରୁଷ—ସଂ. ବ—୧ । ପରମାତ୍ମା; ପରମେଶ୍ୱର—1. God; Brahma purusha the Holy Spirit. ଦେ. ବ—ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବାତ୍ମା—The soul of a person. (ଯଥା—ମୋ ବ୍ରହ୍ମପୁରୁଷକୁ ଭାର ବାଧିଲାଣି ।]

ବ୍ରହ୍ମବଦ୍ୟ—ସଂ. ବ—(ବ୍ରହ୍ମ+ବଦ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଯ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମ-ଜ୍ଞାନ—1. Spiritual knowledge. Brahmabadya (ବ୍ରହ୍ମୋଦ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବ୍ରହ୍ମବାକ୍ୟ—2. Metaphysical discourse. ୩ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖନିର୍ଗତ ବାକ୍ୟ—3. Words spoken by Brahmā. ୪ । ବୈଦାନ୍ତିକ ମତବିଶେଷ (ଈଶ୍ୱର ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଓ ସର୍ବଜ୍ଞ ବିରାଜିତ ଏହି ମତ)—4. The vedantic theory of the omnipresence of God. ବିଶ.—(ବ୍ରହ୍ମ=ବ୍ରହ୍ମା+ବଦ୍ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ମ. ଯ)—ବ୍ରହ୍ମୋକ୍ତ—Said by Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମବଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କଥା; ପ୍ରବଚନ—Brahmabadyā Wise saying; proverb.

ବ୍ରହ୍ମ ବଧ—ସଂ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମଣର ହତ୍ୟା—The murder of a Brahma badha (ବ୍ରହ୍ମ ବଧ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବ—(ବ୍ରହ୍ମନ୍+ନିନ୍ଦିତ ଅର୍ଥରେ ବନ୍ଧୁ)—ନିନ୍ଦିତ Brahma bandhu ବ୍ରାହ୍ମଣ; ହୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ—A degraded Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ଚ୍ଚଃ—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମ ତେଜଃ (ଦେଖ) Brahma barchchaḥ Brahma tejaḥ (See) (ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ଚ୍ଚସ୍, ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ଚ୍ଚସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ଚ୍ଚସ୍ୱୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ବ୍ରହ୍ମ ତେଜୋବିଶିଷ୍ଟ—Endowed Brahma barchchaswī with refulgence due to spiritual knowledge.

ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ ଦେଶ—Name of an ancient Brahma bartta country in north western India.

ବ୍ରହ୍ମ ବର୍ଦ୍ଧନ—ସଂ. ବ.—ତାମ୍ର; ତମ୍ବା—Brahma bardhana Copper.

ବ୍ରହ୍ମ ବାଦ—ସଂ. ବ—୧ । ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ—1. The Bedānta Brahma bāda Philosophy. ୨ । ବେଦ—2. The Bedas. ୩ । ବେଦାଧ୍ୟୟନ—3. Study of the Bedas. ୪ । ତତ୍ତ୍ୱ ଚିନ୍ତାର୍ଥକ ବାଦବିଶେଷ; ଅଦ୍ୱୈତବାଦ—4. Pantheism.

ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ—ସଂ.ବିଶ ଓ ବି.ପୁଂ—(ବ୍ରହ୍ମ+ବଦ୍ ଧାତୁ=କହିବା+ଣିନି Brahmabādī ଇନ୍)—୧ । ବେଦାନ୍ତବାଦୀ—1. A vedantist; pantheistic. ୨ । ବେଦଜ୍ଞ; (ବ୍ରହ୍ମବାଦିନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବେଦାଧ୍ୟୟନୀ-2. A reader of the Bedas; versed in the Bedas.

ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବ୍ରହ୍ମବାଦିନ୍+ଙ୍ଗୀ. ଈ)—ଗାୟତ୍ରୀ; Brahma bādinī ବେଦ ମାତା—A name of Gāyatrī.

ବ୍ରହ୍ମ ବାଲୁକ—ସଂ. ବ—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥ ବିଶେଷ—Name of
Brahma bāluka a place of Hindu pilgrimage.
[ଉ—ଯଜନ ଯାଜନ କରି ବ୍ରହ୍ମ ବାଲୁକରେ, ସ୍ନାନ କଲେ ଲୋକ ନ ପଡ଼େ ଯେ ଶୋକରେ । କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।]

ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍—ସଂ. ବିଣ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍;)—
Brahmabid ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ (ଦେଖ)—Brahmajña (See)
ବ.—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—
2. A Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ବିଦେଶ—ସଂ. ବ—କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର, ପଞ୍ଚାଳ, ମତ୍ସ୍ୟ ଓ ଶୂରସେନ
Brahma bideśa ନାମକ ଦେଶ ଚତୁଷ୍ଟୟ—The countries (4 in number) round the
Kurukshetra.

ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିପାଦକ ଶାସ୍ତ୍ର—1. Theo-
Brahma bidyā sophy; theology. ୨ । ବେଦାନ୍ତ
ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ର—2. Philosphy of the Bedas; the
Bedānta philosophy.

ବ୍ରହ୍ମ ବିନ୍ଦୁ—ସଂ. ବ—୧ । ବେଦପାଠ କାଳରେ ମୁଖନିର୍ଗତ ନିଷ୍ଠୀ-
Brahma bindu ବନ ବିନ୍ଦୁ—1. Particles of saliva coming out of the mouth while reading the Bedas. ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ରେତଃ—2. The semen of Brahmā. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ବୀର୍ଯ୍ୟ—
2. The semen of a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମବୀର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମ ତେଜଃ (ଦେଖ)—1. Brahma
Brahma birjya tejaḥ (See). ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ରେତଃ—
2. The semen of Brahmā. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ରେତଃ
3. The semen of a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ବୁଜୁଲି(ଲା)—ପ୍ରାଦେ.(ଯାଜପୁର) ବ—ବ୍ରାହ୍ମଣୋଚିତ ବଡ଼ ବୁଜୁଲା—
Brahma bujuli(lā) A big packet (of eatables offered at priestly functions) as is tied up by a Brāhmaṇa (priest) to be carried
home.

ବ୍ରହ୍ମ ବୃକ୍ଷ—ସଂ. ବ—୧ । ପଲାଶ ବୃକ୍ଷ—1. Butea Frondosa.
Brahma bṛuksha ୨ । ଉଡ଼ୁମ୍ବର—
2. The glomerous fig tree.

ବ୍ରହ୍ମ ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ (ଦେଖ)—1. Brahmaswa
Brahma bṛutti (See) ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଜୀବିକାନିର୍ବାହୋ-
ପାୟ—2. Means of livelihood of a
Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମ ବୃନ୍ଦା—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ରାଜଧାନୀ—The capital of
Brahma bṛundā Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମବେଦ—ସଂ. ବ(ବ୍ରହ୍ମନ୍+ବିଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ.ଅ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ—
Brahma beda 1. Spiritual wisdom ୨ । ବେଦ-
ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge of the Bedas

ବ୍ରହ୍ମ ବେଦି—ସଂ. ବ—କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ନିକଟସ୍ଥ ଦେଶ ବିଶେଷ—Name
Brahma bedi of a country in north-western
India.

ବ୍ରହ୍ମବେଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବ୍ରହ୍ମ+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା.
Brahma bedī ୧ବ)—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ (ଦେଖ)—Brahmajña
(See). (ବ୍ରହ୍ମବେଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ ପୁରାଣ—ସଂ. ବ—ଅଷ୍ଟାଦଶ ମହାପୁରାଣାନ୍ତର୍ଗତ ୧୦ମ
Brahmabaibartta purāṇa ପୁରାଣ—One of the
Hindu mythologies. [ଦ୍ର—ପୁରାଣ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ; ନାରଦପୁରାଣ, ଶିବପୁରାଣ ଓ ମତ୍ସ୍ୟପୁରାଣରେ ଏ ପୁରାଣର ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି, ଆଜିକାଲି ଯେଉଁ ପୁରାଣ ମିଳୁଅଛି ସେଥି ସଙ୍ଗେ ଉକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାର ମେଳ ହେଉ ନାହିଁ । ଆଜିକାଲି ମିଳୁଥିବା ପୁରାଣ ବ୍ରହ୍ମଖଣ୍ଡ, ପ୍ରକୃତିଖଣ୍ଡ; ଗଣେଶଖଣ୍ଡ ଓ କୃଷ୍ଣଜନ୍ମଖଣ୍ଡ, ଏହିପରି ୪ ଖଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ—ହି. ଶ.]

ବ୍ରହ୍ମଭୂତ—ସଂ. ବିଣ—ବ୍ରହ୍ମଙ୍କଠାରେ ଲୀନ; ସାୟୁଜ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ—
Brahmabhūta . Become one or merged in the Supreme Being. ବ—ବ୍ରହ୍ମଙ୍କଠାରେ ଲୀନ ହେବାର ଅବସ୍ଥା—The state of being merged in the Supreme Soul.

ବ୍ରହ୍ମଭୂତି—ସଂ. ବ—ସନ୍ଧ୍ୟା—
Brahmabhūti Evening.

ବ୍ରହ୍ମଭୋଜ—ସଂ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନ (ହି. ଶ.); ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ
Brahmabhoja ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଖୁଆଇବାରୂପ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମ—
The feeding of Brāhmaṇas (considered meritorious).

ବ୍ରହ୍ମ ମଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବ—ଉତ୍ତରାକାଶରେ ଜଟାହ ବା କରେଇର ଆକୃତି
Brahma maṇḍala ବିଶିଷ୍ଟ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ—A constellation
(ବ୍ରହ୍ମଜଟାହ—ଅନ୍ୟରୂପ) of stars in the northern sky. [ଦ—ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ୩୫ ସଂଖ୍ୟକ ପରିଚୟ ଦେଖ—See Nakshatra No. 35].

ବ୍ରହ୍ମମଣ୍ଡୂକୀ—ସଂ. ବ—୧ । ମଞ୍ଜିଷ୍ଠା (ହି. ଶ.)—1. Indian
Brahmamaṇḍūkī madder. ୨ । ମଣ୍ଡୂକପର୍ଣ୍ଣୀ (ହି.ଶ.
(ଦେଖ)—2. Maṇḍūkaparṇṇī (See).
୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣଝାଟିଆ (ହି. ଶ.)—3. Brāhmaṇa-
jhāṭiā (See).

ବ୍ରହ୍ମମୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ସତ୍ତାଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ (ଜଗତ୍)—
Brahmamaya 1. Pervaded with the Divine Spirit. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to Brāhmaṇas. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ—
3. Full of Brāhmaṇas; exclusively
(ବ୍ରହ୍ମମୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) occupied by Brāhmaṇas.

ବ୍ରହ୍ମ ମୀମାଂସା—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଓ ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ
Brahma mīmāṁsā ବେଦାନ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—Name of

a work on the Bedānta system of philosophy.

ବ୍ରହ୍ମ ମୂର୍ଦ୍ଧଭୃତ୍—ସଂ. ବି (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ମୂର୍ଦ୍ଧନ୍=କପାଳ+ଭୃ. ଧାତୁ+
Brahma mūrddhabhṛut କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ଶିବ;ମହାଦେବ—
Śiba.

ବ୍ରହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି—ବଡ଼ଭୋର (ହୁ. ଶ.); ପ୍ରତ୍ୟୁଷ—
Brahma muhūrtta Early morning.

ବ୍ରହ୍ମମେଖଳ—ସଂ. ବି—ମୁଞ୍ଜତୃଣ—A sort of fibrous grass;
Brahmamekhala Saccharum Munja.

ବ୍ରହ୍ମ ଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବି (ବ୍ରାହ୍ମଣର ନିତ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ) ବେଦ ଅନୁସାରେ
Brahma jajña ବେଦାଧ୍ୟୟନ, ବେଦାଭ୍ୟାସ ଓ ବେଦ-
(ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଧ୍ୟାପନ—The regular study and teaching of the Bedas enjoined on each Brāhmaṇa. [ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଯଜ୍ଞ ଯଥା—ନୃଯଜ୍ଞ ଓ ଦେବ ଯଜ୍ଞ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ଯଷ୍ଟି—ସଂ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝାଟି (ଦେଶ)—
Brahma jashṭi Brāhmaṇa jhāṭi (See)
(ବ୍ରହ୍ମଯଷ୍ଟିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରହ୍ମ ଯୋଗ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନର ଚର୍ଚ୍ଚା ବା ସାଧନା—
Brahma joga Cultivation of spiritual knowledge or spiritual exercises.

ବ୍ରହ୍ମ ଯୋନି—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରହ୍ମଗିରି; ଗୟାର ପର୍ବତବିଶେଷ—
Brahma joni Name of a mountain in Gayā.
[ଦ୍ର—ଏହା ହନୁମାନଙ୍କ ତୀର୍ଥ] । ୨ । ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଧ୍ୟାନ (ହୁ. ଶ.)—2. Meditation on the Brahma.

ବ୍ରହ୍ମ ଯୋନୀ—ସଂ. ବି—କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରସ୍ଥ ତୀର୍ଥବିଶେଷ; ସରସ୍ୱତୀ ନଦୀର
Brahma joni ତୀରରେ ପୃଥୂଦକ ନିକଟସ୍ଥ ତୀର୍ଥ—
A place of Hindu pilgrimage in N. W. India. [ଦ୍ର—ଏଠାରେ ବ୍ରହ୍ମା ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ୪ ବର୍ଣ୍ଣର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ରନ୍ଧ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରହ୍ମତାଳୁ (ଦେଶ)—1. Brahma
Brahma randhra tālu (See ୨ । ବ୍ରହ୍ମ ତାଳୁରେ
(ବ୍ରହ୍ମଛିଦ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯେଉଁ କଳ୍ପିତ ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମଛିଦ୍ର ବାଟେ ଯୋଗସାଧକମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣବାୟୁ ବାହାରି ଯାଏ—
2. The imaginary hole on the top of the skull through which the vital spark of Jogis passes away.

ବ୍ରହ୍ମ ରାକ୍ଷସ—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରହ୍ମ ଦୈତ୍ୟ (ଦେଶ)—
Brahma rākshasa 1. Brahma daitya (See)
[ଦ୍ର—ମନୁଙ୍କ ମତରେ ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପତିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସହବାସ, ପରସ୍ତ୍ରୀଗମନ, ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱହରଣ କରିଥାଏ, ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ଏହିକି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିବାହ ନ କରି ମଲେ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସ ହୁଏ ।]
୨ । ଶିବଙ୍କ ଗଣବିଶେଷ—2. A class of attendants of Śiba.

ବ୍ରହ୍ମରତ—ସଂ. ବି—୧ । ଶୁକଦେବ (ହୁ. ଶ.)—1. Sage
Brahmarata Śuka. ୨ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ମୁନି (ହୁ.ଶ)-
2. Sage Jājñyabalkya.

ବ୍ରହ୍ମରାତ୍ର—ସଂ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ; ରାତିର ଶେଷ ଅଂଶ—
Brahmarātra The last part of the night; early morning; a period of about 1½ hours before daybreak.

ବ୍ରହ୍ମରାତି—ସଂ. ବି (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ରା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ତି,
Brahma rātri ଯେ ଜନକ ରାଜାଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଦେଇଥିଲେ)-
୧ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ମୁନି—1. The Sage Jājñabalkya. ୨ । (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ରାତ୍ରି)—ଦେବତାଙ୍କର ୨୪ ହଜାର ବର୍ଷ ପରିମିତ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଏକ ରାତ୍ରି—
2. One night of Brahmā which is equal to 10 billions of human years.
[ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପରେ ମନୁଷ୍ୟ ଗଣନାରେ ୧୦ ବିଲ ୫୧ କୋଟି ୨ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ଚାଲେ । ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଏକ ଦିନ; ତା ପରେ ଚାରିଯୁଗୀ ପ୍ରଳୟ ହୁଏ ଓ ବ୍ରହ୍ମା ପୁଣି ସେତିକି କାଳ ଶୋଇ ରହନ୍ତି । ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ରାତି । ତା ପରେ ବ୍ରହ୍ମା ନିଦରୁ ଉଠି ପୁଣି ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ।]

ବ୍ରହ୍ମରାଶି—ସଂ. ବି—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu. (ଉ—
Brahmarāśi ନାଶିବେ ଚୋର ଦୁଃଖରାଶି, ଆମ୍ଭେ ଦେଖିବୁଁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)
୨ । ପରଶୁରାମ (ହୁ. ଶ.)—2. A name of Paraśurāma. ୩ । ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ଅଧିକାରୀ ଶ୍ରବଣା ନକ୍ଷତ୍ର (ହୁ. ଶ.)—3. The Śrabaṇā asterism when it is overtaken by the planet Jupiter.
ଦେ. ବିଣ—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ—Knowing the truth regarding God. (ଉ—ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଭକ୍ତ ହସି,ବୋଲଇ ଶୁଣ ବ୍ରହ୍ମରାଶି—ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।)

ବ୍ରହ୍ମରୀତ—ସଂ. ବି—ପିତ୍ତଳ ବିଶେଷ; ପିଙ୍ଗଳା—
Brahmarīti A kind of brass.

ବ୍ରହ୍ମ ରେ(ଲେ)ଖ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଜୀବର ଜନ୍ମଠାରୁ
Brahma re(le)kha ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନର ଅବଶ୍ୟଂଭାବୀ ଘଟଣାମାନ,ଯାହାକୁ ଜନ୍ମ ହେବାମାତ୍ରେ ବ୍ରହ୍ମା ତା କପାଳରେ ଲେଖି ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି (ହୁ. ଶ); କପାଳ ଲେଖନ—
The supposed decree which is written on every animal's brow by Brahmā just after his birth.

ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି—ସଂ. ବ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ଋଷି)—୧ । ବଶିଷ୍ଠାଦି ମୁନିଗଣ—1. A Brahmarshi class of saints. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଋଷି—2. A Brāhmaṇa who has become a sage. ୩ । ବଶିଷ୍ଠ, କଶ୍ୟପ, ଅଙ୍ଗିରା, ଅତ୍ରି ଓ ଭୃଗୁ ଏହି ପଞ୍ଚ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ବଂଶଧର ମୁନିଗଣ—3. Sages descended from Basistha and other 4 sages. [ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ବଶିଷ୍ଠାଦି ଓ ସେମାନଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ । ଦେବର୍ଷି—ଧର୍ମଙ୍କ ପୁତ୍ର ନର, ନାରାୟଣ, କ୍ରତୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ବାଲଖିଲ୍ୟ, ପୁଲହଙ୍କ ପୁତ୍ର କର୍ଦ୍ଦମ, ପୁଲସ୍ତ୍ୟ ପୁତ୍ର ଭୁବେର, ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ପୁତ୍ର ଅଚଳ, କାଶ୍ୟପ ପୁତ୍ର ନାରଦ ଓ ପର୍ବତ । ରାଜର୍ଷି—ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ,ନଳ,ଜନକ,ବଶ୍ୱାମିତ୍ର । ବେଦ ଭାଗପରେ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିମାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକରେ,ଦେବର୍ଷିମାନେ ଦେବଲୋକରେ ଓ ରାଜର୍ଷିମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକରେ ବାସ କରନ୍ତି ।]

ବ୍ରହ୍ମ ଲୋକ—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ—1. The resi-
Brahma loka dence of Brahmā. [ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ଓ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞମାନଙ୍କର ପରଲୋକରେ ବାସସ୍ଥାନ ଅଟେ ।] ୨ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ଲବ୍ଧ ମୋକ୍ଷ—2. The final beatitude attained by Brahmajñānis.

ବ୍ରହ୍ମଶର—ଦେ. ବ (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମଶିରଃ)—ବ୍ରହ୍ମଶିରଃ (ଦେଖ)
Brahmaśara Brahmaśirah (See)

ବ୍ରହ୍ମଶଲ୍ୟ—ସଂ. ବ—ସୋମବଲ୍କ; ବବୁଲ ଗଛ—
Brahmaśalya Name of a tree; Acacia Arabica

ବ୍ରହ୍ମ ଶାସନ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀତତ୍)—୧ । ବେଦର ବା ସ୍ମୃତିର ଆଦେଶ
Brahma śāsana (ହ. ଶ)—1. The injunctions laid down in the scriptures. ୨ । ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଗ୍ରାମ (ହ. ଶ)—2. A village given free by a king to Brāhmaṇas to live in.

ବ୍ରହ୍ମଶିରଃ—ସଂ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମଶିର; ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର; ମହାପ୍ରଭାମୟ ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର
Brahma śirah ବିଶେଷ—A very powerful and lustrous war-weapon. [ଦ୍ର—ଏଥିର ଉଲ୍ଲେଖ

ବ୍ରହ୍ମବାଣ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବ୍ରହ୍ମଶିର }

ରାମାୟଣ ମହାଭାରତରେ ଅଛି । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଅଗସ୍ତ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଏ ଅସ୍ତ୍ରର ଚାଳନ ଶିକ୍ଷା କରି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଓ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଙ୍କୁ ଶିଖାଇଥିଲେ । ହ. ଶ]

ବ୍ରହ୍ମ ସଂହିତା— ଭଗବତ୍ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସଂଗ୍ରହ ଗ୍ରନ୍ଥ ବିଶେଷ—
Brahma sambitā A Hindu theological treatise.

ବ୍ରହ୍ମ ସଙ୍ଗୀତ—ଦେ. ବ—ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ସ୍ତବଗୀତିକା; ବ୍ରହ୍ମୋ-
Brahma saṅgita ପାସନାମୂଳକ ସଙ୍ଗୀତ—Hymns composed in honour of the Formless Supreme Being. [ଦ୍ର—ରାଜା ରାମମୋହନରାୟ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଏ ସଙ୍ଗୀତର ପ୍ରଥମ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ।]

ବ୍ରହ୍ମସତୀ—ସଂ. ବ—ସରସ୍ୱତୀ—
Brahmasatī The Goddess of learning.

ବ୍ରହ୍ମସତ୍ର—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମସଜ୍ଞ (ଦେଖ)
Brahmasatra Brahmajajña (See).

ବ୍ରହ୍ମସଭା—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସଭା—1. The
Brahmasabhā council held in the court of God Brahmā. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସଭା—2. An assembly or meeting of Brāhmaṇas.

ବ୍ରହ୍ମ ସମାଜ—ଦେ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜ (ଦେଖ)—Brāhma
Brahma samāja ব্রাহ্মসমাজ ब्रह्मसमाज samāja (See).

ବ୍ରହ୍ମ ସମ୍ଭବ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କଠାରୁ ସମ୍ଭବ ବା ଜନ୍ମ
Brahma sambhaba ଯାହାର)—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ—Born of Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମ ସରଃ—ସଂ.ବ—ଉତ୍ତର ଦେଶୀୟ ମାନସରୋବର ନାମକ ପାର୍ବତ୍ୟ ହ୍ରଦ;
Brahma sarah ହ୍ରଦ ତୀର୍ଥ ବିଶେଷ—Name of a big inland lake north of the Himalayas.

ବ୍ରହ୍ମ ସାବର୍ଣ୍ଣି—ସଂ. ବ—ଦ୍ୱାଦଶ ମନୁ—The 12th descendant
Brahma sābarṇṇi from Manu.

ବ୍ରହ୍ମ ସାୟୁଜ୍ୟ—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ସହିତ ସଂଯୋଗ; ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱ ଲାଭ—
Brahma sājujya Merging in the Brahma.

ବ୍ରହ୍ମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—ସଂ ବ—ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥ ବିଶେଷ—The title of an
Brahma siddhānta astrological work.

ବ୍ରହ୍ମ ସୁବର୍ଚ୍ଚଳା—ସଂ. ବ—ଆଦଭଗ୍ନଭାବ ପ୍ରକାର ଭେଦ; ଏକ ପ୍ରକାର
Brahma subarchchalā ବନ୍ୟ ଶାକ; ଅଣସେରିଷ—A sort of wild potherb; Cleomi Viscosa; Polanisia Icosandra;the sunflower plant. [ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଋଷିମାନେ ଏ ଫୁଲର କଟୁ ରସ ପାନ କରୁଥିଲେ । ହ. ଶ ।]

ବ୍ରହ୍ମସୂ—ସଂ. ବ. (ବ୍ରହ୍ମ+ସୂ ଧାତୁ=ପ୍ରସବ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Brahmasū ୧ । କନ୍ଦର୍ପ—1. Cupid; the God of love. (ଉ—ବ୍ରହ୍ମସୁ ଜାତ ସୁନ୍ଦର ପରଂବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମଶର, ପ୍ରୟୋଗ ଏ ସମୟରେ ଉର ଉପର । ଭଟ୍ଟ. ଦେବୀଶତକ ।) ୨ । ଅନିରୁଦ୍ଧ—2. Aniruddha. ୩ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—3. Name of an image of Bishṇu.

ବ୍ରହ୍ମ ସୂତ୍ର—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ସଜ୍ଞ ସୂତ୍ର; ପୟତା—
Brahma sūtra 1. A Brāhmaṇa's sacred thread. ୨ । ବେଦାନ୍ତ ସୂତ୍ର—2. The aphorisms of the Vedānta. [ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ୟାସ ଦେବଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ।]

ବ୍ରହ୍ମ ସୂନୁ—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମ ଦତ୍ତ (ଦେଖ)
Brahma sūnu 1. Brahma datta (See) ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁତ୍ର—2. A son of Brahmā.

ବ୍ରହ୍ମ ସୃଜ—ସଂ. ବ. (ବ୍ରହ୍ମ+ସୃଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ
Brahma sṛuja ଉଦ୍ଭବକାରୀ—1. The begetter of Brahmā. ୨ । ଶିବ (ହ. ଶ)—2. Śiba.

ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ତେୟ—ସଂ. ବ—ଗୁରୁଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ସେ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ପଢ଼ାଉ
Brahmasteya ଥିବା ପାଠକୁ ଶୁଣି କରି ପାଠ ପଢ଼ିବା (ମନୁ ସଂହିତା) (ହ.ଶ)—Learning of the lessons which a teacher is teaching to another, by overhearing it and without his permission.

ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ—ସଂ. ବ (ବ୍ରହ୍ମ+ଧନାର୍ଥେ. ସ୍ୱ)—ବ୍ରାହ୍ମଣର ସମ୍ପତ୍ତି—
Brahmaswa The property of a Brāhmaṇa.

ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱୀ—ଦେ. ବିଣ ସୁଂ.—୧ । ଋଣୀ—1. Debtor. ୨ । ପିତାପୁତ୍ରର
Brahmaswī ସହାୟକ—2. The helper of one's fathers enemy. (ଉ—ବୋଲେ ଦଶରଥ ଧର ବ୍ରହ୍ମସର, ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱୀ ପ୍ରାଣ ଧନ ଦେ । ଉଣ. ବୈଦେହୀଶ-ବିଳାସ ।)

ବ୍ରହ୍ମ ହତ୍ୟା—ସଂ. ବ(ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)—ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଧ—The murder-
Brahma hatyā ing of a Brahmaṇa. [ଦ୍ର—ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ଏହା ଗୋଟିଏ ମହାପାତକ ଓ ଏଥିର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଅତି କଠୋର ।]

ବ୍ରହ୍ମ ହବିଃ—ସଂ.ବ— ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଗ୍ନିରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅଘୃତ—
Brahma habiḥ Oblations of ghee offered to Brahma or God.

ବ୍ରହ୍ମହା—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ସୁଂ (ବ୍ରହ୍ମ+ହନ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+
Brahmahā କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ବ୍ରହ୍ମଘାତୀ—Murderer of a Brāhmaṇa. ବ—ଶୂଦ୍ରାପତି ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa marrying a Śūdra woman.

ବ୍ରହ୍ମହୁତ—ସଂ. ବ (ବ୍ରହ୍ମନ୍=ବ୍ରାହ୍ମଣ+ହୁତ=ଉଚିତ)—ଅତିଥି
Brahmahuta ସେବା; ନିମନ୍ତ୍ରଣ—Entertainment of a guest or stranger ; hospitality.

ବ୍ରହ୍ମ ହୃଦୟ—ସଂ. ବ—ନକ୍ଷତ୍ର ବିଶେଷ (ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ୫୬ ସଂଖ୍ୟକ
Brahma hṛudaya ପରିଚୟ ଦେଖ)—Name of a star; Cappella.

ବ୍ରହ୍ମା—ସଂ.ବି. ସୁଂ—(ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଶବ୍ଦ;୧ମା.୧ବ) ଏହା ବେଦରେ ସାଧାରଣ
Brahmā ସ୍ତୁତିବାଚକ ଶବ୍ଦ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି)—(ବ୍ରହ୍ମାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ସ୍ତୁତି—1. Hymn; prayer. ୨ । ସ୍ତୋତା; ସ୍ତୁତିକାରୀ—2. A man who prays. ୩ । କବି—3. A poet. ୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣ; ବିପ୍ର—4. Brāhmaṇa. ୫ । ଋତ୍ୱିକ୍; ପୁରୋହିତ—5. Priest. ୬ । ବୈଦିକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରଧାନ ପୁରୋହିତ—6. The chief priest presiding at a Vedic rite. ୭ । କୁଳପୁରୋହିତ—7. One's family priest. ୮ । ବୃହଦ୍ଧୃଦୟ; ଉତ୍ତରଫାଳ୍ଗୁନୀ ନକ୍ଷତ୍ରବିଶେଷ (ନକ୍ଷତ୍ରତଳେ ୫୬ ପରିଚୟ ଦେଖ)—8. Name of a star; Cappella. ୯ । ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ୩ ସ୍ୱରୂପ ରୂପ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା; ବିଧାତା; ପ୍ରଜାପତି—9. The Creator of the Universe (according to the Hindus).

[ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ବିଷ୍ଣୁ ପାଳନ କରନ୍ତି ଓ ଶିବ ସଂହାର କରନ୍ତି ।—ମନୁସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ସ୍ୱୟଂଭୂ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରଥମେ ଜଳକୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ତହିଁରେ ବୀଜ ବୁଣିଲେ, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ଅଣ୍ଡ ବାହାରିଲା; ସେହି ଅଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ବ୍ରହ୍ମା ବାହାରିଲେ । ଭାଗବତ ଅବ ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ ଭଗବାନ୍ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଥମେ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ଅହଙ୍କାର ଓ ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ, ଏହି ୧୬ କଳାରୁ ସମୁଦାୟ ବିରାଟ ରୂପ ଧାରଣ କଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ଯେତେବେଳେ ଯୋଗନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ନାଭିରୁ ଗୋଟିଏ ନାଡ଼ିଲମ୍ବା ପଦ୍ମ ଫୁଟିଲା ଓ ସେହି ପଦ୍ମ ମଧ୍ୟରୁ ବ୍ରହ୍ମା ଜନ୍ମିଲେ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ଧାତା, ବିଧାତା, ପ୍ରଜାପତି, ବେଧାଃ, ପିତାମହ, ପରମେଷ୍ଠୀ, ପଦ୍ମଯୋନି, ବିଶ୍ୱ, ବିଶ୍ୱସୃକ୍ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଦଶଜଣ ମାନସପୁତ୍ର ମରୀଚି, ଅତ୍ରି, ଅଙ୍ଗିରା, ପୁଲସ୍ତ୍ୟ, ପୁଲହ, କ୍ରତୁ, ପ୍ରଚେତା, ବଶିଷ୍ଠ, ଭୃଗୁ ଓ ନାରଦ । ପୁରାଣ ମାନଙ୍କରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବେଦମାନଙ୍କର ପ୍ରକଟୟିତା ବୋଲାଯାଇ ଅଛି । ବ୍ରହ୍ମା ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଭାଗ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରନ୍ତି —ହି. ଶ) । ୧ । ବେଦବକ୍ତା—9. The recitor of the Bedas. ୧୦ । ଅର୍ହତ୍ ବିଶେଷ;ଜୈନ ଋଷିବିଶେଷ – 10. A class of Jaina saints. ଦେ. ବ—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ବିଶେଷାଖ୍ୟବିଶେଷ—1. A family title of Brāhmaṇas. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ବ୍ୟକ୍ତି ବା କର୍ତ୍ତା—2. The master or head in any matter.

ବ୍ରହ୍ମା କୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—ଯାଜପୁରରେ ଥିବା ଯଜ୍ଞ କୁଣ୍ଡ—Name of
Prahmā kuṇda a sacrificial pit in Jajpur.

[ଦ୍ର—ଯାଜପୁରରେ ବ୍ରହ୍ମା ଯେଉଁଠାରେ ଯଜ୍ଞ କରିବା ପାଇଁ କୁଣ୍ଡ ଖୋଳାଇଥିଲେ ସେଥିରୁ ବରଜା ଦେବୀ ବାହାରିଥିଲେ । ମାଳମଣି ବରଜା ସ୍ତୁତି ।]

ବ୍ରହ୍ମାକ୍ଷର—ସଂ. ବ—ଓଁକାର—
Brahmākshara The mystic syllable 'Om'.

ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ରଭୂ—ସଂ. ବ—ଘୋଟକ; ଘୋଡ଼ା; ଅଶ୍ୱ—
Brahmāgrabhū The horse.

ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସର୍ଜନା—ଦେ. ବ—୧ । ବିଧାତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ଜଗତ୍—
Brahmāṅka sarjanā 1. Brahmā's creation.
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ସାଧାରଣ ପରିଦୃଶ୍ୟମାନ ଘଟନା—
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସର୍ଜନା } 2. An ordinary or natural thing.
(ବିଧାତାଙ୍କ ସର୍ଜନା—ବିପରୀତ)
ବ୍ରହ୍ମାର ସର୍ଜନା ब्रह्माकी सर्जना

ବ୍ରହ୍ମାଞ୍ଜଳି—ସଂ. ବ—୧ । ସାମବେଦ ପାଠ ସମୟରେ ସ୍ୱର ବିଭାଗ ନିମିତ୍ତ
Brahmāñjali ଅଞ୍ଜଳି କରଣ—1. Joining the palms of the hands for keeping time while reciting

the Sāma Beda. ୨ । ବେଦାଧ୍ୟୟନର ଆରମ୍ଭରେ ଓ ଶେଷରେ ପ୍ରଣବୋଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ଗୁରୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃତାଞ୍ଜଳି ଦେବା—2. Folding the palms in honour of the preceptor while beginning to read and finishing the reading of the Bedas.

ବ୍ରହ୍ମାଣୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
Brahmāṇī 1. The wife of Brahmā. ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି—2. The creative energy of Brahmā (personified). ୩ । ଦେବୀ ବିଶେଷ—3. Name of a Goddess. ୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ—4 A female Brāhmaṇa. ୫ । ରେଣୁକା ନାମକ ଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ—5. A medicinal scent. ୬ । ଏକ ପ୍ରକାର କଂସା—6. A kind of bellmetal. ୭ । ସରସ୍ୱତୀ (ହି. ଶ)—7. Goddess Saraswatī.

ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ବିଶ୍ୱ ଗୋଲକ—
Brahmāṇḍa 1. The universe; the world.
[ଦ୍ର—ମନୁରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରଜା ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଇଚ୍ଛା କରି ପ୍ରଥମେ ଜଳର ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଓ ତହିଁରେ ବୀଜ ବୁଣିଲେ । ବୀଜ ବୁଣିବାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପରି ତେଜୋମୟ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣିମ ଅଣ୍ଡ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ସେହି ଅଣ୍ଡ ବା ଗୋଲକରୁ ବ୍ରହ୍ମା ଜନ୍ମିଲେ । ବ୍ରହ୍ମା ଉକ୍ତ ଅଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବରଷ ବାସ କରି ତାକୁ ଦୁଇ ଫାଳ କଲେ; ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଖଣ୍ଡରେ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଲୋକ ଓ ଅଧୋଖଣ୍ଡରେ ପୃଥିବୀ ଆଦିକୁ ରଚନା କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ବିଶ୍ୱଗୋଲକକୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବୋଲାଯାଏ—ହି. ଶ] ୨ । ନର କପାଳ; ଖପୁର (ହି. ଶ)—2. The human skull.

ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପୁରାଣ—ସଂ. ବ—ପୁରାଣ ବିଶେଷ—
Brahmāṇḍa purāṇa Name of a Purāṇa.
[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ତଳେ ଟିକା ଦେଖ ।]

ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମଭୂ—ସଂ. ବ—ଅଶ୍ୱ; ଘୋଟକ—
Brahmātmabhū Horse.

ବ୍ରହ୍ମାଧିଗମନ—ସଂ. ବ—ବେଦ ପାଠ—
Brahmādhigamana Reading of the Bedas.
(ବ୍ରହ୍ମାଭ୍ୟାସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନୁଭୂତ
Brahmānanda ପରମାନନ୍ଦ—The joy which one feels when he realises the Brahma.

ବ୍ରହ୍ମା ପୁତ୍ର—ଦେ. ବ (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁତ୍ର—1. The
Brahmā putra son of Brahmā. ୨ । ଜାମ୍ବବାନ୍—2. Jāmbabān. (ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମା ପୁତ୍ର ଅଣ୍ଟିମା କୁମାରସ୍ୱତ ସ୍ତ୍ରିତ । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।]

ବ୍ରହ୍ମା ବରଣ—ଦେ. ବ—ବୈଦିକ କର୍ମରେ ପ୍ରଧାନ ପୁରୋହିତଙ୍କର
Brahmā baraṇa ନିଯୋଜନ—The act of formally choosing and engaging the chief priest for a vedic ritual.

ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବ—କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ନିକଟସ୍ଥ ଦୃଷଦ୍ୱତୀ ଓ ସରସ୍ୱତୀ
Brahmābartta ନଦୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ—
Name of a holy place in N. W. India.
[ଦ୍ର—ମନୁଙ୍କେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ପରମ୍ପରାଗତ ଆଚାରକୁ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଦାଚାର ବୋଲି ବୋଲା ଯାଇଅଛି ।]

ବ୍ରହ୍ମାମ୍ଭଃ—ସଂ. ବ—ଗୋମୂତ୍ର; ଗବ୍ୟ—
Brahmāmbhaḥ The urine of the cow.

ବ୍ରହ୍ମାୟଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ବ୍ରାହ୍ମଣୀ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ; ସାବିତ୍ରୀ—
Brahmāyaṇī 1. The wife of Brahmā. ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଶକ୍ତି—2. The creative energy of Brahmā ୩ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଯୋଗିନୀ (ଦେବୀ)ଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—3. One of the 18 popular Goddesses.

ବ୍ରହ୍ମାୟୁଷ—ଦେ.ବ (ସଂ. ବ୍ରହ୍ମାୟୁଃ)—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପରମାୟୁ; ଅନନ୍ତକାଳ—
Brahmāyusha The lifetime or the age of a Brahmā; an indefinitely long period.
(ଦ୍ର—ବ୍ରହ୍ମାୟୁଷ । ବିହରଲ୍ଲ ନର ନିଃଶ୍ୱାସକେ । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।)

ବ୍ରହ୍ମାରଣ୍ୟ—ସଂ.ବ—ବେଦ ପାଠର ସ୍ଥାନ—A place where the
Brahmāraṇya Bedas are read and explained.

ବ୍ରହ୍ମାର୍ପଣ—ସଂ. ବ—ନିଜର କୃତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କଠାରେ ଅର୍ପଣ—The
Brahmārpaṇa act of renanciating or dedicating one's work unto God.

ବ୍ରହ୍ମାସନ—ସଂ. ବ—(ବ୍ରହ୍ମନ୍+ଆସନ)—ଯୋଗାସନ; ଧ୍ୟାନାସନ; ପଦ୍ମାସନ; ଯେଉଁ ଆସନରେ ବସି ପରମାର୍ଥ ବିଚାର କରିବାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଚିନ୍ତା କରାଯାଏ—A posture
Brahmāsana which is prescribed for persons performing religious meditation.

ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ଅସ୍ତ୍ର)—୧ । ବ୍ରହ୍ମବାଣ; ବ୍ରହ୍ମତେଜୋମୟ ଅମୋଘ ଅସ୍ତ୍ର; ମହାକ୍ଷମତାଶାଳୀ ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର—1. A very powerful and never-failing weapon used in the wars in ancient India. ୨ । ବ୍ରହ୍ମଶାପ—2. A Brāhmaṇa's curse. ୩ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରପରି ଅମୋଘ ପ୍ରୟୋଗ ବା ଔଷଧ ବା ଉପାୟ—3. (figurative) Any sure means (like the Brahmāstra), a sure weapon); a never-failing remedy; an unfailing remedy.

ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବ୍ରହ୍ମ+ସ୍ଥା. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ, ଇଯାଦେଶ)—
Brahmishṭha ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ; ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ—Devoted to
(ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) the contemplation of the Brahma.

ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଗା—
Brahmishṭhā Goddess Durgā.

ବ୍ରହ୍ମୀ—ସଂ. ବି (ବୃହ୍, ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍+ଇ)—
Brahmī ୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ପଙ୍କୁଆ ମାଛ; କର୍ମମାଛ—1. A kind of fish moving in the mud at the bottom of water (shaped like a cylinder); Macrognathus Pancalus. ୨ । ଭାର୍ଗୀ; ବ୍ରାହ୍ମଣଷ୍ଟାଷ୍ଟଅ—2. Siphonanthus Indica. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମୀଶାକ—3. A potherb; Ruta Graveolens. ଦେ.ବି—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A Brahmo. ୨ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A Burmese.

ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର (ଇତ୍ୟାଦି) - ସଂ.ଦେ.ଶ୍ରେ ବି (ବ୍ରହ୍ମନ୍=ବ୍ରହ୍ମଣ+ଉତ୍ତର
Brahmottara(etc) =ପ୍ରଧାନ ବା ଅଗ୍ରଗାଇଯାହାଟ; ଶ୍ରେ ସଂ. ବ୍ରହ୍ମନ୍)—ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଶ)—Brahmattara etc (See).

ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ସବ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ମଣ୍ଡୁଷାର ସ୍ୱଳ୍ପଧାମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
Brahmotsaba ସ୍ୱଳ୍ପପରିଚିତ ଦେବ ବାସୁଦେବଙ୍କ ଦେବାଳୟ-ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିବସର ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ—A grand festival observed in Mandassa in the district of Ganjam.
[ଦ୍ର—ଏହା ବୈଶାଖ ମାସରେ ଶୁକ୍ଳା ଏକା ପଞ୍ଚାଂଶରୁ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଏଠାରେ ଦଶ ଦିନ ଚାଲେ ଓ ଯାତ୍ରା ହୁଏ । ମଣ୍ଡୁଷାର ସ୍ୱଳ୍ପଦେଶ ସ୍ୱମାତ୍ରକ ମହାବଲମ୍ବୀ ବୈଷ୍ଣବ ଅଟନ୍ତି । ସ୍ୱଳ୍ପଦେଶପରିଚିତ ଦେବଙ୍କ ନାମ ବାସୁଦେବ; ଏ ଉତ୍ସବରେ ମଣ୍ଡୁଷାଉତ୍କଳ ଓ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱ ଅଞ୍ଚଳର ବହୁସହସ୍ର ଲୋକ ଆସି ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି; ଖୁବ୍ ଆଡମ୍ବର ସହିତ ସଙ୍ଗୀତ, ବୈଠକ, ସଙ୍ଗୀ ନାଟ ଆଦି ହୁଏ ଓ ବିକ୍ରୟାର୍ଥ ବହୁ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଦୋକାନ ବାଣ୍ଡରେ ବସେ । ଏ ଉତ୍ସବରେ ଓଡ଼ିଶାର ଓ ଗଞ୍ଜାମର ସ୍ୱାମୀମାନେ ସମସ୍ତ ସମୟରେ ଯାଇ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ।
ଦେ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କର ମାଘୋତ୍ସବ—A festival held by the Brahmos in the month of Māgha.

ବ୍ରହ୍ମୋପଦେଶ—ସଂ. ବି—୧ । ବେଦ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉପଦେଶ—1. Vedic instruction. ୨ ।
Brahmopadeśa ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉପଦେଶ—2. Spiritual instruction regarding the Formless God.

ବ୍ରହ୍ମୋପାସକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଉପାସକ—1.
Brahmopāsaka Worshipping the Brahmā. (ବ୍ରାହ୍ମୋପାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ଉପାସନାକାରୀ—2. Worshipping the Formless God.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ—A Brāhmo.

ବ୍ରହ୍ମୋପାସନା—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଉପାସନା—1 Worship of
Brahmopāsanā Brahmā. ୨ । ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଉପାସନା—2. Worship of the Formless God.

ବ୍ରହ୍ମୌଦନ—ସଂ. ବି (ବ୍ରହ୍ମ=ବ୍ରାହ୍ମଣ+ଓଦନ=ଅନ୍ନ)—ଯଜ୍ଞ-
Brahmaudana କାଳରେ ପୁରୋହିତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅନ୍ନ—Food distributed amongst the priests officiating at a vedic sacrifice.

ବ୍ରାକିତ୍(ତ୍ତି)—ପ୍ରା. ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବ୍ରାକେଟ୍)—ବ୍ରାକେଟ୍ ୨ (ଦେଖ)
Brākit(ti) Brāket 2 (See).

ବ୍ରାକେଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—୧ । ଲେଖାରେ ବ୍ୟବହୃତ ବନ୍ଧନୀ ଚିହ୍ନ
Brāket —1. Bracket. ୨ । (ସଂ. ନାମ ସାଲ୍ଲର—
ବ୍ରାକେଟ, ବ୍ରେକେଟ ଯୋଗେଷ୍ଟନ)—କାନ୍ଥରେ ଲଗା ଝୁଲାଇବା
ବ୍ରାକେଟ; ବ୍ରୈକେଟ ଉପଯୋଗୀ କାଠର ଏକାଧିକ ମେଖଯୁକ୍ତ ପଟା—2. A bracket for hanging clothes. ୩ । ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିବା ଦୁଇ ଜଣ ଛାତ୍ର ପରୀକ୍ଷାରେ ସମାନ ନମ୍ବର ପାଇଥିବା ଅବସ୍ଥା—3. The state of 2 examinees securing equal marks in an examination and being thus bracketed.

ବ୍ରାଜ—ସଂ. ବି (ବ୍ରଜ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ ।
Brāja କୁକୁର (ହି. ଶ)—1. Dog. ୨ । ଦଳ; ସମୂହ—2 Multitude. ୩ । (+ଭାବ. ଅ)—ଗମନ—3. Going.

ବ୍ରାଜି—ସଂ. ବି (ବ୍ରଜ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—ବାୟୁ;
Brāji ପବନ—Wind; air.

ବ୍ରାଞ୍ଚ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ଶାଖା—Branch. (ଯଥା—
Brānch ବ୍ରାଞ୍ଚ ଯୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍, ବ୍ରାଞ୍ଚ ଡିସ୍ପେ, ବ୍ରାଞ୍ଚ ଲାଇନ୍—
ବ୍ରାଞ୍ଚ ବ୍ରୈଞ୍ଚ ଇତ୍ୟାଦି ।)

ବ୍ରାଣ୍ଡି—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ବରାଣ୍ଡି; ଚଲିତ ମଦ; ଉତ୍ତ ସୁରା—
Brāndi Brandy; spirituous liquor.
ବ୍ରାଣ୍ଡୀ, ବ୍ରେଣ୍ଡୀ ବ୍ରାଣ୍ଡି

ବ୍ରାତ—ସଂ. ବି (ବୃ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅତ)—୧। ସମୂହ;
Brātā ଦଳ—1. Crowd; assemllage. ୨ । ପତିତ ବ୍ରାହ୍ମଣର ସନ୍ତାନ—2. A descendant of a fallen Brāhmaṇa. ୩ । ବିବାହ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯିବା ବରଯାତ୍ରୀ ବା କନ୍ୟାଯାତ୍ରୀ—3. A company of the relations of the bride or of the bridegroom attending a marriage. ୪ । ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ—4. Bodily labour; physical labour. ୫ । ମଜୁରି ଖଟିବା—5. Working for daily wages.

ବ୍ରାତି—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବ୍ରାତ+ଇନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—ମଜୁରିଆ; କୁଲି—
Brāti A daily labourer; cooly; a journeyman (ବ୍ରାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) labourer. ବିଣ (ବ୍ରତ+ଇନ୍)—ବ୍ରତନିଷ୍ଠ—Devoted to the performance of religious vows.

ବ୍ରାତ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ବ୍ରତ+ଷ୍ଟାଜାର୍ଥେ ଯ)—୧ । ସଂସ୍କାର ବିହୀନ;
Brātya ଜନ୍ମଦିନରେ ବିହିତ ଅଶୌଚ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ହେଉଁ ଦ୍ୱିଜ ସନ୍ତାନ ବ୍ରତ ହୋଇ ନାହିଁ—(a person of the

twice born caste) Who has not been invested with the sacred thread after he has passed the proper age. ୨ । ବ୍ରତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to a religious vow. ୩ । ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର (ହ୍ର. ଶ)—3. Born of mixed parents; hybrid.

ବ୍ରାତ୍ୟ ସ୍ତୋମ—ସଂ. ବ—୧ । ସଂସ୍କାର ବିହୀନ ଯଜ୍ଞ—1. A vedic
Brātya stoma sacrifice not duly performed. ୨ । ଯଜ୍ଞ ବିଶେଷ—2. A sort of vedic sacrifice.

ବ୍ରାଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ)ବ (ସଂ. ବରଣ୍ଡ)—୧ । ଘରଚାଲର କାଠ ଅଦି
Brānda ଉପକରଣ; ଚାଲ ଘରର କାନ୍ଥ ଉପରେ ରଖାଯିବା ସମସ୍ତ କାଠ, ଯାହା ଉପରେ ଚାଲ ରହେ; ଦଳମ—Wood-work of the thatch in a thatched house. ୨ । ଚାଲଘରର ଶେଣୀ—2. The roof-plates and wall-plates of a thatched house.

ବ୍ରାହ୍ମ—ସଂ. ବଣ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଓ ଜ୍ଞାତାର୍ଥେ ଅ)—୧ ।
Brāhma ବ୍ରହ୍ମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to Brahma. ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to Brahmā. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁତ୍ର ନାରଦ ଋଷି—1. Sage Nārada, the son of Brahmā. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମତୀର୍ଥ (ଦେଖ)—2. Brāhmatīrtha (See). ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ (ଦେଖ)—3. Brāhmadharma (See). ୪ । ବ୍ରାହ୍ମ ପୁରାଣ (ଦେଖ)—4. Brāhma purāṇa (See). ୫ । ବ୍ରାହ୍ମ ବିବାହ (ଦେଖ)—4. Brāhma bibāha (See). ଦେ. ବ—୧ । ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜ (ଦେଖ)—1. Brāhma samāja (See). ୨ । (ପୁଂ) ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜୀ (ଦେଖ)—2. Brāhma samājī (See) ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ
ବ୍ରାହ୍ମ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Professing the
ବ୍ରାହ୍ମ (ବ୍ରାହ୍ମିକ—ସ୍ତ୍ରୀ) Brahmo religion.

ବ୍ରାହ୍ମଣ—ସଂ. ବଣ—(ବ୍ରହ୍ମନ୍=ବ୍ରହ୍ମ, ବେଦ+ଜ୍ଞାତାର୍ଥେ. ଅ; ଯେ
Brāhmaṇa ବ୍ରହ୍ମକୁ ବା ବେଦକୁ ଜାଣେ; ବମ୍ବା ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ
(ବ୍ରାହ୍ମଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ମୁଖରୁ ଜାତ)—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ—Knowing the Brahma. ବ.—୧ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି—1. person who has deep knowledge about the Supreme Being. ୨ । ଦ୍ୱିଜ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ଚାରି ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ଆଦ ଓ ପ୍ରଧାନ ବର୍ଣ୍ଣ—2. Brāhmaṇa; the highest of the 4 Hindu castes. [ଦ୍—ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାତିର ଉଦ୍ଭବ ବୈଦିକ ଯୁଗରୁ ହୋଇଅଛି । ବେଦରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ ସେ ଯୁଗରେ ଗୁଣ କର୍ମ ବିଭାଗ ଅନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଜାତିର ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା; କାଳକ୍ରମେ ସେହି ଜାତିବିଭାଗ ବଂଶାନୁକ୍ରମରେ ଚଳିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣର ପୁତ୍ର, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ ନ ହେଲେହେଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ପରିଚିତ ହେଉଅଛି । ଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦଉଡ଼ି ନାମର ଉପନୀତ ଏହିପରି—ପ୍ରଥମେ ଲୋକ 'ଶୂଦ୍ର' ରୂପେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରେ, ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର ପରେ ସେ 'ଦ୍ୱିଜ' ବୋଲାଏ; ବେଦ ପାଠ କଲେ ତାହାର ନାମ 'ବିପ୍ର' ହୁଏ; ବିପ୍ର ବ୍ରହ୍ମକୁ ଚିହ୍ନିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବିପ୍ରର ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମିଲେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୁଏ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦଶବିଧ ସଂସ୍କାର—୧ । ଗର୍ଭାଧାନ—ବିବାହ ପରେ ପତ୍ନୀଙ୍କ ସହବାସ କରି ଗର୍ଭ ସଞ୍ଚାର କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ବେଦବିହିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ୨ । ପୁଂସବନ—ଗର୍ଭର ତୃତୀୟ ମାସରେ ଗର୍ଭ ସ୍ପନ୍ଦନ ସମୟରେ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଆଚାର । ୩ । ସୀମନ୍ତୋନ୍ନୟନ—ଗର୍ଭର ୪ର୍ଥ, ୬ଷ୍ଠ ବା ଅଷ୍ଟମ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଆଚାର । ୪ । ଜାତକର୍ମ—ସନ୍ତାନ ଭୂମିଷ୍ଠ ହେଲେ ଜନକଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଆଚାର । ୫ । ନାମକରଣ—ଜନ୍ମର ୬ ମାସ ପରେ ସନ୍ତାନର ନାମ ଦେବା ଆଚାର । ୬ । ଅନ୍ନପ୍ରାଶନ—୧ ବର୍ଷ ବୟସ ହେବା ପରେ ସନ୍ତାନକୁ ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ନ ଖୁଆଇବା ଆଚାର । ୭ । ଚୂଡ଼ାକରଣ—୩ୟ ବର୍ଷ ପରେ ସନ୍ତାନର ମସ୍ତକ ମୁଣ୍ଡନ କରି ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ କେଶଗୁଚ୍ଛ ରଖା କରି ତଦ୍ବାରା ଶିଖା ବନ୍ଧନ କରିବା ଆଚାର । (ଏହି ଉପଲକ୍ଷରେ କର୍ଣ୍ଣବେଧ ଓ ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ କରାଯାଏ) । ୮ । ଉପନୟନ—ଯାଗାଦି କର୍ମ ପୂର୍ବକ ସନ୍ତାନକୁ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ପିନ୍ଧାଇବା ରୂପ ସଂସ୍କାର—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କର ଏହି ସଂସ୍କାରକୁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ବୋଲାଯାଏ । ଉପନୟନ ହେବାରୁ ଏମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ 'ଦ୍ୱିଜ' । ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟଙ୍କର ଉପନୟନ ନିମନ୍ତେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ବୟସ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଛି । ଉପନୟନ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ୱିଜ ସନ୍ତାନ ଶୂଦ୍ର ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ ଓ ସଂସ୍କାର ହେଲେ ତାକୁ ଦ୍ୱିଜ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ସଂସ୍କାରହିଁ ଦ୍ୱିଜର ପ୍ରଧାନ ସଂସ୍କାର । ଉପନୟନ କର୍ମ ସାରି ବ୍ରାହ୍ମଣ ସନ୍ତାନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ପୂର୍ବକ ଗୁରୁ ଗୃହରେ ବାସ କରି ବେଦାଧ୍ୟୟନ କରିବ, ଏପରି ବିଧି ଅଛି । ୯ । ସମାବର୍ତ୍ତନ—ଗୁରୁ ଗୃହରେ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ସମାପ୍ତ କରି ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶରେ ବିବାହ ନିମନ୍ତେ ଗୃହକୁ ଫେରି ଆସିବା ସମୟରେ ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଆଚାର । ଏହିଠାରୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରମ ସମାପ୍ତ ହୁଏ । ୧୦ । ବିବାହ—ବେଦବିହିତ ମନ୍ତ୍ରାଦି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପୂର୍ବକ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ ରୂପ ଆଚାର ଓ ' ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସବୁ ସଂସ୍କାର ବା 'ଦଶ କର୍ମ' ନାମ ମାତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଅଛି ଓ ଉପନୟନ ବେଳେ ଏକାବେଳକେ ଏହି ଦଶ କର୍ମର ଅଭିନୟ ମାତ୍ର କରା ଯାଉଅଛି । ଲୋକେ କହନ୍ତି ସେ 'ଦଶ କର୍ମରେ ବ୍ରତ ହେଲା', କିନ୍ତୁ ଫଳତଃ ନବମ କର୍ମ ସମାବର୍ତ୍ତନର ଓ ଦଶମ କର୍ମ ବା ବିବାହର ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଧା

ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ଗୁରୁଗୋଷ୍ଠ ଆଶ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ଚାରି ଅଛି ଯଥା—୧ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ—ଉପନୟନ ପରେ ବିବାହ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁ ଗୃହରେ ବାସ କରି ସଂଯମ ଓ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା ପୂର୍ବକ ବେଦାଭ୍ୟାସ ଓ ଗୁରୁସେବା । ୨ । ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ—ବିବାହ ପୂର୍ବକ ଗୃହସ୍ଥର ଆଚାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତିପାଳନ । ୩ । ବାନପ୍ରସ୍ଥ—ସନ୍ତାନ ଆଦି ଲାଭ କରିବା ପରେ ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରି ତପଃ ସାଧନାର୍ଥ ଅରଣ୍ୟକୁ ଯିବା ଓ ସେଠାରେ ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ ରହିବା । ୪ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ବା ଉଚ୍ଛ୍ରିତ—ବେଦେତର ଦାନ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଅତି ବୃଦ୍ଧ ହେଲେ ଜନପଦମାନଙ୍କରେ ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଉଷା କରି ଜୀବନ ଧାରଣ ।

ଏହି ଆଶ୍ରମମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୟସମାନ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଏ ଆଶ୍ରମମାନ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ପାଳିତ ହେଉନାହିଁ । ଉପନୟନର ପରଦିନ (କିମ୍ବା ତିନି) ବିବାହ କରି ଗୃହସ୍ଥ ହୋଇ ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରୁଅଛନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶାସ୍ତ୍ର ନିରୂପିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ୩ଟି ଯଥା—ଅଧ୍ୟୟନ, ଯଜନ ଓ ଦାନ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶାସ୍ତ୍ର ନିରୂପିତ ଜୀବିକା ୩ଟି, ଯଥା—ଅଧ୍ୟାପନ, ଯାଜନ ଓ ପ୍ରତିଗ୍ରହ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ନିତ୍ୟ-କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ୱଧର୍ମ, ଯଥା—ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଧ୍ୟାନ, ଆରାଧନା ଓ ହରିଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ ନୈବେଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଲକ୍ଷଣ ଯଥା—ଯୋଗ, ତପସ୍ୟା, ଦାନ, ବ୍ରତ, ଦମ ବା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମ, ଶୌଚ, କ୍ଷମା, ସରଳତା, ଅହିଂସା, ଦୟା, ବିଦ୍ୟା, ବିଜ୍ଞାନ, ଆସ୍ତିକ୍ୟ, ସତ୍ୟବାଦିତା । ବ୍ରାହ୍ମଣର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ର ଓଁକାର ଓ ଗାୟତ୍ରୀ ।

ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ (ଯଥା ଅଗ୍ନି,ପଦ୍ମ,ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ ଆଦିରେ) ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ନିତ୍ୟକ୍ରିୟା, ଆଚରଣ, ଲକ୍ଷଣ, ଆଦି ବିଶେଷରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି; ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ କଥା ବେଦାଧ୍ୟୟନ, ନିତ୍ୟକର୍ମରେ ବ୍ରହ୍ମ ଉପାସନା ଓ ଯଜ୍ଞ ସାଧନ ଅଟେ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ପ୍ରଭାବରେ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ ରୀତିନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ କ୍ରିୟାକଳାପର ଏକପ୍ରକାର ଲୋପ ଘଟିଅଛି ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କର, ଏପରିକି ଶୂଦ୍ରର, କ୍ରିୟା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉ ଅଛନ୍ତି । ପୁରାଣକାରମାନେ ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ସମ୍ପନ୍ନ ଓ ସଦାଚାରରତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଚଣ୍ଡାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରି ଅଛନ୍ତି ଓ ଜନିତ କର୍ମକାରୀ ଆଚାର-ରହିତ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ବିଷଘ୍ନ ସର୍ପ ଓ ଶୂଦ୍ର ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରି ଅଛନ୍ତି । କେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଶୂଦ୍ର ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବେ ତାହା ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ ପୁରାଣରେ ଉକ୍ତ ଅଛି ଓ ତାହା ଦେଖିଲେ ଆଜିକାଲି ସମାଜରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପେ ପରିଚୟ ଦିଆଇଥିବା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଦ ବାଚ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି କିମ୍ବା ନୁହନ୍ତି ଜଣା ପଡ଼ିବ । ପୁରାଣ ମତରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବାହ୍ୟ ଚିହ୍ନ ଯଥା—ଗଳଦେଶରେ ଯଜ୍ଞ ସୂତ୍ର ଧାରଣ, ସର୍ବଦା ନିର୍ମଳ ଉତ୍ତରୀୟ ଓ ଧୌତ ଅଧୋବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ, ଲଲାଟରେ ତିଳକ, ହସ୍ତରେ କୁଶାଙ୍ଗୁରୀୟ, କଟିଦେଶରେ କୁଶମୟୀ ମେଖଳା ଓ ମସ୍ତକରେ ଗ୍ରନ୍ଥିବଦ୍ଧ ଶିଖା ଧାରଣ ।

ପୁରାଣ ମତରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ନିନ୍ଦିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଟନ୍ତି, ଯଥା—ବିଷ୍ଣୁମନ୍ତ୍ର ବିକ୍ରୀତା, କ୍ରିୟାହୀନ ରହିତ, ଏକାଦଶୀ ବିକ୍ରୀତା, ବୃଷବାହକ (ଗରୁଡ଼ିଆ ବା ଦଳିଆ), ଧାବକ (ପତ୍ର ବାହକ ବା ପିଆଦା), ଶୂଦ୍ରାନ୍ନଭୋଜୀ (ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ଭୁକ୍ତାବଶେଷ ଓ ଶୂଦ୍ରଠାରୁ ଦାନପ୍ରାପ୍ତ), ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ସୂପକାର (ପାଚକ), ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ଯାଜକ (ପୁରୋହିତ), ଶୂଦ୍ରାପତି, ଅସିଜୀବୀ (ପଲଟଣ ବା ପୁଲିସ ଚାକରିଆ), ମସୀଜୀବୀ (କିରାଣୀ), ଚିକିତ୍ସାବିକ୍ରୟୀ, ହରିନାମ ବିକ୍ରୟୀ, ବିଦ୍ୟା-ବିକ୍ରୟୀ, ସକାଳଠାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଥର ଭୋଜନ-କାରୀ, ମଦ୍ୟମାଂସଭୋଜୀ, ଦେବଚୋରା ଇତ୍ୟାଦି ।

ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ କେହି କେହି ଜନ୍ମତଃ ଶୂଦ୍ର ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳୋତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଶୂଦ୍ରତ୍ୱ ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଦେଶବିଶେଷରେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀ ଅଛି । ଯଥା-ଓଡ଼ିଶାବାସୀ—୧. ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ, ୨.ମଢ଼ିଆ ପଣ୍ଡା, ଦେଉଳିଆ, ୩. ମାସ୍ତାନ ବା ବଳଭଦ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀ, ୪.ସାରୁଆ, ଆଠଗଡ଼ିଆ ।

ଗଞ୍ଜାମବାସୀ—୧. ଶାସନୀ ବା ଦାନୁଆ, ୨. ପଣ୍ଡା ୩. ବଡ଼ୁଆ, ୪. ପଟ୍ଟଅର, ସାରୁଆ, ୫. ଭାଟ୍ରୀ ।

ସମ୍ବଲପୁରବାସୀ—୧. ଓଡ଼ିଆ, ୨. ଝାଡ଼ୁଆ, ୩. ରଘୁନାଥିଆ ।]

୩ । ବେଦର ଉପସଂହାର ଭାଗ—3. The concluding sections of the Bedas. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଯାଗ ଯଜ୍ଞର ନିୟମାବଳୀ ଓ ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ରସମୂହ ଓ କ୍ରିୟା କର୍ମାଦି ବିବୃତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଚାରିଟି ଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ ଅଟେ । ୧ । ଐତରେୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ—ମହିଦାସ ଋଷି ପ୍ରଣୀତ, ୨ । କୌଷିତକ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସଙ୍ଖ୍ୟାୟନ—କୁଷିତକ ଋଷି ପ୍ରଣୀତ ।] ୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣସମୂହ—4. A conclave of Brāhmaṇas. ୫. ବିଜ—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ—Knowing the Brahma. ଦେ. ବ—୧ । ପୁରୋହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A Brāhmaṇa serving as a priest, ୨ । ପାଚକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A Brāhmaṇa serving as a cook. ୩ । ପୂଜାଦାସ୍ୟ ବା ଦେବପୂଜକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—3. A Brāhmaṇa who worships a Deity as a profession. ୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନରେ ଭୋଜନାର୍ଥ ଜମା ହୋଇଥିବା ବ୍ରାହ୍ମଣ—4. Brāhmaṇas assembled to partake of a feast. ୫ । ଉଦାସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ—5. A begger Brāhmaṇa.

୨ । ବ୍ରହ୍ମା—6. Brahmā. (ଭ—ସେହିକାଳେ ରୁଦ୍ର, ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତାଏ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଗ୍ର କରି ଅସିଲେ ଶଇଏ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।)

ବ୍ରାହ୍ମଣକ—ସଂ. ବ (ବ୍ରାହ୍ମଣ+ନିନ୍ଦାର୍ଥେ. କ)—୧ । ନିନ୍ଦିତ କର୍ମକାରୀ Brāhmaṇaka ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A Brāhmaṇa doing forbidden acts. ୨ । ଅସ୍ତ୍ରଧାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଦେଶ—2. A country inhabited by Brāhmaṇas who have taken to the profession of wielding weapons or of being soldiers.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସା(ସେ)ଇଁ—ଦେ. ବ—୧ । ଦେବତାରୂପୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—Brāhmaṇa gosā(se)iñ 1. A Bāhmaṇa who is (ବ୍ରାହ୍ମଣ ଠାକୁର—ଅନ୍ୟରୂପ) as adorable as a ବାମୁନଠାକୁର **वामनगोसाईं** Deity. ୨ । ଦେବତା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. Deities and Brāhmaṇas. ୩ । ପୂଜାକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—3. A Brāhmaṇa cook or worshipper of idols.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚାଣ୍ଡାଳ—ସଂ. ବ—୧ । ଶାସ୍ତ୍ରନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—Brāhmaṇa chāṇḍāla 1. A Brāhmaṇa doing forbidden acts. ୨ । ପତିତ ବା ଜାତିଚ୍ୟୁତ ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. An outcasted Brāhmaṇa. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଔରସରେ ଶୂଦ୍ରା ଗର୍ଭ ଜାତ ସନ୍ତାନ—3. A son born of a Brāhmaṇa father and Śūdra mother.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝାଟି—ଦେ. ବ—ଘଣ୍ଟାକର୍ଣ୍ଣାଦିବର୍ଗର ଦୀର୍ଘାୟୁଃ ଦୀର୍ଘ ଯଷ୍ଟି ସଦୃଶ Brāhmaṇa jhāṭi (ବ୍ରାହ୍ମଣଝାଟିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ. ବ୍ରହ୍ମଯଷ୍ଟିକ, ଫଣ୍ଟୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଯଷ୍ଟିକା, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଭୂଶୁଣ୍ଡିକା, ପର୍ଣ୍ଣୀ, ଭୃଗୁଭବା, ପଦ୍ମା ଅଙ୍ଗାରବଲ୍ଲୀ, ଶରଶାକ ବାମନହାଟି, ବାମୁନହାଟି **आडनी; आडना; वराङ्गी; भारङ्गी** ଦେ. ଭଶ୍ମାଙ୍ଗାରଙ୍ଗୀ ଉପବିଶେଷ—Clerodendron, Siphonanthus Indica. [ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ଲମ୍ବ । ୩।୪ ଗୋଟି ପତ୍ର ଯଷ୍ଟିକୁ ବେଷ୍ଟନ କରିଥାଏ । ଏହାର ଫୁଲ ଧଳା ଓ ୩।୪ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ । ଶରତ୍ କାଳରେ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଫଳ ହେଲାବେଳେ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଙ୍ଗାର କଣ୍ଟି ଦେଖାଯାଏ ବୋଲି ଏହାର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଅଙ୍ଗାରବଲ୍ଲୀ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ରୁକ୍ଷ, କଟୁ ତିକ୍ତ କଷାୟ, ରୁଚିକର, ଉଷ୍ଣ-ବୀର୍ଯ୍ୟ, ପାଚକ, ଲଘୁ ଓ ଅଗ୍ନିଦୀପକ । ଏହା ରକ୍ତ ଗୁଳ୍ମ, ଶୋଥ, କାଶ, କଫ, ଶ୍ୱାସ, ପୀନସ, ଜ୍ୱର ଓ ବାୟୁନାଶକ ।]

ବ୍ରାହ୍ମଣତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବ (ବ୍ରାହ୍ମଣ+ଭାବ. ତା,ତ୍ୱ)—ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱ; ବ୍ରାହ୍ମଣର Brāhmaṇatā(twa) ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ କ୍ରିୟା ପାଳନ କରିବାର ଅବସ୍ଥା—Brahminhood; the state of being a Brāhmaṇa not in name only but in conduct.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେବତା—ଦେ. ବ (ସମାହାର ଶବ୍ଦ)—ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଦେବତା—Brāhmaṇa debatā Brāhmaṇas and Deities.

ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ—ଦେ. ବ—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣତା (ଦେଶ)—Brāhmaṇapaṇa 1. Brāhmaṇatā (See). [ବ୍ରାହ୍ମଣପଣିଆ(ଆଁ)-ଅନ୍ୟରୂପ] ୨ । ପୁରୋହିତୀ—2. Priesthood. ବାମୁନଗିରି; **वामनगिरी** ୩ । ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି—3. Begging.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ସ୍ନେହ କରେ Brāhmaṇa priya ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଭକ୍ତ—1. Loving the Brāhmaṇas. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ହିତକର (କାର୍ଯ୍ୟ) 2. Advantageous to Brāhmaṇas. ୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. Loved by Brāhmaṇas. ବ—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାମ—A name of Bishṇus

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଷ୍ଣ(ଷ୍ଣ)ବ—ଦେ. ବ (ସମାହାର ଶବ୍ଦ)—ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ ଓ ବୈଷ୍ଣବଗଣ—Brāhmaṇa baishṇa(shṇe)ba ବାମୁନବୈଷ୍ଣବ; **वामनवैष्णव** Brāhmaṇas and devotee. of Bishṇu or anchorites

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଷ୍ଣବ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଓ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ଦାନ Brāhmaṇa baishṇaba karibā ଭୋଜନାଦିଦ୍ୱାରା ସତ୍କାର ବାମୁନ ବୈଷ୍ଣବ କରା କରିବା—To entertain Brāhmaṇas **वामन वैष्णव करना** and Baishṇabas with food and gifts.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରୁବ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବ୍ରାହ୍ମଣ+ବ୍ରୁ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ, ଯେ ଆପଣାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି କହି ହୁଏ)—ନାମମାତ୍ର ପରିଚୟକା ବ୍ରାହ୍ମଣ; ନିନ୍ଦିତ କର୍ମକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ମହାବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa doing forbidden acts.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିକ୍ଷା(ଖା)ରୀ—ଦେ. ବ (ସମାହାର ଶବ୍ଦ; ସ. ବ୍ରାହ୍ମଣ+ଭିକ୍ଷାକାରୀ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ବାମୁନଭିକା(ଖା)ରୀ ଭିକ୍ଷୁକ-1. Brahmanas and beggars. **वामनभिक्षमंगावा** ୨ । ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତିଧାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A beggar Brāhmaṇa.

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ—ସଂ. ବ—ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ମୃତାହ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଆଦିର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ Brāhmaṇa bhojana ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଭୋଜନ ଦିଆଯାଏ—A feast given to Brāhmaṇas on funeral and other occasions

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଷ୍ଟିକା—ସଂ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମଣଝାଟି (ଦେଶ)—Brāhmaṇa jhāṭi (See). [ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଷ୍ଟି—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବ୍ରାହ୍ମଣାୟନ—ସଂ. ବ (ବ୍ରାହ୍ମଣ+ଜାତାର୍ଥେ ଅୟନ)—ବଂଶୁଦ୍ଧ ବା ଭଦ୍ର Brāhmaṇāyana ବଂଶୋଦ୍ଭବ ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa born of a high or respectable caste; a Brāhmaṇa of pure descent.

ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ(ଆଁ)—ବେ. ବିଣ (ସଂ. ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣୋଚିତ—Brāhmaṇiā(āṁ) 1. Befitting a Brāhmaṇa. ୨ । ବାମୁନିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to Brāhmaṇa.

ବାମନୀୟା ବି-୧ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—1. Name of a tree. (ଦ୍ର—ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ ଯେ ଭୂମ୍ବାବାଡ଼ା ଅର୍ଥଲା । ଭୂଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।) ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣର କାର୍ଯ୍ୟ—2 Act befitting a Brāhmaṇa. [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗରେ ଘରଠାରୁ ଅଦୃଷ୍ଟଦ୍ୱାର ବା ଯାଚଣାର୍ଥ ଅଦୃଷ୍ଟରଣ, ଦାନ ପ୍ରଦାନ, ଉଷାବୃତ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ବୁଝାଏ ।]

ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ ଅଙ୍କ—ବେ. ବି—ତାଳପତ୍ର ଗୋଥି ଅଦ ପୁରୁଣା ଦାନ ଲେଖା Brāhmaṇiā aṅka ପ୍ରାଚୀନମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦେବନାଗର ଅକ୍ଷର ସଦୃଶ ଓଡ଼ିଆ ଅଙ୍କ—Oriya figures or digits resembling Deba nāgari found in ancient Oriya manuscripts.

ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ କଙ୍କଡ଼ା—ବେ. ବି—ଚିଲିକାରେ ମିଳୁଥିବା ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ Brāhmaṇiā kaṅkarḍā କଙ୍କଡ଼ା—A species of large crabs found in the Chilkā lake.

ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ କରିବା—ବେ. କ୍ରି—୧। ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରି ଦୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଦାନ Brāhmaṇiā karibā ନେବା ବା ମାଗଣା ନେବା—1. To take a thing as a free gift. ୨ । ଉଷା କରିବା—2 To beg for alms.

ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ ବେଙ୍ଗ—ବେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ବେଙ୍ଗ—Spotted Brāhmaṇiā beṅga and striped frog; marsh frog; (ବ୍ରାହ୍ମଣୀବେଙ୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) Rana Palustris. [ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ କୋଳାବେଙ୍ଗ୍ ପିଠିରେ (ବ୍ରାହ୍ମଣର ପଇତାପରି) ଧଳା ଡୋରା ଥାଏ ।

ବାମନବେଂଗ ଏମାନେ ପାଣି ନିକଟରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଦେହ ମସୃଣ । ଏମାନେ ଜଳଚର ଅଟନ୍ତି; ବର୍ଷାକାଳରେ ଖୁବ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ରବ କରନ୍ତି । ବେଶେକ ଘରୋଇ ଲୋକେ ଏହାର ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ଏହାର ମାଂସ ଖାଇଲେ ବାଉଳତା ଭଳି ହୁଏ ବୋଲି ଦେହ ଦେହ କରନ୍ତି ।]

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବ୍ରାହ୍ମଣ +ଙ୍ଗୀ. ଈ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତୀୟା Brāhmaṇī ସ୍ତ୍ରୀ—1. A Brāhmaṇa woman. ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପତ୍ନୀ—2. A Brāhmaṇa's wife. ୩ । ଭାର୍ଗୀ; ବ୍ରାହ୍ମଣଝାଟିଆ ଫୁଲ—3. Siphonanthus Indica (plant). ୪ । ପୃଥା; ପିଙ୍ଗଳଶାକ—4. A potherb; Trigonella Corniculata. ୫ । ବ୍ରାହ୍ମୀଶାକ—5. A potherb; Ruta Graveolens. ୬ । ବରଟା; ବରୁଡ଼ୀ-6. Wasp. ୭ । ବାଇ; ପିପୀଲିକା-ବିଶେଷ—7. A sort of ant; the yellow tree ant. ବେ. ବି—ଓଡ଼ିଶାର କଟକଜିଲ୍ଲା ବାଟେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବା ନଦୀବିଶେଷ—Name of a river of Orissa.

[ଦ—ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀ ଛୋଟନାଗପୁର ଅଞ୍ଚଳରୁ ବାହାରି ତାଳଚେରର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ସୀମାରେ ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଶାମଲୋଇ, ଜଗ୍ରା ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ଉପନଦୀ-ଦ୍ୱାରା ପୁଷ୍ଟିକଲେବର ହୋଇ (ତାଳଚେର, ପାଲଲହଡ଼ା ଓ ଢେଙ୍କାନାଳ ବାଟେ ଅସି) ସୁକିନ୍ଦା ଓ ବଲରାମପୁର ଗଡ଼ଠାରେ ମୋଗଲବନ୍ଦ (କଟକ ଜିଲ୍ଲା) ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଅଛି । ଏଥିରୁ ଖରସୁଆ ଓ ଜମ୍ବୀରିଆ ନାମକ ଯୋଡ଼ିଏ ଶାଖା ନଦୀ ବାହାରି ପୁଣି ଏଥିସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହୋଇଅଛି । ବରୂପା ମହାନଦୀରୁ ବାହାରି ଓ ବୁଢ଼ା ବୈତରଣୀରୁ ବାହାରି ଏଥିସଙ୍ଗେ ମିଶିଅଛି । ବ୍ରାହ୍ମଣୀରୁ ମାଇପଡ଼ା ନାମକ ଗୋଟିଏ ଶାଖା ବାହାରି (ବଙ୍ଗୋପ)ସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି । ଅଉ ଗୋଟିଏ ଶାଖା ଗୋବରୀ ନଦୀ ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହୋଇ ଗଣ୍ଡାଶିଆ ନାମ ଘେନି (ମହାନଦୀର ଏକ ଶାଖା) ଜମୁନଦୀ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଅଛି । ଅବଶେଷରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୈତରଣୀ ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହୋଇଅଛି । ଏ ସମ୍ମିଳିତ ନଦୀର ନାମ ଧାମରା । ଧାମରା ସୁନ୍ଦର (?) ନାବ୍ୟ ଅଟେ । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜାହାଜମାନ (ବଙ୍ଗୋପସାଗରରୁ ଧାମରା ମୁହାଣ ବାଟେ ଚାନ୍ଦବାଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ଏଥିମଧ୍ୟକୁ ଯାତାୟାତ କରୁଅଛି । ଧାମରା ନାମକ ଏକ ବନ୍ଦର ଏହି ଧାମରା ନଦୀର ଉତ୍ତର ତୀରରେ ଅବସ୍ଥିତ । (କଟକଜିଲ୍ଲାର) ପଟାମୁଣ୍ଡେଇ ଓ ଧର୍ମଶାଳା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତୀରରେ ସ୍ଥିତ । ତାଳଚେର ଗଡ଼ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀର ଉପରେ ଓ ଢେଙ୍କାନାଳ ଗଡ଼ ପ୍ରାୟ ୪ କୋଶ ଅନ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ—ପିଅର୍ଣ୍ଣ-ମୋହନ ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ]

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନାନୀ—ବେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବିଧବା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ—1. A Brāhmaṇī nānī Brāhmaṇa widow. ୨ । ରାଜାମାନଙ୍କ ବାମୁନ ଠାକୁରାନୀ ଘରେ ନିଯୁକ୍ତ ବିଧବା ପାଚକା—2. A Brāhmaṇa widow serving as cook in a Raja's harem. ୩ । ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମଣୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ବୋଧନ—3. A term of address to a Brāhmaṇa lady by Śūdras.

ବିଧବା ବାମନୀ

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସାପ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ମାଟି ବିଷହୀନ Brāhmaṇī sāpa ସାପ—A kind of non-poisonous snake.

ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବ୍ରାହ୍ମଣ+ସମୂହାର୍ଥେ. ଯ)—୧ । ସମବେତ ବ୍ରାହ୍ମଣ Brāhmaṇya ଗଣ—1. An assembly of Brāhmaṇas. ୨ । (+ଭାବ. ଯ) ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ୱ—2. Brāhmaṇa-hood. ୩ । ଶନି ଗ୍ରହ—3. The planet Saturn. [ଦ୍ର—ଏହି ଗ୍ରହ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ବିଧାତା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ମିତ୍ର ଗ୍ରହ ଅଟନ୍ତି ।]

ବ୍ରାହ୍ମ ତୀର୍ଥ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମ ତୀର୍ଥ; ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠର ମୂଳ ଦେଶ—Brāhma tīrtha The root of the thumb.

[ଦ୍ର—ତର୍ପଣ ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସମୟରେ ଏହି ବାଟେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଜଳ ଦିଆଯାଏ ।]

ବ୍ରାହ୍ମ ଦିବସ—ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଏକ ଦିନ ଓ ଏକ ରାତି;
Brāhma dibasa ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଗଣନାରେ ୧୦୫୧୦୬୦୦୦୦୦
(ବ୍ରାହ୍ମହୋରାହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବର୍ଷ (୧୦ ଲକ୍ଷ ୧୧ କୋଟି ୨ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ) ବ୍ୟାପୀ ଦିବସ ଓ ଏତିକି ବର୍ଷ ବ୍ୟାପୀ ରାତି—1. One day and night to Brahmā. [ଦ୍ର—ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ଦିନସାରା ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗନ୍ତି ଓ ରାତିରେ ଶୁଅନ୍ତି । ସେ ଶୋଇଲେ କଳ୍ପାନ୍ତ ପ୍ରଳୟ ଘଟେ ଓ ସେ ସକାଳୁ ଉଠି ପୁଣି ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି; ତାଙ୍କର କାଳ ଗଣନା ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ କାଳ ଗଣନା ସମାନ ନୁହେ ।

ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ କାଳ ଗଣନା କ୍ରମେ
ସତ୍ୟଯୁଗ—୧୭୨୮,୦୦୦ ବର୍ଷ
ତ୍ରେତାଯୁଗ—୧୨୯୬,୦୦୦ ବର୍ଷ
ଦ୍ୱାପରଯୁଗ—୮୬୪,୦୦୦ ବର୍ଷ
କଳିଯୁଗ—୪୩୨,୦୦୦ ବର୍ଷ

ଏହିପରି ମନୁଷ୍ୟର ୪ଟି ଯୁଗରେ ଦେବତାଙ୍କର ୧ ଦିନ ହୁଏ । ଏହି ଗଣନା ଅନୁସାରେ ଦେବତାଙ୍କର ୧୦୦୦ ଯୁଗ—୨୪୦୦୦ ବର୍ଷ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦିନ ହୁଏ ଓ ୨୪୦୦୦ ବର୍ଷ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ରାତି ହୁଏ ।]—୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଗଣନାରେ ଏକ ଦିନ—2. One day to Brahmā.

ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ—ସଂ. ବି—ବେଦ ପାଠ ସମାପନ ପୂର୍ବକ ଗୁରୁ ଗୃହରୁ
Brāhma dharma ସମାଗତ ବିପ୍ରଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରୂପ ରାଜଧର୍ମ —A duty enjoined on a king, consisting of entertaining a Brāhmaṇa returned from the house of the preceptor after completing his studies and his Brahmacharjya and before he enters into the 2nd or married stage of life. ଦେ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମ
ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ ସମାଜୀମାନଙ୍କ ଆଚରିତ ନିରାକାର ଏକେଶ୍ୱର ବାଦ ଧର୍ମ
ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ Pantheism practised by the Brahmos; Brāhma Samāja (See)

ବ୍ରାହ୍ମ ପିଙ୍ଗା—ସଂ. ବି—ରୌପ୍ୟ; ରୂପା—Silver.
Brāhma pingā

ବ୍ରାହ୍ମ ପୁରାଣ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣ; ପୁରାଣବିଶେଷ—
Brāhma purāṇa Name of a Hindu Purāṇa.

ବ୍ରାହ୍ମ ବିବାହ—ସଂ. ବି—ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ବିବାହ ପ୍ରଥା
Brāhma bibāha ବିଶେଷ [ଏଥିରେ ବରଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ ପୂର୍ବକ ତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଯଥାଶକ୍ତି ଅଳଙ୍କୃତା କନ୍ୟାକୁ ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । (ବିବାହ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ)]—A form of marriage prevalent amongst the Hindus of ancient India by giving a decorated girl to an invited bridegroom. ଦେ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମସମାଜରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ବିବାହ ପ୍ରଥା—Marriage performed according to the Brahmo Samaj.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବେଦୋକ୍ତ ଓ ପରାଣୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରମାନ ଦେଶୀୟ ଭାଷାରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ।]

ବ୍ରାହ୍ମ ମନ୍ଦିର—ଦେ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ଯେଉଁଠାରେ
Brāhma mandira ସମବେତ ହୋଇ ଉପାସନା କରନ୍ତି—
(ବ୍ରାହ୍ମସମାଜ ମନ୍ଦିର—ଅନ୍ୟରୂପ) The hall where the
ବ୍ରାହ୍ମ ମନ୍ଦିର ବ୍ରାହ୍ମ ମନ୍ଦିର Brāhmos meet for prayer.

ବ୍ରାହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି—୧ । ରାତିର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ ପ୍ରହର; ରାତିର ଅନ୍ତିମ
Brāhma muhūrtta ୨ ଦଣ୍ଡ, ମତାନ୍ତରରେ ୪ ଦଣ୍ଡ; ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବର ଦୁଇ ଘଡ଼ି ସମୟ—1. The last 48 minutes (or according to some 96 minutes) of the night. ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ୧ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସମୟ (ମନୁଷ୍ୟର ଗଣନାରେ ୩୬,୦୨୦୦୦ (୩୬ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର) ବର୍ଷ—2. A period of about $3\frac{1}{2}$ billion human years.

ବ୍ରାହ୍ମ ସଂହିତା—ସଂ. ବି. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିଷ
Brahma samhitā ଗ୍ରନ୍ଥ ବିଶେଷ—Name of an ancient Hindu astrological treatise.

[ଦ୍ର—ଏହା ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୩ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବେଦାଙ୍ଗ ଜ୍ୟୋତିଷକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।]

ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜ—ଦେ. ବି—୧ । ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଓ
Brāhma samāja କେଶବଚନ୍ଦ୍ର ସେନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତିତ-
ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜ ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜ ନିରାକାରେଶ୍ୱରବାଦୀ ଧର୍ମସମାଜବିଶେଷ
1. The Brahmo Samaj. [ଦ୍ର—ଭାରତରେ ଇଂରାଜ ରାଜ୍ୟର ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ସମୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ପାଦ୍ରୀମାନେ ଏକେଶ୍ୱରବାଦ ଓ ନିରାକାରବାଦ ପ୍ରଚାରପୂର୍ବକ ନବଶିକ୍ଷିତ ହିନ୍ଦୁ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆଡ଼କୁ ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଣେ ତଦାନୀନ୍ତନ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ଇଂରାଜଶିକ୍ଷିତ ହିନ୍ଦୁ ଯୁବକମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପ୍ରଥା ବିରୁଦ୍ଧ ଆଚରଣକୁ ସହ୍ୟ ନ ପାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରୁ ତଡ଼ିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟ ଉପନିଷଦରେ ପ୍ରତିପାଦିତ ବୈଦିକ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ନିରାକାର ଏକେଶ୍ୱରଙ୍କ ଭଜନ ପ୍ରତି ଶିକ୍ଷିତ-ମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଘେନି ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଗୋଟିଏ ଶାଖା ବ୍ରାହ୍ମସମାଜ ନାମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେ ଓ ତହିଁର ଫଳରେ ବହୁ ନବଶିକ୍ଷିତ ବଙ୍ଗୀୟ ଯୁବକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ହେଲେ ନାହିଁ] । ୨ । ବ୍ରାହ୍ମମାନଙ୍କ ଉପାସନା ମନ୍ଦିର—2. The prayer hall of the Brāhmo Samājists.

ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜୀ—ଦେ.ବିଣ—ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the
Brāhma samāji Brāhmo Samāja. ବି—ବ୍ରାହ୍ମସମାଜର
(ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଧିରେ ଉପାସନା କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

(ବ୍ରାହ୍ମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) A Brāhmo; a Brāhmo Samājist ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜୀ; ବ୍ରହ୍ମ ସମାଜୀ

{ଦ୍ର—ଏମାନେ ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଉପାସକ । ପ୍ରଥମେ ରାଜା ରାମମୋହନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ ସମାଜର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଥିଲା ଓ ରାମମୋହନ ବେଦାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ପରବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଉପାସନା କରୁଥିଲେ ଓ ପ୍ରତିମା ପୂଜା କରୁ ନ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ନିଜେ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଧାରଣ କରୁଥିଲେ । ମହର୍ଷି ଦେବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦଳର ଥିଲେ । ଏହି 'ଆଦି ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜ'କୁ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ କେଶବଚନ୍ଦ୍ର ସଂସ୍କୃତ କରି ନବବିଧାନ ଅନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜକୁ ଗଠିତ କଲେ । ଏହା ସାଧାରଣ ବ୍ରହ୍ମସମାଜ ଓ ପରେ 'ନବବିଧାନ ବ୍ରାହ୍ମ-ସମାଜ' ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଲା । ଆଧୁନିକ ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ଏହି ସମାଜର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନେ ଜାତିଭେଦ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଜାତିଭେଦ ଶ୍ରାବ୍ୟ ପଇତା ଓ ମାଳ ଆଦି ଧାରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ କୌଣସି ନିୟମ ନାହିଁ । ଫଳତଃ ଏମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଏମାନଙ୍କ ଧର୍ମ ବେଦାନ୍ତର ଏକେଶ୍ୱରବାଦ ବା ଅଦ୍ୱୈତବାଦ ରୂପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏମାନେ ଉପାସନା ଓ ବିବାହାଦିରେ ବେଦେଗୁଡ଼ିକ ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର ଓ ମନ୍ତ୍ରର ଅନୁବାଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ବିବାହ ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ବିଧିଦ୍ୱାରା ସମାହିତ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବିବାହକୁ ଏମାନେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପରି ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଧର୍ମବନ୍ଧନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ବିବାହ ଆଇନ୍ ସରକାର ବିଧିବଦ୍ଧ କରିଅଛନ୍ତି ସେହି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କର ବିବାହ ସରକାରଙ୍କ ନିୟୁକ୍ତ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କ ନିକଟରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି କରାଯାଏ ଓ ସେଥିରେ ବରକନ୍ୟା 'ହିନ୍ଦୁ' ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଖାସି ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ଏମାନଙ୍କୁ ବିଧର୍ମୀ ବୋଲି ଘୃଣା କରୁଥିଲେ ଓ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖିଆପିଆ କରୁ ନ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ପୂର୍ବର ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତାକୁ ଛାଡ଼ିବାରୁ ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାସି ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ସମାଜରେ ମିଶିବାରେ କିଛି ବାଧା ନାହିଁ । ଏମନ୍ତୁ କି, ଏମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଦେବାଳୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଅଛନ୍ତି ଓ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ରୋଜିମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରୂପେ ଯୋଗ ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଅଦ୍ଭୁତ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ପୂର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ଖାସି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତା ବେଶି ଥିଲା ଓ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ବିଲାତ ଫେରନ୍ତାମାନଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ଗ୍ରହଣ କରୁ ନ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତା କ୍ରମଶଃ କମିଯିବା ଓ ସାମାଜିକ ନିୟମମାନ ଶିଥିଳ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମରେ ନବ ଖାସିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପୂର୍ବ ପରି ବଢ଼ୁ ନାହିଁ । ଏହି ଧର୍ମର ତତ୍ତ୍ୱ ଏହି ଯେ—ସୃଷ୍ଟିର ଆଦିରେ ଏକମାତ୍ର ନିରାକାର ପରବ୍ରହ୍ମ ଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କଠାରୁ ଏ ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ସେ ନିରାକାର, ଅନନ୍ତ, ଅବ୍ୟକ୍ତ, ଅଦ୍ୱିତୀୟ, ଅପରିମେୟ, ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପ, ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ, ପ୍ରେମସ୍ୱରୂପ, ନିର୍ବିକାର, ଚୈତନ୍ୟମୟ, ମଙ୍ଗଳମୟ, ସର୍ବଜ୍ଞ, ସର୍ବନିୟନ୍ତା, ସର୍ବବ୍ୟାପୀ, ନିରବଲମ୍ବ, ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟନ୍ତି । ତାହାଙ୍କର କାହା ସହିତ ତୁଳନା ହୋଇ ନ ପାରେ । ଏକମାତ୍ର ତାହାଙ୍କ ଉପାସନାଦ୍ୱାରା ଐହିକ ଓ ପାରତ୍ରିକ ମଙ୍ଗଳ ହୁଏ । ତାହାଙ୍କ ପ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଉପାସନା କରାଯାଏ । ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିବାରୁ ପରସ୍ପରଙ୍କ ଭାଇ ଓ ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଭଉଣୀ ଅଟନ୍ତି । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ଜାତିଭେଦ ନାହିଁ ।]

ବ୍ରାହ୍ମହୁତ—ସଂ.ବ (ବ୍ରାହ୍ମ+ହୁତ)—୧ । ଅତିଥିସେବା; ଅତିଥେୟତା—Brāhmahuta 1. Hospitality. ୨ । ଅଭ୍ୟାଗତଙ୍କର, ବିଶେଷତଃ ଅଭ୍ୟାଗତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର, ସତ୍କାର—2. Entertainment of a stranger, specially a Brāhmaṇa new-comer.

ବ୍ରାହ୍ମିକା—ସଂ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝାଟି (ଦେଖ)—Brāhmaṇajhāṭi Brāhmikā (See). ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମାବଲମ୍ବିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରାହ୍ମିକା A lady professing the Brahmo religion.

ବ୍ରାହ୍ମୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବ୍ରହ୍ମନ୍+ଇ)—୧ । ଦୁର୍ଗା—1. Goddess Brāhmi Durgā. ୨ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସର୍ଜନ ଶକ୍ତି—2. The creative energy of Brahmā (personified). ୩ । ଶିବଙ୍କର ଅଷ୍ଟମାତୃକାନ୍ତର୍ଗତ ମାତୃକାବିଶେଷ—3. One of the creative Goddesses related to Śiba. ୪ । ସରସ୍ୱତୀ—4. The Goddess of learning. ୫ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପତ୍ନୀ—5. The wife of a Brāhmaṇa. ୬ । ରୋହିଣୀ ନକ୍ଷତ୍ର; ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ୪ର୍ଥ ନକ୍ଷତ୍ର—6. The 4th asterism. ୭ । ପ୍ରାଚୀନ ବ୍ରାହ୍ମ ବିବାହ ରୀତି ଅନୁସାରେ ପିତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ କନ୍ୟା—7. A bride given away by the father according to the old Brāhma form. ୮ । ମାଇବେଙ୍ଗ; ବେଙ୍ଗୁଲ—8. A she-frog. ୯ । ହରିଦ୍ବର୍ଣ୍ଣର ପିପୀଲିକା ବିଶେଷ; ଚାଇ—9. A yellow species of ants; the tree ants. ୧୦ । ଦୁର୍ଗା; ବ୍ରାହ୍ମଣଝାଟିଅ—10. Siphonanthus Indica (plant). ୧୧ । ହିଲମୋଚିକା; ହିଙ୍ଗୁମିଶ୍ର ଶାକ—11. A potherb growing near water; Hingcha Repens. ୧୨ । ବାରାହୀ କନ୍ଦ; ଏକପ୍ରକାର ଅଳୁ—12. A kind of yam. ୧୩ । ସୋମଲତା—13. The celebrated vedic drink-producing creeper of the sages;